400

HIVATALOS

STATISTIKAI KÖZLEMÉNYEK.

KIADJA

A FÖLDMIVELÉS-, IPAR- ÉS KERESKEDELEMÜGYI
MAGYAR KIRÁLYI MINISTERIUM

STATISTIKAI OSZTÁLYA.

II. ÉVFOLYAM.

I. FÜZET.

A MAGY. KIR. FÖLDTANI INTÉZET KÖNYVTÁRA.

PESTEN, 1869.

NYOMATOTT AZ „ATHENAEUM“ NYOMDÁJÁBAN.

KSH Könyvtár

TARTALOM.

	Lapszám.
Az országos magyar statistikai Tanács ülése 1868 nov. 4-kén . .	1
Jelentés a stat. tanfolyam megnyitásáról	2
Jelentés a mezőgazdasági statistika ügyében kiküldött bizottság működéséről	14
Javaslat az 1869-diki aratás ügyében	16
Javaslat városi statistikai hivatalok felállítása ügyében	17
A bécsi cs. kir. stat. bizottság átirata a dunai statistika ügyében	18
Javaslat a szőlőváltság alkalmából gyüjtendő statistikai adatok iránt	22
Az orsz. m. stat. Tanács ülése 1868. deczember 31-én	23
Jelentés a „Hiv. stat. Közlemények“ III, IV és V füzetéről	23
Jelentés a közoktatási minták megállapitása végett kiküldött bizottság működéséről	24
Javaslat a kataster által eddig kiderített adatok hasznositása iránt	33
Jelentés a Duna-statistika ügyében kiküldött bizottság működéséről	35
Javaslat a Magyarországba behozott s innen kivitt gyártmányok becsárainak megállapitása czéljából szervezendő bizottmányok iránt	38
A közegészségügyi adatok feldolgozásáról	39
Minták és lajstromok országos stat. felvételekhez	41
Közoktatási statistika	43
Elemi iskolák	45
Középtanodák	54
Tudomány-egyetem	59
Jogtudományi akadémiák vagy lyceumok	74
Orvossebészeti tanintézet	78
Hittani intézetek	82
Müegyetem	85
Bányászati és erdészeti akadémia	91
Országos felsőbb gazdászati tanintézetek	96
Könyvtárak	101
Duna-statistika	103

T1C3
KÖZPONTI STATISZTIKAI HIVATAL 727/8-72 KÖNYVTÁRA
St. 80842/72
R 1985
OSZK KÖNYVELOSZTÓ FŐ. ÖSPÉLDÁNY
KSH Könyvtár

Lapszám.

Átlagos gabonaárak Magyarország néhány főbb piaczán 1868-ban . 113
Legmagasabb és legalacsonyabb gabonaárak hónapok szerint, néhány belföldi piaczon s az országos átlagban . . . 120
A gabonaárak havi átlaga összehasonlitva az évi átlaggal . . 122
Átlagos terményárak Pest szab. kir. város országos vásárainak árjegyzéke alapján 123
A pesti tőzsde értékpapirjainak és az ezüstnek 1868-diki árfolyama havonkinti átlag szerint 135
A magyar birodalom bányászata 1867-ben 143
I. a. Az 1867-ben fenállott adományozott vájnamértékek . . 144
I. b. Az 1867. végén fenállott szabad kutatások 148
II. A bánya- és kohóműveknél 1867-ben alkalmazott munkások . 149
III. A bánya- és kohómunkások között 1867-ben előfordult balesetek 150
IV. A bányatársládák vagyonállapota 1867. végével . . . 151
V. A bánya- és kohóműveknél 1867-ben létezett üzleti készülékek 153
VI. a. A bányatermelés 1867-ben 154
VI. b. A bányatermelés és értéke 1867-ben 165
VI. c. A vastermelés 1867-ben 168
VII. a. A kivetett bányaadózások 1867-ben 171
VII. b. Az 1867-ben beszedett bányaadózások 172
A magyarországi megyék és kerületek területi, népességi s vagyoni állapota 174
A letett államvizsgálatok száma és minősége $186^{7}/_{8}$-ban 175
A szab. kir. városok belállapota, vagyoni s egyéb viszonyai a belügyi m. kir. ministerium VI-dik szakosztályának közleménye alapján 177
Az izraelita congressus alkalmával összeirt izraelita választók kerületek és foglalkozásuk szerint 1868-ban 180
A honvédalapból segélyzettek részére 1868. deczember 30-ig utalványozás folytán hatóságonkint és rangfokozatok szerint elkülönitve kiadott összegek, tekintettel az előjegyzett beszüntetésekre és helyesbitésekre, — ugyszintén azon előlegeknek kimutatása, melyek az 1867-dik évben segélyképi kiosztattak és az utalványozásoknál számba vétettek 188

A pesti bőrze némely értékpapirjai s az ezüst 1868-ki árfolyamának képlete (könyomatú tábla.)

Az országos magyar statistikai Tanács ülése

1868. november 4-dikén.

Helyettes elnökül megválasztott Dr. *Konek Sándor* úr megnyitván az ülést, előadó *Keleti Károly* bemutatja a „*Hivatalos statistikai Közlemények*“ időközben megjelent II-dik füzetét, s röviden visszapillantván a stat. Tanácsnak és osztálynak eddigi működésére, kiemeli, hogy az előleges *szakszervezésen* kivül, eddigelé

az *iparstatistika* és

a *bünügyi* statistika számára megállapittattak a fölvételi minták és módozatok, ez utóbbinak adatai pedig már gyüjtetnek is az igazságügyi minister részéről;

Magyarország *külforgalmának* kipuhatolása megindittatott, s a begyült anyag legnagyobbrészt már fel van dolgozva;

a *népszámlálás* összes, nagy terjedelmü munkálatai a Tanácson belől befejeztettek, s a kormányzatilag netalán szükséges változtatások után szentesitést várnak;

a *népesedési mozgalmak* gyüjtésére újabb czélszerü mintázatok alkottattak s betöltésök eszközöltetése iránt már meg is kerestetett a m. kir. vallásügyi minister úr;

a *közoktatási statistika* szervezésére szükséges mintákról most tanácskozik egyik bizottság, s a népiskolákra vonatkozó legfontosabb mintákat már tárgyalta és el is fogadta;

a *gazdasági statistika* ügyében kiküldött bizottság működéséről ma fog jelentés tétetni a t. Tanácsnak;

az 1868-ki *aratás* főbb *gabona neméire* nézve pedig oly statistikát sikerült összeállithatnunk *Maggarországról* és *Erdélyről*, mely általános elismerésben részesült, s melynek jövő tökéletesitése iránt a t. Tanács mai ülésében nyilatkozhatik.

Megindult a *stat. tanfolyam* is, melyről később külön fog jelentés tétetni.

A stat. osztály jelen működését illetőleg megjegyzendő, hogy *három* füzet van *sajtó*, illetőleg szedés alatt.

Egyik Magyarország összes *közoktatási statistikáját* fogja tárgyalni, a mint az főleg a népiskolákra nézve az $186^{4}/_{5}$-ki tizéves táblázatok alapján volt összeállitható, a középtanodáknál az $186^{5}/_{6}$-ki tanév lesz irányadó, magasabb tanintézeteinknél pedig a lefolyt 1867-ki év is tekintetbe fog vétetni.

Külön egy füzet fogja *Magyarország külforgalmát* föltüntetni, a mint az a stat. Tanács javaslata alapján a nagyobb közlekedési vállalatok kimutatásai s a magyar vámhivatalok lajstromai alapján volt összeállitható.

KSH Könyvtár

A harmadik, de talán legelőbb megjelenendő füzet — a mennyiben egy része már ki is van nyomatva — *vegyes tartalmu* adatokat foglal magában, melyek közül kiemelendő :

a magyarországi államvagyon,
a közalapítványi jószágok,
az 1867-ki magyar postaforgalom,
a magyar takarékpénztárak forgalma 1866, 1867-ről,
számos közegészségügyi adat,
az 1867-ki újonczozás adatai,
az 1868-ki aratás eredményei, bővebb részletezéssel, mint eddig közzététettek stb.

A gyorsabb megjelenést leginkább a nyomda lassu haladása akadályoztatja, tudvalévén az összes irodalmi közönség előtt, hogy ügyes magyar szedőkben általános hiány van, táblázatos munkák szedésére meg épen a legritkább egyén alkalmazható.

Gondoskodva van egyébiránt, hogy ezen akadály is elháríttassék, s a folyó év végeig a legbiztosabban reméljük, hogy mind a három füzet közzé lesz bocsátható.

Annak bizonyságaúl pedig, hogy az időnként fölmerült statistikai érdekü napi kérdések sem kerülik ki az osztály figyelmét, jelentheti előadó, hogy a *honvédalapból* kiosztott segélyezések közlésére a m. kir. belügyi, az *izraelita értekezlet* alkalmából készítendő összeirás közléseért pedig a vallás és közoktatásügyi m. kir. minister urak kerestettek meg, egy nagy fontosságú társadalmi kérdés, továbbá t. i. a *szőlőváltság* statistikája ügyében a t. Tanács ma fog fölszólíttatni, hogy készítése iránt véleményt mondani sziveskedjék.

Előadónak ezen visszapillantása a hivatalos statistika ügyében mind a Tanács, mind az osztály részéről kifejtett tevékenységre s az eddig elért sikerre, élénk helyesléssel fogadtatott.

Utána olvastatott következő :

Jelentés

a statistikai tanfolyam megnyitásáról.

A stat. Tanácsnak f. é. május 13-dikán tartott ülésében mutattatott be először a javaslat egy stat. tanfolyam szervezése ügyében. A t. Tanács akkor bizottsághoz utasitá az ügyet, melyről a f. é. julius 16-án tartott ülésben volt alkalma előadónak jelentést tenni, a mikor is a tervezet elfogadtatván, azzal bizatott meg hogy a minister úr helybenhagyását is kikérvén, szólítsa fel a szakférfiakat az előadási tantárgyak elvállalására.

Ma azon szerencsés helyzetben van jelenthetni, hogy a minister úr erélyes közbenjárása, a szakférfiak buzgó vállalkozása és a közoktatási minister úr szíves közreműködése folytán, ki a magyar tud. egyetem egyik legnagyobb tantermét a szükséges fűtéssel és világítással együtt kegyesen átengedni méltóztatott — a tanfolyam f. é. oktober 13-án megnyittatott s hogy ugyanazon hó 15-dikétől fogva az előadások folyton tartó érdekeltség mellett szakadatlanul folynak.

A tanfolyamot a m. kir. egyetem egyik tantermében *Keleti Károly*, osztálytanácsos

és a statistikai osztály vezetője, mint a minister úr képviselője, következő beszéddel nyitotta meg :

Tisztelt hallgatók !

A földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi magyar királyi minister, Gorove István úr ő nagyméltósága a jelenleg megnyitandó statistikai tanfolyam létrehozására határozván el magát, nemcsak a tudomány iránti nagyra becsülésének akarta jelét adni, nemcsak a statistika nagyfontosságát, úgyszólván nélkülözhetetlénségét akarta jelezni és tanulmányozására csupán buzdítani, hanem a szükséges ismeretek megszerzésére alkalmat is nyújtani. Alkalmat kivánt nyújtani oly köröknek, melyeknek tagjai jelenleg elfoglalt, vagy jövőben elfoglalandó állásuknál fogva hivatva vannak és lesznek a hazai statistika létrehozásában segédkezet nyújtani, müveletei végrehajtásában közreműködni.

Midőn a most megindítandó statistikai tanfolyam kezdetén önöket t. urak a minister úr nevében üdvözölhetni szerencsém van, legyen szabad néhány szóval a tanfolyam czéljaira is kitérnem, melyek azonnal világosak lesznek előttünk, mihelyt a statistika jelen helyzetét s jövőbeli feladatait szemügyre vesszük.

Nem a statistika tudományos fogalmát akarom ez úttal megállapítani, sem elméletét sem különféle rendszereit ismertetni. Mindez már a tanfolyam föladata, melyen nálamnál hivatottabb erők fogják ezen tárgyakat, egyúttal tüzetesebben is előadni. Itt csak a statistika gyakorlati alkalmazásáról és hasznáról, hivatalos mivéléséről és működéséről óhajtok szólani.

Nincs állam vagy társadalom, kormány vagy nemzet, mely statistikai ismereteket nélkülözhetne. A homályos őskorban szintúgy, mint a mai civilisatió korszakában ismerni kellett és kell az alapokat, melyen a társadalom nyugszik. A legkissebb nép vagy nemzet egyénekből áll, melyeknek többsége csak számmal fejezhető ki; íme a legelső statistikai adat, melyet az ősidők patriarcháinak is számba kellett venni. Már a régi nomádoknak is bizonyos földterületre volt szükségök, melyen nyájaik (szintén statistikai számok) ellegeljenek. E terület nagyságáról bizonyos, habár nem is mérnökileg megállapított, fogalommal kellett bírniok, különben haszonállataik megélhetése nincs biztosítva; íme a második statistikai tényező, melylyel, va gy hasonmásával a mai fejlett tudomány csakúgy tartozik számolni, mint számolt vele vándor ősapáink szükségérzete.

A statistika tehát, azt lehet mondani, egykorú az emberi társadalom keletkezésével, elmaradhatatlan kisérőül járt az emberi nem fejlődésével, mely öntudatlanul alkalmazta tanait állámélete számtalan mozzanataiban. Öntudatlanul, mert az őskorban ez csak homályos sejtelem vala s még későbbi korban is csupán a pillanatnyi szükség befolyása alatt hajtották végre és tökéletlenül azon müveleteket, melyeket az újabbkori haladás rendszerbe szedve, tudománnyá fejlesztett.

Igenis, mai napság már tudomány a statistika, oly tudomány, melynek ősei elvesznek ugyan a régi homályban, de rokonsága tág és gazdag, termékenységében pedig méltán sorakozik a mai tudomány legkiválóbb ágai

KSH könyvtár

mellé. Ha végül a tudományokat mivelésök nehézsége szerint akarnók sorakoztatni a statistikát bizonyára egyik legelső hely illetné meg.

A statistikai tudomány mai mívelése ugyanis, nemcsak az egyesben tételez föl teljes odaadást, véghetetlen türelmet és szívós kitartást; nemcsak száraz, fárasztó mechanismussal gyakorolható csupán; hanem roppant apparatust is kiván, melylyel csak állam vagy kormány rendelkezhetik. Innen a *hivatalos statistika* elnevezése, szemben a *magánstatistikával*, mely, noha szintén tág tere van, többnyire csak a hivatalos statistika által szolgáltatott adatok földolgozásában leli legsikeresebben megoldható, a tudomány továbbfejlesztésére egyúttal legüdvössebb feladatát.

A hivatalos statistika tehát a forrás, melyből a tudomány merít, és ez az, melylyel önök t. hallgatók, ezen tanfolyamban közelebbről fognak megismerkedni.

A statistika tág mezőről, az égész ország területéről szedi kalászait, az egyes adatokat. Ily munkára nagy erő, számos közreműködő, összhangzatos működés és erélyes központi vezetés szükséges.

Ezen tényezők eddigi hiánya oka annak is, hogy Magyarország oly hivatalos statistikával nem rendelkezett, minőt más, haladottabb államokban annyiszor bámulnunk kell.

A statistika, mint tudomány sokkal ifjabb, a hivatalos statistika, mint rendszer, sokkal újabbkori, semhogy 48 előtti viszonyaink között mívelésére sokat áldozhattunk volna. Egyes mívelői e tudománynak egyébiránt akkor, sőt régebben is akadtak már, s a statistikai anyagot, legalább állami háztartásunk, bár hiányos kezelésében és közleményeiben akkor se nélkülöztük végképen. De oly hivatalos statististikai szervezet, minővel az említett haladottabb államok rendelkeznek, s melynek elért szép eredményeiket nagyrészt köszönhetik, ily szervezettel Magyarország alig egy pillanatra rendelkezett 1848-diki nagy átalakulásunk korszakában. Az akkor hasadt hajnalt fényesen tündöklő ugyan, de rövid nap követé nemzeti életünkben, mely után annál sötétebb éj borult az országra. Hazai kormány hiányában, alkotmányos intézményeink szünetelése közben a statistika hivatalos-nemzeti műveléséről sem lehetett szó, s közel két évtized folyt le, mig az ismét feltámadt felelős ministerium a hivatalos magyar statistikát is feltámasztotta halottaiból, de ez úital, mint jogunk van remélni, hosszú viruló életre. Jogunk van pedig ezt remélni, mert íme egy egész terem telt be nagyratörekvő férfiakkal, kik mind a statistika zászlója alá szegődtek, hogy e tudományt mívelve, diadalra segítsék.

De ha politikai életünk szünetelt is, a tudomány örökre szóló hivatásában nem állhatott be szünet, sőt a statistika mivelésében épen az említett két évtized tekinthető olyannak, mely előrevitelében korszakot alkotott. Külföldön mindinkább tért vívott ki magának a statistika, mívelésének szükségessége, eredményeinek nélkülözhetetlensége mindinkább általános meggyőződéssé vált kormányoknál és nemzeteknél, és többé be nem érvén az egyes államok elkülönzött törekvéscivel, egyetemes, világi alapra kezdték e tudományt fektetni. Belátva, hogy a statistika által egy államra

nézve felállított tételek valódi becscsel csak úgy bírnak, igaz eredményekül csak úgy tekinthetők, ha más államok hasonló adataival összehasonlíthatók - nemzetközi úton iparkodtak e czél felé, és megpendíttetvén a nemzetközi statistikai értekezletek eszméje, elsejök 1853-ban Brüsselben, utána 1855-ben Párisban, 1857-ben Bécsben, 1860-ban Londonban, 1863-ban Berlinban, tavaly pedig 1867-ben Florenczben tartatott meg.

Az előadások folyamában önök tisztelt urak e nemzetközi kongressusok vezéreszméjével, munkálataival és eredményeivel is bővebben fognak megismerkedni, itt csak annyi legyen megjegyezve, hogy a hivatalos statistika mívelése európa-, de mondhatni világszerte csak azóta indult meg összhangzatosan, tudományos tökély felé csak azóta halad.

Mig a hiv. statistika mívelése külföldön ily óriási léptekben fejlődött-hazánk se vonhatá ki magát az általános áramlatból. Nálunk nélkülünk ugyan, sőt gyakran akaratunk ellenére még is bevonattunk statistikai műveletekbe, melyekben egyébiránt ritkábban tényezőkül, mint inkább adatokul szerepeltünk. Bár mily ellenszenves volt is a lejárt kormányrendszer és méltán az ország előtt, azt, ha igazságosak akarunk lenni, nem tagadhatjuk meg tőle, hogy a tudományok, főleg a statistika mívelésére gondja ne lett volna. Igaz, nem a mi érdekünkben, nem is a mi javunkra, de míveljék a tudományt bár kik és bár hol annak hasznát mi is veszszük; a bécsi statistikai hivatal pedig egyik első volt az európai statistikai hivatalok közűl, mely a nemzetközi kongressusok határozatait és javaslatait foganatosítani iparkodott, adatgyűjtéseit az ott megállapított módszer szerint eszközölte. Legfőbb hibája a lefolyt két évtized alatt eszközölt statistikai felvételeknek egyébiránt abban rejlett, hogy csupán és egyedül hivatalos, az országban rokonszenvvel sehol sem találkozott hivatalos közegekre támaszkodván, a nemzet közreműködését nem birták kinyerni, minélfogva gyakran önkényes adatokkal kellett beérniök, melyek megbízhatósága később méltán gyanúsíttatott.

De ha így egy részt a hivatalos statistika tevékenysége, bár idegen hatóságok által gyakorolva, végleg meg nem szünt az országban, viszont a magánstatistika a tudomány általános hullámzatában szintén nagyobb mozgékonyságra serkent. Mint tantárgy az egyetemen, a jogakadémiákban és polytechnikumban, mint tudomány a M. Akadémia kebelében folytonos ápolásnak volt tárgya s így lön, hogy mikor a felelős magyar ministerium ezen szakot életbe akará léptetni, midőn a statistikai teendők fontosságát kiemelendő országos tanácsot sietett fölállítani, kész és képzett férfiakra talált, kik a nekik jutott szerepkör hü betöltésére készségesen vállalkoztak, s a kiknek néhány kiváló jeles képviselőjét jövendőbeli tanáraikban van szerencsém bemutatni.

Habár a statistika egyes föladatainak részletezésébe eddigi előadásomban nem bocsátkoztam, nem akarván eléje vágni a tanfolyam alatt mondandóknak, annyi talán e futólagos vázlatból is kitűnt, mily fontos tényező ez az állami és társadalmi életben; kitűnhetett volna legalább azon gond- és fáradságból, melyet a haladott külföldön mívelésére fordítanak. Hogy

KSH Könyvtár

közgazdasági ministerünk is így fogja fel az ügyet, arról a statistikai tanfolyam megindításaltanúskodik leginkább. Nem akar e tanfolyam növelde lenni, mely csupán államhivatalnokokat képezzen, nemis akar oly elméleti oktatást nyújtani, mely tudósokat képes növelni. A minister úr által ezúttal életbe léptetett statistikai tanfolyam, híven elnevezéséhez, elméleti s gyakorlati útmutatásul akar szolgálni azoknak, kik a statistikai tudomány iránt érdeklődve, műveleteivel, munkálataival bővebben óhajtnak megismerkedni, a hivatalos statistika teendőit tanulmányozni akarják, hogy akár az államszolgálatban, akár mint hatósági tisztviselők akár pedig mint orvosok, kereskedők, iparosok stb. a köz- és magánéletben naponkint előforduló jelenségeket, tudományos vezérfonal mellett, inkább megérteni, osztályozni, felhasználni tudják.

Érdekeltséget költve így egyrészt a statistikai tudomány gyakorlati alkalmazása iránt, másrészt az ismeretek bővitéséhez is járulva, az állam is nyerni fog e tanfolyam által, mert meg lehet győződve, hogy mindaz, ki e tanfolyamot végig járta, bármely életpályán is örömest fog segédkezet nyújtani, ha a haza érdeke általános, az egész országra terjedő statistikai fölvételeknél közreműködését igénybe akarja venni.

A tanfolyam föladatainak ilyetén értelmezése az előadási tárgyak választását és sorrendjöket is igazolja.

Nem tökéletes, megtámadhatatlan tudományos rendszer az, melynek alapján, az előadási tárgyak össze vannak állítva. De szemünk előtt tartva a czélt, s az elérendő gyakorlati haszont, bizonyos okszerüséget nem lehet tőle megtagadni.

A *statistika elméletén* kivül, melynek előadására Dr. *Konek Sándor*, egyetemi tanár és statistikai tanács-tag volt szíves vállalkozni, a nemzetgazdasági tudománynak is számos fontos tanával fognak önök. t. hallgatók, megismerkedni azon előadásokban, melyek a *termelésről*, t. i. a *mezőgazdaságról, bányászatról, iparról* szólnak, melyeknek elsejét magam leszek szerencsés előadhatni, a bányászat és ipar ismertetésére pedig *Hunfalvy János*, budai müegyetemi tanár úr, stat. osztály- és tanácstag igérkezett. Ugyancsak a nemzetgozdasági tudomány köréhez tartozik a *kereskedés*, melynek előadását *Beöthy Leo* úr, a statistikai osztály tagja vállalta el és a *közlekedés*, melynek ismertetésére, jelen külföldi útjának bő tapasztalatait is felhasználva, a m. kir. közlekedési ministerium osztály-tanácsosa *Hieronymi Károly* úr ajánlkozott. A pénzügyi tudomány köréből az *államháztartás és pénzügy* azon tárgy, melynek előadása talán későbbre marad, de azon biztos reményben, hogy *Dr. Kaucz Gyula*, egyetemi tanár és országos képviselő urat bokros teendői nem fogják gátolni abban, hogy bő ismereteinek hasznát élvezzék. Az államtudományok más köréből sem fognak hiányozni a tárgyak, s mig *Havas Sándor* belügyministeri osztály-tanácsos úr és az államtudományi vizsgáló bizottság tagja az *államszervezetet* és *politikai közigazgatást* lesz szives előadni a közigazgatás többi ága, ú. m. az *igazságszolgáltatás* Dr. *Schnierer Gyula*, közgazdasági min. titkár úr és egyetemi magántanár; a *közoktatás* Dr. *Barsi József* stat. osztálytag és *Horváth*

Zsigmond gymn. tanár és stat. tanácstag, a *közegészségügy* végre Dr. *Tormay Károly* és Dr. *Niedermann Gyula* stat. tanács-tagokban találtak érdemes képviselőkre.

De csupán statistikai természetü, noha a kormányra és társadalomra nézve felette fontos tárgyak is vannak még a tanrendbe fölvéve t. i. a *népszámlálás* ügye, melyről én leszek szerencsés önöknek t. hallgatók szólhatni, és a *népesedési mozgalom*, melyet szintén Dr. *Barsi József* volt szíves elvállalni, végre pedig a *köz- és magán jótékonyság* és *biztosítás ügye*, melyet eléggé meg nem becsülhető készséggel ugyancsak Dr. *Konek* tanár úr vállalt el.

Az előadás módszerére nézve elég lesz megemlítenem, hogy minden tárgynál figyelem lesz ugyan arra, mily tért foglal el a rokon tudományágakban, valamint az életben és gyakorlatban; a megértésre netalán szükséges elméleti magyarázat és ismertetés nem fog ugyan hiányozni; de a főszempont mégis statistikai lesz, vagyis kimutatása annak, mily hely illeti meg a tárgyat a statistika tudományban, mely müveletek szükségesek megállapítására, mily módszer mellett jutott a tudomány hajdan és jut jelenleg ez ismeretek birtokába, szóval mikép készül maga és működik a hivatatalos statistika, mint az összes statistikai tudomány legfontosabb anyaggyüjtője.

S midőn most, végezetül előre is őszinte köszönetet mondok a minister úr ő exja nevében önöknek tisztelt urak, kik az előadások fáradságos munkáját oly készségesen elvállalták és bizalmas fölhivásának oly fényesen engedtek: őszinte üdvözlettel fordulok önökhez is tisztelt hallgatók, Isten hozta ezen, Magyarországban legelső hivatalos statistikai tanfolyamra s adja az ég, hogy a mily jóakarattal indította meg a minister úr, s a mily buzgósággal vállalkoztak ezen urak az előadásokra oly üdvös eredményekkel tudjuk azt befejezni, előnyére önmaguknak és hasznára a nemzetnek és hazának.

Utána Dr. Konek Sándor m. kir. egyetemi jogtanár s a stat. Tanács tagja a következő szónoklatot intézte a hallgatókhoz:

Tisztelt hallgatóim!

Korunk óriási haladásának egyik, mondhatni, szülője és szülöttje, hogy minden hasznos találmány, minden életrevaló újítás felette gyorsan közkincscsé válik. Alig nehány éve, hogy a porosz statistikai hivatalnak, a tudományos és gyakorlati statistika terén egyaránt érdemesült genialis főnöke Dr. *Engel* a statistikai seminarium eszméjét megpendítette, és ma már ezen korszerü, életrevaló eszme nem csak Berlin városában, hanem Bécsben és másutt is testté vált. A mint a sok vajudás után szerencsésen létre jött közjogi egyezkedés folytán a magyar államterületnek sikerült saját parlamentaris kormánynyal, a régohajtott, gyakran sürgetett, de előbb soha el nem érhetett önálló országos statistikai közeg birtokába jutni, nem késett e téren is a korszerü haladás zászlaját megragadni azon tanfolyam

Kéziönyvtár

létesítése által, mely magas kormányunk előttem szólott igen tisztelt képviselője statistikai osztályunk munkás főnöke által iként megnyittatott.

Köztapasztalás szerint minden téren az általános eszmekörök alakulnak és módosulnak az uralkodó szükségletek és irányadó nézetek szerint. Egész a legutóbbi időkig, daczára a statistika tudományos kimívelésében tett elismerésre méltó haladásnak, daczára e tanszak körül folyt beható és jelentékeny eredményü buvárkodásoknak, csaknem általános volt ama nézet, hogy a statistikai tapintat nem oktatás, hanem csak öngyakorlás útján szerezhető; hogy annak átérzésére, mi bír tulajdonlag statistikai fontossággal, miben fekszik sajátképen a statistikai momentum, a statistikai jelleg, úgy körülbelül mint a művészetben vagy a költészetben, kevésbbé vezethet a tanelmélet, mint a gyakorlat és az élet.

És még is ma már más fogalmak kezdenek uralomra jutni, az általános szükség, mely a népoktatás igényelte alkalmas tanerőkben ott merül fel leginkább, hol az elhanyagolt népnevelés gyors orvoslást követel, a népoktatókat képző növeldék létesítésére és ezeknek sikerteljes működése a társadalmi élet egyéb köreiben szükségelt szakemberek gyakorlati kiképeztetésének megkisértésére vezetett, és történészek, nyelvbuvárok, természettudósok számára külön elmélet-gyakorlati tanfolyamok nyíltak meg megannyi különnevü seminariumot alakjában. Ez által törve volt az út melyen gyakorlati statistikusok kiképezése is elérhető vala.

A mint a kormányok mindinkább meggyőződve a statistikai alapoknak kormányzati szempontból való nélkülözhetlenségéről, saját közegeik névszerint külön statistikai hivatalok által kezdtek adatokat gyüjteni, sőt áthatva a tudomány magasabb követelményei iránti tisztelettől, a szorosan vett közigazgatási szükségleten túl, még az elmélet és tudomány igényei szerint is mind több és több adatot kezdtek belevonni hivatalos gyüjtésük ez által évről évre tágasabb lett hálózatába, úgy fokozódó mérvben állott elő szüksége oly férfiaknak, kik kellő statistikai értelemmel, tudományos szakavatottsággal egyszersmind gyakorlati képességet kötnek egybe, és e szükség megérlelte az eszmét, mely már is korunk légkörében röpdösött.

Századunk általános publicitásánál a statistikai hivatalok nem maradhattak elzárkozott műhelyek, munkásságuk eredménye nem vonulhatott többé a titok középkorias fátyola alá. Korunkban a valóságos hatalommá vált tudomány, mely a stat. hivatalok szinre került kincseit egyrészt lelkes örömmel üdvözölve, tudományos irányban feldolgozta, másrészt mind újabb követelésekkel lépett fel, hol a hivatalbeli működés irányára és terjedelmére, hol különösen az adatgyüjtés módozatára nézve. A statistikai kongressusokon a tudományos és gyakorlati statistika legtekintélyesebb képviselőinek ezen szerencsés találkozási helyén dus eszmecsere folytán, hol a közigazgatás, hol a tanelmélet közvetlen érdekében új meg új kívánalmak merülnek fel, melyeknek valósitását a tudomány és az élet az egyes kormányoktól várja.

Hogy a kormányok azonban a várakozásnak megfeleljenek, oly szakképzett férfiakra szorulnak, kik nemcsak az adatgyüjtés üzleti oldalát,

hanem egyszersmind a tudomány magasabb igényeit, jelesül a statistikai kongressusokon úgy mint a szakirodalom terén koronkint kifejezésre jutó kivánalmakat alaposan ismerik, de viszont a bármily szaktudósan iskolázott, a statistika lényével és igényeivel elméletileg bármennyire megbarátkozott nem ajánlkozik teljesen alkalmas közegül, ha az adatkeletkezés belső szervezetével, az adatnyomozás belmechanismusával gyakorlatilag meg nem ismerkedett.

Közel feküdt tehát a segédszer. Meg kellett nyitni a statistikai laboratoriumok szentélyét azok előtt, kik a statistika iránti fogékonyságot és hajlamot magukban érezvén, a statistikával mint tudománynyal már az egyetemen vagy egyéb úton megbarátkoztak; kezetfogva kellett a statist. tudomány képviselőinek a gyakorlat férfiaival oda törekedni, hogy vegyes vagyis elmélet-gyakorlati tanfolyamban az e pályára tüzetesen készülők arra különösen figyelmeztessenek, hogy miféle adatok, minő szempontból, mily terjedelemben, miféle módon, micsoda sorrendben és miféle rendszer szerint gyüjtendők, a nyert adatok továbbá miféle rovatok és főtekintetek szerint állitandók össze és teendők közzé, és minden ezen adatnyomozási műtételeknél miféle elvek, tekintve egyrészt a kormány közvetlen szükségletét, másrészt a tudomány magasabb igényeit, arányadók, szóval a jelölteknek a statistikai hivatalok műhelyébe szabad bepillantás volt megengedendő, előttük a statistikai müveletek belső technikája volt feltárandó; ez pedig nem lehet az egyetemi tanfolyamnak feladata, ez csak egy gyakorlati tanfolyam útján vala elérhető.

De miután a gyakorlati statistika inkább, mint bármely más közigazgatási ág, a tudomány közvetlen behatása alatt áll, a gyakorlati tanfolyam nem ignorálhatja az elméletet, sőt egyenlépést tartva a tudomány fejlődésével, meg kell annak ismertetnie, hogy mennyit tett már a tudomány az adatgyüjtés helyesebb szervezkedése ügyében, mennyit köszönhet a gyakorlat és az élet a tudománynak, mennyiben nyertek annak magasabb igényei valósítást, és mennyi teendő van még e tekintetben, szóval a gyakorlatnak szövetkeznie kell a tudománynyal.

Efféle szövetkezésnek szüksége pedig napjainkban annál érezhetőbb minél inkább egyfelől a statistika modern felfogás szerint a tudományok általános methodologiájának tartatván, több és több tanszakjuk legújabban meg a hittudomány is statistikai vizsgálódásokból kölcsönzött inductiókra statistikai érvekre vélik legbiztosabban felépithetni alapterveik alkotmányát, mert ez a legkülönbözőbb szempontok szerinti tömegészleleteket igényel, melyek csak magasabb tudományos miveltséget helyes figyelő képességgel párositó kormányközegek által eszközölhetők. Másrészt épen a statistikai mütéteknek napjainkban való roppant terjedtségénél fogva, korunkban a számérzék oly általános, oly mindennapias valami, mint más korszakokban azt a müérzékre nézve találjuk. Ma mindenki magát született statistikusnak tartja, és mig, mint helyesen jegyzi meg *Engel*, nem igen fog találkozni, ki egy épitendő ház tervének készítésére merne vállalkozni, ki e mesterséget tüzetesen nem tanulta, alig lesz másfelől iró vagy publicista, ki nem lenne kész bármiféle nemzetgazdasági vagy statistikai tárgy meg-

KSH Könyvtár

vitatására, ha mindjárt ez irányban a szükséges előtudományokat végképen nélkülözi is.

A szunnyadozó számképesség csak kellő kifejtés mellett válhatik a statistika productiv tényezőjeül; a számérzék épugy mint a műérzék, csak műszaki kiképezés folytán emelkedhetik ki a ködfátyolos képzelődés homályából az öntudatos, kritikai működés realvilágába; ezt pedig csak úgy remélhetni, ha a tudomány és az elmélet legbensőbben szövetkezik a gyakorlati élettel.

E szövetségből indult ki amaz elmélet-gyakorlati tanfolyam is, melyet Dr. Engel, kinek mindenesetre a szunyadozott eszmének első tettleges felkarolása köszönhető, „Statistikai seminarium"nak vélt elnevezhetni; a seminarium szó a Berlinben legelőször létre jött efféle tanfolyam elnevezésére annál jogosabban volt felhasználható, miután a 9 hóra terjedt előadások ciclusába az egész közigazgatási és nemzetgazdasági tan belevonatván, és lassankint a fősúly inkább ezen tanszakokra, mint a statistikára fektettetvén, a mondott tanfolyam mindinkább államhivatalnokok valódi növeldéjévé vált.

Az országos magyar statistikai tanács nem találta czélszerűnek első ebbeli zsenge kisérletét ily fenhangu név alatt bemutatni, nem is fő czélja e tanfolyamnak államigazgatási organumokat növelni, hanem egyrészt a statistika iránt általános érdeklődést gerjeszteni, s a statistikai felvételek fontosságáról általános meggyőződést kelteni és azoknak mivoltáról való ismereteket népszerűsíteni, hogy a statistikai műveletek iránt ezentúl netalán szükségessé leendő közreműködésre nézve a tért ily formán a nagyobb közönség számára kellőleg előkészítsük.

Másodszor azonban e tanfolyamnak egyik tüzetesebb feladata: mind azon az egyes hatóságok részéről kijelölt urakat, kik akár az állam, akár a helyhatóságok közszolgálatában a közügynek kivánják szentelni erejöket, a statistikai működés belszervezetével, az adatnyomozás technikájával, valamint az e tekintetben a közigazgatás részéről ép úgy, mint a tudomány részéről támasztatni szokott igényekkel közelebb megismértetni.

Mindkét czél szükségessé teszi, hogy e tanfolyam a statistika elméletével vegye kezdetét; nem mint ha fel nem tételeztetnék, hogy kik e folyamra jelenkeztek, már más úton a statistika lényével, feladata czéljával, tanmódszerével, stb. teljesen megbarátkoztak, hanem legelőször szükséges tudni, hogy a statistika miféle állást foglal el mai nap a tudomány világában, ez pedig annyi habozás közt, mint napjainkban épen a statistika fogalma, tárgya, feladata stb körül mutatkozik, és azon genialis felfogás után mit legujabban Rümelin, Wagner, Oettinger és más statistikusok tanusítanak még azokra nézve is új érdekkel bírand, kik már évek előtt e tárgygyal foglalkodtak; továbbá a statistikai coriphaeusoknak az adatgyüjtési modorra tagadhatlan nagy befolyása egybefoglalólag és együttesen csak a statistika elméletében foglalhat helyet, a statistika hivatalos organumainak szervezete a mint az tényleg a főbb culturállamokban találtatik, és a mint annak a tapasztalás és az elmélet szerint kellene lennie, enquêt- és egyéb vizsgálodási rendszereknek, nem különben a magánstatistikai tevékenységnek, vagyis a statistikai egyleteknek és társulatoknak megismertetése, végre a statistikai szakirodalomnak legalább nagyjából való bemutatása csakugyan megannyi tárgyai az elméletnek.

De a főok, miért épen e szak képzi a jelen folyamnak nyitányát, a dolog természetében fekszik. A theoria eltekintve attól, hogy az előzményképen szükséges fogalmak megállapításával foglalkodik, a statistika vidékébe tartozó összes tárgyakat rövideden megérinti a szerint, a mint, és azon főbb szempontok szerint, melyekhez képest azok a statistika rendszerébe valók. Szerencsém leend tehát tisztelt hallgatóimnak mintegy rövid vázlatát nyujthatni a lefolyandó előadásoknak, egy programmot, mely a bekövetkezendő és az egyes tárgyakat bőveb fejtegetésével foglalkodó felolvasásokat, könnyebben érthetőkké teszi. A velem együtt e tanfolyamra vállalkozott tisztelt társaimnak tehát mintegy előhirnöke leszek, hallgatóimnak figyelmét az egyes szakmák főbb jelentőségeire mintegy előre már irányozván.

Mint e tanfolyamra vállalkozott tiszti társaim előfutára tehát, de egyszersmind, mint a statistikai tudománynak a magyar kir. egyetemen szerény képviselője, hivottnak érzem magamat a mai megnyitás alkalmát legelőször is arra felhasználni, hogy hazafias örömmel üdvözöljem a magyar kormánynak e téren lelkes sikertigérő fellépését.

Jóllehet a búsemlékü utolsó két évtizednek politikai és társadalmi viszályai által lekötött anyagi erőinknek kibontakozhatása, a beruházások elhanyagolása mellett a reánk merült közterhek súlya alatt végképen kimerült productivitásunknak felvillanyoztatása, összes gazdászati életünknek új alapokra való fektetése és természet adományképen mesés bőségben ugyan nyert, de addig jobbára holtan hevert kincseink folyóvá tétele oly roppant mértékben veszi igénybe a n. m. földm., ipar és keresk. ministerium gondjait, még sem kerülték el figyelmét a szellemi világ, a tudomány, jelesen a statistika igényei sem.

Ha a statistika nem utaltatott volna is a közgazdasági ministerium ressortjába, a hova az különben is a dolog természete szerint tartozik, valamennyi ministeri szakmák közt egy sem érezné magát annyira hivottnak a statistika korszerű, a tudomány igényei szerinti átszervezését sürgetni, mint a közgazdasági miniszterium, mivel egysem érzi annak szükségét oly annyira, mint épen a földmívelés, ipar és keresk. ministerium. Itt a megrögzött bajok orvoslása nagyobb mértékben fordulván elő, mint bármely más téren, a gyógykezelés mintegy biztositékát képző diagnosisnak megállapitására is annyival inkább éreztetik egy a tudomány mai színvonalain álló statistikának szükségessége, mely a concret állapotokat a hüség fáklyájával világítván meg, a hiányokat, a hézagokat, mulasztásokat, szóval a kóros állapotokat egész meztelenségökben híven és valón tüntesse fel.

E fontos ministerium élére állított férfi fel is fogta ez ariadnefonalnak nélkülözhetlenségét, felismerte a statistikai közegek magasztos czéligényelte elméletgyakorlati kiképeztetésének reform. szükségét, és áthatva azon tudattól, hogy valamint a merő tanelmélet meddő, ha hiányzik a gyakorlati tér elvei érvényesitésére, úgy a merő gyakorlat sajnos üzletté fajul el, ha végképen szakít a tudománynyal, a jelen tanfolyam létesítése által kedves

alkalmat arra nyújtott, hogy e tudománynak a gyakorlati élettel való összeházasitását megkisértsük.

Midőn ezen a tudományoknak szentelt országos hajlék komoly csarnokaiban ma tesszük meg az első lépéseket e házassági frigy megkötésére, legyen szabad a földm. ipar- és keresk. magyar k. minister úr ő Excellentiájának a tudomány nevében hálás köszönetünket azonnal kifejeznem ; erős meggyőződésem, hogy azon parányi ugyan, de ép magból, melyet hazánk e tekintetben is termékeny földjébe ma teszünk, idővel terebélyes fa fog kiemelkedni, melynek lombos árnya alatt országunk közigazgatási statistikája az előhaladottabb államokban fenlevő hasonintézményeknek egyenjogú és egyenértékü testvérévé fogja magát kinőhetni.

De legyen szabad ez alkalmat egyszersmind arra is felhasználni, hogy önöket tisztelt hallgatóim, kik nagyobb részt a gyakorlati élet komolyabb ösvényein haladva, vagy csak legközelebb arra kilépendők, kétségkivül ezen előadásokra is a kivánt komolysággal fognak megjelenni, ezennel úgy saját magam, mint a velem közreműködő tanerők nevében felkérjem, miszerint jelen első kisérletünknél kevesbé az előadások fényes sikerét, mint a közreműködők hazafias törekvését, kevésbbé a tanfolyam positiv eredményeit, mint annak megindításában rejlő jó akaratot szíveskedjenek mérlegébe vetni azon bírálatnak, mely alá pályatörő ezen zsenge működésünk fog vonatni.

Legyenek meggyőződve, hogy mi mindnyájan élénkül érezzük a magunkra vállalt kötelem úgy fontosságát, mint a szokatlanság szülte nehéz voltát, nem titkoltuk el magunk előtt a megoldandó feladvány nagyságát, nem ismerjük félre hogy mennyivel nehezebb tudományos készültséggel biró, a társadalmi és állam- élet különböző köreiben állást foglalt férfiak előtt eltalálni azon mérvet, azon keretet, melybe a tanelőadás foglalandó, hogy a tudománynak a gyakorlati élettel való bensőbb összefüggését kellőleg kideríteni, és önöket mindkettőbe együttesen bevezetni sikerüljön.

De erőt merítünk egyrészt a hazafias törekvés szülte ama megnyugtató öntudatunkból, hogy in magnis et voluise sat est, másrészt biztat önöknek igen tisztelt hallgatóim, a helyzet nehézségét bizonyosan számba vevő méltányossági érzete.

Adja az ég, hogy zsenge kisérletünket teljes siker koronázza, és hazánk soká elhanyagolt közigazgatási statistikája önökben tisztelt hallgatóim époly lelkes és buzgó, mint szakavatott segédmunkásokat nyervén, a magyar szent korona területe statistikai tekintetben is mielőbb kitünő helyet foglalhasson a többi kedvezőbb viszonyok alatt gyorsabban magas pólczra emelkedett culturállamok sorában.

Büszkén mondhatjuk, — folytatja ezek után a Tanács előadója — hogy váratlan részvét nyilatkozott e tanfolyam megnyitása körül. A más mivelt államokban fenálló hasonló intézmények egyike sem dicsekedhetik hasonló részvéttel, mert hallgatóink száma megközelíti a 300-at, bejegyzett hallgató pedig, olyan t. i. a ki vizsgát is szándékozik letenni 275 van jelenleg. — Fényes bizonyíték ez fiatalságunk tanvágya mellett, mely siet fölhasználni az alkalmat, mit neki az állam nyújt, hogy szakismereteit bővíthesse.

Érdekes lesz a t. Tanácsra nézve megtudni, mily elemekből áll a tanfolyam hallgatósága, vagyis a statistikai tanfolyamnak magának rövid statistikája.

Van ugyanis a programm 9-dik pontjának megkülönböztetése szerint 174 rendes és 101 rendkivüli hallgató. A rendes hallgatók közül 88-at jelölt ki a különféle minisiterium, 48-at megyék és kerületek, 38-at sz. kir. városok. — Társadalmi állásuk szerint van 112 államhivatalnok, 9 közhatósági tisztviselő, 2 ügyvéd, 35 végzett jogász, 74 joghallgató, 1 orvostudor, 1 orvosjelölt, 4 orvosnövendék, 2 állatorvos, 9 műegyetemi hallgató, 1 bölcsészeti hallgató, 3 tanár, 1 tanárjelölt, 7 magánintézeti tisztviselő, 1 hadseregbeli huszártiszt, 1 földbirtokos, 1 iparos, 9 díjnok, 1 gymnasiumot végzett és 1 VIII-dik osztálybeli gymnasiumi tanuló, — összesen 275. Vagyis ; mint a következő táblázat mutatja :

A statistikai tanfolyam hallgatói.

	Minisiterium	megye és kerület	város	összesen rendes	rendkivüli	Mindössze
	által kijelölt			hallgató		
Államhivatalnok	86	1	—	87	25	112
Közhatósági tisztviselő	—	2	3	5	4	9
Ügyvéd	—	—	—	—	2	2
Végzett jogász	—	13	9	22	13	35
Joghallgató	—	27	19	46	28	74
Orvostudor	—	—	—	—	1	1
Orvosjelölt	—	—	—	—	1	1
Orvosnövendék	—	2	1	3	1	4
Állatorvos	—	—	—	—	2	2
Műegyetemi hallgató	—	2	5	7	2	9
Bölcsészeti hallgató	—	—	—	—	1	1
Tanár	—	—	—	—	3	3
Tanárjelölt	—	—	—	—	1	1
Magánintézeti hivatalnok	—	—	—	—	7	7
Hadseregbeli huszártiszt	—	—	—	—	1	1
Földbirtokos	—	—	—	—	1	1
Iparos	—	—	—	—	1	1
Ministeriumbeli dijnok	2	—	—	2	7	9
Gymnasiumot végzett	—	1	—	1	—	1
VIII. osztálybeli gymnas. tanuló	—	—	1	1	—	1
	88	48	38	174	101	275

Kell továbbá előadónak jelentést tennie arról is, hogy az egyes tanszakok mikép vannak felosztva és mely kezekre bízva.

1. A stat. elmélete	előadja	Dr. Konek Sándor	8 óra
2. A népszámlálás	„	Keleti Károly	4 „
3. A népesedési mozgalom	„	Dr. Barsi József	3 „
4. A termelés, nevezetesen mezőgazdaság	„	Keleti Károly s	4 „
5. Bányászat	„	Hunfalvy János	2 „

Kéziköyvtár

6. Ipar	előadja	Hunfalvy János	2 óra
7. A kereskedés	„	Beöthy Leo	4 „
8. Közlekedés	„	Hieronymi Károly	4 „
9. Közigazgatás és államszervezet	„	Havas Sándor	10 „
10. Igazságszolgáltatás . . .	„	Dr. Schnierer Gyula	4 „
11. Közoktatás	„	Dr. Barsi József és Horváth Zsigm.	2 „
12. Közegészségügy	„	Dr. Tormay Károly és Niederman Gyula	2 „
13. Köz- és magánjótékonyság és biztosításügy	„	Dr. Konek Sándor	2 „

14. Pénzügy és államháztartás erre felkéretett Dr. Kaucz Gyula, ki az előadásokat el is vállalja, ha országgyülési fontos teendői abban nem gátolják. Egyébiránt igéretét bírjuk, hogy akadályozása esetére gondoskodni fog helyettesítéséről s e czélból készült minden munkálatát is kész átengedni az általa ajánlandó előadóknak.

A tanfolyam az 1869-ki márczius hóba eső húsvéti ünnepekig be lesz fejezve. Miután azonban az első tantárgy előadása már be van végezve, s jelenleg a második folyó, a szervezési szabályzat 7-dik §-a értelmében a t. Tanács feladata gondoskodni, hogy a minister úr beleegyezését is kinyervén, az illető kézirat ki legyen nyomatható. Ez intézkedés annál sürgősebb, mert gondoskodni kell arról, hogy a sajtó alól kikerülő munkák egyes füzetekben meg legyenek azon hallgatók által szerezhetők, kik vizsgára készülnek. E füzetenkinti kiadás nem akadályozza azt, hogy a teljes munka később egy kötetben ne legyen kiállítva, sőt ez annál inkább óhajtandó, mert ha már a tanfolyam hallgatásánál is oly kiváló részvét mutatkozott, remélhető, hogy olvasó közönségünk sem fogja ezen szakmunkát figyelem nélkül hagyni.

A Tanács ezen előadást nagy megelégedéssel fogadván, az előadásoknak előbb füzetenkinti, utóbb egy kötetben való kiadásában állapodott meg, a biráló tisztet pedig külön *szerkesztői bizottságra* ruházza, melynek tagjai legott meg is választattak.

Az ugyancsak bizottsághoz utasítva volt mezőgazdasági statistika ügyében felolvastatott következő :

Jelentés

a mezőgazdasági statistika ügyében kiküldött bizottság működéséről.

Az országos magyar statistikai Tanácsnak f. é. julius 16dikán tartott ülésében előterjesztetvén egy *javaslat Magyarország mezőgazdasági statistikájának megalkotása iránt*, a Tanács ezen munkálatot tanulmányozás és a szükséges minták megállapítása végett bizottsághoz utasította, melynek tagjaiul *Hegedüs* Kandid Lajos, *Korizmics* László, báró *Kemény* Gábor, *Schedel* Károly Tivador, *Trefort* Ágoston és gróf *Zichy* Ferencz urak választattak meg, fölhivatván egyúttal a bizottság, hogy az országos magyar gazdasági egyesület nehány tagját is kérje fel a bizottsági működésben való részvételre, mely alapon ez orsz. egyesület részéről *Boczkó* Dániel, *Gerlóczy* Gyula és *Morócz* István urak voltak szivesek a tanácskozásban megjelenni

Az ekkép kiegészített bizottság a bemutatott javaslatot alaposan tanulmányozván, tervét és anyagfelosztását általában helyeselte, kifogását leginkább az ellen emelvén, hogy noha a munkálatban kimerítő mezőgazdasági statistikának alapvonalait látja, s noha a javaslatban megpendített számos nagyfontosságú kérdésnek minél sikeresb megoldását óhajtja, ez idő szerint még sem reméli lehetőnek, hogy egész terjedelme szerint foganatosítható legyen, minélfogva egyelőre csak a legszükségesebb és könnyebben eszközölhető fölvételekre kivánna szorítkozni.

Végig haladva ez általános elvi nézet kihatása mellett, az egész tervezeten a benne megnevezett hatóságok és intézetek közreműködésének szükségét, nevezetesen pedig a gazdasági egyesületeknek szánt feladatot, a javaslat körvonalai szerint teljesen elismerte és magáévá tette, második alapelvül pedig azt nyilatkoztatá ki, hogy a hol a területről és birtokviszonyokról van szó, jobb anyag hiányában a katasteri és telekkönyvi munkálatok vétessenek alapúl.

Ha a tisztelt Tanács ezen véleményt magáévá teszi : a mívelési ágakra és birtokrészletekre vonatkozó legszámosabb kérdés eleshetik, s legfeljebb oda kellene a kutatásoknak irányulni, hogy kitüntessék ama nagyobb változásokat, melyek részint a folyamszabályozás által mentesített földeknek felhasználásában, részint pedig erdőirtás, legelő- s rét-feltörés által a szántóföld szaporodásában mutatkozhatnak.

A telekkönyv alapúl vétele mellett pedig szintén elesik a birtokviszonyok kutatása, a mennyiben ki fog onnan tűnni, mely és mennyi például — a más úton is megszerezhető korona- meg alapítványi jószágokon kivül — a hitbizományi birtok úri vagy úrbéri természetü stb.

E nagyobbszerü s erőnket egyelőre túlhaladó fölvételek mellőzésével annál több súly fektethető azután oly adatok kutatására, melyek nem szoros értelemben vett mezőgazdaságiak ugyan, hazánk termelési és forgalmi viszonyaira azonban annál több befolyással vannak.

Mielőtt ezen, külön javaslati pontok tárgyát képező részletek felsorolásába bocsátkoznék a bizottság, szükségesnek látja kiemelni még azon egyszerüsítéseket, melyeket az eredmény biztosabb reményében szükségesnek lát. Ilyen az eredeti tervezet II. főrészében előforduló mezőgazdasági és erdészeti termelés, mely, miután a már megindított s remélhetőleg évről évre, egyúttal mind kimerítőbb részletezéssel folytatandó aratási statistika az itt teendő kérdésekre amúgy is élégséges módon fog válaszolni : csupán az erdészeti termelésre, az állattenyésztésre s a földmíves osztály mellékfoglalkozásaira volna kiterjesztendő.

A terményeknek hovafordítása, fogyasztása és forgalma szintén túlmegy ugyan a tisztán mezőgazdasági statistika körén, de annál fontosabb közgazdasági tudnivaló, melynek előteremtésében nagy része lehet az újjászervezendő kereskedelmi kamráknak; valamint a termelés és fogyasztás eredményeire és pénzügyi viszonyaira nézve legtöbb felvilágosítást adhat a m. földhitelintézet levéltára, melynek felhasználhatását az intézetnek a bizottságban résztvett igazgatója Nagys. Korizmics László úr helyezte kilátásba.

A javaslat foganatosítására a betöltendő mintákra nézve azon vélemény nyilvánult a bizottság kebelében, hogy nagyobb rovatolt táblázatok helyett egyszerü kérdésekre adandó válaszok alakjában volna az eredeti anyag gyűjtendő, melynek első összeállítása a központot túlterhelendő munka kikerülése végett még vidéken volna eszközlendő.

KSH Könyvtár

Ezen tekintetben pedig örömmel értesült a bizottság a hazai kormány azon lelkes határozatáról, hogy az állami költségvetésben gondoskodva van vidéken szerzendő néhány statistikai munkás díjazásáról s a maga részéről is ezt látja az egyedüli lehetőségnek, mely szerint a nem pusztán hivatalos úton szerezhető statistikai anyagnak birtokába juthatnánk.

Miután azonban az ily munka egyszerre országszerte meg nem indítható, általában azon eljárást javasolja, hogy az amúgy is évekre terjedő fölvételek egyes megyékben vétessenek foganatba. S habár nagy súlyt kivánna fektetni a vidéki gazdasági egyesületek közreműködésére, sőt csak is általuk remél eredményeket, a javaslat végrehajtására nézve mindamellett sem kiván itéletet koczkáztatni, azon véleményben levén, hogy ez kizárólag a közgazdasági m. kir. miniszterium hatáskörét illeti.

A stat. Tanács méltányolván a bizottság abbeli tartózkodását, hogy a végrehajtás módozatába hatolni nem látta czélszerűnek, egyúttal azon nézetében is osztozott, mely szerint a beszerezni kívánt adatok egyszerű kérdésekre adandó válaszok alakjában gyüjtendők. E czélból azonban a kérdő pontok megállapítására kellvén legfőbb súlyt fektetni, czélszerűnek látja a Tanács, ha az ez ügyben működött bizottság még egyszer összehivatván, vele az osztályban szerkesztett kérdő pontok elöleges megállapítás végett közöltetnek, minélfogva fentebbi jelentést csak ideiglen veszi tudomásul.

Egyhangulag fogadtatott el továbbá, következő, az előadó által beterjesztett

Javaslat

az 1869-ki aratás ügyében.

Az 1868-ki aratás kimutatása érdekében gyüjtött bár csonka adatok oly készséggel, részben oly becses részletezéssel küldettek be a stat. osztályba, hogy ez alapon biztos reményünk lehet, miszerint jövőre még becsesebb, mert teljesebb adatoknak fogunk birtokába juthatni.

Hogy a törvényhatóságok buzgósága ne lankadjon, közreműködési készségökből pedig túlságos föladatoknak reájok rovása által ne koczkáztassék, a kivánt anyag mindamellett teljesen, vagyis a termények minden nemére vonatkozólag megszerezhető legyen, indítványozza előadó :

1) Az 1868-ki őszi terméuyek aratásáról szóló országos kimutatások nehány példánya küldessék meg külön lenyomatban mindegyik törvényhatóságnak, hogy lássák mely eredmény elérése mellett fáradoztak ;

2) Ugyan ez alkalommal küldessék meg betöltés végett a m. évihez hasonló minta, mely az 1868-ki összel bevetett területet kitüntesse, tágítva annyiban, hogy necsak búza, rozs és kétszeres, hanem a hol vettetni szokott őszi árpa, repcze és olajos vetemények, szóval valamennyi őszi vetemény számára legyen egy rovat.

3) Ez adatok a tél folytán a stat. osztályban összeállitatván, a tavaszi vetés befejezése után hasonló mintázatok küldessenek szét, melyekben ugyancsak a bevetett terület legyen holdszám szerint kitéve, részletezve pedig: a tavaszi búza és rozs, zab, árpa, köles, kukoricza, együtt: pohánka, borsó, lencse, bab, bükköny; továbbá külön: len, kender, dohány, burgonya, czukor- és tarlórépa, lóhere, egyéb takarmány, külön pedig az ugarnak hagyott föld.

Helyesnek bizonyulván az elv, hogy a bevetett terület tudásával, az aratás minősége szerint a termés a központban kiszámíttassék : az aratás minősége iránti adatok az ideihez hasonló módon volnának gyüjtendők.

Kivétel csak annyiban teendő, hogy a mely megyében gazdasági egyesületek léteznek, azokat közvetlenül kellene fölszólítani a termésadatok beszolgáltatása iránt, az orsz. gazd. egyesületet pedig, nehogy túlságosan terheltessék, csak arra kérni, hogy a termésadatokat azon megyékből iparkodnék beszerezni, melyekben külön gazdasági egyletek nincsenek. Ilykép osztván fel a munkát, senki sem lesz túlságosan terhelve, sőt talán azt is fog lehetni kivánni, hogy a termés minőségét kitüntető adatok, a menynyire lehet a szolgabirói járások területéhez simuljanak, mert így a különböző termés vidékenkint is szabatosabban lesz kiszámitható.

Semmi sem áll útjában, hogy a tavaszi vetés adatai kétszerre, u. m. 1) a zab, árpa és gabonanemüekre, 2) a gumós és kereskedelmi növényekre és kukoriczára mint később vetésüekre nézve, később szállítassanak be. — Ugyanez eljárás követhető, sőt óhajtandó az aratási adatokra nézve, mert a gabonanemüek aratási kimutatása sokat vesztene becséből, ha vele a burgonya- és kukoricza- termés eredményét kellene bevárni.

A feldolgozás a stat. osztályban a begyült anyaggal folyvást lépést tartván, e részletesb kimutatással is el lehetne érni azt, kogy kevéssel az aratás befejezése után eredménye az eddig szokott módon közzététessék.

Az iménti javaslat elfogadása után került tárgyalás alá következő ugyancsak előadó által benyújtott

Javaslat

városi statistikai hivatalok felállitása ügyébe.

Miután az utóbbi nemzetközi statistikai értekezletekben a *demographia* fejlesztésének, a városi és községi ügyek számbavételének szüksége mindinkább előtérbe nyomult és tagadhatatlan, hogy az egész országra terjedő hivatalos statistika kellő részletességgel nem vehetí számba a közigazgatás-, gazdaság, egészségügy, stb. napról napra fokozodó mozgalmait: óhajtandó, hogy a városok beléletére vonatkozó, csupán helyi adatok gyüjtésére s feldolgozására szánt kisebb központok alakittassanak, melyek a munkafelosztás elve szerint nekik jutott feladatot annál tökéletesebben megoldhassák.

Ily kisebb, mindamellet országos fontossággal biró központul ajánlkoznék mindenek előtt a haza testvérfővárosa Budapest ; ajánlkoznék pedig annál inkább, mert a mivelt külföld valamennyi nagyobb városa bír külön statistikai hivatallal. Ezek a vidékre nézve is mintául szolgálván, nemcsak a statistika iránti érdekeltséget fokozzák, hanem önmagukban is kiválóan érdekes adatokat hoznak napfényre, melyek megbecsülhetetlen adalékul szolgálnak az illető ország mivelődési történelméhez, náluk nélkül mindamellett elvesztek volna, mert országos statistikai hivatalnak nem lehetnek.

KSH Könyvtár
ORSZ. STATISZTIKAI HIVATAL KÖNYVTÁRA

adata a külön egy városra, habár a fővárosra vonatkozó adatok gyüjtése és feldolgozása.

Ily városi statistikai hivatal felállitása jelen átmeneti viszonyaink között annál érdekesebb volna, mert Budapest fényes jövőnek indul s maholnap méltán fog sorakozhatni a külföld legelőhaladottabb államai fővárosaihoz, de csak akkor, ha az ott életképeseknek bizonyult intézményeket kebelében is meghonosítja, mire, hogy czélszerűen eszközölje, statistikai alapot nem nélkülözhet.

Indítványozza tehát előadó: kéressék föl a közgazdasági minister ur, hogy a két fővárossal ez irányban érintkezvén, hatalmazza föl a stat. Tanácsot, hogy a kebeléből választandó bizottság a fővárosok által választandó hasonló bizottsággal ezen terv foganatositása iránt értekezzék s azt véleményadás végett a stat. Tanács, mint az országnak ez irányban első szaktestülete, helybenhagyás végett pedig a minister úr elé terjessze.

A stat. Tanács tökéletesen magáévá tevén és helyeselvén a javaslatot, bizottsághoz utasítja az ügyet oly tervezet kidolgozása végett, melyben tekintetbe veendő nemcsak az, mely városokban lehetne ily statistikai hivatalok felállítását megkisérleni; hanem a melyben megállapíttatnék az is, vajjon csupán a városokra hagyandó-e az ily stat. hivatalok szervezése, avagy bizonyos, minden városra nézve használható szabályzatok volnának-e szervezendők; egyuttal utasítja a bizottságot, hogy a számba veendő statistikai tényeket legalább nagyjából vázolja, s ez által nemcsak a városok érdekeltségét fokozza, hanem a tárgyhoz szólást is könnyítvén, mihamarább czélt érni törekedjék.

Megválasztatván a bizottság tagjai, egyúttal figyelmeztetett a stat. osztály, hogy a minister ur beleegyezését iparkodjék kinyerni s ennek következtében érintkezvén a fővárosok közönségeivel, néhány általuk kiküldendő szakértő képviselővel szaporittassa a javaslat teendő bizottságot.

Előadó a bécsi cs. k. statist. központi bizottságnak általános *dunai tatistika* létrehozását czélzó javaslatát mutatja be a Tanácsnak, kiemelvén, hogy a földmivelés- ipar- és kereskedelemügyi magyar kir. minister e munkálathoz való járulását elvileg megigérte ugyan, azon világos kikötéssel mind a mellett, hogy az összes Dunára vonatkozó statistikai munkálatban, melyet a bécsi cs. kir. stat. központi bizottság Magyarország hozzájárulásával kiadni szándékozik, hazánk — főleg forgalmi tekintetben — szintén különálló független államként szerepeljen, mint például a Dunával biró Bajorország vagy az aldunai tartományok.

A bécsi stat. bizottság évenkint beszerzendő egyszerübb s öt évenkint megujuló részletesb adatok gyűjtését javasolja. Ez utóbbiakra vonatkozó s itt leginkább latba eső tervezete következő:

A mi az öt évenkint szerkesztendő és az 1870-dik évvel megkezdendő dunaforgalmi statistikát illeti, ezen munka tekintetében szükséges lesz, ha a tökélynek azon fokát akarjuk elérni, melyre törekednünk kell, hogy a felvételeket egyrészt a Dunának egész folyamrendszerére, azaz a Dunafolyam és hajózható mellékfolyóinak hajózható hosszára, másrészt pedig mindazon mozzanatokra kiterjeszszük, melyek az azokon tapasztalt forgalom mikénti állásáról nyujtanak felvilágositást.

Az első pontra nézve tehát a kimutatás keretébe lesz vonandó (a Magyarországon kivül eső államok mellőzésével)

c.) a Dunának magyarországi része mindazon mellékfolyókkal együtt, melyeken árúszállítások eszközölhetők, ennélfogva: a Vág, Garam, Ipoly, Sárvíz, a Tisza, Szamos, Bodrog, Körös és Maros az Aranyossal és a Küküllővel, azután a Temes, a Dráva a Murával, a Száva a Szán és Kulpa folyamokkal, végre a Ferencz- és a Bégacsatorna.

Azon mozzanatokat illetőleg, melyekre a felvételeknek ki kell terjeszkedni, hogy összesitésökből tökéletes és hű képe tükröződjék vissza a dunai forgalomnak, e tekintetben a központi bizottság véleménye, és ezen tárgynak első izben lett feldolgozása alkalmával felmerült tapasztalatok szerint főkép a következő pontok veendők figyelembe.

1. Hydrographiai leirása a Dunának és hajózható mellékfolyóinak, mindazon adatok felsorolásával, melyekből helyes meggyőződést szerezhetünk az iránt, vajjon valamely folyóvíz egyáltaljában közlekedési vonalúl szolgálhat-e vagy nem, a mire különösen a következő adatok szükségesek:

a) A folyam hossza szakaszok szerint.

b) A folyam szélessége minden egyes szakaszban közép, alacsony és magas vízálláskor.

c) A folyam mélysége minden egyes szakaszban közép, alacsony és magas vízálláskor.

d) A folyam esése közönséges vízálláskor 100 (vagy 500) bécsi ölben számított távolságban.

e) A folyam sebessége a felszinen, egy-egy másodperczben közép vízállás mellett.

f) A partnak biztosítása és a hajózás könnyítése végett emelt épületek felsorolása.

g) Az időről időre bekövetkezett változások a folyam sebjében; és

h) megnevezése a még netalán létező akadályoknak, melyek a hajózási forgalomnak útjában állanak.

2. A Dunán és mellékfolyóin közlekedő különféle hajók felsorolása és leirása. Minthogy t i. valamely vizivonal sajátságai szerint az azon közlekedő hajók is épitésökre, teherképességökre nézve változnak, azért a járműveknek folyók vagy folyamszakaszok szerinti felosztása és ily módon való kimutatása, ugyan oly mérvben tanulságos, mint a folyam hydrographiai leirása maga, és az mintegy kiegészítő része ez utóbbinak, mely emennek teljes átértéséhez szükséges. Ennélfogva ezen kimutatásban a következő adatoknak kell tartalmaztatniok:

a) A hajók különféle neménck megnevezése,

b) hosszasága a hajó orrától faráig,

KSH Könyvtár

c) szélessége a hajó fedélzetén és fenekén, hosszának közepén mérve,
d) magassága,
e) közönséges teherképessége,
f) megterhelve mennyire sülyednek,
g) a vontatásra szükséges lovak száma,
h) az anyagnak megnevezése a melyből, és
i) a hajógyár, a melyben ezen járművek építtettek,
k) az időnek megjelölése, melyben úgy felfelé, mint lefelé való hajózásban bizonyos távolságra eljutni képesek.

3. Az engedélyezett és nem engedélyezett járművek száma, és az engedélyezési okmányok, mint szintén kiállított hajóslevelek számának megjelölése. Hogy az 1857 november 7-kén kelt dunagőzhajózási akta XI—XVII czikkei által szabályozott viszonyok a dunai statistika felvételeibe belevonatnak, ezen intézkedés abban találja igazolását, hogy az ily módon eszközölt felvételek sokkal helyesebb kiindulási pontokat szolgáltatnak a hajózási forgalom esetleges csökkenésének vagy növekvésének megitéléséhez, mint az ingadozó és gyakran véletlen körülményektől ú. m. magas vagy alacsony vízállástól függő hajózási forgalom az állomási helyek közt.

4. A törvényesen megállapított kikötő helyek megnevezése és az itt fizetendő bármi czímü dijjak és illetékek kitétele. (A Dunahajózási Akta XXI—XXIII. czikke)

5. A hajók forgalma és

6. az árúforgalom nagysága a Duna és mellékfolyóinak egyes kikötő helyein.

A hajózási, különösen pedig az árúforgalom lehető legpontosabb adatait megszerezni azonban, mely utóbbi pontban rejlik kétség kivül a dunai statistika súlypontja tetemes nehézségekkel jár. A gőzhajózási társulatok által a gőzhajózási állomások közt létesített forgalom könnyen lesz kipuhatolható, és e tekintetben az első ausztriai dunagőzhajózási társulat 1864-dik évtől kezdve a központi bizottságnak a legnagyobb készség mellett adá is rendelkezésére a tőle fenti értelemben kivánt stat. adatokat.

Sokkal nagyobb nehézségekkel találkozunk azonban azon áruk forgalmának felvételénél, melyeket az evezős- vagy vitorlás hajók szállítanak. A tökéletesség szempontjából, melyet olyféle kimutatásban megkövetelhetünk, szükséges volna, hogy az érkező és utra kelő evezős hajók mindazon kikötőkön, a hol a Duna-hajózási akta és a későbbi törvények értelmében áruk leadása vagy felvétele végetti kikötés van megengedve, feljegyeztessék. Minthogy azonban az evezős hajók tapasztalat szerint nem mindig csak a törvényesen meghatározott kikötő helyekre szorítkoznak, másrészt pedig ilyen helyeken nem találhatók mindig alkalmas egyének, a kik ezen feljegyzéseket megtennék — s ennélfogva ez irányban tökéletes kimutatásokra számítani nem lehet, a központi bizottság arra határozá magát, hogy az evezős hajók által közvetített forgalom a Dunának s mellékfolyóinak csak főbb kikötő helyei szerint vétessék fel, a kevésbbé fontos kikötő helyek tekintetében pedig teendőit az ilyféle kimutatások lehetőleges beszerzéséhez kötötte. Ez oly megszoritás, mely a kivánt teljességre azon okból kevésbbé káros hatású, minthogy azon áruk legnagyobb része, melyek ily jelentéktelen és ellenzőrzésre alkalmatlan helyeken vétetnek fel, valamely a kimutatásban feljegyzet főállomási helyen mint leadott áru mégis felmerülnek.—A Duna-forgalom tervezett ujabbi statistikájába ennélfogva csak azon kikötő helyek fognának bevonatni, a melyekre nézve ezen ügynek első ízben lett munkába vétele alkalmával, már kimutatások

voltak kaphatók, és ezért csak is ezen helyek mutattattnak ki a központi bizottság illető közleményében (Mittheilungen 13. évfolyam. 4. füzet.)

A központi stat. bizottság a ministerium itéletére bízván, hogy a magyarországi Duna és mellékfolyamainak mentében fekvő mely kikötők szolgáljanak egyszersmind az evezős hajók áruforgalmának felvételi pontjaiul, előleges tájékozásaul külön mellékletben mindazon kikötők és közegek jegyzékét küldi, a melyeken és a melyek utján a stat. felvételek 1864, és 1865-dik évben e tekintetben megtörténtek, megjegyezvén, hogy saját szempontjából kiindulva, ezen felvételi állomásoknak inkább szaporitását mint számra nézve csökkentését tartja, (különösen a Dráván) kivánatosnak.

Hogy végtére a felvételek külalakjában sem hiányozzék a szükséges összhang, a központi bizottság ez ügyben készitett mintáit azon kéréssel küldi meg, hogy azokat, kivévén, ha a m. k. ministerium véleménye szerint talán az ottani viszonyokat tekintve, czéltalanoknak bizonyulnának (a miről a bizottság magát értesíttetni kéri) a felvételek alkalmával használni szíveskedjék.

Megjegyzi még e helyt, hogy az áruforgalom felvételeire szolgáló azon minták, melyek a gőzhajózási vállalatok számára készültek azért térnek el az evezős hajók számára készitettektől, minthogy amazok különbséget nem tesznek a fel- vagy lefelé hajózás közt, s nem is vehetők reá, hogy az általuk az egyes állomási helyeken le- vagy feladott árukat gabona és „egyéb áruczikkek"-re való felosztásánál részletesebben mutassák ki.

A nehézségek azonban, melyek ezen felvételek eszközlésével járnak, oly tetemesek, hogy hasonló, évről évre eszközlendő felvételekről gondoskodni sem lehet. Hogy tehát a Dunai forgalom statistikáját szakadatlan lánczolatban létesíteni lehessen, a mi a kereskedelemnek érdekében volna szükséges, a központi bizottság, mint már fennebb emlittetett azt határozá, hogy az öt évenkint eszközlendő részletes felvételek mellett évről évre még a Duna és mellékfolyói mentében fekvő főbb állomási helyek hajózási és áruforgalmát fogja statiskailag felvétetni, miből kifolyólag f. évi május hó 26-án kelt átiratban, ily főbb állomási helyekül a következőket nevezé meg : Passau, Engelhartszell, Linz, Bécs, Győr, Pest, Orsova, Szolnok, Szeged, Szizek, Barcs és Légrád.

A nélkül, hogy ezen felvételi helyeket mint olyakat jelölné ki a bizottság, melyektől eltérni nem volna kivánatos, ezeknek felsorolása által csak minimumát akará megjelölni annak, a mi, véleménye szerint, a felvételekbe be volna vonandó, hogy oly eredményekre jusson, melyekből némi biztossággal a dunai forgalom mindenkori állapotára és fejlődésére következtetéseket lehessen vonni; ennélfogva tehát a tervezett felvételi helyek szaporitását, mint ezen igen fontos tervének előmozditására szolgáló tényt örömmel fogja üdvözölni.

A mi végre a ministerium által inditványozott, a dunai forgalomnak a Duna mentében fekvő országok szerint leendő felosztását illeti, melynek az volna czélja, hogy ezen felosztás által az illető országok külön, jelesen pedig a Szt. István koronája alá tartozó országok érdekei kereskedelmi szempontból kellőleg méltányoltassanak, erre nézve a központi bizottság, noha ezen kivánatot méltányosnak tartja, azt bátorkodik megjegyezni, hogy közös vámvonal hiányában, a Dunán eszközölt áruforgalom csak akkor lesz ki- be- és átvitel alakjában kimutatható, ha a Dunának valamennyi kikötőin Dévénytől lefelé egész Orsováig az áruknak nemcsak mennyisége, hanem ezen kivül még az is teljes pontossággal fog feljegyeztetni, hogy a kikötőkön leadott áruk honnan hozattak, a feladottak pedig hova szállittatnak. — Hogy ezen

eljárás azonban, mellőzve keresztülvitelének költséges, s talán némely helyt épen lehetetlen voltát, a forgalomnak nem szolgálna-e igen nagy akadályául s nem idézné-e fel az összes kereskedelmi világnak, különösen pedig a szállító intézetek ellenzését, ennek megitélését a bizottság a magas ministeriumra bízza.

A Tanács ezen munkálatnak tettleges kivitelét mind általános tudományos szempontból, mind Magyarország külön érdekei szempontjából óhajtandónak s kivánatosnak tartván, a munka kivitele, illetőleg a már kész mintáknak mi módon leendő legczélszerübb betöltése iránti tanácskozás végett az egész ügyet külön bizottsághoz utasítja, melybe a tagokat azonnal meg is választván, fölkérendőnek véli a közlekedési m. k. ministeriumot is, hogy abba két szakértő képviselőjét is kinevezni méltóztassék. Ugyan e czélból pedig a cs. kir. szab. Dunagőzhajózási társulat is volna felszólitandó a Tanács részéről, hogy magát a kiküldött bizottságban egyik szakférfia által képviseltesse.

Ezek után felolvastatott a következő :

Javaslat
a szőlőváltság alkalmából gyüjtendő statistikai adatok iránt.

Miután közgazdasági tekintetben nagy érdekü volna tudni, mennyi és mekkora szőlőterületek esnek megváltás alá s e czélból mi összeg fog az ország részéről kivántatni, hány és mily állásu polgárok által fizettetni, illetőleg jövedelmök szaporíttatni;

miután továbbá a szőlők megváltásáról szóló törvény 18. §-a értelmében a „váltságtartozások felszámitásának eszközlése végett az igazságügyiminister a szőlős vidékekre annyi biztost küld ki, a mennyi a felszámitási eljárás gyors befejezésére megkívántatik“ :

felkéretik az orsz. m. statistikai Tanács, hogy ez ügyet tanácskozása tárgyává tevén mondjon véleményt az iránt: a statistikai tudomány szempontjából, mely részletekre nézve volna óhajtandó, hogy e fölvétel alkalmából adatok gyüjtetvén, a váltság alá eső szőlők kimeritő statistikáját megalkotni engedjék

A Tanács ez eszmét felkarolván, bizottságot küldött ki kebeléből azon utasítással, hogy a stat. tudomány szempontjából felmerülhető igényeket akként formulázza, hogy helyeslés esetén az igazságügyi minister urral közöltetvén, valósításuk a folyamatba veendő fölvételek alkalmával eszközöltethessék.

Ugyanezen bizottsághoz utasíttatott az e kérdéssel egyetemben felmerült urbéri rendezés Erdélyben, melyre nézve a bizottság felszólíttatott: adjon véleményt, vajjon e munkálatnak most megindítandó végrehajtásánál

volnának-e és mely statistikai czélok szem előtt tartandók s azok foganatosítása mikép volna eszközölhető.

A szintén fölmerült további indítvány, hogy a stat. osztály által szerzett könyvtár és térképgyüjtemény jegyzéke a „Hiv. stat. közlemények“-ben kinyomattassék, egyhangulag elfogadtatván, első közlése a sajtó alatt levő III-dik füzetben fog eszközöltetni.

Az országos magyar stat. Tanács ülése
(1868. deczember 31-én)

Dr. *Konek* Sándor stat. tanácstag, mint helyettes elnök megnyitván az ülést, *Keleti* Károly, a Tanács előadója a

„*Hiv. Stat. Közlemények*“ időközben megjelent III-dik vegyestartalmu és a magyar külforgalmat 1867-ben tárgyazó IV. füzet bemutatása alkalmából kénytelen fölemliteni a szintén 1868-ra szánt V-dik füzet késedelmezésének okait. A hazai nyomdáknak ugyanis rendkivüli elfoglaltatását s innen eredő lassu haladását a folyó évnek főleg vége felé, fokozta azonfelül a nagy közönség tudomására talán alig jutott, de azért nem kevésbbé megakasztó hatásu szedői strike. A roppant tudakozás ügyes magyar szedők után és számuknak csekély volta, keresetté tevén ez iparosok munkájátermészetes következményül igényeiket is fokozta, melyeknek kielégitésébe a munkaadók csak hosszabb küzdelmek után tudtak belenyugodni. Előadó a fenlevő s ez évben elkészitendő munka terjedelmét eléggé ismervén, nehogy az érintett társadalmi mozgalmak a *közlemények* megjelenését időn tul késleltessék, egyik első rangú hazai kiadó közbenjárása mellett az V-dik, kéziratban eléggé haladt füzet nyomatását Bécsben akará eszközöltetni. Az alkudozások kielégitőleg folytak s midőn már az első correcturaiveknek kell vala megérkezni, azon hírt veszi Bécsből, hogy az ottani nyomdák hasonló elárasztása miatt a munka el nem fogadható. — Ekkor a m. k. egyetemi nyomdát Budán kereste meg és sikerült is vele oly alkura lépni, hogy az ott szedésbe adott V-dik füzet deczember 20-ig elkészül. Deczember hó elején a 10-dik ívig haladt szedés egyszerre megakad s rögtöni tudakolásra azon választ nyeri, hogy a régóta megrendelt papir még meg nem érkezett s a betükészletet majd mind elfogyasztott szedés ki nem nyomatható. — A fokozott munka tehát, a mint előbb a munkások elégtelenségén akadt meg, később az anyag hiányába is ütközött; e viszonyok között pedig elég erélyes utánlátásnak jele, hogy a bemutatott füzetek is napvilágot láthattak. A váltság egyébiránt most már mulik és jövő évre már is sikerültnek mondható oly szerződés kötése, mely hasonló fenakadások irányában biztosítani fogja a statistikai osztályt.

Ugyancsak az V-dik, közoktatási tartalmu füzet megjelenésére hat késleltőleg azon körülmény, hogy az erdélyi keleti-görög hitüek népiskoláira nézve csak deczember 14-én érkezett az osztályhoz a közoktatási ministeriumból nagy csomag, régóta sürgetett adat, sőt az erdélyi protestáns népiskolák adatai mindekkoráig hiányoznak s való-

KSH Könyvtár

szinüleg akként fog kelleni intézkedni, hogy a magasabb tanintézetek és középtanodák. realiskolák s gymnasiumok adatai Magyar- és Erdélyországból, az elemi iskolák adatai azonban csak Magyarországra vonatkozólag közöltessenek a készülő füzetben, különben az talán tavaszig sem lenne kiegészítve, vagy oly hézagokat tüntetne ki, melyek betöltése nélkül az egész, fáradságos munka veszítene becséből.

A költségvetésben előirányzott 80 ív kiadvány egyébiránt igy is meg van haladva s a kiszabott költség mind igénybe is véve, miből következik, hogy a stat. osztály alig esvén át a kezdet nehézségein mégis annyi munkásságot fejtett ki, hogy, ha eredményeivel nem is dicsekszik, pirulni sem kénytelen a siker csekélysége miatt.

A stat. Tanács ime fejtegetést megelégedéssel hallgatván s a bemutatott két füzetet, valamint az V-diknek közel kilátásba helyezett megjelenését örömmel fogadván, *Keleti* Károly, osztálytanácsosnak, mint a stat. osztály vezetőjének s a Tanács előadójának eddig is kifejtett fáradhatatlan buzgalmáért köszönetet szavaz s azt jegyzőkönyvbe is iktatni határozta.

Ez után felolvastatik a következő :

Jelentés

A közoktatási minták megállapitása végett kiküldött bizottság müködéséről.

Az orsz. m. stat. Tanácsnak 1868. évi jul. hó 16-kán tartott ülésében bemutattatván a közoktatási statistika számára az osztályban készült mintatáblázatok és utasítás tervezete, ez ügy behatóbb tanulmányozás végett külön bizottsághoz utasíttatott, melynek tagjaiul *Hegedüs* Kandid Lajos, *Horváth* Zsigmond, *Hunfalvy* János, D. *Kaucz* Gyula, D. *Konek* Sándor, D. *Lutter* Nándor, *Szily* Kálmán és a Tanács előadója *Keleti* Károly választattak meg, felkéretvén egyúttal a vallás- és közoktatásügyi miniszter úr, hogy még két képviselőt jelölne ki e tanácskozmányok számára, mely alapon *Gönczy* Pál osztály- tanácsos és *Apt* Kamill, min. titkár úr lőnek ő nagyméltósága által e czélra kiküldve.

A bizottság ez ügy alapos tanulmányozásába bocsátkozván, hat rendbeli ülést tartott, melyek elsejében vizsgálat alá vette a statistikai osztály által készített és eléje következő czim alatt terjesztett munkálatot :

Javaslat

a magasabb tanintézetek, középtanodák és népiskolák számára készitendő mintatáblázatokról s a hozzájok szükséges utasitásról.

A mintákról.

A minták, melyek eddig a tanügy statistikai adatainak beszolgáltatására alkalmaztattak, hiányuk miatt a kitüzött czélnak kellőleg meg nem felelvén, újabbak készitéséről kelle gondoskodni.

Ez megtörtént. A tárgyalás alapjául szolgálandó *Minta-tervezet*, mely ide csatoltatik, egyelőre három ágára szoritkozik a nyilvános tanintézetekenek, úgymint a „*Magasabb*“, a „*Közép*“ és az „*Elemi*“ rendüekre.

Minden tervezet több darabot vagy ívet, minden ív több mintát foglal magában, kivéve négy darabot, melyek az elemi tanügyre vonatkoznak, s melyekről alább bővebben.

I.

A „Magasabb“ tanintézetekre nézve, külön minták látszottak szükségeseknek a *pesti tudom. Egyetem*, külön minták a többiek számára, milyenek a *budai Müegyetem*, a *kolozsvári orvossebészi Intézet*, a *jogakadémiák és lyczeumok* és végre a *hittani intézetek*.

A *pesti egyetemről* szóló tervezet négy darabra van osztva. Az elsőn vannak *Minta A*, és *Minta B*.

Minta A, az egyetem elöljáróságát mutatja ki a legrövidebb általánosságban.

Minta B, három szakaszból áll. Az első az egyetemi Egyház személyzeten kivül kimutatja (1.) alatt az egyetemi *Tárak*, (2.) alatt a *kiegészitő részek* személyzetét. (Csillagda ugyan még ma nincs, de szabad remélnünk hogy legközelebb már lesz) (3.) alatt az egyetem *gyüjteményeinek*, (4.) alatt *orvosi intézeteinek*, (5.) alatt a *kórodák* végre (6.) alatt az egyetemi *könyvnyomda* személyzetét és anyagi forgalmát mutatja ki.

A *B, minta* még sok bővitést enged. A tárak és gyüjteményeknél a *darabok száma* és *értéke* pénzben, valamint az évi gyarapodás darabszám és pénzbeli érték szerint igen kivánatos tudni valók.

Alább a *budai Müegyetemnél* az erre vonatkozó minta (*l II. Darab.*) már igy van szerkesztve.

A pesti Egyetemről szóló tervezet *II-ik darabja* két mintát foglal magában, *C.* és *D.* alatt.

C. minta általános vonalait adja az egyetem életének tudományszakok és félévi folyamok szerint.

Ezzel be van fejezve az, mit az ország a tanulni vágyó ifjuság számára a pesti Egyetemnél készen tart.

Következik a *D*, minta, melynek első fele a hallgatóság fő osztályozását mutatja *rendes* és *rendkivüli*, *bel-* es *külföldi*, *kezdő*, *folytató* és *végző* létök szerint. A többi rovatok anyagi *terheiket* és *javadalmaikat* tüntetik ki.

Az *ösztöndijaknál* szükségesnek, vagy legalább nagyon érdekesnek látszott a *maximum* és *minimum* kiemelése, mert az ösztöndijak közt van nem egy 600, nem 500, sok 300-400 forintos, és van ennek ellenében 10ft 50kr. 12 és 16 forintos. Mindezekről bővebben, mikor az ösztöndijak statistikája jövend szóba.

A *D, minta* második fele a III.ik darabra esett, és úgy van szerkesztve, hogy minden különbséget, mely az egyetemi hallgatóság közt *anyanyelvre* és *vallásra* nézve előfordulhat fölvehessen, mint ezt a magyar korona és történelem szelleme, és az ép erkölcsiség élet-levegője, az egyes polgárok személyes szabadsága házinyelv és vallás dolgában, követelik.

A *D.*, mintára következik *E*, mely ismét két szakaszra oszlik, és az egyetemi élet gyümölcseit vagy eredményeit mutatja ki.

A minták e részben nem követhettek szigorúan logikai rendet, mert az egyetemi

KSH Könyvtár

gyakorlatot kellett követni, mely nem lévén egy előre minden részleteiben kidolgozott tervnek megtestesülése, némileg azon épületekhez hasonló, melyek koronkint megtoldattak.

Vannak *szigorlatok*, *államvizsgálatok* és *tanárjelöltek* vizsgáltatása.

A szigorlatoknál van *a*, és *b*, osztály, melyek közt a különbség az, hogy az *a*' alattiak (némi megszoritással) *tudori*, a *b*, alattiak ellenében *magisteri*, *patronatusi* vagy *képességi oklevél* elnyerésére valók.

A szigorlatoknál az *5. sorszám . . . n* betüvel van jelölve, mert, ha az Egyetemnél a *csillagászat*, általában a magasabb *mennyiségtan*, a mélyebb *természettan*, a *vegytan* stb. kimeritőleg fognak előadatni, ezeket talán még sem lehet egyszerüen a „*bölcsészeti*“ tudorság alá rejteni, mindenik a tudománynak más ágát képezvén, melyeknek mindegyike egész embert követel magának.

A *negyedik* darabon ismét két minta van, *F*, és *G*. *F*, magában világos.

G, tekintetében meg kell jegyezni, hogy a statistika ezt nem nélkülözheti, mert csak ebből lehet tüzetesen látni : micsoda tudományok, mily terjedelemben és mily feltételek mellett adatnak elő és mennyi hallgatóságnak.

A *G*, mintának itt, természeténél fogva, csak *feje* van, melyhez, a szükséghez képest, toldalék íveket kell készen tartani.

E minta minden magasabb tanintézetnél ismétlődik, s *talán czélszerü volna* hasonlót készitени a közép- sőt az elemi és minden más tanintézetekre nézve is.

Az ország nagy közönsége oly keveset gondolt eddig az egyes tanintézetek belsejéről ; az iskolai programmok, ha megjelentek is, annyira eltértek valódi rendeltetésöktől, a mellett oly szük körnek jutottak tudomására, hogy *idején látszik* világosságot deriteni a tárgy ezen oldalára is.

Csak a hallgatóság *életkorára* nem volt eddig senki figyelemmel a magasabb tanintézeteknél. Ha ez nálunk jövőben kivánatosnak fogna látszani, akkor a *D*, minta, mely tüzetesen a hallgatósággal foglalkozik, ujabb szakaszt nyerhet, melyet szerkeszteni nem lesz nehéz.

Az Egyetemre vonatkozó minták ezen bővebb ismertetése után a magasabb intézetekről szóló többi minták szerkezete és czélja önmagában világos.

Csak a *Müegyetem vizsgálatai* közt van némi különbség. Ott az intézet hallgatóságán kivül még *reáliskolai tanárjelöltek* és „*gőzgépkezelők*“ vizsgáltatnak meg, és kapnak képességi okmányokat. A vizsgálat tárgyai azonban bővités-képesek, s ennek kitüntetésére van oda irva a rovatokba az . . . n.

Aláirásnak meg hitelesitésnek is van hely kijelölve, mi azért látszott szükségesnek, mert beérkeztek statistikai kimutatások aláirás nélkül is, a hitelesités pedig igen ritka.

II.

A középtanodák neve most a gymnasiumokat és reáltanodákat foglalja magában. Ezeknek átalakitása, illetőleg alsó osztályaiknak összeolvasztása terveztetvén, a mintákat ugy kellett szerkeszteni, hogy az előállandó uj alak részleteit is fölvehessék.

E végre egy mintatervezetnél több nem is készittetett ; de ez ugy van berendezve, hogy *kezdődő al-*, *meg be nem tetőzött* és *teljes régi* és *reformált gymnasium*, *reáliskola* és *reálgymnasium* adatainak felvételére alkalmatos legyen.

Áll e mintatervezet *két darabon 7 mintából*. Mivel az eddig használatban volt

mintákat még legjelesebb embereink az igazgatók közül is félreértették és annak következtében hibásan vagy épen nem töltötték be; mivel a haránttrétü ívnek mind a két oldalát vették igénybe, és ennek daczára sem adták teljes képét sem a tanári testületnek, sem a tanuló ifjuságnak, sem végre a vizsgálatok eredményének : mintáinkat ugy lehet tekinteni, mint nagyobb részökben *ujakat*, melyek ennél fogva szigoru birálatot kivánnak önmagukra nézve.

Minta A. magában világos. Ujitás benne az „*emberséges*“ tekintet az évközben huzamosan *betegeskedő*, *kilép tt* vagy *meghalt* tanulókra.

A *B.* mintában az *életkor-*, *anyanyelv-* és *vallásbeli* különbségek nem általában, hanem minden osztályra nézve külön kimutathatók. A dolog, politikai viszonyaink közt, indokolást nem kiván. Az életkornál a megbizhatatlan *hét*, *nyolcz*, *kilencz* stb. *éves* kitétel helyett a *születési év* följegyzése czélszerübbnek látszott.

A *C.* minta oly részletesen kiterjeszkedik az eddig oly szánandólag elhanyagolt *mellékgyakorlatokra*, azoknak nemeire, fajaira és az érettök fizetett díjakra, a *társulatokra* és az *ifjusági közvagyonra*, hogy egyideig bővitésre alig lesz szükség, jóllehet a lendületet, melyet ifjuságunk élete veend, előre láthatni. *A lovaglás*, *táncz* és *uszás* a tornászat rendszeres üzésén kivül esvén, külön rovatot kaptak.

A *D.* mintába összeállitattak a *terhek* és *javadalmak*.

Az *E.* csak az *érettségi vizsgálatoknak* van szentelve.

F. a *kitüntetéseknek*; végre *figyelmeztetést* akart tenni tanár és tanitványnak, hogy több tudományszak is van már és több pálya mint hajdan volt, és hogy nem árt, ha tanár és tanitvány már távolról kezdik a czélra figyelemmel leuni, mely a középtanodán tul az ifjuságra vár.

III.

Tanügyünk legelhanyagoltabb részét az *elemi oktatás* képezi.

A minták, melyek eddig az elemi iskolák adatainak gyüjtésére használtattak, kétfélék voltak, *sommásak* és ugynevezett *tiz évesek*. A sommásakat a tizévesek nélkül érteni sem lehet ugy a mint kivánatos; a tizévesek ellenben oly zavarba hozták a tanitókat, igazgatókat és felügyelőket, hogy a sok ezer közt, melyek beérkeztek, alig van egy két százalék hibátlanul betöltve.

E hibás betöltés azt a gyanut kelti, hogy sok tanitó van az országban, kinek nem csak napi, heti vagy havi „*Katalogusa*“ nincs, de évije sincs. Némely igazgató ugy látszik azt se tudja mit foglal magában a minta. A felügyelők is sok helyen tanitó és igazgató előleges közbejötte nélkül készitik el a minták betöltését, és utólagosan, adandó alkalommal iratják őket alá.

Hogy ez ezentul is ne igy történjék *kétféle mintatervezet* készült el az elemi iskolák állapotának megismertetésére.

Az *egyik tervezet* két darabon *A*, *B*, *C* és *D*, mintákat terjeszt elő, igazgatósági jelentések alapjául.

Ha e minták, melyeknek magyarázata rajtok van, *hitelesen* be fognak töltetni, akkor nem fogjuk ugyan tudni sem a tanköteles vagy tanképes 6—12 éves iskolás gyermekek, sem a 12—15 éves ismétlésre köteles ifjuság számát, melyet az eddigi minták szerint szintén nem lehetett megtudni, mind a mellett, hogy ez zavarta meg leginkább a rovatbetöltésre hivatottakat, — de tudni fogjuk a valóban iskolába járt és kielégitő évi, kielégitő végvizsgálatot tett növendékeink számát.

KSH Könyvtár

A súlypont itt a „*hiteles*“ szóra esik.

Ennek lehető elérése végett, bár nem tartozik szorosan a statistikai hivatal teendői közé, jónak látszott más három mintát tervezni „*Házi irományok*“ neve alatt.

Az igazgató első teendője levén a tanév kezdetét jókor közhirré tenni, az iskolát vagy is a tantermet jó karba helyeztetni azok által a kiket illet, és a közönséget felszólítani, hogy a tanév kezdetét megelőző héten a leendő tanulókat beiratás és osztályozás végett nála bejelentsék. Hogy a beirás nem szoritkozhatik a növendékek nevére, és a mellett egy két mellék kérdésre, a szakemberek előtt önként világos. Hogy tehát az igazgatóságok már az első beirásnál semmit el ne mulasszanak kérdezni és feljegyezni, a minek tudására későbben szükségök lehet, s hogy a helyettes beirók is kötve legyenek és kellő alakban végezhessék a beirás nagy fontosságu munkáját: a „*Házi irományok*“ elseje úgy van szerkesztve, hogy czímének, mely az, hogy „*Igazgatósági alapkönyv*“ a lehetőségig megfelelhessen.

Minthogy a beirást nem lehet betürendben eszközölni, hanem azon sorban, melyben a növendékek jelentkeznek, az alapkönyv mellé okvetlen szükséges egy *betürendes névjegyzék*, melyet azonnal el kell készíteni, mihelyt a beirás ideje lejárt s mielőtt a tanitás kezdődnék. Ez a „*házi irományok*“ második darabján találja meg minta-tervét. E névjegyzék az igazgatóság számára van tervezve, a végre, hogy egyfelől utmutatóul szolgáljon az alapkönyvben való keresésre, másfelől pedig tartalékul a tanulók előmenetelének és vizsgálataik eredményének legalább félévenkint leendő feljegyzésére, azon tanitói jelentések alapján, melyekről tüstént leend szó.

Ezen *általános* betürendes névjegyzékből, mely az igazgatóságnál marad, annyi *részletes* „betürendes névjegyzéket“ kell előállitani, a hány külön tanitóhoz fognak a növendékek iskolába jönni. A „*házi irományok*“ harmadik darabja szolgálhat ilyenekhez mintául, melynek rovataiba minden megvan, a mit a tanitónak minden egyes leendő növendékéről, hogy a tanitást sikeresen megkezdhesse, már előre tudnia kell; oda van csatolva azonkivül annyi rovat, hogy a tanitó havonként feljegyezhesse minden gyermek mellé saját havi katalogusából a tapasztaltakat, valamint az évi vizsgálat eredményét is.

Ezen *házi irományok* utmutatásait követve és rovatait mindenkor híven betöltve és betöltetve, minden igazgatóság tétova és nehézség nélkül megteheti évi jelentéseit az alatta volt elemi iskolákról, s hiteles okmányokból merítvén adatait, hiteles alakban s hibátlanul terjesztheti fel azokat a *felügyelőségnek*. A *felügyelőség* viszont, saját szemeivel győződvén meg a „házi irományok“ *gondos* vezetéséről és *hü* megőrzéséről az utókor számára, bármikor össze fogja vethetni a kapott jelentések adatait a forrásokkal, a melyekből merittettek s miután minden oldalról bizonyossá lett azoknak hitelessége felől nyugodt lélekkel hozzáfoghat a felügyelete alatt álló összes elemi iskolákról készitendő kimutatáshoz.

A tanköteles vagy tanképes kisebb növendékek vagy nagyobb fiuk és leányok *számának kipuhatolását* a szerepek összezavarása nélkül nem lehet sem tanitókra sem igazgatókra bizni.

Csak a községek politikai előljáróitól lehet az iskolás korban lévő növendékek hiteles és teljes kimutatását követelni; arra is fel lehet hatalmazni, hogy az illető vallásos testületek előljáróitól e részben segitséget kérhessenek, a felügyelőnek lesz kötelessége azután gondoskodni módokról, hogy felügyelősége egész területén semmiféle vallásu vagy nyelvü növendék ne maradjon az iskolába járhatás lehetősége nélkül.

A bizottoág általában helyeselvén a stat. osztály munkálatában foglalt eszméket, a bemutatott mintákat nagyrészt elfogadta, csak annyi változtatást eszközölvén rajtok, a mennyit némely lényegesebb pontnak befoglalása, már kevésbbé lényeges s a munka egyszerüségét czélzó rovatok kihagyása szükségessé tenni látszott.

Fel akarván egyébiránt az összes közoktatási ügyet karolni, nemcsak a stat. osztály által a tudományos egyetem, müegyetem, orvos-sebészeti intézet, a jogakadémiák és lyceumok, valamint a hittani intézetek azontúl pedig a középtanodák és elemi iskolák számára készitendő mintákra szorítkozott, hanem ilyeneket utólag a szakintézetek és iskolák számára is szükségesnek látszott készíteni. Ez alapon jöttek létre a selmeczi bányász- és erdészeti akadémia és bánya-iskolák, a magasabb és alsóbrendü gazdasági tanintézetek és iskolák, valamint a kereskedelmi akadémiák és iskolák számára készített minta-táblázatok.

Bemutatván egyenkint az ekkép megállapított mintákat, csak annyit szükséges még megjegyezni, hogy a bizottság a stat. osztály által kifejtett azon elvet helyeselte hogy a magasabb rendü tanintézetektől minél részletesb kimutatásokat követeljen s ez alapon a tud. egyetemnél például, a müegyetemnél stb. még a könyvtár és gyüjtemények számbavételét is helyesnek véli.

A kisebbrendü, egyúttal számosabb iskolákról mérsékeltebb részletességü, egyszerübb adatokkal kell majd beérni, a népiskolákra nézve pedig helyesnek látta a bizottság, elfogadtatni s a t. Tanácsnak is elfogadás végett ajánlani a stat. osztály által javasolt „*Házi irományok*“ czimü mintákat, melyek nem közvetlenül statistikai közlésre, hanem inkább e közlemények pontosságának, megbizhatóságának előmozdítására vannak szánva.

Ezen „Házi irományok“ leszámitásával, az elemi iskolák részéről beküldendő kitöltött minták csekélyebb számra olvadnak le, minél fogva legczélszerübbnek látszott az évi és tiz évi kimutatások közötti különbséget egyelőre figyelmen kivül hagyni, megfogván mutatni a tapasztalás, vajjon mely időközökben lesz szükséges a mintákat betöltetni, és meg levén egyszer országszerte a statistikai alap közoktatási ügyünkre nézve, nem lehet-e majd jövőre évenkint beküldendő egyszerübb mintákkal is beérni.

Az adatok részleteit illetöleg alig lehet ugyan kétség, hogy a közoktatási minister úr a stat. Tanács által megállapítottakat elfogadja, miután megállapitásukban két képviselője is részt vett. Gyüjtésökre nézve azonban nem látszott szükségesnek előre határozni, mert bizonyos, hogy a gyüjtési szervezet úgy müködik majd legczélszerübben, ha a törvényszabta szervezethez simul leginkább, melynek lehetősége a bemutatott mintákban amúgy is meg van adva.

Ez egyébiránt csak is a népiskolák adataira vonatkozólag lesz szükséges, melyek nagy számuknál fogva, évről évre a stat. osztályban fel nem dolgozhatók, hanem közbenső feldolgozást igényelnek, mire a törvényben előrelátott tankerületek és tanügyi felügyelők látszanak leginkább hivatva lenni.

A középtanodáktól fölfelé a betölteni kivánt minták közvetlenül a stat. osztályba küldhetők, hol összeállitásuk semmiféle nehézségbe sem ütközhetik.

Az adatgyüjtés megindítását illetőleg azon véleményben van a bizottság, hogy a középtanodák, magasabb tanintézetek és szaktanodák adatai már a folyó $186^{8}/_{9}$-diki évre is a megállapitott, illetőleg megállapítandó minták szerint volnának gyüjthetők; a nép és elemi iskolák adatai azonban, miután helyes megszerzésök a házi irományok pontos vezetését föltételezi; ez irományok használatának megindítása pedig csak a tan-

KSH Könyvtár

év kezdetén látszik leginkább lehetségesnek : tehát a népiskolák újabb mintáinak betöltése is csak az $186^{9}/_{70}$-dik tanévre volna elrendelendő, mi annál óhajtandóbb, mert akkorára nem csak a tömérdek nyomdai munkát igénylő minták készülhetnek el hevenyészet nélkül, hanem a tervbe vett iskolai új szervezés is be lehet akkorára fejezve s mig egyrészt a stat. osztály nem lesz erejét meghaladó munkával egyszerre túlárasztva, másrészt a népiskolai statistika hiánya sem lesz annyira érezhető, mert a legégetőbb szükségen a „*Hiv. stat. Közlemények*"-nek V-dik, befejezéséhez már közel álló füzete, legalább egyelőre fog segíteni.

A tervbe vett munkálat költségbeli oldalára térvén a bizottság ezzel talán túl is ment hatáskörén, mindamellett szükségesnek látja ezt is fölemliteni.

Miután ugyanis a közoktatási statistika megalkotása nem csupán és kizárólag statistikai céloknak felel meg, hanem és talán még inkább a közoktatási ministerium egyik mélyen érzett hiányát van hivatva pótolni : méltányosnak látszik, hogy az egész költség ne kizárólag a statistikai osztályra kivetett költségvetést terhelje. Ez előrelátás annál szükségesebb az *első évre* nézve, melyben a házi-irományok nyomatása és szétküldése tetemes költséget fog okozni, holott a következő években minden tanítónak és igazgatónak személyes érdeke fogja követelni, hogy ezen lajstromokat magának évről évre elkészitse.

A megállapított minták elfogadását ajánlván a t. Tanácsnak, azokat következő lajstrom mellett mutaja be a bizottság :

A magyarországi tanügy állásának fölvételére és kimutatására szolgáló minták lajstroma.

I. Elemi tanodák.

1. Igazgatósági alapkönyv.
2. Az igazgatósági alap-könyvbe feljegyzett növendékeknek betürendes névjegyzéke.
3. Betürendes névjegyzékek mintája, melyekkel az igazgató-tanitó a növendékeket átadja az illető tanitónak.
4. Igazgatósági évi jelentés :
   A minta. Az elemi iskola megnevezése, (al-fő-elemi) a tantermek kimutatása, a tanitók száma és tanitói minősége.
5. *B.* A tanulók felosztása anyanyelv és vallás szerint, az ösztön- és tandíjak és az elmentek és meghaltak kimutatása.
6. *C.* A növendékek osztályzása, szorgalma, rendes tantárgyakon kivül mit tanultak.
7. *D.* Az iskolai évi- és végvizsgálatok kimutatása.

II. Közép tanodák.

1. *A.* minta. Tanári személyzet; a tanulók beiratása, vizsgáltatása és a nyert osztályzatok; beteg volt, kilépett, meghalt.
2. *B.* A tanulók születési éve és felosztása anyanyelv és vallásra nézve.
3. *C.* Mellékgyakorlatok u. m. nyelvek, zene, rajz stb.
4. *D.* Terhek : felvéti dij, tanpénz stb. Javadalmak : ösztöndij, ingyen, olcsó élelmezés.

5. *E.* Érettségi vizsgálat.
6. *F.* A középtanodát végzettek közül szándékozott tudomány os-müegyetemre, más pályára elmenni; határozatlan czéllal elment.

III. Tudomány-Egyetemek.

1. *A.* Előljáróság, tanári kar, házi tisztek, szolgálattevők;
2. *B.* Templom, könyvtár, éremtár, csillagda, füvészkert;
   „ gyüjtemények és személyzetők; intézetek és személyzetök;
   „ kórodák és személyzetök; az egyetemi könyvnyomda személyzete.
3. *C.* Tanulmányszakok, előadások, hetiórák stb. tanári testület.
4. *D.* A hallgatóság beiktatása, honossága; tanpénzek, ösztöndijak;
   „ a hallgatóság felosztása anyanyelvre és vallásra nézve.
5. *E.* Szigorlatok a tudorifok és a magisteri oklevél elnyerése végett.
   „ Államvizsgálatok a jog- és államtudományokból, tanárjelöltek vizsgálata.
6. *H.* Pályakérdések és díjak.
7. *F.* Az egyetemi hallgatóság közt fenálló társulatok.
8. *G.* Az egyetemnél tartott előadások részletezése.

IV. Jogtudományi akadémiák vagy lyceumok.

1. *A.* Évfolyamok, előadások száma stb., tanári testület, segédeszközök és gyüjtemények.
2. *B.* A hallgatók bejegyzése, vizsgálatok eredménye, tanpénzek, ösztöndijak.
   „ A hallgatósag felosztása anyanyelvre és vallásra nézve.
3. *C.* Társulatok.
4. *D.* Az előadások részletezése.
5. *E.* Államvizsgálatok.

V. Orvossebészeti tanintézetek.

1. *A.* Tanulmányszakok, évfolyamok stb., tanári testület stb.
2. *B.* Hallgatóság bejegyzése stb., oklevelek, tanpénz stb.
   „ Hallgatóság felosztása anyanyelvre, vallásra.
3. *C.* Segédeszközök és gyüjtemények, kórodák.
4. *D.* Az előadások részletezése.

VI. Hittani intézetek.

1. *A.* Évfolyamok, előadások száma, stb. tanári testület; költség fedezet, segéd eszközök és gyüjtemények.
2. *B.* Növendékek felvétele- felosztása anyanyelvre stb. vizsgálatok, tanpénz stb.
3. *C.* Az előadások részletezése.

VII. Müegyetemek vagy müakadémiák.

1. *A.* Tanulmányszakok, évfolyamok, stb. tanári testület stb.
2. *B.* A hallgatóság felosztása, bejegyzés, honosság és felvétel szerint; tanpénzek, ösztöndijak; anyanyelv, vallás.

KSH Könyvtár

3. *C.* Vizsgálatok ; gőzgépkezelők vizsgáltatása.
4. *D.* Segédeszközök és gyűjtemények.
5. *E.* Társulatok; ezek vagyona stb.
6. *F.* Az előadások részletezése.
7. *G.* A kitűzött pályakérdések és pályadíjak kimutatása.

VIII. Bányászati és erdészeti akadémiák.

1. *A.* Tanulmányszakok, évfolyamok stb., tanári testület stb.
2. *B.* A hallgatóság bejegyzése, felvéti díjak stb.
„ anyanyelv, vallás.
3. *C.* Vizsgálatok a hallgatókat és tanárjelölteket illetőleg.
4. *D.* Segédeszközök és gyűjtemények.
5. *E.* Társulatok.
6. *F.* Előadások.
7. *G.* Pályakérdések és díjak.

IX. Országos fensőbb gazdászati tanintézetek.

1—7. A, B, C, D minták a „*bányászati* és *erdészeti*“, az E, F, G minták pedig a *mű-egyetemi minták*“ szerint készültek, s kevés módosítással megmaradtak.

X. Országos földmíves iskolák.

1, *A.* Tanulmányszakok, évfolyamok stb., tanítók.
2. *B.* Hallgatóság, bejegyzés, felvéti és ellátási dijak, ösztöndíjak, anyanyelv, vallás.
3. *C.* Vizsgálatok eredménye.
4. *D.* Az előadások részletezése.

XI. Kereskedelmi akadémiák és iskolák.

1 A. 2 B. 3 C. 4 D. mint a X. Országos földmives iskolák.

XII. Ipariskolák.

1 A. 2 B. 3 C. 4 D mint a X. Országos földmíves iskolák.

XIII. A tudomány-egyetemek alapítványainak kimutatására szolgáló minta.

XIV. A könyvtárak állapotának és használatának kimutatására szolgáló A és B minták.

A stat. Tanács a jelentés egyes pontjait és a bemutatott mintákat teljesen elfogadván az osztály vezetőjére bízza, hogy kinyomatásuk és betöltésük, az illető miniszteriumok közbenjárása és közreműködése mellett eszközöltessék ; mi után ugyancsak előadó által beterjesztetik következő :

Javaslat

a kataster által eddig kiderített adatok hasznosítása iránt.

Mielőtt Magyarországon a földadósorozati munkálatok elkészültek, úgyszólván semmi tudomással sem bírtunk Magyarország mezőgazdasági viszonyainak statistikájára nézve.

A földadóprovisorium által kiderített adatok ugyan sokban hiányosak, újabb buvárlatok mindamellett kitüntették, hogy mégis hasznavehetőbbek, mint elkészülésök idejében általában elfogadták volt.

Tudvalevő azonkivül, hogy a földadóprovisorium adatait a későbbi katasteri munkák lassan-lassan helyreigazítják, melyeknek legfontosbika, t. i. a részletes fölmérés Magyarországnak közel felére terjed, Horvát-Tótországban be van fejezve és csak Erdélyre nem került még a sor.

A földadóprovisorium adatai, megyék szerint legalább, közölve voltak ugyan, de nagyobb részletességgel sehol sem láttak napvilágot, a katasternek milliókba került munkálatai pedig még maiglan is az ország egyes levéltáraiban vannak elzárva, s csak az illető tisztviselőknek lehetvén hozzáférniök, közhasználatra bocsátva sehol sincsenek.

Miután mind a földadó-provisorium mind a kataster adatai legiñkább csak a föld- és jövedelembecslést illetőleg támadtattak meg, egyéb, a tények számbavételét illető adataik pedig még sokáig nem fognak jobbakkal pótoltathatni ;

miután továbbá a tervbe vett magyar mezőgazdasági statistika alapjául is a katasteri és telekkönyvi adatok veendők ; indítványozza előadó :

kéressék föl a közgazdasági miniszter úr , hogy, egyetértve a m. kir. pénzügyi miniszterrel, módokról gondoskodjék, melyek szerint a földadó ideiglen s a kataster eddigi munkálatai, mellőzve egyelőre térképi részöket, táblázatos külön munkában kinyomatván, közhasználat alá bocsáttassanak.

A közlés költségeiben a m. kir. penzügyi és közgazdasági miniszterium osztozkodhatnának, ha pedig a pénzügyi miniszter úr az adatok szolgáltatását elvállalja, a szerkesztésről a statistikai osztály gondoskodnék.

Az indítvány elfogadása esetén, következő rovatok volnának, a bemutatott minta szerint, az egész országra nézve használandók :

1) megye, (kerület, szék, vidék) alosztályozva,
2) járás,
3) község,
4) puszta (tanya, szállás stb.) szerint, külön pedig
5) a megye vagy szék területén levő szab. kir. városok.

A fejrovatokban ki volna tüntetendő :

1) a földbirtokosok száma,
2) a telekrészletek (Parcellen) száma,
3) a mívelési ágak :
   a) szántóföld,
   b) rét és kert,
   c) szőlő,
   d) legelő,

KSH Könyvtár

e) nádas,
f) erdő,
g) összegök 1,600 □ öles katr. holdakban,

4) a terméketlen terület.

Minden megyében, városban, községben stb. külön jelek által volna kitüntetendő, mely számok kerültek a földadó sorozatból, melyek a kataster részletes fölméréséből; időnkint eszközlendő újabb kiadások alkalmával pedig, a kataster által eszközölt helyreigazítások számba vétetvén, idővel mind tökéletesebb adatokban birnók a magyar mezőgazdaság területének nagyságát.

A község, helység, puszta stb. ingatag fogalmai, igaz, csak a törvényhozás által állapithatók meg végleg. Nehogy azonban különféle elnevezések által az e téren már is létező zavar még fokoztassék, s az 1851- és 1857-diki népszámlálás eredményeiben a községek számára nézve felmerült s 1000-nél nagyobb hiányt mutatott különzék még nagyobbá legyen: elvül volna kimondandó, hogy *községnek* mind az tekintendő, mi bárminemü községi elöljárósággal (tanáccsal, jegyzővel) bir;

helységnek tekintendő az ily szervezett község fiókja, melynek külön községi tisztviselője nincs; a többi *puszta*, *tanya*, *szállás*, *telep* stb. a köznyelv értelmezése szerint számbaveendők, figyelem fordíttatván egyébiránt arra, hogy ha akár helység, akár puszták, szállások, telepek stb. együtt egy községet képeznek, a kimutatásban, nevök külön kitétele mellett, kapocscsal összefoglalandók; a leginkább zavart okozott *adó-* vagy *katastralis község* elnevezése pedig végül minden egyes ily helységnél vagy telepnél külön jegy (p. *a. k.*-adóközség, vagy *k. k.*-katastralis község) által megjelelendő.

Az országok lakhelyeinek ilyetén számbavétele a küszöbön álló népszámlálás előtt amúgy is elkerülhetetlen. Miután pedig a földadó-sorozati és katasteri munkálatokban csakugyan minden helynek ben kell foglaltatni, hiány nélküli helynévtár meg sem Magyarországra, még kevésbbé pedig Erdély- vagy Horvátországra nézve létezik; de szükséggessége szembeötlő: e javaslat alapján s a két ministerium közreműködése mellett csak kevés munka- és költségszaporítással oly mű alkotható, melynek számos irányban fogja nemcsak a kormány, hanem a hazai közönség is hasznát vehetni.

A stat. Tanács meg levén győződve arról, hogy a kataster adatainak közlése mennyire szükséges s mily hézagot fog pótolni hivatalos statistikánkban, melegen karolja fel az ügyet és legott alapos megvitatásába bocsátkozik. Kitünő szakavatottsággal szól a tárgyhoz *Hieronymi Károly*, a közlekedési m. kir. ministerium képviselője, minek alapján egyhangulag fogadtattak el azon indítványai, hogy az osztály által készített mintában 1-ör is a birtokosok száma maradjon el, nem levén a katastert kezelő hivatalnokok azon helyzetben, hogy megbízható számokat adjanak; 2-or miután a községi határok nagyságának kimutatása egyik főczél, e nagyság azonban kétes mind azon helyeken a hol határvillongási perek folynak; nehogy a stat. osztály és Tanács olyasmiért vállaljon felelőséget, mit hitelesen nem tudhat, mindenütt világosan megjelölendők azon községek, a hol határvillongások előfordulnak; végre 3-or a telekrészletek számának kimutatására nézve szólíttassanak fel a katasteri igazgatóságok, hogy telekrészletekül, ne a földkönyvben községenkint előforduló végösszegeket, hanem a részletek csak azon számát mutassák ki, mely akkor jut eredményül, ha az egybe kapcsolt s tényleg is egy testet képező telekrészletek egységül vétetnek fel.

Ribáry József, belügyi m. kir. miniszteri tanácsos javaslatára elfogadtatott, hogy, az ország politikai felosztásához simuló munka használhatóságának fokozása végett az tárgy-, illetőleg névjegyzékkel toldassék meg, mely után helynévtárul is fog használtathatni; végül pedig

miután a munka hivatva lesz a küszöbön levő népszámlálásnál is alapul szolgálni elfogadtatott, hogy az első kiadásnál a népszám is az 1857-ki számlálás alapján ugyan, de a mennyire lehet helybeli köztudomás szerint helyreigazítva befoglaltassék, mely szám a jövendő kiadásnál az 1869-ki számlálás eredményei szerint lesz megváltoztatható.

Ezen ügy befejezése után felolvastatott, egyúttal helyeslő tudomásul vétetett következő:

Jelentés

a Duna-statistika ügyében kiküldött bizottság müködéséről.

Az orsz. m. stat. Tanács f. évi november hó 4-én tartott rendes ülésében, a bécsi cs. kir. stat. központi bizottság által megpenditett dunai statistika ügyének tárgyalását külön bizottságra ruházta, melybe a stat. Tanács által *Trefort Ágoston*, *Hieronymi Károly*, *Szénássy Károly*, *Szily Kálmán* és *Szathmáry Károly* urak megválasztatván, kivülök a közlekedési m. kir. miniszterium részéről még *Wallandt Henrik* osztálytanácsos és *Kenessey Albert* hajózási felügyelő urak küldettek ki.

Ismeretes levén a t. Tanács előtt a közgazdasági m. kir. miniszter úr határozata, mely szerint e munkálatokban való közreműködését azon föltételhez kötötte, hogy Magyarország ezen statistikában épúgy, mint a dunamelléki többi országok és tartománycsoportozatok külön államúl tekintessék: a bizottság is ezen értelemben járt el megbizatásában.

Be levén a t. Tanácsnak már az utolsó ülésben is mutatva a Duna-statistika tervezete a bizottság jelentésében azonnal a Bécsből közlött minták bemutatására tér át és birálatukba bocsátkozik.

A Duna és mellékfolyóinak hydrographiai leirása, mi az I-sö mintának képezi tárgyát, nehézségekbe nem fog ütközni. Ezen mintának rovatai a közlekedési m. kir. miniszterium által lesznek betölthetők, a folyamok osztályzat (sectio) szerinti kimutatására nézve a bécsi cs. k. kir. stat. központi bizottság 1866. évi dunai statistikájában követett felosztás fogván megtartatni. Ezen felosztást azért fogadta el a bizottság, minthogy az leginkább megfelelt azon nézetének, hogy részint a természeti viszonyok, mint a folyam kanyarulatai, mellékfolyóknak a főfolyamba szakadása, valamely szigetnek kiemelkedése a vízből stb., részint pedig a mesterséges lezáró pontnak u. m. hidak, kikötő helyek stb. a sectiók legtermészetesebb határvonalai.

KSH Könyvtár

A II. mintára nézve, mely az egyes folyókon közlekedő hajók stat. adatainak felvételét veszi czélba, a bizottság azon nézetben van, hogy habár némi nehézséggel, de mégis részint a közlekedésügyi m. k. miniszteriumnál már meglévő, részint ezen miniszterium alatt álló folyamszabályozási mérnökök felvételei alapján még gyüjtendő adatokból, elég pontossággal lesz ezen minta betölthető. E mintánál a bizottság némi bővítést is kivánna létesiteni s ennélfogva a Tanácsnak azon javaslatot ajánlja figyelmébe, miszerint a gőzhajók, gépeik szerkezetének különfélesége szerint mutattassanak ki. A bizottság ezen javaslatát azon indokkal támogatja, hogy a hajózási forgalomban mutatkozó előnyök vagy hiányok nagy részben az alkalmazott gőzgépek tökéletesebb vagy kevésbbé tökéletes szerkezetéből magyarázhatók, s ennélfogva igen kívánatos volna, a folyóinkon közlekedő gőzhajók gépeiről stat. adatokkal bírni s ezeket nyilvánosságra is bocsátani. Ezen minta tehát egy rovattal volna megtoltandó, ezen czím alatt: „A gépek szerkezeti rendszerének különfélesége“ (Verschiedenartigkeit der Systeme der Maschinen.)

Minden nehézség nélkül betölthetőnek tartja a bizottság a VI. b. mintát is, mely a gőzhajózási társulatok kikötő helyein felvett és lerakott áruk mennyiségének stat. kimutatását követeli, csak hogy ezen mintánál is mint az elébbinél, némi bővítést kivánna s tartana a bizottság szükségesnek létesiteni. Az áruk ezen mintában ugyanis csak két csoportban u. m. gabona és más egyéb áruk, kivántatnak kimutattatni, mi tekintve a forgalom jelenlegi állását s remélhetőleg még növekvését is, nem látszik azon követelményeknek megfelelni, melyeket ezen mintában foglalt kimutatástól meg várni lehetne. A bizottság ennélfogva azon javaslatot teszi, hogy az áruk ezen mintában is, egyéb a stat. szakosztály által közreboesátandó áruforgalmi kimutatásokhoz hasonlólag, több csoportban mutattassanak ki, mi annál könnyebben eszközölhető, miután az első cs. kir. szab. dunagőzhajózási társulat már 1867-re is egyes árúcsoportok szerint és elég részletesen mutatta ki forgalmát.

Ez alapon tehát a gőzhajókra nézve is az evezős hajók árúforgalmának kimutatásához hasonló minta hozatik javaslatba, azon különbséggel csupán, hogy miután a gőzhajózás a fel- és lefelé történt szállítás (Berg- und Thalfahrt) közt különbséget nem tesz, e megkülönböztetés ne is vétessék számba.

A III. IV. V. és VI. a. mintáknak betölthetését illetőleg azonban a bizottság azt, a mennyiben ezen mintákban evezős és vontató hajók kimutatásai kivántatnak felvétetni, eddigelé legalább eszközölhetőnek nem tartja.

A III. minta ugyanis az engedélyezett járművek kimutatásait vevén czélba, a bizottság ezen mintának már első rovatára nézve, mely az engedélyt adó kerületek felsorolását czélozza, kénytelen kinyilatkoztatni, hogy ez betölthető nem lesz, miután Magyarországon még törvény nem létezik, mely a törvényhatóságokat arra kötelezné, hogy ezek az egyes hajókat hajólevelekkel látnák el; a többi rovatok pedig csak részletezését képezik az elsőnek, vagy annak adatai után töltendők ki.

Ugyanez mondható a IV. mintáról is, a mennyiben ebben evezős és vontató hajók adatai kerülnek szóba. Ezen mintában először is az engedélyt osztó kerületek felsorolása s másodszor a hajózási vállalkozó neve kivántatik kimutattatni. Az első rovat tehát ugyanaz, mely már a III-dik mintában előfordult, s ennélfogva mint az előbbi pontban bővebben kifejtetett, kitölthető nem lesz. A második rovat a hajós-oklevelekkel ellátott hajósok kimutatásait veszi czélba. Mellőzve azt, hogy ezen második rovat szoros összefüggésben áll az elsővel, s hogy ennélfogva annak betölthetlensége ezét is

maga után vonja, törvényhatóságaink szabálytalan eljárása folytán, mely szerint a hajósokat oklevelekkel rendesen el nem látják, a kiállitott oklevelek számáról jegyzéket, habár ez nekik rendeletileg meg is van hagyva, nem vezetnek: ezen második rovat sem lesz betölthető, s az egész kimutatás legfeljebb a gőzhajózási társulatok és vállalatok engedélyének kimutatására szoritkozhatik.

Az V. minta végre, mely az evezős és vontató hajók állomásainak és kikötő helyeinek, és a kikötők közti forgalomnak kimutatásait veszi czélba, mint szintén a VI. a. minta, mely ezen hajók által közvetitett árúforgalomra vonatkozik, ugyancsak azok sorába tartoznak, melyek mostani folyamrendőri viszonyaink zilált állapota mellett ki nem tölthetők. E tekintetben a bizottság azon meggyőződését fejezi ki, hogy addig, míg a törvényhozás nem fog intézkedni az iránt, hogy a törvényhatóságok kötelesek minden egyes községben ilynemü hajók felett felügyeletet gyakorló egyéneket megbízni, kik mintegy folyambirói tisztet viselvén, a járművek közlekedését ellenőriznék, azok vezetőit árúszállító levelekkel ellátnák, s ezeknek hajósleveleket szolgáltatnának ki, addig az ezen mintákba felvétetni kivánt statistikai adatokat megszerezni nem lesz lehetséges.

Miután azonban e kimutatások betöltése csakis 1870-re kivántatik, a közlekedési m. kir. miniszterium pedig a folyam-hajózás rendezésében erélyesen működik s remélhető, hogy akkorára ez iránt törvény is fog hozatni, az emlitett, jelenleg be nem tölthető minták iránti határozat akkoráig függőben volna tartandó.

A *statistikai tanfolyamban* tartott előadásokra nézve osztályvezető jelentheti, hogy a kitüzött tárgyak közül *öt* már be van fejezve, a hatodik pedig t. i. az „államszervezet és közigazgatás“ hetenkint csak egyszer adatván elő, a többiekkel párhuzamosan folyt s eddigelé 6 óra tartatott meg belőle. A mult ülésben megválasztott szerkesztői bizottság annyiban működött, hogy Dr. Konek Sándornak „A statistika elmélete“ czímü előadása Dr. *Kaucz* Gyula és *Hunfalvy* János urak által átnézetvén nyomdakésznek nyilatkoztatott; hasonlóképen a Keleti Károly által tartott és Dr. *Konek* Sándor és *Hunfalvy* János urak által megbirált előadás „A népszámlálásról.“ A kinyomatás iránt a minister úr is megadván beleegyezését, e két külön füzetben megjelenendő tárgy jelenleg nyomtatás alatt van s január hó folytán valószínüleg meg is fog jelenni. A „Termelés és mezőgazdaság“ czímü, ugyancsak Keleti Károly által tartott előadások bírálat végett kiadattak *Korizmics* László úrnak, de a ki nehány napra elutazván csak visszatértekor vállalhatja el elolvasásukat, mire egyébiránt készséggel ajánlkozott. — Legközelebb a „népesedési mozgalmak,“ „Bányászat,“ „Ipar“ és „Kereskedelem“ czímü négy rendbeli előadás megbirálásáról fog gondoskodni a bizottság, s miután új évtől kezdve a nyomda is erélyesebben fog működhetni mind e füzetek megjelenése haladék nélkül várható.

MTA KSH Könyvtár

Az előadások közül hátra van még :

közlekedés	4 óra
igazságszolgáltatás	4 „
közoktatás	4 „
közegészségügy	3 „
államháztartás és pénzügy	5 „
közjótékonyság	3 „
s az államszervezetről	4 „
Összesen	27 óra, tehát

márczius elején be lesz fejezve a tanfolyam.

E tárgygyal kapcsolatban említi fel előadó a tanfolyam befejezése után tartandó vizsgák iránti megállapodás szükségét. Miután pedig csak rövid tárgyalás alatt is kitűnt, hogy számos tekintet jöhet itt kérdésbe, az egész ügy előleges tanácskozás és jelentéstétel végett kiadatott a szerkesztői bizottságnak, mely legnagyobbrészt oly férfiakból áll, kik részint mint tanárok, részint mint államvizsgálati tagok ez ügyhez alaposan hozzá szólhatnak.

Fölemlítvén még előadó a *mezögazdasági statistikának* szervezete iránti megállapodást, mely szerint a kérdőpontok végleges meghatározása az adatgyüjtésre hivatott vidéki egyénekkel folytatandó tanácskozástól van függövé téve; és jelentést tevén arról, hogy a *városi statistika* létesitése iránt mily lépések tétettek, valamint hogy *Hunfalvy János* kész tervezetet nyújtott be ez ügyben,— bemutattatik általa következő

Javaslat

a Magyarországba behozott és innen kivitt gyártmányok becsárainak megállapitása czéljából szervezendő bizottmányok iránt.

Miután a Magyarország külforgalmára vonatkozó adatok a közlekedési vállalatok kimutatásaiból meríttetnek leginkább, ezekben pedig, különösen a behozatalnak túlnyomó részét képező müipari czikkek nagyon sommásan, csupán az első beosztás szerint (p. o. gyapjuáruk, lenáruk, pamutáruk, apró áruk) vannak felsorolva, ezek értékének, illetőleg becsárának meghatározása tetemes nehézséggel jár, mert az egy tétel alá foglalt tárgyak felette különböző értékkel birnak, és ha az egyes minőségi és finomsági fokozat szerint különböző alosztályokra, a legbiztosabban is lennének meghatározhatók a becsárak, ezeket alkalmazni mégis nagyon nehéz ott, hol a különböző minőségek egy összegben vannak kimutatva s nem tudható, hogy ebből mennyi esik az egyes alosztályokra. Az 1867. évről szóló áruforgalmi kimutatásban ezen akként lett segítve, hogy a bécsi statistikai bizottság által meghatározott becsárak vétetvén alapul, az osztrák-magyar vámterület behozatalának és kivitelének arányai fogadtattak el irányadókul Magyarország behozatalára; azaz a közlekedési vállalatok kimutatásaiban egy, az osztrák vámtarifában pedig számos tételt képező czikkeknél, az utóbbiaknak átlagos (nem középső) értéke fogadtatott el becsárul.

Szükségesnek látszik azonban, a jövőben ennél biztosabb alapra fektetni az értékek meghatározását, mire nézve legczélszerűbbnek látszik, azon pesti kereskedőkből, kiknek külföldön és Ausztriában tett megrendelései kiválólag képviselik a gyártmányok behozatalát vagy oda irányzott szállításai a kivitelt, bizottmányokat hívni össze, külön-külön az egyes fontosabb árufajokra nézve és általuk határoztatni meg az általuk behozott és kivitt áruknak értékét.

Ez ugy történhetik, ha a bizottmányok tagjai kijelentik, hogy a behozott mennyiségért a külföldi gyárosnak fizetett pénzösszegből egy vámmázsára átlagban mennyi esik s ekkor az egyes tagok által kijelölt, netalán eltérő árakból egy középár készithető. De a valósághoz még közelebb vezetne, ha ugy a behozott mennyiséget, mint az érette fizetett egész pénzösszeget neveznék meg, mikor az egyes tagok által szolgáltatott adatok összeadása által lehetne az átlagot kiszámitani, mely ekkor, feltéve, hogy a bizottmányi tagok által behozott mennyiségek jelentékeny részét képezik az összes behozatalnak, rovatosabb meghatározását a behozatali értéknek tenné lehetővé, mint megállapított becsárak mellett, az áruknak, minőség és finomság szerinti legrészletesebb elkülönitése.

A bizottság jóakaratától és buzgóságától fog függni, hogy a kijelölt módozatok melyike alkalmaztassék; minélfogva ez általuk is volna elhatározandó.

A stat. Tanács ezen javaslatot is elfogadván a helybeli kereskedők közül a minister úr által egybehivandó enquêthez a maga részéről is küld ki három tagot.

A *közegészségügyi adatok* feldolgozására térvén előadó, fölemlíti a belügyi m. kir. minister egyik átiratából kitűnt azon körülményt, hogy az illető hatóságok a közegészségügyi adatok kimutatására szolgáló mintaívekkel nincsenek ellátva, minélfogva több törvényhatóság, mely a hiányzó kimutatások beküldése végett sürgettetett, e felhivásnak meg nem felelhet. Miután pedig az eddig használatban volt minták sok tekintetben hiányosaknak mutatkoztak és nem óhajtandó, hogy ily minták újra nyomattassanak, elfogadtatott előadó azon indítványa, hogy a közegészségügyi adatok közlése mindaddig maradjon el, míg azok helyesebb minták alapján országszerte nem gyüjthetők. A minták megállapítása végett pedig elnöklő Tanácstag, Dr. *Konek Sándor* véleménye emeltetett határozattá, mely szerint ezen minták a közegészségügyi tanáccsal egyetemben szerkeztessenek, minek eszközöltetése végett a belügyi m. kir. minister úr fog felkéretni.

KSH Könyvtár

Végül bemutat előadó egy, *Rapos József* úr által a stat. Tanácshoz intézett folyamodványt, melyben ez az alapnevelők által gyüjtendő stat. anyag mintáira nézve a Tanácstól véleményt kér. A stat. Tanács e kérelem teljesitésére készségesen ajánlkozván, véleményadásra ugyanazon bizottságot kéri fel, mely a közoktatási statistika ügyében már becses munkálatot létesített.

KSH Könyvtár

MINTÁK ÉS LAJSTROMOK

országos statistikai fölvételekhez.

KÖZOKTATÁSI STATISTIKA.

KSH Könyvtár

Elemi iskolák.

KSH Könyvtár

(Az első N a helynév kiirásával,
a második *N* az illető vallás megnevezésével pótlandó,
például: A *budai róm. kath.* vagy a *pesti keleti görög* stb.)

Iskola- igazgatósági Alap-

Első lap.

Az N . . . . . N . . . . . elemi iskola igazgatóságánál az

Fiú-növendékek lapja
(vagy leány-növendékek lapja.)

Sorszám	A leendő tanuló neve	Született: melyik helységben	Született: melyik megyében (kerületben, széken, ezredben, vidéken)	Született: melyik esztendőben	Szülei vagy gondviselői most hol laknak (helység és megye stb. neve)	Ha nem laknak ott helyben vagy közeli szomszédságban, a tanuló kinél fog lakni (utcza házszám)	A növendék nyelve	Hol és mit tanult eddig

Jegyzetek.

1. E minta-ívet alapul megtartván, feje alá annyi ivet lehet bevarrni, a hány szükséges.
2. Mikor a beiratás ideje letelt, ezen alapkönyvből annyi betürendes névjegyzéket kell készíteni, és pedig külön a fiuk, külön a leányokról, a hány különálló tanitóhoz fognak a növendékek utasíttatni.
3. Az igazgatóság részére, hogy az alapkönyvet ne kelljen másolni, és még is könnyen lehessen használni „*általános betürendes névjegyzéket*“ kell szerkeszteni, külön a fiuk- külön a leányokról.

A bejegyzést kezdtem
. . . . hó . . . napján

könyv a tanulók beirására.

18 . . -ki évre a következő növendékeket iratták be gondviselőik.

Az iskola melyik osztályába fog járni	Milyen messzire, lesz lakása az illető iskolától	Vallása	Ki fogja vallástanra oktatni	A rendes tantárgyakon kivül fog-e mást is tanulni, névszerint mit?	Ösztön- vagy segélydíjas-e vagy nem	Mennyi ösztön- vagy segélydíjt kap? frt	Mennyi ösztön- vagy segélydíjt kap? kr	Felvételi díjt fizetett frt	Felvételi díjt fizetett kr	Tanpénzt fizetett frt	Tanpénzt fizetett kr	Jegyzetek. (Ide minden jelenség felirandó, mely a rendes rovatok alá nem fér, de figyelemre méltó.)

Láttam . . . . . év . . . . . hó . . . napján.
N. N. felügyelő.

KSH könyvtár

N . . . . . N . . . . . elemi 18 . . . . . .
Iskola- igazgatóság

Betürendes

azon fiu (:leány:) növendékeknek, kik a jelen iskolai évre

Sorszám	A növendékek nevei	Szám, mely alatt az alap-könyvbe jegyeztetett	Melyik tanitóra bízatott, melyik osztályban?	Téli évszakban	
				rendesen	rendetlenül
I.	Fiuk				
II.	Leányok				
	összesen				

Ide is annyi ívet lehet bevarrni a mennyi szükséges

Kelt . . . . . 18 . . . . . hó . . . napján
Az igazgató-tanító aláirása a tanév elején

nóvjegyzéke

az igazgatósági alap-könyvbe feljegyeztettek.

Nyári járt		A végvizsgálat eredménye			Jutalmat nyert	Elbocsátó bizonyitványt nyert	Jegyzetek. Évközben nem történt-e vele, a mi feljegyzésre méltó?
rendesen	rendetlenül	dicséretes	elégséges	gyenge			

Kelt . . . . . 18 . . . . . hó . . . napján.
Az igazgató- tanító aláirása a tanév végén

Látta . . . . . 18 . . . . . hó . . . napján, a kerületi felügyelő

KSH Könyvtár

Az N . . . . . N . . . . . elemi iskola igazgató tanítótól
N . . . . . N . . . . . tanítónak

Kiadtam 18 . . . . . .

Betürendes

Az . . . . . osztályu {fi- / leány-

Innen kezdve a tanító

Sorszám	A növendék neve	Szám mely alatt az alapkönyvbe jegyeztetett	Születési éve	Nyelve	Ki viseli gondját	Mennyire lakik az iskolától?	Vallása	Ki tanítja vallástanra?	Az első osztály rendesen	Az első osztály rendetlenül	Az második osztály rendesen	Az második osztály rendetlenül	Az harmadik osztály rendesen	Az harmadik osztály rendetlenül
									Fiú					
									Leány					
									összesen					

A tanító aláirása a vétel napján.
Vettem . . . . . 18 . . . . . hó . . . . napján.
Aláirás.

hó . . . . . napján.

névjegyzék.

növendékekről.

üresen kapja a rovatokat és havonként iskolai „Naplójából“ betöltögeti.

iskolai év																A vizsgálat eredménye			Jegyzetek			
negyedik		ötödik		hatodik		hetedik		nyolczadik		kilenczedik		tizedik							Ide irandó, ha			
bajárt																					évközben	
rendesen	rendetlenül	rendesen	rendetlenül	rendesen	rendetlenül	rendesen	rendetlenül	rendesen	rendetlenül	rendesen	rendetlenül	rendesen	rendetlenül			dicséretes	elégséges	gyenge	jutalmat nyert	huzamosan beteg volt	kimaradt	meghalt
növendékek																						
növendékek																						

Láttam az 18 . . év végén . . . hó . . . . napján
N. N. Igazgató-tanító
Láttam az 18 . . év végén . . . hó . . . . napján.
N. N. Felügyelö.

A tanitó aláirása az év végén
N. N.

KSH Könyvtár

Az N. N. iskolaigazgatóság évi jelentése a felügyelete alatt lévő elemi iskolákról 18..
Az 18 . . -ki iskolaév megnyittatott 18 . . hó . . . napján

A.

Sorszám	Az elemi iskola helye, neve, száma	Alelemi: fiu / leány / vegyes	Főelemi: fiu / leány / vegyes	A tantermek száma: fiu / leány / vegyes	A tantermek saját helyiségben: jó / tűrhető / rosz	A tantermek bérelt helyiségben: jó / tűrhető / rosz	A tantermek ingyen áteng. helyiségben: jó / tűrhető / rosz	A tanitók száma és tanitói minősége: tanitó fiu / leány / vegyes	tanitónő rendes: világi / apácza	tanitónő kézimunka: világi / apácza	Tannyelv
	Helyben.										
1 2 n											
	Fiók-községben, telepen, tanyán, irtványon, gyárban stb.										
1 2 n											
	összesen										

Minden különálló iskola (vagy tanterem, tanító és tanulók) külön vízirányos vonalat kap és külön sorszámot . . . . . n-ig.

Vallástanitókról az illető egyházi hatóságok vagy vallásos testületek gondoskodnak.

B.

Sorszám	Az iskola helye, neve és száma	A tanulók közül volt: Anyanyelvre: magyar / német / tót / a	Vallásra: róm. kathol. / ágost. ev. / helv. hitv. / a	Ösztön- vagy segélydijas: fiú / leány	Az ösztön- vagy segélydijak összege: frt / kr	Tanpénzt fizető: fiú / leány	A begyült tanpénz összege: frt / kr	Évközben elment: fiú / leány	Évközben meghalt: fiú / leány	Jegyzetek
	Helyben,									
1 2 n										
	Fiók-helységben, telepen, tanyán, irtványon, gyárban stb.									
1 2 n										
	összesen									

E mintán is minden különálló iskola külön vízirányos vonalat és külön sorszámot kap . . . . n-ig.

a) Ha valamelyik iskolában négyfélénél is több anyanyelvü és vallású gyermekek fordulnálunk elő, azok számra nézve semmi esetre sem lesznek sokan, és jegyzetben elférnek. De ha mégis sokan volnának, akkor a rovatok számát nem lesz nehéz szaporitani.

Az N. N. iskola-igazgatóságnak 18 . . . ról szóló évi jelentése, a vezetésére bizott elemi iskolákról.

C.

Éves	Az N. N. iskolába járt növendékek közül: összesen fiú / leány	volt: helybeli vagy helyben lakó fiú / leány	volt: szomszéd helységtől bejáró fiú / leány	volt: I. osztályú fiú / leány	volt: II. osztályú fiú / leány	volt: III. osztályú fiú / leány	volt: IV. osztályú fiú / leány	járt: rendesen fiú / leány	járt: rendetlenül fiú / leány	tanult: müéneket fiú / leány	tanult: zenét fiú / leány	tanult: rajzolni fiú / leány	tanult: női kézimunkát leány	tanult: kertészkedést fiú / leány	tanult: méh vagy selyemtenyésztést fiú / leány
7 8 9 10 11 12															
összesen															

Ilyen **C** mintát minden különálló iskoláról külön kell készíteni.

D.

Éves	Az N. N. iskolában tartott vizsgálatokról szóló kimutatás: Évi vizsgálatot tett I. osztályú fiú / leány	tett II. osztályú fiú / leány	tett III. osztályú fiú / leány	dicséretes sikerrel fiú / leány	elégséges sikerrel fiú / leány	gyenge sikerrel fiú / leány	jutalmat nyert fiú / leány	végvizsgálatot tett IV. osztályú fiú / leány	bizonyítványt kapott fiú / leány	jutalmat nyert fiú / leány	Jegyzetek.
7 8 9 10 11 12											
összesen											

Ilyen **D.** mintát is minden különálló iskoláról külön kell készíteni.

A magántanulók évi- és végvizsgálatairól hasonló mintát kell készíteni.

Az évi-vizsgálatok ideje : . . . . hó, ... nap
A végvizsgálat ideje : . . . . hó, ... nap

Kézikönyvtár

Közép- tanodák.

N. N. . . . . (helye, vallásfelekezete és főjelleme) 18 . . .

A.

Tanári személyzet	Világi	Papi		A t a					
		egyházmegyei	szerzetes a)	Beiratott az év elején			Az év végén vizsgálatot tett		
	személy			osztályba	nyilvános	magán	nyilvános	magán	összesen
					tanulónak				
Igazgató . . .				I b)					
Hittanító . . .				II					
Rendes tanár . .				III					
Helyettes tanár .				IV					
Rajztanár és hittanító .				V					
Ének- és zenetanító .				VI					
Élőnyelvtanító . . .				VII					
Testgyakorlat-vezető .				VIII c)					
összesen									

a) A szerzetesrend megnevezendő.

b) A hol valamelyik osztály párhuzamos, ott az illető osztály rovatát ketté kell választani, ily módon I, a. / I, b. stb. II, a. / II, b. stb.

c) Ha kilencz osztály lesz egy-egy főgymnasiumban, ennek betoldása könnyü.

B.

Osztálybeli	A t a n u l ó k s z ü l e t e t t a z 1800 é s é v b e n a)													
	46-dik	47.	48.	49.	50.	51.	52.	53.	54.	55.	56.	57.	58.	59.
I														
II														
III														
IV														
V														
VI														
VII														
VIII														

a) A hol valamelyik tanuló az itt kitett évszámoknál előbb vagy utóbb született volna, születését jegyzetben kell láthatóvá tenni.

| A n u l ó k k ö z ü l | | | | | | | | | | | | | |

C.

Osztálybeli	Mellékgya korlatok.													
	Élőnyelvekben gyakorlá magát							Fizetett havonként		Éneket	Zenét	Fizetett havonként		Rajzolást			Fizetett havonként		Részt vett			E célokra fizetett			
	belföldiben			külföldiben										szép-	gyors-				önképző	dal- vagy zene-	segélyző	fejenként		összesen	
														írást											
	n	n a)	n	angol	franczia	olasz	más b)	frt	kr	tanult		frt	kr	tanult			frt	kr	társulatban			frt	kr	frt	kr
I																									
II																									
III																									
IV																									
V																									
VI																									
VII																									
VIII																									

a) A „belföldi nyelvek“ egyenként megnevezendők.
b) A „más külföldi nyelvek“ is megnevezendők.

N. . . . . N. . . . .

D.

Osztálybeli	Terhek													
	Felvéti díjat fizetett					Tanpénzt fizetett					Segédszerekre (könyvtár) fizetett				
	hány	fejenként		összesen		hány	fejenként		összesen		hány	fejenként		összesen	
		frt	kr	frt	kr		frt	kr	frt	kr		frt	kr	frt	kr
I															
II															
III															
IV															
V															
VI															
VII															
VIII															
összesen															

Osztálybeli	Javadalmak.											
	A legmagasabb ösztöndíj volt		A legalacsonyabb ösztöndíj volt		A kifizetett ösztöndíjak összege		Ingyen élelmeztetett	Olesón (tápintézet)	Az olcsó élelmezés évi ára			
									legmagasabb		legalacsonyabb	
	frt	kr	frt	kr	frt	kr			frt	kr	frt	kr
I												
II												
III												
IV												
V												
VI												
VII												
VIII												

középtanoda. 18 . . .

KSH Könyvtár

E.

Érettségi (vég) vizsgálat							
Tanuló jelentkezett	Visszalépett	Megvizsgáltatott	Érettnek itéltetett			Visszavettetett	Jegyzetek.
			kitüntetéssel		egyszerüen		
			minden tárgyból	egy v. több tárgyból			
Nyilvános Magán Máshonan jött							
összesen							

F.

A középtanodát végzettek közül szándékozott elmenni					
t udományos egyetemre	műegyetemre	más pályára		határozatlanúl elment	Jegyzetek a)
név szerint					
hittudományi	mérnöképítészeti		tanítói		
jogtudományi	mérnökgépészeti		művészeti		
gyógytudományi	ma-) vegyészeti		bányászati		
bölcsészeti szakra	gasb) műtani		gazdasági		
nyelvészeti	kereskedelmi		hadi		
földrajzi és történelmi	gazdasági		hajózási		
	N. N.		N. N.		
mennyiségtani	N. N.		N. N.		
természettudományi tanfolyamra	N. N.		N. N.		
	N. N.		N. N.		
összesen					

a) Ide minden jelenség felveendő, mely a rovatok alá nem fér; és mégis emlékezetre méltónak látszik.

Kelt . . . . . 18 . . . . . hó . . . . napján.

hitelesítés
N. N.

aláirás
N. N.

N. . . . N. . . . . Tudomány-Egyetem 18 . . .

A. Az N. N. egyetemhez állandóan tartozó személyzet.

Előljáróság			Tanári kar				Házi tisztek			Szolgálat-tevők				Jegyzetek.
Ngys. kormányzó	Karelnök (dékán)	Alelnök (prodékán)	a hit-	a jog-	a gyógy-	a bölcsészet-	Levéltár és iroda-	Tanpéuz szedő	Gondnoki	pedellus	futár	kari	házi	
			tudományi szakban				személyzet					szolga		

B. Az egyetemhez tartozó segédintézetek és gyüjteménytárak személyzete.

Egyetemi																				
Templom					Könyvtár					Éremtár	Csillagda			Füvészkert						Jegyzetek.
Főgondnok	Hitszónok	Felügyelő	Karmester, orgonász	Egyházfi	Igazgató	Őr	Tiszt	Díjnok	Szolga	Igazgató	Igazgató	Segéd	Szolga	Igazgató	Fő-	Segéd-	kertész	Szolga		

B. folytatása.

Sorszám	A gyüjtemény neve	Személyzet			Jegyzetek.	Sorszám	Az intézet neve	Személyzete			Jegyzetek.
		Igazgató	Segéd	Szolga				Igazgató	Segéd	Szolga	
1	Ásványtani					1	Boncztani				
2	Természet és erőműtani					2	Élet- és felsőbb-boncztani				
3	Gyógyszerészeti					3	Kórboncztani				
4	Sebészeti					4	Vegyészeti				
n	. . . . .					n	. . . . .				

KSH Könyvtár

B. vége.

Sorszám	A kóroda neve	Személyzete: Igazgató	Segéd	Ápolónő	Főbába	Szolga	Ágy	Jegyzetek.
1	Orvosgyakorlati							
2	Sebészbelgyógyászati							
3	Sebészgyakorlati							
4	Sebészműtő							
5	Szemészeti							
6	Szülészi							
n	. . . . .							
	. . . . .							
	összesen							

N. . . . . N. . . . . Tudomány-

C.

Sorszám	Tanulmányszakok sora	az évfolyamok száma	az előadások száma	a heti órák összes száma	Tannyelv
	T é l i				
1	Hit-tudományi				
2	Jog-tudományi				
3	Orvossebész-tudományi				
4	Bölcsészet-tudományi				
	összesen				
	N y á r i				
1	Hit-tudományi				
2	Jog-tudományi				
3	Orvossebész-tudományi				
4	Bölcsészet-tudományi				
	összesen				

As egyetemi könyvnyomda személyzete: Igazgató	Főgondnok	Ellenőr	Ügynök	Üzleti segédek	Vésnökök	Szedő	Nyomó	Tanuló	Szolga	Jegyzetek.
J a n u á r e l s e j é n										Mennyi papirt, festéket, betüt fogyaszt egy évben? Mennyi volt a heti bérek minimuma, maximuma és félévenkénti átlaga? stb.
J u l i u s e l s e j é n										

Egyetem 18 . . .

Tanári testület: Rendes	Rendkivüli	Helyettes	Segéd (Adjunct)	Segéllő (assistent)	Magán	Tanító	Összesen	Közülök: világi	papi: egyházmegyei	papi: szerzetes	Jegyzetek.
t a n á r								személy			
f é l é v											
f é l é v											

KSH Könyvtár

D. Elsö része.

Sorszám	Tanulmányszakok	Egyetemi hallgatóság: Beiktattatott: Rendes hallgató	Egyetemi hallgatóság: Beiktattatott: Rendkivüli hallgató	Egyetemi hallgatóság: Beiktattatott: Összesen	Közülök ujonnan beiktattatott: I évre	Közülök ujonnan beiktattatott: a tanulmány folytatására	Közülök: magyar államterületi	Közülök: osztrák államterületi	Közülök: külföldi
	Téli								
1	Hit-tudomány		a)						
2	Jog-tudomány								
3	Orvossebész-tudomány								
4	Bölcsészet-tudomány								
	összesen								
	Nyári								
1	Hit-tudomány								
2	Jog-tudomány								
3	Orvossebész-tudomány								
4	Bölcsészet-tudomány								
	összesen								

a) A hittan hallgatói legnagyobbrészt a pesti központi papnevelő-intézet növendékei, illetőleg az egyes egyházmegyék és szerzetek részéről beküldött úgynevezett kispapok. Ezeket a „rendes hallgatók“ rovatába kell jegyezni, a hittan világi hallgatóit ellenben a „rendkivüli“-ekébe.

Egyetemi hallgatóság: Rendes tanpénzt fizetett	Magasabb tanpénzt fizetett	A tanpénzfizetés alól fel volt mentve: részben	A tanpénzfizetés alól fel volt mentve: egészben	A begyült tanpénzek összege: frt	A begyült tanpénzek összege: kr	Ösztöndijas volt	A legmagasabb ösztöndíj: frt	A legmagasabb ösztöndíj: krt	A legalacsonyabb ösztöndíj: frt	A legalacsonyabb ösztöndíj: krt	Az ösztöndíjak összege: frt	Az ösztöndíjak összege: krt	Jegyzetek.
I. félév													
II. félév													

KSH Könyvtár

D. folytatása. N . . . . . N . . . . . Tudomány-

Sorszám	Tanulmányszakok	Anyanyelvre: magyar	német	tót	orosz v. ruthen	horvát	szerb	román	külországi a)
	Egyetemi								
	Téli								
1	Hit-tudományi								
2	Jog-tudományi								
3	Orvossebész-tudományi								
4	Bölcsészet-tudományi								
	összesen								
	Nyári								
1	Hit-tudományi								
2	Jog-tudományi								
3	Orvossebész-tudományi								
4	Bölcsészet-tudományi								
	összesen								

a) A külországiak szülőföld, anyanyelv és vallás szerint külön táblába vonandók össze, ennek mintájára.

Egyetem 18 . . .

Hallgatósága: Vallásra: latin szertartású katholikus	görög szertartású katholikus	örmény szertartású katholikus	keleti görög	örmény görög	unitárius	evangelikus ágostai	evangelikus helvét	izraelita	más b)	Jegyzetek. a)
Első félév										
Második félév										

b) A *„más vallás“* megnevezendő.

KSH Könyvtár

E.

Sorszám	Tanulmányszakok	Szigorlatok, a) tudori fok — I szigorlaton átment	I szigorlaton visszavettetett	II szigorlaton átment	II szigorlaton visszavettetett	III szigorlaton átment	III szigorlaton visszavettetett	IV szigorlaton átment	IV szigorlaton visszavettetett	Vitatkozott	Tudorrá emeltetett	Jegyzetek.
1	Hit-tudományi											
2	Jog-tudvmányi											
3	Orvossebész-tudományi											
4	a) Bölcsészet-tud.											
„	b) Gyógyszerészet-tudományi											
5	. . . . n											
	összesen											

E. Folytatása.

Állam-vizsgálatok a jog- és államtudományból. A megtartott vizsgálat tárgya	Kiállotta egyszerüen	Kiállotta kitünő képesitéssel mindden tárgyból	Kiállotta kitünő képesitéssel egy v. több tárgyból	Jogforrási Könyveket nyertek	Összesen	Visszavettetett elsőször 1 évre	Visszavettetett elsőször kevesebbre	Visszavettetett másodszor
Jogtörténelmi								
Birói								
Államtudományi								
. . . . n. p. o.								
Nemzetgazdászati								
összesen								

b) magisteri vagy patronatusi oklevél elnyerése végett.

Sorszám	Tanulmányszakok	A szigorlaton átmeat férfi	A szigorlaton átmeat nő	A szigorlaton visszavettetett férfi	A szigorlaton visszavettetett nő	Oklevelet nyert férfi	Oklevelet nyert nő	Jegyzetek.
1	Állatgyógyászat és sebészet							
2	Bábászat							
3	Fogorvosi gyakorlat							
4	Gyógyszerészet							
5	Sebészet							
6	Szemészet							
7	Szülészet							
	összesen							

Tanár-jelöltek vizsgáltatása.

A megtartott vizsgálat tárgya	Megvizsgáltatott	Elfogadtatott egyszerüen	Elfogadtatott kitüntetéssel	Összesen	Visszavettetett először	Visszavettetett másodszor	Lsszesen	
Nyelvészet és bölcsészeti								
Ethikai és történelmi								
Természettudományi								
Mathematikai és Paedagogiai								
összesen								

KSH Könyvtár

N . . . N . . . Tudomány-

Egyetem 18 . .

F.

Sorszám	A társulat neve	Tagjainak száma	Pénzbeli vagyona: alaptőke az év elején frt	kr	jelen évi gyarapodása frt	kr	évi jövedelem frt	kr	Segélyezésre fordíttatott az éven át frt	kr	Segélyt hány kapott
	Az egyetemi hallgatóság közt fennálló társulatok										
1	Testgyakorlati . .										
2	Dalárda . . .										
3	Segélyezési u. m.										
a)	Joghallgatóké . .										
b)	Orvosnövendékeké										
c)	Sebészeké . . .										
d)	Gyógyszerészeké .										
	összesen										

Egyéb vagyona: Könyvtár mult évi állapot köt.	füz.	jelen évi gyarapodás köt.	füz.	Hangjegytár mult évi állapot köt.	füz.	jelen évi gyarapodás köt.	füz.	Jegyzetek

KSH Könyvtár

G.

Az (illető) magasabb Tanintézetnél

Sorszám	Az előadott tantárgy neve és része.	Heti órák száma	Tannyelv	Az előadónak neve és tanári minősége	Évi fizetése frt	Évi fizetése kr
				Téli		
	I. A hittani szakban.					
1						
2						
3						
n						
	II. A jog- és államtani szakban.					
1						
2						
3						
n						
	III. A gyógytudományi szakban.					
1						
2						
3						
n						
	IV. A bölcsészeti szakban					
1						
2						
3						
n						
				Nyári		

(Tanulmány szakonként mint a téli félévben)

Kelt . . . 18 . . hó . . . . napján.

hitelesitès
N. N.

aláirás
N. N.

tartott előadások részletezése.

Előadta ingyen	Előadta rendes tandij mellett	Előadta magasabb tandij mellett	A bejegyzett hallgatók száma	Felmentve volt fél évre	Felmentve volt egész évre	A tandij összege forint	Hátralékban maradt hallgató	Hátralékban maradt frttal	Jegyzetek

H.

Pálya-kérdések —			
A kitűzött pályakérdések száma karok szerint	Beérkezett pályamunkák száma	A kifizetett	
		legkisebb	legmagasabb
		jutalom összege	

díjak.	
A kiosztott jutalmak	Jegyzetek.
száma / összesen	

I.

A tudomány-egyetem alapítványai.

Folyó szám	Az alapítvány		Az alapítás éve	Az alapítvány					állapot 186x/y elején				Kamatjaiból az 186x/y évben fordíttatott			Az alapítvány tőkeállapota 186x/y végével		Jegyzetek.
	megnevezése	célja		eredeti tőkéje			évi kamatja		tőkében		kamatokban		mi célra?	mely összeg?				
				pénznem	frt	kr	frt	kr	osztr. értékben									
									frt	kr	frt	kr		frt	kr	o. é. frt	kr	

KSH Könyvtár

N. N. jogtudományi akadémia vagy lyceum 186x/y.

A.

Az é folyamok száma	Az előadások száma	A heti órák száma	Tannyelv	Tanári testület: Igazgató	Rendes tanár	Rendkivüli tanár	Helyettes tanár	Segéd tanár	Tanító	Összesen

Segédeszközök és gyüjtemények: Neve	Az év elején a leltár szerint volt (darab)	Jelen évi gyarapodás (darab)	Jegyzetek.

B.

Az N. N. jogtudományi akadémia vagy lyceum hallgatósága.

Az évfolyam száma	Bejegyezve volt: Rendes hallgató	Rendkivüli hallgató	Magán hallgató	Összesen	Ezek közül: Magyar államterületi	Osztrák államterületi	Külföldi	Vizsgálatot: kitünő osztályzattal tett	I rendü osztályzattal tett	II rendü osztályzattal tett	elmaradt	Tanpénzt fizetett: hány?	fejenként frt	fejenként kr	Összes tanpénz frt	Összes tanpénz kr
I																
II																
III																
IV																
Össz.																

Fel volt mentve a tanpénz alól: részben	egészben	Ösztöndijas volt	Ösztöndíj: a legmagasabb frt	a legmagasabb kr	a legalacsonyabb frt	a legalacsonyabb kr	Az ösztöndíjak összege frt	Az ösztöndíjak összege kr	Jegyzetek.

KSH könyvtár

B) folytatása.

Az N. N. jogtudományi akadémia vagy lyceum hallgatósága.

Az évfolyam száma	Anyanyelvre nézve										Vallásra nézve										Jegyzetek.
	Magyar	Német	Tót	Orosz	Horvát	Szerb	Román	Olasz	külországi a)		latin	görög	örmény	evangelikus		keleti	örmény	Unitárius	Izraelita	Más b)	
											katholikus			ágostai	helvét	görög						
I II III IV																					
Össz.																					

a) A külországiakat szülőföld, anyanyelv és vallás szerint kell jellemezni.
b) A „más vallás“ megnevezendő.

C.

Az N. N. jogtudományi akadémia stb. hallgatósága közt fönálló társulatok.

Mintául szolgálhat az „*Egyetemi* **F** *minta.*

D.

Az N. N. jogtud. akadémiában . . . . tartott előadások részletezése.

Ennek mintájául szolgálhat az „*Egyetemi* **G**“, vagy még jobban a „*Műegyetemi* **F**“ minta.

E. A netalán megtartott *Államvizsgálatokról* az „*Egyetemi* **E** minta *folytatása* szerint lehet készíteni mintát.

Kelt . . . . . 186x/y . . . . hó . . . nap.

hitelesítés
N. N.

aláírás
N. N.

KSH Könyvtár

N. N. Orvos-sebészeti tannintézet $18\frac{60^{x}}{y}$.

A.

Sorszám	Tanulmányszakok sora	Az évfolyamok száma	az előadások száma	a heti órák száma	Tannyelv
	Téli				
1	Orvossebészeti . .				
2	Szülészeti				
	összesen .				
	Nyári				
1	Orvossebészeti . .				
2	Szülészeti				
	összesen .				

Tanári testület: Igazgató	rendes tanár	rend-kivüli tanár	helyettes tanár	segéd tanár	magán tanár	tanító	összesen	Igazgatósági irodai személyzet	Szolgálat tevő személyzet	Jegyzetek
félév										
félév										

B.

Az N. N. Orvossebészeti intézet hallgatósága

Sorszám	Tanulmányszakok	Bejegyezve volt: rendes hallgató	rendkivüli hallgató	összesen	Ezek közül: magyar államterületi	osztrák államterületi	külföldi	Tanulmányait: kezdte	bevégezte és oklevelet kapott	bevégezte és oklevelet nem kapott
	Téli									
1	Orvossebészeti									
2	Szülészeti									
	összesen									
	Nyári									
1	Orvossebészeti									
2	Szülészeti									
	összesen									

Tanpénzt fizetett	A tanpénz fizetése alól fel volt mentve: részben	egészben	A begyült tanpénzek összege: frt	kr	Ösztöndijas volt	A legmagasabb ösztöndij tett: frt	krt	a legalacsonyabb ösztöndij tett: frt	krt	Ösztöndijak összege: frt	kr	Jegyzetek.
félév.												
félév												

KSH Könyvtár

B. Folytatása.

Sorszám	Tanulmányszakok	N. N. Orvos-sebészeti intézet hallgatósága. Anyanyelvre: Magyar	Német	Tót	Orosz	Horvát	Szerb	Román	Olasz	Külországi a)
1	Orvossebészeti .									
2	Bábászati . .									
	Összesen									

a) A külországiakat szülőföld, anyanyelv és vallás szerint csoportokba kell szedni s e tábla mintájára kimutatni.

intézet hallgatósága.

Vallásra: latin-szertartású katholikus	görög-katholikus	örmény-katholikus	evangelikus: ágostai	evangelikus: helvét	keleti: görög	keleti: örmény	unitárius	izraelita	más b)	Jegyzetek.

b) A *„más vallás“* megnevezendő.

C.

Segédeszközök és gyüjtemények.

Sorszám	Neve	Állása: az év elején volt a leltár szerint (darab)	Állása: jelen évi gyarapodása (darab)	Személyzete: Igazgató	Segéd	Szolga
1	Könyvtár					
2	Füvészkert					
3	Boncztani terem és muzeum . .					
4	Vegy- és élettani terem és muzeum					
5	Törvényszéki orvostani bonczterem					
6	Gyógyszerészeti bonczterem . .					
7	Müszergyüjtemény					
8	N. N.					
	Összesen					

Kóródák.

Sorszám	A kóroda neve	Személyzete: Igazgató	Segéd	Ápolónő	Főszülésznő	Szolga	Ágy	Jegyzetek.
1	Belgyógyászati .							
2	Sebészeti . . .							
3	Szemészeti . .							
4	Szülészeti . .							
5	N. N.							
	Összesen							

D. Az előadások részletezésére nézve a minták egyenlők, s az egyetemi **G** minta, szolgálhat példa gyanánt.

Kelt . . . . . 18 . . . . . hó . . . nap

hitelesítés — N. N.

aláirás — N. N.

KSH Könyvtár

N. N. . . . hittani intézet 186x/y.

A.

Az évfolyamok száma	az előadások száma	a heti órák száma	tannyelv	Tanári személyzet: igazgató	rendes tanár	rendkívüli tanár	helyettes tanár	segéd tanár	összesen	Ezek közül: világi személy	papi: egyházmegyei személy	papi: szerzetes személy

Az intézet költségeit fedezi: egyházmegyei alapítványból	saját alapítványból	vallás és tanulmányi alapból	államsegélyből	Segédeszközök és gyüjtemények: neve	az év elején volt darab	jelen évi gyarapodása darab	Jegyzetek.

B.

Az N. hittani intézet növendékei.

Az egyes évfolyamokban tanult	Bennlakók száma	künnlakók száma	összesen	Felvétetett: érettségi bizonyítvány mellett	egyszerü gym. bizonyítvány mellett	Anyanyelvre nézve volt: magyar	német	tót	orosz	horvát	szerb	román	olasz	külországi a)
I														
II														
III														
IV														
összesen														

Vallásra nézve volt: az intézet vallásán	más vallásu név szerint N.	N.	N.	Vizsgálatot kitünő osztályzattal állott	I	II rendü	Tanpénzt fizetett	Tanpénz alól fölmentetett	Ösztöndíjas volt	a legmagasabb ösztöndíj frt	kr	a legalacsonyabb ösztöndíj frt	kr	Az ösztöndíjak összege frt	kr	Jegyzetek.

a) A külországiakat, szülőföld, anyanyelv és vallás szerint csoportokba kell szedni, s e tábla mintájára kimutatni.

KSH Könyvtár

C.

Az N . . . . N . . . . hittani intézetnél tartott előadások részletezése.

Sorszám	Az előadott tantárgy neve és része (az évfolyamok sora szerint)	Heti órák száma	Tannyelv	Az előadásnak neve és tanári minősége	Évi fizetése frt	Évi fizetése kr	A bejegyzett hallgatók száma	Vizsgálatot tett	Jegyzetek.
	Téli félév.								
	I.								
1									
2									
3									
n									
	II.								
1									
2									
3									
n									
	III.								
1									
2									
3									
n									
	IV.								
1									
2									
3									
n									
	Nyári félév.								
	I.								
1									
2									
3									
n									
	II.								
1									
2									
3									
n									
	III.								
1									
2									
3									
n									
	IV.								
1									
2									
3									
n									

Kelt . . . . 18 . . . . hó . . napján.

hitelesítés
N. N.

aláirás
N. N.

N. N. mű-egyetem (vagy mű-akadémia) 18 . . . .

A.

Sorszám	Tanulmányszakok sora	Évfolyamok száma	Az előadások száma	A heti órák száma	Tannyelv	Tanári testület: Igazgató	Tanári testület: tanár: rendes	Tanári testület: tanár: rendkívüli	Tanári testület: tanár: helyettes	Tanári testület: tanár: segéd (adjunct)	Tanári testület: tanár: tanár-segitő (assistent)	Tanári testület: tanár: magán tanitó	Tanári testület: összesen	Igazgatósági iroda: személyzet	Szolgálat tevő: személyzet	Jegyzetek
1																
2																
3																
4																
5																
Összesen . .																

KSH Könyvtár

B.

Mű-egyetemi (vagy mű-akadémiai) hallgatóság.

Sorszám	Tanulmányszakok sora	Bejegyezve volt: rendes hallgató	Bejegyezve volt: rendkívüli hallgató	Bejegyezve volt: vendég	Bejegyezve volt: összesen	Ezek közül: magyar államterületi	Ezek közül: osztrák államterületi	Ezek közül: külföldi	Felvétetett: Gymnasiumból	Felvétetett: Reáltanodából	Felvétetett: Felvéti vizsgálat alapján	Felvétetett: a) Máshonnan
1												
2												
3												
4												
	Összesen											

a) Specificálandó.

B. Folytatása.

Mű-egyetemi (vagy mű-akadémiai) hallgatóság.

Sorszám	Tanulmányszakok	Anyanyelvre: Magyar	Német	Tót	Orosz	Horvát	Szerb	Román	Olasz	Külországi a)
1										
2										
3										
4										
	Összesen									

a) A külországiakat szülőföld, anyanyelv és vallás szerint csoportokba kell szedni, s e tábla mintájára kimutatni.

Tanpénzt fizetett I	Tanpénzt fizetett II	Tanpénz-fizetés alól fel volt mentve I	Tanpénz-fizetés alól fel volt mentve II	A begyűlt tanpénzek összege frt	A begyűlt tanpénzek összege kr	Ösztöndíjas volt	A legmagasabb ösztöndij frt	A legmagasabb ösztöndij kr	A legalacsonyabb ösztöndij frt	A legalacsonyabb ösztöndij kr	Az ösztöndíjak összege frt	Az ösztöndíjak összege kr	Jegyzetek.
félévben													

Vallásra: Latin szertartásu katholikus	Görög szertartásu katholikus	Örmény szertartásu katholikus	Evangelikus ágostai	Evangelikus helvét	Keleti görög	Örmény görög	Unitárius	Izraelita	Más b)	Jegyzetek.

b) A „más vallás“ megnevezendő.

KSH Könyvtár

N. N. mű-egyetem (vagy mű-akadémia) 18 . .

C.

Mű-egyetemi (vagy mű-akadémiai) vizsgálatok.																				
A mű-egyetemi hallgatók közül											Önálló reál- gazdas. műtani stb. tanárjelöltek.									
A megtartott vizsgálatok tárgya	Megvizsgáltatott	kiállotta				végzettek összesen	ezek közül				A vizsgálat tárgya	megvizsgáltatott	I		II		III		Jegyzetek
		egyszerüen	kitünő képesitéssel				gymnasiumból	reáliskolából	egyéb intézetből	fölvéti vizs. alapján			szigorlalon						
			tárgyból				vétetett föl						átment	visszavettetett	átment	visszavet etett	átment	visszavettetett	
			minden	egy vagy több															
összesen																			

C. folytatása.

Gőzgép-kezelők				
A vizsgálat tárgya	Megvizsgáltatott	Bizonyitványt		Jegyzetek
		kapott	nem kapott	
összesen				

D.

Segéd-eszközök és gyüjtemények.																
Sorszám	A segéd eszköz és gyüjtemény neve	Évi javadalmazás	Kezelési általány	A leltár szerint volt				A hallgatóság fizetett használatáért és kisérletekre				Gondviselői személyzet			Jegyzetek
				a tanév elején	jelen évi gyarapodása			fejenként		összesen		Igazgató	Segéd	Szolga	
					szerzés útján	ajándék útján									
		forint		darab				frt	kr	frt	kr				
1	Könyvtár gyüjtemény														Érték meg közelitőleg
2	Építészeti gyüjtemény														
3	Gyakorl. mérnöki gyüjtem.														
4	Gépészeti gyüjtemény														
5	Iparműtani gyüjtemény														
6	Mezőgazdasági gyüjtemény														
7	Mintázati gyüjtemény														
8	Természettani gyüjtemény														
9	Természetrajzi gyüjtemény														
10	Vegyészeti gyüjtemény														
11	stb. stb.														
12	sat.														
	Összesen . .														

N. N. mű-egyetem (v. mű-akadémia) 18 . . . .

E.

A mű-egyetemi (v. mű-akadémiai) hallgatók közt fönálló társulatok.																								
Sorszám	A társulat neve	Tagjainak száma	Pénzbeli vagyona						Segélyezésre fordittatott		Segélyt kapott	Egyéb vagyona												Jegyzetek
			Alaptőke az év elején		Jelen évi gyarapodása		Évi jövedelem					Ifjusági könyvtár				Hangjegytár							
												Önálló müvek az év elején		Jelen évi gyarapodás		az év elején		jelen évi gyarapodása						
			frt	kr	frt	kr	frt	kr	frt	kr		kötet	füzet	kötet	füzet	kötet	füzet	kötet	füzet					
1	Testgyakorlati																							
2	Dalárda																							
3	Segélyező																							
4	Önképző stb																							
	Összesen . .																							

KSH Könyvtár

F.

A mü-egyetemnèl (v. mű-akadémiánál) tartott előadások részletezése.

Sorszám	Az előadott tantárgy neve és része	Heti órák száma	Tannyelv	Az előadó neve és tanári minősége	Évi fizetése		A bejegyzett hallgatók száma	A vizsgálatot tett hallgatók száma	Jegyzetek
					frt	kr			
	T é l i f é l é v								
1 2 3 4									
	N y á r i f é l é v								
	(Tanulmány mint a téli félévben)								

G.

A mű-egyetemnél kitűzött pályamunkák és dijak kimutatása.

A kitűzött pályakérdések száma karok szerint	Beérkezett pályamunkák száma	A kifizetett jutalom összege: legkisebb	A kifizetett jutalom összege: legmagasabb	A kiosztott jutalmak: száma	A kiosztott jutalmak: összesen	Jegyzetek.

N. N. bányászati és erdészeti akadémia 186x/y.

A.

Sorszám	Tanulmányszakok sora	Évfolyamok száma	Az előadások száma	A heti órák összes száma	Tannyelv	Tanári testület: Igazgató	Rendes tanár	Rendkivüli tanár	Helyettes tanár	Segéd (adjunct)	Tanár segélő (assistent)	Magán tanár	Tanító	Összesen	Igazgatósági iroda személyzet	Szolgálat tevő személyzet	Jegyzetek.
1 2 3 4 5 n																	
	Összesen																

KSH könyvtár

B.

A bányászati és erdészeti akadémia hallgatósága.

Sorszám	Tanulmányszakok sora	Bejegyezve volt: rendes hallgató	Bejegyezve volt: rendkívüli hallgató	Bejegyezve volt: vendég	Bejegyezve volt: összesen	Ezek közül: magyar államterületi	Ezek közül: osztrák államterületi	Ezek közül: külföldi	Felvétetett: Gymnasiumból	Felvétetett: Reáltanodából	Felvétetett: felvételi vizsgálat alapján	Felvétetett: máshonnan a)	Felvéti díjt fizetett: belföldi frt	Felvéti díjt fizetett: belföldi kr	Felvéti díjt fizetett: külországi frt	Felvéti díjt fizetett: külországi kr	A felvéti díjak összege: frt	A felvéti díjak összege: kr	Ösztöndíjas volt	A legmagasabb ösztöndíj: frt	A legmagasabb ösztöndíj: kr	A legalacsonyabb ösztöndíj: frt	A legalacsonyabb ösztöndíj: kr	Az ösztöndíjak összege: frt	Az ösztöndíjak összege: kr	Jegyzetek.
1 2 3 4 5 n n																										
	Összesen																									

a) Specificálandó.

B. Folytatása.

A bányászati és erdészeti akadémia hallgatósága.

Sorszám	Tanulmányszakok	Anyanyelvre: Magyar	Német	Tót	Orosz	Horvát	Szerb	Román	Olasz	Külországi a)	Vallásra: latin katholikus	görög katholikus	örmény katholikus	evangélikus ágostai	evangélikus helvét	keletî görög	örmény görög	Unitarius	Izraelita	Más b)	Jegyzetek.
1 2 3 4 5 n n																					
	Összesen																				

a) A *külországiakat* szülöföld, anyanyelv és vallás szerint csoportokba kell szedni, s e tábla mintájára kimutatni.

b) A *„más vallás“* megnevezendö.

KSH Könyvtár

N. N. bányászati és

C.

Bányászati és erdészeti

A bányászati és erdészeti akadémiai hallgatók közül

A megtartott vizsgálatok tárgya	Megvizsgáltatott	Kiállotta			Végzettek összesen	Ezek közűl			
		egyszerűen	kitűnő képesítéssel			gymnasiumból	reáliskolából	egyéb intézetből	fölvéti vizsgálat alapján
			minden tárgyból	egy v. több tárgyból		vétetett föl			
Összesen . .									

D.

Segéd eszközök és gyüjtemények.

E.

A bányászati és erdészeti akadémiai hallgatók közt fennálló társulatok.

erdészeti akadémia 186x/y.

C.

akadémiai vizsgálatok.

Bányászati vagy erdészeti tanárjelöltek

A vizsgálat tárgya	Megvizsgáltatott	I szigorlaton		II szigorlaton		III szigorlaton		IV szigorlaton		Jegyzetek
		átment	visszavettetett	átment	visszavettetett	átment	visszavettetett	átment	visszavettetett	

F.

A bányászati és erdészeti akadémiánál tartott előadások részletezése.

G.

A bányászati és erdészeti akadémiánál kitüzött pályamunkák és dijak kimutatása.

Ezen **D, E, F és G** minták a *„műegyetemi* **D, E, F és G“** minták szerint készítendők.

KSH Könyvtár

Az országos felsőbb gazdászati tanintézetek.

Az **A, B és C** minták a bányászati és erdészeti akadémiák mintájára készítendők a következő módosításokkal :

1) Az **A** mintában a *„tanító“* után teendő *„fő kertész“*
2) A **B** mintában a *„Felvétetett, máshonnan“* után még oda teendő :
   „önálló több évi gyakorlattal bíró gazda“ miután ezek felvéti vizsga nélkül is felvétetnek a tanintézetbe.
3) A **D** mintában a segédeszközök és gyüjteményeken *kívül*, ki kell pontosan mutatni a *gazdászat területét*, *minőségét*, *talajat* stb. ; az igavonó ló, marha és a marhaállományt általában stb., minden gazdasági gépet és eszközt, mely ezen gazdászatban alkalmaztatik, az épületeket s végre a követett gazdászati rendszert is.

Az **E, F és G** minták pedig a „műegyetemi“ **E, F és G** minták szerint készítendők.

N. N. országos földmives-iskola 186x/y.

A.

Sorszám	Tanulmányszakok sora	Az évfolyamok száma	Az előadások száma	A heti órák összes száma	Tannyelv	Tanítanak: gazdatiszt	Tanítanak: főkertész	Tanítanak: segéd	Tanítanak: n	Jegyzetek.
1 2 3 n										
	Összesen									

B.

Az N. N. országos földmives-iskola hallgatósága.

Sorszám	Tanulmányszakok sora	Bejegyezve volt összesen	Ezek közül: magyar állampolgár	Ezek közül: osztrák területi	Ezek közül: külföldi	Felvéti-, tan- és ellátási díjt fizetett: I-ső évben frt	I-ső évben kr	II-dik évben frt	II-dik évben kr	III-dik évben kr	III-dik évben kr	A felvéti-, tan- és ellátási díjak összege frt	A felvéti-, tan- és ellátási díjak összege kr	Ösztöndíjas volt	A legmagasabb ösztöndíj frt	A legmagasabb ösztöndíj kr	A legalacsonyabb ösztöndíj frt	A legalacsonyabb ösztöndíj kr	Az ösztöndíjak összege frt	Az ösztöndíjak összege kr	Jegyzetek.
1 2 3 n																					
	Összesen																				

B. Folytatása.

Az N. N. országos földmives-iskola hallgatósága.

A bányászati és erdészeti akadémia **B** *folytatása* szerint készítendő.

KSH KÖNYVTÁR

C.

Az N. N. országos földmíves-iskolai vizsgálatok.

Az országos földmíves-iskolai hallgatók						közül	
A megtartott vizsgálatok tárgya	Megvizsgáltatott	Kiállotta			Végzettek összesen	Ezek közül a felvételnél, a megkivánt irás, olvasás és számoláson **kivül**, **mit** *tudtak* és *hányan*?	Jegyzetek.
		egyszerüen	kitünő képesítéssel				
			minden	egy vagy több			
			tárgyból				
Összesen							

D.

Az N. N. országos földmíves-iskolánál tartott előadások részletezése.

Sorszám	Az előadott tantárgy neve és része	Heti órák összes száma	Tannyelv	Az előadó neve, minősége és hivatala	évi fizetése		A bejegyzett hallgatók száma	A vizsgálatot tett hallgatók száma	Jegyzetek.
					frt	kr			
				Téli					félév
1 2 3 n									
	Összesen								
				Nyári					félév
1 2 3 n									
	Összesen								

KSH Könyvtár

KÖZPONTI STATISZTIKAI HIVATAL KÖNYVTÁRA

A könyvtár állapotának és használatának kimutatására szolgáló minta.

A.

A művek anyag szerinti osztályozása	A meglevő			Utolsó évi szaporodás			Összes szám az év végével			A könyvtár szaporítására szánt évi összeg			
	munka	kötet	füzet	munka	kötet	füzet	munka	kötet	füzet	saját forrásaiból	államitól segélyből	egyébtől segélyből	Összesen
	száma az év elején			számra						o. é- frt.			
Történelmi . .													
Szépirodalmi .													
Államtudományi.													
Theologiai . .													

A könyvtárnál alkalmazott				A látogatás			kikölcsönzés			Jegyzetek
tudományos		kezelési		által használt						
személyzet				munka	kötet	füzet	munka	kötet	füzet	
száma	évi fizetése	száma	évi fizetése	száma						

B.

A könyvtár közhasználatának módja	A könyvtár használatának ideje				A látogatók és kikölcsönzők átlagos száma																				Egész évben		Jegyzetek
	helyben		otthon		január			február			márcz.			aprilis			május			junius			julius			augusztból			
	nappal	estve	hány		reggel	estve	otthon	reggel	estve	otthon	reggel	estve	otthon	reggel	estve	otthon	reggel	estve	otthon	reggel	estve	otthon	reggel	estve	otthon	reggel	estve	otthon	átlag		
	mely órákban		napra	hétre																									nappal	estve	otthon
			átlag																												
Helybeli látogatók száma . .																															
Kikölcsönzők száma																															

Könyvtár

MINTÁK

A

DUNA-STATISTIKA

számára.

KSH Könyvtár

I. A .... folyónak hydrographiai leírása.

A folyó és szakaszainak megnevezése	A folyó hosszának szakaszonkénti kimutatása, természetes folyása szerint	A szakaszokban észlelt				A folyó esése a viz felszinén 100 ölnyi távolságra, közép vizálláskor	A folyó sebessége félperczekben a viz felszinén és közép vizálláskor	A partok biztositása és a folyónak természetes medrébe való visszaszorítása végett emelt vizépitészeti müvek a partokon.	A folyam sebjében előforduló változások	Azon akadályok megnevezése, melyeket talp- vagy hajóhidak, vizimalmak, vizesések, a viz sekélysége stb. okoznak.
		bécsi öl		bécsi láb						
		legkisebb	legnagyobb	legkisebb	legnagyobb					
		szélessége a folyónak alacsony vizálláskor az egyes szakaszokban, és magas vizállásokor a töltések és felemelt partok közt		mélysége a folyónak közép és alacsony vizálláskor						

KSHKönyvtár

II. A .... folyón közlekedni szokott hajók különféle nemeinek kimutatása.

A hajók különféle nemének megnevezése	A gépek szerkezeti rendszerének különbözősége (gőzhajóknál)	A hajók hosszasága orruktól farukig	Szélességök derékban: a fedélzeten	Szélességök derékban: a fenéken	Magasságuk	Terhelve mily mélyen merülnek?	Közönséges teherképességök bécsi m.	Felfelé vontatásukra hány ló szükséges? ha üresek	Felfelé vontatásukra hány ló szükséges? ha meg vannak terhelve	Az anyagnak megnevezése melyből épültek (vas-e vagy fa és ez utóbbi minő)	A gyárnak megnevezése a hol rendesen építtetni szokták.	Az időnek megjelölése, mely alatt felvagy lefelé való hajózáskor bizonyos távolságra eljutnak
		bécsi láb										

III. a. (III. b.)

Az 1857. év november 7-én kelt dunahajózási okmány XI.-XVII. czikke értelmében hajólevéllel ellátott (III. b. el nem látott) járművek kimutatása.

Kerület	A járművek neme egyenkint	1 Száma az év elején	2 Csökkenése az év folytában	3 Növekvés az év alatt	4 Száma az év végén	A 4 alatt felmutatott járművek teherképessége bécsi mázsákban

IV.

Az 1857. évi november 7-kén kelt dunahajózási okmány XI-XVII. czikkei értelmében kiállított hajózási engedélylevelek kimutatása.

Kerület	A hajózási vállalkozó (a gőzhajózási társulat) neve	A hajók neme [1])	A hajók száma

[1]) gőzhajóknál valamennyi gőzgép összes lóereje kitevendő.

KSH könyvtár

A . . . . . kikötőben le- és felfelé való hajózás alkalmából

A folyón lefelé való hajózás alkalmával [1]					
megérkezett járművek			elindult járművek		
neme egyenkint	száma	teherképessége egyenkint bécsi mázsákban kifejezve	neme egyenkint	száma	teherképessége egyenkint bécsi mázsákban kifejezve

[1]) Ezen kimutatásba csak kereskedést közvetitő az az oly hajók veendők fel, melyek árúkat felvettek vagy azokat lerakták. A talpaknak pedig, melyek kikötöttek vagy elindultak, azonfelül még köblábakban kifejezett fatartalma is kifejezendő.

186 . . . megérkezett s elindult hajók kimutatása.

A folyón felfelé való hajózás alkalmával					
megérkezett járművek			elindult járművek		
neme egyenkint	száma	teherképessége egyenkint bécsi mázsákban	neme egyenkint	száma	teherképessége egyenkint bécsi mázsákban

VI. a. A . . . . . gőzhajózási társulat által a Duna és mellékfolyói mentében fekvő kikötőkben . . . . . évben berakott áruk lajstroma.

A folyó és állomásai megnevezése	I. Berakott áruk																					
	Gyarmati áruk és déli gyümölcsök	Dohány és dohánygyártmányok	Kerti és mezei termelvények	Állatok		Állati termelvények	Zsirok és zsiros olajok	Italok és élelmi szerek	Tüzelő, épitő és műanyagok	Gyógy-illatszer,-festő cserző,- és vegyészeti segédanyagok	Fémek, nyersen és mint félgyártmány	Szövő és kötő anyagok	Fonalok	Szőtt és kötött árúk	Árúk sertéből, hárs fa-héjból, szalmából, nádból etc, papiros és papiros áruk	Bőr, továbbá bőr- és szőrcsáruk s egyéb hasonló gyártmányok	Csont, fa, üveg, kő és cserépáruk	Fémárúk	Szárazföldi és vizi járművek		Műszerek, gépek és apró áruk	Vegyészeti termelvények	Irodalmi és mütárgyak	Hulladékok				Összesen
	vámmázsa			darab	vámmázsa	vámmázsa						mázsa							darab	vámmázsa	vámmázsa						

Kish. Könyvtár

VI. b, A .... gőzhajótársulat által a Duna és mellékfolyói mentében fekvő kikötőkben .... évben kirakott árúk lajstroma.

A folyó és állomásai megnevezése	I. kirakott árúk											
	Gyarmati árúk és déli gyümölcsök	Dohány- és dohánygyártmányok	Kerti és mezei termelvények	állatok		állati termelvények	zsiros és zsíros olajok	italok és élelmi szerek	Tüzelő, építő és műanyagok	Gyógy- illatszer festő- cserző stb. anyagok	Fémek, nyersen és mint félgyártmányok	Szövő és kötő anyagok
	vám mázsa			darab	v. m.	vámmázsa						

Fonalak	Szött és kötött áruk	árúk sertéből, hársfahéjból, szalmából, nádból, papiros és papirosárúk	Bőr, továbbá bőr és szőrcsárúk	Csont, fa, üveg, kő és cserépárúk	Fémárúk	Szárazföldi és vizi járművek		Műszerek, gépek és apróárúk	Vegyészeti termelvények	Irodalmi és műtárgyak	Hulladékok			Összesen
mázsa						darab	v.m.							

MEMKONTÓ KSHK

ÁTLAGOS GABONAÁRAK

Magyarország néhány főbb piaczán

1868-ban.

KSH Könyvtár

Búza

Piacz neve	Januárban			Februárban			Márczius.			Aprilben			Májusban			Juniusban		
	könnyü	közép	nehéz	könnyü	közép	nehéz	könnyü	közép	nehéz	könnyü	közép	nehéz	könnyü	közép	nehéz	könnyü	közép	nehéz
Ada	—	5.20	—	—	5.60	—	—	5.16	—	—	5.29	—	—	4.70	—	—	3.85	—
Arad	5.06	5.77	6.01	—	—	6.12	4.50	5.33	5.85	5.32	5.81	6.00	4.93	5.31	5 82	—	4.35	—
Baja	—	5.95	—	—	—	—	—	5.90	—	—	5.90	—	—	5.02	—	—	—	—
Balassa-Gyarmat	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4.69	5.00	—	—	—
Bezdán	4.95	—	5.33	—	—	5.50	—	—	5.45	—	5.05	5.26	—	—	5.35	3.90	—	—
Brassó	—	5.75	6.20	4.07	—	—	4.25	—	—	4.28	—	—	—	—	—	—	—	—
Csaba	—	5.25	5.87	—	—	—	—	—	—	—	5.65	5.95	—	—	—	—	—	—
Csákova	5.00	5 20	5.37	—	—	—	4.69	5.10	—	4.85	5.12	—	—	5.05	—	4.00	—	—
Csáktornya	—	6.20	—	—	6 20	—	—	5.75	—	—	5.80	—	—	5.32	—	—	4.55	—
Cservenka	5.20	5.48	—	—	5.67	—	5.15	5.55	—	5.34	5.50	—	—	—	—	3.90	—	—
Debreczen	4.70	5.48	5.90	—	5.33	—	—	—	—	4.87	5.20	6.20	4.90	—	—	3.66	3.84	4.01
Dunaföldvár	5 32	5.60	—	5.42	5.57	—	5.31	5.57	—	5.07	5.18	—	—	—	—	3.79	3 95	—
Érsekujvár	—	—	—	—	—	—	—	5.25	—	—	5.25	—	—	4.20	—	—	—	—
Gyöngyös	5.65	5.75	6.26	4.85	5.72	6.34	4.72	5.41	6.11	—	5.22	5.91	4.27	5.22	6.30	3.86	4.23	—
Győr	6.36	7.07	7.42	6.06	—	7.25	5.98	—	7.04	6.00	—	6.56	5.95	5.38	5.52	4.72	5.25	5.54
Gyula	—	5.60	5.70	—	5.57	5.90	—	5.75	6.05	—	5.60	5.85	4.00	—	—	3.55	3.90	—
H.-M.-Vásárhely	—	5.53	5.70	—	5.40	5.72	—	5.45	—	—	5.20	5.67	3.70	4.10	—	—	4.32	4.62
Kaposvár	5.17	5.53	—	—	5.60	—	5.02	—	—	4.89	—	—	4.62	—	—	3.70	—	—
Kassa	—	5.51	—	—	5.66	—	4.55	5.33	—	4.55	5.35	—	—	5.49	5.88	4.35	5.12	—
Kolozsvár	4.07	4.38	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3.70	—
Kula	—	—	—	—	—	5.60	—	—	5.60	—	—	5.61	—	4.60	—	—	—	—
Losoncz	—	—	—	4 76	5.14	—	1.61	5.05	—	4.60	5.05	—	4.15	—	—	4.25	4.65	—
Miskolcz	—	—	—	4.77	5·61	—	4.68	5.24	—	4.68	5.14	—	—	4.75	—	3.57	4.25	—
Mohács	—	—	—	—	—	—	—	5.22	—	—	5.40	—	—	—	—	4.50	—	—
N.-Becskerek	5.49	5.77	6.21	5.61	5.96	6.36	4.93	5.50	—	5.08	5.66	—	4.97	5.33	—	3.73	4.18	—
N.-Kanizsa	—	6.37	—	—	6.60	—	—	6.32	—	5.80	6.16	—	5.42	—	—	4.47	5.56	—
N.-Károly	—	—	—	—	—	—	4.50	5.00	—	4.25	—	—	—	—	—	—	4.45	—
N.-Kikinda	—	—	—	—	—	6.27	—	—	—	—	—	—	—	—	5.05	—	—	—
N.-Szeben	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
N.-Szt.-Miklós	—	5.80	6.05	—	—	6.50	—	5.80	6.00	—	5.80	—	—	5.50	—	—	4.31	—
N.-Várad	4.56	—	—	5.12	—	—	4.78	—	—	—	—	—	3.98	—	—	3.87	—	—
Ó-Becse	—	—	—	—	6.02	—	—	—	—	—	5 40	—	4.70	—	—	3.00	—	—
Palánka	4.75	—	—	5 42	—	—	5.35	—	—	5 38	—	—	5.15	—	—	4.28	—	—
Pápa	—	5.55	—	—	5.92	6.18	—	5.62	—	—	5.60	6.00	4.65	5.15	—	—	—	—
Pécs	—	—	5.85	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Pest	5.73	6 13	6.97	5.80	6.24	7.07	5.55	5.97	6.76	5.58	5.94	6.66	4.97	5.39	6.13	4.22	4.67	5.42
Pozsony	5.19	5.83	6.44	5.35	5.89	6.45	5.35	5.78	6.35	5.01	5.64	6.29	4 87	5.40	—	4.55	5.11	—
Rimaszombat	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Szabadka	4.85	—	—	—	5.55	—	—	5.42	—	—	5.25	—	—	5.20	—	4 17	—	—
Szanád	—	6.12	6 28	—	6.35	6.55	—	5 99	6 15	—	5.65	5.95	—	5 45	5.75	—	—	—
Szeged	—	5.82	6.31	—	6.02	6.55	—	5.38	6.17	—	5.65	6 15	—	5.34	5.75	—	4.25	4.85
Székes-Fehérvár	5.82	6.30	—	6.27	6.68	—	5.89	6.55	—	5.87	6.28	—	5.18	5.50	—	4.51	5.17	—
Sziszek	6 30	6.65	6.75	—	—	—	5.86	6.40	—	6.03	6.40	—	5.57	6.25	7.00	4.39	5.39	5.77
Szolnok	5.27	5.53	5.95	—	5.53	5.89	5.30	5.50	5.91	—	5.63	—	—	—	—	3.81	4 13	—
Siófok	—	—	—	—	—	—	—	5.75	—	5.72	5.90	—	5.57	6.05	—	4.30	—	—
Temesvár	—	5.53	6.18	—	5.75	6.16	—	5.58	5.99	—	5.54	6.01	4.95	5.24	5.59	—	4.35	4.68
Tokaj	—	—	—	4.37	4.93	—	4.25	4.75	—	—	—	—	4.10	—	—	3.75	—	—
Török-Kanizsa	—	5.85	6.08	—	6.15	6.45	—	5.85	—	—	5.60	—	—	5.37	—	3 90	—	—
Uj-Becse	—	5.65	—	—	—	6.25	—	5.30	6.12	—	—	6.20	—	5.48	6.33	—	4.25	—
Uj-Verbász	—	5.45	—	—	5.72	—	—	5.40	—	—	5.61	—	—	5.61	—	—	4.00	—
Uj-Vidék	—	—	—	—	5.80	—	—	—	—	—	5.60	—	5.00	—	—	—	—	—
Vácz	—	5.83	—	—	5.80	—	5.10	5.60	—	5 40	—	—	4.70	—	—	—	—	—
Versecz	—	5.37	—	—	5.50	5.75	—	4.90	—	—	5.37	5.65	—	—	—	—	—	—
Veszprém	—	5.25	—	—	5.75	—	—	5.70	—	—	5.90	—	—	5.10	—	4.25	4.75	—
Zenta	—	5.56	—	—	5.72	—	5.15	—	—	5.30	5.50	—	5.12	—	—	4.05	—	—
Zombor	4.35	5.11	—	—	5.60	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Országos átlag	5.18	5.42	6.13	5.22	5.77	6.24	5.00	5.54	6.11	5.17	5.66	5.99	4.80	5.21	5.80	4.02	4.46	4.98

Búza

Juliusban			Augusztusb.			Szeptember.			Októberben			Novemberb.			Deczember.		
könnyü	közép	nehéz	könnyü	közép	nehéz	könnyü	közép	nehéz	könnyü	közép	nehéz	könnyü	közép	nehéz	könnyü	közép	nehéz
—	3.62	—	3.14	—	—	3.13	3.60	—	2.25	3.47	—	2.73	3.00	—	2.57	3.03	—
3.12	3.57	—	3.10	3.55	—	—	3.62	4.00	2.75	3.50	—	2.55	3.35	—	2.75	3.20	—
3.65	4.34	—	3.44	—	—	—	3.60	—	—	3.72	—	3.42	—	—	3.40	—	—
—	4.00	—	3.10	3.55	—	—	3.45	—	—	3 20	3.70	—	3.05	—	—	—	—
—	4.15	—	3.00	—	—	—	—	—	3.00	—	—	—	3.35	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
3.75	—	—	—	3.79	4.30	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
3.50	4.50	—	—	—	—	2.77	—	—	—	—	—	—	—	—	4.24	2.62	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	3.16	—	—	2.80	3.10	—	—	—	—	—	—	—	—	3.00	—
3.55	4.05	—	3.25	3.68	4.00	3.18	3.65	—	2.90	3 35	—	2.92	3.24	—	3.30	3.75	—
3.35	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4.00	4.10	—	—	—	—	—	—
—	4.32	—	—	—	—	—	—	—	3.87	4.25	—	—	—	—	—	3.90	—
3.63	4.20	—	—	3.60	4.15	3.07	3.72	4.23	—	3.56	4 12	—	3.67	4.03	—	3.53	—
4.68	5.28	5.48	4.33	4.57	5.50	—	—	—	3.66	4.50	—	3.85	4.32	—	3.65	4.40	4.70
—	4.47	—	—	4.27	—	—	1.06	—	—	—	—	—	3.40	3.80	—	—	—
—	—	—	—	3.34	3.70	—	—	—	—	3.55	3.77	—	—	—	—	3.59	—
3.55	—	—	3.25	—	—	3.10	3.45	—	3.02	3 30	—	—	3.15	—	—	3.15	—
3.70	—	—	3.42	—	—	—	3.92	—	—	—	—	—	4.00	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3.77	4.10	3.70	3.95	4.02	—	4.00	4.10
—	—	—	—	3.20	—	—	3.50	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
4.18	4.52	—	3.80	4.20	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	3.25	3.75	—	—	3.39	—	—	3.25	3.75	—	3.27	—	—	3.29	—
3.05	3.35	—	2.72	—	—	—	—	—	—	—	—	2.90	3.20	—	—	—	—
—	3.95	—	2.17	3.60	—	2.96	3.61	—	3.12	3.56	—	2.97	3.33	—	3.07	3.29	—
5.00	5.53	—	4.05	4.57	—	3.88	4.32	4.70	3.82	4.20	4.61	3.78	4.31	—	3.90	4.36	—
—	—	—	—	—	—	3.05	3.55	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	4.51	5.12	3.66	3.89	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3.40	3.75	—
—	4.60	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	5.50	3.50	—	—	—	3.48	—	3.20	3.35	—	—	—	—	2.90	3.15	3.50
3.75	—	—	—	—	—	3.03	3.87	—	—	—	—	3.05	3.97	—	3.13	3,39	—
—	—	—	—	3.45	—	—	—	—	—	—	—	—	3.10	—	—	—	—
4.00	—	—	3.35	—	—	3.32	—	—	3.47	—	—	2.83	—	—	2.83	—	—
4.50	—	—	4.25	—	—	3.82	4.28	—	3.76	3.99	—	—	—	—	—	—	—
3.60	4.25	—	—	—	—	3.32	3.80	—	3.52	4.00	—	8 52	—	—	—	—	—
4.36	4.81	5.50	3.56	4.01	4.69	3.23	3.73	4.43	3.31	3.81	4.51	3.20	3.64	4.35	3.13	3.58	4.28
4.32	5.18	—	3.75	5.00	—	3.50	4.50	—	3.61	4.33	—	3.55	4.15	—	3.36	4.19	—
—	—	—	3.70	4.00	—	—	—	—	—	3.72	—	—	3.50	—	—	3.40	—
4.10	—	—	3.00	—	—	3.10	—	—	3.10	—	—	3.10	—	—	2.80	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
3.55	4.05	4.50	3.55	3.71	4.14	3.40	3.79	4.15	3 37	3.88	4.16	3.17	3.62	4.11	3.16	3.62	4.03
—	4.79	—	3.80	4.40	4.80	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
4.40	5.30	6.12	4.29	5.30	5.69	3.86	4.63	5.08	3.86	4.51	—	3.97	4.52	—	3.54	4.45	—
—	—	4.75	—	—	—	—	3.50	3.75	3.10	3.58	3.88	3.25	3.45	3.85	3.25	3.50	3 90
4.10	—	—	—	4.75	—	—	—	—	3.80	4.00	—	3.54	3.81	—	3.60	3.90	—
—	4.11	4.96	—	3.40	4.03	—	3.39	3.96	—	3.17	3.87	—	—	—	—	—	—
—	—	—	3.67	4.03	—	3.75	4.05	—	3.77	4.13	—	3.50	4.10	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	3.00	3.82	—	3.00	3.67	—	3.15	3.56	—
—	3.93	—	2.88	3.36	3.90	2.95	3.55	—	—	—	—	2.77	3.33	—	3.15	3.50	4.00
—	—	—	3.15	—	—	—	5.42	—	—	—	—	3.53	—	3.20	—	—	3.16	—
—	4.23	—	—	—	—	—	—	—	3.28	—	—	—	—	—	3.00	—	—
—	4.25	—	—	3.95	4.55	—	4.17	4.45	—	4.20	—	—	—	—	—	4.00	—
3.25	3.75	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2.80	3.00	3.50	—	—	—
—	4.65	—	—	4.32	—	3.36	4.10	—	—	4.00	4.40	—	4.10	—	—	3.80	—
3.86	4.22	—	3.33	3.51	—	—	3.50	—	3.15	3.42	—	3.02	3.20	—	3.04	3.20	—
—	—	—	3.11	3.77	—	—	—	—	3.25	—	—	—	—	—	3.10	—	—
3.86	4.66	5.24	3.44	3.94	4.45	3.26	3.81	4.30	3.31	3.77	4.05	3.21	3.57	3.95	3.14	3.57	4.07

Rozs

Piacz neve	Január	Február	Március	Április	Május	Június	Július	Augusztus	Szeptember	Október	November	Deczember
Arad	3.75	4.00	3 86	3.76	3.14	2.58	2.45	2.62	2.51	2.50	2.32	2.25
Baja	4.10	—	4.30	4.10	3.03	—	2.49	2.43	2.70	2.70	2.40	2.43
Balassa-Gyarmat	—	—	—	—	3.31	—	2.95	2.40	2.40	2.45	2.50	—
Brassó	2.20	2.00	2.16	2.15	—	—	—	—	—	—	—	—
Csákova	3.70	—	3.66	3.50	3.00	2.50	2.15	—	2.45	—	—	1.92
Csáktornya	4.30	4.06	3 95	3.75	2 55	2.90	—	—	—	—	—	—
Debreczen	3.80	4.25	—	3.61	3.30	2.46	2.50	2.45	2.46	2.30	2.22	2.47
Dunaföldvár	3.96	4.09	4.11	3.78	—	4.47	—	—	—	2.62	—	—
Érsek-Ujvár	4 20	—	4.30	4.00	3.00	—	3.30	—	—	3.20	3.05	2.95
Gyöngyös	3 91	4.17	4.01	3.79	3.07	2.36	2.36	2.33	2.53	2.42	2.33	2.34
Győr	4.68	4.87	4.81	4.38	3.20	3.18	3.08	3.16	—	3.00	2.92	2.93
Kaposvár	3.30	3.90	3.57	3.27	3.10	2.35	2.30	2.25	2.18	2.30	2.15	2.15
Kassa	3.21	3.38	3.44	3.24	3.25	2.72	2.67	2.67	2.57	—	2.45	—
Kolozsvár	2.68	—	—	—	—	1.75	—	—	—	2.05	1.89	1.75
Losoncz	—	4.17	3.69	3.48	2.95	2.93	2.65	2.80	—	—	—	—
Miskolcz	—	3.76	3.56	3.41	2.72	2.40	2.50	2.20	2.47	2.37	2.17	2.12
Mohács	—	—	4.00	3.92	—	2.95	2.17	2.20	—	—	2.40	—
Nagy-Kanizsa	4.25	4.67	4.30	4.16	3.87	3.00	3.05	3.05	3.11	3.12	3.01	2.92
Nagy-Károly	—	—	3.35	2.75	—	2.25	—	—	1.95	—	—	—
Nagy Sz. Miklós	3.60	3.72	3.51	—	3.87	2.35	—	2.50	2.20	—	—	2.20
Nagy-Várad	3.80	3.85	3.70	—	2.55	2.15	2 25	—	2.29	—	1.87	1.96
Pápa	3.80	—	4.12	3.95	2.70	—	2.60	2.10	2.50	2.40	—	—
Pécs	3.65	—	—	—	—	—	2.45	—	2.75	2.76	2.60	—
Pest	4.37	4.61	4.48	4.17	3.50	3.18	3.23	3.00	3.08	3.00	2.85	2.83
Pozsony	4.56	4.71	4.54	4.35	4.12	3.42	3.60	3.55	3.27	3.08	3.17	3.00
Rimaszombat	—	—	—	—	—	—	—	2.47	—	2.57	2 45	2.40
Sátoralja-Ujhely	—	—	—	—	3.05	2.90	—	—	—	—	—	—
Siófok	—	—	4.00	4.01	3 66	2.65	2.15	2.55	—	2.60	2.57	2.56
Szeged	4.21	4.44	4.15	3.98	3.42	3.06	3.02	2.71	2.89	2.79	2.67	2.83
Szegszárd	—	—	—	3.90	—	—	—	—	—	—	—	—
Székes-Fehérvár	4.42	4.63	4.48	4.22	3.10	3.32	3.40	2.90	—	—	—	—
Sziszek	3.62	—	3.92	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Temesvár	3.97	4.11	4 01	3.84	3 35	2.56	2.70	2.55	2.90	2.45	—	—
Tokaj	—	3.70	3.55	—	3.10	2.75	—	2.05	2.40	2.25	2.15	—
Uj-Verbász	3.60	—	—	—	—	—	—	—	—	2.50	—	—
Vácz	4.37	4.65	4.40	4.22	3.21	—	3.15	3.05	3.12	3 00	—	2.82
Veszprém	3.60	4.05	3.75	3.75	3.10	2.65	2.72	2.60	2.57	2.45	2.35	2.30
Országos átlag	3.83	4.08	3.91	3.79	3.19	2.76	2.71	2.60	2.60	2.63	2.47	2.45

Árpa

	Január	Február	Március	Április	Május	Június	Július	Augusztus	Szeptember	Október	November	Deczember
Ada	2.00	2.35	2.02	2.04	1.78	1.65	1.70	1.73	1.69	1.79	1.76	1.67
Arad	2.50	—	2.25	—	2.00	1.40	1.95	1.90	1.67	1.90	1.85	—
Baja	—	—	2.28	—	—	—	1.59	1.83	1.89	1.91	1.95	1.80
Balassa-Gyarmat	—	—	—	—	2.14	—	2.00	2.17	2.32	2.25	—	—
Bezdán	2.22	2 61	2.62	2.43	2.12	1.85	1.60	1.60	—	1.60	1.65	—
Brassó	1.65	1.65	1.75	1.65	—	—	—	—	—	—	—	—
Csaba	2.20	—	—	2.10	—	—	1.60	1.85	—	—	—	—
Cservenka	2.13	2.31	—	—	—	—	—	1.75	1.93	—	—	1.54
Debreczen	2.20	—	—	1.78	—	1.47	1.62	1.82	1.64	1 57	1.65	1.67
Dunaföldvár	2 14	2.38	2.27	2.16	—	1.69	1.45	—	—	1.07	—	—
Érsek-Ujvár	2.70	—	2.70	2.45	2.00	—	2.00	—	—	2.00	3.00	2.90
Gyöngyös	2.22	2.23	2.25	2.24	1.97	1.66	1.68	2.05	2.17	2.11	—	—
Győr	2.92	2.98	2.98	2.72	2.20	2.02	2.25	2.68	—	2.48	2.43	2.37
Gyula	2.25	2.65	2.22	2.05	—	1.55	—	1.82	1.77	—	1.55	—
Holdmező-Vásárhely	2.30	2.20	2.17	2.07	1.70	1.. 2	—	1.82	-	1.80	—	1.70
Kaposvár	—	2.77	2.20	2.30	2.05	1.70	—	1.95	2.10	2.13	2.15	2.25
Kassa	2.08	2.12	2.10	1.99	1.86	1.88	1.79	1.65	1.95	--	1.85	—
Kolozsvár	2.15	—	—	—	—	1.95	—	—	—	2.00	2.05	1.85
Kula	—	1.55	1.75	2.15	2.00	—	—	1.60	1.77	—	—	1.80
Losoncz	—	2.78	2.29	2.31	2.00	2.08	1.98	2.07	—	—	—	—
Miskolcz	—	2.12	1.97	2.10	1.82	1 .8	1.62	1.55	1.66	1.65	1.62	1.63
Mohács	—	—	—	—	—	1.35	1.55	1.67	—	—	1.85	—
Nagy-Becskerek	2.30	2.28	2.30	2.17	2.15	2.05	1.55	1.68	1.62	1.60	1.72	1.51
Nagy-Kanizsa	3.08	3.13	3.00	2.93	3.00	2.00	2.00	2.64	2.97	2.87	2.94	2.70
Nagy-Károly	—	—	2.00	1.75	—	1 40	—	—	1.50	—	—	—
Nagy-Sz. Miklós	2.60	2.65	2.53	2.60	2.20	1.55	1.80	1.60	1.63	—	—	1.66
Nagy-Várad	2.21	2 10	2 00	1.67	1.67	1.37	—	1.47	—	1 50	—	1.50
Ó-Becse	—	2.17	—	1.85	1.77	1.50	—	1.90	—	—	1.65	—
Palánka	—	—	2.20	—	—	—	—	1.62	1.87	1.85	1.85	1.75
Pápa	2.90	2.45	2.15	2.40	1.75	—	—	2.25	2.20	2 35	—	—
Pécs	—	—	—	—	--	—	1.62	—	2.50	2.57	—	—
Pest	2.61	2.72	2.67	2.54	2.23	2.00	2.12	2.18	2.30	2.32	2 32	2.24
Pozsony	3.03	3.02	2.71	2.75	2.41	2.37	2.25	2.12	2.75	2.66	3.00	2.47
Siófok	—	—	2 55	2.67	2.58	2.03	1.97	2 32	—	2.57	2.45	2.58
Szabadka	2.15	2.30	2.10	2.10	1.90	1.53	1.35	1.55	1.55	1.52	1.52	1.50
Szeged	2.45	2.48	2.55	2.35	2.10	1.84	1.98	2.12	2.28	2.25	2.29	1.99
Székes-Fehérvár	2.78	3.06	2.83	2.76	2.43	2.27	2.25	2.12	2.75	2.66	3.00	2.47
Sziszek	2 70	2.73	2 73	2.57	2.70	1.97	1.77	—	2 40	2.43	2.00	2.37
Szolnok	2.22	2.22	2.25	2.06	—	1.60	—	—	—	1.90	1.80	1.65
Temesvár	2.60	—	2.60	2.47	2.08	1.76	1.83	2.00	2.07	2.19	—	—
Tokaj	—	2.25	2.00	—	1.70	—	1.75	1.40	1.70	1.45	1.65	—
Uj-Becse	2.50	—	2.15	2.50	2.00	—	1.55	1.82	1.85	—	—	1.80
Uj-Verbász	—	—	2.20	—	—	—	—	1.70	1.82	1.82	1.75	1.60
Vácz	2.65	—	2.60	2.55	2.40	—	2.50	2.64	2.68	2.77	—	2.75
Versecz	2.00	—	—	2.12	—	—	1.37	—	—	—	1.65	—
Veszprém	2.40	2.77	2.40	2.55	2.15	1.95	1.95	2.02	2.12	2.10	2.10	2.25
Zenta	2.12	2.32	2.05	2.05	1.90	1.62	1.65	1.84	1.84	1.82	1.63	1.59
Zombor	—	2.10	—	—	—	—	—	1.52	—	1.60	—	1.60
Országos átlag	2.39	2.43	2.32	2.22	2.08	1.76	1.80	1.65	2.00	2.03	1.98	1.95

KSH Könyvtár

Z a b

Piacz neve	Január	Február	Márczius	Április	Május	Junius	Julius	Augusztus	Szeptember	Október	November	Deczember
Ada	1.45	1.60	1 53	1.40	1.34	1.22	1.23	1.11	1.10	1.19	1.12	1.17
Baja	1.60	—	1.50	1.57	1.34	—	1.36	1 33	1.35	1.43	1.44	1.43
Balassa-Gyarmat	—	—	—	—	1.45	—	1.27	1.25	1.35	1.40	—	—
Brassó	1.06	1.00	1.06	1.00	—	—	—	—	—	—	—	—
Csákova	1.80	—	1.67	1.50	1.50	—	1.50	—	1.20	—	—	1.12
Csáktornya	1.85	1.87	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Cservenka	1.43	1.44	1.42	1.45	—	1.23	—	1.10	1.18	—	—	1.30
Debreczen	1.60	—	—	—	—	1.29	—	1.45	1.40	1.27	1.37	1.42
Dunaföldvár	1.60	1.62	1.59	1.52	—	1.17	—	—	—	2.22	—	—
Érsek-Ujvár	1.70	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1.70
Gyöngyös	1.47	1.45	1.41	1.55	1 40	1.21	1.31	1.25	1.37	1.41	—	—
Győr	1.91	1.77	1.81	1.71	1.53	1.57	1.59	1 68	—	1.78	1.80	1.82
Kaposvár	1.42	1.50	1.37	1.35	1.32	1.20	1.35	1.25	1.25	1.26	1.25	1.25
Kassa	1.18	1.17	1.39	1.21	1.12	1.25	1.33	1.30	1.49	—	1.47	—
Kolozsvár	1.31	—	—	—	—	1.10	—	—	—	1.22	1.05	1.07
Kula	—	1.40	1.60	1.48	1.20	—	—	1.20	1.20	—	—	1.36
Losoncz	—	1.52	1.43	1.22	1.15	1.23	1.15	1.25	—	—	—	—
Miskolcz	—	—	1.37	—	—	1.00	1.30	—	1.29	1.41	1.27	1.20
Mohács	—	—	—	—	—	—	—	1.25	—	—	1 52	—
Nagy-Becskerek	1.70	1.75	1.67	1.55	1.60	1.42	—	1.30	1.32	1.40	1.40	1.40
Nagy-Kanizsa	1.77	1.88	1.80	1.81	1.85	1.66	1.65	1.63	1.76	1.77	1.80	1.85
Nagy- Sz. Miklós	2.10	2.15	2.00	1.80	1.80	1.47	1.70	1.40	1.57	1.50	—	1.60
Nagy-Várad	1.67	1.57	1.50	1.56	1 56	1.45	—	—	1.22	—	1.33	1.37
Ó-Becse	1.40	1.40	1.35	1 35	—	—	—	1.12	—	—	1.22	—
Palánka	1.47	1.47	1.47	1.37	1.47	1.15	1.30	1.18	1.34	1.43	1.43	1.43
Pápa	1.63	1.67	1.45	—	1.47	—	—	1.22	1.25	—	—	—
Pécs	1.65	—	—	—	—	—	1.15	—	1.57	1.53	1.65	—
Pest	1.72	1.78	1.77	1.65	1.56	1.46	1 49	1.53	1.58	1.62	1.66	1.70
Pozsony	1.98	2.01	1.96	1.87	1.85	1.67	1.80	1.72	1.67	1.76	1.62	1.77
Rimaszombat	—	—	—	—	—	—	—	1.15	—	1.20	1.15	1.10
Siófok	—	—	1 60	1.69	1.66	1.56	1.55	1.35	—	1.50	1.57	1.52
Szabadka	1.50	1.55	1.37	1.40	1.30	1.10	1.20	1.00	1.17	1.20	1.20	1.20
Szeged	1.67	1.67	1.58	1.55	1.39	1.17	1 35	1.39	1.37	1.41	1.48	1.46
Székes-Fehérvár	1.75	1.85	1.79	1.78	1.62	1.60	1.58	1.56	—	—	—	—
Sziszek	1.65	—	1.59	1.40	1 59	1.47	1.61	1.56	1.58	1.52	1.66	1 65
Szolnok	1.90	—	1.62	1.51	—	—	—	—	1.57	—	—	—
Temesvár	1.80	—	1.51	1.55	1.51	1.41	1.45	1.38	1.60	1.48	—	—
Tokaj	—	1 45	1.45	—	1.30	1.15	—	1.45	1.45	1.35	1.35	—
Uj-Becse	2.00	—	1.80	1.70	1.50	—	—	1.15	—	—	—	1.07
Uj-Verbász	1.51	1.51	1.48	1.40	1.40	1.25	1.27	1.20	1.29	1.30	1.32	1.33
Uj-Vidék	—	1.60	—	1.47	1.20	—	1.25	—	—	2.10	—	2 00
Vácz	1.75	—	1.62	1.62	1.62	—	—	1.50	1.64	1.75	—	1.67
Veszprém	1.52	1.70	1.62	1.72	1.67	1.50	1.68	1.55	1.42	1.55	1.50	1.50
Zenta	1 45	1.51	1.35	1.41	1.31	1.12	1.21	1.14	1.16	1.17	1.12	1.17
Zombor	1.45	1.50	—	—	—	—	—	1.17	—	1.32	—	1.33
Országos átlag	1.59	1.59	1.55	1.52	1.47	1.32	1.40	1.32	1.42	1.48	1.41	1.43

K u k o r i c z a

Piacz neve	Január	Február	Márczius	Április	Május	Junius	Julius	Augusztus	Szeptember	Október	November	Deczember
Ada	2.45	2.70	2.50	2.40	2.21	1.81	1.70	1.74	1.81	1.90	1.67	1.52
Arad	2.66	2.70	2.40	2.67	2.19	1.87	1.77	1.81	1.91	1.55	1.55	1.55
Baja	2.57	—	2.16	2.51	2.15	—	1.84	—	—	—	1.97	1.79
Bezdán	2.21	2 65	2.20	2.45	2.13	1.90	1.70	1.75	—	—	1.60	—
Brassó	2.15	2.15	2.42	2.25	—	—	—	—	—	—	—	—
Csákova	2.52	—	2.46	2.40	2.10	1.70	1.75	—	1.77	—	—	1.68
Csáktornya	2.23	3.35	3.10	3.27	3.12	2.55	—	—	—	—	—	—
Cservenka	2.20	2.65	2.60	2 34	—	1.76	—	—	—	—	—	1.59
Debreczen	2.07	2.57	—	2.23	—	2.05	1.95	2.10	1.92	1.75	1.83	—
Dunaföldvár	2.17	2.62	2.51	2.37	—	2.05	—	—	—	—	—	—
Érsek-Ujvár	—	—	2.70	2.25	—	—	—	—	—	—	2.20	2.20
Gyöngyös	2.27	2.42	2.27	2.23	2.00	1.67	1.67	—	—	—	1.71	1.86
Győr	2.83	2.92	2.91	2.63	2.32	2.19	2.16	2.45	—	—	2.40	2.46
Gyula	2.35	2.60	2.50	2.35	2.20	1.67	1.58	—	1.90	—	1.35	1.55
Hold-Mező-Vásárhely	2.55	2.62	2.50	2.30	1.77	1.65	—	1.55	—	—	—	1.50
Kaposvár	2.35	2.90	2.25	2.30	2.10	1.90	2.00	1.90	1.90	—	—	1.55
Kassa	2.53	2.38	2.48	2.35	2.35	2.40	2 50	2.25	2.28	—	2.22	—
Kolozsvár	2.05	—	—	—	—	1.80	—	—	—	1.90	1.17	1.35
Kula	—	2.50	2.30	2.28	2.00	—	—	—	—	—	—	—
Losoncz	—	2.55	2.47	2 37	2.00	2.30	2.20	2.30	—	—	—	—
Miskolcz	—	2.39	2.46	2.35	2.23	2,10	2.18	1 90	2 08	2.00	1.80	1.78
Mohács	—	—	2.52	2.52	—	2.10	1.97	2.07	—	—	2.22	—
Nagy-Becskerek	2.55	2.78	2.50	2.47	2.45	2.07	—	—	1.85	—	—	1.68
Nagy-Kanizsa	3.31	3.59	3.45	3.47	3.32	2.95	3.01	2.88	2.89	2.89	2.80	2.77
Nagy-Károly	—	—	2.50	2.00	1.75	—	—	—	1.85	—	—	—
Nagy-Kikinda	—	2.82	—	—	2.25	—	1.75	1.87	—	—	—	1 80
Nagy-Szt.Miklós	2.60	2.65	2.50	2.30	2.10	1.85	1.90	1.70	1.40	1.20	—	1.52
Nagy-Várad	2.51	2.80	2.50	—	2.20	2.07	1.90	—	1.91	—	1.52	1.61
Ó-Becse	—	2.70	—	2.55	2.10	—	—	—	—	—	1.70	—
Palánka	2.55	2.65	2,65	2.67	2.45	2.04	—	—	—	—	1.65	1.80
Pápa	2.50	2.70	2.10	—	2.05	—	1.90	2.30	—	1.80	—	—
Pest	2.60	2.79	2.75	2.65	2.53	2.35	2.23	2.27	2.30	2.37	2.32	2.05
Pozsony	2.67	2.91	2.86	2 42	2.27	2.15	2.42	—	2.32	2.41	2.45	2.47
Rimaszombat	—	—	—	—	—	—	—	2.12	—	2.10	2.20	1.90
Siófok	—	—	2.59	2.72	2.49	2.09	2.02	2.17	—	—	2.17	2.05
Szabadka	2.17	2.40	2.30	2.25	2.10	1.70	1.55	1.70	—	—	—	1.45
Szeged	2.81	2.92	2.69	2.54	2.33	1.92	1.88	2.05	2.15	2.07	1.82	1.73
Székes-Fehérvár	2.76	2.95	2.76	2.87	2 59	2.41	2.34	—	—	—	—	—
Sziszek	3.58	—	3.21	3.13	2.81	2.51	2.44	2.52	2.63	2.62	2.76	2.32
Szolnok	2.39	2.56	2.52	2.16	—	1.86	—	—	1.90	1.77	1.62	1.75
Temesvár	2.60	2.17	2.54	2.40	2.30	2,08	1.90	1.84	1.94	1.80	—	—
Tokaj	—	2.40	2.35	—	2.10	2.00	—	1.75	1,81	1.60	1.75	—
Török-Kanizsa	2 63	2.77	2.61	—	2.22	1.90	—	—	—	1.77	1.62	1.71
Uj-Becse	2.35	2.70	2.55	2.70	2.42	—	1.70	2.00	—	—	1.50	1.90
Uj-Verbász	—	2.80	2.60	2.50	2.40	—	2.00	1.90	2.00	—	—	—
Ujvidék	—	2.87	—	2.70	2.06	—	1.90	—	—	—	—	1.63
Vácz	2.55	2.65	2.57	2.55	2.15	2.00	—	—	—	—	—	2.15
Versecz	2.25	2.50	2.22	—	—	1.75	—	—	—	—	1.62	—
Veszprém	2.12	2.75	2.45	2.55	2.45	—	2.24	2.17	2.20	2.00	2.02	2.00
Zenta	2 56	2.71	2.45	2.52	2.26	—	1.65	1.74	1.81	1.87	1.42	1.43
Zombor	2.17	2.15	—	—	—	—	—	1.83	—	—	—	1.60
Országos átlag	2.51	2.67	2.54	2.50	2,27	2.03	1.98	2.02	2.02	1.96	1.88	1.81

Kötvény

Legmagasabb és legalacsonyabb gabonaárak hónapok szerint,

néhány belföldi piaczon s az országos átlagban.

	Arad					Baja					Debreczen				
	Búza	Rozs	Árpa	Zab	Kukoricza	Búza	Rozs	Árpa	Zab	Kukoricza	Búza	Rozs	Árpa	Zab	Kukoricza
január	—	—	2.50	—	—	5.95	—	—	1.60	2.57	—	—	2.20	1.60	—
február	6.12	4.00	—	—	2.70	—	—	—	—	—	—	4.25	—	—	2.57
márczius	—	—	—	—	—	—	4.30	2.28	—	—	—	—	—	—	—
április	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6.20	—	—	—	—
május	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
junius	—	—	1.65	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1.47	—	—
julius	—	—	—	—	—	—	—	1.59	—	—	—	—	—	—	—
augusztus	—	—	—	—	—	—	—	—	1.33	—	—	—	—	—	—
szeptember	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
október	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2.90	—	—	1.27	1.75
november	2.55	—	—	—	1.55	—	2.40	—	—	—	—	2.22	—	—	—
deczember	—	2.25	—	—	—	3·40	—	—	—	1.79	—	—	—	—	—

	Pest					Pozsony					Szabadka				
	Búza	Rozs	Árpa	Zab	Kukoricza	Búza	Rozs	Árpa	Zab	Kukoricza	Búza	Rozs	Árpa	Zab	Kukoricza
január	—	—	—	—	—	—	—	3.83	—	—	—	—	—	—	—
február	7.07	4.61	2.72	1.78	2.79	6.45	4.71	—	2.01	2.91	5.55	—	2.30	1.55	2.40
márczius	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
április	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
május	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
junius	—	—	2.00	1.46	—	—	—	—	—	2.15	—	—	—	—	—
julius	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1.35	—	—
augusztus	—	—	—	—	—	—	—	2.12	—	—	—	—	—	1.10	—
szeptember	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
október	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
november	—	—	—	—	—	—	—	—	1.62	—	—	—	—	—	—
deczember	3.13	2.83	—	—	2.05	3.36	3.00	—	—	—	2.80	—	—	—	1.45

	Győr					Kassa					Nagy-Becskerek					Nagy-Kanizsa				
	Búza	Rozs	Árpa	Zab	Kukoricza	Búza	Rozs	Árpa	Zab	Kukoricza	Búza	Rozs	Árpa	Zab	Kukoricza	Búza	Rozs	Árpa	Zab	Kukoricza
január	7.42	—	—	1.91	—	—	—	—	—	2.53	—	—	2.30	—	—	—	—	—	—	—
február	—	4.87	2.98	—	2.92	—	—	2.12	—	—	6.36	—	—	1.75	2.78	6.60	4.67	3.13	1.88	3.59
márczius	—	—	—	—	—	—	3.44	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
április	—	—	—	1.53	—	5.88	—	—	1.12	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
május	—	—	2.02	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2.00	—	—
junius	—	—	—	—	2.16	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
julius	—	—	—	—	—	3.42	—	1.65	—	—	—	—	—	1.30	—	—	—	—	1.63	—
augusztus	—	—	—	—	—	—	—	—	1.49	—	2.96	—	—	—	—	—	—	—	—	—
szeptember	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
október	—	2.92	—	—	—	—	2.45	—	—	2.22	—	—	—	—	—	3.78	—	—	—	—
november	3.65	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1.51	—	1.68	—	2.92	—	—	2.77
deczember																				

	Szeged					Szisszek					Temesvár					Átlag				
	Búza	Rozs	Árpa	Zab	Kukoricza	Búza	Rozs	Árpa	Zab	Kukoricza	Búza	Rozs	Árpa	Zab	Kukoricza	Búza	Rozs	Árpa	Zab	Kukoricza
január	—	—	—	1.67	—	—	3.62	—	—	3.58	6.18	—	2.60	1.80	2.60	—	—	—	—	—
február	6.55	4.44	—	—	2.92	—	—	2.73	—	—	—	4.11	—	—	—	6.24	4.08	2.43	1.59	2.67
márczius	—	—	2.55	—	—	—	3.92	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
április	—	—	—	—	—	—	—	—	1.40	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
május	—	—	—	—	—	7.00	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
junius	—	—	1.84	1.17	—	—	—	—	—	—	—	—	1.76	—	—	—	—	—	1.32	—
julius	—	—	—	—	—	—	—	1.77	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
augusztus	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1.38	—	—	—	1.65	—	—
szeptember	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
október	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3.17	2.45	—	—	1.80	—	—	—	—	—
november	—	2·67	—	—	—	—	—	—	1.66	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
deczember	3.16	—	—	—	1.73	3.54	—	—	—	2.32	—	—	—	—	—	3.14	2.45	—	—	1.81

KSH Könyvtár

A gabonaárak havi átlaga összehasonlítva az évi átlaggal.

	Búza			Rozs			Árpa			Zab			Kukoricza		
	a havi átlag	az évi átlagon felül emelkedett	az évi átlagon alól maradt	a havi átlag	az évi átlagon felül emelkedett	az évi átlagon alól maradt	a havi átlag	az évi átlagon felül emelkedett	az évi átlagon alól maradt	a havi átlag	az évi átlagon felül emelkedett	az évi átlagon alól maradt	a havi átlag	az évi átlagon felül emelkedett	az évi átlagon alól maradt
január	5.42	0.81	—	3.83	0.75	—	2.39	0.34	—	1.59	0.13	—	2.51	0.33	—
február	5.77	1.16	—	4.08	1.00	—	2.43	0.38	—	1.59	0.13	—	2.67	0.49	—
márczius	5.54	0.93	—	3.91	0.83	—	2.32	0.27	—	1.55	0.09	—	2.54	0.36	—
április	5.66	1.05	—	3.79	0.71	—	2.22	0.17	—	1.52	0.06	—	2.50	0.32	—
május	5.21	1.60	—	3.19	0.11	—	2.08	0.03	—	1.47	0.01	—	2.27	0.09	—
junius	4.46	—	0.15	2.76	—	0.32	1.76	—	0.29	1.32	—	0.14	2.03	—	0.15
julius	4.66	0.05	—	2.71	—	0.37	1.80	—	0 25	1.40	—	0.06	1.98	—	0.20
augusztus	3.94	—	0.67	2.60	—	0.48	1.65	—	0.40	1.32	—	0.14	2.02	—	0.16
szeptember	3.81	—	0.80	2.60	—	0 48	2.00	—	0.05	1.42	—	0.04	2.02	—	0.16
október	3.77	—	0.84	2.63	—	0.45	2.03	—	0.02	1.48	0.02	—	1.96	—	0.22
november	3.57	—	1.04	2.47	—	0.61	1.98	—	0.07	1.41	—	0.05	1.88	—	0.30
deczember	3.57	—	1.04	2.45	—	0.63	1.95	—	0.10	1 43	—	0.03	1.81	—	0.37
évi átlag	4.61	—	—	3.08	—	—	2.05	—	—	1.46	—	—	2.18	—	—

ÁTLAGOS TERMÉNY-ÁRAK

Pest szab. kir. város

országos vásárainak árjegyzése alapján.

KSH Könyvtár

Folyó szám	Árú megnevezése	Egység	Január	Február	Márczius	Április	Május	Junius	Julius	Augusztus	Szeptember	Október	November	December	Évi átlag
			Közép ár fit			Közép ár forint									
1	*Anizs* vagy olaszkapor	mázsa	12.75	12.1	10.65	—	—	—	—	16. —	—	—	13. —	—	13.35
2	*Bengebogyó*	„	—	—	19. —	—	—	19. —	—	21.75	—	—	22.50	—	20.50
3	*Bor*, tokaji aszú	akó	—	—	165. —	—	—	165. —	—	140. —	—	—	—	—	152. —
	„ ménesi aszú	„	—	—	70. —	—	—	70. —	—	70. —	—	—	—	—	70. —
	„ budai, vörös ó	„	—	—	16. —	—	—	16. —	—	16. —	—	—	—	—	16. —
	„ „ vörös utolsó termés	„	—	—	7. —	—	—	7. —	—	7. —	—	—	—	—	7. —
	„ „ fehér ó	„	—	—	12.50	—	—	12.50	—	11. —	—	—	—	—	11.75
	„ „ fehér utolsó termés	„	—	—	6.50	—	—	6.50	—	6.50	—	—	—	—	6.50
	„ pest-kőbányai, ó	„	—	—	16. —	—	—	16. —	—	16. —	—	—	—	—	16. —
	„ „ utolsó termés	„	—	—	6.25	—	—	6.25	—	6. —	—	—	—	—	6.10
	„ hegyi bor, fehér és vörös ó	„	—	—	—	—	—	—	—	16. —	—	—	—	—	16. —
	„ „ „ fehér és vörös utolsó termés	„	—	—	—	—	—	—	—	7. —	—	—	—	—	7. —
	„ kerti bor, ó	„	—	—	—	—	—	—	—	6. —	—	—	—	—	6. —
	„ „ „ utolsó termés	„	—	—	—	—	—	—	—	4.50	—	—	—	—	4.50
4	*Borkő*, első osztályú fehér	mázsa	30.30	30. —	31. —	31.25	32.65	30.50	29.20	27.50	28.50	28.55	—	—	29.80
	„ „ „ vörös	„	27.60	27.50	28. —	27.50	29. —	—	25.50	26.75	27.75	26.60	28.50	—	27.35
	„ magas fokú	„	30. —	29.50	30. —	—	33. —	—	29.75	30.80	30.55	31.50	30. —	30.75	29.85
	„ közép fajták	„	27. —	27.70	25.70	26. —	25. —	25.40	24. —	24.75	26.20	24. —	28.25	28.25	25.75
5	*Borszesz*, új modor	fok	51	48 1/2	46 1/2	48	48 1/2	45	49	48 1/4	50 1/2	49 1/4	47	46 1/2	48
	„ ó modor	„	52 1/2	50 1/2	48 1/2	49 1/2	49	46 1/2	50 1/2	50 1/2	52 1/2	50 1/2	49 1/4	47 1/2	50
6	*Cserzett bőr*, fehér borjubőr, könnyü	mázsa	266. —	260. —	254. —	261. —	263. —	260. —	267. —	265. —	254. —	251. —	248. —	244. —	258. —
	„ „ „ „ nehéz	„	234. —	225. —	226. —	250. —	243. —	245. —	253. —	251. —	243. —	240. —	235. —	228. —	241. —
	„ „ fekete bagaria	„	106. —	—	—	101. —	—	—	130. —	—	116. —	—	—	—	115. —
	„ „ blankbőr, prima	„	110. —	110. —	110. —	105. —	105. —	107. —	111. —	108. —	103. —	106. —	108. —	110. —	108. —
	„ „ „ secunda	„	98. —	95. —	98. —	94. —	93. —	95. —	97. —	98. —	87. —	92. —	94. —	92. —	95. —
	„ „ fontbőr	„	98. —	96. —	94. —	94. —	96. —	97. —	99. —	99. —	95. —	94. —	94. —	95. —	96. —
	„ „ német talpbőr	„	99. —	93. —	94. —	94. —	95. —	99. —	—	—	92. —	93. —	93. —	99. —	95. —
	„ „ hulladék (különféle)	„	69. —	71. —	67. —	68. —	69. —	72. —	74. —	67. —	65. —	65. —	65. —	69. —	70. —
7	*Csülkök*	1000 db.	5.75	5.75	5.75	—	—	—	—	11. —	—	—	13. —	—	8.85
8	*Czukor*, finomitott raffinád	mázsa	32.15	30.70	30.30	30.50	31. —	32.75	—	40.10	39.50	37.10	35.85	35.75	34.55
	„ „ melisz	„	30.55	29.25	28.90	29.10	29.55	31.50	—	—	38.25	35.25	34.10	34.50	32.60
	„ „ lompen	„	29.30	27.90	27.50	27.70	27.95	29.75	—	—	—	—	33.25	—	30.85
9	*Dárdany*, rozsnyói, első rendü	„	12.75	12.75	12.75	—	—	—	—	14. —	—	—	14.75	—	13.55
	„ „ másod rendü	„	10.75	10.75	10.75	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10.75
	„ liptói	„	11. —	11. —	11. —	—	—	—	—	—	—	—	—	—	11. —
	„ szín	„	—	22.50	22.50	—	—	—	—	—	—	—	—	—	11. —
10	*Dió*, (debreczeni)	„	7.70	7.25	7.75	—	—	—	—	24.50	—	—	24.85	—	23.55
11	*Disznó- sörte*, hosszú	„	215. —	215. —	215. —	—	7. —	8. —	—	—	7.75	7.25	7.25	7.30	7.60
	„ „ rövid	„	105. —	105. —	105. —	—	—	—	—	262. —	—	—	262. —	—	238. —
12	*Disznó- zsír*, ide való, hordó nélkül	„	36.05	36.40	37.10	—	—	—	—	140. —	—	—	125. —	—	118. —
	„ „ vidéki, hordóval	„	35.85	36.10	36.65	36.80	37.20	35.85	34.65	35.20	37.90	38.25	38.45	38.50	36.80
13	*Enyv*, asztalos	„	26.35	25.10	24.25	36.15	—	—	—	37.75	39.35	40. —	38.85	37.50	37.45
14	*Fagygyú*	„	33.65	33.50	32.60	21.75	21.75	22. —	22.15	22.60	22.65	22.20	22.55	24. —	23.25
15	*Gipsz*	„	—	—	—	—	31.50	30.50	31.25	31.25	31.50	32.25	33.25	33.25	32.25
16	*Gubics*, I.	köböl	18.85	19.40	17.80	—	3. —	—	3. —	—	—	—	—	—	3. —
	„ II.	„	16. —	16. —	15.25	17.25	17.40	17. —	17.65	17.85	17. —	18. —	18.30	17.75	17.75
	„ III.	„	14. —	12.75	—	—	14.85	14.50	—	—	—	15.50	15.45	15. —	15.30
						—	12.25	12. —	—	—	—	—	14. —	—	13.55

Kisküönyvtár

Folyó szám	Árú megnevezése	Egység	Január	Február	Márczius	Április	Május	Junius	Julius	Augusztus	Szeptember	Október	November	December	Évi átlag
			Közép ár frt			Közép ár forint									
	Gyapju Egynyiretü legfinomabb . . .	mázsa	—	—	—	—	—	—	155	147	—	—	—	—	151.—
	„ „ finom	„	133. —	—	—	—	—	129	129	126	—	—	122	—	128.—
	„ „ közép finom . . .	„	109. —	—	95. —	—	—	107	107	105	—	—	97	—	104.—
	„ „ középszerü . . .	„	87. —	—	85. —	—	—	89	89	80	—	—	72	—	84.—
	„ „ Kártolásra finom . .	„	103. —	—	94. —	—	—	98	105	90	—	—	—	—	98.—
	„ „ alkalmas közép finom.	„	94. —	—	85. —	—	—	85	86	76	—	—	72	—	83.—
	„ „ gyapju középszerü .	„	76. —	—	70. —	—	—	73	70	63	—	—	59	—	68.—
	„ „ Homokos finom . . .	„	—	—	64. —	—	—	87	75	65	—	—	58	—	71.—
	„ „ gyapju közép finom .	„	63. —	—	55. —	—	—	69	63	55	—	—	50	—	59.—
	„ „ közönséges .	„	—	—	50. —	—	—	—	52	48	—	—	44	—	49.—
17	„ Két nyiretü egész finom téli gyapju	„	—	—	—	—	—	106	—	—	—	—	—	—	106.—
	„ „ urasági	„	—	—	—	—	—	—	99	—	—	—	—	—	99.—
	„ „ hegyi fehér, finom .	„	96. —	—	88. —	—	—	97	89	80	—	—	71	—	87.—
	„ „ „ kékes . .	„	90. —	—	83. —	—	—	89	86	72	—	—	67	—	81.—
	„ „ tiszai jobb . . .	„	82. —	—	78. —	—	—	80	75	71	—	—	67	—	75.—
	„ „ „ csekélyebb .	„	70. —	—	67. —	—	—	70	64	61	—	—	60	—	65.—
	„ „ miskolcz- heves- gyöngyösi	„	—	—	68. —	—	—	73	70	64	—	—	58	—	67.—
	„ „ baranyai közönséges . .	„	—	—	—	—	—	75	72	61	—	—	62	—	70.—
	„ „ Szeged halasi közönséges	„	—	—	—	—	—	—	56	51	—	—	55	—	54.—
	„ „ bácsi közönséges . . .	„	—	—	63. —	—	—	70	65	60	—	—	47	—	62.—
	„ „ nyári hegyi fehér .	„	95. —	—	90. —	—	—	—	—	—	—	—	72	—	83.—
	„ „ „ „ kékes .	„	87. —	—	80. —	—	—	—	—	—	—	—	68	—	75.—
	„ „ nyári gyapju tiszai jobb . .	„	83. —	—	78. —	—	—	—	—	—	—	—	74	—	77.—
	„ „ „ „ csekélyebb .	„	70. —	—	67. —	—	—	—	—	—	—	—	59	—	64.—
	„ „ „ miskolcz-heves-gyöngyösi	„	74. —	—	70. —	—	—	—	—	—	—	—	60	—	66.—
	„ „ „ baranyai, közönséges .	„	71. —	—	61. —	—	—	63	—	—	—	—	54	—	59.—
	„ „ „ szeged-halasi „ . .	„	—	—	53. —	—	—	—	—	—	—	—	48	—	50.—
	„ „ „ bácsi „ . .	„	68. —	—	60. —	—	—	—	—	—	—	—	56	—	60.—
	„ báránygyapju legfinomabb . .	„	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	139	—	139.—
	„ „ „ finom . . .	„	133. —	—	—	—	—	117	—	126	—	—	122	—	125.—
	„ „ „ középszerü . .	„	107. —	—	80. —	—	—	—	—	100	—	—	100	—	97.—
	„ „ „ közönséges . .	„	80. —	—	65. —	—	—	—	—	70	—	—	65	—	70.—
	„ irháról való legfinomabb . .	„	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	„ gyapju finom . . .	„	118. —	—	—	—	—	120	—	125	—	—	115	—	119.—
	„ „ középszerü . .	„	87. —	—	80. —	—	—	89	84	95	—	—	82	—	84.—
	„ „ közönséges . .	„	65. —	—	60. —	—	—	70	—	67	—	—	57	—	63.—
	„ finom . . .	„	73. —	—	74. —	—	—	77	72	67	—	—	57	—	70.—
	„ középszerü . .	„	67. —	—	62. —	—	—	71	65	60	—	—	52	—	63.—
	„ közönséges . .	„	55. —	—	53. —	—	—	63	57	52	—	—	46	—	54.—
	„ Czigája erdélyi	„	—	—	91. —	—	—	—	93	84	—	—	86	—	89.—
	„ „ bánsági kézzel mosott	„	—	—	56. —	—	—	—	—	58	—	—	57	—	57.—
	„ „ „ úsztatott .	„	—	—	56. —	—	—	—	—	52	—	—	53	—	54.—
	„ „ nemesített . . .	„	—	—	64. —	—	—	—	—	65	—	—	—	—	65.—
	„ „ czikk- békési . . .	„	57. —	—	—	—	—	—	48	44	—	—	47	—	51.—
	„ „ vagy erdélyi . . .	„	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	„ „ magyar bánsági kézzel mosott	„	59. —	—	49. —	—	—	—	44	47	—	—	50	—	50.—
	„ „ gyapju „ úsztatott .	„	53. —	—	47. —	—	—	—	45	43	—	—	46	—	47.—
	„ „ török, átviteli . .	„	—	—	53. —	—	—	—	—	—	—	—	—	—	53.—

K.SH. Könyvtár

Folyó szám	Áru megnevezése	Egység	Január	Február	Márczius	Április	Május	Junius	Julius	Augusztus	Szeptember	Október	November	Deczember	Évi átlag
			Közép ár frt			Közép ár forint									
18	*Alcana gyökér* nyers	mázsa	8.—	8.—	8.—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8.—
	„ „ választott	„	10.50	10.50	10.50	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10.50
19	*Háj*	„	—	—	36.—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	41.—
20	*Hamuzsír* illiriai	„	—	19.50	19.50	—	—	42.—	—	42.—	—	—	—	—	—
	„ fehér	„	17.—	17.80	17.35	19.—	19.50	19.—	18.75	—	18.75	18.60	19.25	18.75	19.05
	„ kékes	„	16.—	16.—	15.85	17.—	16.50	16.75	17.10	17.35	17.65	17.50	17.10	17.50	17.15
	„ kék	„	—	—	—	15.65	16.—	15.50	16.15	16.15	16.35	16.35	16.05	16.—	16.05
	„ házi hamu	„	12.85	14.25	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	„ erdélyi erdei hamu	„	16.25	16.50	—	14.10	—	13.75	13.85	14.05	14.25	14.15	14.60	14.60	13.80
21	*Keményitő* tüll anglais	„	21.25	19.75	—	15.75	15.75	16.—	15.75	—	16.55	16.50	16.—	—	16.10
		„	17.50	18.—	—	19.75	18.55	17.—	17.25	17.—	—	17.25	16.75	16.75	18.10
	„ középszerü	„	13.25	—	—	16.75	16.55	13.25	14.50	14.20	—	15.25	13.75	13.75	15.30
		„	19.50	17.—	—	12.25	11.25	10.25	—	9.80	—	—	—	—	10.85
	„ közönséges	„	—	11.75	—	18.50	18.30	17.—	21.—	20.60	—	23.30	24.—	24.50	20.10
22	*Köménymag*	„	26.50	25.30	24.75	—	—	—	10.25	10.25	—	10.25	10 25	10.25	11.—
23	*Kender* nyers	„	—	—	18.50	23.50	—	15.50	—	17.50	19.50	18.50	18.—	17.25	21.—
	„ csipkés kender szegéllyel	„	—	—	—	—	—	19.—	—	17.50	—	—	18.—	—	18.25
	„ „ „ szegély nélkül	„	—	—	27.25	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	„ csúcs-szegély (Spitzbörtel)	„	—	—	19.75	—	—	27.50	—	26.50	—	—	26.—	—	27.—
	„ dörgölt szegély hosszu	„	—	—	33.—	—	—	20.50	—	19.—	—	—	20.—	—	19.80
	„ „ „ rövid	„	—	—	25.—	—	—	33.—	—	33.—	—	—	29,—	—	32.—
	„ vegyes kender	„	—	—	33.50	—	—	25.—	—	24.50	—	—	26.—	—	25.—
	„ csepü	„	—	—	11.—	—	—	36.50	—	35.—	—	—	35.—	—	35.—
	„ apatini varga kender	„	—	—	56.—	—	—	11.—	—	12.—	—	—	11.—	—	11 25
	„ olasz „ „	„	—	—	—	—	—	52.—	—	50.—	—	—	48.—	—	51.—
24	*Körisbogár*	„	160.—	160.—	160.—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
25	*Kréta*	„	—	—	—	—	—	111.—	121.—	118.—	—	—	145.—	—	130.—
26	*Liszt* dara (asztali)	„	16.—	16.75	—	—	—	3.50	—	3.25	—	—	—	—	3.35
	„ Sz. 0	„	15.60	15.65	15.80	—	—	—	—	—	—	—	—	—	16.60
	„ „ 1	„	15.20	15.35	15.30	—	15.50	13.20	13.—	13.20	13.35	13.90	13.90	13.60	14.20
	„ „ 2	„	14.20	15.05	14.80	—	15.—	12.75	12.50	12.60	12.80	13.30	13.45	13.20	13.70
	„ „ 3	„	13.20	14.65	14.20	—	14.50	12.25	12.—	12.10	12.35	12.85	12.95	12.70	13.16
	„ „ 4	„	12.40	14.05	13.70	—	13.95	11.60	11.35	11.45	11.80	12.15	12.25	12.30	12.55
	„ „ 5	„	11.70	12.85	12.50	—	13.30	11.15	10.95	10.90	11.30	11.50	11.50	11.60	12.—
	„ „ 6	„	11.20	10.95	10.40	—	12.—	10.15	9.75	10.—	10.25	10.45	10.10	9.70	10.85
	„ „ 6½	„	—	9.40	9.40	—	9.90	8.—	7.85	8.35	8.35	7.20	8.20	7.30	9.40
	„ „ 7	„	9.50	7.60	—	—	8.85	7.05	6.95	7.10	7.40	6.70	6.35	5.90	8.05
	„ „ 8	„	—	—	—	—	—	5.30	5.30	—	5.10	—	5.60	4.70	6.05
	„ korpa finom	„	2.70	2.35	2.25	—	—	—	—	—	—	—	5.20	—	5.20
	„ „ durva	„	2.30	1.80	—	—	2.25	2.—	1.80	2.—	2.—	2.25	2.10	2.—	2.15
	főzött	„	62.—	62.—	62.—	—	1.90	1.40	1.30	1.55	1.70	1.85	1.20	1.60	1.55
27	*Lóször* hosszú	„	100.—	100.—	100.—	—	—	—	—	60.—	—	—	82.—	—	66.85
	„ nyers rövid	„	53.—	53.—	53.—	—	—	—	—	115.—	—	—	110.—	—	106.65
28	*Magvak* luczerna-mag	„	28.50	28.75	28.55	—	—	—	—	52.—	—	—	57.—	—	53.85
	„ stiriai vörös lóher-mag	„	28.—	26.65	24.25	31.50	29.—	—	—	30.65	32.—	30.50	30.50	32.65	29.90
	„ lenmag	alsó	—	—	7.25	22.40	22.50	22.75	23.50	28.50	27.35	26.—	26.50	27.75	25.60
	„ kendermag	ausztr.	3.05 —	3.30	—	—	—	6.35	—	5.50	—	—	—	—	6.15
	„ repcze vad	mérő	—	—	3.75	—	2.95	3.—	—	3.10	—	—	—	—	3.10
						—	3.10	—	—	—	—	—	3.50	—	3.45

KSH Könyvtár

Folyó szám	Árú megnevezése	Egység	Január	Február	Márczius	Április	Május	Junius	Julius	Augusztus	Szeptember	Október	November	Deczember	Évi átlag
			Közép ár ft			Közép ár forint									
28	*Magvak* Repcze bánsági	alsó auszt. mérő	—	—	—	—	—	5.75	—	—	—	—	—	—	5.75
	„ káposzta		—	—	6. —	—	—	—	—	5. —	—	—	5.50	—	5.55
	„ mustármag- fehér	mázsa	—	—	10.50	—	—	10. —	—	11. —	—	—	—	—	10.65
29	*Mák* szürke	„	—	—	—	—	—	—	—	—	9.40	—	—	9.25	9.35
	„ kék	„	—	—	—	—	—	—	—	—	10.85	—	—	11. —	10.90
30	*Méz* nyers	„	18.25	19.50	18.85	17.85	19.85	—	23. —	19.75	19.50	20.55	20. —	18.80	19.45
	„ tisztított	„	19.65	18.50	—	18.70	17.30	18.50	19.50	10. —	—	22. —	21.75	21.75	19.80
31	*Nyers bőrök* ökör bőrök	pár	—	—	30. —	—	—	35. —	—	35. —	—	—	40. —	—	35. —
	és prémek tehén „	„	—	—	22. —	—	—	26. —	—	25. —	—	—	30. —	—	25.85
	„ ló „	„	—	—	9.50	—	—	15. —	—	13. —	—	—	11.50	—	12.25
	„ kos „	„	—	—	5. —	—	—	4.50	—	3.50	—	—	4.75	—	4.40
	„ borjubőr	mázsa	—	—	122. —	—	—	131. —	—	103. —	—	—	95. —	—	113. —
	„ juhbőr	pár	—	—	2.65	—	—	2. —	—	2.50	—	—	2. —	—	2.25
	„ magyar juhbőr	„	—	—	3 —	—	—	1.40	—	2.75	—	—	2.25	—	2.45
	„ szerb báránybőr	100 drb.	—	—	82. —	—	—	100. —	—	70. —	—	—	110. —	—	90.60
	„ macedoniai báránybőr	„	—	—	75. —	—	—	80. —	—	—	—	—	77. —	—	77.50
	„ bánáti báránybőr	„	—	—	102. —	—	—	114. —	—	—	—	—	100. —	—	104. —
	„ erdélyi fekete bőr	„	—	—	180. —	—	—	190. —	—	90. —	—	—	182. —	—	160. —
	„ „ fehér bőr	„	—	—	97. —	—	—	100. —	—	—	—	—	157. —	—	128. —
	„ kecskebőr	„	—	—	192. —	—	—	122. —	—	135. —	—	—	150. —	—	137. —
	„ gödölyebőr	„	—	—	80. —	—	—	102. —	—	90. —	—	—	105. —	—	94. —
	„ nyúlbőrök	„	—	—	37. —	—	—	39. —	—	40. —	—	—	32. —	—	37. —
32	*Olaj* Repczeolaj nyers	mázsa	22.10	22.75	23.70	23.25	23.10	23. —	23.30	22.40	21.80	21.55	21.35	21.05	24.75
	„ „ „ finomított	„	23.50	23.75	24.30	24.50	24.20	24. —	24. —	23.80	23.15	23. —	22.80	22.60	22. —
	„ Lenmag-olaj	„	—	29. —	—	—	—	—	—	24. —	—	—	25. —	—	26.80
33	*Ólomglét* (Glätte)	„	—	—	—	—	—	14.85	—	—	—	—	14.60	—	14.70
34	*Olvasztott vaj*	„	—	—	—	—	—	59. —	—	53. —	—	—	60. —	—	57.75
35	*Őszi baraczkmag*	„	—	—	—	—	—	—	—	28. —	—	—	33. —	—	30. —
36	*Paprika* törött	„	25.25	26.50	22. —	20. —	20. —	21.65	23.30	26. —	26. —	25. —	21.50	18.90	23.50
	„ hüvelyes	„	29. —	27.60	25.50	—	—	—	20. —	21. —	—	—	—	—	24.10
37	*Repczepogácsa*	„	—	2.40	—	—	—	—	1.90	2.70	2.60	—	2.40	—	2.30
38	*Réz* lemezekben	„	—	—	51. —	—	—	58. —	—	57. —	—	—	57. —	—	56. —
	„ szinréz vagy rózsaréz	„	—	—	50. —	—	—	56. —	—	57. —	—	—	56. —	—	55.50
	„ használt	„	50. —	50. —	47. —	—	45. —	47. —	—	47. —	—	—	—	—	47.90
39	*Rongy* fehér	„	10.75	10.50	10.50	10.60	9.60	—	10.75	—	—	11.25	11.25	11.10	10.80
	„ fél fehér	„	8.85	8.50	8.50	8.85	7.85	—	9. —	—	—	9.75	9.60	9.25	9. —
	„ irodai	„	6.90	6.75	6.75	7.60	7.10	—	7.55	—	—	7.75	7.80	7.60	7.30
	„ csomagolásra való finom	„	6.45	6.25	6.25	7.80	7.10	—	7.55	—	—	7.25	7.80	7.35	7.05
	„ „ „ közönséges	„	5.75	5.75	5.75	6.55	6.35	—	6.45	—	—	6.35	6.35	6.65	6.15
	„ kék vászon	„	5.95	5.75	5.75	6.50	5.80	—	6.10	—	—	7.25	7.75	7.10	6.50
	„ pamut	„	3. —	2.85	2.85	3.55	3.10	—	3.35	—	—	3.25	—	3.60	3.20
40	*Szalonna* szárított pestvárosi	„	35.80	35.50	35.50	—	36.50	35.05	—	36.15	36. —	37.75	39. —	39. —	36.25
	„ „ vidéki	„	29.90	31.70	32.50	32.25	33.40	35.10	36.15	36.25	35. —	33.50	31.90	29.15	32.85
	„ füstölt	„	37.50	36.50	36.80	—	37.50	37.50	—	37.25	39.15	39.60	39. —	30.50	37.80
41	*Szappan* szegedi	„	23.50	23.50	23.50	—	—	—	—	26. —	—	—	27. —	—	25. —
	„ közönséges fekete	„	20.50	20.50	20.50	—	—	—	—	24. —	—	—	23.50	—	22.10
42	*Szarvak* szarvas	„	90. —	90. —	90. —	—	—	—	—	82. —	—	—	85. —	—	86. —
	„ ökör	„	24. —	24. —	24. —	—	—	—	—	24. —	—	—	27. —	—	24.50

Kohó Könyvtár

Folyó szám	Árú megnevezése	Egység	Január	Február	Márczius	Április	Május	Junius	Julius	Augusztus	Szeptember	Október	November	December	Évi átlag
			Közép ár ft			Közép ár forint									
42	*Szarvak* bivaly	mázsa	31.—	31.—	31.—	—	—	—	—	25.—	—	—	25.—	—	28.—
	„ tehén	„	9.50	9.50	90.50	—	—	—	—	10.—	—	—	11.—	—	10.—
43	*Szarvhegyek*	100 drb.	6.—	6.—	6.—	—	—	—	—	5.25	—	—	5.—	—	5.55
44	*Szíksó* nyers	mázsa	6.—	5.50	5.—	—	5.60	—	—	5.75	—	—	5.25	—	5.55
	„ égetett	„	9.—	8.50	8.—	—	6.50	—	—	8.—	—	—	7.50	—	8.05
	„ angol	„	10.50	10.—	9.50	—	9.70	—	—	—	—	—	—	—	10.10
45	*Szilva* (aszalt)	„	10.—	9.20	7.90	7.95	7.05	8.15	8.55	8.65	10.20	10.—	9.30	8.50	8.85
46	*Szilva-lekvár* finom	„	8.95	8.55	8.25	8.05	7.50	8.—	8.75	8.—	9.35	9.20	8.75	8.55	6.90
	„ „ közönséges	„	—	6.50	6.15	6.50	—	7.—	—	—	—	5.50	7.50	7.25	6.50
47	*Szilva- pálinka* szerémi ó	akó	28.50	34.50	33.50	30.50	34.—	—	29.—	25.—	24.50	28.—	—	24.50	29.70
	„ „ „ új	„	24.—	24.50	24.—	25.—	20.50	—	21.—	—	—	23.—	18.75	18.50	22.—
	„ „ bánáti hegyi	„	22.75	22.—	21.11	21.50	—	—	18.—	—	20.50	19.75	—	18.50	20.40
	„ „ közönséges	„	—	19.25	21.50	—	—	—	—	—	—	—	—	—	20.35
48	*Szücs áruk* róka prém	pár	—	—	4.75	—	—	4.25	—	—	—	—	—	—	4.50
	„ „ gőrény „	„	—	—	5.50	—	—	4.75	—	—	—	—	—	—	5.—
	„ „ nyest fa-nyest „	„	—	—	—	—	—	12.50	—	—	—	—	—	—	12.50
	„ „ „ nemes nyest „	„	—	—	17.65	—	—	—	—	—	—	—	—	—	17.65
	„ „ „ kő-nyest „	„	—	—	11.—	—	—	11.—	—	—	—	—	—	—	11.—
	„ „ borz „	„	—	—	3.85	—	—	3.50	—	—	—	—	—	—	3.65
	„ „ vidra „	„	—	—	11.—	—	—	13.50	—	—	—	—	—	—	12.25
	„ „ vadmacska „	„	—	—	3.60	—	—	2.25	—	—	—	—	—	—	2.90
	„ „ nyúl „	100 v. 110 db	—	—	37.25	—	—	38.40	—	—	—	—	—	—	38.—
49	*Tapló* I. osztályu	mázsa	17.60	18.—	18.—	18.25	—	17.75	—	29.50	—	—	—	22.—	22.45
	„ II „	„	12.85	13.—	13.—	11.50	—	12.—	—	20.—	—	—	22.25	—	16.90
	„ III „	„	9.10	9.—	9.—	8.75	—	—	—	—	—	—	—	—	9.—
	„ páczolt	„	25.30	25.25	25.25	24.50	—	23.—	—	22.50	—	—	—	26.50	24.70
50	*Timsó*, fehér	„	—	—	8.—	—	—	8.60	—	9.25	—	—	8.75	—	8.65
51	*Tollak* tépett legfinomabb	„	—	—	151.—	—	—	160.—	—	137.—	—	—	157.	—	152.—
	„ „ finom	„	—	—	137.—	—	—	126.—	—	126.—	—	—	136.—	—	132.—
	„ „ középfinom	„	—	—	120.—	—	—	102.—	—	95.—	—	—	116.—	—	108.—
	„ „ közönséges	„	—	—	67.—	—	—	45.—	—	51.—	—	—	62.—	—	57.—
	„ fosztott legfinomabb	„	—	—	—	—	—	170.—	—	170.—	—	—	170.—	—	170.—
	„ „ középfinom	„	—	—	140.—	—	—	110.—	—	115.—	—	—	115.—	—	120.—
	„ „ közönséges	„	—	—	73.—	—	—	62.—	—	62.—	—	—	67.—	—	66.—
	„ pehely finom	„	—	—	—	—	—	245.—	—	237.—	—	—	245.—	—	243.—
	„ „ középfinom	„	—	—	232.—	—	—	210.—	—	180.—	—	—	200.—	—	205.—
	„ „ közönséges	„	—	—	200.—	—	—	150.—	—	165.—	—	—	157.—	—	168.—
	„ írótollak	1000 db	—	—	—	—	—	—	—	26.—	—	—	—	—	26.—
52	*Törköl pálinka* valódi	akó	18.—	17.10	16.65	16.50	16.50	14.50	—	—	15.50	15.50	14.—	14.30	15.80
	„ „ (Durchzug)	„	14.—	13.65	13.25	13.25	13.—	12.75	12.75	13.80	13.50	13.—	—	12.50	13.25
53	*Viasz*	mázsa	117.80	117.40	116.75	115.50	110.50	107.75	109.30	109.30	107.10	103.20	102.65	107.20	108.—

KSH Könyvtár

A PESTI TÖZSDE

értékpapirjainak és az ezüstnek

1868-diki árfolyama havonkinti átlag szerint.

KSH Könyvtár

Folyó szám	Az értékpapir megnevezése	Befizetési összeg	Január					Február					Március					Április				
			Legmagasabb ár		Legalacsonyabb ár		Közép ár	Legmagasabb ár		Legalacsonyabb ár		Közép ár	Legmagasabb ár		Legalacsonyabb ár		Közép ár	Legmagasabb ár		Legalacsonyabb ár		Közép ár
			nap	frt.	nap	frt.		nap	fr .	nap	rrt.		nap	frt.	nap	frt.		nap	frt.	nap	frt.	
1	Pesti kereskedelmi bank	500	—	680	—	680	680	1	650	11	640	643	21	645	2	640	642	3	652	1	645	649
2	Budai kereskedelmi- és ipar-bank	200	2	205	28	200	204	11	203	1	200	200	31	206	2	202	202	6	198	14	195	196
3	Pesti ipar-bank	200	2	224	11	222	223	24	230	1	224	217	31	237	2	230	232	29	229	1	222	224
4	Magyar általános hitelbank-igazolványok	80	4	80.50	31	77.50	79	18	79	14	76	77.65	31	79.75	11	74.50	77.60	8	81.50	11	79	79.75
5	Pesti takarékpénztári részvények	63	9	1,400	2	1,360	1,394	29	1,470	1	1,425	1,435	23	1,550	2	1,480	1,522	1	1,550	14	1,429	1,472
6	Budai takarékpénztári részvények	52.50	24	435	2	425	429	1	435	27	428	432	28	438	2	428	434	2	406	1	406	407
7	Ó Budai takarékpéuztári részvények	40	—	70	—	70	70	—	70	—	70	70	31	77	2	70	72.05	—	70	—	70	70
8	Pesti hengermalmi társulat	500	16	1,605	4	1,540	1,580	21	1,285	1	1,240	1,272	5	1,290	27	1,280	1,287	1	1,280	6	1,265	1,270
9	Pannónia gőzmalmi részvények	1,000	30	1,970	2	1,820	1,928	24	1,990	1	1,970	1 982	2	1,990	24	1,980	1,988	1	1,980	30	1,860	1,947
10	I-ső buda-pesti gőzmalmi részvények	500	13	825	2	805	818	26	825	7	805	816	17	835	24	810	826	1	815	30	740	783
11	Budai gyártelep gőzmalmi részvények	100	14	486	30	444	468	10	453	8	440	447	9	453	31	430	445	1	430	24	382	406
12	Concordia gőzmalmi részvények	500	14	890	2	810	871	15	882	1	875	880	13	890	26	875	884	1	875	29	750	822
13	Budai király-gőzmalom	500	2	575	8	570	571	28	575	19	560	565	14	585	2	575	583	1	535	29	500	522
14	Pesti Victoria gőzmalom	300	2	360	25	330	344	27	360	1	330	348	19	363	24	358	361	6	363	21	340	352
15	Pesti Árpád gőzmalom	500	2	670	25	663	668	13	675	7	645	661	2	660	3	655	658	1	655	28	610	631
16	Szegedi gőzmalmi részvények	1,000	2	720	27	700	715	14	750	1	700	717	9	840	2	735	810	9	840	22	630	729
17	Miskolczi gőzmalmi részvény. k	500	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
18	Miskolczi gőzmalmi elsőbbségek	500	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
19	I-ső magyar szeszfinomító-gyár részvények	500	25	565	18	545	555	12	563	5	545	557	10	585	2	558	575	1	584	28	535	569
20	I-ső újpesti szeszfinomító-gyár	500	2	600	18	578	593	8	614	5	590	604	31	625	2	605	612	2	627	24	615	623
21	Gyógyszerészeti és művegyészeti központi intézet	200	—	212	—	212	212	11	214	27	203	209	31	206	2	200	203	3	209	22	198	203
22	Pest-budai bútorgyáregyleti részvények	200	20	218	2	205	211	18	217	1	210	214	26	227	4	214	219	1	227	24	220	225
23	Magyar biztosító társasági részvények	315	31	668	24	650	659	1	668	24	652	660	31	692	16	655	663	1	692	17	665	674
24	„Pannónia“ viszontbiztosító intézeti részvények	210	2	260	27	250	257	13	265	1	253	260	30	268	2	260	262	6	236	21	225	229
25	Pesti biztosító intézeti részvények	300	2	240	25	230	236	15	240	1	230	236	30	270	2	240	243	1	265	17	260	263
26	Haza életbiztosító bank részvényei	150	7	197	2	190	195	28	190	17	186	188	28	218	2	190	196	7	220	24	204	214
27	Magyar éjszaki vaspálya	—	30	79.80	18	69.25	75.15	12	85.50	29	75.75	79.70	27	80.25	12	73.80	76.65	9	78.50	22	72	75.50
28	Pesti közúti vaspálya részvényei	200	2	458	14	437	446	28	483	1	442	468	28	596	3	480	517	2	570	8	525	551
29	R. Murányi bánya-részvények	—	—	3,400	—	3,400	3,400	—	3,400	—	3,400	3,400	12	3,600	2	3,400	3,528	—	3,600	—	3,600	3,600
30	Mátrai bánya-részvények	61	2	10	29	7	9.60	13	9.50	1	7	9.05	2	9.50	12	7.50	8.70	25	13	6	11	11.50
31	Kereskedelmi épület részvények	210	*) —	390	—	390	390	—	390	—	390	390	—	390	—	390	390	—	390	—	390	390
32	Buda-pesti lánczhíd	525	2	385	25	382	384	26	385	8	375	381	26	388	2	385	386	1	388	4	385	387
33	Buda-pesti lánczhid-elsőbbségek	100	20	90	2	89	89.40	5	90.50	1	90	90.40	—	90.50	—	90.50	90.50	—	90.50	—	90.50	90.50
34	Buda-pesti alagúti részvények	105	24	75	2	73	73.55	17	69	3	67	67.70	31	71	2	68	69.85	27	76	1	71.50	73.40
35	I-ső magyar gőzhajózási részvények	200	2	240	28	232	235	26	245	1	232	238	13	252	2	244	247	6	224	24	212	218
36	$5\frac{1}{2}$% magyar földhit. zálog-levelek	—	21	92	2	90	90.80	10	91.75	1	91	91.35	2	91.50	27	90.50	91.05	6	90.75	21	90.25	90.60
37	Magyar földhit. jövedéki jegyek	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
38	Kereskedelmi zálog-levelek	—	—	96.50	—	96.50	96.50	—	96.50	—	96.50	96.50	2	96.50	24	96.25	96.40	1	96.50	6	96.25	96.30
39	Pécs-barsi vasút ezüstben á 5%	200	31	151	13	142	146	6	153	4	150	151.65	14	154	2	150	152.50	8	154	15	152.50	153.15
40	Magyar vasúti 120 frtos kölcsön ezüstben	—	—	—	—	—	—	19	97.75	25	96.50	96.95	27	99.75	6	94	96.50	20	97.50	18	96.75	97.25
41	Pesti népbank	30	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	30	48.50	21	45.50	46.80	18	49.50	29	47	48.05
42	Angló-Magyarbank	90	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	31	97.50	30	97	97.25	8	99.50	30	96.50	97.75
43	I-ső magyar kőolaj finomító gyár	200	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	31	73	31	73	73	1	73	9	68	69.75
44	„Luiza“ gőzmalom	160	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
45	Blum-féle gőzmalom	500	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
46	Király gőzmalom	200	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
47	I-ső magyar gépgyár	200	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
48	Salgó-Tarjáni kőszénbányák	200	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
49	I-ső magyar vontató-gőzhajózási társulat	200	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
50	I-ső buda-pesti gőzmalmi elsőbbségek	150	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
51	Alföld-fiumei vasút	200	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
52	Éjszak-keleti vasút	200	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
53	I-ső magyar serfőző részvénytársulat	500	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
54	Pozsonyi hitelbank	100	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
55	Pannónia gőzmalom 2-ik kibocsátvány	100	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
56	Ezüst a bécsi tőzsde följegyzései szerint	—	2	119.65	22	117.75	118.45	1	117.50	25	114.25	115.55	2	114.75	21	112.75	113.70	15	115	1	113	114.15

*) A második kibocsátású részvényekre 315 frt. fizettetett be.

KSH Könyvtár

Folyó szám	Az érték papir megnevezése	Május					Június					Julius					Augusztus				
		Legmagasabb		Legalacsonyabb		Közép ár	Legmagasabb ár		Legalacsonyabb ár		Közép ár	Legmagasabb ár		Legalacsonyabb ár		Közép ár	Legmagasabb ár		Legalacsonyabb		Közép ár
		nap	frt.	nap	frt.		nap	frt.	nap	frt.		nap	frt.	nap	frt.		nap	frt.	nap	frt.	
1	Pesti kereskedelmi-bank	11	650	1	648	649	2	650	27	630	645	21	640	1	630	635	1	640	26	630	635
2	Budai kereskedelmi- és ipar-bank	1	195	14	194	195	26	198	2	195	196	15	206	6	197	201	10	208	1	203	205
3	Pesti ipar-bank	12	236	1	229	234	19	246	2	238	242	31	254	1	242	247	22	260	1	254	257
4	Magyar általános hitelbank igazolványok	30	83.25	1	79	80	30	90.75	18	82.50	84	25	99.50	1	92.50	95.20	1	97.50	21	90	93.50
5	Pesti takarékpénztári részvények	18	1,450	1	1,420	1,435	5	1,500	2	1,450	1,495	29	1,530	1	1,500	1,507	31	1,560	1	1,530	1,547
6	Budai takarékpénztári részvények	13	415	1	407	412	16	425	2	415	421	13	435	1	423	431	8	440	1	435	439
7	Ó-Budai takarékpénztári részvények	—	70	—	70	70	20	78	2	70	72.75	31	88	1	78	81.95	25	108	1	88	97.65
8	Pesti hengermalmi társulat	28	1,315	1	1,260	1,284	18	1,330	2	1,315	1,324	27	1,330	3	1,130	1,176	1	1,180	27	1,135	1,160
9	Pannónia gőzmalmi részvények	1	1,850	19	1,590	1,673	3	1,665	8	1,650	1,656	14	1,480	1	1,450	1,467	1	1,470	14	1,410	1,426
10	I-ső buda-pesti gőzmalmi részvények	2	758	26	725	735	12	750	2	730	743	20	675	1	620	659	1	670	22	620	649
11	Budai gyártelep gőzmalmi részvények	2	390	1	378	386	30	392	4	380	385	11	403	8	375	393	1	393	22	355	376
12	Concordia gőzmalmi részvények	12	795	27	720	757	12	735	2	720	726	17	675	1	620	660	1	670	22	610	646
13	Budai király gőzmalom	—	500	—	500	500	16	505	2	500	503	17	525	1	505	518	1	520	24	495	505
14	Pesti Victoria gőzmalom	4	336	16	330	333	15	335	2	330	333	13	322	3	308	314	1	312	31	300	309
15	Pesti Árpád gőzmalom	1	610	26	570	591	15	595	2	565	580	14	570	1	530	554	4	558	25	525	542
16	Szegedi gőzmalmi részvények	1	630	16	600	619	26	665	25	600	635	1	645	2	635	638	1	640	17	600	614
17	Miskolczi gőzmalmi részvények	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
18	Miskolczi gőzmalmi elsőbbségek	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
19	I-ső magyar szeszfinomító gyár részvények	28	575	6	530	551	24	600	5	565	578	30	580	2	535	560	1	580	19	540	557
20	I-ső újpesti szeszfinomító gyár	4	616	11	605	607	2	605	23	600	604	14	618	27	585	601	1	590	21	530	545
21	Gyógyszerészéti és művegyészeti központi intézet	8	202	1	200	201	25	208	2	200	203	1	207	27	190	203	31	200	13	145	184
22	Pest-budai bútorgyáregyleti részvények	1	220	5	215	219	18	236	2	220	228	1	236	11	198	207	1	198	29	195	198
23	Magyar biztosító társaság részvények	2	680	30	590	656	24	640	6	575	601	17	650	1	625	641	1	648	24	610	636
24	„Pannónia“ viszontbiztosító intézet részvényei	4	228	19	220	225	24	265	2	220	232	1	240	6	232	237	1	238	24	225	232
25	Pesti biztosító intézet részvényei	1	260	6	245	247	25	265	2	255	261	29	290	1	265	276	1	290	17	280	285
26	Haza életbiztosító-bank	29	223	1	208	214	20	237	2	222	229	1	232	3	228	231	1	232	21	220	227
27	Magyar éjszaki vaspálya	19	74.25	7	63.50	68.90	25	82.50	2	68.25	74.85	10	90.50	1	80.50	85.45	—	—	—	—	86.80
28	Pesti közúti vaspálya részvények	22	662	6	530	582	20	660	3	610	644	1	640	15	625	631	1	625	24	410	483
29	R. Murányi bánya-részvények	—	3,600	—	3,600	3,600	—	3,600	—	3,600	3,600	—	3,600	—	3,600	3,600	13	3,700	1	3,600	3,658
30	Mátrai bánya-részvények	4	16	1	12.75	14.30	4	15	30	12	14.25	1	13	17	12.50	12.80	1	12.75	28	7	11.15
31	Kereskedelmi épület-részvények	—	390	—	390	390	—	390	—	390	390	—	390	—	390	390	13	395	1	390	393
32	Buda-pesti lánczhíd részvények	25	392	1	387	389	24	410	2	392	398	13	452	2	410	434	19	440	13	430	437
33	Buda-pesti lánczhíd elsőbségek	—	90.50	—	90.50	90.50	—	90.50	—	90.50	90.50	16	93	1	90.50	91.95	1	92	26	91.50	91.85
34	Buda-pesti alagúti-részvények	26	80	1	76	77.60	24	84	2	80	82.30	30	98	2	83	89.30	—	95	—	95	95
35	I-ső magyar gőzhajózási részvények	23	226	1	214	222	8	227	3	224	225	1	225	6	223	224	1	224	24	212	219
36	5½% magyar földhtt. zálog-levelek	26	92.25	1	90.75	91.70	—	92.50	—	92.50	92.50	22	92.75	9	92.25	92.45	24	92.50	4	92	92.05
37	Magyar földhit. jövedéki jegyek	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
38	Kereskedelmi zálog-levelek	—	96.50	—	96.50	96.50	—	96.50	—	96.50	96.50	1	96.50	29	96	96.45	1	97	8	96.50	96.60
39	Pécs-barsi vasút ezüstben á 5%	29	168.50	1	153	157.50	24	168	17	163	166.30	7	171	29	166	168.40	1	166.75	24	162	164.40
40	Magyar vasúti 120 frtos kölcsön ezüstben	29	99	1	97	97.80	2	99.25	9	98.50	98.80	1	99.75	9	98	98.45	1	98.25	27	96	97.35
41	Pesti népbank	1	47	6	45.50	46.55	23	52.50	5	45.50	48	1	51.50	8	47.50	48.75	1	49	22	41	46 05
42	Angló-Magyarbank	30	105.25	1	97	99	30	114	15	103	105.80	31	121	8	113	116.90	1	123	21	113.25	117.05
43	I-ső magyar kőolaj finomító gyár	29	122	26	62	86	—	122	—	122	122	17	155.50	15	154	155.30	3	205.50	1	155.50	197.15
44	„Luiza“ gőzmalom	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	11	207	4	192	201.10	1	200	26	187	194
45	Bluhm-féle gőzmalom	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	23	560	9	540	554	1	558	22	545	550
46	Király gőzmalom	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	27	210.50	24	208	209.50	1	209	24	200	205
47	I-ső magyar gépgyár	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	226	—	226	226	1	225	21	208	212
48	Salgó-Tarjáni kőszénbányák	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8	87.25	22	80.50	83.75
49	I-ső magyar vontató gőzhajózási társulat	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	26	251	27	250	250
50	I-ső buda-pesti gőzmalmi elsőbbségek	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
51	Alföld-Fiumei vasút	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
52	Éjszak-keleti vasút	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
53	I-ső magyar sörföző részvény-társulat	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
54	Pozsonyi hitelbank	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
55	Pannónia gőzmalom 2-ik kibocsátvány	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
56	Ezüst a bécsi tőzsde följegyzései szerint	22	115	30	114.35	114.65	19	115.75	25	113	113.80	1	112.75	9	110.75	111.50	21	113.50	14	111	111.95

Folyó szám	Az értékpapir megnevezése	September					October					November					December					1868 évi átlag
		Legmagasabb		Legalacsonyabb		Közép ár	Legmagasabb		Legalacsonyabb		Közép ár	Legmagasabb		Legalacsonyabb		Közép ár	Legmagasabb		Legalacsonyabb		Közép ár	
		nap	frt.	nap	frt.		nap	frt.	nap	frt.		nap	frt.	nap	frt.		nap	frr.	nap	frt.		
1	Pesti kereskedelmi-bank	1	635	30	630	635	1	630	5	600	614	20	635	2	630	632	—	635	—	635	635	641
2	Budai kereskedelmi- és ipar-bank	22	205	1	203	204	30	205	13	198	201	27	210	2	205	207	4	216	1	213	214	202
3	Pesti ipar-bank	11	270	1	260	267	16	277	1	270	274	—	275	—	275	275	9	282	1	275	280	248
4	Magyar általános hitelbank igazolványok	1	92	16	81.50	86.75	20	87.50	1	83.25	84.95	27	98	2	87.25	91.20	2	96.50	24	90	93.15	85.20
5	Pesti takarékpénztári részvények	1	1,580	5	1,425	1,470	16	1,470	1	1,450	1,461	20	1,510	2	1,470	1,488	—	1,510	—	1,510	1,510	1,478
6	Budai takarékpénztári részvények	—	440	—	440	440	31	452	1	440	442	28	500	4	450	462	1	500	11	485	495	437
7	Ó-Budai takarékpénztári részények	22	107	1	103	105	—	105	—	105	105	3	107	14	102	104	—	103	—	103	103	85.10
8	Pesti hengermalmi társulat	1	1,160	9	1,150	1,157	30	1,190	1	1,140	1,163	17	1,285	2	1,190	1,230	23	1,270	1	1,250	1,260	1,264
9	Pannónia gőzmalmi részvények	1	1,410	21	1,370	1,387	31	1,440	8	1,375	1,398	2	1,440	18	1,395	1,420	1	1,415	28	1,400	1,410	1,640
10	I-ső buda-pesti gőzmalmi részvények	7	650	22	635	643	30	685	8	630	648	30	710	3	680	684	3	718	9	695	701	725
11	Budai gyártelep gőzmalmi részvények	30	375	25	360	364	15	135	1	375	181	3	135	2	110	124	1	110	11	100	102	340
12	Concordia gőzmalmi részvények	7	630	1	618	626	29	660	10	610	630	2	660	14	645	651	1	665	30	640	650	734
13	Budai király gőzmalom	2	510	1	500	506	31	520	7	500	505	21	525	4	510	518	1	525	12	520	522	526
14	Pesti Victoria gőzmalom	10	305	3	295	299	29	303	8	280	291	2	300	9	280	287	9	296	30	280	291	322
15	Pesti Árpád gőzmalom	1	525	25	515	523	29	540	1	510	518	4	545	7	530	533	1	535	16	530	532	583
16	Szegedi gőzmalmi részvények	—	600	—	600	600	3	595	2	550	587	3	600	14	590	595	—	—	—	—	—	660
17	Miskolczi gőzmalmi részvények	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	660	—	660	660	1	660	1	660	660	660
18	Miskolczi gőzmalmi elsőbségek	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
19	I-ső magyar szeszfinomító-gyár részvények	1	545	21	500	523	31	503	8	465	479	2	505	20	455	486	16	490	1	475	481	539
20	I-ső újpesti szeszfinomító gyár	1	545	25	515	529	1	505	17	465	479	2	495	9	485	488	1	490	24	480	487	564
21	Gyógyszerészeti és művegyészeti központi intézet	28	223	3	185	200	20	225	1	223	224	27	236	2	225	228	1	236	21	215	234	209
22	Pest-budai bútorgyáregylet részvények	—	195	—	195	195	—	—	—	—	—	—	185	—	185	185	3	195	1	185	191	209
23	Magyar biztosító társaság részvények	1	628	30	565	603	31	592	9	525	548	2	600	5	595	593	—	590	—	590	590	627
24	„Pannónia“ viszont biztosító részvények	1	228	24	195	204	1	195	13	170	179	3	195	14	180	184	19	182	29	170	179	223
25	Pesti biztosító részvények	1	280	24	250	266	29	275	1	255	262	—	270	—	270	270	15	275	1	270	271	260
26	Haza életbiztosító-bank	1	225	30	208	213	1	208	14	200	203	25	229	21	204	212	1	228	9	210	214	211
27	Magyar éjszaki vaspálya	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	77.87
28	Pesti közúti vaspálya részvények	1	425	21	375	399	31	395	6	366	379	11	418	2	395	404	1	410	11	402	408	493
29	R. Murányi bánya-részvények	—	3,700	—	3,700	3,700	8	4,000	1	3,700	3,933	—	4,000	—	4,000	4,000	—	4,000	—	4,000	4,000	3,668
30	Mátrai bánya-részvények	1	9	3	8	8.35	29	8.50	9	7	7.90	19	10	25	7	8.10	29	8	1	7	7.45	10.25
31	Kereskedelmi épület részvények	3	400	1	395	400	—	400	—	400	400	18	490	2	400	480	1	490	21	430	457	405
32	Buda-pesti láuczhíd	1	435	22	425	432	20	478	3	425	448	30	576	2	480	500	1	582	5	529	542	426
33	Buda-pesti lánczhíd elsőbségek	—	91.50	—	91.50	91.50	—	91.50	—	91.50	91.50	20	93	2	91.50	92.10	—	92	—	92	92	91.05
34	Buda-pesti alagút részvények	1	95	9	85	88.25	29	93	1	88	91	30	99	5	92	93.70	1	95	19	90	92	82.80
35	I-ső magyar gőzhajózási részvények	1	212	4	205	208	1	200	15	180	188	30	194	2	190	190	12	204	1	195	200	218
36	5½% magyar földhit. zálog-levelek	1	92	25	90.75	91.55	1	91	6	90.66	90.90	28	91.50	13	90.75	90.95	2	92	19	91.50	91.70	91.45
37	Magyar földhit. jövedéki jegyek	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
38	Kereskedelmi zálog-levelek	—	96.50	—	96.50	96.50	1	96.50	27	96	96.40	5	96.75	2	96	96.65	23	97.50	1	96.75	97.25	96.50
39	Pécs-barsi vasút ezüstben á 5%	10	164	16	153	159.70	15	159	21	156.50	157.25	26	167	2	156.50	160.30	2	164	5	159	161.50	158.10
40	Magyar vasúti 120 frtos kölcsön ezüstben	2	96.25	12	89.50	95.15	3	95.50	1	95	95.40	28	100.75	2	95.50	98	2	100.50	5	99.25	100	97.50
41	Pesti népbank	5	46.75	30	42	45.05	17	45	10	39	41.75	10	45	2	43	44	1	45	18	41	44	45.90
42	Angló-Magyarbank	1	114.50	17	103	109.95	20	114.50	1	106.50	108.90	24	119.50	2	111.75	115.60	3	117	21	111	114.45	108.25
43	I-ső magyar kőolajfinomító gyár	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	200	—	200	200	28	235	1	200	108	126.40
44	„Luiza“ gőzmalom	30	192.75	22	187	189.80	31	200	8	186	190	30	203	21	196	199.20	1	203	19	196.50	198.95	195.55
45	Blnhm-féle gőzmalom	7	550	1	540	545	29	555	8	512	531	2	550	12	535	541	1	540	30	525	533	542
46	Király gőzmalom	9	202.50	16	200	200.60	30	196	7	175	186	27	202	19	192	197	23	204.50	9	195	200.55	199.77
47	I-ső magyar gépgyár	1	210	24	200	206	1	198	9	180	186	2	197	28	185	190	1	177	4	168	171	198
48	Salgó-Tarjáni kőszénbányák	1	81.50	16	72.50	75.95	28	87.50	1	74.50	79.50	30	94.50	5	85	88.15	18	96.75	7	93.50	95.20	84.50
49	I-ső magyar vontató gőzhajózási társulat	1	250	25	240	245	31	253	15	236	241	30	258	7	252	254	7	261	24	255	257	249
50	I-ső buda-pesti gőzmalmi elsőbbségek	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	155	—	155	155	1	155	28	153.50	155	155
51	Alföld-Fiumei vasút	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	27	154	21	149.50	151.85	2	152.50	19	148	151	151.40
52	Éjszak-keleti vasút	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	27	140.50	21	138	139.05	1	139	19	136	138	138.50
53	I-ső magyar sörfőző részvény-társulat	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	18	1,235	12	1,225	1,233	1,233
54	Pozsonyi hitelbank	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	22	526	28	525	525	525
55	Pannónia gőzmalom 2-ik kibocsátvány	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	110	—	110	110	110
56	Ezüst a bécsi tözsde följegyzései szeriut	28	114	1	112.50	113.15	9	114	17	113.25	113.60	27	117	4	113.70	115.10	19	119	1	116.40	117.85	114.45

Könyvtár

A magyar birodalom

BÁNYÁSZATA

1867-ben.

KSH Könyvtár

I. a. Az 1867-ben fenállott

adományozott vájnamértékek.

Ország, Bányahatóság	Vájnamértékek mivelve									
	arany, ezüst és rézre		vasérczre		kőszénre		egyéb ásványokra		Összesen	
	kincstár	magán	kincstár	magán	kincstár	magán	kincstár	magán	kincstár	magán
	bécsi				négyszögöl					
Magyarország.										
Bányakapitányság.										
Beszterczebányán . . .	9.252,460	5.658,819	238,656	810,534	—	2.173,662	286,260	470,662	9.777,376	9.113,677
Budán	—	447,724	128,978	25,088	1.906,688	9.827,359	—	150,528	2.035,666	10.450,699
Nagybányán	1.607,538	3.182,314	302,362	1.129.114	—	112,896	—	211,126	1.909,900	4.635,450
Oraviczán : megyékben .	—	2.238,681	50,176	2.251,032	—	5.515,440	—	13,720	50,176	10.018,873
Határőrvidéken . . .	—	35,672	—	451,032	213,248	1.616,508	—	1.024,422	213,248	3.127,794
Szepes-Iglón	105,044	1.104,727	162,658	2.597,904	—	100,352	—	373,128	267,702	4.176,111
Összeg .	10.965,042	12.667,937	882,830	7.264,864	2.119,936	19.346,217	286,260	2.243,586	14.254,068	41.522,604
Horvát-Tótország.										
Bányakapitányság.										
Zágrábban : megyékben .	—	—	—	150,528	—	2.496,256	—	250,880	—	2.897,664
Határőrvidéken . . .	—	—	—	890,624	—	100.352	—	602,112	—	1.593,088
Összeg .	—	—	—	1.041,152	—	2.596,608	—	852,992	—	4.490 752
Erdélyország.										
Bányakapitányság.										
Zalathnán	425,398	1.583,467	468,241	696,203	301,056	2.145,024	75,264	153,559	1.269,959	4.578,253
Főösszeg .	11.390,440	14.251,404	1.351,071	9.002,219	2.420,992	24.087,849	361,524	3.250,137	15.524,027	50.591,609
1866-ban .	11.501,256	14.485,371	1.301,107	8.973,074	2.119,936	23.172,137	336,736	3.157,454	15.258,735	49.788.036
Tehát 1867-ben több . .	—	—	49,964	29,145	301,056	915,712	25,088	92,683	265,292	803,573
„ „ kevesebb .	110,816	233,967	—	—	—	—	—	—	—	—

KSH Könyvtár

Ország, Bányahatóság	Külmértékek				művelve				összes területe az adományozott vájnamértékeknek			a magánbánya birtokosok száma *)	átlag esik egy magán bányabirtokosra az adományozott vájnamértéki területből □öl
	aranyra és ezüstre		vasérczre		egyéb ásványokra		összesen						
	kincstár	magán	kincstár	magán	kincstár	magán	kincstár	magán	kincstár	magán	összesen		
	bécsi		négy		szög öl								
Magyarország.													
Bányakapitányság.													
Beszterczebányán	160,000	56,800	—	—	—	8,655	160,000	65,455	9.937,376	9.179,132	19.116,508	70	131,130
Budán	—	—	—	—	—	—	—	—	2.035,666	10.450,699	12.486,365	40	261,247
Nagybányán	—	90,856	224,000	64,000	—	299,357	224,000	454,213	2.133,900	5.089,663	7.223,563	163	31,225
Oraviczán: megyékben	—	—	—	248,000	—	—	—	248,000	50,176	10.266,873	10.317,049	44	233,338
Határőrvidéken	—	—	—	—	—	—	—	—	213,248	3.127,794	3.341,042	22	142,172
Szepes-Iglón	—	—	96,818	133,516	—	2,798	96,818	136,314	364,520	4.312,425	4.676,945	444	9,712
Összeg	160,000	147,656	320,818	445,516	—	310,810	480,818	903,982	14.734,886	42.426,586	57.161,472	783	54,184
Horvát-Tótország.													
Bányakapitányság.													
Zágrábban: megyékben	—	—	—	1.444,646	—	7,761	—	1.452,407	—	4.350,071	4.350,071	19	228,951
Határőrvidékben	—	—	—	1.955,447	—	—	—	1.955,447	—	3.548,535	3.548,535	3	1.182,845
Összeg	—	—	—	3.400,093	—	7,761	—	3.407,854	—	7.898,606	7.898,605	22	359,027
Erdélyország.													
Bányakapitányság.													
Zalathnán	—	43,922	—	96,000	—	—	—	139,922	1.269,959	4.718,175	5.988,134	464	10,168
Főösszeg	160,000	191,578	320,818	3.941,609	—	318,571	480,818	4.451,758	16.004,845	55.043,367	71.048,212	1,269	43,375
1866-ban	160,000	139,089	288,818	3.941,609	—	318,771	448,818	4.399,469	15.707,553	54.187,505	69.895,058	1,346	40,259
Tehát 1867-ben több	—	52,489	32,000	—	—	—	32,000	52,289	297,292	855,862	1.153,154	—	3,116
„ „ kevesebb	—	—	—	—	—	200	—	—	—	—	—	77	—

*) A bányatársulatok mint egyes személyek vannak számba véve.

KSH Könyvtár

I. b. 1867 végén fenállott szabad kutatások.

Ország, bányahatóság	A szabad kutatások száma			A magán szabad kutatók száma	Átlag esik egy magán szabad kutatóra szabad kutatás
	kincstári	magán	összesen		
Magyarország.					
Bányakapitányság.					
Beszterczebányán . . .	10	63	73	34	1.8
Budán	—	183	183	17	11
Nagybányán	5	160	165	117	1.1
Oraviczán : megyékben .	—	103	103	20	5.1
Határőrvidéken	1	249	250	18	14.7
Szepes-Iglón	6	515	521	344	1.5
Összeg .	22	1,273	1,295	550	2.3
Horvát-Tótország.					
Bányakapitányság.					
Zágrábban : megyékben .	—	78	78	15	5.2
Határőrvidéken	—	48	48	7	6.8
Összeg .	—	126	126	22	5.72
Erdélyország.					
Bányakapitányság.					
Zalathnán	10	346	356	166	2
Főösszeg .	32	1,745	1,777	738	2.3
1866-ban .	44	1,449	1,493	621	2.3
Tehát 1867-ben több . .	—	296	284	117	—
„ „ kevesebb .	12	—	—	—	—

II. A bánya- és kohóműveknél 1867-ben alkalmazott munkások. *)

Ország, bányahatóság	Munkások											
	kincstári				magán				összesen			
	férfiak	nők	gyermekek	összesen	férfiak	nők	gyermekek	összesen	férfiak	nők	gyermekek	összesen
	szám a											
Magyarország												
Bányakapitányság.												
Beszterczebányán . .	5,800	91	835	6,726	2,556	44	356	2,956	8,356	135	1,191	9,682
Budán . .	50	—	—	50	2,919	158	309	3,386	2,969	158	309	3,436
Nagybányán	1,566	44	222	1,832	3,010	126	838	3,974	4,576	170	1,060	5,806
Oraviczán : megyékben	—	—	—	—	4,476	73	554	5,103	4,476	73	554	5,103
Határőrvidéken	7	1	—	8	453	108	280	841	460	109	280	849
Szepes Iglón .	1,070	—	119	1,189	5,961	769	1,140	7,870	7,031	769	1,259	9,059
Összeg	8,493	136	1,176	9,805	19,375	1,278	3,477	24,130	27,868	1,414	4,653	33,935
Horvát-Tótország.												
Bányakapitányság.												
Zágrábban : megyékben	—	—	—	—	283	12	1	296	283	12	1	296
Határőrvidéken	—	—	—	—	168	27	25	220	168	27	25	220
Összeg	—	—	—	—	451	39	26	516	451	39	26	516
Erdélyország.												
Bányakapitányság.												
Zalathnán .	1,051	26	130	1,207	6,372	95	702	7,169	7,423	121	832	8,376
Főösszeg	9,544	162	1,306	11,012	26,198	1,412	4,205	31,815	35,742	1,574	5,511	42,827
1866-ban	9,908	1,756		11,664	25,239	4,575		29,814	35,147	6,331		41,478
Tehát 1867. több	—	—		—	959	1,042		2,001	595	754		1,349
„ kevesebb	364	288		652	—	—		—	—	—		—

*) A finomító müvek munkásai e táblázatban nem foglaltatnak.

KSH Könyvtár

III. A bánya- és kohómunkások között 1867-ben előfordult balesetek.

Ország, Bányahatóság.	Balesetek								Összeg
	könyüek		súlyosak		halálosak		ös. zesen		
	kincstár	magán	kincstár	magán	kincstár	magán	kincstár	magán	
	szám a								
Magyarország.									
Bányakapitányság.									
Beszterczebányán .	46	11	14	1	7	4	67	16	83
Budán	—	11	—	5	1	6	1	22	23
Nagybányán . . .	14	5	10	4	3	4	27	13	40
Oraviczán : megyékben	—	95	—	36	—	4	—	135	135
Határőrvidéken . .	—	3	—	3	—	2	—	8	8
Szepes-Iglón . . .	16	2	3	—	—	4	19	6	25
Összeg .	76	127	27	49	11	24	114	200	314
Horvát-Tótország.									
Bányakapitányság.									
Zágrábban : megyékben	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Határőrvidéken . .	—	1	—	—	—	—	—	1	1
Összeg .	—	1	—	—	—	—	—	1	1
Erdélyország.									
Bányakapitányság.									
Zalathnán . . .	—	5	—	2	1	6	1	13	14
Főösszeg .	76	133	27	51	12	30	115	214	329
1866-ban .	140	125	22	32	11	28	173	185	358
Tehát 1867-ben több	—	8	5	19	1	2	—	29	—
„ „ kevesebb	64	—	—	—	—	—	58	—	29

IV. A bányatársládák vagyonállapota 1867 végével.

Ország, Bányahatóság.	Társládák					
	kincstári		magán		összesen	
	frt	kr	frt	kr	frt	kr
Magyarország.						
Bányakapitányság.						
Beszterczebányán . . .	999,023	40.5	45,233	96.5	1.044,257	37
Budán	38,165	46	155,867	68.4	194,033	14.4
Nagybányán	261,480	41.5	54,072	22	315,552	63.5
Oraviczán : megyékben .	—	—	783,429	81	783,429	81
Határőrvidéken . . .	—	—	9,791	10	9,791	10
Szepes-Iglón	122,356	08	191,534	37.75	313,890	45.75
Összeg .	1.421,025	36	1.239,929	15.65	2.660,954	51.65
Horvát-Tótország.						
Bányakapitányság.						
Zágrábban : megyékben .	—	—	8,483	06	8,483	06
Határőrvidéken . . .	—	—	18,300	46	18,300	46
Összeg .	—	—	26,783	52	26,783	52
Erdélyország.						
Bányakapitányság.						
Zalathnán	273,640	93.25	213,628	03	487,268	96.25
Főösszeg .	1.694,666	29.25	1.480,340	70.65	3.175,006	99.90
1866-ban .	1.814,300	42	689,671	44	2.503,971	86
Tehát 1867-ben több . .	—	—	790,669	26	671,035	13
„ „ kevesebb	119,634	13	—	—	—	—

KSH Könyvtár

V. A bánya- és kohóműveknél 1867-ben létezett üzleti készülékek.

Ország. Bányahatóság.	szállító pályák		szállító és járművek			vízhúzó gépek				zuzdai gépek				
	vas	fa	gőzerőre	vizerőre	állaterőre	gőzerőre	vízerőre	állaterőre	embererőre	nyilvasak	hengerpárok	malomfutók	lökszerek	zöcskölögép
	bécsi öl		s z á m a											
Magyarország.														
Bányakapitányság.														
Beszterczebányán .	17,863	6,720	1	27	27	5	23	9	4	2,895	4	353	344	44
Budán	31,840	1,995	23	—	13	9	—	—	13	36	3	1	6	25
Nagybányán . .	9,336	50,605	—	8	34	1	14	1	31	1,871	3	92	210	16
Oraviczán: megyékben	28,993	2,660	5	—	—	6	1	—	2	87	—	2	7	4
Határőrvidéken .	2,230	270	—	—	—	—	—	—	—	38	—	—	—	—
Szepes-Iglón . .	9,713	106,714	1	9	31	2	13	—	42	162	—	2	36	2
Összeg .	99,975	168,964	30	34	105	23	51	10	92	5,089	10	450	603	91
Horvát-Tótország.														
Bányakapitányság.														
Zágrábban: megyékben	890	1,409	—	—	8	2	—	—	6	—	2	—	—	1
Határőrvidéken .	616	2,155	1	—	1	—	—	—	5	—	—	—	—	—
Összeg .	1,506	3,564	1	—	9	2	—	—	11	—	2	—	—	1
Erdélyország.														
Bányakapitányság.														
Zalathnán . . .	11,447	50,363	—	11	28	—	—	—	11	11,756	1	82	116	27
Főösszeg	112,928	222,891	31	45	142	25	51	10	104	16,845	13	532	719	118
1866-ban	95,233	197,140	32	46	158	17	52	1	71	16,841	10	555	696	89
Tehát 1867-ben több	17,695	25,751	—	—	—	8	—	9	33	4	3	—	23	29
„ „ kevesebb	—	—	1	1	16	—	1	—	—	—	—	23	—	—

vas magas kemenczék	más magas kemenczék	közép kemenczék	kis kemenczék	csurtató rézhödök	üzhödök	tengtő kemenczék	páritó kemenczék	pörkölő kemenczék	láng-kemenczék	göréb kemenczék	foncsor művek	lugozó művek	pároló üstök	jegeczési kádak	érczkivonókészülékek	rezesitési szerkezetek	koksz kemenczék	briquett gépek	hengerfuvók gőzerőre	hengerfuvók vizerőre	rézhámorok
s z á m a																					
9	15	17	—	5	9	2	—	34	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1	1	—	2	5	—	—	2	7	4	2	—	31	11	80	1	1	16	1	—	—	—
11	6	10	12	4	6	—	6	21	11	—	2	13	13	65	—	2	—	—	—	—	—
14	6	12	—	2	2	—	124	19	8	—	—	11	7	57	3	2	32	—	—	—	—
5	1	2	—	—	1	—	—	6	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
47	13	6	1	4	1	2	2	67	9	1	2	6	1	14	4	12	—	—	—	—	—
87	42	47	15	20	19	4	134	154	38	3	4	61	32	216	8	17	48	1	—	—	—
1	—	—	—	—	—	8	12	8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—
2	3	—	—	1	1	—	—	14	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	1	1
3	3	—	—	1	1	8	12	22	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	1	1
5	9	13	20	6	6	—	—	3	—	—	2	2	1	1	—	—	—	—	—	—	—
95	54	60	35	27	26	12	146	179	38	3	6	63	33	217	8	17	48	1	3	1	1
97	49	75	22	38	22	11	16	156	46	3	5	67	20	150	11	29	?	?	?	?	?
—	5	—	13	—	4	1	130	23	—	—	1	—	13	37	—	—	—	—	—	—	—
2	—	15	—	11	—	—	—	—	8	—	—	4	—	—	3	12	—	—	—	—	—

KSH Könyvtár

VI. a. A bányatermelés.

1867-ben.

Ország Bányahatóság	Termelés: kincstár (pénzverdei font)	Termelés: magán (pénzverdei font)	Termelés: összesen (pénzverdei font)	Pénzérték o. é.: frt	Pénzérték o. é.: kr	Középára a sulyegységnek a termelés helyén
Arany						
Magyarország						
Beszterczebánya .	617.1730	226.7090	843.8820	569,620	—	1 p. font 675 ft
Buda	—	—	—	—	—	
Nagybánya . .	398.4808	360.6755	759.1563	513,430	50	1 p. font 675 ft
Oravicza: megyékben	—	44.8542	44.8542	30,276	58	
Határőrvidékben .	—	—	—	—	—	
Szepes-Iglón . .	5.486	—	5.486	3,703	05	1 p. font 675 ft
Összeg . .	1,021.1398	632.2387	1,653.3785	1.117,030	13	
Erdélyország						
Zalathna . . .	621.4133	1,379.8454	2,001.2587	1.350,849	62	1 p. font 675 ft
Főösszeg . .	1,642.5531	2,012.0841	3,654.6372	2.467,879	75	
Ezüst						
Magyarország						
Beszterczebánya .	22,676.6130	5,250.2530	27,926.8660	1.256,708	97	1 p. font 45 ft
Buda	—	—	—	—	—	
Nagybánya . .	11,104.0 90	2,230.8472	13,334.8562	600,068	52	1 p. font 45 ft
Oravicza: megyékben	—	1,221.2140	1,221.2140	54,954	63	
Határőrvidékben .	—	—	—	—	—	
Szepes-Iglón . .	3,363.7430	4,621.7504	7,985.4934	359,347	20	1 p. font 45 ft
Összeg . .	37,144.3650	13,324.0646	50,468.4296	2.271,079	32	
Erdélyország						
Zalathna . . .	3,021.616	736.309	3,757.925	169,106	62	1 p. font 45 ft
Főösszeg . .	40,165.9810	14,060.3736	54,226.3546	2.440,185	94	

Ország Bányahatóság	Termelés: kincstár (bécsi mázsa)	Termelés: magán (bécsi mázsa)	Termelés: összesen (bécsi mázsa)	Pénzérték o. é.: frt	Pénzérték o. é.: kr	Középára a sulyegységnek a termelés helyén
Réz						
Magyarország						
Beszterczebánya .	7,187.32	675.94	7,863.26	416,753	17	53 ft egy b. mázsa
Buda	—	148.12	148.12	7,312	45	49. 37 x egy b. m.
Nagybánya . .	243.19	1,085.3	1,328.22	62,952	49	47. 40 „ „ „ „
Oravicza: megyékben	—	3,263	3,263	161,117	32	
Határőrvidéken .	—	—	—	—	—	
Szepes-Iglón . .	5,199.12	18,219.50	23,418.62	1.133,918	88	48. 41 x egy b. m.
Összeg . . .	12,629.03	23,391.59	36,021.22	1.782,054	31	
Erdélyország						
Zalathna . . .	3,337.79	3,171	6,508.79	297,377	77	45.69.5 x egy b. m.
Főösszeg . .	15,967.42	26,562.59	42,530.01	2.079,432	08	
Réz galicz						
Magyarország						
Oravicza: megyékben	—	4,583	4,583	91,659	47	
Horgany						
Horvát-Tótország						
Zágráb: megyékben	—	6,208	6,208	83,187	20	13. 40 x egy b. m.
Ólom						
Magyarország						
Beszterczebánya .	12,578.75	2,385.39	14,964.14	209,497	96	14 ft egy b. m.
Buda	—	—	—	—	—	
Nagybánya . . .	10,531.15	142.3	10,673.18	85,065	98	7. 95 x egy b. m.
Oravicza: megyékben	—	310	310	3,100	—	10 ft egy b. m.
Határőrvidéken .	—	—	—	—	—	
Szepes-Iglón . .	—	—	—	—	—	
Összeg . .	23,109.90	2,837.42	25,947.32	297,663	94	
Erdélyország						
Zalathna . . .	2,342.50	—	2,342 50	32,794	12	13 ft egy b. m.
Főösszeg . .	25,452.40	2,837.42	28,289.82	330,458	06	

KSH Könyvtár

Ország bányahatóság	Termelés kincstár	Termelés magán	Termelés összesen	Pénzérték o. é. frt	Pénzérték o. é. kr	Középára a sulyegységnek a termelés helyén
	bécsi mázsa					
	Ólom mázsa					
Magyarország						
Beszterczebánya .	7,281	—	7,281	94,662	88	
Buda	—	—	—	—	—	
Nagybánya . . .	2,587	—	2,587	33,631	—	13 ft egy b. mázsa
Oravicza: megyékben	—	2,158	2,158	21,580	—	
Határőrvidéken .	—	—	—	—	—	
Szepes-Iglón . .	—	—	—	—	—	
Összeg . .	9,868	2,158	11,926	149,873	—	
Erdélyország						
Zalathna . . .	23	—	23	410	50	13. 50 x egy b. m.
Főösszeg . .	2,610	—	2,610	34,041	50	
	Szenitendő nyers vas					
Magyarország						
Beszterczebánya .	92,725	70,439	163,164	378,208	69	2. 39 x egy b. m.
Buda	—	—	—	—	—	
Nagybánya . . .	5,925	42,944.85	48,869.85	119,887	69	2. 45 „ „ „ „
Oravicza: megyékben	—	345,119	345,119	662,257	—	
Határőrvidéken .	—	60,861	60,861	152,152	50	2. 50 „ „ „ „
Szepes-Iglón . .	—	1.022,361.52	1.022,361.52	1.999,109	72	1. 95 „ „ „ „
Összeg . .	98,650	1.541,725.37	1.640,375.37	3.311,615	60	
Horvát-Tótország						
Zágráb: Határőrvidéken	—	4,845	4,845	8,721	—	1. 80 x egy b. m.
Erdélyország						
Zalathna . . .	—	7,688.5	7,688.5	32,429	—	4. 23 „ „ „ „
Főösszeg . .	98,650	1.554,258.87	1.652,908.87	3.352,765	60	

Ország bányahatóság	Termelés kincstár	Termelés magán	Termelés összesen	Pénzérték o. é. frt	Pénzérték o. é. kr	Középára a sulyegységnek a termelés helyén
	bécsi mázsa					
	Öntött nyers vas					
Magyarország						
Beszterczebánya .	11,620	6,210	17,830	88,589	50	4 ft 96 x egy b. m.
Buda	—	—	—	—	—	
Nagybánya . . .	3,209.35	2,740.22	5,949.57	31,217	47	5 ft 24.5 „ „ „ „
Oravicza: megyékben	—	42,135	42,135	92,194	—	
Határőrvidéken .	—	17,042	17,042	85,211	—	5 ft „ „ „
Szepes-Iglón . .	—	83,402.80	83,402.80	342,879	68	4 ft 11 „ „ „ „
Összeg . .	14,829.35	151.530.02	166,369.37	1.409,091	65	
Erdélyország						
Zalathna . . .	41,883	14,697	56,580	195,533	62	2 ft 62 x egy b. m.
Főösszeg . .	56,712.35	166,227.02	222,939.37	1.604,625	27	
	Higany					
Magyarország						
Szepes-Iglón . .	—	1,089.15	1,089.15	131,483	37	120 ft 72 x egy b. m.
Erdélyország						
Zalathna . . .	—	—	—	—	—	
Főösszeg . .	—	1,089.15	1,089.15	131,483	37	
	Nyers Dárdány és Dárdányfém (Regulus)					
Magyarország						
Beszterczebánya .	1,445	500	1,945	24,539	—	nyers dárd. 11 ft 10 kr, dárd. fém 17 ft b. m.
Buda	—	4,634	4,634	37,378	—	nyers dárd. 7 ft dárd. fém 17 ft b. m.
Szepes-Iglón . .	656	1,459	2,115.19	13,286	63	6 ft 28 x egy b. m.
Összeg . .	2,101	6,593.19	8,694.19	75,203	63	
Erdélyország						
Zalathna . . .	—	—	—	—	—	
Főösszeg . .	2,101	6,593.19	8,694.19	75,203	63	

KSH könyvtár

Ország bányahatóság	Termelés kincstár	Termelés magán	Termelés összesen (bécsi mázsa)	Pénzérték o. é. frt	Pénzérték o. é. kr	Középára a sulyegységnek a termelés helyén
	Kén					
Magyarország Nagybánya . . .	—	149	149	1,084	82	7 ft 28.5 egy b. m.
Horvát-Tótország Zágráb megyékben.	—	785	785	4,710	—	6 ft egy b. m.
Főösszeg . .	—	934	934	5,794	82	
	Vasgálicz					
Magyarország Oravicza: megyékben	—	708	708	2,123	22	
Erdélyország Zalathna . . .	10.5	—	10.5	68	25	6. 50 x egy b. m.
Főösszeg . .	10.5	708	718.5	2,191	47	
	Chromércz					
Magyarország Határőrvidéken .	—	2,590	2,590	1,631	70	63 x egy b. m.
	Vaskéneg					
Magyarország Oravicza: megyékben	—	27,001	27,001	7,727	50	27.5 x egy b. m.
	Alany és kéklenyércz és keverék					
Magyarország Szepes-Iglón . .	—	12,060.38	12,060.38	303,838	16	25.19 x egy b. m.
Erdélyország Zalathna . . .	—	—	—	—	—	
Főösszeg . .	—	12,060.38	12,060.38	303,838	16	
	Kénkovand					
Magyarország Beszterczebánya .	—	32,000	32,000	10,240	—	32 kr egy b. m.

Ország bányahatóság	Termelés kincstár	Termelés magán	Termelés összesen (bécsi mázsa)	Pénzérték o. r. frt	Pénzérték o. r. kr	Középára a sulyegységnek a termelés helyén
	Aranyglét					
Magyarország Beszterczebánya .	—	12	12	144	—	12 ft egy b. m.
	Arany, ezüst és zúzércz					
Magyarország Nagybánya . .	14,071.42	1,513.95	15,585.37	108,300	70.5	6. 94.1 egy b. m.
Oravicza: megyékben	—	56,000	56,000	32,758	72	58½ x egy b. m.
Szepes-Igló . . .	—	82.92	82.92	1,068	23	12.88½ x egy b. m.
Összeg . .	14,071.42	57,596.87	71,668.29	142,127	65	
Erdélyország Zalathna . . .	2,765	16,927	19,692	276,135	—	14. 02 x egy b. m.
Főösszeg . .	16,836.42	74,523.87	91,360.29	418,262	65	
	Aranyos mara					
Magyarország Nagybánya . .	91,518.09	18,430.40	109,948.49	269,710	28.5	2.45 x egy b. m.
	Ezüstércz					
Magyarország Nagybánya . .	36,762.53	10,482.48	47,245.01	72,137	59	1. 52.5 x egy b. m.
Oravicza: megyékben	—	42.30	42.30	206	82	4. 89 „ „ „ „
Szepes-Igló . .	24,973.69	2,410.63	27,384.32	117,262	96	4. 28.5 „ „ „ „
Összeg . .	61,736.22	12,935.41	74,671.63	189,607	37	
	Ezüstös mara					
Magyarország Nagybánya. . .	—	296.03	296.03	652	20.5	2.20 x egy b. m.

KSH Könyvtár

Ország bányahatóság	Termelés kincstár (bécsi mázsa)	Termelés magán (bécsi mázsa)	Termelés összesen (bécsi mázsa)	Pénzérték o. é. frt	Pénzérték o. é. kr	Középára a sulyegységnek a termelés helyén
Réz érez						
Magyarország						
Buda	—	3,713.13	3,713.13	7,426	—	2 ft egy b. mázsa
Nagybánya	94.40	51,928.45	52,022.85	64,199	36	1. 23 x egy b. m.
Oravicza: megyékben	—	57,160	57,160	26,652	—	1. 06 „ „ „ „
Szepes-Iglón	38,653.09	144,819.46	183,472.55	664,145	87	3. 61 5/10 egy b. m.
Összeg	38,747.49	257,621.04	296,368.53	762,423	96	
Horvát-Tótország						
Zágráb: Határőrvidéken	—	1,546	1,546	4,000	12	2. 58.7 x egy b. m.
Erdélyország						
Zalathna	37,313	329,840	367,153	200,340	98	—54.5 „ „ „ „
Főösszeg	76,060.49	589,007.04	665,067.53	966,765	06	
Réz érez ezüsttel						
Magyarország						
Oravicza: megyékben	—	9,537	9,537	20,420	94	2. 14 x egy b. m.
Szepes-Igló	2,309.35	3,879.24	6,188.59	27,810	84	4. 49 „ „ „ „
Összeg	2,309.35	13,416.24	15,725.59	48,231	78	
Rézérez ezüsttel és higanynyal						
Magyarország						
Szepes-Iglón	—	38,481.81	38,481.81	232,140	22 1/2	6. 03.3 egy b. m.
Ólomérez és mara						
Magyarország						
Nagybánya	20,616.74	274.57	20,891.31	153,021	61	ólomérez 4. 23.5 kr egy b. mázsa mara 7 ft 94 kr egy b. mázsa
Oravicza: megyékben	—	7,984	7,984	29,700	48	3 ft 72 kr egy b. m.
Szepes-Iglón	—	—	—	—	—	
Összeg	20,616.74	8,258.57	28,875.31	182,722	09	
Horvát-Tótország						
Zágráb: megyékben	—	200	200	600	—	3 ft egy b. m.
Erdélyország						
Zalathna	3,869	2.72	3,871.82	26,846	54	6. 75x „ „ „
Főösszeg	24,485.84	8,461.29	32,947.13	468	63	

Ország bányahatóság	Termelés kincstár (bécsi mázsa)	Termelés magán (bécsi mázsa)	Termelés összesen (bécsi mázsa)	Pénzérték o. é. frt	Pénzérték o. é. kr	Középára a sulyegységnek a termelés helyén
Higanyérez						
Magyarország						
Szepes-Igló	—	1,654	1,654	9,443	37	5. 70 x egy b. m.
Dárdanyérez						
Magyarország						
Buda	—	266	266	532	—	2 ft egy b. m.
Nagybánya	16.10	—	16.10	64	40	4 „ „ „ „
Szepes-Igló	—	1,196	1,196	3,469	40	2 „ 90 „ „ „
Összeg	16.10	1,462	1,478.10	4,065	80	
Vasérez						
Magyarország						
Buda	6,570	—	6,570	919	80	14 x egy b. m.
Nagybánya	29,387	135,569	164,956	34,734	40.5	21.5 „ „ „ „
Oravicza: megyékben	—	599,252	599,252	107,109	15	23 „ „ „ „
Határőrvidéken	—	386,476	386,476	62,711	90	13.6 „ „ „ „
Szepes Iglón	221,560	2.240,608	2.462,168	238,767	46	9 „ „ „ „
Összeg	257,517	3.361,905	3.619,422	444,242	71	
Horvát-Tótország						
Zágráb megyékben.	—	7,108	7,108	1,137	28	16 x egy b. m.
Határőrvidéken	—	16,381	16,381	1,965	72	12 „ „ „ „
Összeg	—	23,489	23,489	3,103	00	
Főösszeg	257,517	3.385,394	3.642,911	447,345	71	
Timsópala						
Magyarország						
Buda	—	100,500	100,500	1,005	—	1 x egy b. m.
Barnakő						
Magyarország						
Nagybánya	—	3,235	3,235	6,156	80	1. 90 x egy b. m.
Szepes-Iglón	309	—	309	1,081	50	3. 50 „ „ „ „
Összeg	309	3,235	3,544	7,238	30	

KSH Könyvtár

Ország bányahatóság	Termelés kincstár	Termelés magán	Termelés összesen	Pénzérték o. é. frt	Pénzérték o. é. kr	Középára a sulyegységnek a termelés helyén
	bécsi mázsa					
	Timsó					
Magyarország						
Buda	—	4,200	4,200	29,400	—	7 ft egy b. m.
Nagybánya . . .	—	6,800	6,800	34,500	—	5 ft 7 „ „ „
Összeg . .	—	11,000	11,000	63,900	—	
	Ásványfesték					
Magyarország						
Beszterczebánya .	—	5,000	5,000	7,000	—	1.40 x egy b. m.
	Fekete kőszén					
Magyarország						
Buda	—	3.597,561	3.597,561	611,428	29	17.6 x egy b. m.
Oravicza: megyékben	—	3.493,437	3.493,437	791,648	57	
Határőrvidéken .	18,717	82,044	100,761	28,481	34	28.2 x egy b. m.
Összeg . .	18,717	7.173,042	7.191,759	1.431,558	20	
	Barna kőszén					
Magyarország						
Beszterczebánya .	—	810,969	810,969	122,624	81	15 kr egy b. m.
Buda	94,000	4.804,709	4.898,709	688,929	80	13.5 „ „ „ „
Összeg . .	94,000	5.615,678	5.709,678	811,654	61	
Horvát-Tótország						
Zágráb: megyékben	—	240,480	240,480	23,224	10	9.6 x egy b. m.
Határőrvidéken .	—	3,104	3,104	465	60	15 „ „ „ „
Összeg . .	94,000	5.859,262	5.953,262	835,344	31	
Erdélyország						
Zalathna . . .	200	18,000	18,200	1,644	—	9 x egy b. m.
Főösszeg . .	94,200	5.877,262	5.971,462	836,988	31	

Ország bányahatóság	Termelés kincstár	Termelés magán	Termelés összesen	Pénzérték o. é. frt	Pénzérték o. é. kr	Középára a sulyegységnek a termelés helyén
	bécsi mázsa					
	Kőszurok					
Magyarország						
Nagybánya . .	—	220	220	66	—	30 x egy b. m.
Összeg . .	—	220	220	66	—	
Horvát-Tótország						
Zágráb: megyékben	—	720	720	1,720	—	2.38.8 egy b. m.
Főösszeg . .	—	940	940	1,786	—	
	Kőszéntégla (briquette					
Magyarország						
Buda	—	72,420	72,420	32,589	—	45 x egy b. m.
	Timkő					
Magyarország						
Nagybánya . .	—	53,000	53,000	17,750	—	33 x egy b. m.
	Olajos festő kő					
Magyarország						
Oravicza: megyékben	—	424,818	424,818	28,178	23	6.67 x egy b. m.

KSH Könyvtár

VI. b. A Bányatermelés és értéke 1867-ben.

Ország, Bányahatóság	Készárúk									
	arany	ezüst	réz	réz gálicz	ólom	ólomgelét	horgany	színitendő nyers vas	öntött nyers vas	nyers vas összesen
	pénzverdei font		bécsi mázsa							
Magyarország.										
Bányakapitányság.										
Beszterczebányán	843.8820	27,926.8660	7,863	—	14,964	7,281	—	163,164	17,830	180,994
Budán	—	—	148	—	—	—	—	—	—	—
Nagybányán	759.1563	13,334.8562	1,328	—	10,697	2.587	—	48,870	5,950	54,820
Oraviczán: megyékben	44.8542	1,221.2140	3,263	4,583	310	2,158	—	345,119	42,135	387,254
Határőrvidéken	—	—	—	—	—	—	—	60,861	17,042	77,903
Szepes-Iglón	5.486	7,985.4934	23,419	—	—	—	—	1.022,361	83,403	1.105,764
Összeg	1,653.3785	50,466.4296	36.021	4,583	25,971	11,926	—	1.640,375	166,360	1.806,735
Horvát-Tótország.										
Bányakapitányság.										
Zágrábban: megyékben	—	—	—	—	—	—	6,208	—	—	—
Határőrvidéken	—	—	—	—	—	—	—	4,845	—	—
Összeg	—	—	—	—	—	—	6,208	4,845	—	4,845
Erdélyország.										
Bányakapitányság.										
Zalathnán	2,001.2587	3,757.9250	6,509	—	2,342	23	—	7,688	56,580	64,268
Főösszeg	3,654.6372	54,226.3546	42,630	4,583	28,313	11,949	6,208	1.652,908	222,932	1.875,840
1866-ban	3,229.0413	53,655.7650	38,783	3,794	22,178	12,230	6,701	1.739,858	165,850	1.905,708
Tehát 1867-ben több	425.5959	570.8896	3.847	789	6,135	—	—	—	57,082	—
„ „ kevesebb	—	—	—	—	—	281	493	86,950	—	29,868

Ország, Bányahatóság	készárúk															pénzérték	
	higany	nyers dárdany és dárdany-fém	kénkő	vasgálicz	chromércz	barnakő	timsó	ásványfesték	fekete kőszén	barna kőszén	kőszurok	kőszéntégla	vaskéneg	álany és kéklenyércz és keverék	mérenykova	aranygelét	
	bécsi mázsa															frt	kr
Magyarország.																	
Bányakapitányság.																	
Beszterczebányán	—	1,945	—	—	—	—	—	5,000	—	810,969	—	—	—	—	—	12	3.057,647	47
Budán	—	4,634	—	—	—	—	4,200	—	3.597,561	4.898.709	—	72,420	—	—	—	—	1.407,037	54
Nagybányán	—	—	149	—	—	3,235	6,800	—	—	—	220	—	—	—	—	—	1.454,430	27
Oraviczán: megyékben	—	—	—	708	—	—	—	—	3.493,437	—	—	—	27,001	—	—	—	1.918,638	30
Határőrvidéken	—	—	—	—	2,590	—	—	—	100,761	—	—	—	—	—	—	—	267,476	—
Szepes-Iglón	1,089.51	2,115	—	—	—	309	—	—	—	—	—	—	—	12,060	—	—	3.488,648	14.5
Összeg	1,089.51	8.694	149	708	2,590	3,544	11,000	5,000	7.191,759	5.709,778	220	72,420	—	12,060	—	12	11.593,877	73
Horvát-Tótország.																	
Bányakapitányság.																	
Zágrábban: megyékben	—	—	785	—	—	—	—	—	—	240,480	720	—	—	—	—	—	112,841	30
Határőrvidéken	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3,104	—	—	—	—	—	—	9,186	60
Összeg	—	—	785	—	—	—	—	—	—	243,584	720	—	—	—	—	—	112.027	90
Erdélyország.																	
Bányakapitányság.																	
Zalathnán	—	—	—	10	—	—	—	—	—	18,200	—	—	—	—	—	—	2.080,213	51
Főösszeg	1,089.51	8.694	934	718	2,590	3,544	11,000	5,000	7.191,759	5.971,562	940	72,420	—	12,060	—	12	13.796,119	14
1866-ban	996.29	9,542	854	531	1,300	2,286	5,400	200	7.378,105	5.126,326	171	—	—	1,300	—	10	13.918,141	13
Tehát 1867-ben több	93.22	—	80	187	1,290	1,258	5,600	4,800	—	845,236	769	72,420	—	10,760	—	2	—	—
„ „ kevesebb	—	848	—	—	—	—	—	—	186,346	—	—	—	—	—	—	—	122.020	80

KSH Könyvtár

| Ország, Bányahatóság | Nyers anyagok | | |

VI. c. A vastermelés 1867-ben.

Ország, Bányahatóság	magas kemenczék: hidegen (száma)	magas kemenczék: üzletben (száma)	magas kemenczék: üzleti hetek (száma)	a termelés mennyisége: nyers vas (mázsa)	a termelés mennyisége: öntött vas közvetlen a magas kemenczéből (mázsa)	a termelés mennyisége: összesen (mázsa)	a termelés értéke: nyers vas frt	kr	a termelés értéke: öntött vas közvetlen a magas kemenczéből frt	kr	a termelés értéke: összesen frt	kr	Közép ár a termelés helyén
Magyarország													
Bányakapitányság													
Beszterczebányán	21	7	328	163,164	17,830	178,964	378,208	69	88,593	50	466,802	19	nyers 2—3. 15 x, öntött 4. 90 x —5. 55 x
Budán	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Nagybányán	2	10	213	48,870	5,949	54,819.42	119,887	69	31,217	47	151,105	16	középára a nyersvasnak 2.15.5x az öntötté 5.27.2x
Oravicza: megyékben	6	8	323	345,119	42,135	387,254	662,257	88	92,194	32	754,452	20	„ „ „ 1.91.8„ „ „ 2.18 5„
Határőrvidéken	—	5	162	60,861	17,042	77,903	152,152	50	85,211	—	237,363	50	„ „ „ 2.50 „ „ „ 5. — „
Szepes-Iglón	10	36	1,089	1.022,361	83,403	1.105,764.32	1.999,109	72	342,879	68	2.341,989	40	„ „ „ 1.95 „ „ „ 4. 11 „
Összeg	21¼	66	2,115	1.640,375	166,360	1.806,735	3.311,616	48	640,095	97	3.951,712	45	
Horvát-Tótország													
Bányakapitányság													
Zágrábban: megyékben	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Határőrvidéken	1	1	9	4,845	—	4,845	8,721	—	—	—	8,721	—	közép ára a nyersvasnak 1 ft 80 kr
Összeg	2	1	9	4,845	—	4,845	8,721	—	—	—	8,721	—	
Erdélyország													
Bányakapitányság													
Zalathnán	5	16	228	52,880	11,388	64,268	151,175	62	76,787	—	227,962	62	középára a nyersvasnak 2.85.8, öntötté 6. 74 x
Főösszeg	28	83	2,352	1.698,100	177,748	1.875,848	3.471,513	10	716,882	97	4.188,396	07	
1866-ban	27	83	2,899	1.739,858	165,850	1.905,708	3.505,248	29	754,614	55	4.259,862	84	
Tehát 1867-ben több	1	—	—	—	11,898	—	—	—	—	—	—	—	
„ „ kevesebb	—	—	547	41,758	—	29,860	33,735	19	37,731	58 *)	71,466	77	

*) Azon körülmény, hogy az öntött vas termelési értékében csökkenés van, a megelőző évhez képest; mig a termelés mennyiségében emelkedés, onnan származik, hogy az oraviczai kapitányság részéről 1866-ban átlagosan 4 ft 98 kr vétetett fel egy mázsa értékéül. 1867-ben pedig a határőrvidékre nézve gyan 5 ft, de a megyékre nézve csak 2 ft 18.5 kr.

KSH Könyvtár

VII. a. A kivetett bánya-adózások 1867-ben *)

Ország Bányahatóság	kivetett mértékilleték						kivetett jövedelmi adó						összeg		a termelés pénzértéke		a jövedelmi adó az összes termelés pénzértékének	a közvetlen bányatermelésből 5% bányavám tenne		a jövedelmi adó tehát a bányavám ellenében				szabad kutatási illeték	
	kincstár		magán		összesen		kincstár		magán		összesen									több		kevesebb			
	frt	kr	frt	kr	frt	kr	frt	kr	frt	kr	frt	kr	frt	kr	frt	kr	%	frt	kr	frt	kr	frt	kr	frt	kr
Magyarország																										
Bányakapitányság																										
Beszterczebányán . .	3,146	94	2,535	30	5,682	24	—	—	—	—	—	—	5,682	24	3.057,647	17	—	91,518	—	—	—	—	—	255	—
Budán	619	13	3,300	68.5	3,949	81.5	—	—	21,109	07.5	21,109	07	25,058	89	1.407,037	54	1.50	70,351	85	—	—	49,242	77.5	701	—
Nagybányán . . .	635	20	1,530	92	2,166	12	45,668	99	3,919	54	49,588	53	51,754	65	1.454,480	27.5	2.93	72,721	48	—	—	23,132	95.5	537	.48
Oravicza : megyékben .	16	—	3,035	80	3,051	80	—	—	9,751	65	9,751	65	12,803	45	1.918,638	30	0.51	95,545	60	—	—	85,793	95	351	—
Határőrvidéken . . .	63	—	1,022	70.5	1,090	70.5	19	71	—	—	19	71	1,110	41.5	237,476	—	0.007	13,373	80	—	—	13,354	09	909	—
Szepes-Iglón . . .	426	89	5,258	09.7	5,684	98.7	8,247	24	30,457	68	38,704	92	44,389	90.7	3 483,648	14.5	1.08	64,705	40	—	—	26,000	48	1,634	—
Összeg . . .	4,942	16	16,683	50.7	21,625	66.7	53,935	94	65,237	94.5	119,173	88.5	140,799	55.2	11.593,877	73	1,003	408,216	13	—	—	289,042	24.5	4,387	48
Horvát-Tótország																										
Bányakapitányság																										
Zágrábban : megyékben	—	—	1,014	73.5	1,014	73.5	—	—	—	—	—	—	1,014	73.5	112,841	30	—	3,884	12	—	—	3,884	12	310	—
Határőrvidéken . . .	—	—	591	64.5	591	64.5	—	—	—	—	—	—	591	64.5	9,186	60	—	223	28	—	—	223	28	193	—
Összeg . . .	—	—	1,606	38	1,606	38	—	—	—	—	—	—	1,606	38	122,027	90	—	4,107	40	—	—	4,107	40	503	—
Erdélyország																										
Bányakapitányság																										
Zalathnáu	382	41.5	1,512	54.5	1,894	93	2,880	93	53	90.5	2,934	83.5	4,829	79.5	2.080,213	51	0.23	104,010	67	—	—	101,075	84	667	71
Főösszeg . . .	5,324	57.5	19,802	43.2	25,127	0.7	56,816	87	65,291	85	122,108	72.5	147,235	72.5	13.796,119	14	0.89	516,334	20	—	—	394,225	48	5,558	19
1866-ban . . .	Nincs tökéle-												tesen kimutatva.													

*) Minthogy az adóhivatalok nagy része nem mutatta ki a kivetett jövedelmi adót, ez összeállitás csak a mérték- és szabadkutatási illetékekre nézve tekinthető hitelesnek.

KSH Könyvtár

VII. b. Az 1867-ben beszedett bányaadózások.*)

Ország, Bányahatóság	beszedett mértékilleték					
	kincstár		magán		összesen	
	frt.	kr.	frt	kr.	frt.	kr.
Magyarország.						
Bányakapitányság :						
Beszterczebányán	—	—	—	—	—	—
Budán	460	38.5	3,259	42.5	3,719	81
Nagybányán	520	41.5	560	66	1,081	07.5
Oraviczán : megyékben . . .	—	—	3,440	99.5	3,440	99.5
Határőrvidéken	32	—	136	08.5	168	08.5
Szepes-Iglón	—	—	—	—	5,690	45
Összeg . . .	1,012	80	7,397	16.5	8,409	96.5
Horvát-Tótország.						
Bányakapitányság :						
Zágrábban : megyékben . . .	—	—	1,049	71.5	1,409	71.5
Határőrvidéken	—	—	507	91	507	91
Összeg . . .	—	—	1,557	62.5	1,557	62.5
Erdélyország.						
Bányakapitányság :						
Zalathnán	—	—	—	—	2,219	89.5
Főösszeg . . .	1,012	80	8,954	83	12,187	47.5
1866-ban . .	incstöké-					

beszedett jövedelmi adó						szabadkutatási illeték		összeg	
kincstár		magán		összesen					
frt	kr	frt	kr	frt	kr	frt	kr	frt	kr
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	17,551	48.5	17,551	48.5	2,101	67	23,372	96.5
43,206	66.5	3,960	95	47,167	61.5	119	20	48,367	89
—	—	8,805	35	8,805	35	1,856	95.5	14,103	30
—	—	—	—	—	—	150	—	318	08.5
—	—	16,373	22	16,373	22	1,686	91	23,750	58
43,206	66.5	46,691	00.5	89,897	67	5,914	73.5	104,221	46.5
—	—	—	—	—	—	890	59.5	1,940	30
—	—	—	—	—	—	759	67	1,267	58
—	—	—	—	—	—	1,650	26.5	3,207	88
—	—	—	—	1,922	0.5	2,916	70	7,058	60
43,206	66.5	46,691	00.5	91,819	67.5	10,481	70	114.487	88
letesen kimutatva.									

*) E táblázat hiányos, minthogy az adóhivatalok tetemes része nem közölt kimutatást.

KSH Könyvtár

A magyarországi megyék és kerületek területi, népességi s vagyoni állapota.

Sorszám	Megye és kerület neve	□ Térmérték mértföldekben	Lakosság száma	Hány alispán van?	Járások és főszolgabirák sz.	Al-szolgabirák száma	Esküdtek száma	1869-re megállapitott összes költség frt	kr	Észrevétel
1	Abaúj	52	175,052	2	5	10	15	98,509	2	
2	Arad	108	240,000	3	4	13	17	142,988	17	
3	Árva	57	84,156	2	4	6	10	64,019	50	
4	Bács-Bodrog	170	493,186	3	15	—	30	236,965	35	
5	Baranya	83	254,552	2	6	13	19	151,926	30	
6	Bars	49	130,248	2	5	11	16	93,284	95	
7	Békés	65	135,000	2	6	—	12	97,747	24	
8	Bereg	67	125,962	2	4	9	13	86,442	43	
9	Bihar	200	447,000	3	5	22	27	248,478	75	
10	Borsod	65	199,135	2	4	12	20	116,448	11	
11	Csanád	29	75,372	2	2	2	6	68,559	27	
12	Csongrád	62	138,000	2	2	3	9	98,970	85	
13	Fehér	75	184,193	2	3	7	10	110,933	85	
14	Esztergom	19	64,056	2	2	4	6	65,700	70	
15	Gömör: k. Hont	77	186,335	2	5	13	18	99,010	46	
16	Győr	28	100,805	2	3	4	13	81,354	54	
17	Heves : k. Szolnok	120	296,816	3	4	14	18	168,723	28	
18	Hont	46	110,328	2	4	11	15	87,674	22	
19	Komárom	53	146,084	2	4	12	17	100,591	56	
20	Közép-Szolnok	29	86,050	2	3	6	9	74,736	4	
21	Krassó	108	219,194	2	3	5	11	123,362	94	
22	Kraszna	17.5	55,629	2	2	4	6	49,210	6	
23	Liptó	42	76,548	3	4	4	9	69,276	70	
24	Marmaros	178	176,625	3	5	14	21	136,458	45	
25	Moson	35	61,900	2	3	3	9	64,336	14	
26	Nógrád	77	192,128	2	4	12	16	116,189	20	
27	Nyitra	121	361,354	2	6	20	46	183,805	49	
28	Pest : Pilis : Solt	191	590,000	3	6	18	24	334,978	19	
29	Pozsony	82	295,048	2	6	12	24	131,515	38	
30	Sáros	65	197,878	2	6	12	19	97,600	51	
31	Somogy	114	231,059	2	6	10	17	151,028	44	
32	Sopron	57	210,016	2	5	11	17	123,421	38	
33	Szabolcs	115	220,719	2	4	13	17	124,371	—	
34	Szatmár	108	247,734	2	5	12	17	134,652	41	
35	Szepes	66	157,304	2	4	7	11	81,210	60	
36	Temes	116	320,480	3	5	9	14	145,283	17	
37	Túrócz	25	44,213	2	2	4	6	50,410	82	
38	Tolna	65	197,384	2	5	7	11	114,822	95	
39	Torna	10	30,037	2	2	2	4	32,801	10	
40	Torontál	132	350,000	3	5	12	15	172,422	46	
41	Trencsén	87	280,324	2	5	14	18	126,497	33	
42	Ugocsa	22	50,264	2	2	3	5	46,652	89	
43	Ung	59	115,997	2	5	5	10	91,418	27	
44	Vas	96	298,772	2	6	18	24	165,414	9	
45	Veszprém	74	206,026	2	4	13	17	123,311	50	
46	Zala	100	298,515	2	6	18	24	203,457	98	
47	Zaránd	21	47,889	2	1	5	6	52,635	—	
48	Zemplén	108	297,039	2	6	16	31	144,934	28	
49	Zólyom	50	88,130	2	3	3	7	63,183	20	
50	Hajdukerület	17	66,521	2	—	—	—	47,854	85	
51	Jászkunkerület	85	196,000	2	3	—	—	108,938	64	
52	Kővár vidék	12	34,115	2	—	6	—	45,286	55	Itt a járások helyét a jász, kis kun, és nagy kun kerületek pótolják. Ezek élén alkapitányok vannak
53	XVI. szepesi város	—	34,219	1	—	—	—	15,942	10	
54	N. kikindai kerület	20	63,107	—	—	—	—	56,000	—	Ezen 56,000 ft az 1868-ik évi megállapitás eredménye, ebből az államkincstár törv. költség fejében csak 18,000 ftot adott a többit a kerület magából fedezi.
	Összesen	—	9.933,159	114	219	465	766	6.021,057	21	

A letett Államvizsgálatok száma és minősége Magyarországon és Erdélyben 186⁷/₈-ban.

Folyo szám	Az államvizsgálat helye és neme	A megvizsgáltak összes száma	képesítettek			nem képesittettek			A képesittettek	A nem képesittettek	Jegyzet
			egyszerüen	kitüntetéssel		első izben		második izben	összes száma		
				mindén tárgyból	egy vagy több tárgyból	egy évre	rövidebb időre				
1	*Pesti egyetem.*										
	jogtörténelmi . . °/.	272	138	11	78	7	33	5	227	45	
	birósági { I. fél . .	52	34	—	12	—	6	—	46	6	
	birósági { II. év . .	164	72	11	71	—	10	—	154	10	
	°/.	133	60	4	63	—	6	—	127	6	
	államtudományi { I. fél	58	21	4	30	—	3	—	55	3	
	államtudományi { II. év	75	39	—	33	—	3	—	72	3	
	°/.	216	106	11	83	—	16	—	200	16	
2	Pozsonyi jogakadémia .	72	40	14	12	—	6	—	66	6	elméleti birósági
3	Nagyváradi jogakadémia	58	12	4	41	—	1	—	57	1	„ „
4	Kassai jogakadémia . .	81	38	12	29	—	2	—	79	2	„ „
	°/.	211	90	30	82	—	9	—	202	9	
5	Egri joglyceum . . .	33	32	—	—	—	1	—	32	1	„ „
6	Eperjesi joglyceum . .	45	14	6	21	—	4	—	41	4	„ „
	°/.	78	46	6	21	—	5	—	73	5	
7	*Kolozsvári jogakadémia.*										
	jogtörténelmi . . .	10	7	2	1	—	—	—	10	—	
	birósági	18	14	—	4	—	—	—	18	—	
	államtudományi . .	6	5	1	—	—	—	—	6	—	
	°/.	34	26	3	5	—	—	—	34	—	
8	*Nagyszebeni jogakadémia.*										
	jogtörténelmi . . .	8	4	1	2	—	1	—	7	1	
	birósági	14	9	4	1	—	—	—	14	—	
	államtudományi . . .	11	9	2	—	—	—	—	11	—	
	°/.	33	22	7	3	—	1	—	32	1	

MSH Könyvtár

Folyó szám	Az államvizsgálat helye és neme	A megvizsgáltak összes száma	képesittettek			nem képesittettek			A képesittettek	A nem képesittettek	Jegyzet
			egyszerüen	kitüntetéssel		első izben		második izben	összes száma		
				minden tárgyból	egy vagy több tárgyból	egy évre	rövidebb időre				
1	*Joytörténelmi*										
	Pesti egyetem . . .	272	138	11	78	7	33	5	227	45	
	Kolozsvári jogakadémia	10	7	2	1	—	—	—	10	—	
	N. szebeni „	8	4	1	2	—	1	—	7	1	
	Összesen . .	290	149	14	81	7	34	5	244	46	
2	*Birósági*										
	Pesti egyetem . . .	216	106	11	83	—	16	—	200	16	
	Királyi jogakadémiák .	211	90	30	82	—	9	—	202	9	
	Joglyceumok . . .	78	46	6	21	—	5	—	73	5	
	Kolozsvári jogakadémiák	18	14	—	4	—	—	—	18	—	
	N. szebeni „	14	9	4	1	—	—	—	14	—	
	Összesen . .	537	265	51	191	—	30	—	507	30	
3	*Államtudományi*										
	Pesti egyetem . . .	133	60	4	63	—	6	—	127	6	
	Kolozsvári jogakadémia	6	5	1	—	—	—	—	6	—	
	N. szebeni „	11	9	2	—	—	—	—	11	—	
	Összesen . .	150	74	7	63	—	6	—	144	6	
	Államvizsgálatok összege										
1	Magyarországon . .	910	440	62	327	7	69	5	829	81	
2	Erdélyben	67	48	10	8	—	1	—	66	1	
	Mindössze . .	977	488	72	335	7	70	5	895	82	

A szab. kir. városok

belállapota, vagyoni- s egyéb viszonyai.

A belügyi m. k. ministerium VI-dik szakosztályának közleménye alapján.

KSH könyvtár

Folyó szám	A város neve	A város keletkezésének éve	Lakosság száma	Osztályzat	Képviselők száma	Az 1868. évi leltár és költségelőirányzat kivonata						Észrevétel
						Cselekvő vagyon			Szenvedő vagyon	Tiszta vagyon	Bevétel	Kiadás	Eredmény		Községi pótadó %-ban	
						Jövedelmező	Nem jövedelmező	Összesen					felesleg	hiány		
1	Arad	1826	29,200	közép	125	2.333,024	137,559	2.470,583	232,312	2,238,271	221,946	258,057	—	36,111	36	A hiányt a törv. költség czimén járó segélylyel fedezi.
2	Bakabánya	1686	3,700	kis	41	103,791	63,026	171 817	1,182	170,635	7,854	9,197	—	1,343	—	
3	Bártfa	1324	4,700	kis	46	446,953	70,514	517,467	11,696	505,771	42,697	42,697	—	—	—	
3	Bazin	1647	4,700	kis	46	278,495	6,319	284,814	15,330	269,484	28,604	30,157	—	1,553	17	
5	Bélabánya	1468	1,800	kis	30	24,363	203,544	227,907	2,759	225,143	3,102	3,024	78	—	—	
6	Beszterczebánya	1225	12 400	közép	83	649,811	842,257	1.492,068	149,208	1.342,860	42,537	53,928	—	11,391	10	A hiányt tak arékosság által fedezi.
7	Breznóbánya	1650	11,500	kis	80	242,726	35,561	278,290	25,535	252,75	48,786	51,675	—	2,885	—	
8	Buda	1244	54,800	nagy	188	3.990,334	2.110,866	610,300	2.382,503	3.718,697	300,429	424,598	—	124,169	40	Takarékosság útján.
9	Debreczen	1715	46,800	nagy	180	8.122,421	5.283,426	13.405,847	981,303	12.424,544	476,943	509,538	—	32,595	—	
10	Eperjes	1324	9,900	kis	72	912,957	103,052	1.016,009	94,290	921,719	62,0.0	6 ,47.	—	2,446	—	
11	Esztergom	1708	8,700	kis	66	393,924	83,820	477,741	127,214	350,530	58,553	56,719	1,834	—	—	
12	Felsőbánya	—	6,100	kis	53	298,427	29,797	328,224	1,727	326,497	35,300	30,805	4,495	—	—	
13	Győr	1743	19,200	közép	100	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
14	Kassa	1244	16,800	közép	94	2.578,410	578,667	3.157.107	371,744	2.785,363	241,819	246,528	—	4,709	—	A hiány csak látszólagos.
15	Késmárk	1380 1650	3,500	kis	40	447,977	89,688	537,665	19,264	518,401	34,880	34,88.	—	—	—	
16	Kecskemét	—	45,200	nagy	176	1.492,546	140,581	1.633,127	222,263	1.410,864	195,920	213,657	—	17,737	—	
17	Kismarton	1648	3,700	kis	41	160,532	18,051	178,613	54,397	124,216	19,868	21,312	—	1,444	16	
18	Komárom	—	12,800	közép	84	1.033,817	135,183	1.169,000	77,372	1.091,628	99 470	95,860	3,610	—	25	A fölösleg szenvedőségek törlésére szolgál.
19	Korpona	1244	3,500	kis	40	289,997	34.886	324,883	32,357	292,526	22,235	22,972	—	737	10	
20	Körmöczbánya	1100	8,500	kis	65	802,513	27,922	830,435	19,148	811,287	92,870	89,924	2,945	—	—	
21	Kőszeg	1649	7,100	kis	58	429,445	18.604	448,049	67,568	380,481	41,038	46,104	—	5,066	40	
22	Libetbánya	1379	1,900	kis	32	57,563	84,846	142,409	25	142,384	11,654	11,412	243	—	—	
23	Löcse	1242	6,100	kis	53	592,863	51,236	644,099	97,380	546,719	38,859	38,859	—	—	—	
24	Modor	1607	4,600	kis	45	527.992	24,043	552,035	29,522	522.513	42,812	53,815	—	11,063	25	
25	Nagybánya	1347	7,500	kis	60	675,022	521,027	1.196,049	15,273	1.180,776	54,881	54,510	371	—	—	
26	Nagyszombat	1238	8,500	kis	65	1.274,303	46,645	1.320,948	103,913	1 217,035	86,169	86,169	—	—	—	
27	Pécs	1780	20,000	közép	102	2.154,770	105,218	2.259,988	226,731	2.033,257	161,390	184,541	—	23,151	35	
28	Nagyvárad	—	24,000	közép	112	1.522,643	77,378	1.600,021	182,230	1.417,791	184 096	217,004	—	32,908	25	
29	Pest	1703	144,400	nagy	300	hiányoznak az adatok					2.110,320	2.0 .2,068	68,252	—	—	
30	Pozsony	1291 1436	43,600	nagy	174	1.167,581	392,081	1.559,662	1.082,409	477,253	406.061	450,020	—	43,959	30	
31	Ruszt	1681	1,500	kis	30	87.512	32,642	120,154	34,737	85,417	8,721	8,396	325	—	—	
32	Selmeczbánya	1244	14,800	közép	89	467,787	23,253	491,040	144,585	346,455	46,987	47,373	—	386	—	
33	Sopron	1342	19,200	közép	100	1.615,279	147,418	1.792,697	389,918	1.402,779	337,266	352,238	—	14,972	41	
34	Szabadka	1779	58,000	nagy	192	3.359,759	775,623	4.135,382	538,921	3.596,461	243,259	277,028	—	33,769	—	
35	Szakolcza	1141	7,500	kis	60	721,067	27,280	748,347	54,711	693,63	45,227	46,767	—	1,540	—	
36	Szatmár-Németi	1715	16,400	közép	93	1.182,805	1.072.891	2.255,697	132,929	2.122,768	161,657	170,557	—	8,900	30	
37	Szeben (kis)	1534	2,700	kis	36	434,159	10,680	444,839	16,646	428,193	19,851	19,633	218	—	—	
38	Szeged	1200 1715	74.000	nagy	212	4.390,583	1.780,186	6.170,769	604,707	5.566,062	350.409	371,896	—	21,427	25	
39	Székes-Fehérvár	1541	27,200	közép	120	1.951,596	303,424	2,255,020	313,872	1.941,148	171,316	186,478	—	15,162	30	
40	Szent-György	1647	2,700	kis	36	318,540	80,508	399,048	48,926	350,122	44,028	43,037	991	—	—	
41	Temesvár	1780	22,800	közép	109	1.793,093	790,223	2.583.316	468,757	2.114,559	221,716	247,60.	—	25,887	30	
42	Trencsén	1412	3,500	kis	40	112,300	54,705	167,005	14,254	152,751	24,278	27,590	—	3,312	—	
43	Ujbánya	1345	5,100	kis	48	169,242	194,966	364,208	12,963	351,245	16,503	21,785	—	5,282	7	
44	Ujvidék	1751	16,800	közép	94	2.227,878	49,839	2.277,717	60,878	2.216,839	144,459	14. ,400	59	—	—	
45	Versecz	—	20,000	közép	102	1.661,530	384,577	2.046,137	312,123	1.734,014	200,823	233,266	—	32,443	—	
46	Zilah	—	5,100	kis	48	255,930	33,941	289,871	8,764	281,107	16,350	16,232	118	—	—	
47	Zólyom (ó)	1342	1,900	kis	32	51,731	4,888	56,619	10,768	45,851	11,530	12,017	—	481	—	
48	Zombor	1751	22,800	közép	109	842,513	60,213	902.726	92,352	810,374	141,570	140,991	586	—	—	
49	Göllniczbánya	—	5.900	kis	52	681,712	32,564	714,276	45,199	669,077	30,709	30,709	—	1	—	
	összesen a szabad királyi városok	—	—	**)	—	*) 55.345,307	*) 17.195,621	72.540,928	*) 9.932,665	*) 62.608,263	7.409,837	7.842,481	—	432,644	—	

*) A vagyon kimutatása Pest város részéről hiányzik.

**) Az 1848 : 23. t. cz. osztályzata szerint van : 7 nagy, 15 közép, 27 kis, összesen =49 sz. k. város.

I. *Nagy városok* : Pest, Buda, Debreczen, Kecskemét, Pozsony, Szabadka, Szeged. =7.

II. *Közép városok* : Arad. Székes-Fehérvár, Nagyvárad, Zombor, Temesvár, Versecz, Győr, Kassa, Komárom, Pécs, Sopron, Ujvidék, Szatmár-Németi, Selmeczbánya. Beszterczebánya. =15.

III. *Kis városok* : Breznóbánya, Eperjes, Esztergom, Nagyszombat, Körmöczbánya, Nagybánya, Szakolcza, Kőszeg, Felsőbánya Löcse, Göllniczbánya, Ujbánya, Zilah, Bártfa, Bazin, Modor, Bakabánya, Kismarton, Késmárk, Korpona, Trencsén, Kis-Szeben, Szent-György, Zólyom, Libetbánya, Bélabánya, Ruszt. =27.

Az izraelita kongressus

alkalmával összeirt izraelita választók kerületek és foglalkozásuk szerint 1868-ban.

Folyó szám	Megye, választókerület, hitközség.	rabbi és helyettes	orvos, ügyvéd, mérnök	kereskedő, alkusz	iparos, gyáros, fuvaros	korcsmáros, kávés, vendéglős	földbirtokos	bérlő, gazda, gazdatiszt	tanító, kántor, zeneмester	magánzó	foglalkozása nincs kimutatva	művész, iró	összesen
	I. Magyarország.												
1	*Abauj megye.*												
	I. Kassai vker. 9 hitközséggel	2	8	144	115	49	32	71	22	7	3	—	453
	II. Gönczi vk. 26 hitközs.	5	5	158	116	45	50	68	17	—	—	—	464
	III. Csereháti vk. 1 hitk.	1	1	22	51	5	30	38	10	—	1	—	159
	IV. Füzéri vk. 2 hitközs.	1	—	27	32	—	22	104	11	—	—	—	197
	V. Szikszói vk. 22 hitk.	1	—	54	27	41	23	47	—	—	—	—	193
	összesen .	10	14	405	341	140	157	328	60	7	4	—	1,466
2	*Arad megyében* 1 vker. 6 hitközséggel .	—	5	222	59	44	29	68	22	3	—	—	452
3	*Árva megye.*												
	I. Alsó-Kubin vk. hitközségek száma hiányzik	—	—	—	—	—	—	—	—	—	195	—	195
	II. Namesztói vk. 1 hitk.	1	3	81	42	—	3	29	10	1	—	—	170
	összesen .	1	3	81	42	—	3	29	10	1	195	—	365
4	*Bács-Bodrog megye* (szabályszerüleg 6 vkerülettel)												
	I. Ó-Becsei vk. 1 hitk.	—	2	29	4	—	8	1	4	—	—	—	48
	II. Tiszai vk. 7 hitközs.	7	7	219	60	3	66	1	18	6	—	—	387
	III. Ujvidéki vk. 4 hitk.	1	4	63	16	—	—	—	8	2	—	—	94
	IV. Palánkai vk. 7 hitk.	2	5	91	20	1	14	—	4	1	—	—	138
	V. Kulai vk. 11 hitközs.	1	7	266	52	2	53	5	27	5	—	—	418
	VI. Szabadkai vk. 6 hitk.	1	9	180	56	6	19	5	11	13	—	—	300
	VII. Zombori vk. 25 hitk.	3	13	306	52	2	1	3	6	17	3	—	406
	összesen .	15	47	1,154	260	14	161	15	78	44	3	—	1,791
5	*Baranya megye* kimutatása hiányzik . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
6	*Bars megye* 6 hitközség	—	—	2	—	—	—	—	—	—	413	—	415
7	*Békés megye* 12 hitközség	—	—	—	—	—	—	—	—	—	507	—	507
8	*Bereg megye.*												
	I. Tiszaháti vk. 29 hitk.	2	—	57	42	8	51	43	8	—	—	—	211
	II. Felvidéki vk. 1 hitk.	1	—	40	22	35	140	38	2	—	1	—	279
	III. Rákosi vk. 1 hitközs.	—	—	1	—	91	143	—	—	—	—	—	235
	IV. Kászonyi vk. 26 hitk.	1	—	155	26	2	66	55	—	—	1	—	306
	V. Szolyvai vk. 2 hitk.	1	—	39	24	7	49	53	2	—	—	—	175
	összesen .	5	—	292	114	143	449	189	12	—	2	—	1,206
9	*Bihar megye.*												
	I. Belényes Körösvölgyi vk. 4 hitközséggel	4	1	96	41	64	9	116	11	—	1	—	343
	II. Sárréti vk. 11 hitk.	7	1	235	39	28	19	84	24	—	—	—	437
	III. Érmelléki vk. 7 hitk.	8	3	178	112	45	65	83	12	—	—	—	506
	IV. Szalontai vk. 6 hitk.	1	2	56	164	—	15	51	12	—	1	—	302
	összesen .	20	7	565	356	137	108	334	59	—	2	—	1,588

Folyó szám	Megye, választókerület, hitközség.	rabbi és rabbi-helyettes	orvos, ügyvéd, mérnök	kereskedő, alkusz	iparos, gyáros, fuvaros	korcsmáros, kávés, Vendéglős	földbirtokos	*bérlő gazda,* s.datiszt	tanító, kántor, zeuemester	magánzó	foglalkozása nincs kimutatva	művész, iró	összesen
10	*Borsod megye* kimutatása hiányzik . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
11	*Csanád megye.*												
	I. Battonyai vk. 5 hitk.	—	—	76	37	7	—	14	1	5	—	—	140
	II. Makói vk. 4 hitközség	—	—	—	—	—	—	—	—	—	196	—	196
	összesen .	—	—	76	37	7	—	14	1	5	196	—	336
12	*Csongrád megye* 9 hitk. .	4	9	279	81	13	14	53	17	5	—	—	475
13	*Esztergom megye* Esztergom várossal 5 hitközség .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	318	—	318
14	*Fehér megye* Sz.-Fehérvár sz. k. várossal												
	I. Fehérvári vk. . .	3	4	218	52	12	2	—	19	1	—	—	311
	II. K. Nyéki vk. . .	1	3	220	52	14	8	17	16	—	—	—	331
	III. Sárbogárdi vk. . .	2	3	136	37	—	6	7	9	—	—	—	200
	összesen .	6	10	574	141	26	16	24	44	1	—	—	842
15	*Győr megye*	—	—	—	—	—	—	—	—	—	337	—	337
16	*Gömör megye* kimutatása hiányzik	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
17	*Hajdukerület* 6 hitközség	7	3	147	36	11	3	29	10	—	—	—	246
18	*Heves és K. Szolnok.*												
	I. Hevesi vk. 41 hitközs.	4	5	332	62	18	6	109	19	—	—	—	555
	II. Szolnoki vk. 13 hitk.	8	9	341	74	16	4	63	24	—	—	—	539
	III. Egri vk. 3 hitközség	3	4	107	59	16	5	56	15	—	—	—	265
	Utólag igazoltak a 3 vker.	1	60	3	2	5	18	2	—	4	33	—	128
	összesen .	16	78	783	197	55	33	230	58	4	33	—	1,487
19	*Hont megye.* Ipolysági vk. és hitközség	1	2	91	4	90	12	36	4	1	—	—	241
20	*Jászkún kerület.*												
	I. Jászberényi vk. . .	4	2	178	32	—	2	17	2	—	—	—	237
	II. Kiskúnfélegyházi vk.	3	3	332	58	7	14	10	22	—	—	—	449
	összesen .	7	5	510	90	7	16	27	24	—	—	—	686
21	*Komárom megye.*												
	I. Komáromi vk. 4 hitk.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	495
	II. Tatai kerület 4 hitk.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	494
	összesen .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	989	—	989
22	*Kővár vidék* 21 hitközség	—	—	—	—	—	—	—	—	—	354	—	354
23	*Közép-Szolnok megye* .	4	4	86	63	51	113	181	8	3	—	—	513
24	*Kraszna megye* 3 hitközs.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	358	—	358
25	*Krassó-Zaránd.*												
	I. Körösb. összeiró bizotts.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	42	—	42
	II. Lugosi össz. biz. 3 hitk.	1	4	123	24	6	1	4	3	4	5	—	175
	III. Oraviczai ö. b. 2 hitk.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	65	—	65
	összesen .	1	4	123	24	6	1	4	3	4	112	—	282

KSH Könyvtár

Folyó szám	Megye, választókerület, hitközség.	rabbi és rabbi-helyettes	orvos, ügyvéd, mérnök	kereskedő, alkusz	iparos, gyáros, fuvaros	korcsmáros, kávés, vendéglős	földbirtokos	bérlő, gazda, gazdatiszt	tanító, kántor, zenemester	magánzó	foglalkozása nincs kimutatva	művész, író	összesen
26	*Liptó megye*	—	—	—	—	—	—	—	—	—	254	—	254
27	*Mármaros megye.*												
	I. Bereznai vk. 1 kitközs.	—	—	2	—	—	—	93	—	—	—	—	95
	II. Bocskói vk. . . .	—	—	118	64	115	32	101	1	—	—	—	431
	III. Hosszúmezői vk. 11 hk.	—	—	101	69	24	19	69	15	18	—	—	315
	IV. Huszti vk. . . .	1	1	53	21	—	—	20	1	—	—	—	97
	V. Izai kerület . . .	1	—	—	294	1	1	4	5	2	—	—	308
	VI. Ökörmezői vkerület.	—	—	27	1	—	22	152	—	—	—	—	202
	VII. Técsői vk. . . .	3	—	122	129	—	1	176	25	—	—	—	456
	VIII. Felső-Vissói vk. .	3	—	154	121	36	13	15	2	—	—	—	344
	összesen .	8	1	577	699	176	88	630	49	20	—	—	2,248
28	*Mosony megye* . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	198	—	198
29	*Nyitra megye* kimutatása hiányzik	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
30	*Nógrád megye.*												
	I. Losonczi vk. 2 hitk.	2	4	178	70	101	3	38	11	3	—	—	410
	II. Széchényi vk. . .	4	2	170	102	51	72	96	14	3	—	—	514
	összesen .	6	6	348	172	152	75	134	25	6	—	—	924
31	*Pest megye* kimut. hiányzik	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
32	*Pozsony megye.*												
	I. Bazini vk. . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	253	—	253
	II. Galantai vk. . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	426	—	426
	III. N.-Magyari vk. . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	396	—	396
	IV. N.-Szombati vk. . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	327	—	327
	V. Sz. Jánosi vk. . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	213	—	213
	VI. Stomfai vk. . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	191	—	191
	összesen .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1,806	—	1,806
33	*Sáros megye* (szabályszerűleg 6 választókerülettel)												
	I. N.-Sárosi vk. . .	—	—	20	7	60	11	29	1	1	—	—	129
	II. Sirokai vk. . . .	—	—	12	5	5	—	—	1	—	—	—	23
	III. Felső-Tarczai vk. .	2	—	44	13	52	18	56	11	—	—	—	196
	IV. Alsó-Tarczai vk. .	3	5	126	67	69	26	38	15	—	—	—	349
	V. Makoviczi vk. . .	—	1	72	20	74	22	10	3	—	—	—	202
	VI. Tapolyai vk. . .	1	—	120	35	91	17	53	8	—	—	—	325
	VII. Szekcsői vk. . .	1	—	88	32	85	6	33	20	—	—	—	265
	összesen .	7	6	482	179	436	100	219	59	1	—	—	1,489
34	*Somogy megye.*												
	I. Kaposvári vk. .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	386	—	386
	II. Lengyeltóti vk. . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	414	—	414
	III. Szigetvári vk. . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	211	—	211
	IV. Csurgói vk. . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	109	—	109
	összesen .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1,120	—	1,120
35	*Sopron megye.*												
	I. Kapuvári vk. 15 hitk.	5	2	233	40	48	1	9	6	—	—	1	345
	II. Kismártoni vk. 2 hitk.	5	—	94	11	1	—	—	10	4	—	—	125
	III. Mattersdorfi és Kobersdorfi vk. 2 hitközs.	15	3	219	17	6	—	—	11	1	—	—	272
	IV. Lackenbachi vk. 1 hitk.	7	1	190	30	2	—	—	11	8	—	2	251
	összesen .	32	6	736	98	57	1	9	38	13	—	3	993

Folyó szám	Megye, választókerület, hitközség.	rabbi és rabbi-helyettes	orvos, ügyvéd, mérnök	kereskedő, alkusz	iparos, gyáros, fuvaros	korcsmáros, kávés, vendéglős	földbirtokos	bérlő, gazda, gazdatiszt	tanító, kántor, zenemester	magánzó	foglalkozása nincs kimutatva	művész, író	összesen
36	*Szatmár megye.*												
	I. valasztékerület . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	685	—	685
	II. „ . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	255	—	255
	III. „ . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	480	—	480
	IV. „ . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	377	—	377
	Szatmárnémeti városában	2	2	56	85	28	5	2	7	—	—	1	188
	összesen .	2	2	56	85	28	5	2	7	—	1,797	1	1,985
37	*Szepes megye.*												
	I. Késmárki vk. . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	148	—	148
	II. Lőcsei vk. . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	244	—	244
	összesen .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	392	—	392
38	*Szabolcs megye.*												
	I. Nyir-Bogdányi vk. .	9	2	188	121	53	65	129	5	3	—	—	575
	II. Nádudvari vk. . .	3	1	182	28	—	4	—	2	—	—	—	220
	III. N.-Kállói vk. . .	5	1	261	105	—	33	13	10	58	—	—	486
	IV. Nyír-Bátori vk. . .	2	2	177	99	20	34	132	11	1	—	—	478
	V. Kis-Várdai vk. . .	4	2	167	107	17	9	95	11	7	—	—	420
	VI. Lök-Nyiregyházi vk.	4	7	350	100	1	20	3	17	—	—	—	502
	összesen .	27	15	1,325	560	91	165	373	56	69	—	—	2,681
39	*Temes megye.*												
	I. Mehalai vk. 5 hitközs.	—	—	67	23	—	—	15	1	—	—	—	106
	II. Verseczi vk. 2 hitközs.	—	5	71	62	1	—	2	6	—	—	—	147
	összesen .	—	5	138	85	1	—	17	7	—	—	—	253
40	*Tolna megye.*												
	I. Paksi vk. 3 hitközs. .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	307	—	307
	II. Szegszárdi vk. 4 hitközs.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	207	—	207
	III. Bonyhádi vk. 2 hitk.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	132	—	132
	IV. Tamási vk. 5 hitközs.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	392	—	392
	összesen .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1,038	—	1,038
41	*Torna megye* 8 hitközs. .	1	1	25	26	32	11	25	3	—	—	—	124
42	*Torontál megye.*												
	I. N.-Sz.-Miklósi vk. .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	474	—	474
	II. N.-Becskereki vk. .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	309	—	309
	összesen .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	783	—	783
43	*Trencsén megye.*												
	I. Trencsini vk. . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	388	—	388
	II. Zsámbokréti vk. .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	271	—	271
	III. Puchói vk. . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	349	—	349
	IV. Vág-Beszterczei vk.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	254	—	254
	V. Hliníki vk. . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	313	—	313
	VI. Zsolnai vk. . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	359	—	359
	összesen .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1,934	—	1,934
44	*Turócz megye* . . .	1	5	112	7	11	—	42	9	2	—	—	189
45	*Ugocsa megye.*												
	I. Tiszáninneni vk. . .	1	2	73	117	30	57	213	16	65	—	—	574
	II. Tiszántúli vk. . .	1	—	77	71	52	11	184	3	—	—	—	399
	összesen .	2	2	150	188	82	68	397	19	65	—	—	973

KSH könyvtár

Folyó szám	Megye, választókerület, hitközség.	rabbi és rabbihelyettes	orvos, ügyvéd, mérnök	kereskedő, alkusz	iparos, gyáros, fuvaros	korcsmáros, kávés, vendéglős	földbirtokos	bérlő, gazda, gazdatiszt	tanító, kántor, zenemester	magánzó	foglalkozása nincs kimutatva	művész, író	összesen
46	*Ung megye.*												
	I. Kaposi vk. . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	606	—	606
	II. Szobránczi vk. . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	475	—	475
	III. N.-Bereznai vk. .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	239	—	239
	összesen .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1,320	—	1,320
47	*Vas megye.*												
	I. Körmendi vk. 6 hitk.	2	2	112	51	18	6	—	6	2	45	—	244
	II. Simonyi-Kis-Czelli vk. 4 hitközséggel . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	223	—	223
	III. Szombathelyi vk. 5 hk.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	182	—	182
	IV. Rohonczi vk. 3 hitk.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	151	—	151
	összesen .	2	2	112	51	18	6	—	6	2	601	—	800
48	*Veszprém megye.*												
	I. Veszprémi vk. . .	5	9	232	92	16	9	24	14	7	—	—	408
	II. Devecseri vk. . .	6	3	193	65	74	22	9	14	3	—	—	389
	III. Zírczi vk. . . .	4	5	208	81	9	10	30	9	1	—	—	357
	összesen .	15	17	633	238	99	41	63	37	11	—	—	1,154
49	*Zala megye.*												
	I. Zala-Egerszegi vk. .	7	7	180	108	41	16	5	11	—	—	—	375
	II. Csáktornyai vk. . .	4	6	57	55	26	1	4	9	—	110	—	272
	III. Keszthelyi vk. . .	2	3	56	62	14	—	1	7	3	—	—	148
	IV. Tapolczai vk. . .	4	7	137	112	39	67	26	18	94	—	—	504
	összesen .	17	23	430	337	120	84	36	45	97	110	—	1,299
50	*Zemplén megye.*												
	I. Nagy-Mihályi vk. .	2	2	114	76	78	25	81	14	5	—	—	397
	II. Király helmeczi vk.	1	1	51	195	65	35	146	2	4	—	—	500
	III. Sáros-Pataki vk. .	4	—	85	59	14	94	33	14	—	—	—	303
	IV. Gálszécsi vk. . .	1	3	118	97	95	17	79	6	1	—	—	417
	V. Homonnai vk. . .	2	4	68	32	67	18	75	4	23	—	—	293
	VI. Varannói vk. . .	—	2	40	30	71	1	61	3	4	—	—	212
	VII. Alsó-Hegyaljai vk.	3	2	119	56	45	11	10	7	—	—	—	253
	VIII. Sztropkói vk. . .	3	—	105	34	68	—	65	23	1	—	—	299
	IX. Gesztelyi vk. . .	—	—	11	66	21	3	22	5	2	—	—	130
	X. S. A. Ujhelyi vk. .	3	4	167	199	56	5	8	11	—	—	—	453
	összesen .	19	18	878	841	580	209	580	89	40	—	—	3,257
51	*Zólyom megye* . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	155	—	155
	A 46 megyében volt választó összesen	238	301	11,693	5,863	2,767	2,042	4,527	881	424	15,331	4	44,071
	A megyékbe bekebelezett mindazonáltal nagyobb hitközséget s ennélfogva külön választókerületet képző *városok* :												
1	Baja (Bács)	—	4	98	32	—	6	—	7	15	—	—	162
2	Balassa-Gyarmat (Nógrád)	2	4	125	52	10	4	—	1	3	—	—	201
3	Gyöngyös (Heves) . .	1	5	146	44	3	2	4	12	5	—	—	222
4	L. Sz. Miklós (Liptó) .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	125	—	125
5	M. Sziget (Mármaros) .	3	2	34	171	5	—	—	8	2	—	—	225

Folyó szám	Megye, város, választókerület, hitközség.	rabbi és rabbihelyettes	orvos, ügyvéd, mérnök	kereskedő, alkusz	iparos, gyáros, fuvaros	korcsmáros, kávés, vendéglős	földbirtokos	bérlő, gazda, gazdatiszt	tanító, kántor, zenemester	magánzó	foglalkozása nincs kimutatva	művész, író	összesen
6	Miskolcz (Borsod) . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	543	—	543
7	Munkács (Bereg) . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	418	—	418
8	Nagy-Kanizsa (Zala) kimutatása hiányzik . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
9	Nyitra (Nyitra) . . .	—	8	178	64	30	2	8	12	—	—	—	302
10	Ó-Buda (Pest) . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	389	—	389
11	Pápa (Veszprém) . .	—	6	219	125	24	—	4	7	—	30	—	415
12	Sátoralja-Ujhely (Zemplén)	3	4	167	199	56	5	8	11	—	—	—	453
13	Szerdahely (Pozsony) .	3	2	101	125	23	2	1	13	1	—	—	271
14	Vág-Ujhely (Nyitra) .	1	4	99	29	17	—	—	15	16	—	—	181
15	Ungvár (Ung) . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	437	—	437
	összesen .	13	39	1,167	841	168	21	25	86	42	1,942	—	4,344
	Sz. kir. városok.												
1	Arad	—	—	—	—	—	—	—	—	—	258	—	258
2	Buda	—	4	119	43	7	—	—	7	—	3	—	183
3	Debreczen	—	4	111	33	10	—	14	11	8	—	—	191
4	Győr	—	—	—	—	—	—	—	—	—	207	—	207
5	Nagy-Károly . . .	1	4	73	68	7	7	6	5	5	—	—	176
6	Nagy-Várad	6	21	461	308	15	8	6	29	5	—	—	859
7	Pécs	1	4	49	12	4	—	—	16	3	—	1	90
8	Pest	1	93	1,026	560	28	8	7	79	73	—	—	1,875
9	Pozsony	—	—	—	—	—	—	—	—	—	376	—	376
10	Szeged	—	—	—	—	—	—	—	—	—	109	—	109
11	Temesvár	2	8	197	146	14	11	9	13	6	—	—	406
12	Kecskemét	1	4	162	44	7	—	17	9	—	—	—	244
	összesen .	12	142	2,198	1,214	92	34	59	169	100	953	1	4,974
	Összevonás												
	Megyékben	283	301	11,693	5,863	2,767	2,042	4,527	881	424	15,331	4	44,071
	Önálló városokban . .	13	39	1,167	841	168	21	25	86	42	1,942	—	4,344
	Sz. kir. városokban . .	12	142	2,198	1,214	92	34	59	169	100	953	1	4,974
	összesen .	263	482	15,058	7,918	3,027	2,097	4,611	1,136	566	18,226	5	53,389

KSH Könyvtár

Folyó szám	Választókerület, összeiró-bizottság és hitközség.	A választók foglalkozás szerint kimutatva: rabbi	orvos, ügyvéd, mérnök	üzér, kereskedő, alkusz	iparos, gyáros, fuvaros	korcsmáros, kávés, vendéglős	földbirtokos	bérlő, gazda	magánzó	tanító, kántor, hivatalnok, könyvvivő	foglalkozás nincs kimutatva	összes választók
	II. Erdély.											
1	*Kolozsvári* választókerület és hitközség . . .	1	2	34	39	9	—	2	8	10	—	115
2	*Károlyfehérvári* vk. 3 hitk.	3	4	31	89	14	4	9	8	4	—	166
3	*Maros-Vásárhelyi* vk.											
	1. Erdő-Sz. Györgyi összeiró bizottság 2 hitk.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	131	131
	2. Megyesi összeiró biz. 11 hitközséggel .	2	—	48	25	5	18	70	—	3	—	171
	3. Maros-Sz. Királyi összeiró biz. 15 hitk. .	—	—	11	9	9	13	87	1	—	—	130
	összesen .	2	—	59	34	14	31	157	1	3	131	432
4	*Déva sat. sat. és Abrudbányabeli* izrl. választóker.											
	1. Dévai ö. biz. 6 hitk.	1	—	48	6	1	—	16	1	—	—	73
	2. N. Enyedi ö. b. 5 hitk.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	164	164
	3. Alvinczi ö. b. 6 hitk.	—	—	101	4	—	9	8	—	—	—	122
	összesen .	1	—	149	10	1	9	24	1	—	164	359
5	*Fogarasi* vk. 3 hitközs. .	1	1	54	14	7	—	33	12	10	—	132
6	*Naszódi* vk. 17 hitközs.	2	—	117	80	89	41	94	1	13	—	437
7	*Szamos-Ujvár, Torda, Bágyon, Mócs, Hidalmás, Bánffi-Hunyad s Gyalu* vkerület.											
	1. Bánfi-Hunyad ö. biz. 1 hitközséggel. .	1	—	52	9	—	13	70	—	4	—	149
	2. M. Frátai ö. b. 1 hitk.	—	—	1	2	—	6	20	—	—	—	29
	3. Hidalmási ö. b. 10 hitk.	2	—	13	6	5	43	41	1	5	—	116
	4. Tordai ö. b. 6 hitközs.	1	—	6	16	3	2	34	2	—	—	64
	5. N. Iklandi ö. b. 11 hitk.	—	—	15	10	31	12	36	1	2	—	107
	összesen .	4	—	87	43	39	76	201	4	11	—	465
8	*Deési* választókerület											
	1. Deési ö. biz. 14 hitk.	—	1	14	25	3	14	101	10	—	—	168
	2. Rettegi ö. biz. 5 hitk.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	86	86
	3, Bethleni ö. b. 9 hitk.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	105	105
	4. Alparéti ö. b. 3 hitk.	—	—	9	—	9	7	63	—	—	—	88
	5. M. Láposi biz. 1 hitk.	1	—	7	9	—	2	2	—	—	—	21
	összesen .	1	1	30	34	12	23	166	10	—	191	468

Folyó szám	Választókerület, összeiró-bizottság, hitközség.	A választók foglalkozás szerinti kimutatása: rabbi	orvos, ügyvéd, mérnök	üzér, kereskedő, alkusz	iparos, gyáros, fuvaros	korcsmáros, kávés, vendéglős	földbirtokos	bérlő, gazda	magánzó	tanító, kántor, hivatalnok	ismeretlen foglalkozású	összes választók
	Választókerületek összesen											
1	Kolozsvári választókerület 1 hitközséggel . .	1	2	34	39	9	—	2	8	10	—	105
2	Károlyfehérvári választókerület 3 hitközséggel .	3	4	31	89	14	4	9	8	4	—	166
3	Maros-Vásárhelyi vk. 3 összeiró biz. 28 hitk.	2	—	59	34	14	31	157	1	3	131	432
4	Déva-Abrudbányai vker. 3 összeiró biz. 17 hitk.	1	—	149	10	1	9	24	1	—	164	359
5	Fogarasi választókerület 3 hitközséggel . . .	1	1	54	14	7	—	33	12	10	—	132
6	Naszódi választókezület 17 hitközséggel . . .	2	—	117	80	89	41	94	1	13	—	437
7	Sz. Ujvár, Torda sat. vker. 5 összeiró biz. 29 hitk.	4	—	87	43	39	76	201	4	11	—	465
8	Deési vker. 5 összeiró biz. 32 hitközséggel . .	1	1	30	34	12	23	166	10	—	191	468
	A 8 vker. összesen 130 hitk.	15	8	561	343	185	184	686	45	51	486	2,564

*) Erdélynek területe 9 választókerületre osztatott fel. Az átküldött iratokban azonban csak 8 választókerület van felemlítve; hiányzik pedig a választási alapszabályzat 3. pontja alatt N. Szeben — Sz. Imre helynevekkel megnevezett választókerület kimutatása. Ezen 3. pont alatti választókerület helynevei egy kettőnek kivételével a községek közt sem fordulnak elő, s azoknaak nyoma egyáltaljában fel nem található az iratok közt. Az idézett alapszabályzat 1. 2. és 6. pontjai alatt megnevezett helységek sem találhatók fel valamennyien a hitközségek, vagy összeiró bizottságok székhelyei közt, jelesen *Puj, Solymos, Hátszeg, Sárkány, Köhalom, Hosszúfalu, Barátos, Kézdivásárhely* és a 3. pont alattiak közül N. Szeben, Megyes, Segesvár, Radnoth, D.Sz. Márton kivételével, *Káp-Monostor, Semesnye, Bagyon* hiányzanak.

KSH könyvtár

A Honvédalapból

részére 1868. év deczember 30-ig utalványozás folytán hatóságonkint és rangfokozatok helyesbítésekre, — úgy szintén azon előlegeknek kimutatása, melyek

segélyzettek

szerint elkülönítve kiadott összegek, tekintettel az előjegyzett beszüntetésekre és 1867-dik évben segélykép kiosztattak, és az utalványozásoknál számba vétettek.

Folyó szám	A hatóság neve		Tábornokok						Ezredesek					
			maguk		özvegyeik		árváik		maguk		özvegyeik		árváik	
			létszám	pénz frt	kr	létszám	pénz frt	kr	létszám	pénz frt	kr	létszám	pénz frt	kr	létszám	pénz frt	kr
1	Abauj megye		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
2	Arad m.		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
3	Árva m.		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
4	Bács m.		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
5	Baranya m.		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
6	Bars m.		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
7	Békés m.		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
8	Beregh m.		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
9	Bihar m.	t	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
10	Borsod m.		—	—	—	—	—	—	1	1,220	—	1	610	—	—	—	—	—
11	Csanád m.		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
12	Csongrád m.		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
13	Esztergom m.		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
14	Fehér m.		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
15	Gömör m.		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	305	—	—
16	Győr m.		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
17	Heves m.		—	—	—	—	—	—	2	2,440	—	—	—	—	—	—	—	—
18	Hont m.	ü	—	—	—	—	—	—	1	1,120	—	—	—	—	—	—	—	—
19	Komárom m.		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
20	Középszolnok		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	305	—	—
21	Krassó m.		—	—	—	—	—	—	1	1,220	—	—	—	—	—	—	—	—
22	Kraszna m.		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
23	Liptó m.	s	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
24	Máramaros m.		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
25	Mosony m.		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
26	Nográd m.		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
27	Nyitra m.		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
28	Pest m.	e	—	—	—	1	732	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
29	Pozsony m.		—	—	—	—	—	—	1	1,220	—	—	—	—	—	—	—	—
30	Sáros m.		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
31	Somogy m.		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
32	Sopron m.		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
33	Szabolcs m.	z	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
34	Szathmár m.		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
35	Szepes m.		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
36	Temes m.		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
37	Tolna m.		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
38	Torna m.	s	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
39	Torontál m.		—	—	—	1	732	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
40	Trencsén m.		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
41	Turócz m.		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
42	Ugocsa m.		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
43	Ungh m.	é	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
44	Vas m.		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
45	Veszprém m.		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
46	Zala m.		—	—	—	1	732	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
47	Zaránd m.		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
48	Zemplén m.	R	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
49	Zólyom m.		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
50	Hajdu v. ker.		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
51	Jászkun ker.		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
52	Kővár vidék		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
53	N.-Kikindai k.		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
54	XVI Szepesi v.		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

Folyó szám	A hatóság neve		A lezredesek						Őrnagyok					
			maguk		özvegyeik		árváik		maguk		özvegyeik		árváik	
			létszám	pénz frt	kr	létszám	pénz frt	kr	létszám	pénz frt	kr	létszám	pénz frt	kr	létszám	pénz frt	kr
1	Abauj megye		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
2	Arad m.		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	976	—	—
3	Árva m.		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
4	Bács m.		1	1,122	40	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
5	Baranya m.		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
6	Bars m.		1	1,122	40	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
7	Békés m.		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
8	Beregh m.		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
9	Bihar m.	t	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
10	Borsod m.		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	488	—	—
11	Csanád m.		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	488	—	—
12	Csongrád m.		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
13	Esztergom m.		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	976
14	Fehér m.		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	936	1	214
15	Gömör m.		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	916	—	—
16	Győr m.		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
17	Heves m.		1	1,122	40	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
18	Hont m.	ü	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	1,902	1	448
19	Komárom m.		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
20	Középszolnok		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
21	Krassó m.		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	976	1	488
22	Kraszna m.		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
23	Liptó m.	s	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
24	Máramaros m.		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
25	Mosony m.		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
26	Nográd m.		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
27	Nyitra m.		1	1,122	40	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	976	1	488
28	Pest m.	e	3	3,367	20	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	488
29	Pozsony m.		—	—	—	1	561	20	—	—	—	—	—	—	2	1,902	—	—
30	Sáros m.		1	1,122	40	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	976	—	—
31	Somogy m.		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	976	—	—
32	Sopron m.		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	976	—	—
33	Szabolcs m.	z	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
34	Szathmár m.		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
35	Szepes m.		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	488
36	Temes m.		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
37	Tolna m.		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
38	Torna m.	s	1	1,122	40	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
39	Torontál m.		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
40	Trencsén m.		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
41	Turócz m.		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	976	—	—
42	Ugocsa m.		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
43	Ungh m.	é	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
44	Vas m.		—	—	—	1	280	60	—	—	—	—	—	—	—	—	1	488
45	Veszprém m.		1	1.122	40	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	976	—	—
46	Zala m.		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
47	Zaránd m.		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	1,952	—	—
48	Zemplén m.	R	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
49	Zólyom m.		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	916	—	—
50	Hajdu v. ker.		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
51	Jászkun ker.		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
52	Kővár vidék		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
53	N.-Kikindai k.		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
54	XVI Szepesi v.		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

Könyvtár

Folyó szám	A hatóság neve		Tábornokok						Ezredesek					
			maguk			özvegyeik		árváik	maguk			özvegyeik		árváik
			létszám	pénz frt	kr	létszám	pénz frt	kr létszám	pénz frt	kr	létszám	pénz frt	kr	létszám	pénz frt	kr	létszám	pénz frt	kr
55	Nagykun ker.		—	—	—	—	—	— —	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
56	Magy. hat.örv.		—	—	—	—	—	— —	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
57	Arad város		—	—	—	—	—	— —	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
58	Bártfa város		—	—	—	—	—	— —	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
59	Bazin város		—	—	—	—	—	— —	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
60	Beszterczeb. v.		—	—	—	—	—	— —	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
61	Breznóbány. v.		—	—	—	—	—	— —	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
62	Buda város		—	—	—	—	—	— —	3	3,206	10	—	—	—	—	—	—	—	—
63	Debreczen v.		—	—	—	—	—	— —	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
64	Eperjes város		—	—	—	—	—	— —	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
65	Esztergom v.		—	—	—	—	—	— —	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
66	Felsőbánya v.		—	—	—	—	—	— —	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
67	Győr város		—	—	—	—	—	— —	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
68	Kassa város		—	—	—	—	—	— —	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
69	Kecskemét v.		—	—	—	—	—	— —	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
70	Késmárk v.		—	—	—	—	—	— —	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
71	Kis-Szeben v.		—	—	—	—	—	— —	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
72	Komárom v.		—	—	—	—	—	— —	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
73	Korpona v.		—	—	—	—	—	— —	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
74	Körmöczb. v.		—	—	—	—	—	— —	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
75	Kőszeg város		—	—	—	—	—	— —	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
76	Libetbánya v.		—	—	—	—	—	— —	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
77	Lőcse város		—	—	—	—	—	— —	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
78	Modor város		—	—	—	—	—	— —	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
79	Nagybánya v.		—	—	—	—	—	— —	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
80	Nagyszombat„		—	—	—	—	—	— —	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
81	Nagyvárad v.		—	—	—	—	—	— —	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
82	Pécs város		—	—	—	—	—	— —	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
83	Pest város		1	1,464	—	3	1,996	— —	1	1,170	—	4	2,190	—	—	—	—	—	—
84	Pozsony v.		—	—	—	—	—	— —	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
85	Selmecz v.		—	—	—	—	—	— —	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
86	Sopron város		—	—	—	—	—	— —	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
87	Szabadka v.		—	—	—	—	—	— —	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
88	Szakolcza v.		—	—	—	—	—	— —	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
89	Szatmárnémeti		—	—	—	—	—	— —	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
90	Sz.Fehérvár		—	—	—	—	—	— —	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
91	Szeged város		—	—	—	—	—	— —	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
92	Temesvár v.		—	—	—	—	—	— —	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
93	Trencsén v.		—	—	—	—	—	— —	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
94	Ujbánya v.		—	—	—	—	—	— —	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
95	Ujvidék v.		—	—	—	—	—	— —	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
96	Versecz v.		—	—	—	—	—	— —	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
97	Zilah város		—	—	—	—	—	— —	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
98	Zombor v.		—	—	—	—	—	— —	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Magyarország összesen		1	1,464	—	6	4,192	— — —	10	11,596	10	5	2,800	—	2	610	—	—	—
99	Erdélyország		—	—	—	—	—	— —	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
100	Horvátország és Slavonia		—	—	—	—	—	— —	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
101	A magy. bir. határain kivül . .		1	1,464	—	—	—	— —	1	1,220	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Mind összesen		2	2,928	—	6	4,192	— — —	11	12,816	10	5	2,800	—	2	610	—	—	—

Alezredesek									Őrnagyok								
maguk			özvegyeik			árváik			maguk			özvegyeik			árváik		
létszám	pénz frt	kr	létszám	pénz frt	kr	létszám	pénz frt	kr	létszám	pénz frt	kr	létszám	pénz frt	kr	létszám	pénz frt	kr
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	488	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	9	8,514	—	4	1,807	—	1	194	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	244	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	488	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	488	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	976	—	1	488	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

Folyó szám	A hatóság neve	Századosok								Főhadnagyok							
		maguk			özvegyeik			árváik		maguk			özvegyeik			árváik	
		létszám	pénz		létszám	pénz		létszám	pénz	létszám	pénz		létszám	pénz		létszám	pénz
			frt	kr		frt	kr		frt kr		frt	kr		frt	kr		frt kr
1	Abauj megye	1	732	—	2	732	—	—	— —	—	—	—	—	—	—	—	— —
2	Arad megye	1	732	—	3	1,098	—	—	— —	1	488	—	—	—	—	—	— —
3	Árva megye	1	732	—	—	—	—	—	— —	1	488	—	—	—	—	—	— —
4	Bács megye	1	732	—	1	366	—	—	— —	3	1,444	—	—	—	—	—	— —
5	Baranya megye	1	732	—	1	366	—	—	— —	—	—	—	—	—	—	—	— —
6	Bars megye	—	—	—	—	—	—	—	— —	1	488	—	1	244	—	—	— —
7	Békés megye	2	1,464	—	1	366	—	—	— —	—	—	—	—	—	—	—	— —
8	Beregh megye	3	2,196	—	—	—	—	—	— —	—	—	—	—	—	—	—	— —
9	Bihar megye	—	—	—	2	732	—	—	— —	1	488	—	2	488	—	—	— —
10	Borsod megye	6	4,392	—	1	366	—	—	— —	1	488	—	—	—	—	—	— —
11	Csanád megye	1	692	—	—	—	—	—	— —	2	976	—	—	—	—	—	— —
12	Csongrád megye	3	2,196	—	1	366	—	—	— —	3	1,464	—	—	—	—	—	— —
13	Esztergom megye	—	—	—	—	—	—	—	— —	—	—	—	—	—	—	—	— —
14	Fehér megye	2	1,414	—	1	366	—	—	— —	2	976	—	—	—	—	—	— —
15	Gömör megye	—	—	—	—	—	—	—	— —	1	488	—	—	—	—	—	— —
16	Győr megye	1	732	—	—	—	—	—	— —	—	—	—	—	—	—	—	— —
17	Heves megye	—	—	—	5	1,790	—	—	— —	4	1,952	—	1	244	—	1	122 —
18	Hont megye	1	732	—	1	366	—	—	— —	—	—	—	1	244	—	—	— —
19	Komárom megye	2	1,464	—	1	366	—	—	— —	—	—	—	1	244	—	—	— —
20	Középszolnok megye	—	—	—	—	—	—	—	— —	—	—	—	—	—	—	—	— —
21	Krassó megye	1	732	—	1	366	—	—	— —	—	—	—	—	—	—	—	— —
22	Kraszna megye	2	1,424	—	—	—	—	—	— —	—	—	—	—	—	—	—	— —
23	Liptó megye	—	—	—	—	—	—	—	— —	—	—	—	—	—	—	—	— —
24	Mármaros megye	2	1,464	—	—	—	—	—	— —	1	488	—	2	488	—	—	— —
25	Mosony megye	1	732	—	—	—	—	—	— —	—	—	—	—	—	—	—	— —
26	Nográd megye	1	702	—	1	351	—	—	— —	1	488	—	1	244	—	—	— —
27	Nyitra megye	2	1,464	—	—	—	—	—	— —	1	488	—	—	—	—	—	— —
28	Pest megye	7	5,084	—	3	1,068	—	—	— —	10	4,800	—	3	732	—	—	— —
29	Pozsony megye	3	2,196	—	—	—	—	—	— —	2	976	—	—	—	—	—	— —
30	Sáros megye	1	732	—	—	—	—	1	183 —	—	—	—	—	—	—	—	— —
31	Somogy megye	1	732	—	—	—	—	—	— —	—	—	—	1	244	—	—	— —
32	Sopron megye	1	732	—	1	366	—	—	— —	—	—	—	—	—	—	—	— —
33	Szabolcs megye	2	1,464	—	1	366	—	—	— —	—	—	—	—	—	—	—	— —
34	Szathmár megye	2	1,464	—	1	366	—	—	— —	3	1,464	—	—	—	—	—	— —
35	Szepes megye	—	—	—	—	—	—	—	— —	—	—	—	—	—	—	—	— —
36	Temes megye	2	1,464	—	1	366	—	—	— —	—	—	—	—	—	—	—	— —
37	Tolna megye	2	1,464	—	2	682	—	—	— —	4	1,892	—	—	—	—	—	— —
38	Torna megye	—	—	—	—	—	—	—	— —	—	—	—	—	—	—	—	— —
39	Torontál megye	5	3,610	—	1	366	—	—	— —	3	1,464	—	2	488	—	—	— —
40	Trencsén megye	2	1,464	—	—	—	—	—	— —	—	—	—	—	—	—	—	— —
41	Turócz megye	—	—	—	—	—	—	—	— —	2	976	—	—	—	—	—	— —
42	Ugocsa megye	—	—	—	—	—	—	—	— —	—	—	—	—	—	—	—	— —
43	Ungh megye	3	2,146	—	1	366	—	2	366 —	1	488	—	—	—	—	—	— —
44	Vas megye	2	1,464	—	1	366	—	—	— —	1	488	—	—	—	—	—	— —
45	Veszprém megye	2	1,464	—	1	366	—	—	— —	1	488	—	—	—	—	—	— —
46	Zala megye	3	2,196	—	2	732	—	—	— —	2	976	—	1	244	—	—	— —
47	Zaránd megye	—	—	—	—	—	—	—	— —	—	—	—	—	—	—	—	— —
48	Zemplén megye	2	1,464	—	4	1,464	—	—	— —	2	976	—	1	244	—	—	— —
49	Zólyom megye	—	—	—	—	—	—	—	— —	—	—	—	—	—	—	—	— —
50	Hajdu vár. kerülete	—	—	—	—	—	—	—	— —	1	488	—	1	244	—	—	— —
51	Jászkun kerület	—	—	—	1	366	—	—	— —	1	458	—	1	244	—	—	— —
52	Kővár vidék	—	—	—	—	—	—	—	— —	—	—	—	—	—	—	—	— —
53	Nagykikindai kerület	1	732	—	—	—	—	—	— —	—	—	—	—	—	—	—	— —
54	XVI Szepesi vár. ker.	—	—	—	—	—	—	—	— —	—	—	—	—	—	—	—	— —
55	Nagykun kerület	—	—	—	—	—	—	—	— —	—	—	—	—	—	—	—	— —
56	Magyar Határőrvidék	—	—	—	—	—	—	—	— —	—	—	—	1	244	—	—	— —
57	Arad város	1	672	—	2	732	—	1	183 —	1	488	—	—	—	—	—	— —
58	Bártfa város	—	—	—	—	—	—	—	— —	1	488	—	—	—	—	—	— —
59	Bazin város	—	—	—	—	—	—	—	— —	1	468	—	—	—	—	—	— —
60	Beszterczebánya v.	—	—	—	—	—	—	—	— —	—	—	—	—	—	—	—	— —

Hadnagyok								A főtiszti egyének összesen			A főtiszti egyéneknek 1867-ben kiosztott előlegek		
maguk			özvegyeik			árváik							
létszám	pénz		létszám	pénz		létszám	pénz		létszám	pénz		létszám	pénz
	frt	kr		frt	kr		frt	kr		frt	kr.		frt kr
1	390	40	—	—	—	—	—	—	4	1,854	40	—	— —
3	1,171	20	—	—	—	—	—	—	9	4,465	20	—	— —
—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	1,220	—	—	— —
2	780	80	2	390	40	—	—	—	10	4,835	60	1	20 —
—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	1,098	—	—	— —
1	390	40	—	—	—	—	—	—	4	2,244	80	—	— —
1	390	40	—	—	—	—	—	—	4	2,220	40	—	— —
—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	2,196	—	—	— —
1	390	40	2	390	40	—	—	—	9	2,926	80	1	50 —
5	1,952	—	1	195	20	—	—	—	18	10,687	20	—	— —
2	780	80	—	—	—	—	—	—	5	2,448	80	1	40 —
3	1,171	20	1	195	20	—	—	—	15	6,368	40	—	— —
1	365	40	—	—	—	—	—	—	3	1,545	40	2	65 —
—	—	—	—	—	—	—	—	—	6	3,672	—	2	110 —
—	—	—	1	165	20	—	—	—	3	958	20	1	30 —
2	780	80	—	—	—	—	—	—	4	2,635	20	—	— —
3	1,171	20	1	195	20	—	—	—	20	10,264	40	3	130 —
3	1,171	20	—	—	—	—	—	—	7	3,633	20	1	100 —
1	360	40	1	195	20	—	—	—	6	2,629	60	1	30 —
—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	305	—	—	— —
—	—	—	1	195	20	—	—	—	6	3,977	20	—	— —
—	—	—	1	195	20	—	—	—	3	1,619	20	1	40 —
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	— —
1	390	40	—	—	—	—	—	—	6	2,830	40	—	— —
2	780	80	—	—	—	—	—	—	3	1,512	80	—	— —
—	—	—	—	—	—	—	—	—	7	4,371	40	2	45 —
—	—	—	—	—	—	—	—	—	7	5,807	20	—	— —
7	2,732	80	1	170	20	—	—	—	35	17,782	20	6	225 —
1	390	40	—	—	—	—	—	—	9	6,880	80	—	— —
2	780	80	—	—	—	—	—	—	5	2,671	80	—	— —
2	780	80	—	—	—	—	—	—	5	2,732	80	—	— —
—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	1,098	—	—	— —
1	390	40	1	195	20	—	—	—	5	2,415	60	—	— —
2	780	80	—	—	—	—	—	—	9	4,562	80	—	— —
1	390	40	—	—	—	—	—	—	1	390	40	—	— —
4	1,561	60	—	—	—	—	—	—	7	3,391	60	—	— —
2	780	80	—	—	—	—	—	—	11	5,941	20	2	110 —
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	— —
3	1,171	20	3	585	60	—	—	—	18	8,416	80	1	50 —
3	1,171	20	—	—	—	—	—	—	6	3,611	20	—	— —
—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	976	—	—	— —
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	— —
2	780	80	2	390	40	—	—	—	13	5,305	80	1	50 —
2	755	80	—	—	—	—	—	—	8	5,172	20	1	25 —
—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	2,318	—	—	— —
3	1,171	20	1	195	20	—	—	—	15	8,198	40	—	— —
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	— —
1	390	40	1	195	20	3	292	80	15	5,942	40	1	60 —
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	— —
—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	732	—	—	— —
4	1,561	60	—	—	—	—	—	—	7	2,629	60	1	30 —
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	— —
—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	732	—	—	— —
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	— —
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	— —
1	390	40	—	—	—	—	—	—	3	1,122	40	—	— —
5	1,892	—	1	195	20	—	—	—	11	4,162	20	2	120 —
1	390	40	—	—	—	—	—	—	2	878	40	—	— —
—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	468	—	1	20 —
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	— —

Könyvtár

Folyó szám	A hatóság neve	Századosok								Főhadnagyok							
		maguk		özvegyeik		árváik		maguk		özvegyeik		árváik	
		létszám	pénz frt	kr	létszám	pénz frt	kr	létszám	pénz frt	kr	létszám	pénz frt	kr	létszám	pénz frt	kr	létszám	pénz frt	kr
61	Breznóbánya város	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	244	—	—	—	—
62	Buda város . .	20	14,290	—	8	2,773	—	4	732	—	15	7,080	—	5	1,090	—	—	—	—
63	Debreczen város	—	—	—	1	366	—	—	—	—	3	1,464	—	1	244	—	—	—	—
64	Eperjes város .	—	—	—	1	366	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
65	Esztergom város	1	732	—	1	316	—	—	—	—	—	—	—	1	244	—	—	—	—
66	Felsőbánya város	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
67	Győr város . .	1	702	—	—	—	—	—	—	—	2	976	—	—	—	—	—	—	—
68	Kassa város .	2	1,464	—	1	366	—	2	366	—	2	976	—	—	—	—	—	—	—
69	Kecskemét város	—	—	—	1	366	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
70	Késmárk város	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
71	Kis-Szeben város	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
72	Komárom város	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	2,440	—	—	—	—	—	—	—
73	Korpona város	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
74	Körmöczbánya v.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
75	Kőszeg város .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
76	Libetbánya város	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
77	Lőcse város .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
78	Modor város .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
79	Nagybánya város	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	122	—
80	Nagyszombat v.	—	—	—	1	366	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
81	Nagy-Várad v.	3	2,196	—	1	366	—	1	183	—	—	—	—	1	244	—	—	—	—
82	Pécs város . .	2	1,464	—	2	732	—	1	183	—	1	488	—	—	—	—	—	—	—
83	Pest város . .	37	25,994	—	18	6,343	—	1	183	—	44	20,872	—	11	2,539	—	—	—	—
84	Pozsony város	3	2,196	—	2	732	—	1	183	—	3	1,464	—	1	244	—	—	—	—
85	Selmécz város .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
86	Sopron város .	—	—	—	1	366	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
87	Szabadka város	1	732	—	—	—	—	—	—	—	2	976	—	—	—	—	—	—	—
88	Szakolcza város	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
89	Szatmárnémeti v.	1	732	—	—	—	—	—	—	—	2	936	—	—	—	—	—	—	—
90	Székesfehérvár v.	1	732	—	—	—	—	—	—	—	4	1,952	—	—	—	—	—	—	—
91	Szeged város .	1	732	—	3	1,058	—	—	—	—	1	488	—	1	244	—	—	—	—
92	Temesvár város	2	1,464	—	—	—	—	2	366	—	1	488	—	—	—	—	—	—	—
93	Trencsén város	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
94	Ujbánya város	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
95	Ujvidék város	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
96	Versecz város	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
97	Zilah város .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
98	Zombor város .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Magyarország összesen . .	152	109,434	—	85	30,485	—	16	2,928	—	144	69,132	—	42	9,973	—	2	244	—
99	Erdélyország .	33	24,066	—	15	5,450	—	9	1,647	—	26	12,688	—	20	4,840	—	8	976	—
100	Horvátország és Slavonia . .	1	732	—	1	366	—	—	—	—	1	488	—	—	—	—	—	—	—
101	A magy. birodalom határain kivül	3	2,196	—	2	732	—	—	—	—	2	976	—	1	244	—	—	—	—
	Mind összesen .	189	136,428	—	103	37,033	—	25	4,575	—	173	83,284	—	63	15,057	—	10	1,220	—

Hadnagyok									A főtiszti egyének összesen			A főtiszti egyéneknek 1867-ben kiosztott előlegek		
maguk			özvegyeik			árváik								
létszám	pénz frt	kr	létszám	pénz frt	kr	létszám	pénz frt	kr	létszám	pénz frt	kr	létszám	pénz frt	kr
—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	244	—	—	—	—
11	4,209	40	8	1,561	60	5	483	—	93	45,945	10	36	1,878	90
2	780	80	2	390	40	—	—	—	9	3,245	20	—	—	—
—	—	—	1	195	20	—	—	—	2	561	20	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	1,292	—	1	50	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	244	—	—	—	—
3	1,171	20	2	390	40	—	—	—	10	3,727	60	1	30	—
3	1,171	20	1	195	20	—	—	—	12	5,026	40	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	366	—	—	—	—
1	390	40	—	—	—	—	—	—	1	390	40	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1	390	40	—	—	—	4	390	40	12	4,684	80	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1	390	40	—	—	—	—	—	—	1	390	40	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1	390	40	—	—	—	—	—	—	2	512	40	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	927	20	—	—	—
3	1,171	20	6	1,171	20	—	—	—	16	6,307	40	—	—	—
2	740	80	—	—	—	1	97	60	10	4,681	40	1	40	—
66	24,986	40	11	2,127	20	—	—	—	217	104,567	—	100	3,830	—
—	—	—	1	195	20	—	—	—	12	5,502	20	—	—	—
—	—	—	—	—	—	2	195	20	2	195	20	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	366	—	—	—	—
2	780	80	—	—	—	—	—	—	5	2,488	80	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1	390	40	—	—	—	—	—	—	5	2,546	40	1	40	—
1	390	40	1	195	20	—	—	—	7	3,269	60	—	—	—
1	390	40	2	390	40	—	—	—	11	5,254	80	1	40	—
—	—	—	3	585	60	—	—	—	8	2,903	60	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
178	68,446	20	59	11,441	80	15	1,464	—	808	392,498	50	173	7,258	90
35	13,634	—	18	3,513	60	2	195	20	192	88,894	20	7	300	—
1	390	40	—	—	—	—	—	—	4	1,976	40	—	—	—
3	1,171	20	—	—	—	—	—	—	21	13,955	60	1	50	—
217	83,641	80	77	14,955	40	17	1,659	20	1025	497,324	70	181	7,608	90

KSH Könyvtár

Folyó szám	A hatóság neve	Altiszteк						Közvitézek						Az altiszti és közvitézi egyéneknek összesen			Az altiszti és közv. egyéneknek 1867. kiosztott előlegek		
		maguk			özvegyeik			árváik			maguk			özvegyeik			árváik							
		létszám	pénz		létszám	pénz		létszám	pénz		létszám	pénz		létszám	pénz		létszám	pénz		létszám	pénz		létszám	pénz	
			frt	kr		frt	kr		frt	kr		frt	kr		frt	kr		frt	kr		frt	kr		frt	kr
1	Abauj megye	2	160	—	3	120	—	—	—	—	18	900	—	16	400	—	5	62	50	44	1,642	50	—	—	—
2	Arad megye	4	320	—	—	—	—	—	—	—	28	1,400	—	35	875	—	7	87	50	74	2,682	50	—	—	—
3	Árva megye	7	560	—	—	—	—	—	—	—	94	4,700	—	30	750	—	7	87	50	138	6,097	50	—	—	—
4	Bács megye	6	480	—	2	80	—	—	—	—	35	1,750	—	17	425	—	11	175	—	74	2,910	—	—	—	—
5	Baranya megye	2	160	—	—	—	—	—	—	—	9	450	—	2	50	—	—	—	—	13	660	—	—	—	—
6	Bars megye	4	320	—	1	40	—	—	—	—	41	2,040	—	39	975	—	29	362	50	114	3,737	50	1	10	—
7	Békés megye	3	240	—	—	—	—	—	—	—	58	2,900	—	—	—	—	—	—	—	61	3,140	—	—	—	—
8	Beregh megye	1	80	—	—	—	—	—	—	—	10	500	—	8	200	—	—	—	—	19	780	—	—	—	—
9	Bihar megye	16	1,280	—	5	200	—	—	—	—	103	5,150	—	47	1,175	—	1	12	50	172	7,817	50	—	—	—
10	Borsod megye	17	1,360	—	1	40	—	—	—	—	54	2,700	—	25	625	—	2	25	—	99	4,750	—	—	—	—
11	Csanád megye	2	160	—	2	80	—	—	—	—	41	2,050	—	18	450	—	1	12	50	64	2,752	50	—	—	—
12	Csongrád megye	11	880	—	1	40	—	—	—	—	54	2,700	—	28	700	—	13	162	50	107	4,482	50	—	—	—
13	Esztergom megye	3	215	—	1	40	—	—	—	—	32	1,600	—	10	250	—	2	25	—	48	2,130	—	1	25	—
14	Fehér megye	5	400	—	1	40	—	2	40	—	24	1,200	—	6	150	—	4	50	—	42	1,880	—	—	—	—
15	Gömör megye	1	80	—	1	40	—	—	—	—	21	1,050	—	9	225	—	2	25	—	34	1,420	—	—	—	—
16	Győr megye	6	480	—	—	—	—	—	—	—	49	2,450	—	8	200	—	—	—	—	63	3,130	—	—	—	—
17	Heves megye	10	790	—	6	240	—	—	—	—	59	2,950	—	21	525	—	6	75	—	102	4,580	—	1	10	—
18	Hont megye	12	960	—	2	80	—	—	—	—	74	3,700	—	50	1,250	—	9	112	50	147	6,102	50	—	—	—
19	Komárom megye	3	240	—	—	—	—	—	—	—	27	1,350	—	13	325	—	11	137	50	54	2,052	50	—	—	—
20	Középszolnok megye	6	480	—	—	—	—	—	—	—	9	450	—	—	—	—	—	—	—	15	930	—	—	—	—
21	Krassó megye	—	—	—	1	40	—	—	—	—	19	950	—	39	975	—	3	37	50	62	2,002	50	—	—	—
22	Kraszna megye	2	160	—	—	—	—	1	20	—	16	800	—	5	125	—	4	50	—	28	1,155	—	—	—	—
23	Liptó megye	—	—	—	—	—	—	—	—	—	38	1,900	—	15	375	—	5	62	50	58	2,337	50	—	—	—
24	Mármaros megye	5	400	—	—	—	—	1	20	—	101	5,050	—	25	625	—	9	112	50	141	6,207	50	—	—	—
25	Mosony megye	16	1,280	—	—	—	—	—	—	—	28	1,400	—	3	75	—	—	—	—	47	2,755	—	—	—	—
26	Nográd megye	6	480	—	1	40	—	—	—	—	36	1,790	—	15	375	—	6	75	—	64	2,760	—	1	10	—
27	Nyitra megye	6	480	—	—	—	—	—	—	—	53	2,650	—	19	475	—	6	75	—	84	3,680	—	—	—	—
28	Pest megye	23	1,780	—	7	280	—	—	—	—	94	4,570	—	22	550	—	8	1 0	—	154	7,280	—	14	190	—
29	Pozsony megye	2	160	—	—	—	—	—	—	—	32	1,600	—	9	225	—	—	—	—	43	1,985	—	—	—	—
30	Sáros megye	1	80	—	—	—	—	—	—	—	7	350	—	—	—	—	—	—	—	8	430	—	—	—	—
31	Somogy megye	10	800	—	1	40	—	—	—	—	30	1,500	—	17	425	—	3	37	50	61	2,802	50	—	—	—
32	Sopron megye	1	80	—	—	—	—	—	—	—	20	1,000	—	12	300	—	1	12	50	34	1,392	50	—	—	—
33	Szabolcs megye	14	1,120	—	2	80	—	—	—	—	65	3,250	—	31	775	—	3	37	50	115	5,262	50	—	—	—
34	Szathmár megye	5	400	—	—	—	—	—	—	—	50	2,500	—	22	550	—	—	—	—	77	3,450	—	—	—	—
35	Szepes megye	3	240	—	1	40	—	—	—	—	21	1,050	—	21	525	—	3	37	50	49	1,892	50	—	—	—
36	Temes megye	2	160	—	—	—	—	1	20	—	35	1,700	—	4	100	—	—	—	—	2	2,030	—	—	—	—
37	Tolna megye	14	1.100	—	2	80	—	—	—	—	45	2,250	—	28	700	—	3	37	50	92	4,167	50	1	20	—
38	Torna megye	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7	350	—	—	—	—	—	—	—	7	350	—	—	—	—
39	Torontál megye	8	640	—	—	—	—	—	—	—	55	2,750	—	29	725	—	10	125	—	102	4,240	—	—	—	—
40	Trencsén megye	3	240	—	1	40	—	—	—	—	47	2,350	—	18	450	—	9	112	50	78	3,192	50	—	—	—
41	Turócz megye	5	400	—	1	40	—	—	—	—	29	1,450	—	4	100	—	—	—	—	39	1,990	—	—	—	—
42	Ugocsa megye	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8	400	—	2	50	—	—	—	—	10	450	—	—	—	—
43	Ung megye	12	960	—	1	40	—	—	—	—	32	1,600	—	7	175	—	1	12	50	53	2,787	50	—	—	—
44	Vas megye	—	—	—	1	40	—	6	120	—	59	2,950	—	27	675	—	1	12	50	94	3,797	50	—	—	—
45	Veszprém	3	240	—	2	80	—	—	—	—	19	950	—	7	175	—	—	—	—	31	1,445	—	—	—	—
46	Zala megye	8	610	—	5	200	—	—	—	—	65	3,250	—	44	1,100	—	6	75	—	128	5,265	—	—	—	—
47	Zaránd megye	1	80	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	89	—	—	—	—
48	Zemplén megye	16	1,280	—	6	240	—	—	—	—	60	3,000	—	28	700	—	16	200	—	126	5,420	—	—	—	—
49	Zólyom megye	1	80	—	—	—	—	—	—	—	22	1,100	—	9	225	—	1	12	50	33	1,417	50	—	—	—
50	Hajdu vár. kerülete	5	400	—	—	—	—	—	—	—	41	2,050	—	25	625	—	—	—	—	71	3,075	—	—	—	—
51	Jászkun kerület	15	1,200	—	5	200	—	—	—	—	71	3,550	—	36	900	—	8	100	—	135	5,950	—	—	—	—
52	Kővár vidék	1	80	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	75	—	—	—	—	4	155	—	—	—	—
53	Nagykikindai kerület	2	160	—	—	—	—	—	—	—	1	50	—	3	75	—	—	—	—	6	285	—	—	—	—
54	XVI Szepesi vár. kerülete	2	160	—	—	—	—	—	—	—	11	550	—	8	200	—	—	—	—	21	910	—	—	—	—
55	Nagykun kerület	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	100	—	4	100	—	3	37	50	9	237	50	—	—	—
56	Magyar Határőrvidék	1	80	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	80	—	—	—	—
57	Arad város	17	1,360	—	4	160	—	—	—	—	23	1,150	—	3	75	—	1	12	50	48	2,757	50	—	—	—
58	Bártfa város	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	25	—	—	—	—	1	25	—	—	—	—
59	Bazin város	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
60	Beszterczebánya város	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	50	—	1	25	—	—	—	—	2	75	—	—	—	—

MTA Könyvtár

Folyó szám	A hatóság neve	Altisztek: maguk létszám	maguk pénz frt	maguk pénz kr	özvegyeik létszám	özvegyeik pénz frt	özvegyeik pénz kr	árváik létszám	árváik pénz frt	árváik pénz kr	Közvitézek: maguk létszám	maguk pénz frt	maguk pénz kr	özvegyeik létszám	özvegyeik pénz frt	özvegyeik pénz kr	árváik létszám	árváik pénz frt	árváik pénz kr	Az altiszti és közvitézi egyéneknek összesen létszám	összesen pénz frt	összesen pénz kr	Az altiszti és közv. egyéneknek 1867. kiosztott előlegek létszám	előlegek pénz frt	előlegek pénz kr
61	Breznóbánya város	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	100	—	—	—	—	—	—	—	2	100	—	—	—	—
62	Buda város	57	4,405	—	6	240	—	—	—	—	70	3,225	—	7	155	—	—	—	—	140	8,025	—	36	450	—
63	Debreczen város	16	1,280	—	4	160	—	—	—	—	53	2,650	—	11	275	—	3	37	50	87	4,402	50	—	—	—
64	Eperjes város	5	400	—	—	—	—	—	—	—	9	450	—	1	25	—	—	—	—	15	875	—	—	—	—
65	Esztergom város	4	290	—	1	40	—	—	—	—	4	200	—	—	—	—	1	12	50	10	542	50	1	30	—
66	Felsőbánya város	2	160	—	1	40	—	—	—	—	—	—	—	1	25	—	1	12	50	5	237	50	—	—	—
67	Győr város	11	880	—	2	80	—	—	—	—	33	1,650	—	14	350	—	—	—	—	60	2,960	—	—	—	—
68	Kassa város	10	800	—	3	120	—	—	—	—	11	550	—	2	50	—	—	—	—	26	1,520	—	—	—	—
69	Kecskemét város	6	480	—	1	40	—	—	—	—	7	350	—	7	175	—	—	—	—	21	1,045	—	—	—	—
70	Késmárk város	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	100	—	—	—	—	—	—	—	2	100	—	—	—	—
71	Kis-Szeben város	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	200	—	1	25	—	—	—	—	5	225	—	—	—	—
72	Komárom város	13	1,040	—	2	80	—	1	20	—	19	950	—	3	75	—	—	—	—	38	2,165	—	—	—	—
73	Korpona város	1	80	—	1	40	—	—	—	—	5	250	—	1	25	—	1	12	50	9	407	50	—	—	—
74	Körmöczbánya város	1	80	—	—	—	—	—	—	—	18	900	—	1	25	—	—	—	—	20	1,005	—	—	—	—
75	Kőszeg város	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	50	—	—	—	—	1	12	50	2	62	50	—	—	—
76	Libetbánya város	—	—	—	1	40	—	—	—	—	2	100	—	1	25	—	—	—	—	4	165	—	—	—	—
77	Lőcse város	2	160	—	—	—	—	—	—	—	1	50	—	—	—	—	—	—	—	3	210	—	—	—	—
78	Modor város	2	160	—	—	—	—	—	—	—	3	150	—	—	—	—	—	—	—	5	310	—	—	—	—
79	Nagybánya város	1	80	—	1	40	—	—	—	—	4	200	—	—	—	—	—	—	—	6	320	—	—	—	—
80	Nagyszombat város	2	160	—	—	—	—	—	—	—	6	300	—	—	—	—	—	—	—	8	460	—	—	—	—
81	Nagy-Várad város	14	1,120	—	6	240	—	—	—	—	21	1,050	—	10	250	—	—	—	—	51	2,660	—	—	—	—
82	Pécs város	6	480	—	—	—	—	—	—	—	12	559	66	3	75	—	—	—	—	21	1,114	66	—	—	—
83	Pest város	161	12,090	—	13	650	—	—	—	—	207	9,615	—	36	795	—	2	25	—	424	23,175	—	134	1,690	—
84	Pozsony város	8	640	—	1	40	—	—	—	—	2	100	—	3	75	—	—	—	—	14	855	—	—	—	—
85	Selmecz város	5	400	—	2	80	—	—	—	—	16	800	—	6	150	—	3	37	50	32	1,467	50	—	—	—
86	Sopron város	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	50	—	2	50	—	—	—	—	3	100	—	—	—	—
87	Szabadka város	2	160	—	—	—	—	—	—	—	12	600	—	10	250	—	—	—	—	24	1,010	—	—	—	—
88	Szakolcza város	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	50	—	—	—	—	—	—	—	1	50	—	—	—	—
89	Szatmárnémeti város	1	80	—	—	—	—	—	—	—	6	300	—	—	—	—	—	—	—	7	380	—	—	—	—
90	Székesfehérvár város	6	480	—	1	40	—	—	—	—	16	800	—	1	25	—	1	12	50	25	1,357	50	—	—	—
91	Szeged város	13	1,040	—	3	120	—	—	—	—	44	2,200	—	11	275	—	—	—	—	71	3,635	—	—	—	—
92	Temesvár város	3	240	—	—	—	—	—	—	—	4	200	—	2	50	—	—	—	—	9	490	—	—	—	—
93	Trencsén város	1	80	—	—	—	—	—	—	—	3	150	—	—	—	—	—	—	—	4	230	—	—	—	—
94	Ujbánya város	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	50	—	—	—	—	—	—	—	1	50	—	—	—	—
95	Ujvidék város	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	250	—	6	150	—	—	—	—	11	400	—	—	—	—
96	Versecz város	1	80	—	—	—	—	—	—	—	1	50	—	1	25	—	—	—	—	3	155	—	—	—	—
97	Zilah város	2	160	—	—	—	—	—	—	—	1	50	—	—	—	—	—	—	—	3	210	—	—	—	—
98	Zombor város	1	80	—	—	—	—	—	—	—	2	100	—	—	—	—	—	—	—	3	180	—	—	—	—
	Magyarország összesen	688	53,950	—	121	4,770	—	12	240	—	2,692	133,399	66	1,069	26,600	—	236	2,950	—	4,818	221,909	66	190	2,435	—
99	Erdélyország	95	7,575	—	27	1,080	—	9	180	—	391	19,525	—	215	5,375	—	93	1,162	50	830	34,897	50	2	50	—
100	Horvátorsz. és Slavonia	1	80	—	—	—	—	—	—	—	27	1,350	—	7	175	—	19	237	50	54	1,842	50	—	—	—
101	A magy. bir. határain kivül	1	80	—	—	—	—	—	—	—	3	150	—	—	—	—	—	—	—	4	230	—	—	—	—
	Mindössze	785	61,685	—	148	5,850	—	21	420	—	3,113	154,424	66	1,291	32,150	—	348	4,350	—	5,706	258,879	66	192	2,485	—

Összevonás

Magyarországi illetőségü	808 főtiszti egyén kapott	392,498 forint 50 krt	—
Erdélyi illetőségü	192 „ „ „	88,894 „ 20 „	—
Horvátország és Slavonia	4 „ „ „	1,976 „ 40 „	—
A magyar birodalom határain kivül	21 „ „ „	13,955 „ 60 „	—

Összevonás

4,818 altiszti és közvitézi egyén	221,909 ft 66 krt	= összesen	5,626 egyén	614,408 frt 16 krt.
830 „ „ „	34,897 „ 50 „	= „	1,022 „	123,791 „ 70 „
54 „ „ „	1,842 „ 50 „	= „	58 „	3,818 „ 90 „
4 „ „ „	230 „ — „	= „	25 „	14,185 „ 60 „
	Mindösszesen		6,731 egyén	756,204 frt 36 krt.

6731 egyén 756,204 frt. 36 krt.

Levonásba hozott 1867 évi előleg összesen 373 egyénnél 10,093 ft. 90 kr.

Beszüntetett 50 egyén után összesen 2,070 ft 34 kr.

KSH Könyvtár

1.) A főtiszteknek azok özvegyei és árváinak meghatározott előlegek adattak, melyek a végkielégitési összegbe betudattak.

2.) A főtisztek, altisztek, közvitézeknél azok özvegyei és árváinál pedig a már előbb azaz 1867-ik évben segélykép kiosztott előlegek levonásba hozattak.

3.) *Arányszámok*, melyek szerint a fő-, altisztek, közvitézek, azok özvegyei és árvái részére engedélyezett előlegek, illetőleg végilletmények kiszolgáltatása után fenmaradt alap-maradvány a főiszti egyének közt rangarányosan kiosztatott.

Rang	honvéd	özvegy	árva
Tábornok	120	60	30
Ezredes	100	50	25
Alezredes	92	46	23
Őrnagy	80	40	20
Százados	60	30	15
Főhadnagy	40	20	10
Hadnagy	32	16	8

4.) *Segélyilletmények* egyén és rang szerint

Rang	honvéd		özvegy		árva	
	frt	kr	frt	kr	frt	kr
Tábornok	1464	—	732	—	366	—
Ezredes	1220	—	610	—	305	—
Alezredes	1122	40	561	20	280	60
Őrnagy	976	—	488	—	244	—
Százados	732	—	363	—	183	—
Főhadnagy	488	—	244	—	122	—
Hadnagy	390	40	195	20	97	60
Altiszt	80	—	40	—	20	—
Közvitéz	50	—	25	—	12	50

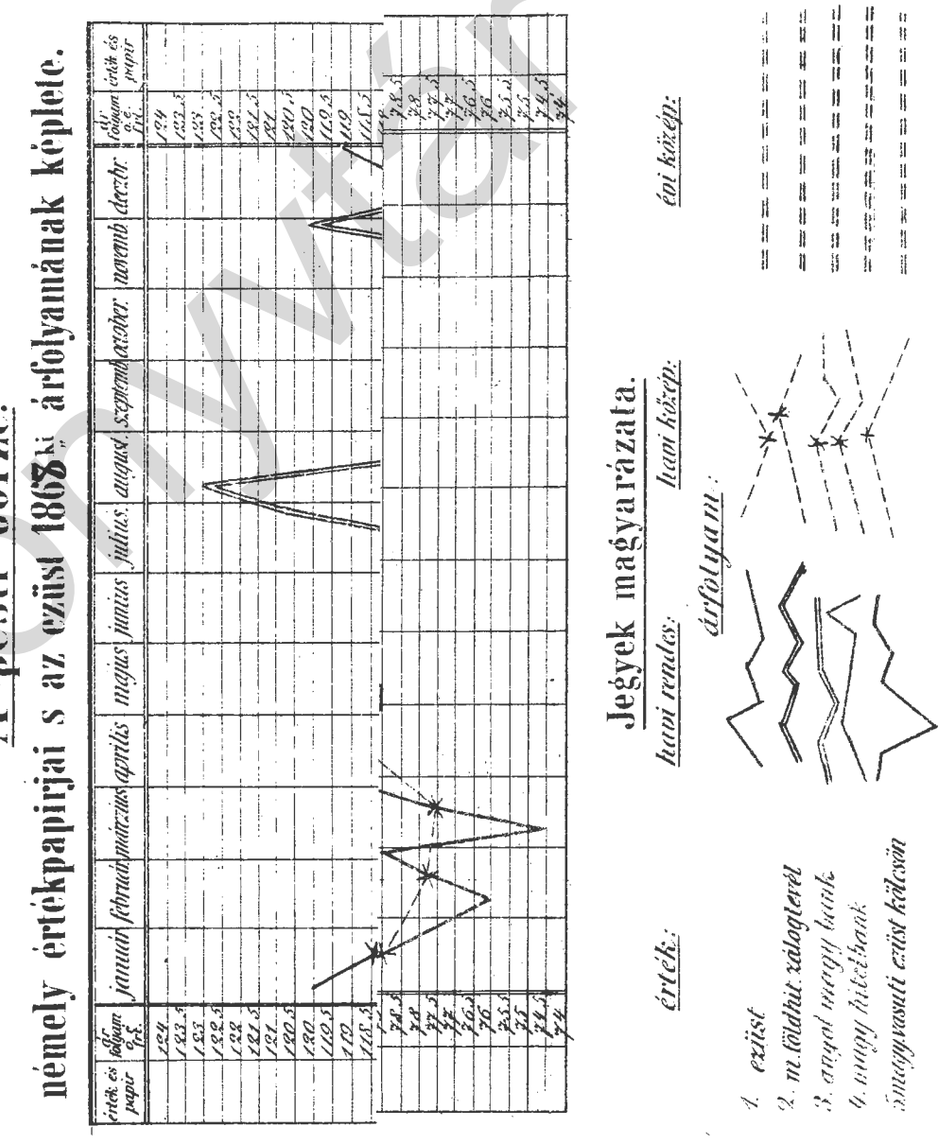

KSH Könyvtár

A pesti bőrze.

némely értékpapirjai s az ezüst 1868ki árfolyamának képlete.

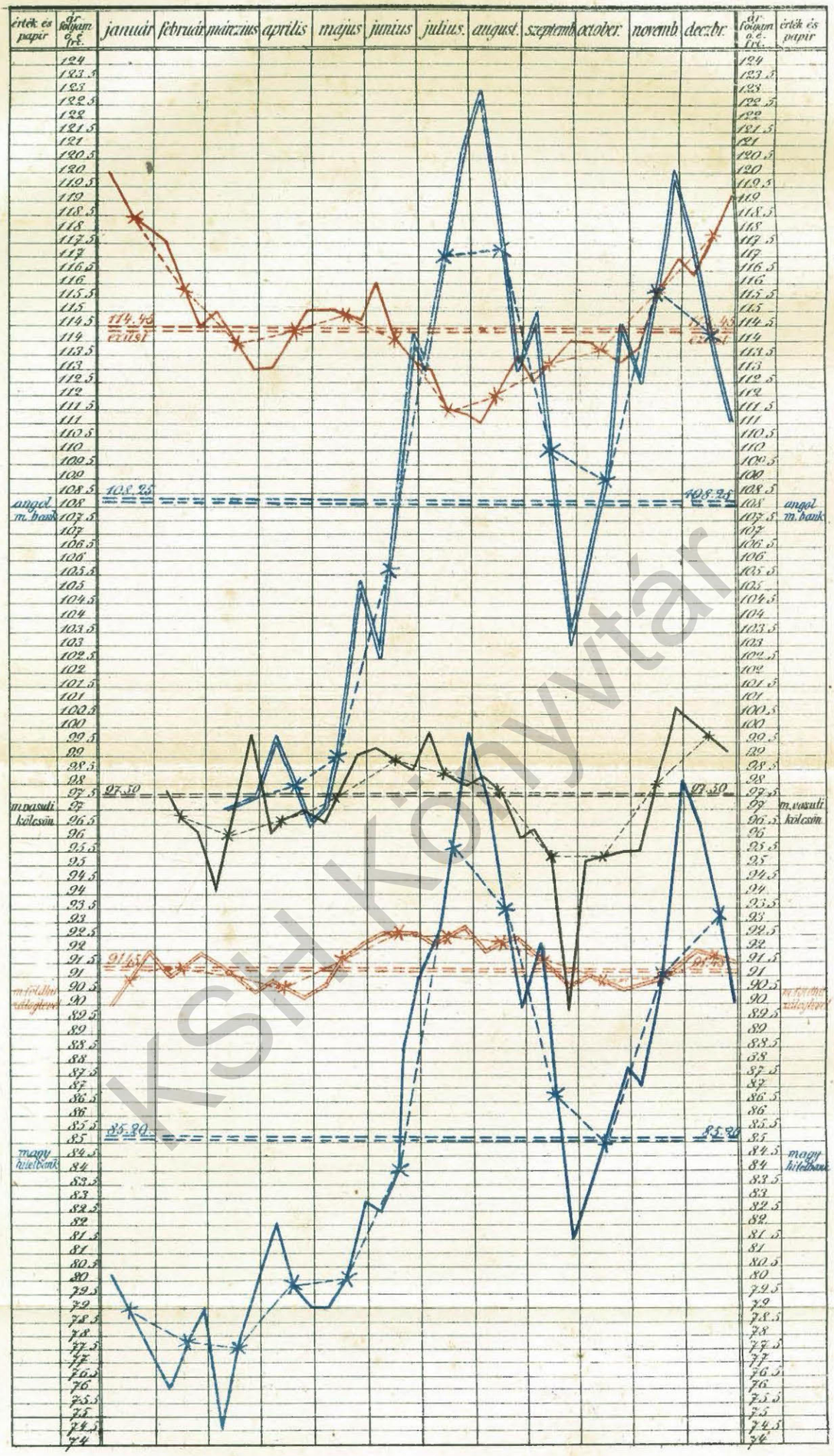

KSH Könyvtár

Jegyek magyarázata.

érték: *havi rendes:* *havi közép:* *évi közép:*

árfolyam:

1. ezüst
2. m. földhit. záloglevél
3. angol magy bank.
4. magy hitelbank.
5. magyvasuti ezüst kölcsön

HIVATALOS

STATISTIKAI KÖZLEMÉNYEK.

KIADJA

A FÖLDMIVELÉS-, IPAR- ÉS KERESKEDELEMÜGYI
MAGYAR KIRÁLYI MINISTERIUM

STATISTIKAI OSZTÁLYA

II. ÉVFOLYAM.

II. FÜZET.

PESTEN, 1869.

NYOMATOTT AZ „ATHENAEUM“ NYOMDÁJÁBAN.

KSH Könyvtár

Az országos magyar statistikai Tanács ülése

(1869. május 11-dikén.)

A minister úr és helyettesének akadályoztatása folytán gr. *Bethlen Farkas*, tanács-tag, közfelkiáltással elnökké választatván, a stat. osztály vezetője *Keleti Károly* előadja, hogy azon urakat, kik a tanfolyamban előadásokat tartottak s eddig a Tanács tagjai nem voltak, a minister úr ő excja utólag kinevezte az orsz. m. stat. Tanács tagjainak. Egyuttal bemutatja ezen a mai ülésre már meghivott tagokat, u. m.: *Havas Sándor* belügyministeri osztálytanácsost, *Beöthy Leó* és dr. *Schnierer Gyula* ministeri titkárokat, dr. *Barsi József* stat. osztálytagot és *Matlekovics Sándor* ministeri fogalmazót és egyetemi magántanárt, kiket a Tanács üdvözlő éljenekkel fogad.

A régebben megjelent *V-dik füzetnek* bemutatása után előadó, *Ribáry* ministeri tanácsosnak ez ügyre vonatkozó felszólalása alapján, jelenti, hogy a II-dik évfolyam I-ső füzetéből már az utolsó ív van szedés alatt. E füzet pedig azért késett oly soká, mert az egésznek táblázatos szövege franciául is készült, hogy a külföld munkálkodásunkkal jobban megismerkedjék, mint az eddig e füzetekhez mellékelt franczia „Table de matiéres"-ből lehetett. A munka folyama alatt azonban meggyőződött az osztály, hogy az okozott késedelem és költség nem áll arányban a czélzott haszonnal, minélfogva czélszerübbnek látszik visszatérni az eddig használt, bár ezentúl kissé bővebbé teendő franczia tartalomjegyzékekhez. E határozatba pedig annálinkább belenyugodhatik a tanács, mert az osztály a külföldi stat. hivataloknak küldött köriratban már kifejezte abbeli készségét, hogy ha egyik vagy másik tárgy bővebb ismerete valamely hivatalt különösen érdekelné, azt a magyar stat. hivatal azonnal fogja kivánat szerint franczia, német, vagy angol nyelven az illető hivatallal közleni.

Ezek után bemutattatott következő:

Jelentés

a statistikai tanfolyam befejezéséről s a vizsgálatok iránt hozott határozatokról.

A közgazdasági minister úr által 1868, oktober 13-dikán megindított statistikai tanfolyam f. é. márczius hó 13-dikán befejeztetett. A vizsgák megtartása iránt az orsz. m. stat. Tanács már utolsó ülésében is tanácskozott; de látván, hogy ez ügy sokkal bővebb tárgyalást és hosszasb megfontolást kiván, semhogy vele egy ülés alatt el

KSH Könyvtár

lehetne készülni, e tárgyalást ugyanazon bizottságra ruházta, mely az előadások szervezésével, illetőleg sajtó alá rendezésével volt megbízva.

A bizottság megfelelvén e felhivásnak, tanácskozásai alapján az osztályvezető kimerítő jelentést tehetett a minister úrnak, és szerencsés volt ő nagyméltósága teljes helybenhagyását kinyerhetni.

Ily módon állapíttattak meg következő szabályzatok, melyek e tanfolyam utolsó előadásán, a hallgatókkal való közlés végett, fel is olvastattak :

A földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi m. k. Minister által szervezett

statistikai Tanfolyam

vizsgálatainak szabályzata.

1. A statistikai tanfolyamból tartandó vizsgák három-tagú vizsgáló bizottság előtt folynak; mindegyik bizottság egy elnökből s két vizsgáló tagból áll.

2. Az előadott 14 tantárgy három csoportra, u. m. elméletire, közigazgatásira, és nemzetgazdaságira oszlik;

az első, vagyis elméleti csoport alá esik : 1) a statistika elmélete, 2) a népszámlálás, 3) a népesedési mozgalom, 4) a köz- és magánjótékonyság és önsegélyzés;

a második v. közigazgatási csoport alá esik : 1) az államszervezet és közigazgatás, 2) az igazságszolgáltatás, 3) a közoktatás, 4) a közegészségügy, 5) az államháztartás és pénzügy;

a harmadik, azaz nemzetgazdasági csoport alá esik : 1) a mezőgazdaság, 2) bányászat, 3) az ipar, 4) a kereskedés, 5) a közlekedés.

3. Minden vizsgáló-bizottsági tag, (az elnököt is ide értve), csak egy-egy csoportból vizsgál; minden megvizsgálandó hallgató azonban mindegyik csoportból egy vagy több kérdésre felel.

4. A vizsgálatok f. é. junius 1-től fogva (vasár- és ünnepnapokat kivéve) naponkint d. u. 5 órakor tartatnak a közgazdasági Ministerium helyiségében, és nyilvánosak.

5. A vizsgát tenni szándékozók f. é. május 20-dikától kezdve minden hétköznapon jelentkezhetnek a statistikai osztályban, s jelentkezésök sorrendje szerint tüzetik ki számukra a vizsgálati határnap, melyet betartani kötelesek.

6. Egy-egy vizsgálatra rendszerint 6 vizsgálati jelölt bocsátandó, olyképen, hogy 4-nél kevesebb s 8-nál több egy-egy vizsgálatra ne essék.

7. A vizsgálatok díjtalanok, de a bizonyítványra szükséges bélyeget minden vizsgálati jelölt tartozik magával hozni, s előre letenni az elnök asztalára.

8. A kiállott vizsgáról azonnal adatik ki bizonyítvány, a minőségnek két fokozatát tüntetvén ki, melyet a „dic séretes“ és „kielégítő“ szók jeleznek.

9. Minden vizsgáról jegyzők önyv vezettetik, melybe a vizsgáló bizottság a megvizsgáltak nevein kivül a kiérdemelt fokozat, a vizsgálat meg nem állása, vagy a kitűzendő új határnap bejegyeztetik.

10. A vizsgát meg nem állt hallgató bizonyítványt nem, de ha kivánja, jegyzőkönyvi kivonatot kap, mely igazolja, hogy a vizsgára jelentkezett ugyan, de azt ki nem állotta. Kivánsága szerint újabb határnapot is nyer, melyen bizonyítványt kiérdemelhet, de a tanfolyam ismétlésére is utaltathatik.

Az utolsó előadás végével az egybegyült előadók vonultak a terembe, hol a stat. osztály vezetője, *Keleti Károly* osztálytanácsos következő beszédet intézte a nagy számmal megjelent hallgatókhoz :

Tisztelt hallgatók!

A mit félévvel ezelőtt, hő reménytől táplálva ugyan, de a siker minden egyéb biztosítéka nélkül megkezdettünk, annak ma sikeres, szerencsés befejezésére gyülekeztünk.

Az első hivatalos statistikai tanfolyam Magyarországon ma végét érte, s ha netalán korainak látszik sikerről szólani, mikor a vizsgák, az oktatás eredményének mérvei, még el nem érkeztek : viszont kishitüség volna kétkedni azon, hogy az előadások megtartása maga is nagy eredménynek tekinthető. Nemcsak az előadások folytak szakadatlanul, a mennyiben az előadásra vállalkozott t. urak közül mindegyik hiven teljesíté elvállalt kötelezettségét, hanem a látogatás a hallgatóság részéről, ha néha-néha lankadt is, kitartó volt egész végig s ma is körülbelül ép oly szép számu hallgatóság előtt mondhatom el a bucsuszót, mint mikor e tanfolyamot mult őszszel a minister úr nevében megnyithatni szerencsés valék.

De nem csupán az élő szóval tartott előadások folytak le kielégítően, hanem az itt tartott előadások egy része már nyomtatásban is megjelent, hátralévő részök sajtó alatt van, vagy sajtókészen áll, gondoskodva lévén arról, hogy a vizsga letételére legyen meg a szükséges kézikönyv, melyből önök készülhessenek. Az előadások kinyomatásával azon felül még más czél is éretett el, t. i. hazai irodalmunk gazdagodott meg az állami és társadalmi élet legfontosabb mozzanataival foglalkozó szakmunkákkal, melyeknek a t. hallgatókon kivül a nagy közönség is talán hasznát fogja venni.

Bármily eredménye volt és lesz egyébiránt a befejezett statistikai tanfolyamnak külön-külön az egyes hallgatókra nézve, annyi általános hatással bizonyára volt, hogy a kik önök közül e tudományt már régebben ismerték : gyakorlati alkalmazásával ismerkedtek meg ez alkalommal; a kik csak a jelen tanfolyam alatt tekintettek mélyebb rétegeibe : az állami és társadalmi életben elfoglalt fontos hivatását tanulták megbecsülni; arról pedig mindnyájan meggyőződhettek t. hallgatóim, hogy a kormányok általában mennyire kötelesek nagy súlyt fektetni a hivatalos statistika mívelésére; s meggyőződhettek arról is, hogy hazai kormányunk is iparkodik a lefolyt évtizedek mulasztásait lehető legrövidebb idő alatt helyreütni.

Tisztelt hallgatóim! A tanfolyam végén állunk, s így nem alkalomszerü az egyes tanórákban előadottakra visszatérni; egyes, csillámlóbb példákat kiemelni a statistika fontosságáról és nélkülözhetetlenségéről. A tárgyak sokasága, melyek itt előadattak, egymagában is bizonyítja, menynyire behat a statistika közéletünk minden viszonyaiba; azért csak azt akarom megemlítni, hogy tárgyunk kimerítve korán sincs, hogy föladatunk nincs befejezve, s marad fenn még a jövőre is annyi, hogy akár egészen új tanfolyamot indítsunk meg oly programm szerint, melynek egyes számai az ideinek hézagaiból volnának könnyen összeállíthatók.

De nem is szükséges oly messzire mennünk. Csak a jelen tanfolyam tárgyaiból s az előadásuk alkalmával mondottakból is meggyőződhettek t. hallgatóim, hogy a statistikának általában nagy jövője van, hogy mint mivelendő tudomány betölthet egy szorgalmas, kutató életet; de hogy mint kenyértudomány is eltartja emberét. Mint tudományág becsülésre, tiszteletre, sőt dicsőségre is segítheti mívelőjét, csak melegen kell azt fölkarolnia, ápolnia, szeretnie; mint nélkülözhetetlen kormányzati ág kötelezi az államokat, hogy szaknevelt hivatalnokokat tartsanak, kik a kormányzat ezen ágával kizárólag foglalkozzanak. Mai napság százezrek élnek hivataluk után csak Európában, sok száz jut ebből magára a statistikára is.

S a mint ez így van Európa többi kulturállamaiban, így van s így

lesz az még Magyarországon is. Mindezt pedig azért hozom fel, hogy meg legyen pendítve önök előtt, t. hallgatóim, a gyakorlati statistika leggyakorlatibb oldala is. Ki akarom tüntetni, hogy azon megbecsülhetetlen szellemi hasznon kivül, melylyel ismereteink szaporítása bármely téren jár, többekre önök közül gyakorlati hasznuvá is válhatik e tanfolyam látogatása; mert nemcsak azon ministeriumnak van szüksége szakképzett statistikusokra, melynek kebelében a stat. osztály fenn áll, hanem a statistikai szakismereteket bármely ministerium meg fogja becsülni az illetőben és hiszem, sőt meg vagyok győződve, hogy a kik ezen, s az ég segedelmével jövőre tartandó stat. tanfolyam vizsgáiból dicséretes bizonyítványt fognak felmutatni, caeteris paribus mindig előnynyel fognak versenyezhetni pályatársaikkal.

És nem csak a ministeriumok, hanem az egyes megyék és városok, az iparos, kereskedelmi, szállító s biztosító stb. társulatok is hovahamarább kénytelenek lesznek súlyt fektetni a statistikai míveltségre, mert nagy vállalatok csak szilárd alapon működhetnek, az alapok szilárdságát vagy ingadozó voltát pedig a statistika mutatja ki.

Ugyancsak a befejezett előadásokból tudják önök, t. hallgatóim, hogy az ország statistikailag szervezve még korán sincs. Csak az imént tette meg a közgazdasági minister úr e téren is az első kezdményező lépést a statistikai osztály vidéki kültagjainak szervezésével; de bármily örvendetes ez első lépés, még eddig nincs arányban az ország statistikai szükségletével; az illetéket ennek fedezésére pedig szintén önök, vagy az önök és utódjaik közül vállalkozók lesznek hivatva szolgáltatni.

Miután tehát e tanfolyam önökre nézve, kik végig járták, szellemi haszonnal okvetlenül járt, soknak pedig anyagi javára is lehet, fölhivom t. hallgatóimat, hogy a vizsgálatokra is annak idején minél sürübben jelentkezzenek, mert csak a kiállott vizsga után kiszolgáltatandó bizonyítvány fogja a statistikai ismeretek megszerzését igazolni.

Felhívom önöket, hogy a kiadott s kiadandó füzeteket siessenek megszerezni s belőlük készülni, hogy a mily fényes siker koronázta a minister úr fölhivását az előadások látogatására, ép oly fényes sikert tudjunk felmutatni a vizsgálatok eredményével is.

A megtartandó vizsgálatok módozatát, a jelentkezést s a mi ezzel összefügg, később lesz alkalmam tüzetesebben előadni; most azon t. urakhoz fordulok, kik az előadásokra nemcsak vállalkoztak, de vállalkozásuknak megbecsülhetetlen pontossággal és buzgósággal meg is feleltek.

A minister úr ő excja megbízott azon kellemes kötelesség teljesítésével, hogy az ő nevében önöknek, t. előadó urak, legőszintébb, legmelegebb köszönetét tolmácsoljam. Legyenek meggyőződve, hogy ő excja teljesen tudja méltányolni azon nemes önfeláldozást, mely a mindenikünknek amugy is szüken kimért szabad idejét a mult évben megpendített eszme valósításának szentelte. De a minister úr azt is tudja, hogy nem az ő — bármily őszinte hálája lesz a t. uraknak jutalma, ámbár hálája kifejezésében a haza is osztozik, — de hogy legfőbb jutalmukat mindnyájan azon megbecsülhetetlen öntudatban lelik, melyet csak nemes, önzetlenül vállalt kötelesség hü teljesítése nyújthat.

Engedjék meg végül, t. hallgatóim, együttesen, hogy megbizatásomon kivül néhány, saját lelkemből fakadt szóval forduljak még önökhöz.

Én, kit a minister úr bizalma a hazai hivatalos statistikai ügy élére állított, ki ez ügynek szentelem életemet: jobban, mert közvetlenül, érzem és látom a hézagokat és hiányokat, melyek pótlást és betöltést várnak. Jobban érzem és látom azokat, mert ez egy ügy foglal el egészen, holott a ministernek országos gondjai között bármily fontos országos ügynek csak a többiek mellé szabad sorakozni.

De mert igy van a dolog, jobban és közvetlenebbül érezhetem a büszkeséget is, mely lelkemet eltölti a fölött, hogy ama hiányok és hézagok mielőbb be lesznek töltve, mert a mit világszerte legszárazabb tárgynak neveznek, melynek az egyetemen kivüli tanulására még a legmíveltebb országokban is alig 10—15 hallgatója akad, arra hazánkban százak vállalkoztak. Vállalkoztak nem a közmondásossá vált magyar szalmatüzzel, hanem a komoly meggyőződés kitartó szivósságával, tudva és belátva, hogy maguk s a közügy érdekében járulnak ismereteik gyarapításához.

Büszkeség tölti el lelkemet, látva azon sok jeles férfiut, kik ez ügyet támogatni, előmozditani vállalkoztak, s meg vagyok győződve, az ő keblüket is heviti e perczben ama magasztos öntudat, melyről már a minister úr megbizásában megemlékeztem.

Erős hitem, hogy a mint igy együtt vagyunk, nem önök, t. hallgatók, kik ebbeli pályafutásukat ez úttal befejezték, hanem a t. előadó urak: úgy fogunk a jövő tanfolyam alkalmával is találkozni, újra buzgólkodva a kitüzött czél felé!

Erős hitem végül, hogy ha önök közül, t. hallgatók, a jövő tanszak alkalmával némelyek — ha talán csak a szíves visszaemlékezés kedveért — el fognak ide látogatni, hasonló diszes hallgatói körrel fognak itt találkozni mint a melytől jelenleg őszinte üdvözlettel búcsuzunk. Isten velünk!

Előadó ezentúl megismerteti a Tanáccsal azon lépéseket, melyek a minister úr által az iránt tétettek, hogy a hivatalos statistikának vidéken is legyenek közegei. Bővebben szól erről következő

Előterjesztés

a vidéken szervezendő statistikai közegek ügyében.

A hivatalos statistika szervezete mindaddig végleg nem eszközölhető, míg a municipiumok újjászervezése törvény útján ténynyé nem vált. Nehogy azonban a hivatalos statistika vidéki közegeket teljesen nélkülözzön, még inkább pedig, hogy a magánstatistikusok érdekeltsége a hivatalos adatgyüjtés és működés iránt fokozódjék, a minister úr fel kivánta használni az országos költségvetésben e czélra kivetett 5,000 frtot s oly statistikai szervezet kidolgozásával bizta meg előadót, mely átmeneti intézményül szolgálván, beilleszthető legyen annak idején az ország összes statistikai szervezetébe.

E kérdés az orsz. m. statistikai Tanács előtt is szóba került ugyan, de miután itt végmegállapodásra jutnunk nem lehetett, most, mint ideiglen befejezett oly tény hozatik a t. Tanács tudomására, hogy a szervezetben netalán talált hiányokra nézve a későbbi végleges szervezetnél kellő javaslatait megtehesse.

A vezéreszme ugyan az lett volna, hogy minden megyében legyen a statistikai osztálynak kültagja, megbízható, szakértő munkása; de miután ez intézkedés túlságosan terhelte volna az ország budgetjét, csoportosítani kellett a megyéket s igy Magyar- és Erdélyországra egyelőre tizenkét ily kültag szerveztetett, következő helyeken és működési térrel:

Kézikönyvtár

Pozsony				
(Pozsony)	Pozsony megye	74.91 □ mtfld	232,600	lakossal.
	Nyitra megye	99.91 „	401,100	„
	Trencsény megye	80.28 „	227,900	„
	Turócz megye	19.99 „	42.100	„
		ℓ. 275.09 „	903,700	„
Nógrád				
(B. Gyarmat)	Bars megye	46.43 „	122,000	„
	Hont megye	44.35 „	111,100	„
	Nógrád megye	75.88 „	182,300	„
	Zólyom megye	49.14 „	91,500	„
	Liptó megye	39.23 „	72,400	„
	Árva megye	36.10 „	72,100	„
		ℓ. 291.13 „	651,400	„
Győr				
(Győr)	Mosony megye	33.59 „	71,800	„
	Soprony megye	57.47 „	212,600	„
	Vas megye	87.50 „	290,400	„
	Veszprém megye	72.40 „	186,500	„
	Győr megye	24.60 „	96,900	„
	Komárom megye	51.59 „	130,100	„
		ℓ. 325.35 „	988,300	„
Somogy				
(Kaposvár)	Zala megye	85.06 „	272,400	„
	Somogy megye	114.19 „	252,300	„
	Baranya megye	88.50 „	265,100	„
	Tolna megye	63,31 „	214,900	„
		ℓ. 351.06 „	1.004,700	„
Pest				
(Pest)	Fehér megye	72.22 „	182,400	„
	Esztergom megye	19.09 „	59,700	„
	Pest megye	188.87 „	655,500	„
	Jászkun kerület	82.17 „	194,100	„
	Bács megye	178.73 „	527,000	„
		ℓ. 541.08 „	1.618,700	„
Arad				
(Arad)	Csongrád megye	57.68 „	186,800	„
	Csanád megye	28.83 „	88,400	„
	Torontál megye	119.26 „	389,700	„
	Temes megye	103.01 „	320,200	„
	Krassó megye	90.88 „	234,200	„
	Arad megye	104.49 „	270,600	„
		ℓ. 504.15 „	1.489,900	„
Bihar				
(Nagyvárad)	Békés megye	59.49 „	188,000	„
	Bihar megye	192.56 „	470,400	„
	Zaránd megye	22.54 „	51,000	„
	Kraszna megye	19.98 „	47,100	„
	Középszolnok megye	38.48 „	102,000	„
		ℓ. 333.05 „	858,500	„

Borsod				
(Miskolcz)	Szabolcs megye	103.70 □ mtfld	210,300	lakossal.
	Hajdú kerület	16.79 „	54,700	„
	Heves-Szolnok megye	114.60 „	290,800	„
	Borsod megye	61.60 „	174,300	„
		ℓ. 296.69 „	730,100	„
Abauj				
(Kassa)	Gömör megye	71.57 „	158,300	„
	Szepes megye	63.19 „	159,400	„
	Sáros megye	65.87 „	148,300	„
	Torna megye	10.74 „	22,300	„
	Abaúj megye	49.92 „	150,300	„
	Zemplén megye	107.65 „	241,600	„
		ℓ. 368.94 „	880,200	„
Bereg				
(N. Szöllös)	Ung megye	53.10 „	99,300	„
	Bereg megye	64.77 „	131,900	„
	Máramaros megye	179.94 „	182,400	„
	Kővár vidék	18.94 „	49,000	„
	Szathmár megye	101.69 „	247,700	„
	Ugocsa megye	20.69 „	54,600	„
		ℓ. 439.13 „	764,900	„
	Mindössze	3,727.67 „	9.890,400	„
Erdély				
Kolozsvár és Nagyszebenben két részben		954.85 „	2.095,200	„
		ℓ. 4,682.52 „	11.985,600	„

Mielőtt azonban a minister úr a megyék főispánjai által bizalmas úton kijelölendő tagok megerősítése, s a nekik szabandó munkakör iránt végleg határozott volna, szükségesnek látta őket közös értekezletre hívni meg a fővárosba, melyen azok meg is jelentek, s a hol a tanácskozásnak mintegy bevezetőjét képezendő, következő dolgozat osztatott ki közöttük:

Irányelvek

a vidéken szervezendő statistikai közegek működéséhez.

A hivatalos és magánstatistika külön és eltérő, de szükségkép összhangzatba hozandó működése és feladatai talán soha inkább szembe nem ötlenek, mintha a kettőt nem elméleti szempontból, hanem gyakorlati alkalmazása czéljából vizsgáljuk.

Ha a *statistikát általában* olyan ismeretkörnek vagy tudománynak tekintjük, mely az állami és társadalmi élet jelen állapotát és fel-felmerülő fontosabb mozzanatait folyton szemmel tartva, szóban és számban kifejezésre segiti: úgy a *hivatalos statistika* föladata volna ez állapotnak és mozzanatoknak egyes adatait kutatni, gyüjteni és összeállitani, — a *magán statistiká-é* az összeállitottt adatokból és táblázatokból következtetést vonni s azokat az állami és társadalmi élet számára mintegy hasznosítani.

De a határvonal a hivatalos és magánstatistika között nem oly szigoruan vonható. Valamint a hivatalos statistika gyakran túl kénytelen menni azon számok és adatok egyszerű összeállításánál, melyeket, mert az ország összes hatóságait serkentheti adatok szolgáltatására, gyüjtött; szóval valamint a hivatalos statistika némi feldolgozást nem mellőzhet: úgy a magánstatistika is gyakran magával az adatgyüjtéssel is köteles foglalkozni. Söt e magánadatgyüjtés is kétféle lehet. Történhetik hivatalos fel-

KSH Könyvtár

szóllitásra egyes testületek, társulatok, iparvállalatok sat. által, mely esetben a hivatalos adatgyüjtéstől csak kevéssé külömbözik; de történhetik magán-emberek által közvetlenül is oly társadalmi tények kutatása alkalmával, melyekhez hivatalos úton csak kevésbbé helyesen vagy épen nem juthatni, de mely tények ismerete az egész országra nézve felette fontos lehet, s igy mind a kormány mind a közönség érdekében van, hogy gyüjtetvén, eredmények közzé is tétessék.

Azon feladatok között, melyek a hivatalos statistika támogatására igénybe veendő magánerőknek szánvák, mindkét irány van képviselve, azaz: mind az *adatgyüjtés* mind *összeállitásuk* és *feldolgozásuk* lesz a vidéken szervezendő statistikai közegeknek feladatúl tüzve.

Azon szempontból indulva ugyanis, hogy a mennyire lehet tökéletes országos statistika csak helyes szervezet mellett létesülhet; figyelembe véve továbbá hogy ily statistikai helyes szervezet csak az ország befejezett közigazgatási vagy municipális szervezése után kaphat lábra: az országos statistikának magánerők általi támogatása ép ez okoknál fogva jelenleg kétszerte fontos; sőt remélhető, hogy ama kilátásban levő szervezés is könnyebben csak akkor fog sikerülni, a czélnak megfelelő csak akkor lesz, ha a statistika fontossága és nélkülözhetlensége iránt a vidéki közönség felvilágositva, munkálkodására előkészitve és eredményei hasznosságáról meggyőződve lesz.

Ezen *felvilágositó*, *előkészitő* és *helyes meggyőződésre vezető munkásság* volna tehát a vidéki statistikai közegeknek legelső legsürgetőbb kötelessége.

Felhasználva állásukat és összeköttetéseiket kapcsolatban a vidék ismeretével, melyen müködni hivatva vannak, és bizván a vidéki hatóságoknak remélhetőleg nem hiányzandó támogatásába, legelébb is oly vonatkozásokat kellene indítani a szomszéd megyék és vidékek néhány ügybuzgó lakossával, hogy a központból hozzájok intézendő kérdésekre választ, az általuk beszerzendő anyaghoz az adatokat, a tőlükvárt felvilágositásra a magyarázatot a szomszéd vidékről is megnyerhessék és igyazon helyzetben legyenek, hogy voltaképi lakhelyök és megyéjök határán túlról is a statistikai ismeretek gyarapitásához járuljanak.

A Minister úr ezen lépése s az előadandó tervezet — mint látszik — csak előkészitő munka, müvelése mintegy a földnek, mely statistikailag gyümölcsöt hozni van hivatva. Hasonló előkészitést, hasonló müvelést vár a kormány a vidéken szervezendő statistikai közegektől, tőlük és munkálkodásuktól remélve, hogy az országos statistikát szintoly fejlettségi fokra segitsék emelni, a minőn azt más, bennünket e téren maghaladott külföldi államokban tapasztaljuk.

A rövid másfél év óta fennálló statistikai hivatal működéséből meggyőződött a kormány, közleményeiből meggyőződhetett a közönség, hogy a statistika majd minden ága, mely külföldön miveltetni szokott, hazánkban is bir termő talajjal. De meg kellett mindkettőnek győződni arról is, hogy a talaj legkisebb része van eddigelé bevetve, hogy miveléséhez nagyobb erő kivántatik, mint a melylyel a kormány mindeddig rendelkezhetett, sőt ez be nem hunyhatá szemét azon körülmény elől sem, hogy sok abból, mi másutt a legkönnyebben, létező adatoknak egyszerü összeállításából deríthető ki, nálunk csak tetemes, az elérendő eredmény értékével talán arányban sem álló erőmegfeszítéssel hozható létre.

Ez állítás igazolására elég azon körülményre utalni, hogy a hivatalos statistikának külföldön egyik legérdekesebb, egyúttal legmegbizhatóbb részét képező külforgalmi statistika például, mely amott a hivatalos vámlajstromokból szokott összeállittatni, Magyarországon csak közvetve, tömérdek utánjárás, számos müvelet és gyakran eléggé alig indokolható összevetések hosszu lánczolatából csupán megközelitőleg volt kideríthető.

Meggyőződött továbbá a kormány arról is, hogy hiányzik Magyarországon még számos oly előfeltétel és alap, mely nélkül az állami és társadalmi élet mozzanatainak statistikai folytonos számbavétele, úgyszólván, lehetetlen.

Hiányzik, hogy többet ne említsünk, az ország alaperejének, hatalmi tényezőinek t. i. a *népesség* és *terület* kellő ismerete.

Az elsőre nézve egy elavult s alapjaiban is hibás, 12 évvel ezelőtt eszközölt népszámlálás eredményeire, az utóbbira nézve szintén elavult földadó ideiglen, illetőleg katasteri munkálatokra vagyunk utalva.

Míg a *népszámlálás* által megszerzendő alapra nézve a kellő lépések a kormány részéről olykép megtétettek, hogy az még ez évben eszközöltetvén, általa mindazon főfontosságu népességi adatoknak kellő birtokába jusson, melyek nélkül helyes statistika nem is képzelhető: addig a területre nézve meg sokáig nem biztathatjuk magunkat hasonló eredménynyel; de ép azért kiván a minister úr mindent megkisérteni, mi ezen mélyen érzett hézag betöltéséhez vezethetne.

Hogy ugyanis a területnek Magyarországban, ezen eddigelé még kiválóan földmivelési államban, kettős fontosságu, másik hatalmu tényezőnek kellő s kimerítő ismeretéhez jussunk, hazánk *statistikai helyrajzi leirása* mellőzhetlen alapfeltétel.

De valamint kielégitő népszámlálás magának a népességnek részvéte nélkül, pusztán hivatalos úton, tehát a magán-erők mellőzésével nem képzelhető, úgy még országunk statistikai helyrajzi leirása pusztán hivatalos közegek által, de kizárólag hivatalos úton soha sehol sem sikerült.

Amott az összes népességnek, emitt a tudományos kutatásnak, az állam által csupán elő nem idézhető, de nem is pótolható magánbúvárkodásnak és közreszvétnek kell támogatni a kormányt, hogy oly művet lehessen létrehoznia, mely végeredményeiben a közös hazára nézve lesz üdvös, s a nyújtott ismeretek által ép úgy a nagy közönségnek, mint a kormánynak válik hasznára.

Ime két újabb, nagy és üdvös czél, melynek elérésében a vidéken szervezendő statistikai közegek a kormányt támogathatják; s a melyhez vezető ösvény és pálya a közönség érdekében jelölhető ki statistikai magán erőknek.

A népszámlálás csak hosszú időközökben ismétlődvén, nem nyújthatna kellő foglalkozást a statistikai vidéki közegeknek, de rövid idő alatt levén eszközlendő sokkal nagyobb szervezetet, úgyszólván gépezetet igényel, hogy néhány vidéki tagnak közreműködése eléggé kidomborodhatnék, noha a már befejezett népszámlálás adatainak részletes feldolgozásában nagyra becsülendő segédkezést nyújthatnak.

Nem úgy az ország statistikai helyrajzi leirása, mely hosszabb munkát igényelvén, egyéni és anyagi erő hiányában talán egyszerre meg sem indítható országszerte, de épen ott, hol a statistikának vidéki közegei lesznek, okvetlenül és tervszerüen volna megkezdendő. — Ennek eszközlésében és végrehajtásában rejlenék tehát ezen közegek egyik további nagy fontosságu feladata, mely, miután az egyszer megszerzett alapon az életviszonyok és társadalmi jelenségek folytonos változása is szemlélendő és följegyzendő, folytonos munkálkodást is helyez kilátásba.

Az ily, sokak közreműködése és hivatalos támogatás mellett gyüjtendő, de csupán hivatalos uton fel nem dolgozható anyag képezné azután a *mezőgazdasági* (agrar.) *statistika* alapját, melynek létesitésén valamennyi mivelt külállam törekszik, de melyre Magyarországnak mint kiválóan földmivelő államnak kiválóan is van szüksége.

Nem zárva ki tehát a vidéki statistikai közegek működési köréből semmi oly tért, melyen akár adatgyüjtés, akár a hivatalosan nyert anyag összeállitása s feldolgozása által czélszerüen működhetnek, főfigyelmök mégis az ország statistikai helyrajzi leirására volna fordítandó, s e czélból fog külön, kérdések alakjában foglalt tervezet a jelen értekezlet elé terjesztetni, mely pontonkint megvitattatván, jövőbeli működésöknek mintegy irányadója lehetne, de a tanácskozmány eredményei szerint készitendő utasitásban volna részletezendő.

Minden félreértés kikerülése végett azonban már előre is elvül lehetne kimondani, hogy a létező adatoknak feldolgozás végetti átszolgáltatásáról s a beszerzendő adatoknak hivatalos úton való gyüjtéséről a kormány fogna gondoskodni, világos lévén előtte, hogy ily nagyszerü anyag magán erőkkel mindenkor csak hiányosan vagy épen nem volna beszerezhető.

A vidéki statistikai közegeknek tehát az adatgyüjtésben is — mely tekintetben minden egyes esetre nézve külön utasitást vennének a központból — mintegy csak helypótlókul kellene fellépni ott, hol a hivatalos kutatás czélhoz nem vezet.

Figyelmök egyik kiváló részét azontúl, helyismeretök által támogatva, a beszerzett statistikai anyagnak megbirálására, megitélésére kellene fordítaniok, hivatásuk lényege abban összpontosulván, hogy a hivatalos és magán-statistika karöltve haladó és összhangzatos működése alapján az országos magyar statistikát az őt, közigazgatási és tudományos szempontból egyaránt megillető polczra emelni segítsék.

A gyülés folyamát s az értekezlet eredményeit legjobban mutatja a

vidéken szervezendő statistikai közegek ügyében egybehívott értekezlet

Jegyzőkönyve.

Első ülés, 1869 február 25-dikén.

Jelen voltak: Nagyméltóságú *Gorove István*, földmiv., ipar- és kereskedelmi minister, *Keleti Károly osztálytanácsos*, a statistikai osztály vezetője, *Hammersberg László*, Kassáról, dr. *Kürthy János* N. Váradról, *Timár Károly* Kolosvárról, *Czilchert Károly* Pozsonyból, *Horváth Ádám* Beregből. *Jesze Vilmos* Borsodból, *Kopcsányi József* Aradról, *Roboz István* Somogyból, *Mariska Vilmos* Győrből, *Balogh Antal* Nógrádból, *Bielz Albert* Szebenből, mint vidéki statistikai tagokul jelöltek, *Beöthy Leo* ministeri titkár, mint jegyző.

Keleti osztálytanácsos jelentvén, hogy a minster ő nagyméltósága csak a déli órákban fog megjelenni, reggeli 10¼ órakor megnyitja az ülést.

Felolvastatnak az irányelvek a vidéken szervezendő statistikai közegek működéséhez.

Keleti megmagyarázva az irányelvek nehány pontját, azon reményét fejezi ki, hogy általuk a jelenlévő jelöltek némi körvonalozást nyertek jövendő működésükre nézve. Kérdi, hogy találnak-e azokban a jelenlevők alkalmat észrevételekre vagy javaslatokra.

Kürthyben felolvasottak azon meggyőződést költik, hogy a kormány e szervezéssel kezdetben csak kísérletet akar tenni, s az első eredményeket véve alapul, fogja határozottabban megszabni a vidéki közegek működési körét. Kommentálván az irányelvek egyes pontjait, nagyon is nagy feladatnak tartja a helyrajzi (megyei, kerületi monographiai) müveletet. Hiszi azonban, hogy e részben a statistikai osztály fogván magára vállalni, a helyhatósági közegek közremüködésével, az adatok legfőbb részének beszerzését, a vidéki statistikai közegek feladata leginkább ez adatokban mutatkozó hézagoknak helyismeret által megkönnyített tudakozódás által való betöltésére szorítkozand.

Kopcsányi nagyon tágnak találja az irányelvekben kijelölt működési tért, annyira, hogy a czélt nem képes szem előtt tartani.

E mellett nem csupán a szakmakört találja túlságosnak, hanem a vidéki közegek egyeseire kiszabott kerületeket is. Szükségesnek tartaná, hogy minden megyében állíttassék ily közeg.

Kürthy egyrészt felelvén *Kopcsányi* aggodalmaira, azon nézetét fejezi ki, hogy a kormány, a működés tárgykörére nézve nem fogja oly feladat megoldását kivánni, mely az erőt túlhaladná; másrészt azonban osztja *Kopcsányi* nézetét a kerületek nagyságára nézve.

Keleti osztálytanácsos a Kürthy által kezdetben mondottakat igazolja; a kormány, indíttatva a külföldön vidéki statistikai közegek útján elért jó érdemények által, meg akarja kisérleni az eljárás alkalmazhatóságát. Ha az eredmény üdvös lesz, úgy számosabb közegek alkalmazása igazolva lévén, nagyobb pénzösszeg is fog e czélból a budgetbe felvétethetni.

Mariska kérdi, hogy csak adatgyüjtés vagy feldolgozás is lesz-e a vidéki közegek feladata.

Keleti osztálytanácsos felel, hogy a körülmények szerint, mindkettőből juthat; mig egyrészt a hivatalos úton nyert adatok feldolgozásában is fognak részt venni, másrészt kivántatni fog oly adatok beszerzése is, melyek magán úton könyebben, gyorsabban és megbizhatóbban kutathatók ki és szerezhetők meg mint hivatalosan;

Roboz tapasztalásaiból azon meggyőződést meríti, hogy sok tekintetben a hivatalos úton nyerhető adatok, csekélyek azon eredményekhez képest, melyek magán úton érettek el. Igy a különböző piaczok sokkal valódiabban tünnek ki a kereskedők által magánosoknak adott felvilágosításokból, mint hivatalos feljegyzés által történhetnék. Igy a kereskedelmi forgalom, piaczok beszállítása és elszállítása, mire nézve Kaposvárott kisérlet történt az ottani vasúti állomási főnökségnél, mely semmit sem eredményezett, míg kereskedők e tekintetben a magán úton hozzájuk intézett tudakozódásokra kielégítő választ adtak.

Mariska azt kivánja, hogy a vidéki közegek müködése határozottan körvonaloztassék.

Keleti osztálytanácsos válaszol, hogy a jelen értekezletnek czélja a nézetek kicserélése által határozni meg azon körvonalokat s hogy a tárgyalás ez irányban kedvezőleg halad. Az itt kifejezett nézetek meg fognak fontoltatni s az eredmény alapján fog az instructio kidolgoztatni.

Kopcsányi azt hiszi, hogy a kormány nem csupán kisérletet akar tenni, hanem positiv eredményeket kíván látni ez első lépés után is, mit szóló nem is tart lehetetlennek. Az e czélra felhasználandó eszközökre tér át, mindenek előtt a közvéleménynek a sajtó utján való megnyerését, érdekeltségnek, közrészvétnek, felköltését tüzi ki; szándoka ezt Aradon az ott megjelenő lapokban létesiteni; továbbá mikor a közvélemény eléggé elő lesz készitve, meghivni egy értekezletre az ottani egyesületek és társulatok közegeit; hasonlót tenni a czéhekkel, községi jegyzőkkel, egyes birtokosokkal, s mind ez elemekből egy statistikai egyletet alapitani. Bizik az eredményben, noha nem ismeri félre hogy a nép ilyes felvételek ellen mily ellenszenvvel viseltetik, miután azokban rendesen adófelemelési előkészületeket lát, de épen ezen aggodalmak eloszlatását, s egyszersmind a miveltebbekre erkölcsi kényszer gyakorlását tüzi ki a sajtó czéljául. Mindezt azonban csak egy megyére szorítkozva tartja létesíthetőnek.

Hammersberg megyéjében már értekezett ügybuzgó barátokkal, de az eredmény nem volt olyan, hogy *Kopcsányi* reményeit oszthatná, mi talán helyi, megyei viszonyoknak tulajdonítható; saját megyéjében, a kijelölt kerületről nem is szólva, nem találja fel azon elemeket, melyeket előtte szóló Aradban felhasználhatni remél. Hivatkozik azon ellenszenvre, melylyel minden kutatás találkozik a népnél, mely a czélt nem fogja fel; megérinti, hogy mily rosz emlékezetben állanak máig is, az osztrák kormány által kiküldött úgy nevezett földkostolók.

Részvétlenséget tapasztalt átaljában minden egyleti ügyek iránt; hivatkozik arra, mely a kamarai választások alkalmából az iparosok részéről tapasztaltatott.

Vidéken lakókat az ülésekre nem lehetne begyüjteni. A községi jegyzők bentartatása költséggel jár, mely a községeket terhelné s növelné az ellenszenvet. Ez okon magánosokból alakult statistikai egyesületek által nem vél czélt érhetni, hanem azt kivánja, hogy megyei és városi statistikai bizottságok alakítassanak az alispán vagy polgármester elnöklete alatt; e bizottságok a megyei bizottmányi gyülések alkalmával jönnének össze. A bizottmányok mellett egy egyénnek folytonos működése lenne szükséges, ki jegyzői vagy előadói minőségben, a müködésnek egyszersmind irányát szabná meg, s a munkának zömét viselvén, a bizottság által támogattatnék.

Szóba jövén ez után a vidéki közegek állása, többen azon kivánatot fejezik ki, hogy az ne legyen közigazgatási hivatal, mire Keleti osztálytanácsos arra utal, hogy ez már a körlevélben ki volt fejtve. Egyszersmind a vidéki közegek számára elfogadtatik a következő elnevezés: *a statistikai osztálynak kültagjai.*

Roboz megczáfolni igyekszik Hammersberg kétségeit, az ellenszenvet le kell küzdeni, miben sokat el lehet érni, népszerü egyének megnyerése által.

Kürthy szintén azt tartja, bogy magán erők egyesítése által lehetséges volna szép eredményeket elérni. Ő maga statistika tanára lévén, eléhbi tanítványaiból szervezhet-

ne Bihar és szükség esetében a szomszéd megyékben is, olyan hálózatot, mely lehetővé tenné a működést.

Keleti osztálytanácsos azon ismételt ellenvetésre felelvén, hogy a tagoktól várt műveletek nincsenek határozottabban kijelölve, mondja, hogy vannak már kitüzve részletesebb pontozatok, de ezekre nem akart előbb áttérni, mert nem akarta elveszíteni a tartott tárgyalásból meríthető tapasztalásokat. Áttér az említett pontozatok egyikére. Ez volna például Magyarországnak részletes statistikai — topographiai leírása, mely mélyen érzett szükséget pótolna s csak úgy jöhetne létre, ha egyes megyékre, járásokra vagy városokra vonatkozó monographiákból lenne összeállítható. Ha a kültagok vállalkoznának ilyen egy egy megyére vonatkozó monographiák elkészítésére, a statistikai osztály magára vállalná részükre megszerezni a szükségelt hivatalos számadatokat. E munka, mely roppant nyereség lenne a haza ismeretének szempontjából, nem mulná felül a tagok erejét s ily eredmények felmutatása után bátran lehetne az ország-gyülés elé lépni, hasonló munkálatokra nagyobb kiadás engedélyezését kérve.

E nézetek általános helyesléssel találkozván s a tagok készeknek nyilatkozván ez értelemben működni, felolvastatik az országos statistikai tanács szervezése, melynek 7., 8., 11. és 12. pontja kiterjeszthető volna a vidéki tagokra, azon hozzá tévéssel, hogy ezek évenként egyszer részt fognának venni egy tanácsülésben. A vidéki statistikai tagok szervezésének pontjai, melyek szintén felolvastattak, a statistikai tanács szervezésének fentemlített pontjaival fognának bővíttetni s e bővített szervezet fogna utasításul szolgálni. A technikai ügyvitel iránt pedig esetről esetre utasitás adatni.

Ezen határozatok elfogadtatván, az ülés rövid időre felfüggesztetik, mire déli 1 óra tájban megérkezik a minister úr ő nagyméltósága, ki az egybegyült tagokat üdvözölvén, elfoglalja az elnöki széket.

Minister úr előadja, hogy a külföld példája, az ottan elért eredmények által bátorittatva indítja meg a jelen szervezést és noha ez csak első kisérlet, eredményei fogják kijelölni az utakat, módokat s a tért, melyen e szervezés útján működni lehet; habár a most ez irányban használt erők a feladathoz képest korlátolt számúak, a tagok ügyszeretete mindazáltal képesítheti őket oly eredmények elérésére, melyek igazolni fogják az első lépést, mely magán erőknek megnyerésére, magánügyszeretetnek felköltésére tétetett, reméli továbbá, hogy a megyékben sem fognak hiányozni férfiak, kik készségesen csatlakozni fognak azon törekvésekhez, melyeknek jelmondása a „nosce te ipsum.“

Ezután minister kivánatára, Keleti osztálytanácsos röviden előadja a tárgyalások eddigi menetét.

Minister úr helyesli azon nézetet, mely egyesülés utján kíván haladni. Egyes ember csak korlátolt szolgálatot tehet; de az egyes tagok összeköttetéseiknél fogva kétségtelenül képesek lesznek vidékükön másokat is megnyerni a közhasznú ügynek, az az egyleteket alakítani, hol minden részt vevő teljesíthetne bizonyos magában nem sok időt vagy erőt kivánó szolgálatot, de melyeknek összesége mindamellett a statistikai osztály s a vidéki tagok által feldolgozva, jelentékeny nyereséget képeznének. Kérdi, hogy lehetőnek tartják-e a tagok, ily egyesületek alakítását.

Keleti osztálytanácsos inditványára Kopcsányi és Hammersberg, mint az ellenkező nézetek képviselői, előadják azokat, melyek már az ülés első részéből ismeretesek.

Minister, Hammersberg javaslatára nézve megjegyzi, hogy nem hihető, miszerint az minden megyében sikerülne; minden esetre örvendetes volna azonban, ha csak egyikben másikban is megtörténhetnék, de ennek is magánúton kellene megpendíttetnie, mivel a kormány nem rendelheti el azt, minek létre jötte, általánosan, nem áll kilátásban.

Egyes férfiakat kell megnyerni a megyékben, kik ott a kormány működését statistikai téren támogassák, a megyei tisztviselőket, a tőlök kívánt adatok gyors és pontos beküldésére buzdítsák, az elmaradózókat s hanyagokat sürgessék.

E mellett a kitüzött czélnak alkalmas magánerőket is nyerjenek meg, milyenek a gazd. egyletek, a keresk. és iparkamarák titkárai, részvénytársulatok tisztviselői stb.

Miután a tagok egyhangulag készeknek nyilatkoztak, magánerők megnyerésére, és azoknak a helyi viszonyok által kijelölt módon való szervezésére.

Kopcsányi kijelöltetni kívánja a statistikának azon ágait, melyekben a kültagoknak s az általuk megnyerendő magánerőknek működni kellend.

Minister azt tartja, hogy e kérdésre könnyebb megfelelni, ha az úgy formuláztatik, hogy melyek azon ágak, melyekben működésük nem fog igénybe vétetni; ilyenek a közigazgatás, a pénzügy, az igazságszolgáltatás, a közlekedési eszközök s a kereskedelmi forgalom statistikája, és ha az iparkamrák feladatuknak teljesen megfelelnek, az iparstatistika, ezeken kivül a statistikának minden ágában nyilhatik tér a kültagok működésének; kiválólag azonban az agrárstatistika terén fognak foglalkozást találni.

Keleti osztálytanácsos rekapitulálván az eszmecserét, még egyszer kifejti, hogy az agrárstatistika mezején miként működhetnének a kültagok.

Ezek után felolvastatik a kültagok szervezete, az orsz. statistikai tanácsnak ebben felvett pontjaival egyetemben.

Minister tudomásúl vévén, hogy e szervezetben mindnyájan megnyugosznak, azon reményét fejezi ki, hogy midőn egy esztendő lefolyása után a kültagok ismét egybe fognak hivatni az értekezlet folytatására, az addig nyerendő tapasztalatok alapján, sokkal tüzetesebben lesz lehetséges a tárgyhoz szólani, különösen pedig, ha a helyhatóságok szervezve lesznek, a feladat is részletesebben lesz körvonalozható.

Részletes tárgyalásra *a mezőgazdasági statistika tervezete* készen lévén, ez a következő napon tartandó ülésre tüzetik ki, melynek vezetésével, miután minister ő nagyméltósága abban részt venni nem fog, *Keleti* osztálytanácsos pedig hivatalos teendőkben Bécsbe utazik, *Beöthy Leó*, ministeri titkár bizatik meg.

Az értekezlet elé terjesztendő s a múlt ülés jegyzőkönyvében, mint „*mezőgazdasági statistika tervezete*“ bemutatott munka voltaképen a statistikai Tanács által már helyeselt, osztályvezető által készitett tervezetnek részletezéséből, t. i. a szükséges kérdések formulázásából áll. A vezéreszme e kérdésekre s az adandó válaszokra nézve az, hogy a kormány kérdőívek kibocsátása által „hivatalos úton“ gyüjtse az anyagot, még pedig részben a községektől, részben a járások elöljáróságától, az összeállitást pedig legelsőbb azon megyékben, melyekben *statistikai kültagok* alkalmaztattak, ezek eszközöljék. Ezért maradt a megyékre nézve alig két kérdés, voltaképen ez is inkább felszólítás, melynek az illető kültag fogna megfelelni.

A terv részletei következők:

Kérdőpontok

az ország mezőgazdasági statistikájának megalkotására.

I. Megye (kerület stb.)

1. A megye általános leirása, mely szerint fekvése, területe, jelleme természetes (és politikai) határai, domborulatai, magaslatai felismerhetők legyenek.

2. Melyek a megye vizei, útai stb.? (mint erre a részletek járásonként szerkeztett kérdőpontokból ki fognak tünni.)

II. Járás.

1. *Természeti és földrajzi viszonyok.*

Minő a *talaj* általában, termékeny, középtermékenységü vagy épen terméketlen-e?

Nehéz, könnyü, hideg-nedves, meleg-e?

Agyag-, homok-, mészkő-humustartalmú-e inkább?

Mély termőrétegü-e, milyen az alrétege?

Köves-, mocsáros-, iszapos-e ez?

Mely terményeknek virulnak leginkább?

Kéziköny

Az *éghajlat* zord, enyhe, nedves, száraz-e?
Hidegek-e az éjek nyáron át?
Fordulnak-e elő késő tavaszi vagy korai őszi fagyok és hideg ködök?
Uralkodnak-e erős szelek a vidéken s melyik főirányuk?
A jégverés gyakori-e vagy ritka, mely irányban halad?
Van-e gyakran zivatar, mely időben leginkább?
Milyen az esö járása, mely hónapokban van leginkább?
Van-e az esőn kivül is rendesebb csapadék, harmat s az év mely szakában?

Milyen a vidék *víz* dolgában?
Vannak-e forrásai, melyek a legfőbbek? jó-e a vizök, vannak-e s mily ásványvizei?
Melyek a folyók és patakok, s kiáradnak-e gyakran?
Mennyire hajózhatók, vagy talpak alá, usztatásra használhatók?
Vannak-e tavak és mocsárok, mily terjedelmüek? Örökvizüek-e vagy kiszáradnak-e néha, s mikor?
Vizek lecsapolása, mocsárok kiszáritása által nyert-e a vidék mivelhető területet, mikor és mennyit?

2. *A szükséges munkaerö alkalmazása.*

Elegendő-e általában a gazdasági munkák végzésére a kinálkozó *munkás kéz?*
Akad-e a szükség szerint napszámos, s mely árak mellett télon — nyáron, külön férfi, nő, gyermek?
Mennyi egy 2—3—400 holdnyi, egy 800—1000 holdnyi úri birtok cselédszáma?
A főbb cselédosztályok (gazda, kocsis, béres, kis béres, ostoros stb.) mi az évi bére készpénzben, terményben (conventio) földbon, marhatartásban, ruházatban stb.?
Milyen a munkások hasznavehetösége, munkaképessége főleg nemzetiségek szerint? szoktak-e a munkások sürgősebb munkaidöben (mikor) ki- vagy bevándorolni, mily számban, s mily bérviszonyok mellett (aratásra, kaszállásra stb.)?
Mi az arató rész? jár-e az aratóknak bor, fa vagy egyéb élelmi szer és mennyi?
Fordulnak-e elő nagyobb rendotlenségek sürgős munkaidöben a szerződések meg nem tartása körül?

A nagyobb (nem urbéri) gazdaságok fel vannak-e kellőleg szerelve *állati munkaerövel?*
Ló- vagy ökörfogatokra van-e inkább fektetve a gazdálkodás?
Hány holdat számítanak egy-egy (lovas vagy ökrös) igára?
Hány ló- (ökör) fogattal szokott a nagyobb mezei munka (szántás, hordás stb.) teljesittetni?

Miképen vannak a nagyobb gazdaságok *eszközökkel* és *gépekkel* felszerelve?
Mely ekék dívnak a vidéken (fa- vagy vaseke, és ismét Vidacs- Gubiczféle-e stb.)
Használtatik-e a vasborona és henger? mennyi a szecskavágó, kukoricza-morzsoló, répa-aprózó s hasonló kisebb gépek száma?
Vannak-e nagyobb gépek használatban és pedig hány sorvető, aratógép (hány lóra, mily szerkezetü?), cséplőgép (gőz- vagy lóerőre és hányra?)
Mely befolyása mutatkozik a gépeknek az emberi s állati munkaerő keresettségére?

3. *A földmivelés szellemi fejlesztése.*

Van-e a vidéken gazdasági (erdészeti) szakiskola és milyen?
Mennyire látogattatik ez a környező vidék fiatalsága által?
Érezhetni-e és mely irányban hatását a létező szakiskoláknak?
Hazai vagy külföldi szakintézetek volt növendékei vagy tanulói találnak-e könnyebben alkalmazást kisebb-nagyobb gazdaságokban, kezelnek-e a vidéken haszonbérleteket s mily sikerrel?

4. *Erdészet.*,

Mennyi (és miféle) az uradalmi erdő? mennyi a községi erdő?
Mi fajta (tölgy, cser, bükk, fenyü stb.) mindegyik?
Mennyi az egy évi faszaporodás holdankint?
Milyen a vágási forgás (turnus)?
Mikép kezeltetik az uradalmi (a községi) erdő, mennyi a tényleges évi vágás?
Mi a lehető vágási jövedelem átlag holdankint?
Biztos-e a fa eladhatása s ez megfelel-e az évi termésnek?
Melyek a fának eladási árai (fajon- és ölenkint)?
Mibe kerül egy öl fa vágatása?
Mennyi a fuvarbér az eladás helyéig?
Mennyire alkalmas az erdő talaja egyéb mivelési ágakra?
Melyek az erdő mellékjövedelmei (makkolás, gubacstermelés, alomszénagyüjtés, legeltetés stb.)?
Van-e külön erdei ipar (hamuzsírfözés, szénégetés stb.)?

5. *Állattenyésztés.*

Mutatkozik-e gyakoribb járványos betegség a *házi állatok* között, miféle-k s mily hatással?
Van-e a vidéken és hol állatorvos, igénybe veszi-e a nép?
Állatbiztositás van-e gyakorlatban, s mely intézetek használtatnak leginkább?
A betegségeket mely állatfaj (magyar, külföldi) állja ki inkább?

Vannak-e a vidéken kincstári *hágómén*-állomások és hol?
Használtatnak-e s mily sikerrel?
Van-e, s miféle nagyobb uradalmi ménes a vidéken, s mi befolyása tapasztalható a faj nemesbítésére?

Léteznek-e a vidéken nagyobb *tehenészetek*, kerül-e onnan hágó-bika a községeknek is, s mily befolyásuk tapasztalható a faj nemesbítésére nézve?
Létezik-e tejgazdaság, mennyit fejnek átlag darabonkint, dívik-e a sajtkészítés s mily sikerrel foly?
Szokásos-e a hizlalás, s mily eredménynyel foly?
Mennyi ideig tart a hizlalás?
Mi az állatok átlagos súlya sovány és hizlalt állapotban?
Mely takarmány mellett dívik az, s melyik bizonyult legczélszerübbnek (széna, korpa, dara, szesz- vagy egyébb gyári moslék, olajpogácsa, répa stb.)?

Vannak-e a vidéken nagyobb *juhászatok?*
Mily fajuak (magyar, nemesitett, finom, tömör gyapjuak-e)?
Egy- vagy kétnyiretüek-e?
Mennyi a nagyobb juhászatokban az átlagos nyirás, külön kos, anya, ürü, bárány, külön az egy- és kétnyiretüeket tekintve.
Vannak-e birkászatok külön hústermelésre, szokásos-e a hizlalás, s mily eredménynyel foly?

KSH Könyvtár

Van-e birkás tejgazdaság, mennyit fejnek darabonkint, dívik-e a sajtkészítés s mily eredményt mutat?

Dívik-e a *selyemtenyésztés?*

Mennyi az eperültetvény (hold és darabszámra)?

Hány lat (s mi fajta) hernyómag szokott kikeltetni, s honnan kerül?

Hány font gubó (vagy motolált nyers selyem) kerül beváltásra és hol? mily árak mellett?

A népesség mely része (körülbelől mily számban) foglalkozik ez iparággal?

Tiz év óta gyarapodott vagy csökkent-e ez iparág?

6. *A földmives osztály mellékfoglalkozásai.*

Dívik-e a vidéken a mészégetés, s hány mérő termeltetik átlag évenkint?

A téglavetés (hány ezer)?

Az ásvány trágya készítés (miféle's hány mázsa)?

Az olajsajtolás (víz-, ló-, gőzerővel-e s hány telepben)?

Szeszégetés (kisebb-e, nagyobb-e, mily üstökben s mily eredménynyel foly)?

Miféle szesz és hány akó égettetik átlag évenkint?

Hová fordíttatik a gyártási hulladék?

Sörfőzés (hány telepben foly, mennyi árpa, mennyi komló használtatik fel átlag évenkint)?

Czukorgyártás hány telepben foly (mennyi mázsa répa használtatik fel) mi a répa czukortartalma %-ban, hány mázsa, s mi fajta czukor gyártatik?

Malomipar hány üzletben foly? (Itt csak a kisebb vízi és szárazmalmok veendők számba; nevezetesen hány köre őrölnek s aránylag mennyi buzát, rozsot, árpát, kukoriczát stb. dolgoznak fel lisztté, darává stb.)?

Szokásos és foly-e nagyobb mérvben s mi czélra a

fuvarozás,
kővágás,
szénégetés,
csatornaásás,
vasútépítés — egyenkint, mily napszám vagy szakmánybér mellett (például köbölenkint, mérő számra stb.)

7. *A mezőgazdasági termények forgalma.*

Melyek a vidék főforgalmi erei? és kielégítők-e? (országút, vasút, folyó, csatorna.)

A községi útak mikép csatlakoznak ezen fővonalakhoz?

Melyik a vidék főpiacza?

Könnyü és biztos-e ott az eladás?

Léteznek-e a vidéken alkuszok, bizományosok; van-e a vidéknek főbb czikkeire nézve utazó vagy vidéki vevője, külföldi vevők fordulnak-e meg a vidékon, mi czélra?

8. *A termelés és fogyasztás pénzügyi viszonyai.*

Mily ára ván a földnek a vidéken?

Mint kelnek ott az úrbéri telkek?

Mint kelnek a 200—300—400 holdas és nagyobb birtokok átlag (holdankint, mi a föld értéke)?

Milyen a haszonbér holdankint kis részleteknél (néhány holdnál)?

2—3—400 holdas és nagyobb birtokoknál?

Hány évre szoktak a haszonbérek átlag adatni s mily kikötések mellett?

Keresett-e a haszonbér s mely néposztályok vállalkoznak leginkább (értelmiség, volt gazdatisztek, parasztok stb.)?

Mennyi a külön folyamszabályozási vagy hasonló illeték holdankint, mely társulatok pénztárába fizetendők, mikép hajtatnak be, van-e sok s körülbelől mennyi hátralék?

III. K ö z s é g.

1. *Politikai és társadalmi viszonyok.*

Van-e a község tagosítva, mióta, s mennyi jelenleg egy telek átlagos nagysága?

Hány részletben fekszenek a tagosított birtokok?

Ha nincs a község tagosítva, hány részletben fekszenek az úrbéri birtokok?

Mennyi egy úrbéri telek holdszám szerint szántóföld, rét, kert, legelő, s netalán nádas és erdő, valamint háztelekben?

Van-e a váltság alá eső dézmás szőlő és mennyi? Mi a szokásos térmérték (kapás, fertály, hold, mindegyik hány □ öl)?

Mennyi a váltság összege egészben, holdankint?

Léteznek-e és miféle vámok, révek, kövezet-pénz, piacz (hely) pénz, s mi a jövedelmök egyenkint?

Vannak-e tüzoltó szerek, s minemüek?

2. *Népességi viszonyok.*

Melyek a lakosság kitűnőbb testi tulajdonai vagy hiányai?

Mily nemzetiségek lakják (mely arányban, %-ban)?

Mikép különböznek a különféle nemzetiségek munkásságra s vagyonosságra nézve?

Melyek az uralkodó betegségek?

Minő a lakosok jelleme általában, szorgalmas, iparkodó, takarékos, rendszerető-e a nép vagy nem?

Léteznek-e az erkölcsök fejlesztésére egyletek s intézetek (népbank, betegségi, temetkezési egyletek stb.) s mily hatást tüntetnek fel?

Minők a lakosság vagyoni viszonyai, gazdag, vagyonos, szegény-e a nép?

Mennyi a legvagyonosabb parasztgazda birtoka (szántóföld, rét, szőlő stb.)?

mennyi egy középszerü,
mennyi egy kisebb vagyonú gazdáé?

Minők a lakviszonyok?

Rendes kéményekkel vannak-e ellátva a lakházak, és külön kéményseprő által tisztíttatnak-e?

Vannak-e, s elegendő számmal gazdasági épületek (a parasztgazdák telkein, tanyáin, szállásain, valamint a nagyobb birtokokon)?

3. *A mívelési ágak és birtokrészletek felosztása* (a katasterből, illetőleg a földadóprovisorium munkálataiból fog átvezettetni, miért itt csak következő kérdésekre szükséges válaszolni.)

Változott-e a földbirtok tetemesen a kimutatott mívelési ágakban (szántóföld, rét, kert stb.?

Mennyi erdő lett irtva 1853 óta?

Mennyi lett ebből szántófölddé, rétté, legelővé?

KSH Könyvtár
KÖZPONTI STATISZTIKAI HIVATAL KÖNYVTÁRA

Rét és legelő feltöretett-e szántóföldnek és mennyi?
Nádasok lettek-e más mívelési ágakká fordítva?
Víz- és folyamszabályozás által nyert-e a község mentesített földeket és mennyit? mely mívelési ágak szerint, mint szántóföld, rét, kert stb. használtatnak a mentesített földek?

4. *Munkaerő.*

Miképen van a kisebb (urbéri) birtok évi cselédekkel ellátva?
Mi a szokásos cselédbér készpénzben, terményben, földben stb.?
A birtokosok maguk élelmezik-e évi meg napszámos munkásaikat, s mily arányban?
Kisebb birtokon alkalmaznak-e napszámost, főleg mely munkákhoz?
Kaszállás- és aratáskor külön munkásokat szegődtetnek-e s mily bér mellett?

Szoktak-e s mely vidékről ily munkások rendesen jelentkezni?
Vannak-e a kis gazdaságok kellőleg felszerelve *állati munkaerővel?*
Ló- vagy ökörfogatokra van-e inkább fektetve a gazdálkodás?
Hány lovat (ökröt) számítnak átlag egy egész telekre?
Hány ló- (ökör) fogattal történik a nagyobb mezei munka (szántás, hordás stb.)?
Miképen vannak a kisebb (úrbéri) birtokok *eszközökkel* és *gépekkel* felszerelve?
Mely ekék dívnak a községben (fa- vagy vaseke, ez ismét Vidacsféle, Gubiczféle-e stb.)?
Használtatik-e a vasborona, henger, kézi és más cséplőgépek, hány szecskavágó, kukoriczamorzsoló, répaaprózó stb. van a kisebb gazdaságokban?

5. *Mezőgazdasági és erdészeti termelés.* (A növénytermelés legnagyobb része az évenkinti aratási adatokból fog kitünni, azért itt csak következő kérdésekre szükséges választ adni.)

Milyen a szokásos *vetésforgás?*
A *gabonanemekből* egyenkint s a szokásos vetemények közül, mennyi szokott holdankint átlagos középtermésül fölvétetni? és pedig: búza, rozs, kétszeres, tönköly, árpa, zab, köles, kukoricza, pohánka, borsó, lencse, bab, bükköny, repcze és egyéb olajos vetemény, len, kendermag, burgonya, pozsonyi mérőnkint, továbbá dohány, len- és kenderfonal, czukor- és tarlórépa mázsánkint? káposzta 100 fejenkint?
Termesztetik-e *komló*, mekkora területen s mennyi a középszerü termés holdankint?
Vannak-e és mekkorák külön *luczernások* és *lóherések?* hányszor kaszálhatók átlag évenkint s hány mázsa száraz takarmány számítható középtermésül holdankint?
Fordulnak-e elő savanyú füves termő *rétek*, hányszor kaszálhatók, mily termést adnak átlag, eszi-e zölden vagy száraz takarmányképen a ló, szarvasmarha, birka, és melyik inkább vagy épen nem?
Terem-e édes gyepszéna, mekkora területen, mennyit ád holdankint szénát, mennyit sarjut középtermésü években?
Szőlőkre nézve mi volt a termés az utolsó 5—10 év alatt?
Mennyi a fehér, mennyi a vörös bor átlag?
Mi volt a mustnak, új bornak, ó- és palaczkképes bornak ára ugyan azon években?

Mibe kerül egy kapás, fertály hold szőlő mívelése, külön a nyitást, kapálást, nyesést, szüretelést, fedést tekintve?
Mennyi a *nádasok* jelen kiterjedése?
Mennyi nád vágatik évenkint?
100 kéve nádnak mi az ára?
Mibe kerül a vágatás egy-egy holdon?

6. *Állattenyésztés.*

Mi fajta *lovakat* nevel a község (magyar apró, nagyobb, könnyü, nehéz, nemesített faj-e)?
Van-e hágóménc, mennyi s mi fajta?
Milyen a lovak fölnevelése s a velök való bánásmód? Mely években fogják igába vagy nyereg alá?
Tenyésznek-e eladásra s mily átlagos árak mellett?

Mi fajta *szarvasmarhát* nevel a község (magyar vagy svajczi, csira, riska)?
Van-e hágó bikájuk, mennyi s mi fajta?
Milyen a szarvasmarha fölnevelése?
Tartanak-e gulyát, csordát, dívik-e az istállozás?
Tenyésznek-e eladásra s mily eredménynyel?
Mit adnak el inkább, borjút, tinót, tehenet, ökröt-e, s mily átlagos ár mellett egyenkint?
Terem-e elég takarmány s minő?
Ha hiányzik, honnan pótolják, pénzért-e vagy részben kaszállásért, és hol?

Tartanak-e kisebb gazdaságokban *birkát?*
Hányat számítnak egy-egy hold legelőre?
Egy- vagy kétnyiretüek-e a juhok?
Mi fajta (magyar, czigája, nemesitett-e)?
Tejre, húsra vagy gyapjúra tartják-e inkább?
Hogyan kel egy pár ürü? egy mázsa gyapjú?

Szokásos-e a *méhészet*, miféle lakosok üzik s mily kiterjedésben?
Hány a köpü, hány font (mázsa) méz és viasz kerül eladásra?

A *baromfitartás* el van-e terjedve a községben, mely fajok tenyésztetnek leginkább?
Kerül-e eladásra (körülbelől évenkint mennyi) tojás, csirke, pujka, kacsa, liba stb.)?

7. *A mezőgazdasági termények forgalma.*

Melyik a község főpiacza?
Községi vagy egyéb (országutak, vasutak, folyók, csatornák) miképen állanak rendelkezésére?
Mennyi a közönséges fuvarbér a főpiaczig?
Mit fizetnek gabonaszállításért (mérőnkint, mértföldenkint, kocsiszámra stb.)?
Vannak-e s látogatottak-e az évi és heti vásárok helyben vagy vidéken és hol?

MTA Könyvtár

8. *A termelés és fogyasztás pénzügyi viszonyai.*

Mily ára van a földnek a községben?
Mint kelnek ott az úrbéri telkek?
Mennyi a községi pótlék az államadó 1—1 frtja után?

A második ülés

Jegyzőkönyve.

1869. február 26.

Részt vettek az ülésben *Beöthy Leó* ministeriumbeli titkár elnöklete alatt: *Hammersberg László*, kassai lakos és uradalmi ügyvéd; *Czilchert Károly*, a pozsonyi gazd. egylet tagja; *Jesze Vilmos* borsódmegyei alügyész; *Kopcsányi József* ügyvéd Aradról; *Mariska Vilmos*, jogakadémiai tanár Győrből; *Dr. Kürthy János* jogakadémiai tanár Nagyváradról; *Horváth Ádám*, földbirtokos, Beregből; végül *Bieltz Albert*, m. kir. pénzügyészségi és *Timár Károly*, gazd. egyleti titkár Erdélyből.

Elnök megnyitván az ülést, előterjeszti az ország statistikai helyrajzi leirására, a stat. szakosztályban készült tervezetet és azt pontonkinti megvitatás alá bocsátja.

I. *A községre vonatkozó tervezet* első „*Politikai és társadalmi viszonyok*“ czimü szakaszának 3-ik poutját: „Ha nincs a község tagositva, hány részletben fekszenek az úrbéri birtokok?“ Hammersberg László és Timár Károly nem tartják eléggé világosnak, és azt következőkép óhajtják kiegészíteni „hány részletben fekszenek a nemesek vagy úrbéresek kezénél lévő úrbéri birtokok és majorsági földek?“

E módositást az értekezlet egyhangulag elfogadja.

A mivelesi ágak és birtok részletek felosztására vonatkozó szakaszt, Hammersberg László, miután e kérdésnek úgy is csak az lehet czélja, hogy az egyes mivelési ágak hanyatlása vagy emelkedése kitüntessék és ő egyik ágat sem óhajtana figyelmen kivül hagyni — még egy kérdéssel kivánja megtoldani, u. m. „Mennyi szőlő lett parlaggá és ebből mennyi szántófölddé; mennyi erdőből vagy rétből lett szőlő?“

Ezen pont felvétele ellen kifogás nem tétetvén, egyhangulag elfogadtatott.

A *munkaerőről szóló* szakasznál Timar Károly különösen az erdélyországi viszonyok tekintetéből az első és második pont közé még egyet kivánna igtatni, hogy vajjon „a munka bérért vagy részért történik-e?“ Ez indítvány különösen Hammersberg L. által támogattatván, annak az illető helyre való fölvétele egyhangulag elhatároztatott.

Ugyan e szakasz utolsó pontjánál; „Hány szecskavágó, kukoricza morzsoló, répa aprózó stb, van a kisebb gazdaságokban?“ ugyancsak Hammersberg L. azt is óhajtja kitenni, vajjon vannak e kézi és más cséplőgépek?

Mi szintén elfogadtatott.

A mezőgazdasági és erdészeti termelés czimü szakasz második pontjánál, hol arról van szó, vajjon a szokásos vetemények közül mennyi szokott holdankint átlagos közép termésül fölvétetni, Hammersberg a specificálásnál a káposztát is kivánja fölvétetni. t

Mis az értekezlet el is fogad.

A *szőlőkre* vonatkozó kérdéseket Timár Károly, Erdélyt tekintve miután ott most a régi ültetési móddal fel kezdenek hagyni és egy hegyen most többnyire csak egyféle bort termelnek — még azon egygyel kivánja megtoldani, vajjon mennyi tér ültetett be külföldi és mennyi honi szőlőfajokkal; hasonló értelemben nyilatkozik Kopcsányi József s Hammersberg L. mig végre a szönyegen levő kérdés elnök által következőkép formuláztatva „a szőlőfajok nemesítésére és elkülönítésére történik-e valami; mily arányban és mily eredménynyel?

Az értekezlet által közmegegyezéssel elfogadtatik.

Az állattenyésztésről szóló szakasznál Hammersberg László óhajtja kitenni, vajjon a község nevel-e versenylovakat is?

Ezen indítvány ellen semmi észrevétel nem tétetvén, elfogadottnak tekinthető.

Végre *a mezögazdasági termények forgalmára* vonatkozó szakasz utolsó pontjánál Hammersberg L. az évi vásárok mellett a heti vásárokra is kivánja figyelmét kiterjeszteni, és egyúttal óhajtja kitenni, vajjon mily árúczikkek szállíttatnak a vásárokra túlnyomólag?

Mindkét bővítés elfogadását az értekezlet fontosnak elismervén, fölvételét elhatározta.

II. *A járásokról* készült tervezet szintén pontonkint fölolvastatván és vitatkozás alá bocsáttatván,

miután az értekezlet ellene semmi kifogást vagy észrevételt nem tett, egész terjedelmében elfogadottnak vétetett.

III. *A megyékre* vonatkozó tervezet hasonlóképen felolvastatván,

ez is észrevétel nélkül egész terjedelmében elfogadottnak vétetett.

Több tárgy nem lévén napirenden, Elnök az ülést feloszlatta.

Az ülés berekesztése után *Bieltz Albert* és *Timár Károly* Erdélyből a következő kérelmet kivánják még jegyzökönyvileg a ministerium elé terjeszteni: „jelenleg egyik erdélyi statistikai tagnak hatásköre az erdélyi székekre, a másiknak a megyék és városokra van kiterjesztve, miután pedig a székek Erdélyben külön vannak szakitva: kérik a nagyméltóságú ministeriumot, hogy mindegyik statistikai közeg számára az illetékességi kör egy tagban mutattassék ki, vagy pedig neveztessék ki a székoly székek részére külön egy harmadik erdélyi statistikai közeg.“

Az értekezlet eredménye végül az, hogy minister úr a statistikai osztály kültagjainak ideiglenes szervezetét helybenhagyá, kiadatván s megküldetvén nekik egyenkint következő okmány:

Utasítás

a statistikai osztály kültagjai számára.

1. A vidéken kinevezendő statistikai közegek egyenkint, mint a földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi magy. kir. ministerium *statistikai osztályának kültagjai* csatlakoznak az országos statistikai szervezethez.

2. Mint ilyenek a lakhelyökhöz legközelebb eső m. k. adóhivatalnál negyedévenkint utólag fizetendő eddigelé 400 frtban megállapított évi tisztelet-díjban részesülnek.

3. A statistikai osztály kiadványait ingyen kapják.

4. A statistikai osztálylyal közvetlenül leveleznek és ezen hivatalos levelezésök e czím használata mellett: „hivatalos statistikai ügyben“ bérmentes.

5. A ministerium statistikai könyvtárát, térképeit és egyéb gyüjteményét Pesten létökkor szabadon használhatják; a hivatalos statistika ügyében vállalt munkálatokhoz az illető ügydarabok is rendelkezésök alá bocsáttatnak.

6. Minden egyes statistikai fölvételre vagy adatgyüjtésre és feldolgozásra nézve külön utasítást vesznek, azonkivül feladataik:

a) oda törekedni, hogy a statistika szükségének és nélkülözhetlenségének érzete minél szélesebb körökben elterjedjen;

b) megkísérleni, hogy minél több önálló statistikai monografia hozassék létre megyéről, járásról, városról stb.;

c) összeköttetésbe lépni a hatóságokkal, egyletekkel s testületekkel, hogy ezek a

maguk körébe eső statistikai anyagot minél lelkiismeretesebben gyüjtsék s állitsák össze, s ha külön közzé nem tétetik, szolgáltassák be általuk a statistikai központba;

d) megbirálni a velök közlött statistikai anyagot hitelesség tekintetéből;

e) oda törekedni, hogy más megyékben is hasonló — bár nem is dijazott — müködésre szerezzenek tagokat s alakítsanak velök statistikai társulatot.

7. A statistikai osztály kültagjai javaslatokat tehetnek, melyek vagy a statistikai osztályban, vagy az országos statistikai tanácsban tárgyalás alá vétetvén, az eredmény felől a kültagok értesitendők.

8. Évenkint egyszer a statistikai osztálybeli kültagok az országos magyar statistikai tanács egyik ülésébe is meghivandók, mely esetben utazási költségeik megtéritteinek.

9. A statistikai kültagok időnkint jelentést tesznek a körükben tapasztalt statistikai mozgalmakról és haladásról, valamint a statistikai fölvételek foganatosításába ütköző akadályokról.

10. A kültagok felsorolt és időnként kiszabandó teendőikön kivül egyéb irodalmi munkát is vállalhatnak a hivatalos statistika érdekében, mely esetben tiszteletdijban részesülnek.

A statistikai Tanács méltó elismeréssel fogadta a minister úr ezen úttörő lépéseit, melyeknek következménye reménlhetőleg az lesz, hogy Magyarország a hivatalos statistika terén is mielőbb szervezetetvén, hova hamarább oly eredményeket fog felmutathatni, minőket más kultur-államok is csak hosszu évi működés után értek el.

Ugyan ez ügygyel kapcsolatban javasolja előadó, hogy megyei monografiák készítésére állapittassék meg egy tervezet a Tanács kebelében, melyhez az illető adatok hivatalos úton gyüjtetvén, adassanak ki a statistikai osztály kültagjainak összeállitás és feldolgozás végett, külön megállapitandó utasítás mellett. A Tanács ezen javaslatot elfogadván, a tárgyat ugyanazon bizottsághoz utasítja, mely a mezőgazdasági statistika ügyében működött, miután a mezőgazdasági statistika tervezete némi bővitéssel legalkalmasb lesz a megyék geografico-statistikai leirására. A bizottság azonkivül két, kiválóan tudományos szakférfiuval szaporittatott *Hunfalvy János* és dr. *Konek Sándor* úr személyében.

Ezután bemutattatott és elfogadtatott a *városi stat. hivatalok* számára készített, külön bizottság által megvizsgált és bővített következő dolgozat:

Jelentés

a városi statistikai hivatalok ügyében kiküldött bizottság működéséről.

Az orsz. m. stat. Tanács m. é. nov. 4-dikén tartott ülésében egyhangulag elfogadta a javaslatot, mely városi statistikai hivatalok felállitása ügyében tétetett. Az ügyet bizottsághoz utasitá a Tanács oly tervezet kidolgozása végett, melyben tekintetbe veendő nemcsak az, mely városokban lehetne ily statistikai hivatalok felállitását megkisérleni; hanem a melyben megállapittatnék az is, vajjon csupán a városokra hagyandó-e az ily stat. hivatalok szervezése, avagy bizonyos, minden városra nézve használható szabályzatok volnának-e szervezendők. Egyúttal utasittatott a bizottság, hogy a számba veendő statistikai tényeket legalább nagyjából vázolja s ezáltal nemcsak a városok érdekeltségét fokozza, hanem a tárgyhoz szólást is könnyitse.

A bizottságba megválasztott tanácstagok, u. m. *Ribáry* József, *Hunfalvy* János, Dr. *Konek* Sándor, Dr. *Tormay* Károly, *Szénássy* Károly urakon és előadón kivül a tanácskozásokban való részvételre még Buda város részéről Dr. *Ország Sándor*, városi tanácsnok, Pest város részéről pedig *Cserhalmay* Ferencz városi főszámvevő és *Tavaszi Endre* képviselő urak kérettek fel.

Legelébb is az általános kérdésekkel foglalkozván, beható tanácskozás után nem látta helyesnek a bizottság megnevezni a városokat, melyekben ily városi hivatal szervezése czélszerűnek látszanék vagy kivánatos volna. Egyelőre csak egy ily hivatal felállitása lebegett szeme előtt, mely Budapesten szerveztetvén, mintául szolgálhatna más városoknak is, és serkentőleg hatna arra nézve, hogy minden nagyobb város iparkodnék megszerezni magának ezen aránylag csekély költséggel járó hivatal felállitása által mindazon előnyöket, melyek a helyzet és viszonyok pontos ismeretéből erednek.

A tanácskozások folyama alatt azonban, sajnálkozva kellett a bizottságnak meggyőződni arról, hogy a viszonyok nem fejlődtek még annyira, miszerint Budapesten egy a testvérfővárosokra nézve közös statistikai hivatal üdvösen működhetnék; viszont pedig örömmel tapasztalá, hogy a komoly szándék ily hivatalok életbeléptetésére csakugyan meg van, s hogy mind Pest mind Buda valószinüleg sietni fognak szervezésökkel, mihelyt a stat. tanács és a kormány előzékenységén él fogva e szervezés reájok nézve könnyitve lesz.

Az irányadóul nyert utasitás másik részének könnyebben felelhetett meg a bizottság, és a *Hunfalvy János* által készitett előleges tervezet alapján — reméli — oly munkát segitett létrehozni, mely nem csak szabályzatul szolgálhatna más városoknak, de a mely szerinte eléggé részletes is, arra nézve, hogy ha a stat. Tanács helyeslésével hozzájárul, a működés megkezdését a városok részéről lehetővé tegye.

És ezzel bemutattatik a bizottság által készitett munkálat e czim alatt:

A községi statistikai hivatalok szervezete és teendői.

I. A községi statistikai hivatalok czélja és feladata.

A községi statistikai hivatalok czélja a községi élet tényeit és fejlődésének különböző jelenségeit rendszeresen egybeállitani s részint évenkint, részint hosszabb időközökben közzéteendő kimutatások által a közigazgatási közegek s az egész népesség tudomására juttatni, hogy mindnyájan, kik a községi élet fejlesztésére befolyást gyakorolnak, azt kellő tájékozottsággal és öntudattal tehessék.

II. A községi stat. hivatalok szervezete.

A városi stat. hivatalok községi hivatalok, s a községi tanács és képviselő-testület alatt állnak. Élén egy igazgató áll a szükséges személyzettel. A stat. hivatalnak minden városi hivatal segédkezet nyújt s tőlük közvetlenül, a városi hatóságon kivül álló közegektől pedig, a mennyiben szükséges, a kormány közbenjárása mellett szerzi az adatokat. Nevezetesen a számvevőség minden adatot és stat. anyagot, mely nála összegyűl, a stat. hivatallal közöl egybeállitás és feldolgozás végett.

A stat. hivatal mellé a közgyülés a községi képviselők közől 3—7 tagból álló stat. bizottságot választ, mely a stat. hivatal felett közvetlenül felügyel s azt egyszersmind tanácscsal s egyébkint gyámolitja.

A stat. bizottság hónaponkint egy gyülést tart, melyben a stat. hivatal igazgatója is részt vesz.

KSH könyvtár

III. A községi stat. hivatal teendői.

A községi stat. hivatal minden egybeállításait és számbeli kimutatásait a közgazdasági m. k. ministerium kebelében fenálló stat. osztály által megállapított minták és javaslatok szerint készíti. Csupán helybeli érdekü részletesb kimutatásait saját tetszése szerint alakítja, de a stat. osztály vagy az orsz. stat. tanács véleményét ezekre is mindig kikérheti.

Kimutatásai s általában dolgozatai a következő tárgyakra terjednek ki:

1. a városra és határjára;
2. a város népességének összes viszonyaira;
3. a város termelési és fogyasztási viszonyaira;
4. a város forgalmi és kereskedelmi viszonyaira;
5. a város pénzügyi viszonyaira;
6. a város összes közintézeteire.

IV. A teendők részletezése.

1. *A város és határjának helyrajzi leirása,* vagyis:

a) a város területi kiterjedése, felosztása különböző városrészekre vagy negyedekre, a közterek és utczák száma városrészenkint és együtt, a köz- és magán-épületek száma városrészenként és együtt, a középületek száma különböző rendeltetésök szerint, (kormányszéki, városi közigazgatási, törvényszéki, fogház, dologház, kórház, templom, iskola, paplak, szinház, fürdők stb.) a magánházak száma különböző rendeltetésök és emeletök mennyisége és lakrészeik minősége és mennyisége valamint térfogata és a házbérjövedelem szerint (földszinti, 1, 2, 3 stb. emeletü lakóház, gyárépület, vendéglő, gazdasági épület.) Végre a város belső határvonalán kivül eső épületek száma különböző rendeltetésök szerint.

b) A községi határ természeti és meteorologiai viszonyainak leirása, a terület fekvése, nagysága, felosztása, lapályos és hegyes részei (domborzati viszonyok) (folyó és álló vizei, felosztása a talaj minősége s az egyes mivelési ágak szerint (szántó, kert, kaszáló, legelő, erdő, nádas, összes productiv s improductiv terület, ez utóbbitól menynyit foglalnak el az épületek, folyó és álló vizek, utak, mocsárok, sziklák stb.)

c) Uj építkezések, tetemes átalakítások stb., a házak különböző osztályai szerint évenkint.

2. *A község népességi viszonyainak leirása.*

a) A népesség létszáma (tényleges népesség, *illetékes* és nem illetékes népesség, állandóan letelepedett, s ideiglenesen tartózkodó (télen benlakó, nyáron nyaraló) népesség, belföldiek, külföldiek stb.)

b.) A népesség viszonyai nyelv, vallás, polgári állapot, foglalkozás és kereset szerint stb.

Az idevaló adatok a népszámlálás eredményeiből kerülnek ki, azért kivánatos, hogy az országos népszámláláson kivül, a nagyobb községekben külön, rövidebb időközökben eszközlendő népszámlálások a városi stat. hivatal vezérlete mellett hajtassanak végre. Kivánatos továbbá, hogy a városi stat. hivatal népességi törzskönyvet is készítsen, mely által a népesség folytonos evidentiában tartathassék.

c) A népesedési mozgalomra vonatkozó adatok egybeállítása, tehát az esketések születések, halálozások, be- és kivándorlások kimutatása.

3. *A város termelési viszonyai.*

A) *Nyerstermelés.*

a) Mezőgazdasági termelés (föld- szőllőmivelés, virág-konyhakertészet, gyümölcstenyésztés stb.)

b) Erdőmivelés.

c) Baromtenyésztés, tej-gazdaság.

d) Halászat, vadászat, méhészet, selyembogártenyésztés stb.

e) Bányászat.

B) *Ipari termelés.*

4. *A fogyasztási viszonyok.*

Mennyi a fő élelmi tárgyak, italok, légszesz, só, szappany, szivar, tüzelő szer, ipari készítmények stb. fogyasztása évenkint, s a befolyt fogyasztási adó részletezése.

5. *A forgalmi és kereskedelmi viszonyok.*

a) Közledési eszközök, a városi kövezet, kő és viziutak kiterjedése és minősége, a község határát szeldelő vasutak.

b) Forgalom, az egy évben érkező s elmenő közönséges teherszállitó kocsik, hajók száma és minősége, a vasútakon érkező s elmenő személyek száma, árúk minősége és mennyisége, a bérkocsik és omnibusok mennyisége és (a mennyire lehet) utaik. A forgalomból eredő dijak (hajópénz, kövezetvám, helypénz stb.) mennyisége.

c) Vásári forgalom.

d) A kereskedők száma különböző osztályaik szerint.

e) A szállítványosok, alkuszok, s a forgalmat s kereskedést eszközlő s közvetítő egyébb személyek száma.

f) A hitelintézetek, biztosító intézetek stb.

g) A község behozatalának és kivitelének összefoglalása.

h) Pósta és távirda.

6. *A község pénzügyi viszonyai.*

A község vagyona fekvőségekben és ingóságokban, passivái összes jövedelmei, kiadásai részletesen.

7. *A község közigazgatását és törvénykezését tárgyazó adatok egybeállitása,* u. m.

a) polgári, telekkönyvi, gyámhatósági ügyek;

b) bün- és börtönügy;

c) rendöri, toloncz- dologházi ügyek stb.

8. *A község közintézetei.*

a) tudományos és müvészeti intézetek (Akadémia, szinház, mücsarnok, nyomda, stb.); b) Tan- és nevelő intézetek; c) Egészségügyi intézetek; d) Biztonsági intézetek; e) Jótékonysági intézetek; f) szegények s koldulási ügy; g) világítási, tisztántartási ügy; h) csatornarendszer, vízvezetés stb.

IV. A teendők határideje.

A községi stat. hivatalok ezen teendői közül némelyek olyanok, melyek évenkint, mások olyanok, melyek bizonyos időközökben teljesítendők. Nevezetesen:

A város és határjának helyrajzi ismertetése egyszer történjék meg, azután csak a lényeges változások nyilván tartandók, s ezekről az évi jelentésben teendő említés.

Az építkezési mozgalom évről évre mutattassék ki.

A népességi viszonyok minden népszámlálás után mutattassanak ki.

A népesedési mozgalom pedig minden félévben tárgyaltassék, évenkint pedig az előbbi évekkel összehasonlitólag.

A termelési és fogyasztási, valamint a forgalmi, kereskedelmi és pénzügyi viszonyokról minden évben készitendő kimutatás.

Végre a közigazgatás és közintézetek állapotáról, gyarapodásáról vagy hanyatlásáról is szintén minden évben jelentés teendő.

KSH könyvtár

Egy, a tanácsülések hosszabb szünetelését okozott munkálat a fegyintézetek és börtönök statistikájára szolgáló minták megállapitása volt. Ez ügyben bővebb felvilágositást szolgáltat következő

Jelentés

a börtönügyi statistika tárgyában kiküldött bizottság működéséről.

A stat. Tanácsnak m. évi deczember hó 31-én tartott ülése alkalmával a stat. szakosztály vezetője a börtönügyi stat. felvételekre vonatkozó mintákat mutatván be: ezek részletes átvizsgálás végett bizottságnak adattak ki, melyben a stat. Tanácsnak választott tagjain kivül külön felhivásra Dr. *Pauler Tivadar* egyetemi jogtanár és kir. tanácsos, továbbá Dr. *Schnierer* Gyula, egyetemi magán tanár és *Tauffer* Emil igazságügyi segédtitkár is szívesek voltak részt venni. Ezen bizottság a nevezett minták fölötti tárgyalásait bevégezvén, az általa megállapított mintákat a Tanácsnak ezennel bemutatja, az elveket, melyek e minták szerkesztésénél reá nézve irányadók voltak, a következőkben sorolván fel.

Azon körülmény, hogy hazánkban háromnemü börtönök, illetőleg fogházak léteznek, melyek igazgatásra és szerkezetre nézve egymástól lényegesen különböznek, háromféle minták szerkesztését is tette szükségessé, melyek a különböző szerkezetü börtönök adatait feltüntessék. A bizottság ennélfogva a 7 országos fegyintézetre nézve, a megyei börtönökre és a sajtóvétségek miatt elitéltek számára már fennálló vagy még felállitandó fogházakra nézve szerkesztett külön-külön mintákat; és pedig tizet az országos fegyintézetek, kettőt a megyei börtönök, és egyet az utóbb emlitett sajtóvétségi fogházakra vonatkozólag. A két utóbb emlitett börtönök, illetőleg fogházak tekintetében a bizottság egy részt azon hiányos belszervezetnél fogva, mely a megyei börtönökre mindez ideig sulyosodik, és azon körülménynél fogva, hogy a sajtóvétségek miatt fogházbüntetésre itéltekről elégségesnek látszik tudni azt, hogy miféle sajtóvétség miatt hány van, és mennyi időre elitélve az illető fogházban: a megyei börtönökre nézve a 11. és 12. szám alatti mintákat szerkesztette, melyek egyrészt a felügyeleti személyzet, a megyei börtön bevételei és kiadásai, másrészt pedig a kihágások és büntettek miatt itélet alapján már elitéltek és a vizsgálat alatti fogságban lévők számának kiderítésére tartalmaznak külön rovatokat; a sajtóvétségi fogházakra nézve pedig a 13. mintát szerkesztette, mely a büntetési idővel combinálva a sajtóvétségeket elkövetett személyek számát fogja felderiteni.

Tágabb tevékenységi köre nyilt a bizottságnak a hét országos fegyintézet számára alkotott minták szerkesztésénél, mit azon körülmény is bizonyit, hogy ezekre nézve 10 db mintát állapithatott meg a nélkül, hogy a minták ezen száma mellett a bizottság a szükségesen túlterjeszkedett volna. Három főszempont vezérelte a bizottságot e minták megállapításánál. Szükségesnek látszott előtte 1-ször biztos adatokat bírni a fegyintézet helyiségéről, ezek számáról, nagyságáról és beosztásáról, hogy ezen adatok alapján az egészségi mozzanatok állapittathassanak meg; szükségesnek látta továbbá adatokat bírni a fegyintézeti személyzet létszámáról is. E czélból készült az I. és II. számú minta.

2-szor. Főfontosságunak látszott a fegyenczek személyes viszonyairól minél kimerítőbb adatokat bírni a fegyintézetbe lépésük idejekor, és ezen adatok felvételére a III. és IV. a fegyintézetből elbocsátottakra nézve a X. minta szolgál, melyek közül a III. a létszámot tünteti fel annak egy évben történt csökkenésével és növekvésével; a IV. a fegyenczek személyes viszonyait, combinálva az általuk elkövetett büntettekkel, azontúl szülőhelyüket és utolsó lakhelyöket; születésöket tekintettel arra, vajjon törvényes vagy törvénytelen születésüek-e, továbbá korukat, anyanyelvöket, hitvallásukat, állapotukat, mely utóbbi rovat számba veszi, vajjon nőtlenek, illetőleg hajadonok-e a fegyenczek házasok-e vagy özvegyek, s ha házasok birnak-e gyermekekkel; s vajjon élnek-e szüleik vagy sem? továbbá hivatásukat azon felosztás szerint, melyet a bünügyi stat. felvételek alkalmával az elitéltek számára készittetett és el is fogadott a stat. Tanács; továbbá a fegyenczek müveltségi fokát azoknak előéletére vonatkozólag, vajjon voltak-e elitélve kihágás vagy ugyanazon vagy más büntett miatt; azok egészségi állapotát és a reájok mért büntetést.

A X. minta végre az elbocsátott fegyenczekről szól, a fegyenczek netalán változott vagy változatlan jelleméről és tulajdonságáról tevén tanuságot összehasonlítva azon tulajdonságaikkal, melyeket a fegyintézetbe érkezésükkor rajtok észlelni lehetett.

A harmadik szempont végül, mely a fegyintézeti minták megállapításánál a bizottságra nézve irányadónak jelentkezett a fegyintézeti élet kitüntetésére irányult.

E szempontból készittettek az V., VI., VII., VIII. és IX. minták, melyek elseje a fegyintézetben mutatkozó munkaviszonyok, másodika a fegyelem, 3-ka az oktatás 4-ke a beteg fegyenczek 5-ke pedig a betegségek különféle nemére vonatkozó adatokat fogja feltüntetni. Ez utóbbbira megjegyzendő, hogy a bizottság szükségesnek látván a betegségek feltüntetésére szerkesztendő minta megállapitása végett magát a közegészségügyi tanácsal érintkezésbe tenni, egy betegségi minta megállapitása végett kérte fel a közegészségügyi tanácsot. A k. tanács szives készséggel felelt meg a bizottság felhivásának és a IX. számu mintát készité el külön vélemény kiséretében, melyet a a bizottság mint igen czélszerűt elfogadván, a többi mintával együtt a tanácsnak ezennel bemutatja.

Országos közegészségügyi Tanács.

Véleménye

a börtön egészségügyi statistika létesítése tárgyában.

A földmivelés- ipar- és kereskedelmi m. kir. ministerium statistikai szakosztályának f. é. $\frac{103}{\text{stat.}}$ sz. a. k. azon felszóllitása következtében, hogy a börtönügyi statistika létesítése tárgyában müködő bizottsága az ·/. és ·//. alá mellékelt mintákat mint a börtön-büntetésre itéltek betegségeinek felvételére vonatkozókat hozta javaslatba, azon kérelemmel küldi át az országos közegészégügyi tanácsnak, hogy azok felett véleményét nyilvánitsa; valjon a mellékelt mintákban felvett rovatok megfelelnek-e a közügyi statistika kivánalmainak, s ha nem, hogy minő más betegségek volnának a mintákban felveendők, melyek kihagyandók, továbbá, mely betegségekre volna a legnagyobb súly fektetendő s egyátaljában elégségesnek tartja e az országos egészségügyi tanács a nevezett mintákat mindazon momentumok feltüntetésére, melyeket orvos-tudományi szempontból a *börtönügyi statistikától* követelni lehet.

Erre nézve az országos közegészségi Tanács az ·/. és ·//. a. beküldött nevezetesen az ·/.a. „*betegségek kimutási mintát*, nem tartja a tudomány jelen állásá-

KSH Könyvtár

nál fogva tökéletesen kielégítőnek, miután abban a betegségek osztályozása és csoportozása, de egyes betegségek elnevezése, melyek a börtönökben előfordulni szoktak,—nem felelnek meg a tudomány és statistika kívánalmainak.

Az '/. a. mintában nincs külön rovat a férfi és nők számára, nincs a történetesen más intézetbe p. o. tébolydába áttett betegek számára; mert ha jelenleg a kormány csakis a kir. az az a kormány által kezelt fegyintézetekből követel ily kimutatásokat, reménylhető, hogy később a municipiumok rendezése után azokat mindannyi börtönökből bekívánni, és statistikai czélokra felhasználni fogja, s igy a *nemek* kimutatását el nem kerülheti.

Ne hogy egy vagy más betegség a kimutatásból kimaradhasson vagy máskép neveztessék mint azt a tudomány a mivelt világban elnevezni szokta az országos közegészségügyi tanács szükségesnek tartotta mindannyi a börtönökben, fegyintézetekben előfordulható betegségeket— a sebészi és szemészi betegségek börtönökben nem jövén sok alakban, itten csak azok hozattak fel, melyek tapasztalat szerint többször észleltetnek — feljegyezni, és nem csak mint az '/. a. mintában a latin, hanem a bevett magyar, és hol szükséges melléje a latin elnevezést is tenni, miáltal az egyformaság eléretik, mely statistikai kimutatásoknál elkerülhetlen szükség.

A közegészségügyi tanács tehát a '///. sz. a. ide mellékelt mintát a börtönökbeni megbetegedés kimutatására és statistikai czélokra való felhasználására ajánlja, a melyben egyszersmind azon kórok vannak megjegyezve, s itt vörös tentával alá vonva, melyek a nyomtatványban zárt betükkel kitüntetendők s melyekre nézve a legnagyobb súly fektetendő lenne egyátaljában a börtönökbeni kimutatásoknál, főkép a betegedést, gyógyulást és halálozást véve.

A n. t. statistikai osztály azon kívánatára nézve, hogy azon mozzanatok jegyeztessenek meg, melyek börtönökben, fegyházakban a megbetegedésre, és halálozásra némi befolyással lehetnek, erre nézve a börtön-orvosok oda volnának utasitandók, hogy a következő tárgyakat, ügyeket, és intézkedéseket különös figyelembe vegyék és ezekről időszakos jelentéseikben — ha röviden is, de mégis észleleteiket beküldjék. Ezek volnának:

1. Az intézet helyiségeire nézve egyet sem kifelejtve u. m. dolgoztató. — háló, — beteg-szobák, a konyha, árnyékszékek, csatornák stb. nézve.
2. Az intézet körüli és beni levegő a tisztaság és szellőztetés.
3. a fegyenczek ruházatra, és ágynemüekre nézve.
4. különös tekintetbe vétessék az étkezés.
5. a fegyenczek által használt ivó viz.
6. a fegyenczek s raboskodók napontai mozgása a szabad levegőben.
7. azok dolgoztatása, miben áll ez s mily ideig tart, hol s miképen történik.
8. a fegyenczek oktatása.

Mindezen mozzanatok a fegyenczek egészségére nagy befolyást gyakorolnak, és igy figyelemmel kisérendők.

A mi a '//. sz. ide átküldött, s a *beteg állapotára* vonatkozó számszerinti áttekintő rovatos kimutatást illeti; erre nézve semmiféle észrevétel nem fordul elő, s ez úgy mint adatott, megmaradhat.

Kelt Pesten az országos közegészségügyi tanács 1869. év april 1-jén tartott üléséből:

Dr. Grósz Lajos s. k.
közegészségügyi tanácsos és jegyző.

Dr. Kovács Sebestyén Endre s. k.
m. elnök.

Midőn a bizottság ezennel fővonásaiban előadta volna azon mozzanatokat, melyek a fegyintézeti statistika létrehozásánál vezéreltek, s melyek a most bemutatott

mintákban kifejezést nyertek, megjegyzi, hogy az igazságügyi m. kir. ministerium e bizottság ülésében részt vett képviselőjének igérete szerint az országos fegyintézetek bevételeiről és kiadásairól is fognak a stat. osztálynak az igazságügyi ministerium részéről adatok beküldetni, s bemutatja egyszersmind az *értesitő jegyzéket* is, melybe az illető marasztaló bíróság a fegyencz előéletére vonatkozó adatokat bejegyezni lesz köteles, hogy a fegyintézeti igazgatóságok ezen értesítő jegyzékek alapján a fegyencz személyes viszonyait a IV. számu minta szerint kitölthessék.

A Tanács a jelentést tudomásúl vevén elfogadja a mintákat, az osztályvezetőre bízván, hogy betöltésöket az igazságügyi ministerium útján foganatosíttassa.

Az egyes ministeriumoknál szétszórtan létező statistikai anyagnak összpontosítása és a megindítandó új gyűjtések és fölvételek mintáinak a stat. Tanácscsal való közlése iránt előadó következőket terjeszt a statistikai Tanács elé:

A statistikai Tanács szervezése alkalmával az iránt kérettek fel az egyes ministeriumok, nevezzenek ki képviselőket a tanácsba, kik által a stat. Tanács és az osztály folytonos érintkezésben legyen az egyes ministeriumokkal.

Ez intézkedésnek czélja egyrészt az volt, hogy az egyes ministeriumokban begyülő statistikai anyagról az illető képviselők mindig tudomással bírván, azt feldolgozás, illetőleg közlés végett szolgáltassák át időnkint a statist. osztálynak; másrészt meg tudomást szerezvén ezen képviselők az illető ministeriumok által szándékolt gyüjtésekről és fölvételekről, az e czélra használandó mintákat véleményadás végett előbb közöljék a stat. osztálylyal vagy tanácscsal, hogy igy a tudomány érdekei is szemmel tartatván, egy erővel mind a közigazgatás, mind a statistika czéljai elérhetők legyenek.

E nézetek a ministeriumok képviselőiből s a stat. osztály vezetőjéből alakult tanácskozmányban helyeseknek ismertettek el ugyan; de foganatosítva nem lettek, s az intézmény által elért eredmények nem feleltek meg a várakozásnak.

Ugyanis a statistikai osztály maig sem birt tudomására jutni annak: miféle statistikai anyag létezik és gyül be az egyes ministeriumoknál; a stat. Tanács pedig a legritkább esetekben szólíttatott fel véleményadás végett stat. új fölvételekre szolgálandó minták megállapításakor.

A stat. osztály vezetőjének amaz első alkalommal kinyilatkoztatott óhaja, hogy a ministeriumok képviselői iparkodjanak megszerezni a ministeriumnak kebelében létező, s a letünt kormányrendszertől örökségül átvett stat. anyagot: némi eredményt hajtott ugyan, s a „*Hivatalos statistikai Közlemények*“ eddig megjelent füzeteinek egy része az e forrásokból merített adatokból készült, de azon ellenvetés, mely az osztályvezető részletesb óhajára nézve tétetett, hogy ugyanis nem a ministeriumok adhatják a stat. anyagot, hanem a stat. osztály vagy Tanács jelölje ki azt, mert rendszeres statistika csak úgy készülhet, maiglan sem fogadható el teljesen.

KSH Könyvtár

A rendszeres stat. gyűjtéseket igenis mindig a hivatalos statistika vezetésével megbízott közeg fogja megindítani, s a tárgy természete szerint vagy közvetlenül, vagy valamely más ministerium közbenjárása mellett foganatosítani. De a hivatalos statistika tere oly tág, oly annyira kiterjed minden közigazgatási ágra, hogy mindazt, mi tudományos feldolgozásának és közléseinek tárgya lehetne egyidőben fel sem karolhatja, viszont meg a statistikai feldolgozásnak és közlésnek más mívelt államokban folytonos tárgyát képező számos tényre ki sem terjedhetett, eddig a stat. osztálynak nem annyira figyelme, mint tevékenysége, mert a közhatóságok eddigi rendezetlen állapota sok mindenféle gyűjtést még megkísérleni sem engedett.

A stat. osztályt és Tanácsot e tekintetben nem is érheti vád, mert a mi reá nézve hozzáférhető volt, azt működési körébe vonta is, s a legfontosabb országos fölvételek számára el is készíté a gyűjtő mintákat, jobb időktől várván betöltésök megindithatását. Annálinkább lett volna azonban a stat. osztály utalva arra, hogy a különféle ministeriumok által saját közigazgatási érdekökben gyűjtött anyagnak mind birtokába jusson; mert tulajdon forrásai csekélyvolta mellett még sok érdekes és közhasznúvá válható anyag láthatott volna a ministeriumok közreműködése mellett napvilágot, mely most a közönségre nézve használat nélkül gyűl halomra. *Statistikai érdekü és tudományosan értekesíthető ugyanis minden anyag, mely számokban kifejezhetőleg az egész ország különböző viszonyainak képét szolgáltatja.*

A különféle ministeriumok különböző ressortja és hatásköre mellett a stat. anyag összpontosított gyűjtése amúgy sem eszközölhető, de nem is kivánatos, sőt összpontosított közlése sem szükséges. Szükséges csak az, hogy gyűjtése a szemlélhető momentumok teljes számbavételével, közlése a tudomány mai színvonalával összhangzó legyen.

És e czélból óhajtandó, hogy az egyes ministeriumok által czélzott fölvételeknél a használandó minták és betöltendő rovataik iránt a stat. osztály és Tanács, mint ez irányban legilletékesebb forum meghallgattassék.

Arra nézve pedig, hogy az egyes közigazgatási ágaknál begyült anyagból minél több helyes, rendszeres közlés által minél inkább közhasznúvá is váljék; — hogy egy és ugyanazon irányban több ministerium részéről egyszerre vagy bár különböző időben, de az illető közegeknek mindig kettős terheltetésével járó kettős fölvételek soha és semmi szin alatt ne eszközöltessenek, arra nézve szükséges bizonyos központ, hol mind ez együvé gyül s ez az országos statistika hivatalos közege.

Rendszeres hivatalos statistika szervezésénél mindenütt tapasztalták, és hazánkban kétszerte érezzük annak szükségét, hogy először tudjuk: mi van? s azután gondolkozzunk arról: mit kell megszerezni?

Óhajtandó ennélfogva, sőt mellőzhetetlen, hogy minden egyes ministerium mutassa ki miféle statistikai anyag gyült és gyül be nála egyszer mindenkorra (külön elrendelt országos fölvételek vagy időszaki kimutatások utján), még pedig mind az alatta álló hivataloktól, mind az alsóbb közhatóságoktól u. m. megyéktől és városoktól.

Ez irányban továbbá, hogy a czél tökéletesen el legyen érve, azaz, hogy kimeritően tudjuk, mi mindenféle anyagot szolgáltat be az ország különböző irányban, nem elég, hogy valamely ministerium egy általános jegyzéket közöljön, hanem szükséges, hogy minden egyes ügyosztályát, sőt még az illető külső közegeket is (a mennyiben közhatóságokkal érintkezésben vannak) utasítsa, hogy minden ily fölvételt vagy kimutatást foglaljon jegyzékbe, mellé csatolván a mintát is, mely szerint az beküldetik s megnevezvén a közeget (pénzügyi felügyelőség, bányakapitányság, adóhivatal, megye, város, egylet stb.) is, mely az anyagot vagy eredeti adatokat szolgáltatja.

Ezen, ily mellékletekkel ellátva s az egész ministerium hatáskörét magában foglaló jegyzékek áttétetvén a stat. osztályba, a stat. Tanács segedelmével szakok szerint osztályoztatnának, s az eredmény okvetlenül az lesz, hogy számos adat és tétel többszörösen szolgáltatik be az egyes közegek részéről különböző czélokra, mely czélok egyszeri, de rendszeres közlés által mind el volnának érhetők. De remélhető az is, hogy sok időszaki kimutatást el fog lehetni törülni, mely a régi kormányrendszer hagyományaként készíttetik, s a változott viszonyok mellett többé helyesen be sem tölthető.

Az ekkép rendszerezett anyag tanulmányozásából azután áttekintést nyerhetne a stat. osztály, hogy mely s miféle anyagot hol keressen, s megtudná azt, rendszeres közlemények szerkeszthetése végett hol, mit kell még pótolnia.

Hogy pedig az országos hivatalos statistika czéljának tökéletesen megfeleljen, s nevezetesen a közigazgatás szükségleteinek is eleget tehessen, mind az a mi közhatóságoktól ered s statistikai érdekü és tartalmú nála állíttatnék össze, mi szakképzett tagjainál fogva először legjobban s leggyorsabban történhetnék; másodszor a legkisebb terheltetéssel járna a közhatóságok hivatalos közegeire nézve, mert ezek mindig csak egyszer mutatnák ki a kivánt adatokat s egy és ugyanazon tárgyat, habár gyakran többféle alakban nem volnának kénytelenek több ministeriumnak is szolgáltatni.

A stat. osztály által a lehető leggyorsabban közzétett, tudományosan feldolgozott anyag azután a „Hivatalos Közlemények“ által valamennyi ministeriumnak, az illető hatóságoknak és a közönségnek válnék közös tulajdonává, és miután a munkafelosztás elvénél fogva e munkát kevesebb erővel is végezhetné, az államra nézve csak megtakarítást eredményezne még akkor is, ha tagjai szaporításának szüksége is fenforogna, mert e szaporítás az egyes ministeriumok számvevőségeiből kerülhetne, mint a hogy ez intézkedés a népszámláláskor, habár csak ideiglen is, ki sem lesz kerülhető.

A mit az egyes ministeriumok közvetlen alájuk rendelt közegeiktől, mint példa honvédzászlóalji törzsektől, adó- s pósta hivataloktól stb. szereznek be, az általuk állíttatnék össze, mert ily anyagtól föltehető, hogy inkább közigazgatósági érdekü, de kiszolgáltatása legalább a sommázatokra nézve a stat. osztály számára mégis biztosítandó volna.

Ha a külföldi stat. hivatalok munkásságát tekintjük, majd mindegyiknél tapasztaljuk, hogy a szükség rávezette e leltári munka teljesítésére. A magyar stat. hivatal keletkezése után azonnal törekedett e czélra, s ha a reá időközben háromolt munkák által háttérbe szorított akkori törekvései sikert nem is arattak, most már közel két évi tapasztalattal támogathatja kivánalmait s indokoltan fejezheti ki azon meggyőződését, hogy a sokhelyt begyülő stat. anyagnak teljes ismerete nélkül sem jelenleg nem készülhet rendszeres hivatalos statistika, még kevésbbé lehet pedig okszerü tervet készíteni azon statistikai működésre nézve, melyre a törvényesen újjászervezendő közhatóságok okvetlenül hivatva lesznek.

KSH Könyvtár

Ezek után a kataster közhasznosítása ügyében tett lépésekről tesz jelentést az osztályvezető.

Az orsz. magyar statistikai Tanács m. é. utolsó napján tartott ülésében előadó rámutatott volt azon előnyökre, melyekre hazánk megismertetése körül szert tehetnénk, ha a földadóideiglen s a későbbi katasteri mérések munkálatai összeállíttatván, közhasználatra bocsáttatnának. Ugyanez alkalommal fölemlíttetett előadó által, hogy a közgazdasági minister úr e terv kivitelébe előleg már bele is egyezett, s a szükséges költségek felének fedezésére is vállalkozik vala, ha a m. kir. pénzügyi minister úr a másik felét viseli. Végül beleegyezett a minister úr abba is, hogy a statistikai osztály a begyülendő adatok összeállítását és sajtó alá készítését vállalja el.

Ez értelemben meg is kerestetett a pénzügyi minister úr ő excja, ki f. é. april 1-jén kelt válaszában kijelenti, hogy bármennyire van áthatva a czélzott munkálat fontosságától és közhasznúságától, sőt szükségességétől, sajnálattal kénytelen kijelenteni, hogy a pénzügyministerium ez idő szerint nincs azon kedvező helyzetben, miszerint ez óhajtást teljesíthetné. A pénzügyi minister úr ezen kénytelen-kelletlenül tagadó válaszát indokolja is, a mennyiben állandó katasteri igazgatóságok nem állnak rendelkezésére, a részletes fölméréssel foglalkozó, változó állomásokon elhelyezett fölmérési felügyelőségek pedig e feladatnak meg nem felelhetnek. Egyúttal fölemlíti a pénzügyi minister úr, hogy a pénzügyi ministerium kebelében *külön statistikai ügyosztályt* állított fel, melynek feladata a kérdésben forgó ügy *pénzügystatistikai* részét tárgyalni, és ebbeli dolgozatait az országos hivatalos statistikára alkalmazni; de ez ügyosztály is alig kezdé még meg működését, másrészt a pénzügyi szolgálat számosabb sürgős tárgyaival van elfoglalva, s így jelenleg nem rendelkezik a pénzügyminister úr azon erőkkel, hogy említett megkeresésnek megfelelhessen.

A stat. Tanács sajnálkozva vevén tudomásul a pénzügyi minister úr említett nyilatkozatát, megbízza előadót a szükséges lépések ismételt megtételére a végből, hogy a magyar kir. pénzügyi ministerium szintén képviselve legyen az orsz. m. stat. Tanácsban.

Ez ügy befejezésével tudtára adja előadó a Tanácsnak, hogy a VII-dik nemzetközi statistikai congressusra, mely a f. 1869-diki év augusztus hava végén és szeptember hó elején Hága városában fog megtartatni, a minister úr ő excja Magyarország, illetőleg a magyar hivatalos statistika képviselőjeül *Keleti Károly* osztálytanácsost, s a stat. osztály vezetőjét és *Hunfalvy János* stat. osztály és tanácstagot nevezte ki.

Szokás levén — így folytatja előadó — hogy a hivatalos statistika képviselői ezen nemzetközi kongressusokon jelentést tegyenek országaik statistikai állapotáról, szükségesnek látszik, hogy Magyarország, mely ezúttal először lép önálló hivatalos statistikával Európa színe elé, e tekintetben méltóan legyen bemutatva.

A stat. osztály vezetője előre látván ez eset bekövetkezését, gondoskodott róla, hogy az ország költségvetésében ily munka kiállítására is vettessék ki megfelelő összeg, s a képviselő ház meg is szavazott e czélra 500 frtot. Minthogy a kongressusról szóló „*compte-rendu*“-ben nagyon terjedelmes munkák meg nem jelenhetnek, hazánk küzdelmei pedig és törekvései a statistika terén, mint oly országéi, mely nem csak közgazdasági helyzeténél, hanem politikai viszonyainál fogva is a külföldet nagyon érdekli, eddigelé ismertetve nem voltak, és kimerítőbb tárgyalást igényelnek: kívánatosnak látszik, hogy e viszonyokat tüzetesen tárgyaló füzet készíttessék s küldessék meg valamennyi statistikai hivatalnak s nehány példányban még a kongressust rendező bizottságnak is kiosztás végett. A füzet kivonata azután szintén itthon készíttetvén, felhasználtathatnék később a helyszinén a *compte-rendu*-be való iktatás végett.

Előadó véleménye szerint Magyarország statistikai törekvéseinek ismertetésekor ki kellene térni az 1848 előtti viszonyokra, jellemezni nem csak a szorosan hivatalos statistikát, hanem kellő méltánylással megemlékezni a magán statistikáról, főleg pedig a m. tud. Akadémia, mint e tekintetben majdnem páratlan és üdvös fáradozásairól is.

Ismertetve a szerencsés politikai fordulat következtében életbe léptetett stat. Tanács és osztály szervezetét, át lehetne térni a kettőnek működésére, s előadván főleg az előkészítő munkásságot, nevezetesen a különféle minták megállapítását, helyről helyre vonatkozással lehetne élni az eddigi nemzetközi kongressusok idevágó határozataira, kimutatván mennyiben lettek ezek számba véve, és indokolni a hol a magyar hivatalos statistika tőlük eltért.

Ezek után be lehetne mutatni az eddigi sikert, mely a „*Hivatalos stat. Közlemények*“-ben van lerakva, s előadván az akadályokat, melyek országos statistikai szervezetnek, a municipiumok eddigi rendezetlensége miatt, eddig útjában állottak, ki lehetne talán térni a jövőre nézve czélba vett tervezetre s ennek első gyönge kísérletét a vidéki kültagok szervezetével s a nekik szánt munkakörrel mutatni be.

Előadó ily munka elkészítésébe már fogott, s ezt *Hunfalvy János* tagtárssal annak idején még bővebben megvitatván, kérdést intéz a Tanácshoz, mennyiben helyesli a tervet, mennyiben kíván valósításához járulni?

A Tanács az előadott tervezetet helyesnek ismervén el, ezen munkálathoz is csak annyiban kíván hozzájárulni, mint a Hiv. Közlemények szerkesztéséhez, hogy ugyanis e czélra megválasztott bizottsága által kinyomatás előtt átnézeti, mely eljárást jelen esetben is elégségesnek itél. Óhaját fejezi ki azonban, hogy előadó e munkának magyar nyelven való kinyomatásáról is gondoskodjék, a minister úrnak pedig a magyar statistika iránt tanúsított jóakaratáért és buzgó pártfogásáért jegyzőkönyvileg határoz köszönetet szavazni.

Ez után bemutattatik Dr. *Tormay Károly*, tanácstagnak *az ujonczozási statistikát* tárgyaló tervezete, mely a Berlinben tartott nemzetközi statistikai kongressusnak határozatai értelmében készülvén, véleményadás végett külön bizottságnak adatik ki.

KSH Könyvtár

Végül figyelmezteti elnök a Tanácsot a népszámlálási törvényjavaslat alkotmányos tárgyalásának sürgősségére, minek következtében a Tanács egyhangulag elhatározza, hogy a közgazdasági minister úrhoz azon kérelemmel fordúl: használja fel befolyását, hogy e törvényjavaslat az országgyülés által mielőbb elfogadtatván, ő Felsége szentesítése alá terjesztessék, nehogy hosszabb halasztás e végtelen fontosságu munkálatnak ez évben való végrehajtását megakaszsza.

Előadó e határozat alkalmával fölemlíti ugyan, hogy a ministerium részéről az erre szükséges lépések mind megtétettek, mindamellett készséggel vállalkozik a Tanács határozatát ő nagyméltóságának tudomására juttatni.

MINTÁK.

KSH Könyvtár

Fegyintézetek és börtönök
STATISTIKÁJA.

KSH Könyvtár

. . . . . Ország *Statistika*

. . . . . év *börtönügy*

KSH Könyvtár

I. Minta.

A . . . . . *fegyintézet* helyiségei

. . . . . **évben.**

I.

Helyiségek.

Fegyintézet . . . . . .
A jelentés éve . . . . . .

Hálló börtön			Munkahelyiség				Sétaudvar		A fegyenczek munkájára szánt telek □ ölekben			A kültön foglalásra szánt zárkák (czellák)		Észrevétel.
folyó szám	térfogata	magassága	rendes befogadási képessége	folyó szám	térfogata	rendes befogadási képessége	térfogata	az azt egyidejüleg látogató fegyenczek száma	kert	szántóföld	rét	száma	sötét zárkák	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	

. . . . . Ország

. . . . . év

II. **Minta**

A . . . . . *fegyintézeti* igazgatóság

KSH Könyvtár

Fegyintézet . . . . . .
A jelentés éve . . . . . .

II.

Igazgatás.

Állami közigazgatás			Lelkész				Orvos	Tanító	Munkavezető	Felügyeleti személyzet				Jegyzetek.
igazgató	ellenőr	irodaiszt	egyéb személyzet	katholikus	keleti görög vagy örmény	protestans	más vallású			börtönész	felügyelő v. (nő)	osztályu börtönőr I	osztályu börtönőr II	egyéb személyzet	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	

Statistika börtönügy.

. . . . . Ország
. . . . . év

III. Minta.

A . . . . . *fegyintézetben* lévő fegyenczek létszámának változása és az élelmezési napok száma.

KSH Könyvtár

. . . . . Ország

. . . . . év

IV. Minta.

A . . . . . *fegyintézetben* lévő fegyenczek személyes viszonyai.

III.

Létszám változás és élelmezési napok száma.

Fegyintézet . . . . . .

A jelentés éve . . . . . .

Létszám a mult év végén	Szaporodás az év folytán						Összes létszám	Csökkenés az év folytán						Észrevétel.	Élelmezési napok száma				
	Hóna pokban	a büntetés megkezdésével	más fegyintézetből beszolgáltatattatott	előbbi években megszökött s újra behozatott	összes szaporodás		vizsgálat végetti kiadás által	a büntetés kiállása által	megkegyelmeztetett	megszökött és be nem fogatott	más fegyintézetbe átszolgáltatott	ápoló intézetbe elszállíttatott	meghalt	összesen	Létszám az év végével	Élelmezési napok száma	egészséges	beteg	böjtös	összesen
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21
	Január																			
	Február																			
	Március																			
	Április																			
	Május																			
	Junius																			
	Julius																			
	Augusztus																			
	Szeptember																			
	Október																			
	November																			
	Deczember																			
	Összesen																			

KSH könyvtár

Folyó szám	A bűntett megnevezése	A fegyenczek száma	szülő helye				utolsó lakhelye					születése		kora						anya			
			belföldön		ausztriai tartományok	külföld	belföldön		ausztriai tartományok	külföld	kóbor	törvényes	törvénytelen	éves						magyar	német	tót	ruthén
			város	vidék			város	vidék						20 éven alul	20—30	30—40	40—50	50—60	60 éven felül				
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	
1	Felségsértés (Felségárulás)																						
2	Pénz- és hitelpapir hamisítás																						
3	Egyéb hűtlenségi esetek																						
4	Erőszakos ellenszegülés, zendülés																						
5	Nyilvános erőszakosk.																						
6	Hivatalos hatalommal visszaélés																						
7	Megvesztegetés																						
8	Vallás háborítás, Istenkáromlás																						
9	Hamis eskü																						
10	Kettős házasság																						
11	Házasságtörés																						
12	Erőszakos nemi közösülés																						
13	Nőrablás																						
14	Vérfertőztetés																						
15	Természet elleni fajtalanság																						
16	Gyilkosság																						
17	Gyermekgyilkosság																						
18	Emberölés																						
19	Emberölés vétkes vigyázatlanságból																						
20	Magzatelhajtás																						
21	Gyermekkitevés																						
22	Súlyos testi sértés																						
23	Párviadal																						
24	Ember rablás																						
25	Erőszakos letartóztatás																						
26	Hamis vád																						
27	Gyujtogatás																						
28	Tolvajság																						
29	Sikkasztás																						
30	Birói zártörés																						
31	Rablás																						
32	Zsarolás																						
33	Szándékos erőszakos kártétel, rongálás																						
34	Csalás																						
35	Váltóhamisítás																						
36	Állevél költés																						
37	Hamis bukás																						
38	Vétkes bukás																						
39	Bűnelősegítés, szöktetés, eltitkolás, orgazdaság stb. által																						
	Összesen																						

nyelve				hitvallása							állapota							hivatása								
szerb (illyr)	horvát	román	más	római katholikus	görög katholikus	görög keleti	ágostai evangélikus	helvét	unitarius	mózes hitü	más	nőtlen vagy hajadon	házas gyermekekkel	házas azok nélkül	özvegy gyermekekkel	özvegy azok nélkül	szülei élnek	szülei nem élnek	határozott foglalkozás vagy mesterség nélkül	napszámos, cseléd	ipar-, kereskedelmi segéd vagy gyármunkás	földmives	iparos, kereskedő v. gyáros	tudományos v. művészeti foglalkozású	tisztviselő	földbirtokos v. tőkepénzes	az előbbi rovatok alá nem eső nők v. családtagok
24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	42	43	44	45	46	47	48	49	50	51

KSH könyvtár

Folyó szám	A bűntett megnevezése	vagyoni állapota			műveltségi foka								kihágás miatt soha nem volt elitélve	volt elitélve				egészségi állapota					a kiszabott büntetés				
		vagyonos	némi vagyon birtokában	szegény	oktatás nélküli	csak olvasni tudó	olvasni s írni tudó	magasabb oktatásban részes	vallás ismeretekkel bíró	kielégítő	hiányos	nyelv birtokában egy	nyelv birtokában több		először ugyanazon	először különnemü	többizben ugyanazon	többizben különnemü	jó	középszerü	rosz	elmebetegségre hajlandó	nyavalyában (epilepsia)	öröklő bajban	5 éven alól egyszerü	5 éven alól súlyos	5—10 évig	10—20 é. és ezen felüli
														bűntettekért									szenved		börtön		tartó börtön	elébb halálra itélve
		52	53	54	55	56	57	58	59	60	61	62	63	64	65	66	67	68	69	70	71	72	73	74	75	76	77	78
1	Felségsértés (Felségárulás)																											
2	Pénz és hitelpapir hamisítás																											
3	Egyéb bűtlenségi eset																											
4	Erőszakos ellenszegülés, zendülés																											
5	Nyilvános erőszakosk.																											
6	Hivatalos hatalommal visszaélés																											
7	Megvesztegetés																											
8	Vallásháborítás, Istenkáromlás																											
9	Hamis eskü																											
10	Kettős házasság																											
11	Házasságtörés																											
12	Erőszakos nemi közösülés																											
13	Nőrablás																											
14	Vérfertőztetés																											
15	Természet elleni fajtalanság																											
16	Gyilkosság																											
17	Gyermek gyilkosság																											
18	Emberölés																											
19	Emberölés vétkes vigyázatlanságból																											
20	Magzatelhajtás																											
21	Gyermek kitevés																											
22	Súlyos testi sértés																											
23	Párviadal																											
24	Ember rablás																											
25	Erőszakos letartóztatás																											
26	Hamis vád																											
27	Gyujtogatás																											
28	Tolvajság																											
29	Sikkasztás																											
30	Birói zártörés																											
31	Rablás																											
32	Zsarolás																											
33	Szándékos erőszakos kártétel, rongálás																											
34	Csalás																											
35	Váltóhamisítás																											
36	Állevél költés																											
37	Hamis bukás																											
38	Vétkes bukás																											
39	Bűnelősegités, szöktetés, eltitkolás, orgazdaság stb. által																											
	Összesen																											

. . . . . Ország

. . . . . év

V. Minta.

Munkaviszonyok az . . . . . *fegyintézetben.*

KSH Könyvtár

. . . . . Ország

. . . . . év

Statistika

börtönügy

V. Munkaviszonyok.

Fegyintézet . . . . . .
A jelentés éve . . . . . .

Száma		1	2	3	Számа							Az intézet szükségletei számára						töltött munka napok száma	Kereset czéljából		A fegyenczekre eső kereset összege			Munka tiszta jövedelme		Észrevétel.		
a munka képtelenek					a munka napokra	a munkaképesek által munka nélkül töltött napokra						házi munkával	mezei vagy kerti munkával	műveszségi munkával	irodai munkával			a házon belül	a házon kivül	forint			forint		forint		Észrevétel.
						vasár- és ünnepnap	betegség miatt	fegyelmi büntetés miatt	más okból												ebből elköltöttek	beruházták	megtakarítottak	ebből esik az államra	a fegyenczekre		
																								%		
		1	2	3	4	5	6	7				8	9	10	11			12	13		17	18	19	16	15	14	

. . . . . Ország

. . . . . év

Statistika

börtönügy.

VII. Minta.

Oktatás az . . . . . *fegyintézetben.*

Fegyintézet . . . . . .

A jelentés éve . . . . . .

VI.

Fegyelem.

Kihágá-ok összes száma	A fegyenczek által elkövetett fegyelmi kihágások és pedig: az istent szolgálat megzavarása	az oktatás megzavarása	elkülöníetlen tettek	szökés vagy annak megkísértése	ellenszegülés	a házi rend ellen általában	a munka körül	összesen	A kiszabott fegyelmi büntetés: dorgálás	kedvezmények megvonása	munkafelosztályban leszállítás	élelmezés megszorítása	egyszerű magán fogság	szigorú magán fogság	setét fogság	bilincs és kurta vasra verés	kényszerkabát	összesen	Fegyelmi kihágás miatt büntettetett meg: először	másodszor	harmadszor	negyedszer	többször	A fegyelmi büntetés elengedtetett hány izben	Jegyzet.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	

Országos Széchényi Könyvtár

Fegyintézet . . . . . .
A jelentés éve . . . . . .

VII.
O k t a t á s.

Az oktatás tárgyai	Az oktatásban részesülők összes száma	Közülök			az oktatás			A létező könyvtárt képezi			É s z r e v é t e l.
		26 éven alóliak [1]	26—40 évesek	40 éven felüliek	jó	középszerü	rosz	hány munka	hány kötet	hány füzet	
					eredménynyel folyt						
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Vallás											
Olvasás, irás, számolás											
Kézi munka											
Mívesség											
Mezőgazdaság											
Más tárgyak [2]											

[1] A vallás és elemi oktatásra nézve a 26. éven alóliak tankötelesek.
[2] E tárgyak közül külön felsorolandók mind azok, melyek a keresetképesség fokozására vonatkoznak.

. . . . . Ország *Statistika*
. . . . . év *börtönügy.*

VIII. M i n t a.

A betegek állapota az . . . . . *fegyintézetben.*

KSH Könyvtár

Fegyintézet . . . .
A jelentés éve . . . .

VIII.
A betegek állapota.

A büntetés ideje és neme	A betegek száma a múlt év végével	megbetegedett az év folytán: egy ízben	megbetegedett az év folytán: két ízben	megbetegedett az év folytán: több ízben	a megbetegedettek összes száma	beszolgáltatott: egészségi állapotban: jó	beszolgáltatott: egészségi állapotban: középszerü	beszolgáltatott: egészségi állapotban: rosz	beszolgáltatott: őrülésre haljammal biró	beszolgáltatott: nyavalyában szenvedő (epilepsia)	foglalkozik: házi munkával	foglalkozik: kerti munkával	foglalkozik: mívességgel: a házon belül	foglalkozik: mívességgel: a házon kivül	foglalkozik: oktatással, irodai munkával stb.	gyógykezeltetett: a börtönben	gyógykezeltetett: a henyeszobában	gyógykezeltetett: kórházban	áttétetett: szülészházba	áttétetett: tébolydába	meghalt: természetes halállal: korban: 20 éven aluli	meghalt: természetes halállal: korban: 20—40 éves	meghalt: természetes halállal: korban: 40—60 éves	meghalt: természetes halállal: korban: 60 éven felüli	meghalt: összesen	meghalt: másnak büntette folytán	meghalt: baleset folytán	meghalt: mint öngyilkos	meghalt: mindössze	meggyógyúlt	gyógykezelés alatt maradt	Észrevétel.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	
öt éven alóli egyszerü .																																
öt éven alóli súlyos börtön																																
5—10 évig																																
10—20 évig és azon felül tartó börtön . . .																																
Összesen																																

Statistika
börtönügy

. . . . Ország
. . . . év

IX. Minta

A . . . . *fegyintézetben* előfordúlt betegségek.

. . . . . Ország . . . . . fegyintézet

Az . . . évi . . . . . hóról szólló beteg forgalomnak áttekintő rovatos számszerinti kimutatása.

Kór: osztály	Kór: csoport	A kórok elnevezése	A múlt . . . . . hóról maradt: fi	A múlt . . . . . hóról maradt: nő	. . . . . havában szaporodott: fi	. . . . . havában szaporodott: nő	összesen gyógykezeltetett	fogyatkozás: gyógyult fi	gyógyult nő	nem gyógyult fi	nem gyógyult nő	áttétetett fi	áttétetett nő	meghalt fi	meghalt nő	összesen	. . . . . hó végével ápolásban maradt: fi	. . . . . hó végével ápolásban maradt: nő
Légzési szervek betegségei	Gége betegségei	A gége hurutos fekélyei																
		Új képletek a gégében																
		Gége vizenyő — vedema glottidis																
	Légcső és hörgők betegségei	A légcső és hörgtakhártyának hártyás lobja																
		Görcsös légrekedés — arthma bronchiale																
		Hörg vérzés																
	tüdő gyurma betegségek	Tüdő lég dag — enghysema fulmonum																
		Tüdö vérzés — infarctus homorrhagicus																
		Tüdőlob — peumonia																
		Tüdő gümösödés																
	mellhártya betegségek	Mellhártya lob — pleuritis																
		Mellvizkór — hydrothorax																
		Légmell — pneumothorax																
Vérkeringési szervek betegségei	szív betegségei	Szívtúltengés — hypertrophia cordis																
		Szívtágulat — dilatio cordis																
		Szívsorvadás — atrophia cordis																
		Szívbellob — endocarditis																
		Szívbillentyük és szájadelégtelensége																
	szív hurok betegségei	Szivburok — pericarditis																
		Szívkérvizeny — hydropericarditis																
	nagy edények	Függérdagok — ancurysma averte																
Emésztő szervek betegségei	szájüreg betegségei	Hártyás és roncsoló szájlob — Stom. diphtor																
		Szájfekélyek																
		Fültömirigylob és környéke																
	torok betegségei	A torok takhártya hurutos lobja																
		A torok szövezeti lobja, mandola lob																
összesen																		

Kór: osztály	Kór: csoport	A kórok elnevezése	a múlt . . . . . hóról maradt: fi	a múlt . . . . . hóról maradt: nő	. . . . . havában szaporodott: fi	. . . . . havában szaporodott: nő	összesen gyógykezeltetett	fogyatkozás: gyógyult fi	gyógyult nő	nem gyógyult fi	nem gyógyult nő	áttétetett fi	áttétetett nő	meghalt fi	meghalt nő	összesen	. . . . . hó végével ápolásban maradt: fi	. . . . . hó végével ápolásban maradt: nő
Emésztő szervek betegségei	gyomor betegségei	áttétel																
		A gyomor takhártya heveny hurutos lobja																
		Idült gyomor hurut																
		Etető anyagok és mérgek által okozott lobok																
		Gyomor rák																
	bél csatorna betegségei	A béltakhártya hurutos lobja																
		A bélnek és fodormirigyek gümösödése																
		A bél csatorna rákja																
		Vakbél, és végbél kóri lob																
		Bélgörcs, bélzsába — enteralgia																
		Bélférgek																
	has hártya betegségei	Hashártya lob — peritonitis																
		Hasvíz — ascites																
		Hashártya gümösödése és rákja																
Máj és epeutak betegségei	máj betegségei	A máj vérbősége																
		Genyedő májlob																
		Idült szövetközi májlob — Cirrhosis																
		Zsírmáj — hipar adiposum																
		Szalonnamáj																
		Máj rák — carunoma hepatis																
		Burkonyok a májhan — echinococci hep.																
		Epepangás a májban																
		Heveny sárgamáj sorvadás																
	epe utak betegségei	Az epeutak hurutja																
		Epekövek és azok következményei																
	lép betegségei	Lépvérbőség — heveny lépdag																
		Léptúltengés — idült lépdag																
		Szalonnalép kemnyed elfajulás																
		Fehérvér — leuchemia																
		Fekete vér — melanaemia																
Húgy szervek	vesék betegségei	Heveny Brightkór																
		Idült Brightkór																
		Sejtközi veselob																
		A vesék kemnyedszerü elfajulása																
össesen																		

ESKÖMTÁR

Kór: osztály	Kór: csoport	A kórok elnevezése	A múlt ..... hóról maradt: fi	A múlt ..... hóról maradt: nő	..... havában szaporodott: fi	..... havában szaporodott: nő	összesen gyógykezeltetett	fogyatkozás: gyógyult fi	fogyatkozás: gyógyult nő	fogyatkozás: nem gyógyult fi	fogyatkozás: nem gyógyult nő	fogyatkozás: áttétetett fi	fogyatkozás: áttétetett nő	fogyatkozás: meghalt fi	fogyatkozás: meghalt nő	összesen	..... hó végével ápoláshen maradt: fi	..... hó végével ápoláshen maradt: nő
Húgy szervek betegségei	vese medencze	áttétel																
		A vese medenczék lobja — Pyelitis .																
		Kövesdések a vesemedencze és vesecsába																
	húgy hólyag	Húgyhólyag hurut																
		Húgyhólyag vérzés — haematur ves. .																
		Köves összenövések a húgyhólyagban .																
		Húgyrekedés — isthuria																
	húgy erö	A férfi húgyerö fertőző hurutja. Kankó																
		Szüklületek és szorok																
Ivar szervek betegségei	petefészek	Petefészek lob — Oophoritis . . .																
		Petefészek tömlő — hydrops ovarii .																
		Uj képleti szövetkezések és szilárd dagok																
	méh	Méhhurut, méhtakár																
		Szövezeti-terimbeles-méhlob . . .																
		A méh hajtásai																
		Uj képletek a méhben, méhrák stb. .																
		Ivarvérzési rendetlenségek																
	hüvely	A hüvely fertőző hurutja, hüvely takár																
		A hüvely egyszerü hurutja																
Ideg rendszer betegségei	agy	Az agynak és hártyáinak vérbősége .																
		Az agynak és hártyáinak vérszegénysége																
		Véres guta ütés — apoplexia sangvinea																
		Agy és hártyái lobja —mening. encephalix																
		Savós ömlöngék a zárt koponyába . .																
	gerincz velö	A gerinczvelő és hártyáinak vérbősége																
		A gerinczvelö és hártyáinak vérzései .																
		Gerinczvelő hártyák lobja—meningitis stb.																
		Gerinczvelő lob — myelitis . . .																
		Gerincz sorvadás																
	környi idegek	Ideg zsába — neoralgia																
		Görcs az arczideg körében																
		Arczideghűdés — paralysis																
összesen																		

Kór: osztály	Kór: csoport		A kórok elnevezése	A múlt ..... hóról maradt: fi	A múlt ..... hóról maradt: nő	..... havában szaporodott: fi	..... havában szaporodott: nő	összesen gyógykezeltetett	fogyatkozás: gyógyult fi	fogyatkozás: gyógyult nő	fogyatkozás: nem gyógyult fi	fogyatkozás: nem gyógyult nő	fogyatkozás: áttétetett fi	fogyatkozás: áttétetett nő	fogyatkozás: meghalt fi	fogyatkozás: meghalt nő	összesen	..... hó végével maradt: fi	..... hó végével maradt: nő
Ideg rendszer	kiterjedt ideg bántalmak		áttétel																
			Vittánez — chorea St. Viti																
			Állgörcs és dermedet																
			Nyavalyatörés (Epilepsia)																
			Méhszenv — hyoteria																
			Merevkór — katalepsia																
			Kedélykór — hypochondria . .																
			Szellemi kórok																
A bőr betegségei			Bőr lobok																
			Orbáncz — ensipelas																
			Sömör — herpes																
			Csaláncs — uticaria																
			Izzag — ecrema																
			Fakadék — impetigo																
			Bubor — pemphygus																
			Pikkely sömör — psiriatis . . .																
			Szörtüszeg — mentagra sycotis . .																
			Sejtkosz — favur																
			Rüh — scabies																
mozgási szervek betegségei			Heveny idült izület csúz — rheumatism.																
			Éktelenítő ízületi lob — arthrit. pauperum																
			Izomcsúz — rheum muscularis . .																
Alkati betegségek	heveny fertőzési kórok		Vörös himlő, kanyaró — morbilli . .																
			Vörheny — scarlatina																
			Hólyagos himlő																
			Küteges hagymáz — typhus xanth. .																
			Hasi hagymáz — typhus abdomin. .																
			Váltólázak — febr. intermitt. . . .																
			Keleti cholera																
			Vérhas — dysenteria																
	idült fertőz. kórok		Bujakór — syphilis																
	általános táplálás-rend ellenségiek		Sápkór — chlorotis																
			Sűly — scorbutus																
			Görvély — scrophulsytos																
			Czukros hugyár — diabetes mellit. .																
			Köszvény — arthritis																
			Csontsenyv — rachitis																
összesen																			

könyvtár

Kór: osztály	Kór: csoport		A kórok elnevezése	A múlt ..... hóról maradt: fi	A múlt ..... hóról maradt: nő	..... havában szaporodott: fi	..... havában szaporodott: nő	összesen gyógykezeltetett	fogyatkozás: gyógyult fi	gyógyult nő	nem gyógyult fi	nem gyógyult nő	áttétetett fi	áttétetett nő	meghalt fi	meghalt nő	összesen	..... hó végével ápolásban maradt: fi	ápolásban maradt: nő
Kül- és sebész-esetek	bőr, mirigy, izület és csont	bántalmak	áttétel																
			Börfekélyek																
			Kötczöveti lobok																
			Mirigylob tályog																
			Csontszú																
	fül		A füllüreg lobja																
	szem		A köthártya hurutos lobja																
			A köthártya szemezés lobja																
			Szürke hályog (cataracta)																
			Reczeghártya bántalom (ambl. arianuris)																
Egész összeg																			

. . . . . Ország *Statistika*

. . . . . év *börtönügy.*

X. Minta.

A . . . . . *fegyintézetből* elbocsátott fegyenczek személyes viszonyai.

KSH Könyvtár

Fegyintézet . . . . . .
A jelentés éve . . . . . .

X.

Az elbocsátott fegyenczek személyes viszonyai.

	A fegyenez míveltségi foka				erkölcsi állapota			az intézetben	egészségi állapota			kilépéskor	
	belépéskor	az intézetben oktattatott			belépéskor								
1	oktatás nélküli												
2	vallás ismeretekkel bír	kielégítő											
3		hiányos											
4	olvasni tudó												
5	olvasni, írni tudó												
6	magasabb oktatásban részesült												
7	sikerrel	vallásban	jó										
8			középszerü										
9			rosz										
10		olvasás-irásban stb.	jó										
11			középszerü										
12			rosz										
13		más ismeretekben	jó										
14			középszerü										
15			rosz										
16					belépéskor	elő-ször	büntett						
17							kihágás						
18						több ízben	elitéltetett						
19							bűntett						
20							kihágás						
21													
22													
23													
24													
25													
26													
27													
28													
29													
30													
31													
32													
33													
34													
35													
36													
37													
38													
39													
40													
41													
42													
43													
44													

	viselte magát	fegyelmileg	volt beteg szenvel	Észrevétel.
16	jól	nem	egyszer	
17	középszerüen	egyszer	többször	
18	roszul	kétszer	soha sem	
19		háromszor		
20		több ízben		
21				
22				
23				
24				
25				
26				
27				
28				
29				
30				
31				
32				
33				
34				
35				
36				
37				
38				
39				
40				
41				
42				
43				
44				

KSH Könyvtár

Értesítő jegyzék.

. . . . . fegyenczről.

Értesítő jegyzék.

1	Vezeték- s keresztneve?
2	Netaláni álneve?
3	Szülő helye?
4	Utolsó lakhelye? kóbor?
5	Törvényes születésű-e vagy házasságon kivüli?
6	Életkora?
7	Anyanyelve?
8	Hitvallása
9	Nőtlen vagy hajadon, nős vagy férjes, özvegy?
10	Szülei élnek, nem élnek?
11	Hivatása (mestersége, foglalkozása) foglalkozás nélküli?
12	Vallásismeretei kielégítők, hiányosak?
13	Tud-e írni, olvasni, számolni avagy csak melyiket?
14	Mily nyelveket beszél?
15	Magasabb oktatásban részesült?
16	Volt-e kihágás miatt büntetve?
17	Mily büntényekért fenyíttetett előbb s ugyanazon büntényekért hányszor, most átalában hányadszor büntettetik?
18	A most elkövetett büntetésre méltó cselekvény?
19	Kivonat az utolsó itéletből?
20	A kiszabott büntetés?
21	A most kiszabott börtönbüntetés halálra szóló itélet megmásítása?
22	Egészségi állapota (jó, középsz., rosz)?
23	Elmebetegségre hajlandó-e?
24	Nyavalyában (epilepsia) vagy öröklőbajban szenved?
25	Személyleirása:
	Nagysága
	Testalkata
	Arcza
	Arczszine
	Haja
	Homloka
	Szemöldöke
	Szeme
	Orra
	Szája
	Fogai
	Bajusza
	Álla
	Különös ismertető jelei
26	Ruházata s egyéb értéke
27	Megjegyzések
28	A büntetés megkezdésének napja

. . . . . Ország

. . . . . év

XI. Minta.

A . . . . . törvényhatósági fogház igazgató és felügyeleti személyzete annak bevételei és kiadásai, a foglyok létszáma.

KSH Könyvtár

. . . . . Ország

. . . . . év

XII. Minta.

A . . . . . *törvényhatósági fogházban* marasztaló itélet alapján büntett vagy kihágás miatt letartóztatottak kimutatása.

Megye, vidék, kerület, sz. k. város . . . . . .
A jelentés éve . . . . . .

Igazgató és felügyeleti személyzet	A fogház v. vizsgálati tömlöcz	A vizsgálati fogságban lévők létszámának változása																						A marasztaló itélet folytán fogságban lévők létszámának változása																							
		Létszám a múlt év végével		szaporodás az év folytán		Összes létszám		csökkenés														Összesen		Létszám az év végével		Létszám a múlt év végével		szaporodás az év folytán		Összes létszám		csökkenés												Összesen		Létszám az év végével	
								orszá-gos fegyintézet-be elszállíttatott		a büntetést kiállván felszabadult		meg-szökött és be nem hozatott		ápoldába elszállít-tatott		meg-kegyelmeztetett		meghalt										vizsgálat alól fel-mentetett		elítéltetett		meghalt																	
		nő	fi	nő	fi	nő	fi	nő	fi	nő	fi	nő	fi	nő	fi	nő	fi	nő	fi	nő	fi	nő	fi	nő	fi	nő	fi	nő	fi	nő	fi	nő	fi	nő	fi	nő	fi	nő	fi	nő	fi	nő	fi	nő	fi
		15		16		17		18		19		20		21		22		23		24		25		7		8		9		10		11		12		13		14							
tisztviselők	bevételei																																													
felügyelők																																														
1	2	3																																												
	A fogház v. vizsgálati tömlöcz	kiadásai	ellátási költség																																											
			minden egyéb kötség																																											
			összesen																																											
	4	5	6																																											

KSH Könyvtár

Megye, vidék, kerület, sz. kir. város . . . . . .
A jelentés éve . . . . .

Marasztaló itélet alapján börtönbüntetetésre vagy fogságra itéltek kimutatása.

a) Bűntett miatt

Folyó szám	A bűntett megnevezése	a kiszabott börtönbüntetés											
		5 éven alul				5—10 évig		10—20 évig és ezen felül		elébb halálra itélve		összesen	
		egyszerű börtön		súlyos börtön		tartó börtön		tartó börtön					
		fi	nő	fi	nő	fi	nő	fi	nő	fi	nő	fi	nő
	1	2		3		4		5		6		7	
1	Felségsértés (Felségárulás)												
2	Pénz- és hitelpapir hamisítás												
3	Egyéb hűtlenségi esetek												
4	Erőszakos ellenszegülés, zendülés												
5	Nyilvános erőszakoskodás												
6	Hivatalos hatalommal visszaélés												
7	Megvesztegetés												
8	Vallásháborítás, istenkáromlás												
9	Hamis eskü												
10	Kettős házasság												
11	Házasságtörés												
12	Erőszakos nemi közösülés												
13	Nőrablás												
14	Vérfertőztetés												
15	Természet elleni fajtalanság												
16	Gyilkosság												
17	Gyermekgyilkosság												
18	Emberölés												
19	Emberölés vétkes vigyázatlanságból												
20	Magzat elhajtás												
21	Gyermek kitevés												
22	Súlyos testi sértés												
23	Párviadal												
24	Ember rablás												
25	Erőszakos letartóztatás												
26	Hamis vád												
27	Gyújtogatás												
28	Tolvajság												
29	Sikkasztás												
30	Birói zártörés												
31	Rablás												
32	Zsarolás												
33	Szándékos erőszakos kártétel, rongálás												
34	Csalás												
35	Váltóhamisítás												
36	Állevélköltés												
37	Hamis bukás												
38	Vétkes bukás												
39	Bünelősegítés, szöktetés, eltitkolás, orgazdaság stb. által												
	Összesen												

b) Kihágás miatt.

Folyó szám	A kihágás megnevezése	Kiszabott fogságbüntetés								Összesen	
		1 évig		fél évig		3 hóig		1 hónapon alul			
		tartó fogságra itéltek száma									
		fi	nő	fi	nő	fi	nő	fi	nő	fi	nő
	1	2		3		4		5		6	
1	A közcsend, rend és hatósági intézkedés elleni kihágás										
2	Élet és testi biztonság elleni kihágás										
3	Vagyon biztonság elleni kihágás										
4	A közerkölcsiség elleni kihágás										
5	Mezei rendőrség elleni kihágás										
6	Sajtó törvény elleni kihágás (1848 XVIII 31, 38)										
	Összesen										

KSH Könyvtár

. . . . . Ország *Statistika*

. . . . . év *börtönügy*

KSH Könyvtár

XIII. M i n t a.

A . . . . . *sajtóbíróság* által fogságra ítéltek kimutatása.

Sajtóbiróság . . . . . .
A fogság helye . . . . . .

A sajtóvétségek miatt fogságra ítéltek kimutatása.

Fogság büntetés	A m. állam egysége, a bir. kapcsolat és örökösödési rend elleni izgatás (1848 XVIII 6.)	Az alkotmány erőszakos felbontására való izgatás (1848 XVIII 6.)	A törvényes felsőbbség elleni engedetlenségre való izgatás (1848 XVIII 6.)	Felségsértés (1848 XVIII 7.)	Az uralkodóház tagjainak sértése (1848 XVIII 8.)	A vallás és közerkölcsiség sértése (1848 XVIII 5.)	A közbéke és rend erőszakos megzavarására czélzó lázítás (1848 XVIII 9.)	Törvényes hatóság vagy testület rágalmazása (1848 XVIII 10.)	Köztisztviselőnek hivatalos tetteire vonatkozó rágalmazás (1848 XVIII 11.)	Magánszemélyek rágalmazása, becstelenítése (1848 XVIII 12.)	Bünök elkövetésére való buzdítás (1848 XVIII 6.)	Összesen	Észrevétel
	m i a t t												
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
1—3 havi fogságra													
3—6 „ „													
1—2 évi „													
2—3 „ „													
3—4 „ „													
4—5 „ „													
5—6 „ „													
Összesen													

Kisdedóvódák statistikája.

OSZK HSK

Minták a kisdedóvó intézetek egyenkénti felvételére.

A.

Folyó szám	A község neve, melyben az intézet létezik	A politikai hatóság neve, melyben a község fekszik	Ha egy községben több intézet van, az illető intézet sorszáma vagy más jellege	Az intézet saját állandó	Az intézet ideiglenes	A termek száma	Udvaruak nagysága □ ölekben	Kertjének nagysága □ ölekben	Az intézet alapvagyonának értéke frt	Az intézet alapvagyonának értéke kr	Évi forgalma: Jövedelme frt	Évi forgalma: Jövedelme kr	Évi forgalma: Költsége frt	Évi forgalma: Költsége kr	Múlt évi gyarapodása frt	Múlt évi gyarapodása kr	Jegyzetek.
1	2	3	4	5		6	7	8	9		10				11		12
				épületben van-e elhelyezve													

B.

Folyó szám	Az intézet jellege	Az intézet keletkeztének éve	Az intézetben honos nyelv	Fő óvó: férfi	Fő óvó: nő	Segéd óvó: férfi	Segéd óvó: nő	Van-e saját orvosa?	Van-e saját fürdője?	A múlt évben megfordult benne: összesen fiú	összesen leány	rendesen fiú	rendesen leány	nem rendesen fiú	nem rendesen leány	Fizetett fiú	Fizetett leány	Jegyzetek.
1	2	3	4	5		6		7	8	9		10				11		12

KSH Könyvtár

C.

Az intézet jellege	A kisdedek közül megfordult az intézetben												A bejáró kisdedek közül				Jegyzet.
	2 éven aluli		2 éves		3 éves		4 éves		5 éves		6 éven felüli		összesen		beteges volt		meghalt		
	fiú	leány	fiú	leány	fiú	leány	fiú	leány	fiú	leány	fiú	leány	fiú	leány	fiú	leány	fiú	leány	
1	2	3													4		5		6
Januárban																			
Februárban																			
Márczius																			
Április																			
Májusban																			
Junius																			
Julius																			
Augusztusban																			
Szeptemberb.																			
Oktoberben																			
Novemberben																			
Deczemberb.																			
Összesen																			

Az elemi tanügy állása Erdélyben

1864/5-ben.

Mint a „*Hivatalos Statistikai Közlemények*“ 1868-ra szóló V. füzetének „*Bevezetéseben*“ a XVI. lapon mondatik, tervben volt Erdély elemi iskoláinak állását is ugyanazon füzetben adni, s az egyedüli akadály, mely e terv valósítását hátráltatá azon sajnos tény volt, hogy „*az elemi iskolákat illető adatokból sem az ágostai sem a helvét hitvallásu evangelikusok sem küldtek be semmit*“, s már ott fejeztetik ki a lehetőség, hogy ezen akadály talán később sem fog elháríttatni, mely esetre ezen igéret: „az erdélyi elemi iskolák állását valamely későbbi füzetben fogjuk közleni“, már akkor is feltételesen hangzott, hogy t. i. közleni fogjuk azt „*egészen*“ ha a szükséges adatokat, mint óhajtjuk, a két protestans felekezet részéről is megkapjuk, „*különben ezek nélkül.*“

Minthogy a földm. ip. és keresk. ministerium kebeléhen fenálló statistikai osztály tanügyi kérdésekben csak ezen ministerium utján jöhet a vallás és közoktatási ministeriummal érintkezésbe, és közvetlenül semmiféle iskolai hatósággal nincs jogosítva érintkezni, minden a mit a fenn megnevezett akadály elháritására tehetett, abból állt, hogy az egyedül nyitva álló úton több izben sürgetőleg kérte a hiányzó adatok megszerzését, de tette mind maig eredmény nélkül, mert a közoktatási ministerium sem szerezhette meg a kivánt adatokat.

Mi már az itt közlött adatokat illeti, ezeknek közlésében valamint a vallásfelekezetek szerinti különválasztást és sorrendet megtartottuk, úgy nem történt semmi változás az A, B, C, és D táblák szerkezetében sem.

A végkimutatásban a végösszegezés a nagy hézagok miatt elmaradt, mely hézagok annál sajnosabbak, mert miattok azt a két felekezetet nem lehetett megismertetni, melyeknek egyik nemzetiségi szempontból, másika iskoláinak jó hirénél fogva kiváló érdeket gerjeszt.

Sajnos, hogy az izraeliták iskoláiról szóló táblázatokban is igen sok helyen adatok helyett kérdő jelek állnak.

Az unitáriusok iskoláinál a tanítók jövedelmét mutató rovatokban többnyire csak ez áll, hogy „*rendes kepék*“-ből telik, a nélkül, hogy a kepék mennyisége vagy értéke bár csak megközelítőleg is meg volna határozva.

KSH Könyvtár

A hézagos táblázatok bemutatása szomoru kénytelenség, melyet a statistikai osztály érez legélesebben, mert annyi munka és fáradság mellett teljes művet bocsáthatott volna világra.

Várt volna az osztály még tovább is, ha valaki azon reménynyel biztatja, hogy nem hiába vár, de ez nem történt, s így nem volt semmi, a mi a kész, bár hézagos táblázat közzétételének további késleltetését indokolhatta volna, s csupán azon remény maradt fen, hogy az osztály által készített új minták tökéletesebben fognak betöltetni s az *ország közoktatása* ügyének teljesebb képét fogják szolgáltatni.

ELEMI TANÜGY ÁLLÁSA

Erdélyben $186^4/_5$.

KSH Könyvtár

A *római katholikus* hitüek elemi iskoláinak összevont kimutatása.

Sorszám	A tankerület neve	A tankerület fekvése	Iskolás anya egyházak száma	Iskolás leány egyházak száma	Iskola nélküli telepek száma	Ezeknek távolsága órákban
	Erdélyi *római katholikus* püspökség.					
1	Gyulafehérvári	Alsó-Fehér vármegye 9 Szász-Sebesszéken 1	9 a)	1	120	1/4—1
2	Bányavidéki	Alsó-Fehérben 4 Hunyadban 2 Zarándban 2	8	—	27	1/4—6
3	Hunyadi	Hunyadban 7 Szászvárosban 3	10	—	63	1/4—3
4	Kolos-Dobokai	Kolos vármegyében 13 Dobokában 2	15	2	109	1/4—6
5	Küküllői	Küküllő vármegyében —	10	4	55	2/4—2
6	Belső-Szolnoki	Belső-Szolnokban 9 Dobokában 1 Szatbmárban 1 Kővárvidéken 1 Naszód vidéken 2	12 b)	2	178	1/4—6
7	Torda-Aranyosi	Aranyosszékben 3 Tordában 6	9	4	64	2/4—2 2/4
8	Alsó-Csíki	Csík-, Gyergyó- és Kászon-székben. —	13	4	5	1/4—3/4
9	Felső-Csíki	Csíkszékben. —	15	5	1	2/4
10	Gyergyói	Csík és Gyergyóban. —	11	—	6	2—6
11	Kézdi-Orbai	Háromszékben 16 Felső-Fehérben 1	17	11	25	2/4—3
12	Marosi	Marosszékben 14 Kolosban és Tordában 4	18	9	111	1/4—3 3/4
13	Udvarhelyi	Udvarhelyszékben 24 Marosszékben 1 Köhalomban 2	27	7	83	1/4—5 2/4
14	Erzsébetvárosi	Felső-Fehérben 2 Küküllöben 1 Medgyesszékben 3	6	2	26	1—5
15	Sepsi-Miklósvári	Felső-Fehérben 3 Brassó vidékén 4 Háromszékben 6	12 d)	—	74	1/4—5
16	Szeben-Fogarasi	Szebenszékben 5 Fogaras vidékén 2 Más hatóságokban 3	9 e)	—	68	2/4—4 2/4
	Összesen	a rkatholikus püspökségben	201	51	1,045	1/4—6

Iskolák száma: főelemi fiú	főelemi leány	főelemi közös	alelemi szabályszerü fiú	alelemi szabályszerü leány	alelemi szabályszerü közös	alelemi szükségbeli közös.	összesen	Iskolai épületek száma és állapota: állandó	ideiglenes	jó	fürhető	rossz	Gyümölcsfa iskolák száma	Tantermek száma	Tannyelv: magyar ajkú	német ajkú	tót vagy ruthen ajkú	szerb v. horvát ajkú	oláh ajkú	vegyes: két ajkú	vegyes: három ajkú
Erdélyi *római katholikus* püspökség.																					
1	—	—	1	2	8	—	12	10	2	7	3	2	—	18	14	—	—	—	—	4 m. n.	—
—	—	—	—	—	8	—	8	6	2	6	1	1	—	11	3	3	—	—	—	5 m. n,	—
—	—	—	—	—	10	—	10	9	1	7	2	1	—	10	3	—	—	—	—	2 m, n.	m. 5 n. rom.
1	1	—	—	—	18	—	20	17	3	9	7	4	—	26	25	1	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	14	—	14	11	3	7	3	4	—	17	17	—	—	—	—	—	—
1	1	—	—	—	13	—	15	13	2	7	6	2	—	19	16	1	—	—	—	1 m. n.	m. 1 n. r.
—	—	—	1	1	12	—	14	3	—	2	1	c) —	—	15	14	—	—	—	—	1 m. n.	—
—	—	—	2	2	13	4	21	20	1	12	5	4	—	26	23	—	—	—	—	m. 3 n.	—
2	—	—	2	2	17	—	23	21	—	12	8	1	2 f)	30	23	—	—	—	—	6m.n 1n.ö.	—
1	—	—	1	1	11	—	14	12	1	5	3	5	—	23	22	—	—	—	—	1 m. ö.	—
1	—	—	2	3	26	—	32	29	—	12	11	6	—	38	37	—	—	—	—	—	m. 1 n. r.
1	—	—	—	1	26	—	28	23	—	8	8	7	—	29	26	—	—	—	—	m. 3 n.	—
1	1	—	1	1	32	—	36	32	2	21	10	3	—	46	44	—	—	—	—	2 m. n.	—
1	—	—	—	1	4	3	9	5	1	3	1	2	—	12	10	—	—	—	—	2 m. n.	—
2	1	—	1	1	12	—	17	14	1	7	6	2	—	27	12	—	—	—	—	15 m. n.	—
1	1	1	—	—	7	1	11	9	2	7	3	1	—	20	—	—	—	—	—	5 m. n.	—
13	5	1	11	15	231	8	284	234	21	132	78	45	2	367	289	20	—	—	—	51	7

a) Brassóban van templom és pap, de iskola és tanköteles gyermek $186^4/_5$-ben nem volt.

b) E kerületben 2 egyház volt iskola nélkül: Magyar-Lápos és Naszód. A gyermekek a helybeli gkath. iskolába jártak.

d) A sepsi-miklósvári tankerületben a hídvégi anyaegyháznak nem volt iskolája. Tanköteles fiú volt 7, leány 4.

e) Orláthon anyaegyház van ugyan, de iskolája nem volt. Tanköteles fiú volt 7, leány 5.

c) A torda-aranyosi kerületben 11 iskolai épületről hiányzanak az adatok.

f) Az egyik gyümöles-iskola Csik-Sz.-Miklóson volt, a másik Csík-Delnén.

KSH Könyvtár

A *görög katholikus* hitüek elemi iskoláinak összevont kimutatása.

Sorszám	A tankerület neve	A tankerület fekvése	Iskolás egyházak anya	Iskolás egyházak leány	Iskola nélküli telepek	Ezeknek távolsága órákban
			s z á m a			
	I.) Gyulafehérvári érsekség.					
1	Aranyosi	Aranyosszék	12	—	3	1/2—1
2	Balázsfalvi	Alsó-Fehér megye	15	—	—	—
3	Bisztrai	Alsó-Fehér megye	10	—	—	—
4	Bőöi	Alsó-Fehér megye	13	—	—	—
5	Czikentáli	Ujegyházszék	15	—	1	1
6	Derzsei	Doboka és Felső-Szolnok	16	—	—	—
7	Ebesfalvi	Alsó-Fehér megye	12	—	14	1/4—12/4
8	Elekesi	Alsó-Fehér megye	7	—	—	—
9	Faragói	Kolozs megye	22	—	—	—
10	Fogarasi	Fogaras vidéke	37	—	15	2/4—52/4
11	Gyergyói	Csíkszék	11	—	2	2—4
12	Gyulafehérvári	Alsó-Fehér megye	9	—	—	—
13	Háromszéki	Háromszék	—	—	52	1/4—61/4
14	Katonai	Kolozs megye	12	—	—	—
15	Kolosi	Kolozs és Torda	9	—	—	—
16	Kolozsvári	Kolozs megye	38	—	—	—
17	Kútfalvai	Alsó-Fehér megye	16	—	—	—
18	Magyarbagói	Alsó-Fehér megye	12	—	—	—
19	Magyarbényei	Küküllő megye	23	—	—	—
20	Marosludasi	Torda megye	10	—	—	—
21	Maros-Ujvári	Alsó-Fehér megye	14	—	2	2/4—2/4
22	Maros-Vásárhelyi	Marosszék	26	—	4	2/4—1
23	Marótlakai	Kolozs megye	11	—	—	—
24	Medgyesi	Medgyesszék	25	—	—	—
25	Meregyói	Kolozs megye	12	—	—	—
26	Mez.-Szent-Mártoni	Kolozs megye	17	—	—	—
27	Milványi	Doboka	12	—	—	—
28	Nagy-Enyedi	Alsó-Fehér megye	9	—	—	—
29	Nagy-Szebeni	Szebenszék és A.-Fehér m.	23	—	—	—
30	Örményszékes	Alsó-Fehér megye	9	—	—	—
31	Palatkai	Kolozs megye	15	—	—	—
32	Alsó-Podságai	Torda megye	7	—	—	—
33	Mező Pagocsai	Torda megye	14	—	—	—
34	Radnóti	Küküllő megye	14	—	—	—
35	Sövényfalvi	Küküllő megye	13	—	—	—
36	Szászrégeni	Alsó-Fehér megye	31	—	—	—
37	Tordai	Torda megye	17	—	1	2/4
38	Udvarhelyi	Udvarhelyszék	3	—	1	1
39	Vajdakutai	Alsó-Fehér megye	7	—	—	—
	Összesen a gyulafehérvári érsekségben		578	—	95	1/4—61/4

Iskolák száma: főelemi fiú	főelemi leány	főelemi közös	alelemi szabályszerü fiú	alelemi szabályszerü leány	alelemi szabályszerü közös	alelemi szükségbeli közös	alelemi összesen	Iskolai épületek száma és állapota: állandó	ideiglenes	jó	tűrhető	rossz	Gyümölcsfa iskolák száma	Tantermek száma	Tannyelv: magyar	német	tót v. ruth.	szerb v. horvát	oláh	vegyes két	vegyes három
															a j k ú						
							I.) Gyulafehérvári érsekség.														
—	—	—	—	—	—	12	12	8	4	3	9	—	—	12	—	—	—	—	12	—	—
1	1	—	—	—	12	2	16	16	—	6	10	—	—	18	—	—	—	—	18	—	—
—	—	—	—	—	10	—	10	7	3	3	4	3	—	11	—	—	—	—	11	—	—
—	—	—	—	—	13	—	13	13	—	4	8	1	—	13	—	—	—	—	13	—	—
—	—	—	—	—	3	12	15	4	11	3	11	1	—	15	—	—	—	—	15	—	—
—	—	—	—	—	8	8	16	13	3	8	5	3	—	16	—	—	—	—	16	—	—
—	—	—	—	—	—	12	12	10	2	4	7	1	—	14	—	—	—	—	14	—	—
—	—	—	—	—	5	2	7	3	4	3	2	2	—	7	—	—	—	—	7	—	—
—	—	—	—	—	1	21	22	17	5	4	8	10	—	22	—	—	—	—	22	—	—
—	—	—	—	—	6	33	39	33	6	14	15	10	—	41	—	—	—	—	39	2 o. u.	—
—	—	—	—	—	4	7	11	6	5	3	7	1	—	11	—	—	—	—	8	3 o. m.	—
—	—	—	—	—	2	7	9	8	1	2	6	1	—	9	—	—	—	—	9	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	9	3	12	9	3	6	4	2	—	12	—	—	—	—	12	—	—
—	—	—	—	—	7	2	9	9	—	4	4	1	—	9	—	—	—	—	9	—	—
—	—	—	—	—	27	11	38	28	10	9	16	13	—	38	—	—	—	—	38	—	—
—	—	—	—	—	16	—	16	4	12	—	8	8	—	16	—	—	—	—	16	—	—
—	—	—	—	—	4	8	12	10	2	5	4	3	—	12	—	—	—	—	12	—	—
—	—	—	—	—	4	19	23	22	1	12	6	5	—	23	—	—	—	—	23	—	—
—	—	—	—	—	1	9	10	10	—	6	2	2	—	11	—	—	—	—	11	—	—
—	—	—	—	—	6	8	14	7	7	4	6	4	—	14	—	—	—	—	14	—	—
—	—	—	—	—	4	22	26	19	7	3	15	8	—	28	—	—	—	—	18	10 o. m.	—
—	—	—	—	—	10	1	11	8	3	8	3	—	—	11	—	—	—	—	11	—	—
—	—	—	—	—	1	24	25	8	12	17	6	2	—	25	—	—	—	—	25	—	—
—	—	—	—	—	1	11	12	7	5	1	3	8	—	12	—	—	—	—	12	—	—
—	—	—	—	—	2	15	17	16	1	9	7	1	5	17	—	—	—	—	17	—	—
—	—	—	—	—	—	12	12	5	7	1	7	4	—	12	—	—	—	—	10	1 o. m.	o. 1 m. n.
—	—	—	—	—	1	8	9	6	3	2	3	4	—	9	—	—	—	—	9	—	—
—	—	1	—	—	14	9	24	12	12	8	15	1	1	25	—	—	—	—	26	—	—
—	—	—	—	—	4	5	9	6	3	2	7	—	—	12	—	—	—	—	12	—	—
—	—	—	—	—	—	15	15	11	4	—	4	11	—	15	—	—	—	—	15	—	—
—	—	—	—	—	1	6	7	3	4	1	4	2	—	7	—	—	—	—	7	—	—
—	—	—	—	—	—	14	14	14	3	3	5	6	—	14	—	—	—	—	14	—	—
—	—	—	—	—	—	14	14	14	—	7	6	1	—	14	—	—	—	—	14	—	—
—	—	—	—	—	4	9	13	4	9	4	1	8	—	13	—	—	—	—	13	—	—
—	—	—	—	—	1	30	31	31	—	30	1	—	—	32	—	—	—	—	32	—	—
—	—	—	—	—	—	17	17	16	1	9	7	1	—	17	—	—	—	—	17	—	—
—	—	—	—	—	—	3	3	2	1	2	1	—	—	3	—	—	—	—	—	3 o. m.	—
—	—	—	—	—	—	7	7	7	—	—	7	—	—	7	—	—	—	—	7	—	—
1	1	1	—	—	181	398	582	423	159	210	244	128	6	598	—	—	—	—	578	19 o. m.	o. 1 m. n.

KSH Könyvtár

Sorszám	A tankerület neve	A tankerület fekvése	Iskolás anyaegyházak száma	Iskolás leányegyházak száma	Iskola nélküli telepek száma	Ezeknek távolsága órákban
II) A lugosi püspökség erdélyi része.						
1	Bábolnai	Hunyad vm.	3 a)	—	14	2/4—8
2	Gyulafehérvári	Hunyad vm.	11 b)	—	1	1
3	Hátszegi	Hunyad vm.	19 c)	—	—	—
4	Hunyadi	Hunyad vm.	4 d)	—	—	—
5	Kudsiri	Hunyad vm. és Szászvárosszékben	6 e)	—	—	—
6	Várhelyi	Hunyad vm.	5 f)	—	2	1/4—2/4
	összesen a lugosi püspökség erdélyi részében		48 g)	—	17	1/4—8
III) A szamosujvári püspökség erdélyi része.						
1	Alpathéti	Belső-Szolnok	9	—	3	1/4—1
2	Bethleni	Belső-Szolnok	19	—	2	1/4—1
3	Buzai	Doboka vm.	18	—	1	2/4
4	Kaczkói	Belső-Szolnok	11	—	5	1—2
5	Csicsó kereszturi	Belső-Szolnok	13	—	—	—
6	Gyerlai vagy szamosujvári	Belső-Szolnok	12	—	—	—
7	Gyulai	Doboka	11	—	6	1/4—1
8	Magyar Láposi	Belső Szolnok	13	—	—	—
9	Lozsárdi	Doboka	10	—	9	1/4—2/4
10	Rettegi	Belső-Szolnok	12	—	2	2/4
11	Sz. margitai	Belső-Szolnok	14	—	—	—
12	Széki	Doboka	22	—	—	—
13	Szurdoki	Belső-Szolnok	15	—	1	2/4
14	Vaádi	Belső-Szolnok	9	—	4	2/4—1
15	Beszterczei	Beszterczevidéke	20	—	—	—
16	Naszódi	Naszódvidék	30	—	5	2/4—3/4
17	Oláh-Budaki	Doboka	9	—	5	1/4—12/4
	összesen a szamosujvári ppség erdélyi részeiben		247	—	43	1/4—2

A *görögkatholikus* hitüek Erdélyben létezett elemi iskoláinak egyetemes kimutatása.

	A püspökség neve	a tankerületek száma	Iskolás anyaegyházak száma	Iskolás leányegyházak száma	Iskola nélküli telepek száma	Ezeknek távolsága órákban
1	Gyulafehérvári érsekség	39	578 α)	—	95	1/4—6 1/4
2	A lugosi püspökség erdélyi része	6	48 β)	—	17	1/4—8
3	A szamosujvári ppség erdélyi része	17	247	—	43	1/4—2
	összesen	62	α—β 863	—	155	1/4—8

a) Egyház van 9, de iskolája csak háromnak volt. — b) E tankerületben 16 egyház van, de ötnek nem volt iskolája. — c) Itt 25 egyház van, de iskola csak 19 helyen. — d) Itt 10 egyház van, s csak 4-nek volt iskolája. — e) Itt 14 egyház van, de iskola csak 6 helyen volt. — f) Itt 12 egyház van, de iskolája csak ötnek volt. — g) Az a—f jegyzetek szerint az egész püspökségben 38 anyaegyház volt iskola nélkül.
α) A háromszéki tankerületben 11 anyaegyház volt s mind iskola nélkül. — β) 38 anyaegyház volt iskola nélkül.

Iskolák száma: főelemi fiú	főelemi leány	főelemi közös	alelemi szabályszerű fiú	alelemi szabályszerű leány	alelemi szabályszerű közös	alelemi szükségbeli közös	összesen	Iskolai épületek száma és állapota: állandó	ideiglenes	jó	tűrhető	rossz	Gyűjtőiskola iskolák száma	Tantermek száma	Tannyelv: magyar német	tót vagy ruthen	szerb v. horvát	oláh	vegyes két	vegyes három
II. A lugosi püspökség erdélyi része.																				
—	—	—	—	—	—	3	3	3	—	1	1	1	—	3	—	—	—	3	—	—
—	—	—	—	—	6	5	11	5	6	8	3	—	—	11	—	—	—	11	—	—
—	—	—	—	—	7	12	19	14	5	6	12	1	—	19	—	—	—	16	3 o. n.	—
—	—	—	—	—	2	2	4	4	—	1	3	—	—	4	—	—	—	4	—	—
—	—	—	—	—	3	3	6	2	4	1	1	4	—	6	—	—	—	5	1 o. n.	—
—	—	—	—	—	2	3	5	4	1	4	1	—	—	5	—	—	—	5	—	—
—	—	—	—	—	20	28	48	32	16	21	21	6	—	48	—	—	—	44	4 o. n.	—
III) A szamosujvári püspökség erdélyi része.																				
—	—	—	—	—	9	—	9	9	—	2	5	2	—	9	—	—	—	9	—	—
—	—	—	—	—	18	1	19	19	—	7	11	1	7	19	—	—	—	19	—	—
—	—	—	—	—	15	3	18	18	—	1	16	1	—	18	—	—	—	18	—	—
—	—	—	—	—	11	—	11	6	5	2	8	1	—	11	—	—	—	11	—	—
—	—	—	—	—	13	—	13	13	—	13	—	—	—	13	—	—	—	13	—	—
—	—	—	—	—	12	—	12	12	—	12	—	—	—	12	—	—	—	12	—	—
—	—	—	—	—	11	—	11	7	4	2	6	3	—	11	—	—	—	11	—	—
—	—	1	—	—	6	6	13	8	5	2	8	3	1	14	—	—	—	12	2 o. m.	—
—	—	—	—	—	10	—	10	8	2	8	2	—	—	10	—	—	—	10	—	—
—	—	—	—	—	9	3	12	9	3	10	2	—	1	12	—	—	—	12	—	—
—	—	—	—	—	14	—	14	14	—	6	6	2	—	14	—	—	—	14	—	—
—	—	—	—	—	16	6	22	14	8	1	14	7	—	22	—	—	—	22	—	—
—	—	—	—	—	15	—	15	9	6	7	7	1	—	15	—	—	—	15	—	—
—	—	—	—	—	9	—	9	8	1	1	7	1	—	9	—	—	—	9	—	—
—	—	—	—	—	10	10	20	16	4	9	10	1	9	20	—	—	—	20	—	—
1	1	—	—	—	26	4	32	31	1	28	4	—	27	42	—	—	—	42	—	—
—	—	—	—	—	6	3	9	9	—	6	2	1	5	10	—	—	—	10	—	—
1	1	1	—	—	210	36	249	210	39	117	108	24	50	261	—	—	—	259	2 o. m.	—

A *görögkatholikus* hitüek Erdélyben létezett elemi iskoláinak egyetemes kimutatása.

1	1	1	—	—	181	398	582	423	159	210	244	128	6	598	—	—	—	—	578	19 o. m. o. 1 m. n.
—	—	—	—	—	20	28	48	32	16	21	21	6	—	48	—	—	—	—	44	4 o. n. —
1	1	1	—	—	210	36	249	210	39	117	108	24	50	261	—	—	—	—	259	2 o. m —
2	2	2	—	—	411	462	879	365	214	348	373	158	56	907	—	—	—	—	881	21 o. m. 4 o. n. 1 { o m n

KSH Könyvtár

A *keleti görög* hitüek elemi iskoláinak összevont kimutatása.

Sorszám	A tankerület neve	A tankerület fekvése	Iskolás egyházak száma anya	Iskolás egyházak száma leány	Iskola nélküli telepek száma	Ezeknek távolsága órákban
	Fogarasi (más néven nagyszebeni) érsekség.					
1	Algyógyi I.	Hunyad vármegye	12	—	8	1/4—1
2	Algyógyi II.	Hunyad vármegye	11	—	2	2/4—2/4
3	Beszterczei	Doboka, Kolozs vármegye	18	—	6	2/4—1 2/4
4	Brassói I.	Brassó vidéke	18	—	—	—
5	Brassói II.	Brassó vidéke	15	—	9	2/4—1 2/4
6	Dévai	Hunyad vármegye	22	—	9	1/4—2
7	Dobrai	Hunyad vármegye	19	—	4	1/4—2/4
8	Felsőfehér v. Páloti	Felsőfehér vármegye	15	—	2	2/4—2
9	Fogarasi I.	Fogaras vidéke	25	—	—	—
10	Fogarasi II.	Fogaras vidéke	24	—	7	1—5
11	Gyulafehérvári	Felsőfehér vármegye	17	—	1	1/4
12	Háromszéki	Háromszék	9	—	4	1—1 2/4
13	Hátszegi	Hunyad	11	—	21	1/4—1
14	Hídvégi	Felsőfehér vármegye	16	—	—	—
15	Ilyei	Hunyad vármegye	30	—	15	1/4—1
16	Kolosi (alsó)	Kolozs- és Torda vármegyék	18	—	2	1—2
17	Kolosi (felső)	Kolozs megye	17	—	—	—
18	Kőhalmi	Kőhalomszék	17	—	—	—
19	Küküllői (alsó)	Küküllő vármegye	14	—	—	—
20	Küküllői (felső)	Küküllő vármegye	16	—	—	—
21	Lupsai	Torda vármegye	15	—	7	2/4—2
22	Magyar egregyi	Doboka vármegye	19	—	—	—
23	Marosi	Marosszék	11	—	4	1/4—1
24	Maros-Vásárhelyi	Marosszék	11	—	—	—
25	Medgyesi	Medgyesszék	18	—	1	2/4
26	Nagysinki	Nagysinkszék	10	—	—	—
27	Nagyszebeni I.	Szebenszék	18	—	—	—
28	Nagyszebeni II.	Szebenszék	25	—	1	1
29	Segesvári	Segesvárszék	15	—	—	—
30	Szászsebesi	Szászsebesszék	28	1	1	1 2/4
31	Szászvárosi	Szászvárosszék és Hunyad v.	17	—	—	—
32	Széki	Doboka vármegye	7	—	—	—
33	Szerdahelyi	Szerdahelyszék	26	—	—	—
34	Szolnoki I.	Belső-Szolnok	21	—	—	—
35	Szolnoki II.	Belső-Szolnok	16	—	—	—
36	Tordai I.	Torda vármegye	16	—	—	—
37	Tordai II.	Torda vármegye	23	—	—	—
38	Törcsvári	Brassó vidéke	19	—	—	—
39	Újegyházi	Újegyházszék	28	—	—	—
40	Zalathnai (alsó)	Alsófehér vármegye	17	—	2	2/4
41	Zalathnai (felső)	Alsófehér vármegye	8	—	2	1—2
42	Kővári	Kővár vidéke	13	—	4	2/4—4
43	Zarándi	Zaránd vármegye	19 a)	—	27	1/4—1 2/4
44	Bürkösi	Középszolnok	1	—	—	—
	összesen a fogarasi érsekségben		745	1	139	1/4—5

a) *Ribicze, Ribicsora* és *Riska* iskola nélküli egyházak, összesen 6—12 éves 84 fi 32 leány 116 } 129
12—15 „ 9 „ 4 „ 13 }

Iskolák száma: főelemi fiú	főelemi leány	főelemi kö zös	alelemi szabályszerű fiú	alelemi szabályszerű leány	alelemi szabályszerű kö zös	alelemi szükségleli közös	összesen	Iskolai épületek száma és állapota: állandó	ideiglenes	jó	tűrhető	rossz	Gyümölcsfa-iskolák száma	Tantermek száma	Tannyelv: magyar ajku	német ajku	tót vagy ruthen ajku	szerb v. horvát ajku	oláh ajku	vegyes: két ajku	vegyes: három ajku
						Fogarasi (más néven nagyszebeni) érsekség.															
—	—	—	—	—	—	12	12	5	7	4	8	—	—	12	—	—	—	—	12	—	—
—	—	—	—	—	—	11	11	11	—	6	4	1	—	11	—	—	—	—	11	—	—
—	—	—	—	—	17	1	18	17	1	15	2	1	17	19	—	—	—	—	17	2 o. n.	—
2	2	1	—	—	13	—	18	17	1	18	—	—	2	36	—	—	—	—	36	—	—
—	—	—	—	—	15	—	15	15	—	6	7	2	—	19	—	—	—	—	19	—	—
—	—	—	—	—	1	21	22	11	11	2	18	2	1	22	—	—	—	—	22	—	—
—	—	1	—	—	17	1	19	18	1	10	9	—	1	21	—	—	—	—	18	—	o. 3m. n.
—	—	—	—	—	—	15	15	9	6	2	9	4	—	15	—	—	—	—	15	—	—
—	—	—	—	—	1	24	25	22	3	13	10	2	—	29	—	—	—	—	29	—	—
—	—	1	—	—	—	23	24	20	4	6	17	1	1	26	—	—	—	—	22	4 o. n.	—
—	—	—	—	—	—	17	17	10	7	9	7	1	—	17	—	—	—	—	16	—	o. 1m. n.
—	—	—	—	—	3	6	9	8	1	5	2	2	—	11	—	—	—	—	8	3 o m.	—
—	—	—	—	—	1	10	11	9	2	—	11	—	—	11	—	—	—	—	11	—	—
—	—	—	—	—	—	16	16	15	1	3	13	—	—	16	—	—	—	—	13	3 o m	—
—	—	—	—	—	1	29	30	25	5	2	25	3	—	30	—	—	—	—	30	—	—
—	—	—	—	—	—	18	18	16	2	8	9	1	—	18	—	—	—	—	18	—	—
—	—	—	—	—	—	17	17	13	4	2	11	4	—	17	—	—	—	—	17	—	—
—	—	—	—	—	—	17	17	6	11	2	11	4	—	17	—	—	—	—	17	—	—
—	—	—	—	—	—	14	14	14	—	5	4	5	—	14	—	—	—	—	14	—	—
—	—	—	—	—	—	16	16	10	6	15	—	1	—	16	—	—	—	—	16	—	—
—	—	—	—	—	3	12	15	7	8	8	5	2	—	15	—	—	—	—	15	—	—
—	—	—	—	—	—	19	19	12	7	1	17	1	—	19	—	—	—	—	19	—	—
—	—	—	—	—	1	10	11	9	2	5	3	3	—	11	—	—	—	—	11	—	—
—	—	—	—	—	—	11	11	8	3	2	8	1	—	11	—	—	—	—	11	—	—
—	—	—	—	—	—	18	18	12	6	10	7	1	—	18	—	—	—	—	18	—	—
—	—	—	—	—	1	9	10	9	1	5	5	—	—	10	—	—	—	—	10	—	—
—	—	—	—	—	10	8	18	17	1	12	2	4	—	27	—	—	—	—	27	—	—
—	—	1	—	—	7	17	25	22	3	14	9	2	1	3.	—	—	—	—	34	—	—
—	—	—	—	—	1	14	15	13	2	7	7	1	—	16	—	—	—	—	16	—	—
—	—	—	—	—	—	29	29	28	1	12	17	—	—	32	—	—	—	—	32	—	—
—	—	—	—	—	1	16	17	17	—	9	7	1	—	17	—	—	—	—	16	1 o. n.	—
—	—	—	—	—	—	7	7	6	1	1	3	3	—	7	—	—	—	—	7	—	—
—	—	—	—	—	1	25	26	16	10	25	1	—	—	28	—	—	—	—	28	—	—
—	—	—	—	—	—	21	21	15	6	14	7	—	—	21	—	—	—	—	21	—	—
—	—	—	—	—	—	16	16	4	12	13	3	—	—	16	—	—	—	—	16	—	—
—	—	—	—	—	—	16	16	16	—	—	14	2	—	16	—	—	—	—	16	—	—
—	—	—	—	—	3	20	23	22	1	4	16	3	—	23	—	—	—	—	23	—	—
—	—	—	—	—	6	13	19	19	—	11	7	1	—	27	—	—	—	—	27	—	—
—	—	—	—	—	4	24	28	21	7	21	4	3	—	31	—	—	—	—	31	—	—
—	—	—	—	—	4	13	17	14	3	13	2	2	—	18	—	—	—	—	18	—	—
—	—	—	—	—	3	5	8	6	2	3	2	3	—	8	—	—	—	—	8	—	—
—	—	—	—	—	13	—	13	5	8	3	10	—	—	13	—	—	—	—	13	—	—
—	—	—	—	—	19	—	19	4	15	5	14	—	—	20	—	—	—	—	20	—	—
—	—	—	—	—	1	—	1	1	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	1	—	—
2	2	4	—	—	117	591	716	574	172	331	348	67	23	816	—	—	—	—	799	13	4

KSH Könyvtár

Az *Unitariusok* elemi iskolái.

Sorszám	A tankerület neve	A tankerület fekvése	Iskolás anyaegyházak száma	Iskolás leányegyházak száma	Iskola nélküli telepek száma	Ezeknek távolsága órákban
	Unitarius püspökség.					
1	Aranyostordai	Aranyosszék, Torda és Alsó-Fehér vármegye	17	—	—	—
2	Felső-Fehér	Felső-Fehér vármegye	5	—	—	—
3	Kolozs-Dobokai	Kolozs vármegye	2	—	—	—
4	Küküllői	Küküllő vármegye és Alsó-Fehér	9	—	—	—
5	Marosi	Marosszék	13	—	—	—
6	Sepsi-Miklósvári	Küküllő és Udvarhelyszék	9	—	—	—
7	Székely-Keresztúri	Küküllő és Udvarhelyszék	30	—	—	—
8	Székely-Udvarhelyi	Udvarhelyszék	18	—	—	—
	Összesen		103	—	—	—

Iskolák száma: főelemi fiú	főelemi leány	főelemi közös	alelemi szabályszerű fiú	alelemi szabályszerű leány	alelemi szabályszerű közös	alelemi szükségbeli közös	összesen	Iskolai épületek száma és állapota: állandó	ideiglenes	jó	tűrhető	rossz	Gyümölcsfa iskolák száma	Tantermek száma	Tannyelv ajku: magyar	német	tót v. ruth.	szerb vagy horvát	oláh	vegyes két	vegyes hár.
Unitarius püspökség.																					
—	—	—	1	1	16	—	18	15	2	11	4	2	—	26	26	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	5	—	5	5	—	1	4	—	—	9	9	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	2	—	2	2	—	—	2	—	—	2	2	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	9	—	9	9	—	4	4	1	—	10	10	—	—	—	—	—	—
—	—	—	1	1	12	—	14	13	—	5	6	2	—	15	15	—	—	—	—	—	—
—	—	—	2	2	7	—	11	9	—	—	8	1	—	11	11	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	30	—	30	30	—	12	15	3	—	35	35	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	18	—	18	18	—	8	7	3	—	22	22	—	—	—	—	—	—
—	—	—	4	4	99	—	107	101	2	41	59	12	—	130	130	—	—	—	—	—	—

Országos kimutatás hitfelekezetek szerint összevonva.

Sorszám	A vallás felekezet neve	Az érsekségek vagy püspökségek száma	A tankerületek száma	Iskolás anyaegyházak száma	Iskolás leányegyházak száma	Iskola nélküli telepek száma	Ezeknek távolsága órákban
1	Római katholikus	1	16	201	51	1,045	1/4 6
2	Görög katholikus	3	62	863 c)	—	155	1/4—8
3	Ágostai hitvallásu	1	9	—	—	—	—
4	Helvét hitvallásu	1	16	—	—	—	—
5	Keleti görög	1	44	745 e)	1	1 9	1/4—5
6	Unitarius	1	8	103	—	—	—
7	Izraelita	1	6	14	—	19	?
	Összesen	9	161	—	—	—	—

Iskolák száma: főelemi fiú	főelemi leány	főelemi közös	alelemi szabályszerű fiú	alelemi szabályszerű leány	alelemi szabályszerű közös	alelemi szükségbeli közös	összesen	Iskolai épületek száma és állapota: állandó	ideiglenes	jó	tűrhető	rossz	Gyümölcsfa-iskolák száma	Tantermek száma	Tannyelv ajku: magyar	német	tót v. ruth.	szerb vagy horvát	oláh	vegyes két	vegyes hár.
13	5	1	11	15	231	8	284	234	21	132	78	45	2	367	289	20	—	—	—	51 a)	7 b)
2	2	2	—	—	411	462	879	665	214	348	373	158	56	907	—	—	—	—	881	25	1
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	d)
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	f)	—
2	2	4	—	—	147	591	716	574	172	331	318	67	23	816	—	—	—	—	799	13	4
—	—	—	4	4	99	—	107	101	2	41	50	12	—	130	130	—	—	—	—	—	—
5	—	3	—	—	7	16	31	?	?	?	?	?	—	73	?	?	—	—	—	?	?

c) 49 anyaegyház volt még iskola nélkül.
e) Ezeken kivül sok egyház volt iskola nélkül.

a) A magyar mellett a német is szerepel, s egy-két helyen az örmény.
b) Harmadik nyelvül az oláh vegyül.
d) Hat helyen oláhul és németül tanítottak, 19 helyen oláhul és magyarul.
f) Hét helyen oláh, német, hat helyen oláh, magyar.

KSH Könyvtár

A *római katholikusok* elemi iskoláinak összevont kimutatása.

Sorszám	A tankerület neve	Az elemi iskolák összes száma	Tanító személyzet összesen	Ezek közül fő- tanító	Ezek közül al- tanító	Ezek közül segéd- tanító	Ezek közül nő- tanító
	Erdélyi római katholikus püspökség.						
1	Gyulafehérvári	12	21	3	12	1	5
2	Bányavidéki	8	10	—	9	—	1
3	Hunyadi	10	10	—	10	—	—
4	Kolozs-Dobokai	20	27	—	23	—	4
5	Küküllői	14	14	—	14	—	—
6	Belső-Szolnoki	15	19	—	16	1	2
7	Torda-Aranyosi	14	14	—	13	—	1
8	Alsó-Csíki	21	35	4	29	2	—
9	Felső-Csíki	23	38	5	26	6	1
10	Gyergyói	14	25	5	13	7	—
11	Kézdi-Orbai	32	47	4	34	9	—
12	Marosi	28	29	—	28	—	1
13	Udvarhelyi	36	51	5	39	5	2
14	Erzsébetvárosi	9	14	4	8	1	1
15	Sepsi-Miklósvári	17	31	8	19	2	2
16	Szeben-Fagarasi	11	28	10	10	3	5
	Összesen az erdélyi rkath. püspökségben	284	413	48	303	37	25

A tanítók jövedelme: készpénz frt	kr	termény készpénzre számítva frt	kr	földhaszonvétel hold	□ öl	ennek jövedelme frt	kr	összes jövedelme frt	kr	Tanpénz frt	kr	Esik átlag egy-egy tanítóra: az összes jövedelemből frt	kr	a földhaszonvételből hold	□ öl	a tanpénzből frt	kr
Erdélyi római katholikus püspökség.																	
3,636	83	145	—	18	134	128	—	3,909	83	1,026	80	186	18	$^3/_4$	134	48	89 5
1,742	73	311	74	$^2/_4$	—	4	—	2,058	47	97	80	205	84.5	—	60	9	78
814	—	165	—	$^2/_4$	100	3	47	982	47	281	50	98	24.5	—	70	28	15
4,581	67	220	—	104	—	222	—	5,023	67	875	—	186	6	$3^3/_4$	122	32	40
132	70	235	—	5	—	6	—	373	70	—	—	26	69	$^1/_4$	28	—	— c)
3,234	70	248	60	4	—	9	20	3,492	50	39	60	183	81.5	—	252	2	8
1,108	75	165	25	64	—	76	—	1,350	—	180	50	96	42.5	$4^2/_4$	85	12	89
648	—	3,494	90	$34^3/_4$	97	137	16	4,280	6	511	28	122	27	1	—	14	60.5
2,980	78	2,686	60	$57^2/_4$	25	221	—	5,888	38	160	a)	154	95.5	$1^2/_4$	16	4	21
3,657	50	2.095	—	$162^2/_4$	—	120	—	5,872	50	—	—	234	90	$^2/_4$	192	—	—
1,151	20	3,295	36	$521^1/_4$	275	375	44	4,822	—	79	20	102	59.5	1	140	1	68.5
1,495	10	906	20	$752^1/_4$	—	325	—	2,726	30	226	b)	94	1	$2^2/_4$	158	7	79
2,695	20	3,270	81	$411^1/_4$	212	162	87	6,128	88	555	40	120	17	$^3/_4$	74	10	89
2,011	50	205	—	$^2/_4$	200	3	50	2,220	—	115	60	158	57	—	57	8	25.5
4,169	66	778	40	$53^3/_4$	—	27	—	4,975	6	390	63	160	48.5	—	222	12	60
7,321	60	760	50	12	—	55	9	8,137	19	141	—	290	61	$^1/_4$	114	5	3.5
41,381	92	18,983	36	$492^3/_4$	143	1,875	73	62.241	01	4,680	a) 31 b)	150	70	1	232	11	9 c)

a) Az alsó-csíki tankerületben Csík-Tusnádon $26^2/_4$ véka rozs helyettesiti a tanpénzt. A pénzforgalom szükéről azon körülmény is tanuskodik, hogy a tankerület 35 tanítójának készpénz jövedelme csak 648 forint, mig pénzértékre számított termesztményekben jövedelmök 3,494 frt 90 kra megy.

b) Hasonló körülmények mutatkoznak a kézdi-orbai tankerületben. Kanta nevü helységben, hol gymnasium kezdetei is vannak, a tanpénz 60 frt és 22 véka gabona; a tankerületben pedig a 47 tanítónak készpénz fizetése csak 1,151 frt 20, a terményekből ellenben 3,295 frt 36 kr.

c) A küküllői tankerület három anyaegyházában, úgymint: Bondoson, Egrestőn és Radnóton, hol mindössze 5 tanító működik, semmiféle jövedelem nem volt kimutatva. Ebből gyaníthatni, hogy a többi helyeken sem jegyeztetett fel hiven, s ez lehet az oka, hogy e tankerületben egy-egy tanító átlagos jövedelme csak 26 frt 69 krra ment.

KSH Könyvtár

A *görög katholikus* hitüek elemi iskoláinak összevont kimutatása.

Sorszám	A tankerület neve	Az elemi iskolák összes száma	Tanító szomélyzet összesen	Ezek közül fő-tanító	Ezek közül al-tanító	Ezek közül segéd-tanító	Ezek közül nő-tanító
I.) Gyulafehérvári érsekség.							
1	Aranyosi	12	12	—	12	—	—
2	Balázsfalvi	16	20	3	14	—	3
3	Bisztrai	10	11	—	10	1	—
4	Böői	13	13	—	13	—	—
5	Czikentáli	15	15	—	15	—	—
6	Derzsei	16	16	—	16	—	—
7	Ebesfalvi	12	14	—	14	—	—
8	Elekesi	7	7	—	7	—	—
9	Faragói	22	22	—	22	—	—
10	Fogarasi	39	41	2	39	—	—
11	Gyergyói	11	11	—	11	—	—
12	Gyulafehérvári	9	9	—	9	—	—
13	Háromszéki	—	—	—	—	—	—
14	Katonai	12	12	—	12	—	—
15	Kolosi	9	9	—	9	—	—
16	Kolozsvári	38	38	—	38	—	—
17	Kútfalvai	16	16	—	16	—	—
18	Magyar-bagói	12	12	—	12	—	—
19	Magyar-bényei	23	23	—	23	—	—
20	Maros-ludasi	10	11	—	11	—	—
21	Maros-Ujvári	14	14	—	14	—	—
22	Maros-Vásárhelyi	26	28	2	26	—	—
23	Marótlakai	11	11	—	11	—	—
24	Medgyesi	25	25	—	25	—	—
25	Meregyói	12	12	—	12	—	—
26	Mező-szentmártoni	17	17	—	17	—	—
27	Milványi	12	12	—	12	—	—
28	Nagy-enyedi	9	9	—	9	—	—
29	Nagyszebeni	24	26	2	24	—	—
30	Örményszékes	9	9	—	9	—	—
31	Palatkai	15	15	—	15	—	—
32	A. Podságai	7	7	—	7	—	—
33	M. Pagocsai	14	14	—	14	—	—
34	Radnóti	14	14	—	14	—	—
35	Sövényfalvi	13	13	—	13	—	—
36	Szászrégeni	31	32	—	32	—	—
37	Tordai	17	17	—	17	—	—
38	Udvarhelyi	3	3	—	3	—	—
39	Vajdakutai	7	7	—	7	—	—
összesen a gyulafehérvári érsekségben		582	597	9	584	1	3
II. A lugosi püspökség erdélyi része.							
1	Bábolnai	3	3	—	3	—	—
2	Gyulafehérvári	11	11	—	11	—	—
3	Hátszegi	19	19	—	19	—	—
4	Hunyadi	4	4	—	4	—	—
5	Kudsiri	6	6	—	6	—	—
6	Várhelyi	5	5	—	5	—	—
összesen a lugosi püspökség erdélyi részében		48	48	—	48	—	—

A tanítók jövedelme: készpénz frt	kr	termény készpénzre számítva frt	kr	földhaszonvétel hold	□ öl	ennek jövedelme frt	kr	összes jövedelme frt	kr	Tanpénz frt	kr	Esik átlag egy-egy tanítóra: az összes jövedelemből frt	kr	a földhaszonvételből hold	□ öl	a tanpénzből frt	kr
I.) Gyulafehérvári érsekség.																	
246	5	38	80	1	—	20	—	304	85	—	—	25	40	—	100	—	—
1,885	—	802	—	14	—	35	—	2,722	—	200	—	136	10	2/4	240	10	—
1,334	50	—	—	6 1/4	—	21	—	1,358	50	—	—	123	50	2/4	81	—	—
294	—	—	—	46 3/4	—	174	—	468	—	85	—	36	—	3 2/4	92	6	53.5
216	55	40	—	—	—	—	—	256	55	63	2	17	10	—	—	4	20
896	—	460	50	1/4	—	2	—	1,358	50	—	—	84	90	—	18	—	—
136	—	247	—	—	—	—	—	383	—	—	—	27	35.5	—	—	—	—
99	70	133	20	2	66	32	50	265	40	—	—	37	91	1/4	52	—	—
616	—	199	40	72	152	101	—	919	40	9	50	41	79	3 1/4	27	—	43
2,726	20	177	—	11	—	25	—	2,928	20	—	—	71	42	1/4	22	—	—
851	—	38	—	—	—	—	—	889	—	—	—	80	81	—	—	—	—
504	—	204	—	2	—	10	—	718	—	149	10	79	77.5	—	266	16	56.5
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
656	—	290	—	6 2/4	—	20	—	966	—	—	—	80	75	—	—	—	—
590	—	100	—	15	—	50	—	740	—	—	—	82	22	1 2/4	200	—	—
1,983	35	849	—	—	—	—	—	2,832	35	—	—	74	53	—	—	—	—
196	40	381	50	—	—	—	—	577	90	—	—	36	11.5	—	—	—	—
389	—	90	—	—	—	—	—	479	—	—	—	39	91.5	—	—	—	—
1,286	—	765	—	1 1/4	100	12	—	2,063	—	—	—	89	69.5	—	69	—	—
308	—	150	—	3 1/4	100	18	—	476	—	—	—	43	27	1/4	63	—	—
1,062	—	150	—	—	—	—	—	1,212	—	—	—	86	57	—	—	—	—
500	94	51	50	13 1/4	185	24	—	576	44	—	—	22	17	2/4	18	—	—
935	—	495	—	2	—	10	—	1,440	—	—	—	130	90	—	218	—	—
535	74	233	—	—	—	—	—	768	74	—	—	30	75	—	—	—	—
875	—	90	—	1	—	12	—	977	—	325	10	81	41.5	—	100	27	9
495	—	560	—	11	—	20	—	1,075	—	—	—	63	23.5	2/4	176	—	—
437	—	323	—	—	—	—	—	760	—	—	—	63	33	—	—	—	—
134	—	20	—	—	—	—	—	454	—	—	—	50	44	—	—	—	—
1,682	—	396	96	5	—	22	17	2,101	13	—	—	80	81	—	—	—	—
90	—	280	—	3/4	100	12	—	382	—	—	—	42	41	—	110	—	—
642	—	75	—	10	—	24	—	741	—	—	—	49	40	2/4	200	—	—
336	—	14	—	—	—	—	—	350	—	—	—	50	—	—	—	—	—
398	—	75	—	38	—	80	—	553	—	—	—	39	50	5 2/4	257	—	—
569	—	140	—	—	—	—	—	709	—	—	—	50	64	—	—	—	—
225	40	317	—	—	—	—	—	542	40	—	—	41	72	—	—	—	—
1,351	—	10	—	29	—	280	—	1,641	—	—	—	51	28	3/4	187	—	—
1,610	—	55	—	8 2/4	—	18	—	1,683	—	140	—	99	—	2/4	—	8	23.5
20	—	—	—	—	—	—	—	20	—	—	—	6	66	—	—	—	—
202	—	210	—	—	—	—	—	412	—	—	—	29	42.5	—	—	—	—
27,613	83	8,460	86	299 2/4	103	1,028	67	37,103	36	971	72	62	15	2/4	2	1	62.5
II. A lugosi püspökség erdélyi része.																	
90	—	—	—	—	—	—	—	90	—	—	—	30	—	—	—	—	—
570	—	97	—	—	—	—	—	667	—	—	—	60	63.5	—	—	—	—
1,330	—	137	—	—	—	—	—	1,467	—	—	—	71	94.5	—	—	—	—
183	—	—	—	—	—	—	—	183	—	—	—	45	75	—	—	—	—
435	—	—	—	9	—	16	—	451	—	—	—	90	16.5	—	a)	—	—
360	—	—	—	—	—	—	—	360	—	—	—	72	—	—	—	—	—
2,968	—	234	—	9	—	16	—	3,218	—	—	—	67	4	—	—	—	—

a) E 9 hold a kudsiri tanítót illeti, s igy nem eshetik osztás alá.

Kish könyvtár

Sorszám	A tankerület neve	Az elemi iskolák összes száma	Tanító személyzet összesen	Ezek közül fő- tanító	al- tanító	segéd- tanító	nő- tanító
III. A szamosujvári püspökség erdélyi része.							
1	Alparéthi	9	9	—	9	—	—
2	Bethleni	19	19	—	19	—	—
3	Buzai	18	18	—	18	—	—
4	Kaczkói	11	11	—	11	—	—
5	Csicsó-kereszturi	13	13	—	13	—	—
6	Gyerlai v. szamosujvári	12	12	—	12	—	—
7	Gyulai	11	11	—	11	—	—
8	Magyar láposi	15	14	1	13	—	—
9	Lozsárdi	10	10	—	10	—	—
10	Rettegi	12	12	—	12	—	—
11	Szent-Margitai	14	14	—	14	—	—
12	Széki	22	22	—	22	—	—
13	Szurdoki	15	15	—	15	—	—
14	Vaádi	9	9	—	9	—	—
15	Beszterczei	20	20	—	20	—	—
16	Naszódi	32	42	8	32	2	—
17	Oláh-Budaki	9	10	—	10	—	—
	Összesen a szamosujvári püspökség erdélyi részében	249	261	9	250	2	—

A *görögkatholikus* hitüek Erdélyben létezett elemi iskoláinak egyetemes kimutatása.

	A püspökség neve						
1	Gyulafehérvári érsekség	582	597	9	584	1	3
2	A lugosi ppség erdélyi része	48	48	—	48	—	—
3	A szamosujvári ppség erdélyi része	249	261	9	250	2	—
	Összesen	879	906	18	882	3	3

A tanítók jövedelme: készpénz frt	kr	természetbeni készpénzre számítva frt	kr	földhaszonvétel hold	□ öl	ennek jövedelme frt	kr	összes jövedelme frt	kr	Tanpénz frt	kr	Esik átlag egy-egy tanítóra: az összes jövedelemből frt	kr	a földhaszonvételből hold	□ öl	a tanpénzből frt	kr
III. A szamosujvári püspökség erdélyi része.																	
672	—	194	—	1/4	100	4	—	870	—	—	—	96	66	—	44	—	—
1,128	—	166	—	—	—	—	—	1,294	—	—	—	68	10	—	—	—	—
881	—	243	—	—	—	—	—	1,124	—	—	—	62	44	—	—	—	—
720	80	137	—	—	—	—	—	857	80	—	—	77	99	—	—	—	—
683	—	299	—	—	—	—	—	982	—	—	—	75	53.5	—	—	—	—
826	52	139	—	1 2/4	—	7	—	972	52	—	—	81	4	—	150	—	—
1,035	20	126	—	5	—	25	—	1,186	20	—	—	107	83.5	1/4	245	—	—
1,475	5	—	—	—	—	—	—	1,475	5	—	—	105	36	—	—	—	—
1,305	—	270	—	—	—	—	—	1,575	—	—	—	157	50	—	—	—	—
867	—	85	—	1	—	8	—	960	—	—	—	80		—	100	—	—
1,126	—	137	—	—	—	—	—	1,263	—	—	—	90	21	—	—	—	—
741	—	273	—	1	—	20	—	1,034	—	—	—	47	—	—	54	—	—
765	—	365	—	—	—	—	—	1,130	—	—	—	75	33	—	—	—	—
475	—	162	—	—	—	—	—	637	—	—	—	70	77	—	—	—	—
939	—	268	50	—	—	—	—	1,207	50	—	—	60	37	—	—	—	—
5,632	80	626	—	1	—	14	—	6,272	80	244	—	149	35	—	28	5	80
641	—	—	—	1	—	10	—	651	—	—	—	65	10	—	120	—	—
19,913	37	3,490	50	10 3/4	100	88	—	23,491	87	244	—	90	0.5	—	49	—	2

A *görögkatholicus* hitüek Erdélyben létezett elemi iskoláinak egyetemes kimutatása.

27,613	83	8,460	86	299 2/4	103	1,028	67	37,103	36	971	72	62	15	2/4	2	1	62.5
2,968	—	234	—	9	—	16	—	3,218	—	—	—	67	4	—	—	—	—
19,913	37	3,490	50	10 3/4	100	88	—	23,491	87	244	—	90	0.5	—	49	—	2
50,495	20	12,185	36	319 1/4	203	1,132	67	63,813	23	1215	72	70	43	1/4	123	1	34

KSH Könyvtár

A *keleti görög* hitüek elemi iskoláinak összevont kimutatása.

Sorszám	A tankerület neve	Az elemi iskolák összes száma	Tanító személyzet				
			összesen	Ezek közül			
				fő-	al-	segéd-	nő-
				tanító			
	Fogarasi érsekség.						
1	Algyógyi I.	12	12	—	12	—	—
2	Algyógyi II.	11	11	—	11	—	—
3	Beszterczei	18	19	—	19	—	—
4	Brassói I.	18	36	9	25	2	—
5	Brassói II.	15	19	—	19	—	—
6	Dévai	22	22	—	22	—	—
7	Dobrai	19	21	3	18	—	—
8	Felsőfehér vagy Pálosi	15	15	—	15	—	—
9	Fogarasi I.	25	29	—	29	—	—
10	Fogarasi II.	24	26	1	25	—	—
11	Gyulafehérvári	17	16	—	16	—	—
12	Háromszéki	9	11	—	11	—	—
13	Hátszegi	11	11	—	11	—	—
14	Hidvégi	16	16	—	16	—	—
15	Ilyei	30	30	—	30	—	—
16	Kolosi Alsó-	18	18	—	18	—	—
17	Kolosi Felső-	17	17	—	17	—	—
18	Kőhalmi	17	17	—	17	—	—
19	Küküllői Alsó-	14	14	—	14	—	—
20	Küküllői Felső-	16	16	—	16	—	—
21	Lupsiai	15	15	—	15	—	—
22	Magyar-egregyi	19	19	—	19	—	—
23	Marosi	11	11	—	11	—	—
24	Maros-Vásárhelyi	11	11	—	11	—	—
25	Medgyesi	18	18	—	18	—	—
26	Nagy-Sinki	10	10	—	10	—	—
27	Nagyszebeni I.	18	27	2	24	1	—
28	Nagyszebeni II.	25	34	6	24	3	1
29	Segesvári	15	16	—	16	—	—
30	Szászsebesi	29	32	—	32	—	—
31	Szászvárosi	17	17	—	17	—	—
32	Széki	7	7	—	7	—	—
33	Szerdahelyi	26	28	—	27	1	—
34	Szolnoki I.	21	21	—	21	—	—
35	Szolnoki II.	16	16	—	16	—	—
36	Tordai I.	16	16	—	16	—	—
37	Tordai II.	23	23	—	23	—	—
38	Törcsvári	19	27	8	19	—	—
39	Újegyházi	28	31	3	28	—	—
40	Zalathnai Alsó-	17	18	—	17	1	—
41	Zalathnai Felső-	8	8	—	8	—	—
42	Kővári	13	13	3	10	—	—
43	Zarándi	19	20	1	19	—	—
44	Bünkösi	1	1	—	1	—	—
	Összesen a fogarasi érsekségben	746	815	36	770	8	1

A tanítók jövedelme										Tanpénz		Esik átlag egy-egy tanítóra					
készpénz		termény készpénzre számítva		földhaszonvétel		ennek jövedelme		összes jövedelme				az összes jövedelemből		a földhaszonvételből		a tanpénzből	
frt	kr	frt	kr	hold	□ öl	frt	kr	frt	kr	frt	kr	frt	kr	hold	□ öl	frt	kr
Fogarasi érsekség.																	
1,111	—	160	—	—	—	—	—	1,271	—	—	—	105	91.5	—	—	—	—
860	—	30	—	—	—	—	—	890	—	—	—	80	90	—	—	—	—
1,227	—	102	—	—	—	—	—	1,329	—	—	—	69	94.5	—	—	—	—
9,665	25	10	—	¾	—	3	—	9,678	25	1,280	50	268	75.5	—	—	35	56.5
1,438	—	270	—	7¾	—	36	—	1,744	—	133	84	91	78.5	¼	173	22	83
1,371	—	178	—	¼	—	10	—	1,559	—	67	—	70	86	—	—	3	4.5
2,557	—	972	—	—	—	—	—	3,529	—	24	—	168	04.5	—	—	1	14
905	—	67	—	—	—	—	—	972	—	—	—	64	80	—	—	—	—
2,073	—	20	—	—	—	—	—	2,093	—	100	—	72	17	—	—	3	44.5
1,509	—	70	—	—	—	—	—	1,579	—	210	—	60	73	—	—	8	7.5
856	—	—	—	—	—	—	—	856	—	102	—	53	50	—	—	6	37.5
667	—	144	—	9¾	—	64	—	875	—	122	70	79	54.5	¾	136	11	15
635	40	—	—	—	—	—	—	635	40	50	—	57	76	—	—	4	54.5
746	20	110	—	—	—	—	—	856	20	—	—	53	51	—	—	—	—
2,492	—	1,464	—	5	—	100	—	4,056	—	—	—	135	20	—	200	—	—
1,391	—	102	—	—	—	—	—	1,493	—	—	—	82	94	—	—	—	—
809	—	101	—	1¾	—	20	—	930	—	—	—	54	70.5	—	—	—	—
867	—	—	—	—	—	—	—	867	—	250	—	51	—	—	—	14	70.5
534	—	100	—	—	—	—	—	634	—	—	—	45	28.5	—	—	—	—
572	—	597	—	—	—	—	—	1,169	—	—	—	73	6	—	—	—	—
625	—	—	—	—	240	5	—	630	—	—	—	42	—	—	16	—	—
1,203	—	357	—	6	—	40	—	1,600	—	—	—	84	21	¼	78	—	—
328	20	194	—	—	—	—	—	522	20	—	—	47	47	—	—	—	—
346	90	70	—	¾	—	5	—	421	90	—	—	38	35	—	—	—	—
556	80	379	—	—	—	—	—	935	80	—	—	51	43	—	—	—	—
288	89	131	—	—	—	—	—	419	89	—	—	41	98.5	—	—	—	—
3,883	50	50	—	¾	—	8	—	3,941	50	631	—	145	96	—	22	23	48
4,751	70	274	—	—	280	8	—	5,033	70	—	—	148	5	—	8	—	—
1,191	—	218	—	—	—	—	—	1,409	—	—	—	87	43.5	—	—	—	—
1,690	80	72	—	4	150	10	40	1,773	20	10	—	55	41	—	154	—	31
1,816	—	20	—	2¾	—	28	—	1,864	—	88	—	109	64.5	—	194	5	17
325	—	62	—	2	—	15	—	402	—	—	—	57	42.5	¼	42	—	—
1,318	—	106	60	1¾	—	5	—	1,429	60	22	—	51	5.5	—	64	—	78.5
877	—	64	—	—	—	—	—	941	—	—	—	44	81	—	—	—	—
512	—	—	—	¼	—	2	—	514	—	—	—	32	12.5	—	18	—	—
314	40	40	—	13	187	56	48	410	88	—	—	25	68	¾	86	—	—
1,523	—	25	—	—	130	—	15	1,548	15	—	—	67	31	—	5	—	—
3,060	—	20	—	1	—	20	—	3,100	—	198	80	114	81	—	44	7	36
1,308	20	92	—	—	—	—	—	1,400	20	50	20	45	16.5	—	—	1	61.5
1,869	—	105	—	—	—	—	—	1,974	—	80	—	109	66.5	—	—	4	41
1,054	—	36	—	2	—	12	—	1,102	—	—	—	137	75	¼	—	—	—
1,640	—	—	—	—	—	—	—	1,640	—	—	—	126	15	—	—	—	—
3,364	—	396	28	—	—	—	—	3,760	28	—	—	188	01	—	—	—	—
80	—	20	—	—	—	—	—	100	—	—	—	100	—	—	—	—	—
66,212	24	7,228	88	58¾	87	448	03	73,889	15	3,723	04	90	66	—	85	4	56.5

Központi Statisztikai Hivatal Könyvtára

Az *Unitariusok* elemi iskolái.

Sorszám	A tankerület neve	Az elemi iskolák összes száma	Tanító személyzet összesen	Ezek közül fő-tanító	al-tanító	segéd-tanító	nő-tanító
Unitarius püspökség.							
1	Aranyos-tordai	18	29	12	17	—	—
2	Felső fehér	5	9	5	4	—	—
3	Kolos-dobokai	2	2	1	1	—	—
4	Küküllői	9	16	7	9	—	—
5	Marosi	14	21	8	13	—	—
6	Sepsi-miklósvári	11	17	8	9	—	—
7	Székely-kereszturi	30	41	17	22	2	—
8	Székely-udvarhelyi	18	35	16	18	1	—
	Összesen	107	170	74	93	3	—

A tanítók jövedelme: készpénz frt	kr	terméynek készpénzre számítva frt	kr	földhaszonvétel hold	□ öl	ennek jövedelme frt	kr	összes jövedelem frt	kr	Tanpénz frt	kr	Esik átlag egy-egy tanítóra: az összes jövedelemből frt	kr	a földhaszonvételből hold	□ öl	a tanpénzből frt	kr
Unitarius püspökség.																	
100	—	76	—	1	250	3	—	179	—	732	8	6	17	—	—	25	24
rendes képét kapnak										99	15	—	—	—	—	11	01.5
										4	20	—	—	—	—	2	10
8	—	”	—	”	—	”	—	8	—	49	85	—	50	—	—	3	12
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	64	86	—	—	—	—	3	08.5
18	75	—	—	—	—	—	—	18	75	12	80	1	10	—	—	7	05
13	33	—	—	—	—	—	—	13	33	161	86	—	32.5	—	—	3	94.5
12	12	—	—	—	—	—	—	12	—	173	80	—	34	—	—	4	96.5
152	8	76	—	1	250	3	—	231	8	1,298	60	1	30.5	rendes képék		7	63.5

Országos kimutatás hitfelekezetek szerint összevonva.

Sorszám	A hitfelekezet neve	Az elemi iskolák összes száma	Tanító személyzet összesen	Ezek közül fő-tanító	al-tanító	segéd-tanító	nő-tanító
1	Róm. katholikus	284	413	48	303	37	25
2	Görög katholikus	879	906	18	882	3	3
3	Ágostai hitvallás	—	—	—	—	—	—
4	Helvét hitvallás	—	—	—	—	—	—
5	Keleti görög	746	815	36	770	8	1
6	Unitarius	107	170	74	93	3	—
7	Izraelita	31	73	23	50	—	—
	Összesen	—	—	—	—	—	—

A tanítók jövedelme. készpénz frt	kr	termény készpénzre számítva frt	kr	földhaszonvétel hold	□ öl	ennek jövedelme frt	kr	összes jövedelem frt	kr	Tanpénz frt	kr	Esik átlag egy-egy tanítóra: az összes jövedelemből frt	kr	a földhaszonvételből hold	□ öl	a tanpénzből frt	kr
41,381	92	18,933	36	492¾	143	1,875	73	62,241	1	4,680	31	150	70	1	232	11	9
50,495	20	12,185	36	319¼	203	1,132	67	63,813	23	1,215	72	70	43	¼	123	1	34
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
66,212	24	7,228	88	58¾	87	448	3	73,889	15	3,723	04	90	66	—	85	4	56.5
152	8	76	—	1	250	3	—	231	8	1,298	60	1	30	rendes képék		7	63.5
?	—	?	—	—	—	—	—	?	?	?	?	—	—			—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

A kepék száma ismeretlen. Értékök pedig évről évre változik.

Kish könyvtár

A *római katholikusok* elemi

Sorszám	A tankerület neve	Az iskolák száma	A tanítók száma	Tanköteles vagyis 6—12 éves gyermek volt fiú	Tanköteles vagyis 6—12 éves gyermek volt leány	Tanköteles vagyis 6—12 éves gyermek volt együtt	Tettleg iskolába járt fiú	Tettleg iskolába járt leány	Tettleg iskolába járt együtt
	Erdélyi római katholikus püspökség.								
1	Gyulafehérvári . . .	12	21	443	391	834	376	344	720
2	Bányavidéki . . .	8	10	378	309	687	336	277	613
3	Hunyadi	10	10	312	209	521	277	127	404
4	Kolosdobokai . . .	20	27	1,041	1,059	2,100	851	534	1,385
5	Küküllői	14	14	362	280	642	250	198	448
6	Belsőszolnoki . . .	15	19	858	618	1,476	646	343	989
7	Torda-Aranyosi . .	14	14	345	306	651	158	118	276
8	Alsó-Csíki	21	35	1,636	1,422	3,058	1,334	1,045	2,379
9	Felső-Csíki . . .	23	38	1,843	1,582	3,425	1,313	788	2,101
10	Gyergyói	14	25	1,514	1,136	2,650	1,006	604	1,610
11	Kézdi-Orbai . . .	32	47	1,955	1,914	3,869	1,045	926	1,971
12	Marosi	28	29	701	708	1,409	539	522	1,061
13	Udvarhelyi	36	51	1,830	1,650	3,480	1,566	1,332	2,898
14	Erzsébetvárosi . . .	9	14	190	155	345	191	149	339
15	Sepsi-Miklósvári . .	17	31	1,048	869	1,917	805	438	1,243
16	Szeben-Fogarasi . .	11	28	838	428	1,266	721	339	1,060
	Összesen az erdélyi rkath. püspökségben	284	413	15,294	13,036	28,330	11,413	8,084	19,497

iskoláinak összevont kimutatása.

Esik tanuló egy-egy iskolára	Esik tanuló egy-egy tanítóra	Ismétlő iskolába járni köteles, vagyis 12—15 éves volt fiú	Ismétlő iskolába járni köteles, vagyis 12—15 éves volt leány	Ismétlő iskolába járni köteles, vagyis 12—15 éves volt együtt	Ismétlő iskolába tettleg járt fiú	Ismétlő iskolába tettleg járt leány	Ismétlő iskolába tettleg járt együtt	Hétköznapi iskolába nem járt fiú	Hétköznapi iskolába nem járt leány	Hétköznapi iskolába nem járt együtt	Ismétlő iskolába nem járt fiú	Ismétlő iskolába nem járt leány	Ismétlő iskolába nem járt együtt
		Erdélyi római katholikus püspökség.											
60	34	62	40	102	19	—	19	67	47	114	43	40	83
76.6	61.3	201	101	302	24	18	42	42	32	74	177	83	260
40.4	40.4	114	101	215	30	19	49	35	82	117	84	82	166
69.2	51.3	163	164	327	50	—	5	190	525	715	113	164	277
32	32	276	178	454	73	69	142	112	82	194	203	109	312
66	51	301	205	506	216	85	301	212	275	487	85	120	205
19.7	19.7	142	123	265	—	—	—	187	188	375	142	123	265
113.2	68	563	526	1,089	319	348	667	302	377	679	244	178	422
91.3	55.2	830	820	1,650	62	76	138	530	794	1,324	768	744	1,512
115	64.4	128	125	253	38	45	83	508	532	1,040	90	80	170
61.5	42	905	903	1,808	39	46	85	910	988	1,898	866	857	1,723
38	36.5	268	253	521	29	—	29	162	186	348	239	253	492
80.5	56.8	598	615	1,213	132	112	244	264	318	582	466	503	969
37.8	24.2	59	29	88	49	12	61	—	6	6	10	17	27
73.1	40.1	275	275	550	168	34	202	243	431	674	107	241	348
96.3	37.9	210	177	387	108	3	111	117	89	206	102	174	276
68.6	47.1	5,095	4,635	9,730	1,356	867	2.223	3,881	4,952	8,833	3,739	3768	7,507

KSH Könyvtár

A *görögkatholikus* hitüek elemi iskoláinak összevont kimutatása.

Sorszám	A tankerület neve	Az iskolák száma	A tanítók száma	Tanköteles vagyis 6—12 éves gyermek volt: fiú	leány	együtt	Tettleg iskolába járt: fiú	leány	együtt
	I) Gyulafehérvári érsekség.								
1	Aranyosi	12	12	259	187	446	210	135	345
2	Balázsfalvi	16	20	639	423	1,062	455	180	635
3	Bisztrai	10	11	616	614	1,230	244	145	389
4	Bőöi	13	13	514	351	865	275	69	344
5	Czikentali	15	15	223	210	433	201	194	395
6	Dezsei	16	16	612	454	1,066	423	230	653
7	Ebesfalvy	12	14	324	253	576	228	172	400
8	Elekesi	7	7	213	143	356	130	32	162
9	Faragói	22	22	663	497	1,160	491	289	780
10	Fogarasi	39	41	1,679	1,363	3,042	1,315	622	1,937
11	Gyergyói	11	11	1,012	825	1,837	437	278	715
12	Gyulafehérvári	9	9	655	563	1,218	197	86	283
13	Háromszéki	—	—	170	146	316	—	—	—
14	Katonai	12	12	276	242	518	172	112	284
15	Kolosi	9	9	468	372	840	206	50	256
16	Kolozsvári	38	38	945	778	1,723	639	383	1,022
17	Kútfalvy	16	16	627	532	1,159	226	92	318
18	Magyarbagói	12	12	322	315	637	156	135	291
19	Magyarbényei	23	23	736	651	1,387	579	426	1,005
20	Maros-ludasi	10	11	312	232	544	183	117	300
21	Maros-ujvári	14	14	436	331	767	345	273	618
22	Maros-vásárhelyi	26	28	693	515	1,208	593	420	1,013
23	Marótlakai	11	11	356	262	618	245	163	408
24	Medgyesi	25	25	407	344	751	404	334	738
25	Mezegyói	12	12	434	386	820	271	206	477
26	Mező Szent-Mártoni	17	17	641	467	1,108	616	442	1,058
27	Milványi	12	12	351	249	600	216	137	353
28	Nagyenyedi	9	9	406	244	650	159	47	206
29	Nagyszebeni	24	26	787	683	1,470	488	270	758
30	Örményszékes	9	9	330	288	618	253	176	429
31	Palatkai	15	15	398	282	680	199	69	268
32	A. Podságai	7	7	342	300	642	157	29	186
23	M. Pagocsai	14	14	585	420	1,005	391	231	622
34	Radnóti	14	14	405	276	681	339	195	534
35	Sövényfalvai	13	13	231	173	404	175	81	256
36	Szászrégeni	31	32	1,006	400	1,406	859	243	1,102
37	Tordai	17	17	713	608	1,321	332	185	517
38	Udvarhelyi	3	3	84	36	120	66	26	92
39	Vajdakutai	7	7	226	161	387	180	119	299
	Összesen a gyula-fehérvári érsekségben	582	597	20,096	15,576	35,672	13,055	7,393	20,448
	II) A lugosi püspökség erdélyi része.								
1	Bábolnai	3	3	129	124	253	50	42	92
2	Gyulafehérvári	11	11	427	369	796	289	261	550
3	Hátszegi	19	19	895	638	1,533	592	426	1,018
4	Hunyadi	4	4	139	54	193	47	18	65
5	Kudsiri	6	6	250	215	465	93	77	170
6	Várhelyi	5	5	551	392	943	134	57	191
	Összesen a lugosi ppség erdélyi részében	48	48	2,391	1,792	4,183	1,205	881	2,086

Esik tanuló egy-egy: iskolára	tanítóra	Ismétlő iskolába járni köteles, vagyis 12—15 éves volt: fiú	leány	együtt	Ismétlő iskolába tettleg járt: fiú	leány	együtt	Hétköznapi iskolába nem járt: fiú	leány	együtt	Ismétlő iskolába nem járt: fiú	leány	együtt
		I.) Gyulafehérvári érsekség.											
28.7	28.7	67	52	119	—	—	—	49	52	101	67	52	119
39.6	31.7	—	—	—	—	—	—	184	243	427	—	—	—
38.9	35.3	281	284	565	—	—	—	372	469	841	281	284	565
26.4	26.4	153	95	248	121	71	192	239	282	521	32	24	56
26.3	26.3	76	59	135	65	55	120	22	16	38	11	4	15
40.8	40.8	237	189	426	23	12	35	189	224	413	214	177	391
33.3	28.5	205	160	365	137	100	237	96	81	177	68	60	128
23.1	23.1	100	91	191	—	—	—	83	111	194	100	91	191
35.4	35.4	275	218	493	245	195	440	172	208	380	30	23	53
49.6	47.2	510	429	939	29	27	56	364	741	1,105	481	402	883
65	65	295	273	568	—	—	—	575	547	1,122	295	273	568
31.4	31.4	190	185	375	—	—	—	458	477	935	190	185	375
—	—	74	59	133	—	—	—	170	146	316	74	59	133
23.6	23.6	86	77	163	77	67	144	104	130	234	9	10	19
28.4	28.4	163	119	282	—	—	—	262	322	584	163	119	282
26.9	26.9	458	334	792	12	19	31	306	395	701	446	315	761
19.8	19.8	—	—	—	—	—	—	401	440	841	—	—	—
24.2	24.2	158	150	308	94	95	189	166	180	346	64	55	119
43.7	43.7	292	299	591	—	—	—	157	225	382	292	299	591
30	27.2	99	98	197	67	60	127	129	115	244	32	38	70
44.1	44.1	144	115	259	—	—	—	91	58	149	144	115	259
38.9	36.2	325	222	547	258	163	421	100	95	195	67	59	126
37.0	37.0	221	162	383	—	—	—	111	99	210	221	162	383
29.5	29.4	147	157	304	—	—	—	3	10	13	147	157	304
39.7	39.7	234	199	433	100	50	150	163	180	343	134	149	283
62.2	62.2	282	187	469	252	168	420	25	25	50	30	19	49
29.4	29.4	105	84	189	—	—	—	135	112	247	105	84	189
22.9	22.9	174	150	324	—	—	—	247	197	444	174	150	324
31.5	29.1	332	277	609	47	38	85	299	413	712	285	239	524
47.6	47.6	101	83	184	—	—	—	77	112	189	101	83	184
17.8	17.8	185	163	348	37	23	60	199	213	412	148	140	288
26.5	26.5	109	98	207	—	—	—	185	271	456	109	98	207
44.4	44.4	116	92	208	—	—	—	194	189	383	116	92	208
38.1	38.1	129	88	217	—	—	—	66	81	147	129	88	217
19.7	19.7	—	—	—	—	—	—	56	92	148	—	—	—
35.5	34.4	149	78	227	28	—	28	147	157	304	121	78	199
30.4	30.4	160	117	277	95	59	154	381	423	804	65	58	123
30.4	30.4	16	13	29	12	9	21	18	10	28	4	4	8
42.7	42.7	75	73	148	61	58	119	46	42	88	14	15	29
35.1	34.2	6,723	5,529	12,252	1,760	1,269	3,029	7,041	8,183	15,224	4,963	4,260	9,223
		II) A lugosi püspökség erdélyi része.											
30.6	30.6	73	76	149	—	—	—	79	82	161	73	76	149
50	50	219	185	404	—	—	—	138	108	246	219	185	404
54.1	54.1	333	262	595	—	—	—	303	212	515	333	262	595
16.2	16.2	52	29	81	—	—	—	92	36	128	52	29	81
28.3	28.3	64	41	105	4	5	9	157	138	295	60	36	96
38.2	38.2	247	192	439	—	—	—	417	335	752	247	192	439
43.4	43.4	988	785	1,773	4	5	9	1,186	911	2,097	934	780	1,764

A *görög katholikus* hitüek elemi iskoláinak összevont kimutatása.

Sorszám	A tankerület neve	Az iskolák száma	A tanítók száma	Tanköteles, vagyis 6—12 éves gyermek volt fiú	Tanköteles, vagyis 6—12 éves gyermek volt leány	Tanköteles, vagyis 6—12 éves gyermek volt együtt	Tettleg iskolába járt fiú	Tettleg iskolába járt leány	Tettleg iskolába járt együtt
III) A szamosujvári püspökség erdélyi része.									
1	Alparéthi	9	9	386	227	613	146	48	194
2	Bethleni	19	19	635	423	1,058	370	255	625
3	Buzaí	18	18	366	286	652	273	183	456
4	Kaczkói	11	11	435	376	811	198	93	291
5	Csicsókeresztúri . .	13	13	378	248	626	310	175	485
6	Gyerlai	12	12	460	360	820	263	181	444
7	Gyulai	11	11	463	365	828	226	130	356
8	Magyar-Láposi . .	13	14	733	611	1,344	280	68	348
9	Lozsárdi	10	10	489	391	880	218	136	354
10	Rettegi	12	12	454	413	867	270	162	432
11	Szent-Margitai . . .	14	14	382	334	716	204	182	386
12	Széki	22	22	498	309	807	386	226	612
13	Szurdoki	15	15	471	372	843	383	268	651
14	Vaádi	9	9	381	310	691	143	97	240
15	Beszterczei	20	20	498	473	971	389	349	738
16	Naszódi	32	42	2,145	1.706	3,851	1,484	829	2,313
17	Cláh-Budaki . . .	9	10	433	369	802	314	232	546
	Összesen a szamosujvári püspökségnek erdélyi része	249	261	9,607	7,573	17,180	5,857	3,614	9,471
A *görögkatholikus* hitüek Erdélyben létezett elemi iskoláinak egyetemes kimutatása.									
	A püspökség neve								
1	Gyulafehérvári érsekség	582	597	20,096	15,576	35,672	13,055	7,393	20,448
2	A lugosi püspökség erdélyi része . . .	48	48	2,391	1,792	4,183	1,205	881	2,086
3	A szamosujvári püspökség erdélyi része .	249	261	9,607	7,573	17,180	5,857	3,614	9,471
	Összesen . .	879	906	32,094	24,941	57,035	20,117	11,888	32.005

Esik tanuló egy-egy iskolára	Esik tanuló egy-egy tanítóra	Ismétlő iskolába járni köteles, vagyis 12—15 éves volt fiú	Ismétlő iskolába járni köteles, vagyis 12—15 éves volt leány	Ismétlő iskolába járni köteles, vagyis 12—15 éves volt együtt	Ismétlő iskolába tettleg járt fiú	Ismétlő iskolába tettleg járt leány	Ismétlő iskolába tettleg járt együtt	Hétköznapi iskolába nem járt fiú	Hétköznapi iskolába nem járt leány	Hétköznapi iskolába nem járt együtt	Ism étlő iskolába nem járt fiú	Ism étlő iskolába nem járt leány	Ism étlő iskolába nem járt együtt
III) A szamosujvári püspökség erdélyi része.													
21.5	21.5	180	135	315	—	—	—	240	179	419	180	135	315
32 9	32 9	254	184	438	133	106	239	265	168	433	121	78	199
25.3	25.3	137	111	248	90	66	156	93	103	196	47	45	92
26.4	26.4	180	195	375	3	3	6	237	283	520	177	192	369
37.3	37.3	230	164	394	212	145	357	68	73	141	18	19	37
37	37	177	174	351	128	120	248	197	179	376	49	54	103
32.3	32.3	199	189	388	—	—	—	237	235	472	199	189	388
26.7	24.8	346	281	627	—	—	—	453	543	996	346	281	627
35.4	35.4	162	135	297	—	—	—	271	255	526	162	135	297
36	36	183	147	330	107	73	180	184	251	435	76	74	150
27.5	27 5	194	192	386	103	96	199	178	152	330	91	96	187
27.9	27.9	147	99	246	33	25	58	112	83	195	114	74	188
43.4	43 4	230	239	469	150	158	308	88	104	192	80	81	161
26.6	26.6	159	121	280	39	36	75	2 8	213	451	120	85	205
36.9	36.9	183	183	365	43	31	74	109	124	233	140	151	291
72.2	55	591	595	1,187	240	249	489	661	873	1,538	351	347	698
60.6	51.6	155	160	315	105	105	210	119	137	256	50	55	105
38.1	36.2	3,707	3,304	7,011	1,386	1,213	2,599	3,750	3,959	7,709	2,321	2,091	4,412
A *görögkatholikus* hitüek Erdélyben létezett elemi iskoláinak egyetemes kimutatása.													
35.1	34.2	6,723	5,529	12,252	1,760	1,269	3,029	7,041	8,183	15,224	4,963	4,260	9,223
43.4	43.4	988	785	1,773	4	5	9	1,186	911	2,097	984	780	1,764
38.1	36.2	3,707	3,304	7,011	1,386	1,213	2,599	3,750	3,959	7,709	2,321	2,091	4,412
36.4	35.3	11,418	9,618	21,036	3,150	2,487	5,637	11,977	13,053	25,030	8,268	7,131	15,399

KSH Könyvtár

A *keleti görög hitüek* elemi iskoláinak összevont kimutatása.

Sorszám	A tankerület neve	Az iskolák száma	A tanítók száma	Tanköteles, vagyis 6–12 éves gyermek volt: fiú	leány	együtt	Tettleg iskolába járt: fiú	leány	együtt	Esik tanuló egy-egy iskolára	egy tanítóra	Ismétlő iskolába járni köteles, vagyis 12—15 éves volt: fiú	leány	együtt	Ismétlő iskolába tettleg járt: fiú	leány	együtt	Hétköznapi iskolába nem járt: fiú	leány	együtt	Ismétlő iskolába nem járt: fiú	leány	együtt
	Fogarasi érsekség																						
1	Algyógyi I.	12	12	1,100	740	1,840	224	54	278	23.1	23.1	200	77	277	—	—	—	876	686	1,562	200	77	277
2	„ II.	11	11	1,205	1,140	2,345	329	67	396	36	36	516	466	982	62	45	107	876	1,073	1,949	454	421	875
3	Beszterczei	18	19	763	582	1,345	730	526	1,256	69.7	66.1	324	232	556	308	210	518	33	56	89	16	22	38
4	Brassói I.	18	36	2,064	1,587	3,651	1,303	568	1,871	104	52	236	319	555	236	319	555	761	1,019	1,780	—	—	—
5	„ II.	15	19	653	498	1,151	472	339	811	54	42.6	253	212	465	253	212	465	181	159	340	—	—	—
6	Dévai	22	22	1,189	1,009	2,198	505	233	738	33	33	508	425	933	272	230	502	684	776	1,160	236	195	431
7	Dobrai	19	21	575	361	936	454	211	665	35	31.6	175	140	315	165	136	301	121	150	271	10	4	14
8	Felsőfebér v. Palosi	15	15	710	786	1,496	374	346	720	48	48	446	508	954	—	—	—	336	440	776	446	508	954
9	Fogarasi I.	25	29	1,225	1,024	2,249	850	350	1,200	48	41.3	518	534	1.052	20	65	85	375	674	1,049	498	469	967
10	„ II.	24	26	1,447	1,089	2,536	1,166	354	1,520	63·3	58.4	493	482	975	—	—	—	281	735	1,016	493	482	975
11	Gyulafehérvári	17	16	1,222	935	2,157	519	113	632	37.1	39.5	603	544	1,147	—	—	—	703	822	1,525	603	544	1,147
12	Háromszéki	9	11	562	436	998	322	126	448	49.7	40.7	190	210	400	172	202	374	240	310	550	18	8	26
13	Hátszegi	11	11	1,418	897	2,315	280	19	299	27.1	27.1	666	522	1,188	—	—	—	1,138	878	2,016	666	522	1,188
14	Hidvégi	16	16	528	412	940	332	227	559	35	35	256	233	489	—	—	—	196	185	381	256	233	489
15	Ilyei	30	30	1,230	1,165	2,395	679	279	958	31.9	31.9	431	421	852	—	—	—	551	886	1,137	431	421	852
16	Kolosi alsó	18	18	545	418	963	441	313	754	41.8	41.8	186	123	309	—	—	—	104	105	209	186	123	309
17	„ felső	17	17	814	645	1,459	434	268	702	41.2	41.2	219	219	438	—	—	—	380	377	757	219	219	438
18	Köhalmi	17	17	483	400	883	422	346	768	45.1	45.1	186	184	370	181	160	341	61	54	115	5	24	29
19	Küküllői alsó	14	14	594	438	1,032	424	297	721	51.5	51.5	287	254	541	—	—	—	170	141	311	287	254	541
20	„ felső	16	16	767	640	1,407	384	126	510	31.8	31.8	333	308	641	307	287	594	38.3	514	897	26	21	47
21	Lupsiai	15	15	785	690	1,475	437	47	484	32.2	32.2	300	246	546	121	63	184	348	643	991	179	183	362
22	Magyar egregyi	19	19	672	412	1,084	322	119	441	23.2	23.2	299	320	619	—	—	—	350	293	643	299	320	619
23	Marosi	11	11	481	459	940	236	179	415	36.8	36.8	228	208	436	—	—	—	245	280	525	228	208	436
24	Maros-Vásárhelyi	11	11	375	286	661	289	223	512	46.5	46.5	132	128	260	123	121	244	86	63	149	9	7	16
25	Medgyesi	18	18	491	375	866	478	347	825	45.8	45.8	212	168	380	212	168	380	13	28	41	—	—	—
26	Nagy Sinki	10	10	231	208	439	217	202	419	41.9	41.9	134	101	235	58	36	94	14	6	20	76	65	141
27	Nagyszebeni I.	18	27	1,531	1,362	2,893	988	659	1,647	91.5	61	705	670	1,375	—	—	—	543	703	1,246	705	670	1,375
28	„ II.	25	34	1,985	1,638	3,623	1,397	1,104	2,501	100	73.5	806	748	1,554	51	44	95	588	534	1,122	755	704	1,459
29	Segesvári	15	16	695	643	1,338	383	246	629	41.9	39.3	294	263	557	—	—	—	312	397	709	294	263	557
30	Szász-Sebesi	29	32	2,414	2,065	4,479	1,179	638	1,817	62.6	56.7	934	747	1,681	—	—	—	1,235	1,427	2,662	934	747	1,681
31	Szászvárosi	17	17	1,484	1,184	2,668	706	208	914	53.7	53.7	633	488	1,121	—	—	—	778	976	1,754	633	488	1,121
32	Széki	7	7	165	118	283	165	118	283	40.4	40.4	11	10	21	—	—	—	—	—	—	11	10	21
33	Szerdahelyi	26	28	2,262	1,492	3,754	1,202	353	1,555	60	55.5	361	263	624	—	—	—	1,060	1,139	2,199	361	263	624
34	Szolnoki I.	21	21	683	286	969	380	85	465	22.1	22.1	455	341	796	—	—	—	303	201	504	455	341	796
35	„ II.	16	16	476	291	767	360	148	508	31.7	31.7	207	142	349	—	—	—	116	143	259	207	142	349
36	Tordai I.	16	16	667	423	1,090	309	117	426	26.6	26.6	202	109	311	—	—	—	358	306	664	202	109	311
37	„ II.	23	23	1,106	755	1,861	453	229	682	30	30	553	596	1,149	526	556	1,082	653	526	1,179	27	40	67
38	Törzsvári	19	27	1,021	727	1,748	773	431	1,204	63.3	44.5	384	516	900	58	88	146	248	296	544	326	428	754
39	Ujegyházi	28	31	889	643	1,532	586	399	985	35.1	31.7	355	259	614	322	231	553	303	244	547	33	28	61
40	Zalatnai alsó	17	18	1,226	757	1,983	549	226	775	45.5	43	489	364	853	372	271	643	677	531	1,208	117	93	210
41	„ felső	8	8	1,275	1,036	2,311	245	62	307	38.3	38.3	610	572	1,182	—	—	—	1,030	974	2,004	610	572	1,182
42	Kővári	13	13	441	193	634	312	92	404	31	31	262	203	465	131	110	241	129	101	230	131	93	224
43	Zarándi	19	20	1,314	449	1,763	505	92	597	31.4	29.8	265	102	367	100	32	132	809	357	1,166	165	70	235
44	Bürkösi	1	1	38	40	78	25	15	40	40	40	10	16	26	—	—	—	13	25	38	10	16	26
	Összesen a fogarasi érsekségben	746	815	41,801	31,734	73,535	23,140	11,501	34,641	46.7	42.5	15,867	13,993	29,860	4,050	3,586	7,636	18,661	20,233	38,894	11,817	10,407	22,224

Kézikönyvtár

Unitáriusok

elemi iskolái.

Sorszám	A tankerület neve	Az iskolák száma	A tanítók száma	Tanköteles, vagyis 6—12 éves gyermek volt: fiú	leány	együtt	Tettleg iskolába járt: fiú	leány	együtt
	Unitarius püspökség.								
1	Aranyos-Tordai . .	18	29	582	507	1,089	634	404	1,038
2	Felső-Fehér . . .	5	9	183	119	302	183	119	302
3	Kolos-Dobokai . .	2	2	34	31	65	29	19	48
4	Küküllői	9	16	172	84	256	150	72	222
5	Marosi	14	21	318	208	526	312	158	470
6	Sepsi-Miklósvári . .	11	17	293	178	471	274	154	428
7	Székely-Keresztúri .	30	41	697	573	1,270	649	470	1,119
8	Székely-Udvarhelyi .	18	35	527	367	894	522	365	887
	Összesen .	107	170	2,806	2,067	4,873	2,753	1,761	4,514

Esik tanuló egy-egy iskolára	Esik tanuló egy-egy tanítóra	Ismétlő iskolába járni köteles, vagyis 12—15 éves volt: fiú	leány	együtt	Ismétlő iskolába tettleg járt: fiú	leány	együtt	Hétköznapi iskolába nem járt: fiú	leány	együtt	Ismétlő iskolába nem járt: fiú	leány	együtt
		Unitarius püspökség.											
57.6	35.8	192	192	384	138	134	272	+52	—103	—51	54	58	112
60.4	33.5	94	89	183	87	81	168	—	—	—	7	8	15
24	24	36	33	69	10	9	19	5	12	17	26	24	50
24.6	13.8	56	68	124	101	94	195	22	12	34	+45	+26	+71
33.5	22.3	180	132	312	88	71	159	6	50	56	92	61	153
38.9	25.1	78	86	164	92	122	214	19	24	43	+14	+36	+50
37.3	27.3	253	233	486	202	211	413	48	103	151	51	22	73
49.2	25.3	226	195	421	131	131	262	5	2	7	95	64	159
42.1	26.5	1,115	1,028	2,143	849	853	1,702	53	306	359	266	175	441

Országos kimutatás hitfelekezetek

szerint összevonva.

Sorszám	A hitfelekezet neve	Az iskolák száma	A tanítók száma	Tanköteles, vagyis 6—12 éves gyermek volt: fiú	leány	együtt	Tettleg iskolába járt: fiú	leány	együtt
1	Római katholikus . .	284	413	15,294	13,036	28,330	11,413	8,084	19,497
2	Görög katholikus . .	879	906	32,094	24,941	57,035	20,117	11,888	32,005
3	Ágostai hitvallású . .	—	—	—	—	—	—	—	—
4	Helvét hitvallású . .	—	—	—	—	—	—	—	—
5	Keleti görög . . .	746	815	41,801	31,734	73,535	23,140	11,501	34,641
6	Unitarius	107	170	2,806	2,067	4,873	2,753	1,761	4,514
7	Izraelita	31	73	804	266	1,070	703	209	912
	Összesen .								

Esik tanuló egy-egy iskolára	Esik tanuló egy-egy tanítóra	Ismétlő iskolába járni köteles, vagyis 12—15 éves volt: fiú	leány	együtt	Ismétlő iskolába tettleg járt: fiú	leány	együtt	Hétköznapi iskolába nem járt: fiú	leány	együtt	Ismétlő iskolába nem járt: fiú	leány	együtt
68.6	47.1	5,095	4,635	9,730	1,356	867	2,223	3,831	4,952	8,833	3,739	3,768	7,507
36.4	35.3	11,418	9,618	21,036	3,150	2,487	5,637	11,977	13,053	25,030	8,268	7,131	15,399
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
46.7	42.5	15,867	13,993	29,860	4,050	3,586	7,636	18,661	20,233	38,894	11,817	10,407	22,224
42.1	26.5	1,115	1,028	2,143	849	853	1,702	53	306	359	266	175	441
30	12.5	—	—	—	—	—	—	101	57	158	—	—	—

KSH könyvtár

A *római katholikusok* elemi

Sorszám	A tankerület neve	Az összes tanulók száma	Ezek anyanyelvre nézve: magyar	német	tót vagy ruthen	horvát vagy szerb	oláh
	Erdélyi római katholikus püspökség.						
1	Gyulafehérvári	720	334	157	15	olasz 1	213
2	Bányavidéki	613	290	277	—	—	46
3	Hunyadi	404	213	89	27	olasz 1	74
4	Kolos-Dobokai	1,385	1,034	56	8	angol 3	284
5	Küküllői	448	448	—	—	—	—
6	Belső-Szolnoki	989	764	50	20	—	155
7	Torda-Aranyosi	276	255	8	5	—	8
8	Alsó-Csíki	2,379	2,377	—	—	—	2
9	Felső Csíki	2,101	2,085	15	—	—	1
10	Gyergyói	1,610	1,604	—	—	—	6
11	Kézdi-Orbai	1,971	1,965	2	—	—	4
12	Marosi	1,061	997	29	—	—	35
13	Udvarhelyi	2,898	2,840	45	—	—	13
14	Erzébetvárosi	339	216	90	15	olasz 1	17
15	Sepsi-Miklósvári	1,243	867	349	7	—	20
16	Szeben-Fogarasi	1,060	274	514	29	olasz 3	240
	Összesen az erdélyi rkath. püspökségben	19,497	16,563	1,681	a) 126	olasz 6 angol 3	1,118

a) E 126 tót ajku közül volt 67 cseh, 46 lengyel, 8 ruthén és 5 tót.

iskoláinak összevont kimutatása.

közül volt vallásra nézve: római katholikus	görög katholikus	keleti görög	unitarius	ágostai evangelikus	helvét evangelikus	izraelita	Mellék tanulmányok. Hány helyen volt alkalom tanulására: másik élő nyelv	tornázás	rajz	ének	zene	női kézi munka	selyem v. méhtenyésztés	Tandíjmentes volt	Könyvet kapott	Más ajándékot kapott
Erdélyi római katholikus püspökség.																
402	107	70	—	11	53	74	—	—	—	—	—	1	—	320	225	—
		örm. 3														
566	25	10	—	4	6	—	—	—	—	—	—	—	—	171	298	—
		örm. 2														
322	22	36	—	2	21	1	—	—	—	—	—	—	—	225	174	—
997	227	51	5	8	87	3	1	—	1	—	—	1	—	1,006	260	—
		örm. 7														
444	1	—	—	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—	448	81	—
591	127	30	—	22	17	3	—	—	—	—	—	—	—	494	134	—
		örm 199														
244	8	—	5	9	8	2	—	—	—	—	—	—	—	184	58	—
2,345	32	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	2,113	281	18 iróeszk. 155 kis kép.
2,053	11	7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1,992	213	—
		örm. 30														
1,518	12	örm. 79	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1,610	467	—
1,965	—	4	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	1,855	264	—
1,016	35	örm. 3	—	2	5	—	—	—	—	—	—	—	—	787	160	—
2,854	11	2	1	10	20	—	—	—	—	—	—	—	—	2,447	312	—
240	14	3	—	3	11	—	—	—	—	—	—	—	—	97	135	—
		örm. 68														
1,048	8	27	16	6	123	11	—	—	—	—	—	—	—	911	200	—
		örm. 4														
763	48	197	2	23	26	1	—	—	—	—	—	—	—	937	176	—
17,368	688	437 örm. 395	29	101	884	95	1	—	1	—	—	2	—	15,597	3,438	18 iróeszk. 155 kis kép.

KSH Könyvtár

A görög katholikus hitüek elemi iskoláinak összevont kimutatása.

Sorszám	A tankerület neve.	Az összes tanulók száma	Ezek: Anyanyelvre nézve: magyar	német	tót vagy ruthen	horvát v. szerb	oláh	közül volt: vallásra nézve: római katholikus	görög katholikus	keleti görög	unitarius	ágostai evangelikus	helvét evangelikus	izraelita	Mellék tanulmányok. Hány helyen volt alkalom tanulására: másik élőnyelv	tornázás	rajz	ének	zene	női kézimunka	selyem- v. méhtenyésztés	Tandíjmentes volt	Könyvet kapott	Más ajándékot kapott
	I.) Gyulafehérvári érsekség.																							
1	Arányosi	345	—	—	—	—	345	—	345	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	299	—	—
2	Balázsfalvi	635	8	6	—	—	621	6	605	16	—	4	4	—	15	—	1	1	1	—	—	592	279	—
3	Bisztrai	389	—	—	—	—	389	—	368	21	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	389	13	—
4	Bööi	344	—	—	—	—	344	—	328	16	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	105	20	—
5	Czikentáli	395	—	—	—	—	395	—	395	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	200	31	—
6	Derzsei	653	—	—	—	—	653	3 örm.	650	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	605	—	—
7	Ebesfalvi	400	—	—	—	—	400	—	400	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	400	—	—
8	Elekesi	162	—	—	—	—	162	—	162	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	162	29	—
9	Faragói	780	—	—	—	—	780	—	780	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	761	14	—
10	Fogarasi	1,937	9	2	—	—	1,926	2	1,876	52	—	1	—	6	—	—	—	—	—	—	—	1,937	9	—
11	Gyergyói	715	11	—	—	—	704	11	704	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	704	—	—
12	Gyulafehérvári	283	1	—	1	—	281	—	277	4	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	58	—	—
13	Háromszéki	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
14	Katonai	284	—	—	—	—	284	—	284	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	284	27	—
15	Kolosi	256	—	—	—	—	256	—	256	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	256	—	—
16	Kolozsvári	1,005	—	—	—	—	1,022	—	1,020	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1,022	—	—
17	Kútfalvai	318	—	—	—	—	318	—	318	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	318	—	—
18	Magyar-bagói	291	—	—	—	—	291	—	291	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	291	—	—
19	Magyar-bényei	1,022	—	—	—	—	1,005	—	1,005	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1,005	95	—
20	Maros-ludasi	300	—	—	—	—	300	—	300	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	300	—	—
21	Maros-Ujvári	618	—	—	—	—	618	—	618	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	618	—	—
22	Maros-Vásárhelyi	1.013	—	—	—	—	1,013	—	1,013	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	971	—	—
23	Marótlakai	408	—	—	—	—	408	—	408	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	408	—	—
24	Medgyesi	738	—	—	—	—	738	—	738	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	738	—	—
25	Meregyói	477	—	—	—	—	477	—	477	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
26	Mező-szentmártoni	1,058	—	—	—	—	1,058	—	1,058	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1,058	32	—
27	Milványi	353	1	—	—	—	352	—	352	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	353	—	—
28	Nagy-enyedi	206	—	—	—	—	206	—	204	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	206	—	—
29	Nagyszebeni	758	—	12	3 lengyel	3 olasz	740	16	725	15	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	740	7	—
30	Örményszékes	429	—	—	—	—	429	—	429	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	429	14	—
31	Palatkai	268	—	—	—	—	268	—	268	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	258	29	—
32	A. Podságai	186	—	—	—	—	186	—	186	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	186	—	—
33	M. Pagocsai	622	—	—	—	—	622	—	622	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	622	—	—
34	Radnóti	534	—	—	—	—	534	—	517	17	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	531	35	—
35	Sövényfalvi	256	—	—	—	—	256	—	256	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	256	5	—
36	Szászrégeni	1,102	—	—	—	—	1,102	—	1,102	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1,102	20	—
37	Tordai	517	—	—	1 lengyel	—	516	1	516	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	427	10	—
38	Udvarhelyi	92	20	—	—	—	72	4	72	—	8	7	—	1	—	—	—	—	—	—	—	92	—	—
39	Vajdakutai	299	—	—	—	—	299	—	299	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	299	—	—
	összesen a gyulafehérvári érsekségben	20,448	50	20	1 tót 4 lengyel	3 olasz	20,370	40 3 örm.	20,224	145	8	15	5	8	15	—	1	1	1	—	—	18,181	669	—
	II. A lugosi püspökség erdélyi része.																							
1	Bábolnai	92	—	—	—	—	92	—	77	15	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	92	—	—
2	Gyulafehérvári	550	—	—	—	—	550	—	550	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	550	—	—
3	Hátszegi	1,018	2	10	—	—	1,006	10	958	50	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1,018	—	—
4	Hunyadi	65	—	2	—	—	63	2	58	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	65	—	—
5	Kudsiri	170	—	—	—	—	170	—	170	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	170	30	—
6	Várhelyi	191	—	—	—	—	191	—	191	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	191	—	—
	összesen a lugosi püspökség erdélyi részében	2,086	2	12	—	—	2,072	12	2,004	70	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2,086	30	—

Könyvtár

A *görög katholikus* hitüek elemi iskoláinak összevont kimutatása.

Sorszám	A tankerület neve	Az összes tanulók száma	Ezek anyanyelvre nézve: magyar	német	tót vagy ruthen	horvát v. szerb	oláh
III. A szamosujvári püspökség erdélyi része.							
1	Alparéti	194	—	—	—	—	194
2	Betleni	625	—	—	—	—	625
3	Buzai	456	—	—	—	—	456
4	Kaczkói	291	—	—	—	—	291
5	Csicsó-kereszturi	485	—	—	—	—	485
6	Gyerlai	444	1	—	—	—	443
7	Gyulai	356	—	—	—	—	356
8	Magyar-láposi	348	9	—	2 cseh	—	337
9	Lozsárdi	354	—	—	—	—	354
10	Rettegi	432	—	—	—	—	432
11	Szent-Margitai	386	—	—	—	—	386
12	Széki	612	—	—	—	—	612
13	Szurdoki	651	—	—	—	—	651
14	Vaádi	240	—	—	—	—	240
15	Beszterczei	738	—	—	—	—	738
16	Naszódi	2,313	3	18	1	—	2,291
17	Oláh-Budaki	546	—	—	—	—	546
	Összesen a szamosujvári püspökség erdélyi részében	9,471	13	18	1 2 cseh	—	9,437

A *görögkatholikus* hitüek Erdélyben létezett elemi iskoláinak egyetemes kimutatása.

	A püspökség neve						
1	Gyulafehérvári érsekség	20,448	50	20	1 tót 4 lengy.	3 olasz	20,371
2	A lugosi ppség erdélyi része	2,086	2	12	—	—	2,072
3	A szamosujvári ppség erdélyi része	9,471	13	18	1 2 cseh	—	9,437
	Összesen	32,005	65	50	2 4 lengy. 2 cseh	3 olasz	31,879

Ezek közül volt vallásra nézve: római katholikus	görög katholikus	keleti görög	unitarius	ágostai evangelikus	helvét evangelikus	izraelita	Mellék tanulmányok. Hány helyen volt alkalom tanulására: másik élő nyelv	tornázás	rajz	ének	zene	női kézimunka	selyem v. méhtenyésztés	Tandíjmentes volt	Könyvet kapott	más ajándékot
III. A szamosujvári püspökség erdélyi része.																
—	194	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	194	36	—
—	625	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	625	39	—
—	456	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	456	13	—
—	291	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	291	62	—
—	484	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	485	21	—
—	443	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	444	35	—
—	356	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	326	48	—
10	326	11	—	—	—	1	2	—	—	—	—	—	—	326	57	—
—	354	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	354	69	—
—	423	9	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	432	20	—
—	386	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	386	51	—
—	612	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	612	8	—
—	651	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	651	48	—
—	240	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	240	68	—
—	738	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	738	37	—
16	2,266	24	1	4	—	2	2	—	—	—	—	—	—	2,305	1,917	—
—	543	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	546	—	—
26	9,389	47	1	4	1	3	5	—	—	—	—	—	—	9,441	2,532	—

A *görögkatholicus* hitüek Erdélyben létezett elemi iskoláinak egyetemes kimutatása

40 3 ö.	20,224	145	8	15	5	8	15	—	1	1	1	—	—	18,481	669	—
12	2,004	70	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2,086	—	—
26	9,389	47	1	4	1	3	5	—	—	—	—	—	—	9,441	2,532	—
78 3 ör.	31,617	262	9	19	6	11	20	—	1	1	1	—	—	30,008	3,201	—

KSH Könyvtár

A *keleti görög* hitüek elemi iskoláinak összevont kimutatása.

Sorszám	A tankerület neve	Az összes tanulók száma	Ezek anyanyelvre nézve: magyar	német	tót vagy ruthen	horvát v. szerb	oláh	közül volt vallásra nézve: római katholikus	görög katholikus	keleti görög	unitarius	ágostai evangelikus	helvét evangelikus	izraelita	Mellék tanulmányok. Hány helyen volt alkalom tanulására: más élő nyelv	tornázás	rajz	ének	zene	női kézi munkák	selyem v. méhtenyésztés	Tandíjmentes volt	Könyvet kapott	más ajándékot
	Fogarasi érsekség.																							
1	Algyógyi I.	278	—	—	—	—	278	—	—	278	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	278	21	—
2	Algyógyi II.	396	—	—	—	—	396	—	—	396	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	396	—	—
3	Beszterczei	1,256	—	2	2	—	1,252	4	33	1,219	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	17 m.	1,252	—	—
4	Brassói I.	1,871	5	1	—	—	1,865	2	1	1,864	—	1	3	—	12	—	1	—	1	1	1 m.	1,410	114	—
5	Brassói II.	811	14	—	—	—	797	5	—	797	—	—	9	—	11	—	—	—	—	—	—	73	26	—
6	Dévai	738	3	—	1	—	734	3	1	733	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	1 m.	673	—	—
7	Dobrai	665	—	2	—	1	662	3	—	662	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1 m.	567	—	—
8	Felsőfehér vagy Pálosi	720	—	—	—	—	720	—	—	720	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	720	—	—
9	Fogarasi I.	1,200	—	—	—	—	1,200	—	57	1,143	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1,188	—	—
10	Fogarasi II.	1,520	—	2	—	—	1,518	2	17	1,501	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	1,437	39	—
11	Gyulafehérvári	632	2	2	—	—	628	8	32	590	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	162	27	—
12	Háromszéki	448	14	—	—	—	434	5	—	434	—	—	9	—	1	—	—	—	—	—	—	215	21	—
13	Hátszegi	299	2	1	—	—	296	1	6	290	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	234	—	—
14	Hidvégi	559	16	—	—	—	543	6	—	543	—	10	—	—	—	—	—	—	—	—	—	559	—	—
15	Ilyei	958	—	—	—	—	958	—	—	958	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	958	—	—
16	Kolosi Alsó-	754	—	—	—	—	754	—	—	754	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	754	—	—
17	Kolosi Felső-	702	—	—	—	—	702	—	—	702	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	702	—	—
18	Köhalmi	768	—	—	—	—	768	—	6	762	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	527	7	—
19	Küküllői Alsó-	721	—	—	—	—	721	—	—	721	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	721	—	—
20	Küküllői Felső-	510	—	—	—	—	510	—	10	500	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	510	—	—
21	Lupsiai	484	1	—	—	—	483	1	—	483	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	484	—	—
22	Magyar egregyi	441	—	—	—	—	441	—	—	441	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	441	—	—
23	Marosi	415	—	—	—	—	415	—	—	415	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	415	—	—
24	Maros-Vásárhelyi	512	—	—	—	—	512	—	—	512	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	512	—	—
25	Medgyesi	825	—	—	—	—	825	—	—	825	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	825	—	—
26	Nagy-Sinki	419	—	—	—	—	419	—	—	419	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	419	—	—
27	Nagyszebeni I.	1,647	2	—	—	—	1,645	—	11	1,636	—	—	—	—	1	—	—	—	—	1	—	1,155	35	—
28	Nagyszebeni II.	2,501	—	—	—	—	2,501	—	11	2,490	—	—	—	—	1	—	—	—	—	1	—	2,501	151	62 ft ára könyv
29	Segesvári	629	—	—	—	—	629	—	—	629	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	629	—	—
30	Szászsebesi	1,817	—	—	—	—	1,817	—	—	1,817	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1,728	48	—
31	Szászvárosi	914	—	—	—	—	914	—	—	914	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	802	—	—
32	Széki	283	—	—	—	—	283	—	—	283	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	283	—	—
33	Szerdahelyi	1,555	—	—	—	—	1,555	—	—	1,555	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1,506	—	—
34	Szolnoki I.	465	—	—	—	—	465	—	—	465	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	465	—	—
35	Szolnoki II.	503	—	—	—	—	503	—	—	508	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	503	—	—
36	Tordai I.	426	—	—	—	—	426	—	—	426	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	426	—	—
37	Tordai II.	682	7	—	—	—	675	7	2	673	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	682	—	—
38	Törcsvári	1.204	—	—	—	—	1,204	—	—	1,204	—	—	—	—	6	—	—	—	—	—	—	669	21	—
39	Újegyházi	985	—	—	—	—	985	—	—	985	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	909	30	—
40	Zalatnai Alsó-	775	—	—	1	—	774	1	7	767	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	667	30	—
41	Zalatnai Felső-	307	1	—	—	—	306	—	3	303	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	307	—	—
42	Kővári	404	—	—	—	—	404	—	—	404	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	404	—	—
43	Zaránd	597	—	—	—	—	597	—	—	597	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	597	—	—
44	Bürkösi	40	—	—	—	—	40	—	—	49	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	40	—	—
	Összesen a fogarasi érsekségben	34,641	67	10	4	1	34,559	49	197	34,357	—	12	23	3	38	—	1	—	1	3	20 m.	39.710	570	62 ft ára könyv

KSH Könyvtár

Unitarius

Sorszám	A tankerület neve	Az összes tanulók száma	Ezek anyanyelvre nézve: magyar	német	tót vagy ruthen	horvát v. szerb	oláh
	Unitarius püspökség.						
1	Aranyos-tordai	1,038	996	—	lengy. 1	—	41
2	Felső-fehér	302	293	—	—	—	9
3	Kolos-dobokai	48	48	—	—	—	—
4	Küküllői	222	212	—	—	—	10
5	Marosi	470	467	—	—	—	3
6	Sepsi-miklósvári	428	413	—	—	—	15
7	Székely-kereszturi	1,119	1,117	—	—	—	2
8	Székely-udvarhelyi	837	875	—	—	—	12
	Összesen	4,514	4,421	—	lengyel 1	—	92

Országos kimutatás hitfelekezetek

	A hitfelekezet neve						
1	Róm. katholikus	19,497	16,563	1,681	126	külf. 9	1,118
2	Görög katholikus	32,005	65	50	8	külf. 3	31,879
3	Ágostai hitvallás	—	—	—	—	—	—
4	Helvét hitvallás	—	—	—	—	—	—
5	Keleti görög	34,641	67	10	4	1	34,559
6	Unitarius	4,514	4,421	—	lengyel 1	—	92
7	Izraelita	912	?	?	?	?	?
	Összesen	—	—	—	—	—	—

elemi iskolák.

közül volt: vallásra nézve: római katholikus	görög katholikus	keleti görög	unitarius	ágostai evangelicus	helvét evangelicus	izraelita	Mellék tanulmányok. Hány helyen volt alkalom tanulására: más élő nyelv	tornázás	rajz	ének	zene	női kézi munka	selyem v. méh tenyésztés	Tandíj mentes volt	könyvet kapott	más ajándékot kapott
Unitarius püspökség.																
119	27	7	785	8	92	—	—	—	—	—	—	—	—	210	10	—
14	—	9	271	—	7	1	—	—	—	—	—	—	—	1	2	—
1	—	—	43	—	4	—	—	—	—	—	—	—	—	13	—	—
2	2	—	217	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	36a)	—	—
15	4	—	415	5	31	—	—	—	—	—	—	—	—	198	—	—
9	12	3	382	6	16	—	—	—	—	—	—	—	—	396	—	—
5	örm. 1	2	1,080	—	31	—	—	—	—	—	—	—	—	263	3	—
3	1	11	869	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—	513	19	—
168	46 örm. 1	32	4,062	19	184	2	—	—	—	—	—	—	—	1,630a)	34	—

a) Kéthelyen „a szegények“, de számot nem mond.

szerint összevonva.

17,368	638 örm. 395	437	29	101	384	95	1	—	1	—	—	2	—	15,597	3,438	és aprós.
78	31,617	262	9	19	6	11	20	—	1	1	1	—	—	30.008	3,201	—
3 örm.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
49	197	34,357	—	12	23	3	38	—	1	—	1	3	20m.	30,710	570	62 ft áta
168	46	32	4,062	19	184	2	—	—	—	—	—	—	—	1,630	34	—
?	1 örm. ?	?	?	?	?	?	?	?	?	?	?	?	?	?	?	?
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

KSH Könyvtár

A KELETI MARHAVÉSZ

1868-ban.

KSH Könyvtár

A keleti marhavész

pusztításai 1868-ban a szerint, hogy mely megyében tört ki, uralkodott és szünt meg az egyes hónapokban.

1868	Beteg			Ezek közül				lehunkóztatott gyanus
	volt	lett	összesen	megyógyult	elhullt	lebunkóztatott	beteg maradt	
Január.								
Pest megye	4	62	66	8	18	36	4	143
Bihar megye	14	26	40	20	20	—	—	—
Pozson m.	1	19	20	5	19	3	—	1
Veszprém m.	48	43	91	29	59	3	—	3
Esztergom m.	—	38	38	7	17	—	14	—
Győr megye	1	6	7	—	5	2	—	—
Komárom m.	—	10	10	—	2	8	—	—
Hont megye	9	19	28	10	15	—	3	—
Fehér megye	—	23	23	9	6	8	—	3
Heves megye	3	50	53	28	25	—	—	—
Trencsén m.	5	31	36	13	13	5	5	—
Moson m.	—	12	12	—	9	3	—	15
Nyitra megye	—	7	7	3	4	—	—	1
Összesen	80	346	426	127	205	68	26	166
Február.								
Pest megye	4	37	41	17	14	10	—	58
Bihar megye	—	19	19	—	13	6	—	7
Esztergom m.	14	10	24	18	6	—	—	—
Hont megye	3	—	3	3	—	—	—	—
Fehér megye	—	2	2	—	1	1	—	—
Trencsén m.	5	3	8	4	4	—	—	—
Moson m.	—	2	2	—	2	—	—	2
Összesen	26	73	99	42	40	17	—	67
Márczius.								
Pest megye	—	15	15	—	7	8	—	2
Esztergom m.	—	3	3	1	1	1	—	—
Összesen	—	18	18	1	8	9	—	2
Április.								
Pest megye	—	6	6	—	—	6	—	2
Veszprém m.	—	4	4	—	2	2	—	—
Sáros megye	—	4	4	—	2	2	—	—
Összesen	—	14	14	—	4	10	—	2

1868	Beteg			Ezek közül				lehunkóztatott gyanus
	volt	lett	összesen	meggyógyult	elhullott	lebunkóztatott	beteg maradt	
Május.								
Pest megye	—	7	7	—	5	2	—	27
Győr megye	—	5	5	—	3	2	—	—
Összesen	—	12	12	—	8	4	—	27
Junius. *Julius.*	a vész megszünt.							
Augusztus.								
Moson megye	—	33	33	—	8	25	—	1
Szeptember.								
Pozson m.	—	14	14	2	7	3	2	—
Moson m.	—	47	47	7	21	15	4	2
Szabolcs m.	—	56	56	11	29	5	11	2
Összesen	—	117	117	20	57	23	17	4
Október.								
Pest megye	—	125	125	—	52	60	13	46
Bihar megye	—	74	74	4	24	—	46	—
Pozson m.	2	—	2	1	1	—	—	—
Komárom m.	—	14	14	1	7	4	2	2
Moson m.	4	30	34	13	15	—	6	—
Szabolcs m.	15	74	85	28	55	—	2	1
Békés m.	—	137	137	87	48	2	—	—
Máramaros m.	—	82	82	7	63	7	5	—
Temes megye	—	91	91	32	49	—	10	—
Bars megye	—	35	35	—	26	—	9	—
Összesen	17	662	679	173	340	73	93	49

KSH Könyvtár

1868	Beteg			Ezek közül				lebunkóztotott gyanus
	volt	lett	összesen	meggyógyult	elhullott	lebunkóztatott	beteg maradt	
November.								
Pest megye	13	182	195	42	118	23	12	74
Bihar megye	46	308	354	107	218	—	29	—
Pozson megye	—	9	9	—	7	2	—	43
Esztergom megye	—	46	46	1	24	8	13	1
Komárom megye	2	22	24	5	11	5	3	2
Hont megye	—	37	37	9	28	—	—	—
Moson megye	6	5	11	5	4	2	—	1
Nyitra megye	—	22	22	3	16	3	—	3
Zaránd megye	—	83	83	7	46	15	15	—
Krassó megye	—	209	209	44	117	3	45	—
Szabolcs megye	2	50	52	23	28	1	—	—
Máramaros megye	5	33	38	6	26	4	2	—
Temes megye	10	237	247	29	166	2	50	—
Arad megye	—	17	17	—	17	—	—	—
Bars megye	9	404	413	1	279	10	123	3
Jászkúnság	—	6	6	—	5	1	—	—
Összesen	93	1,670	1,763	282	1,110	79	292	127
Deczember.								
Pest megye	12	173	185	27	149	7	2	2
Bihar megye	29	112	141	61	80	—	—	—
Esztergom megye	13	1	14	7	7	—	—	—
Komárom megye	3	6	9	3	4	2	—	—
Nyitra megye	—	20	20	3	9	8	—	23
Zaránd megye	15	78	93	17	41	19	16	—
Krassó megye	45	75	120	21	51	—	48	1
Szabolcs megye	—	2	2	1	1	—	—	—
Torontál megye	—	185	185	39	121	—	22	—
Máramaros megye	2	18	20	2	9	6	3	—
Temes megye	50	203	253	37	204	—	12	—
Arad megye	—	9	9	—	9	—	—	—
Bars megye	123	84	207	119	84	2	2	6
Összesen	292	966	1,258	337	772	44	105	32

A keleti marhavész

pusztításai 1868-ban a szerint, mely hónapban tört ki, pusztított és szünt meg megyénkint.

Megye	1868 hó	Beteg			Ezek közül				Lebunkóztatott gyanus	Összes marha-veszteség
		volt	lett	összesen	meggyógyult	elhullt	lebunkóztatott	beteg maradt		
Pest megye	Jannár	4	62	66	8	18	36	4	143	197
	Február	4	37	41	17	14	10	—	58	82
	Márczius	—	15	15	—	7	8	—	2	17
	Április	—	6	6	—	—	6	—	2	8
	Május	—	7	7	—	5	2	—	27	34
	Oktober	—	125	125	—	52	60	13	46	158
	November	13	182	195	42	118	23	12	74	215
	Deczember	12	173	185	27	149	7	2	2	158
	8 hó	4	607	611	94	363	152	2	354	869
Bihar megye	Január	14	26	40	20	20	—	—	—	20
	Február	—	19	19	—	13	6	—	7	26
	Oktober	—	74	74	4	24	—	46	—	24
	November	46	308	354	107	218	—	29	—	218
	Deczember	29	112	141	61	80	—	—	—	80
	5 hó	14	539	553	192	355	6	—	7	368
Pozon megye	Január	1	19	20	5	12	3	—	1	16
	Szeptember	—	14	14	2	7	3	2	—	10
	Oktober	2	—	2	1	1	—	—	—	1
	November	—	9	9	—	7	2	—	43	52
	4 hó	1	42	43	8	27	8	—	44	79
Veszprém megye	Január	48	43	91	29	59	3	—	3	65
	Április	—	4	4	—	2	2	—	—	4
	2 hó	48	47	95	29	61	5	—	3	69
Esztergom megye	Január	—	38	38	7	17	—	14	—	17
	Február	14	10	24	18	6	—	—	—	6
	Márczius	—	3	3	1	1	1	—	—	2
	November	—	46	46	1	24	8	13	1	33
	Deczember	13	1	14	7	7	—	—	—	7
	5 hó	—	98	98	34	55	9	—	1	65
Győr megye	Január	1	6	7	—	5	2	—	—	7
	Május	—	5	5	—	3	2	—	—	5
	2 hó	1	11	12	—	8	4	—	—	12
Komárom megye	Január	—	10	10	—	2	8	—	—	10
	Oktober	—	14	14	1	7	4	2	2	13
	November	2	22	24	5	11	5	8	2	18
	Deczember	3	6	9	3	4	2	—	—	6
	4 hó	—	52	52	9	24	19	—	4	47
Hont megye	Január	9	19	28	10	15	—	3	—	15
	Február	3	—	3	3	—	—	—	—	—
	November	—	37	37	9	28	—	—	—	28
	3 hó	4	56	60	22	43	—	—	—	43

KSH Könyvtár

Megye	1868 hó	Beteg			Ezek közül				Lebunkóztatott gyanus	Összes marhaveszteség
		volt	lett	összesen	meggyógyult	elhullt	lebunkóztatott	beteg maradt		
Fehér megye	Január .	—	23	23	9	6	8	—	3	17
	Február .	—	2	2	—	1	1	—	—	2
	2 hó	—	25	25	9	7	9	—	3	19
Heves megye	Január .	3	50	53	28	25	—	—	—	25
Trencsén megye	Január .	5	31	36	13	13	5	5	—	18
	Február .	5	3	8	4	4	—	—	—	4
	2 hó	5	34	39	17	17	5	—	—	22
Moson megye	Január .	—	12	12	—	9	3	—	15	27
	Február .	—	2	2	—	2	—	—	2	4
	Augusztus	—	33	33	—	8	25	—	1	34
	Szeptember	—	47	47	7	21	15	4	2	38
	Oktober .	4	30	34	13	15	—	6	—	15
	November	6	5	11	5	4	2	—	1	7
	6 hó	—	129	129	25	59	45	—	21	125
Nyitra megye	Január .	—	7	7	3	4	—	—	1	5
	November	—	22	22	3	16	3	—	3	22
	Deczember	—	20	20	3	9	8	—	23	40
	3 hó	—	49	49	9	29	11	—	27	67
Sáros megye	Április .	—	4	4	—	2	2	—	—	4
Zaránd megye	November	—	83	83	7	46	15	15	—	61
	Deczember	13	78	93	17	41	19	16	—	60
	2 hó	—	161	161	24	87	34	16	—	121
Krassó megye	November	—	209	209	44	117	3	45	—	120
	Deczember	45	75	120	21	51	—	48	1	52
	2 hó	—	284	284	65	168	3	48	1	172
Szabolcs megye	Szeptember	—	56	56	11	29	5	11	2	36
	Oktober .	11	74	85	28	55	—	2	1	56
	November	2	50	52	23	28	1	—	—	29
	Deczember	—	2	2	1	1	—	—	—	1
	4 hó	—	182	182	63	113	6	—	3	122
Békés megye	Oktober .	—	137	137	87	48	2	—	—	50
Torontál megye	Deczember	—	185	185	39	124	—	22	—	124
Máramaros megye	Oktober .	—	82	82	7	63	7	5	—	70
	November	5	33	38	6	26	4	2	—	30
	Deczember	2	18	20	2	9	6	3	—	15
	3 hó	—	133	133	15	98	17	3	—	115
Temes megye	Oktober .	—	91	91	32	49	—	10	—	49
	November	10	237	247	29	166	2	50	—	168
	Deczember	50	203	253	37	204	—	12	—	204
	3 hó	—	531	531	118	419	2	12	—	421

Megye	1868 hó	Beteg			Ezek közül				Lebunkóztatott gyanus	Összes marhaveszteség
		volt	lett	összesen	meggyógyult	elhullt	lebunkóztatott	beteg maradt		
Arad megye :	November	—	17	17	—	17	—	—	—	17
	Deczember	—	9	9	—	9	—	—	—	9
	2 hó	—	26	26	—	26	—	—	—	26
Bars megye :	Oktober .	—	35	35	—	26	—	9	—	26
	November	9	404	413	1	279	10	123	3	292
	Deczember	123	84	207	119	84	2	2	6	92
	8 hó	—	523	523	120	389	12	2	9	410
Jászkún kerület :	November	—	6	6	—	5	1	—	—	6

KSH könyvtár

A keleti marhavész

megyénkénti pusztításának összevonása a vészlepte helyek, udvarok és baromlétszám kitételével együtt 1868-ra.

	A vész uralgott		A vész lepte			Beteg		Ezek közül				Lebunkóztatott gyanus	Összes marhavesztesség	Megmaradt marha létszám
	hány ízben	hány havon át	helység	udvar	marha létszám	maradt 1867-ről	lett 1868-ban	meggyógyult	elhullt	lebunkóztatott	beteg maradt deczemb. 31-kén			
Pest megye	2	8	19	148	15,837	4	607	94	363	152	2	354	869	14,968
Bihar megye	2	5	14	117	10,929	14	539	192	355	6	—	7	368	10,561
Pozson m.	2	4	6	14	991	1	42	8	27	8	—	44	79	812
Veszprém m.	2	2	4	18	653	48	47	29	61	5	—	3	69	584
Esztergom m.	2	5	8	11	2,169	—	98	34	55	9	—	1	65	2,164
Győr megye	2	2	2	2	493	1	11	—	8	4	1	—	12	481
Komárom m.	2	4	2	14	512	—	52	9	24	19	—	4	47	465
Hont megye	2	3	3	20	489	9	56	22	43	—	—	—	43	446
Fehér megye	1	2	3	3	1,697	—	25	9	7	9	—	3	19	1,678
Heves megye	1	1	2	5	423	3	50	28	25	—	—	—	25	398
Trencsén m.	1	2	1	2	138	5	34	17	17	5	—	—	22	116
Moson m.	2	6	5	58	3,178	—	129	25	59	45	—	21	125	3,053
Nyitra megye	2	3	8	20	2,177	—	49	9	29	11	—	27	67	2,110
Sáros megye	1	1	1	1	4	—	4	—	2	2	—	—	4	—
Zaránd megye	1	2	10	73	5,084	—	161	24	87	34	16	—	121	4,963
Krassó megye	1	2	11	147	5,060	—	284	65	168	3	48	1	172	4,888
Szabolcs m.	1	4	4	7	253	—	182	63	113	6	—	3	122	131
Békés megye	1	1	2	2	640	—	137	87	48	2	—	—	50	590
Torontál m.	1	1	3	38	898	—	185	39	124	—	22	—	124	774
Máramaros m.	1	3	2	71	2,456	—	133	15	98	17	3	—	115	2,341
Temes megye	1	3	4	264	6,974	—	531	118	419	2	12	—	421	6,353
Arad megye	1	2	2	?	518	—	26	—	26	—	—	—	26	492
Bars megye	1	3	2	174	1,853	—	523	120	389	12	2	9	410	1,443
Jászkun kerül.	1	1	1	1	21	—	6	—	5	1	—	—	6	15
24 megyében	2	10	109	1,210	63,447	85	3,911	987	2,552	352	105	477	3,381	60,066

A keleti marhavész pusztításai

1861-től 1868 végeig a betegségi esetek és összes veszteség százalékaival együtt.

		A vészlepte helységek száma	A vészlepte marha-állomány	Betegek létszáma	Ezek közül				Lebunkóztatott gyanus	Összes marhavesz-teség
					meggyógyult	elhullt	lebunkóztatott	beteg maradt ez év végén		
1861—1865 május hó végéig		530	834,166	213,729	76,603	128,695	8,431	—	—	147,566
1866 juliusától—1867 jan. végéig		150	74,043	14.168	5,820	7,005	1,343	—	—	8,348
1867 febr. szept. deczemb. végéig		51	32,263	5,140	2,963	1,898	194	85	—	2,092
1868-ban		109	63,447	3,996	987	2,552	352	105	477	3,381
Összesen		840	1.003,919	237,033	86,373	140,150	10,320	105	477	161,387
A marha állományt 100-nak véve esik %	1861—1865	—	—	25.62	—	—	—	—	*	16.44
	1866	—	—	29.13	—	—	—	—	*	11.27
	1867	—	—	15.93	—	—	—	—	*	6.46
	1868	—	—	6.29	—	—	—	—	0.75	5.33
A betegek számát 100-nak véve esik %	1861—1865	—	—	—	35.85	60.21	3.94	—	—	64.15
	1866	—	—	—	41.08	49.44	9.48	—	—	58.92
	1867	—	—	—	57.64	36.92	3.78	1.66	—	40.70
	1868	—	—	—	24.61	63.94	8.82	2.63	—	72.76

*) A gyanusak ezen korábbi években a beteghez számíttattak.

KSH Könyvtár

A keleti marhavész

egész folyama 1868-ban havon- és megyénként megbetegedett, meggyógyult elhullt és lebunkózott barmok százalékaival együtt.

Megye	Dec. 1867	Január						Február					
	Beteg maradt	Megbetegedett	Meggyógyult	Elhullt	Lebunkóztatott beteg	Beteg maradt	Lebunkóztatott gyanus	Megbetegedett	Meggyógyult	Elhullt	Lebunkóztak beteget	Beteg maradt	Lebunkóztak gyanust
Pest megye	4	62	8	18	36	4	143	37	17	14	10	—	58
Bihar megye	14	26	20	20	—	—	—	19	—	13	6	—	7
Pozson megye	1	19	5	12	3	—	1	—	—	—	—	—	—
Veszprém megye	48	43	29	59	3	—	3	—	—	—	—	—	—
Esztergom megye	—	38	7	17	—	14	—	10	18	6	—	—	—
Győr megye	1	6	—	5	2	—	—	—	—	—	—	—	—
Komárom megye	—	10	—	2	8	—	—	—	—	—	—	—	—
Hont megye	9	19	10	15	—	3	—	—	3	—	—	—	—
Fehér megye	—	23	9	6	8	—	3	2	—	1	1	—	—
Heves megye	3	50	28	25	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Trencsén megye	5	31	13	13	5	5	—	3	4	4	—	—	—
Moson megye	—	12	—	9	3	—	15	2	—	2	—	—	2
Nyitra megye	—	7	3	4	—	—	1	—	—	—	—	—	—
Sáros megye	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Zaránd megye	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Krassó megye	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Szabolcs megye	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Békés megye	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Torontál megye	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Máramaros megye	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Temes megye	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Arad megye	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Bars megye	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Jászkun kerület	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Összesen	85	346 (431)	132	205	68	26	166 (99)	73	42	40	17	—	67
			29.81	48.12	15.96	6.10			42.42	40.40	17.17	—	

Március						Április						Május						Június
Megbetegedett	Meggyógyult	Elhullt	Lebunkóztak beteget	Beteg maradt	Lebunkóztak gyanust	Megbetegedett	Meggyógyult	Elhullt	Lebunkóztak beteget	Beteg maradt	Lebunkóztak gyanust	Megbetegedett	Meggyógyult	Elhullt	Lebunkóztak beteget	Beteg maradt	Lebunkóztak gyanust	a vész szünetelt
15	—	7	8	—	2	6	—	—	6	—	2	7	—	5	2	—	27	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
—	—	—	—	—	—	4	—	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	
3	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	5	—	3	2	—	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
—	—	—	—	—	—	4	—	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
18	1	8	9	—	2 (14)	14	—	4	10	—	2 (12)	12	—	8	4	—	27	—
18	5.56	44.44	50.00	—				28.57	71.43	—				66.67	33.33	—	—	—

KSH Könyvtár

	Julius	Augusztus						Szeptember						Október					
		Megbetegedett	Meggyógyult	Elhullt	Lebunkóztatott beteg	Beteg maradt	Lebunkóztatott gyanus	Megbeteged ett	Meggyógyult	Elhullt	Lebunkóztatott beteg	Beteg maradt	Lebunkóztatott gyanus	Megbetegedett	Meggyógyult	Elhullt	Lebunkóztatott beteg	Beteg maradt	Lebunkóztatott gyanus
Pest megye	Az adatok az augusztusiakkal vannak összefoglalva	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	125	—	52	60	13	46
Bihar megye		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	74	4	24	—	46	—
Poszon megye		—	—	—	—	—	—	14	2	7	3	2	—	—	1	1	—	—	—
Veszprém megye		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Esztergom megye		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Győr megye		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Komárom megye		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	14	1	7	4	2	2
Hont megye		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Fehér mngye		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Heves megye		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Trencsén megye		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Moson megye		33	—	8	25	—	1	47	7	21	15	4	2	30	13	15	—	6	—
Nyitra megye		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Sáros megye		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Zaránd megye		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Krassó megye		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Szabolcs megye		—	—	—	—	—	—	56	11	29	5	11	2	74	28	55	—	2	1
Békés megye		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	137	87	48	2	—	—
Torontál megye		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Máramaros megye		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	82	7	63	7	5	—
Temes megye		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	91	32	49	—	10	—
Arad megye		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Bars megye		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	35	—	26	—	9	—
Jászkun kerület		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
		—	33	—	8	25	—	1	117	20	57	23	17	4	662	173	340	73	93	49
			33					117						679					
			—		24.24	75.76	—			17.00	48.72	19.66	14.53			25.48	50.07	10.75	13.70	

November						Deczember						1868 év						
Megbetegedett	Meggyógyult	Elhullt	Lebunkóztatott beteg	Beteg maradt	Lebunkóztatott gyanus	Megbetegedett	Meggyógyult	Elhullt	Lebunkóztatott beteg	Beteg maradt	Lebunkóztatott gyanus	Maradt beteg 1867 Deczemberről	Megbetegedett	Meggyógyult	Elhullt	Lebunkóztatott beteg	Beteg maradt	Lebunkóztatott gyanus
182	42	118	23	12	74	173	27	149	7	2	2	4	607	94	363	152	2	354
308	107	218	—	29	—	112	61	80	—	—	—	14	539	192	355	6	—	7
9	—	7	2	—	43	—	—	—	—	—	—	1	42	8	27	8	—	44
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	48	47	29	61	5	—	3
46	1	24	8	13	1	1	7	7	—	—	—	—	98	34	55	9	—	1
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	11	—	8	4	—	—
22	5	11	5	3	2	6	3	4	2	—	—	—	52	9	24	19	—	4
37	9	28	—	—	—	—	—	—	—	—	—	9	56	22	43	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	25	9	7	9	—	3
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	50	28	25	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	34	17	17	5	—	—
5	5	4	2	—	1	—	—	—	—	—	—	—	129	25	59	45	—	21
22	3	16	3	—	3	20	3	9	8	—	23	—	49	9	29	11	—	27
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	—	2	2	—	—
83	7	46	15	15	—	78	17	41	19	16	—	—	161	24	87	34	16	—
209	44	117	3	45	—	75	21	51	—	48	1	—	284	65	168	3	48	1
50	23	28	1	—	—	2	1	1	—	—	—	—	182	63	113	6	—	3
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	137	87	48	2	—	—
—	—	—	—	—	—	185	39	124	—	22	—	—	185	39	124	—	22	—
33	6	26	4	2	—	18	2	9	6	3	—	—	133	15	98	17	3	—
237	29	166	2	50	—	203	37	204	—	12	—	—	531	98	419	2	12	—
17	—	17	—	—	—	9	—	9	—	—	—	—	26	—	26	—	—	—
404	1	279	10	123	3	84	119	84	2	2	6	—	523	120	389	12	2	9
6	—	5	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6	—	5	1	—	—
1,670	282	1,110	79	292	127	966	337	772	44	105	32	85	3,911	987	2,552	352	105	477
1,763					1,258							3,996						
	16.00	62.96	4.48	16.56			26.79	61.30	3.50	8.34	—			24.61	63.94	8.82	2.63	—

KSH Könyvtár

METEOROLOGIA.

KSH Könyvtár

Légtüneti észleletek

az 1867 és 1868-diki évekből.

A M. T. Akadémia budai légtüneti és delejességi észlelde közléséből.

Tudvalevö, hogy a mezőgazdaság, baromtenyésztés, erdészet minősége és virágzása sok tekintetben az égaljtól függ, mely még a nemzetek külső jellegére s lelki jellemére is nagy befolyást gyakorol. A gazda minden évben egyaránt megmíveli földjét, de bő vagy szük aratása lesz-e? az időjárástól függ. Áll-e hatalmunkban az időjárást módosítani, azt kedvezőbbé vagy kedvezötlenebbé tenni; vagyis más szóval: képesek vagyunk-e az égalj helybeli viszonyaira némi befolyást gyakorolni? E kérdésre a tudomány és tapasztalás még nem adhat talán egészen biztos választ, de kétségtelen, hogy a mostoha időjárásnak káros hatását legalább enyhíthetjük. Ezt már az által is tehetjük, hogy az ország s egyes vidékei helybeli égaljának legjobban megfelelő gazdasági ágakat válogathatjuk meg; továbbá hogy erdőt egyik vidéken irthatunk, más vidéken meg ültethetünk, hogy öntözési vagy lecsapolási csatornákat áshatunk, stb. Hogy azonban gazdasági állapotainkat észszerüen rendezhessük el, hazánk egyes vidékeinek égalját alaposan kell ismernünk, s e végre a tudomány segédszereihez kell folyamodnunk. Nemzeti termelésünk között legnagyobb fontosságu a mezőgazdasági termelés s még sokáig lesz az. Nálunk tehát az égalji viszonyok alapos ismeretére vezető meteorologiai észlelések kiváló érdekkel bírnak. Reméljük, hogy nemsokára országos meteorologiai intézet fog a központon felállíttatni, s a vidéki észleldék hálózata lassankint az egész országra terjedend ki. Akkor kétségkivül a központi intézet mind saját észleleteit rendszeresen fogja feldolgozni és közzé tenni, mind pedig a vidéki észleldék észleléseit is egybeállítani. Eddigelé a központi légtüneti intézet hiányát a Magyar Tud. Akadémia igyekezett némileg kipótolni az által, hogy a budai reáltanodában állíta fel egy légtüneti és delejességi észleldét. Az akadémiai észlelde azonban saját észleleteit is csak töredékesen teheti közzé némely hirlapokban, a vidéki észleldék munkálatait pedig egyátalán nem képes ellenőrizni, egybegyüjteni és feldolgozni. A hírlapokban közlött töredékes meteorologiai jelentések a többi tudósítások tengerében jobbára elvesznek, s azért czélszerünek véltük a Magyar Tud. Akadémia budai észleldéjében tett észlelések sokaságából azokat, melyek a mezőgazdaságra s ennélfogva a statistikára nézve is legfontosabbak, a „Hivatalos Statistikai Közlemények"-ben közzé tenni. Dr. Schenzl Guido úr a budai észlelde vezetője, szíves készséggel teljesíté ebbeli ohajtásunkat, s az ő kimutatásai alapján közöljük ezennel az 1867-re és 1868-ra vonatkozó kimutatásokat. A sokféle légtüneti jelenségek közöl a *levegő hőmérséklete* és *nyirkossága*, valamint a *csapadék* kétségkivül legérezhetőbb befolyást gyakorolnak a növényzetre, sőt az állatvilágra is, s azért a statistika az égaljnak leginkább ezen tényezőit veszi figyelembe. E helyen tehát elsőben a hőmérsékletnek a naponkint háromszor tett észlelések alapján kiszámított havi és évi középértékeit s maximumait és minimumait, azután a kellő igazításokból leszármaztatott valódi középértékeket s a hónapok minden ötöd napjának közép mérsékletét közöljük; a többi kimutatások a *légsúly*, *légnyirkosság*, *páranyomat* változásaira, a *csapadékok* mennyiségére s a *széljárásra* vonatkoznak.

KSH könyvtár

I. A hőmérséklet az észleletek szerint kiszámított középértéke s maximuma és minimuma. (Reaumurféle fokokban.)

Hó	1867					1868				
	Közép érték	maximum		minimum		Közép érték	maximum		minimum	
		nap	hőmérséklet	nap	hőmérséklet		nap	hőmérséklet	nap	hőmérséklet
Január . .	+ 0.97	16	+ 8.40	7	— 7.00	— 0.10	4	+ 4.00	1	— 9.00
Február .	+ 3.67	25	+ 9.00	5. 21	— 0.80	+ 2.57	26	+ 9.40	1	— 12.00
Márcz us .	+ 3.08	31	+ 11.60	14	— 5.10	+ 4.30	1	+ 11.00	4	— 0.60
Aprilis . .	+ 9.18	29	+ 21.40	2. 3	+ 3.00	+ 8.87	24	+ 18.70	4	+ 1.20
Május . .	+ 13.79	12	+ 22.80	24	+ 5.00	+ 15.79	27	+ 24.90	13	+ 9.00
Junius . .	+ 16.19	7	+ 24.80	18	+ 9.40	+ 18.33	26	+ 25.10	13	+ 13.40
Julius . .	+ 16.77	24	+ 25.70	9	+ 8.70	+ 18.24	24	+ 26.70	8	+ 12.60
Augusztus .	+ 17.70	22	+ 24.80	3	+ 11 00	+ 17.66	10. 11	+ 24.20	30	+ 10.50
Szeptember	+ 14.46	2	+ 24.80	28	+ 2.70	+ 15.61	28	+ 21.10	25	+ 10.00
Oktober .	+ 8.37	4	+ 15.40	13	+ 2.20	+ 10.73	3	+ 22.80	29	+ 3.00
November .	+ 2.39	17	+ 12 00	25	— 8.00	+ 3.59	5. 8	+ 12.80	22	— 4.40
Deczember	— 1.05	2	+ 6.00	23. 26	— 8.40	+ 3.31	30	+ 11.30	11	— 4.20
Év	+ 8.80	Julius 24	+ 25.70	Decz. 23. 26	— 8.40	+ 9.91	Julius 24	+ 26.70	Január 1	— 9.00

II. Havi és évi hőmérséklet, valódi 24 órai középértékre leszármaztatva.

C/D jelenti a leszármaztatási tényezőt, bécsi észleletekből kiszámítva, — D′ a 7. 2 és 9 órai észleletek közt mutatkozó hőmérsékleti különbségek összegét jelenti, — C′ azon kijavítást jelenti, mely az arithmetikai közép értékhez számíttatott; — t′ a fentebbiek szerint Budára nézve kiszámított valódi hőmérsékletet Reaumur szerint jelenti.

		Január	Február	Márczius	April	Május	Junius	Julius	Augusztus	Szeptember	Oktober	November	Deczember	Év
1867	C/D	—1.041	—0.027	—0.019	—0.024	—0.031	—0.037	—0.029	—0.021	—0.020	—0.021	—0.025	—0.033	
	D′	2.54	5.29	5.55	6.25	7.90	6.58	7.04	8.22	8.85	6.39	3.54	2.58	
	C′	— 0.104	— 0.143	— 0.105	— 0.150	— 0.245	— 0.243	— 0.204	— 0.173	— 0.177	— 0.134	— 0.088	— 0.085	
	t′	+0.87	+3.53	+2.97	+9.03	+13.54	+15.95	+16.57	+17.53	+14.28	+8.24	+2.30	—1.14	+8.640
1868	D′	2.43	4.24	5.48	7.60	7.50	6.37	7.14	8.42	9.51	7.95	5.46	2.18	
	C′	— 0.100	— 0.114	— 0.104	— 0.182	— 0.233	— 0.236	— 0.207	— 0.179	— 0.190	— 0.167	— 0.137	— 0.072	
	t′	—0.20	+2.46	+4.30	+8.69	+15.56	+18.09	+18.03	+17.48	+15.42	+10.56	+3.45	+3.24	+9.757

JEMKUTÓ

III. A hőmérséklet öt-öt napi középértéke 1867. évben,

Időszak		Hőmérséklet	Időszak		Hőmérséklet	Időszak		Hőmérséklet
Január	1—5	+1.20	Május	1—5	+11.15	Szeptember	29—2	+19.63
„	6—10	—2.55	„	6—10	+14.85	„	3—7	+15.15
„	11—15	+2.66	„	11—15	+18.54	„	8—12	+16.49
„	16—20	+2.26	„	16—20	+11.97	„	13—17	+16.86
„	21—25	—1.55	„	21—25	+10.91	„	18—22	+14.23
„	26—30	+3.34	„	26—30	+14.37	„	23—27	+10.83
Február	31—4	+3.11	Junius	31—4	+19,94	Oktober	28—2	+ 9.22
„	5—9	+3.62	„	5—9	+17.53	„	3—7	+ 8.16
„	10—14	+3.31	„	10—14	+14.93	„	8—12	+ 6.34
„	15—19	+4.07	„	15—19	+12.09	„	13—17	+ 8.68
„	20—24	+4.29	„	20—24	+16.53	„	18—22	+10.45
Márczius	25—1	+2.91	„	25—29	+16.97	„	23—27	+ 8.02
„	2—6	—0.05	Julius	30—4	+16.52	November	28—1	+ 7.76
„	7—12	+4.49	„	5—9	+14.93	„	2—6	+ 3.87
„	12—16	+1.11	„	10—14	+14.96	„	7—11	+ 3.80
„	17—21	+1.89	„	15—19	+17.44	„	12—16	+ 3.59
„	22—26	+3.70	„	20—24	+18.72	„	17—21	+ 3.33
„	27—31	+8.13	„	25—29	+18.69	„	22—26	— 1.76
April	1—5	+5.15	Augusztus	30—3	+13.64	Deczember	27—1	— 0.47
„	6—10	+6.77	„	4—8	+15,39	„	2—6	+ 2.80
„	11—15	+7.63	„	9—13	+17.76	„	7—11	— 1.12
„	16—20	+8.19	„	14—18	+17.30	„	12—16	— 0.24
„	21—25	+11.60	„	19—23	+20.44	„	17—21	— 0.44
„	26—30	+15.74	„	24—28	+19.17	„	22—26	— 3.82
						„	27—31	— 3.29

IV. A hőmérséklet öt-öt napi középérték 1868. évben.

Időszak		Hőmérséklet	Időszak		Hőmérséklet	Időszak		Hőmérséklet
Január	1—5	— 1.11	Május	1—5	+13.65	Szeptember	29—2	+14.24
„	6—10	+ 1.45	„	6—10	+13.51	„	3—7	+16.05
„	11—15	— 2.18	„	11—15	+13.05	„	8—12	+16,20
„	16—20	+ 2.06	„	16—20	+15.27	„	13—17	+13.94
„	21—25	+ 0.33	„	21—25	+18.41	„	18—22	+15.95
„	26—30	— 1.23	„	26—30	+20.13	„	23—27	+15.34
Február	31—4	+ 2.20	Junius	31—4	+20.17	Oktober	28—2	+16.77
„	5—9	+ 2.31	„	5—9	+16.73	„	3—7	+14.64
„	10—14	+ 1.58	„	10—14	+15.82	„	8—12	+10.32
„	15—19	+ 2.04	„	15—19	+19.25	„	13—17	+ 8.41
„	20—24	+ 1.24	„	20—24	+19 07	„	18—22	+11.33
Márczius	25—1	+ 5.94	„	25—29	+19.41	„	23—27	+ 8.65
„	2—6	+ 3.90	Julius	30—4	+16.44	November	28—1	+ 6.39
„	7—11	+ 3.95	„	5—9	+15.31	„	2—6	+ 8.78
„	12—16	+ 4.51	„	10—14	+18.92	„	7—11	+ 6.35
„	17—21	+ 4.28	„	15—19	+19.34	„	12—16	+ 1.77
„	22—26	+ 4.21	„	20—24	+21.17	„	17—21	+ 0.31
„	27—31	+ 4.31	„	25—29	+18.46	„	22—26	+ 0.83
Aprilis	1—5	+ 6.41	Augusztus	30—3	+16.93	Deczember	27—1	+ 4.01
„	6—10	+10.05	„	4—8	+17.86	„	2—6	+ 3.78
„	11—15	+ 6.06	„	9—13	+20.37	„	7—11	+ 4.15
„	16—20	+ 8.17	„	14—18	+20.01	„	12—16	+ 0.13
„	21—25	+12.53	„	19—23	+17.52	„	17—21	+ 1.25
„	26—30	+ 9,99	„	24—28	+15.69	„	22—26	+ 3.89
						„	27—31	+ 6.77

KSH Könyvtár

V. Légsuly párisi vonalokban.

hó	1867 közép érték	1867 maximum nap	1867 maximum légsúlymérő állása	1867 minimum nap	1867 minimum légsúlymérő állása	1868 közép érték	1868 maximum nap	1868 maximum légsúlymérő állása	1868 minimum nap	1868 minimum légsúlymérő állása
Január	331.‴01	24	336.‴13	12	324.‴82	332.‴91	16	337.‴96	21	323.‴43
Február	334. 92	14	340. 48	7	326. 94	334. 18	10	337. 57	12	330. 49
Márczius	331. 62	3	339. 29	20	326. 73	331. 96	13	337. 41	6	325. 98
Aprilis	330. 96	13	336. 49	9	325. 08	331. 79	4	336. 72	11	325. 32
Május	331. 95	7	335. 61	23	327. 98	333. 42	15	336. 07	22	331. 00
Junius	331. 95	12	335. 08	15	327. 67	333. 09	15	335. 32	8	331. 07
Julius	332. 08	1	334. 00	19	329. 94	331. 77	26	334. 59	5	328. 80
Augusztus	332. 99	14	335. 37	2	329. 84	332. 57	10	335. 00	23	329. 79
September	334. 05	28	336. 27	24	330. 26	332. 54	7	335. 65	23	329. 81
Október	333. 10	26	336. 82	8	325. 44	332. 92	29	336. 61	21	328. 57
November	333. 82	25	338. 07	18	328. 42	332. 83	21	338. 28	8	325. 29
Deczember	330. 50	1	336. 36	12	324. 44	332. 72	10	340. 26	23	325. 36
		február		decz.			decz.		január	
Év	332.‴41	14	340.‴48	12	324.‴44	332.‴73	10	340.‴26	21	323.‴43

VI. Légnyirkosság százalékokban.

hó	1867 közép érték %	1867 maximum nap	1867 maximum %	1867 minimum nap	1867 minimum %	1868 közép érték %	1868 maximum nap	1868 maximum %	1868 minimum nap	1868 minimum %
Január	84.3	10, 29	100	3	60.0	85.9	3, 11 20, 21	100	24	60.2
Február	75.0	8	100	24	46.4	75.2	29	100	11	46.9
Márczius	79.0	13, 16, 19 21, 31	100	26	31.6	71.3	1, 11	100	22	41.7
Aprilis	74.1	7, 17	92.8	29	37.0	60.3	10	98.4	24	30.8
Május	62.0	24	96.8	13	33.0	48.3	12	91.9	15	31.2
Junius	61.0	14	100	28	21.4	55.5	6	100	3	24.3
Julius	58.0	14, 28	82.4	23	28.6	58.0	30	97.1	28	25.6
Augusztus	58.0	2	100	16	29.6	57.9	23	86.2	16	32.7
September	59.6	7	88.7	3	34.0	61.0	21	98.7	7	29.8
Október	81.0	11, 15 23	100	1	45.0	69.8	21	100	3	35.9
November	75.3	14, 16	100	4	44.8	81.0	22	97.6	14	22.9
Deczember	83.8	8, 18 19, 20 29	100	10	54.9	86.0	6, 17, 19 23, 25	100	7	58.1
				junius					november	
Év	71.0		100	28	21.4	67.5	—	100	14	22.9

VII. Páranyomat párisi vonalokban.

Hó	1867 közép érték	1867 Maximum nap	1867 Maximum érték	1867 Minimum nap	1867 Minimum érték	1868 közép érték	1868 Maximum nap	1868 Maximum érték	1868 Minimum nap	1868 Minimum érték
Január	1.‴88	16	2.‴89	7	0.‴80	1.‴76	21	2.‴78	1	0.‴70
Február	2.‴06	18	3.‴02	19	1.‴09	1.‴90	28	3. 76	13	1. 38
Márczius	2.‴12	29	4.‴14	18	1.‴07	2.‴07	1	2. 94	3	1. 03
Aprilis	3.‴34	29	5.‴56	5	1.‴50	2.‴57	30	3. 86	3	1. 25
Május	3.‴97	28	6.‴03	19	2.‴17	4.‴60	28	7. 07	7	2. 49
Junius	4.‴72	8	6.‴79	28	2.‴34	4.‴96	16	6. 78	29	3. 09
Julius	4.‴71	16	6.‴72	7	2.‴92	5.‴15	30	7. 38	28	2. 87
Augusztus	4.‴98	25	7.‴35	16	2.‴90	4.‴99	21	6. 84	30	2. 91
September	4.‴08	19	6.‴07	28	1.‴69	4.‴44	22	6. 43	7	2. 73
Október	3.‴37	22	4.‴74	29	2.‴04	3.‴52	20	5. 80	8	2. 02
November	1.‴93	17	4.‴21	25	0.‴76	2.‴22	8	4. 62	14	0. 60
Deczember	1.‴57	5	2.‴55	10	0.‴73	2.‴36	6	3. 79	11	1. 19
		aug.		decz.			Julius		nov.	
Év	3.‴23	25	7.35	10	0.‴73	3.‴38	30	7.38	14	0.60

VIII. Csapadék.

Hó	1867 A csapadék összege párisi vonal magasságban	1867 Legnagyobb magasság 24 óra alatt	1867 A csapadékos napok száma	1868 A csapadék összege párisi vonal magasságban	1868 Legnagyobb magasság 24 óra alatt	1868 A csapadékos napok száma
Január	34.‴20	7.‴48	16	18.‴83	5.‴53	20
Február	14.‴27	5. 18	7	6. 33	3. 05	13
Marczius	18.80	2. 21	14	20. 12	8. 05	14
Aprilis	43.59	14. 49	15	16. 62	7. 19	11
Május	19.44	7. 80	10	17. 57	4. 61	12
Junius	41.04	15. 38	9	31. 62	8. 83	8
Julius	23.31	5. 98	12	20. 42	5. 68	13
Augusztus	24.24	10. 55	5	9. 07	2. 93	13
September	16.51	6. 69	7	12. 39	5. 41	7
Október	30.40	9. 52	16	19. 87	10. 76	10
November	14.34	4. 27	13	10. 87	5. 55	9
Deczember	40.52	7. 10	21	33. 58	9. 89	22
Év	320.‴66	15.‴38	145	217.‴29	10.76	152

Kötelespéldány

IX. Az előfordult szeleknek százalékok szerinti felosztása 1867. évben.

Szélirány	Január	Február	Márczius	Április	Május	Junius	Julius	Augusztus	Szeptember	Október	November	Deczember	Év
É.	21.5	13.1	9.7	6.7	11.8	13.4	8.6	24.7	25.6	25.8	3.3	31.2	17.08
ÉK.	11.8	8.3	13.8	0.0	12.8	11.1	6.5	12.9	9.0	6.5	10.0	6.4	8.26
K.	4.3	1.2	9.7	2.2	3.3	2.2	2.2	0.0	2.1	3.2	0.0	1.8	2.68
DK.	20.4	19.0	39.7	7.8	10.8	7.8	15.0	6.5	13.3	2.1	3.3	12.9	13.22
D.	16.1	4.8	13.8	26.7	14.0	8.9	7.5	15.1	21.0	35.5	16.7	9.7	15.82
DNy.	4.3	3.6	1.2	3.3	5.4	0.0	0.0	1.1	0.0	2.1	1.1	2.2	2.03
Ny.	4.3	3.6	0.0	4.4	4.3	3.4	3.2	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	1.93
ÉNy.	17.3	46.4	12.1	48.9	37.6	53.2	57.0	39.7	29.0	24.7	64.5	36.6	38.92
1868. évben.													
É.	24.7	10.3	19.4	10.0	32.9	33.3	37.6	23.6	16.6	28.2	22.2	20.4	23.27
ÉK.	12.9	3.4	12.9	4.4	6.6	7.8	9.7	6.4	8.9	5.4	7.8	9.7	8.00
K.	2.2	3.4	1.1	0.0	3.4	0.0	2.2	1.2	1.1	3.3	4.4	6.5	2.40
DK.	9.7	12.6	17.2	10.0	16.4	8.9	4.3	12.9	16.6	15.2	17.8	16.1	13.14
D.	24.7	13.8	14.0	14.4	12.2	15.5	11.8	12.9	16.6	18.5	6.7	23.6	15.40
DNy.	4.3	1.2	2.2	4.4	1.1	1.2	0.0	1.2	8.0	2.2	4.4	7.4	3.13
Ny.	1.1	1.2	0.0	5.6	5.5	0.0	2.2	1.2	3.3	3.3	3.3	6.5	2.77
ÉNy.	20.4	54.0	33.2	51.0	21.8	33.3	32.2	40.8	28.9	23.9	33.3	9.7	31.88

Az 1869-dik évi

NÉPSZÁMLÁLÁS

TERVEZETE.

KSH Könyvtár

1869. ÉVI III. TÖRVÉNYCZIKK

a népszámlálásról.

Szent esitést nyert 1869. évi julius hó 9-dikén. Kihirdettetett az országgyülés mindkét házában 1869 évi julius hó 12-dikén. Megjelent az „Országos Törvénytár"-ban 1869. évi julius hó 13-dikán.

MI ELSŐ FERENCZ JÓZSEF,
Isten kegyelméből Austriai Császár, Csehország Királya stb.,
Magyarország Apostoli Királya

Kedvelt Magyarországunk és társországai hű Főrendei és Képviselői közös egyetértéssel a következő törvényczikket terjesztették szentesités végett Felségünk elé :

1. §.

A magyar korona országainak területén általános népszámlálás rendeltetik el. Ezen népszámlálás az 1869. deczember 31-én létező népességi állapot szerint 1870. évi január 3-ikán országszerte megindítandó, és teljes befejezéseig szakadatlanul folytatandó.

2. §.

A népszámlálással egy időben a lakhelyek és hasznos háziállatok összeirása is eszközlendő.

3. §.

Mindenki köteles a népszámlálás alkalmából számba veendő adatokat saját maga, családtagjai, hozzátartozói és lakói után híven bevallani.

A ki magát a számlálás alól kivonja vagy hamisat vall be, 20 frtig terjedhető birság alá esik.

Ha valakinek hanyagsága vagy roszakarata miatt a számlálást ismételni kellene, az, az ebből eredő költséget megtériteni tartozik.

Mind ezen költség, mind a birság közigazgatási uton szabatik meg és hajtatik be

A közigazgatási uton hozott határozat vagy annak végrehajtása ellen, az, kimagát ezek egyike vagy másika által jogaiban sértve lenni véli, jogsérelmének orvoslását a határozatot hozó, illetőleg végrehajtó közigazgatási közeg ellen, hat hónap alatt indítandó keresettel az illetékes bíróság előtt, a törvény rendes utján birtokon kivül követelheti.

KSH Könyvtár

4. §.

Minden község tartozik a saját népszámlálása körül hivatalosan működő egyének fuvarozásáról és szállásáról saját költségére gondoskodni.

5. §.

A népszámlálás kivitelének módozatát, valamint a szükséges utasitásokat a belügyi, és a földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi ministerek, Horvát- és Szlavonországokra nézve ezen országok kormányával egyetértőleg állapitják meg.

6. §.

A népszámlálás foganatositására egyelőre 150,000 frtnyi rendkivüli hitel nyittatik a földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi ministernek.

7. §.

Jelen törvény kihirdetése után azonnal életbe lép.

Végrehajtásával Magyarországban a belügyi, földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi és a honvédelmi ministerek bizatnak meg.

Horvát-Szlavonországban pedig a végrehajtást azon országok kormánya teljesitendi.

Mi e törvényczikket s mindazt, a mi abban foglaltatik, összesen és egyenkint helyesnek, kedvesnek és elfogadottnak vallván, ezennel királyi hatalmunknál fogva helybenhagyjuk, megerősitjük és szentesitjük, s mind Magunk megtartjuk, mind más hiveink által megtartatjuk.

Kelt Ischlben, ezernyolczszáz hatvankilenczedik évi julius hó kilenczedikén.

Ferencz József, s. k.

(P. H.)

Gr. Andrásy Gyula, s. k.

Hogy ezen másolat a szentesitést nyert eredetivel szóról-szóra megegyez, bizonyitom.

Buda-Pesten, 1869-dik évi julius 14-én.

Gorove István s. k.,
földmivelés-, ipar- és kereskedelmi minister.

A belügyi és a földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi magyar kir. ministerektől.

12876. szám.

FELHIVÁS

Magyarország törvényhatóságaihoz,

a népszámlálási törvény

végrehajtása tárgyában.

A népszámlálás tudományos, politikai és közgazdasági jelentősége és haszna általánosan el van ismerve. Müvelt nemzet éber szemmel kiséri mindazon jelenségeket, melyekből önismeretet merit és biztos mértéket nyer törekvésében és haladásában.

Hazánk utolsó nagy politikai átalakulása s a nemzet életének minden ágában mutatkozó fejlődések nagyrészt megmásitották a létező népességi adatokat s uj, részletes, a törvény ereje által támogatott, az ország törvényes közegei által végrehajtott népszámlálás eszközlése immár halaszthatatlanná vált.

E nézetek inditották az ország felelős kormányát népszámlálási törvényjavaslat előterjesztésére; ezek a törvényhozást e javaslat elfogadására s törvény erejére emelésére. E törvény által elrendelt népszámlálást akarja a királyi ministerium ezennel megindítani.

Tekintve az ügy fontosságát, a kormány legkevésbbé sem kételkedik a felett hogy hazánk összes törvényhatóságai kellő buzgalommal sietnek elvállalni a munka azon részét, mely önkormányzati hivatásuk körébe esik; a törvényhatósági bizottmányok tagjai pedig törvényszabta kötelességeiket híven teljesitve, vállvetett törekvéssel segitik megalkotni ezen, az államnak tetemes költségébe kerülő müvet, melyre a nemzetnek épen most van szüksége, midőn politikai és társadalmi viszonyainak legfontosabbjait rendezi.

A kormány, felelőssége öntudatában, az ügyet megillető komolysággal fordul az összes hazai törvényhatóságok közönségeihez, felhíván buzgó közreműködésüket a fentebbi országos czél minél gyorsabb és sikeresebb elérésére.

Hogy ezen, mindnyájunkra eső hazafiui kötelesség teljesitése minél könnyebb legyen, s hogy az egész országra terjedő, a lakosság különböző rétegei által eszközlendő munka összhangzóan legyen véghez vihető: bizonyos általános megállapodások szükségesek, melyeket a kormány következőkben kiván a közönséggel tudatni.

A népszámlálás helyes keresztülvitelének ugyanis egyik mellőzhetetlen föltétele, hogy az oly időben történjék, midőn a hazai lakosság legnagyobb része otthon

KSH Könyvtár

van, s hogy az egész cselekvény egy időpontra essék, mely lehetővé teszi a születés, halál, utazás stb. által folyton támadó változások elkerülését s megtudni engedi a népesség valódi állapotát.

E czélra a törvény 1869. deczember 31-ikét tüzi ki határnapul, t. i. az évforduló pillanatában létező állapot fog az 1870. január 3-ikán megindítandó népszámláskor számba vétetni. Ezen határidő szigoru megtartása annál fontosabb, mert nélküle a helyes népszám megtudása lehetetlen. Deczember 31-kének éjféli órája pedig olykép tartandó szem előtt, hogy az ezen óra előtt születtek a népszámlási munkálatba már felveendők, holott az ugyanazon éj éjféli órája után születtek, mint a népszámlálás idejében még nem létezők, számon kivül hagyandók. Szintúgy számon kivül maradnak az éjfél előtt meghaltak; de az éjfél után elhaltak, mint a népszámlálás perczében még létezők, abba fól is veendők.

Másik feltétel, egyúttal az elérendő jó eredmény legfőbb biztositéka, hogy a számlálásban minél inkább közreműködjék maga a nemzet, minél tevékenyebb részt vegyenek benne az ország értelmesebb polgárai.

E nézetre vannak fektetve az ⁄. alatt ide csatolt utasításban foglalt rendszabályok, s ez utasitás azon felhivással közöltetik a törvényhatósággal, hogy az abban foglalt szabályok végrehajtására a kellő intézkedéseket haladék nélkül megtegye.

A népszámlálásnak mindenütt egy napon kellvén kezdődni, s a meghatározott időpont tettleges népességi viszonyait kitüntetni: magától értetik, hogy mindannak, a mi ez utasitás illető pontjaiban foglaltatik, a népszámlálási napot megelőzőleg s olykép kiszabandó időben kell megtörténni, hogy a kitüzött 1870. évi január 3-kán minden egyes kiküldött tag a reá bizott községekben a népszámlálást tettleg megkezdhesse s azt minden megszakitás nélkül gondosan s lelkiismereten be is végezhesse.

Mind az előmunkálatok, mind a tényleges számlálás, mind pedig az eredményt kitüntető munkálatok alkalmával követeli a kormány, hogy a megyei vagy városi s községi tisztviselők a szükséges segédkezet nyújtani s hivatalos támogatásukkal az ügy üdvös befejezését előmozditani szigoru kötelességöknek ismerjék.

A mellékelt utasitásból a közönség az egész népszámlálás tervezetéről szerezhet tudomást. Részletes oktatások a betöltendő mintákkal együtt fognak még a földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi minister által a számláló bizottságok számára kiszolgáltatni, s minden e tárgyat illető levelezések szintén ennek ministeriumához intézendők, hol a begyült anyag a kebelbeli statistikai hivatal által fog feldolgoztatni és az egész nemzet használatára közzététetni.

A közönség felelős immár arról, hogy ezen, a hazai jóllét emelésére czélzó mindennemü kormány-intézkedéseknek, de magának a nemzeti tevékenységnek is hiteles alapjául, megbizható irányadójául szolgálandó népszámlálás kellőkép végrehajtassék, s hogy az a reá fordított anyagi áldozattal arányban álló eredményt is nyujtson.

Megbizható lesz pedig az eredmény, ha — mint a kormány el is várja — mindenki megteszi kötelességét, ha a népszámláló bizottságokba, főleg pedig számláló ügynökökül lelkiismeretes, a vidék vagy község bizalmát biró, az ügy fontosságát felfogni képes és érte lelkesülni tudó férfiak választatnak.

Lehet, hogy a népszámlálási munkálat az ország némely vidékein azon balitélettel fog találkozni, mint ha az oly czélzatu puhatolás akarna lenni, mely új terhek kiszabására, adó felemelésére fogna vezetni.

Felhivatik annálfogva a törvényhatóság hogy ha területén netalán ilyféle

alaptalan aggodalmak jelei mutatkoznának, azokat elenyésztetni, s az illetőket kellőleg felvilágositani siessen.

Ha a választandó bizottsági tagok jelen körrendelet szellemét felfogják, ha a kiadott utasitást és oktatásokat valamint a használandó mintákat kellően tanulmányozzák: a siker biztosítva van. A nemzet minden egyes tagjának a törvény értelmében való közreműködése mellett s a felelős kormány szigoru felülőrködése alatt és közvetitése mellett pedig oly munkálattal fog gazdagodni a haza, mely minden müvelt államban a politikai, müveltségi és nemzetgazdasági fejlődés kiindulási pontját, s időnkint ismételve, haladásának mértékét képezi.

Kelt Pesten, 1869. évi julius hó 23-dikán.

B. Wenckheim Béla s. k.

belügyi magyar királyi minister.

Gorove István s. k.,

földmivelés-, ipar- és kereskedelmi m. kir. minister.

A

BELÜGYI S A FÖLDMIVELÉS-, IPAR- ÉS KERESKEDELEMÜGYI MINISTEREK

ÁLTAL KIADOTT

SZABÁLYOS UTASITÁS

AZ 1869. III. TÖRVÉNYCZIKK ÁLTAL ELRENDELT

NÉPSZÁMLÁLÁS

VÉGREHAJTÁSÁRA NÉZVE.

KSH Könyvtár

UTASITÁS

az 1869. deczember 31-dikei állapot szerint eszközlendő

népszámlálás végrehajtásához.

I. Népszámláló bizottságok alkotása.

1. Minden megye, kerület, szék, vidék és szab. kir. város a népszámlálási törvény kihirdetésétől számitandó legfeljebb két hét alatt közgyülést tart, és külön népszámlálási bizottságot alkot.

Tagjai a törvényhatósági bizottságok körén kivül is választhatók.

2. Ezen népszámláló bizottság tagjai oly számmal választandók, hogy megyében minden főszolgabirói, dúlói vagy hasonló járásra legalább három, szabadkerületben minden község után egy, szabad kir. városokban minden 1000 lakos után egy tag jusson.

3. A népszámláló bizottságnak, a megyei vagy városi képviselő-testület által megválasztandó elnökeinek neve és lakhelye a földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi miniszteriumnak fölterjesztendők.

4. A népszámláló bizottság a megyei vagy városi közönség kebeléből kerülvén ki, az illető hatóságok utasitani fogják tisztviselőiket, hogy ezen bizottságnak a népszámlálás végrehajtása körül mindenben és lelkiismeretesen segitségére legyenek.

II. A népszámláló bizottság elöleges teendöi.

5. A népszámláló bizottság a megyét, kerületet, széket, vidéket vagy sz. kir. várost megalakulása után azonnal számláló csoportokra osztja, olyformán, hogy minden számláló csoportba 500—1000 lélek essék. Szem előtt tartandó azonban, hogy a számlálás alapját a község képezi, minélfogva külön, habár 500-nál kevesebb lelket számláló községek vagy külön adóközséget képező puszták, telepek stb., mással egy számláló csoportba sehogy össze nem vonandók.

6. A megállapitott számláló csoportok a népszámláló bizottsági tagok közt arányosan felosztandók, kik az igy felosztott csoportok felett a közvetlen felügyeletet gyakorolják.

7. A csoportok megalakitása után azonnal jelentést tesz a bizottság elnöke a földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi miniszteriumnál arról, hogy a megye, szék város stb., hány számláló csoportra van felosztva, s mindegyik körülbelül

KSH Könyvtár

hány lélekből áll, hogy a nyomtatványok a szükséges mennyiségben megküldethessenek.

8. Minden ily számláló csoportba számláló ügynököt nevez ki a bizottság a helybeli vagy vidéki értelmesebb és megbizható lakosok közül, minők, e czélra netalán alkamazandó honvéd-tiszteken kivül, a lelkész, iskolatanitó, kántor, értelmes közbirtokosok, haszonbérlők, gazdatisztek, ügyvédek, kereskedök stb. Ez ügynök a kitüzött napon a rovatos ivek kiosztása és beszedése mellett, a bejelentési eljárásnál a számlálásra közvetlenül felügyel; a felvételi eljárásnál pedig az ivek betöltése által magát a számlálást eszközli.

Kisebb községekben e tisztre a jegyző, hivatalánál fogva, köteles.

9. A számláló ügynökök kinevezése után a népszámláló bizottság részéről a miniszteriumnak azonnal bejelentendő, vajjon az alkalmazott egyének, s a vidék nyelvismeretei szerint a számláló ivek csupán magyarul, vagy a magyaron kivül hány számláló kerületben még mely nyelven, s mily számarányban szükségesek.

10. A népszámláló bizottság minden egyes tagjának kötelességévé tétetik a népszámlálási utasitások, oktatások és minták nyomán a müködő egyéneknek a netalán szükséges utasitásokat megadni s előre kellőleg intézkedni, hogy a számlálás országszerte egy és ugyanazon napon minden fenakadás nélkül megkezdethessék és legfeljebb két hét alatt befejeztethessék.

11. A népszámláló bizottságok elnökei e czélból a földmivelés- ipar- és kereskedelemügyi miniszterium kebelében fenálló statistikai osztálylyal, mely a népszámlálás ügyét kezeli, közvetlenül leveleznek. Hivatalos levelezésök e felirat használata mellett: „a népszámlálás ügyében“, bérmentes.

III. A számbaveendő népesség és viszonyai.

12. A népszámlálás községenkint eszközlendő. Számba veendők pedig nemcsak a községben tényleg jelenlevő helybeliek és idegenek (tényleges népesség), hanem a községben illetékes távollevők is. (Jogi népesség).

13. A helybeli (illetékes) lakossághoz számitandó nemcsak a helyben született, hanem az engedélylyel bármikor, a nélkül pedig legalább egy év óta letelepedett vagy állandóan ott lakó egyén is, kinek más helyen való illetékessége ki nem deríthető. A községben jelenlevő minden más egyén a községre nézve idegennek tekintendő, s mint ilyen veendő fel.

14. A népszámlálásnál csupán a rendes hadseregnél és a magyar honvédseregnél tettleges szolgálatban levő tisztek és katonai felek, altisztek, katonák és honvédek maradnak számon kivül, kikről az alábbi 44. §. rendelkezik.

15. A rendes hadseregnél és a magyar honvédseregnél tényleges szolgálatban álló egyéneknek családjai és hozzátartozóik, szolgáik és lakóik azonban szintúgy számba vétetnek, mint a ranggal kilépett, ideiglen vagy végleg nyugdíjazott katonatisztek, katona felek, hosszasb szabadságon levő altisztek és közlegények, továbbá a tartalékosok és póttartalékosok, a rokkantak házain kivül élő hadaggastyánok és hozzátartozóik, valamint elhunyt katona- és honvédtisztek özvegyei és árváik.

16. A népesség különböző részletes viszonyai csak a tényleg jelenlevő (helybeli és idegen) népességnél vétetnek számba. E számba veendő részletek következők: a lakosság neve, neme, kora, hitfelekezete, családi állapota, hivatása vagy foglalkozása, szülőhelye, honossága vagy illetékessége, jelen vagy távolléte, olvasni, vagy irni tudása; végül pedig a lakosság illető részének védkötelezettségi viszonya, némely kiváló testi vagy lelki fogyatkozások s a távollevő helybelieknek tartózkodási helyök.

17. A lakosság e felsorolt viszonyain kivül ugyanez alkalommal számba vétetnek a köz- és magánépületek, lakosztályaik és külön rendeltetéseik szerint.

Hasonlóképen ez alkalommal számoltatnak meg következő hasznos házi állatok, u. m.: lovak, öszvérek, szamarak, szarvasmarhák, kecskék, juhok, sertések és méhkasok.

Mindezekről a megküldendő rovatos minták és oktatások bővebb utbaigazitást adnak.

IV. A népszámlálás foganatosítása körüli eljárás.

18. Általános szabályul áll, hogy a községek a számlálást maguk eszközlik. Szabad királyi és rendezett tanácscsal biró városok e szabály alól kivételt nem képezhetnek. Kisebb községekre nézve esetről-esetre a népszámláló bizottság határozza meg, vajjon maguk eszközöljék-e a számlálást, vagy, és mennyiben kell a szükséges munkaerő pótlásáról gondoskodni.

19. Külön adóközséget képező puszták külön csoportot képeznek, s mint ilyen, veendők számba.

Egyéb puszták azon községnél jönnek számitásba, melyhez adózási tekintetben tartoznak.

Tanyák, majorok, szállások, telepek, szőlőbirtokok stb. lakossága azon községnél veendő számba, melynek határában fekszenek, de a puszta, telep stb. elnevezés megtartandó.

20. A testvérfővárosban külön utasitásba foglalt módozat szerint fog a népszámlálás végrehajtatni. Szabad királyi és rendezett tanácscsal biró városokban bejelentési ivekkel, általában pedig országszerte felvételi ivekkel eszközöltetik a népszámlálás.

21. Akár bejelentési, akár fölvételi ivekkel eszközöltetik a népszámlálás, alapja mindenkor az egyes háztartás (lakófél.) A különbség a kettő között abban áll hogy a bejelentési íveket a háztartás feje maga tölti be; a felvételi ívekbe a számláló ügynök vezeti a népszámlálás alkalmából gyüjtendő adatokat. Habár valamely községben általában felvételi ívekkel eszközöltetik is a népszámlálás: kórházakban, zárdákban, nevelő-intézetekben s más nagyobb épületekben az intézet előljárósága mégis bejelentési ívet kivánhat betöltés végett.

22. A mely községben bejelentési ivekkel eszközöltetik a számlálás, a számláló ügynök idejekorán látja el az egyes házbirtokosokat vagy helyetteseiket kellő számu bejelentési ívvel (I. minta), kik ezeket deczember 28-án az egyes háztartások (lakófelek) között betöltés végett kiosztják.

KSH Könyvtár

23. Minden házbirtokosnak vagy helyettesének azon kivül külön nyomtatott utasitás (II. minta) is adatik ki, mely a bejelentési ivek betöltésére oktatván, a lakfelek között köröztetendő. Ha az illető lakfél irni nem tudna, a bejelentési iv betöltését a házbirtokos vagy helyettese, ha ezek sem irástudók, a számláló ügynök köteles eszközölni.

24. A betöltés helyességét és teljességét, akár a lakófél, akár a házbirtokos eszközölte a betöltést, ez utóbbi tartozik aláirásával vagy névjegyével igazolni. Ha a lakófél és hozzátartozóinak távolléte miatt az iv minden rovatai be nem tölthetők, azt, bejelentési ivekkel eszközölt számitásnál, a házbirtokos, felvételi ivekkel eszközölt számitásnál, a számláló ügynök, az illető iv jegyzeti rovatában világosan megemlíteni köteles.

25. Akár bejelentési, akár fölvételi ivekkel történik a számlálás: külön lakó egyének, habár családjuk sincs, külön lakófeleknek tekintendők. A családbeli egyének (gyermekek, unokák stb., a mig nem önállók) ez ivekbe akkor is bevezetendők, ha huzamosan, p. iskolázás végett, szolgálatban stb. távol vannak. A családhoz nem tartozó, bár rendesen ott lakó egyének csak akkor vezetendők be, ha ideiglen, p. utazáson, kórházban, börtönben stb. távol vannak. Mindkét esetben a távollét az illető rovatban kitüntetendő.

26. A kiosztott bejelentési iveket a házbirtokos vagy helyettese 1870 január 3-ikán a lakófelektől beszedi és külön gyüjtő lajstromba (III. minta) bevezetvén, a nála megjelenendő számláló ügynöknek átszolgáltatja.

27. Mind a bejelentési mind a fölvételi ivek betöltésének részleteit az illető ívekhez csatolt utasitás (II. és VII. minta) szabályozza.

V. A számlálás fölülvizsgálata.

28. A számlálás befejezése után a népszámláló-bizottság kötelessége az eszközlött számlálás helyességéről magának kellő meggyőződést szerezni.

29. A bejelentési ivek helyes kitöltését első sorban a házbirtokos vagy helyettese és a számláló ügynök vizsgálja meg; második sorban, valamint ha fölvételi ivekkel történt a számlálás, az illető számláló csoport részére kijelölt bizottsági tagot vagy helyettesét illeti meg a felülvizsgálat.

30. A bizottsági tagok mindkét esetben tartoznak a hozzájuk áttett bejelentési vagy fölvételi iveket átvizsgálni, az egyes rovatok tételeit az utasitással összevetni netaláni hiányokat a helyszinén helyrepótolni, illetőleg igazitani. Azonkivül annyi lakófelet vagy háztartást tartoznak fölülvizsgálni, a mennyire nézve azt szükségesnek látják; mindenesetre pedig a felülvizsgálatot úgy intézni, hogy (bejelentési ívekkel történvén a számlálás) minden nagyobb házban legalább egy lakófél, (fölvételi ivek alkalmazása esetén) kisebb házaknál pedig minden ügynöki csoportban legalább három ház lakossága felülvizsgáltassék.

31. A vizsgáló bizottsági tag által netalán teendő helyreigazitások és pótlások vörös tintával eszközlendők, aláirásával igazoltatván, hogy tőle erednek.

32. A számlálás felülvizsgálata után ez ivek községenkint csomagolva, és számukat megjelölő nyugta mellett, átteendők a népszámláló bizottsághoz, mely további feldolgozásukról gondoskodik.

33. A feldolgozás abból áll, hogy a bejelentési és fölvételi ívekben jegyzett

népességi adatok községek, járások és megyék szerint összevonassanak, mely összevonásokból az országos kimutatás készül.

VI. A számlálás befejezése utáni munkálatok és elkészitések határideje.

34. A bejelentési és fölvételi ívekben foglalt anyagnak feldolgozása a községi áttekintésben történik. A községi áttekintés (VIII. a) és b) minta) a házankint gyüjtött népszámlálási adatoknak rovatos, számszerinti összeállitása.

35. A valamely községhez tartozó puszták, tanyák, szállások, telepek stb. a községi sommázat után vezetendők be, házszámaik szerint, a községi áttekintésbe, külön összegök azonban a községével együtt egy végösszegbe összevonandó.

36. Külön adóközséget képező puszták, telepek stb. külön községi áttekintést készitenek, de elnevezésök: puszta, telep stb. megtartandó.

37. A községi áttekintés elkészitése rendszerint a községet illeti. Szab. királyi és rendezett tanácscsal biró városokban e kötelezettség alól kivétel nem történhetik. Kisebb községekben a népszámláló bizottság gondoskodik a szükséges munkaerő pótlásáról a 8. czikkben említett egyének által, vagy ha ilyenek teljesen hiányoznának, külön e czélra fogadott, napidijas munkások által végezteti azt.

38. A községi áttekintés mikénti szerkesztését az e mintához csatolt külön és részletes oktatás (IX. minta) szabályozza.

39. A számlálásnak 1870. január hó 15-ig országszerte be kellvén fejeztetni, a községi áttekintés február hó végéig múlhatatlanul elkészitendő.

40. A kész községi áttekintéseket a felülőrködő bizottsági tagok átvevén, összes mellékleteikkel (bejelentési, felvételi ívek, gyüjtőlajstromok stb.) együtt, legfeljebb két hét alatt elkészitik a járási áttekintést.

41. A járási áttekintés (X. minta) a községi áttekintések végsommáinak hasonló rovatok szerinti összevonása. A bizottsági tagok ezeket szintén összes mellékleteikkel együtt átteszik a megye (kerület, szék, vidék) népszámláló bizottságának elnökéhez, a ki összeállittatván belőlök a megyei áttekintést, mely a járási áttekintés végsommáinak hasonló rovatok szerinti összevonásából áll, azt márczius hó végeig beküldi a statistikai központi hivatalnak.

42. Szabad kir. városok a községi áttekintést összes mellékleteivel együtt legfeljebb márczius hó 15-ig közvetlenül küldik be a statistikai központi hivatalba.

A községi, járási és megyei áttekintés két-két példányban készitendő, s egyik példánya az illető hatóságnál megtartandó.

43. A népszámlálás országos összeállitását a statistikai hivatal eszközli, mely a munkálat vezetésével levén megbizva, közzétételéről is gondoskodik.

VII. A rendes hadseregnél és a magyar kir. honvédseregnél szolgálatban levő, valamint a külföldön tartózkodó hazabeliek és az országban tartózkodó külföldiek számbavétele.

44. A rendes hadseregnél, valamint a magyar honvédseregnél tettleg szolgálatban levő tisztek, altisztek, katonák, honvédek és katonai felek számbavétele iránt a magyar kir. földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi miniszterium

KSH könyvtár

közvetlen érintkezésbe lép a közös hadügyi s a m. kir. honvédelmi miniszteriummal.

45. A magyar határőrvidék lakosságának számbavétele iránt a magyar kir. miniszterium a közös hadügyminiszteriummal együttesen fog eljárni.

46. Azon távollevő hazabeliek számbavétele iránt, kik a birodalmi tanácsban képviselt országokban tartózkodnak, az ausztriai cs. kir. belügyi miniszterium, a külföldön tartózkodó hazabeliek iránt a közös külügyminiszterium fogja a szükséges felvilágositásokat szolgáltatni. A magyar korona országaiban tartózkodó ausztriai tartományokbeli lakosok iránt a magyar kir. miniszterium fogja megadni a kivánt adatokat.

VIII. A népszámlálás költségeiről.

47. A népszámlálás eszközléséhez szükséges nyomtatványok költségeit az állam viseli, s a kormány a mintákat és utasitásokat saját költségén szállitja a törvényhatóságokhoz, melyek szétosztásukról maguk gondoskodnak.

48. A községekre külön pénzbeli teher nem rovatik; de a számláló bizottsági tagoknak, ügynököknek s a számlálásnál netalán alkalmazandó honvédtiszteknek és altiszteknek szükséges fuvarozásáról és szállásáról a népszámlálási törvény 4-dik szakasza értelmében azon község gondoskodik, melynek megszámláltatása érdekében az utazás történt.

49. A számlálás maga első sorban a községi tisztviselőket illetvén, díj nélkül teljesitendő. Csak ha a községi tisztviselők erre képtelenek, a 8-dik pontban emlitett egyének közül pedig senki sem ajánlkozik, van a bizottságnak joga rendkivülileg napidíjat élvező póterőket alkalmazni. Ez esetben első sorban a vidéken elhelyezett honvéd-zászlóaljak és századok tisztjei és alkalmas altisztjei, második sorban külön e czélra felfogadott napdíjasok alkalmazandók.

50. Ugyanily erők csupán a községi áttekintés szerkesztésénél vétethetnek még igénybe.

51. Az ez esetekben a népszámláló bizottság elnöke által utalványozandó napidíj 2 frtig emelkedhetik az egyén munkája és minősége szerint, mely napidijaknak költségeit, szigoru számoltatás mellett, az állam viseli.

52. A rendkivülileg alkalmazandó fizetett munkások száma, napidíja és az igénybe vett munkanapok mennyisége kellőleg indokolva, esetről-esetre a statistikai hivatalnak előre bejelentendő, mely a költség folyóvá tételéről gondoskodik.

53. Szabad királyi és rendezett tanácscsal biró városokban az állam semmiféle költséget (a nyomtatványokon kivül) nem visel, valamint a járási és megyei áttekintések is, a népszámláló bizottság által csak a hatóságok meglevő hivatalos erőinek igénybe vétele mellett készitendők.

54. Ha valamely község a népszámláló bizottság által a számlálási munka teljesitésére képesnek nyilvánittatott, és mindamellett hibás és haszonvehetetlen munkát terjeszt elő: a népszámlálás, a népszámláló bizottság felelőssége mellett, s az általa kijelölendő fizetett egyének által, az illetők rovására fog ismételve végrehajtatni.

55. Ha valakinek hanyagsága vagy roszakarata miatt a számlálást ismételni kellene, az ebből eredt s a törvény 3-dik szakasza értelmében általa megtéritendő költségeket a népszámláló bizottság állapitja meg; behajtásuk az első fokozatu rendőri hatóságot (szolgabiró, kapitány, rendőri igazgató stb.) illeti.

56. A törvény ugyan e szakasza értelmében alkalmazható birság eseteit szintén a népszámláló bizottság állapitja meg; a fokozat meghatározása pedig hasonlóképen a fentebb emlitett hatóságot illeti.

57. Mind a birság, mind a számlálás ismétléséből származott és behajtott költség az illető község pénztárában 6 hónapig letéteményképen őrizendő. Ha ez idő alatt az elmarasztalt fél keresetet nem indit, vagy az illetékes bíróság keresetétől elüti, a birság a község pénztárának esik javára. A behajtott költség-összegek, az államnak e czélra előlegezett költségei megtéritésére levén forditandók, a törvényhatóságok által a községektől begyüjtendők s a földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi miniszter kivánatára az állami főpénztárba szállitandók.

58. Ha valamely megye, kerület, vidék, szék vagy város helyi viszonyainál fogva ez utasitásokra nézve némely módosításokat hozna javaslatba, szabadságában áll, a törvény életbelépte napjától számitott négy hét alatt, ez iránt a földmivelés-ipar- és kereskedelemügyi miniszterhez felterjesztést tenni, ki ezen felterjesztés megbirálása után ez iránt véglegesen intézkedik.

KSH Könyvtár

I.

Ország .....
Megye (kerület, szék, vidék) .....
Város (község) .....

Bejelentési ív

a népesség és háziállatok számlálására

az 1869. december 31-diki állapot szerint.

Városrész ..... *Házszám* =====

Utcza ..... *Lakásszám* =====

A lakás van
- a pinczében ? .....
- földszint ? .....
- félemeleten ? .....
- hányadik emeleten ? .....
- padláson ? .....

A lakást képezi hány
- szoba ? .....
- kamra ? .....
- előszoba ? .....
- konyha ? .....

Csupán lakásra szolgál-e ? .....

Üzletre is szolgál-e, és milyenre ? .....
- bolt ? .....
- kamra ? .....
- pincze ? .....
- félszer (szín) .....
- raktár ? .....
- istálló ? .....
- akol (hodály) ? .....
- csűr (pajta) ? .....

Jegyzet. 1.) A lakófél által a bejelentési ívbe felveendő még nem önálló családbeli egyének akkor is bevezetendők, ha az ország határain belől vagy kivűl, valamely osztrák tartományban vagy külföldön, vagy a rendes katonaságnál levő tettleges szolgálatban ideiglen vagy huzamosan távol vannak.

Ellenben a családhoz nem tartozó, bár rendesen ott lakó, de az országban bárhol tartózkodók, (kétszeres összeirás kikerülése végett), miután tartózkodási helyükön fognak számbavétetni, itt csak akkor irandók be, ha például utazáson, börtönben stb. ideiglen távol vannak. Ha távollétök h u z a m o s, itt semmikép be nem irandók.

2.) A rendes katonasághoz tartozó lakfél csak családját, hozzátartozóit, azontul pedig szolgáit vagy lakóit köteles a bejelentési ívbe felvenni. Mindazonáltal ranggal kilépett, ideiglen vagy végleg nyugdijazott katonatisztek, katonai felek és hivatalnokok, szabadságon levő altisztek és közlegények, továbbá a tartalékosok és póttartalékosok, hadaggastyánok és hozzátartozóik, valamint elhunyt tisztek özvegyei és árvái — ha ugyan külön bejelentési ívet be nem töltöttek — szintén fölveendők a bejelentési ívbe.

3.) A hadkötelékhez tartozó, tettleges szolgálatban levő szabadságosok-, vagy tartalékosok- és póttartalékosoknál, ugyszintén a külön kiteendő kiszolgált katonáknál megjegyzendő : tiszt, altiszt vagy közlegény-e, vagy volt-e az illető.

KSH Könyvtár

0	1	2	3		4	5	6	7
Folyó lakásszám	A lakó személyek folyó száma	A lakók vezeték- és keresztneve, címe és rangja	neme		születési éve	vallása	családi állapota	hivatása vagy
		Bevezetendők pedig következő sorban: a család (háztartás) feje; neje; gyermekei, unokái, stb. kor szerint; a lakásban résztvevő rokonok vagy más, habár fizetés mellett ott tartózkodó egyének; csak ideiglen jelenlevő családtagok, rokonok vagy idegenek (vendégek); szolgák cselédek és segédmunkások (legény, inas), ha a háznál laknak; albérlők, minden hozzátartozóikkal; szobatársak, ágyrajárók stb.	az egyén neme az illető rovatba vezetendő 1 által tüntetetik ki			t. i. római-, görög-, örmény-, katholikus; görög-, örmény-, keleti egyházbeli; helvét-, ágostai-evangelikus; unitárius, más keresztyén hitfelekezetü; mózes vallásu; más nem keresztyén hitfelekezetü-e az illető?	t. i. nőtlen, hajadon, házas, özvegy, elvált-e az illető egyén?	t. i. hivatala, keresete vagy ipara; hivatalnokoknál p. o. állami, megyei, községi-e vagy ki hivatalnoka? az ipar és kereseték határozottan megjelölendő; ha nőnek vagy 14 éven felüli egyénnek külön keresete van, az is kiteendő; ha valakinek semmi bizonyos mestersége nincs, kiteendő pénzéből él-e vagy alamizsnából? csak 14 éven alóli egyéneknél maradhat e rovat, kitölteltenül, ha ugyan a gazdaságnál, gyárban vagy mesterségnél stb. nincsenek alkalmazva.
			férfi	nő				

8	9	10		11		12		13		14
foglalkozási viszonya	szülőhelye	honossága		jelenléte:		távolléte		a helybeliek közül		Jegyzet
				egy hónapon						
munka- vagy szolgálati viszonya; e rovatban ki kell tüntetni, vajjon az illető a kijelölt foglalkozásnál önállóan mint vállalkozó, vagy mint segéd működik-e, vajjon mint tulajdonos, haszonbérlő, évi vagy havi bér, vagy napszám szerint dolgozik-e gazdaságnál, gyárban stb.; mesterlegény inas-e valamely mesteréségnél? birtokos, segéd, könyvvezető, inas-e valamely üzletben? szolgálatban van-e a háztartásnál? stb.	állam, ország, megye, kerület, szék, vidék, város, község	Itt a megfelelő rovatba vezetendő 1. által megjelölendő, vajjon az illető a községben illetékes (helybeli)-e vagy nem illetékes? (idegen)		innen ideiglen	tul huzamosan	innen ideiglen	tul huzamosan	olvasni	irni, olvasni	Ide bejegyzendő, ha az illető vak vagy siketnéma, elmebeteg, hülye; továbbá, ha az illető a rendes katonasághoz, honvédséghez, szabadságosokhoz, aggasztyánokhoz, tartalékosok- vagy póttartalékosokhoz tartozik; továbbá, vajjon kisolgált katona-e? ezeknél s a szabadságosoknál és tartalékosoknál kiteendő: tiszt, altiszt vagy közlegény volt-e az illető? idegeneknél kiteendő az ország, a hol honos, távollevőknél — kivéve a katonaságnál levőknél — ki'eendő a megye és község, ha az országon belől vagy az ország, a hol az illető külföldön létezik.
		helybeli	idegen	példul mint átutazó, vendég, látogató stb.		példul mint cseléd, tanuló, vándorláson, katonaságnál stb.		tud-e?		
								az illető rovatba vezetendő *tud* vagy *nem*, által kitüntetendő, vajjon olvasni, vagy olvasni s irni tud-e az illető?		

KSH Könyvtár

Házi állatok számbavétele.

Folyó lakásszám				
Ló	csödör	fajta	nehéz	
			könnyü	
		összesen		
	kancza	fajta	nehéz	
			könnyü	
		összesen		
	herélt	fajta	nehéz	
			könnyü	
		összesen		
	a betöltött 3-ik évig	csikó		
Szarvasmarha	öszvér			
	szamár			
	magyar	bika		
		tehén		
		ökör		
		borju (a betöltött 3-ik évig)		
	svájczi (csira, riska)	bika		
		tehén		
		ökör		
		borju (a betöltött 3-ik évig)		
	bivaly			
Juh	nemesitett			
	közönséges			
kecske				
sertés				
méhkas				

II.

Oktatás

a bejelentési ív helyes betöltéséhez.

1. Minden, értelmiségénél fogva arra képes lakófél, a mennyiben elkülönzött háztartással bir, külön bejelentési ivet tartozik betölteni. Külön lakó egyének, habár családjuk nincs, külön lakó feleknek tekintetnek. A mely fél valamely házban üzleti vagy mesterségi helyiséget bir, de abban nem lakik, lakófélnek nem tekinthető s a bejelentési ivbe fel nem veendő. A bejelentési ívbe a családbeli egyének akkor is bevezetendők, ha az ország határain belül vagy kivül, vagy a rendes katonaságnál való szolgálatban bárhol, ha huzamosan is távol vannak; de távollétök az illető rovatban megjelölendő.

Ellenben a családhoz nem tartozó, bár rendesen ott lakó, de az ország határain belül tartózkodók, miután tartózkodási helyükön fognak összeiratni, itt csak akkor veendők fel, ha ideiglen, p. utazáson, kórházban, börtönben stb. távol vannak. Huzamos távollét esetére pedig semmikép be nem irandók.

2. A rendes katonasághoz tartozó és tettleg szolgálatban levő valamely lakófél csak családját, hozzátartozóit, szolgáit vagy azon lakóit tartozik a bejelentési ívbe vezetni, kik a hadkötelékhez nem tartoznak.

3. A ranggal kilépett, ideiglen vagy végleg nyugdijazott katonatisztek, katonai felek és hivatalnokok, szabadságon levő altisztek és közlegények, továbbá a tartalékosok, hadaggastyánok, valamint hozzátartozóik és elhunyt tisztek özvegyei és árvái — ha ugyan maguk ki nem töltöttek egy ivet — a bejelentési ívbe szintén felveendők.

4. A bejelentési iv akár a családfő, akár a lakfél más tagja által tölthető be; teljessége és helyessége azonban a családfő által, aláirásával igazolandó.

5. Ha a lakófél nem irástudó vagy a számlálás idejében távol van, a háztulajdonos vagy helyettese tartozik a bejelentési ivet, a mennyire tőle telik, kitölteni, az üresen maradt rovatokat pedig a számláló ügynök előtt okadatolni.

6. A bejelentési iv czimlapján az ország, megye, kerület, szék vagy vidék, ugyszintén a város vagy község neve is olvashatólag kiirandó. Itt feljegyzendő egyuttal az illető házszám, nagyobb városokban pedig a város és utcza neve is.

KSH Könyvtár

7. A lakrész megjelölése az illető lakosztályt jelző, a czimlapon foglalt rovatban egyszerü „ott“ szócskával, vagy az emeletet megjelölő (I., II., III. stb.) római számmal történik. A lakást képező különböző részeket az illető rovat mellé teendő közönséges szám jelzi.

8. Ha az illető helyiség csupán lakásra szolgál, az üzletet emlitő sor kitörlendő; ellenkező esetben az üzlet neme világosan kiteendő.

9. A nem lakásra szánt helyiségek minősége az illető elnevezés mellé teendő szám által jelöltetik meg, ha pedig az iven elő nem sorolt külön nevezetü helyiségek is léteznek, azok az üresen maradt sorokban névvel és számmal is kiteendők.

10. A bejelentési iv homlokzatán lovő jegyzet a kitöltésnél mindig szem előtt tartandó.

11. A bejelentési iv egyes rovataiba ki és mi vezetendő, az emlitett iv rovat fejében külön ki van tüntetve; a foglalkozásra nézve azonban megjegyzendő, hogy a mely lakónak többféle foglalkozása, keresete van, csakis főfoglalkozása, keresete — mely után nagyrészt él — vezetendő az illető rovatba.

12. A bejelentési iv hátán levő rovatokba az egy lakófél birtokához tartozó házi állatok pontosan és lelkiismeretesen bevezetendők.

III.

Megye .....

Község .....

Házszám..... A háztulajdonos neve.....

Házi gyüjtő-lajstrom

az 1869-diki népszámlálás czéljából készült bejelentési ívek számára.

A lakás száma	Az illető neve, a ki a bejelentési ívet kiállitotta	A bejelentési ívek száma	Jegyzet.

KSH Könyvtár

IV.

Oktatás

a bejelentési íveknek a háztulajdonosok vagy helyetteseik általi beszedésére s a gyüjtő-lajstrom kiállitására.

1. A háztulajdonos vagy helyettese a számláló ügynöktől átvett bejelentési ivek küllapjára rávezeti a házszámot és az illető lakás számát. A lakások számozására megtartja a házbér-adó-bejelentésnél eddig szokásban volt számozást. A hol pedig házbér-adó nincs: vagy a már megszokott számozást tartja meg, vagy pedig a legalsó lakástól a legfelsőig, természetes sorrendet követ.

2. Az átvett bejelentési íveket deczember 28-án kiosztja a lakófélnek, a II. alatti oktatást pedig a házban körözteti. Ha maga is a házban lakik, szintén köteles egy külön bejelentési ívet kitölteni.

3. Az ívek beszedése 1870. jan. 3-dikán történik. Ez alkalommal meggyőződik róla, vajjon valamennyi lakófél kitöltötte-e az íveket s aláirta-e azokat? Az észrevett hiányokat a számláló ügynöknek bejelentvén, vele s az illető lakóféllel együtt azokat pótolni, a hibákat helyreigazitani törekszik.

4. A beszedett bejelentési iveket ezen lajstromba kellően bevezeti s rávezetendő aláirásával bizonyitja: „hogy egy lakófél sincs mellőzve vagy kihagyva.“

5. Ha valamely lakás 1869 deczember 31-dikén üresen állt volna, azt a „jegyzet“ rovatában tartozik kitüntetni.

6. A bejelentési íveket összefüzve, a lajstrommal együtt, 1870. január 4-dikén tartozik a számláló ügynöknek kézbesíteni.

V.

Megye.....

Járás..... Község.....

Községi gyüjtő-lajstrom

a fölvételi és bejelentési ívek számára.

Házszám	A lakófelek száma	Bejelentési ívek száma	Fölvételi ívek száma	Jegyzet

KSH Könyvtár

VI.

Ország .....

Megye (kerület, szék, vidék) .....

Község .....

Fölvételi ív

a népesség és háziállatok számlálására

az 1869. december 31-diki állapot szerint

Utcza ..... *Házszám* =====

A lakás van
- pinczében ? .....
- földszint ? .....
- félemeleten ? .....
- hányadik emeleten ? .....
- padláson ? .....

A lakást képezi hány
- szoba ? .....
- kamra ? .....
- előszoba ? .....
- konyha ? .....

Csupán lakásra szolgál-e ? .....

Űzletre is szolgál-e, és milyenre ? .....
- bolt ? .....
- kamra ? .....
- pincze ? .....
- félszer (szín) ? .....
- raktár ? .....
- istálló ? .....
- akol (hodály) ? .....
- csűr (pajta) ? .....

Jegyzet. 1.) A fölvételi ívbe felveendő még nem önálló családbeli egyének akkor is bevezetendők, ha az ország határain belől vagy kivül, valamely osztrák tartományban vagy külföldön, vagy a rendes katonaságnál lévő tettleges szolgálatban ideiglen vagy huzamosan távol vannak.

Ellenben a családhoz nem tartozó, bár rendesen ott lakó, de az országban bárhol tartózkodók, — kétszeres összeirás kikerülése végett, miután tartózkodási helyükön fognak számbavétetni, — itt csak akkor irandók be, ha például utazáson, börtönben stb. ideiglen távol vannak. Ila távollétök huzamos, itt semmikép be nem irandók.

2.) A rendes katonasághoz tartozó lakfélnek csak családja, hozzátartozói, azontul pedig szolgái vagy lakói irandók be a fölvételi ívbe. Mindazonáltal ranggal kilépett, ideiglen vagy végleg nyugdíjazott katonatisztek, katonai felek és hivatalnokok, szabadságon levő altisztek és közlegények, továbbá a tartalékosok és póttartalékosok, hadaggastyánok és hozzátartozóik, valamint elhunyt tisztek özvegyei és árvái szintén beirandók a fölvételi ívbe.

3.) A hadkötelékhez tartozó, tettleges szolgálatban levő szabadságosok- vagy tartalékosok- és póttartalékosoknál, ugyszintén a külön kiteendő kiszolgált katonáknál megjegyzendő: tiszt-, altiszt- vagy közlegény-e, vagy volt-e az illető ?

KSH Könyvtár

0	1	2	3	4	5	6	7
Folyó lakásszám	A lakó személyek folyó száma	A lakók vezeték- és keresztneve, czíme és rangja	neme	születési éve	vallása	családi állapota	hivatása vagy
		Bevezetendők pedig következő sorban: a család (háztartás) feje; neje; gyermekei, unokái, stb. kor szerint; a lakásban résztvevő rokonok vagy más, habár fizetés mellett ott tartózkodó egyének; csak ideiglen jelenlevő családtagok, rokonok vagy idegenek (vendégek); szolgák cselédek és segédmunkások (legény, inas), ha a háznál laknak; albérlők, minden hozzátartozóikkal; szobatársak, ágyrajárók stb.	az egyén neme az illető rovatba vezetendő 1 által tüntettetik ki: férfi / nő		t. i. római-, görög-, örmény-, katholikus; görög-, örmény-, keleti egyházbeli; helvét-, ágostai-evangelikus; unitárius, más keresztyén hitfelekezetü; mózes vallásu; más nem keresztyén hitfelekezetü-e az illető?	t. i. nőtlen, hajadon, házas, özvegy, elvált-e az illető egyén?	t. i. hivatala, keresete vagy ipara; hivatalnokoknál p. o. állami, megyei, községi-e vagy ki hivatalnoka? az ipar és keresetág határozottan megjelölendő; ha nőnek vagy 14 éven felüli egyénnek külön keresete van, az is kiteendő; ha valakinek semmi bizonyos mestersége nincs, kiteendő pénzéből él-e vagy alamizsnából? csak 14 éven alóli egyéneknél maradhat e rovat kitöltetlenül, ha ugyan a gazdaságnál, gyárban vagy mesterségnél stb. nincsenek alkalmazva.

8	9	10		11	12	13	14
foglalkozási viszonya	szülőhelye	honossága		jelenléte	távolléte	a helybeliek közül	Jegyzet
				egy hónapon		olvasni / írni, olvasni	
munka- vagy szolgálati viszonya; e rovatban ki kell tüntetni, vajjon az illető a kijelölt foglalkozásnál önállóan mint vállalkozó, vagy mint segéd működik-e, vajjon mint tulajdonos, haszonbérlő, évi vagy havi bér, vagy napszám szerint dolgozik-e gazdaságnál, gyárban stb.; mesterlegény inas-e valamely mesterségnél? birtokos, segéd, könyvvezető, inas-e valamely üzletben? szolgálatban van-e a háztartásnál? stb.	állam, ország; megye, kerület, szék, vidék; város, község	Itt a megfelelő rovatba vezetendő 1. által megjelölendő, vajjon az illető a községben illetékes (helybeli)-e vagy nem illetékes? (idegen)	helybeli / idegen	innen ideiglen / tul huzamosan	innen ideiglen / tul huzamosan	tud-e?	Ide bejegyzendő, ha az illető vak vagy siketnéma, elmebeteg, hülye; továbbá, ha az illető a rendes katonasághoz, honvédséghez, szabadságosokhoz, aggastyánokhoz, tartalékosok- vagy póttartalékosokhoz tartozik; továbbá, vajjon kiszolgált katona-e? ezeknél s a szabadságosoknál és tartalékosoknál kiteendő: tiszt, altiszt vagy közlegény volt-e az illető? idegeneknél kiteendő az ország, a hol honos, távollevőknél — kivéve a katonaságnál levőknél — kiteendő a megye és község, ha az országon belől vagy az ország, a hol az illető külföldön létezik.
				példa. mint átutazó, vendég, látogató stb.	példa. mint cseléd, tanuló, vándorlásson, katonaságnál stb.	az illető rovatba vezetendő *tud* vagy *nem*, által kitüntetendő, vajjon olvasni, vagy olvasni s irni tud-e az illető?	

KSH Könyvtár

Házi állatok számbavétele.	Folyó lakásszám			
	Ló	csödör	fajta	nehéz
				könnyü
			összesen	
		kancza	fajta	nehéz
				könnyü
			összesen	
		herélt	fajta	nehéz
				könnyü
			összesen	
		csikó	a betöltött 3-ik évig	
	öszvér			
	szamár			
	Szarvasmarha	magyar	bika	
			tehén	
			ökör	
			borju (a betöltött 3-ik évig)	
		svájczi (csira, riska)	bika	
			tehén	
			ökör	
			borju (a betöltött 3-ik évig)	
			bivaly	
	Juh		nemesitett	
			közönséges	
	kecske			
	sertés			
	méhkas			

VII.

Oktatás

a felvételi ívek betöltéséhez számláló ügynökök és vizsgáló bizottsági tagok számára.

1. A számláló ügynök számláló csoportja számára a szükséges számú felvételi íveket kapja olyképen, hogy minden házra külön boriték ív essék, melybe a lakók száma szerint a szükséges belső ívek illesztendők.

2. Ez ívekkel ellátva, 1870. január 3-kán megjelenik a neki kijelölt házakban, és mindenekelőtt az utcza (ha kell, városrész) nevét az ív külső részének illető sorába irja, és a ház számát ugyanott bevezeti a megfelelő rovatba. Azontul az egyes házakban levő lakások szokott számozásához alkalmazkodván, vagy a hol ez megállapítva nincs, a legalsótól a legfelsőig menve, minden lakfélnek folyó számot ad, melyet a 0-val jelzett első rovatba vezet, és az egyes lakáshoz tartozó személyeknél az 1-el jelzett rovatban mindig ujra egyen kezdve; addigfolytat, mig az utolsó is bevezetve nincs.

3. A 2-dik rovatba jön a lakók vezeték- és keresztneve; netaláni czime és rangja, és pedig következő sorban:

a család vagy háztartás feje, neje, gyermekei, unokái stb. kor szerint, a legöregebbtől le a legifjabbikig;

a lakásban résztvevő rokonok vagy más, habár fizetés mellett ott tartózkodó egyének;

csak ideiglen jelenlevő családtagok, rokonok vagy idegenek (vendégek); szolgák, cselédek és segédmunkások (legények, inasok stb.), ha a háznál laknak; albérlők minden hozzátartozóikkal, szobatársak, ágyrajárók stb.

4. Megjegyzendő, hogy mindez egyének akkor is bevezetendők a felvételi ívbe, ha ideiglen, például utazáson, kórházban stb. a háztól távol vannak. A lakófél gyermekei, unokái stb. (a mig nem önállóak,) pedig akkor is bevezetendők, ha huzamosan p. iskolában, szolgálatban, vándorláson, katonaságnál stb. távol vannak. Ha valamely ekkép bevezetendő személy ugyanazon község más házában tartózkodik, kiteendő, hogy (a lakástól) távol van.

5. A rendes katonasághoz vagy honvédséghez tartozó és tettleges szolgálatban levő lakfélnek csak családja és hozzátartozói, azontul szolgái és lakói vezetendők be a felvételi ívbe. Mindazonáltal a tettleges katonai vagy honvédi szolgálatban távol levő családtagok, azontul ranggal kilépett, ideiglen vagy végleg nyugdijazott tisztek, katonai felek és hivatalnokok, szabadságon levő altisztek és közlegények, továbbá tartaléko-

KSH Könyvtár

sok, póttartalékosok, hadaggastyánok és hozzátartozóik, valamint elhunyt tisztek özvegyei és árvái — ha maguk ki nem töltöttek egy bejelentési ívet — szintén felveendők.

6. A 3-dik rovat két alrovatában az egyén neme, az illető rovatba vezetendő 1 által tüntetendő ki.

7. A negyedik rovatba az illető egyén születési évének száma jegyeztetik.

8. Az 5-dik rovatba a lakó vallásául beirandó, vajjon római-, görög- vagy örmény-katholikus; görög-, örmény-keleti egyházbeli; helvét vagy ágostai-evangelikus; unitarius; más keresztyén hitfelekezetü; mózes vallásu; más nem keresztyén hitfelekezetü-e az illető?

9. A 6-dik rovatba a lakó családi állapota beirandó, a szerint t. i., vajjon nőtlen, hajadon, házas, özvegy vagy elvált-e az illető?

10. A 7. és 8. rovatba a lakófelek hivatása vagy foglalkozása irandó.

E szerint a 7-dik rovatba jön: hivatalnok-e valaki, és pedig állami, megyei vagy községi vagy magánhivatalnok-e, és kié? az ipar és kereseti ág határozottan megjelölendő; ha nőnek vagy 14 éven felüli egyénnek külön keresete van, az is kiteendő; különben a háztartás vezetése, iskcláztatás vagy efféle irandó ezen rovatba; ha valakinek semmi bizonyos mestersége vagy keresete nincs, kiteendő: pénzéből él-e, vagy alamizsnából; csak 14 éven alóli egyéneknél maradhat-e rovat kitöltetlenül, ha ugyan gyárban, bányában, gazdaságnál vagy mesterségnél stb. nincsenek alkalmazva; a foglalkozásra nézve azonban megjegyzendő, hogy a mely lakófélnek többféle alkalmazása van, csakis azon foglalkozása, mely után nagyrészt él, vezetendő az illető rovatba.

11. A 8-dik rovatba az illetőnek munka- vagy szolgálati-viszonya jö'; olyformán ugyanis, hogy ki kell tüntetni, vajjon az illető a kijelölt foglalkozásnál önállóan mint vállalkozó, vagy mint segéd müködik-e; vajjon mint tulajdonos, haszonbérlő, évi vagy havi bér mellett vagy napszám szerint dolgozik-e; mester, legény, inas-e valamely mesterségnél; birtokos, segéd, könyvező, inas-e valamely üzletben; szolgálatban van-e a háztartásnál? stb.

12. A 9-dik rovatban szülőhelyül idegeneknél az állam és ország, belföldieknél a megye, kerület, szék, vidék, város vagy község kiteendő.

13. A 10-dik rovatban a honosság az illető rovatba vezetendő 1 által tüntetetik ki. Helybelinek mindaz tekintendő, ki a községben egy év óta van megtelepedve s abban állandóan lakik, azonkivül pedig más községbe való illetékességét, a számlálás alkalmával ki nem mutathatja.

Megyjegyzendő, hogy az illetékességnek ilyképeni meghatározása csak a népszámlálásra nézve áll, azontul pedig a község semminemü jogait sem nem sérti, sem meg nem másitja.

A 11-dik rovatban a jelenlét az illető rovatba vezetett 1 által tüntetendő ki; és pedig ideiglen jelenlevőnek az veendő, kinek jelenléte egy hónapon tul nem terjed; huzamosan jelenlevőnek ellenben az, kinél a jelenlét ez időt meghaladja.

14. A 12-dik rovatban, az illető alrovatba vezetett 1. egy által kitüntetendő, hogy a családhoz tartozó egyén ideiglen vagy huzamosan az ország valamely más községében, egyik osztrák tartományban vagy külföldön tartózkodván, távol van.

15. A 13-dik rovat a müveltségi fokot mutatja. Itt az illető rovatba vezetendő *tud* vagy *nem* szócska által kitüntetendő, vajjon irni és olvasni, vagy csupán olvasni tud-e, vagy épen nem tud-e az illető.

16, A jegyzeteknek szánt 14-dik rovatban kiteendő: vak vagy siketnéma, elmebeteg vagy hülye-e az illető; itt tüntetendő ki a számlálásnál jelenlevőknek a rendes katonasághoz való viszonya, egyuttal az is, ha valamely kiszolgált katona a hadseregben tiszt, altiszt vagy közlegény volt-e; itt jelölendő ki egyuttal az állam vagy ország, a hol a 13-dik rovatban kitüntetett távollevők, kivéve a katonaságnál és honvédségnél való tettleges szolgálatban levők, a népszámlálás idején tartózkodnak. Ez utóbbiaknál elég megjelölni, hogy a „hadseregnél," „honvédségnél" vannak.

17, Külön lakó egyének, habár családjuk nincs, külön lakó feleknek tekintendők, s a felvételi ív 1 rovatába külön sorszám alatt vezetendők.

18. A mely fél valamely házban üzleti vagy mesterségi helyiséget tart, de abban nem lakik, külön lakó félnek nem tekinthető, s a felvételi ívbe be sem jegyeztetik.

19. Ha a számláló ügynök kerületébe eső ház, vagy az általa felveendő házak valamely lakása 1869. december 31-én üresen maradt volna, az a 14-dik „jegyzeti" rovatban szintén kitüntetendő.

20. Befejezvén a számláló ügynök a lakók személyi viszonyaira vonatkozó, s a belső 0—14-dik rovatokba eső adatok bevezetését, a minden egyes lakófélhez tartozó személyek bevezetése után egy erős vonást huz, valamennyi rovaton keresztül s a következő lakfél bevezetését új sorszámmal kezdi. Egy-egy ház összes lakófeleinek bevezetése után kettős vonás huzatik, s az egyes számokkal betöltött rovatok sommáztatnak; az egyes lakófelek utolsó sorszámai összegének ki kell adni az egész ház lakóinak összegét.

21. A lakviszonyok kitüntetése végett a számláló ügynök a felvételi ív küllapján levő megfelelő rovatok (t. i. „a lakás van") mellé a lakás számát vezeti. „A lakást képezi hány" rovatok mellé pedig a lakás folyószámán kivül a helyiségek mennyiségét is följegyzi s ezt valamennyi rovaton keresztül folytatja.

22. A felvételi ív hátán levő rovatokba az egy házban található hasznos állatok száma az egyes rovatokba hiven és lelkiismeretesen bevezetendő, és pedig a ló és szarvasmarha nem szerint, azonkivül pedig lovaknál, vajjon nehéz vagy könnyü fajtáju-e? szarvasmarhánál: külföldi fajta (svájczi, csira, riska stb.) vagy magyar? juhoknál: nemesitett, vagy közönséges magyar faj-e?

KSH Könyvtár

Megye .....

Járás .....

Község .....

VIII. a.

Községi áttekintés

a jelenlevő népességnek

nem, vallás, állapot, honosság, jelen- és távollét, miveltségi fok és kor szerinti

SZÁMBAVÉTELÉRE.

KSH Könyvtár

| Házszám | Lakófelek száma | népesség | Jelenlevő | | |

| | | |

| A házak száma | A jelenlevő népesség főösszege | papok, lelkészek | Közhivatalnokok | | | tanítók | tanulók | írók | művészek | ügyvédek | Egészségügyi személyek | | | | | | Foglalkozásban a | | | | | |

Folyó lakásszám				
Ló	csődör	fajta	nehéz	
			könnyü	
		összesen		
	kancza	fajta	nehéz	
			könnyü	
		összesen		
	herélt	fajta	nehéz	
			könnyü	
		összesen		
	csikó	a betöltött 3-ik évig		
Szarvasmarha	öszvér			
	szamár			
	magyar	bika		
		tehén		
		ökör		
		borju (a betöltött 3-ik évig)		
	svájczi (csira, riska)	bika		
		tehén		
		ökör		
		borju (a betöltött 3-ik évig)		
	bivaly			
Juh	nemesitett			
	közönséges			
kecske				
sertés				
méhkas				

Megye.....

Járás.....

Község.....

1-ső melléklet

a községi áttekintéshez.

A katonai egyének kimutatása.

Folyó házszám	A rendes katonaságnál			Honvéd	A hadseregnél volt szolgálatban mint		
	tettleges szolgálatban távol van	szabadságos	tartalékos		tiszt	altiszt	közlegény
1	2	3	4	5	6	7	8

KSH Könyvtár

Megye.....

Járás.....

Község.....

2-dik melléklet,

a községi áttekintéshez.

A jelenlevő idegenek és távollevő helybeliek honosságuk és tartózkodásuk szerinti kimutása.

Jelenlevő idegenek							Távollevő helybeliek						
Mely austriai ország vagy tartományból	férfi	nő	A külföld mely országából	férfi	nő	Összesen	Mely austriai ország- vagy tartományban	férfi	nő	A külföld mely országában	férfi	nő	Összesen
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
Összesen							Összesen						

Megye.....

Járás.....

Község.....

3-dik melléklet,

a községi áttekintéshez.

A köz- és magán-épületek kimutatása.

Folyó házszám	Középületek								Ha lakásra szolgál, hány			Jegyzetek (Itt a középület helyisége s a netalán lakott részek a túllapon foglalt rovatok szerint részletezendők.)
	egyházi	iskolai	megyei	városi vagy községi	katonai	állami	egyéb		tisztviselő vagy bérlő	család tagja	cselédje	
	czélokra szolgál								lakja azt			
1	2	3	4	5	6	7	8		9	10	11	12

Jegyzet. A középületek rendeltetésük szerint felsorolandók.

A lakás fekvése a bejelentési iv illető kérdései szerint akkép megjelölendő a 15-dik rovatban, hogy ha pinczében van *p*, ha földszint *fsz*, há félemeleten $^1/_2$, a szerint, hányadik emeleten I., II., III., IV. stb., ha padláson *pad* vezetendők be.

Ha csak lakásra szolgál a lakás, a 28-dik rovatba 1, ha lakásra és üzletre, a 28-ikba I., a 29-dikbe az üzlet neme beirandó, ha csak üzletre szolgál ez a 29-ik rovatban megnevezendő s ekkor a 28-dik rovat keresztülhuzandó.

A 34-dik, jegyzeti rovatban kiteendő, miért lakatlan némely ház a számláláskor.

KSH Könyvtár

Folyó házszám.	Magán-épületek: a lakás: folyó száma	fekvése	van a lakházban: szoba	kamra	előszoba	konyha	pincze	bolt	félszer (szín)	raktár	istálló	akol			csupán lakásra szolgál-e?	a lakás: üzletre is szolgál-e, és milyenre?	Lakik benne: családtag	cseléd	albérlő	összesen	Jegyzet.
13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34

IX.

Oktatás

a községi áttekintés szerkesztéséhez.

A fölvételi ivek csak a nyers anyagot nyujtják a népszámlálás eredményeinek kitüntetéséhez. Az emlitett ivekben nagyrészt csak szavakban foglaltatik az anyag, melynek legelső számszerinti összeállitása és kimutatása a községi áttekintésben történik. Ezért ez összeállitás a népszámlálás egyik legfontosabb ténye, minélfogva az illetők által, a legnagyobb figyelemmel, gonddal és pontossággal eszközlendő.

Hogy a bejelentési vagy fölvételi ivek tételei szám szerint mikép vitessenek át a községi áttekintésbe, arra a következő pontok szolgáljanak irányadóul:

I. A nem, vallás, állapot, tartózkodás, miveltségi fok és kor szerinti népesség.

1. Az 1-ső rovatban a község minden egyes háza saját házszáma szerint egymás után veendő fel. A mely ház lakatlan, szintén megkapja rendes sorszámát, de a többi rovatok kipontozandók. A netalán nem számozott, de lakott házak a számozott házak után lesznek kimutatva s az illető rovatok betöltve. A összegben a lakott és lakatlan házak összes számának kell kitünnie.

2. A házak és lakófelek bevezetése után a községi áttekintés azon rovatai töltendők ki, melyek már a fölvételi ivekben is számokból állanak. Ilyenek a 4. és 5-ik vagyis a „férfi“ és „nőnem“ rovatai, melyeknek összege a 3-dik rovatban foglaltatván, általuk a többi rovat helyes betöltése is ellenőrizhető.

Ugyanis: a vallásfelekezeteket kimutató 6—16. rovatok, úgyszintén az állapotokat kitüntető 17—24-diknek külön-külön a 3. alatti főösszeggel egyezni kell.

3. A vallást, állapotot, honosságot, tartózkodást és müveltségi állapotot kitüntető rovatok betöltéséhez előbb külön segéd-táblázatok lesznek házak szerint készitendők, melyekbe az egyes házakban előforduló hasonló tételek bejegyeztetvén, csak összegük lesz az áttekintésbe vezetendő.

Megjegyzendő, hogy ily segédtáblák általános mintája nem készithető előre, miután azok községenkint változók, és csak a legszükségesebb rovatokra kell szorit-

KSH Könyvtár

kozniok. Mindamellett kötelességévé tétetik a vele foglalkozóknak, hogy e segédtáblákat a lehető legegyszerübben rendezvén, olykép készitsék, hogy azok szükség esetén a történt bevezetések ellenőrzésére is használhatók legyenek.

4. A távollevő helybeliek száma a felvételi iv 12-dik számu rovat két alrovatából kerül, és felosztva ausztriai tartományokban és külföldön valamint a had- és honvédseregnél tartózkodókra, továbbá férfi- és nőszemélyekre vezettetik az áttekintés 45—54-dik rovatába, minélfogva ezen rovatok összegének (55) a bejelentési vagy felvételi iv emlitett rovataival egyeznie kell. Ezen távollevők azonban a 3—44. rovatok szerint nem részletezendők, mert azokban csak a tényleg j e l e n l e v ő népesség foglaltatik.

5. A rendes hadseregnél és honvédségnél való szolgálatban levők a felvételi iv 14-ik jegyzeti rovatából kerülnek, de a községi áttekintés 53—54-dik rovatába csak a tettleg szolgálók vétetnek fel, a kiszolgált katonák, valamint viselt rangjuk megjelölése külön később emlitendő kimutatásban fog történni.

6. A müveltségi állapot a bejelentési iv 13-ik számu két rovatából kerül, és külön a férfi és nőlakosság szerint előbb segédtáblába gyüjtendő olykép, hogy az áttekintés 37—44-dik rovatainak sommája a bejelentési iv 13-dik kettős rovatának sommájával egyezni kell.

7. Az áttekintés azon rovatai, melyekbe számok nem jönnek, kipontozandók.

8. Az áttekintés hátulsó oldala a jelenlevő lakosság korszerinti kimutatását foglalja magában. A születési év alá a kor éve is van irva olyformán, hogy az 1869-ben születtek 1 évesek, 1868-ban születtek két évesek, stb.

9. Kevésbbé lakott helységekben ez ugy betöltendő, hogy minden férfi s minden nőlakó után 1—1 egyes tétetik az illető rovatba, mely egyesek minden korosztály szerint összevonatván, sommájoknak a férfiakra nézve a 4-ik, a nőkre nézve az 5-ik rovattal, mindkettőnek együtt pedig a 3-dik rovattal egyezni kell. Számosabb lakóju községekben erre nézve is külön segédtáblák készitendők, melyeknek eredménye az áttekintésbe vezetendő.

II. A hivatás vagy foglalkozás szerint osztályozott jelenlevő népesség.

10. A népességnek hivatása és foglalkozása szerinti bevezetése a községi áttekintésbe a felvételi iv 7-dik és 8-dik („hivatala, keresete, mestersége“ valamint „munka vagy szolgálati viszonya“ czimü) és részben a jegyzeti (14-dik) rovatból kerül, és csak a jelenlevő népességre vonatkozik; minélfogva a távollevők foglalkozási neme tekintetbe nem jön.

11. A lakosságnak általában, de különösen a 14 éven felülinek gondosan kell a mintául készitett rovatokba felosztatni, hogy a „bizonyos kereset nélküli egyének“ czimü 55—58-dik rovatra minél kevesebb maradjon fel, tekintettel lévén egyuttal arra, hogy senki két foglalkozási rovatba ne kerüljön.

12. A mely egyénnek többféle keresete van, azonrovatba vezetendő, mely az általa is főkeresetül bevallottnak megfelel.

13. Az egyes rovatokra nézve megjegyzendők a következők:

Az 1-ső rovatba csak a lakott házak vezetendők sorszámuk szerint;

a 2-dik rovat egyszerüen az I. rendü (III. a.) községi áttekintésnek a jelenlevőket kitüntető rovataiból sommásan átvezetendő, és számával alapul szolgál a részletes bevezetéseknek házankénti ellenőrzésére, a mennyiben a 3-dik rovattól kezdve az 58-ig valemennyi rovat összegének ezen rovat összegével egyezni kell.

3-dik rovat: papok és lelkészek.

E rovatban a minden hitfelekezetü, minden rangú fő- és alpapság, szerzetesek, apáczák, pap- és apácza-növendékek, mindennemü katholikus, protestans, unitárius lelkész, zsidó rabbinus stb. jön;

a 4., 5. és 6-dik rovat a közhivatalnokokat foglalja magában, és pedig olyformán, hogy a 4-dik rovatba mindazon udvari, állami és alapitványi hivatalnok jön, ki foglalkozásánál fogva valamely következő (tanári, gazdasági, ipari stb.) rovatba nem tartozik, habár az államtól huzza fizetését; az 5-dikbe a megyék, kerületek, vidékek, a 6-dikba a sz. kir. és mezővárosok és községek tisztviselői kerülnek, tekintetbe vévén itt is, hogy ha mással, mint a megye, város vagy község közigazgatásával foglalkoznak, a megfelelő rovatokba beosztandók. Ide számitandó mindennemü gyakornok és napdijas is. A nyugdijazott hivatalnokok a netaláni keresetök utáni 7—54-diki rovatok valamelyikébe vezetendők, és csak ha pusztán vagy kiválólag nyugdijuk után élnek, kerülnek a „járadék-tulajdonosok“ czimü 53-dik rovatba.

14. A katonai ranggal visszalépett, nyugdijazott tartalék-tisztek, szabadságosok és tartalékosok, valamint az aggastyánok házain kivül élő aggastyánok a 14—54-diki rovatok közül valamelyikbe vezetendők, a mely keresetöknek megfelel. Csak a csupán nyugdijukból élők kerülnek itt is az 53-dik rovatba.

A 7-dik rovatba tartozik minden rangú és rendü tanár és tanitó vagy tanitónő, akár a legfőbb akár a legalsó közintézetben, akár magán-tanodában vagy növeldében tanit, oktat vagy igazgat; ide számittatnak minden köz- és magán-tanintézet, zene-, ének-, tornászati-, vivó- és táncztanárai, valamint azok is, kik magán-oktatás után élnek;

a 8-dik rovat a tanulókat foglalja magában. Ilyekül tekintendők az egyetem, a jogakadémiák, theologiai, sebészeti, bányászati, erdészeti, gazdászati stb. intézetek hallgatói, a köz- és magán-középiskolák (gymnasiumok, reáltanodák, reál-gymnasiumok stb.) tanulói, holott az elemi és népiskolák tanulói az 55—58-dik rovatok közt felosztandók;

a 9-dik rovatba mindennemü lapszerkesztő, munkatárs és mindazon egyén jön, ki irodalmi foglalkozás után élőnek vallja magát;

a 10-dik rovatba a festészek, szobrászok, zenészek, szinészek, tánczosok és valamennyi, a szépmüvészetek után élő egyének tartoznak;

a 11-dik rovat magában foglalja az ügyvédeket, kikhez összes irodai személyzetök is számitandó;

az „egészségügyi személyzet“ czimü 12—16-dik rovatba csak az oklevéllel ellátott egyének vezetendők, és pedig a 12-dik rovatba az orvos- és sebész-tudorok, a szem-, fül-, fog-, állatorvosok stb., a 13-dikba a graduált vagy patentált sebészek, a 14-dikbe az okleveles bábák, a 15-dikbe az okleveles gyógyszerészek és provisorok. Ez egyének összes segédszemélyzete a 16-dik rovatba tartozik, hová a gyógykovácsok, ápolók, és ápolónők is vezetendők;

a „föld- és erdőmivelés“ czimü 17—21-dik rovatnál tisztekül a 19-dik rovatban csak ugy, mint később a hasonczimü rovatokban hivatalnokokúl azok kiteendők, kik vagy irodákban és hivatalokban müködnek, vagy pedig a gazdaság, bányászat vagy egyéb vállalat művezetésével vagy felülörködésével vannak megbizva;

KSH Könyvtár

a 20 és 21-dik rovat abban különböznek egymástól, hogy a 20-dikban minden állandó, évi- vagy havibér mellett fogadott segédmunkás, a 21-dikbe pedig minden heti- vagy napibérre fogadott munkás vezetendő; a mely családtagok szintén a gazdaságnál foglalkoznak, ha a 17-dik rovatba nem valók, a 20-dikba jönnek; a kik végre nem a külső gazdaságnál foglalkoznak, hanem házi munkát, belszolgálatot végeznek, az 54-dik rovatba tartoznak;

a „vadászat és halászat" czimű 22-ik rovatban mindazon egyének foglalandók, kik kiválólag ezek után élnek; ugyan ide sorozandók segédmunkásaik is;

a „bányászat és kohászat" czimü 23—26-ik rovatba nemcsak az ércz-, hanem a kőszén-, só-, petroleum stb. bányászatnál, valamint a kohók, olvasztók, hámorok, főződék, finomitók stb. körül foglalkozók is vezetendők;

a 27-iktől 44-ig terjedő „ipar" czimü rovatokban figyelmes különbség teendő az önálló vállalkozók, hivatalnokok és munkások között. Ennélfogva csak azon mindkét nembeli egyének, kik saját rovásukra dolgoznak, iparjegy birtokában vannak s üzletökért kereseti adót is fizetnek (gyárosok, mesteremberek), veendők fel az „önálló vállalkozók" czimü rovatokba. Ha az illető vállalat részvénytársulat, a vállalkozó rovatába természetesen senki sem vezetendő, de a vállalat hivatalnokai és munkásai az illető rovatokba beosztandók.

15. Az iparvállalatok és munkásaiknak az egyes rovatokba sorozására nézve megjegyzendő:

az „épitészeti és müvészeti ipar" 27—29. rovatába minden, valamely lak vagy egyéb ház épitésénél, berendezésénél és fentartásánál közremüködő munkás (épitész, kőmives, szobafestő, mázoló, cserepes stb.) jön, kik oly dolgokat termelnek, melyek csak egy bizonyos tárgyra szánvák, s a kereskedelmi forgalom tárgyát nem képezik. Oly müvességek és iparágak, melyek mint: a lakatos, kőfaragó, ács stb. munkái, részint épitészetre fordithatók, részint kereskedés utján is értékesithetők: a „fém-, kő-, fa-iparágak" közé sorozandók. A müvészeti iparhoz tartoznak továbbá a könyv- és könyomdászok, réznyomók, fényképirók, mintarajzolók, vésnökök stb.;

a „fém-, kő- és fa-ipar" (30—32.) mindazon gyárakat és müvességeket foglalja magában, melyek gépeket, géprészeket, szerszámokat, vasuti és közönséges kocsikat, szekereket, hajókat, vas- és fémárukat (az arany- és czüstnemüeket is ideértve), kőedényt, porczellán-, cserép-, tégla-, üvegárukat (nyers, csiszolt, köszörült s mindennemü faárukat (asztalos munka stb.) gyártanak. A pénzverdék összes személyzete is ide tartozik;

a vegyészeti, élelmezési, dohányzási czikkek (33—35.) magában foglalja mindazon gyárakat és müvességeket, melyek vegyészeti czikkeket (hamuzsir, soda, savanyok, savak, festékek, gyógyszerek, illatszerek, zsiradékok, világitó és gyújtó-szerek, fénymáz, szurok enyv, maláta stbefféle) termelnek, élelmi czikkekkel (liszt, czukor, sütő- s mészáros-áruk, sör, borszesz, eczet stb.) foglalkoznak vagy dohányczikkeket gyártanak;

a „szövő ipar" (36—38) mindazon gyártmányokat foglalja magában, melyek selyem-, kender-, len-, gyapju-, pamut-fonadékból s ebből szövött, hálózott, kötött, himzett stb. árukból állanak (fehérruha, öltönyök, esernyők, mesterséges virágok stb.);

a „bőr, papir s egyéb ipar" czimü, 39—41-ik rovat magában foglalja a bőrgyárakat, timárokat, bőrfestőket és mázolókat, bőrrel foglalkozó müvességeket, (nyereggyártó, szijgyártó, varga, keztyüs stb.) szintugy a papirgyárakat, papirmalmokat s papir feldolgozásával foglalkozó müvességeket (papirszőnyeg és kártyagyártó és festő, könyvkötő stb.); végre mindazon müvességeket, melyek szőrrel és hajjal dolgoznak (kalapos, kefekötő, vendéghajkészitő), kautsuk, toll, halcsont, szalma, gyékény stbt. felhasználó (szalmakalap-gyáros, kosárfonó stb.);

16. a „nem közvetlenül termelő foglalkozások" (42—44.) közé mindazok tartoznak, melyek sem kereskedelmi czikkeket nem gyártanak, sem a kereskedéssel s az áruforgalommal nem foglalkoznak; például: hirdetési intézetek, uszodák, borbélyok, szolgálat-közvetitők, kölcsönkönyvtárak, vendéglősök, mindennemü látványossággal foglalkozók, hirlapkihordók, hordárok stb.;

17. a „kereskedelem" (45—47-dik) rovataiba mindazon vállalat foglalandó, mely a termelés és fogyasztás közvetitését eszközli; ide tartoznak tehát a nagykereskedők, bankárok, alkuszok, kiskereskedők, házalók, zsibárus, kenyér-, zöldség-, gyümölcsárulók stb.;

18. a „szállitási vállalatok" (48—50-dik) rovata magában foglalja a vasuti, gőz- és egyéb hajózási, posta s mindennemü szekerezésnél alkalmazott egyéneket (hivatalnokok, hordárok, kocsisok, hajóslegények stb.);

19. a „pénz és hitelintézetek" (51-dik) rovatába tartoznak mind a pénzforgalom körül alkalmazott egyének, mint a bankok, hitelintézetek, börzék, takarékpénztárak biztositó- és kölcsön-intézetek hivatalnokai és szolgái;

20. az (52-dik) „házbirtokosok" czimü rovatba mindazon egyének vezetendők, kik leginkább oly házakból vagy hasonló birtokokból nyert jövedelem után élnek, mely voltaképen nem a gazdaság vagy valamely iparág üzéséhez használtatik;

21. az 53-diki, „járadék-birtokosok" czimü rovatba tartoznak, kik bizonyos pénzbeli évi jövedelmet huznak, a nélkül, hogy ezért valami viszont-szolgálatra kötelezve volnának. Ide tartoznak tehát a voltaképi járadék- vagy tőkepénzesek, továbbá a nem tettleg szolgáló, hanem nyugdijból élő köz- és magánhivatalnokok, katonák, katonafelek és szolgák;

22. a „személyes szolgálatokat teljesitők" (54.) közé tartoznak mindazon szolgálati kötelékben élő egyének, kik a két előző rovatokba föl nem vétettek, nevezetesen: a férfi- és nőcselédség (inas, szolgáló), a közigazgatás és közintézetek szolgái s a bizonyos szolgálattételre nap- vagy szakszámra fogadott egyének, mint fütők, fahordók, ruhatisztitók stb.;

23. a „bizonyos kereset nélküli egyének" (55—58.) közé tartoznak az előbbi rovatokban felsoroltaknak a keresethen részt nem vevő családtagjaik, mint nők, gyermekek, a népiskolák tanulói, rokonok, kik kereset nélkül, de a háztartásban élnek stb. E rovatba tartoznak a valóban kereset nélküliek, mint a szegények házainak lakói, a közjótékonyság után élők (koldusok, nyomorékok stb.) A fegy- vagy fogházakban élők azonban csak ideiglen megszakadt keresetmódjuk szerint az előző rovatokba sorozandók.

24. A VIII. b. hátán levő rovatokba a községben található háziállatok a bejelentési vagy fölvételi iv hátán levő hasonló kimutatásai szerint sommásan bevezetendők.

III. A népesség illető részének a rendes hadsereghez és honvédséghez való viszonya.

25. A rendes hadseregnél és honvédségnél tettleg szolgálatban levő, valamint a szabadságosak, a tartalékhoz és a póttartalékhoz tartozó egyének külön a községi áttekintés első mellékletének mintája szerint lesznek kimutatva.

KÖZPONTI STATISZTIKAI HIVATAL KÖNYVTÁRA

26. Ezen kimutatás is házak szerint készül, magától értetvén, hogy a mely házban katonai egyének nem laknak vagy az ott lakó családokhoz ilyenek nem tartoznak, ez áttekintésbe sem vezetendők.

27. A számok e kimutatásba a bejelentési és fölvételi iv 12-dik és 14-dik rovataiból kerülnek, megjegyeztetvén, hogy a 2-dik rovatban a hadsereg- honvédségnél, vagy mindkettő közigazgatásánál szolgálatban levő valamennyi egyén kimutatandó. Ide számittatnak az udvartartáshoz tartozó, katonai ranggal biró, a nyugalmazottak közül szolgálatra behivott katonatisztek, az aggastyánok házainak gondnoksága és a szabadságon levők.

IV. A jelenlevő idegen és távollevő hazai népesség.

28. A községi áttekintés mellé a „2-ik melléklet a községi áttekintéshez“ czimű minta szerint külön kimutatás csatolandó a községben jelenlevő idegenekről, és pedig részletezve az austriai tartományokba és külföldre valók szerint; ugyanebben kimutatandók a távollevő helybeliek is, kitétetvén egyuttal az állam és ország, ha külföldön, vagy azon austriai tartomány, hol a hazánkivül tartózkodnak.

29. A hazában bárhol tartózkodó helybeli lakosok itt számitásba nem veendők, mert tartózkodásuk helyén mutattatnak ki.

V. Az épületek.

30. A számláló bizottság kötelessége az épületek fölvétele is, melyek felosztva középületekre és magánépületekre, ez utóbbiak ismét lakházakra és nem lakásra szánt helyiségekre a községi áttekintés 3-dik mellékletének illető mintáiba, házszám szerint egyenkint lajstromba gyüjtendők és sommázandók, kitüntettetvén egyuttal vajjon az illető helyiség lakáson kivül üzletre is szolgál-e, és minőre, valamint a lakásra szánt helyiséget hány egyén lakja?

X.

A járási áttekintés olyan, mint a községi, csak hogy „a házak száma“ czimü rovat eléje „a község neve“ czimü rovat jön, s a háza kszáma is rovatot kap.

XI.

A megyei áttekintés olyan, mint a járási, csak hogy „a község neve“ czimű rovat eléje a „járás neve“ czimü rovat jön, s a községek és házak számai is külön rovatokat kapnak.

KSH Könyvtár

A belügyi s a földmívelés-, ipar- és kereskedelemügyi ministerek

által kiadott

szabályos utasitás

az 1869. III. törvényczikk által elrendelt

népszámlálás végrehajtására nézve

Buda és Pest sz. kir. városokban.

KSH Könyvtár

I. Népszámláló bizottságok alkotása.

1. Buda és Pest sz. kir. városok a népszámlálás végrehajtására nézve kiadott általános utasitás értelmében külön-külön népszámlálási bizottságot alkotnak. Tagjai a törvényhatósági bizottságok körén kivül is választhatók.

2. A két népszámláló bizottságba a városi képviselőtestületek egy-egy elnököt s minden városrészre egy-egy alelnököt választanak.

3. A népszámláló bizottság elnökeinek és alelnökeinek neve és lakása a földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi ministeriumnak fölterjesztendők.

II. A számláló bizottság elöleges teendői.

4. A népszámláló bizottság, megalakulása után, a várost azonnal számláló csoportokra osztja, olyformán, hogy minden számláló csoportba nagyságuk szerint 1—10 ház vagyis körülbelül 300—600 lélek essék. Szem előtt tartandó azonban, hogy a számlálás alapját a városrészek- és házak képezik, azért határos városrészek házai egymással egy számláló csoportba össze nem vonandók.

5. A megállapitott számláló csoportok a népszámláló bizottsági tagok közt arányosan felosztandók, kik az igy felosztott csoportok felett a közvetlen felügyeletet gyakorolják.

6. A csoportok megalakitása után azonnal jelentést tesz a bizottság elnöke a földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi ministeriumnál arról, hogy a város hány számláló csoportra van felosztva, s mindegyik körülbelül hány lélekből áll, hogy a nyomtatványok a szükséges mennyiségben megküldethessenek.

7. Minden ily számláló csoportba számláló ügynököt nevez ki a bizottság a helybeli megbizható lakosok közül. Ez ügynök a kitüzött napon a rovatos ivek kiosztása és beszedése mellett a számlálásra közvetlenül felügyel.

8. A népszámláló bizottság gondoskodik, hogy kellő számmal gyüjtsön e czélra önként közreműködő férfiakat; minden egyes tagjának pedig kötelességévé tétetik a népszámlálási utasitások, oktatások és minták nyomán a működő egyéneknek a netalán szükséges utasitásokat megadni s előre kellőleg intézkedni, hogy a számlálás városszerte egy és ugyanazon napon (1870. január 3-dikán) megkezdethessék és minden fenakadás nélkül befejeztethessék.

9. A népszámláló bizottságok elnökei e czélból a földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi ministerium kebelében fenálló statistikai osztálylyal, mely a népszámlálás ügyét kezeli, közvetlenül érintkeznek, s tőle a netalán szükséges utbaigazitásra és segédkezésre minden egyes esetben bizton számolhatnak.

III. A számbaveendő népesség és viszonyai.

10. A népszámlálás községenkint eszközlendő. Számba veendők pedig nemcsak a községben tényleg jelenlevő helybeliek és idegenek (tényleges népesség), hanem a községben illetékes távollevők is (jogi népesség).

11. A helybeli (illetékes) lakossághoz számitandó nem csak a helyben született, hanem az engedélylyel bármikor, a nélkül pedig legalább egy év óta letelepedett, vagy állandóan ott lakó egyén is, kinek más helyen való illetékessége ki nem deríthető. A községben jelenlevő minden más egyén a községre nézve idegennek tekintendő, s mint ilyen veendő fel.

12. A népszámlálásnál csupán a rendes hadseregnél és a magyar honvédseregnél tettleges szolgálatban levő tisztek és katonai felek, altisztek, katonák és honvédek maradnak számon kivül, kikről az alábbi 40. §. rendelkezik.

13. A rendes hadseregnél és a magyar honvédseregnél tényleges szolgálatban álló egyéneknek családjai és hozzátartozóik, szolgáik és lakóik azonban szintúgy számba vétetnek, mint a ranggal kilépett, ideiglen vagy végleg nyugdijazott katonatisztek, katona felek, hosszasb szabadságon levő altisztek és közlegények, továbbá a tartalékosok és póttartalékosok, a rokkantak házain kivül élő hadaggastyánok és hozzátartozóik, valamint elhunyt katona- és honvédtisztek özvegyei és árvái.

14. A népesség különböző részletes viszonyai csak a tényleg jelenlevő (helybeli és idegen) népességnél vétetnek számba. E számba veendő részletek következők: a lakosság neve, neme, kora, hitfelekezete, családi állapota, hivatása vagy foglalkozása, szülőhelye, honossága vagy illetékessége, jelen- vagy távolléte, olvasni, vagy irni tudása; végül pedig a lakosság illető részének védkötelezettségi viszonya, némely kiváló testi vagy lelki fogyatkozások s a távollevő helybelieknek tartózkodási helyök.

15. A lakosság e felsorolt viszonyain kivül ugyanez alkalommal számba vétetnek a köz- és magánépületek lakosztályaik és külön rendeltetéseik szerint.

16. Hasonlóképen ez alkalommal számoltatnak meg következő hasznos házi állatok, u. m.: lovak, öszvérek, szamarak, szarvasmarhák, kecskék, juhok, sertések és méhkasok.

17. Mindezekről a rovatos minták és oktatások bővebb utbaigazitást adnak.

IV. A népszámlálás foganatositása körüli eljárás.

18. A testvérfővárosok a számlálást maguk eszközlik.

19. A Buda-Pest körül fekvő kültelkek (villák, tanyák, majorok) a népszámlálásba szintén bevonandók.

20. A népszámlálás számláló lapokkal történik oly formán, hogy 1869. december 31-dikén életben levő minden egyes egyén (férfi, nő, gyermek, és pedig helybeli vagy idegen) után külön számláló lap (**I.** minta) töltetik be.

21. Férfi egyének számára fehér, női egyének számára halványpiros számláló lapok használtatnak.

22. Minden lakófél azontul, a mennyiben elkülönzött háztartással bir, külön háztartási lajstromot (**II.** minta) is tartozik betölteni.

23. A számláló lapokba és háztartási lajstromokba ki és mi vezetendő az illető lapoknak hátán, a lajstromoknak pedig belső lapjain foglalt oktatásból világlik ki.

24. Minden házbirtokosnak, vagy helyettesének azonkivül házi lajstromot (**III.** minta) is kell kitölteni, mire az illető lajstrom belső lapjain foglalt utasitás oktatja.

25. A számláló ügynök idejekorán látja el az egyes házbirtokosokat, vagy helyetteseiket kellő számú számláló lapokkal, háztartási és házi lajstromokkal.

26. A házbirtokosok vagy helyetteseik 1869. deczember 28-án osztanak ki az egyes családfők közt egy-egy háztartási lajstromot, a családtagok, cselédek, lakók stb. számának megfelelő számláló lapokkal együtt.

KSH Könyvtár

27. Ha az illető lakfél irni nem tudna, a számláló lapok és házi lajstrom betöltését a házbirtokos vagy helyettese, ha ezek sem irástudók, a számláló ügynök köteles eszközölni.

28. A betöltés helyességét és teljességét, akár a lakófél, akár a házbirtokos eszközölte a betöltést, ez utóbbi tartozik a háztartási lajstromban aláirásával vagy névjegyével igazolni. Ha a lakófél és hozzátartozóinak távolléte miatt az ivek minden rovatai be nem tölthetők, azt a házbirtokos, vagy számláló ügynök, az illető lajstromban világosan megemlíteni köteles.

29. Külön lakó egyének, habár családjuk nincs, külön lakófeleknek tekintendők. A családbeli még nem önálló egyének (gyermekek, unokák stb.) után számláló lapok akkor is betöltendők, ha huzamosan, p. iskolázás végett, szolgálatban stb. távol vannak. A családhoz nem tartozó, bár rendesen ott lakó egyének után csak akkor ha ideiglen, p. utazáson, kórházban, börtönben stb. távol vannak. Mindkét esetben a távollét az illető rovatban kitüntetendő.

30. A kiosztott számláló lapokat és háztartási lajstromokat a házbirtokos vagy helyettese 1870. január 3-án a lakófelektől beszedi és külön házi lajstromba (**III.** minta) bevezetvén, a január 4-ikén nála megjelenendő számláló ügynöknek átszolgáltatja.

V. A számlálás fölülvizsgálata.

31. A számlálás befejezése után a népszámláló-bizottság kötelessége az eszközlött számlálás helyességéről magának kellő meggyőződést szerezni.

32. A számláló lapok és háztartási lajstromok helyes kitöltését első sorban a házbirtokos vagy helyettese és a számláló ügynök vizsgálja meg; második sorban, az illető számláló csoport részére kijelölt bizottsági tagot, vagy helyettesét illeti meg a felülvizsgálat.

33. A bizottsági tagok mindkét esetben tartoznak a hozzájuk áttett számláló lapokat és háztartási lajstromokat átvizsgálni; az egyes rovatok tételeit az utasitással összevetni, netaláni hiányokat a helyszinén helyrepótolni, illetőleg igazitani. Azonkivül annyi lakófelet vagy háztartást tartoznak fölülvizsgálni, a mennyire nézve azt szükségesnek látják; mindenesetre pedig a felülvizsgálatot úgy intézni, hogy minden nagyobb házban legalább három lakófél, kisebb házaknál pedig minden ügynöki csoportban legalább három ház lakossága felülvizsgáltassék.

34. A vizsgáló bizottsági tag által netalán teendő helyreigazitások és pótlások vörös tintával eszközlendők, aláirásával igazoltatván, hogy tőle erednek.

35. A számlálás felülvizsgálata után a háztartási lajstromok a számláló lapokkal együtt házankint csomagolva, és számukat megjelelő nyugta mellett, átteendők a népszámláló bizottsághoz, mely további feldolgozásukról gondoskodik.

VI. A számlálás befejezése utáni munkálatok és elkészitések határideje.

36. A számláló lapokban foglalt anyagnak feldolgozása a községi áttekintésben történik. A községi áttekintés (általános szabályzat VIII. a.) és b) minta) a házankint gyüjtött népszámlálási adatoknak városrészek és számszerinti rovatos összeállitása.

37. A községhez tartozó villák, tanyák, szállások, telepek stb. a községi sommázat után vezetendők be, házszámaik szerint, a községi áttekintésbe, külön összegök azonban a községével egy végösszegbe összevonandó.

38. A községi áttekintés elkészitése a községet illeti, mikénti szerkesztését az e mintához csatolt külön és részletes oktatás (általános szabályzat IX. minta) szabályozza.

39. A községi áttekintés február hó végeig múlhatlanul elkészitendő, s egyik példánya a községnél maradván, másik példánya a kir. statistikai hivatalnak beszolgáltatandó.

VII. A rendes hadseregnél és a magyar kir. honvédseregnél szolgálatban levő, valamint a külföldön tartózkodó hazabeliek és az országban tartózkodó külföldiek számbavétele.

40. A rendes hadseregnél, valamint a magyar honvédseregnél tettleg szolgálatban levő tisztek, altisztek, katonák, honvédek és katonai felek számbavétele iránt a magyar kir. földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi ministerium közvetlen érintkezésbe lép a közös hadügyi s am. kir. honvédelmi ministeriummal.

41. Azon távollevő hazabeliek számbavétele iránt, kik a birodalmi tanácsban képviselt országokban tartozkodnak, az ausztriai cs. kir. belügyi ministerium, a külföldön tartozkodó hazabeliek iránt a közös külügyministerium fogja a szükséges felvilágositásokat szolgáltatni. A magyar korona országaiban tartozkodó ausztriai tartományokbeli lakosok iránt a magyar kir. ministerium fogja megadni a kivánt adatokat.

VIII. A népszámlálás költségeiről.

42. A népszámlálás eszközléséhez szükséges nyomtatványok költségeit az állam viseli, s a kormány a mintákat és utasitásokat saját költségén szállitja a törvényhatóságokhoz, melyek szétosztásukról maguk gondoskodnak.

43. A községekre külön pénzbeli teher nem rovatik; de az állam sem visel semmi féle költséget (a nyomtatványokon kivül), valamint a községi áttekintések is, a népszámláló bizottság által csak a hatóságok meglevő hivatalos erőinek igénybe vétele mellett készitendők.

44. Ha a község hibás és haszonvehetetlen munkát terjeszt elő: a népszámlálás, a népszámláló bizottság felelőssége mellett, s az általa kijelölendő fizetett egyének által, az illetők rovására fog ismételve végrehajtatni.

45. Ha valakinek hanyagsága vagy roszakarata miatt a számlálást ismételni kellene, az ebből eredt s a törvény 3-ik szakasza értelmében általa megtéritendő költségeket a népszámláló bizottság állapitja meg; behajtásuk az első fokozatu rendőri hatóságot (kapitányság) illeti.

46. A törvény ugyan e szakasza értelmében alkalmazható birság eseteit szintén a népszámláló bizottság állapitja meg; a fokozat meghatározása pedig hasonlóképen a fentebb emlitett hatóságot illeti.

47. Mind a birság, mind a számlálás ismétléséből származott és behajtott költség a község pénztárában 6 hónapig letéteményképen őrizendő. Ha ez idő alatt az elmarasztalt fél keresetet nem indit, vagy az illetékes bíróság keresetétől elüti, a birság a község pénztárának esik javára. A behajtott költségösszegek, az államnak e czélra előlegezett költségei megtéritésére levén forditandók, a törvényhatóságok által begyüjtendők s a földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi minister kivánatára az állami főpénztárba szállitandók.

48. Ha a város, helyi visszonyainál fogva, ez utasitásokra nézve némely módosításokat hozna javaslatba, szabadságában áll, a törvény életbelépte napjától számitott négy hét alatt, ez iránt a földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi ministerhez felterjesztést tenni, ki ezen felterjesztés megbirálása után ez iránt véglegesen intézkedik.

KSH Könyvtár

I.

Számláló lap.

Város _____ városrész _____ házszám _____ lakásszám _____

Rovat-szám	K é r d é s	V á l a s z
1	**Vezeték-** és **keresztneve**, netaláni címe és rangja	
2	**születési** éve	
3	**hitfelekezete**: p. római katholikus, keleti görög, helvét hitvallásu stb.	
4	**családi állapota**: p. házas, nőtlen, özvegy, elvált stb.	
5	**hivatása** és **keresete**: p. mily hivatalnok, mily kereskedő, mily iparos stb.	
6	**foglalkozási viszonya**: p. önálló vállalkozó, mester, segéd, napszámos stb.	
7	**szülöhelye**: és pedig: állam, ország, megye, község	
8	**honossága**: vajjon t. i. helyben illetékes vagy idegen, s ekkor hol honos?	
9	**Jelenléte**: egy hónapon innen i d e i g l e n? vagy egy hónapon túl h u z a m o s a n?	
10	**Távolléte**: egy hónapon innen i d e i g l e n? vagy egy hónapon túl, h u z a m o s a n és hol?	
11	**Müveltségi állapota**: tud-e irni meg olvasni, vagy csak olvasni, vagy egyet sem?	
12	**testi s lelki hiányok**: vak, siketnéma, elmebeteg, hülye?	
13	**védkötelezettségi viszonya**: t. i. vajjon rendes katona, honvéd, szabadságos-, tartalékos- vagy kiszolgált katona-e? az ilyen pedig közkatona, altiszt, tiszt volt-e?	

KSH Könyvtár

Oktatás

a számláló lapok betöltéséhez.

Buda és Pest sz. kir. városokban 1869. deczember 31. életben levő minden egyén (férfi, nő, gyermek és pedig helybeli vagy idegen) után külön számláló lap töltendő be.

A férfi-egyének számára fehér, a női-egyének számára halványpiros lapok használtatnak.

A betöltést a család (háztartás) feje vagy a család egyik tagja eszközli. Ha ezek nem irástudók, a házi úr vagy helyettese tartoznak a lapokat betölteni.

A kérdésre adandó felelet olvashatólag irandó a megfelelő „válasz" czimü rovatba.

Ki után töltendő be számláló lap, a háztartási lajstromban lenyomatott utasitásból tünik ki; mi irandó be a számláló lapba, a kérdések rovataiból kiviláglik.

Megjegyzendő mindamellett, hogy e kérdésre: „hivatása és keresete" a válasz rovatában világosan kiirandó az illető hivatala, keresete vagy ipara;

hivatalnokoknál p. o. állami, megyei, községi-e vagy ki hivatalnoka? az ipar és kereset-ág határozottan megjelölendő;

ha nőnek vagy 14 éven felüli egyénnek külön keresete van, az is kiteendő;

ha valakinek semmi bizonyos mestersége nincs, kiteendő: pénzéből él-e, vagy alamizsnából.

csak 14 éven alóli egyéneknél maradhat e rovat kitöltetlenül, ha ugyan a háztartásnál, gazdaságnál, gyárban vagy mesterségnél stb. nincsenek alkalmazva.

Szintúgy a „foglalkozási viszonya" czimü rovatnál világosan kiirandó az illető munka- vagy szolgálati viszonya;

e rovatban ki kell tüntetni, vajjon az illető a kijelölt foglalkozásnál önállóan mint vállalkozó, vagy mint segéd működik-e? vajjon mint tulajdonos, haszonbérlő, évi vagy havi bér, vagy napszám szerint dolgozik-e gazdaságnál, gyárban stb.? mesterlegény, inas-e valamely mesterségnél? birtokos, segéd, könyvvezető, inas-e valamely üzletben? szolgálatban van-e a háztartásnál? stb.

A többi kérdésre önként kinálkozik a válasz az illető egyén viszonyaiból. A betöltés azonban általában olykép eszközlendő, hogy a kérdésnek megfelelő szó iratik a „válasz" rovatába. Például: ha valaki ideiglen távol van, beiratik: „ideiglen Bécsben," vagy „ideiglen utazáson" stb. Ha valaki csak olvasni tud, de irni nem, beirandó: „tud olvasni," ha mindkettőt tud: „tud irni olvasni;" ha egyiket sem: „nemtud" stb

II.

Város (község).....

Háztartási lajstrom

a népesség és háziállatok számlálására,

az 1869. deczember 31-diki állapot szerint.

Városrész ..... Házszám [redacted]

Utcza ..... Lakásszám [redacted]

		Lakja					
		családtag		cseléd		albérlő	
		férfi	nő	férfi	nő	férfi	nő
A lakás van	pinczében?						
	földszint?						
	félemeleten?						
	hányadik emeleten?						
	padláson?						
A lakást képezi hány	Szoba?						
	kamra?						
	előszoba?						
	konyha?						
Csupán lakásra szolgál-e?							
Üzletre is szolgál-e, és milyenre?							
További helyiség	bolt?						
	kamra?						
	pincze?						
	félszer (szín)?						
	raktár?						
	istáló?						
	akol (hodály)?						
	csür (pajta)?						
Összesen:							

KSH Könyvtár

Utasitás

a számláló lapok és háztartási lajstromok helyes betöltéséhez.

1. Buda és Pest sz. kir. városokban 1869. deczemb. 31-én életben volt min den egyén (férfi, nő, gyermek) és pedig helybeli vagy idegen után külön s z á m l á l ó l a p töltendő be. A férfi egyének számára f e h é r, a női egyének számára h a l v á n y-p i r o s lapok használtatnak.

2. Minden lakófél vagy háztartási fő pedig, a mennyiben elkülönzött háztartással bir, külön háztartási lajstromot tartozik betölteni. Külön lakó egyének, habár családjuk nincs, külön lakó feleknek tekintetnek. A mely fél valamely házban üzleti vagy mesterségi helyiséget bir, de abban nem lakik, lakófélnek nem tekinthető és számláló lapot ott be nem tölt, sem a háztartási lajstromba fel nem veendő Számláló lap a családbeli egyének után akkor is betöltendő, ha az ország határain belől vagy kivül, vagy a rendes katonaságnál vagy honvédségnél való szolgálatban bárhol, ha h u z a m o s a n is távol vannak ; de távollétök az illető rovatban megjelölendő.

3. Ellenben a családhoz nem tartozó, bár rendesen ott lakó, de az ország határain belül tartózkodók után, miután tartózkodási helyükön fognak összeiratni, itt csak akkor töltendő be számláló lap, ha ideiglen, p. utazáson, kórházban, börtönben stb. távol vannak. Huzamos távollét esetére pedig semmikép számba nem veendők.

4. A rendes katonasághoz vagy honvédséghez tartozó és tettleg szolgálatban levő valamely lakófél csak családja, hozzátartozói, szolgái vagy azon lakói után tartozik szám'áló lapot betölteni, kik a hadkötelékhez nem tartoznak.

5. A ranggal kilépett ideiglen vagy végleg nyugdijazott katonatisztek, katonai felek és hivatalnokok, hosszabb szabadságon levő altisztek és közlegények, továbbá a tartalékosok, hadaggastyánok, valamint hozzátartozóik és elhúnyt tisztek özvegyei és árvái szintén töltenek be számláló lapot.

6. A számláló lap akár a családfő, akár a lakfél más tagja által tölthető be ; teljessége és helyessége azonban a háztartási lajstromban a családfő által, aláirásával igazolandó.

7. Ha a lakófél nem irástudó vagy a számlálás idejében távol van, a háztulajdonos vagy helyettese tartozik a háztartási lajstromokat, sőt a számláló lapokat is, a mennyire tőle telik, kitölteni, az üresen maradt rovatokat pedig a számláló ügynök előtt okadatolni.

8. A háztartási lajstrom czimlapján a városrész és utcza neve, a ház és lakás száma olvashatólag kürandó.

9. A lakrész megjelölése az illető lakosztályt jelző, a háztartási lajstrom czimlapján foglalt rovatban egyszerű „ott" szócskával, vagy az emeletet megjelölő (I., II., III. stb.) római számmal történik. A lakást képező különböző részeket az illető rovat mellé teendő közönséges szám jelzi.

10. Ha az illető helyiség csupán lakásra szolgál, az üzletet emlitő sor kitörlendő ; ellenkező esetben az üzlet neme világosan kiteendő.

11. A nem lakásra szánt helyiségek minösége az illető elnevezés mellé teendő szám által jelöltetik meg, ha pedig a lajstromon elő nem sorolt külön nevezetü helyiségek is léteznek, azok az üresen maradt sorokban névvel és számmal is kiteendők. Mind a lakásra szánt, mind a többi helyiségekre nézve — ha netalán szükségből lakottak — bevezetendő hány férfi,- és nő családtag, cseléd vagy egyéb lakó (albérlő) lakja azt.

12. A számláló lapok és háztartási lajstrom egyes rovataiba ki és mi vezetendő, az emlitett ivek rovat fejében külön ki van tüntetve ; a foglalkozásra nézve azonban megjegyzendő, hogy a mely lakónak többféle foglalkozása, keresete van, csakis főfoglalkozása, vagy keresete — mely után nagyrészt él — vezetendő az illető rovatba.

13. A háztartási lajstrom hátán levő rovatokba az egy lakófél birtokához tartozó házi állatok pontosan és lelkiismeretesen bevezetendők.

Háziállatok számbavétele.

Folyó lakás szám				
Ló	csődör	fajta	nehéz	
			könnyü	
		összesen		
	kancza	fajta	nehéz	
			könnyü	
		összesen		
	herélt	fajta	nehéz	
			könnyü	
		összesen		
	csikó	a betöltött 3-ik évig		
öszvér				
szamár				
Szarvasmarha	magyar	bika		
		tehén		
		ökör		
		borju (a betöltött 3-ik évig)		
	svájczi (csira, riska)	bika		
		tehén		
		ökör		
		borju (a betöltött 3-ik évig)		
bivaly				
Juh		nemesitett		
		közönséges		
kecske				
sertés				
méhkas				

KSH Könyvtár

III.

Város .....
Városrész .....
Utcza .....
Házszám .....

A háztulajdonos neve .....

Hái gyüjtő-lajstrom

az 1869-diki népszámlálás czéljából készült háztartási lajstromok számára.

A lakás száma	Lakik benne		Az illető neve, a ki a háztartási lajstromot kiállitotta	A betöltött számláló lapok száma		Jegyzet
	férfi	nő		fehér	piros	
Összesen						

Oktatás

a háztartási lajstromok- és számláló lapoknak a háztulajdonosok vagy helyetteseik általi beszedésére s a házi-lajstrom kiállitására.

1. A háztulajdonos vagy helyettese a számláló ügynöktől annyi háztartási lajstromot vesz át, a hány lakfél lakik házában, mindegyik lajstromhoz annyi számláló lapot mellékelvén, a hány tagból áll a lakfél családja, cselédjeit, albérlőit stb. is ide értve.

2. Az átvett háztartási lajstromok küllapjára rávezeti a városrész és utcza nevét, a házszámot és az illető lakás számát. A lakások számozására megtartja a házbéradó-bejelentésnél eddig szokásban volt számozást. A hol pedig házbéradó nincs: vagy a már megszokott számozást tartja meg, vagy pedig a legalsó lakástól a legfelsőig, természetes sorrendet követ.

3. Az átvett háztartási lajstromokat és megfelelő számláló lapokat deczember 28-án kiosztja a lakófelek közt. Ha maga is a házban lakik, szintén köteles egy külön háztartási lajstromot a megfelelő számláló lapokkal együtt kitölteni.

4. Az ivek beszedése 1870. január 3-án történik. Ez alkalommal meggyőződik róla, vajjon valamennyi lakófél kitöltötte-e a háztartási lajstromokat, s aláirta-e azokat. Az észrevett hiányokat a számláló ügynöknek bejelentvén, vele s az illető lakóféllel együtt azokat pótolni, a hibákat helyreigazítani törekszik.

5. A beszedett háztartási lajstromokat ezen lajstromba kellően bevezeti s rávezetendő aláirásával bizonyítja: „hogy egy lakófél sincs mellőzve vagy kihagyva.“

6. Ha valamely lakás 1869. deczember 31-én üresen állt volna, azt a „jegyzet“ rovatában tartozik kitüntetni.

7. A számláló lapokat a háztartási lajstromokkal összefüzve, s ezen lajstromba fektetve 1870. január 4-én tartozik a számláló ügynöknek kézbesiteni.

KSH Könyvtár

Háziállatok számbavétele.

Folyó házszám				
Ló	csődör	fajta	nehéz	
			könnyü	
		összesen		
	kancza	fajta	nehéz	
			könnyü	
		összesen		
	lovéit	fajta	nehéz	
			könnyü	
		összesen		
	csikó	a betöltött 3-ik évig		
öszvér				
szamár				
Szarvasmarha	magyar	bika		
		tehén		
		ökör		
		borju (a betöltött 3-ik évig)		
	svájczi (osiva, riska)	bika		
		tehén		
		ökör		
		borju (a betöltött 3-ik évig)		
bivaly				
Juh	nemesitett			
	közönséges			
kecske				
sertés				
méhkas				

TARTALOM.

	Lapszám.
Az országos m. statist. Tanács ülése 1869. máj. 11-én	1
Jelentés a statist. tanfolyam befejezéséről	—
A statist. vizsgálatok szabályzata	2
Előterjesztés a vidéken szervezendő statist. közegek ügyében	5
Irányelvek a kültagok működéséhez	7
A vidéki közegek ügyében egybehivott értekezlet jegyzőkönyve	10
Kérdő pontok az ország mezőgazdasági statistikájának megalkotására	13
Utasitás a statist. osztály kültagjai számára	21
Jelentés a városi statist. hivatalok ügyében kiküldött bizottság működéséről	22
A községi statist. hivatalok szervezete és teendői	23
Jelentés a börtönügyi statistika tárgyában kiküldött bizottság működéséről	26
Országos közegészségügyi Tanács véleménye a börtön egészségügyi statist. létesitéséről	27
Az egyes ministeriumoknál létező statist. anyag összpontositása, s a megindítandó uj felvételek mintáinak a statist. Tanáccsal való közlése iránti előterjesztés	29
Jelentés a kataster közhasznuvá tétele iránt	32
Előleges jelentés a VII-ik nemzetközi statist. Congressusra menendő hazánkfiairól és az annak színe elébe terjesztendő emlékiratról	—
Minták országos statist. felvételekhez:	
Fegyintézetek és börtönök statistikája.	
Fegyintézeteink helyiségei	39
„ igazgatóságai	41
A fegyintézetek lakosságának létszáma, ennek változásai, s az élelmezési napok száma	43
A fegyintézetek lakosságának személyes viszonyai	45
Munkaviszonyok fegyintézeteinkben	49
A fegyelem állapota „	51
Oktatás állapota „	53
Egészségügyi viszonyok	55
Egyes fegyenczek ismertetésére szolgáló, vagyis Értesitő jegyzék mintája	65
Törvényhatósági fogházak ismertetésére szolgáló Minta	67
Az ezekben letartóztatott elitéltek kimutatására szolgáló Minta	69
A sajtóbiróság által fogságra itéltek kimutatására „ „	73
Kisdedóvódák statistikájára „ „	76
Az elemi tanügy állása Erdélyben 1864|5-ben	79
A) táblák. Az iskolák helye és száma.	
1. Róm. katholikus elemi iskolák	82
2. Görög katholikus „ „	84
3. Keleti göröghitü „ „	88
4. Unitarius „ „	90
országos kimutatás hitfelekezetek szerint, összevonva	—
B) táblák. A tanitó-személyzet és fizetése.	
1. Róm. katholikus tanitók	92
2. Görög „ „	94
3. Keleti görög hitü „	98
4. Unitarius „	100
országos kimutatás a tanitókról	—

KSH Könyvtár

Lapszám.

C) táblák. A tanulók száma.

1. Róm. kath. tanulók 102
2. Görög „ „ 104
3. Keleti görög hitü tanulók 108
4. Unitarius tanulók 110
Országos kimutatás a tanulókról . . . . . —

D) táblák. A tanulók anyanyelv és vallás stb. szerint.

1. Róm. katholikus tanulók 112
2. Görög „ „ 114
3. Keleti görög hitü „ 118
4. Unitarius tanulók 120
Országos kimutatás a tanulókról a D) táblák rovatai szerint . . . —

A keleti marhavész 1868-ban 121
Meteorologia 1867- és 1868-ról 138
Az 1869-ik évi népszámlálás tervezete.
Az 1869. évi III. Törvényczikk a népszámlálásról 149
Belügyi és földm. ip. és ker. ügyi m. k. ministerek felhivása e tárgyban 151
Ugyane ministerek által kiadott szabályos utasitás ugyane tárgy eszközlésére 155
Minták. I. Bejelentési iv 165
Oktatás hozzá 169
III. Házi gyüjtő lajstrom 171
Oktatás hozzá 172
V. Községi gyüjtő lajstrom a bejelentési és felvételi ivek számára . 173
VI. Fölvételi iv 175
Oktatás hozzá 179
VIII. a) Községi áttekintés a népesség neme, vallása stb. kora szerinti felvételére 183
VIII. b) Községi áttekintés a lakosság hivatás és foglalkozás szerinti felvételére 187
1. melléklet a községi áttekintéshez, a katonai egyének kimutatására 191
2. melléklet a jelenlevő idegenek és a távollevő helybeliek kimutatására 192
3. melléklet a köz- és magán épületek kimutatására . . . 193
Oktatás e minták helyes betöltéséhez 195
X Járási áttekintés mintái 201
XI. Megyei áttekintés mintái . . . . . —
Ugyane ministerek által kiadott szabályos utasitás a népszámlálási törvény végrehajtására Buda és Pest sz. kir. városokban 203
Ehhez 1. Számláló lapok mintája 209
2. Háztartási lajstrom mintája 211
3. Házi gyüjtő lajstrom „ 214

HIVATALOS

STATISTIKAI KÖZLEMÉNYEK.

KIADJA

A FÖLDMIVELÉS-, IPAR- ÉS KERESKEDELEMÜGYI
MAGYAR KIRÁLYI MINISTERIUM

STATISTIKAI OSZTÁLYA.

II. ÉVFOLYAM.

III. FÜZET.

PESTEN, 1869.

NYOMATOTT AZ „ATHENAEUM“ NYOMDÁJÁBAN.

KSH Könyvtár

MAGYARORSZÁG

BÁNYÁSZATA.

A BÁNYAKAPITÁNYSÁGOK

1863—1867. ÉVI

JELENTÉSEI ALAPJÁN ÖSSZEHASONLITVA.

SZERKESZTETTE

HUNFALVY JÁNOS,

STATIST. OSZTÁLY- ÉS TANÁCSTAG.

PEST.

NYOMATOTT AZ „ATHENAEUM“ NYOMDAJÁBAN.

1869.

KSH Könyvtár

TARTALOM.

	Lapszám.
Bevezetés	1
A m. k. bányakapitányságok és bányaigazgatóságok kerületei	3
Budai m. kir. bányakapitányság	10
Beszterczebányai m. kir. bányakapitányság	22
Szepes-iglói m. k. bányakapitányság	40
Nagybányai „ „ „	66
Oraviczai „ „ „	106
Zalathnai „ „ „	132
Zágrábi „ „ „	142
Az összes bányakerületek összevonva	160
M. kir. bányászati és erdészeti akadémia Selmeczbányán $186^{7}/_{8}$	172
M. kir. bányaiskolák $186^{7}/_{8}$	174

KSH Könyvtár

BEVEZETÉS.

Hazánk közgazdasági termelésének különböző ágai között a bányaiparnak máris nagy jelentősége van, jóllehet az sokféle okoknál fogva még nem virágzik ugy mint kellene. A közállapotok általános jobbrafordúltával a bányaiparra nézve is kedvezőbb körülmények álltak be, s feltehetjük, hogy annak életreképes ágai nemsokára szintén nagy fejlődésnek fognak indúlni.

A statistikai osztály elismervén a bányaipar nagyfontosságát, az 1866-ra vonatkozó bányastatistikai kimutatásokat a „Hivatalos Statistikai Közlemények"-nek mindjárt I. füzetében közlé, s azután az 1867-re vonatkozó adatokat is sietett a II évfolyam I. füzetében közzétenni. Az 1866-ra szóló kimutatások még nem teljesek, mert hiányzik belőlük a zágrábi bányakerület. Mindkét évről csak a számbeli kimutatások vannak közölve, melyek magukban, minden magyarázat nélkül, alig adhatnak világos képet a bányaipar viszonyairól és állapotairól.

Hogy mind a már közlött számbeli adatok kellőleg felvilágosíttassanak, mind pedig a jövőben közlendő bánya-statistikai kimutatásokra nézve határozott kindulási pont és tanulságos összehasonlításokra szolgálható alap szereztessék, czélszerünek látszott, a multra visszatekinteni, s a bányaipar viszonyainak felderítésére leginkább szolgáló adatokat a múlt öt évről, t. i. 1863—1867-ről összehasonlítólag egybeállítani. Azon öt év, mint alább látni fogjuk, a bányászat fejlődésére nem volt kedvező; a nagy szárazság 1863-ban nemcsak a mezőgazdaságra nézve volt nagy csapás, hanem a bánya-mívelést és kohászati munkásságot is mind közvetlen, mind közvetve érezhetőleg sujtotta. Az 1863-ra következett évek alatt is tartottak a mostoha körülmények, s az 1866-diki hadjárat a bányászatra is zsibbasztólag hatott. De még azon év végén jobbra kezdtek a dolgok fordúlni; 1867-ben a beállt kedvezőbb körülmények lassankint megszilárdultak, s a bányászat is uj lendületet kezdett venni. 1863 óta pangás és folytonos hanyatlás tapasztaltatván, 1866 végén helyenkint, 1867-ben már országszerte haladás, emelkedés mutatkozott.

A bányastatistikai adatok közől azok legfontosabbak, melyek a szabadkutatások és munkások számát, az adományozott bányatelkek nagyságát s a bányatermelés minőségét, mennyiségét és pénzértékét tárgyazzák. Az összehasonlító táblás kimutatásokban azon adatok vannak az öt évről egybeállítva. A számbeli kimutatásokat a m. kir. bányakapitányságok fejtegető és magyarázó jelentései előzik meg, melyek 1866 óta már szintén a földmívelés,

KSH Könyvtár

par és kereskedelmi m. kir. ministeriumhoz terjesztetnek fel*). Belőlük csak kivonat közöltetik, mely azonban minden lényeges dolgot magában foglal.

A jelentések és táblás kimutatások az egyes bánya-kapitányságok szerint vannak egybeállítva, azután mind a hét bányakerület adatai egybefoglalvák s ekkép az egész ország bányászata mutattatik fel.

Az egyes bányakerületeket tárgyazó kimutatások között az illető bányakerületben találtató bánya- és kohótelepek külön és névszerint is fel vannak sorolva, hogy azok terjedelmével, mennyi- és minőségével ismerkedhessünk meg. Az egyes bánya- és kohótelepeket tárgyazó kimutatások 1867-re szólnak.

E helyen még a következő megjegyzéseket kell tennünk. — A bányamívelésre adományozott területeket németül „Maass"-nak nevezik, e szót betűszerint fordítani helytelen. Helyesebb a „Grubenmaass"-t *vájnateleknek* s a „Tagmaass"-t *külteleknek* nevezni. A német „Bergwerk", „Eisenwerk" stb. részint bányát, részint kohót is jelent; egyik esetben sem helyes azt a „mű" szóval fordítani, hanem inkább *műtelepnek* vagy egyszerűn *telepnek* mondandó. Midőn a „Bergwerk" bányát és kohót jelent, *bányaműtelep* (az „Eisenwerk" stb. is „vasműtelep" szóval fordítható. Különben mondjuk egyszerün: „bányatelep", „kohótelep", ne pedig „bányamű", „kohómű". Némely bányakapitányság jelentésében a „Frisch Roheisen" *szenítendő nyersvasnak* mondatik; ez mindenesetre helytelen, s inkább *színitendő*, vagy pedig *higgasztandó* nyers vasnak mondassék.

Végül egyszer mindenkorra megjegyeztetik, hogy a termelési mennyiségek kimutatásaiban mindenütt *bécsi mázsa* értendő, kivéve az *aranyat* és *ezüstöt*, mely két fém mennyisége pénzverdei, azaz vámegyleti *fontokban* (500 grammot számítva egy fontra) van kifejezve. A súlyegység tehát az arany és ezüstnél egy vámegyleti *font*, a többi fémeknél, érczeknél és ásványoknál pedig egy *bécsi mázsa*.

---

*) A budai és zalathnai b. kapitányságok 1866 és 1867-ről, a zágrábi b. kapitányság pedig 1867-ről részletesebb jelentést nem küldtek be.

A MAGY. KIR. BÁNYAKAPITÁNYSÁGOK ÉS BÁNYAIGAZGATÓSÁGOK KERŰLETEI.

A magyar állam területe 7 bányakapitánysági kerületre oszlik, melyek a következők: a budai, beszterczebányai, szepes-iglói (azelőtt kassai), nagybányai, oraviczai, zalathnai és zágrábi. E 7 m. kir. bányakapitányságon kivül vau 3 m. kir. bányabiztosság, melyeknek bányaszati tekintetben bizonyos vidékek közvetlenül alávetvék, ugy hogy azok az illető bányakapitányságok alá csak közvetve tartoznak. Ily bányabiztosság a szepes-iglói bányakapitányság kerületében kettő van, a zalathnaiban pedig egy.

A m. kir. bányakapitányságok közvetlen s illetőleg közvetett kerületei a következők:

1) A budai m. kir. bányakapitányság közvetlen területét teszik: Somogy, Baranya, Tolna, Zala, Vas, Veszprém, Sopron, Moson, Győr, Fehér, Esztergam, Pest-Pilis-Solt, Borsod, Heves és Csongrád vármegyék s a jász-kún kerületek. A budai bányakerület nagysága körülbelől 1280 föld irati □ mfld.

2) A beszterczebányai m. kir. bányakapitányság hatósága kiterjed: Pozsony, Nyitra, Trencsén, Árva, Liptó, Turócz, Zólyom, Nógrád, Hont, Bars és Komárom vármegyékre. E bányakerület nagysága 648 □ mfld.

3) A szepes-iglói (kassai) m. k. bányakapitányság kerületéhez tartoznak: Gömör, Szepes, Sáros, Torna, Ung és Zemplén vármegyék, tehát e bányakerület nagysága 442 földirati □ mfld. De közvetlenül csak Szepes és Sáros vármegyék egy része s Zemplén és Ung vármegyék tartoznak a szepes-iglói bányakapitányság alá.

4) A nagybányai m. kir. bányakapitányság hatósága kiterjed: Arad, Békés, Bihar, Zaránd, Csanád, Közép-Szolnok, Kraszna, Máramaros, Szabolcs, Szathmár, Ugocsa és Beregh vármegyékre s Kővárvidékre. Azon bányakerület nagysága 1017 földirati □ mfld.

5) Az oraviczai m. kir. bányakapitányság hatósága kiterjed: Bács-Bodrogh, Krassó, Temes, Torontál vármegyékre, a magyar katonai őrvidékre, és Szerémmegye rumai járására. E bányakerület nagysága 770 földirati □ mfld.

6) A zalathnai m. k. bányakapitányság hatósága közvetlenül vagy közvetve egész Erdélyre terjed ki. A zalathnai bányakerület nagysága 997 földirati □ mfld.

7) A zágrábi m. kir. bányakapitányság hatósága Horvát Tótországra s a horvát-tót katonai őrvidékre terjed ki, bányakerületének kiterjedése 704 földirati □ mfld.

A m. kir. bányabiztosságok kerületei a következők:

1) A rosnyói m. kir. bányabiztosság kerületét egész Gömör és Torna vármegyék teszik.

KSH Könyvtár

2) A gölniczbányai m. kir. bányabiztosság hatósága kiterjed Abaúj vármegyére, továbbá Helczmanócz, Prakenfalva, Gölniczbánya, Zsakarócz, Margeczán, Jekelfalu, Folkmár, Kojsó, Szlovinka, Krompach és Klukno szepesmegyei, Ó-Russin és Ladna sárosmegyei helységekre, s a miklósvágási Phönix kohóra, mely szintén Sáros megyében van.

3) Az abrudbányai m. kir. bányabiztosság hatósága kiterjed: az erdélyi úgynevezett aranykerületre, melyhez Alsó-Fejér és Hunyad vármegyék Maroson inneni része is tartozik, kivéve Nagyág, Nagy Almás, Tekerő, Pojána, Porkura, Cseb és Zalathna helységek Vale-Doszulujjal együtt; továbbá Füzes, Csertes, Hondol, Magura és Toplicza nevü helyeket, melyek a zalathnai bányakapitányságnak közvetlenül alávetvék; végre az abrudbányai bányabiztosságnak közvetlenül Zaránd megye is van alávetve, és csak közvetve tartozik a nagybányai bányakapitányság kerületéhez.

A kincstári bánya- és kohótelepek, valamint a kincs-bányai erdők és jószágok m. kir. bányaigazgatóságok alá vannak rendelve, s ezek a következők:

1) Főbányagrófi hivatal Selmeczbányán; 2) Bányaigazgatóság Szomolnokon; 3) Bányaigazgatóság Nagybányán; 4) Bányaigazgatóság Máramaros-Szigeten; 5) Sóbányaigazgatóság Sóvártt; 6) Bányaigazgatóság Kolozsvártt.

Ezen bányaigazgatóságok, s az alájok rendelt bányahivatalok hatásköre, valamint az egyes bányahivatalok területén létező bánya- és kohótelepek minősége és kiterjedése a következőkből tetszik ki:

1) A főbányagrófi hivatal Selmeczbányán. Hatásköre a körmöczi, beszterczebányai, rhóniczi és selmeczi bányakörnyékekre terjed ki, melyek a Bars, Turócz, Liptó, Zólyom, Gömör és Hont megyékben levő kincstári bányákat és kohókat, bányagazdaságokat és erdőket foglalják magokban; alája van rendelve a körmöczi pénzverde is.

a) A selmeczi környéken van a szélaknai bányahivatal, továbbá a Selmecz melletti várostelken levő kohóhivatal és a zsarnóczai kohóhivatal.

A szélaknai bányahivatal ügyköre kiterjed a „felső-biber tárna“ közös névvel jelzett hodrusbányai és selmeczi kincstári s azon társulati bányatelepekre, melyek a kincstár fővezetése alatt állanak, ugyszinte az újbányai társulati bányákra is. Területén 26 bányatelep van, melyek 134 vájnatelket, összesen 6.550,000 b. □ ölet foglalnak magokban. Ezen bányatelepeken 12,147 öl hosszú földalatti vasút van, s 31 aknában összesen 9 gőzgép 378 lóerővel, 4 vízoszlopgép 124 lóerővel, 15 lójárgány, 8 vízkerék-járgány s 1 vízoszlop-járgány van felállítva; továbbá van összesen 53 zúzda, 5 mosda, 1 daráló, 95 zúzóköpű 1015 nyílvassal, 552 osztályzó vályu, 16 osztályzó tölcsér, 6 osztályzó csatorna, 1 folytonos ülepítő, 4 közönséges ülepítő, 27 folyton működő lökszér, 173 fekszér, 13 seprőszér, 4 forgószér, 30 aranyszér, 288 ponyvaszér, 268 foncsor molna 9 zagyemelő-kerék, 115 vízikerék 289 lóerővel, végre 14 tócsa 200 millió köblábnyi víztartalommal.

A Selmeczbánya melletti kohóhivatal a felső és alsó kohóra terjed ki. A felső kohóban van: 2 olvasztó kéthengerű fuvóval, 1 olvasztó lángpest, 2 lángpörkölő, 1 agyagporzúzda 3 nyíllal, 1 vegymühely, 1 lúgozó önműködő lángpörkölővel, 2 szénkamra s 2 lakház. Az alsó kohóban van: 2 középolvasztó háromhengerű fuvóval, 1 üzőhöd, 1 csurtató lángpest, 1 kénvpörkölde svéd aknapörkölőpesttel, 1 érczraktár, 1 szénkamra, egy 9 nyilas agyagporzúzda és nehány laképület.

A zsarnóczai kohóhivatal a felső, közép és alsó kohóra terjed ki. A felsőben van: 3 közép olvasztó, 2 lángpörkölő pest s 2 szénraktár; a középsőben: 2 olvasztó, 1 ólomcsurtató kemencze, nehány anyag- és szénraktár; az alsó kohó anyag-, fém- és mara-páhónak használtatik. A felső és közép kohó között az üzőkohó fekszik 2 üzőhöddel. A kohótelephez 5 lakház tartozik.

b) A körmöczi környéken van a körmöczi bányahivatal, hova 7 bányatelep 157 vajnatelekkel, összesen 1.975,590 □ öl terűvel tartozik. A bányatelepeken van 1828 öl hosszú vasút, 11 aknában 11 vízemelőgép, 16 zúzda 52 vízkerékkel és 540 zúzónyillal s a hajtóvíz vezetésére 12,000 öl hosszú vízvezeték. A körmöczi kohóhivatal területén két kohó van: felső és alsó. A felső kohóban 2 olvasztó, 1 üzde 2 üzőhöddel, 1 kénv pörkölde, 1 szénkamra, 1 kémlelde és iroda van; az alsó kohóban 4 olvasztó, 2 lángpörkölő pest, lépcső pörkölővel, 1 kénpörkölő és szénkamra van. Azonkivül találtatik ott 5 érczraktár, 1 salakmosda és nehány anyagszerkamra.

c) A beszterczebányai környéken van: az úrvölgyi bányahivatal, mely kiterjed az óhegyi és úrvölgyi rézbányászatra s a magurkai arany- és dárdanybányászatra. Az úrvölgyi bányatelep áll az ó főtelekből 37 bányatelekkel (= 538,563 □ öl), és az új főtelekből 5 bányatelekkel (= 71,564 □ öl); hozzá tartozik 5 vízjárgány, 4 érczmosda, 2 bányamosda, 2 bányakovácsmühely. 1 kémlelde, 3 vízvezeték, melyeknek összes hossza 21,867 öl.

A magurkai arany- és dárdanybányászat Liptó megyében kincstári és társulati. Áll 19 bányatelekből (240,424 □ öl), 3 zűzdából és 1 dárdanyolvasztó kohóból, melynél a kincstár $^{12}/_{17}$ a Geramb János József-féle egylet pedig $^{5}/_{17}$-del részes.

A beszterczebányai környékhez továbbá a beszterczebányai és tajovai kohóhivatalok s a beszterczebányai rézpörölyde-hivatal is tartozik.

A beszterczebányai kohóhivatal alatt az ezüstkohó van 1 nagy és 3 középolvasztóval, 3 Kramer-féle lángpörkölde, 3 üzőhöd és 1 szürle-tüzhely. A beszterczebányai rézpőrölyde-hivatal alatt van 1 egyszerű és 3 kettős pöröly, 1 szerkovácsmühely 2 pőrölylyel és 1 öntőde 2 szérrel. Ide tartozik továbbá a jakabfalvai rézhengerde 4 hengerrel, a beszterczebányai pénzlapocshengerde 4 hengerrel és 12 vágógéppel.

A tajovai kohóhivatal a tajovai és óhegyi kohótelepekre terjed ki. A tajovai kohótelephez tartozik: 1 olvasztó, 1 liggasztó (készelő) és lúgzási kohó, 1 üzleten kivüli olvasztó, 1 czüsttüz- és pörkölőkohó, 1 kémlelde s 1 kovácsmühely stb Óhegyen van 2 középolvasztó, nehány üzleti és laképület.

d) A rhóniczi környéken van: a rhóniczi vasgyári hivatal. Ennek hatásköre kiterjed: a rhóniczi kiucstári s a libetbányai és pojniki kincstártársulati vasbánya- és kohótelepekre.

A rhóniczi vasbányák és kohók csoportja Zólyom és Gömör megyékben Rhónicz, Bisztra, Tiszolcz, Rosnyó és Zeleznik mellett van; áll 80 bányatelekből 830,340 □ öllel. Ezen telepekhez tartozik: 1) Rhóniczon egy kohó és öntőde, hol 2 nagy olvasztó van, (évi termelése 70—80,000 mázsa), 1 gépmühely, 11 fúró- és esztergapaddal, 1 nagy henger-fúrógép, 3 gyalugép, 2 csavarmetsző gép, 1 szerpőrölyde 2 pőrölylyel és höddel, 1 szer- és szegkovácsmühely nagy pőrölylyel

Kéziratkönyvtár

kettős kavarókemenczével és faszén izzókemenczével, favágó és hasítógéppel, aczélpőrölyde aczélkavaró és légizző hőddel, finomító és rúdvas-hengermühely kettős kavaró kemenczével és szénlég-izzóhőddel, csavarkovácsmühelylyel és szegsajtógéppel. 2) A brezovai kavaró és hengermühely 5 kettős kavaró és 6 izzóhőddel, 2 hengersorral, 2 fürész, 18 faszárító kemencze, 7 vízerőgép 272 lóerővel; 1 szerkovácsmühely szíjpőrölylyel s 4 hőddel. A sinhengermühely évi termelési képessége 160,000 mázsáig fokozható. 3) A polhorai olvaszda 1 olvasztó kemenczével. 4) A bisztrai pőrölyde 10 frishőddel. 5) A jaszenai kavaróműhely és pőrölyde kettős kavaró és légizzóhőddel, 4 frishőddel és 3 nyujtótengely. 6) A mosteniczi pőrölyde 6 frishőddel és 2 nyujtótengelylyel. 7) A tiszolczi és pilai olvaszda és pőrölyde egy olvasztóval, 2 frishőddel és nyujtóműtengelylyel.

A libetbányai vasműtelep, melyben a kincstár 73½ részt bír, áll: 1) a Libetbányán levő bányákból (3 bányatelek) és olvasztóból; a) a vaiszkovai kavaró és pőrölymühelyből 1 kettős kemenczével, légizző hőddel és nyujtóhengerrel.

A pojniki vasmütelep, melynél a kincstár 80½ részt bír, áll: 1) a pojniki bányákból (2 bányatelek) és olvasztóból, 2) a beszterczei pőröly- és kavaró műhelyből kettős kavaró kemenczével, svéd faszén légkemenczével és 2 nyujtóműhengerrel.

A rhóniczi vasműtelephez a Dobsinán levő olvasztó is tartozott, melyet a kincstár haszonbérben bírt vala, de most már nem bírja.

2) A szomolnoki bányaigazgatóság. Hatásköre kiterjed az Aranyidkán (Abauj megyében) és Szomolnokon (Szepesben) levő bánya- és kohótelepekre, bánya-kincstári urodalmakra és erdőségekre. Azon felül a kincstár 2½ bányarészt a magán társulati Mária-tárnai bányatelepen (Dobsinán) is bír. A szomolnoki bányaigazgatóság alatt tehát a szomolnoki és aranyidkai bányahivatalok vannak.

A szomolnoki bányahivatal körébe esik: 1) a szomolnoki réz- és ezüstérez-bányászat és rezítés. Ide tartozik: a szomolnoki Veres és Csúcs hegyeken levő 11 felsőmagyarországi bányatelek, melyek egyenként 140 vízszintes bányaölből állnak, és egy 80 bányaölből álló határkőzség; az ugyancsak Szomolnokon levő Antal bányatelek, mely 3 felsőmagyarországi bányamértékből áll, Teréz altárnával, melynél Szomolnok városa 8 bányarészvényt bír és Károly altárnával; a vereshegyi rudasgép, Józsefaknai vízoszlopmű, Nagygépaknai vízkerékmű, 2 nyomattyú a Csúcshegyi vízmélységben s a Pétertárnában 5 rezesítési készülék (Karitasz, József, alsó vereshegyi Kovandtárna, szélaknai Nagygép és Baptista), 4 járgányépület az Erzsébet-, Alap-, Keresztfeltalálási és veresvizi Háromkirály aknáknál), dörzsféképület, érczszállítógépek az alapaknai vízoszlopjárgányon, 3 törház (a Baptista, Alap és Keresztfeltalálási aknákon), 2 érczrakhely a Baptista és Alapaknán, gorczmosóda, zúzda, több lak és üzleti épület, a hutaalji és sebesmosói vízvezeték (összesen 6304½ öl hosszú), az uhornai tó, melyben 3.030.366 köbláb víz van, az ejtréztermelési készülethez tartozó slégeralji vizvezeték és vízfogók stb.

Továbbá Szomolnokon van: 1 bányakincstari kovácsmühely 1 pőrölylyel, 4 kis készelőhőddel és kerékrekeszszel, ácsmühely, több raktár, s az agordói módszer szerinti pörkölési és lúgzási készülék.

Az aranyidkai bányaműtelepeket az aranyidkai bányahivatal igazgatja. A dárdanyos ezüstérczeket tartalmazó bányák Aranyidkán, Huttna mellékén, Idka völgyében, Kamena, Szandrova és Veszka környékén vannak; hozzátartozik 21 bányászati adomány, 36 felsőmagyarországi bányamérték és 134 ölnyi határkőzség, a

Rékai fövölgy altárnája, vízemelő és szállítógép az irányaknában, 6 zúzókészülék, összesen 1103 öl hosszú vízvezetés, pörkölőhuta, 6 kéthődü pörkölő kemencze, érczmalom 3 őrlőkővel, osztályozó rosta, foncsorműhely 8 foncsorhordóval, foncsorhevítő kemenczével és forgó mosási készülékkel a Rékai völgyben; 3 bányakovácsmühely stb.

3) A nagybányai bányaigazgatóság. Hatásköre kiterjed a Szatmár megyében létező kincstári bánya- és kohótelepekre, erdőkre és jószágokra, továbbá a Kővár-vidékéhez tartozó Kapnikbánya, a Belső-Szolnek megyében fekvő Oláh-Láposbánya és Rojahida (Poduruoji) s a Naszód környékén levő bánya- és kohótelepekre s végre a sztrimbulyi k. erdőhivatalra. Ide tartoznak a következő bányahatóságok: a felsőbányai bányahivatal, az alsófernezélyi kohóhivatal, a kapniki bányahivatal, a láposbányai ezüstkohóhivatal, a kereszthegyi és veresvizi bányaművezetőség Nagybányán, az oláhláposbányai bányahivatal, a rojahidai vasgyári hivatal s a rodnai bánya- és kohóhivatal.

a) A felsőbányai bányahivatal kiterjed: a Nagybánya határában levő 9 egyszerű s 4 kettős bányatelekre, összesen 2.427,776 □ öl; 11 zúzdára 294 nyílvassal, 1 hengerpárral, 34 lökszérrel, 22 folyton működő lökszérrel, 1 forgó szérrel, 23 fekszérrel, 23 seprőszérrel, 2 tóval, melyekben 5 millió köbláb víz van, 8,112 öl hosszú vízárok; továbbá rézkohóra, melyben 2 középolvasztó, 2 készelő hőd, 1 négynyílas zúzda, pörkölőház és szénpajta van; rézpörölydére 1 olvasztóval, 1 lágyító tüzzel és 2 pörölylyel; bányakémleldére, vaspörölydére és szertárra. E bánya- és kohótelepeken van összesen:

1	vízoszlopgép a Terézaknánál, ...	30.1	lóerő:
1	vízjárgány „ „	11.6	„
1	hajtókerék az irányaknánál	5 0	„
1	gépkerék „ „	5.0	„
11	zúzda „ „	165.0	„

b) Az alsófernezélyi kohóhivatal vezetése alatt áll: az alsó kohó 3 nagy, 4 középolvasztóval, 5 Kramer-féle lánghevönnyel, 2 üzőhőddel, 2 csurtatószérrel, 1 pörkölőházzal, 2 érczrakhelylyel, 2 szénpajtával, 2 hengerfúvóval, melyekben 6 henger van, 1 szekrényfúvóval (4 szekrény), 1 körfúvóval, 5 gépvízikerék, 1 márga- és 5 gelétzúzdával (24 nyílvas). Továbbá a lúgozda 4 lúgzókáddal, 1 lúgzószerkezékkel; a kémleldc 3 hőboltkemenczével és 1 homokfürdővel; a felső kohó 1 nagy és 2 középolvasztóval 1 pörkölőházzal, 2 szénpajtával, 1 érctörőzúzdával, 2 szekrényfúvóval (6 szekrény), 4 gépvízikerékkel, 20 nyílvassal s 2 rendes ülepitővel; végre a fernezélyi ravaszpataki foncsorműhely 3 lánghevönnyel, 6 foncsorhordóval, 3 gépvízikerékkel, 1 érczmalemmal (4 őrlőkő), érczlisztemelőgéppel, 1 foncsorégető kemenczével, 1 gőzkazánnal, 15 nyílvassal.

c) A kapniki bányahivatal rendelkezése alatt áll:

1	vízikerékgép	50	lóerővel
10	zúzda	98	„
1	vaspörölyde . . . . . }	4	„
1	fa-cső-fúrógép . . . . . }		

184 öl hossz felszíni s 2423 öl hosszú földalatti vasút.

A kapniki bányatelephez 42 bányatelek tartozik összesen 5.468,091 □ öl. A zúzdákban van egy daráló készülék, 10 zúzóköpü, 216 nyílvas, 135 tisztázó vájú, 9 tisztázó tölcsér, 1 folytonos ülepitő, 14 folytonos lökszér, 10 közönséges lökszér, 13 fekszér.

KSH Könyvtár

Az ezüstkohóban van: 1 nagy, 6 közép és 1 kis olvasztókemencze, 2 ólomüző s 2 csurtatószér, 2 lángos pörkölőkemencze, 1 pörkölőház, 1 tizenkétnyilas szénagyagzúzda, 3 szénpajta, 1 széntár, 3 vizikerék által hajtott fuvógép.

A vaspörölydében 6 közönséges kovácsmühely, 6 közönséges fúvó s 4 nyujtópöröly van.

d) A kereszthegyi bányamüvezetőség arany- és ezüstbányászatának területe 11 bányatelek, 137,984 □ öllel. Ezen bányatelepen van 2 vizoszlopgép, 1 vizhuzó gőzgép, 7000 öl hosszú vizárok, 1 tó, 2 zuzda 85 nyilvassal, 8 zagytölcsér, 2 kovácsmühely.

d) A láposbányai ezüstkohóhivatal az ottani ezüst- és rézkohóra terjed ki, melyben van: 1 nagy, 2 közép és 1 kis kemencze, 1 üzőhöd, 2 lángos pörkölőhöd, 1 csurtatóhöd, 1 szénagyagzúzda, 1 márgazúzda, mindenike 6 nyilvassal, 2 hengerfúvó, mindenike 2 hengerrel és vizerőre alkalmazva, ércztár, kémlelde, szénpajta, pörkölőház.

f) A veresvizi bányamüvezetőség Nagybányán. Hozzátartozik 3 akna, melyek összes mélysége 140 öl, a nyilámok hossza 4245 öl, a földalatti vasutak hossza 1140, a külső vasutaké 475 öl, 1 szállitógép lóerőre, 2 szállitógép emberi erőre, zuzda, mosó szerkezék, 4 zuzóköpü 54 nyillal, 4 tisztázó csatorna, 5 közönséges ülepitő, 4 folytonos kettős lökszér, 6 közönséges lökszér, 1 aranyász szér, 12 foncsormolna, 1 zúzércz emelőgép.

g) Az oláh-láposbányai bányahivatal területén van: 6 bányatelek, összesen 85,822 □ öl; több zúzda 159 nyilvassal, 21 folytonos lökszérrel s 5 aranyszérrel; egy bányakovács-mühely négy tüzzel, egy szertár, 2 nagy, 4 közép olvasztó kemencze, 2 üzőhöd, 1 hengerfuvógép 15 lóerejü vizikerékkel s 2 fekvő hengerrel, két 14 lóerejü szekrényfúvó vizi kerékkel, 6 szekrénynyel, 2 szénagyag-zúzda 11 lóerővel s 1 kémlelde. A föld alatti vasutak hossza 470, a felszini vasutaké 520 öl.

h) A rójahidai (poduruoji) vasgyári hivatal területén vannak: 6 kültelek (102,000 □ öl), 10 vájnatelek (143,130 □ öl); 1 nagy olvasztó, 4 hengerü fuvógép és egy 35 lóerejü vizikerékkel, 3 pörölydefuvó, mindenike kettős szekrénynyel s 12 lóerejü vizikerékkel, 1 magasnyomású körfuvó a szér- és gépkovács-mühelyben, 1 mészkő és salakzúzda 9 nyillal s egy 5 lóerejü vizikerékkel, 4 izzasztó és nyujtó pörölyde, mindenike 15 lóerejü 7 kerékkel, 1 szerhámor 4 osztálylyal, 1 gépmühely egy 16 lóerejü kerékkel, 5 eszterga, 1 gyalu, 2 iúró s 1 csavarvágó géppel. A nagy olvasztó garadjához 32 öl hosszu vasút vezet.

i) A rodnai bánya- és kohóhivatal területén 5 bányatelek van; továbbá 6 zúzda, 42 fek- és lökszér, 1 közép kemencze, 1 mázag (gelét) zúzda 6 nyillal, 1 lángos pörkölő-kemencze (Kramerféle), s 1 üzőhöd.

4) A mármaros-szigeti bányaigazgatóság hatásköre 3 sóbányára, 2 vasgyárra, s az összes máramarosi korona- és kincstári uradalmakhoz tartozó erdőségekre és javakra terjed ki. A sóbánya, erdőszeti stb. hivatalokat e helyen mellőzzük, s csak a fejérpataki vasgyári hivatalt emlitjük meg, melyhez a kabolapojánai vasgyár is tartozik. A két vasmütelepen van egy nagy olvasztó és egy kavaró kemencze, egy gépmühely, 3 készelő höd, 8 müszer-pörölyde, 8 tüzhely a szeggyártásra és 20 bányatelek.

5) A soóvári sóbányaigazgatóság alatt sem érczbánya, sem kohótelep nincsen.

6) A kolozsvári bányaigazgatóság hatásköre kiterjed az Erdélyben levő kincstári ércz- és sóbányák, ezüstkohók és vasfinomitó gyárak müszaki és igazgatási vezetésére, sószállitásra és elárusitásra s az állami erdők és koronaurodalmak gazdasági felügyeletére. Ennek a következő bányahivatalok vannak alárendelve: a nagyági bányahivatal, az abrudbányai bánya- és aranybeváltó-hivatal, az offenbányai bányahivatal, a csertesti bánya- és kohóhivatal, a zalathnai kohó- és aranybeváltó hivatal, a zalathnai főkémlelde, a zsilvölgyi bányahivatal Petrozsenyben, a govasdiai, a kudsirí és sebeshelyi vasgyári hivatalok; továbbá a marosujvári, dézsaknai, parajdi, thordai, vizaknai sóbányahivatalok s a maros-sólymosi és maros-portusi sóhivatalok, melyeket itt mellőzünk.

a) A nagyági bányahivatal vezetése alatt álló bányák 1746-ban kezdettek miveltetni, bennök a kir. család 37, a kincstár 32, magánosok 50 bányarészvényt birnak. Az ottani nyilamok egész hossza 44,400, a földalatti vasutak hossza 5986, a külső vasutaké 394 öl; a zúzdánál 57 nyilvas, 3 folyton müködő s 12 közönséges lökszér van.

b) Az abrudbányai bánya- és aranybeváltó hivatal területén a bányamivelés tárgyát az orlai altárna képezi, melylyel Verespatakon az összes magántársulati bányák alávájatnak. Ezen altárnát a kincstár 1783-ban kezdé meg, 1816-ban abbanhagyá, 1845-ben akkori birtokosaitól ismét saját kezelése alá vevé. Benne a kir. családnak 8, a kincstárnak 60 s magánosoknak is 60 bányarészvényök van. — A nyilamok összes hossza 7040 öl, a belső vasutaké 2875, a külsőké 1994 öl. A zuzdában 99 nyilvas, 4 folyton müködő s 8 közönséges lökszér van.

c) Az offenbányai bányahivatal területén a bányaművelés most csak egy vágat folytatására szoritkozik, melylyel az István-tömzsök feltárása czéloztatik. Van ott 4 közép kemencze, 1 üzőhöd, 1 rézkészelőhöd, 1 foncsorintézet s 1 kémlelde.

d) A csertesti bánya- és kohóhivatal területén levő bányatelep 1839-ben jutott a kincstár kezelése alá, a kincstárnak 126 egy magánosnak pedig 2 bányarészvénye van. A mivelés főtárgya a Grimm-altárna, mely az egész füzesi bányavidék kulcsa lesz. A nyilamok hossza 1525 öl. A zúzdánál 27 nyilvas, 2 lökszér s 3 seprőszér van. A kohászati üzletre nézve van Csertesten 4 közép kemencze, 1 üzőhöd, 1 rézkészelőhöd, 1 kémlelde, 1 tócsa.

e) A zalathnai kohó- és aranybeváltó hivatal rendelkezésére áll 2 nagy, 2 közép kemencze, 1 üzőhöd, 1 foncsorintézet, 1 rézkészelőhöd, 1 rézválasztó készülék, 1 higanypároló kemencze és 1 kémlelde.

f) A zsilvölgyi bányahivatal Petrozsenyben csak 1869. elején állittatott fel.

g) A govasdiai vasgyári hivatal területén vasbányák, kohók és vasfinomitók vannak. A bányászkodás Gyaláron és Felsőtelken 15 bányatelken történik; a kohótelepen van 1 nagy olvasztó, 1 öntőkemencze, 2 készelő, 2 pántnyujtó, 2 szerpörölyde és 1 gépgyár.

h) A kudsiri vasgyári hivatal területén vasfinomitó van, melyben a govasdiai nyers vas finomitott hengerelt rúdvassá alakittatik át. Van ott 2 vizerővel hajtott hengerintézet, 3 kettős kavarókemencze, mindenik lánghegesztő pesttel, 2 rendes hegesztő lángpest és lakatos műhely.

KSH Könyvtár

i) A sebeshelyi vasgyári hivatal területén a govasdiai nyers vasat kovácsolt és hengerelt rúdvassá és lemezvassá gyártják. Van az ottani finomitóban 1 hatvan lóerejű vizforgony (turbine) által hajtott hengerintézet, 1 kavaró, 1 hegesztő s 1 lemezhevitő lángpest, 2 készelő s 2 pántnyujtó pőrölyde.

I.

A budai m. kir. bányakapitányság.

Az 1863-ra vonatkozó jelentésből.

A) A szabad kutatások száma s az adományozott bányatelkek kiterjedése. A szabad kutatások száma ismét csökkent, még pedig 138-al; a szabad kutatók száma pedig 6-al csökkent. A kitörült szabad kutatások közöl 8 vált adományozott bányatelekké. Eszterházy Pál hg. 65 szabad kutatással hagyott fel, miután az országbirói értekezlet határozata által saját jószágain a kirekesztő kutatási jog neki mint földes úrnak úgyis biztositva van. Új szabad kutatás csak 41 jelentetett be.

Az adományozott bányatelkek kiterjedése 1863 végén 1.323,719 □ öllel nagyobb volt, mint az előbbi évben, de az csak onnan van, mivel a már korábban felkért területek csak 1863-ban adományoztathattak. A mátrai bányatársulat a neki adományozva volt bányamezőkből 28,626 □ ölet kitörültetett, minthogy a kutatások ott sikor nélkül maradtak.

B) A munkások száma és sérülései. A munkások száma 95 egyénnel szaporodott; e szaporodás leginkább a mátrai rézbányákra, az edelényi szénbányákra, az Isten áldása társulatnak vasmegyei, a Dunagőzhajózási társaság pécsi szénbányáira s a szápári társulat szabad kutatásaira esik.

A munkások könnyü sérülései némileg szaporodtak, a súlyos és halálos sérülések leginkább a munkások vigyázatlanságának és engedelmetlenségének tulajdonitandók.

C) A bányatársládák vagyona. Ez egészben véve 8,968 frt 98 krral növekedett, miből a Dunagőzhajózási társaság pécsi kőszénbányáira 5,691 frt 86 kr esik. A kincstár-társulati társláda Diósgyőrön 88 frt 22 kr, a csetnek-pécsi társulat társládája Pécsett 13 frt 30 kr, s a pécsi székesegyház társládája Szaboleson (kőszénbánya) 5 frt 66 krral csökkent.

D) Termelési viszonyok. A budai bányakapitányság területén aranyos ezüstöt tartalmazó érczek csak a Mátra hegységben fordulnak elő, még pedig túlnyomólag mint rézérczek. Eddigelé a mátrai bányatársulat aranyt és ezüstöt még nem állitott elő, mivel a kohót még nem épitette és szerelte fel. Azonban a bányamivelést, különösen a feltárási munkálatokat szerényen folytatta. 1862-ben az érctermelés még csak 156 mázsát tett, 1863-ban pedig 65,451 mázsával többet termeltek. A feltárási munkálatok közöl azok, melyek a Katalin-aknában s a fölötte épitett György-aknában hajtattak végre, mind tudományos mind bányászati tekintetben nagyon érdekesek. A timsópala azon kőzet, mely a dúsabb érctömegekhez vezet. A timsópala felbomlott porfirhoz hasonló fedü alatt erősen emelt trachitos

kőzetekre van települve s ezekkel együtt emeltetett. A timsópala s az alatta fekvő kovás porfir között agyagréteg vonúl el, melynek a timsópalával való érintkezési vonalában igen gazdag fakóérczek s részint termés réz-tömegek fészkelnek. Mind a fedü, mind a fekü kőzeteinek üregei a timsópalán kivül gyakran folyó hegyi kátránynyal kitöltvék; a Lahocza hegység gerinczén pedig, melyben az emlitett aknák vannak, tömött nummulitmész s e fölött zöldes trachittuff mutatkozik harmadkori kövületekkel. Úgy látszik tehát, hogy nem alaptalan azon nézet, mely szerint az ottani timsópala eocén-képletü széntelep maradványa, mely a vulkános müködés befolyása által tetemesen elváltoztattatott, úgy hogy annak elébbi bitumene a kihült közet likacsaiba ülepedett, s az érczek kiválása s különösen a termés réz képződése eszközöltetett. Az agyagréteg feküje a timsópala alatt igen kovás porfir, melynek vastagságában érczes hasadékok vannak, s mely alatt igen kemény szaruköforma porfir települ, melyen azonban szintén sok kovaér vonul át. Ha tehát e két nagy porfirfekvet vájásra méltónak mutatkoznék, akkor nagy fém-termelés volna ott remélhető. Az érczeket tartalmazó hegység többi részein a Mátrának mind éjszaki mind déli oldalán, a mennyiben az eddigi kutatások alapján itélni lehet, nincsen meg az emlitett harmadkori fedél; túlnyomólag porfirból és zöldkőből állnak, de számos érctartalmú telér van bennök. A Mátra éjszaki oldalán található érczeket jellemzi azon körülmény, hogy könnyen kivirágoznak s timsóképződésre hajlandók, mi által a nedves úton való tömitésök igen meg van nehezitve, de a fémek kiválasztása nedves úton könnyen eszközölhető. — A társaság által kibocsátott, 50 frtra szóló 4000 részvény majdnem egészen elkelt; ez által majdnem 200,000 főnyi töke szereztetett, ugy hogy most a szükséges épitkezés és felszerelés akadály nélkül foganatositható.

A vastermelés a diósgyőri vasgyárban ismét csökkent, még pedig 2422 mázsával; azon vashámor már 97 év óta áll fenn, de oly kedvezőtlen esztendőt, mint az 1863-dikit, még sohasem ért.

Dárdany Zalonaknál (Schlaining) termeltetik, 1863-ban a termelés növekedést mutatott. Ugyancsak Vasmegyében vaskéneg is termeltetik, s az Istenáldása társulat termelése jóval nagyobb volt mint a mult évben, de a Borostyánkő melletti Anna békéje nevü réz- és vaskéneg-bányákban szüneteltek.

A timsó termelése a neufeldi timsógyárban 686 mázsával növekedett, de ára mázsánként 50 krral leszállt.

Kőszén csak Baranya megyében fordúl elő. Termelése egészben 247,806 mázsával növekedett, de a Dunagőzhajózási társaság pécsi bányáiban 483,249 mázsával termelt többet, tehát a többi bányákban a termelés kisebb volt, mint a múlt évben. A múlt három évben ez volt a kőszén-termelés:

	1861. b. mázsa	1862. b. mázsa	1863. b. mázsa
Dunagőzhajózási társaság . . .	2.219,168	2.517,022	3.000,271.
Czvetkovics Ferencz.	410,045	347,600	196,428.
A többi vállalkozók	305,227	386,405	299,034.

A barnaszén termelése összesen csak 6,956 mázsával növekedett 1863-ban. Némely vidéken igen kedvezőtlenek a termelési viszonyok. A buda-esztergami vidék barnaszén termelése, ha a Hintósürüben termelt 43,000 mázsát a számból kihagyjuk, 55,537 mázsával volt csekélyebb. De miután Drasche Henrik, kinek számos téglagyára van, az ő szénbányáiban termelt szenet leginkább maga fogyasztja s 1863-ban 47,496

KSH Könyvtár

mázsával több szenet termelt, mint az előbbi évben, tehát a többi vállalkozók összesen 103,033 mázsával azaz 16%-kal kevesebbet termeltek. Ennek oka a mostoha időviszonyok által okozott pangás és hanyatlás az ipari vállalatok munkásságában. A szénbánya birtokosok arról is panaszkodnak, hogy az újszőny-székesfehérvári vasúttal mintha szándékosan kitértek volna az esztergami szénbányák elől; valóban felötlő dolog, ha látjuk, hogy a vasút Újszönyből Székesfehérváron át visz Budára s az egész vonalon Pragerhoftól kezdve Budáig és Újszőnyig kőflachi szenet használ, mig ha Esztergamon át vitetett volna Budára, az ország leggazdagabb barnaszén-területét hasította volna. Eszterházy grófnak Zsemlye melletti szénbányáiban 32,936 mázsával kevesebb termeltetett, mert az ottani szénfogyasztás a tatai czukorgyár kisebb nagyobb üzletétől függ.

A Sopron melletti Brennbergen 166,146 mázsával több szén termeltetett, mert az ottani szénbányák szintén Drasche Henrik birtokában vannak. Ellenben a herczeg Eszterházy lignitbányájában Büdöskúton 23,148 mázsával kevesebb termeltetett, mert a környező gyárak kénytelenek voltak üzletöket megszorítani. Sopron megyében még két év előtt számos szabad kutatás volt, s tetemes bányászati munkásság uralkodott, most már a ritzingi szénbánya is el van hagyva. Vasmegyében a Pulya (Bubendorf) és Máriafalva melletti szénbányák mivelésével egészen felhagytak, ellenben a Buglócz melletti bányában 16,000 mázsával többet termeltek. Veszprém megyében Szápáron nemcsak a kutatás folyt sikerrel, hanem a termelés is már 10,000 mázsára rúgott. A szomszéd Inota pusztán gróf Waldstein indította meg a kutatásokat. Az újszőny-fehérvári vasút csak 2½ mfldre esik a szápári szénbányától, s ennek összeköttetésére a bodajki állomással már megkezdték az utat építeni. Zalamegyében egyelőre minden kutatással felhagytak. A diósgyőri szénbányákban csak 16,000 mázsát termeltek, mert az ottani szenet a miskolczi vasúti állomásra is alig lehet fuvaroztatni. Debreczen gyárai számára salgó-tarjáni szenet kell szállitani, a diósgyőri nem juthat oda!

Az összes bányászati és kohászati termények pénzértéke 1.361,275 frt 28 krra rúgott, ha t. i. a termelt s egyszersmind nyers vassá kiolvasztott vasérczek pénzértékét levonjuk, ellenben a termelt, de az év alatt még ki nem olvasztott rézérczek pénzértékét hozzászámitjuk; tehát az összes pénzérték 106,797 frt 56 krral nagyobb, mint 1862-ben volt. E szaporodásból esik:

a kőszénre	32,745	frt	22 kr.
a barnaszénre (mert ára nagyobb volt.)	44,041	„	54 „
a dárdanyra és dárdanyérczre . . .	9,598	„	80 „
a vaskénegre	6,479	„	— „
a timsóra	3,041	„	— „
a rézérczre	18,644	„	— „
összes növekedés .	114,549	„	56 „
Ellenben a nyers vas pénzértéke . . .	7,702	frttal.	
a timpaláé	10	„	
az ásványos festéké	40	„	kisebb volt.

Az 1864-re vonatkozó jelentésből.

A) A szabad kutatások száma, az adományozott bányatelkek kiterjedése. A szabad kutatások száma az 1864-diki közigazgatási évben ismét 68-czal s november és deczember hónapokban 15-tel csökkent. Az adományozott bányatelkek kiterjedése pedig 50,327 □ öllel növekedett, ebből 12,544 öl dárdany-érczekre, 37,783 □ öl pedig Miskolcz közelében barnaszénre adatott.

B) Az üzleti készülékek. Ezek tekintetében csak az említendő, hogy a többnyire földalatti szállitási vaspályák tetemesen növekedtek, s hosszuk most már több mint 5 mfldet tesz.

C) A bányamunkások száma és sérülései. A bányamunkások száma 100 egyénnel szaporodott, leginkább a Dunagőzhajózási társaság pécsi bányáiban. — A munkások könnyű és súlyos sérülései aránylag csökkentek, de a halálos sérülések száma ugyanaz volt, mi az előbbi évben.

D) A bányatársládák vagyona Ez egészben véve csak 6,480 frt 62 krral növekedett.

E) A termelési viszonyok. A nyers vas termelése 4,702 mázsával csökkent. A kapitányság területén csak a diósgyőri vasgyár létezik, s ennek termelési viszonyai épen nem kedvezők, különösen azért, minthogy közelében nincsenek elegendő érczekkel kinálkozó vaskőbányák. A rézércz termelése is csökkent, mert a mátrai bányatársulat leginkább a kohótelepek felállitásával volt elfoglalva.

A kőszén termelése az 1864-diki közigazgatási évben 246,367 mázsával növekedett, e növekedés megint egészen a Dunagőzhajózási társaság pécsi bányáira esett, mert ezekből 352,767 mázsával több kőszén vájatott mint az előbbi évben, tehát a többi vállalkozók ismét kevesebbet termeltek. Annak oka részint az, hogy a Dunagőzhajózási társaság birtokában a legszabályosabb kőszéntelepek vannak, részint pedig az, hogy az egyes bányabirtokosok nem képesek a hatalmas társasággal versenyezni, erejöket pedig egyesíteni mindeddig vonakodtak. A társaság legnagyobb részt maga fogyasztja a bányáiban előállított kőszenet, tehát a kevesebbé tiszta és silányabb fajtákat is értékesitheti, a többi bányabirtokosok pedig a selejtes kőszenet alig adhatják el, s igy átlagos termelési költségök az olcsóbb üzlet mellett is aránylag nagyobb mint a társaságé. Azért Czvetkovics Ferencz a maga bányáját már is a társaságnak adta el, s maholnap Pécs városa határában alig lesz kőszénbánya, mely ne volna a társaság birtokában. A szomszéd Szabolcs, Vasas, Somogy és Szász határaiban levő bányák birtokosai részint már felhagytak a kőszén-termeléssel, részint csak veszteséggel folytatják.

A barnaszén termelése részint az 1861-diki intézkedések következtén, melyek a szénbányák mivelését az illető földesúr szeszélyétől teszik függővé, részint a fogyasztás csökkenése miatt 345,997 mázsával csökkent. E csökkenésből esett:

a pilisi és esztergami vidékre	210,522 mázsa.
Sopron városa határára	241,813 „
Sopron megye határára	42,002 „

Azon vidékeken tehát összesen 494,337 mázsával kevesebb barnaszén állittatott elő s illetőleg fogyasztatott, mi azt is tanusitja, hogy az ipari munkásság általában hanyatlásnak indult.

Borsod megyében a rima-murányi vasgyártársaság bányáiban 95,286 mázsával több szén termeltetett, miből következtethetjük, hogy ozdi vasfinomitó gyáraiban nagy munkásság uralkodott. Szász-Koburg herczeg edelényi bányáiban is több szén termeltetett, még pedig 70,000 mázsával. Ellenben Diósgyőr koronai urodalomban a széntermelés 42,000 mázsával csökkent, pedig azon urodalom területének egész keleti

KSH Könyvtár

szélét boritják a széntelepek, melyek Lászlófalu, Kondó és Kazincz helységek határaiba is átnyulnak. Ámde még most se történt semmi arra nézve, hogy a diósgyöri szénbányák a vasúttal kapcsolatba tétessenek.

Baranya megyében Sarolta szénbánya Hidasd határában egy ideig el volt hagyva, most új birtokos kezébe került, ki talán nagyobb munkásságot fog kifejteni.

1864-ben Muraköz a budai kapitányság területéhez csatoltatott. Ott 1859-ben néhány száz szabadkutatás volt, most csak két barnaszénbánya miveltetik; az egyik gróf Festetics Györgyé Krizsoveczen a Muránál; 4—5 láb vastag fiatal barnaszéntelep vájatik ott, a szén Csáktornyára a czukorgyárba szállittatik. A második bánya Dragoslaveczbreg határában van. Krizsovecznél hegyi kátrány-forrás is van, de 1864-ben nem termeltek ott semmit.

A bányatermelés mennyisége és pénzértéke egészben véve jóval csekélyebb volt, mint a múlt évben.

Az 1865-re vonatkozó jelentésből.

A) A szabad kutatások száma s adományozott bányatelkek kiterjedése. A szabad kutatások száma 1865-ben ismét 60-nal fogyott; az adományozott bányatelkek kiterjedése pedig 244,339.$_9$ □ öllel növekedett, különösen az által, hogy az újdon alakult bányatársulatnak a szápári szénbányamező adományoztatott.

B) Az üzleti készülékek. Ezekre nézve megemlitendő, hogy a szállítási vaspályák hossza 5,000 öllel növekedett.

C) A munkások száma és sérülései. A munkások száma 21 egyénnel fogyott, a halálos sérülések száma 2-vel csökkent, de a súlyos sérüléseké 2-vel növekedett.

D) A bányatársládák vagyona. Ez összesen 14,722 frt 19 krral növekedett.

E) A termelési viszonyok. A nyers vas termelési a diósgyöri vasgyárban 9,429 mázsával növekedett. A kincstár az ottani vasbányákat és vasgyárt eladni szándékozott, de az árverésre senkisem jelentkezett. A réztermelés is nagyobb volt, mint a múlt évben, úgy a dárdany termelése is. Még nagyobb mértékben növekedett a vasféneg termelése, mely 9,200 mázsával haladta meg a mult évit. Timsóból 1,000 mázsával kevesebb termeltetett. — A kőszén termelése 80,050 mázsával fogyott; a Dunagőzhajózási társaság 101,000 mázsával termelt kevesebbet. Ellenben a barnaszén termelése 22,992 mázsával nagyobb volt, mi leginkább a szápári és hidasdi bányákra róható. Gróf Festetics György muraközi szénbányáját, mely a Mura fenekén van, a víz boritotta el, s igy a termelést megszakasztotta. Egészben véve 1865-ben a bányatermelés pénzértéke 61,995 fttal nagyobb volt mint az előbbi évben.

I. Tábla.

Buda.

A szabad kutatások, szabad kutatók és munkások száma.

Év	A szabad kutatások száma			A magán szabad kutatók száma	Egy magán szabad kutatóra átlag eső szabad kutatás	A munkások száma						
						kincstári			magán			mindösszesen
	kincstári	magán	összes			férfi	nő és gyermek	együtt	férfi	nő és gyermek	együtt	
1863	1	296	297	27	11.0	86	—	86	2,707	346	3,053	3,139
1864	—	246	246	19	12.9	52	—	52	2,982	390	3,372	3,424
1865	—	169	169	16	10.5	46	—	46	2,913	454	3,367	3,413
1866	—	176	176	19	9	51	—	51	2,932	382	3,314	3,365
1867	—	183	183	17	11	50	—	50	2,919	467	3,386	3,436

II. Tábla.

Buda.

Az adományozott vájnatelkek *) kiterjedése bécsi □ ölekben.

Év	Arany, ezüst és rézre		Vas érczre		Kőszénre		Egyéb ásványokra		Összesen		Együtt
	kincstári	magán	kincstári	magán	kincstári	magán	kincstári	magán	kincstári	magán	
1863	—	573,164	128.978	25,088	1.906,688	9.144,884	—	137.984	2.035,666	10.181,120	12.216,786
1864	—	573,164	128.978	25,088	1.906,688	9.633,196	—	150,528	2.035,666	10.331,976	12.417,612
1865	—	573,164	128,978	25,038	1.906,688	9.877,536	—	150,528	2.035,666	10.626,316	12.661,932
1866	—	573,164	128,978	25,088	1.906,688	9.727,007	—	150,528	2.035,666	10.475,787	12.511,453
1867	—	447,724	128,978	25,088	1.906,688	9 827,359	—	150,528	2.035,666	10.450,609	12.186,365

*) Külteleк a budai bányakapitányság területén nincsen.

KSH Könyvtár

III. Tábla.

Buda. A bányatermelés és pénzértéke.

Év	Termény	Termelés mennyisége *)			Pénzérték	A súlyegység pénzértéke a termelés helyén
		kincstári	magán	összesen	forint	
1863	Színítendö nyers vas	6,594	—	6,594	19,782	3 frt.
1864	„	2,648	—	2,648	9,268	3 ftt 50 kr.
1865	„	11,546	—	11,546	27,710	2 frt 40 kr.
1866	„	3,939	—	3,939	11,817	3 frt.
1967	„	—	—	—	—	—
1863	Öntött nyers vas	887	—	887	6,209	7 frt.
1864	„	131	—	131	780	6 frt.
1865	„	662	—	662	3,110	4 frt 70 kr.
1866	„	843	—	843	4,215	5 frt.
1867	„	—	—	—	—	—
1863	Dárdany	—	830	830	7,470	9 frt.
1864	„	—	830	830	7,470	9 frt.
1865	„	—	2,520	2,520	20,236	8 frt.
1866	„	—	5,561.25	5,561.25	44,729.87	nyers dárdany 7 ft 40k.
1867	„	—	4,634	4,634	37,378	dárdanyfém 17 ft 10 kr.
1863	Timsó	—	5,580	5,580	44,640	8 frt.
1864	„	—	5,000	5,000	37,500	7 frt 50 kr.
1865	„	—	4,000	4,000	26,000	6 frt 50 kr.
1866	„	—	3,900	3,900	25,350	6 frt 50 kr.
1867	„	—	4,200	4,200	29,400	7 frt.
1863	Fekete kőszén	—	3.548,538	3.548,538	537,836	15.2 kr.
1864	„	—	3.794,900	3,794,900	641,000.42	16.9 kr.
1865	„	—	3.714,841	3.714,831	628,357.65	16.9 kr.
1866	„	—	3.999,991.75	3.999,991.75	678,044.15	17 kr.
1867	„	—	3.597,561	3.597,561	611,428.29	17.6 kr.
1863	Barna kőszén	86,000	4.128,084	4.214,084	706,288.27	16.8 er.
1864	„	44,375	3.964,320	4.008,695	622,292.16	15.7 kr.
1865	„	38,400	4.029,274	4.067,674	680,568.10	16.7 kr.
1866	„	82,297	4.382,300	4.464,597	644,878.50	14.4 kr.
1867	„	94,000	4.804,709	4.898,709	688,929.80	13.6 kr.
1863	Vaskéneg	—	20,000	20,000	8,000	40 kr.
1864	„	—	25,800	25,800	10,320	40 kr.
1865	„	—	35.000	35,000	12,250	35 kr.
1866	„	—	35,000	35,000	19,250	—
1867	„	—	—	—	—	—
1863	Rézércz	—	65,451	65,451	20,516	31.3 kr.
1864	„	—	270	270	658	2 frt 40 kr.
1865	„	—	2,663	2,663	5,080	1 frt 90 kr.
1866	„	—	4,072	4,072	12,000	2 frt 94 kr.
1867	„	—	3,713.13	3,713.13	7,426	2 frt.
1863	Dárdanyércz	—	2,200	2,200	7,040	3 frt 20 kr.
1864	„	—	2,000	2,000	6,400	3 frt 20 kr.
1865	„	—	7,199	7,199	14,505.98	2 frt 1.5 kr.
1866	„	—	15,171.5	15,171.5	40,007.75	2 frt 63.5 kr.
1867	„	—	266	266	481.6	2 frt 60 kr.
1863	Vasércz	22.550	—	22,550	2,638	11.7 kr.
1864	„	17,420	—	17,420	3,484	20 kr.
1865	„	15,000	—	15,000	3,000	20 kr.
1866	„	8,660	—	8,660	1,039.20	12 kr.
1867	„	6,570	—	6,570	919.80	14 kr.
1863	Timsópala	—	120,300	120,300	1,203	1 kr.
1864	„	—	110,000	110,000	1,100	1 kr.
1865	„	—	100,000	100,000	1,000	1 kr.
1866	„	—	100,000	100,000	1,000	1 kr.
1867	„	—	100,500	100,500	1,005	1 kr.
1863	Réz	—	—	—	—	—
1864	„	—	—	—	—	—
1865	„	—	—	—	—	—
1866	„	—	—	—	—	—
1867	„	—	148.12	148.12	7,312.45	19 frt 37 kr.

*) Általában megjegyeztetik, hogy a bányatermelési kimutatásokban a mennyiség *bécsi mázsákban* van kitéve, kivévén az *aranyat* és *ezüstöt*, melynek mennyisége pénzverdei fontokban van kifejezve. A súlyegység tehát bécsi mázsa, az arany s ezüstnél pedig pénzverdei font.

KSH Könyvtár

IV.

A budai bányakapitányság területén levő egyes bánya- és kohótelepek

T á b l a.

kiterjedése, a munkások száma és átlagos napi bére 1867-ben.

Folyó szám	Bánya- és kohótelepek	Megye
1	Eder Ferencz Mátyás nagykovácsi barnaszén bányatelepe	Pest
2	Gr. Karácsonyi Guido szentiváni „ „	„
3	Esztergami érs. káptalan doroghi „ „	Esztergam
4	Esztergami papnövelde tokodi „ „	„
5	Esztergami érsekség szarkási „ „	„
6	Esztergami érsekség hintósürüi „ „	„
7	Csolnoki vallásalapi urodalom miklósberki barnaszén bányatelepe	„
8	Csolnoki „ „ mogyorósi Rudolf barnaszén bányatelepe	„
9	Drasche Henrik mogyorósi Ferencz-József „ „	„
10	Drasche Henrik csolnoki „ „	„
11	Gr. Sándor Mór annavölgyi „ „	„
12	Gr. Eszterházy Miklós zsemlyei „ „	„
13	Mátrai bányaegylet arany, ezüst, réz bányatelepe Gyöngyös-Oroszban	Komárom Heves
14	Mátrai bányaegylet ezüst és réz bányatelepe Recsken	„
15	Róza Etelke bányatársaság Róza és Etelke ezüst és rézbányatelepe Parádon	„
16	Szathmáry László dorogházai Károly nevü barnaszén bányatelepe	„
17	Egri érseki káptalan bátori Gábor nevü „ „	„
18	Diósgyőri kincstári s társulati vasműtelepe	Borsod
19	Diósgyőri koronaurodalom Diósgyör I—V nevü barnaszén bányatelepe	„
20	Rimamurányi vasgyáregylet Karu, Csépány, Szohony, Ozvágy és Nádasd nevü barnaszén bányatelepe	„
21	Egri érs. káptalan várkonyi Sándor nevü barnaszén bányatelepe	„
22	Liptay Samu Sámuel nevü barnaszén bányatelepe Czenteren	„
23	Martin János lászlófalvi Martin János nevü barnaszén bányatelepe	„
24	Bocsi kőszénbányatársaság monosbéli barnaszén bányatelepe	„
25	Tapolcsányi vasműtelep Egermező s Egyesség nevü vasércz bányái	„
26	Szász-Koburg-Góthai hg Auguszt edelényi barnaszén bányatelepe	„
27	Szász-Koburg-Góthai hg Auguszt cserépvári „ „	„
28	Szápári kőszéntársulat szápári „ „	Veszprém
29	Borostyánkői bánya s kohótársaság „Annabókéje“ réz s vaskéneg bányatelepe	Vas
30	Istenáldáshegyi „ „ Atalia „ „ „	„
31	Hg Eszterházy peteudorfi barnaszén bányatelepe	„
32	Kaiser Mór máriásfalvi „ „	„
33	Mendel Samu és Wiener Lipót thalheimi barnaszén bányatelepe	„
34	Körmendy József Ede Sz. József dárdanyércz bányatelepe	„
35	Hg Eszterházy neufeldi barnaszén bányatelepe	Sopron
36	Sopron város közönsége brennbergi barnaszén bányatelepe	„
37	Pécs város közönsége István és Mátyás nevü kőszén bányatelepe	Baranya
38	Czindery László örökösei Julianna I. II. nevü „ „	„
39	Az első szab. cs. k. Dunagőzhajózási társaság „ „	„
40	Csetnek pécsi vasgyártársaság Vasgyármező nevü kőszén bányatelepe	„
41	Riegel Antal szabolcsi György nevü „ „	„
42	Drasche Henrik somogyi Rikárd és Alojzia „ „	„
43	Pécsi székesegyház szabolcsi bányadalom „ „	„
44	Pécsi székesegyház somogyi bányadalom „ „	„
45	Thies Henrik vasasi „ „	„
46	Pécsi püspökség Szászvár és Császtai György, János, Adolf kőszén bányatelepe	„
47	Schroll József, Zanon Bertalan és Martinek F. Sarolta barnaszén bányat. Hidason	„
48	Gr. Festetics György krizsoveczi és pekleniczai barnaszén s kátrány b. t.	Zala
49	Jaschouz Tamás dragoslaveczhegyi barnaszén bányatelepe	„
	Összesen	

Járás	Az adományozott vájnatelkek kiterjedése bécsi □ ölekben	A magán bányabirtokosok száma	Átlag esik egy bányabirtokosra □ öl	Munkások száma				A munkások átlagos napi bére forintban		
				férfi	nő	gyermek	együtt	férfi	nő	gyermek
Pilis	200,704	1	200,704	30	3	1	34	0.70	0.35	0.25
„	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Esztergam	439,750.67	1		125	7	15	147	0.90	0.40	0.50
„	736,978.79	1		120	9	15	144	0.90	0.40	0.50
„	351,232	1		95	—	65	160	0.74	—	0.44
„	200,704			10	—	—	10	0.60	—	—
„	—	—	476,906	15	—	—	15	0.85	—	—
„	—	—		4	1	—	5	0.90	0.40	—
„	—	—		28	4	5	37	0.90	0.40	0.50
„	—	—		—	—	—	—	—	—	—
„	178,959.5	1		90	3	7	100	0.60	0.36	0.25
Tata	200,704	1	200,704	58	—	—	58	0.84	—	—
Gyöngyös	64,489	1		2	—	—	2	0.60	—	—
Mátra	354,609			20	—	6	26	0.60	—	0.26
„	28,626	1	130,747	—	—	—	—	—	—	—
„	25,088	1		—	—	—	—	—	—	—
„	50,176	1		10	—	—	10	0.80	—	—
Miskolcz, Sz. Péter, Szendrő,	128,978	1		17	—	—	17	0.70	—	—
Miskolcz, Sz. Péter	1.906,688	1		50	—	—	50	0.64	—	—
Sz. Péter	526,848	1	400,148	365	—	24	389	0.80	—	0.35
„	75,264	1		7	—	—	7	0.80	—	—
„	25,088	1		4	—	1	5	0.50	—	0.40
„	37,783.63	1		1	1	2	4	0.50	0.40	0.40
„	100,351.60	1		7	—	—	7	0.60	—	—
Szendrő	25,088	1	75,264	—	—	—	—	—	—	—
„	125,440	1		105	—	62	167	0.75	—	0.17
Eger	100,351.7	1	100,351	8	—	—	8	0.60	—	—
Csesznek	175,606	1	175,606	36	2	—	38	0.60	—	0.30
Kőszeg	50,176	1		—	—	—	—	—	—	—
„	50,176	1		15	—	—	15	0.85	—	—
„	200,704	1	79,445	10	—	—	10	0.85	—	—
„	50,176	1		—	—	—	—	—	—	—
„	75,264	1		—	—	—	—	—	—	—
„	50,176	1		94	35	2	131	0.75	0.38	0.30
Felső-Sopron	315,056	1	315,056	310	38	—	348	0.73	0.42	—
Sopron város	980,265.3	1	980,265.3	365	37	18	420	1.40	0.40	0.50
Pécs város	125,446	1		—	—	—	—	—	—	—
„	108,664.6	1	395,769	28	—	2	30	1.06	—	0.40
„	1.333,414.4	1		831	17	81	929	0.97	0.40	0.32
„	15,560	1		24	—	—	24	1.06	—	—
Pécs	100,352	1		6	—	—	6	0.88	—	—
„	150,528	1		—	—	—	—	—	—	—
„	523,568.5	1	642,503	36	—	2	38	0.81	—	0.40
„	284,203			1	—	—	1	0.50	—	—
„	1.511,367.2	1		10	1	1	12	0.70	0.40	0.40
Hegyhát	250,879.8	1	250,879	20	—	—	20	0.75	—	—
Mohács	100,352	1	100,352	2	—	—	2	0.80	—	—
Muraköz	150,528	1	150,528	—	—	—	—	—	—	—
„	—	—	—	10	—	—	10	0.60	—	—
	12.486,364.5	40	312,159	2,969	158	309	3,436	—	—	—

MTA Könyvtár

V.

Tábla.

A budai bányakapitányság területén levő bánya- és kohótelepek termelése.

Folyó szám	Bánya- és kohótelepek	Micsoda megyében léteznek?	Micsoda járásban (város határában) vannak?	A termelt anyagok mennyisége bécsi mázsákban. szemitendő nyers vas	öntött nyers vas	vasércz	réz	rézércz	dárdany fém	nyers dárdany	dárdany érez	vaskéneg	fekete kőszén	piros kőszén	barna kőszén	timsó	timsópala	Pénzérték frtokban
1	Eder Ferencz Mátyás nagykovácsi barnaszén bányatelepe	Pest	Pilis	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	21,376	—	—	3,393.38
2	Gr. Karácsonyi Guido szentiváni „ „	„	„	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
3	Esztergami érs. káptalan doroghi „ „	Esztergom	Esztergom	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	630,742	—	—	75,897.46
4	Esztergami papnövelde tokodi „ „	„	„	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	613,468	—	—	77,897.40
5	Esztergami érsekség szarkási „ „	„	„	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	372,179	—	—	63,270.43
6	Esztergami érsekség hintósürüi „ „	„	„	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	33,715	—	—	4,015.80
7	Csolnoki vallásalapi urodalom miklósberki barnaszén bányatelepe	„	„	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
8	Csolnoki „ „ mogyorósi Rudolf barnaszén bányatel.	„	„	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	9,860	—	—	1,199.56
9	Drasche Henrik mogyorósi Ferencz-József „ „	„	„	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	76,902	—	—	9,353.76
10	Drasche Henrik csolnoki „ „	„	„	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
11	Gr. Sándor Mór annavölgyi „ „	„	„	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	180,902	—	—	36,192
12	Gr. Eszterházy Miklós zsemlyei „ „	Komárom	Tata	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	147,926	—	—	25,147.42
13	Mátrai bányaegylet arany, ezüst, réz bányatel. Gyöngyös-Orosziban	Heves	Gyöngyös	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
14	Mátrai bányaegylet ezüst és réz bányatelepe Recsken	„	Mátra	—	—	—	148.12	3,713.13	—	—	—	—	—	—	—	—	—	14,738.95
15	Róza Etelke bányatársaság Róza és Etelke ezüst és réz b. t. Parádon	„	„	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
16	Szathmáry László dorogházai Károly nevü barnaszén bányatelepe	„	„	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
17	Egri érseki káptalan bátori Gábor nevü „ „	„	„	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	12,803	—	—	1,920.80
18	Diósgyőri kincstári s társulati vasmütelepe	Borsod	Miskolcz, Sz. Péter, Szendrő	—	—	6,570	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	919.80
19	Diósgyőri koronaurodalom Diósgyőr I—V nevü barnaszén bányatp.	„	Miskolcz, Sz Péter	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	94,000	—	—	9,000
20	Rimamurányi vasgyáregylet Karu, Csépány, Szohony, Ozvágy és Nádasd nevü barnaszén bányatelepe	„	Sz. Péter	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	747,060	—	—	74,706
21	Egri érs. káptalan várkonyi Sándor nevü barnaszén bányatelepe	„	„	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8,264	—	—	826.40
22	Liptai Samu Sámuel nevü barnaszén bányatelepe Czenteren	„	„	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10,381	—	—	1,038.10
23	Martin János lászlófalvi Martin János nevü barnaszén bányatelepe	„	„	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	800	—	—	112
24	Bocsi kőszénbányatársaság monosbéli barnaszén bányatelepe	„	„	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1,470	—	—	220.50
25	Tapolcsányi vasmütelep Egermező s Egység nevü vasércz bányái	„	Szendrő	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
26	Szász-Koburg-Góthai hg Auguszt edelényi barnaszén bányatelepe	„	„	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	200,000	—	—	24,000
27	Szász-Koburg-Góthai hg Auguszt cserépvári „ „	„	Eger	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8,000	—	—	800
28	Szápári kőszéntársulat szápári „ „	Veszprém	Csesznek	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	17,152	—	—	4,288
29	Borostyánkői bánya s kohótársaság „Annabékéje“ réz s vaskéneg b.t.	Vas	Kőszeg	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
30	Istenáldáshegyi „ „ Atalia „ „	„	„	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
31	Hg Eszterházy petendorfi barnaszén bányatelepe	„	„	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
32	Kaiser Mór máriásfalvi „ „	„	„	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
33	Mendel Samu és Wiener Lipót thalheimi barnaszén bányatelepe	„	„	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
34	Körmendy József Ede Sz. József dárdanyércz bányatelepe	„	„	—	—	—	—	—	794	4,140	266	—	—	—	—	—	—	37,910
35	Hg Eszterházy neufeldi barnaszén bányatelepe	Sopron	Felső-Sopron	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	676,421	4,200	100,500	91,282.89
36	Sopron város közönsége brennbergi barnaszén bányatelepe	„	Sopron város	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1.020,231	—	—	213,633
37	Pécs város közönsége István és Mátyás nevü kőszén bányatelepe	Baranya	Pécs város	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
38	Czindery László örökösei Julianna I. II nevü „ „	„	„	—	—	—	—	—	—	—	—	—	90,172	—	—	—	—	13,373.70
39	Az első szab. cs. k. Dunagőzhajózási társaság kőszén bányatelepe	„	„	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3.214,504	72,420	—	—	—	579,054.68
40	Csetnek pécsi vasgyártársaság Vasgyármező nevü kőszén bányatelepe	„	„	—	—	—	—	—	—	—	—	—	104,800	—	—	—	—	17,735
41	Riegel Antal szabolcsi György nevü „ „	„	Pécs	—	—	—	—	—	—	—	—	—	12,832	—	—	—	—	2,823.07
42	Drasche Henrik somogyi Rikárd és Aloizia „ „	„	„	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
43	Pécsi székesegyházi szabolcsi bányadalom „ „	„	„	—	—	—	—	—	—	—	—	—	110,063	—	—	—	—	19,586.17
44	Pécsi székesegyház somogyi bányadalom „ „	„	„	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
45	Thies Henrik vasasi „ „	„	„	—	—	—	—	—	—	—	—	—	32,190	—	—	—	—	4,184.70
46	Pécsi püspökség Szászvár és császztai György, János, Adolf kőszén b. t.	„	Hegyhát	—	—	—	—	—	—	—	—	—	33,000	—	—	—	—	7,260
47	Schroll József, Zanon Bertalan és Martinek F. Sarolta barnasz bt. Hidason	„	Mohács	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5,000	—	—	500
48	Gr. Festetics György krizsoveczi és pekleniczai barnasz. s kátrány b. t.	Zala	Muraköz	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
49	Jaschouz Tamás dragoslaveczhegyi barnaszén bányatelepe	„	„	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10,000	—	—	1,010

KSH Könyvtár

II.

Beszterczebányai bányakapitányság.

Az 1863-ra vonatkozó jelentésből.

A) Szabad kutatások. Az adományozott bányatelkek kiterjedése. Az 1863-diki közigazgatási év végén érvényben volt szabad kutatások száma 137; ezekből 6 kincstári, 131 magán vállalkozóké volt; a tárgyra nézve pedig ekkép oszlottak fel: 7 arany- és ezüstérczeket, 3 dárdanyérczeket, 5 rézérczeket, 17 vasköveket, 21 vaskénegeket, 83 ásatag szenet s végre 1 nikolérczeket tárgyazott. Az év folyamában bejelentett szabad kutatások közől a kincstár 2 arany- és ezüstérczre s 2 vasérczekre, magán vállalkozók pedig 6 arany- és ezüstérczre, 4 réz-, 3 vasérczekre, 17 vaskénegre, 12 barnaszénre s 1 nikolérczre jelentettek be; összesen tehát a kincstártól 4, magán vállalkozóktól pedig 43 szabad kutatás jelentetett be és hagyatott jóvá.

Az adományozott bányatelkek kiterjedése 1863-ban 196,933 □ öllel csökkent, t. i. a Wachsfort-Thiergarten-tárna nevü bányáknál Hodrusbányán 110,402, továbbá a Moder-tárna nevü bányáknál barsmegyei Kopaniczán 108,081, s a Máriasegits-tárna-társulat feloszlása következetén Hodrusbányán azon társulat egyszerü bányatelke t. i. 14,313, azután a Kolba-Podlipai társulat feloszlása következtén Libetbányán annak egyszerü bányatelke t. i. 14,313 tehát összesen 247,409 □ öl kitörültetett a bányatelek-katasterből. Ellenben újonan adományoztatott 50,176 □ öl vaskénegre, pozsonmegyei Czajla helység határában (Bazin mellett), magán vállalkozóknak, t. i. Seybel Emilnek s Dubovszky Ágostnak, a bazini kénsavgyár tulajdonosainak. A kitörölt bányatelkek nemes fémekre voltak adományozva. Az új bányaadományozást és szabad kutatásokat czélzó munkásság leginkább vasérczek, vaskénegek és ásatag szén körül forgolódott. Különösen Pozson megyében, Bazin környékén nyilatkozott vállalkozási szellem; ott egy kénsavgyár már is létezik, most pedig Pozson és környéke lakosai közől egy szabad kutatási társulat is alakult. E társulat egyik tagja, Dubovszky Ágost pozsonyi zenetanitó nevére nehány vaskéneg-telepet tárt fel s 4 egyszerü bányatelekből álló bányamezőt is megszerzett vaskénegekre, azon szándékkal, hogy azt csehországi „Stark örökösei“ czégnek eladja. De miután ez eladás nem sikerült, a szabadkutatási társulat most bányatársulattá szándékozik alakúlni s a már neki adományozott, valamint a még csak kikutatott vaskéneg-telepeket s azonkivül a már régen elhagyott, de most szabad kutatások által ismét vájatni kezdett arany- és dárdany-bányákat is, melyek Bazin, Czajla és Pernek határaiban vannak, saját költségein fogja miveltetni.

B) Legnevezetesb üzleti készülékek. Ezekre nézve meg kell jegyezni, hogy a bánya- és kohóüzletben a gőzgépek alkalmazása évről évre növekedik; ezt részint a tüzelőül használt fa olcsóságának, részint pedig azon körülménynek kell tulajdonitani, hogy a gőzerőnek a vizerő irányában nagy elsőbbsége van, mind a száraz nyári hónapok alatt, mind pedig a téli időben. S e tekintetben a

kincstár utánzásra méltó példát szolgáltat a magán vállalkozóknak. Nevezetesen a kincstár egy gőzgépet Selmeczbányán a Máriasegits-aknában állitott fel a viz- s az érczek kiemelésére, továbbá egy mozgó gőzgépet szerzett a pocsuvadli mocsár vizének kihuzására, azután Szélaknán egy gőzmalmot s végre ugyancsak Szélaknán a Lipót-aknában és Selmeczbányán a Zsigmond-aknában kezdett egy-egy gőzgépet felállittatni a viz- és érczszállitás végett. Azonkivül még a szinobányai vasműtelepen, Nógrád megyében, egy olvasztókemenczei léggel fütendő, 24 lóerejü gőzgép kezdett felállittatni, mely egy hengerfúvót fog hajtani.

C) A munkások létszáma és sérülései. A bányamunkások száma az előbbi évhez képest 66 egyénnel szaporodott. A magánkezelésben levő bányatelepeken ugyan a munkások száma 277 egyénnel fogyott, mi nevezetesen a liptómegyei dárdany- s nógrádmegyei szénbányákban történt, de a kincstári s a közös kincstár-társulati bányákban 340 egyénnel több talált foglalkozást. — Ha a baleseteket a bányamunkások létszámával összehasonlitjuk, úgy találjuk, hogy egy sérülés 154 munkásra esett, vagyis, hogy a munkások 0.68 %-ka szerencsétlenül járt. Még pedig egy könnyü sérülés a kincstári bányákban 151 munkásra (= 0.66 %), a magán bányákban 2,081 munkásra (= 0.05 %), együttvéve 194 munkásra (= 0.51 %) esett; egy súlyos sérülés a kincstári bányákban 664 munkásra (= 15%) esett, a magán bányákban egyetlen egy ily eset sem fordúlt elő, tehát együttvéve csak a 872-dik munkás, vagyis az összes munkások 0.11 %-ka szenvedett súlyos sérülést; egy halálos sérülés végre a kincstári bányákban 3,321 munkásra (= 0.03 %), a magán bányákban 1,040 munkásra (= 0.01 %), együttvéve 2,181 munkásra (= 0.04 %) esett. A kapitányságnak bejelentett balesetek a tett vizsgálatok szerint mind történetesek voltak.

D) A bányatársládák vagyonállása. A bányatársládák vagyona egészben véve 40,288 frt 11 krral növekedett, ebből a kincstáriakra és kincstár-társulatiakra 34,094 frt 61 kr, a magán társulatiakra pedig 6,193 frt 50 kr esik.

E) A termelési viszonyok. A bányatermelés csökkent, kivéve a nyersvasat, ólmot és ólomgelétet, a csökkenést a nemes érczekre nézve a szárazság miatti vizhiánynak, az ásatag szénre, vaskénegre, dárdanyra és ásványos festékre nézve pedig az ipari és kereskedelmi pangásnak kell tulajdonitani.

Az 1864-re vonatkozó jelentésből.

A) Szabad kutatások. Az adományozott bányatelkek kiterjedése. Az 1864-diki közigazgatási év végén létezett szabad kutatások közől aranyat és ezüstöt tárgyazott 2 kincstári s 6 magán, összesen 8 szabad kutatás; rezet és ezüstöt tárgyazott 3 magán; dárdanyt 2 kincstári; vaskéneget 8 magán; vaskövet 4 kincstári s 11 magán, együtt 15; barnaszenet 40 magán szabad kutatás. Ezekhez az 1864-diki novemberben és deczemberben hozzájárult 1 kincstári aranyra és ezüstre, s 1 magán vaskőre. Ellenben az 1864-diki közigazgatási év végén fennállott szabad kutatásokból november és deczember alatt 11 magán szabad kutatás barnaszénre abban hagyatott. Továbbá a közigazgatási év alatt 43, barnaszenet tárgyazó, szabad kutatással hagytak fel, e szerint összesen 54 szabad kutatás hagyatott abban, még pedig mind barnaszénre. Hogy a barnaszenet tárgyazó szabad kutatások száma annyira csökken, részint a nagy kutatási illetéknek, részint az országbirói értekezlet 1862-diki juniusban hozott végzésének tulajdonitandó.

Kislőmű

B) Legnevezetesebb üzleti készülékek. Ezekre nézve csak annyit kell megjegyezni, hogy a bányászatnál alkalmazott gőzgépek száma a 14 hónap alatt ismét 3-mal szaporodott.

C) A munkások száma és sérülései. A kincstári bányákban a férfi munkások száma 523 egyénnel csökkent, a nő és gyermek munkások száma 376-tal szaporodott, tehát az összes fogyatkozás 147. A magán bányákban a férfi munkások száma 642, a nő és gyermek munkásoké 93, összesen 735 egyénnel növekedett; e növekedésből nevezetesen a Salgó-Tarjáni és Sz. István szénbányatársulatra 488 férfi, 14 nő és gyermek együtt 512 egyén esett.

Sérülés átalán véve 198 munkásra egy esett, vagyis az összes bányamunkások 0.5 %-ka sérült meg. Még pedig egy könnyű sérülés a kincstári bányákban 260 munkásra (= 0.38 %), a magán bányákban 938 munkásra (= 0.11 %), együttvéve 332 munkásra (= 0.30 %); egy súlyos sérülés a kincstári bányákban 590 munkásra (= 0.17 %), a magán bányákban egy sem, együtt véve 846 munkásra (= 0.12 %); végre egy halálos sérülés a kincstári bányákban 3,247 munkásra (= 0.02 %), a magán bányákban 469 munkásra (= 0.21 %), együttvéve 1,164 munkásra (= 0.08 %) esett. A kapitányságnak bejelentett sérülési esetekből 15 kőomlás, 4 körepesztés alkalmával történt lobbantás, végre 4 bukás által okoztatott.

C) A bányatársládák vagyona. Ez 1863. nov. 1-jétől 1864. végéig összesen 72,252 frttal növekedett.

D) A termelési viszonyok. Az összes bányatermékek pénzértéke 1864. oktob. végéig 2.747,492 frt 31 krt tett, a novemberi és deczemberi termelés pénzértéke pedig 543,712 frt 95 kr, tehát a 14 havi termelés pénzértéke 3.291,205 frt 26 kr, e szerint az előbbi évhez képest tetemesen növekedett. Nevezetesen az arany, ezüst, réz, dárdanyfém, vaskéneg és ásványos festék termelése növekedett, ellenben a vas, ólom és barnaszén termelése csökkent. A vastermelést illetőleg inkább öntött vas áruk, mintsem rúdvas termelésével foglalkoztak, s azért néhány hámorban nem dolgoztak.

A vasipar és széntermelés hanyatlásának okait a hiányos közlekedési eszközökben s a kelendőség hiányában kell keresnünk. A Salgó-tarjáni szénbányák mivelésében csak az év végén állott be nagyobb élénkség, de itt is jobbára csak a nagyobb termelésre szükséges előmunkálatokkal voltak még elfoglalva. Ezek most már annyira előhaladtak, hogy a jövő évben naponként 1000 mázsa barnaszenet fognak termelhetni. Azonban az ottani barnaszén elkelésének biztosítására az épülőben levő vaspálya elkészítése mulhatlanul szükséges.

Az 1865-re vonatkozó jelentésből.

A) Szabad kutatások száma s az adományozott bányatelkek kiterjedése. Az év folyamában a magán szabad kutatások száma 11-el csökkent, ellenben a kincstáriaké 2-vel növekedett. Nevezetesen a magán vállalkozók 16 szabadkutatást ásatag szénre s 11-et vaskőre abban hagytak, viszont a kincstár 2, s a magán vállalkozók 16 szabad kutatást különböző érczekre és szénre megindítottak. A fennállott szabad kutatások közől 5 kincstári s 10 magán, összesen 15 szabad kutatás aranyat, ezüstöt, ólmot és rezet, 2 kincstári dárdanyérczet, 16 magán szabad kutatás vaskéneget, 4 kincstári s 3 magán, együtt 7 szabad kutatás vaskövet, végre 18 magán szabad kutatás ásatag szenet tárgyazott.

Az év folytában Újbánya határában két egyszerű bányatelek 25,088 □ ölnyi kiterjedésben adományoztatott az újbányai „Allhandler“ társulatnak, ellenben Albrecht főherczeg bánya- és kohó-igazgatósága 112,735 □ ölnyi bányatelkeket, melyek vaskőre voltak adományozva, kitörőltetett a bányatelekkönyvből.

B) Nevezetes üzleti készülékek. Ezekre nézve csak annyi jegyzendő meg, hogy 1865-ben ismét két gőzgép szereztetett, s egyik Selmeczbányán a Zsigmond-aknában, a másik Szélaknán a Lipót-aknában állittatott fel.

C) A bányamunkások száma, és sérülései. A pest-losonczi vasút- és sz. istváni szénbányatársulat Salgó-Tarjánban és környékén levő bányáiban a munkások száma, az emlitett társulat ellen indított csőd miatt, 569 egyénnel csökkent. Az ott elbocsátott munkások másutt kényszerültek munkát keresni s igy a többi helyeken az alkalmazott munkások száma többnyire növekedett.

Sérülés összesen 73 fordúlt elő, ezekből csak 18 jelentetett be a bányakapitányságnak. Egy könnyű sérülés a kincstári bányákban 150, (= 0.66 %), a magán bányákban 655 munkásra (= 0.15 %), együtt 190 munkásra (= 0.52 %); egy súlyos sérülés a kincstári bányákban 645 munkásra (= 0.15 %), a magán bányákban 1,311 munkásra (= 0.08 %), együttvéve 747 munkásra (= 0.13 %); végre egy halálos sérülés a kincstári bányákban 2,364 munkásra (= 0.04 %), a magán bányákban 437 munkásra (= 0.23 %), együtt 1079 munkásra (= 0.09 %) esett. Az összes sérülések közől egy sérülés 116 kincstári (= 0.86 %), s 215 magán munkásra (= 0.46 %), együttvéve 133 munkásra (= 0.75 %) esett.

D) A bányatársládák vagyona. 1865. év végén a 2 kincstári, 2 kincstár-magántársulati s 9 magántársulati társláda összes vagyona 983,122 frt 57 krra rúgott. Az Albrecht főherczeg bányáiban és kohóiban dolgozó munkások a Teschenben levő társládába fizetik járulékaikat, s azért a Hradek-tescheni bányatársláda vagyona, mely 1865 végén 205,000 frtot tett, nem számittatott ide.

E) A termelési viszonyok. Az 1865-diki évben az arany, ezüst, réz, továbbá a színítendő nyers vas, barnaszén, ólomgelét, aranygelét, vaskéneg és ásványos festék termelése tetemesen növekedett, és csak az ólom és dárdanyfém termelése csökkent. Az összes termelés pénzértéke az előbbi évhez képest 190,734 frt 45 krral nagyobb volt, 2.938,226 frt 78 krra rúgván. Különösen pedig az 1865-ben termelt összes érczek, zúzadékok (Pochgaenge) és kénegek pénzértéke 1.530,748 frt 58 krra rúgott, tehát 76,609 frt 46 krral többre mint 1864-ben, jóllehet a bányatermények mennyisége részben jóval kisebb volt. Ez onnan van, hogy kivált a kincstári és kincstár-társulati bányákból nyert érczek fémtartalma nagyobb volt, mint 1864-ben.

Az 1866-ra vonatkozó jelentésből.

A) Az adományozott bányatelkek kiterjdése s a szabadkutatások száma. A kincstári bányatelkek kiterjedése nem változott, a magánbányatelkek kiterjedése pedig 85,948 □ öllel csökkent, mi onnan eredt, hogy Liptó megyében a hradeki vasműtelepen s az ó-bóczai arany, ezüst és réz bányatelepen 10 bányatelek mivelésével felhagytak; ezek összes kiterjedése 146,668 □ öl; ellenben Zólyom és Pozsony megyékben 5 bányatelek 62,720 □ ölnyi kiterjedésben aranyra, ezüstre és rézre ujonnan adományoztatott.

Az ásatag szenet, a vaskövet és vaskéneget (kénkovandot) tárgyazó szabad kutatások száma 5-tel, illetőleg 4-el és 3-mal fogyott, az arany- és ezüstre irányzott

KSH Könyvtár

szabadkutatások száma pedig 18-al növekedett. Ez kivált azon körülménynek tulajdonítandó, hogy Liptó megyében, az ó-bóczai arany, ezüst és réz bányák mivelésének korlátoltsága s a hradeki vasműtelep bányái mivelésének megszakadása miatt, az elbocsátott bányamunkások saját költségeikre vállalt szabadkutatásokat indítottak meg a Liptó és Zólyom megyék határain levő hegységekben.

B) A munkások száma és sérülései. A munkások száma a kincstári bányákban és kohókban 5609 férfi, 244 nő, 877 gyermek, együtt 6730, a magán bányákban és kohókban 2515 férfi, 69 nő 340 gyermek, együtt 2924; összevéve 9654, mely összeg 59-el kisebb mint a mult évi. — A balesetek száma 54 volt, de a bányakapitányságnak csak 13 súlyos, 3 könnyü s 2 halálos, együtt 17 sérülés jelentetett be. E 17 sérülés közöl 5 súlyos s 1 halálos okoztatott aknába beesés, 5 súlyos kőzetnek lehullása, 1 súlyos az ácsolástól elválasztott tuskónak leesése által, 1 könnyü sérülés furólyuk megtöltésénél, 1 könnyü s 1 halálos egy el nem sült repesztő lövésnek ujabbi kifúrásánál s 1 súlyos valamely mozgony kerekéhez való vigyázatlan közeledés alkalmával fordúlt elő. A bejelentett balesetek mind a véletlenségnek vagy a megsérültek saját vigyázatlanságának tulajdonítandók.

Egybevetvén a sérülések számát a munkások létszámával, kitetszik, hogy átlag egy sérülés 178 (= 0.5593 %), s különösen egy könnyü sérülés 268 (= 0.3832 %), egy súlyos sérülés 737 (= 0.1386 %) s egy halálos sérülés 1931 egyénre (= 0. 0518 %) esik. Ez kedvezőbb viszony, mint a múlt évben volt.

C) A társládák vagyona. Ez 1866 végén 1.170,638 frt 45.5 krt tett; tetemes vagyonszaporodást csak a kincstári kezelés alatt levő társládák mutathatnak fel; nevezetesen

1) a selmeczi egyesült kincstári és magán társulati társláda vagyona 12,476 frttal növekedett;

2) a körmöczi kincstári társláda vagyona 1,700 frttal szaporodott;

3) a rhóniczi „ „ „ 29,739 frt 26 krral növekedett;

4 a beszterczebányai kincstári és társulati társláda vagyona 12,555 frt 97.5 krral növekedett. Az összes vagyonszaporodás tehát 56,471 frt 23.5 krt tesz.

A magán társládák vagyona 5,347 frt 41.5 krral növekedett; ez leginkább onnan származik, hogy a megszünt Mária és Teréz magán aranybánya-társulatnak Bazinban társládai vagyona még csak 1866-ban választatott el Németh János volt bányabirtokos hagyatékából s küldetett ide át, s azért azon társládai vagyon csak a jelen évi kimutatásba vétetett fel. Ez pedig 4497 frt 54 krt tesz, tehát az e bányakerületben levő többi 9 magán társláda vagyona tulajdonkép csak 849 frt 87.5 krral növekedett.

D) Nevezetes üzleti készülékek. Ezeket illetőleg 1866-ban lényeges változás nem történt; csak az említendő, hogy az éjszaki vaspálya-társaság bányabirtokán Salgó-Tarjánban egy gőzgép állittatott fel s a szállító vaspályák hossza 2,400 öllel öregbíttetett.

E) Termelési viszonyok. Az arany, ezüst, vas és ásványos festék termelése 1866-ban jóval csekélyebb volt, mint 1865-ben; az összes bányatermelés pénzértéke 2.599,346 frt 26.$^{45}/_{100}$ krra rúgott, mig az 1865-diki termelés pénzértéke 2.912,507 frt 79.75 krt tett (nem pedig 2.938,226 frt 86 krt, mint a kimutatásban áll); tehát az 1866-diki termelés pénzértéke 313,161 frt 53.3 krral kevesebb volt mint 1865-ben. E csökkenést leginkább a háború és járványos betegségek okozták.

Az aranyat és ezüstöt tartalmazó ólom- és rézérczek termelése nagyobb volt, ha a mennyiséget tekintjük, de fémtartalmok s tehát pénzértékök jóval kisebb, mint 1865-ben.

F) Bányaadózások. 1866 ban kivettetett:

bányatelekilleték fejében . . . 7090 frt 65 kr;
szabad kutatási illeték fejében . . 678 „ — „

Tehát az előbbitől 1421 frt 2 krral, az utóbbiból 572 frttal kevesebb, mint a mult évben.

A kivetett bányajövedelmi adó 6,483 frt 29 krt tesz, holott a bányavám, mely a régi törvények értelmében kiszabatott volna, 78,955 frt 21.5 krra azaz 72,471 frt 92.5 krral többre rúgott volna. Ebből világos, hogy a régi bányavám sokkal terhesebb volt, mint a mostani bányajövedelmi adó.

Az 1867-re vonatkozo jelentésből.

A) Az adományozott bányaterület kiterjedése s a szabad kutatások száma. Az adományozott bányaterületre nézve 1867-ben csak annyiban történt változás, a mennyiben Liptó megyében egy újonan keletkezett bányatársulatnak két egyszerü bányatelek fakóérczre adományoztatott, s Nógrád megyében a Salgó-tarjáni kőszénbánya-társulatnak 22 kettős bányatelek kőszénre. E szerint az adományozott bányatelkek kiterjedése 577,024 □ öllel növekedett s most egészben 9.113,677 □ b. ölet foglal el.

A kincstári szabad kutatások száma 1867-ben egygyel fogyott, a magánosoké pedig tizzel növekedett, tehát a fennálló szabad kutatások összes száma 73. Ezek közől tárgyaz:

arany- ezüst- réz- és ólom-érczeket	41,	tehát 8-czal több	mint 1866-ban
dárdanyérczeket	2,	„ annyi	mint „
barnaszenet	17,	„ 4-el több	„ „
vaskovandot	11,	„ 1-el kevesebb	„ „
vaskövet	2,	„ 1-vel „	„ „

B) A bánya és kohómunkások száma és sérülései. A kincstári bányákban és kohókban 5795 férfi, 91 nő s 835 gyermek, együtt 6721, a magán bányákban és kohókban pedig 2561 férfi, 44 nő s 356 gyermek, együtt 2961, összesen 9682 munkás volt elfoglalva, tehát 28 egyénnel több mint az 1866 diki évben. A munkások átlagos napibére következő: férfi munkásé 45.955, nőé 26.812 s gyermeké 18.709 kr.

A bányakapitányság területén 1867-ben 57 könnyü, 15 veszélyes és 11 halálos, összesen 83 sérülés fordúlt elő, tehát átlagosan 116 munkásra egy sérülés, különösen pedig 182 munkásra egy könnyü, 645 munkásra egy súlyos s 880 munkásra egy halálos sérülés esik. Vagyis a megsérült munkások általában 0.8527, a könnyen sérültek 0.5474, a súlyosan sérültek 0.1549 s a halálosan sérültek 0.1136 százalékát teszik az összes munkásoknak.

C) A bányatársládák vagyona. A kincstári s a közös kincstári-magán bányatársládák 1867-diki bevételei 104,681 frt 3.5 krt, a mgán társládák bevételei 9,955 frt 32 krt, az összes bevételek 114,636 frt 35.5 krt tettek, a kiadások pedig az előbbiekből 66,903 frt 99 krra, az utóbbiakból 7,033 frt 38.5 krra, összesen 73,937 frt 37.5 krra rúgtak, tehát a vagyonnövekedés a kincstári és kincstár-magán társládáknál 37,777 frt 3.5 krt, a magán társládáknál 2,921 frt 93.5 krt, együtt 40,698 frt 97 krt tett.

KSH Könyvtár

D) Nevezetes üzleti készülékek. Ezekre nézve 1867-ben lényeges változások nem történtek, csak az jegyzendő meg, hogy a szállító fapályák mindinkább vaspályák által szorittatnak ki.

E) A termelési viszonyok. Az 1867-diki bánya- és kohótermelés általán véve felülmúlta az 1866-dikit, csak az ólomgelétből és dárdanyból termeltetett kevesebb. A fémek és kész bányaárúk összes pénzértéke 3.162,550 frt 35 kr, vagyis 563,204 frt 8.5 krral nagyobb mint 1866 ban.

Az érczek és zúzóérczek termelt mennyiségét a múlt évivel összehasonlítván, úgy találjuk, hody a vaskőből és dárdanyérczekből kevesebb, minden más érczekből pedig több termeltetett, mint 1866-ban. Az összes érczek pénzértéke 1.462,372 frt 49.22 kr., vagyis 147,545 frt 95.48 krral nagyobb mint az előtte való évben.

F) A bányaadózások. A kivetett bányatelek-illetékek összege 5,682 frt 24 kr, a szabad kutatási illetékek összege pedig 255 frt, tehát amaz 1,407 frt 82.5 krral, emez pedig 678 frttal kisebb, mint 1866-ban volt.

A jövedelmi adó mennyiségét a bányakapitányság még ki nem mutathatja mert az illető pénzügyi hatóságok arra vonatkozó jelentéseiket még nem küldték be.*)

*) A m. k. bányakapitányság ezen jelentése 1869. január 31-én kelt.

I. Tábla.

Beszterczebánya.

A szabad kutatások, szabad kutatók és munkások száma.

Év	A szabadkutatások száma			A magán szabad kutatók száma	Egy magán szabadkutatóra átlag eshető sz. kutatás	A munkások száma						
						kincstári			magán			mindössze
	kincstári	magán	együtt			férfi	nő s gyermek	együtt	férfi	nő s gyermek	együtt	
1863	6	131	137	30	4.4	6,064	578	6,642	1,621	457	2.081	8,723
1864	8	68	76	21	3.2	5,511	954	6,495	2,266	550	2.816	9.311
1865	11	47	58	20	2.3	6,000	1,091	7,091	2,228	394	2.622	9,713
1866	11	53	64	26	2.04	5,609	1,111	6,720	2,515	409	2,924	9,644
1867	10	63	73	34	1.8	5,795	926	6,721	2.561	400	2,961	9,682

II. Tábla.

Az adományozott vájnatelkek kiterjedése bécsi □ ölekben.

Év	arany-, ezüst- és rézre		vas érczre		ásatag szénre		egyéb ásványokra		Összesen	
	kincstári	magán	kincstári	magán	kincstári	magán	kincstári	magán	kincstári	magán
1863	8.365,197	5.230,502	238,756	964,439	—	1.593,088	967,952	698,129	10 011,903	8.486,158
1864	8.545,680	5.303,950	238,756	964,439	—	1.630,720	967,952	683,816	9.752,388	8.582,923
1865	8.570,768	5.303,950	238,756	851,704	—	1.630,720	937,952	683,746	9.777,476	8.470,120
1866	9.252,460	5.633,731	238,756	810,534	—	1.621,720	286,260	470,662	9.777,376	8.536,653
1867	9.252,460	5.658.819	238,756	810,531	—	2.173,662	286,260	470,662	9.777,376	9.113,677

Év	Az adományozott köztelkek kiterjedése bécsi □ ölekben								Az adományozott vájna- és kültelkek összes területe bécsi □ ölekben		
	aranyra és ezüstre		vasérczre		egyéb ásványokra		összesen				
	kincstári	magán	kincstári	magán	kincstári	magán	kincstári	magán	kincstári	magán	összesen
1863	160,000	56,800	—	—	1,940	6,715	161,940	63,513	10.173,845	8.549.673	18.723,518
1864	160,000	56,800	—	—	—	8,653	160,000	65,455	9 912,688	8.648,380	18.560,768
1865	160,000	56,800	—	—	—	8,653	160,000	65,455	9.937,176	8.535,575	18.478,051
1866	160,000	56,800	—	—	—	8,655	160,000	65,455	9.937,376	8.602,108	18.539,484
1867	160,000	56,800	—	—	—	8,655	160,000	65,455	9.937,376	9.179,132	19.116,508

KSH Könyvtár

III. Tábla.

Bánya- és kohótermelés.

Év	Termény és súlyegység	Termelés kincstári	Termelés magán	Termelés összes	Pénzérték forint	A súlyegység középára a termelés helyén
1863	Arany, font	336.3595	143.6652	480.0247	324,010.67	675 frt egy pénzv. font.
1864	„ „	524.1371	181.9940	706,1311	476,638.48	„ „ „ „ „
1865	„ „	579.8164	188.5748	768.3912	518,664.05	„ „ „ „ „
1866	„ „	529.0982	175.5510	704.6498	475,638.61	„ „ „ „ „
1867	„ „	617.1730	226.7090	843.8820	569,620	„ „ „ „ „
1863	Ezüst font	12,472.873	4,525.409	16,998.282	764,822.69	45 frt egy pénzv. font.
1864	„ „	21,201.8228	5,057 2550	26,259.0778	1.181,958 51	„ „ „ „ „
1865	„ „	22,449.7510	5,992.7590	28,442.5409	1.281,264.20	„ „ „ „ „
1866	„ „	21.803.2020	5,067.5120	26,870.7140	1.209,182.13	„ „ „ „ „
1867	„ „	22,676.6130	5,250.2530	27,926.8660	1.256,703.97	„ „ „ „ „
1863	Réz bécsi mázsa	2,825	808	3,633	211,303.13	58 frt 16.2 kr. egy b. mázsa.
1864	„ „ „	3,502	740	4,242	246,042.09	58 frt — kr. „ „ „
1865	„ „ „	6,027	657	6,684	347,574.11	52 frt.
1866	„ „ „	3,099.35	665.76	3,765.11	192,020.61	51 frt egy b. mázsa.
1867	„ „ „	7,187.32	675.94	7,863.26	416,753.17	53 frt „ „ „
1883	Ólom bécsi mázsa	10,477	3,705	14,182	184,364.44	13 frt egy bécsi mázsa.
1864	„ „ „	6,542	3.071	9,613	120,150.67	12 frt 50 kr. egy b. mázsa.
1865	„ „ „	4,560	2,432	6,992	76,910.29	11 frt egy b. mázsa.
1866	„ „ „	6,120.36	1,809.60	8,019.96	108,269.46	13 frt 50 kr. egy b. mázsa.
1867	„ „ „	12,578.75	2,385.39	14,964.14	209,497.96	14 frt egy b. mázsa.
1863	Ólomgelét b. mázsa	9,125	—	9,125	107,208	11 frt 75 kr. egy b. mázsa.
1864	„ „ „	7,711	—	7,711	88,774.66	11 frt 50 kr. „ „ „
1865	„ „ „	9,265	134	9,399	90,337.19	10 frt 25 kr.
1866	„ „ „	9,605	—	9,605	117,661.25	12 frt 25 kr. egy b. mázsa.
1867	„ „ „	7,281	—	7,281	94,662.8	
1863	Színítendő ny.vas b.m.	132,968	57,462	190,430	520,400.10	2 frt 73 kr. egy b. mázsa.
1864	„ „ „	112,138	51,308	163,446	429,138.87	2 frt 62 kr. „ „ „
1865	„ „ „	89,244	80,932	170,176	417,872.47	2 frt 45 kr.
1866	„ „ „	76,771	80,888.65	157,659.65	331,398.32	2 frt 10 kr. egy b. mázsa.
1867	„ „ „	92,725	70,439	163,164	378,208.69	2 frt 39 kr. „ „ „
1863	Öntött nyers vas	9,719	3,243	12,962	74,852.25	5 frt 77 kr. egy b. mázsa.
1864	„ „ „	18,155	5,774	23,929	129,210.50	5 frt 40 kr. „ „ „
1865	„ „ „	16,047	6,167	22,214	115,864.02	5 frt 21.8 kr.
1866	„ „ „	10,030	5,815	15,845	68,395	4 frt 31 kr. egy b. mázsa.
1867	„ „ „	11,620	6,210	17,830	88,589.50	4 frt 96 kr.
1863	Dárdany	—	550	550	13,750	nyers dárdany 9 frt. dárdanyfém 25 frt.
1864	„	1,247	771	2,018	44,393.20	nyers dárdany 9 frt. dárdanyfém 22 frt.
1865	„	1,017	132	1,149	14,164.98	nyers dárdany 11 frt 10 kr. dárdanyfém 21 frt 79 kr.
1866	„	1,445	1,200	2,645	30,439.5	nyers dárdany 11 frt 10 kr.
1867	„	1,445	500	1,945	24,539	dárdanyfém 17 frt egy b. m.

Év	Termény	Termelés mennyisége kincstári	magán	összesen	Pénzérték forint	A súlyegység pénzértéke a termelés helyén
1863	Dárdanyércz	4,709	607	5,316	31,234.75	5 frt 87.5 kr. egy b. mázsa.
1864	„	4,695	688	5,383	30,682.68	5 frt 52.1 kr. „ „ „
1865	„	4,545	425	1,970	24,369	4 frt 90 kr. „ „ „
1866	„	2,918	813	3,731	12,191.25	3 frt 21 kr. „ „ „
1867	„	?	?	2,021	4,084	4 frt „ „ „
1863	Vasércz	242,597	120,862	363,259	67,213.08	18.5 kr. egy bécsi mázsa.
1864	„	154,380	118,971	273,351	47,904.73	17.5 kr. „ „ „
1865	„	104.262	96,371	200,633	39,892	19.5 kr. „ „ „
1866	„	92,201	64,841	157,042	25,240.1	16 kr. „ „ „
1867	„	?	?	156,373	26,685.4	16 kr. „ „ „
1863	Ásványfesték	—	—	—	—	—
1864	„	—	—	—	—	—
1865	„	—	—	—	—	—
1866	„	—	—	—	—	—
1867	„	—	5,000	5,000	7,000	1 frt 40 kr. egy b. mázsa.

KSH Könyvtár

IV.

A beszterczei bánya-kapitányság területén levő bánya- és kohótelepek kiterjedése,

T á b l a.

a munkások száma és az átlagos napibér 1867-ben.

Folyó szám	Bánya- és kohótelepek	Megye	Járás	A mívelt vájnatelkek nagysága □ b. ölekben		A mívelt kültelkek nagysága □ b. ölekben		Az összes bányatelkek nagysága □ b. ölekben	A magánbirtokosok száma	Esik átlag egy magánbirtokosra □ bécsi öl	A munkások száma				A munkások átlagos napi bére		
				kincstári	magán	kincstári	magán				férfi	nő	gyermek	együtt	férfi	nő	gyermek
															krajczárokban		
1	Felső-bibertárnai bányatársulat	Hont	Selmeczbánya, Zsarnoviczi, Selmeczi	4.264,417	*) —	160,000	—	4.424,417	—	—	2,542	7	473	3,022	43	18	15.6
2	Az úgynevezett „friedenfeldi“ bányatársulat	Bars, Hont		251,714	—	—	—	251,715	—	—	6	—	—	6	32	—	—
3	Bélai-György alagi „	„	„	769,851	—	—	—	769,851	—	—	8	—	—	8	36	—	—
4	Uj-Mindszent alagi „	„	„	57.252	—	—	—	57,252	—	—	97	—	27	124	35	—	15
5	Uj-Istenáldási „	„	„	183,715	—	—	—	183,715	—	—	—	—	—	—	—	—	—
6	Sz. Mihály-altárnai „	„	„	—	813.902	—	—	813,902	1	—	182	3	24	209	85	30	20
7	Mohr-Mihály-tárnai „	„	„	—	182,209	—	—	182,209	1	—	2	—	—	2	38	—	—
8	Béla Mariahilf-tárnai „	Hont, Bars	Selmeczi, Garami	—	390,084	—	24,800	414,884	1	—	12	—	—	12	38	—	—
9	Brenner-tárnai „	Hont	Selmeczi	—	246,385	—	—	246,385	1	—	34	—	16	50	39	—	15
10	Erzsébet-Lipót- és Dávid-tárnai „	„	„	—	85,878	—	—	85,878	1	—	2	—	—	2	38	—	—
11	Istennevü-tárnai „	„	„	—	85,878	—	—	85,878	1	—	2	—	—	2	38	—	—
12	Windischleiten-tárnai „	Hont, Bars	Selmeczi, Garami	—	277,117	—	—	277,117	1	—	2	—	—	2	37	—	—
13	Geramb János József társulati egyesület	Hont	Selmeczi	—	1.185,986	—	—	1.185,986	1	—	193	—	31	224	47	—	19
14	Finsterort altárnai bányatársulat	„	„	—	226,737	—	—	226,737	1	—	139	—	26	165	41	—	17
15	Nepomuk és keresztelő János-tárnai bányatársulat	„	„	—	141,932	—	—	141,932	1	—	139	—	57	196	65	—	25
16	Mindszenti és György-tárnai „	„	„	—	42,939	—	—	42,939	1	—	4	—	1	5	37.5	—	16.6
17	Ó-börzsönyi József és Rózsa-tárnai bányatelek	„	Vámos-Mikolai	—	14,313	—	—	14,313	1	—	—	—	—	—	—	—	—
18	Wachsfort és vadaskert-tárnai „	„	Selmeczi	—	362,479	—	—	362,479	1	—	2	—	—	2	60	—	—
19	Közép-Palojtai József „	„	Bozóki	—	100,352	—	—	100,352	1	—	2	—	—	2	50	—	—
20	Szokolai vasgyári bányamértékek	„	„	—	214,695	—	—	214,695	1	—	2	—	—	2	37.5	—	—
21	Aranymosoda, Német, Domány, Sík és Teszér községekb.	„	Selmeczi	—	—	—	—	**) 32,000	—	—	—	—	—	—	—	—	—
22	Erzsébet bányatársulat	Bars	Garami	85,878	*) —	—	—	85,878	—	—	48	—	6	54	47	—	15
23	Ugynevezett Althandel és Terézalagi bányatársulat	„	„	341,408	—	—	—	341,408	—	—	56	—	6	62	36	—	15
24	Uj-Antalagi bányatársulat	„	„	361,342	—	—	—	361,342	—	—	204	—	36	240	33	—	15
25	Körmöczi kincstári aranybányaművek	„	Körmöczi	2.255,191	—	—	—	2,255,191	—	—	848	—	—	848	31.5	—	—
26	Háromkirály-tárnai bányatársulat Vihnyén	„	Garami	—	77,291	—	—	77,291	1	—	2	—	—	2	41	—	—
27	Vihnyei keresztelő János-tárnai bányatársulat	„	„	—	46,234	—	—	46,234	1	—	145	—	20	165	41	—	17
28	Kopanicza-Mordertárnai „	„	„	—	324,371	—	—	324,371	1	—	63	—	26	89	65	—	23
29	Uj-Bányai-Háromkirályi külmérték	„	Uj-Bányai	—	—	—	560	560	2	—	4	—	—	4	35	—	—
30	Rudnói bányaművek	„	Garami	—	73,448	—	1,940	75,388	1	—	—	—	—	—	—	—	—
31	Károlyaknai bányatársulat	„	Körmöczi	—	143,730	—	—	143,730	1	—	45	—	10	55	30	—	15
32	Zsigmond- és Györgytárnai bányatársulat	„	„	—	223,590	—	—	223,590	1	—	122	—	39	161	30	—	13.5
33	Város- és Rózsatárnai „	„	„	—	271,996	—	—	271,996	1	—	77	—	24	101	30	—	16
34	Mátyás-külmérték	„	„	—	—	—	6,155	6,155	1	—	14	—	—	14	40	—	—
35	Ebedeczi Mihály, bányatelek	„	Aranyos-Maróthi	—	78,808	—	—	78,808	1	—	2	—	—	2	65	—	—
36	Fenyő-Kosztolányi Victoria bányatelek	„	„	—	100,352	—	—	100,352	1	—	96	12	20	128	70	35	35
37	Kalinkai kincstári Eszterházy nevü kénköves bányatelek	Zólyom	Beszterczei	28,626	—	—	—	28,626	—	—	—	—	—	—	—	—	—
38	Rhoniczi kincstári vasgyár	„	Breznói	150,267	—	—	—	150,267	—	—	1,010	—	—	1,010	59.58	—	—
39	Pojniki vasgyártársulat	„	„	71.565	—	—	—	71.565	—	—	20	—	—	20	40	—	—
40	Libetbányai „	„	„	16,824	—	—	—	16,824	—	—	80	—	—	80	65	—	—
41	Prihradniféle „	„	„	—	110,966	—	—	110,966	1	—	214	8	12	234	107	30	20
42	Urvölgyi és Ó-Hegyi kincstári bányaművek	„	Beszterczei	681,692	—	—	—	681,692	—	—	370	84	236	690	30.5	19.2	14.5
43	Beszterczebánya városi bányatelkek	„	„	—	218.053	—	—	218,053	1	—	98	—	27	125	40.8	—	11
44	Jarabai és Kisgépi bányatársulat	„	Breznói	—	61,195	—	—	61,195	1	—	31	—	5	36	50	—	30
45	Podlipai Móricz, bányatelek	„	„	—	12,514	—	—	12,514	1	—	12	3	3	18	45	20	16
46	Sólyomvölgy-Szentháromság-tárnai (aranyglétre)	„	Beszterczei	—	14,313	—	—	14,313	1	—	1	—	—	1	40	—	—
47	Magurkai arany és dárdany bányatársaság	Liptó	Déli	257,634	—	—	—	257,634	1	—	117	—	40	157	43	—	14
48	Kapusztiszko-Mocsidlói dárdany „	„	„	—	71,492	—	—	71,492	1	—	20	10	—	30	55	22	—
49	Dechtárkai-Ignácztárnai „ „	„	„	—	57,269	—	—	57,269	1	—	2	—	—	2	45	—	—
50	Predpekelnai-Kohlács-Mária dárdany bányatársaság	„	„	—	28,556	—	—	28,556	1	—	6	—	—	6	40	—	—

*) Ezen társulati bányaműveknél a kincstár legtöbb részszel bir. Azok ugyan a szélaknai m. k. igazgatóság által kezeltetnek, hanem mint egyes bányatársulatoknak tulajdona vannak a bányakönyvben bevezetve.

**) felhagyási tárgyalás alatt.

KSH Könyvtár

Folyó szám	Bánya- és kohótelepek	Megye	Járás
51	Prikrói dárdanybányatársulat	Liptó	Déli
52	Hradeki vasgyár	„	Keleti
53	Ó-Bótzai Mihálytárnai bányatársulat	„	„
54	Közép-Bótza-Richárdtárnai bányatársulat	„	„
55	Árva-közbirtokossági vasbányatelkek	Árva	Alsó-Kubini
56	János és Manó vasbányatelkek	„	„
57	Seybel-féle kénköves bányaművek	Pozson	Bazini
58	Czajlai-Sz.-Ágostoni bányatársulat	„	„
59	Handlovai Pálfy gróf kőszénbánya	Nyitra	Bajmóczi
60	A nagykürtösi közbirtokossági Borbála bányatelek	Nógrád	Kékkői
61	A nagykürtösi Éva bányatelek	„	„
62	Kis-Zelői József bányatelek	„	„
63	Óvári Forgách Amalia gróf bányatelek	„	„
64	Becske-Annai bányatelek	„	„
65	Szinoł ányai vasgyár	„	Széchényi
66	Baglyasaljai Imretárnai bányatelek	„	Losonczi
67	Salgó-Tarjáni kőszénbánya részvénytársulat	„	Füleki
68	Ris-Arányi közbirtokossági bányatelek	„	„
69	Kis-Sztraczini Ferencz és Károly Zichy gr. bányatelkek	„	Kékkői
			Összesen

A mívelt vájnatelkek nagysága □ b. ölekben		A mívelt kültelkek nagysága □ b. ölekben		Az összes bányatelkek nagysága □ b. ölekben	A magánbirtokosok száma	Esik átlag egy magánbirtokosra □ bécsi öl	A munkások száma				A munkások átlagos napi bére		
							férfi	nő	gyermek	együtt	férfi	nő	gyermek
kincstári	magán	kincstári	magán								krajczárokban		
—	28,626	—	—	28,626	1	—	—	—	—	—	—	—	—
—	298,804	—	—	298,804	1	—	72	—	—	72	64.3	—	—
—	25,088	—	—	25,088	1	—	1	—	3	4	40	—	20
—	25,088	—	—	25,088	1	—	7	—	2	9	50	—	24
—	100,191	—	—	100,191	1	—	—	—	—	—	—	—	—
—	28,626	—	—	28,626	1	—	—	—	—	—	—	—	—
—	270,406	—	—	270,406	1	—	17	8	2	27	84.4	40	30
—	100,352	—	—	100,352	1	—	12	—	4	16	60	—	25
—	501,766	—	—	501,766	1	—	5	—	—	5	50	—	—
—	50,176	—	—	50,176	1	—	7	—	—	7	42.2	—	—
—	100,352	—	—	100,352	1	—	—	—	—	—	—	—	—
—	100,352	—	—	100,352	1	—	—	—	—	—	—	—	—
—	37,632	—	—	37,632	1	—	—	—	—	—	—	—	—
—	100,352	—	—	100,352	1	—	24	—	—	24	100	—	—
—	57,252	—	—	57,252	1	—	38	—	4	42	60	—	20
—	50,176	—	—	50,176	1	—	2	—	—	2	40	—	—
—	652,288	—	—	652,288	1	—	700	—	—	700	80	—	—
—	100,352	—	—	100,352	1	—	—	—	—	—	—	—	—
—	200,704	—	—	200,704	1	—	—	—	—	—	—	—	—
9.777,376	9.113,677	160,000	33,455	19.116,508	54	169,984	7,962	135	1,180	9,277	48.63	27	18.91

KSH Könyvtár

V.

A beszterczei bányakapitányság területén levő bánya- és kohótelepek termelésa 1867-ben.

Tábla.

Folyó szám	Bánya és kohótelepek	Megye	Járás	arany	ezüst	réz	ólom	ólomgelét	színitendő nyers vas	öntött nyers vas	barna kőszén	dárdanyfém	nyers dárdany	kén	nikol	aranygelét	ásvány festékek	Pénzérték		arany-, ezüst-, ólom- és réztartalmu		vasérczek	dárdanyérczek	vaskéneg	Pénzérték	
																				érczek	zúzérczek					
				pénzverdei font		bécsi mázsa				bécsi mázsa								frt	kr	bécsi mázsa					frt	kr
1	Felső bibertárnai bányatársulat	Hont, Bars	Selmeczbányai, Zsarnoviczi	110.6776	68.8650	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	77,806	30½	47,002	882,908	—	—	—	664,324	58
2	Az ugynevezett „Friedenfeldi“ bányatársulat	Hont	Selmeczi	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	237	—	—	—	—	2,133	—
3	Uj-Mindszentalagi b.társulat	„	„	1.9075	1.7090	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1,364	46¾	519	56,340	—	—	—	16,236	—
4	Sz.-Mihály altárnai „	„	„	50.2552	333.3800	59.250	2,381.970	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	85,412	19	4,398.21	164,000	—	—	—	84,426	85.91
5	Béla-Mariahilf-tárnai bányatársulat	Hont, Bars	Selmeci, Garami	0.1040	0.2160	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	79	92	—	—	—	—	—	—	—
6	Brenner-tárnai bányatárs.	Hont	Selmeczi	2.8060	173.2850	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	9,691	87½	200.62	29,186	—	—	—	18,523	67.74
7	Geramb János József társulati egyesület	„	„	14.5898	1,402.1210	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	72.943	56	1,084.09	87,404	—	—	—	63,297	01.75
8	Finsterort altárnai b.társ.	„	„	11.1530	768.6260	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	42,116	44½	1,170.03	79,441	—	—	—	65,098	85.44
9	Nepomuk és keresztelőJános tárnai bányatársulat	„	„	8.1230	797.8400	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	41,385	82½	480.66	62,544	—	—	—	35,348	88
10	Mindszenti és Györgytárnai bányatársulat	„	„	0.2810	21.2380	—	—	—	—	—	1,000	—	—	—	—	—	—	1,145	38½	214	56,340	—	—	—	9,189	30
11	Közép-Palojtai. József b.társ.	„	Bozóki	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	180	—	—	—	—	—	—	—	—
12	Erzsébet bányatársulat	Bars	Garami	0.4063	0.4590	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	294	90¾	135	36,906	—	—	—	9,461	20
13	Ugynevezett Althandl és Terézalagi bányatársulat	„	„	0.4348	0.1210	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	298	93½	33	15,488	—	—	—	2,521	20
14	Uj-Antalagi „	„	„	1.2044	11.5840	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1,374	75	3,363	126,731	—	—	—	50,982	89
15	Körmöczi kincstári aranybányaművek	„	Körmöczi	93.3800	53.9230	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	65,458	03½	143.37	595.559	—	—	—	140,562	82
16	Vihney keresztelő Jánostárnai bányatársulat	„	Garami	193.1500	972.1080	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	57,187	48½	1,410	46,288	—	—	—	56,398	62.56
17	Kopanicza-Modertárnai bányatársulat	„	„	11.8340	420.9190	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	25,929	30½	500.88	31,277	—	—	—	22,649	14
18	Uj-Bánya-Háromkirályi külmérték	„	Uj-Bányai	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3,000	3.000	—	—	—	—	—	—	—	—
19	Károlyaknai bányatársulat	„	Körmöczi	14.3108	21,1510	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10,611	58½	13	—	—	—	—	—	—
20	Zsigmond és Györgytárnai bányatársulat	„	„	77.4162	59.6920	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	54,942	07½	15.02	32,969	—	—	—	6,905	80
21	Város- és Rózsatárnai b.társ.	„	„	11.5568	39.2900	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	9,568	89	16	121,404	—	—	—	53,355	90.86
22	Mátyás-külmérték	„	„	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2.000	4,000	—	—	98,690	—	—	—	8,531	80
23	Ebedeczi Mihály bányatelek	„	Arany, Maróti	—	—	—	—	—	—	—	1,300	—	—	—	—	—	—	208	—	—	—	—	—	—	—	—
24	Fenyő-Kosztoláni-Victoriai bányatelek	„	„	—	—	—	—	—	—	—	51,390	—	—	—	—	—	—	7,451	55	—	—	—	—	—	—	—
25	Rhonicz, kincstári vasgyár	Zólyom	Breznói	—	—	—	—	—	77,115	10,476	—	—	—	—	—	—	—	221,756	55	—	—	48,787	—	—	7,561	98.50
26	Pojniki vasgyártársulat	„	„	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	24,909	—	—	4,418	85.66
27	Libetbányai „	„	„	—	—	—	—	—	15,610	1,144	—	—	—	—	—	—	—	43,069	60	—	—	3,700	—	—	1,520	70
28	Prihradni-féle „	„	„	—	—	—	—	—	4,276	3,530	—	—	—	—	—	—	—	33,060	90	—	—	20,791	—	—	6,861	03
29	Urvölgyi és Ó-Hegyi kincstári bányaművek	„	Beszterczei	—	413.9780	1,664.1975	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	106,831	47¾	15,521	—	—	—	—	71,241	39
30	Beszterczebánya városi bányatelkek	„	„	—	127.3330	524.0675	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	33,505	56¼	4,437	—	—	—	—	18,413	55
31	Jarabai- és Kisgépi b.társ.	„	Breznói	—	82.7530	26.1625	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5,110	49¾	445	—	—	—	—	3,404	25
32	Podlipai Móricz, bányatelek	„	„	—	—	62.9200	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3,334	76	755	—	—	—	—	4,801	80
33	Sólyomvölgy.Sz.háromság tárnai bányatelek	„	Beszterczei	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	12	—	144	—	—	—	—	—	—	—	—
34	Magurkai arany és dárdany bányatársulat	Liptó	Déli	6.7357	0.3420	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4,561	98¾	—	25,196	—	1,060	—	9,331	36
35	Kapusztiszko-Mocsidlói bányatársulat	„	„	4.1790	6.7300	—	3.42	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3,171	55½	10	2,760	—	854	—	4,118	—
36	Dechtárka-Ignácztárnai bányatársulat	„	„	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	50	—	175	—

KSH Könyvtár

Folyó szám	Bánya- és kohótelepek	Megye	Járás	arany	ezüst	réz	ólom	ólomgelét	színített nyers vas	öntött nyers vas	barna kőszén	dárdanyfém	nyers dárdany	kén	nikol	aranygelét	ásvány festékek	Pénzérték		arany-, ezüst-, ólom- és réztartalmu érczek	arany-, ezüst-, ólom- és réztartalmu zúzérczek	vasérczek	dárdanyérczek	vaskéneg	Pénzérték	
				pénzverdei font		bécsi mázsa				bécsi mázsa								frt	kr	bécsi mázsa					frt	kr
38	Predpekelna-Kochlács-Máriai dárdany bányatárs.	Liptó	Déli	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	57	—	433	20
39	Hradeki vasgyár . . .	„	Keleti	—	—	—	—	—	44,587.90	—	—	—	—	—	—	—	—	113,699	14½	—	—	8,186.4	—	—	982	36.80
30	Ó-Bótza-Mihálytárnai b.tár.	„	„	0.1852	0.0290	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	126	31½	—	1,500	—	—	—	225	—
41	Közép-Bótza-Richardtárnai bányatársulat . . .	„	„	—	23.5420	3,5475	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1,247	40¾	67	—	—	—	—	917	90
42	Seibelféle kénköves bányaművek	Pozsony	Bazini	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	32,000	—	—	10,240	—	—	—	—	—	32,000	10,240	—
43	Czajla-Sz.Ágostoni b.társ.	„	„	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6,000	—	—	—	1,080	—
44	Handlova, Pálffy gróf kőszénbánya	Nyitra	Bajmóczi	—	—	—	—	—	—	—	4,251	—	—	—	—	—	—	552	63	—	—	—	—	—	—	—
45	A nagykürtösi Borbála bányatelek	Nógrád	Kékkői	—	—	—	—	—	—	—	14,855	—	—	—	—	—	—	3,156	68¾	—	—	—	—	—	—	—
46	Becske Annai bányatelek	„	Széchényi	—	—	—	—	—	—	—	35,000	—	—	—	—	—	—	5,600	—	—	—	—	—	—	—	—
47	Szinobányai vasgyár . .	„	Losonczi	—	—	—	—	—	21.576	2,680	—	—	—	—	—	—	—	55,212	—	—	—	50,000	—	—	7,500	—
48	Salgótarjáni kőszénbánya-részvény-társulat . .	„	Füleki	—	—	—	—	—	—	—	703,173	—	—	—	—	—	—	105,475	95	—	—	—	—	—	—	—
49	Kincstári olvasztóhuták Selmeczbányán . .	Hont	Selmeczi	108.7657	5,019.9370	145.390	1,930.440	501	—	—	—	—	—	—	—	—	—	340,558	84½	—	—	—	—	—	—	—
50	Zsarnóczai kincstári ezüsthuta	Bars	Garami	148.6744	8,238.9000	—	4,473.600	3,520.76	—	—	—	—	—	—	—	—	—	583,706	—	—	—	—	—	—	—	—
51	Beszterczebányai kincstári ezüsthuta	Zólyom	Beszterczei	144.9266	7,418.5480	—	5,874.710	3,260	—	—	—	—	—	—	—	—	—	556,286	05½	—	—	—	—	—	—	—
52	Tajovai kincstári rézolvasztó és ezüst-lngozáshuta	„	„	—	812.5080	3,437.8850	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	218,770	76½	—	—	—	—	—	—	—
53	Óhegyi kincstári rézolvasztó huta	„	„	—	635.7390	1,939.8475	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	131,420	17¼	—	—	—	—	—	—	—
54	Bisztrai-Fabry és Kratzerféle dárdanyfém-huta .	Liptó	Nyugoti	—	—	—	—	—	—	—	—	500	—	—	—	—	—	8,500	—	—	—	—	—	—	—	—
			Összesen	843.8820	27,926,8660	7,863.2675	14,964.1400	7,281.76	163,164.90	17,830	810,969	500	—	—	32,000	12	5,000	3.162,550	35	82,169.88	2.528,931	156,373.40	2,021	32,000	1.462,572	94.22

KSH Könyvtár

III.

A szepes-iglói (kassai) bányakapitányság.

Az 1863-ra vonatkozó jelentésből.

A) Általános észrevételek. Mindenek előtt megjegyzendő, hogy a kapitányság területétől Máramaros, Ugocsa és Beregh megyék elszakasztattak s a nagybányai kapitányság területéhez csatoltattak, hova 1863 kezdetétől fogva tartoznak. Ennek következtén a timsó és kén nem jelenik meg többé a kapitányság kimutatásaiban. — A bányászatra befolyást gyakorló viszonyok általán véve kedvezőtlenek voltak. Itt különösen megemlítendő, hogy a legfontosabb bányászati és kohászati termények átlagos ára tetemesen lement. A mult 9 év óta a nyers vas átlagos ára csak 1861-ben, a rézé csak 1859-ben, a dárdanyé 1855-ben volt még valamivel kisebb, mig a többi termények ára részben jóval magasabb volt. Csak a nikol- és kobaltércek ára volt magasabb, mint az előbbi években. A másik főbajt a nagy szárazság okozta. — Örvendetes jelenségűl említendő, hogy az aranyidkai kincstári bányákban még egyszer annyi ezüstércz termeltetett, mint a múlt évben, s hogy Dobsinán gazdag nikol- és kobaltércz-telepre találtak.

B) A szabad kutatások száma s az adományozott területek kiterjedése. Az emlitett megyék kihasitása által a szabad kutatások száma 88-czal csökkent, különben a megmaradt területen a szabadkutatások 1863-ban 36-tal szaporodtak, s e szaporodásból Szepes megyére 16 esik. — Az adományozott bányaterület kiterjedését nem lehet pontosan meghatározni, mert a legtöbb bányabirtok a felső magyarországi hosszmérték szerint adományoztatott, mely szerint a felszíni kiterjedés □ ölre szabatosan ki nem számitható. Az ilyen telek vagy mérték hossza ugyan minden adománynál ugyanaz s rendesen 10 túrzást vagy 140 bányai ölet, azaz 149.548 bécsi ölet tesz; ámde a szélesség, mely a telér vastagsága mellett a fedűben és a feküben $3^1/_2$ ölet tesz s a dőlés szerint aláereszkedik, nagyon különbözik, nemcsak a különböző, hanem ugyanazon adományozott bányabirtokon is, a mint t. i. az adományozott telep vastagsága nő vagy fogy, a szerint a mérték szélessége is nő vagy fogy. De ha ezt mellőzzük is, még sem tagadhatjuk, hogy a bányászatra használt föld színe laposan dőlő telepeknél jóval nagyobb, mint meredek dőlésű telepeknél, s mindenesetre határozatlan, mivel az adományozott jog a mélység felé határtalan, vagyis az örök mélységig ér, mely azonban ismeretlen, miután senkisem tudja, meddig ér a telér vagy fekvet. Ezen határozatlanságnál fogva 1863-ban is átlagosan 10 bécsi öllel számittatott a szélesség, tehát egy hosszmérték kiterjedése 1,495.48 □ bécsi ölre tétetett.

A három megye elszakasztatása következtében az adományozott vájnatelkek kiterjedése 1.214,429 a kültelkeké 448,000, együtt 1.662,429 □ bécsi öllel fogyott. A kincstár a Turia-Remete melletti vaskőbányákat magánosoknak adta el, s ezzel a kincstár bányabirtoka 62,810 □ öllel csökkent. Mellőzve az említett megyéket az adományozott vájnatelkek kiterjedése 44,481, a kültelkeké 7,618, az összes bányatelkeké tehát 52,399 □ öllel fogyott.

C) Üzleti készülékek. Ezekre nézve annyiban történt változás, hogy két új vasolvasztó kemencze állittatott fel s az aranyidkai zúzda tökéletesbittetett.

D) A munkások száma és sérülései. Az elszakasztott három megyében 711 bányamunkás volt a múlt évben elfoglalva, ezeket leszámítván, úgy találjuk, hogy a munkások száma 490 egyénnel növekedett. Meg kell jegyezni, hogy a bányamunkások nagy része nem dolgozik egész éven át a bányákban, mert kisebb nagyobb földtelkeket is bír s igy a bányákat elhagyja, mikor mezei munkával van elfoglalva.

A kincstári munkások közől aránylag igen sokan szenvedtek könnyű sérüléseket, de meg kell jegyezni, hogy a kincstári bányák részéről a legkisebb sérülések is be szoktak jelentetni, míg a magánosok rendesen csak azokat jelentik be, melyek által a munkások legalább nehány napig munkatehetetlenekké válnak.

E) A bányatársládák vagyona. A három megye elválasztatása következtén egy kincstári s 5 magán bányatársláda, melyek vagyona együttvéve 18,340 frt 93 kr, a kapitányság kimutatásaiból kiesik, a többiek vagyona 24,254 frt 18 krral növekedett. Egy kincstári bányatársláda az illető bányabirtok eladatása folytán magánossá vált, azonkivűl két új magán társláda keletkezett. — A bányatársládák életbeléptetése a kapitányság terűletén eleinte sok nehézséggel járt, mivel a munkások nem akartak hozzájárúlni s a bérökből való levonásokat épen nem látták szívesen. De miután segélyeztetésben mind többen részesültek, ellenszenvük lassanként eltűnt. A dobsinai bányáknál s Szepes és Abaúj megyék rézbányáinál és kohóinál a társládák életbeléptetését azonfelül azon körülmény is hátráltatta, ogy ott a munkások minduntalan változnak, s majd az egyik, majd a másik bányában dolgoznak. Végre Dobsinán 1859-ben s Szepes és Abauj megyék többi bányáira nézve Iglón 1863-ban egy-egy közös bányatársláda állíttatott fel, miután a felső-magyarországi bányapolgárság erélyes közremüködése az akadályokat elhárította.

F) A termelési viszonyok. Az aranytermelés nagyon csekély s nem téríti meg a reá fordított költséget. Az ezüsttermelésből 1862-ben Máramarosra és Ugocsára 266.9 font esett, melynek pénzértéke 12,010 frt 30 kr. Jóllehet e mennyiség 1863-ban esett, mégis a kapitányság terűletének ezüsttermelése jóval nagyobb volt. Szomolnokon kincstári kohóban s Aranyidkán a Katalin műtelepen kisebb volt ugyan az ezüsttermelés, de a többi helyeken jóval nagyobb. — A higanytermelés ismét csökkent, s a higany ára is leszállt. Az összes termelésből 36 mázsa 66 font a czinóberérczekre s 466 mázsa a fakóérczekre esik.

A vastermelést illetőleg meg kell jegyezni, hogy 1861-ben Beregh és Máramaros megyékre esett:

23,006	mázsa	fris nyers vas, értéke	84,348 frt	80 kr.
5,083	„	öntött „ „ „	33,905 „	— „
együtt 28,089	„	vas „	118,253 „	80 „

E mennyiség és pénzérték most a nagybányai kapitányságra esik.

A nagy szárazság miatt nehány vasműtelepen meg kellett szoritani az üzletet, pl. Chisnovodán egy ideig még a gőzkatlanba való vizet is másunnan kellett szekeren oda szállítani. Más vasgyárakban azonban nagyobb erővel folytatták az üzletet, azonkivűl két új nagy vaskemencze tétetett munkásságba, s onnan van, hogy a vastermelés 1863-ban nemcsak nem csökkent, hanem ellenkezőleg akkora volt, mint még egy

KSH könyvtár

évben sem. Mindazáltal az összes vastermelés pénzértéke kisebb, mint ezelőtt volt, mivel a vas ára tetemesen leszállt.

A mi különösen az öntött vasat illeti, ennek termelése általában növekedett, noha épen azon helyeken, melyeken leginkább öntött vasárúkat állítanak elő, mint Chisnavoda, Dernő, Hámor, a nagy szárazság miatt kénytelenek voltak az üzletet megszorítani; Turia-Remetében pedig az üzlet edészen megakadt. Ez az oka annak, hogy az öntött vasnak nemcsak termelése csekélyebb volt, hanem hogy ára is kisebbnek mutatkozik, mert a többi vasgyárak öntött vasat leginkább csak saját szükségletökre termelnek s árát úgy számitják, mint a termelési költség szerint alakúl.

A Heves és Nógrád megyékben találtató barnaszén alkalmas volna a vas finomítására. A felső-magyarországi vasgyáregyesület egy bizottságot küldött ki, hogy a fenforgó viszonyokat és körülményeken a hely színén tanúlmányozván, javaslatot készítsen, vajjon nem volna-e tanácsos egy nagyobbszerű vasfinomító gyárt a barnaszén-telepek közelében felállítani. A bizottság eljárt megbizatásában, s azt találta, hogy a barnaszén csakugyan használtathatnék a vasfinomításra, hogy a széntelepek mennyisége és minősége is több helyen megfelelne a várakozásnak; de hogy azon vidéken a népség igen gyér és járható utak nincsenek. Tehát a vasgyár felállíttatása szükségessé tenné, miszerint nagy költséggel utak építtessenek s egyszersmind munkás gyarmatok is telepíttessenek. Ezen költségek pedig annyira öregbítenék a befektetendő tőkét, hogy nyereséges üzlet alig volna várható. E szerint azon terv életbeléptetése bizonytalan időre elnapoltatott.

A r é z t e r m e l é s, mint más években is, egy helyen növekedett, más helyen meg csökkent. Egészben véve azonban a réztermelés 435.72 mázsával növekedett, ha t. i. tekintetbe vesszük a 877.13 mázsát mely 1862-ben Máramarosra esett. A kincstári rézhámorban Szomolnokon a termelés 582 mázsával kisebb volt, de a magánosok 1,017.72 mázsával többet állítottak elő, mint a múlt évben. A réznek ára nagyon leszállt, ugy hogy az összes réztermelés pénzértéke 126,536 frt 87 krral kisebb mint 1862-ben.

A n i k o l- é s k o b a l t t e r m e l é s r e nézve megjegyzendő, hogy Dobsinán a zembergi bányában 1863. folytán oly érctelérekre akadtak, melyek nemcsak nagy mennyiségű, de igen gazdag tartalmú kobaltérczeket is szolgáltatnak. Ezen feltárásnak köszönhető, hogy a termelés 1,615 mázsával nagyobb volt mint 1862-ben. S minthogy egy vesztfáliai gyár a kobalt vásárlására nézve az angolokkal versenyezni kezdett, az eladási ár is emelkedett, s ennek következtében az összes nikol- és kobalttermelés pénzértéke 60,574 frt 45 krral vagyis 37%-kal nagyobb volt, mint 1862-ben.

A d á r d a n y f é m ára leszállt s ennek következtében a termelés 420 mázsával, vagyis majdnem 37%-kal csökkent s az összes pénzérték 19,501 frttal, azaz 51%-kal volt kisebb. A nyers dárdany ára ugyan nem igen szállt le, de alig akadt vevője, s azért a magánosok 437.77 mázsával, azaz 28%-kal kevesebbet termeltek, mig a kincstár Aranyidkán 103 mázsával, az 34%-kal, többet állított elő, mert ott a dárdanytermelés az ezüsttermeléssel karöltve jár.

B a r n a s z é n 1863-ban nem termeltetett. A kapitányság területén csakis egy jelentéktelen szénbánya van, s ezt sem lehetett miveltetni, mert a szenet senkisem vette.

Ha már a bányakapitányság 1863-diki termelését egybefoglalják s az 1862-dikivel összehasonlítani akarjuk, mindenek előtt a nagybányai kapitánysághoz csatolt megyék termelését le kell vonnunk; ez pedig 1862-ben a következő volt:

arany	13.4131 font, értéke		9,057 frt 22 kr.
ezüst	266.9	„ „	12,010 „ 30 „
fris nyers vas	23,006 mázsa	„	84,348 „ 80 „
öntött „ „	5,083	„ „	33,905 „ — „
réz	877.12	„ „	64,485 „ 51 „
timsó	6,178	„ „	38,196 „ 80 „
kén	150.45	„ „	1,105 „ 81 „
	Összes pénzérték .		243,109 frt 44 kr.

Ezen mennyiségeket a kapitányság 1862-diki kimutatásából levonván s a maradékot az 1863-diki termeléssel összehasonlítván, a következő különbségeket találjuk:

	termelt mennyiség		a termelés pénzértéke	
	1 8 6 3. é v b e n			
	több	kevesebb	több	kevesebb
arany, font . . .	—	0.9868	—	660.09
ezüst, „ . . .	2,677.2213	—	120,472.93	—
higany, mázsa .	—	19.54	—	14,399.42
fris nyers vas „ .	75,286.28	—	52,332.80	—
öntött nyers vas, mázsa	—	3,685.77	—	54,429.76
réz „	435.72	—	—	126,536.87
nikol és kobatércz „	1,615.02	—	60,574.45	—
dárdanyfém „	—	420	—	19,501.21
nyers dárdany „	—	334.77	286.55	—
dárdanykeverék „	—	266	—	1,671.40
barnaszén „	—	840	—	134.40
hegyi kátrány „	—	8.10	—	48.66
	Pénzérték együtt . . .		233,666.73	217,387.66

Tehát a pénzérték növekedése 16,279 frt 7 kr.

Ez összehasonlításból kitetszik, hogy a kapitányságí terület fő bányatermányeinek termelése tetemesen növekedett, jóllehet az összes bányatermelés pénzértéke csak kevéssel volt nagyobb, mint 1862-ben, mi leginkább a réz ára nagy csökkenésének tulajdonítandó.

Az 1864-re vonatkozó jelentésből.

A) Á l t a l á n o s é s z r v é t e l e k. A természet azon hegységekben, melyek a kapitányság területéhez tartoznak, aránylag kis vidéken sok becses ásványt rakott le, melyeket a szorgalmas nép régóta kitartó munkássággal aknáz. A kiaknázott termények olyanok, hogy csak kis része fogyasztatik el a kapitányság területén legnagyobb része messze vidékekre, az országon kivül szállíttatik. Annak természetes következménye az, hogy a kapitányság területének bányaterményeire nézve az

KSH Könyvtár

eladási viszonyok s a piaczi árak nem magának a kerületnek és környékének szükségletei szerint alakúlnak, hanem az általános világforgalmi viszonyok által határoztatnak meg. Az általános forgalomra kedvezőn vagy kedvezőtlenül ható körülmények tehát érezhető befolyást gyakorolnak a kerület bányaiparára, anélkül hogy a bányaiparosok képesek volnának tettleges befolyást gyakorolni az iparukat kedvezőtlenül érintő viszonyok megváltoztatására. Az iparos és kereskedő osztályok 1864-ben általában panaszkodtak a beállott pangás, a tőke hiánya, az eladási árak leszállása miatt, természetes hogy az idevaló bányaiparosoknak is alapos okuk volt efféle panaszokra, annyival inkább, mínthogy az idevaló termelési helyek a fő eladási piaczokkal kellő közlekedési eszközök által még sincsenek összekapcsolva, tehát a nagy szállítási költségek is csorbítják a nyereséget. — A termelt mennyiség nagyobb volt, mint a múlt évben, a munkások száma is növekedett, e szerint a bányászati munkásság emelkedett, mindazáltal a bányai termelés pénzértéke ismét kisebb volt, mint a múlt évben. S azon csekély árak is inkább névlegesek, miután a termelékek nagy része el nem adathatott.

B) A szabad kutatások száma, s az adományozott bányatelkek kiterjedése. A szabad kutatások száma 1863. nov. 1-től 1864 végéig 31%-kal csökkent. Ennek főoka a nagy kutatási illeték. — Az adományozott vájnatelkek kiterjedése 195,177 □ öllel növekedett, a kültelkek kiterjedése pedig 20,123 □ öllel csökkent.

C) Nevezetes üzleti készülékek. Ezeket illetőleg csak a fémkivonási műtelep említendő, mely 1864-ben Telkibényán állíttatott fel az ottani csekély tartalmú ezüst- és aranyérczek értékesítése végett. Minthogy az ottani érczek fémtartalma aránylag csekély, azért azok kiaknázásával ismételve felhagytak volt. Most már sok költséget fordítottak a bányák szabályozására, a zúzda építésére stb. Megkisérlették tehát a fémkivonási eljárást, s a kicsinyben tett kisérletek jó reményekkel biztattak. Azonban a felállított fémkivonási műtelepen nagyban megindított üzlet oly veszteséggel járt, hogy azt csak öt hétig folytathatták. Legnagyobb baj az, hogy a dologhoz értő szakembert még nem találtak, ki az üzlet igazgatását elvállalná.

D) A bányamunkások száma és sérülései. A bánya- és kohómunkások száma 220 egyénnel szaporodott; e növekedés csak a magán vállalatokra s leginkább a kobalt- és nikol- meg rézbányákra rovandó; a vasbányákban és kohókban a munkások száma csökkent. — A munkások sérüléseire nézve megjegyzendő, hogy a könnyű és súlyos sérülések száma csökkent, de a halálos sérüléseké növekedett. A 12 halálos sérülés közől 7 eset lebukás s 5 eset levált kőzetek általi agyonütés következtében történt.

E) A bányatársládák vagyona. A bányatársládák száma kettővel, összes vagyonuk az 1864-diki év végéig 13.1 %-kal növekedett. Ung megyében az antalóczi társláda vagyona csökkent s a turia-remetei társláda vagyonát egészen elvesztette, s most kötelezettségeit nem teljesítheti. — A bányamunkások most már önként folyamodnak azért, hogy társládai-egyletekbe felvétessenek.

F) A termelési viszonyok. Arany 1864-ben nem termeltetett. Az ezüst csak két abaújmegyei helyiségben a termelés főtárgya, t. i. Aranyidkán és Telkibányán. Az előbbi helyen ezüstérczeken kivül ezüsttartalmú dárdanyérezek is nyeretnek, melyekből az ezüst elválasztása után dárdanyfém állíttatik elő, de csak kis mennyiségben. Az utóbbi helyen az ezüstérczek ugyan némi aranyt is

tartalmaznak, de az aranyt külön csak akkor fogják előállíthatni, ha az új fémkivonási intézet rendes üzlete megindul.

Aranyidkán a kincstár kevesebb, a magánosok pedig több ezüstöt állítottak elő, mint 1863-ban. Telkibányán az ezüsttermelés csak nov. és decz. havakban tartott. A többi helyiségeken ezüstöt a fakóérczekből nyernek, melyek azonban túlnyomólag rezet szolgáltatnak. Együttvéve a kincstári kohókban körülbelől ugyanannyi ezüst termeltetett, mint az előbbi évben, míg a magán kohókban az ezüst termelés 285 fonttal csökkent. Ennek okát leginkább abban kell keresni, hogy a rézbánya- és kohóüzlet a réz árának nagy leszállása miatt tetemesen megszoríttatott.

A higany termelése czinnoberérczekből csökkent, fakóérczekből pedig növekedett.

A vastermelést illetőleg 1864-ben a kincstári vasgyárakban

színítendő nyers vas . . .	19,178	mázsával	
öntött „ „ . . .	230	„	
együtt .	19,708	mázsával kevesebb,	

ellenben a magánosok vasgyáraiban

színítendő nyers vas . . .	89,250	mázsával	
öntött „ „ . . .	2,235	„	
együtt .	91,485	mázsával több,	

tehát egészben véve színítendő nyers vas 69,772 és öntött nyers vas 2,005, összesen 71,777 mázsával több termeltetett mint 1863-ban. Azonban ebből, hogy több vas állíttatott elő, korántsem lehet következtetni azt, hogy a vasipar örvendetes lendületet vett. Noha a termelés nagyobb volt, mégis a színítendő nyers vas pénzértéke 20,038 s az öntött vasé 26,030 frttal kisebb volt. Annyira leszállt a vas ára, s ily ár mellett se volt kelendősége a vasnak. Azért hét kisebb üzletü vasgyár már is megszüntette a további termelést, a többi pedig haszon nélkül dolgozott.

A réztermelés a kincstári kohókban 1584 mázsával növekedett, míg a magánosok kohóiban 730 mázsával csökkent, egészben véve tehát a növekedés 854 mázsát tett. De minthogy a réz ára ismét lejebb szállt, azért az összes réztermelés pénzértéke 7,690 frttal kisebb volt, mint 1863-ban.

A kobalt és nikol termelése ismét növekedett, még 62%-kal, s minthogy megint uj vevők találkoztak, azért ára is felment, még pedig 89%-kal. Mindennek következtében nemcsak a zembergi, hanem a többi bányákban is fokozott erővel és sikerrel dolgoztak.

A dárdany termelése csökkent, mert jóllehet ára kissé felment, kelendősége nem növekedett.

Egybefoglalván az 1864-diki termelési eredményeket, ugy találjuk, hogy mellőzve az aranyat és barnakövet, melynek termelése úgy is csekély, csak az ezüst és dárdany termelése volt kisebb, mint 1863 ban, a többi tárgyak termelése pedig jóval nagyobb volt. De a pénzérték csak a higanyt, kobaltot meg nikolt illetőleg volt nagyobb, a többi terményekre nézve pedig kisebb. Ha tehát az összes termelés pénzértéke 155,326 frttal múlta felül az 1863-dikit, az leginkább csak a kobaltnak és nikolnak köszönhető.

KSH Könyvtár

A bányai és kohói termelékek összes pénzértékéből esik:

a fris nyers vasra	50.577 %,
az öntött nyers vasra	5.443 „
a rézre	27.890 „
ezüstre	6.299 „
higanyra	1.322 „
nikol- és kobalérczekre	8.024 „
dárdanyra	0.442 „
barnakőre	0.023 „

E szerint az első hely a vasat illeti, melyre 56% esik, beleszámitva a vasérczekkel együtt nyert barnakövet is.

A vas után a réz következik, melynek termelésével együtt jár majdnem tele minden higany s ezüsttermelésnek, miután a higany és részint az ezüst szintén a rézérczekből nyeretik. Tehát a rézbányamivelésre az összes pénzértéknek 32%-ka esik.

S épen e kapitányság területi bányászatának azon két legfontosabb ágára, t. i. a vas- és réztermelésre nézve a körülmények nagyon mostohák.

Az 1865-re vonatkozó jelentésből.

A) Általános észrevételek. Ha a bánya- és kohóüzlet 1865-diki eredményeit az 1864-diki üzlet eredményeivel hasonlítjuk össze, csaknem mindenben csökkenést és hanyatlást találunk. A szabad kutatások száma, az adományozott bányatelkek kiterjedése, a munkások száma, a termelt mennyiségek s a terményeknek árai csökkentek, a munkások sérülései szaporodtak.

Ha az 1865-diki évet az elmúlt évtizeddel hasonlítjuk össze, a termelés mennyiségére nézve ugyan tetemes növekedést találunk, de a többi viszonyok kedvezőtlen színben mutatkoznak.

E kedvezőtlen eredmények okai többnyire oly körülményekben találhatók fel, melyek megváltoztatása vagy jobbrafordítása nem függ a bányaiparosoktól.

A szabad kutatások leginkább az eddig fenállott nagy adóilleték miatt fogytak, mert a kapitányság területén csak érczeket kutatnak s a kutatók többnyire szegény bányamunkások, kik a magas adót nem birják megfizetni. Miután az adóilleték leszállíttatott, a kutatási kedv azonnal újra feléledt, s remélhető, hogy ezentúl a szabad kutatások ismét szaporodni fognak.

A bányamivelésre adományozott telkek kiterjedésének csökkenése nem tekinthető valami bajnak, mert csak a múltban divatozott adományzási eljárásnak következménye, mely szerint az adományozott bányatelkek nagy része tulajdonkép csak szabadkutatások jellemével bírt, s mivelésökkel némely esetben csakhamar az adományozás, más esetekben pedig évekig eredmény nélkül folytatott kisérletek után hagytak fel. Minthogy az ily régi adományok gyakran csak arra használtattak, hogy a munkásabb vagy szerencsésebb szomszéd ellen, ki érctelért talált, jogi per indíttathassék s legalább ez úton valami nyeressék, azért az ily vállalatok lassankénti fogyatkozása a becsületes bányamivelésre nézve inkább előnyösnek, mintsem károsnak tekinthető.

A munkások számának csökkenése a megfogyatkozott termelésnek természetes következménye. A vas és dárdany termelésének csökkenését az ár leszállása s a kelendőség hiánya okozta, a réz termelésének csökkenése talán csak múló jelenség;

a nikol- és kobalt-érczekből a múlt évben oly nagy mennyiség aknáztatott ki, hogy termelésök némi csökkenése előre volt várható.

A terményeknek árainak leszállása s tehát az összes termelés pénzértékének csökkenése általán véve a kereskedelmi körülményekben leli ugyan magyarázatát, de részben az ezüst-agio csökkenése által is okoztatott 1865-ben úgy látszott, az ezüst-agio csakhamar végkép meg fog szűnni. Az arany, ezüst, nikol- és kobaltérczek folyvást ezüst értékben fizettettek, és pénzértékök is ekkép, ezüstben számittatott; azon fémek és érczek pénzértékére tehát az ezüst-agiónak nincs befolyása. De a többi terményekre nézve az ezüst-agió mesterségesen öregbíti a pénzértéket, mert ez papirpénzben számittatik.

Egészben véve a körülmények csak a vas és dárdany termelésére nézve voltak egyátalában kedvezőtlenek, a többi bánya-vállalatok eddigi üzletöket csaknem megszoritás nélkül folytathatták.

B) A szabad kutatások száma s adományozott bányaterületek kiterjedése. A kincstár részére üzletben levő kevés szabad kutatás nem fogyott, de a magán szabad kutatások száma megint 31-el, vagyis 11.5 %-kal csökkent. — Az adományozott bányatelkek kiterjedése összesen 39,701.68 □ öllel csökkent, ebből a vaskőbányákra 18,649.44, más vájnákra 19,441.24 s kültelkekre 1,611 □ öl esik.

C) Nevezetes üzleti készülékek. A múlt évi jelentésben megemlített fémkivonási intézetben Telkibányán 1865. szept. havában újra megindíták az üzletet s azóta megszakadás nélkül folytatták. Havonkint körülbelől 100 mázsa ércz és zúzómara dolgoztatik fel. Csak az ezüstöt vonják ki, az arany kivonásával még csak kicsinyben tettek némi kisérleteket.

C) A munkások száma és sérülései. A munkások száma a mult évhez képest a kincstári bányákban és kohókban 44 s a magánosok bányáiban és kohóiban 233, együtt 277 egyénnel fogyott.

A kincstári munkások száma nevezetesen a tiszolczi vasműtelepen, a dobsinai vaskohóban s a szomolnoki rézműtelepen csökkent, mig az aranyidkai ezüstműtelepen növekedett. A dobsinai vaskohót a kincstár 1866 elejéig haszonbérben bírta. A magánosok különösen a vastermelésnél elfoglalt munkások számát szoriták meg. A tulajdonképibánya munkások (hévérek) száma 405 egyénnel fogyott, a leginkább kültelkeken elfoglalt nők és gyermekek száma pedig 128 egyénnel növekedett. — A sérülési esetek száma általában nagyobb volt mint a múlt évben, nevezetesen a súlyos sérüléseké 5, s a halálos sérüléseké 3-mal.

E) A bányatársládák vagyona. A bányatársládák száma 3-mal, az összes társládák vagyona 19,716 frt 30 krral, azaz 8.6 %-kal növekedett.

F) A termelési viszonyok. Az ezüst termelése Szomolnokon fakóérczekből 182 fonttal nagyobb, ezüstérczekből pedig 1,339 fonttal kisebb volt. Telkibányán 180 font ezüst állíttatott elő ezüstérczekből. Czélszerűnek látszik, e helyen némelyeket Telkibányáról közleni.

Telkibányán zöldkő-trachitban vannak az érctelérek; ezek közől mostanában csak kettő vájatik. Mondják, hogy az ottani bányák Felső-Magyarország legrégibb bányái közé tartoznak s hogy hajdan sok aranyt és ezüstöt szolgáltattak. Miért hagytak fel régibb időben mivelésökkel, arról nincs biztos tudomásunk. Állitólag a főbánya beszakadt, minek következtében sok munkás odaveszett s azért a mivelés

sokáig félbeszakadt. Utóbb állítólag a sok háború miatt szakadt meg az ottani bányák mivelése. Újabb időben a kincstár a bányák egy részét 15 évig míveltette, de a sok veszteség miatt felhagyott vele. Ugyanakkor a szomszéd vidéken volt magán bányák mivelését is abban hagyták. Annyi bizonnyos, hogy hajdan azon vidéken terjedelmes bányamívelés folyt, ezt a sok régi vájna és górcz bizonyítja. — A volt kincstári bányákat azután nehány évig magános vállalkozó míveltette, körülményeihez képest elegendő haszonnal. Azonban a meddő közeteket és silányabb érczeket nem takaríttatta ki, hogy annál nagyobb legyen a nyeresége; ennek folytán a bányák, melyek addig nyitva voltak, lassankint betömültek s járhatlanokká váltak. Nem lehetvén ekkép folytatni a bányászkodást s az akkori bányabirtokosnak nem levén elegendő tőkéje, a mostani főbirtokos a még mivelésben volt összes bányák részvényeinek legtöbbjét magához váltotta. Azon meggyőződésből indúlván ki, hogy a bányamivelés azért nem hajthat hasznot, mivel a rendesen nem gazdag érczek szállíttatása a távol fekvő beváltó kohóba oly költséges, hogy minden remélhető nyereséget elnyel, új zúzó- és mosó intézetet s fémkivonási műtelepet állított fel, hogy az érczeket helyben értékesíthesse. Egyelőre leginkább csak a górczokban találtató érczeket és hulladékokat akarván feldolgozni, a bányamunkálatokat különösen csak a végett folytatá, hogy a betöltött bányák kinyittassanak s általában a rendszeres bányamivelés előkészíttessék. Azonban az előleges számítások és költségvetések sok tekintetben helyteleneknek bizonyúltak be, s a beruházásra szánt tőke el volt költve, mielőtt a rendes bányamívelés megkezdethetett volna. S még most is kétséges, vajjon fog-e állandó hasznot hajtani a telkibányai vállalat. — A kapitányság előljárója, ki azon bányákat már évek előtt meglátogatta, de akkor a sok beomlás és betömés miatt azokat meg nem járhatta s igy az érczteléreк viszonyaitól világos képet nem szerezhetett volt magának, megjárta a most nyítva levő összes bányákat, 1866. január végén bejárta s a fémkivonási készüléket és üzletet is megvizsgálta; nézeteit a vállalat sikere, az eljárás módja s a szükséges tőke felől vélemény alakjában közlé a bányabirtokossal. E vélemény lényeges tartalma ez; a vállalat sikert igér, de arra nézve szükséges, hogy két régi örök-tárna, melyek most részint be vannak szakadva részint eliszapolvák, kinyittassék, kitisztíttassék s a jelenleg legmélyebb Ványókig vezettessék; hogy továbbá az érczek kiszállítása czélszerű lehető olcsó módon eszközltessék, s végre a telérek további feltárása indíttassék meg. Mindezen munkálatokra körülbelől 40,000 frtnyi tőke szükséges, s ezt előbb biztosítani kell, nehogy a munka megkezdessék s azután ismét abban hagyassék. — Most intézkedések történtek már a szükséges tőke megszerzésére, t. i. új bányarészvények kibocsátására. Lesz-e sikerök, a jövő megmutatja majd.

A higany termelése és pénzértéke növekedett; a czinnoberérczekből való termelés 5, a rézfakóérczekből való termelés pedig 179, együtt 184 mázsával volt nagyobb, mint 1864-ben.

A kincstár 1865 elején egy vaskohót, melyet haszonbérben bírt vala, odahagya, mégis 19,628 mázsával több színitendő nyers vasat s 30 mázsával több öntött nyers vasat termelt, mint a múlt évben, mindazáltal a termelt összes vas pénzértéke 11,008 frt 67 krral kisebb volt. A magán vasiparosok 155,109 mázsával kevesebb színitendő s 6,830 mázsával kevesebb öntött nyers vasat állítottak elő, s összes vastermelésök pénzértéke 597,429 frt 12 krral volt kisebb, mint 1864-ben. E hanyatlásnak okai a vasipar fejlődését általában hátráltató körülményeken kivül különösen abban keresendők, hogy magában az országban a vas fogyasztása még csekély s hogy a külső

piaczokon a felső magyarországi vas a közlekedési eszközök hiánya miatt nem versenyezhet. — Ha a létező sok apró kohó nehány terjedelmesb üzletű kohóvá egyesíttetnék, a termelési költség leszállíttathatnék, s ha azután a szomszéd megyékben találtató barnaszén használatával a vas a kohók közelében finomíttatnék, értékesebb s könnyebben szállítható árú állittathatnék elő: ámde ez üdvös ujítások életbeléptetésére kevés kilátás van, mert a kohótulajdonosok viszonyai, a vasműtelepek birtokának egyesülése a föld és erdő birtokával, a széntelepekkel megáldott vidékek hiánya alkalmas népességben és közlekedési eszközökben s a mindenütt tapasztalható tőkehiány a legüdvösebb tervek létesítését is akadályozzák.

A rézérczek termelése a kincstári bányákban 27,356 mázsával csökkent, a magán bányákban pedig 5,938 mázsával növekedett. A rézfém termelése a kincstári olvaszdákban 690.38, s a magán olvaszdákban 1,405.43 mázsával csökkent, az összes réztermelés pénzértéke pedig 208,012 frttal volt kisebb, mint a múlt évben, mert a réz mázsájának átlagos ára 3 frt 77 krral szállt le.

A nikol- és kobaltérczek termelése 905.27 mázsával, pénzértékök 59,599 frt 67 krral kisebb volt mint a mult évben, mert átlagos ára e két fémnek 2 frttal 68 krral leszállt, mindazáltal az ár még most is nagyobb, mint 1864előtt volt.

A dárdany termelése évről évre csökken, mert a Rozsnyó közelében levő dárdanybányák érctelepei jobbára már ki vannak merítve, új telepek pedig nem tárattak fel. Szepesben és Abaújban ugyan több dárdanyt lehetne termelni, ha kelendősége és ára emelkednék.

Ha már az 1865-diki termelést az 1863 november 1-jétől 1864. oktob. utolsójáig való termeléssel, valamint a múlt 10 év termelésének átlagával összehasonlítjuk, a következő eredményre jutunk:

Termék	Termelési mennyiség 1865-ben 1864-hez képest: több	kevesebb	százalékokban	A termelés pénzértéke 1865-ben 1864-hez képest: több (osztr. forint)	kevesebb (osztr. forint)	%-ban	Termelési mennyiség 1865-ben az évtized atlagához képest: több	kevesebb	%-ban	A termelés pénzértéke 1865-ben az évtized atlagához képest: több (osztr. forint)	kevesebb (osztr. forint)	%-ban
Arany, font	4.9	—	új	3,316	—	új	—	0.4	7.5	—	298	7.5
Ezüst, font	—	976.4	13.2	—	43,039	13.2	378	—	6.3	17,023	—	6.2
Higany b. mázsa	18.4	—	31.8	21,872	—	31.3	—	4	0.5	9,334	—	11.3
Fris nyers vas „	—	135,181	11.4	—	535,810	20.1	123,121	—	13.2	—	250,585	10.5
Öntött „ „ „	—	6,800	10.3	—	61,619	21.4	1,086	—	1.9	—	65,947	22.3
Réz „	—	2,096	7.6	—	208,012	14.1	687	—	2.8	—	236,266	15.7
Nikol és kobaltércz mázsa	—	1,385	12.0	—	88,679	20.0	4,136	—	68.6	161,103	—	92.6
Dárdany „	—	540	30.0	—	12,220	52.4	—	787	38.5	—	17,045	60.5
Barnakö „	—	234	67.6	—	890	73.5	—	858	88.4	170	—	111.4
Egybevetvén az összes értéksza-porodást az összes értékcsök-kenéssel, ez összegek mutatkoznak	—	—	—	25,188	951,175	—	—	—	—	197,630	569.241	—
Tehát 1865-ben volt	—	—	—	—	925,987	17.5	—	—	—	—	381,611	8.1

Az 1865-diki összes termelés pénzértékéből esett:

a fris nyers vasra	49.003 %
az öntött nyers vasra	5.185 „
a rézre	29.043 „
az ezüstre	6.629 „
a higanyra	2.106 „
a nikol- és kobaltérczekre . . .	7.694 „
a dárdanyra	0.256 „
az aranyra	0.076 „
a barnakőre	0.008 „

Az 1866-ra vonatkozó jelentésből.

A) Általános észrevételek. A felső-magyarországi bánya-ipar, mely már évek óta az idő viszontagságai alatt szenvedett, 1866-ban sem forgalódott kedvező körülmények között; sőt azon bajokhoz, melyek eddigelé hatottak rá nyomasztólag, még a háború is járult, mely a közlekedést gátolván, a bányatermények kelendőségét még inkább csökkenté s áraikat is leszállítá. Mindannak az volt a következménye, hogy a bányatermelés összes pénzértéke, noha az arany, ezüst és higany termelése nagyobb volt, mint taval, csekélyebb volt mint bármelyikében a múlt 12 évnek. Mindamellett a termények tetemes mennyisége eladhatlan készletben hevert a termelési helyeken. Minthogy a bányakerület majdnem kizárólag oly termékeket állít elő, melyek kelendőségét és árát a világkereskedés viszonyai szabják meg, azért az itteni bányaipar felvirágoztatása végett különösen a közlekedési eszközöket kell szaporítani a szállítást könnyíteni. Erre nézve kívánatos, hogy legalább Gömörmegye kapcsoltassék össze Pesttel, s a tervezett kassa-oderbergi vasút valahára megépíttessék.

B) A szabad kutatások száma s az adományozott bányatelkek kiterjedése. A szabad kutatások száma 1862-től fogva, mely évben a szabad kutatási illeték behozatott, évről évre csökkent. De miután 1866-ban azon adó leszállíttatott, a szabad kutatások ismét szaporodni kezdtek s 1866. végén 103-mal, azaz 47.7 %-kal több szabadkutatás volt, mint a múlt év végén. Közgazdasági tekintetből a bányászat elömozdítása végett czélszerű volna a szabadkutatási illetéket végkép eltörölni, minthogy az nem a jövedelemtől, hanem magától a tőkétől szedetik. — Dobsina városa területén több évig folytatott perek barátságos egyezkedés útján kiegyenlíttetvén, nehány ottlevő vájnatelek, melyeknek úgy sem volt elegendő kiterjedésök, részint megszűnt, részint áttétetett. Azonkívül még nehány más bányabirtok mely már évek óta nem míveltetett vala, kitörültetett a bányakönyvekből. Ezeknek következtében a vasérczekre adományozott vájnatelkek 45,444.56, az egyéb ásványokra adományozott területek pedig 57,905.6 □ öllel csökkentek.

C) A nevezetesb üzleti készülékek. Ezekre nézve semmi változás sem történt. A telkibányai ezüst fémkivonási intézetben az üzlet határtalan időre megszakadt, mert a szükséges tőke hiánya miatt a vájnák rendezése nem haladhatott előre, s így a kivonási üzlet szakadatlan folytathatására elegendő érczök nem levén, a kivonást csak veszteséggel folytathatták volna.—Hasonlókép a felső-magyarországi bányapolgárság kohótelepein a csekélyebb fémtartalmú érczekkel folytatott rézkivonási kísérletek is abban hagyattak, mert a rendes olvasztási eljárással szemben semmi hasznot sem szolgáltattak.

Dobsina városa területén azon vaskohóban, melynek a kincstár általi bérlete 1865. végével megszűnt, olyan nikol- és kobaltérczeknek, melyek csekélyebb fémtartalmok miatt el nem adattak, keverékre (Speise) való kiolvasztatása kísértetett meg, de minthogy az olvasztási készülék ismételve megrongálódott, a rendes üzlet még nem indulhatott meg, s így az eredmény is mindig kétes.

D) A munkások száma és sérülései. A munkások száma majdnem azon arányban szaporodott, mint a mult évben fogyott vala, mi leginkább annak köszönhető, hogy az év vége felé a vas kelendősége növekedett. A nők és gyermekek száma 231 egyénnel csökkent, a tulajdonképi vájnamunkásoké 450 egyénnel szaporodott.

A balesetek száma örvendetes módon csökkent, a könnyü sérüléseké 114, a súlyosaké 4 s a halálosaké 6, összesen 124-el.

E) A termelési viszonyok. Arany 24.4 font állíttatott elő, még pedig a kincstár szomolnoki kohójában kivonás útján. A bányakerületben az arany csak régi olvasztási hátralékokból ered s inkább tudományos, mintsem anyagilag előnyös szempontból állíttatván elő, jelentőséggel épen nem bír, s jövőben ép ugy ki fog maradni a termelési kimutatásokból, mint az előbbi években is vagy épen nem, vagy csak jelentéktelen összeg fordúlt elő.

Ezüst mind a kincstári mind a magán kohókban s mind tiszta ezüstérczekből, mind pedig tiszta ezüsttartalmú rézérczekből (fakóérczekből) nagyobb mennyiségben termeltetett. A szomolnoki kincstári és telkibányai magán kivonási intézetben termelt ezüst, (összesen 604 font), a jövő években alig fordúland elő, de ezen mennyiség mellőzésével is az 1866-diki ezüsttermelés 592 fonttal nagyobb, mint a múlt évi.

A réz termelése a szomolnoki kincstári kohóban 226 mázsával növekedett, a magán kohókban pedig összesen 1499 mázsával apadt. A mult évek réztermelését tekintvén, a kincstár 1866-diki réztermelése nagyobb mint a múlt 11 év átlaga, a magánosok réztermelése pedig azon átlagnál valamivel kisebb.

A higany és ezüst fokozódott termelése bizonyítja, hogy a réztermelés csökkenése csak a sárga rézérczeket illeti, mig a fakóérczek vájatása évről évre gyarapodik.

A vastermelés csökkenését egyedül a kelendőség csekélysége s az ár leszállása okozta. Némely vasgyár csak úgy folytathatta az üzletet, hogy gyártmányait a termelési költségen alúli áron adta el. Azonban az év vége felé a vas kelendősége emelkedni kezdett, s remélhető, hogy a vasiparra nézve eddigelé nyomasztó viszonyok jobbra fognak fordúlni.

A nikol- és kobalt-érczek termelése és ára, mint előre várni lehetett, csökkent. Azon érczek fogyasztása határolt. A háború miatt a szabad közlekedés Szászországgal, Vesztfáliával és Angolországgal meg volt gátolva, tehát az említett érczeket sem lehetett oda szállítani. Ennek következtén a szászországi schneebergi kékfesték-gyár üzlete hosszabb időre megszakadt, s noha a nikol- és kobalt-érczek ára tetemesen leszállt, mégis a termelés egy része eladatlanúl hevert a bányáknál.

F) A bányaadózások. A jövedelmi adó a fennálló rendeleteknél fogva nem a tiszta jövedelem, hanem azon többlet szerint vettetik ki, mely a kiadásoknak a bevételekből való levonása után megmarad. Oly bányatelepeknél, hol a termékek eladása a termeléssel bizonyvs arányban van, mint pl a szénbányáknál, ezen adókivetési mód czélszerű lehet, s azoknál az adó magasságából a bányák sikeres mive-

KGH Könyvtár

lésére is lehet következtetni. Ámde oly bányatelepeknél, melyek termékeinek kelendősége és ára a világkereskedés körülményeitől függ, az említett jövedelmi adó nincs arányban az üzlet sikerével, mert ezeknél nem ritka azon eset, hogy a kelendőség hiánya miatt az üzletet meg kell szorítani, s a termelt készletet, vagy ennek egy részét a termelési költségen alúli áron is kénytelenek az illetők eladni. Ilyenkor tehát az illetők valóságos veszteséggel dolgoznak s mégis készpénzbeli többletet mutatván ki, jövedelmi adót kénytelenek fizetni; mig más években, kedvezőbb körülmények között, midőn szorgalmas munka által vagyonukat szaporítják, de készletöknek csak egy részét adják el, vagy pedig az eladott termékek értékét csak a jövő évben kapják meg, készpénzbeli többletet nem mutatnak ki s igy adót sem fizetnek.

Kivánatos azért, hogy legalább a vas, dárdany, kobalt- és nikolérczekre nézve a jövedelmi adó a tiszta jövedelem szerint vettessék ki.

Az 1867-re vonatkozó jelentésből.

A) Általános észrevételek. Az 1867-diki év elején még az előtte való évnek utóhatása volt érezhető, az eladatlanul heverő terménykészletek kelendősége nem javult, s azért a termelés és a termékek árai nem emelkedtek. De az év második felében a körülmények jobbra fordúltak, s a bányatermékek majdnem minden nemére, kivált pedig a szinítendő és öntött nyersvasra nézve élénk kereset állott be, a meglevő vaskészletek mind jobb árakon keltek el, s ennek következtén a termelés annyira emelkedett, hogy az év végével a bányatermelés összes pénzértéke meghaladta az 1866-dik évi termelését. Azonban a réz ára és termelése nem emelkedett, s ennek tulajdonitandó, hogy az 1867-diki év eredménye nem érte el az előbbi kedvezőbb évek eredményét. Az év vége felé nehány vasiparos ismét felkarolta a már több évvel azelőtt megpendített, de a mostoha viszonyok miatt abbanhagyott tervet, mely szerint Nógrádmegyében egy nagyobb mérvü vasfinomító gyár állittassék fel, melyben az ott előforduló barnaszén használtatnék. Azon vasgyár felállítása különösen a gömörmegyei vasipar érdekében nagyon kivánatos. Ugyancsak 1867 folytában a bányakapitányságnak ismételt inditványára egy dobsinai bányatársulat kobaltéleg előállítását is megkisérté, s e kisérlet kicsinyben csakugyan már sikerült. Azonban a vasfinomító gyár még csak terv maradt, s 1867-ben tettleges életbeléptetése még nem indúlt meg; az utóbbi vállalatnak is csak ezután kell még nagyobb mérvü kisérleteket tennie.

Ha a bányaiparosok újból megindúlt munkássága azáltal fokoztatik, hogy a Szepes és Gömör megyéken átvonuló vasutak, melyek a felsőmagyarországi bányakerületet hazánk fővárosával egyfelül, és Szilézziával másfelől szorosabb kapcsolatba fogják hozni, minél előbb felépíttetnek, akkor bizvást remélhetjük, hogy Felső-Magyarország bányaipara fel fog virágozni.

B) A bányaterületek kiterjedése, s a szabadkutatások száma. Szepes és Abaújmegyékben, valamint Gömörmegye éjszaki részében az ezüst-, réz-, higany- és vasérczek gyakran egyazon vájnában fordúlnak elő, azért az ilyen vájnák beosztása az illető rovatokba attól függ, hogy egyik másik évben az egyes vájnákban melyik ércnem termeltetett túlnyomólag. Ez oknál fogva egyik évben egyik, másik évben másik rovat mutatkozik nagyobbnak az adományozott bányaterületre nézve. Majd az ezüstre, majd a rézre adományozott bányaterületek mutatnak növekedést vagy csökkenést, de ez csak viszonylagos s úgy szólván véletlen változás. Valóságos csökkenés 1867-ben csak a vasérczre adományozott bányaterületben állott elő, miután nehány oly vasbányával, melyek már évek óta nem miveltettek s a jövőre nézve sem nyujtottak reményt, most végkép felhagytak.

A szabadkutatások száma 1867-ben is növekedett, még pedig 177-el, azaz 50 százalékkal. E növekedés főképen a szabadkutatási illeték 1866-ban történt leszállíttatásának eredménye. Az itteni kerületben színleges, más kutatók kizárását czélzó szabadkutatások nincsenek.

C) A bányamunkások száma és sérülései. A bánya- és kohómunkások számában csekély változás történt, a kincstári munkásoké összesen több mint 100 egyénnél növekedett, a magán munkásoké csökkent, a munkások összes száma csak 25 egyénnel volt nagyobb, mint a múlt évben.

A balesetek száma az 1867-diki évben örvendetes módon kevesbült, s a súlyos és halálos sérülések esetei senkit sem terhelnek, mint azt a megrendelt nyomozások mutatják.

D) A bányatársládák vagyona. A bányatársládák összes vagyonállapota az év végén ez volt:

a kincstári bányatelepeken	. .	122,356 frt	8 kr.
a magán „	. .	191,534 „	36 „
Összesen		313,890 „	44 „

A múlt évben kimutatott vagyonállapotra nézve meg kell jegyezni, hogy az csak megközelítő volt, mert mikor az illető adatok egybeállíttattak, a szomolnoki kincstári bányatelep társládáinak számadásai még nem voltak befejezve. 1866 végén a kincstári bányatársládák vagyonállapota megközelítőleg 114,538 ftra 55 krra tétetett valósággal pedig 118,830 ftra 57 krra rúgott. Tehát a vagyonnövekedés a kincstári társládákban 3,525 ft 51 krt, a magán társládákban pedig 19,141 ft 28 krt, együtt 22,266 ft 79 krt tesz.

A Gömör megyében létező kincstári vasbányák, valamint a tiszolczi vasgyár munkásai is a rhóniczi, Albrecht főherczeg Szepes megyében levő bányatelepeinek munkásai pedig a tescheni bányatársládákban részesülnek, s azért azoknak illetménye az itteni kimutatásban fel nem vétetett. Másfelől a bányatársládák egy részébe nemcsak bányamunkások, hanem a bánya- és kohótelepekkel összeköttetésben álló másnemü vállalatoknál alkalmazott munkások is besorozvák, pl. fuvarosok, erdészeti és vasfinomító műtelepek munkásai.

E) A bányatermelési viszonyok. E bányakapitányság területén arany 1867-ben is csak a szomolnoki kincstári kohóban termeltetett, és pedig régibb maradványokból kivonás útján. Az aranytermelés tehát évről évre csökken.

Jóllehet a telkibányai érczkivonási üzlettel felhagytak s az ott kivájt érczek beváltás végett Beszterczebányára szállíttattak, mégis az ezüsttermelés 374 fonttal növekedett, s e növekedésből 189 font a kincstári, 185 font pedig a magán kohótelepekre esik. 1867-ben összesen 7,985.5 font ezüst termeltetett, s e mennyiség nagyobb mint bármely más évnek termelése. Ez mind a tiszta ezüstérczekből, mind az ezüsttartalmú rézérczekből (fakóérczek) növekedett.

Az 1867-ben termelt higany mennyisége is 93 mázsával nagyobb volt, mint 1866-ban. Összesen 72 mázsa czinóberérczekből s 1017 mázsa kotterbachi fakóérczekből állíttatott elő. E növekedés nagyon örvendetes és kivánatos, mert a kotterbachi bányák mivelésének nehézsége és költségei mind nagyobbak, minél nagyobb azoknak

KSH Könyvtár

mélysége. A kotterbachi bányák a réz, ezüst és higanyra nézve nagy jelentőséggel birnak, de míveltetésök csak úgy maradhat meg eddigi virágzó állapotában, ha gazdag érczek találtatnak bennök. A higany piaczi ára már 4 év óta csaknem ugyanaz volt.

A vas kelendősége az 1867-diki év folyamában tetemesen fokozódván, s ennek folytán az árak is emelkedvén, a vasipar uj lendületet vett. Nemcsak a meglevő vasműtelepek munkássága emelkedett az év vége felé, hanem két uj vasolvasztót is kezdtek épiteni. Azon kedvező körülményeknek tulajdonitható, hogy a vastermelés nemcsak nem csökkent, hanem az előbbi évhez képest még emelkedett is Nevezetesen 1867-ben 18,302 mázsa színitendő nyers vassal és 12,979 mázsa öntött nyers vassal több termeltetett mint 1866-ban. De az új lendület eredménye még csak a jövő években fog inkább szembetünni. Azonban bizonyos az, hogy a társulási ösztön s vállalkozási szellem által kitünő korunk kivánalmainak a csekély üzletü apró műtelepek épenséggel nem képesek megfelelni, s bizonyos az is, hogy az e kerületben nagy bőségben előforduló kitünő vasérczek mellett a vastermelést leginkább csak a szükséges tüzelőszernek már nagyon is érezhető fogyatkozása korlátolja. E bajon is csak nagyobbszerü olvasztó telepek fognak segithetni, még pedig főleg az által, hogy ásatag tüzelőszer is használtassék.

Ámbár a fakóérczek kiaknázása örvendetes előmenetelt mutat, mégis a réz termelése már három év óta folyvást csökken. Ennek oka abban rejlik, hogy a sárga rézércz termelése évről évre alábbszáll. Az efféle régibb bányákban az érczek bősége mindinkább fogy, új érctelepek pedig eddigelé még nem fedeztettek fel. A kutatók többnyire csak a régóta már elhagyott bányákat turkálják s motozgatják ujra meg ujra, s a szomszédos bányatársulatok inkább perlekedésekben keresik szerencséjöket, mintsem barátságos egyesülésben, mely öket arra képesitené, hogy nagyobb erélylyel és tőkével bányáik mélyebb részeit feltárják éz miveljék. A különböző időkben ismételve megvizsgált felületen az óhajtott érczbőség már nem remélhető, tehát a nagyobb mélységbe kell bocsátkozni. A réz termelése 1867-ben 920 mázsával volt kisebb, mint 1866-ban. E csökkenésből 13 mázsa a kincstári, s 907 mázsa a magán kohókra esik.

A Dobsina városa területén 1867-ben termelt kékleny (kobalt) és álany (nikol) érczek mennyisége majdnem ugyanannyi volt, mint 1866-ban, a nyers állapotban eladható érczek mennyisége 159, a keverécké 365 mázsával nagyobb volt. Az idevaló érczek átlagos ára sem igen változott az előbbi évhez képest, de az csak annak tulajdonitható, hogy gazdagabb tartalmu érczek termeltettek. Ha az érczek fémszázalékát tekintjük, úgy találjuk, hogy a kobalt és nikol ára valóságban alábbszállt.

A dárdany-bányák mivelése már évek óta hanyatlik, mert a dárdanynak csekély kelendősége és alacsony ára van.

A dárdany keverék a rézolvasztásnál mint melléktermény állittatik elő, s azért szintén csekély jelentősége van.

A közlött termelési adatokból kitünik, hogy a szepes-iglói bányakapitányság területének kiválóbb terményei közöl 1867-ben csak a réz és dárdany mutat csökkenést, a többi termények tekintetében az 1867-diki termelés részint tetemes mennyiségekkel multa fölül az 1866-dik évit. Ezüst, öntött vas és higany annyi termeltetett, mint azelőtt talán sohasem, de minthogy a réz és dárdany termelése évről évre csökken, azért az 1867-diki összes termelés pénzértéke az 1866-dikit csak 139,656 frtal haladja meg, s az előbbi kedvező évek termelésének pénzértékét még nem érte el.

I. Tábla.

Szepes-Igló.

A szabad kutatások, szabad kutatók és munkások száma.

Év	A szabad kutatások száma			A magán szabad kutatók száma	Egy magán szabad kutatóra átlag esik szabad kutatás	A munkások száma						
						kincstári			magán			mindössze
	kincstári	magán	együtt			férfi	nő és gyermek	együtt	férfi	nő és gyermek	együtt	
1863	3	390	393	264	1.5	1,063	128	1,191	6,064	1,611	7,675	8,866
1864	3	288	291	208	1.4	1,075	116	1,191	6,114	1,787	7,901	9,092
1865	3	238	241	163	1.5	987	160	1,147	5,797	1,871	7,668	8,815
1866	8	336	344	235	1.4	922	158	1,080	6,312	1,642	7,954	9,034
1867	6	515	521	344	1.5	1,070	119	1,189	5,961	1,909	7,870	9,059

Kassa-Igló.

Az adományozott vájnatelkek kiterjedése bécsi □ ölekben.

Év	Arany, ezüst és rézre		Vas érczre		Kőszénre		Egyéb ásványokra		Összesen	
	kincstári	magán	kincstári	magán	kincstári	magán	kincstári	magán	kincstári	magán
1863	83,266	82,708	172,411	2.605,205	—	100,352	21,787	1.425,284	277,464	4.213,549
1864	83,266	78,222	176,337	2.773,295	—	100,352	21,787	1.452,932	281,890	4.404,801
1865	83,266	78,222	162,877	2 768,165	—	100,352	21,787	1.433,191	267,930	4.380,170
1866	105,052.96	1.093,212.76	162,877.20	2.722,660.60	—	100,352	—	360,594.80	267,930.46	4.276,819.56
1867	105,044	1.104,727	162,658	2.597,901	—	100,352	—	373,128	267,702	4.176,111

Év	Az adományozott kültelkek kiterjedése, bécsi □ ölekben								Az adományozott vájna- és kültelkek összes kiterjedése		
	arany- és ezüstre		vasérczre		egyéb ásványokra		összesen				
	kincstári	magán	kincstári	magán	kincstári	magán	kincstári	magán	kincstári	magán	összes
1863	—	—	96,818	151,951	—	6,096	96,818	158,047	374,282	4.371,596	4.745,878
1864	—	—	96,818	133,515	—	4,409	96,818	137,924	378,208	4.542,725	4.920,933
1865	—	—	96,818	133,515	—	2,798	96,818	136,313	364,748	4 516,483	4.881,231
1866	—	—	96,818	133,515	—	2,798	96,818	136,313	364,748.16	4.413,132.56	4.777,880.72
1867	—	—	96,818	133,515	—	2,798	96,818	136,313	364,520	4.312,426	4.676,946

KSH könyvtár

II. Tábla.

Szepes-Igló.

A bányatermelés.

Év	Termény	Termelés mennyisége			Pénzérték	A súlyegység pénzértéke a termelés helyén
		kincstári	magán	összesen	forint	
1863	Arany p. font	—	0.8906	0.8906	601.15	675 frt egy pénzv. font.
1864	„	—	—	—	—	„ „ „ „ „
1865	„	4.4126	0.5000	4.9126	3,316	„ „ „ „ „
1866	„	24.4070	—	24.4070	16,474.72	„ „ „ „ „
1867	„	5.486	—	5 486	3,703.05	„ „ „ „ „
1863	Ezüst p. font	3,725.0000	3,943.0730	7,668.0730	345,063.28	45 frt egy pénzv. font.
1864	„	3,733.7300	3,658.0000	7,391.7300	332,627.85	„ „ „ „ „
1865	„	2,818.2970	3,597.0030	6,415.3000	288,688.50	„ „ „ „ „
1866	„	3,174.6986	4,436.2334	7,610.5320	342,491.94	„ „ „ „ „
1867	„	3,363.7430	4,621.7504	7,985 4934	359,347.20	„ „ „ „ „
1863	Réz b. mázsa	4,092	22,761	26,853	1.480,389.27	55 ft 13 kr egy b. m.
1864	„	5,676	22,031	27,707	1.472,699.41	53 ft 15.3 kr „ „ „
1865	„	4,986	20,625	25,611	1.264,687.38	49 ft 38 kr „ „ „
1866	„	5,211.88	19,126.10	24,337.98	1.130,199.44	46 ft 43.8 kr „ „ „
1867	„	5,119.12	18,219.50	23,418.62	1.133,918.88	48 ft 41 kr „ „ „
1863	Színitendő ny. v. b. m.	81,698	1.038,166	1.119,864	2.689,687.71	2 frt 40 kr „ „ „
1864	„	62,220	1.127,417	1.189,637	2.669,650.14	2 frt 24.4 kr „ „ „
1865	„	81,848	972,308	1.054,156	1.133,840.23	2 frt 2 kr. „ „ „
1866	„	73,023	931,037	1.004,060	1.930,601.57	1 frt 92.3 kr. „ „ „
1867	„	—	1.022,361.52	1.022,361.52	1.999,109.72	1 frt 95 kr „ „ „
1863	Öntött nyers v. b. m.	258	63,836	64,094	293,384.63	4 ft 48 kr „ „ „
1864	„	28	66,071	66,099	287,392.13	4 ft 34.8 kr „ „ „
1865	„	58	59,241	59,299	225,772.82	3 ft 80 kr „ „ „
1866	„	318	78,106	78,424	317,655.20	4 ft 5 kr „ „ „
1867	„	—	83,402.89	83,402.89	342,879.68	4 ft 14 kr „ „ „
1863	Higany b. mázsa	—	502.66	502.66	53,488.58	106 ft 41 kr „ „ „
1864	„	—	578.77	578.77	69,832.72	120 ft 65.7 kr „ „ „
1865	„	—	763	763	91,705	120 ft 19 kr „ „ „
1866	„	—	996.01	996.01	119,581.22	120 ft 6 kr „ „ „
1867	„	—	1,089.15	1,089.15	131,483.37	120 ft 72 kr „ „ „
1863	Dárdany	404	1,142	1,546	16,578.49	9—10 ft
1864	„	108	1,689	1,797	23,347.54	6—24 ft 59 kr
1865	„	178	947	1,125	8,245.11	nyers dárdany 8 ft 32 kr dárdanyfém 16 ft 40 kr
1866	„	—	1,282	1,282	10,656.50	nyers dárdany 9 frt 1 kr dárdanyfém 18 frt 50 kr
1867	„	656	1,459	2,115	13,286.63	6 frt 28 kr.

Év	Termény	Termelés mennyisége			Pénzérték	A súlyegység pénzértéke a termelés helyén
		kincstári	magán	összesen	forint	
1863	Nikol és kobalt	—	7,098	7,098	224,223.61	31 ft 59 kr
1864	„	54	11,021	11,075	394,643.36	33 ft 63.5 kr
1865	„	—	10,169	10,169	335,043.69	32 ft 94 kr 35 kr
1866	„	—	7,754.35	7,754.35	259,372.08	Érez 33 ft 4 kr, keverék 49 ft
1867	„	—	12,060.38	12,060.38	303,838.10	25 ft 13 kr
1863	Mirenykova	—	—	—	—	
1864	„	—	—	—	—	
1865	„	—	—	—	—	
1866	„	—	80	80	30	37.5 kr egy b. m.
1867	„	—	—	—	—	
1863	Ezüstérez	23,993	8,576	32,569	183,871.09	5 ft 64.2 kr
1864	„	26,752	2.285	29,037	140,560.38	4 ft 54.1 kr
1865	„	18,186	4,045	22,231	93,717	4 ft 21.6 kr
1866	„	24,683	4,347.07	29,030.07	127,270.29	4 ft 38.4 kr
1867	„	24,973.69	2,493.55	27,467.24	118,333.19	4 ft 29 kr
1863	Rézérez	55,358	212,354	267,712	755,055.88	2 ft 80.2 kr
1864	„	60,904	230,227	291,131	964,567.76	3 ft 31.3 kr
1865	„	33,548	236,165	269,713	876,950.23	3 ft 25.1 kr
1866	„	34,510 77	152,473.84	186,984.61	459,666.14	2 ft 45.8 kr
1867	„	38,653.09	144,819.46	183,472.55	664,145.87	3 ft 61 kr
1863	Rézérez ezüsttel	?	?	?	?	
1864	„	?	?	?	?	
1865	„	?	?	?	?	
1866	„	2,731.31	32,013.42	34,744.73	177,157.80	5 ft 9.9 kr
1867	„	2,309.35	3,879.24	6,188.59	27,810.84	4 ft 49 kr
1863	Rézérez ezüsttel és higanynyal	—	?	?	?	
1864	„	—	?	?	?	
1865	„	—	?	?	?	
1866	„	—	42,465.49	42,465.49	252,606.58	5 ft 94.8 kr
1867	„	—	38,481.81	38,481.81	232,140.23	6 ft 3 kr
1863	Higanyérez	—	684	684	4,092.58	5 ft 98.3 kr
1864	„	—	450	450	2,700	6 ft
1865	„	—	242	242	2,420	10 ft
1866	„	—	2,400	2,400	2,700	1 ft 15 kr
1867	„	—	1,654	1,654	9,443.37	5 ft 1/10 kr
1863	Dárdanyérez	—	1,761	1,761	5,070	2 ft 87.5 kr
1864	„	—	2,000	2,000	6,400	3 ft 20 kr
1865	„	—	1,363	1,363	2,913 80	2 ft 13.8 kr
1866	„	—	1,379.73	1,379.73	3,637.98	2 ft 63.7 kr
1867	„	—	1,196	1,196	3,469.40	2 ft 90 kr
1863	Vasérez	283,269	3.253,760	3.537,029	389,598.80	11 kr
1864	„	308,144	2 571,474	2.879,618	262,105.66	9.1 kr
1865	„	212,680	2.579,446	2.792,126	306,696.65	11 kr
1866	„	213,153	2.366,447	2.579,600	258,422.45	10 kr
1867	„	212,560	2.240,608	2.462,168	238,767.46	9 kr

III.

A szepes-iglói bányakapitányság területén levő bánya- és kohótelepek

T á b l a.

kiterjedése, a munkások száma és átlagos napibére 1867-ben.

Folyó szám	Bánya- és kohótelepek	Megye	Járás	A mívelt vájnatelkek nagysága □ b. ölekben		A mívelt kültelkek nagysága □ b. ölekben		Az összes bányatelkek nagysága □ b. öl	A magán bányabirtokosok száma	Esik átlag egy magán birtokosra □ b. öl	A munkások száma				A munkások átlagos napi bére		
				kincstári	magán	kincstári	magán				férfi	nő	gyermek	együtt	férfi	nő	gyermek
															o. é. kr.		
1	Szomolnoki kincstári bányaöszlet :	Szepes	Bányai	21.786.72	—	—	—	21,786.72	—	—	426	—	86	512	—	—	—
2	*Szomolnok* : Fritsche Ignácz bánya	„	„	—	9,217.41	—	—	9,217.41	1	—	9	2	2	13	—	—	—
3	„ Maria-Empfängniss bánya	„	„	—	3,210.96	—	—	3,210.96	1	—	2	1	—	3	—	—	—
4	„ Jászói bányavasgyár öszlet	„	„	—	4,486.44	—	—	4,486.44	—	—	6	—	—	6	—	—	—
5	„ Lucskai vasgyár bányaöszlet	„	„	—	2,990.96	—	—	2,990.96	—	—	2	—	—	2	—	—	—
6	„ Maria-Verkündigung bánya	„	„	—	550.00	—	—	550.00	1	—	2	1	—	3	—	—	—
7	„ Ferdinandschacht „	„	„	—	820.00	—	—	820.00	1	—	6	—	—	6	—	—	—
8	„ Hubertsberg „	„	„	—	1,495.48	—	—	1,495.48	1	—	4	—	3	7	—	—	—
9	„ Roland „	„	„	—	1,495.48	—	—	1,495.48	1	—	2	—	—	2	—	—	—
10	„ Christina Istenadta „	„	„	—	25,088.00	—	—	25,088.00	1	—	2	—	—	2	—	—	—
11	„ Maria-Geburt „	„	„	—	25,088.09	—	—	25,088.00	1	—	2	—	—	2	—	—	—
12	„ Laurent „	„	„	—	2,990.96	—	—	2,990.96	1	—	10	—	—	10	—	—	—
13	„ Michael Rabenkopf „	„	„	—	2,965.48	—	—	2,965.48	1	—	2	1	3	6	—	—	—
14	„ Christoforus „	„	„	—	1,495.48	—	—	1,495.58	1	—	—	—	—	—	—	—	—
15	„ Mariahilfgorcz „	„	„	—	—	—	1,196	1,196.00	1	—	5	—	—	5	—	—	—
16	„ Victoria „	„	„	—	2,990.96	—	—	2,990.96	1	—	1	1	—	2	—	—	—
17	„ Anna „	„	„	—	2,990.96	—	—	2,990.96	1	—	3	—	—	3	—	—	—
18	„ Rosabella „	„	„	—	1,495.48	—	—	1,495.48	1	—	2	1	—	3	—	—	—
19	„ Johann Tinesgrund „	„	„	—	2,990.96	—	—	2,990.96	1	—	1	1	—	2	—	—	—
20	*Remete* : József bánya	„	„	—	4,806.44	—	—	4,806.44	1	—	2	—	1	3	—	—	—
21	„ Eidexen Victor bánya	„	„	—	5,981.92	—	—	5,981.92	1	—	2	—	3	5	—	—	—
22	„ Neu-Mariahimmelfahrt bánya	„	„	—	2,990.96	—	—	2,990.96	1	—	3	—	—	3	—	—	—
23	„ Maraverkündigung „	„	„	—	2,990.96	—	—	2,990.96	1	—	2	—	—	2	—	—	—
24	„ Schieferstollen „	„	„	—	2,990.96	—	—	2,990.96	1	—	3	—	—	3	—	—	—
25	„ Christihimmelfahrt „	„	„	—	2,990.96	—	—	2,990.96	1	—	—	—	—	—	—	—	—
26	„ Julianna „	„	„	—	1,495.48	—	—	1,495.48	1	—	2	—	—	2	—	—	—
27	*Schwedlér* : Fogel Ágoston bányaöszlet	„	„	—	50.176.00	—	—	50,176.00	1	—	6	—	1	7	—	—	—
28	„ városi „	„	„	—	7,747.40	—	—	7,747.40	1	—	8	1	1	10	—	—	—
29	„ Péter Pál bánya	„	„	—	1,495.48	—	—	1,495.49	1	—	4	—	—	4	—	—	—
30	„ Maximilian Ádám bánya	„	„	—	2,990.96	—	—	2,990.96	1	—	1	1	—	2	—	—	—
31	„ Michael József „	„	„	—	2,990.06	—	—	2,990.96	1	—	2	—	—	2	—	—	—
32	„ Johann Knaffler „	„	„	—	1,495.48	—	—	1,495.48	1	—	2	—	—	2	—	—	—
33	„ Jacob minor Maurus Marcellus bánya .	„	„	—	4,486.44	—	—	4,486.44	1	—	4	—	—	4	—	—	—
34	„ Melchior bánya	„	„	—	1,495.48	—	—	1,495.48	1	—	2	—	—	2	—	—	—
35	„ Carl Borromaeus bánya	„	„	—	1,495.48	—	—	1,495.48	1	—	2	—	—	2	—	—	—
36	„ Hilfgottes Nicolai bánya	„	„	—	4,486.44	—	—	4,486.44	1	—	4	—	—	4	—	—	—
37	„ Dreikönig bánya	„	„	—	1,495.48	—	—	1,595.48	1	—	2	—	—	2	—	—	—
38	*Stillbach* : Catharina Paternoster Abendfeld bánya .	„	„	—	2,990.96	—	—	2,990.96	1	—	10	—	—	10	—	—	—
39	„ Paternoster Morgenfeld bánya . . .	„	„	—	2,990.96	—	—	2,990.96	1	—	4	—	—	4	—	—	—
40	*Betlér* : Vasgyár Ave Maria bánya	„	„	—	2,990.96	—	—	2,990.96	1	—	—	—	—	—	—	—	—
41	*Stoosz* : Jászói vasgyár bányaöszlet	„	„	—	11,963.84	—	—	11,963.84	—	—	—	—	—	—	—	—	—
42	„ Lucskai vasgyár bányaöszlet	„	„	—	2,990.96	—	—	2,990.96	—	—	2	—	—	2	—	—	—
43	*Igló* : Nepkó János bányaöszlet	„	„	—	2,990.96	—	—	2,990,96	1	—	2	—	—	2	—	—	—
44	„ Pohorellai vasgyár bányaöszlet	„	„	—	62,168.36	—	—	62,168.30	—	—	—	—	—	—	—	—	—
45	„ József Graetl bánya	„	„	—	1,495.48	—	—	1,495.48	1	—	2	—	—	2	—	—	—
46	„ Smizsany vasgyár bányaöszlet	„	„	—	4,486.44	—	—	4,486.44	1	—	18	—	—	18	—	—	—
47	„ Calasanzi József Maria Jós. Sofia Clemens bánya	„	„	—	5,981.92	—	—	5,981.92	1	—	14	—	—	14	—	—	—
48	„ Főherczeg Albrecht bányaöszlet	„	„	—	49,931.00	—	—	49,931.00	1	—	42	—	—	42	66.5	—	—
49	„ Napoleon bánya	„	„	—	1,495.48	—	—	1,495.48	1	—	3	—	—	3	—	—	—
50	„ Johann Nep. Glänczen bányaöszlet. . . .	„	„	—	1,495.43	—	—	1,495.48	1	—	2	—	—	2	—	—	—
51	„ Christihimmelfahrt Rózsamező bányaöszlet .	„	„	—	2,996.96	—	—	2,990.96	1	—	2	—	—	2	—	—	—
52	„ Áldás bánya	„	„	—	2,990.96	—	—	2,990.96	1	—	2	—	—	2	—	—	—
53	„ Stefan Dreistreichen bányaöszlet	„	„	—	4,486.44	—	—	4,486.44	1	—	4	—	—	4	—	—	—

KSH Könyvtár

Folyó szám	Bánya- és kohótelepek	Megye	Járás	A mívelt vájnatelkek nagysága □ b.ölekben		A mívelt kültelkek nagysága □ b. ölekben		Az összes bányatelkek nagysága □ b. öl.	A magán bányabirtokosok száma	Esik átlag egy magán birtokosra □ öl	A munkások száma				A munkások átlagos napi bére		
				kincstári	magán	kincstári	magán				férfi	nő	gyermek	együtt	férfi	nő	gyermek
															o. é. kr,		
54	*Igló* : Georg Greiner bányaöszlet	Szepes	Lőcsei	—	2,990.96	—	—	2,990.96	1	—	4	—	—	4	—	—	—
55	„ József Greiner bánya	„	„	—	1,495.48	—	—	1,495.48	1	—	2	—	—	2	—	—	—
56	„ Alexander Borovnyák bánya	„	„	—	1,495.48	—	—	1,495.48	1	—	2	—	—	2	—	—	—
57	„ Ludmilla „	„	„	—	1,495.48	—	—	1,495.48	1	—	1	—	1	2	—	—	—
58	„ Saturnus „	„	„	—	1,495.48	—	—	1,495.48	1	—	—	—	—	—	—	—	—
59	„ Pompadour „	„	„	—	1,495.48	—	—	1,495.48	1	—	1	—	1	2	—	—	—
60	„ Martin Putnok „	„	„	—	1,495.48	—	—	1,495.48	1	—	2	—	—	2	—	—	—
61	„ Dragoner József „	„	„	—	1,495.48	—	—	1,495.48	1	—	3	—	—	3	—	—	—
62	„ Amalia Trausen „	„	„	—	1,495.48	—	—	1,495.48	1	—	2	—	—	2	—	—	—
63	„ Aloisia Kralikin „	„	„	—	1,495.48	—	—	1,495.48	1	—	2	—	—	2	—	—	—
64	„ Alois Hufnagel „	„	„	—	1,655.48	—	—	1,655.48	1	—	—	—	—	—	—	—	—
65	„ Martin Hufnagel „	„	„	—	1,495.48	—	—	1,495.48	1	—	2	—	—	2	—	—	—
66	„ Johann Leuthaus „	„	„	—	14,729.32	—	—	14,729.32	1	—	80	36	100	216	—	—	—
67	„ Sigismund Stangenberg „	„	„	—	1,495.48	—	—	1,495.48	1	—	—	—	—	—	—	—	—
68	„ Marius Glänczen „	„	„	—	1,495.48	—	—	1,495.48	1	—	2	—	—	2	—	—	—
69	„ Marcellus Glänczen „	„	„	—	1,495.48	—	—	1,495.48	1	—	2	—	—	2	—	—	—
70	„ Mich. Rich. Magdalena „	„	„	—	2,990.96	—	—	2,990.96	1	—	8	—	—	8	—	—	—
71	„ Untere Stefan Haniskova „	„	„	—	1,495.48	—	—	1,495.48	1	—	—	—	—	—	—	—	—
72	„ Pater Paul Hufnagel „	„	„	—	1,495.48	—	—	1,495.48	1	—	4	—	—	4	—	—	—
73	„ Andreas Glänczen „	„	„	—	1,495.48	—	—	1,495.48	1	—	7	—	—	7	—	—	—
74	„ Augustin Rabovszker „	„	„	—	1,495.48	—	—	1,495.48	1	—	2	—	—	2	—	—	—
75	„ Michael Knoll „	„	„	—	2,990.96	—	—	2,990.96	1	—	14	5	4	23	—	—	—
76	„ Margaretha Knoll „	„	„	—	2,845.48	—	—	2,845.48	1	—	2	—	—	2	—	—	—
77	„ Mlinar Janko „	„	„	—	1,495.48	—	—	1,495.48	1	—	2	—	—	2	—	—	—
78	„ Daniel Borovnyák „	„	„	—	1,495.48	—	—	1,495.48	1	—	2	—	—	2	—	—	—
79	„ Martin Glänczen „	„	„	—	1,495.48	—	—	1,495.48	1	—	2	—	—	2	—	—	—
80	„ Samuel Borovnyák „	„	„	—	1,495.48	—	—	1,495.48	1	—	2	—	—	2	—	—	—
81	„ Maria József Schuferland „	„	„	—	1,495.48	—	—	1,495.48	1	—	2	—	—	2	—	—	—
82	„ Joh. Nep. Altgelobtesland „	„	„	—	1,495.48	—	—	1,495.48	1	—	4	—	—	4	—	—	—
83	„ Samuel Vogelsberg „	„	„	—	1,495.48	—	—	1,495.48	1	—	4	—	—	4	—	—	—
84	„ Francisci Andraei Graetl „	„	„	—	14,313.48	—	—	14,313.48	1	—	—	—	—	—	—	—	—
85	„ Ladislai „	„	„	—	1,495.48	—	—	1,495.48	1	—	—	—	—	—	—	—	—
86	„ Mezzofanti Glänczen „	„	„	—	3,779.00	—	—	3,779.00	1	—	—	—	—	—	—	—	—
87	„ Anna Stangenb erg Glanzgrube bánya	„	„	—	1,495.48	—	—	1,495.48	1	—	4	—	—	4	—	—	—
88	„ Johann Graetl „	„	„	—	2,990.96	—	—	2,990.96	1	—	—	—	—	—	—	—	—
89	„ Marcus Gabriel „	„	„	—	1,495.48	—	—	1,495.48	1	—	4	—	—	4	—	—	—
90	„ Borovnyák József „	„	„	—	1,495.48	—	—	1,495.48	1	—	—	—	—	—	—	—	—
91	„ Philipp Jakob Morgenfeld „	„	„	—	1,495.48	—	—	1,495.48	1	—	—	—	—	—	—	—	—
92	„ Pauer Károly bányaöszlete	„	„	—	1,495.48	—	—	1,495.48	1	—	—	—	—	—	—	—	—
93	„ Mich. Jos. Stürmchen bánya	„	„	—	45,288.92	—	—	45,288.92	1	—	—	—	—	—	—	—	—
94	„ Jónás Glänczen „	„	„	—	2,998.96	—	—	2,990.96	1	—	2	—	—	2	—	—	—
95	„ Liboria „	„	„	—	1,495.48	—	—	1,495.48	1	—	2	—	—	2	—	—	—
96	„ Samueli „	„	„	—	1,495.18	—	—	1,495.48	1	—	2	—	—	2	—	—	—
97	„ Leuthaus József „	„	„	—	1,495.48	—	—	1,495.48	1	—	2	—	—	2	—	—	—
98	„ Martin Stangenberg „	„	„	—	1,495.48	—	—	1,495.48	1	—	2	—	—	2	—	—	—
99	„ Catharina Stangenberg „	„	„	—	2,990.96	—	—	2,990.96	1	—	2	—	—	2	—	—	—
100	„ Sigmund Uiberschar „	„	„	—	1,495.48	—	—	1,495.48	1	—	2	—	—	2	—	—	—
101	„ Eulalia „	„	„	—	490.00	—	—	490.00	1	—	1	—	—	1	—	—	—
102	„ Rinnergang Gotfried Glänczen, bánya	„	„	—	1,495.48	—	—	1,495.48	1	—	2	—	—	2	—	—	—
103	„ Mich. Jos. Altgelobtesland „	„	„	—	7,477.40	—	—	7,477.40	1	—	20	—	6	26	—	—	—
104	„ Franz Xaver Holicskin „	„	„	—	2,990.96	—	—	2,990.96	1	—	2	—	—	2	—	—	—
105	„ Victoria „	„	„	—	1,495.48	—	—	1,495.48	1	—	1	—	—	1	—	—	—
106	„ Elisabeth Graetl „	„	„	—	1,495.48	—	—	1,495.48	1	—	4	—	—	4	—	—	—
107	„ Gezwäng „	„	„	—	4,180.96	—	—	4,180.96	1	—	6	—	—	6	—	—	—
108	„ Weissengang „	„	„	—	4,486.44	—	—	4,486.44	1	—	67	40	92	199	—	—	—
109	„ Amalia Vogelsberg „	„	„	—	7,191.92	—	—	7,191.92	1	—	4	—	—	4	—	—	—
110	„ Franz Maria Tyrolergrund „	„	„	—	1,495.48	—	—	1,495.48	1	—	2	—	2	4	—	—	—
				—	1,495.48	—	—	1,495.48	1	—	2	—	—	2	—	—	—

KSH Könyvtár

Folyó szám	Bánya- és kohótelepek	Megye	Járás	A mívelt vájnatelkek nagysága □ b.ölekben		A mívelt kültelkek nagysága □ b. ölekben		Az összes bányatelkek nagysága □ b. öl	A magán bányabirtokosok száma	Esik átlag egy magán birtokosra □ öl	A munkások száma				A munkások átlagos napi bére		
				kincstári	magán	kincstári	magán				férfi	nő	gyermek	együtt	férfi	nő	gyermek
															o. é. kr.		
111	*Igló* : Vogelsberg József, bánya	Szepes	Lőcsei	—	1,495.48	—	—	1,195.48	1	—	—	—	—	—	—	—	—
112	„ Petronella Johann „	„	„	—	2,990.96	—	—	2,990.96	1	—	2	—	—	2	—	—	—
113	*Markusfalva* : Anna Friedrich bánya	„	„	—	4,486.44	—	—	4,486.44	1	—	2	—	—	2	—	—	—
114	„ Franz Johann „	„	„	—	1,495.48	—	—	1,495.48	1	—	2	—	—	2	—	—	—
115	*Porács* : Andreas bánya	„	„	—	2,845.48	—	—	2,845.48	1	—	16	14	10	40	—	—	—
116	„ Kreutzschlag bánya	„	„	—	3,280.96	—	—	3,280.96	1	—	104	40	19	163	—	—	—
117	„ Rochus massner bánya	„	„	—	15,434.80	—	—	15,434.80	1	—	4	—	—	4	—	—	—
118	„ Gustav Friedrich „	„	„	—	2,990.96	—	—	2,990.96	1	—	2	—	—	2	—	—	—
119	„ Josef „	„	„	—	2,165.48	—	—	2,165.48	1	—	50	15	15	80	—	—	—
120	„ Rothbaum „	„	„	—	3,040.96	—	—	3,040.96	1	—	140	60	60	260	—	—	—
121	„ Rigómező „	„	„	—	7,021.72	—	—	7,021.72	1	—	4	—	—	4	—	—	—
122	„ Heiligengeist „	„	„	—	1,825.48	—	—	1,825.48	1	—	101	30	39	170	—	—	—
123	„ Michael „	„	„	—	1,080.00	—	—	1,080.00	1	—	14	—	7	21	—	—	—
124	„ Theresia „	„	„	—	2,990.96	—	—	2,990 96	1	—	1	—	—	1	—	—	—
125	„ Fünffacher Erbstollen bánya	„	„	—	1,495.48	—	—	1,495.48	1	—	120	—	13	133	—	—	—
126	„ Dreifaltigkeit bánya	„	„	—	2,990.96	—	—	2,990 96	1	—	2	—	—	2	—	—	—
127	*Teplicska* : Jakobi Grätel bánya	„	„	—	1,495.48	—	—	1,495.48	1	—	2	—	—	2	—	—	—
128	„ Főherczeg Albrecht bányaöszlet	„	„	—	12.544.00	—	—	12,544.00	—	—	—	—	—	—	—	—	—
129	„ Andreas Schufferland bánya	„	„	—	4,486.44	—	—	4,486.44	1	—	2	—	—	2	—	—	—
130	„ Ferdinandi „	„	„	—	5,981.92	—	—	5,981.92	1	—	110	30	45	185	—	—	—
131	*Wagendrüssel* : Ziska bánya	„	„	—	2.990.96	—	—	2,990.96	1	—	2	—	—	2	—	—	—
132	„ Xantippe bánya	„	„	—	1,495.48	—	—	1,495.48	1	—	1	—	—	1	—	—	—
133	„ Seegottes	„	„	—	14,313.00	—	—	14,313.00	1	—	2	—	—	2	—	—	—
134	*Zavadka* : Heiligengeist bánya	„	„	—	1,495.48	—	—	1,495.48	1	—	2	—	—	2	—	—	—
135	„ Főh. Albrecht bányaöszlet	„	„	—	57,320.36	—	—	57,320.36	—	—	—	—	—	—	—	—	—
136	„ Catharina bánya	„	„	—	1,495.48	—	—	1,495.48	1	—	2	—	—	2	—	—	—
137	„ Caroli Bindt bánya	„	„	—	4,486.44	—	—	4,486.44	1	—	10	—	4	14	—	—	—
138	„ Carl Brandstätten bánya	„	„	—	1,495.48	—	—	1.495.48	1	—	2	—	—	2	—	—	—
139	„ Árpád bánya	„	„	—	1,495.48	—	—	1,486.48	1	—	2	—	—	2	—	—	—
140	„ Maria Gabriela bánya	„	Iglói	—	2,990.96	—	—	2,990.96	1	—	—	—	—	—	—	—	—
141	„ Stefan Bindt „	„	„	—	4,486.44	—	—	4,486.44	1	—	6	—	2	8	—	—	—
142	„ Bonaventura „	„	„	—	5,926.44	—	—	5,926.44	1	—	2	—	—	2	—	—	—
143	„ Laurent „	„	„	—	1,495.48	—	—	1,495.48	1	—	1	—	—	2	—	—	—
144	„ Pauer Károly bányaöszlet	„	„	—	20,294.92	—	—	20,294.92	—	—	—	—	—	—	—	—	—
145	„ Theresia Friedenstollen bánya	„	„	—	2,990.96	—	—	2,990.96	1	—	4	—	—	4	—	—	—
146	„ Michael Schufferland „	„	„	—	2,990.96	—	—	2,990.96	1	—	5	—	—	5	—	—	—
147	Unverzagt „	„	„	—	2,996.96	—	—	2,990.96	1	—	4	—	—	4	—	—	—
148	„ Leopold Grossbindt „	„	„	—	2,990.96	—	—	2,990.96	1	—	2	—	—	2	—	—	—
149	„ Martin Sonntagsgrund „	„	„	—	2,875.48	—	—	2,875.48	1	—	5	—	—	5	—	—	—
150	*Miklósfalu* : Pohorellai vasgyár bányaöszlet	„	Tátraaljai	—	1,495.48	—	—	1,495.48	—	—	—	—	—	—	—	—	—
151	„ Anton külmérték	„	„	—	—	—	11,683.00	11,683.00	1	—	—	—	—	—	—	—	—
152	„ Eduard bánya	„	„	—	12,544.00	—	—	12,544.00	1	—	—	—	—	—	—	—	—
153	*Svábócz* : Főh. Albrecht bányaöszlet	„	„	—	12,544.00	—	—	12,544.00	—	—	—	—	—	—	—	—	—
154	*Bánszka* : Felső-Remetei vasgyár bányaöszlet	Zemplén	Varannói	—	257,634.00	—	—	257,634.00	—	—	—	1	—	1	50	20	15
155	„ Szinnai „ „	„	„	—	5,981.92	—	—	5,981.92	1	—	18	—	—	18	—	—	—
156	„ Stefan bánya	„	„	—	100,352.00	—	—	100,352.00	1	—	—	—	—	—	—	—	—
157	*Dengláz* : Turia-Remete vasgyár, bányaöszlet	Ung	Vinnai	—	5,981.92	—	—	5,981.92	1	—	20	—	—	20	—	—	—
158	*Nagyláz* : Turia-Remete „ „	„	„	—	14,954.80	—	—	14,954.80	—	—	—	—	—	—	—	—	—
150	*Kis-Szlatina* : Turia-Remete vasgyár, bányaöszlet	„	Szerednyei	—	2,990.96	—	—	2,990.96	—	—	—	—	—	—	—	—	—
160	*Nagy-Szlatina* : Turia-Remete „ „	„	„	—	5,981.92	—	—	5,981.92	—	—	—	—	—	—	—	—	—
161	*Felső-Remete* : Felső-Remetei bányaöszlet	„	Vinnai	—	34,607.92	—	—	34,607.92	1	—	8	—	—	8	50	20	15
162	*Torna* : Felső-Remetei bányaöszlet	Torna	Alsó és Felső	—	28,626.00	—	—	28,626.00	—	—	4	—	—	4	—	—	—
	Főösszeg *)	—	—	21,786.72	1.249,662.04	—	12,879.00	1.284.327.26	145	8,707.2	7.718	280	520	2,518	—	—	—

*) Kivételével Gömör megyének, melynek bányatelepeiről a részletes kimutatások nem küldetteh be.

A szepes-iglói bányakapitányságban a bányászoknak havonkinti bére szakmány munkákért 10 frtra becsülhető.

KSH Könyvtár

IV.

A szepes-iglói bányakapitányság területén levő

Bánya- és kohótelepek				A termelt arany pénzverdei font	A termelt ezüst pénzverdei font	A termelt réz pénzverdei font
Szepes megye :	bányai járás		Iglói kerület	5.486	229.1550	5,199.12¾
„ „	lőcsei „			—	—	3,853.50
Zemplén „	homonnai „			—	—	—
Ung „	szerednyei „			—	—	—
Abauj „	kassai „		Göllniczbányai kerület	—	3,563.3334	—
Sáros „	sirokai „			—	—	6,623.00
Szepes „	bányai „			—	4,193.0090	7,743.00
Torna „	alsó „		Rozsnyói kerület	—	—	—
„ „	felső „			—	0.0680	0.15¾
Gömör „	ratkói „			—	—	—
„ „	kishonti „			—	—	—
„ „	felső „			—	496.8650	377.96¾
		Főösszeg . . .		5.486	8,481.14264	23,796.74¾

Tábla.

bánya- és kohótelepek termelése 1867-ben.

anyagok mennyisége bécsi mázsákban.								Pénzérték
nikol és kobalt		higany fém	dárdany nyers	barna kő	vaskő	színítendő nyers vas	öntött nyers vas	forint
ércz	kovand							
			dárd. keverék					
—	—	—	656.00	—	—	14,374.47	340.80	344,209.18
—	—	—	148.06	—	—	145,464.00	4,384.00	550,353.19
—	—	—	—	—	—	891.00	1,289.00	9,118.00
—	—	—	—	—	—	4,117.05	—	15,644.79
—	—	—	—	—	—	8,584.00	7,555.00	212,788.83
—	—	—	1,126.00	—	—	—	—	321,944.03
			dárd. kovand					
—	—	1,028.51	13.13	—	—	46,271.00	17,333.80	840,855.49
—	—	—	—	—	600.00	—	—	90.00
—	—	—	—	—	44,841.00	46,210.00	7,279.00	118,849.28
—	—	—	—	—	976,074.00	54,810.00	—	173,840.03
—	—	—	—	—	—	130,662.00	7,856.00	266,720.48
7,722.06	556	61	172	309	965,671	570,978.00	37,366.00	1,646,329.33
7,722.06	556	1,089.51	333.19 656.00 dárdany keverék 1,126.00 dárdany kovand	309	1.987,186.09	1.022,361.52	83,402.80	4.490,741.63

KSH Könyvtár

IV.

A nagybányai m. kir. bányakapitányság.

Az 1863-ra vonatkozó jelentésből.

A) Általános észrevételek. Az 1863-diki kimutatások minden ágban magasabb számokat tüntetnek fel; de itt tekintetbe kell venni azt, hogy a nagybányai kapitányság területe az eddigelé a zalathnai kapitánysághoz tartozott Zaránd, Kraszna, Közép-szolnok megyékkel s Kővár vidékkel, s a kassai kapitányságtól elvett Máramaros, Ugocsa és Beregh megyékkel növekedett.

B) A szabad kutatások száma s az adományozott bányatelkek kiterjedése. A szabad kutatások száma a kapitányság volt területén 1863. végén 65-re rúgott, miből 6 a kincstárra s 59 magán vállalkozókra esett. A mult évhez képest egészben véve 22-vel fogyott a szabad kutatások száma. — Az adományozott vájnatelkek kiterjedése a kapitányság előbbi területén a kincstár birtokában 960,655 s a magánosok birtokában 2.643,214 □ ölre rúg, ehhez még 47,906 ölnyi kültelek járul, úgy hogy az összes bányatelkek kiterjedése 3.651,775 □ öl. A kincstári birtokban nem történt változás, a magánosok birtoka 200,767 □ ölnyi vájnatelekkel s 47,906 □ ölnyi kültelekkkel növekedett. E növekedésből 53,601 □ öl az arany-, ezüst-, 32,000 □ öl Nagybánya környékén s 163,072 □ öl Arad és Bihar megyékben a vas-kő bányákra jutott.

C) Üzleti készülékek. Ezeket illetőleg a vízoszlop-gép említendő, mely a kincstár kereszthegyi bányájában állíttatott fel; elegendő víz biztositására egy tavat s egy 7000 öl hosszú vízárkot kellett készíteni.

D) A munkások száma és sérülései. A munkások száma a kincstári telepeken 16 egyénnel növekedett, de a magán vállalkozók telepein 35 fővel fogyott, tehát egészben véve 19 egyénnel csökkent, t. i. a kapitányság volt területén. — A kincstári bányamunkások közől 2 könnyen, 9 súlyosan s 2 halálosan, a magán munkások közől pedig 1 könnyen, 1 súlyosan s 2 halálosan, összesen 17 sérült meg.

E) A bányatársládák vagyona. A két kincstári bányatársláda közől a nagybányai úgynevezett főtársláda vagyona 162,958 frt 99.5 krra rúg, holott a mult évben 146,031 frt 38.5 krt tett, tehát 16,927 frt 61 krral, vagyis 11.59%-kal szaporodott. Belőle a Kővár-vidékén levő kapniki bányatelep s a zalathnai bányakerülethez tartozó Oláh-Láposbánya, Strimbuly és Poduroj kincstári bányatelepek munkásai is gyámolittatnak. A rézbányai kincstári társláda vagyona 58,849 ft 91.5 kr, tehát a mult év óta csak 623 ft 62 krral, vagyis 1.07%-kal szaporodott; ennek oka az, hogy az ottani munkások száma mindinkább fogy. A 12 nagybányai magán társláda vagyona 1862-ben 9,322 ft 69.2 krt tett s 1863-ban csak 623 frt 62.5 krral, vagyis 6.40%-al növekedett, ellenben a Bihar és Arad megyékben létező 5 magán társláda vagyona 131 ft 50 krral csökkent.

A kassai és zalathnai bányakerületekből a nagybányaihoz csatolt vidékeken 1863. végén 1 kincstári s 7 magán társláda volt, a kincstárinak vagyona 9,300, a magán társládáké 19,085 frt 34.5 kr.

F) Termelési viszonyok. Arany jóval több termeltetett, mint a mult évben. A termelt többletből a kincstári kohókra, nevezetesen Kereszthegyre 25.8298, Veresvizre 25.7012, s a sojori műtelepre 0.1153, összesen 51.6463 font, s a magán kohókra 10.0483 font esik. De Felsőbányán összesen 9.6315 fonttal kevesebb termeltetett, tehát az egész termelési többlet csak 42.0148 fontot tesz.

Felsőbányán az úgynevezett Nagybányában a nagy szárazság okozta, hogy kevesebb arany termeltetett, s ugyancsak azért az ezüst termelése is a kincstár által kezelt kohóban 220.4099 fonttal kisebb volt, míg ugyancsak Felsőbányán a magán alhübéresek (haszonbéri vállalkozók) 190.48 fonttal több ezüstöt állítottak elő. A kincstári bányatelepeken Kereszthegyen 288.7740, Veresvízen 2007.0247, Rézbányán 25.1150, s a magán bányatelepeken 61.4654 fonttal több ezüst termeltetett, mint a mult évben; ha tehát a csökkenést és növekedést egybevetjük, úgy találjuk, hogy egészben véve 1863-ban 2,356.9413 fonttal több ezüst termeltetett, mint 1862-ben.

Az egész bányakerületben nincs magán fémkohó, kivevén Mariensee-i Manz lovag borsabányai kohóját, melyben fekete réz állittatik elő, de mely most csőd alatt van; léteznek azonban négy magán fémkivonási intézet, egyik a turczi Imre-társulaté, kettő Nagybányán van; (ezek nincsenek bányabirtokkal kapcsolatban) s végre a negyedik a tekei Sz.-György-társulaté, mely azt más magán vállalkozóknak adta bérletbe.

A turczi kivonási intézet termelése 22.0960 font tiszta ezüstöt tett, pénzértéke 994 ft 32 kr, a többi három kivonási intézetben 0.1117 font tiszta arany s 387.6450 font tiszta ezüst állíttatott elő; e termelés összes pénzértéke 17,519 ft 42½ kr.

A vastermelést illetőleg a Szatmár megyében létező Avas-Mojzesfalván 926.35, s Petrosza mellett Biharmegyében 720 mázsával több színítendő nyers vas állíttatott elő, mint a mult évben; de ebből nem lehet következtetni, hogy a vastermelés az említett két helyen lendületet vett. Mert Avas-Mojzesfalván 1862-ben a vasmű telep haszonbérbe adatása miatt nagyon csekély volt a termelés, Petroszában pedig épen semmitsem termeltek. Különben a bányakerületben összesen 11,508.80 mázsával kevesebb színítendő nyers vas termeltetett. Ezt részint a nagy szárazság okozta, részint azon körülmény, hogy Vaskohon az uj hászonbérlő (a boros-sebesi vasműtelep birtokosa) a foganatba vett átalakitások miatt semmitsem termelt. Az öntött nyers vas termelése 571.20 mázsával növekedett, ebből Avas-Mojzesfalvára 78, Petroszára 493 mázsa esett.

A réztermelést illetőleg megjegyzendő, hogy a rézbányai kincstári bányaműtelep hanyatlása óta a Kisasszony nevü magán bányamütelep Miszbányán a fő termelési hely, de ott a nagy szárazság miatt sokkal kevesebb réz termeltetett, mint a mult évben. Rézbányán 1862-ben 16.6, 1863-ban pedig 89 mázsa réz állíttatott elő. Egészben véve a bányakerület réztermelése 174.12 mázsával kisebb volt, mint 1862-ben.

Az ólom termelése egészben véve 27 mázsával 60 fonttal volt kisebb, mint a mult évben, noha a kincstár által Felsőbányán 543.95 s Rézbányán 242.41 mázsával több termeltetett.

Barnakövet a zimbrói és boros-sebesi vasbányákban nyernek; annak termelése is kisebb volt, még pedig 73 mázsával.

Ellenben barnaszén 11,000 mázsával több állíttatott elő. Egybefoglalván a

termelési kimutatásokat, úgy találjuk, hogy 1863-ban a bányakerület termelése következő volt, mellőzve t. i. a legújabban hozzákapcsolt területeket:

	1863-ban	az 1862-diki termelésnél	
arany	404.3993 font	42.0145 fonttal több	
ezüst	8,978.6655 „	2,356.9413 „	„
színítendő nyers vas .	22,965.60 „	11,508.80 „	kevesebb
öntött nyers vas . .	918.22 „	571.26 „	több
barnaszén . . .	21,000 „	11,000 „	több
réz	272.39 „	173.12 „	kevesebb
ólom	9,291.74 „	27.60 „	kevesebb
barnakő	1,928 „	75 „	kevesebb

Az 1863-diki bányatermények összes pénzértéke 829,702 ft 52 kr volt, ez 77,604 frttal 17.25 krral több mint a mult évben.

Az 1864-re vonatkozó jelentésből.

A) A szabad kutatások száma s az adományozott bányatelkek kiterjedése. A szabad kutatások összes száma 1864. végén 106 volt, ebből 7 a kincstárra s 99 a magán vállalkozókra esett, tehát 1863. nov. 1-jétől kezdve a kincstári kutatások száma 7-tel s a magán kutatások száma 5-tel csökkent. — Az adományozott bányatelkek összes kiterjedése 1864. végén 6.450,725 □ ölet tett, ebből kincstári kezelés alatt 1.958,340 □ öl vájnatelek s 32,000 □ öl kültelek volt, magánkezelés alatt pedig 4.373,530 □ öl vájnatelek, 886,855 □ öl kültelek volt. A növekedés tehát a kincstárnál 80,524 s a magán bányabirtokosoknát 160,406 □ ölet tett.

B) Nevezetes üzleti készülékek. A felsőbányai Nagybányában egy uj vizoszlopgép a mélységben való viz eltávolítására; a turczi Sz.-Imre bányaműtelepen egy tiz lóerejü aprózó gőzgép a kivonási intézetben, a feldolgozásra szánt ércz-kövek összetörésére, továbbá 2 pörkölő lángkemencze, 4 kivonási készülék, két jegeczítő kád s 2 pároló üst állíttattak fel. Továbbá említendő: a vízerőre épitett vízhuzógép Borpatakon Nagybánya mellett, 9 folyton működő lökszér a kereszthegyi s 3 ily lökszér a kapniki kincstári bányaműtelepeken.

C) A munkások száma és sérülései. A férfi munkások száma 354 egyénnel szaporodott, a nők és gyermekek száma pedig 257-tel csökkent, tehát 97 egyénre rúg a növekedés. A kincstári bányaműtelep közől Kereszthegyen, Veresvizen, Sojoron, Kapnikon és Fejérpatakon a munkások szaporodtak, Felsőbányán, Podurojban és Rézbányán ellenben csökkentek. A magán bányaműtelepek közől Borsabányán s az aradmegyei vasbányákban leginkább szaporodtak, a dolhai vasműtelepen s a Zsarampo-Ilona nevü ezüst bányaműtelepen ellenben leginkább fogytak a munkások. Az év utolsó két hónapjában a munkások száma általában 488 egyénnel fogyott.

A munkások balesetei közől 28 könnyü, 15 sulyos és 4 halálos sérülés volt, a 47 baleset közől 25 könnyü, 13 sulyos s 3 halálos sérülés a kincstári munkásokat érte.

D) A bányatársládák vagyonállapota. A 3 kincstári bányatársláda közől a nagybányainak vagyona 8,206 ft 76.5 krral, vagyis 5.03%-kal, a fejérpatakié 1,201 ft 39 krral, vagyis 15.06%-kal szaporodott, a rézbányaié pedig 1,279 ft 57 krral, vagyis 2.17%-kal csökkent. A három társláda összes vagyona 239,238 ft 10.5 kr., ebből

esik a nagybányaira 171,165 ft 76 kr, a fejérpatakira 10,502 ft, a rézbányaira 57,570 ft 34.5 kr. A magán bányatársládák vagyona 1864. október végén következő volt:

1) Sárgabánya arany-ezüst bányaműtelep . . .	1,075 ft 30 kr
2) Veresviznél Evangelista „ . . .	3,567 „ 46 „
3) Miszbánya, Alsó- Felső-Kisasszony	909 „ 34 „
4) Fekete-Imre	690 „ — „
5) Borzás-Romlás	447 „ 48 „
6) Fekete-Kisasszony	222 „ — „
7) Miszbánya-Ferencz	234 „ 67 „
8) Fekete Sz.-György	1,729 „ — „
9) Avas-Mojzesfalva	1,318 „ 26 „
10) Borsabánya ezüst- és réz bányaműtelep . . .	4,057 „ 25 „
11) Boros-Sebes-vaskoh	8,045 „ — „
12) Új-Dézna	2,914 „ 56 „
13) Zimbró	235 „ 79 „
14) Petrosza	3,645 „ 61 „
15) Dolha	2,435 „ 92 „
16) Munkács	2,764 „ 96 „
17) Turcz Sz.-Imre	546 „ 3 „
18) Boicza	2,457 „ 76.5 „
19) Rótai Miklós Anna	5,799 „ 25 „

A veresvizi Kalazanczi József, miszbányai Zsidó Antal s Thyrza Mihály nevü bányaműtelepek vagyona 1864-ben egészen elköltetett; az év alatt támadt 3 uj társládának, t. i. a felsőbányai Hegyeshegy sz. Háromság, a borpataki Miksa s a borsabányai Trajaga nevü bányatelepek társládáinak vagyona még igen csekély. Az összes 27 magán társládák vagyona 44,871 ft 51 kr volt, s a mult év óta 4,991 fttal 23.5 krral növekedett. 1864. végén a kincstári társládák vagyona 242,543 ft 77.5 kr, s a magán társládáké 45,424 ft 10.5 kr volt. A tervezett közös társláda életbeléptetése nem sikerült. Nehány magán bányabirtokon még nincs társláda.

E) A termelési viszonyok. Az aranytermelés a kincstári műtelepeken összesen 446.7086 fontot tett. Ebből esett: Kereszthegyre 161.2470, a felsőbányai Nagybánya azon részére, mely a kincstár saját kezelésében van, 142.7872 font, ugyancsak a Nagybánya azon részére, mely alhübéresek kezelésében van, 63.7642 font, a kapniki műtelepre 32.8011 font. Tehát a kincstári műtelepek aranytermelése 104.5850 fonttal nagyobb volt, mint 1863-ban. — A magán bányaműtelepek közől Ruda tizenkét Apostol Zaránd megyében 92.6172, Rótani Miklós Anna Kapnik mellett 47.6137, Veresviz Evangelista 26.9109, együtt véve 307.2271 font aranyat termeltek, tehát 56.6490 fonttal többet, mint 1863-ban.

Ezüst a kincstári műtelepeken 12,410.7037 font állíttatott elő; vagyis 1,180.2511 fonttal több, mint a mult évben; nevezetesen Veresvizen 3,837.0520, Kapnikon 3,637.1460, Felsőbányán a kincstár által 2,509.3743, a magán vállalkozók által 2,160.1960, Rézbányán 84.43 font termeltetett. — A magán műtelepeken 1,762.6507 font ezüst állíttatott elő, tehát 116.9398 fonttal több, mint a mult évben. Ebből esett: Borsabányára 259.4650, a Láposbánya határában levő Fekete sz. Györgyre 95.7710, János Evangelistára Veresvizen 83.2187 font.

KSH könyvtár

Az érczek termelése következő volt : 5,051.04 mázsa aranytartalmu ezüstércz, 26,995.31 mázsa ezüstércz, 58,464.77 mázsa rézércz, 3,112.91 mázsa ólomércz. Ez érczek összes pénzértéke 390,315 ft 88 kr. Az érczek legnagyobb mennyisége a kincstári kohókban dolgoztatott fel.

A kincstári foncsorműhely építtetése a fernezélyi kohó alatt Nagybánya városa határszélén, a város részéről tett kifogások eligazíttatván, 1864-ben kezdődött, s 1865-ben be fogott végeztetni. Benne, ugy remélték, a csekélyebb fémtartalmu érczeket is lehetend értékesiteni, mi által kivált a magán vállalkozók bányászkodása mozdíttatnék elő. A magán bányabirtokosok munkássága az által is fokoztatnék, ha azon esetben, midőn a beváltásra hozott arany-ezüstérczek rezet vagy ólmot is tartalmaznak, a beváltási díj a réz és ólom mennyiségéből is kivonatnék, s ha a kiszabott beváltási és értékesítési költségek bankjegyekben is rovathatnának le.

A vastermelés egészben véve növekedett, miután színítendő nyers vasból 26,105 s öntött nyers vasból 1,955 mázsával több állíttatott elő. Az összes vastermelés 67,255 mázsa színítendő nyers vas s 9,588 mázsa öntött nyers vas volt. Ebből esett a boros-sebesi két kemenczére 24,634 mázsa, az ujdéznai kemenczére 12,108 mázsa színítendő nyers vas, a munkácsi két kemenczére 11,788 mázsa színítendő s 3,065 mázsa öntött nyers vas.

A réztermelés összesen 1,740 mázsát tett, 280 mázsával többet, mint 1863-ban. Ólom összesen 15,617 mázsa termeltetett s ennek pénzértéke 136,114 ft 10 kr volt; ebből 11,080 mázsa a felsőbányai kir. Nagybányára esik. A kén és barnaszén-termelés 1864-ben egészen elmaradt. A biharmegyei szénbányákból kiaknázott barnaszenet leginkább a tiszavidéki vasúttársaság fogyasztotta el. Ugyanis 1862-ben 15,443, 1863-ban 17,874 mázsát vett; de most a társaság nem veszi többé azon szenet, s azért 1864-ben épen nem termeltetett barnaszén. Kőszurok sem termeltetett. Mindazáltal az 1864-diki bányatermények összes pénzértéke 287,776 ft 56 krral nagyobb volt mint 1863-ban.

Az 1865-re vonatkozó jelentésből.

A) Általános észrevételek. Az 1865-diki év hanyatlást mutat. A biharmegyei bányákban ez idén sem termeltetett barnaszén, minthogy kelendősége nem volt; s a kimutatásban előforduló 1,856 mázsa barnaszén Ugocsa megyében a turczi sz. Imre-társulat által aknáztatott ki az ezüstbányájában alkalmazott gőzgép számára. A kelendőség hiánya, de részint más körülmények is okozták, hogy a vastermelés is csökkent. A bányakerület bányászkodásának főtárgyai az arany, ezüst, ólom és réz. A magán műtelepeken ugyan az arany-, ezüst- és ólom termelése nagyobb volt, mint a múlt évben, de a kincstári műtelepeken mindenütt csökkenés mutatkozott, úgy hogy egészben véve azon fémekből is kevesebb állíttatott elő, mint 1863-ban.

B) A szabad kutatások száma s az adományozott bányatelkek kiterjedése. 1865. végén 3 kincstári s 113 magán szabad kutatás volt; még pedig azon 116 szabadkutatás a következőleg oszlott fel az egyes megyék és járások között :

megye	járás	szabad kutatás
Szatmár	Nagybányai	75
Máramaros	Krassói	2
Ugocsa	Tiszántúli	3

megye	járás	szabad kutatás
Bereg	Éjszaki	4
Bihar	Belényesi	2
Arad	Aradi	4
„	Borosjenői	4
„	Világosi	3
Zaránd	Boiczai	4
„	Brádi	3
„	Kőrösbányai	9
„	Felső-Nagyhalmágyi	2
„	Alsó-Nagyhalmágyi	1

Az adományozott bányatelkek összes kiterjedése 1865. végén 6.742,818 □ ölet tett; ebből a kincstárra esett 1.885,740 □ öl vájnatelek, 192,000 □ öl kültelek, a magán vállalkozókra 4.586,222 □ öl vájnatelek s 78,856 □ öl kültelek.

A kincstári vájnatelkekből 1.540,439 □ öl arany- és ezüstre, 302,362 □ öl vaskőre, 42,939 □ öl más ásványokra van adományozva. A kültelkek vaskőre adattak. A magán vájnatelkekből 2.616,786 □ öl aranyra és ezüstre, 1.082,441 □ öl vaskőre, 112,896 □ öl barnaszénre, 774,096 □ öl más ásványokra, a kültelkekből 14,856 □ öl aranyra és ezüstre. 64,000 □ öl vaskőre van adományozva. A kincstári vájnatelkek kiterjedése 72,600 □ öllel csökkent, mert Felsőbánya közelében Szatmár megyében a sojori bányák és Zaránd megyében a Vale-Arszului-ban levő bányák magán vállalkozóknak adattak el. A magánosoknak adományozott új telkek közől említendő a 12,544 □ ölnyi vájnatelek, mely Ugocsában barnaszénre adományoztatott. Egészben véve a kincstári bányabirtok kiterjedése 87,400, a magánosoké 174,394 □ öllel növekedett.

C) Nevezetes üzleti készülékek. Ezeket illetőleg csak a veresvizi kincstári műtelepen berendezett új zúzda említendő, melyben 30 nyílvas, 5 folyton működő lökszér, 3 Rittinger-féle forgószér van.

D) A munkások száma és sérülései. A munkások száma csökkent. A kincstár Rézbányán a bányászkodással most már egészen felhagyott, s így az ott volt 93 munkást elbocsátá; Kapnikon 184 s Felsőbányán 133 munkást bocsátott el. A kincstári munkások száma 23.1, a magán munkásoké 14 %-kal csökkent. A munkások bejelentett balesetei 13 könnyü, 7 sulyos s 1 halálos sérüléssel csökkentek.

E) A bányatársládák vagyona. A kincstári társládák vagyona 10,051 ft 18.5 krral szaporodott, noha a rézbányai társládáé 3,256 fttal 40.5 krral csökkent, a magán társládák vagyona 4,304 ft 84.5 krral növekedett.

F) A termelési viszonyok. Az aranytermelés a kincstári műtelepeken 429.6137, a magán műtelepeken 315.2867, együtt 744.9004 fontot tett, tehát egészben véve 8.0596 fonttal kevesebbet mint 1864-ben. Ugyanis a kincstári műtelepeken 17.0949 fonttal kevesebb, a magán műtelepeken pedig 8.0596 fonttal több termeltetett. A termelt arany összes pénzértéke 502,807 ft 77 kr. Ezüst a kincstári műtelepeken 10,985.5620, a magán műtelepeken 2,368.0245, együtt 13,353.5865 font termeltetett, tehát a kincstári műtelepeken 1,425.1414 fonttal kevesebb s a magán műtelepeken 605.3730 fonttal több, összesen pedig 819.7676 fonttal kevesebb termeltetett, mint 1864-ben. Az összes ezüsttermelés pénzértéke 600,911 ft 39.25 kr.

KSH Könyvtár

A kincstári műtelepek közől a veresvízi 15.1350 font aranynyal s 835.8660 font ezüsttel, a kapniki 0.1341 font aranynyal s 572.0480 font ezüsttel, a felsőbányai Nagybánya azon része, mely magán vállalkozók kezelése alatt van, 18.7252 font aranynyal kevesebbet termelt, ellenben a Nagybánya azon része, mely a kincstár saját kezelése alatt van, 14.8075 fonttal több aranyat s 25.2660 fonttal több ezüstöt, valamint a magán vállalkozók kezelésében levő része 104.1257 fonttal több ezüstöt termelt.

A magán műtelepek közől Szatmár megyében Borzás-Romlás 12.7909 fonttal több aranyat s 29.3494 fonttal több ezüstöt, illobai Markopatak József 11.2236 fonttal több aranyat s 9.0590 fonttal több ezüstöt, Borpatak Lipót 1.7954 fonttal több aranyat s 55.9363 fonttal több ezüstöt, Sojor 5.0774 fonttal több aranyat s 44.6090 fonttal több ezüstöt, Fekete György 53.8950 fonttal több ezüstöt termelt. Ugocsa megyében turczi Sz.-Imre 219.1050 fonttal több ezüstöt termelt. Zaránd megyében nincs többé kincstári műtelep, a magán műtelepeken együttvéve 26.1391 fonttal kevesebb arany s 78.6119 fonttal kevesebb ezüst állíttatot elő. A szabad kutatások eredménye 2.5353 font arany s 16.2030 font ezüst volt.

A fémkivonási intézetek közől turczi Sz.-Imre 0.0293 font aranyat s 267.1030 font ezüstöt; Szirty Ferencz kivonási és foncsor-intézete 1006.2460 font ezüstöt állitott elő. A kiaknázott érczek legnagyobb része az idén is a bányakerület kincstári és magán műtelepein dolgoztatott fel.

Vasat 1865-ben a kincstár birtokában levő Fejérpatak Máramaros megyében, melyhez a Kobola-Pojánában levő nagy olvasztó kemencze is tartozik, továbbá a magánosok birtokában levő Dolha-Rókamező ugyancsak Máramarosban, Avas-Mojzesfalva Szatmár megyében, Munkács Bereg megyében, Vaskoh Bihar mggyében s Boros-Sebes, Új-Dézna és Zimbró Arad megyében termeltek. Petrosza Biharban, mert birtokosa ellen birói végrehajtás intéztetett, s Ó-Dézna Aradban szünetelt. Színítendő nyers vasból 17,808, öntött nyers vasból pedig 2,392 mázsával kevesebb állíttatott elő, mint a mult évben. A vasérczek termelése is csökkent.

Réz a kincstári kohókban csak 240 mázsa állíttatott elő, vagyis 65 mázsával kevesebb mint a múlt évben. A magán vállalkozók réztermelése összesen 1,254 mázsát tett, tehát szintén kevesebbet mint 1864-ben, még pedig 181 mázsával. Az összes réztermelés 1,494 mázsa, pénzértéke 72,779 frt 26 kr, a termelt mennyiség 246 mázsával s a pénzérték 20,258 frtal 11 krral kevesebb volt, mint az előbbi évben.

Az ólomtermelés egészben véve szintén csökkent, mert a kincstári műtelepeken 2,584 mázsával kevesebb, a magán műtelepeksn pedig 72 mázsával több állíttatott elő.

Barnakő 191 mázsával több termeltetett, de az előállított összes barnakő pénzértéke 934 frttal 3 krral kisebb volt mint az előbbi évben.

Barnaszenet 1865-ben is csak a turczi Sz.-Imretársulat termelt, és pedig Komorzánban, Ugocsa megyében. A bihari barnaszén bányatársulat az idén is szünetelt, mert ott nem akadt vevője a barnaszénnek. A bihari kőszurokbányák sem míveltettek.

A bányakerület 1865-dik évi összes bányatermelésének pénzértéke 1.444,923 frt 18.75 kr., tehát 166,196 frt 2.50 krral, vagyis 11.14%-kal kevesebb mint 1864-ben.

Az 1866-diki jelentésből.

A) Általános észrevételek. Nehány bányamütelep részéről nem küldettek be a kivánt statistikai adatok, noha az illetők elsőben közvetlenül a bányaigazgatóság által, azután pedig a politikai hatóság útján az adatok beküldésére ismételve megkerestettek. Eddigelé a statistikai adatok a szolgabirósági járások szerint, most pedig az utasítás értelmében minden bányamütelepről külön állíttattak össze.

B) A szabad kutatások száma s az adományozott bányatelkek kiterjedése. 1866 végén 4 kincstári szabad kutatás volt, ezekből 3 a kereszthegyi s 1 a kapniki bányamütelepre esik. A magán szabad kutatások száma 33-mal szaporodott, ezekből 19 a szatmármegyei nagybányai járásra, 4 a máramaros megyei Krassói járásra, 2 a beregmegyei felvidéki járásra s 8 a biharmegyei belényesi járásra esik. — Az adományozott bányamüterületek összes kiterjedése 7.168,996 □ b. ölet tesz, tehát 426,171 □ öllel növekedett, még pedig a kincstári bányászatnál 99,393 s a magán bányászatnál 326,785 □ öllel. A kincstári bányászat egész növekedése a kapniki bányamütelepre esik, melynél a bányahatárok rendezése folytán új adományozások történtek. A magán bányászat területének növekedése részint új vájna- és kültelkek adományozása, részint azáltal történt, hogy 1865-ben a kitörölt, vagy a kimondott elvonatásnál fogva kitörlés alatt állott bányatelkek a kimutatásból tettleg kihagyattak, 1866-ban pedig a kimutatásba ismét felvétettek. Az adományozott új bányatelkek : a bikszádi Theofil arany, ezüst, s a zimbrói vasbányatelkek, mindegyike külön-külön 25,088 □ öl; továbbá a gr. Károlyi Györgynek és b. Perényinek timkőre adományozott kültelkek, melyek kiterjedése 181,871 s illetőleg 3,438 □ öl.

C) A munkások száma és és sérülései. A munkások száma némely bánya- és kohó-telepen csökkent, másokon ismét növekedett, ugy hogy egészben véve 366 férfival, 16 nővel és 46 gyermekkel, összesen 428 egyénnel több volt alkalmazva. Összesen a bánya- és kohómunkások száma 1866-ban ez volt : 4063 férfi, 143 nő s 782 gyermek, együttvéve 4988.*) A munkások szaporodásából 275 egyén a kincstári s 153 egyén a magán műtelepekre esik.

Felsőbányán a Nagybánya kincstárilag kezelt részében 128, annak alhübéresi részében 182, Kereszthegyen 16, s Kapnikbányán 11 egyénnel szaporodtak a munkások; ellenben Veresvizen 8, a fernezélyi kohóban 26, a láposbányai kohóban 2, a fejérpataki vasműtelepen 24, a poduroji vasbányákban 6, s az időközben végkép abbanhagyott rézbányai műtelepen 13 egyénnel csökkent a munkások száma.

A magán műtelepek közől munkásaikat szaporították : az új-déznai 51, a tatarosi kőszurokbánya, mely a mult évben nem míveltetett, 32, a rudai 12, apostoli 50, miszbányai Zlama József 38, miszbányai Anna 18, Borpatak Zsófia 15 és Fekete György 17 egyénnel; ellenben munkásaikat leszállították : Borzás Romlás 59, veresvízi Evangelista 40, János és Kalazanczi József 8, Rotai Anna Miklós 11, az avasi vasműtelep 23 s a boros-sebesi vasműtelep 8 egyénnel.

*) Későbbi kimutatásban a férfiak száma 4,083, a nőké 143, a gyermekeké 784, az összes munkásoké 5,010-re tétetik.

A munkások baleseteit illetőleg 19 könnyü, 9 súlyos és 7 halálos sérülés fordult elő; ezekből a kincstári műtelepre 16 könnyű, 9 sulyos és 3 halálos esik. Összesen tehát 10 sérüléssel több volt, mint a mult évben. A 9 súlyos és 7 halálos sérülés közől 1 halálos egy telértömegnek lehullása, 1 súlyos s 2 halálos lövés, 1 halálos egy függő szikla lecsuszása, 3 súlyos s 1 halálos lehullás, 1 súlyos régi vízikerékszoba czemellőinek reáesése, 1 súlyos egy épület lerombolása, 1 súlyos kőlebocsátás, 1 súlyos falebukás, 1 súlyos egy vizimű vezetőrúdjának nyomása, 1 halálos kőlebukás s 1 halálos gépkerék közé esés által okoztatott.

D) A bányatársládák vagyona. A bányatörvény rendelte társládák felállítása végett folytatott tárgyalásoknak eredménye az volt, hogy 1866-ban 18 bányatelepen új társládak támadtak. A 3 kincstári bányatársláda közől a nagybányai főtársláda vagyona 9,525 frttal 68 krral, a fejérpatakié 1,222 frttal szaporodott, ellenben az elhagyott rézbányai műtelep társládájának vagyona 3,019 frttal 52.5 krral csökkent. — A magán társládák vagyona a kimutatások szerint összesen 2,307 frttal 26 krral csökkent. Ez onnan eredt, hogy a petroszai vasműtelep társládájának vagyona, mely az 1865-diki kimutatás szerint 4,271 frt 84.5 kr volt, az 1866 diki kimutatásba fel nem vétethetett, mivel az adatok annak idején be nem küldettek. Ha ezen társládának múlt évi vagyonát is számba veszszük, úgy találjuk, hogy a magán társládák vagyona tulajdonképen növekedett, még pedig 1,964 frttal 55 krral.

E) Üzleti készülékek. Ezeket illetőleg említésre méltó a bikszádi Teofil bányatársulat zúzdája 30 nyílvassal és 4 lökszérrel. Továbbá az üzleti készülékek a múlt év óta szaporodtak : 9 szakadatlanul működő lökszérrel, melyek közől 7 a kapnikbányai és 2 a nagybányai kereszthegyi kincstári bányaműtelepekre esik; — és 18 jegeczezési káddal, melyek gr. Károlyi György nagymuzsályi timsógyárában állíttattak fel. A szállító fapályák hossza 3,582 öllel csökkent. E csökkenésből 1,838 öl a bányajogosítványok sorából kitörölt rézbányai kincstári réz és ezüst bányaműtelepre s 974 öl a felsőbányai kincstári alhübéres bányákra, 197 öl az illobai Hannó Jakab, 166 öl a herzsai Bonae spei, 155 öl a herzsai Teréz és 135 öl a felsőbányai Sojor magán bányaműtelepekre esik.

F) A termelési viszonyok. Az aranytermelés mind a kincstári mind a magán bányászatnál növekedett, és pedig az előbbinél 2.8901, az utóbbinál 17.8269 fonttal. A kincstár aranytermelése 432.5038, a magánosoké pedig 333.1136 fontra, az összes aranytermelés 765.6174 fontot tett, annak pénzértéke 516,791 frt 76.5 kr.

A kincstári bányák közől a felsőbányai alhübéres bányák 16.6700, a nagybányai kereszthegyiek 7.9798, a veresviziek 4.2500 fonttal többet, a felsőbányai Nagybánya 24.4541, s a kapniki bányaműtelep 3.3850 fonttal kevesebbet termeltek. — A magán bányaműtelepek közől többet termeltek : boiczai Rezső 20.7802, rudai 12 Apostol 11.0219, miszbányai Alsó- s Felső-Kisasszony 7.1756, Borpatak Lipót 4.0293, borsabányai Manczféle Guraboj 2,4230, batizai Mária segíts 2.2418 fonttal; ellenben kevesebbet termeltek : kapniki Rota Anna 4.0715, veresvizi Evangelista János 3.0942, illobai Markupatak József 2.4639, felsőbányai Sojor 2.3294 fonttal.

A szabadkutatásoknál nyert s bányakapitányságí engedély folytán értékesített arany állott 13.6288 fontból, pénzértéke 9,199 frt 44 kr.

Az ezüsttermelés a kincstári bányászatnál 11,993.4760, a magán bányászatnál 2,248.0380 fontot tett. Amannak pénzértéke 539,706 frt 42 kr., emezé 101,161 frt 71 kr. A kincstár tehát 1,007.9140 fonttal több, a magán bányabirtokosok ellenben 119.9865 fonttal kevesebbet termeltek mint 1865-ben.

A kincstári műtelepek közől tobb ezüstöt termeltek : a nagybányai kereszthegyi 993.6060, a veresvizi 198.5020, a felsőbányai alhübéresi 36.0890, a kapniki 15.2790 fonttal. Ellenben a felsőbányai kincstári Nagybánya 270.7420 fonttal kevesebb ezüstöt szolgáltatott.

A magán bányaműtelepek közől, melyeknél az ezüsttermelés szaporodott, említendők : láposbányai Fekete Sz. György 39.8920, borsabányai Manczféle Guraboj 36.5880, turczi Sz. Imre 21.9220, herzsai József 17.4200, boiczai Rezső 31.5 fonttal. Az ezüsttermelés csökkenésének főoka a magán bányaműtelepeken az, hogy az érczek beváltása a kincstári foncsorműtelepeken már megindult s azért Szirty Ferencz nagybányai foncsor- és lugzó-műtelepének érczbeváltása és ezüsttermelése sokkal kisebb volt, mint a múlt évben.

A réztermelés a kincstári bányaműtelepeken most igen csekély, t. i. csak 209.99 mázsára rúg. A magán bányaműtelepek közől a borsabányai Manczféle Guraboj 868.92, miszbányai Alsó s Felső-Kisasszony 267.95, a Sárgabánya 50.26 mázsát termeltek, az első 28 mázsa 6 fontnyi növekedést, a másik kettő némi csökkenést mutat. Az összes réztermelés 1,188.96 mázsát tett, s ennek pénzértéke 57,659 frt 71 kr.; tehát a csökkenés 64.91 mázsát tett.

Ólom a felsőbányai kincstári Nagybányában s az ottani alhübéresi bányákban, valamint a kapniki kincstári bányaműtelepen termeltetik. A kincstári összes ólomtermelés 11,573.84 mázsát tett, 1,112.20 mázsával kevesebbet, mint 1865-ben; a termelt mennyiségből az első bányaműtelepre 5,760, a másodikra 2,111.89, a harmadikra 3,609.10 mázsa esik. Az ólomtermelés összes pénzértéke 88,945 frt 97 kr. E pénzértékből az első bányaműtelepre 46,080 frt, a másodikra 17,604 frt 76.5 kr., a harmadikra 24,471 frt 98 kr esik. A Nagybánya kincstári és alhübéresi ólomtermelése tehát 300.81 illetőleg 983.52 fonttal kisebb volt, mint 1865-ben.

A magán bányaműtelepek összes ólomtermelése 317.16 font, pénzértéka 3,338 frt 69.5 kr. volt, tehát 101.28 mázsával kevesebb, mint a múlt évben. E csökkenésből 61.28 mázsa viski József bányára s 20.81 font az illobai Markopatak József bányára esik. A Szirtyféle foncsor-intézetben 1866-ban semmi ólom sem termeltetett, 1865-ben pedig 20 mázsa 39 font volt az ottani ólomtermelés A batizi Mária-segíts bányában 38.62 mázsával több ólom termeltetett, a Tótos Miklós bányában 68.85 mázsa ólom állíttatott elő, holott a múlt évben semmi sem termeltetett.

Az összes ólomtermelés tehát 1866-ban kisebb volt, mint 1865-ben, de pénzértéke 597 frttal 81 krral nagyobb.

A vastermelést illetőleg mindenek előtt meg kell jegyezni, hogy a zimbrói vasműtelep egész éven át üzleten kívül állott, s birtokosa a bányáiban találtató barnakő termelésére szorítkozott; a petroszai vasműtelep 1866. elején birói végrehajtás útján eladatván, szintén nem volt üzletben.

A Máramaros-szigeti m. k. bánya, erdő, só és jószág-igazgatóság alá rendelt fejérpataki vasműtelepen kivül, melyhez a kobola-polyánai nagy kemencze is tartozik, nem levén más kincstári vasműtelep, a kincstári vastermelés csak 11,694.45 mázsa színitendő nyers vasat s 2,033.99 mázsa öntött nyers vasat tett; annak pénzértéke 25,083 ft 35 kr, emezé 11,186 ft 94 kr; amabból 5,001.35 mázsával több, emebből 1,661.01 mázsával kevesebb termeltetett.

A magán vasműtelepek közől az avas-mojzesfalvi színítendő nyers vasból 588.95 mázsával kevesebbet, öntött nyers vasból 74.55 mázsával többet; a dolha-rókamezői színítendő nyers vasból 170.25 mázsával, öntött nyers vasból 314.05 mázsával többet; a munkácsi színítendő nyers vasból 3,338.55 s öntött nyers vasból 459.45 mázsával kevesebbet; a vaskohi az első vasnemből 70.83, a másodikból 1,203.68 mázsával kevesebbet, a boros-sebesi az elsőből 6,402.90 s az uj déznai ugyancsak az elsőből 3,710 mázsával többet termeltek. A színítendő nyers vas összes magán termelése 5,884.82 mázsával nagyobb volt, e növekedésnek pénzértéke 7,632 ft 22 kr, az öntött nyers vas magán termelése pedig 1,274.51 mázsával csekélyebb volt s e csökkenésnek pénzértéke 6,958 ft 19 kr.

A Bessemer-féle vasolvasztási eljárással egy vasműtelepen sem történtek még kisérletek.

Barnaszén nagyon kevés termeltetett, a bihari első köszénbánya-társulat szünetelési engedélyért folyamodván, semmitsem termelt, a turczi Sz.-Imre bányatársulat pedig 1866-ban csak 156 mázsát állított elő.

A barnakő összes termelése Arad megyében 2,286 mázsát tett, s ezt a Szilériában levő henschaui szikságyár vette meg 3,082 frt 50 kron.

Timsó csak Bereg megyében gyártatik a Beregszász és Muzsály között található timkőből, s valamint a mult évben, ugy 1866-ban is csak gr. Károlyi György nagy-muzsályi főzdéjében gyártatott, összesen 1500 mázsa, minek pénzértéke 7500 ft.

Kén 154.07 mázsa termeltetett és pedig csak a borsabányai Manz-féle Guraboj bányában.

Kőszurok a biharmegyei bodonospataki és tatarosi bányákban termeltettek, összesen csak 171 mázsa.

Egybevonván a közlött adatokat, kiteszik, hogy 1866-ban a réz, ólom, öntött nyers vas, barnaszén és barnakő termelése csökkent; ellenben az arany, ezüst, színítendő nyers vas, timsó, kén és kőszurok termelése növekedett. Minthogy a bányakerület bányászkodásának legfontosabb részét az arany és ezüstbányászat teszi, azért az 1866-diki évet egészben véve kedvezőnek mondhatni. Az összes bányatermelés pénzértéke 1.492,501 ft 4 kr, vagyis 47,577 ft 85 krral, azaz 3.12%-kal több, mint 1765-ben volt. De ha tekintetbe veszszük, hogy az 1865-diki bányatermelés pénzértéke 11.14%-kal kisebb volt, mint az 1864-diki, meg kell vallanunk, hogy az 1866-diki termelés eredménye mégsem kielégitő. Ez csakugyan kedvezőbb volna, ha a szegény érczeket is értékesíteni lehetne. De a kincstári kohóknál létező magas olvasztási árjegyzék miatt a kevés fémet tartalmazó érczeket nem lehet értékesíteni. E bajon némileg már segítve van a kincstári foncsorintézet felállitása által, mert ennek beváltási árjegyzéke jóval kedvezőbb a bányabirtokosokra nézve, mindazáltal nagyon kivánatos, hogy a beváltási vagyis olvasztási árjegyzék a kincstári kohóknál is a méltányosság és igazság szempontjából megvizsgáltassék, s a körülmények szerint leszállittassék. Nyomasztólag hat a bányaiparosokra azon körülmény is, mely szerint a beváltott bányatermények tartványi jegyzékeiben azon beváltási tételeknél is, melyek nemcsak aranyat és ezüstöt, hanem rezet és ólmot is tartalmaznak, a különféle költségek csak az aranyból és ezüstből vonatnak le.

Az 1867-re vonatkozó jelentésből.

A) Az adományozott bányaterületek kiterjedése és a szabad kutatások száma. Az adományozott bányaterületek összes kiterjedése 1867-ben 7.223,763 b. □ ölet tett, ebből 2.133,900 kincstári s 5.089,863 magán kezelés alatt volt. A kincstári kezelés alatti bányaterület a mult évhez képest 43,233 □ öllel fogyott, ellenben a magánkezelés alatti 98,000 b. □ öllel növekedett. A fogyatkozás onnan származott, hogy a kincstár a rézbányai ezüst-rézbányák mivelletésével végkép felhagyott. Kiterjedésök 75,223 b. □ ölet tett. Újolag pedig csak 32,000 b. ölnyi kültelek adományoztatott, még pedig a zalathnai kapitánysághoz tartozó poduroji vasműtelep számára. Ezen uj adományozott kültelek Budfalva határában van s vasköveket tárgyaz. A magán kezelés alatti bányaterületek közől Firizán és Budfalván egy-egy vájnatelek, Szürgyefalván pedig egy kültelek megszünt, de a helyett a nagybányai Istensegits és Bátor nevü kültelkek s Budfalván az onczapataki Keresztelő János nevű egyes, és István Anna Mária kettős vájnatelkek adományoztattak.

A kincstári szabad kutatások száma egygyel szaporodott, t. i. avval, mely a máramaros-szigeti kincstár részéről rézkovandra jelentetett be; tehát a kincstári szabad kutatások száma 5 volt.

A magán szabad kutatások száma 14-el szaporodott, s igy ezek száma 1867. végén 160 volt.

B) A munkások létszáma és sérülései. A munkások száma az előbbi évhez képest 756 fővel szaporodott, t. i. 472 férfival, 27 nővel és 257 gyermekkel, ugy hogy 1867-ben a bánya- és kohómunkások összes száma 5,766 volt. A kincstári munkások száma egészben véve 41 fővel csökkent, t. i. 105 férfival kevesebb, de 9 nővel és 55 gyermekkel több volt elfoglalva. Nevezetesen a felsőbányai Nagybányánál, a fejérpataki vasműtelepnél és a poduroj vasműtelephez tartozó említett kültelken a munkások szaporodtak, ellenben a felsőbányai alhübéres bányáknál, valamint a kereszthegyi, veresvizi és kapniki bányáknál kevesbedtek.

A magán bányákban és kohókban elfoglalt munkások száma általában növekedett, névszerint a gr. Waldstein-féle boros sebesi vasműtelepen 245, a dolha-rókamezői vasműtelepen 128, a gr. Schönborn-féle munkácsi vasműtelepen 116, a zarándmegyei Zdraholcz határában levő Evangelista János arany-ezüst bányában 93, a nagybányai veresvizi evang. János bányában 80, a vaskohi vasműtelepen 52, s a zarándmegyei Ruda határában levő tizenkét Apostol nevü arany-ezüst bányában 50 fővel.

Ellenben a munkások száma csökkent: a tatarosi Ottó nevü kőszurokbányában 31, az új-déznai vasműtelepen 23, a miszbányai Anna és Ferencz nevü arany-ezüst bányákban egyenkint 20, a felsőbányai Sojor bányában 18, és a láposbányai Fekete Sz-György nevü bányában 17 fővel.

A munkások baleseteit illetőleg 1867-ben 19 könnyü, 14 súlyos és 7 halálos sérülés fordult elő. Ezekből a kincstári munkásokra 14 könnyü, 11 súlyos és 3 halálos esik. Az előbbeni évben ugyanannyi könnyü és halálos, de csak 9 súlyos sérülés fordult elő.

A 14 súlyos és 7 halálos sérülés okai: lövés 2 súlyos, fúlás 1 halálos, kőlehullás 4 súlyos és 2 halálos, aknabeli válaszfal lezuhanása által 1 halálos, a zúzógörönd alá esés 1 súlyos, bukás 3 súlyos, forró érczczel való fecskendezés 1 súlyos, támfa leesése

KSH Könyvtár

súlyos, pőröly alá esés 1 súlyos, fedélzetnek hó-okozta beszakadása 1 halálos, fához való szoríttatás 1 súlyos, s a tárna fölepének beomlása 2 halálos sérülésnél.

C) A bányatársládák vagyona. 1866. végén az összes bányatársládák vagyona 305,956 frt 64.5 krt tett. Ebből legtöbb a kincstáriakra esik, nevezetesen a nagybánya-kerületi ugynevezett főtársládára 192,401 ft 3 kr. Ebbe a zalathnai bányakapitányság kerületében levő, de a nagybányai bányaigazgatóság alá rendelt kincstári bányaműtelep munkásai is adóznak. Továbbá a máramaros megyei fejérpataki vasműtelep társládájára 13,328 ft 27 kr, s a felhagyott rézbányaira 50,926 ft 90.5 kr esik. Az utóbbi a nagybányai kerületi főtársláda kezelőségére bizatott; bevételei most nincsenek, évi kiadása pedig 4,830 frtra rúg, mely összeg nyugdij fejében fizettetik.

A magán társládák vagyona csak 49,240 ft 44 kr; ebből esik a boros-sebesi vasműtelepre 7,175 ft 44 kr, a kapnikbányai Rota Anna Miklós nevő arany-ezüst bányaműtelepre 6000 ft, a Borsabányán létező. Mánz Jozéfa-féle réz-kén bányaműtelepre 4,563 ft 71 kr, a petroszai vasműtelepre 4,271 ft 84.5 kr, s a nagybányai veresvízi Evang. János arany-ezüst bányaműtelepre 4,198 ft 86 kr.

A bányatársládák vagyona 1867-ben ekkép szaporodott : az említett két kincstári bányatársládáké 8,246 ft 18 kr, s illetőleg 1,348 ft 3 krral; a rézbányaié az említett 4,830 fttal fogyott. A magán bányaműtelepek társládái közől a következőknek vagyona szaporodott : a boros-sebesi vasműtelepé 699 fttal 7 krral, a nagybányai veresvízi Evang. János bányaműtelepé 282 ft 88 krral, a dolha-rókamezői vasműtelepé 210 ft 1 krral, a vaskohi vasműtelepé 198 ft 18 krral, s a munkácsi vasműtelepé 187 ft 65.5 krral. Ellenben a következő bányatársládák vagyona csökkent : a borsabányai Garaboji réz-kén bányaműtelepé 479 ft 64.5 krral; a budfalvi Zsarompo Anna-Ilona arany-ezüstbányaé 175 ft 89 krral.

Összesen a kincstári és magán bányatársládák vagyona 12,050 fttal 48 krral szaporodott, s 5538 ft 66 krral fogyott, s igy a valóságos növekvés 6511 ft 82 krt tesz.

D) Üzleti készülékek. A bányákban és zúzdákban levő készülékek általán véve szaporodtak 656 öl szállító vaspályával, 2 vizi erő hajtotta vizmerítő géppel, 49 nyílvassal, 12 zöcskölőgéppel, 21 folytonosan működő lökszérrel. Ellenben kevesbedtek : 464 öl szállító fapályával, 12 állati erő hajtotta szállító- és járművel, 6 emberi erő hajtotta vizmerítő géppel, 1 hengerpárral, 42 malomfutóval s 26 lökszérrel. Különösen a kincstári igazgatás alatti műtelepen az üzleti készülékek szaporodtak 191 öl szállító vaspályával, 1 vizi s 1 állati erő mozgatta vízmerítőgéppel s 13 folytonosan működő lökszérrel. Ellenben a készülékek kevesbedtek 268 öl szállító pályával, 1 vízi s 1 állati erő hajtotta szállító és járművel, 2 emberi erő mozgatta vizmerítő géppel, 1 nyilvassal, 57 malomfutóval, 19 lökszérrel s 2 zöcskölőgéppel.

A magán kezelés alatti bányatelepeken az üzleti készülékek 465 öl szállító vaspályával, 1 vízerő hajtotta szállító és járművel, 1 ugyancsak vízerő hajtotta vízmerítő géppel, 50 nyílvassal, 15 malomfutóval, 14 zöcskölőgéppel és 8 folytonosan működő lökszérrel szaporodtak; ellenben 196 öl szállító fapályával, 11 állati erő hajtotta szállító és járművel, 1 állati s 4 emberi erő hajtotta vízmerítő géppel, 1 hengerpárral és 7 lökszérrel kevesbedtek.

A bányatermények *) feldolgozására szolgálnak a kincstári kohók Alsó- és Felső Fernezélyen, Láposbányán, Kapnikon, Felsőbányán, s részint a sztrimbulyi kohó Erdélyben, továbbá a magán kohó Borsabányán, azután az Alsó-Fernezélyen levő kincstári s a Nagybányán levő magán foncsor- és lúgzóműhelyek s a Turczon levő magán lúgzóműhely. A vastermelésre szolgálnak a Fejérpatakon levő kincstári s az Avas-Mojzesfalván, Petroszán, Vaskohón, Boros-Sebesen, Új-Déznán és Munkácson találtató magán vaskohók. A timkő a muzsályi és puszta-kerepeczi magán timsógyárakban dolgoztatik fel.

*) A zarándmegyei bányák terményei Erdélyben a csertesti és zalathnai kohóknál váltatnak be.

A felsorolt kohótelepeken működésben vannak :

11 nagy vasolvasztó (magas kemencze),
10 közép vasolvasztó (közép kemencze),
12 kis vasolvasztó (kis kemencze),
4 csurtató rézhőd (Saiger und Rosettirherd),
6 üzőhőd (Treibherd),
6 párító kemencze,
12 pörkölő kemencze,
2 foncsormühely,
13 lúgzóműhely,
13 pároló üst,
65 jegeczezési kád,
2 rezesítési készülék.

C) A termelési viszonyok. Az összes aranytermelés 1867-ben 751.7245 pénzverdi fontot tett : azaz 14.1451 fonttal kevesebbet, mint 1866-ban. Azon mennyiség pénzértéke 507,413 frt 90.25 krral, tehát 9,545 fttal 94.25 krral kevesebb mint 1866-ban. A csökkenés a kincstári bányákat illeti. Az egész kincstári aranytermelés 398.4808 frtot 268,974 frt 54 krnyi értékkel birt, tehát 34.023 fonttal s illetőleg 22,965 frttal 52.5 krral kevesebbet mint 1866-ban.

A magán aranytermelés 353.2435 fontot tett, melynek pénzértéke 238,439 frt 36.25 kr., tehát 19.8779 fonttal s illetőleg 13,419 frttal 58.25 krral többet mint 1866-ban.

Nevezetesen a kincstári bányák közől a Nagybánya Felsőbányán 11.8966, a kapniki 9.376 s a veresvizi Nagybányán 0.414 fontnyi szaporodást, ellenben a kereszthegyi bányák Nagybányán 43.5488, s az alhübéres bányák Felsőbányán 13.214 fontnyi csökkenést mutattak ki.

A magán bányák közől a veresvizi Evangelista János bánya Nagybányán 32.826, a borpataki Miksabánya 12.8466, a bikszádi Teofilbánya 10.218, a kapniki Rota Anna Miklós 7.9139 s a zarándmegyei Zdraholcz Evangelista János nevü bányája 4.4795 fontnyi növekedést, ellenben a borpataki Borzás-Romlás nevű bánya 15.3082, a miszbányai Alsó- és Felső-Kisasszony 10.9566, a budfalvi Zsarampo Anna Ilona 5.8155, a borsabányai Guraboj bánye 3.573 s a boiczai Rezső bánya 3.4128 fontnyi fogyatkozást mutattak ki.

A szabad kutatásokat illetőleg a kincstáriak 1.784 pénzverdei fontot, a magánosokéi 5.2641 fontot eredményeztek. Amannak pénzértéke 1,204 frt 20 kr., emezé 3,553 frt 26,75 kr.

Az ezüsttermelés 1867-ben nemcsak a kincstári, hanem a magán bányákban is csekélyebb volt, mint 1866-ban. Ez évben t. i. az összes ezüsttermelés 14,241.644 pénzverdei fontot tett, s e mennyiség pénzértéke 640,873 frt 98 kr. volt, 1867-ben pedig a termelt ezüst mennyisége 13,332.1942 fontot, s pénzértéke 599,948 frtot 73.25 krt tett, tehát a csökkenés 909.4498 font, s pénzértékben 40,923 frt 24.75 kr. E csökkenés-

Kőnyvtár

ből a kincstári bányákra 889.4674, a magán bányákra pedig 19.9828 font esik. Amannak pénzértéke 40,026 frt 1.5 kr., emezé 889 frt 23.25 kr. Különösen pedig a felsőbányai kincstári Nagybányában 234.29, a nagybányai kereszthegyi kincstári bányában 425.393, a nagybányai veresvizi kincstári bányákban 785.145, a kapniki kincstári bányatelepeken 72.471 fonttal kevesebb ezüst termeltetett, mint az előbbi évben; ellenben a felsőbányai alhűbéres bányákban 428.924 fonttal több ezüst termeltetett.

A magán bányatelepek közől turczi Sz. Imre 150.375, a herzsai József bánya 90.42, a nagybányai veresvizi Evangelista János 23.822, a láposbányai Három király bánya 23.515, a rudai Tizenkét Apostol bánya 19.7616 s a kapniki Rota Anna Miklós bánya 15.0357 fonttal több, ellenben a borpataki Lipótbánya 65.072, a borsabányai Guraboji bánya 58.882, a láposbányai Fekete Sz. György bánya 53.248, s a nagybányai Szirtyféle lúgzóműhely 22.634 fonttal kevesebb ezüstöt termeltek 1867-ben, mint az előtte való évben.

A kincstári szabad kutatásokban 188.295 fonttal több, a magán szabad kutatásokban pedig 60.236 fonttal kevesebb ezüst termeltetett. Amannak pénzértéke 8,473 frt 27.5, emezé 2,710 frt 62 kr.

Az összes réztermelés 1,328.22 mázsát tett, pénzértéke 62,952 frt 49 kr., tehát az 1866-diki termeléshez képest 70.63 mázsával, s illetőleg 3,613 frt 75.5 krral csökkent. E csökkenés egészen a magán bányákat illeti, mert a kincstár 243 mázsát 19 fontot, azaz 30 mázsával 20 fonttal többet termelt. A kincstári réztermelés majdnem egészen a kapniki bányákra esett, melyek 241 mázsát 49 fontot szolgáltattak.

A magán bányákra összesen 1,085.03 mázsa termelés esett, s e mennyiség pénzértéke 52,623 frt 92 kr. E termelésben a miszbányai Alsó-Felső-Kisasszony bánya 333 mázsával s illetőleg 16,150 frttal 50 krral részesül, tehát azon bánya 1877-ben 65.05 mázsa rézzel többet szolgáltatott, mint az előtte való évben. Legnagyobb csökkenés a borsabányai Guraboji bányatelepen mutatkozik, t. i. 1867-diki réztermelése csak 158.61 mázsát tett, holott 1866-diki réztermelése 868.92 mázsára rúgott. — A sárgabányai bányatelep 1867-ben semmi termelést sem eredményezett, 1866-ban pedig 50.26 mázsa rezet szolgáltatott, melynek pénzértéke 2,437.61 frt volt. Ellenben a budfalvi Tótos Miklós bánya 1867-ben 38.28 mázsa rezet szolgáltatott 1,856.58 frtnyi pénzértékkel, 1866-ban pedig semmi termelése sem volt.

Az összes ólomtermelés 10,674.08 mázsát tett, s ennek pénzértéke 84,856 frt 30 kr., ebből a kincstárra 10,531.15, a magán bányákra 142.93 mázsa esik. Amannak pénzértéke 83,605 frt 3.5 kr., emezé 1,251 frt 26.5 kr. Az ólomtermelésben is csökkenés tapasztaltatott, mert 1866-ban 1,217.42 mázsával több ólom termeltetett. E csökkenésből a kincstárra 1,042.69, a magán bányákra pedig 174.73 mázsa esett. Különösen pedig a kincstári bányák közől a felsőbányai Nagybánya 1,522.70 mázsával, s illetőleg 7,944.84 fttal kevesebbet, a kapniki bánya pedig 526.65 mázsával, s illetőleg 5,231.30 fttal többet szolgáltatott, mint az előtte való évben.

A színítendő nyers vas összes termelése 48,869.85, az öntött nyers vasé 5,949.57 mázsát tett. Amannak pénzértéke 119,887.69 ft, emezé 31,317.47 ft. Ha az 1867-ik évi vastermelést az 1866-ikival összehasonlítjuk, ugy találjuk, hogy 1867-ben színítendő nyers vas 11,462.90 mázsával kevesebb, öntött nyers vas pedig 1,691.78 mázsával több termeltetett. Amannak pénzértéke 23,985.43 ft, az utóbbié 10,169.13 ft. A kincstár egyedül a fejérpataki vasmű-telepet birja, s ez 1867-ben 5,769.45 mázsával kevesebb színítendő nyers vasat szolgáltatott mint az előbbi évben. E csökkenés pénzértéke 17,308.35 ft, ellenben 1,175.36 mázsával több öntött nyers vasat mutatott ki, s ennek pénzértéke 4,859.81 ft. A magán vasmütelepek 5,693.45 mázsával kevesebb színítendő s 516.42 mázsával több öntött nyers vasat szolgáltattak. Az előbbinek pénzértéke 6,677.08, az utóbbié 5,309.32 ft.

Különösen az avas-mojzesfalvi vasmütelep termelése növekedett, mert 1867-diki vastermelése ez volt: színítendő nyers vas 4,000 mázsa, pénzértéke 8,000 ft, öntött nyers vas 350 mázsa, pénzértéke 2,450 ft, tehát az előbbire nézve a növekedés 2,363.25, az utóbbira nézve pedig 106.35 mázsát tett.

A dolha-rókamezői vasmütelep ellenkezőleg kevesebbet termelt, t. i. színítendő nyers vasból 2,365.95, öntött nyers vasból pedig 337.70 mázsát. Amannak pénzértéke 9,707.49, emezé 1,463.12 ft, tehát a színítendő nyers vasnál 4,573.10, az öntött nyers vasnál pedig 757.95 mázsával kevesebbet állított elő, mint 1866-ban.

A munkácsi vasmütelep 1867-diki termelése ez volt: színítendő nyers vas 4,726.90 mázsa, pénzértéke 14,180.70 ft, tehát 2,025.50 mázsával s 6,346.64 frttal több mint az előbbi évben; öntött nyers vas 574.02 mázsa, tehát 45.44 mázsával kevesebb, mint 1866-ban, de pénzértéke 896 fttal nagyobb.

A petroszai vasmütelep termelése ez volt: színítendő nyers vas 752 mázsa, pénzértéke 2,266 ft, öntött nyers vas 354 mázsa, pénzértéke 1,770 ft; 1866-ban pedig termelése semmi sem volt.

A vaskohi vasmütelep termelése: színítendő nyers vas 2,645 mázsa, öntött nyers vas 1,124.50 mázsa. Annak pénzértéke 6,612.50, emezé 5,627.50 ft, tehát a színítendő nyers vasból 798, s az öntött nyers vasból 859.46 mázsával több, mint az előbbi évben.

A boros-sebesi vasmütelep 1867-ben is csak színítendő nyers vasat termelt, és pedig 24,019 mázsát, melynek pénzértéke 48,038 ft, tehát 3,485 mázsával kevesebbet, mint az előbbi évben.

Az uj-déznai vasmütelep 4,436 mázsa színítendő nyers vasat termelt, tehát 3,564 mázsával kevesebbet, mint 1866-ban, de a kisebb vas mennyiség pénzértéke 1867-ben 1,308 fttal nagyobb volt.

A közlött adatokból látni, hogy a nagybányai kerületben a vastermelés egészben véve még elég csekély s hogy 1867-ben sem mutat valami jelentős lendületet. A Bessemerféle olvasztási rendszer meghonosítása körül egy telepen sem történtek kisérletek.

Barna köszén 1867-ben a kapitányság területén nem termeltetett. Létezik ugyan két szénbányatársulat, t. i. az „első bihari köszénbányatársulat“ s a turczi sz. Imre bányatársulat, de az előbbi a barnaszén kelendőségének hiánya miatt szünetelési engedély mellett kénytelen volt a termelést megszakitani, a másik társulat pedig szintén semmi termelést nem jelentett be.

Barnakő összesen 3,235 mázsa termeltetett, pénzértéke 6,156.80 ft, tehát 949 mázsával s illetőleg 3,074 fttal több, mint 1866-ban. A termelt mennyiségből 2,035.50 mázsa s illetőleg 3,256.80 ft a boros-sebesi, 500 mázsa s illetőleg 1,200 ft az uj-déznai, 500 mázsa a zimbrói vasbányákra, s végre 200 mázsa egy szabadkutatásra esik. Azon barnaköveket Bécsbe, Hruschauba és Petrovitzba szállíták az ottani sziksógyárak számára.

Timsóból 6,800 mázsa termeltetett, pénzértéke 34,500 ft, az előbbi évben a timsótermelés csak 1,515 mázsát tett. Az 1867-diki timsótermelésből gr. Schönborn Ervin pusztakerepeczi gyárára 5,000 mázsa s illetőleg 25,500 ft, gr. Károlyi György nagymuzsályi gyárára pedig 1,800 mázsa s illetőleg 9,000 ft esik.

KSH Könyvtár

Kén csakis a borsabányai Guraboji bányában termeltetik. Összes termelése 148.88 mázsát tett, tehát 5.19 mázsával kevesebbet, mint 1866-ban. Pénzértéke 1,084.82 ft.

Kőszurok a bodonospataki Antonia bányában 200, s a tatarosi Otto bányában 20, összesen 220 mázsa termeltetett. Pénzértéke 66 ft.

Az ércz- és mara-termelésről a következő egybeállítást közöljük:

a) Kincstári termelés.

arany-ezüst ércz.	14,071.42	mázsa, vagyis	6,820.09	mázsával	kevesebb	mint	1866-ban
ezüstércz . . .	36,762.53	„	4,815.50	„	több	„	„
rézércz . . .	94.40	„	73.33	„	„	„	„
ólomércz . . .	3,726.66	„	1,350.35	„	kevesebb	„	„
aranyos mara .	91,518.09	„	9,078.95	„	több	„	„
ólmos mara . .	16,890.08	„	2,539.21	„	kevesebb	„	„
vasércz . . .	29,387	„	9,273	„	„	„	„
dárdanyércz . .	16.10	„	ebből 1866-ban semmisem termeltetett.				

b) A magánosok termelése:

aranyos-ezüstércz.	1,513.95	mázsa, vagyis	1,109.93	mázsával	kevesebb	mint	1866-ban
ezüstércz . . .	10,482.48	„	4,226.83	„	„	„	„
rézércz . . .	51,928.45	„	10,505.33	„	„	„	„
ólomércz . . .	95.06	„	543.69	„	„	„	„
aranyos mara . .	18,430.40	„	1,326.27	„	több	„	„
ezüstös mara . .	241.53	„	30.56	„	„	„	„
rezes mara . .	—	„	1,070.97	„	kevesebb	„	„
ólmos mara . .	179.51	„	—	„	„	„	„
vasércz . .	135,569	„	51,529.50	„	„	„	„
timkő . . .	53,000	„	37,850	„	több	„	„

A törkő, melyből az összes mara termeltetett, 1.377,302.25 mázsát tett, azon mennyiség pénzértéke 638,118 ft 51.5 kr. Az érczek és marák pénzértéke a már feljebb említett barnakő és kőszurok pénzértékével együtt 725,084 ftra 89 krra rúgott, tehát 113,647 frttal 15.5 krral kevesebbet tett, mint 1866-ban.

Az összes bányatermelés eredménye. A közlött adatokból látni, hogy a nagybányai kapitányság területén 1867-ben a bányaüzletnek nem volt kedvező eredménye, mert növekedés csak az öntött nyers vasnál, barnakőnél, timsónál és kőszuroknál mutatkozott; ellenben az arany és ezüstnél, valamint a réz, ólom és szinítendő nyers vasnál csökkenés tapasztaltatott. Az összes bányatermelés pénzértéke 1.448,084 frt 20.5 kr., tehát 44,665 frttal 78.5 krral kevesebb mint 1866-ban. A kapitányság területének bányaiparára különösen a kedvezőtlen beváltási rendszer hat nyomasztólag. T. i. a kincstári olvaszdákban alkalmazott nagy olvasztási árjegyzék miatt az úgynevezett szegény, vagyis aránylag kevés fémet tartalmazó érczek, melyek pedig nagy mennyiségben fordúlnak elő, nem értékesíthetők, s azért ki sem vájatnak. Azonban a magas pénzügyministerium e tekintetben már intézkedett, s most már remélhetjük, hogy a csekélyebb tartalmú érczek is fel fognak dolgoztatni.

Az olvasztó- foncsor- és lúgzótelepek fémtermelését illetőleg említendő, hogy a kincstári olvaszdákban és foncsorműtelepeken termeltetett: arany 504.6932 pénzverdei font, ezüst 12,203.7728 pénzverdei font, réz 5,407.81 mázsa, ólom 11,566.98 mázsa; a magán foncsor- és lúgzóműtelepeken pedig arany 3.7583 font, ezüst 1,198.257 font, összesen tehát arany 508.4515 font, melynek pénzértéke 343,204 frt 76.25 kr., ezüst 13,402.0298 font, melynek pénzértéke 603,091 frt 33.5 kr., réz a fentebb kitett mennyiség, melynek pénzértéke 275,671 frt 8 kr., ólom szintén a fentebb kitett mennyiség, pénzértéke 113,969 frt 30 kr. Ha e mennyiségeket az ez évi bányatermeléssel összehasonlítjuk, úgy találjuk, hogy az említett műtelepeken 243.2728 font aranynyal kevesebb s 69.8356 font ezüsttel, valamint 4,079.59 mázsa rézzel és 892.90 mázsa ólommal több termeltetett, mint mennyit a bányatermelés tesz.

A borsabányai Mancz Józsefaféle olvaszdában 884.27 mázsa fekete réz termeltetett; pénzértéke 51,171 frt 51 kr. Továbbá a kincstári olvaszdákban még 2,587 mázsa ólomgelét is termeltetett, melynek pénzértéke 33,631 frt. Ezek szerint az olvaszdák, foncsor- és lúgzótelepek összes termelésének pénzértéke 1.571,844 frt 14.75 kr., mely összeg a bányatermelés pénzértékét 129,982 frtal 74.25 krral haladja meg.

A feldolgozott összes érczek és marák mennyisége ez: aranyos ezüstércz 9,551.33 mázsa, ezüstércz 38,462.89, rézércz 52,716.52, ólomércz 3,431.07, aranyos mara 141,480.99, ezüstös mara 774.02, rezes mara 583.48, ólmos mara 20,267.70, vasércz 195,853.25 mázsa. E mennyiségek az 1867-diki bányatermelést részint meghaladták, részint el nem érték; nevezetesen meghaladták 693.67 mázsa rézérczczel, 31,538.50 mázsa aranyos marával, 532.49 mázsa ezüstös marával, 583.48 mázsa rezes marával, s 30,897 mázsa vasérczczel; ellenben kevesebbet tettek 6,034.04 mázsa aranyat tartalmazó ezüstérczczel, 8,782.12 mázsa ezüstérczczel, s 390.65 mázsa ólomérczczel.

F) A bányaadózások. A kivetett összes bányaadó 52,292 frt 13 krt tesz. Ebből esik a bányatelek-illetékekre 2,166 frt 12 kr., vagyis 603 frttal 10.5 krral kevesebb mint a múlt évben; a jövedelmi adóra 49,588 frt 53 kr., vagyis 32,328 frttal 39.5 krral több mint 1866-ban, s a szabad kutatási illetékekre 537 frt 48 kr., azaz 779 frttal 1 krral kevesebb mint 1866-ban.

A kincstárra esik a telek-illetékből 635 frt 20 kr., a jövedelmi adóból 45,668 frt 99 kr., a magán bányaiparra pedig amabból 1,530 frt 92 kr. s emebből 3,919 frt 54 kr.

A telek-illetékek vagyis téradó hátraléka 1,112 frt 70.5 krt, a jövedelmi adó hátraléka 2,420 frt 91.5 krt, s a szabad kutatási illetékek hátraléka 446 frt 28 krt, tehát az összes hátralékok 3,979 frt 90 krt tesznek.*)

A kivetett jövedelmi adó a bányatermelés pénzértékének 3.43 százalékát teszi, az azelőtt szedett bányavám pedig nagyobbrészt csak 3 százalékkal számíttatott, tehát a bányaiparosok most jövedelmi adó fejében többet fizetnek, mint a bányavám címe alatt azelőtt fizettek. Az 5 százalékos bányavámon felül fizetett jövedelmi adó 10,247 frt 66 krt tesz, az azon alúl fizetett jövedelmi adó pedig 33,063 frt 33.5 kr.

---

*) Azonban e hátralékokban azon 255 frt 20 krnyi összeg is foglaltatik, melyet a belényesi és huszti adóhivataloknak kellett behajtaniok, s minthogy ezek ismételt sürgetés daczára sem küldték be a bányakapitányságnak illető jelentéseiket, ez nem tudja, behajtották-e azon összeget vagy sem.

I. Tábla.

Nagybánya.

A szabad kutatások, szabad kutatók és munkások száma.

Év	A szabad kutatások száma			A magán szabad kutatók száma	Egy magán szabad kutatóra átlag esik szabad kutatás	A munkások száma						
						kincstári			magán			mindössze
	kincstári	magán	együtt			férfi	nő és gyermek	együtt	férfi	nő és gyermek	együtt	
1863	14	97	111	76	1.5	2,308	612	2,920	1,783	784	2,567	5,487
1864	7	107	114	87	1.2	2,368	504	2,872	2,077	635	2,712	5,584
1865	3	113	116	95	1.2	1,906	322	2,228	1,791	541	2,332	4,560
1866	4	146	150	130	1.2	1,607	265	1,872	2,456	660	3,116	4,988*)
1867	5	160	165	117	1.1	1,566	266	1,832	3,010	964	3,974	5,806

II. Tábla.

Nagybánya.

Az adományozott vájnatelkek kiterjedése bécsi □ ölekben.

Év	Arany, ezüst és rézre		Vas érczre		Kőszénre		Egyéb ásványokra		Összesen	
	kincstári	magán	kincstári	magán	kincstári	magán	kincstári	magán	kincstári	magán
1863	1.575,454	2.563,294	302,362	931,514	—	100,352	—	632,964	1.877,816	4.248,124
1864	1.613,039	2.534,136	302,362	1.145,003	—	100,352	42,939	621,338	1.958,340	4.403,829
1865	1.540,439	2.616,786	302,362	1.082,444	—	112,896	42,939	774,096	1.885,740	4.586,222
1866	1.682,771	3.177,581	302,362	1.091,472	—	112,896	—	211,126	1.985,133	4.593,075
1867	1.60 ,538	3.182,314	302,362	1.129,114	—	112,896	—	211,126	1.909,900	4.635,450

Az adományozott kültelkek kiterjedése, bécsi □ ölekben.

Év	arany- és ezüstre		vasérczre		egyéb ásványokra		összesen		Az adományozott vájna- és kültelkek összes kiterjedése		
	kincstári	magán	kincstári	magán	kincstári	magán	kincstári	magán	kincstári	magán	összes
1863	—	19,855	32 000	32,000	—	—	32,000	51,855	1.909,816	4.299,979	6 209,795
1864	—	22,855	32,000	64,000	—	—	32,000	86.855	1.990,340	4.490,684	6.481,024
1865	—	14,856	192,000	64,000	—	—	192,000	78,656	2.077,740	4.665,078	6.742,818
1866	—	35,231	192,000	64,000	—	299.357	192,000	398,788	2.177,133	4.991,863	7.168,996
1867	—	90,856	224,000	64,000	—	299,357	224,000	454,213	2.133,900	5.039,663	7.223,568

*) Mások mutatás szerint a férfi munkások száma 4,033 , a nő és gyermek munkásoké 927, az összes munkások 5,010 volt.

III. Tábla.

Nagybánya.

A bányatermeles.

Év	Termény	Termelés mennyisége			Pénzérték	A súlyegység pénzértéke a termelés helyén
		kincstári	magán	összesen	forint	
1863	Arany p. font	432.5038	333.3656	765.8694	516,959.84	675 frt.
1864	„	446.7086	307.2271	753.9357	503,906.60	„ „
1865	„	429.6137	315.2867	744.9004	502,807.77	„ „
1866	„	432.5038	333.3656	765.8694	516,959.84	„ „
1867	„	398.4308	360.6755	759.1563	513,430.50	„ „
1863	Ezüst p. font	11,230.4523	1,645.6609	12,876.1132	579,425.08	45 frt.
1864	„	12,410.7034	1,762.6507	14,173.3541	637,800.92	„ „
1865	„	10,985.5620	2,368.0245	13,353.5865	600,911.39	„ „
1866	„	11,993.4760	2,248.1680	14,241.6740	640,873.98	„ „
1867	„	11,104.0090	2,230.8472	13,334.8562	600,068.52	„ „
1863	Réz b. mázsa	282	1,178	1,460	72,403.78	49 frt 59 kr.
1864	„	305	1,435	1,740	93,037.37	53 frt 47.6 kr.
1865	„	240	1,254	1,494	72,779.26	55 frt 8 kr.
1866	„	209.99	1,188.80	1,398.85	66,566.24	47 frt 61 kr.
1867	„	243.19	1,085.03	1,328.22	62,952.49	47 frt 40 kr.
1863	Ólom	12,417	418	12,835	109,971.68	8 frt 57 kr.
1864	„	15,270	347	15,617	136,114.10	9 frt 60.4 kr.
1865	„	12,686	419	13,105	90,983.78	7 frt 1 kr.
1866	„	11,573.84	317.66	11,891.50	91,581.59	7 frt 70 kr.
1867	„	10,531.15	142.03	10,673.18	85,065.98	7 frt 95 kr.
1863	Színitendő ny. v. b. m.	6,112	35,037	41,149	109,879.40	2 frt 43 kr.
1864	„	7,606	59,649	67,255	173,695.65	2 frt 58 kr.
1865	„	6,693	42,754	49,447	125,252.71	2 frt 53.3 kr.
1866	„	11,694.45	48,638 30	60,332.75	143,873.12	2 frt 38 kr.
1867	„	5,925	42,944.85	48,869.85	119,887.69	2 frt 45 kr.
1863	Öntött nyers v. b. m.	3,147	4,183	7,630	45,289.53	5 frt 93 kr.
1864	„	2,189	4,396	9,585	54,183.57	5 frt 65 kr.
1865	„	3,695	3,498	7,193	38,989.59	5 frt 42 kr.
1866	„	2,033.90	2,223.80	4,257.79	21,048.34	4 frt 94 kr.
1867	„	3,209.35	2,740.22	5,949.57	31,217.47	5 frt 24.5 kr.
1863	Kénkő	—	130	130	1,249.93	9 frt 60.6 kr.
1864	„	—	—	—	—	—
1865	„	—	79	79	558.03	7 frt 9.3 kr.
1866	„	—	154.07	154.07	1,136.44	7 frt 37.5 kr.
1867	„	—	149	149	1,084.82	7 frt 28.5 kr.

OSHK Könyvtár

Év	Termény	Termelés mennyisége			Pénzérték	A súlyegység pénzértéke a termelési helyen
		kincstári	magán	összeg	forint	
1863	Barnakő	—	1,928	1,928	1,899.60	98.5 kr.
1864	„	—	4,962	4,962	7,376	1 frt 48.6 kr.
1865	„	—	5,153	5,153	6,441.87	1 frt 25 kr.
1866	„	—	2,286	2,286	3,082 50	1 frt 34.7 kr.
1867	„	—	3,235	3,235	6,156.80	1 frt 90 kr.
1863	Timsó	—	—	—	—	—
1864	„	—	—	—	—	—
1865	„	—	1,200	1,200	6,000	5 frt.
1866	„	—	1,515	1,515	7,575	5 frt.
1867	„	—	6,800	6,800	34,5 00	5 frt 7 kr.
1863	Barna kőszén	—	21,000	21,000	3,150	15 kr.
1864	„	—	—	—	—	—
1865	„	—	1,657	1,657	198.78	12 kr.
1866	„	—	150	150	18.72	12 kr.
1867	„	—	—	—	—	—
1863	Kőszurok	—	—	—	—	—
1864	„	—	—	—	—	—
1865	„	—	—	—	—	—
1866	„	—	171	171	34.20	20 kr.
1867	„	—	220	220	66	30 kr.
1863	Arany és ezüstérez	17,667	3,903	21,570	236,961.45	10 frt 98.6 kr.
1864	„	21,802	10,244	32,046	288,854.45	9 frt 1 kr.
1865	„	23,040	9,667	37,707	281,357.52	7 frt 46.2 kr.
1866	„	20,891.51	2,623.88	23,515.39	191,665 40	8 frt 66 kr.
1867	„	14,071.42	1,513.95	15,585.37	108,300.70	6 frt 94 kr.
1863	Aranyos mara	—	—	—	—	—
1864	„	—	—	—	—	—
1865	„	—	—	—	—	—
1866	„	82,439.14	17,104.03	99,543.17	273,318.35	2 frt 73.5 kr.
1867	„	91,518.09	18,130.40	109,948.45	269,710.28	2 frt 45 kr,
1863	Ezüstérez	?	?	?	?	?
1864	„	—	—	—	—	—
1863	„	—	—	—	—	—
1866	„	31,947.03	14,709.37	46,656.34	73,071.36	1 frt 56.5 kr.
1867	„	36,762.53	10,482.48	47,245.01	72,137,59	1 frt 52.5 kr.
1863	Ezüstmara	—	—	—	—	—
1864	„	—	—	—	—	—
1865	„	—	—	—	—	—
1866	„	68.95	210.97	279.92	1 413.99	5 frt 7 ké.
1867	„	—	296.03	296.03	652.20	2 frt 20 kr.
1863	Rézérez	1,327	52,264	54,591	66,450.58	1 frt 21.5 kr.
1864	„	308	38,557	58,865	86,585.27	1 frt 47 kr.
1865	„	73	63,991	64,064	81,230.21	1 frt 26.8 kr.
1866	„	21.07	62,433.78	62,454.85	81,381.56	1 frt 30 kr.
1867	„	94.40	51,928.45	52,022.85	64,199.36	1 frt 25 kr.

Év	Termény	Termelés mennyisége			Pénzérték	A súlyegység pénzértéke a termelés helyén
		kincstári	magán	összes	forint	
1863	Rezes mara	—	—	—	—	—
1864	„	—	—	—	—	—
1865	„	—	—	—	—	—
1866	„	—	1,070.97	1,070.97	927.62	87 kr.
1867	„	—	—	—	—	—
1863	Ólomérez	6,767	569	7,336	31,080.75	4 frt 64 4 kr.
1864	„	2,873	240	3,113	14,876.15	4 frt 77.8 kr.
1865	„	1,332	366	1,698	9,750.47	5 frt 74.3 kr.
1866	Ólomérez és mara	24,506.30	1,142.41	25,648.71	179,883.37	34 kr. — 5 frt 31 kr.
1867	„ „ „	20,616.74	274.57	20,891.31	153,021.61	3 ft 23 kr. — 7 ft 94 kr.
1863	Vasérez	80,757	251,972	332,729	49,281.09	14.8 kr.
1864	„	58,515	169,503	228,018	37,244.56	16.3 kr.
1865	„	71,410	101,730	173,140	26,419.70	15.2 kr.
1866	„	38,660	187,098.50	225,758.50	32,472.87	14 kr.
1867	„	29,387	135,569	164,956	34,734.40	21.5 kr.
1863	Timkő	—	—	—	—	—
1864	„	—	—	—	—	—
1865	„	—	—	—	—	—
1866	„	—	15,150	15,150	1,515	10 kr.
1867	„	—	53,000	53,000	17,750	33 kr.

KSH Könyvtár

IV.

A nagybányai bányakapitányság területén levő bánya- és kohótelepek

Tábla.

kiterjedése, a munkások száma és átlagos napibére 1867-ben.

Folyó szám	Bánya- és kohótelepek	Megye	Járás	A mívelt vájnatelkek nagysága □ b. ölekben		A mívelt kültelkek nagysága □ b. ölekben		Az összes bányatelkek nagysága □ b. ölekben	A magánbirtokosok száma	Esik átlag egy magánbirtokosra □ bécsi öl	A munkások száma				A munkások átlagos napi bére		
				kincstári	magán	kincstári	magán				férfi	nő	gyermek	együtt	férfi	nő	gyermek
															krajczárokban		
1	*Felsőbányai* kincstári Nagybánya	Szatmár	Nagybányai	242,777	—	—	—	242,777	—	—	580	—	80	660	40	—	15
2	„ hegyeshegy Sz. Háromság	„	„	—	14,281	—	—	14,281	1	—	9	—	—	9	14	—	—
3	„ Zavarospatak Máté	„	„	—	14,281	—	—	14,281	1	—	1	—	—	1	40	—	—
4	„ Sojor	„	„	—	28,562	—	—	28,562	1	—	2	—	—	2	33	—	—
5	*Herzsai* borom. Károly	„	„	—	14,281	—	—	14,281	1	—	1	—	—	1	45	—	—
6	„ Alajos	„	„	—	14,281	—	—	14,281	1	—	2	—	—	2	40	—	—
7	„ bonae Spei	„	„	—	14,281	—	—	14,281	1	—	2	—	—	2	30	—	—
8	„ Teréz	„	„	—	14,281	—	—	14,281	1	—	2	—	—	2	—	—	—
9	„ Kelemen	„	„	—	14,281	—	—	14,281	1	—	1	—	—	1	13	—	—
10	„ Urnap	„	„	—	14,281	—	—	14,281	1	—	—	—	—	—	—	—	—
11	„ Mindszent	„	„	—	14,281	—	—	14,281	1	—	1	—	—	1	52	—	—
12	„ Sálan és Nepomuk	„	„	—	28,562	—	—	28,562	1	—	6	—	—	6	33	—	—
13	„ Sz. Háromság	„	„	—	14,281	—	—	14,281	1	—	6	—	—	6	50	—	—
14	„ József	„	„	—	14,281	—	—	14,281	1	—	16	—	4	20	40	—	17
15	„ Új-Ignácz	„	„	—	14,281	—	—	14,281	1	—	1	—	—	1	27	—	—
16	„ Groppa Joachim Anna	„	„	—	14,281	—	—	14,281	1	—	8	—	—	8	66	—	—
17	„ Groppa Máté	„	„	—	14,281	—	—	14,281	1	—	—	—	—	—	—	—	—
18	*Fürizai* Francziska	„	„	—	25,088	—	—	25,088	1	—	13	2	4	19	50	20	15
19	„ István király	„	„	—	25,088	—	—	25,088	1	—	1	—	—	1	40	—	—
20	„ Nepomuk János	„	„	—	25,088	—	—	25,088	1	—	2	—	—	2	42	—	—
21	*Girótotfalui* Szaszar külmérték	„	„	—	—	—	7,531	7,531	1	—	1	—	1	2	40	—	20
22	*Ravaszpataki* Zsigmond	„	„	—	25,088	—	—	25,088	1	—	1	—	1	2	45	—	20
23	„ János külmérték	„	„	—	—	—	376	376	1	—	1	—	2	3	50	—	15
24	*Nagybányai* kereszthegyi kincstári bányaöszlet	„	„	126,792	—	—	—	126,792	—	—	234	—	26	260	36	—	18
25	„ Fokhagymás József Antal	„	„	—	28,562	—	—	28,862	1	—	2	—	—	2	40	—	—
26	„ Veresvízi kincstári bányaöszlet	„	„	514,116	—	—	—	514,116	—	—	120	—	28	148	40	—	20
27	„ „ Evangelista János	„	„	—	107,107	—	—	107,107	1	—	60	—	80	140	50	—	20
28	„ „ Calazáncz József	„	„	—	99,967	—	—	99,967	1	—	17	—	13	30	50	—	20
29	„ „ Boglyakő Ilona	„	„	—	14,281	—	—	14,281	1	—	1	—	—	1	45	—	—
30	„ „ Lipót	„	„	—	14,281	—	—	14,281	1	—	2	—	—	2	50	—	—
31	„ Zsigmond külmérték	„	„	—	—	—	12,000	12,000	1	—	—	—	—	—	—	—	—
32	„ Istensegíts „	„	„	—	—	—	32,000	32,000	1	—	—	—	—	—	—	—	—
33	„ Bátor „	„	„	—	—	—	32,000	32,000	1	—	2	3	1	6	40	17	12
34	*Borpataki* Borzás Romlás	„	„	—	75,115	—	—	75,115	1	—	36	3	14	53	40	20	16
35	„ Sófia	„	„	—	14,281	—	—	14,281	1	—	—	—	—	—	—	—	—
36	„ Lipót	„	„	—	57,845	—	—	57,845	1	—	20	—	19	39	50	—	16
37	„ Stanislaus	„	„	—	14,281	—	—	14,281	1	—	4	—	—	4	50	—	—
38	„ Miksa „	„	„	—	14,131	—	—	14,131	1	—	19	—	22	41	50	—	16
39	*Láposbányai* Némethegy Rezső „	„	„	—	14,281	—	—	14,281	1	—	1	—	—	1	33	—	—
40	„ Ulmásza Háromkirály	„	„	—	28,562	—	—	28,562	1	—	6	—	—	6	40	—	—
41	„ Fekete Imre	„	„	—	114,248	—	—	114,248	1	—	4	—	—	4	50	—	—
42	„ „ Kisasszony	„	„	—	28,562	—	—	28,562	1	—	12	—	—	12	30	—	—
43	„ „ Antal	„	„	—	14,281	—	—	14,281	1	—	5	—	1	6	40	—	—
44	„ „ Sz. György	„	„	—	28,562	—	—	28,562	1	—	12	6	6	24	52	30	20
45	„ „ felső István	„	„	—	14,281	—	—	14,281	1	—	1	—	—	1	50	—	—
46	„ „ Ulmásza Julianna	„	„	—	14,281	—	—	14,281	1	—	2	—	—	2	50	—	—
47	„ „ Mercur	„	„	—	14,281	—	—	14,281	1	—	1	—	—	1	33	—	—
48	„ Tüzespatak Ó-Boldogasszony	„	„	—	14,281	—	—	14,281	1	—	3	—	1	4	40	—	16
49	„ Tüzespatak Uj-Boldogasszony	„	„	—	14,281	—	—	14,281	1	—	1	—	—	1	40	—	—
50	„ Limpegye Márton	„	„	—	14,281	—	—	14,281	1	—	1	—	—	1	40	—	—
51	„ Nagylopusna Salvator	„	„	—	14,281	—	—	14,281	1	—	2	—	2	4	26	—	10
52	„ „ Istensegíts	„	„	—	14,281	—	—	14,281	1	—	1	—	—	1	40	—	—
53	„ Sárgabánya	„	„	—	142,810	—	—	142,810	1	—	12	—	—	12	45	—	—
54	„ Kuptyora Josue	„	„	—	28,562	—	—	28,562	1	—	2	—	—	2	50	—	—

KSH Könyvtár

Folyó szám	Bánya- és kohótelepek	Megye	Járás	A mívelt vájnatelkek nagysága □ b.ölekben		A mívelt kültelkek nagysága □ b. ölekben		Az összes bányatelkek nagysága □ b. öl.	A magán bányabirtokosok száma	Esik átlag egy magán birtokosra □ öl	A munkások száma				A munkások átlagos napi bére		
				kincstári	magán	kincstári	magán				férfi	nő	gyermek	együtt	férfi	nő	gyermek
															o. é. kr,		
55	*Láposbányai* Thyrza Mihály	Szatmár	Nagybányai	—	111,248	—	—	111,248	1	—	19	—	24	43	50	—	25
56	*Misbányai* Zglama József	„	„	—	28,562	—	—	28,562	1	—	16	2	10	28	50	20	15
57	„ Alsó Antal	„	„	—	73,517	—	—	73,517	1	—	1	—	1	2	40	—	20
58	„ Alsó- és Felső-Kisasszony	„	„	—	99,967	—	—	99,967	1	—	51	—	19	70	50	—	27
59	„ Anna	„	„	—	14,281	—	—	14,281	1	—	1	—	—	1	40	—	—
60	„ Florián	„	„	—	14,281	—	—	14,281	1	—	2	—	—	2	50	—	—
61	„ Péter Pál	„	„	—	14,281	—	—	14,281	1	—	2	—	—	2	—	—	—
62	„ Máté	„	„	—	14,281	—	—	14,281	1	—	14	—	12	26	50	—	25
63	„ Nepomuk János	„	„	—	14,281	—	—	14,281	1	—	1	—	—	1	40	—	—
64	„ Máriasegíts	„	„	—	14,281	—	—	14,281	1	—	3	—	2	5	40	—	20
65	„ Ferencz	„	„	—	29,910	—	—	29,910	1	—	4	5	3	12	40	24	20
66	„ Keresztfeltalálás	„	„	—	12,544	—	—	12,544	1	—	1	—	—	1	50	—	—
67	*Sikarló* Gerold	„	„	—	14,281	—	—	14,281	1	—	2	—	—	2	40	—	—
68	*Illobai* Hanno Jakab	„	„	—	103,460	—	—	103,460	1	—	5	2	6	13	50	24	18
69	„ Markupatak Sz. József	„	„	—	25,088	—	—	25,088	1	—	—	—	—	—	—	—	—
70	*Bikszádi* Teofil	„	„	—	25 088	—	—	25,088	1	—	23	6	11	40	45	30	20
71	*Avas Moizesfalvi* vasmű	„	„	—	42,843	—	32,000	74,843	1	—	65	2	3	70	50	20	17
72	„ „ vasmű	Ugocsa	Tiszántúli	—	28,626	—	—	28,626									
73	*Kapnikbányai* Rota Anna Miklós	Kővárvidék	Vaádi	—	168,323	—	—	168,328	1	—	100	6	26	132	50	24	18
74	„ Regina	„	„	—	14,313	—	—	14,313	1	—	1	—	—	1	60	—	—
75	„ kincstári bányaöszlet	„	„	680,914	—	—	—	680,914	1	—	289	6	39	334	49	24	16
76	„ Miklós külmérték	„	„	—	—	32,000	3,949	3,949	1	—	—	—	—	—	—	—	—
77	*Poduruoji* kincstári vasbánya összlete	„	„	—	—	—	—	32,000	—	—	2	—	1	3	54	—	36
78	„ kincstári vasbánya összlete	Mármaros	Kászói	57,252	—	160,000	—	217,252	—	—							
79	*Budfalvi* Zsarámpó Anna Ilona	„	„	—	100,191	—	3,000	103,191	1	—	26	8	3	37	70	30	20
80	„ „ István Anna Mária	„	„	—	25,088	—	—	25,088	1	—	17	8	1	26	70	30	20
81	„ Onczapataki kereszt. sz. János	„	„	—	12,544	—	—	12,544	1	—	16	4	2	22	50	30	20
82	„ Totos Miklós	„	„	—	14,313	—	—	14,313	1	—	4	6	1	11	70	30	20
83	*Borsabányai* Anna és Secokapra Victoria	„	Felső	42,939	—	—	—	42,939	—	—	—	—	—	—	—	—	—
84	„ Guraboji bányaösszlet	„	„	—	85,878	—	—	85,878	1	—	85	—	10	95	60	—	30
85	„ Guraboji bányaösszlet	„	Alsó	—	114,504	—	—	114,504									
86	„ Trojágai	„	Felső	—	143,130	—	—	143,130	1	—	1	—	—	1	50	—	—
87	„ Seco István	„	„	—	14,313	—	—	14,313	1	—	2	—	1	3	50	—	25
88	*Batizai* Máriasegíts	„	„	—	12,514	—	—	12,514	1	—	9	3	5	17	50	25	15
89	*Viski* József	„	Huszti	—	37,632	—	—	37,632	1	—	2	—	—	2	—	—	—
90	*Fejérpataki* kincstári vasmű	„	Szigeti	245,110	—	—	—	245,110	—	—	62	—	15	77	60	—	24
91	„ kincstári vasmű	„	Kaszói	—	—	32,000	—	32,000									
92	*Dolha* Rókamezői vasmű	Bereg	Felvidéki	—	326,144	—	32,000	358,114	1	—	149	—	—	149	45	—	—
93	*N. Muzsályi* gr. Károlyi Gy. timkő bányaösszlete	„	„	—	—	—	267,557	267,557	1	—	39	3	3	45	50	40	40
94	„ Zsigmond timkő külmérték	„	„	—	—	—	32,000	32,000	1	—	—	—	—	—	—	—	—
95	Gróf Schönborn Ervin vasbánya összlete	„	„	—	50,176	—	—	50,176									
96	„ „ „ „ „	„	Kászonyi	—	14,313	—	—	14,313									
97	„ „ „ „ „	„	Munkácsi	—	12,544	—	—	12,544	1	—	168	—	20	188	35	—	20
98	„ „ „ „ „	„	Tiszaháti	—	85,686	—	—	85,686									
99	*Soósujfalui* Sándor és Julianna	Ugocsa	Tiszántúli	—	25,088	—	—	25,088	—	—	2	—	2	4	46	—	20
100	*Tiszakirvai* János	„	„	—	25,088	—	—	25,088	1	—	1	—	1	2	46	—	20
101	*Turczi* Sz. Imre	„	„	—	57,252	—	—	57,252									
102	„ Sz. Imre	Szatmár	Nagybányai	—	12,544	—	—	12,544	1	—	45	—	10	55	56	—	22
103	„ Bonae Spei	Ugocsa	Tiszántúli	—	14,313	—	—	14,313	1	—	—	—	—	—	—	—	—
104	„ Maria Jezera	„	„	—	14,313	—	—	14,313	1	—	16	1	5	22	50	35	20
105	„ Sz. Kereszt	„	„	—	14,313	—	—	14,313	1	—	—	—	—	—	—	—	—
106	*Petroszai* vasmű	Bihar	Belényesi	—	94,406	—	—	94,406	1	—	16	—	—	16	53	—	—
107	*Vaskohi* vasmű	„	„	—	59,548	—	—	59,548	1	—	66	4	8	78	70	30	17
108	Ágoston köszén bányatelek	„	Szalontai	—	100,352	—	—	100,352	1	—	1	—	—	1	11	—	—
109	*Bodonospataki* Antonia Ferencz köszurok bánya	„	Érmelléki	—	50,176	—	—	50,176	1	—	2	—	—	2	50	—	—
110	*Tatarosi* Otto-Emil, Gusztáv és Nándor bánya	„	Nagyváradi	—	75,264	—	—	75,264	1	—	1	—	—	1	40	—	—
111	*Boros-Sebesi* vasmű	„	Belényesi	—	52,150	—	—	52,150									
112	„ vasmű	Arad	Borosjenői	—	65,844	—	—	65,844	1	—	232	7	50	289	72	30	20

KSH Könyvtár

Folyó szám	Bánya- és kohótelepek	Megye	Járás	A mívelt vájnatelkek nagysága □ b.ölekben		A mívelt kültelkek nagysága □ b. ölekben		Az összes bányatelkek nagysága □ b. öl	A magán bányabirtokosok száma	Esik átlag egy magán birtokosra □ öl	A munkások száma				A munkások átlagos napi bére		
				kincstári	magán	kincstári	magán				férfi	nő	gyermek	együtt	férfi	nő	gyermek
															o. é. kr.		
113	*Ravnai* Mária, Miklós, Antonia és Magdolna	Arad	Borosjenői	—	50,176	—	—	50,176	1	—	—	—	—	—	—	—	—
114	Roszthorn József vasbányaösszlete	„	„	—	56,424	—	—	56,424	1	—	2	—	—	2	50	—	—
115	„ „ „	Bihar	Belényesi	—	50,128	—	—	50,128									
116	*Uj-Dézsnai* vasmű	Arad	Borosjenői	—	62,720	—	—	62,720	1	—	73	—	—	73	50	—	—
117	*Zimbrói* vasmű	„	„	—	25,088	—	—	25,088	1	—	20	—	—	20	100	—	—
118	„ vasmü	Bihar	Belényesi	—	25,088	—	—	25,088									
119	*Ravnai* Ilona	Arad	Borosjenői	—	12,544	—	—	12,544	1	—	—	—	—	—	—	—	—
120	*Duppepiatrai* György	Zaránd	Brádi	—	223	—	—	223	1	—	4	—	2	6	—	—	—
121	*Stanizsai* Sz. János	„	„	—	223	—	—	223	1	—	9	—	3	12	—	—	—
122	„ Sz. József	„	„	—	223	—	—	223	1	—	6	—	2	8	—	—	—
123	„ Borbála	„	„	—	223	—	—	223	1	—	4	—	2	6	—	—	—
124	„ Simon	„	„	—	223	—	—	223	1	—	—	—	—	—	—	—	—
125	„ József (Fikkera)	„	„	—	223	—	—	223	1	—	9	—	2	11	—	—	—
126	„ Borbála és Miklós	„	„	—	418	—	—	418	1	—	6	—	—	6	—	—	—
127	„ Miklós (Malicza)	„	„	—	223	—	—	223	1	—	—	—	—	—	—	—	—
128	„ Miklós (Krucsabaj)	„	„	—	223	—	—	223	1	—	7	—	—	7	—	—	—
129	„ Lázár Orbestyilor	„	„	—	223	—	—	233	1	—	12	—	—	12	—	—	—
130	„ Mária	„	„	—	223	—	—	233	1	—	6	—	—	6	—	—	—
131	„ György	„	„	—	223	—	—	223	1	—	8	—	2	10	—	—	—
132	„ Sz. Péter	„	„	—	223	—	—	223	1	—	6	—	—	6	—	—	—
133	„ Sz. Miklós	„	„	—	225	—	—	225	1	—	20	—	—	20	—	—	—
134	„ Sz. Háromság	„	„	—	225	—	—	225	1	—	3	—	—	3	—	—	—
135	„ Sz. Miklós	„	„	—	225	—	—	225	1	—	7	—	—	7	—	—	—
136	*Kristyori* Márton	„	„	—	4,025	—	—	4,025	1	—	12	—	—	12	40	—	—
137	„ Ferencz	„	„	—	12,076	—	—	12,076	1	—	4	—	—	4	40	—	—
138	„ György	„	„	—	223	—	—	223	1	—	2	—	—	2	64	—	—
139	„ vale árszuluj bányaöszlet	„	„	—	56,579	—	—	56,579	1	—	4	—	—	4	66	—	—
140	*Zdraholcz* Evangelista János	„	„	—	6,260	—	—	6,260	1	—							
141	„ „ „	„	Boiczai	—	40,256	—	—	40,256	1	—	112	4	24	140	40	24	20
142	*Felső Lunkoji* három király	„	„	—	12,076	—	—	12,076	1	—	11	—	3	14	64	—	40
143	*Bukuresty* Bunavestire	„	„	—	223	—	—	223	1	—	2	—	—	2	64	—	—
144	„ Sz. Miklós	„	„	—	223	—	—	223	1	—	3	—	2	5	—	—	—
145	*Kurety* Sz. Miklós	„	„	—	223	—	—	223	1	—	2	—	—	2	—	—	—
146	*Rudai* Tivadar	„	„	—	223	—	—	223	1	—	4	—	—	4	40	—	—
147	„ 12 Apostol	„	„	—	88,563	—	—	88,563	1	—	260	40	140	440	50	24	20
148	„ Mihály	„	„	—	223	—	—	223	1	—	—	—	—	—	—	—	—
149	*Herczegányi* Mária	„	„	—	223	—	—	223	1	—	8	—	—	8	32	—	—
150	„ Miklós	„	„	—	223	—	—	223	1	—	6	—	—	6	30	—	—
151	„ Sz. Miklós	„	„	—	223	—	—	223	1	—	—	—	—	—	—	—	—
152	„ Sz. Péter	„	„	—	223	—	—	223	1	—	—	—	—	—	—	—	—
153	„ Bunavesztire	„	„	—	223	—	—	223	1	—	4	—	—	4	32	—	—
154	„ Nepomuk János	„	„	—	223	—	—	223	1	—	4	—	—	4	32	—	—
155	*Draikai* Ferencz	„	„	—	4,025	—	—	4,025	1	—	5	—	—	5	66	—	—
156	*Szfregyel* öt Herczeg	„	„	—	223	—	—	223	1	—	4	—	—	4	40	—	—
157	„ Mária	„	„	—	223	—	—	223	1	—	4	—	—	4	40	—	—
158	„ Ó-Miklós	„	„	—	223	—	—	223	1	—	6	—	—	6	40	—	—
159	„ Uj-Miklós	„	„	—	223	—	—	223	1	—	4	—	—	4	40	—	—
160	„ Borbála	„	„	—	4,025	—	—	4,025	1	—	2	—	—	2	—	—	—
161	„ László	„	„	—	12,076	—	—	12,076	1	—	10	—	—	10	40	—	—
162	„ András	„	„	—	223	—	—	223	1	—	3	—	1	4	40	—	—
163	„ Mihály	„	„	—	223	—	—	223	1	—	3	—	—	3	50	—	—
164	*Boiczai* Rezső	„	„	—	66,997	—	—	66,997	1	—	166	—	19	185	50	—	20
165	*Trestia* Anna Ferencz	„	„	—	57,253	—	—	57,253	1	—	26	—	6	32	50	—	20
166	*Kajanelli* Borbála	„	„	—	223	—	—	223	1	—	2	—	—	2	—	—	—
167	„ Eszter	„	„	—	223	—	—	223	1	—	12	—	—	12	40	—	—
168	„ Simon és Juda	„	„	—	28,626	—	—	28,626	1	—	15	—	3	18	—	—	—
169	„ Tivadar	„	„	—	223	—	—	223	1	—	6	—	—	6	40	—	—
170	*Szelistyei* Miksa	„	„	—	223	—	—	223	1	—	2	—	—	2	40	—	—

KSH Könyvtár

Folyó szám	Bánya- és kohótelepek	Megye	Járás
171	*Czebei* Sarlós Boldogasszony	Zaránd	Körösbányai
172	„ Szerbaszka	„	„
173	„ Demeter	„	„
174	„ Sz. János	„	„
175	„ Bunavestire	„	„
176	„ Péter la kimp	„	„
177	„ Boldogasszony és Sz. Háromság	„	„
178	„ István la tufe	„	„
179	*Kardcsi* István	„	„
180	*Prihodesty* Lajos	„	F. Halmágyi
181	*Kazanyesty* Mária	„	„
182	„ Sz. Kereszt	„	„
	Főösszeg	—	—

A mívelt vájnatelkek nagysága □ b. ölekben		A mívelt kültelkek nagysága □ b. ölekben		Az összes bányatelkek nagysága □ b. öl	A magán bányabirtokosok száma	Esik átlag egy magán birtokosra □ b. öl	A munkások száma				A munkások átlagos napi bére		
kincsári	magán	kincstári	magán				férfi	nő	gyermek	együtt	férfi	nő	gyermek
											o. é. krajczár		
—	223	—	—	223	1	—	2	—	—	2	50	—	—
—	223	—	—	223	1	—	—	—	—	—	—	—	—
—	225	—	—	225	1	—	4	—	4	8	93	—	—
—	225	—	—	225	1	—	6	—	3	9	60	—	30
—	225	—	—	225	1	—	6	—	—	6	80	—	—
—	225	—	—	225	1	—	6	—	—	6	160	—	—
—	8,040	—	—	8,040	1	—	4	—	—	4	40	—	—
—	4,020	—	—	4,020	1	—	10	—	—	10	50	—	—
—	223	—	—	223	1	—	6	—	—	6	40	—	—
—	50,176	—	—	50,176	1	—	—	—	—	—	—	—	—
—	223	—	—	223	1	—	2	—	—	2	50	—	—
—	223	—	—	223	1	—	12	—	—	12	40	—	—
1.909,900	4.635,450	224,000	454,413	7.223,763	163	31,226	3.796	139	819	4,754	48½	26½	22

KSH Könyvtár

V.

A nagybányai bányakapitányság területén termelt fémek, érczek- és

Folyó szám	Bánya- és kohótelepek	Megye	Járás	arany	ezüst	réz	ólom	szín. ny. vas	önt. ny. vas	fekete köszén	barna köszén	barnakő	timsó
				pénzverdei font		bécsi mázsa							
1	*Felsőbányai* kincstári nagy bánya	Szathmár	nagybányai	145.0372	1,680.4300	—	4,237.24	—	—	—	—	—	—
2	„ Bertalan alhübéres „	„	„	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
3	„ Czimbalom „	„	„	—	1.1890	—	—	—	—	—	—	—	—
4	„ Csuszó kis Andrásy felső „	„	„	—	6.4640	—	—	—	—	—	—	—	—
5	„ Dorottya „	„	„	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
6	„ El Mark „	„	„	7.2640	104.7120	—	491.44	—	—	—	—	—	—
7	„ „ Bonifácz „	„	„	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
8	„ „ Elisabeth felső függ. „	„	„	—	13.7010	—	—	—	—	—	—	—	—
9	„ „ Maria Magd. areale „	„	„	4.4170	18.7580	—	4.30	—	—	—	—	—	—
10	„ „ József kettős határ „	„	„	—	31.8760	—	5.24	—	—	—	—	—	—
11	„ „ Sárga or. (keleti) „	„	„	—	27.9440	—	13.12	—	—	—	—	—	—
12	„ „ „ occ. (nyugati) „	„	„	—	29.9800	—	—	—	—	—	—	—	—
13	„ „ Elis. két hárashatár „	„	„	—	5.8360	—	—	—	—	—	—	—	—
14	„ „ Mikl. és Károly „	„	„	—	352.6120	—	4.65	—	—	—	—	—	—
15	„ „ Elisabethanyatér „	„	„	—	8.4960	—	—	—	—	—	—	—	—
16	„ „ Enteresz sz. Hároms. „	„	„	—	62.3950	—	—	—	—	—	—	—	—
17	„ Felső-Alexander „	„	„	—	98.8180	—	—	—	—	—	—	—	—
18	„ Gezen-Demeter „	„	„	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
19	„ Gerlicze Alsó „	„	„	—	0.1680	—	—	—	—	—	—	—	—
20	„ „ Felső „	„	„	—	158.7110	—	—	—	—	—	—	—	—
21	„ Gizella „	„	„	—	0.6510	—	—	—	—	—	—	—	—
22	„ Hasadás or. irregular „	„	„	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
23	„ Jobbi Cornelia „	„	„	—	4.3030	—	—	—	—	—	—	—	—
24	„ „ II. „	„	„	—	22.9250	—	—	—	—	—	—	—	—
25	„ „ III. „	„	„	—	3.8450	—	—	—	—	—	—	—	—
26	„ „ IV. „	„	„	—	3.0640	—	1.84	—	—	—	—	—	—
27	„ „ V. „	„	„	—	24.8200	—	—	—	—	—	—	—	—
28	„ „ Márkus „	„	„	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
29	„ Kis Szalonás felső 48 sz. „	„	„	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
30	„ Katarina felső „	„	„	—	15.5990	—	—	—	—	—	—	—	—
31	„ „ alsó „	„	„	—	5.8220	—	—	—	—	—	—	—	—
32	„ Leppen Andraei alhüb. „	„	„	—	2.4890	—	—	—	—	—	—	—	—
33	„ „ sz. Mihály „	„	„	8.4380	25.3940	—	14.45	—	—	—	—	—	—
34	„ „ Éva „	„	„	—	50.9810	—	—	—	—	—	—	—	—
35	„ Laetare „	„	„	—	2.4970	—	—	—	—	—	—	—	—
36	„ Molnárschacht Franz de Paula „	„	„	2.3800	137.1890	—	98.51	—	—	—	—	—	—
37	„ „ Felső „	„	„	—	83.5890	—	—	—	—	—	—	—	—
38	„ „ merid. függ. „	„	„	—	22.9590	—	—	—	—	—	—	—	—
39	„ Maria Zell or. „	„	„	—	0.3080	—	—	—	—	—	—	—	—
40	„ „ „ estéli „	„	„	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
41	„ „ „ éjszaki függ. „	„	„	—	5.3570	—	—	—	—	—	—	—	—
42	„ Mélypat. János és Csuszó „	„	„	7.6160	124.1580	—	64.57	—	—	—	—	—	—
43	„ „ Rothmundi „	„	„	0.3990	158.8170	—	—	—	—	—	—	—	—
44	„ „ György „	„	„	—	24.8060	—	—	—	—	—	—	—	—
45	„ „ „ alsó függ. „	„	„	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
46	„ „ Bonaventura „	„	„	—	0.1990	—	—	—	—	—	—	—	—
47	„ „ Amadei „	„	„	—	64.7610	—	—	—	—	—	—	—	—
48	„ „ Sándor alsó or. függ. b.	„	„	—	5.3720	—	—	—	—	—	—	—	—
49	„ „ Andraei bánya	„	„	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
50	„ „ Francziska „	„	„	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
51	„ „ Adami „	„	„	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
52	„ „ „ éjszaki „	„	„	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
53	„ Oculi Baptista „	„	„	—	1.5250	—	—	—	—	—	—	—	—
54	„ „ „ közeg irreg. „	„	„	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

Tábla.

maranemüek mennyisége és ezek pénzértéke 1867-ben.

kén köszurok	Pénzérték	aranyos ezüstércz	ezüstércz	rézércz	ólomércz	aranyos mara	ezüstös m. rezes mara	ónos mara	vasércz barnakő	timkő	dárdany érez	köszurok	Pénzérték
b. m.	frt kr	bécsi mázsa.											frt kr
— —	211,654 62	537.52	—	—	1,096.81	40,725.18	— —	8,145.16	— —	—	16.10	—	123,142 76
— —	— —	—	—	—	—	—	— —	—	— —	—	—	—	— —
— —	53 50.5	—	32.14	—	—	—	— —	—	— —	—	—	—	14 30
— —	290 88	—	64.55	—	—	—	— —	—	— —	—	—	—	57 91.5
— —	— —	—	—	—	—	—	— —	—	— —	—	—	—	— —
— —	13,235 10	—	—	—	—	1,739.71	— —	983.10	— —	—	—	—	8,420 03.5
— —	— —	—	—	—	—	—	— —	—	— —	—	—	—	— —
— —	616 54.5	—	215.34	—	—	—	— —	—	— —	—	—	—	279 86
— —	3,852 58.5	—	—	—	—	1,114.88	— —	10	— —	—	—	—	2,339 91.5
— —	1,472 04	—	376.18	—	—	—	— —	—	— —	—	—	—	399 48.5
— —	1,344 60	—	517.63	—	—	—	— —	—	— —	—	—	—	783 56
— —	1,349 64	—	568.11	—	—	—	— —	—	— —	—	—	—	496 34.5
— —	262 62	—	120.09	—	—	—	— —	—	— —	—	—	—	93 86.5
— —	15,897 60	—	7,581.22	—	20.21	—	— —	—	— —	—	—	—	7,035 51.5
— —	382 32	—	75.60	—	—	—	— —	—	— —	—	—	—	151 33
— —	2,807 77.5	—	1,156.88	—	—	—	— —	—	— —	—	—	—	1,159 81.5
— —	4,446 81	—	795.46	—	—	—	— —	—	— —	—	—	—	2,725 26
— —	— —	—	—	—	—	—	— —	—	— —	—	—	—	— —
— —	7 56	—	1.82	—	—	—	— —	—	— —	—	—	—	1 54.5
— —	7,141 99.5	—	1,896.96	—	—	—	— —	—	— —	—	—	—	3,748 50.5
— —	29 29.5	—	5.58	—	—	—	— —	—	— —	—	—	—	14 45.5
— —	— —	—	—	—	—	—	— —	—	— —	—	—	—	— —
— —	193 63.5	—	54.87	—	—	—	— —	—	— —	—	—	—	73 76
— —	1,031 62.5	—	267.25	—	—	—	— —	—	— —	—	—	—	558 71
— —	173 02.5	—	92.46	—	—	—	— —	—	— —	—	—	—	61 34
— —	149 69.5	—	38.86	—	—	—	— —	—	— —	—	—	—	74 79.5
— —	1,116 90	—	327.22	—	—	—	— —	—	— —	—	—	—	538 26.5
— —	— —	—	—	—	—	—	— —	—	— —	—	—	—	— —
— —	— —	—	—	—	—	—	— —	—	— —	—	—	—	— —
— —	701 95.5	—	190.35	—	—	—	— —	—	— —	—	—	—	322 76
— —	261 99	—	109.20	—	—	—	— —	—	— —	—	—	—	104 16
— —	112 00.5	—	37.88	—	—	—	— —	—	— —	—	—	—	50 89
— —	6,936 93	—	5.82	—	—	1,419.22	— —	30	— —	—	—	—	4,602 43
— —	2,294 14.5	—	792.98	—	—	—	— —	—	— —	—	—	—	1,074 58.5
— —	112 36.5	—	66.13	—	—	—	— —	—	— —	—	—	—	36 98.5
— —	8,491 54.5	—	1,480.48	—	—	1,100.10	— —	240	— —	—	—	—	3,851 31
— —	3,761 41.5	—	1,482.73	—	—	—	— —	—	— —	—	—	—	1,551 90.5
— —	1,033 15.5	—	305.32	—	—	—	— —	—	— —	—	—	—	580 69.5
— —	13 86	—	3.36	—	—	—	— —	—	— —	—	—	—	3 76
— —	— —	—	3.62	—	—	—	— —	—	— —	—	—	—	39 21.5
— —	241 06.5	—	119.65	—	—	—	— —	—	— —	—	—	—	72 13.5
— —	11,205 09	—	96.23	—	—	2,145.50	— —	132.50	— —	—	—	—	6,979 88.5
— —	7,416 09	—	1,206.77	—	—	—	— —	—	— —	—	—	—	4,802 59.5
— —	1,116 27	—	349.98	—	—	—	— —	—	— —	—	—	—	514 52.5
— —	— —	—	—	—	—	—	— —	—	— —	—	—	—	— —
— —	8 95.5	—	3.11	—	—	—	— —	—	— —	—	—	—	3 05.5
— —	2,914 24.5	—	430.45	—	—	—	— —	—	— —	—	—	—	1,887 31.5
— —	241 74	—	39.63	—	—	—	— —	—	— —	—	—	—	144 81
— —	— —	—	—	—	—	—	— —	—	— —	—	—	—	— —
— —	— —	—	—	—	—	—	— —	—	— —	—	—	—	— —
— —	— —	—	6.33	—	—	—	— —	—	— —	—	—	—	— 81.5
— —	— —	—	—	—	—	—	— —	—	— —	—	—	—	— —
— —	68 62.5	—	20.90	—	—	—	— —	—	— —	—	—	—	33 60.5
— —	— —	—	—	—	—	—	— —	—	— —	—	—	—	— —

Kohl Könyvtár

Folyó szám	Bánya- és kohótelepek		Megye	Járás	arany	ezüst	réz	ólom	szín. ny. vas	önt. ny. vas	fekete köszén	barna	barnakő	timsó
					pénzverdei font		bécsi mázsa							
55	*Felsöbányai* Ökörbánya	bánya	Szatmár	nagy-bányai	11.3990	217.6700	—	—	—	—	—	—	—	—
56	„ Ökör Andrásy	„	„	„	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
57	„ Péter Pál	„	„	„	—	0.6720	—	1.39	—	—	—	—	—	—
58	„ Pokol Mihály	„	„	„	—	75.9820	—	—	—	—	—	—	—	—
59	„ Rogate felső	„	„	„	—	103.7320	—	—	—	—	—	—	—	—
60	„ „ alsó	„	„	„	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
61	„ Szalonás Viktoria	„	„	„	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
62	„ Tettő or. kettős határ	„	„	„	—	86.0330	—	—	—	—	—	—	—	—
63	„ Tettő Arnold alhűbéres	„	„	„	—	10.0050	—	0.66	—	—	—	—	—	—
64	„ „ Samuel	„	„	„	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
65	„ „ István regg.	„	„	„	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
66	„ „ oc. függ.	„	„	„	—	1.8470	—	—	—	—	—	—	—	—
67	„ Vont Demeter	„	„	„	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
68	„ „ belső Péter Deák	„	„	„	4.0530	349.3170	—	1,283.52	—	—	—	—	—	—
69	„ „ Clementi	„	„	„	—	0.4570	—	—	—	—	—	—	—	—
70	„ „ Nyisztor	„	„	„	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
71	„ „ külső Péter Deák	„	„	„	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
72	„ „ Lőrincz	„	„	„	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
73	„ „ Márton	„	„	„	2.4850	69.2780	—	79.32	—	—	—	—	—	—
74	„ „ Mihály	„	„	„	—	10.2220	—	0.12	—	—	—	—	—	—
75	„ Viktoria napitér	„	„	„	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
76	„ „ nyug. függ.	„	„	„	—	5.2110	—	—	—	—	—	—	—	—
77	„ Veronika	„	„	„	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
78	„ Valentini	„	„	„	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
79	„ alhűbéres szabadkutatások . . .	„	„	„	1.7840	633.2820	—	1.76	—	—	—	—	—	—
80	„ hegyeshegy sz. háromság . . .	„	„	„	0.0079	1.0970	—	—	—	—	—	—	—	—
81	„ Zavarospatak Máté	„	„	„	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
82	„ Sojor	„	„	„	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
83	*Herszai* borom. Károly	„	„	„	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
84	„ Alajos	„	„	„	—	2.7950	—	—	—	—	—	—	—	—
85	„ Bonae Spei	„	„	„	—	4.2000	—	—	—	—	—	—	—	—
86	„ Teréz	„	„	„	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
87	„ Kelemen	„	„	„	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
88	„ Urnap	„	„	„	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
89	„ Mindszent	„	„	„	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
90	„ Salán és Nepomuk	„	„	„	—	15.8660	—	—	—	—	—	—	—	—
91	„ Szt. Háromság	„	„	„	—	30.0000	—	—	—	—	—	—	—	—
92	„ József	„	„	„	—	118.5000	—	—	—	—	—	—	—	—
93	„ Uj-Ignatz	„	„	„	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
94	„ Groppa Joachim Anna . . .	„	„	„	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
95	„ „ „ Máté . . .	„	„	„	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
96	*Firiza* Francziska	„	„	„	0.8323	1.4667	—	—	—	—	—	—	—	—
97	„ István király	„	„	„	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
98	„ Nepomuk János	„	„	„	0.0645	0.0190	—	—	—	—	—	—	—	—
99	*Ravaszpataki* Zsigmond	„	„	„	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
100	„ János külmérték . . .	„	„	„	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
101	*Girotótfalvy* Szaszar külmérték . . .	„	„	„	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
102	*N.-bányai* kereszthegyi kincst. bányamű	„	„	„	134.7210	—	—	—	—	—	—	—	—	—
103	„ Fokhagymás József Antal	„	„	„	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
104	„ Veresvízi kincstári bányaösszlet	„	„	„	28.6910	2,095.5430	—	—	—	—	—	—	—	—
105	„ „ Evang. János . .	„	„	„	50.8611	53.9700	—	—	—	—	—	—	—	—
106	„ „ Calasancz József .	„	„	„	1.1442	8.3795	—	—	—	—	—	—	—	—
107	„ „ Boglyakö Ilona .	„	„	„	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
108	„ „ Lipót	„	„	„	—	0.9050	—	—	—	—	—	—	—	—
109	„ Zsigmond külmérték . . .	„	„	„	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
110	„ Istensegíts „ . . .	„	„	„	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
111	„ Bátor „ . . .	„	„	„	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
112	„ Szirty Ferenczféle lugozási int.	„	„	„	3.7583	758.8570	—	—	—	—	—	—	—	—

kén b.	kőszurok m.	Pénzérték frt	kr	Aranyos ezüstércz	ezüstércz	rézércz	ólomércz	aranyos mara	ezüstös mara	rezes mara	ónos mara	vasércz	barnakő	timkő	dárd. ércz	kőszurok	Pénzérték frt	kr
				bécsi mázsa.														
—	—	17,489	47.5	—	169.70	—	18	4,154.18	—	—	—	—	—	—	—	—	10,039	09
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	39	71	—	8.85	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	17	32.5
—	—	3,419	19	—	1,124.66	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2,948	22.5
—	—	4,667	94	—	805.25	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2,772	47.5
—	—	—	—	—	1.06	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	07.5
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	3,871	48.5	—	1,598.30	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1.568	35
—	—	454	00.5	—	157.84	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	194	67
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	83	11.5	—	42.96	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	26	14.5
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	27,799	32.5	—	52.39	—	—	3,497.32	—	—	1,566	—	—	—	—	—	20,052	20
—	—	20	56.5	—	8.75	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6	01
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	5,346	05.5	—	13.06	—	—	1,315.41	—	—	160	—	—	—	—	—	2,875	11.5
—	—	460	80	—	221.52	—	0.25	—	—	—	—	—	—	—	—	—	538	26.5
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	234	49.5	—	91.47	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	94	57.5
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	29,712	06	—	9,975.89	—	—	328.05	—	—	—	—	—	—	—	—	13,709	72
—	—	54	69.75	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	3.46	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	15	45
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	35.88	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	194	64
—	—	125	77.5	—	24.46	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	82	48
—	—	189	—	—	66.00	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	131	77
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	713	97	—	649.38	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1,749	38.5
—	—	1,350	—	—	400.00	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	700	—
—	—	5,332	50	—	649.37	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5,091	10
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	283.17	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	828	91
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	627	80.25	—	—	—	—	123.99	—	—	—	—	—	—	—	—	247	13
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	44	39.25	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	136,275	48	7,839.57	—	—	—	6,633.23	—	—	—	—	—	—	—	—	63,111	39
—	—	—	—	—	54.57	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	671	57
—	—	113,665	86	3,541.11	1,502.82	—	—	6,051.57	—	—	—	—	—	—	—	—	72,101	04.5
—	—	36,759	89.25	—	107.40	—	—	2,499.01	—	—	—	—	—	—	—	—	12,613	51
—	—	36,759	89.25	—	—	—	—	206.52	—	—	—	—	—	—	—	—	414	08.5
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	40	72.5	—	51.31	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	508	88
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	36,685	41.75	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

KSH Könyvtár

KÖZPONTI STATISZTIKAI HIVATAL KÖNYVTÁRA

Folyó szám	Bánya- és kohótelepek	Megye	Járás	arany	ezüst	réz	ólom	szánítendő nyers vas	öntött nyers vas	fekete kőszén	barna	barnakő	timsó	kén	kőszurok	Pénzérték	aranyos ezüstércz	ezüstércz	rézércz	ólomércz	aranyos mara	ezüstös mara	rezes mara	ónos mara	vasércz	barnakő	timkő	dárd. érez	kőszurok	Pénzérték
				pénzverdei font		bécsi mázsa								b. m.		frt kr	bécsi mázsa													frt kr
113	*Borpataki* Borzas Romlás	Szatmár	Nagybányai	7.0370	52.9550	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7,132 95	357.81	—	—	—	908.50	—	—	—	—	—	—	—	—	8,519 32.5
114	„ Sofia	„	„	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
115	„ Lipót	„	„	10.9210	13.7020	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7,988 26.5	30.07	—	—	—	574.50	—	—	—	—	—	—	—	—	2,091 98
116	„ Stanislaus	„	„	—	2.7010	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	121 54.5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	78 82
117	„ Miksa	„	„	28.2790	19.6700	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	19,973 47.5	—	—	—	—	812.70	—	—	—	—	—	—	—	—	4,050 26
118	*Láposbányai* Némethegy Rezső	„	„	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
119	„ Ulmasza három király	„	„	—	25.3490	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1,140 70.5	—	61.50	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	931 63
120	„ Fekete Imre	„	„	—	7.8780	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	354 51	—	78.21	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	277 45
121	„ „ Kisasszony	„	„	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
122	„ „ Antal	„	„	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
123	„ „ Szt.-György	„	„	0.1980	136.3100	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	30.18	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	101 17
124	„ „ Felső István	„	„	—	0.9000	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6,267 60	—	72.58	—	—	738.99	—	—	—	—	—	—	—	—	4,373 26
125	„ „ Ulmasza Julianna	„	„	—	10.1510	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	40 50	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	20 —
126	„ „ Mercu	„	„	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	456 79.5	—	18.27	—	—	—	24.37	—	—	—	—	—	—	—	349 56.5
127	„ Tüzespatak Ó Boldogasszony	„	„	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
128	„ „ Új „	„	„	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	58.80	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	203 30
129	„ Limpegye Márton	„	„	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
130	„ Nagylapusna Salvator	„	„	0.2691	0.1545	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
131	„ „ Istensegíts	„	„	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	188 59.5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
132	„ Sárgabánya	„	„	2.1722	8.7790	—	7.04	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
133	„ Kuptyora Josue	„	„	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1,922 44.5	16.16	—	—	14.25	200.30	—	—	28.08	—	—	—	—	—	616 48
134	„ Thyrza Mihály	„	„	2.4848	1.4208	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
135	*Miszbányai* Zglama József	„	„	5.9980	4.2630	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1,741 17.5	—	—	—	—	46.43	—	—	—	—	—	—	—	—	251 17
136	„ Alsó Antal	„	„	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4,240 48.5	—	—	—	—	172	—	—	—	—	—	—	—	—	352 27
137	„ Alsó- és Felső Kisasszony	„	„	2.7540	3.0900	333	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
138	„ Anna	„	„	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	18,148 50	—	—	3,512.88	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	9,839 88.5
139	„ Florian	„	„	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
140	„ Péter Pál	„	„	0.1528	1.4440	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
141	„ Máté	„	„	0.3453	0.1279	—	26.55	—	—	—	—	—	—	—	—	168 12	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	53 31.5
142	„ Nepomuk János	„	„	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	468 48.25	—	—	—	—	335.55	—	—	—	—	—	—	—	—	448 94
143	„ Mariasegíts	„	„	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
144	„ Ferencz	„	„	4.8720	23.4890	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
145	„ Keresztfeltalálás	„	„	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4,345 60.5	134.90	—	—	—	348.73	—	—	—	—	—	—	—	—	2,366 81
146	Sikárló Gerold	„	„	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
147	Illobai Hanno Jakab	„	„	1.5484	0.6164	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
148	„ Markupatak sz. József	„	„	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1,072 90.25	—	—	—	—	49.31	—	—	—	—	—	—	—	—	138 61
149	„ Bikszádi Teofil	„	„	10.2180	3.3770	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
150	Avas Mojzesfalvi vasmű	„	„	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7.049 11.5	483.30	—	—	—	125.59	—	—	—	—	—	—	—	—	6,683 95
151	Szabad kutatások	„	„	5.2641	30.3730	3.44	24.05	4000	350	—	—	—	—	—	—	10,450 —	—	—	—	—	—	—	—	—	2,000	—	—	—	—	100 —
152	Kincstári kémleházak	„	„	1.1386	35.7930	1.70	93.27	—	—	—	—	—	—	—	—	5,279 29.25	375.71	1.24	239.47	63.53	86.50	—	—	37.97	—	—	—	—	—	1,328 60.5
153	*Kapnikbányai* Róta Anna Miklós	Kővár vidék	Vaádi	42.1188	64.0407	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3,207 85	69.77	48.87	94.40	—	120.14	—	—	102.04	—	—	—	—	—	2,081 91.5
154	„ Regina	„	„	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	31,312 02	—	—	—	—	4,117.14	—	—	—	—	—	—	—	—	17,501 97.5
155	„ kincstári bányamű	„	„	38.6580	3,007.9060	241.49	4135.75	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
156	„ Miklós külmérték	„	„	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	201,399 32.5	2,083.45	—	—	2,591.39	21,173.60	—	—	5,521.28	—	—	—	—	—	138,386 11.5
157	*Poduruoji* kincstári vasmű	Mármaros	Kászói	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
158	*Budfalvy* Zsarampo Anna Ilona	„	„	2.5033	0.7490	—	9.71	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
159	„ István Anna Mária	„	„	3.6516	1.1280	10.20	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1,810 82.25	—	—	—	—	882.87	—	—	—	1,300.00	—	—	—	—	1,800 17.5
160	„ Onczapataki kereszt. sz. János	„	„	2.7887	10.7690	16.01	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3,541 36
161	„ Totos Miklós	„	„	—	—	38.28	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	829.19	—	—	44.23	—	—	—	—	—	4,922 05
162	*Borsabányai* Anna és Secokapra Viktoria	„	felső	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2,607 39	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
163	„ Guraboji bányamű	„	„	11.6000	216.0000	710.31	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2,511 06.75	—	—	—	—	524.93	—	—	—	—	—	—	—	—	876 71
164	„ Trojagai „	„	„	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1,856 58	—	—	639.10	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1,856 58
165	„ Seco István	„	„	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	53,084 82	148.88	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	52,000 —
166	*Batizai* Mária segíts	„	„	1.2180	5.0230	—	33.04	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	47,537	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
167	*Viski* József	„	Huszti	—	1.1650	—	3.70	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
168	*Fejérpataki* kincstári vasmű	„	Szigeti	—	—	—	—	5925	3209.35	—	—	—	—	—	—	1,345 54.5	—	—	—	—	15.73	217.16	—	49.02	—	—	—	—	—	597 04
169	*Dolha-Rókamezői* vasmű	Bereg	Felvid	—	—	—	—	2365.95	337.70	—	—	—	—	—	—	77 71.5	—	1.07	—	8.81	—	—	—	—	—	—	—	—	—	47 99
170	Gróf Schönborn Ervin vasművei	„	„	—	—	—	—	4726.90	574.02	—	—	—	5000	—	—	33,821 75	—	—	—	—	—	—	—	—	28,087	—	—	—	—	5,055 66
171	*N.-Muzsalyi* gr. Károlyi György timsógyár	„	„	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1800	—	—	11,160 61	—	—	—	—	—	—	—	—	22,165	—	—	—	—	4,228 57
172	„ Zsigmond timkő külmérték	„	„	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	43,550 80	—	—	—	—	—	—	—	—	20,932	—	35,000	—	—	13,983 —
																9,000 —	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	18,000	—	—	9,000 —
																— —	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	— —

Könyvtár

Folyó szám	Bánya- és kohótelepek	Megye	Járás	arany	ezüst	réz	ólom	színtelendő nyers vas	öntött nyers vas	fekete kőszén	barna kőszén	barnakő	timsó
				pénzverdei font		b é c s i m á z s a							
173	*Soósujfalvi* Sándor és Julianna	Ugocsa	Tiszántúli	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
174	*Tiszakirvai* János	„		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
175	*Turczi* Sz.-Imre	„	„	—	439.4000	—	—	—	—	—	—	—	—
176	„ Bonae Spei	„	„	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
177	„ Maria Jezera	„	„	0.0960	7.2010	—	9.81	—	—	—	—	—	—
178	„ Sz.-Kereszt	„	„	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
179	Petroszai vasmü	Bihar	Belényesi	—	—	—	—	752	354	—	—	—	—
180	*Vaskohi* „	„	„	—	—	—	—	2,645	1,12 1.50	—	—	—	—
181	Ágoston kőszénbányatelek	„	Szalontai	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
182	*Bodonospataki* Antonia Ferencz kőszurok bánya	„	Érmelléki	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
183	*Tatarosi* Otto-Emil, Gustáv és Nádor b	„	N.-Váradi	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
184	*Boros-Sebesi* vasmű	Arad	Borosjenöi	—	—	—	—	24,019	—	—	—	2,035	—
185	*Uj-Déznai* „	„	„	—	—	—	—	4,436	—	—	—	500	—
186	*Zimbrói* „	„	„	—	—	—	—	—	—	—	—	500	—
187	*Ravnai* Ilona	„	„	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
188	Roszthorn József-féle vasbányák	„	„	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
189	Szabad kutatások	„	„	—	—	—	—	—	—	—	—	200	—
190	*Duppepiatrai* György	Zaránd	Brádi	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
191	*Staniszsai* Sz.-János	„	„	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
192	„ József	„	„	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
193	„ Borbála	„	„	0.0700	0.0200	—	—	—	—	—	—	—	—
194	„ Simon	„	„	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
195	„ József (fikkera)	„	„	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
196	„ Borbála és Miklós	„	„	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
197	„ Miklós (Malicza)	„	„	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
198	„ „ (Krucsebaj)	„	„	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
199	„ Lázár Orbestyilor	„	„	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
200	„ Mária	„	„	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
201	„ György	„	„	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
202	„ Sz. Péter	„	„	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
203	„ „ Miklós	„	„	0.4000	0.1000	—	—	—	—	—	—	—	—
204	„ „ Háromság	„	„	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
205	„ „ Miklós	„	„	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
206	Kristyori Márton	„	„	1.2400	0.3100	—	—	—	—	—	—	—	—
207	„ Ferencz	„	„	0.1200	0.0600	—	—	—	—	—	—	—	—
208	„ György	„	„	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
209	„ Vale arszuluj bányamü	„	„	0.2500	0.0800	—	—	—	—	—	—	—	—
210	Zdraholz Evang. János	„	Bojczai	5.0600	—	—	—	—	—	—	—	—	—
211	*Felső Lunkói* három király	„	„	0.6000	—	—	—	—	—	—	—	—	—
212	*Bukuresti* Bunavestire	„	„	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
213	„ Sz.-Miklós	„	„	0.0500	0.0250	—	—	—	—	—	—	—	—
214	Kurety „	„	„	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
215	*Rudai* Tivadar	„	„	0.1320	0.0640	—	—	—	—	—	—	—	—
216	„ 12 Apostol	„	„	103.3304	87.9396	—	—	—	—	—	—	—	—
217	„ Mihály	„	„	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
218	Herczegány Mária	„	„	0.5780	5.5000	—	—	—	—	—	—	—	—
219	„ Miklós	„	„	0.2260	0.1040	—	—	—	—	—	—	—	—
220	„ Sz. „	„	„	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
221	„ „ Péter	„	„	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
222	„ Bunavestire	„	„	0.0720	1.0500	—	—	—	—	—	—	—	—
223	„ Nepomuk János	„	„	0.0500	0.0300	—	—	—	—	—	—	—	—
224	Draikai Ferencz	„	„	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
225	Szfregyel öt Herczeg	„	„	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
226	„ Mária	„	„	0.1200	0.0620	—	—	—	—	—	—	—	—
227	„ Ó Miklós	„	„	0.2400	0.1300	—	—	—	—	—	—	—	—
228	„ Uj „	„	„	0.2250	0 1400	—	—	—	—	—	—	—	—
229	„ Borbála	„	„	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
230	„ László	„	„	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
231	„ András	„	„	0.0200	—	—	—	—	—	—	—	—	—
232	„ Mihály	„	„	0.2500	—	—	—	—	—	—	—	—	—

kén kőszurok	Pénzérték		aranyos ezüstérez	ezüstérez	rézérez	ólomérez	aranyos mara	ezüstös mara	rezes mara	ónos mara	vasérez	barnakő	timkő	dárd. érez	kőszurok	Pénzérték	
b. m.	frt	kr	b é c s i m á z s a													frt	kr
— —	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1,202	—	—	—	—	120	—
— —	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
— —	19,773	—	—	7,827	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4,192	85
— —	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
— —	477	13.5	—	—	—	8.47	162.21	—	—	20.21	—	—	—	—	—	199	65
— —	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
— —	4,036	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4,200	—	—	—	—	1,328	—
— —	12,240	—	—	—	—	—	—	—	—	—	24,152	—	—	—	—	4,830	40
— —	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
— 200	60	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	200	60	—
— 20	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	20	6	—
— —	51,294	80	—	—	—	—	—	—	—	—	35,718	2035.50	—	—	—	10,400	40
— —	14,503	—	—	—	—	—	—	—	—	—	24,000	500	—	—	—	6,000	—
— —	1,500	—	—	—	—	—	—	—	—	—	200	500	—	—	—	1,525	—
— —	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
— —	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1,000	—	—	—	—	70	—
— —	200	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	200	—	—	—	200	—
— —	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
— —	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
— —	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
— —	48	15	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
— —	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
— —	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
— —	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
— —	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
— —	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
— —	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
— —	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
— —	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
— —	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
— —	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
— —	274	50	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
— —	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
— —	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
— —	850	95	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
— —	83	70	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
— —	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
— —	172	35	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
— —	3.820	50	—	—	—	—	162.42	—	—	—	—	—	—	—	—	149	17
— —	405	—	—	—	—	—	12.28	—	—	—	—	—	—	—	—	43	07
— —	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
— —	34	87.50	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
— —	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
— —	91	98	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
— —	73,705	30	—	—	—	—	3,285	—	—	—	—	—	—	—	—	4,050	92
— —	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
— —	637	65	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
— —	157	23	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
— —	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
— —	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
— —	95	85	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
— —	35	10	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
— —	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
— —	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
— —	83	79	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
— —	167	85	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
— —	158	17.5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
— —	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
— —	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
— —	13	50	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
— —	168	75	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

Könyvtár

Folyó szám	Bánya- és kohótelepek	Megye	Járás	arany	ezüst	réz	ólom	színitendő nyers vas	öntött nyers vas	fekete kőszén	barna kőszén	barna kő	timsó
				pénzverdei font		bécsi mázsa							
233	*Boiczai* Rezső	Zaránd	Bojczai	33.1717	40.1251	—	2.82	—	—	—	—	—	—
234	Tresztia Anna Ferencz	„	„	0.9120	0.3040	—	—	—	—	—	—	—	—
235	Kajanelli Borbála	„	„	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
236	„ Eszter	„	„	1.2240	0.7460	—	—	—	—	—	—	—	—
237	„ Simon et Juda	„	„	0.1200	3.0000	—	—	—	—	—	—	—	—
238	„ Tivadar	„	„	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
239	*Szelistyei* Miksa	„	„	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
240	*Czebei* Sarlós Boldogasszony	„	Körösbányai	0.5600	—	—	—	—	—	—	—	—	—
241	„ Szerbaszka	„	„	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
242	„ Demeter	„	„	0.0350	—	—	—	—	—	—	—	—	—
243	„ Sz. János	„	„	0.0050	—	—	—	—	—	—	—	—	—
244	„ Bunavestire	„	„	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
245	„ Péter la kimp	„	„	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
246	„ Boldogasszony és Sz. Háromság	„	„	0.2080	0.0420	—	—	—	—	—	—	—	—
247	„ István la tufe	„	„	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
248	Karátsi István	„	„	0.2160	0.0720	—	—	—	—	—	—	—	—
249	Prihodesti Lajos	„	Halmágyi	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
250	Kazanyesti Mária	„	„	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
251	„ Sz. kereszt	„	„	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Főösszeg	—	—	751.7243	13,332.1942	1,328.22	10,674.08	48,869.85	5,949.57	—	—	3,235.00	6,800.00

kén bécsi mázsa	kőszurok bécsi mázsa	Pénzérték forint	Pénzérték kr.	aranyos ezüst érez	ezüstérez	rézérez	ólomérez	aranyos mara	ezüstös mara	rezes mara	ónos mara	vasérez	barnakő	timkő	dárdanyérez	kőszurok	Pénzérték forint	Pénzérték kr.
				b é c s i m á z s a														
—	—	24,230	36.75	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	629	28	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	859	77	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	216	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	378	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	23	32.5	48	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	60	24
—	—	3	37.5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	60	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	60	—
—	—	142	29	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	1,200	—	—	—	—	—	—	—	—	600	—
—	—	149	04	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
146.88	22.0	1,448,084	20.5	15,585.37	47,245.01	52,022.85	3,821.72	109,948.49	241.53	—	17,069.59	164,956	3,235.50	53,000	16.10	220	725,084	89

KSH Könyvtár

V.

Az oraviczai m. kir. bányakapitányság.

Az 1863-ra vonatkozó jelentésből.

A) Általános megjegyzések. A kapitányság területéhez tartozó megyékben a bányamívelés 1863-ban inkább pangást és hanyatlást mutatott, mintsem gyarapodást, csakis a szinitendő nyersvas termelése növekedett némileg. Az ez évi rendkivüli nagy szárazság az egész országban a termelés minden ágaira igen károsan hatott, részint az által, hogy a vízi erő használatára utalt termelést csaknem egészen megakasztotta, részint pedig az által, hogy a nagy inség következtében minden termelék és gyártmány fogyasztását csökkentette. De azon általános okhoz az oraviczai bányakapitányság területén más körülmények is járultak, melyek a bányászat fejlődésére már évek óta károsan hatnak. E körülmények közé különösen az tartozik, hogy az e kerületben volt kincstári bányákat és kohókat az úgynevezett cs. k. szabadalmazott osztrák állami vasúttársaság szerezte meg, mely eddigelé minden gondját csak birtokainak kiegészítésére és kikerekítésére fordította. E czélját, úgy látszik, most már kelletén túl is elérte, s oda jutott, hol a bányászkodás belterjessége koránt sincs arányban a bányabirtok kiterjedésével. Nem is remélhető, hogy nemsokára kedvezőbb viszonyok fognak beállani. Csak a kőszén és vas termelése gyarapodhatik, mely az e kerületbeli bányatermelésnek már is 93%-kát teszi; a többi ásványok kiaknázása már évek óta csökkenőben van, s alig fog egyhamar emelkedni.

Az őrvidéken a bányamívelési viszonyok kedvezőbbek voltak. Nem csak a vastermelés növekedett, hanem a kőszén és chromércz termelése is jókora lendületet vett. A 14. számu végezred területén volt kincstári szénbányák, melyek azelőtt haszonbérbe voltak adva, a haszonbérlőknek méltányos feltételek mellett örök áron eladattak

B) A szabad kutatások száma, s az adományozott vájna- és kültelkek kiterjedése. A szabad kutatások száma 1863-ban is nagyon csökkent, s az év végén alig tett többet, mint tíz százalékát az 1859-ki számnak. E csökkenést kétségkivül a szabad kutatásokra vetett tulságos adó okozta nagy részben.

Az adományozott vájnatelkek kiterjedése a megyékben 401,408 □ öllel, vagyis 4.4%-kal növekedett, de ez csak onnan van, hogy a támadt perlekedések következtében oly adományok, melyek már nehány év előtt keltek vala, csak most igtattattak be. Különben a vájnatelkek kiterjedése a megyékben inkább csökkent, mintsem növekedett. Az összes telkeknek 91.46%-ka az emlitett társaság birtokában van. — Az őrvidéken a vájnatelkek kiterjedése a Berzaszka melletti kőszén- s a chromércz-telepeket tárgyazó új adományozások által növekedett.

C) Üzleti készülékek. Ezekre nézve a kapitányság területén 1863-ban semmi lényeges változás nem fordúlt elő.

D) A bányamunkások száma és sérülései. A munkások száma a megyékben 41%-kal csökkent, részint annak következtén, hogy némely vas- és szénbányákban a munkások száma leszállíttatott, részint pedig annak következtén, hogy az aninai olvaszdában az alig megindúlt üzlet félbeszakadt. Az őrvidéken a bányamunkások száma 10%-kal szaporodott.

A munkások könnyü és súlyos sérülései 1863-ban kevesbedtek. A súlyos sérülések 10 esetben kőleválás, 7 esetben bukás, 4 esetben metsző szerszámok által okoztattak. A halálos sérüléseket illetőleg 5 ember az oraviczai arany- és rézbányában támadt égőlég meggyuladása következtén rögtön meghalt, 3 ember pedig más bányákban életett meg kőtömegek lezuhanása által.

E) A bányatársládák. A zsidóvári vasbánya-társulat bányatársládájának vagyona mindinkább gyarapodik; a cs. k. szab. osztrák állami vasúttársaság 1859—1860-ban általános nyugdíjazási és segélyezési intézetet állított fel, s azóta az azon társaság terjedelmes bánya- és kohótelepein való bányatársládákra a bányakapitányság semmi befolyást sem gyakorol. Az őrvidéken csak a brassói bánya- és kohó-társulatnak van bányatársládája, és pedig Ruszkabányán, de annak vagyona is a kedvezőtlen viszonyok miatt mindinkább fogy.

F) A termelési viszonyok. Az oraviczai és stájerlaki vasbányákban a munkások száma tetemesen leszállíttatott, részint azért, mivel az aninai vasmütelepen felállított új kók-olvasztók üzletét mütani akadályok gátolták, részint azért, mivel az előbbi évekből maradt készlet aránytalanul nagy, s végre részint azért is, mivel a stájerlaki szén-vaskőtelepek csekély tartalmuak és kiaknázásuk igen költséges. Pedig épen ezek miatt állíták fel nagy költséggel az aninai vaskohót. Ha az oraviczai és stájerlaki bányákból nyert 310,886 mázsa vaskő pénzértékét, mely 120,196.21 ftot tesz, a kapitányság megyei részén való bányatermelésének pénzértékéhez hozzá számítjuk, úgy találjuk, hogy az 4.4%-kal nagyobb, mint az 1862-dik évi bányatermelés pénzértéke. De miután az aninai olvasztók az egész év alatt szüneteltek, s azon vaskövekből nyerendő nyers vas a következő években fog számbavétetni, azért az aninai olvasztók számára termelt vaskövet ki kell a számból hagyni, s e szerint a bányatermelés összes pénzértéke csak 1.668,588 frt 64 kr, azaz 2.7%-kal kisebb, mint 1862-ben. Az állami vasúttársaság resiczai, dognácskai és bogsáni kohótelepein 2, sőt 4 annyi nyers vas termeltetett, mint az előbbi évben, de a többi bányatermékek mennyisége csaknem mindenütt kisebb volt; a kőszén és vaskéneg termelése (a vaskéneg a moldovai kénsavgyár számára állíttatik elő) már évek óta csaknem egyforma. Hogy egészben véve a bányatermelés pénzértéke csökkent, onnan is van, mivel a két főtermény ára, t. i. a nyers vasé és kőszéné 13.2 s illetőleg 6%-kal leszállt. Az arany, ezüst, réz, ólom és ólomgelét termelése a 9 év óta, mióta t. i. az állami vasúttársaság a bányákat bírja egy évben sem volt oly csekély, mint 1863-ban. Igaz, ennek oka a nagy szárazság volt, melynek következtén a zúzók- és kohókban az évnek nagy része alatt minden üzlet megszünt. Mindazáltal figyelemre méltó tény az, hogy míg a bányakapitányság területén, beleértve az őrvidéket is, az összes bányatermelés pénzértéke 1855-től 1863-ig 12¾ százalékkal növekedett, addig az egész összeg aránylagos részletében a vas és kőszén s másfelől az arany, ezüst, réz, ólom, dárdany és barnakő pénzértéki mennyiségére nézve nagy változás történt. T. i. 1855-ben a vas és kőszén a bányatermelés összes pénzértékének csak valamivel több mint 75 százalékát tette, ellenben 1863-ban ezen százalék már több mint 93-ra emelkedett. Az említett fémek termelésére nézve 1860 volt a legkedvezőbb esztendő.

1863-ban a kapitányság megyei területén a bányatermelés összes pénzértékéből esett :

a szinitendő nyers vasra	46.968	százalék,
az öntött nyers vasra	7.760	„
a kőszénre	38.328	„
a rézre	3.663	„
a rézgáliczra	2.342	„
az aranyra	0.302	„
az ezüstre	0.271	„
a vaskénegre	0.280	„
az ólomgelétre	0.082	„
összesen	99.996	„

A kiaknázott érczek, kivevén az Oravicza és Resicza környékein előállított 310,886 mázsa vaskövet s a Krassó megyében előállított 1,616.77 mázsa ólomérczet, még ugyancsak az 1863-diki évben kiolvasztattak.

Általában véve megjegyzendő, hogy a vasúttársaság vastermelése tetemesen növekedett, noha a vas ára csökkent; a kőszéntermelés is ugyanaz maradt az ár csökkenése mellett, de a többi ásványok és fémek termelése nagyon csökkent. A zsidóvári és brassói bányatársulatok vasműtelepeinek termelése is csökkent, a volt kisebb bányatársulatok pedig egészen megszüntek.

A kapitányság őrvidéki területén a bányatermelés pénzértéke 1863-ban 8.7%-kal növekedett; ez leginkább annak tulajdonítandó, hogy a kőszén termelése és ára is emelkedett; vasból is több állíttatott elő, de ára leszállt, az ólom- és chromtermelés pedig némileg csökkent.

Az év folytában az orsovai század területén új kőszén- s a berzaszkai század területén új barnaszén-bányákat kezdtek mívelni, de az ottani szén csekély kelendősége miatt azon bányák felvirágzása nem igen remélhető. Az összes bányatermelés pénzértékéből esett :

a kőszénre	32.4507	százalék
a barnaszénre	0.0260	„
az öntött nyers vasra	32.0500	„
a szinitendő nyers vasra	30.9418	„
a chromérczre	3.7400	„
az ólomérczre	0.8000	„
összesen	100.0000	„

Megemlítendő, hogy a brassói bánya- és kohótársulat ruszkiczai telepein az ezüst, ólom és réz termelése már évek óta egészen megszünt.

Az 1864-re vonatkozó jelentésből.

A) Szabad kutatások s az adományozott bányatelkek kiterjedése. A kapitányság megyei területén a szabad kutatások száma 1863 nov. 1-jétől 1864 deczember végéig összesen 24-el, vagyis több mint 28%-kal fogyott. Ellenben az őrvidéken a szabad kutatások 25%-kal szaporodtak. Az őrvidéken még inkább emelkednék a bányászat, ha bányamunkásokban nem volna oly nagy a hiány.

Az 1863-diki inséges év következményei még 1864-ben is érezhetők voltak,

mind a bányatelkek kiterjedésére, mind a termelés eredményére nézve. A kis bányabirtokosok közől sokan felhagytak a bányamíveléssel, s így a bányabirtokosok száma nagyon csökkent. A kapitányság megyei területén az adományozott bányatelkek kiterjedése is tetemesen fogyott a 14 hónap alatt. Ez különösen annak következménye, hogy az állami vasúttársaság számos vaskő- és szénbányának mívelteté-sével felhagyott. A társaság összes adományozott bányabirtoka 4.278,893 □ öllel csökkent, s az év végén volt bányabirtoka a kapitányság megyei területén adományozott összes bányatelkek kiterjedésének 87%-kát tette. Az adományozott területekből esett :

a szászkai járásra	13.82	százalék,
az oraviczai „	23.77	„
a krassói „	17.91	„
a prebuli „	2.69	„
a resiczai „	35.69	„
a temesi „	2.89	„
a kossovai „	1.83	„
a lippai „	0.34	„
a rumai „	1.02	„

Tehát az oraviczai és resiczai járásokra, melyekben leginkább kőszénbányák vannak, az adományozott területnek több mint fele esik. Az összes kőszénbányákra 59, a vaskőbányákra 22, a többi ásványokra 15, s végre az aranyra és ezüstre csak 0.6% esik.

Az őrvidéken az adományozott telkekre nézve lényeges változás nem történt.

B) Üzleti készülékek. Az üzleti készülékeket illetőleg a kapitányság megyei területén a szállító vaspályák hossza 576 öllel növekedett, a fapályák hossza pedig 73 öllel csökkent. A szállító pályák öregbedése annak tulajdonítandó, hogy a Ferencz József császárról nevezett öröktárna, melyet 1852-ben még a kincstár kezdett építtetni, a cs. k. szabadalmazott állami vasúttársaság által 1864 folytában teljesen elkészült. Az öröktárna mind az ásványok kiszállítására, mind a víz levezetésére, mind végre a lég közlekedésére szolgál. Hossza 1,228 öl; torkolatától kezdve a szállító vaspálya még 330 ölnyire tovább vitetett, még pedig a Berzava folyón át a resiczai kavarókemenczéig.

Az értékítési műhelyek száma is növekedett. Nevezetesen az említett társaság Dognácskán egy zúzdát állított fel 12 nyílvassal, továbbá egy új értékesítési műhelyet egy hengerpárral, egy zöcskölő gépet (Siebsetzmaschine) egy közönséges s két folytonosan működő lökszérrel, két forgó szérrel s egy csavardobbal.

Az őrvidéken az üzleti készülékekre nézve alig történt valami változás, csakhogy a szállító pályák hossza ismét 633 öllel csökkent.

C) A munkások száma és sérülései. A szorosan vett bányamunkások száma 1863 november 1-jétől 1864 oktober végéig a kapitányság megyei területén 2,563-ra emelkedett, s e számból 56.22% a kőszén-, 20% a vaskőbányákra esett. — A munkások száma tehát az előbbi évhez képest 13.3 százalékkal növekedett; de az 1862-diki létszámhoz képest 32.7, a legközelebb elmúlt 10 évi átlaghoz képest 10, s a legközelebb elmúlt 5 évi átlaghoz képest, — mellőzve t. i. az abnormis 1863-diki évet — 12 százalékkal kisebb. Hogy több bányamunkás nem szükségeltetett, annak oka részint a kőszén csekélyebb termelésében, részint az előbbi évekről maradt s még nem

KSH Könyvtár

értékesített vaskövek és más érczek nagy készletében, részint végre abban is keresendő, hogy a telepek kellő feltárása s a bányamunkások begyakorlása következtében egy-egy bányamunkás most többet képes termelni, mint az előtt. — A bányamunkások száma november és deczember alatt ismét csökkent, jóllehet csak 2.8 százalékkal.

Az őrvidéken különösen a női és gyermek munkások száma fogyott, november és deczember alatt a férfimunkásoké is.

Halálos sérülési eset 8 fordúlt elő, még pedig 5 ember a Szekuli bányavidéken Resiczánál történt léglobbanás következtében. Két ember a bányalég meggyuladása folytán nehány ölnyi távolságra sodortatott s rögtön megöletett, három ember pedig a kilobbanás által annyira megsérült, hogy nehány nap múlva meghalt. Az állami vasúttársaság a Herglotzféle beszögellést (enclavét) megvette; most már új légjárókat építhet s élénkebb léghúzást eszközölhet, s ez által elejét veheti a kilobbanások ismétlődésének. — A többi halálos esetek közől egy a bányatetőnek beszakadása, egy az aknába való bukás, egy a bányavízbe való fulás által okoztatott. — Súlyos sérülés 23 fordúlt elő, még pedig 9 törés a kőzet leválása, 4 zúzás és 6 égetés gyúló lég kilobbanása, továbbá egy-egy sebesülés kőrepesztés, marás, érczszoritó eszköz s aknába való bukás által. Minden 1000 munkásra 32 könnyü, 8.9 súlyos és 3 halálos sérülés esett.

D) A termelési viszonyok. A bányakapitányság megyei területén az 1864-diki bányatermelés általán véve gyarapodást mutat, csak a kőszéntermelés csökkent 91,947 mázsával, azaz 4.05%-kal. A gyarapodás különösen az arany, ezüst és réz termelésében volt tapasztalható, mert e fémekből már évek óta nem állíttatott elő annyi, mint 1864-ben. Ez örvendetes jelenség ugyan, mégis alig kecsegtethetjük magunkat azon reménynyel, hogy az ide való három megyében az említett fémek, s különösen a réz termelése állandón növekedni fog. A réz ára a múlt években meglehetősen emelkedett: mázsájának ára 1855-ben 60, 1858-ban 65, 1862-ben 68, 1863-ban 78 s 1864-ben ismét 68 frt volt, mégis a réztermelés pénzértéke a három megye összes bányatermelésének pénzértékéhez képest aránylag mind csekélyebb lett, mint ez a következő egybeállításból kitetszik:

Termény	Közigazgatási évek									
	1855	1856	1857	1858	1859	1860	1861	1862	1863	1864
	az összes bányatermelés pénzértékének százalékai									
Arany	3.67	1.884	2 68	1.92	0.32	0.88	0.91	1 300	0.302	0.98
Ezüst	1.206	1.126	0.90	1.209	1 109	1.59	1.96	0.89	0.271	1.70
Réz	19.93	16.52	15.79	12.16	7 66	14.70	5.27	4.25	3.663	8.81
Ólomércz, ólom, ólomgelét	0.84	0.406	0.57	0 62	0.95	0 48	0.84	0.32	0.082	0.50
Szinítendő nyers vas	30.79	37.95	42 45	40.35	49.94	44 12	42.47	35.02	46.968	52.51
Öntött nyers vas	3.90	6.32	12.51	15.53	12.402	0.11	8.15	13.64	7.760	6.00
Fekete s barna kőszén	39.61	35.75	25.10	28·19	27.39	29.04	35 04	41.23	38.328	26.74
Dárdany	—	0.01	—	—	—	—	—	—	—	—
Vaskéneg	—	—	—	—	0.34	—	0.10	0.22	0.280	0.26
Barnakő	—	—	—	—	—	0.09	—	—	—	—
Rézgálicz	—	—	—	—	—	—	5.20	3.40	2.342	2.08

Ugyanazon közigazgatási években a három megye bányatermelésének összes pénzértéke a következő volt:

Év	A bányatermelés pénzértéke	Év	A bányatermelés pénzértéke
1855	1.252,454 frt	1860	1.707,740 frt
1856	1.188,775 „	1861	1.223,515 „
1857	1.128,106 „	1862	1.612,626 „
1858	1.235,085 „	1863	1.568,558 „
1859	1.565,738 „	1864	1.718,357 „

Hogy a réztermelés e bányakapitányság területén mindinkább csökken, annak sokféle okai vannak. Fő okai ezek: az itteni bányák többnyire kéneges rézérezeinek szegénysége; általában az érintkezési képződmények telepeinek szakadékossága; a munkabérek s a gárdolófa árának emelkedése. Végre azelőtt, midőn a bányák többnyire kis társulatok, sőt egyes bányamunkások birtokában voltak, a rájok fordított üzleti tőke nagyobb volt, mint most, midőn az állami vasúttársaság bírja, mely a fémbányák míveltetését mindinkább megszorítja, elhanyagolja.

A vastermelés csaknem szabályszerűn és folytonosan növekedik, mindazáltal még most sincs arányban a bányák és kohók termelési képességével. A vasnak még mindig csekély kelendősége van s ára ismét lejebb ment.

Megemlítendő még, hogy az új-moldovai kénsavgyárban, mely az állami vasúttársaság birtokában van, 4,327 mázsa kénsav állíttatott elő, s hogy ennek pénzértéke, 12.979 frt 98 kr., nem számíttatott a bányatermelés pénzértékéhez, mert ebben már benne foglaltatik a vaskénegek péuzértéke, melyekből a kénsav gyártatott. A stájerlaki pároló kohóban 10,615.23 mázsa palaolaj állíttatott elő, s ennek pénzértéke 69,388 frt 99 kr.

Az őrvideken a bányatermelés 1864-ben általán véve kisebb volt, mint az előbbi években; a termények árai is leszálltak.

Az 1865-re vonatkozó jelentésből.

A) Általános észrevételek. Azon általános körülményeken és tényezőkön kivül, melyek hazánkban a bányászat emelkedését előmozdítják vagy hátráltatják, az oraviczai kapitányság területén különösen még két más körülmény hat károsan a bányászat fejlődésére; t. i. a kerület földirati fekvése s azon körülmény, hogy majdnem az egész bányabirtok egyetlen egy birtokosnak, a szabad. cs. k. állami vasúttársaságnak kezében van egyesítve.

A Magyarország legdélkeletibb sarkán levő oraviczai bányakerület kelet és dél felől az iparilag még csekély mértékben kifejlődött aldunai fejpelemségekkel határos, s az oda való forgalom az ország fő vízi útja, a Duna által közvetíttetik. Azon tartományok szükséglete a bányatermékekre nézve évről évre növekedik ugyan, mégis azoknak kivitele a Dunán lefelé még mindig nagyon csekély. Ennek oka részint abban keresendő, hogy az angol kőszénnel és vassal bajosan lehet versenyezni, mert az angol hajók azt felette csekély vitelbér mellett szállítják azon tartományokba, melyekből viszfuvarúl gabnát visznek ki; részint pedig abban is, hogy az említett tartományok közigazgatási és törvénykezési viszonyai még hiányosak és nincsenek kellőleg megszilárdítva; de végre s kiváló mértékben az is annak oka, hogy a cs. k. szabad. Dunai gőzhajózási társaság vitelbérei tulságosan magasak. Pedig az oraviczai bányakerület bányaipari fejlődésének érdeke sürgetőn követeli, hogy az aldunai tartományokban számára kinálkozó piacz hazánknak biztosittassék.

A kapitányság területébe eső őrvidék bányavidéke a Duna mellett elnyúló, mint-

egy 4 mfld széles, hegyes övet képez, mely Ó-Orsovánál az oláhországi határ mentén éjszakra kanyarodik. Azon vidéken levő bányák, a már régibb idő óta létező ruszkiczai vaskő- és ólombányákon kivül, még csak kezdetleges állapotban vannak, s a jövendő feladata, hogy az azon vidék gyomrában levő kincsek napvilágra hozassanak és értékesíttessenek. Különösen számos kőszén- és barnaszéntelepek vannak ott; az előbbiek részint az igazi kőszén-, részint a liasféle képződményhez tartoznak, de sokféle hányatások és háborgatások mutatkoznak a telepekben, s azért kiaknázásuk tetemes bajjal jár.

B) A szabad kutatások száma, s az adományozott bányaterület kiterjedése. A kapitányság megyei területén a szabad kutatások számában 1865-ben lényeges változás nem történt; az őrvidéken ellenben a szabad kutatások száma 112-ről 218-ra emelkedett.

Az adományozott bányaterületet illetőleg megjegyzendő, hogy a kapitányság megyei részében a cs. k. szabad. vasúttársaság összes bányabirtokának kiterjedése 9.278,203 □ ölet tesz, míg a többi 41 bányabirtokosnak adománynzott terület csak 1.337,840 □ ölre rúg. Azon körülmény, hogy a bányabirtok legnagyobb része egy kézben van egyesítve, a vaskő- és szénbányászatra nézve kedvező ugyan annyiban, mennyiben a nagyban való termelést lehetségessé teszi, ám de a fémbányászatra nézve határozottan káros. Mert a nagyobb kezelési és üzleti költség az érczbányászatból eredhető tiszta jövedelmet csökkenti, úgy hogy az a termelésre fordított tőkével nincs arányban. Azután a részvényes társaság igazgatósága kénytelen oda törekedni, hogy a részvényeseknek minél nagyobb kamatot és osztalékot juttasson, tehát a jelenleg elérhető legnagyobb nyereséget tartja szeme előtt, nem pedig a jövőben igérkező jövedelmet. Ellenben a kis bányabirtokos rendesen nemcsak magának, hanem utódainak is óhajt jövedelmet biztosítani, s tehát a reményleges bányamívelésre is fordítja gondját.

Különben az adományozott bányaterület egészben véve 957,436 □ öllel csökkent ebből 826,608 □ öl, vagyis 8.6% az állami vasúttársaság birtokát s 130,828 □ öl a brassói bánya- és kohó-részvényes társaság birtokát illeti. Az elhagyott s kitörölt bányaterületekből 15% a vaskőre, 6.2% a szénre, s 4.8% egyéb ásványokra esik.

Az őrvidéken az adományozott bányaterület 2.036,278 □ öllel növekedett; ebből 602,112 □ öl a bozoviczi, berzászkai és mehádiai századok területeiben adományozott kőszén- és barnaszén-bányákra, s 457,586 □ öl az orsovai század területén adományozott chromércz-bányákra esik. Ellenben a vaskőre adományozott terület 23,420 □ öllel csökkent, még pedig az ohaba-bisztrai század területén, mely bányák a brassói társulat birtokában voltak.

C) Az üzleti készülékek. Ezekre nézve a kapitányság megyei területén nem történtek lényeges változások, csak hogy a szállító vaspályák hossza 3,247 öllel növekedett, a fapályák hossza pedig 308 öllel csökkent. Általában 1855 óta a szállító pályákra nézve a következő változások történtek:

Év	A szállító vaspályák hossza ölekben	A szállító fapályák hossza ölekben
1855	7,300	13,000
1858	6,620	12,331
1859	10,116	8,998
1861	13,837	6,083
1862	20,149	6,017
1864	14,485	5,870
1865	17,732	5,362

D) A bánya- és kohómunkások létszáma és sérülései. A bányamunkások száma a kapitányság megyei területén ismét 151 egyénnel, vagyis 6%-kal csökkent, még pedig a férfimunkások száma 210 egyénnel, vagyis 9.6%-kal apadt, a nőmunkásoké ellenben 40-nel, azaz 70%-kal, s a gyermekmunkásoké 19-czel, azaz 73%-kal növekedett, mert a mostoha viszonyok miatt a drágább férfierőt mindenütt az olcsóbb nember- és gyermekerővel igyekeztek pótolni. A kapitányság őrvidéki területén azonban a bányamunkások száma 261-gyel, azaz 49%-kal szaporodott, még pedig 69 férfival, 32 némberrel és 166 gyermekkel.

A sérülések száma az előbbi évhez képest 35-tel, azaz 30.5%-kal csökkent, még pedig a könnyü sérülések száma 24-gyel (28.8%-kal), a súlyosoké 9-czel (39.1%-kal), s a halálosoké 2-vel (25%-kal). Tehát 1000 munkásra 25 könnyü, 6 súlyos és 2.5 halálos sérülés esett. A halálos sérülések ügyében tett nyomozásokból kitetszett, hogy azok nem a bányarendőri és biztossági intézkedések hiánya vagy mellőzése, hanem vagy esetlegesség vagy pedig az illetők vigyázatlansága által okoztattak. Örvendetes azon tapasztalás, hogy gyúló légek által egyetlen szerencsétlenség sem történt, hogy tehát a szekuli és stájerlaki bányákban alkalmazott biztossági intézkedések czélszerüek. — A kapitányság őrvidéki területén 1 halálos, 1 súlyos s 1 könnyü sérülés fordúlt elő; mindhárom sérülés egy Ruskiczánál létező vaskő-kültelken történt, s hihetőleg fagy által okozott sziklaomlás következtében.

E) Bányatársládák. A zsidóvári bányatársláda vagyona 4,000 forinttal növekedett.

F) A bányatermelési viszonyok. A vastermelés a kapitányság megyei területén 53,717 mázsával 227,358 frt 48 kr. pénzértékkel csökkent; ennek oka leginkább a vasnak csekély kelendőségében keresendő; ehhez járul a külföldi verseny. A külföld olcsóbb nyers anyagokkal, olcsóbb tőkékkel, jobb és olcsóbb közlekedési eszközökkel, s olcsóbb munkaerővel rendelkezik, azért a belföldi vasiparosok nem képesek vele versenyezni. A cs. k. szab. állami vasúttársaság az aninai hengerműtelepen az üzlettel egészen felhagyott, s az ottani gépek egy részét Resiczába szállíttatta; az aninai nagy kemenczék közől is csak egy volt működésben. — Az öntött vas termelése 4,800 mázsával s 37,490 frt 68 kr. pénzértékkel nagyobb volt, mint az előtte való évben.

Resiczában az állami vasúttársaság egy Bessemer-féle kohót állíttat fel, s miután az eddig tett kisérletek szerint az e kerületbeli vas a Bessemer-féle eljárásra igen alkalmas, remélhető, hogy a társaság ezen terve sikerülni fog.

KSH Könyvtár

A **réztermelésben** fogyatkozás nem volt, de a réz átlagos ára tetemesen leszállt, s ennek következtén a termelt réz pénzértéke 35,832 frt 80 krral kisebb volt, mint 1864-ben. Ellenben a **rézgálicz** termelése 1,000 mázsával, s pénzértéke 20,455 frttal növekedett.

A **chromércz** termelése 8,629 mázsával, s pénzértéke 5,482 frt 82 krral nagyobb volt, mint a múlt évben. A termelt összes chromércből 6,190 mázsa az országban kelt el, s 360 mázsa a külföldre vitetett

A **kőszéntermelés** 469,559 mázsával növekedett, s a mellett a kőszén ára is 10%-kal nagyobb volt, mint az előbbi évben; ezen növekedés a stájerlaki kőszénbányákat illeti. Az őrvidéken ellenben a kőszéntermelés csökkent, s ennek oka leginkább az, hogy a Klein-féle bányákban Berzászka mellett a termeléssel felhagytak, minthogy a Dunai gőzhajózási társaság, mely azelőtt a berzászkai kőszenet vette és használta, szükségletét most részint saját pécsi bányáiból, részint az állami vasúttársaság bányáiból fedezi.

Az összes bányatermelést illetőleg a kapitányság megyei területén annak pénzértéke 1865-ben 77,257 frt 74 kral, vagyis 4.5 százalékkal kisebb volt, mint az előtte való évben. E csökkenést leginkább a szinitendő nyers vasnak csekélyebb termelése okozta, mint ezt már feljebb megjegyeztük. Az 1865-diki esztendő tehát a bányaiparra nézve épen nem volt kedvező. Csökkenés és apadás volt tapasztalható: a bányászatilag adományozott telkek kiterjedésében, a bányamunkások számában s az összes bányatermelés pénzértékében; megállapodás mutatkozott a bányaüzleti készülékekre s a szabadkutatások számára nézve. S meg kell vallani, hogy a kedvezőtlen viszonyok miatt még az elért eredményt is csak tetem s áldozatokkal lehetett elérni. — Egyszerűn megemlítjük, hogy a stájerlaki pároló kohóban 14,617 mázsa palaolaj nyeretett, melynek pénzértéke 87,701 ft; az új moldovai kénsavgyárban pedig 5,915 mázsa angol kénsav állíttatott elő. Pénzértéke 17,745 ft.

A kapitányság őrvidéki területén az összes bányatermelés pénzértéke 47,025 fttal volt kisebb, mint 1864-ben; ott általában csekélyebb volt a bányatermelés, kivevén az öntött vasat s a chromércet.

Az 1866-ra vonalkozó jeleniésből.

1. A **bányakerület polgárvidéki részét illetőleg.**

A) **Általános észrevételek.** A bányakapitányság múlt évi jelentését a bányaiparnak még tovább hanyatlása iránti aggodalommal fejezte be. Hogy azonban azon aggodalom nem valósult, sőt a bányatermelés s a bányatermények ára is emelkedett, részint annak tulajdonitandó, hogy a lefolyt szerencsétlen háboru után a nagyobb erélylyel megindított vasút-épités következtén különösen a vas kelendősége növekedett; részint pedig az ezüstagio felszökkenésére rovandó, minél fogva a belföldi bányaiparosok a külföld irányában előnyösebb helyzetbe jutottak; részint végre a kerületben levő bánya- és kohótelepek szemes és értelmes igazgatásának is köszönhető. Ez utóbbi tekintetben különösen a szab. állami vaspályatársulat műigazgatóságai dicséretes buzgósággal arra törekszenek, hogy minden technikai segédeszköznek teljes felhasználásával a termelési költségeket minél inkább leszállítsák, hogy ekkép csekélyebb árak mellett is a versenyt sikerrel megállhassák. Erre nézve a resiczai vasmütelep emelendő ki, melynél az igazgatóság ebbeli törekvése a vaskő termelésétől kezdve a kész árú előállításáig észrevehető. Pl. felemlíthető, hogy a resiczai három nagy kemenczében olvasztott vaskő a moraviczai nagyszerü delejvaskő-telepen külvájásilag repesztéssel nyeretik. Az ott előforduló sziklanem mészkő, gránát, delejvaskő és szienit (banatit) szórványos részeiből állván, igen szilárd és szívós; a fúrónak csak nehezen enged s repesztésnél igen keveset hasad. Azért az illető igazgatóság igyekezete oda ment, hogy aránylag kisebb költséggel a kőtömegből azonnal nagyobb mennyiségek nyeressenek. E végre már két évvel azelőtt a Terézbányában tűzakna (mina) vájatott, mely azután 31 mázsa lőporral megtöltetvén, 1866 junius 23-kán meggyujtaték, s elsütése oly tökéletes sikerrel járt, hogy az által 800 köbölből álló több kötömeg a hegyről leszakasztatott s kisebb nagyobb darabokra zúzatott. Hogy a letört nagyobb kőtuskókat minél czélszerübben s jutányosabban lehessen szétaprózni, a Nebelféle repesztő olaj (Nitroglycerin) használtatott, melylyel már azelőtt tétettek vala kisérletek a biztosság kivánta szigorú óvatossági intézkedések mellett. E kisérletek igen kedvező eredményt mutattak fel, mint a következő táblázatból kitetszik.

Fúrás munka			A repesztett tömeg szétaprózása	A repesztésnél való fogyasztás			Összes költség	A nyert kőtömeg mennyisége	Eredmény	
fúrt lyuk									fogyasztás 1 köblábra	
száma	összes mélység	költség		lőporban	nitroglycerinben	költségben			fúrási költségek	összes költség
	hüvelyk	frt	frt	vám font		frt	frt	mázsa	krajczár	krajczár
Repesztés közönséges lőporral										
70	1,040	23.97	9.60	13	—	5.20	38.77	1,360	1.759	2.85
Repesztés Nitroglycerinnel										
14	310	7.13	10.20	—	2.2	13.20	30.53	1,403	0.510	2.18

E repesztési kisérletek julius hónapban tétettek majdnem egyenlő nagyságu két kőtuskóval; az egyiknél lőpor, a másiknál Nebelféle repesztő olaj alkalmaztatott. A lőpor vámfontjának ára a fenforgó esetben 40 kr. volt, a nitroglycerinnek fontja pedig 6 frton vétetett. Ezen a Teréz-telken követett eljárással elért haszon több mint $^1/_6$ része az előbb szükségelt költségeknek.

Azonkivül a resiczai vaskohónál a kézi munkát olcsóbb géperövel iparkodnak pótolni, a hol csak lehet; s ezen körülmény lehetővé teszi, hogy, ámbár a vaskövet majdnem 3 mfldnyi távolságról tengelyen kell az olvaszdához szállitani, a nyers vas termelési költségei mégis jóval csekélyebbek, mint más vasmütelepeken.

B) **Az adományozott bányaterület kiterjedése s a szabad kutatások száma.** A bányabirtok viszonyait illetőleg a szab. állami vasúttársaság a bányakerület többi bányaiparosait nagyon felülmúlja. Ugyanis a társaság birtokának kiterjedése következő:

KEH Könyvtár

Oraviczán	338,688 □ öl
Csiklován	168,168 „ „
Stájerlakon	1.990,596 „ „
Szászkán	1.111,194 „ „
Moldován	503,845 „ „
Dognácskán	867,281 „ „
Moraviczán	190,207 „ „
Lupákon	192,000 „ „
Resiczán	3.136,000 „ „
Delinyest és Apadián	388,864 „ „
Összesen	8.890,823 □ öl.

Ez az oraviczai bányakerület összes adományozott bányabirtokai kiterjedésének 87.42%-ka.

Az adományozásokat kimutató táblázatokban azon egy bányabirtokos különbféle bányamütelepeken bír adományozásokkal, a magán bányabirtokok igazi száma 39, s így az egy bányabirtokosra eső birtokrész átlag 260,645 □ öl.

Különben az adományozott bányatelkek kiterjedése 1866 ban 450,884 □ öllel, vagyis 4.2%-kal csökkent, abban hagyatván a vasúttársaság által az oraviczai, krassóvári és prebuli járásokban való némely bányatelkek; a brassói bánya- és kohó-részvényes társaság is 2,744 □ ölnyi területet elhagyott, még pedig a kossovai járásban.

Az adományozott területből esik: az arany, ezüst és rézbányákra 22.5, a vaskőbányákra 23.5, az ásatag szénre 53.7 s egyéb ásványbányákra 0.1%.

Az egész adományozott területből esik: Stájerlakra 19.9% (kőszén), Szászkára 11.3%, Resiczára 31.8%.

A szabad kutatások száma kettővel szaporodott. Csak a zsidóvári vasmütelep kutatásai a facseti, temesi és kossovai járásokban míveltetnek kellő buzgósággal, mire egyébiránt az illetőket azon körülmény kényszeríti, hogy ott a vaskövek szakadozott telepekben fordúlnak elő, s azért minduntalan új meg új vájási közökről kell gondoskodni. A többi szabad kutatások többnyire csak bizonyos eshetőségek idejére tartatnak munkában.

Hogy e bányakerületben szabad kutatásokra általán véve oly csekély kedv mutatkozik, ezekből fejthető meg: hogy a jelentősebb telepek már adományozva vannak; hogy továbbá a kutatások folytatására szükséges tőkék hiányoznak, s hogy csekély kilátás van arra, miszerint a legkedvezőbb kutatási eredmények mellett is az állami vasúttársasággal versenyezni lehetne.

C) A munkások száma és sérülései. A bánya és kohómunkások száma a múlt év óta 220 egyénnel, vagyis 6.4%-kal növekedett, még pedig a férfiak száma 385-el vagyis 13%-kal szaporodott, a nőké ellenben 179-el, vagyis 52.6%-kal csökkent; a gyermekek száma is fogyott 19-el, vagyis 4%-kal. A munkások szaporodásában részesülnek: Stájerlak kőszénbányái 64, az aninai kohó 30, Resicza 8%-kal. A többi bányamütelepeken a munkások száma fogyott. Az összes munkásoknak több mint 47.4%-ka a kőszénbányászatra s 9.7%-ka a vaskő-bányászatra esik.

A balesetek száma a múlt évhez képest 34-el, azaz 39%-kal növekedett, de csak a könnyü sérülések szaporodtak. A halálos és súlyos sérülések számviszonyai a következő táblázatból tünnek ki:

Év	A munkások száma	A halálos és súlyos sérülések összes száma	1000 munkásra esik halálos és súlyos sérülés
1857	2,280	16	7.4
1858	2,925	3	1.02
1859	2,881	38	13.00
1860	2,915	22	7.15
1861	3,186	22	6.9
1862	3,808	29	7.8
1863	2,252	29	12.3
1864	3,673	36	9.8
1865	3,370	25	7.4
1866	3,590	24	6.6
Átlag	3,088	24.4	7.9

D) A bányatársládák vagyona. E bányakerületben csak egy önálló bányatársláda létezik, s ez a zsidóvári vasmütelepé. Vagyona 1866 végén 52,253 frt 45 krra rúgott. Az állami vasúttársaság bányahelyein létezett társládák az azon társaság általános nyugdíjazó és segélyző intézetével olvasztattak össze, s ez intézet Bécsben kezeltetik. 1865 decz. végén az általános nyugdíj-intézet vagyona ez volt: 630,614 frt 94 kr., a segélyző intézeté pedig 106,048 frt. — Az istvánhegyi és lunkányi bányatársládák az őrvidéken levő ruszkabányaival egyesítvék.

E) Nevezetes üzleti készülékek. Ezekre nézve semmi lényeges változás sem történt, csakhogy a vájnabeli vaspályák hossza 1,197 öllel növekedett, a fapályáké pedig csökkent. Itt még csak az jegyzendő meg, hogy a stájerlaki bányamérnök Haimbach által feltalált egyszerű, de elmés szerkezetü védlámpa, mely felnyitáskor magától elalszik, a gyakorlatban tökéletesen alkalmasnak bizonyúlt be, minek folytán a stájerlaki kőszénbányákban általánosan használtatik.

F) Termelési viszonyok. Az egész bányatermelés pénzértéke 1866-ban 293,629 frtal, azaz 18%-kal nagyobb volt mint a múlt évben. A termelés ugyanis általában nagyobb volt, kivéve az ólomgelétet (ónmázt) és vaskéneget (kénkovandot). Az aranytermelés csak 0.28 fonttal emelkedett; az arany leginkább Oraviczán Erzsébetbányában nyeretik, mely az állami vasúttársaság birtokaihoz tartozik. A társaság a bányát haszonbérbe adta, s az élelmes és serény haszonbérlő remény fejében dolgoztatván, gazdagabb telérekre akadt, úgy hogy 1867-re az aranytermelés tetemes növekedése várható.

Az ezüsttermelés 10.718 fonttal növekedett, de ez csak esetleges körülményeknek tulajdonítható.

A színítendő nyers vas termelése 77,934 mázsával, azaz 29%-kal növekedett, s ez igen örvendetes körülmény. A vastermelés évről évre emelkedik, noha a viszonyok koránsem kedvezők. A termelt színítendő nyers vas mennyisége még most sem rúg annyira, mennyit az itt létező finomító intézetek feldolgozni képesek volnának. Azonban ez évben (1867-ben) Aninában egy uj nagy olvasztókemencze üzlete indúlt meg, s ennek folytán remélhető, hogy a színítendő nyers vas termelése növekedni fog.

MTA Könyvtár

Resiczán Bessemer-féle kemencze építtetik, s ez talán az első efféle olvasztó a magyar korona területén.

Az öntött vas termelése 13,997 mázsával, azaz 51.1%-kal növekedett. Ebből Resiczára 11,383.6 mázsa esik, mely növekedés leginkább annak köszönhető, hogy Oroszország részéről, az odesszai vaspálya számára, nagyobb megrendelések tétettek, s hogy az állami vasúttársaság saját gyári és vaspályai szükségletei is nagyobbak voltak.

A kőszéntermelés szintén növekedett, még pedig 635,052 mázsával, azaz 23.4%-kal. E többlet egyedül a stájerlaki bányákból került ki. E nagyjelentőségü s folyvást emelkedő bányabirtok komoly veszélynek volt kitéve, midőn augusztus havában a Gusztáv-akna vájási végén tüz ütött ki, mely annál veszedelmesebbnek látszott, minthogy a meggyült hely fölött fekvő vájatok a föld színéig terjedtek s az égés helyének teljes elrekesztése lehetségesnek alig látszott. Azonban a bányaigazgatóság által a legnagyobb óvatossággal és erélylyel tett s bányahatóságilag is helyeselt intézkedések következtén sikerült a tüz terét emeletenkint kivájni, annélkül, hogy komolyabb balesetek történtek volna, s ekkép a stájerlaki legnevezetesebb kőszénbánya, s ezzel a nemzetgazdaság egyik nagy kincse megmentetett.

A réztermelés 323.8 mázsával növekedett, de mivel azon fém ára megint leszállt, alig remélhető, hogy a réztermelés folytonosan emelkedhetnék. A magyarországi rézzel az oroszországi és amerikai réz versenyez, s minthogy a rézárúk szükséglete tettleg csekély, helyöket mindinkább a vasárúk foglalván el, alig várható, hogy a réz ára ismét fel fog szökni. Ily körülmények mellett csak a gazdagabb rézérczek fognak vájathatni, s a kevesbbé gazdag rézbányák vagy egészen elhagyatni, vagy csak halasztási engedélyek által fognak fentartatni.

A rézgálicz termelése az új-moldovai kénsavgyárban folytonosan növekedik. A kénsav készitésére felhasznált vaskéneg (kénkovand) termelése 3,175.82 mázsával kisebb volt, mint a múlt évben.

Megemlítendő még a 16,040 mázsa palaolaj, melynek pénzértéke 96,240 frt.

G) A bányaadó. Erre nézve megjegyzendő, hogy jövedelmi adó csak a stájerlaki, moldovai és resiczai bányamütelepek részéről hajtatott be, a többi bányamütelepeken tiszta jövedelem nem volt. Ha a jövedelmi adót a volt bányavámmal egybevetjük, úgy találjuk, hogy az utóbbi a bányaiparosokra nézve sokkal nyomasztóbb volt.

II. Az *örvidéket illetöleg.*

A) Általános észrevételek. Már ismételve jelentetett, hogy a határőrvidéken a bányászat, kivevén a ruszkiczai és ferdinándhegyi kohókat, a fejlödés első fokozatán túl még nem ment. Ennek okai részint az őrvidék illető vidékeinek földtani szerkezetében, részint annak katonai szervezetében és községi rendszerében rejlenek.

Krystályos kőzetek, régi köszén-, vörös holtfekü (todtliegend) jura és liasféle, végre harmadkoru képletek azon földtani tagok, melyekkel itt találkozunk, s melyek gnájsz, csillámpala, agyagpala, palás agyag, mészkő, homokkő és más üledékes kőzetekből vannak összetéve; helyenkint gabbro, oolith, zöldkő, serpentin, bazalt stb. kitódulási kőzetek is jelentkeznek. A csillámpala és mészkő érintkezési vonalába esnek Ruszka hegyen a vaskő- s más hegyen az ólomtelepek.

A köszéntelepek két különböző képződményhez tartoznak, t. i. a régi kőszén- s a liasz-képződményhez. Az elsőbe való az Eibenthali teknőalakú kőszéntelep, melynek vízszintes vetületben patkó-alakja van, s melynek hajlása tetemesen kipohosodik. E kipohosodásában az úgynevezett Ogasu-Karbonári völgy bányái fekszenek. A liaszformatióhoz tartoznak: az Ogasu-Vrabcsilor, Mrakonya, Schnellersruhe, Ellesova, Drogoselu, Rudina, Bania, Gerbovecz, Kamenicza, Kozla és Szirinia nevü helyeken levő kőszéntelepek, melyek éjszakkeletről délnyugot felé tartó három, egymással egyenközü övet képeznek.

Harmadkori barnaszén-lerakodások az almási völgymedenczében találtatnak; azonfelül még szórványosan más széntelepek is vannak, nevezetesen Weitzenried, Szikevicza, Dubova, Mehádia stb. helységek határaiban.

A szép chrom-vaskő-bányák a serpentinben vannak Dubova, Plavisevicza, Tiszevicza és Eibenthal határaiban. Sajnos, hogy a helyi viszonyok azon dús és használható ásványoknak kiaknázását nagyon nehezitik; nevezetesen a kőszéntelepek vájatása sok nehézséggel jár azért, mivel azok csapásuk vonalában sokszor megszakasztvák, azután széthányvák és egyébkint is megzavarvák, miért is a bányák nagyban való mivelése bajos, sőt néhol lehetetlen. A barnaszén silány minőségü, s azért nincs is kelendősége. A chromércz a serpentin hegység felületén s a mélységben kiékülő törzsökben fordúl elő, termelése korlátolt, mert csekély a kelendősége.

Azon általános kedvezőtlen viszonyokhoz 1866-ban még a háború is járúlt, melynek befolyása az őrvidék minden termelési ágaira tapasztalható volt.

B) A szabad kutatások száma s az adományozott bányatelkek kiterjedése. Az adományozott bányatelkek nagysága ugyan 385,083 □ öllel, azaz 13.1%-kal növekedett, de előreláthatő, hogy egyik másik bányatelek mivelésével fel fognak hagyni. A vasra adományozott telkek nagysága 183,064 □ öllel fogyott.

katonai kincstári bányabirtokokat haszonbérlők tartják; a magán vállalkozók közől többen több helyen bírnak adományokkal, s a magán bányabirtokosok valódi száma 18, tehát egy-egy birtokosra 221,890.61 □ ölnyi birtokrész esik.

A szabad kutatások száma 24-el szaporodott, de számuk előreláthatólag ismét csökkenni fog. A Dunagőzhajózási társaság máris nehány szabad kutatással felhagyott. A szabad kutatók valódi száma 13, s az egy magán kutatóra eső átlag 18.53%.

C) A munkások száma és sérülései. A munkások száma 191 egyénnel, azaz 24.3%-kal fogyott; de ezen fogyatkozás csak a nőket és gyermekeket illeti, a férfi munkások száma ellenkezőleg 31 egyénnel, azaz 7.2%-kal növekedett. A munkások összes számából 38.8% a ruszkabányai vasmütelepre esik. A baleseteket illetőleg csak egy súlyos sérülés fordúlt elő, mely födü-omlás által okoztatott.

D) A bányatársládák vagyona. Társláda csak egy önálló van, még pedig Ruszkabányán; vagyona 1865 végén 8,206 frtra rúgott.

E) Nevezetes üzleti készülékek. Ezekre nézve megemlítendő azon nagy vasolvasztó kemencze, melyet a brassói bánya- és kohó-részvényes-társulat építtetett a Ruszkabányától másfél órányira eső Loszna völgyben. Az építés 1865 szeptemberben kezdetett s 1866 végén befejeztetett. A kemencze 45 láb magas, fuvója két kettős hatású fekvő hengerből áll, Leysen rendszere szerint; mozgatóját egy 25 lóerejü vízforgony képezi. A magas kemencze 1866 decz. közepén töltetett meg szénnel és csak az év végén gyujtatott meg.

KSH Könyvtár

F) Termelési viszonyok. A színitendő nyers vas termelése 77 %-kal növekedett, s e növekedés a jövő évben hihetőleg még nagyobb lesz, miután a losznai kemencze üzlete megindúlt. A ruszkabányai vasműtelepen 1866-ban csak kereskedési vasárúkat készítettek; a rúdvasnak kelendősége ez idén is igen csekély volt. A kalapácsolt rúdvas (az úgynevezett bosnyák vas) csak igen csekély haszonnal, a hengerezett vas pedig csak veszteséggel volt eladható.

A kőszéntermelés 2%-kal növekedett ugyan, de a termelt ásatag szénnek fele sem kelt el, s a feltárási vájásoknál nyert szén legnagyobb részt eladatlanul ott hever a hely szinén.

A chromércz termelése 91%-kal csökkent, mivel a múlt évekből megmaradt nagy készletek még el nem keltek. Sajnos, hogy még mindig nem sikerült az egy festékgyár felállítására szükséges tőkét előteremteni. Ily gyár a chromércztermelésnek nagyobb lendületet adhatna.

Az 1867-re vonatkozó jelentésből.

I. A bányakapitányság polgárvidéki területét illetőleg.

A) Általános észrevételek. A bányaipar 1867-ben a bányakapitányság területén általán véve s minden egyes ágában örvendetes haladást mutat, mi főképen a hazánkra nézve beállott kedvezőbb állami viszonyoknak tulajdonítható, melyek a vállalkozási szellemnek szabadabb mozgást engednek. A gyarapodást már az is tanusítja, hogy a különböző bányákban és kohóknál alkalmazott munkások száma 1866 végétől 1,500-zal szaporodott, s hogy a nagyobb vállalkozók máris a munkások hiányáról panaszkodnak.

B) Az adományozott bányatelkek kiterjedése s a szabad kutatások száma. Az adományozott bányatelkek kiterjedése 202,066 □ b. öllel növekedett. Mindazáltal az állami vasúttársaság bányabirtoka kiterjedésére nézve még most is sokkal nagyobb, mint a többi vállalkozók összes bányabirtoka; t. i. az említett társaság bányabirtoka 8.890,823 □ öl, a többi vállalkozóké pedig együtt véve csak 476,402 □ öl, tehát az összes bányabirtokból 85.76% esik a társaságra, és csak 14.24% a többi bányamívelőkre. Az előbbi évben ezen arány így állt: 87.42% s 12.38%.

A bányabirtokosok valódi száma 36, ha t. i. a társaságot egy birtokosnak veszszük. E szerint az adományozott területből egy bányabirtokosra átlag 287,978 □ öl esik.

Az adományozott bányaterületből esik:

az arany, ezüst és réztermelésre	21.6 %
a vaskőtermelésre	24.9 „
a kőszéntermelésre	53.2 „
egyéb ásványokra	0.1 „

A következő helyeken létező nagyobb bányabirtokok az egész adományozott területnek elfoglalják:

Stájerlakon	20 %
Szászkán	11.1 „
Resiczán	32.2 „

A szabad kutatások száma 1867-ben 37-tel szaporodott, tehát 1866-hoz képest 56%-kal.

C) A munkások száma és sérülései. A bányáknál és kohóknál (ide nem számítva a finomító gyárakat) alkalmazott munkások száma 1,513-mal, vagyis 42.2%-kal növekedett, még pedig a férfiaké 1,336 vagyis 42.55%-kal, a nőké 2, vagyis 0.3%-kal, s a gyermekeké 175, azaz 43.54%-kal. A munkások ezen szaporodásában részesülnek: Stájerlak 83, Anina 5.8, Resicza 7.66 százalékkal. A többi telepeken a munkások száma alig változott. Az összes munkásokból a kőszénbányákra 65.7, s a vaskőbányákra 10.7% esik.

A balesetek száma az előtte való évhez képest 14-el vagyis 11.57%-kal növekedett, és pedig a súlyos sérüléseket illetőleg, de ezek nem a bányákban, hanem a vaskohókban, többnyire égések és zúzások által okoztattak. A halálos sérülések száma 4-el vagyis 50%-kal kisebb volt, mint 1866-ban. E kedvező körülmény leginkább annak köszönhető, hogy a Haimbachféle óvómécs (védlámpa) hozatott be általánosan. Ennek köszönhető különösen az, hogy a durranó lég ellobbanása által egyetlenegy halálos sérülés sem okoztatott.

D) Az üzleti készülékek. Ezeket illetőleg megemlítendő, hogy a szállító vaspályák hossza 10,064 öllel növekedett, a fapályáké pedig 765 öllel csökkent.

A páritó huta kitágíttatása következtében az olajpala-páritó kemenczék száma (Oehlschiefer-Destillations-Muffen) 124-re emelkedett.

A többi készülékekre nézve nevezetes változás nem történt.

E) A termelési viszonyok. A bányatermelést és pénzértékét illetőleg megjegyzendő, hogy 1867-ben 30,517 mázsával kevesebb vas termeltetett, mégis az összes bányatermékek pénzértéke 58,420 frtal 40 krral nagyobb volt mint 1866-ban. Mert a nemes fémek s más bányai termékek termelése 1867-ben növekedett, még pedig az arany termelése 29.6 fonttal vagyis 51.47%-kal, az ezüsté 560.245 fonttal vagyis 84.75%-kal; az utóbbi növekedés leginkább a Dognácskán alkalmazott zúzdai gépek tökéletesítésének köszönhető.

A réztermelés 719.7 mázsával, vagyis 28.8%-kal növekedett. A kőszéntermelés mindinkább növekedik, s 1867-ben 211,949 mázsával, azaz 6.1%-kal több kőszén termeltetett, mint az előtte való évben. A többi termékekben, úgymint az ólom, rézgálicz, vasgálicz, ólomináz (ólomgelét) és nyers olajban is növekedés tapasztaltatott. A nyers olaj előállítására 309,860 mázsa kőszénpala doloztatott fel.

A színitendő nyersvas-termelés 1867-ben 30,516 mázsával csökkent, s az üzletben volt olvasztó kemenczéket illetőleg az üzleti időszak 41 héttel rövidebb, mint az előtte való évben. Öntött nyers vasból azonban 765 mázsával, azaz majdnem 2%-kal több állíttatott elő.

Egészben véve a bányászati üzletre az 1867-diki év kedvezőnek mondható, s a beállott élénk lendület a jövő évre még kedvezőbb eredményt igér.

II. *A határőrvidéket illetőleg.*

A) Általános észrevételek. A bányaipar 1867-ben némi lendületet a határőrvidéken is vett; nevezetesen az erdélyi vaspálya építésének következtében Ruszkabánya vastermékei nagyobb kelendőségnek örvendtek. Az Orsova felé tervezett vasút a vidék forgalmát s ennek folytán többféle vállalatok keletkezését, nevezetesen pedig a nagy telepekben előforduló barna kőszén értékítését nagyon előmozdítaná.

KSH Könyvtár

Azon remény fejében, hogy az említett vasút meg fog építtetni, a kőszénre nézve máris számos szabad kutatás van folyamatban.

B) Az adományozott bányatelkek kiterjedése s a szabad kutatások száma. A határőrvidéken adományozott vájnatelkek területe 1867-ben csak 21,325 □ öllel, azaz 7% -kal növekedett, a szabad kutatások száma pedig 8-czal nagyobb mint 1866-ban.

C) A munkások száma. Ez 169 ifjúval s 86 nővel, együtt 255 egyénnel, vagyis 43%-kal szaporodott.

D) A bányatársládák vagyona. A ruszkabányai társláda vagyoni kimutatásában felötlő azon rovat, mely a kezelési s egyéb költségeket tárgyazza, mert ezek 7, 642 frtra 22 krra rúgtak, s ebből 4,388 frt 61 kr. a beszerzett orvosi szerekre esik! Ez igen nagy kiadások miatt a társláda vagyona 1866-diki állapotához képest 207 frttal csökkent, s ha tovább is így megy, attól kell tartani, hogy a társláda vagyona nemsokára egészen ki fog merülni, mert már csak 9,791 frtra rúg.

E) A termelési viszonyok. A chromércz termelése növekedett, de nem annyira, mint lehetne és kellene. Kivánatos, hogy az alkudozások, mely e ritka ércz kohászati értékesítése végett folyamatban vannak, valahára az óhajtott eredményre vezessenek.

A színítendő és öntött nyers vas, valamint a fekete kőszén termelése is tetemesen növekedett, s e három termék összes pénzértéke 1867-ben 69,849 frttal 98 krral, azaz 35.5%-kal volt nagyobb mint 1866-ban.

I. Tábla.

Oravicza.

A szabad kutatások, szabad kutatók és munkások száma.

Év		A szabad kutatások száma			A magán szabad kutatók száma	Egy magán szabad kutatóra átlag esik szabad kutatás	A munkások száma						
							kincstári			magán			mindössze
		kincstári	magán	együtt			férfi	nő és gyermek	együtt	férfi	nő és gyermek	együtt	
1863	megyék	—	90	90	18	5.0	—	—	—	1,961	291	2,252	2,252
	őrvidék	—	90	90	12	7.5	—	—	—	369	200	569	569
1864	megyék	—	77	77	15	5.2	—	—	—	3,116	557	3,673	3,673
	őrvidék	—	112	112	17	6.6	—	—	—	393	144	537	537
1865	megyék	—	66	66	15	4.4	—	—	—	2,755	615	3,370	3,370
	őrvidék	—	218	218	12	17.5	—	—	—	429	356	785	735
1866	megyék	—	66	66	17	3.13	—	—	—	3,140	450	3,590	3,590
	őrvidék	1	241	242	19	12.68	262	99	361	198	35	233	594
1867	megyék	—	103	103	20	5.1	—	—	—	4,476	627	5,103	5,103
	őrvidék	1	249	250	18	14.7	7	1	8	453	388	841	849

KSH Könyvtár

II. Tábla.

Oravicza.

Az adományozott vájnatelkek kiterjedése bécsi □ ölekben.

Év		Arany, ezüst és rézre		Vas érczre		Kőszénre		Egyéb ásványokra		Összesen	
		kincstári	magán	kincstári	magán	kincstári	magán	kincstári	magán	kincstári	magán
1863	megyék	—	93,848	50,176	3.764,406	—	9.472,800	—	2.199,113	50,176	15.530,167
	őrvidék	—	—	—	459,032	—	689,920	—	675,808	—	1.824,760
1864	megyék	—	93,848	50,176	3.520,436	—	9.170,620	—	2 356,188	50,176	15,141,092
	őrvidék	—	—	—	459,632	213,248	476,672	—	673,054	213,248	1.608,768
1865	megyék	—	105,840	50,176	2.177,453	—	5.757,696	—	2.276,878	50,176	10.317,867
	őrvidék	—	—	—	508,816	213,248	1.078,784	—	1.130,650	—	2.718,250
1866	megyék	—	2.288,103	50,176	2,147,328	—	5.465,264	—	16,464	50,176	9.917,159
	őrvidék	—	148,568	—	325,752	213,248	1.616,508	—	1.012,505	213,248	3,103,333
1867	megyék	—	2,238,681	50,176	2.251,032	—	5 515,440	—	13,720	50,176	10 918,873
	őrvidék	—	35,672	—	451,032	213,248	1.616,508	—	1.024,422	213,248	3.127,791

Az adományozott kültelkek kiterjedése, bécsi □ ölekben.

Év		arany- és ezüstre		vasérczre		egyéb ásványokra		összesen		Az adományozott vájna- és kültelkek összes kiterjedése		
		kincstári	magán	kincstári	magán	kincstári	magán	kincstári	magán	kincstári	magán	összes
1863	megyék	—	—	—	320,000	—	—	—	323,136	50,176	15·853,303	15.903,479
	őrvidék	—	3,136	—	—	—	—	—	3,136	—	1.827,896	1.827,896
1864	megyék	—	—	—	320,000	—	—	—	323,136	50,176	15.767,228	15.814,404
	őrvidék	—	3,136	—	—	—	—	—	3,136	213,248	1.611,904	1.825,152
1865	megyék	—	—	—	248,000	—	—	—	248,000	50,176	10.565,867	10.616,643
	őrvidék	—	3,136	—	—	—	—	—	3.136	213,248	2.721,386	2.934,634
1866	megyék	—	—	—	248,000	—	—	—	248,000	50,176	10.165,159	10.165,159
	őrvidék	—	3,136	—	—	—	—	—	3,136	213,248	3.106,469	3.319,717
1867	megyék	—	—	—	248,000	—	—	—	248,000	50,176	10.266,873	10.317,049
	őrvidék	—	—	—	—	—	—	—	—	213,218	2.127,794	3.541,042

III. Tábla.

Oravicza.

A bányatermeles.)*

Év	Termény	Termelés mennyisége			Pénzérték	A súlyegység pénzértéke a termelés helyén
		kincstári	magán	összesen	forint	
1863	Arany p. font	—	7.0198	7.0198	4,738.36	675 frt.
1864	„	—	25.0070	25.0070	16,879.72	„ „
1865	„	—	14.9603	14.9603	9,825.48	„ „
1866	„	—	15.241	15.241	10,286.15	671 frt.
1867	„	—	44.8542	44.8542	30,270.58	675 frt.
1863	Eziist p. font	—	94.6740	94.6740	4,260 33	45 frt.
1864	„	—	536.3160	536.3160	24,134.22	„ „
1865	„	—	650.2510	650.2510	29,261.29	„ „
1866	„	—	660.969	660.969	29,300.75	44 frt 33 kr.
1867	„	—	1,221.2140	1,221.2140	54,954.63	45 frt.
1863	Réz b. mázsa	—	733	733	15,984	48 frt.
1864	„	—	2,219	2,219	151,446.75	68 frt 25 kr.
1865	„	—	2,219	2,219	115,613.95	55 frt 9 kr.
1866	„	—	2,543.33	2,543.33	130,332.75	46 ft 56 k.— 52 ft 8 kr.
1867	„	—	3,263	3,263	161,117.32	—
1863	Rézgálicz	—	1,491	1,491	36,740	24 frt 64 kr.
1864	„	—	1,834	1,834	35,791.25	19 frt.
1865	„	—	2,843	2.843	56,246.73	19 fft 78 kr.
1866	„	—	3,794	3,794	74,935.32	19 frt 78 kr.
1867	„	—	4,583	4,583	91,659.47	—
1863	Ólom	—	—	—	—	—
1864	„	—	—	—	—	—
1865	„	—	—	—	—	—
1866	„	—	99	99	1,138.50	11 frt 56 kr.
1867	„	—	310	310	3,100	10 frt.
1863	Ólomgelét	—	112	112	1,302.84	11 frt 58 kr.
1864	„	—	684	684	10,260	15 frt.
1865	„	—	1,581	1,581	18,912.71	11 frt 96 kr.
1866	„	—	1,343	1,343	16,975.52	12 frt 60 kr.
1867	„	—	2,158	2,158	21,580	—
1863	Színítendő ny. v. b. m.	—	318,603	318,603	831,706.00	2 frt 60 kr.
1864	„	—	386,695	386,695	983,642.41	2 frt 40 kr.
1865	„	—	322,135	322,135	731,179 04	2 frt 25 kr.
1866	„	—	418,971.39	418,971.39	864,094.48	2 frt 4 kr. — 2 ft 30 kr.
1867	„	—	405,980	405,980	814,409.59	2 frt 50 kr.

*) A termelési kimutatásban a bányakapitányság megyei és őrvidéki részei egybefoglalvák.

Kohó könyvtár

Év	Termény	Termelés mennyisége			Pénzérték	A súlyegység pénzértéke a termelési helyen
		kincstári	magán	összeg	forint	
1863	Öntött nyers v. b. m.	—	37,341	37,341	220,116.59	5 ft 50 kr.— 6 ft 25 kr.
1864	„	—	35,837	35,837	179,811.46	5 ft 3 kr. — 5 ft 45 kr.
1865	„	—	48,336	48,336	255,867.14	5 frt 40 kr.
1866	„	—	55,703.37	55,703.37	277,831.41	5 frt.
1867	„	—	59,177	59,177	177,405	—
1863	Vasgálicz	—	—	—	—	—
1864	„	—	—	—	—	—
1865	„	—	—	—	—	—
1866	„	—	5.301.01	5,301	1,784.16	3 frt 36 kr.
1867	„	—	708	708	2,123 22	—
1863	Chromércz	—	16,061	16,061	11,470.50	71.4 kr.
1864	„	—	6,100	6,100	3,359.95	55 kr
1865	„	—	14,738	14,738	8,842.80	60 kr.
1866	„	—	1,300	1,300	780	60 kr.
1867	„	—	2,590	2,590	1,631.70	63 kr.
1863	Fekete kőszén	—	2.530,168	2.530,168	700,807.43	26 — 33 kr.
1864	„	—	2.446,083	2.446,083	555,411.13	24—35 kr.
1865	„	—	2.740,920	2.740,920	609,990.37	23—27 kr.
1866	„	34,873	3.343,240	3.378,113	727,043.49	21.4—25.5 kr.
1867	„	18,717	3.575,481	3.594,198	820,129.91	—
1863	Vaskéneg	—	13,090	13,090	4,394.86	33.6 kr.
1864	„	—	14,152	14,152	4,421.11	31.2 kr.
1865	„	—	23,657	23,657	5,651.81	23.0 kr.
1866	„	—	13,959.06	13,959 06	4,187.77	30 kr.
1867	„	—	27,001	27,001	7,727.50	27.5 kr.
1863	Arany és ezüstércz	—	60,382	60,382	17,738.14	15 kr, — 1 frt 70 kr.
1864	„	—	49,170	49,170	43,672.75	18 kr, — 2 frt 24.6 kr.
1865	„	—	25,460	25,460	53,322.62	2 frt 9.4 kr.
1866	„	—	47,750	47,750	9,645.20	20.2 kr.
1867	„	—	56,000	56,000	32,758.72	58.5 kr.
1863	Rézércz	—	76,684	76,684	51,510.49	67.1 kr.
1864	„	—	104,826	104,826	54,337.30	51,8 kr,
1863	„	—	65,944	65,944	33,731.65	51.1 kr.
1866	„	—	53,718.38	53,718.38	32,973.50	61.5 kr.
1867	„	—	57,160	57,160	26,652	—
1863	Rézércz ezüsttel	—	—	—	—	—
1864	„	—	—	—	—	—
1865	„	—	—	—	—	—
1866	„	—	20,254.40	20,254.40	24,074.45	1 frt 18 ké.
1867	„	—	9,537	9,537	20,420.94	2 frt 14 kr.
1863	Ólomércz ezüsttel	—	1,618	1,618	6,243.93	3 frt 85.9 kr.
1864	„	—	—	—	—	—
1865	„	—	—	—	—	—
1866	„	—	3,417.73	3,417.73	13,779.08	4 frt 3 kr.
1867	„	—	—	—	—	—

Év	Termény	Termelés mennyisége			Pénzérték	A súlyegység pénzértéke a termelés helyén
		kincstári	magán	összes	forint	
1863	Vasércz	—	1.183,887	1.183,887	303,003.47	21—27 kr.
1864	„	—	797,332	797,332	165,252.57	20—24 kr.
1865	„	—	612,635	612,635	87 610.22	14—16 kr.
1866	„	—	720,194	720,194	123,873.24	15—18 kr.
1867	„	—	985,728	985,728	169.821.05	13—23 kr.
1863	Olajos palakő	—	—	—	—	—
1864	„	—	—	—	—	—
1865	„	—	—	—	—	—
1866	„	—	320,800	320,800	48,120	15 kr.
1867	„	—	424,818	424,818	28,178.23	6.67 kr.

MTA Könyvtár

IV.

Az oraviczai bányakapitányság területén levő bánya- és kohótelepek

T á b l a.

kiterjedése, a munkások száma és átlagos napibére 1867-ben.

Bánya- és kohótelepek	Megye	Járás	A mívelt vájnatelkek nagysága □ b. ölekben		A mívelt külteleknek nagysága □ b. ölekben		Az összes bányatelkek nagysága □ b. ölekben
			kincstári	magán	kincstári	magán	
Oravicza, Csiklova . .	Krassó	Oravicza	—	578,592	—	—	578,592
Stájerlak	„	„	—	2.080,560	—	—	2.080,560
Szászka	„	Szászka	—	1.152,324	—	—	1.152,324
Moldova	„	„	—	517,565	—	—	517,565
Dognácska	„	Krassó	—	867,281	—	—	867,281
Moravicza (vaskő) . .	„	„	—	249,871	—	—	249,871
Lupak, Klokodics . .	„	„	—	125,440	—	192,000	317,440
Resicza (Domán, Szekul)	„	Resicza	—	3 336,704	—	—	3.336,704
Delinyest	„	Prebul	—	388,864	—	—	388,864
Istvánhegy	„	Temes	—	171,304	—	—	171,304
Nadrág	„	„	—	338,688	—	—	338,688
Lunkány	„	Kossova	—	48,608	—	56,000	104,608
Petirs (vasbánya) . .	Temes	Lippa	50,176	—	—	—	50,176
Verdniki kőszénbánya .	Szerém	Ruma	—	163,072	—	—	163,072
A megyékben összesen	—	—	50,176	10.018,873	—	248,000	10.367,225
Ruszkabánya (Ruszkicza)	XIII. sz. ezred	Ohaba Bystra	—	426,104	—	—	426,104
Obrescha	„	„	—	8,232	—	—	8,232
Losnicsora	„	„	100,352	—	—	—	100,352
Eibenthal	„	Orsova	12,544	439,040	—	—	451,584
Tiszovniczka . . .	„	„	—	493,654	—	—	493,654
Plavisevicza, Dubova .	„	„	—	163,072	—	—	163,072
Bannia, Gerbovecz . .	„	Bozovicz	100,352	208,936	—	—	309,288
Valja balvasnicza . .	„	Mehadia	—	50,176	—	—	50,176
Dolnia Ljupkova . .	XIV. sz. ezred	Berszaszka	—	148,568	—	—	148,568
Szikevicza . . . „	„	„	—	100,352	—	—	100,352
Berzaszka, (Kozla, Kamenicza)	„	„	—	412,284	—	—	412,284
Rudina Szirinia . . .	„	„	—	376,320	—	—	376,320
Schnellersruhe . . .	„	„	—	301,056	—	—	301,056
Az Őrvidéken összesen	—	—	313,248	3.127,794	—	—	3.341,042

A magánbirtokosok száma	Esik átlag egy magánbirtokosra □ bécsi öl	A munkások száma				A munkások átlagos napi bére			Miféle telepek?
		férfi	nő	gyermek	együtt	férfi	nő	gyermek	
19	30,452	90	—	12	102	70 kr.	—	30 kr.	aranybányászat
		21	—	14	35				réz- és vasbányászat
		18	—	—	18				csiklovai rézkohó
2	1.040,280	1,210	58	220	2,488	1 frt 10 kr.	—	40 kr.	kőszénbányák
		230	6	14	250	90 kr.	—	—	kőszénpala
3	384,108	355	—	20	375	1 frt 10 kr.	—	38 kr.	aninai vaskohó
		164	—	16	180	75 kr.	—	35 kr.	rézbányászat
		75	—	10	88	75 kr.	—	35 kr.	rézkohó
3	122,522	35	—	6	41	65 kr.	—	—	bányászat
		17	—	2	19				rézkohó
1	867,281	110	—	70	180	65 kr.	—	—	bányák
		110	—	10	120		—	—	kohók
5	49,974	150	—	30	180	84 kr.	—	—	vasbányák
3	105,813	—	—	—	—	—	—	—	„
2	1.668,352	506	4	6	516	1 frt 10 kr.	—	50 kr.	szénbányák
		245	2	73	320	1 frt 20 kr.	—		vaskohó
1	388,864	10	—	—	10	80 kr.	—	—	vasbányák
1	171,304	50	—	5	55	90 kr.	—	45 kr.	„
1	338,688	48	—	12	60	1 frt.	—	45 kr.	vaskohó
1	104,608	20	3	24	47	75 kr.	40 kr	30 kr.	vasbányák
		12	—	10	22	75 kr.	—	—	vaskohó
1	50,176	—	—	—	—	—	—	—	vasbánya
1	163,072	—	—	—	—	—	—	—	kőszénbánya
44	235,618	4,476	73	554	5,103	83 kr.	43 kr.	33 kr.	
2	213,052	260	109	251	620	75 kr.	35 kr.	25 kr.	
1	8,232	—	—	—	—	—	—	—	
1	100,352	—	—	—	—	—	—	—	
3	150,528	32	—	—	32	80 kr.	—	—	
2	246,827	8	—	—	8	80 kr.	—	—	
1	163,072	4	—	—	4	80 kr.	—	—	
4	77,322	9	—	2	11	75 kr.	—	35 kr.	
1	50,176	—	—	—	—	—	—	—	
2	74,284	—	—	—	—	—	—	—	
1	100,352	—	—	—	—	—	—	—	
1	412,284	100	—	19	119	75 kr.	—	35 kr.	
2	188,160	41	—	8	49	75 kr.	—	35 kr.	
1	301,056	6	—	—	6	80 kr.	—	—	
22	151,865	460	109	280	849	—	—	—	

KSH Könyvtár

V.

Az oraviczai bányakapitányság

Tábla.

kerületének bányatermelése 1867-ben.

Bánya- és kohótelepek	Megye	Járás	arany	ezüst	réz	ólom	színitendő nyers vas
			pénzverdei font		bécsi mázsa		
Oravicza, Csiklova	Krassó	Oravicza	42.050	—	798.08	—	—
Stájerlak, Anina	„	„	—	—	—	—	115,772
Szászka	„	Szászka	—	—	2,132.78	—	—
Moldova	„	„	—	3.506	161.208	—	—
Dognácska	„	Krassó	2,804	1,217.738	171.00	310	53,402
Resicza	„	Resicza	—	—	—	—	132,123
Nadrág	„	Temes	—	—	—	—	25,640
Lunkány	„	Kossova	—	—	—	—	18,181
Moravicza	„	Krassó	—	—	—	—	—
Megyékben összesen	—	—	44.854	1,221.21	3,263.07	310	345,119
Ruszkabánya	XIII. ezred	Ohaba-Bystra	—	—	—	—	60,861
Losnicsora (szénbánya)	„	„	—	—	—	—	—
Eibenthal	„	Orsova	—	—	—	—	—
Gerbovecz	„	Bozovicz	—	—	—	—	—
Berszaszka	XIV. ezred	Berszaszka	—	—	—	—	—
Szirinia „	„	„	—	—	—	—	—
Örvidék összesen	—	—	—	—	—	—	60,861

önített nyers vas	fekete kőszén	vasgálicz	rézgáliez	ólomgelét	nyers olaj	aranyércz	rézércz	vaskő	olajpala	vasköneg	czüstércz	ólomércz	Összes pénzérték
bécsi mázsa													forint
—	—	707.74	—	—	—	56,000	3,126	41,984	—	—	—	—	112,726.85
4,165	2.788,037	—	—	—	18,592	—	—	1,494	424,818	—	—	—	960,223.79
—	—	—	—	—	—	—	47,682	—	—	7,791	—	—	129,172.87
—	—	—	4,583	—	—	—	6,352	—	—	10,210	42.30	—	103 881.36
—	—	—	—	2,158	—	—	9,537	138,680	—	—	—	7,984	257,656.11
31,075	705,400	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	456,851.62
6,895	—	—	—	—	—	—	—	63,552	—	—	—	—	139,329.03
—	—	—	—	—	—	—	—	85,000	—	—	—	—	52,460.00
—	—	—	—	—	—	—	—	268,542	—	—	—	—	31 931 00
42,135	3.493,437	707.74	4,583	2,158	18,592	56,000	66,697	599,252	424,818	27,001	42.30	7,984	2.256,132.61
17,042	—	—	—	—	—	—	—	386,476	—	—	—	—	300,075.40
—	18,117	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2,985 74
—	5,600	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1,064.00
—	400	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	120.00
—	55,196	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	17,632.72
—	21,448	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6,648.88
17,042	100,761	—	—	—	—	—	—	386,476	—	—	—	—	328.556.74

Jegyzet. Azonkivül termeltetett még chromércz Tiszoviczában 700 és Plaviseviczában 1,890 b. mázsa, ennek pénzértéke 1,631 frt 70 kr.

KSH Könyvtár

VI.

A zalathnai m. kir. bányakapitányság.

Az 1863-ra vonatkozó jelentésből.

A) A szabad kutatások száma s az adományozott bányatelkek kiterjedése. A szabad kutatások száma, mellőzve az ez évben a zalathnai kapitányság területéből a nagybányai kapitánysághoz csatolt részeket, 245-tel csökkent; ennek oka, úgy látszik, csak a szabad kutatási illeték. — Az adományozott bányatelkek kiterjedése, tekintettel a nagybányai kapitánysághoz csatolt részekre, 1.875,962 □ öllel növekedett, miből az abrudbánya-verespataki bányavidékre 190,559 □ öl esik.

B) A bányamunkások száma és sérülései. A zalathnai kapitányság hatósága alatt megmaradt területen a munkások száma 220 egyénnel szaporodott. A 4 halálos sérülés az illető munkások vigyázatlanságának tulajdonítandó.

C) A bányatársládák vagyona. Ez a megmaradt területen 27,272 frttal növekedett.

D) A termelési viszonyok. Az elárúsítható bányai termények pénzértéke 272,504 frttal csekélyebb, mint a múlt évi, de az csak onnan van, hogy a múlt évi kimutatásban az a kapitányság területéből kiszakasztott részek termelése is benne volt foglalva. — Különben, az arany, ezüst, színítendő nyers vas és ólomgelét kivételével, nagyobb mennyiségek termeltettek, mint 1862-ben.

Az 1864-re vonatkozó jelentésből.

A) A szabad kutatások száma s az adományozott bányatelkek kiterjedése. A szabad kutatások száma 1864 végéig csak kis mértékben csökkent, az adományozott bányatelkek kiterjedése pedig 529,719 □ öllel növekedett.

B) A bányamunkások száma és sérülései. A bányamunkások száma a magán bányákban növekedett, a kincstáriakban fogyott. A munkások sérüléseinek száma általában csökkent.

C) A bányatársládák vagyona. Ez 1864 végéig 35,913 frttal növekedett.

D) A termelési viszonyok. A bányatermelés pénzértéke nagyobb volt, mint az előbbi évben, mert az arany- és czüstérczek egy része 1863-ban a nagy szárazság miatt nem dolgoztathatott fel és csak 1864-ben értékesíttetett.

Az 1865-re vonatkozó jelentésből.

A) A szabad kutatások száma, s az adományozott bányatelkek kiterjedése. A szabad kutatások száma tetemesen növekedett, barnaszénre különösen a kincstár részéről is számos szabad kutatás jelentetett be. De az adományozott bányatelkek kiterjedése 156,105 □ öllel csökkent, többi közt Oláhpiánban nehány aranymosási kültelek töröltetett ki, melyek kiterjedése 53,676 □ öl.

B) A bányamunkások száma csökkent, de a munkások sérüléseinek száma nagyobb volt, mint a múlt évben.

C) A bányatársládák vagyona. Ez csak 12,775 frttal növekedett, mi részint annak tulajdonítandó, hogy a munkások száma csökkent, tehát járulékaik is csökkentek, részint onnan van, hogy a nagyági egyházi pénztár a bányatársládából kiválasztatott, s az illető felekezetek között felosztatott, részint végre onnan is, hogy az abrudbányai községi alap járulékai (pisetum) a gyulafehérvári pénzverdénél nem vonattak le az aranykereskedőktől.

I. Tábla.

A szabad kutatások, szabad kutatók és munkások száma.

Év	A szabad kutatások száma			A magán szabad kutatók száma	Egy magán szabad kutatóra átlag esik szabad kutatás	A munkások száma						Mindösszе
						kincstári			magán			
	kincstári	magán	együtt			férfi	nő s gyerm.	együtt	férfi	nő s gyerm	együtt	
1863	12	211	223	146	1.4	1,657	319	1,976	7,916	1,229	9,145	11,121
1864	12	195	207	105	1 9	1,628	311	1,939	8,561	1,441	10,002	11,941
1865	32	277	309	171	1.6	1,452	265	1,717	7,330	846	8,176	9,893
1866	20	306	326	148	2.06	1,669	209	1,878	6,929	836	7,765	9,643
1867	10	346	356	166	2	1,051	156	1,207	6,372	797	7,169	8,376

II. Tábla.

Az adományozott vájnatelkek kiterjedése bécsi □ ölekben.

Év	arany, ezüst és rézre		vasérczre		kőszénre		egyéb ásványokra		összesen	
	kincstári	magán	kincstári	magán	kincstári	magán	kincstári	magán	kincstári	magán
1863	451,328	989,213	380,675	662,666	—	1.793,792	20,572	276,430	852,575	3.722,101
1864	451,328	1.204,240	380,675	830,240	—	1.856,512	20,572	390,828	852,575	4.251,820
1865	430,656	1.382,131	480,867	780,747	—	1.856,512	50,176	263,710	961,699	4.383,136
1866	460,972	1.571,011	468,234	809,088	—	2.032,128	50,176	132,758	979,382	4.544,985
1867	425,398	1.583,467	468,241	696,203	301,056	2.145,024	75,264	153,559	1.269,959	4.578,253

Év	Az adományozott kültelkek kiterjedése bécsi □ ölekben								Az adományozott vájna- és kültelkek összes kiterjedése		
	aranyra, ezüstre		vasérczre		egyéb ásványokra		összesen				
	kincstári	magán	kincstári	magán	kincstári	magán	kincstári	magán	kincstári	magán	összesen
1863	—	451,198	—	96,000	—	—	—	547,198	852,575	4.269,299	5.121,874
1864	—	151,198	—	96,000	—	—	—	547.198	852,575	4.799,018	5.651,593
1865	—	54,653	—	96,000	—	—	—	150,653	961,699	4.533,789	5.495.488
1866	—	43,922	—	96,000	—	—	—	139,922	979,382	4.684,907	5.664,289
1867	—	43,922	—	96,000	—	—	—	139,922	1.269,959	4.718,175	5.988,134

KSH Könyvtár

Zalathna.

III. Tábla.

A bányatermelés.

Év	Termény	Termelés mennyisége			Pénzérték	A súlyegység pénzértéke a termelés helyén
		kincstári	magán	összesen	forint	
1863	Arany	412.8768	1,502.5660	1,915.4428	1.292,923.89	675 frt egy pénzv. font.
1864	„	523.5608	1,538.1626	2,061.7234	1.391,663.29	„ „ „ „ „
1865	„	556.5340	1,504.8899	2,061.4239	1.391,461.13	„ „ „ „ „
1866	„	598.4070	1,120.4671	1,718.8741	1.160,239.33	„ „ „ „ „
1867	„	621.4133	1,379.8454	2,001.3587	1.350,849.62	„ „ „ „ „
1863	Ezüst	1,732.8500	633.1900	2,366.0400	106,471.80	45 frt egy pénzv. font.
1864	„	3,271.6500	613.4020	3,885.0520	174,827.34	„ „ „ „ „
1865	„	2,631.2250	761.6710	3,392.8960	152,680.32	„ „ „ „ „
1866	„	3,794.200	477.306	4,271.506	192,217	„ „ „ „ „
1867	„	3,021.616	736.309	3,757.925	169,106.62	„ „ „ „ „
1863	Réz	1,007	2,265	3,272	192,574	58 frt 85 kr.
1864	„	1,812	2,100	3,912	219,334	56 frt 7 kr,
1865	„	1,852	2,213	4,065	211,255	51 frt 96 kr.
1866	„	1,546.70	3,642.23	5,188.93	279,044.60	53 frt 77.49 kr.
1867	„	3,337.79	3,171	6,508.79	297,377.77	45 frt 69 kr.
1863	Ólom	2,356	—	2.356	37,696	16 frt.
1864	„	2,585	—	2,585	34,380.50	13 frt 30 kr.
1865	„	2,381	—	2,381	27,479	11 frt 54 kr.
1866	„	2,124.03	43.62	2,167.65	28,099.67	13 frt 36.7 kr.
1867	„	2,342.50	—	2,342.50	32,794.12	13 frt.
1863	Ólomgelét	1,072	—	1,072	16,872	16 frt
1864	„	2,105	—	2,105	26,733 50	12 frt 80 kr.
1865	„	1,978	—	1,978	21,856.90	11 frt 96.2 kr.
1866	„	1,282	—	1,282	16,025	12 frt 50 kr.
1867	„	23	—	23	410.50	13 frt 50 kr.
1863	Szinitendő nyers vas	42,015	20,579	62,594	184,106.25	2 frt 95 kr.
1864	„	94,701	18,020	112,721	331,781	2 frt 94 kr.
1865	„	14,101	31,559	45,660	143,882.80	3 frt 13 kr.
1866	„	59,230	25,821	85,051	205,742.80	2 frt 41.9 kr.
1867	„	—	7,688.5	7,688.5	32,429	4 frt 23 kr.
1863	Öntött nyers vas	9,783	4,701	14,484	103,876.25	7 frt 17 kr.
1864	„	6,291	4,002	10,293	71,286.37	6 frt 92 kr.
1865	„	410	9,339	9,749	69,610.60	7 frt 11 kr.
1866	„	2,169	8,608	10,777	65,469.60	6 frt 7.5 kr.
1867	„	41,883	14,697	56,580	195,533.62	2 frt 92 kr.
1863	Higany	—	1.27	1.27	175.26	138 frt.
1864	„	—	—	—	—	—
1865	„	—	—	—	—	—
1866	„	0.28	—	0.28	34,72	121 frt.
1867	„	—	—	—	—	—

Év	Termény	Termelés mennyisége			Pénzérték forint	A súlyegység átlagos pénzértéke a termelés helyén
		kincstári	magán	összesen		
1863	Dárdany	—	30	30	300	10 frt.
1864	„	—	29	29	291.70	10 frt.
1865	„	—	200	200	1,510	7 frt 55 kr.
1866	„	—	54	54	405	7 frt 50 kr.
1867	„	—	—	—	—	—
1863	Barnaszén	—	26,185	26,185	5,064	19.4 kr.
1864	„	—	21,620	21,620	4,186.66	19 kr.
1865	„	—	31,686	31,686	4,260.93	13.4 kr.
1866	„	—	22,414	22,414	2,486.16	11 kr.
1867	„	200	18,000	18,200	1,644	9 kr.
1863	Arany-ezüstércz	5,249	15,271	20,520	253,258	12 frt 34 kr.
1864	„	52,747	10,109	62,856	400,348	6 frt 36 kr.
1865	„	4,952	45,432	20,384	293,385.39	44 frt 34 kr.
1866	„	3,370	14,585	17,955	316,920	17 frt 65 kr.
1867	„	2,765	16,927	19,692	276,135	14 frt 2 kr.
1863	Rézércz	37,693	22	37,715	61,279	1 frt 62 kr.
1864	„	51,906	162,870	214,776	178,984	83 kr.
1865	„	42,118	63,129	105,247	125,741.35	1 frt 10 kr.
1866	„	30,491	262,735	293,226	175,143.74	59.7 kr.
1867	„	37,313	229,840	367,153	200,340.98	54.5 kr.
1863	Ólomércz	4,605	9	4,614	18,131	3 frt 93 kr.
1864	„	5.361	—	5,361	33,736	6 frt 17 kr.
1865	„	4,527	216	0,743	31,537.28	6 frt 65 kr.
1866	„	3,848	—	3,848	24,253	6 frt 30 kr.
1867	„	3,869	2.72	3,871.72	26,846.54	6 frt 75 kr.
1863	Dárdanyércz	—	—	—	—	—
1864	„	—	—	—	—	—
1865	„	—	—	—	—	—
1866	„	—	162	162	405	2 frt 50 kr.
1867	„	—	—	—	—	—
1863	Vasércz	197,436	139,966	337,402	48,160	15 kr.
1864	„	212,900	115,453	328,353	54,755.15	16.6 kr.
1865	„	190,511	169,850	360,361	43,311.04	12 kr.
1866	„	134,197	103,287	287,484	40,247.76	14 kr.
1867	„	?	?	?	?	—

KSH Könyvtár

IV.

A zalathnai bányakapitányság területén levő bánya- és kohótelepek

T á b l a.

kiterjedése, a munkások száma és az átlagos napibér 1867-ben.

Folyó szám	Bánya- és kohótelepek	Megye	Járás	A mívelt vájnatelkek nagysága □ b.ölekben		A mívelt kültelkek nagysága □ b. ölekben		Az összes bányatelkek nagysága □ b. öl	A magán bányabirtokosok száma	Esik-átlag egy magán birtokosra □ öl	A munkások száma				A munkások átlagos napi bére		
				kincstári	magán	kincstári	magán				férfi	nő	gyermek	együtt	férfi	nő	gyermek
															o. é. kr.		
1	Offenbánya, Véletlen szerencse	Alsó-Fehér	Felső-Igeni	45,065	—	—	—	45,065	—	—	10	—	—	10	50	—	—
2	„ Borbála	„	„	—	22,006	—	—	22,006	1	—	35	—	3	38	40	—	20
3	„ Ferencz	„	„	—	47,264	—	—	47,264	1	—	58	—	9	67	40	—	20
4	Lazestyi és Pomorel községekben	„	Felső-Zalathnai	—	894	—	—	894	2	—	—	—	—	—	—	—	—
5	Muska és Szohodol községekben	„	„	—	—	—	10,965	10,905	2	—	—	—	—	—	—	—	—
	Abrudbánya — Verespatak bányamegyében :																
6	Orlya sz. Keresztbánya	„	Alsó-Zalathnai	36,963	—	—	—	36,963	—	—	133	23	20	176	50	30	25
7	E bányamegyében van még	„	„	—	649,065	—	—	649,065	232	—	3,390	—	303	3,693	50	—	14
	Becsum — Zalathna bányamegyében :																
8	Vulkoj Sz. Mihály	„	„	—	30,415	—	—	30,415	1	—	30	—	—	30	60	—	—
9	„ Nepomuk Sz. János	„	„	—	8,051	—	—	8,051	1	—	8	—	4	12	60	—	30
10	„ Sz. Péter Pál	„	„	—	48,754	—	—	48,754	1	—	180	6	8	194	60	30	30
11	E bányamegyében van még	„	„	—	133,288	—	243	133,531	95	—	698	—	40	738	34	—	16
12	Strymbuly, Egyesült keleti és nyugati sat.	Belső-Szolnok	Láposi	85,880	—	—	—	85,880	—	—	—	—	—	—	—	—	—
13	Goduroji Strimtura és Borsa, Szilha, Szilhafagulaj	„	„	85,880	—	—	—	85,880	—	—	—	—	—	—	—	—	—
14	Strimbuly Miklós	„	„	—	14,313	—	—	14,313	1	—	3	4	2	9	50	24	15
15	„ Isten segíts	„	„	—	—	—	18,300	18,300	1	—	—	—	—	—	—	—	—
16	Brassói bánya és kohó részvény egylet Ádám és Dénes	Felső-Fehér	Királyfalvi	—	25,088	—	—	25,088	1	—	—	—	—	—	—	—	—
	Hunyad, Maroson inneni bányamegyében																
17	Füzes Háromság sat.	Hunyad	Solymosi	40,703	—	—	—	40,703	—	—	38	—	8	46	60	—	30
18	„ Mala Maria Victoria	„	„	—	8,275	—	—	8,275	1	—	—	—	—	—	—	—	—
19	„ Magura minden szentek sat.	„	„	—	136,295	—	—	136.295	1	—	—	—	—	—	—	—	—
20	„ Vale mika Daniel	„	„	—	32,205	—	—	32,205	1	—	—	—	—	—	—	—	—
21	Nagyág, Bernát, József és Maria	„	Kéméndi	202,474	—	—	—	202,474	—	—	515	32	63	610	70	30	25
22	„ Paduai Sz. Antal	„	„	14,313	—	—	—	14,313	—	—	4	—	—	4	64	—	—
23	Gertés Ábrahám	„	„	—	25,112	—	—	25,112	1	—	70	—	—	70	50	—	—
24	„ Regina	„	„	—	32,383	—	—	32,383	1	—	—	—	—	—	—	—	—
25	Gothátya Antal	„	Illyei	—	25,088	—	—	25,088	1	—	—	—	—	—	—	—	—
26	E bányamegyében van még	„	Almási, Solymosi és Gyógyi	—	47,633	—	7,317	54,950	69	—	385	5	127	517	50	35	18
	Hunyad, Maroson túli bányamegyében :																
27	Muntrel Sz. Antal	„	Déval	—	4,025	—	—	4,025	1	—	—	—	—	—	—	—	—
28	Veczeli Sz. Háromság	„	„	—	447	—	—	447	1	—	2	—	—	2	40	—	—
29	Govasdia, vasbánya és kohómű	„	Hunyadi	382,361	—	—	—	382,361	—	—	147	—	15	162	90	—	35
30	Brassói vasbánya és kohótársulat	„	„	—	214,927	—	—	214,927	1	—	30	—	8	38	60	—	20
31	Ploczka vasbánya és kohótársulat	„	„	—	100,352	—	—	100,352	1	—	32	—	—	32	60	—	—
32	Hárásdai „ „ „	„	Demsusi	—	33,139	—	—	33,139	1	—	—	—	—	—	—	—	—
	Zsilyi bányamegyében :																
33	Brassói bánya kohó részvényegylet	„	Zsílyi	—	1.894,144	—	—	1.894,144	1	—	73	—	20	93	70	—	30
34	Govasdiai vaskohó hivatal	„	„	301,056	—	—	—	301,056	—	—	10	—	—	10	90	—	—
35	Árpád és Teréz	„		—	50,176	—	—	50,176	1	—	—	—	—	—	—	—	—

KSH Könyvtár

Folyó szám	Bánya- és kohótelep	Megye	Járás	A mívelt vájnatelkek nagysága □ b. ölekben		A mívelt kültelkek nagysága □ b. ölekben		Az összes bányatelkek nagysága □ b. öl	A magán bányabirtokosok száma	Esik átlag egy magán birtokosra □ b. öl	A munkások száma				A munkások átlagos napi bére		
				kincsári	magán	kincstári	magán				férfi	nő	gyermek	együtt	férfi	nő	gyermek
															o. é. krajczá		
	Bihar inneni bányamegyében:																
36	Hidegszamos Báró Huszár bányamütársulat . . .	Kolozs	Gyalui	—	75,264	—	—	75,264	1	—	—	—	—	—	—	—	—
37	„ Poos	„	„	—	62,720	—	—	62,720	1	—	8	3	4	15	85	35	28
38	„ Sándor, József, Jakab	„	„	—	12,544	—	—	12,544	1	—	16	13	18	47	64	30	18
39	„ Kisbányai Ferencz Zsigmond . . .	Torda	Lupsai	—	52,780	—	—	52,780	1	—	36	6	2	44	50	30	20
40	Toroczkói bányamegyében	„	Toroczkói	—	21,469	—	—	21,469	27	—	230	—	3	233	23	—	05
41	Csik Sz. Domokos baláni rézbányamütársulat . .	Csikszék	—	—	160,736	—	—	160,736	1	—	305	15	59	379	60	30	18
42	Kovászna Transilvania bányamütársulat „ . . .	Háromszék	—	—	150,528	—	—	150,528	1	—	—	—	—	—	—	—	—
43	Illyefalva, Istenáldása, Zsuzsanna bányamütársulat .	„	—	—	75,264	—	—	75,264	1	—	20	—	—	20	60	—	—
44	Brassói bánya és kohó részvényegylet	„	—	—	50,176	—	—	50,176	1	—	225	6	27	258	70	20	20
45	„ „ „ „	Udvarhelyszék	—	—	87,808	—	96,00.	183,808	1	—							
46	Bodvai Sz. Antal	„	—	—	28,179	—	—	28,179	1	—	24	5	2	31	60	20	20
47	Olasztelke Sz. István	„	—	—	50,176	—	—	50,176	1	—	—	—	—	—	—	—	—
48	Oláhpiani aranymosás	Szászsebesszék	—	—	—	—	7,157	7,157	1	—	49	—	—	49	—	—	—
49	Pojana maruluj olympia	Brassó vidék	—	—	53,267	—	—	53,267	1	—	—	—	—	—	—	—	—
50	Holbák Teleki család	Fogaras vidék	—	—	75,264	—	—	75,264	1	—	—	—	—	—	—	—	—
51	Rodnai Istenáldása	Naszód vidék	—	75,264	—	—	—	75,264	—	—	128	—	35	163	445	—	29
52	„ Antal József	„	—	—	34,713	—	—	34,713	1	—	—	—	—	—	—	—	—
53	Deliban Sz. József	„	—	—	4,026	—	—	4,026	1	—	—	—	—	—	—	—	—
	Főösszeg	—	—	1.269,959	4.578,253	—	139,922	5,988,134	464	10,168 4	—	—	—	—	—	—	—

KSH Könyvtár

V.

A zalathnai bányakapitányság bányatermelés

T á b l a.

és értékének átnézete 1867-ben.

Folyó szám	Bánya- és kohótelep	Megye, szék, vidék	Járás	arany	ezüst	réz	ólom	higany	színitendő nyers vas	öntött nyers vas	vasöntvények egyenesen a magas kemenczéből	barna kőszén	ny. dárd.	ónmáz	vasgálicz	Pénzérték frt	Pénzérték kr
				pénzverdei font		b é c s i m á z s a											
1	Abrudbányai m. kir. aranyváltás	Alsó-Fehér	Alsó-Zalathnai	251.7316	105.782	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	174,611	52
2	Károlyfehérvári m. kir. pénzverde	„	„	1,057.5072	602.588	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	740,933	82
3	Zalathnai m. kir. aranyváltás	„	„	13.1058	4.039	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	9,028	17
4	„ „ „ kohó	„	„	205.1900	961.640	300	1	—	—	—	—	—	—	—	10.5	195,658	42.5
5	Oláhláposbánya (Sztrimbuj) m. kir. kohó	Belső-Szolnok	Láposi	48.4434	1,391.867	3.007.79	—	—	—	—	—	—	—	—	—	228,451	18
6	Csertesti m. kir. aranyváltás	Hunyad	Kéméndi	3.1972	1.239	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2,213	86.50
7	Oláhláposbányai m. kir. aranyváltás	Belső-Szolnok	Láposi	12. 950	3.361	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8,720	37
8	Csertesti m. kir. kohó	Hunyad	Kéméndi	351.0010	371 075	30	—	—	—	—	—	—	—	—	—	257,389	05
9	Rodnai „ „ „	Naszód vidék	„	1.0839	293.673	—	2,311.50	—	—	—	—	—	—	23	—	47,138	41.75
10	Csík Sz. Domonkos baláni rézbánya-műtársulat	Csikszék	Felcsiki	—	—	3,171	—	—	—	—	—	—	—	—	—	148,719	90
11	Govasdiai m. kir. vas kőszén bánya- és kohó	Hunyad	Hunyadi	—	—	—	—	—	—	26,309	2,529	200	—	—	—	75,685	—
12	Ploczkai vasbánya és kohó-műtársulat	„	„	—	—	—	—	—	2,395	—	—	—	—	—	—	9,580	—
13	Zalasd gróf Bánffy családé	„	„	—	—	—	—	—	1,943.5	—	—	—	—	—	—	7,774	—
14	Toroczkoi bányamegyében	Torda	Toroczkói	—	—	—	—	—	3,350	—	—	—	—	—	—	15,075	—
15	Poduroj (Sztrimbuj) m. kir. vasbánya és kohó	Belső-Szolnok	Láposi	—	—	—	—	—	—	9,159	3,886	—	—	—	—	55,704	—
16	Sz. Keresztbányai bánya- és kohómű Lövéten	Udvarhelyszék	Oláhfalvi	—	—	—	—	—	—	8,124	3,676	—	—	—	—	50,560	62
17	Bodvai Magyar Hermány melletti kohó	„	Bardóczfiuszék	—	—	—	—	—	—	1,600	448	—	—	—	—	6,816	—
18	Brassói egyleti kohómű Fülén	„	„	—	—	—	—	—	—	—	849	—	—	—	—	6,792	—
19	„ kőszén bányamű Zsily	Hunyad	Zsily	—	—	—	—	—	—	—	—	9,000	—	—	—	1,080	—
20	Illyefalvi „Segon Gottes“ bányamű	Háromszék	Sepsifiuszék	—	—	—	—	—	—	—	—	9,00	—	—	—	540	—
	Erdélyi bányatermesztmények ből :																
21	Pesti m. kir. arany-ezüst váltás	—	—	15.7197	6.701	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10,912	34.25
22	Bécsi cs. kir. pénzverde	—	—	38.6839	15 960	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	26,829	83.25
	Összesen	—	—	2,001.2587	3,757.925	6,508.79	2,342.50	—	7,688.50	45,192	11,388	18,200	—	23	10.5	2.080,213	51.25

KSH Könyvtár

VII.

A zágrábi m. kir. bányakapitányság.

Az 1863-ra vonatkozó jelentésből.

A) Általános észrevételek. Horvát-Tótország polgári részében az ólom-, horgany- és rézérez-telepek nincsenek még kellőleg kikutatva, mindazáltal az ország földtani viszonyai nem olyanok, hogy azon érczek bő előfordulását sejdíthetnők. Azért nagyszerű bányamívelési intézkedések alig volnának igazolva; de még csekélyebb eredménynyel beérhető vállalatokra sincs elég olcsó tőke és kellő kitartás.

Az ásatag szén, különösen pedig a Horvátország éjszaki részében található régibb barnaszén telepei szintén csekély vastagságuak és tetemesen megháborítvák. Kiterjedésök ugyan elég nagy, de kevés ponton vannak még úgy feltárva, hogy rendes vájatásuk megindúlhatna. A lignittelepek gyakoriak s néhány egymással egyenközü vidéken tetemes vastagságban is találtatnak. De azon széntelepek most még holt kincsek, mert távol esnek a vízi és vasútaktól, s az országban még nincsenek sok szenet fogyasztó iparvállalatok. Csak akkor fognak a horvátországi szénbányák nagyobb mértékben míveltethetni, ha majd a tervezett vasútak létesülendnek s jobb és számosabb ország- és községi útakon kivül ipari vállalatok is támadandnak.

Az ország őrvidéki részében több és bővebb érctelepek vannak, s a kutatás otmég egészen érintetlen területeket talál. Régibb barnaszéntelepek még csak kevés helyen találtattak, s azok is csekélyek; lignittelepek ellenben több helyütt vannak s részint tetemes vastagságuak. Néhol azon lignittelepeket már vájják, s a ligniteket részint a vaskohókban, részint a gőzkatlanok fütésére használják; de nagyobb kelendőségök csak akkor volna várható, ha a zimony-fiumei vasút építtetnék. Vaskövek s különösen barna vaskövek tetemes kiterjedésben fordúlnak elő, de a nagy vitelbérek a közönséges útakon s vaspályákon és más körülmények még mindig hátráltatják a bányaipar s nevezetesen a vaskohászat felvirágzását.

B) A szabad kutatások száma, s az adományozott bányatelkek kiterjedése. A szabad kutatások száma a zágrábi bányakapitányság megyei területén 1863-ban csak 4-el csökkent, mert a tervezett zimony-fiumei vaspálya, s a részint már kitűzött csáktornya-varasd-ivaneczi és zapresiczai szárnyvonal a bányamívelési munkásságnak új ösztönt adott. Az őrvidéken a szabad kutatások száma 2-vel szaporodott.

Az adományozott bányatelkek kiterjedése az ország polgári részében csökkent, mert 4 bányatelek vaskőre, s ugyancsak 4 bányatelek barnaszénre elhagyatott.

C) A bányamunkások létszáma és sérülései. A bányamunkások száma az ország polgári részében 43%-kal, s majdnem hasonló arányban az őrvidéken

is csökkent. A munkások sérüléseit illetőleg csak az jegyzendő meg, hogy a két halálos sérülés fojtólég által okoztatott, s mindkét eset az illető munkások vigyázatlanságának tulajdonítandó.

D) A bányatársládák vagyona. Az ország polgári részében a radoboji kincstári bányatársláda vagyona 2,895 frt 30 krnyi csökkenést mutat, mert az igazgatóság 1863-ban a bányamunkások iskolai alapját, mely 3,000 frtra rúg, nem számította a társláda vagyonához, mint azelőtt tette vala; a magán társládák vagyona 255 frt 86 krral növekedett. Az őrvidéken a társládák vagyona 1,224 frttal 76 krral növekedett, mely növekedés leginkább a tergovei rézbánya-telepet s a petrovagurai vasműtelepet illeti.

E) A termelési viszonyok. A modruspataki járásban a harmadkori vaskövek (agyagos barna vaskövek) termelése 1863-ban az előbbi évhez képest 11,170 mázsával csökkent; ennek oka az, hogy a Krajnában levő gradatzi vasműtelepen, hol azon érczek kiolvasztatni szoktak, kevés öntött vasárú rendeltetett meg. Ellenben a rudei vasbányában, a szamobori járásban, hol még csekély mértékben feltárt vaspáttelepek vájatnak, a vaskő-termelés 10,012 mázsával növekedett. De a színítendő és öntött nyers vas termelése a rudei vaskohóban is csökkent, még pedig 1,823 mázsával. Az őrvidéken az I. és II. báni ezred területén a vaskő termelése 5,262 mázsával csökkent, míg a színítendő nyers vas termelése 7,650 mázsával növekedett. Az öntött nyers vas termelése a petrovagurai vasműtelepen 1,992 mázsával csökkent. A csekély kelendőség s a vas árának leszállása mind a tergovei mind a petrovagurai vasműtelep termelésére károsan hatott.

A réztermelést illetőleg megjegyzendő, hogy Rude környékén 1849 óta van egy rézbánya; itt egy új főaknát kellene építeni, de előbb a legmélyebb altárna színvonalán levő vájnákat a víztől kellene megmenteni. A tergovei ólom-, ezüst- és rézbányák 1863-ban nyilvános árverés útján eladattak, s gróf Breda és Mautner A. J. és fia által vétettek meg. A részvényes társulat felbomlása után az üzlet nagyon megszorittatott, s még több munkás bocsáttatott el, úgy hogy 1863-ban 610 mázsával kevesebb réz termeltetett mint 1862-ben.

A radoboji kénbányában 1863-ban ugyan 152 mázsával több kén termeltetett mint az előbbi évben, de a vájt telep fogyatkozása s a költséges kezelés miatt folyvást veszteséggel dolgozik a kincstár. Azért a radoboji bányatelep újra árúba bocsáttatott, de most sem akadt vevője.

A kőszénbányászat, mint már feljebb érintetett, Horvát-Tótországban nem virágozhatik még fel, mivel általában még kevés kőszén fogyasztatik az országban, s mivel ott, hol nagyobb kelendősége lehetne, a horvátországi ásatag szén silányabb minőségénél s a nagy szállitási költségnél fogva nem versenyezhet. Mindazáltal 1863-ban 33%-kal több barnaszén termeltetett, mint az előbbi évben. A Horvátország éjszaki részében található igen terjedelmes harmadkori hegységvonalban, mely Varasd és Kőrös megyékben nyugatról, Sz. Péter környékéről Kis-Tábor, Lupinyak, Plemencsina, Putkovecz, Petrovszko, Krapina, Radoboj, Golubovecz, Ivanecz, Teplicz helységeken át keletre tart, átlag két, vájatásra érdemes, fő széntelep van lerakódva, melyek átlagos vastagsága 2—4 láb; e széntelepek keletről nyugatra csapnak s 30—35 foknyi szöglet alatt éjszakról délre dőlnek. E széntelepeket az említett helységeknél évről évre új bányákban kezdék vájni, de minthogy a szénnek nincs kelendősége, a megnyitott bányákat többnyire ismét elhagyák. Csak Krapinánál folytatták a széntermelést;

KSH Könyvtár

az ottani szénbánya a krapinai fővölgy éjszaknyugati lejtőjén ¾ órajárásnyira Krapina mezővárostól van. Az említett széntelepekben előforduló szén tömött barnaszén (fényes szén), mely a gőzhajózás, vasúti forgalom s a bányászat és kohászat czéljaira igen alkalmas; 11.7—12 mázsája egyenértékü egy bécsi öl fával (fenyűfával).

A golubovecziı völgyben 1863-ban megnyitott szénbánya a zlatai járásban, az ivanesiczai hegység déli lejtőjén van; ott szintén az említett két főszéntelep terül el, s vastagságuk összesen 8 láb. Az ottani szén igen jeles, de most épen semmi kelendősége sincs, s csak akkor lehetne azt Triesztbe, Fiumébe és Zenggbe a hajók számára szállítani, ha majd a csáktornya-zapresiczi szárnyvonal elkészülne.

A kincstári szénbányatelepen Radobojnál egy alvájna építtetett a 2—4 láb vastag két széntelep feltárása végett, s vele a széntelep már el is éretett, de a feltárási munkálatokat most nem folytatják, mivel az ottani kénbányák mívelésével alkalmasint fel fognak hagyni.

Pozsega városától 2½ órajárásnyira délre a Bogdánféle szénbánya van; az ottani barnaszén szintén a régibb képződményhez tartozik, igen jeles minőségü, de nagyobb kelendősége csak akkor volna remélhető, ha a zimony-fiumei vasút megépíttetnék, mely épen a szénbánya mellett vonúlna el.

A fiatalabb képződményü lignitek termelése csekély volt, csak az ivaneczi bányatársulat termelt nagyobb mennyiséget, melyet a gálmaérczek feldolgozásával való kisérleteire fordított. A lignitbányák közől különösen az említendő, mely a prokupszki járásban, Kravarszko falu közelében találtatik. Az említett helységtől délre ¾ órajárásnyira „Burdel“ erdőben egy harmadkori szénmedencze van, melyben 4 lignittelep találtatott; ezek összes vastagsága 3 öl 2 láb; e lignitszén, s különösen a második telepé a legjobb lignitek közé tartozik, 14 mázsája felér egy öl lágy fával. Azon kravarszkói lignittelepek nagy jelentőseget nyerhetnek Zágráb városára nézve, melytől nem messze délre esnek. A nagy-goriczai vasúti állomástól csak 3 órajárásnyira vannak, de az útak járhatlansága miatt alig lehet a ligniteket oda szállítani.

A kapitányság őrvidéki területén a terjedelmes harmadkori hegységekben nagy lignit- és barnaszén-telepek találtatnak, helyenként régibb barnaszén-telepek is tárattak fel, de az ásatag szénnek ott még nincs kelete, és csak a Topuszko közelében levő telepet vájták, melynek szenét az ottani gőzkazán fűtésére használták.

Kőolaj Moszlavinánál, a petrovoszellói század területén és Bacsindolnál találtatik. A moszlavinai és petrovoszellói kőolaj-telepet 1863-ban értelmes s elegendő üzleti tőkével rendelkező társulat szerezte meg; a bacsindolit egy svajczi társulat birja, mely azonban csak mívelhetést jogát biztosítja.

Egészben véve tehát a zágrábi bányakapitányság területén a bányatermelés s különösen pénzértéke 1863-ban kisebb volt, mint az előtte való évben. A kapitányság polgári részében csak nyers vas és barnaszén termeltetett több, t. i. 675 mázsával, s illetőleg 17,883 mázsával; az őrvidéken csak a nyers vas termelése volt nagyobb, még pedig 7,650 mázsával.

Az 1864-re vonatkozó jelentésből.

A) Általános észrevételek. A bányaipar felvirágzását hátráltató tényezők, melyek már az előbbi jelentésben emlittettek, 1864-ben is ugyanazok voltak. Ide tartoznak: a tőkék és olcsó munkaerők hiánya; a kereskedés és forgalom általános

pangása; a népesség alacsony míveltségi foka és szegénysége; a mezőgazdaság és ipar fejletlensége, s azon körülmény, hogy a horvátországi bányaiparosok a szomszéd Stájerország bányaiparosaival kivált az ásatag szénre és vasra nézve nem képesek versenyezni. Mindezen a bányaiparra károsan ható körülmények a kapitányság őrvidéki területén még nagyobb mértékben fordúlnak elő, s ezekhez ott még a katonai szervezetből és közigazgatásból eredő okok is járúlnak.

B) A szabad kutatások száma, s a bányatelkek kiterjedése. A szabad kutatások száma e kapitányság polgári részében a 14 hónapi időköz alatt 66-tal csökkent, s ennek okát leginkább a magas kutatási illetékben kell keresnünk. Az őrvidéken a szabad kutatások száma 13-mal növekedett. — Az adományozott bányatelkek kiterjedése a kapitányság polgári részében 636,792 □ öllel csökkent; különösen a kincstár részéről Radobojnál 2 szénbányatelek s 7 kénbányatelek hagyatott el. Az őrvidéken a bányatelkek kiterjedése 222,219.7 □ öllel fogyott.

C) Üzleti készülékek. Ezekben lényeges változás nem történt, csak az említendő, hogy az ivaneczi horganykohóban 3 új horgankemencze 120 olvasztótégelylyel állíttatott fel, még pedig új és lényegesen javított rendszer szerint, melyre az ivaneczi bányatársulat igazgatója Cahen Mihály kiváltságot kapott.

D) A munkások száma és sérülései. A munkások száma kivált a radoboji kénbányák elhagyása s a petrovagorai vasműtelep üzletének megszorítása miatt tetemesen csökkent. — Halálos sérülés egy sem fordúlt elő, súlyosan is csak egy munkás sérült meg.

E) A termelési viszonyok. A kapitányság polgári részében a Rude melletti bányákban a vasércz termelése megszüntettetett, a Modruspatak mellett levő felszíni vasbányák is csekély mértékben míveltettek, s tehát a vasérczek termelése 1864-ben 32,367 mázsával csekélyebb volt, mint az előbbi évben. Az egyetlen vasműtelepen Rudében 4,332 mázsával kevesebb színítendő s 138 mázsával kevesebb öntött nyers vas termeltetett, s végre az üzlettel egészen felhagytak a nyers vas csekély ára miatt. Az őrvidéken is csekélyebb volt a vasérczek s nyers vas termelése, még pedig az első 116,714, az utóbbi 34,887 mázsával. — A rézérczek termelésében Tergovénél és Antinpataknál nagyobb munkásság uralkodott; az utóbbi helyen némi ezüstöt tartalmazó rézérczek tárattak fel, de a kiaknázott rézérczek 1864-ben nem olvasztattak ki.

A Bisztricza-Gora nevü hegység éjszaknyugati lejtőjén Zágrábtól 3 órajárásnyira éjszaknyugatra 4—6 hüvelyk vastag ezüsttartalmú ólomérczteléreket találtattak, melyek kovás mészkőben fordúlnak elő. Az őrvidéken is találtak ezüsttartalmú ólomérczeket, még pedig Tomasicza és Pukovacz mellett a II. báni ezred területén. Gálmaércből 1,600 mázsával kevesebb termeltetett Ivanecznél; ellenben a horganykohóban élénk volt az üzlet, s a 14 havi időköz alatt 3,065 mázsa horgany állíttatott elő, még pedig 7,900 mázsa ivaneczi s 3,949 mázsa karintiai gálmaércből. Azon érczek kiolvasztására lignit használtatott, egy-egy mázsa nyers horganyra 20—25 mázsa lignit kellett. A kéntermelésben csekély fogyatkozás volt, mert a meglevő érczeket értékesíteni igyekeztek. De november havában a radoboji kénbánya- és kénkohó-telep üzlete a kincstár által megszüntettetett, s az ott állandón alkalmazva volt munkások Idriába mentek. A barnaszén termelése Horvátország polgári részében növekedett, még pedig 34,136 mázsával; különösen a krapinai és ivaneczi bányák míveltettek nagyobb mértékben. A Cserje dolnye melletti

KSH Könyvtár

lignitbányákban (Varasd közelében) 1,000 mázsával kevesebb termeltetett, a golubovaczi barnaszénbányák alig míveltettek. Az örvidéken a barnaszén termelése csaknem mindenütt csökkent.

Az összes bányaipari termelés pénzértéke Horvátország polgári részében 7,844 frttal nagyobb volt, mint az előbbi évben, mi leginkább a horganytermelésnek köszönhető. Ellenben az őrvidéken a bányatermények pénzértéke 116,377 frttal kisebb volt.

Az 1865-re vonatkozó jelentésből.

A) Általános észrevételek. A mostoha viszonyok, melyek a kapitányság területén a bányaipar fejlődését hátráltatják, 1865-ben sem változtak jobbra. Különösen a jogviszonyok ziláltsága is említendő, mely nem engedé, hogy a külföldi tőke bizodalommal viseltessék a fenforgó állapotok iránt.

B) A szabad kutatások száma, s az adományozott bányatelkek kiterjedése. A szabad kutatások száma a kutatási adóilleték nagysága, s a pénz és vállalkozási szellem hiánya miatt a kapitányság polgári részében 69-czel, az őrvidéken pedig 38-czal caökkent. Az adományozott bányatelkek kiterjedése a pelgári területen 898,711 □ öllel növekedett, miután 50 vájnatelek s 7 kültelek újonnan adományoztatott. Ebből 8 vájnatelek barnaszénre adatott, még pedig Cziglenicánál, s 8 vájnatelek földszurokra kéretett fel Borikban Volsder mellett Kőrös megyében; továbbá a kutinai járásban 8, a bektesi járásban Gredistyénél 10, Cserneknél 12 vájnatelek barnaszénre, s Bacsindolnál szintén a cserneki járásban Pozsega megyében földszurokra, s végre Zágráb megyében 6 kültelek vaskőre adományoztatott.

A radoboji kénbánya- és kohótelepet magánosok vették át, s ezek egy kültelket kértek fel a régi kéngórczokra Imre mezején.

Azon új adományok következtén a magán bányabirtokosok száma 11-el szaporodott.

Az őrvidéken a bányatelkek kiterjedése 1.515,355 □ öllel növekedett, de ez nem a növekedett bányászkodási munkásság eredménye, hanem inkább annak tulajdonítandó, hogy a már előbb felkért bányatelkek csak 1865-ben adományoztattak. Az adományozott bányatelkekből 6 vájnatelek és 50 kültelek vaskövekre, s 4 bányatelek földszurokra esik.

C) Nevezetes üzleti készülékek. Az ivaneczi bánya- és kohótársulat szénbányáiban egy 8 lóerejü gőzgép állíttatott fel a vízmerítésre, s ez az első vizmerítő gőzgép, mely Horvát-Tótországban magánosok bányáiban felállíttatott. Továbbá a boriki földszurokbányában a földszurok és földolaj lepárolására szükséges készülékek tetemesen szaporíttattak.

D) A munkások száma és sérülései. A munkások száma a kapitányság polgári részében 64-el, az őrvidéken pedig 118-al csökkent. A sérülések közől egy halálos említendő, mely Gradszki-patakban a rudei rézmütelep egyik bányájában fordult elő.

E) A termelési viszonyok. Horvát-Tótország polgári részében csak a rudei réz- és vaskohó létezik, mely Klein testvérek birtokában van. Azon kohóban az olvasztó kemencze 1865-ben csak 8 hétig volt üzletben és csak a még megvolt érczek és szénkészletek feldolgozására szorítkoztak. Összesen csak 2,666 mázsa színítendő

és 298 mázsa öntött nyers vas termeltetett, tehát az előbbiből 2141, s az utóbbiból 1336 mázsával kevesebb, mint a mult évben. A vaskőbányák 1865-ben sem míveltettek. A vas csekély ára és kelendősége s a tüzelőszer drágasága mellett alig remélhető, hogy a rudei bányákban és kohóban az üzlet nemsokára ismét meg fog indulni. A felszíni bányákban, melyek a jaszkai járásban vannak 562 mázsa barna vaskő állíttatott elő, mely érczek Krajnába a gradaczi kohóba szállíttattak kiolvasztás végett.

Az őrvidéken a tergovei bányákban 17,936 mázsával több vaskő állíttatott elő, mint a mult évben; de a nyers vas termelése 1285 mázsával csökkent, mert a petrovagorai olvasztó kemencze teljesen szünetelt s a tergovei kemencze is csak rövid ideig volt üzletben. Petrovagorában minden üzlet meg volt szakasztva, kivévén a vasöntődét és gépműhelyt, de ezekben is kevesebbet termeltek mint 1864-ben. A Horvátországra s különösen az őrvidékre nagy jelentőségü petrovagorai bányák és kohó vastermelése csak akkor vehetne nagyobb lendületet, ha a külföldi vasra nagyobb vám vettetnék; ha a vasfogyasztó iparágak előmozdíttatnának s ha a vasutak szaporíttatnának és olcsóbb tőkék szereztetnének. Különösen a fiumei vasút mind a petrovagorai, mind a tergovei vaskohók üzletének felvirágoztatására mulhatatlanul szükséges. Akkor a bessemeri vasnak kivitele és kelendősége biztosítva volna, már pedig az eddigi kisérletek szerint a topuszkói és tergovei nyers vas igenis alkalmas arra, hogy a Bessemerféle eljárás szerint finomíttassék.

A réztermelést illetőleg megjegyzendő, hogy a Tergove melletti Gradszki patakon az előkészítő és feltárási munkálatok, melyek már 1864-ben indíttattak meg, erélyesen folytattattak. A főtárna színvonalán alúl már 50 ölnyi mélységre vájt bányában szép érczekre akadtak. Az olvasztásra érdemes rézérczek termelése 11,288 mázsára rúgott, s ezek 976 mázsa rezet tartalmaznak. A múlt évhez képest 4,778 mázsával több rézércz termeltetett.

A rézkohó csak augusztus havában tétetett üzletbe, s az év végéig még csak nyers réz termeltetett. Az ólom- és fakó érczek kutatása hanyagúl folytattatott s eredmény nélkül maradt.

Helyén látjuk, itt némely adatokat a tergovei érczvidék földtani viszonyairól közleni.

Azon érczvidék kiterjedése körülbelől 6 □ mfld. Délnyugat felé a török határszélen triasféle mészkő, éjszaknyugat felé a zöldkövet és szerpentint tartalmazó Karlicze és Dikovacz hegységek, éjszakkelet felé a lajtamészkő, homokkő, márga és agyagból álló harmadkori képletek által van határolva; délkeletfelé az érczeket tartalmazó hegység az Unna folyónál átcsap a török határon, s ott az érczek lerakodása gazdagabb mint az ország határán belül.

Az érczek csakis telepekben fordúlnak elő, még pedig egymással egyenközü pátvaskő-fekvetekben, melyek száma még nincs kellőleg kimutatva. Eddigelé 15 ily fekvet ismeretes. Jellemző bennök az, hogy kisebb nagyobb, 5—6 öl vastag lencséket tartalmaznak. A pátvaskőtelepekben találtató réz- és fakóérczek, valamint az ólomérczek is másodrendü képletek. A felszínen a hegység szerkezete mindenütt nagyon zavart; sok bevágás, árok és medencze által van megszakasztva. Onnan van, hogy a völgyek fenekén felüli színvonalokban az ércztelepek is nagyon szabálytalanok és kis közökben mutatkozók. De a mélységben mind szabályosabbak és gazdagabbak. Főbánya a gradszkipataki. Ebben az érczek egy tárna által a csapás irányában 150 ölnyi távolságra vájattak ki. De minthogy azon felső bányamunkálatok kedvező eredményre

KSH Könyvtár

nem vezettek, nehány év óta nagyobb mélységre igyekeztek jutni, s most már a főtárna fenekén alúl 50 ölnyire jutottak. 40 ölnyi mélységben a vájási munkálatok jelenleg 120 ölnyire terjednek, s e közökben kedvező eredményeket értek el, mert 50 ölnyi kiterjedésben a dúsabb rézérczek szakadatlanúl mutatkoztak, míg ugyanazon kiterjedésben felfelé a felszínig nyoma sem találtatott a rézércznek.

Az ivaneczi **horganyérczek** nagyon megzavarvák s feltárásuk nagyobb mélységben tetemes költséget igényelne. Az illető társulat tehát 1865-ben semmi gálmaércet sem vájatott. De a horganykohóban élénk volt az üzlet, s 14,286 mázsa horganyérczből 3,654½ mázsa horgany nyeretett, tehát 1,554½ mázsával több, mint 1864-ben. De a horgany ára mázsánként 2 fttal kisebb volt.

A radoboji **szén és kénbányákat és kohót**, melyeket a kincstár bírt vala, 1865 junius végén egy magán társulat vette meg, melynek czíme: Radoboji kén és kőszénbányatársulat. E társulatnak egy felszíni bányatelek adományoztatott a régi kéngórczokra, melyek 10—12 százalék ként tartalmaznak. Most azon kénérczeket mosási eljárással dolgoztatják fel. A kéntermelés 1865-ben csak 50 mázsát tett.

A barnaszén termelése emelkedett, s 83,583 mázsával haladta meg a múlt évit. A széntermelés azon növekedése leginkább a következő körülményeknnk tulajdonítandó: az ivaneczi horgonykohó nagyobb üzletének; Poschinger Mihály új üveggyárának, mely a pregadai járásban Strázsánál Rohits közelében állíttatott fel, s melyben barnaszén használtatik tüzelőül; továbbá Kiepach Albin Bregana melletti szénbányáját egy haszonbérlő vette át, s az ott termelt szenet Zágrábban adta el; végre a Mallában Cserneknél nyitott új bányában nyert ligniteket a bányabirtokos közellevő saját téglagyárában használta fel. A belai járásban felkutatott barnaszenet szintén az ivaneczi kohóba szállítják.

A krapinai járásban levő szénbányákban csekély volt a termelés, mert a környéken nincs szénfogyasztó vállalat.

Az új szénbányák földirati és földtani viszonyairól a következő adatokat közöljük: Popovics, Steiner és Angeli gradistyei bányabirtoka, mely Bozsidar és Borbála bányamezőből áll, Pozsega megye bektesi járásában van, a Pozsega megye éjszaki határát képező, nyugatról keletre csapó Bilo és Krstori hegységnek déli oldalán, a tanulmányi alaphoz tartozó kutyevói uradalom területén, Gradistye falutól éjszakra egy fél s Bektestől ¾ órajárásnyira. E bányabirtok távolsága a tervezett zimony-fiumei vasút latinovacsi és gradaczi állomásaitól 1, s illetőleg 2, a Száva főhajózási állomásaitól, t. i. Priczacztúl pedig 5 mfldet tesz. Az alaphegység gnájsz- és dioritpalákból áll; rajta harmadkori rétegek települnek, s ezekben vannak a széntelepek. Egy felső és egy alsó tárna által két, keletről nyugatra csapó és délre dőlő, 3—6 láb vastag, barnaszéntelep táratott fel. Nevezetes azon körülmény, hogy az alsó tárna által egy harmadik, de vájatásre nem érdemes palás széntelepnek a feküje táratott fel, mely nagyon bővelkedik kagylókban, miért is az a széntartalmu harmadkori rétegeknek igazi feküje még nem lehet. Remélhető tehát, hogy az altárna, vagy a mélyebben fekvő akna folytatása által még más, alkalmasint vastagabb és jobb minőségü széntelepeket fognak elérni. Azonban azon szénnek csak akkor lesz kelendősége, ha a zimony-fiumei vasút felépíttetnék, vagy ha a bányák közelében mész- és téglakemenczék vagy üveghuták támadnának.

Lammer Álajos szénbánya-birtoka Malla környékén van, szintén Pozsega megyében a cserneki járásban, az Opodji hegység délkeletre menedékesen ereszkedő kiágazásain, Csernektől ¼ s Uj-Gradiskától ¾ órányira. Egy a széntartalmu harmadkori rétegekbe vájt felszini akna által egy délkeletre csapó és délnyugatra dölő 1—4 öl vastag széntelep vágatott át, mely ligniteket foglal magában. Ennek feküjében 10—14 ölnyi vízszintes távolságban két más, 2½ láb vastag, régibb lignittelep búvik a felszinre.

Carion Henrik bányabirtoka Csernek mezővároshoz ¼ órányira van, s a mallai bányától ¾ órányira éjszak-nyugatra esik. A felszini akna által feltárt lignittelep egy ölnyi vastag.

Gróf Szécsen bányabirtoka Illovár mellett, Kutinától keletre 2½ órányira van, szintén Pozsega megyében. Az ottani lignittelep 5—6 láb vastag, keletről nyugatra csap és délre dől.

A Körösmegyében, a ludinai járásban levő Borik melletti bánya szintén lignitet szolgáltat. Ott két, 3—4 láb vastag lignittelep van, melyek egymással egyenközüleg éjszak-keletről dél-keletre csapnak s dél-nyugatra dőlnek. A kravarszkói bányabirtok már 1864-ben adományoztatott; Kravarszkó falutól ¾ órányira délkeletre esik, Zágráb megye pokupszkói járásában. A felső harmadkori rétegekben 4 lignittelep van lerakodva, melyek vastagsága felülről lefelé menve ez: 1 öl 5 láb, 4½—5 láb, 3 láb, s 1 láb 3 hüvelyk. E telepek 15, 21 és 15 láb vastag agyagrétegek által vannak egymástól elválasztva.

Az őrvidéken a széntermelés 18,978 mázsával csökkent. A földolaj termelését illetőleg megjegyzendő, hogy Borik mellett a Franciska-aknát 1865-ben folytatták. Ez akna által a következő kőzeteket érték el: az 1—3 ölben sárga televényt; a 3—14 ölben szilárd gránitos kőzetet, mely kőszurokkal van impregnálva; a 14—17 ölben kavicsféle, kőszurokkal nagyon impregnált gránitot; a 17-dik öltől lefelé jegöczös mészkőből, szénhomokkőből, gránitképletekből s túlnyomólag zöld agyagból álló konglomerát következett, melynek vastagsága csak ¾ öl; azután a 20-dik ölig ismét kőszurokkal impregnált tömött gránit következett; a 20—25-dik ölben tömött gránit kvarcz hömpölyökből, zöld homokos agyagból és laza homokkőből álló konglomeráttal váltakozott; a 26-dik öltől a 35½ ölig megint tömött gránit találtatott, melyre azután kvarczhömpölyök következtek. A nyert kőszurkot különböző gyárakban destillálták, de a nyert olaj világításra nem látszik nagyon alkalmasnak lenni, miért is a nyert kőszurkot leginkább csak kocsi-kenőcsül lehet használni. Bacsindolnál új fúrásokat kezdtek, hogy gazdagabb naftaforrásokat kutassanak fel. A petrovoszelói földszurokbánya Peklena környékén van; ott a földolaj részint a felszinre bugyog ki, részint az agyagmárgában találtatik. 1865-ben semmitsem termeltek. Egyébiránt Petrovoszelo és Bacsindol között még több helyütt vannak naftát tartalmazó rétegek.

Egészben véve tehát a bányatermelés 1865-ben is csekély volt, s pénzértéke ismét csökkent.

Az 1866-diki jelentésből.

A) **Általános észrevételek.** A mult években érintett körülmények még mindig hátráltatják a bányaipar fejlődését. Mindazáltal a kapitányság polgári részében az összes bányatermelés pénzértéke 1866-ban 47,140 frttal 94 krral nagyobb volt, mint 1865-ben. Ez leginkább a horgany- és széntermelés növekedésének s annak tulajdonítandó, hogy egy új bányászati ág, t. i. az **ólomérczbányászat** indult meg. Az őrvidéken az összes bányatermelés pénzértéke 110,671 frt 84 kr volt, ha ebből a

finomított réz pénzértékét, mely 77,500 ftot tesz, levonjuk, minthogy csak az 1865-ben termelt nyers réz finomíttatott, akkor a mult évhez képest 11,316 frt 60 krnyi csökkenés mutatkozik.

B) A szabad kutatások száma s az adományozott bányatelkek kiterjedése. Noha az 1866. marcz. 29-ki törvény által a szabadkutatási illeték 20 frtról 4 frtra leszállíttatott, a szabad kutatások száma mégis újra 10-el csökkent, s 1866. végén összesen már csak 76 szabad kutatás volt érvényben, ezek közül 58 ásatag szenet, 8 ólomérczeket, 2 kénérczeket s 8 kőolajt tárgyazott. Az őrvidéken is csökkent a szabad kutatások száma, s az év végén 49-re rúgott, melyek közől 19 ásatag szenet, 13 vasérczeket, 4 réz- és ólomérczeket s 13 kőolajt tárgyazott. A mult 5 évben Horvát-Tótországban fennállott szabad kutatások száma ez volt:

	a polgári részben	az őrvidéken
1862 .	234 szabad kutatás	60 szabad kutatás
1863 .	206 „ „	62 „ „
1864 .	155 „ „	62 „ „
1865 .	86 „ „	54 „ „
1866 .	76 „ „	40 „ „

Az adományozott bányatelkek kiterjedése az ország polgári részében 40 vájnatelek adományozása által 501,760 □ öllel, vagyis 13.5%-kal növekedett, s a magán bányabirtokosok száma 21-ről 25 re emelkedett. Az őrvidéken semmi változás sem történt. A magánosoknak adományozott bányabirtok kiterjedését és változásait a következő egybeállításból láthatjuk:

A magán bányabirtokok kiterjedése Horvát-Tótország polgári részében.

Év	Adományozott vájnatelkek: vasköre □ öl	%	barnaszénre □ öl	%	más ásványokra □ öl	%	vasköre adományozott kültelkek □ öl	%	összes adományozott bányatelkek □ öl
1859	225,792	8.4	852,992	31.7	—	—	1.612,192	59.9	2.690,976
1860	225,792	6.5	1.103,872	32.1	100,352	2.9	2.018,391.5	58.5	3.448,407.5
1861	250,880	6.7	1.379,840	36.7	100,352	2.7	2.018,991.5	55.9	3.750,063.5
1862	200,704	5.9	1.266,944	35.6	50,176	1.3	2.069,887.5	57.2	3.587,711.5
1863	200,528	4.4	1.216,768	34.9	50,176	1.4	3.069,887.5	59.3	3.487,359.5
1864	150,528	5.5	1.216,768	44.9	50,176	1.9	1.293,791.5	47.7	2.711,263.5
1865	150,528	4.4	1.894,144	51.4	200,704	5.3	1.452,406.5	39.2	3.697,782.5
1866	150,528	3.6	1.395,904	57.0	200,704	4.8	1.452,406.5	34.6	4.199,542.5
A magán bányabirtokok kiterjedése az őrvidéken.									
1859	351,232	20.3	—	—	990,976	57.3	387,797	22.4	1.730,005
1860	401,408	17.8	100,352	4.5	990,976	43.9	762,663.7	33.8	2.255,399.7
1861	401,408	17.8	100,352	4.5	990,976	43.9	762,663.7	33.8	2.255,399.7
1862	401,408	18.2	100,352	4.5	990,976	45.0	711,167.7	33.3	2.203,903.7
1863	401,408	18.2	100,352	4.5	990,976	45.0	711,167.7	32.2	2.203,903.7
1864	815,360	40.1	100,352	4.9	551,936	27.2	565,532	27.8	2.033,180.0
1865	890,624	26.1	100,352	2.8	602,112	15.2	1.955,447.5	55.9	3.548,535.5
1866	890,624	26.1	100,352	2.8	602,112	15.2	1.955,447.5	55.9	3.548,535.5

C) Nevezetes üzleti készülékek. Ezekre nézve említésre méltó az, hogy a szállító vasutak hossza 336 öllel növekedett, s hogy vízmerítésre a második, 12 lóerejű gőzgép állíttatott fel, még pedig az ivaneczi szénbányában. Ugyancsak az ivaneczi kohóban egy új olvasztó-kemencze s egy pörkölő-kemencze, Borikban pedig egy lójárgány állíttatott fel.

D) A munkások száma és sérülései. A munkások száma az ország polgári részében 118-al, vagyis 48.7%-kal növekedett, az őrvidéken ellenben 19 egyénnel, vagyis 8.1%-kal csökkent. A munkások létszáma s a bányai termelés pérzértékéből egy-egy munkásra eső összeg a következő egybeállításból látható:

A munkások száma és az egy munkásra eső termelési összeg ez volt:

év	a polgári részben: létszám	termelési összeg	az őrvidéken: létszám	termelési összeg
1859	196	190 frt 28 kr.	356	265 frt 57 kr.
1860	489	188 „ 96 „	440	395 „ 72 „
1861	356	196 „ 35 „	490	450 „ 69 „
1862	666	124 „ 1 „	854	281 „ 61 „
1863	384	193 „ 48 „	494	359 „ 84 „
1864	306	268 „ 44 „	369	166 „ 35 „
1865	242	318 „ 10 „	251	177 „ 24 „
1866	360	344 „ 78 „	232	477 „ 3 „

A munkások sérüléseit illetőleg 1 halálos, 1 súlyos s 1 könnyü sérülés fordúlt elő.

E) A bányatársládák vagyona. Ennek állapotát és változásait a következő egybeállításból láthatjuk.

A bányatársládák vagyona

év	az ország polgári részében: kincstári	magán	az őrvidéken: magán
1859	7,565 frt — kr.	5,550 frt — kr.	5,738 frt 81 kr.
1860	8,173 „ — „	5,758 „ 73 „	8,112 „ 23 „
1861	8,785 „ — „	6,354 „ 4 „	11,806 „ 56 „
1862	9,697 „ 47 „	6,726 „ 68 „	13,173 „ 67 „
1863	10,207 „ 66 „	6,982 „ 54 „	14,598 „ 43 „
1864	10,967 „ 44 „	7,113 „ 85 „	15,881 „ 93 „
1865	— „ — „	6,137 „ — „	14,822 „ 94 „
1866	— „ — „	6,120 „ 42 „	16,665 „ 66 „

Itt csak az jegyzendő meg, hogy a radoboji kincstári bányatársláda vagyona 1865-ben az idriai társládával egyesíttetett.

F) A termelési viszonyok. A rudei vaskohó az idén is szünetelt, úgy a Topuszko melletti petrovagorai kohóban az öntőde és gépmühely üzlete is egészen előállíttatott. Tergovében az érczbányászat csak lanyhán üzetett, az olvasztó kemencze pedig csak 24 hétig volt üzletben.

A réztermelést illetőleg megjegyzendő, hogy a gradszipataki bányabirtokhoz tartozó Gradinában egy szállító és vízmeritő kültárna építtetett, de a rézércz termelése 6,757 mázsával kisebb volt, mint 1865-ben. A finomított réz termelése 1,549 mázsát tett, s 110—130 fontot nyomó lemezekben állíttatott elő. Eladásul Bécsbe vitetett a finomított réz, hol mázsájáért csak 52 frtot adtak, noha minősége kitünő.

Már feljebb érintetett, hogy egy új ólombánya nyittatott. Ez Jakab hegyének délnyugati oldalán van, Zágrábtól éjszakra 4 órányira. Az adományozott bánya-

terület 50,176 □ ölnyi, az adomány a megindított folyamodási tárgyalás miatt véglegesen még be nem jegyeztethetett. Azon vidéken 1831-től 1848-ig már a kincstár tétetett kutatásokat, de azután felhagyott vele s magánosok folytatták a munkálatokat csekély eredménynyel. 1865-ben Carion Henrik, egy franczia társulat képviselője szerezte meg, ki a kutatásokat erélylyel és sikerrel folytatta. Az alapkőzet Jakab hegyén dioritpala, melynek medenczéiben mészkő van letelepülve. Ezen majd hasadékos majd réteges mészképletben fordúlnak elő az ólomérczek, részint telepekben részint telérekben, gyakran csak behintve. A telepek és telérek anyakőzete kvarcz, mészpát és zöldkő. Az érczeket tartalmazó mészkőfekvetek 2—12 láb vastagok, 20—25 foknyi szöglet alatt délkeletre dőlnek s 3—4 óra irányában csapnak; az ércztelérek vastagsága 3—5 hüvelyk. Az érczek ezüstös ólomfénylék, többnyire csak zúzásra alkalmasak. — 1866-ban 4,000 mázsa ólomércz termeltetett.

Az ivaneczi társulat h o r g a n y b á n y á i t 1866-ban sem míveltette, de kohójában élénk volt az üzlet, s eredménye 6,701 mázsa horgany volt, tehát 3,066 mázsával, vagyis 84.3%-kal több mint 1865-ben. A horgany Bécsben adatott el, mázsája 12 fton.

A k é n t e r m e l é s Radobojban 700 mázsát tett, de a kén ára nagyon leszállt.

A b a r n a s z é n termelése az ország polgári részében 68,023 mázsával, vagyis 38.7%-kal nagyobb volt, mint az előbbi évben, ellenben az őrvidéken 19,720 mázsával, vagyis 556.4%-kal kisebb volt. Az ivaneczi társulatnak egy új szénbányabirtok adományoztatott, mely a belai járásban van. Ott ugyanazon barnaszéntelepet érték el, mely a Rohics közelében levő Strázsától keletre Kis-Tábor, Klenovcze, Krapina, Radoboj, Golubovecz és Podbela helységeken át keletre csap.

A k ő s z u r o k és k ő o l a j termelését illetőleg csak az jegyzendő meg, hogy Boriknál a Franciska-akna folytattetott, s most már 49 ölnyi mélységig jutottak. A 36-dik öltől kezdve gnájsz, gránit és csillámpala kőzeteket találtak, melyek részint sok kőszurkot tartalmaznak, de tulajdonkép naftaforrást még nem nem találtak.

Egészben véve az ország polgári részében a bányatermelés mennyisége és pénzértéke növekedett 39.4 s illetőleg 61.2%-kal. E növekedés a barnaszénre, horganyra és ólomérczekre rovandó. Az összes pénzérték 124,122 frt 75 kr volt, ebből esett:

a barnaszénre	22.70%
az ólomérczekre	5.28 „
a horgonyra	67.48 „
a kénre	4.20 „
a hegyi kátrányra	0.84 „

Az őrvidéken a bányai termények mennyisége 126%-kal kisebb, de azok pénzértéke 66,183 frttal 40 krral, azaz 148.7%-kal nagyobb volt. Az összes pénzérték 110,671 frt 84 kr volt, s ebből esett:

a színitendő nyers vasra	16.02%
a barnaszénre	0.45 „
a vasérczekre	1.98 „
a rézérczekre	11.17 „
a fakóérczekre	0.36 „
a finomított rézre	70.02 „

Tehát a kapitányság egész területén a bányatermelés pénzértéke 113,324 frttal 34 krral, vagyis 93.29%-kal nagyobb volt, mint 1865-ben.

I. T á b l a.

Zágráb.

A szabad kutatások, szabad kutatók és munkások száma.

Év	A szabad kutatások száma			A magán szabad kutatók száma	Egy magán szabad kutatóra átlag eső szabad kutatás	A munkások száma						
						kincstári			magán			mindössze
	kincstári	magán	együtt			férfi	nő és gyermek	együtt	férfi	nő és gyermek	együtt	
1863 megyék	—	230	230	28	8.2	105	25	130	212	42	254	384
1863 őrvidék	—	62	62	8	7.7	—	—	—	339	155	494	494
1864 megyék	—	155	155	26	6.0	38	21	59	238	9	247	306
1864 őrvidék	—	92	92	16	5.7	—	—	—	326	43	369	369
1865 megyék	—	86	86	20	4.3	—	—	—	228	14	242	242
1865 őrvidék	—	54	54	10	5.4	—	—	—	198	53	251	251
1866 megyék	—	76	76	20	3.8	—	—	—	341	19	360	360
1866 őrvidék	—	49	49	7	7.0	—	—	—	188	44	232	232
1867 megyék	—	78	78	15	5.2	—	—	—	283	13	296	296
1867 őrvidék	—	48	48	7	6.8	—	—	—	168	52	220	220

KSH Könyvtár

II. Tábla.

Zágráb.

Az adományozott vájnatelkek kiterjedése bécsi □ ölekben.

Év	Arany, ezüst és rézre		Vas érczre		Kőszénre		Egyéb ásványokra		Összesen	
	kincstári	magán	kincstári	magán	kincstári	magán	kincstári	magán	kincstári	magán
1863	—	—	—	551,936	25,088	1.317,120	87,808	1.041,152	112,896	2.910,208
1864	—	—	—	965,886	—	1.317,120	87,808	602,112	87,808	2.885,120
1865	—	—	—	1.041,152	—	1.994,496	—	802,816	—	3.838,464
1866	—	—	—	1.041,152	—	2.496,256	—	802,816	—	4.340,224
1867 megyék	—	—	—	150,528	—	2.496,256	—	250,880	—	2.897,664
1867 őrvidék	—	—	—	890,624	—	100,352	—	602,112	—	1.593,088

Az adományozott kültelkek kiterjedése, bécsi □ ölekben.

Év	arany- és ezüstre		vasérczre		egyéb ásványokra		összesen		Az adományozott vájna- és kültelkek összes kiterjedése		
	kincstári	magán	kincstári	magán	kincstári	magán	kincstári	magán	kincstári	magán	összes
1863	—	—	—	2.771,056	—	—	—	2.771,056	112,896	5.691,264	5.804,160
1864	—	—	—	1.859,324	—	—	—	1.859,324	87,808	4.744,444	4.832,252
1865	—	—	—	3.400,094	—	7,761	—	3.407,855	—	7.246,319	7.246,319
1866	—	—	—	3.400,094	—	7,761	—	3.407,855	—	7.748,079	7.748,079
1867 megyék	—	—	—	1.444,646	—	7,761	—	1.452,407	—	4.350,071	4.350,071
1867 őrvidék	—	—	—	1.955,447	—	—	—	1.955,447	—	3.548,535	3.548,535

III. Tábla.

Zágráb.

A bányatermelés.

Év	Termény	Termelés mennyisége			Pénzérték	A súlyegység átlagos pénzértéke a termelés helyén
		kincstári	magán	összeg	forint	
1863	Réz	—	333	333	15,984	48 frt
1864	„	—	—	—	—	—
1865	„	—	—	—	—	—
1866	„	—	1,594	1,594	77,500	50 frt 3 kr
1867	„	—	—	—	—	—
1863	Horgany	—	—	—	—	—
1864	„	—	2,080	2,080	28,080	13 ft 50 kr
1865	„	—	3,634	3,634	41,796.63	11 ft 50 kr
1866	„	—	6,701	6,701	83,762.50	12 ft 50 kr
1867	„	—	6,208	6,208	83,187.20	13 ft 20 kr
1863	Színítendő nyers vas	—	52,539	52,539	146,363.25	2 ft 25 kr—3 ft 10 kr
1864	„	—	13,320	13,320	32,573.51	2 ft 13 kr—2 ft 85 kr
1865	„	—	9,894	9,894	19,504.25	1 ft 97 kr—3 ft 25 kr
1866	„	—	9,845	9,845	17,721	1 ft 80 kr
1867	„	—	4,845	9,845	8,721	1 ft 80 kr
1863	öntött nyers vas	—	3,013	3,013	16,748.53	5—7 ft 90 kr
1864	„	—	—	—	—	—
1865	„	—	—	—	—	—
1866	„	—	—	—	—	—
1867	„	—	—	—	—	—
1863	Kénkő	1,715	—	1,715	15,741.42	9 ft 18 kr
1864	„	1,681	—	1,681	15,181.72	9 ft 3 kr
1865	„	—	50	50	375	7 ft 50 kr
1866	„	—	700	700	5,250	7 ft 50 kr
1867	„	—	785	785	4,710	6 ft
1863	Barnaszén	10,394	153,476	163,870	20,879.20	10—16 kr
1864	„	2,843	131,488	134,331	16,838.42	10—13 kr
1865	„	—	198,936	198,936	24,933.80	10—12.8 kr
1866	„	—	247,039	247,039	28,012.70	4—14 kr
1867	„	—	243,584	243,584	23,689.70	10—18 kr
1863	Köolaj	—	21	21	378	18 ft
1864	„	—	50	50	680	13 ft 60 hr
1865	„	—	284	284	1,780	6 ft 26 kr
1866	„	—	195	195	1,038.75	3 ft 32 kr
1867	„	—	?	?	?	—
1863	Vasércz	—	169,766	169,766	34,915.12	22.5 kr
1864	„	—	26,685	26,685	6,548.58	24.5 kr
1865	„	—	—	—	—	—
1866	„	—	18,247	18,247	2,189.64	12 kr
1867	„	—	23,489	23,489	3,108	12—16 kr
1863	Rézérez	—	—	—	—	—
1864	„	—	6,507	6,507	31,724.10	4 ft 87.5 kr
1865	„	—	11,285	11,285	24,250	5 ft 15 kr
1866	„	—	4,578	4,578	12,760	2 ft 78 kr
1867	„	—	1,546	1,546	4,008.12	2 ft 58 kr
1863	Horganyérez	—	4,200	4,200	1,050	25 kr
1864	„	—	2,600	2,600	1,300	50 kr
1865	„	—	—	—	—	—
1866	„	—	—	—	—	—
1867	„	—	—	—	—	—

KSH Könyvtár

IV. Tábla.

A zágrábi bányakapitányság területén levő bánya- és kohótelepek nagysága s a munkások száma 1867-ben.

Bánya- és kohótelepek	Megye	Járás	A mívelt vájnatelkek nagysága □ b. ölekben		A mívelt kültelkek nagysága □ b. ölekben		Az összes bányatelkek nagysága □ b. ölekben	A magán bányabirtokosok száma	átlag esik egy magán bányabirtokosra □ öl	A munkások száma				A munk. napibére		
			kincstári	magán	kincstári	magán				férfi	nő	gyermek	együtt	férfi	nő	gyerm.
Jakabhegyi ólomérczbánya, Carion Henrik	Zágráb	Zágráb	—	50,176	—	—	50,176	1	50,176	15	—	—	15			
Rudei vasbánya- és kohótelep, Klein testvérek	„	Szamobor	—	100,352	—	—	100,352	1	100,352	—	—	—	—			
Breganai barnaszénbányák, Kiepach Jozefina és Albin s Hafenbraedl Ign.	„	„	—	25,088	—	—	25,088	1	25,088	4	1	1	6			
Vasbánya, Fridau Ferencz lovag	„	Ribnik	—	—	—	1.161,143.56	1.161,143.56	1	1.161,143.56	—	—	—	—			
Pribicsi vasbányák, Fridau Ferencz lovag	„	Faska	—	—	—	32,000	32,000	—	—	—	—	—	—			
„ „ Klein testvérek	„	„	—	—	—	52,096	52,096	—	—	—	—	—	—			
Vasbőbánya, Fridau Ferencz lovag	„	Károly város	—	—	—	83,656.66	83,656.66	—	—	—	—	—	—			
Vaskőbánya, „ „ „	„	Boziljevo	—	—	—	31,400	31,400	—	—	2	—	—	2			
Kravarszkói barnaszénbányák, Farkas-Vukotinovics Lajos	„	Pokupszko	—	200,704	—	—	200,704	1	200,704	—	—	—	—			
Zágráb megye összesen	—	—	—	589,568	—	1.360,296.22	1.949,864.22	7	278,552	21	1	1	23			
Vasbányák, Fridau Ferencz lovag	Fiume	Delnicze	—	25,088	—	84,349.52	109,437.52	—	—	—	—	—	—			
Moszlavinai kőszurok s barnaszénbányák, Hirschler György örökösei, Pruckner Mátyás és Márton s Hermann Márton	Körös	Ladina	—	200,704	—	—	200,704	1	200,704	—	—	—	—			
Cserie-Dolnyei barnaszénbánya, Rothammer Antal	Varasd	Varasd	—	100,352	—	—	100,352	1	100,352	20	—	—	20			
Podbelai barnaszénbánya, Ivaneczi bányatársulat és Sorko Ferencz	„	Bela	—	100,352	—	—	100,352	1	100,352	5	—	—	5			
Jeroveczi szénbánya s Ivaneczi gálmabánya, Ivaneczi b. t.	„	Ivanecz	—	250,880	—	—	250,880	1	250,880	173	—	—	173			
Szénbányák, Poschinger Mihály	„	Pregrada	—	476,672	—	—	476,672	1	476,672	18	—	—	18			
Szén- és vasbányák, Spiesz Péter	„	„	—	100,352	—	—	100,352	1	100,352	—	—	—	—			
Szénbánya, Sperl Alajos V.	„	„	—	75,264	—	—	75,264	1	75,264	1	—	—	1			
Barnaszénbányák, Spiesz Péter	„	Krapina	—	250,880	—	—	250,880	—	—	2	—	—	2			
Radoboji kénműtelep és szénbányák, Radoboji kén- és szén b. t.	„	Mihvoljan	—	—	—	7,760.78	7,760.78	1	7,760.78	22	10	—	32			
Goluboveczi szénbányák, Sorko Fer. Kukuljevics László s Bedekovics K.	„	Zlatar	—	200,704	—	—	200,704	1	200,704	6	—	—	6			
Varasd megye együtt	—	—	—	1.555,456	—	7,760.78	1.563,216.78	8	195,402	227	10	—	237			
Majdani szénbányák, Popovics Józs. Döm., Steiner F. S., Angeli F.	Pozsega	Velika	—	100,352	—	—	100,352	1	225,792	2	—	—	2			
Kutyevói szénbányák, ugyanazok	„	Bektes	—	125,440	—	—	125,440			1	1	—	2			
Sz.-Lénárti szénbányák s Bacsindoli kőszurokbányák, Carion Henrik	„	Csernek	—	150,528	—	—	150,528	—	—	6	—	—	6			
Mallai szénbányák, Lamer Alajos	„	„	—	50,176	—	—	50,176	1	50,176	4	—	—	4			
Illovai szénbányák gr. Szécsen Miklós	„	Kutina	—	100,352	—	—	100,352	1	100,352	2	—	—	2			
Pozsega vármegye összesen	—	—	—	526,848	—	—	526,848	3	175,616							
Horvát-Tótország megyéi összesen	—	—	—	2.897,664	—	1.452,406.52	4.350,070.52	19	288,951	283	12	1	296			
Barnaszén- és vasköbányák, Petrovagorai bányatársulat	I. báni ezred	Vranovinai és Csemern. sz.	—	288,512	—	1.144,966.68	1.433,478.68	1	1.433,478.68	10	4	8	22			
Réz, ólom, ezüst és vasbányák, gróf Breda és Mautner A. S. meg fia (rézkohó Beslinovaczban)	II. báni ezred	Rujevaczi és Dvori század	—	990,976	—	45,525	1.036,501	1	1.036,501	140	15	12	167			
Tergovei vasbányák, Steinauer József	„	„	—	238,336	—	—	238,336	1	238,336	18	8	5	31			
Vasbányák, Fridau Ferencz lovag	Szluini ezred	Szvarcsaiszáz.	—	—	—	—	145,696	—	—	—	—	—	—			
Vasbányák, Petrovagorai bányatársulat	„	Budacskai és Vojnicsi száz.	—	25,088	—	619,259.88	644,347.88	—	—	—	—	—	—			
Kőszurokbánya, Hirschler örökösei és 4 társa	Gradiskai ezr.	Petrovosz. sz.	—	50,176	—	—	50,176	—	—	—	—	—	—			
Horvát-Tót örvidék összesen	—	—	—	1.593,088	—	1.955,447.56	3.548,535.56	3	1.182,845	168	27	25	220			
Egész zágrábi kapitányság	—	—	—	4.490,752	—	3.407,854.88	7.898,606.08	22	359,027	451	39	26	516			

kimutatva.

KSH Könyvtár

V. Tábla.

A zágrábi bányakerületnek bányatermelése 1867-ben bécsi mázsákban.

Bánya- és kohótelepek	Megye	Járás	Színtendő nyers vas	öntött nyers vas	barnaszén	vasérczek	rézérez	horgany	kén	kőszurok	ólomérez	szürke réz	Pézérték frt
Fridau Ferencz lovag	Zágráb	Ribnik	—	—	—	7,108	—	—	—	—	—	—	1,137.28
Jakabhegyi ólombánya, Carion Henrik	„	Zágráb	—	—	—	—	—	—	—	—	200	—	600
Breganai barnaszénbánya, Kiepach Albin	„	„	—	—	4,565	—	—	—	—	—	—	—	304.60
Cserje-Dolnyei szénbánya, Rothammer Antal	Varasd	Varasd	—	—	8,700	—	—	—	—	—	—	—	1,218
Kit-Tábori szénbánya, Poschinger Mihály	„	Pregrada	—	—	40,000	—	—	—	—	—	—	—	4,000
Gyurmaneczi szénbánya, Spiesz Péter	„	Krapina	—	—	300	—	—	—	—	—	—	—	30
Podbelai szénbánya, Ivaneczi b. t. és Sorko Ferencz	„	Bela	—	—	13,384	—	—	—	—	—	—	—	1,338.40
Jeroveczi szénbánya, Ivaneczi bányatársulat	„	Ivanecz	—	—	170,415	—	—	—	—	—	—	—	15,961.50
Ivaneczi horganykohó, „ „	„	„	—	—	—	—	—	6,208	—	—	—	—	83,187.20
Radoboji kén- és széntelep, Radoboji bányatársulat	„	Mihovlyan	—	—	—	—	—	—	785	—	—	—	4,710
Cziglenicziszénbánúa, Hirschler György örökösei	Körös	Ludina	—	—	116	—	—	—	—	—	—	—	11.60
Boriki kőszurok- s kőolaj bánya, ugyanazok	„	„	—	—	—	—	—	—	—	700	—	—	1,400
Bacsindoli kőszurokbánya, Carion Henrik	Pozsega	Csernek	—	—	—	—	—	—	—	20	—	—	320
Mallai szénbánya	„	„	—	—	3,000	—	—	—	—	—	—	—	360
Horvát-Tótország megyéi összesen	—	—	—	—	240,480	7,108	—	6,208	785	720	200	—	114,578.58
Tergovei vasműtelep, Steinauer József	II. báni ezred	Rujevaczi sz.	4,845	—	—	16,381	—	—	—	—	—	—	10,686.72
Tergovei rézműtelep, gr. Breda, Mautner s fia	„	„	—	—	—	—	1,546	—	—	—	—	—	4,000.12
Topuszkói szénbánya, Petrovagorai bányatársulat	I. báni ezred	Vranovinai sz.	—	—	3,104	—	—	—	—	—	—	—	465.60
Horvát-Tót őrvidék összesen	—	—	4,845	—	3,104	16,381	1,546	—	—	—	—	—	15,152.44
Egész bányakapitányság	—	—	4,845	—	243,584	23,489	1,546	6,208	785	720	200	—	129,731.02
1866-ban volt	—	—	9,845	—	247,039	18,247	4,528	6,701	700	195	4,000	1,549	234,794.59

KSH Könyvtár

VIII.

Az összes bányakerületek.

Az egyes bányakapitányságok jelentései és táblás kimutatásai bizonyítják, hogy hazánkban a bányaipar még nem virágzik ugy, mint kivánatos volna. Fejlődése a mult öt év alatt, t. i. 1863-tól 1867-ig, egészben véve csekély volt, sőt 1866-ig a bányatermelésnek majdnem minden ágában pangás és hanyatlás mutatkozott. Nevezetesen a vastermelés mind mennyiségére, mind pénzértékére nézve folytonosan csökkent, mígnem 1866. végén s még inkább 1867-ben a vas kelendősége és ára emelkedni kezdett, mi által a vasiparosok fokoztatott munkásságra ösztönöztettek. Az egyes bányakerületek közől legmostohább viszonyok uralkodtak a zágrábiban, melynek igen csekély bányatermelése van. A zalathnai bányakerületben is folyvást csökkent a bányatermelés pénzértéke, s 1867-ben sem emelkedett nagy mértékben.

Kiterjedésre nézve a budai bányakerület legnagyobb; de bányatermelésének pénzértéke körülbelül csak akkora, mint a nagybányaié. Bányatermelésének főtárgyát az ásatag szén, a fekete és barna kőszén teszi, melynek pénzértéke 1867-ben 1.300,357 frtra rúgott, vagyis a kerület összes bányatermelése az évi termelés pénzértékének majdnem 92 %-át tette.

A beszterczebányai kerület bányatermelésében az ásatag szén még kevesct nyom, s az első helyet az ezüst foglalja el; azután az arany, vas, réz és ólom következik. A kerület bánya- és kohótermelésének pénzértékéből 1867-ben az ezüstre 38.9, az aranyra 17.9, a vasra 14.5 s a rézre 10.3 % esett.

A szepes-iglói (kassai) bányakerület termelésében az ásatag szén elő sem fordul; ott a vas foglalja el az első helyet s utána a réz következik. A mult öt év ipari és kereskedelmi viszonyai kivált a vas és a réz termelésére hatottak nyomasztólag, s onnan van, hogy a szepes-iglói bányakerület termelésének pénzértéke 1864. óta folyvást csökkent. 1867-diki bányatermelésének összes pénzértékéből 54.9 % a színitendő és öntött nyers vasra, s 27.2 % a rézre esett.

A nagybányai kerület bányászkodásának főtárgyai: az arany, ezüst és ólom. Vastermelése még nem emelkedett nagy jelentőségre, réztermelése pedig csökkenőben van. 1867-diki bányatermelésének pénzértékéből az aranyra 35.4, az ezüstre 41.1, az ólomra 5.9 s a vasra 10.3 % esett.

Az oraviczai bányakerület termelésében a vas és kőszén nyom legtöbbet, 1867-diki bányatermelése pénzértékéből a vasra 43.9, a kőszénre 36.2 % esett.

A zalathnai bányakerületben a vastermelés aránylag még csekély, széntermelése pedig épen jelentéktelen, bányászkodásának főtárgya az arany. 1867-diki bányatermelésének pénzértékéből az aranyra 66.9, a vasra 10.9, az ezüstre 8.2 s a rézre 14.2 % esett.

Végre a zágrábi bányakerületben barnaszén- és lignit-telepek sok helyütt és tetemes kiterjedésben találtatnak, de széntermelése még nem fejlődött ki. Vasérczek

is több helyütt fordulnak elő, de a mostoha körülmények miatt a vastermelés nemcsak nem gyarapodott, sőt utoljára majdnem végkép megszünt. A réz- horgany- és ólomérczek csak gyéren és szakadozott fekvetekben fordúlnak elő, mindazáltal az utolsó években a kerület csekély bányatermelésének pénzértékéből aránylag legnagyobb rész a horganyra esett.

Azon bányakerületekben, melyekben az érczbánya nyom legtöbbet, azt találjuk, hogy egyfelől a kincstárnak van aránylag legtöbb bányabirtoka, s hogy másfelől a magánosok bányabirtoka leginkább van felaprózva. Ez utóbbi tekintetben a szepes-iglói bányakerület az első helyet foglalja el, hol aránylag legtöbb külön birtokot képező bánya- és kohótelep van. Az oraviczai bányakerületben azóta, hogy a kincstári bányabirtokok az állami vasúttársaságnak adattak el, a volt apró magán bányabirtokok száma is nagyon leolvadt.

Ezen előleges észrevételek után közöljük az összes bányakerületek adataiból egybeállított kimutatásokat.

I. Tábla.

A szabad kutatások, szabad kutatók és munkások száma.

Év	A szabad kutatások száma			A magán szabad kutatók száma	Egy magán szabad kutatóra átlag esik szabad kutatás	A munkások száma						Mindössze
						kincstári			magán			
	kincstári	magán	együtt			férfi	nő s gyerm.	együtt	férfi	nő s gyerm	együtt	
1863	36	1,597	1,633	609	2.6	11,283	1,662	12,945	22,975	5,115	28,090	41,035
1864	31	1,340	1,371	514	2.5	10,702	1,906	12,608	26,073	5,556	31,629	44,237
1865	49	1,268	1,317	522	2.4	10,391	1,838	12,229	23,669	5,144	28,813	41,042
1866	44	1,449	1,493	621	2.3	10,120	1,842	11,962	25,011	4,477	29,488	41,450
1867	32	1,745	1,777	738	2.3	9,539	1,468	11,007	26,203	5,617	31,820	42,827

KSH könyvtár

II.

Az adományozott vájnatelkek

Tábla.

kiterjedése bécsi □ ölekben.

Év	arany, ezüst és rézre		vasérczekre	
	kincstári	magán	kincstári	magán
1863	10.915,245	9.532,729	1.273,358	9.964 286
1864	10.693,313	9.787,560	1.277,284	10.683,421
1865	10.625,129	10.060,093	1.364,016	9.235,509
1866	11.501,256	14.485,371	1.301,107	8.973,074
1867	11.390,440	14.251,404	1.351,071	9.002,219

Kőszénre		egyéb ásványokra		összesen	
kincstári	magán	kincstári	magán	kincstári	magán
1.931,776	24.512,308	1.098,119	7.106,864	15.218,498	51.116,187
2.119,936	24.585,544	1.141,058	6.903,806	15.231,591	51.960,331
2.119,936	22.408,992	1.082,854	7.615,951	15.191,935	49.320,545
2.119,936	23.172,137	336,436	3.157,454	15.258,736	49.788,135
2.420,992	24.087,849	361,524	3.250,137	15.524,027	50.591,609

Az adományozott költelkek

kiterjedése bécsi □ ölekben

Év	aranyra ezüstre		vasérczre		egyéb ásványokra		összesen		Az adományozott vájna- és költelkek összes kiterjedése		
	kincstári	magán	kincstári	magán	kincstári	magán	kincstári	magán	kincstári	magán	összes
1863	160,000	534,125	128,818	3.381,007	1,940	12,811	290,758	3.927,943	15.509,256	55.044,130	70.553,386
1864	160,000	537,125	128,818	2.472,839	—	13,064	288,818	3.023,028	15.520,409	54.983,359	70.503,768
1865	160,000	129,445	288,818	3.941,609	—	19,214	448,818	4.090,268	15.640,733	53.410,813	69.051,566
1866	160,000	139,080	288,818	3.941,609	—	318,771	448,818	4.399,469	15.707,554	54.187,504	69.895,058
1867	160,000	191,578	320,818	3.941,609	—	318,571	480,818	4.451,768	16.004,645	55.043,367	71.048,212

KSH Könyvtár

Magyarország.

III. Tábla.

A bányatermelés.

Év	Termény	Termelés mennyisége			Pénzérték	A súlyegység átlagos pénzértéke a termelés helyén
		kincstári	magán	összesen	forint	
1863	Arany	1,091.3509	1,904.7197	2,996.0796	2.022,353.72	675 frt egy pénzv. font.
1864	„	1,494.4065	2,052.3907	3,546.7972	2.394,088.09	„ „ „ „ „
1865	„	1,570.3767	2,024.2117	3,594.5884	2.426,074.43	„ „ „ „ „
1866	„	1,584.4160	1,644.6253	3,229.0413	2.179,549.24	„ „ „ „ „
1867	„	1,642.5531	2,012.0841	3,654.6372	2.467,879.75	„ „ „ „ „
1863	Ezüst	29,161.1753	10,842.0069	40,003.1822	1.800,043.18	45 frt egy pénzv. font.
1864	„	40,617.9062	11,627.6237	52,245.5299	2.351,048.64	„ „ „ „ „
1865	„	38,884.8350	13,369.7385	52,254.5735	2.352,805.79	„ „ „ „ „
1866	„	40,765.3760	12,890.1884	53,655.7650	2.414,060.57	„ „ „ „ „
1867	„	40,165.0810	14,060.3736	52,226.3546	2.440,185.44	„ „ „ „ „
1863	Réz	8,206	28,078	36,284	2.030,124.18	55 ft 95.1 kr. egy b. mázsa
1864	„	11,295	28,525	39,820	2.182,559.62	54 ft 75.4 kr. „ „ „
1865	„	13,105	26,968	40,073	2.011,909.70	50 ft 73.9 kr. „ „ „
1866	„	10,068	28,715	38,783	1.875,663.64	48 ft 36.3 kr. „ „ „
1867	„	15,667.42	26,562.59	42,530.61	2.079,432.08	45.69—53 ft „ „ „
1863	Rézgálicz	—	1,491	1,491	36,740	24 ft 67 kr.
1864	„	—	1,834	1,834	35,791.25	19 ft
1865	„	—	2,843	2,843	56,246.73	19 ft 78.5 kr
1866	„	—	3,794	3,794	74,985.32	19 ft 78 kr
1867	„	—	4,583	4,583	91,659.47	19 ft 77 kr
1863	Ólom	25,250	4,123	29,373	332,032.12	11 ft 30.4 kr.
1864	„	24,397	3,418	27,815	290,651.27	10 ft 44.9 kr.
1865	„	19,627	2,851	22,478	195,379.07	8 ft 69.1 kr.
1866	„	19,818.23	2,359.88	22,178.11	229,989.23	10 ft 37 kr.
1867	„	25,452.40	2,837.42	28 289.82	330,458.06	11 ft 7 kr.
1863	Ólomgelét	10,197	112	10,309	125,383.59	11 ft 58 kr.—16 ft
1864	„	9,816	684	10,500	125,768.16	11 ft 50 kr.—15 ft
1865	„	11,243	1,715	12,978	137,106.80	10 ft 25 kr.—11 ft 96.2 kr.
1866	„	10,887	1,343	12,230	150,661.77	12 ft 32 kr.
1867	„	9,868	2,158	11,920	149,873	12 ft 5 kr.
1863	Színítendő nyers vas	269,387	1.522,386	1.791,773	4.051,924.85	2 ft 51.2 kr.
1864	„	279,213	1.656,409	1.935,722	4.629,749.59	2 ft 30 kr.
1865	„	203,432	1.459,582	1.663,014	3.599,240.70	2 ft 15.8 kr.
1866	„	224,657	1.515,201	1.739,858	3.505,248.29	2 ft 1.5 kr.
1867	„	98,650	1.554,258.87	1.652,908.87	3.352,765.60	2 ft 3 kr.
1863	Öntött nyers vas	24,094	116,317	140,411	760,488.78	5 ft 50 kr.
1864	„	29,794	117,214	147,508	731,662.03	5 ft
1865	„	20,872	126,879	147,751	710,853.08	4 ft 88.4 kr.
1866	„	15,394	150,456	165,850	754,614.55	4 ft 55.2 kr.
1867	„	56,712.35	166,227.02	222,939.37	1.604,625.27	7 ft 2 kr.
1863	Higany	—	502.66	502.66	53,488.58	106 ft 41 kr.
1864	„	—	578.77	578.77	69,832.72	120 ft 65 kr.
1865	„	—	763.00	763.00	91,705	120 ft 19 kr.
1866	„	0.28	996.01	996.29	119,615.94	120 ft 9 kr.
1867	„	—	1,089.35	1,089.35	131,483.37	120 ft 78 kr.
1863	Dárdany	404	3,917	4,321	59,840.49	9—25 ft
1864	„	1,355	3,319	4,674	75,507.44	6—24 ft 59.2 kr.
1865	„	1,195	4,473	5,668	56,791.09	6 ft 40 kr.—21 ft 79 kr.
1866	„	1,445	8,097.25	9,542.25	92,230.87	6 ft 50 kr.—18 ft 50 kr.
1867	„	2,101	6,593.19	8,694.19	75,203.63	8 ft 6 kr.
1863	Kénkő	1,715	130	1,845	16,991.42	9 ft 18 kr.—9 ft 60.6 kr.
1864	„	1,681	—	1,681	15,181.72	9 ft 3.1 kr.
1865	„	—	129	129	933.03	7 ft 40 kr.
1866	„	—	854	854	6,386.44	7 ft 40 kr.
1867	„	—	934	934	5,794.82	6—7 ft 28.5 kr.
1863	Vasgálicz	38	—	38	283.17	7 ft 35 kr.
1864	„	8	—	8	58.80	7 ft 35 kr.
1865	„	—	—	—	—	—
1866	„	—	531	531	1,784.16	3 ft 36 kr.
1867	„	10.5	708	718.5	2,191.47	6 ft 50 kr.
1863	Chromércz	—	16,061	16,061	11,479.50	71.4 kr.
1864	„	—	6,109	6,109	3,359.95	55 kr.
1865	„	—	14,738	14,738	8,842.80	60 kr.
1866	„	—	1,300	1,300	780	60 kr.
1867	„	—	2,590	2,590	1,631.70	63 kr.
1863	Barnakő	—	—	—	—	—
1864	„	346	4,962	5,308	8,587	1 ft 48 kr.—3 ft 50 kr.
1865	„	112	5,340	5,452	6,762.31	1 ft 25 kr.—2 ft 87 kr.
1866	„	—	2,286	2,286	3,082.50	1 ft 34.7 kr.
1867	„	309	3,235	3,544	7,238.50	1 ft 90 kr.—3 ft 50 kr.
1863	Timsó	—	5,380	5,380	44,640	8 ft
1864	„	—	5,000	5,000	37,500	7 ft 50 kr.
1865	„	—	5,200	5,200	32,000	5—6 ft 50 kr.
1866	„	—	5,415	5,415	33,925	6 ft 8 kr.
1867	„	—	11,000	11,000	63,900	5 ft 7 kr.—7 ft
1863	Ásványfesték	—	25	25	68.75	2 ft 75 kr.
1864	„	—	400	400	200	50 kr.
1865	„	—	1,000	1,000	400	40 kr.
1866	„	—	200	200	80	40 kr.
1867	„	—	5,000	5,000	7,000	1 ft 40 kr.
1863	Fekete kőszén	—	6.078,701	6.078,701	1.238,643.44	20.3 kr.
1864	„	—	6.240,983	6.240,983	1.196,411.55	19.1 kr.
1865	„	—	6.455,761	6.455,761	1.238,348.02	19.2 kr.
1866	„	34,873	7.343,232	7.378,105	1.405,087.64	19 kr.
1867	„	18,717	7.173,042	7.191,759	1.431,558.20	17.6 kr.—28.2 kr.

KSH Könyvtár

Év	Termény	Termelés mennyisége			Pénzérték forint	A súlyegység átlagos pénzértéke a termelés helyén
		kincstári	magán	összesen		
1863	Barna kőszén	96,394	4.635,949	4.732,343	787,312.15	16.6 kr.
1864	„	47,218	4.315,813	4.363,031	673,323.59	15.4 kr.
1865	„	38,400	4.564,133	4.602,533	743,346.17	16.1 kr.
1866	„	82,297	5.044,029	5.126,326	724,107.45	14.1 kr.
1867	„	94,200	5.877,262	5.971,462	836,988.31	9—15 kr.
1863	Kőszurok	—	—	—	—	—
1864	„	—	—	—	—	—
1865	„	—	—	—	—	—
1866	„	—	171	171	34.28	20 kr.
1867	„	—	940	940	1,786	30 kr.—2 ft 38 kr.
1863	Vaskéneg	—	58,690	58,690	13,674.86	5—40 kr.
1864	„	—	65,742	65,742	16,300.51	6—40 kr.
1865	„	—	88,599	88,599	19,398.91	3—35 kr.
1866	„	—	84,679	84,679	36,753.90	14 kr.
1867	„	—	32,000	32,000	10,240	32 kr.
1863	Nikol és kobalt	—	7,098	7,098	224,223.61	31 ft 59 kr.
1864	„	54	11,021	11,075	394,643.36	35 ft 63.5 kr.
1865	„	—	10,169	10,169	335,043.69	32 ft 94.7 kr.
1866	„	—	7,754.35	7,754.35	259,372.08	33 ft 4 kr.—49 ft 35 kr.
1867	„	—	13,060.38	12,060.38	303,838.16	25 ft 19 kr.
1863	Mirenykova	—	—	—	—	—
1864	„	—	—	—	—	—
1865	„	—	—	—	—	—
1866	„	—	80	80	30	37.5 kr.
1867	„	—	—	—	—	—
1863	Aranygelét	—	—	—	—	—
1864	„	—	—	—	—	—
1865	„	—	8	8	160	20 ft
1866	„	—	10	10	150	15 ft
1867	„	—	12	12	144	12 ft
1863	Arany-ezüst ércz	140,821	831,420	972,241	1.645,684.70	15 kr.—11 ft
1864	„	1.737,829	833,353	2.571,182	2.135,950.33	18 kr.— 9 ft
1865	„	1.626,589	848,557	2.475,146	2.087,699.53	58 kr.—14 ft 34 kr.
1866	„	1.455,850.51	730,563.97	2.186,414.48	1.784,926.25	81.3 kr.
1867	„	16,836.42	74,523.87	91,360.29	418,262.65	7—58 kr.
1863	Aranyos mara	nincs kimutatva	nincs kimutatva	nincs kimutatva	nincs kimutatva	
1864	„	„	„	„	„	
1865	„	„	„	„	„	
1866	„	82,439.14	17,104.03	99,543.17	273,318.35	2 ft 73.5 kr.
1867	„	91,518.09	18,430.40	109,948.49	269,710.28	2 ft 45 kr.
1863	Ezüstércz	nincs kimutatva	nincs kimutatva	nincs kimutatva	nincs kimutatva	
1864	„	„	„	„	„	
1865	„	„	„	„	„	
1866	„	56,630.03	19,056.38	75,686.41	200,341.65	2 ft 65 kr.
1867	„	61,736.22	12,935.41	74,671.63	189,607.37	1 ft 42 kr.—4 ft 89 kr.

Év	Termény	Termelés mennyisége			Pénzérték forint	A súlyegység átlagos pénzértéke a termelés helyén
		kincstári	magán	összesen		
1863	Ezüstös mara	nincs kimutatva	nincs kimutatva	nincs kimutatva	nincs kimutatva	
1864	„	„	„	„	„	
1865	„	„	„	„	„	
1866	„	68.95	210.97	279.92	1,413.99	5 ft 7 kr.
1867	„	—	296.03	296.03	652.20	2 ft 20 kr.
1863	Rézércz	108,182	414,795	522,977	1.062,443.30	2 ft 3.1 kr.
1864	„	127,377	569,770	697,147	1.428,334.11	2 ft 4 kr.
1865	„	88,047	450,364	538,414	1.246,056.92	2 ft 31.4 kr.
1866	„	65,022.84	540,011	605,033.84	773,924.95	1 ft 26.5 kr.
1867	„	38,747.49	257,621.04	296,368.53	762,423.96	1 ft 6 kr.—3 ft 61 kr.
1863	Rézércz ezüsttel	nincs kimutatva	nincs kimutatva	nincs kimutatva	nincs kimutatva	
1864	„	„	„	„	„	
1865	„	„	„	„	„	
1866	„	2,731.31	52,267.52	54,998.83	201,232.25	9 ft 66 kr.
1867	„	2,309.35	13,416.24	15,725.59	48,231.78	2 ft 14 kr.—4 ft 49 kr.
1863	Rézércz ezüsttel és higanynyal	nincs kimutatva	nincs kimutatva	nincs kimutatva	nincs kimutatva	
1864	„	„	„	„	„	
1865	„	„	„	„	„	
1866	„	--	42,465.49	42,465.49	252,600.58	5 ft 94.8 kr.
1867	„	—	38,481.81	38,481.81	232,140.22	6 ft 3 kr.
1863	Rezes mara	nincs kimutatva	nincs kimutatva	nincs kimutatva	nincs kimutatva	
1864	„	„	„	„	„	
1865	„	„	„	„	„	
1866	„	—	1,070.97	1,070.97	927.62	87 kr.
1867	„	—	—	—	—	—
1863	Ólomércz	11,372	7,594	18,966	60,884.78	3 ft 63.6 kr.
1864	„	8,234	486	8,720	50,226.65	5 ft 75.8 kr.
1865	„	5,859	582	6,441	41,307.75	6 ft 41.3 kr.
1866	Ólomércz és mara	28,354.30	5,142.41	33,496.71	210,706.37	6 ft 75 kr.—7 ft 49 kr.
1867	„	24,485.84	8,461.29	32,947.13	210,168.03	3 ft 72 kr.—7 ft 94 kr.
1863	Ólomércz ezüsttel	nincs kimutatva	nincs kimutatva	nincs kimutatva	nincs kimutatva	
1864	„	„	„	„	„	
1865	„	„	„	„	„	
1866	„	—	3,417.73	3,417.73	13,779.08	4 ft 3 kr.
1867	„	—	—	—	—	—
1863	Higanyércz	—	684	684	4,092.58	5 ft 98.3 kr.
1864	„	—	450	450	2,700	6 ft
1865	„	—	242	242	2,420	10 ft
1866	„	—	2,400	2,400	2,760	1 ft 15 kr.
1867	„	—	1,654	1,654	9,443.37	5 ft 70 kr.
1863	Dárdanyércz	4,709	4,568	9,277	43,345.76	4 ft 68 kr.
1864	„	4,695	5,983	10,678	46,550.18	2 ft 87 kr.—5 ft 52 kr.
1865	„	4,545	8,987	13,532	41,788.78	2 ft 15 kr.—4 ft 90 kr.
1866	„	2,918	17,526.35	20,444.23	56,241.98	2 ft 75 kr.
1867	„	16.10	1,462	1,478.10	4,065.80	2—4 ft

KSH Könyvtár

Év	Termény	Termelés mennyisége			Pénzérték forint	A súlyegység átlagos pénzértéke a termelés helyén
		kincstári	magán	összesen		
1863	Vasércz	826,409	5.120,213	5.946,622	894,809.76	15 kr.
1864	„	751,359	3.796,418	4.547,777	577,295.25	12.7 kr.
1865	„	593,863	3.560,032	4.153,895	506,929.60	12.2 kr.
1866	„	536,871	3.450,114.45	3.986,985.45	483,485.25	12.1 kr.
1867	„	257,517	3.385,394	3.642,911	447,345.71	9—23 kr.
1863	Timpala	—	120,300	120,300	1,203	1 kr.
1864	„	—	110,000	110,000	1,100	1 kr.
1865	„	—	100,000	100,000	1,000	1 kr.
1866	„	—	100,000	100,000	1,000	1 kr.
1867	„	—	100,500	100,500	1,005	1 kr.
1863	Timkö	—	—	—	—	—
1864	„	—	—	—	—	—
1865	„	—	—	—	—	—
1866	„	—	15,150	15,150	1,510	10 kr.
1867	„	—	53,000	53,000	17,750	33 kr.
1863	Olajpala	—	—	—	—	—
1864	„	—	—	—	—	—
1865	„	—	—	—	—	—
1866	„	—	320,800	320,800	48,120	15 kr.
1867	„	—	424,818	424,818	28,178.23	6.67 kr.

IV. Tábla.

Magyarország.

Az egész ország bányatermelésének pénzértéke.

Bányakapitányság	1863 frt	1864 frt	1865 frt	1866 frt	1867 frt
Budai	1.322,225.28	1.318,316.58	1.385,981.75	1.428,284.52	1.416,920.34
Beszterczebányai . . .	2.252,646.63	2.746,192.83	2.912,507.79	2.599,346.26	3.162,550.35
Szepes-Iglói	4.900,938.11	5.280,484.77	4.354,496.55	4.127,062.68	4.266,718.30
Nagybányai	1.323,342.65	1.611,119.21	1.444,923.18	1.492,749.99	1.448,084.20
Oraviczai	1.868,703.10	1.960,768.39	1.835,738.92	2.138,690.25	2.269,622.88
Zalathnai	1.940,342.63	2.254,543.17	2.023,996.28	1.950,665.24	2.080,213.51
Zágrábi	216,095.29	118,324.65	90,028.68	213,284.95	129,731.02
Egész ország . .	13.824,290.70	15.289,749.60	14.047,673.15	13.949,883.89	14.773,840.60

Az egész ország bányatermelésének pénzértékéből 1867-ben esett:

a budai bányakerületre	9.4%
a beszterczei bányaira	21.4 „
a szepes-iglói bányakerületre	28.9 „
a nagybányai „	9.6 „
az oraviczai „	15.3 „
a zalathnai „	14.1 „
a zágrábi „	0.9 „

Az egyes bányakerületek s az egész ország bányatermelésének egy évi átlagos pénzértéke 1863—1867-ig ez volt:

Budai bányakerület	1.376,632 ft
Beszterczebányai bányakerület . .	2.734,649 „
Szepes-Iglói „ . .	4.585,939 „
Nagybányai „ . .	1.464,059 „
Oraviczai „ . .	2.014,704 „
Zalathnai „ . .	2.059,952 „
Zágrábi „ . .	157,795 „
Egész ország . .	14.393,830 „

E pénzérték felszámításában csak a kohászat termelékei s azon ásványok és érczek vannak foglalva, melyek mint olyanok elárúsíthatók. A kohászat és bányászat azon termelékei azért a „Hivatalos Statistikai Közlemények“-ben „k é s z á r ú k“-n a k neveztetnek, s ezektől a „nyers anyagok“ megkülönböztetnek s pénzértékök külön van kitéve. E felszámítás helyesebb, jóllehet ekkép némely bányatermények pénzértéke többszörösen számíttatik, a mint t. i. az év folyamában a feldolgoztatás különböző fokozatain vannak. Ily felszámítás mellett a „kész árúk“ pénzértéke a „Hivatalos Statistikai Közlemények“-ben 1866-ban a zágrábi bányakerület nélkül 13.736,798 frt 94 krra, 1867-ben pedig 13.796,119 frt 24 krra tétetik; a „nyers anyagok“ pénzértéke pedig 1866-ban 4.284,779 frt 71 krra s 1867-ben 3.759,369 frt 48 krra van téve. De még helyesebb volna a szorosan vett bányai terményeket az összes kohászati termelektől elválasztani, s az összetes kimutatásban mind as előbbieknek, mind az utóbbiaknak pénzértékét külön kitenni, úgy mint ez a bányászati és kohászati termelés részletes kimutatásaiban történik. Csak ekkép lehetne az évről évre tapasztalt emelkedést vagy hanyatlást úgy a bányamívelésben, mind a kohászati munkásságban szabatosan kimutatni. Ha a múlt öt évről ekkép csoportosítjuk a különböző termelékeket, a következő eredményre jutunk:

MTA Könyvtár

V. Tábla.

Magyarország.

A szorosan vett bányatermelés pénzértéke.

Termény	1863 frt	1864 frt	1865 frt	1866 frt	1867 frt
Chromércz	11,479.5	3,359.9	8,842.8	780.0	1,631.7
Barnakő	—	8,587.0	6,762.3	3,082.8	7,238.3
Fekete köszén	1.238,643.4	1.196,411.6	1.238,348.0	1.405,087.6	1.431,558.2
Barna köszén	787,312.2	673,323.6	743,346.2	724,107.5	836,988.3
Köszurok	—	—	—	34.2	1,766.0
Vaskéneg	13,674.9	16,300.5	19,398.9	36,753.9	10,240.0
Nikol és kobalt	224,223.6	394,643.4	335,043.7	259,372.1	303,838.2
Mirenykova	—	—	—	30.0	—
Arany-ezüst ércz	1.645,684.7	2.135,950.3	2.087,699.5	1.784,926.3	1.984,922.6
Ezüstércz	—	—	—	200,341.6	189,607.4
Rézércz	1.062,443.3	1.428,334.1	1.246,056.9	773,924.9	762,423.9
Rézércz ezüsttel	—	—	—	201,232.3	48,231.8
Rézércz ezüsttel és higanynyal	—	—	—	252,600.6	232,140.2
Ólomércz	60,884.8	50,226.7	41,307.8	210,706.4	210,168.6
Ólomércz ezüsttel	—	—	—	13,779.1	—
Higanyércz	4,092.6	2,700.0	2,420.0	2,760.0	9,443.4
Dárdanyércz	43,345.8	46,550.2	41,788.8	56,241.9	8,149.8
Vasércz	894,809.8	577,295.2	506,929.6	483,485.2	474,029.0
Timpala	1,203.0	1,200.0	1,000.0	1,000.0	1,005.0
Timkö	—	—	—	1,510.0	17,750.0
Olajpala	—	—	—	48,120.0	28,178.2
Összesen	5.987,797.6	6.534,782.7	6.278,944.5	6.459,875.5	6.559,330.4

Magyarország.

A kohászati termelés pénzértéke.

Termelék	1863 frt	1864 frt	1865 frt	1866 frt	1867 frt
Arany	2.022,353.7	2.394,088.1	2.426,074.4	2.179,549.2	2.467,879.8
Ezüst	1.800,043.2	2.351,048.6	2.352,805.8	2.414,060.6	2.440,185.9
Réz	2.030,124.2	2.182,559.6	2.011,909.7	1.875,663.6	2.079,432.1
Ólom	332,032.1	290,651.3	195,379.1	229,989.2	330,458.1
Ólomgelét	125,383.6	125,768.1	137,106.8	150,661.8	149,873.0
Színítendő nyers vas	4.051,924.8	4.629,749.6	3.599,240.7	3.505,248.3	3.352,765.6
Öntött nyers vas	760,488.8	731,662.0	710,853.1	754,614.6	1.604,625.3
Higany	53,488.4	69,832.7	91,705.0	119,615.9	131,483.4
Dárdanyfém	59,840.5	75,507.4	56,791.1	92,230.9	75,203.6
Timsó	44,640.0	37,500.0	32,000.0	32,925.0	63,900.0
Ásványfesték	68.8	200.0	400.0	80.0	7,000.0
Aranygelét	—	—	160.0	150.0	144.0
Rézgálicz	36,740.0	35,791.0	56,247.0	74,985.0	91,659.2
Kén	16,991.0	15,181.7	933.0	6,386.4	5,794.0
Vasgálicz	283.2	58.9	—	1,784.2	2,191.5
Aranyos mara	—	—	—	273,318.4	269,710.3
Ezüst mara	—	—	—	1,414.0	652.2
Rezes mara	—	—	—	926.6	—
Összesen	11.334,401.7	12.939,599.1	11.677,605.7	11.713,603.7	13.072,958.0
Együttvéve a bányamívelés és kohászati munkásság eredményeinek összes pénzértéke következő:	17.322,199.3	19.474,381.8	17.950,550.2	18.173,479.2	19.632,288

KSH Könyvtár

M. kir. bányászati és erdészeti akadémia Selmeczbányán. *)

$186^{7}/_{8}$-ban.

Tanári személyzet		Segéd személyzet		Tanfolyamok évei	Hetenkénti órák száma			Tannyelv	Tandíj	Felvételi díj fejenként	A tanév	
minősége	száma	minősége	száma		előadási	gyakorlati	szabadban				kezdete	vége
					órák							
Igazgató . .	1	Vegytani műsegéd	1	**Bányászati**								
Rendes tanár .	8	Minta készítő .	1	Előkészítő folyam I.	35	20	Hetenként egyszer	német	nincs	egyszer mindenkorra 5 frt	oct. 1.	jul. 31.
Tanító . . .	3	Kertész . .	1	Előkészítő folyam II.	35	22						
Segéd . . .	6	Szolga . . .	8	szakfolyam I.	29	20						
Tanár segéd .	1	Összesen .	11	szakfolyam II.	$18^{1}/_{2}$	10						
Bányászati tiszt jelölt . . .	4			összesen	$117^{1}/_{2}$	72	—	—	—	—	—	—
Összesen .	23			**Erdészeti**								
				Előkészítő év	33	20	Hetenként kétszer	magyar, német és magyar-német	nincs	egyszer mindenkorra 5 frt	oct. 1.	jul. 31.
				szakfolyam I.	$33^{1}/_{2}$	14						
				szakfolyam II.	32	20						
				összesen	$98^{1}/_{2}$	54	—	—	—	—	—	—
				A bányászati és erdészeti osztály együtt	216	126	1)	2)	3)	4)	—	5)

Hallgatók				Vallásra nézve						Származásra nézve			Ösztöndíjas 210 frttal
rendes	rendkívüli	vendég	összesen	rom. kathol.	gör. kathol.	protestans	unitárius	keleti görög	izraelita	magyarországi	ausztriai	külországi	
osztály													
31	négy	kettő	31	24	—	10	—	—	—	17	14	—	3
31			31	24	—	9	—	—	—	11	20	—	9
16			16	12	—	5	—	—	—	7	8	1	10
13			13	12	—	1	—	—	—	8	9	2	8
91	4	2	97	72	—	25	—	—	—	43	51	3	30
osztály													
20	egy	egy	20	14	—	6	—	—	—	15	5	—	3
11			11	6	1	3	—	1	—	9	2	—	9 a)
9			9	7	—	3	1	—	—	9	2	—	6 b)
40	1	1	42	27	1	12	1	1	—	33	9	—	18
131	5	3	139 [6]	99	1	37	1	1	—	76	60	3	48 c)

Segéd eszközök neve	Kötetek vagy darabok száma
1) Könyvtár	6,800
2) Vegytani müh.	16 asztal
3) Kohótermék és kohómintagyüjtemény	
4) Kémleszeti műhely	
5) Ásvány és földtani gyüjtem.	9,000 db.
6) Természettani gyüjtemény	200 sz.
7) Bányamívelési minták és mérnöki szerek gyüjteménye	220
8) Erdészeti osztály gyüjtem.	2,500
9) Két erdészeti füvészkert	
10) Egy 356 holdnyi tanerdő	
11) Három rajzterem teljes felszereléssel.	

Jegyzetek : a) Ezek közül ötnek volt erdélyi országos ösztöndíja.
b) Ezek közül egynek „ „ „ „
c) Van azonkívül végzett jogászok részére, kik, az akadémiai tanfolyam bevégzése után, bányatörvényhatósági szolgálatba lépnek, a m. k. kereskedelmi miniszterium által alapított két a d j u t u m , évenkénti 300 frttal.

összesen vau az akadémia részére 30 bányászati,
6 bánya számvevőségi és
12 erdészeti,

összesen rendes 48 ösztöndíj 210 frtjával,
és 2 adjutum 300 „

[1]) A kirándulásoknál előforduló szállítási, szállasolási és élelmezési költségeket a hallgatók magok viselik.

[2]) A tannyelv 1869-ben a bányászati osztály előkészítő folyamának I. évében magyar, 187[illegible]-ben az előkészítési folyam mindkét évében csak magyar lesz, 1871-ben megmagyarosodik a szakfolyam I. éve, 1872-ben az egész akadémia, mert az erdészeti osztályban már 1869-ben a tannyelv kizárólag magyarnak volt rendelve.

[3]) Az akadémia kiadásait a pénzügyi miniszterium fedezi. 1868-ban 56, 885 frt 80 kr. volt a költség.

[4]) A felvétel a rendes hallgatóknál érettségi vagy felső műtanodai bizonyítvány mellett történik, ha legalább „k i e l é g í t ö“ osztályzatot mutat ki. A rendkivüli hallgatók és vendégek felvétethetnek kellő bizonyítványok vagy felvételi vizsga mellett, melynek díja 20 frt. Ezeknél 18 éves életkor kívántatik meg. A felvételre rendes folyamodás útján jelentkeznek a belépni kivánók a főbányagrófi hivatalnál, s öt forint felvételi díjnak lefizetése után kapnak beiktatási jegyet.

[5]) A teljes folyamot akár a bányászati akár az erdészeti osztályban jó előmenetellel végzett akadémikusnak igénye van absolutoriumra vagyis végbizonyítványra és állami szolgálatba leendő felvételre. Hányan kaptak $186^{7}/_{8}$-ban végbizonyítványt, a jelentés nem mondja.

[6]) Jogászok bányatörvényhatósági szolgálat tekintetéből bányász-akadémiai tanulmányaikat, egy e végre 1863-ban külön megszabott tanterv szerint, három év alatt végezhetik be.

*) (Ezt és a következő táblát összeállította Dr. Barsi József.)

KSH Könyvtár

Magy. kir. Bányaiskolák

(bányászati altisztek képzésére.)

1867/8-ban.

Sorszám	A bányaiskola helye	A tanfolyam évei	A tanév kezdete és vége	A heti órák száma	A tannyelv	A tandíj	A tanítók száma	A tanulók száma	Ösztöndíjas
1	Nagy Ág	I. Előkészítő	October 1-én kezdődik, és tart jul. 31-ig.	6	német	Semmi	1	17	Egy sem
	„	II. Szakfolyam		6	„		1	14	
2	Nagybánya	I. Előkészítő		12	magy. és német		1	14	
	„	II. Előkészítő		—	„		—	—	
	„	I. Szakfolyam		—	„		—	—	
3	Selmeczbánya	1/2 év		6	német és tót		1	15	
4	Szélakna	I. Előkészítő		5	német		1	23	
	„	II. Szakfolyam		6	„		—	—	
5	Szomolnok	I. Előkészítő		6	német		1	21	
	„	I. Szakfolyam		6	„		—	—	
		a)		b)	—	—	6	104	c)

Jegyzetek: a) Nagy-Ágon az előkészítő és a szakfolyam két külön tanító alatt egymás mellett halad, és folytonos; ellenben Nagy-Bányán, Szélaknán és Szomolnokon csak egy-egy tanító lévén, új növendékek csak akkor vétetnek fel, ha az előbbiek az egész tanfolyamot már elvégezték. Selmeczbányán 1867/8-ban előlegesen csak félévi tanfolyam volt nyitva. Szélaknán minden második évben 10—12 tanuló végzi sikerrel a folyamot, s arról hiteles bizonyítványt kap.

b) Az órák úgy vannak beosztva, hogy mind a tanítók, kik rendesen más hivatalt is viselnek, mind a tanulók, kik tettleges munkások, napi szakmájukat rendesen végezhessék.

c) A tanulók még rajz- és irószereket sem kapnak, hacsak nem rendkivül tehetségesek, és a mellett nagyon szegények.

Származásra nézve			Vallásra nézve		Korra nézve		Állapotra nézve		Jegyzetek.
magyarországi	ausztriai	külföldi	rkath.	evang.	legifjabb	legidősb	nőtelen	nős	
16	1	—	?	—	16	21	?	—	
11	3	—	?	—	19	28	?	—	
13	1	—	?	—	17	25	?	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	
14	1	—	14	1	?	—	—	—	
20	1	2	19	4	?	—	—	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	
21	—	—	20	1	18	33	16	5	A szomolnoki iskolánál itt már az 1868/9. tanfolyamról van szó.
—	—	—	—	—	—	—	—	—	
95	7	2	53 és ?	6 és ?	—	—	—	—	

KSH Könyvtár

HIVATALOS

STATISTIKAI KÖZLEMÉNYEK.

KIADJA

A FÖLDMIVELÉS-, IPAR- ÉS KERESKEDELEMÜGYI
MAGYAR KIRÁLYI MINISTERIUM

STATISTIKAI OSZTÁLYA

II. ÉVFOLYAM.

IV. FÜZET.

PESTEN, 1869.

NYOMATOTT AZ „ATHENAEUM“ NYOMDÁJÁBAN.

KSH Könyvtár

KÜLKERESKEDELMI

VISZONYOK.

1868.

SZERKESZTETTE

A FÖLDMIVELÉS-, IPAR- ÉS KERESKEDELEMÜGYI M. KIR. MINISTERIUM

VÁMÜGYI OSZTÁLYA.

KIADJA

A STATISTIKAI OSZTÁLY.

PEST,

NYOMATOTT AZ „ATHENAEUM" NYOMDÁJÁBAN.

1869.

KSH Könyvtár

TARTALOM.

Lap.

Előszó 1

I. Rész. Kereskedelmi törvényhozás.

1. Kereskedelmi szerződések 5
2. Pénzverés 6
3. Mérték és súlyrendszer 9
4. Adóssági börtön 10
5. Minta és iparjegyvédelem 11
6. Kereskedelmi szakmíveltség 12
7. Biztosítási ügy . . . . . —
8. A társulás 14
   Az éjszak-német szövetség társulati törvénye szószerinti fordításban . . 15
9. A munkás osztályok érdekei 26
10. A marhavész elleni intézkedések . . . . . —
11. Gyulékony anyagok körüli rendészeti intézkedések 28
12. Adóügy 29
13. Vámügyi törvényhozás 32
   Európai államok . . . . . —
   Európán kivüli államok 49
14. Hajózás 52
   Európai államok 53
   Európán kivüli államok 62

II. Rész. Kereskedelem.

Belgium 67
Dánia . . . . . —
Francziaország 69
Görögország 79
Nagy-Britannia 84
Németföld 99
Norvégia 113
Olaszország . . . . . —
Oroszország 123
Portugal 127
Románia 129
Spanyolország 136
Törökország 137
Afrika 151
Amerika 156
Ázsia 159

KSH Könyvtár

III. Rész. Közlekedés.

	Lap.
Tengerészet	165
Európa	166
Belgium	—
Dánia	—
Francziaország	—
Görögország	170
Éjszaknémetföld	176
Németalföld	178
Olaszország	180
Oroszország	184
Románia	186
Spanyolország	187
Svéd- és Norvégországok	189
Törökország	—
Afrika	191
Amerika	194
Ázsia	—
Függelék. Az osztrák-magyar kereskedelmi tengerészet 1868-ban	197
Trieszt hajóforgalmának táblazata	199
Fiume „ „	201
Buccari „ „	203
Portoré „ „	304
Zengg „ „	206

ELŐSZÓ.

Azon sok és nagyjelentőségü adat, mely a földmívelés, ipar és kereskedelemügyi magy. kir. ministeriumhoz részint a consulsági jelentésekben, részint egyéb uton érkezik, oly sok fontosat tartalmaz nemcsak a kereskedelmi világra, hanem a közgazdaság iránt érdekkel viseltető nagy közönségre nézve is, hogy nyilvánosság elé bocsátása nélkülözhetlennek látszik.

A nyilvánosság elé bocsátás két uton lehetséges. Vagy azonnal kell a beérkezett adatokat közzé tenni, mi azonban csak azon fontosabb híreknél czélszerü, melyek a kereskedelmi és üzleti világot különösen érdeklik, s melyek, ha azonnal nem közöltetnek, értéküket és gyakorlati jelentőségüket vesztik. Ezen adatok közlése ezentulra is, mint az eddig történt, a „Budapesti Közlöny"-ben fog foganatosíttatni.

Azon jelentések és adatok, melyek nem oly sürgős természetüek, időszakilag is közölhetők. Az egyéb államok által e tekintetben követett eljárás részint igen költségesnek, részint hazai viszonyainknak megnem felelőnek látszott. Ausztriában az „Ausztria" — Poroszországban a „Preussisches Handelsarchiv" czimü heti szaklapok közlik kizárólag az említett hivatalos adatokat; — de e szaklapoknak még ezen államokban is felette csekély közönségük van. Ily heti közlönyökben — habár állandó rovatok alatt is — de elszaggatva, rendszer nélkül, úgy amint az illető kormányközeghez jutnak, jelennek meg az adatok, és nem ritka dolog, hogy egymás mellett látjuk a közleményeket a mult hétről, a mult, sőt az előbbi évek adatai mellett.

Francziaország „Annales du commerce extérieur" czimü havi közleményben nyitott tért az említett adatok közlésére. Itt is ugyan azon hátrányok merülnek fel, mint az előbb érintett heti szemlékben.

Belgium a „Récueil consulaire"-ben adja ki a consulok jelentéseit szóról szóra, és pedig évenkint egy kötetben.

KSH Könyvtár

A magyar kereskedelmi ministerium ez utóbbi eljárást látta legczélszerübbnek, de csakis a közlések idejére nézve. A közlemény tartalmára vonatkozólag czélszerübbnek látta az egyes consuli jelentésekből egybegyüjtött anyagot rendszerbe és a felállított tárgycsoportokba szedni.

E szerint három fő csoportra osztattak be az adatok. E csoportok a következők :

a) törvényhozás,
b) kereskedelem,
c) közlekedés.

A törvényhozás amennyire lehetséges volt kimerítő. E csoportba felvétettek mindazon törvények, melyek az 1868-iki év folyamában a közgazdaság és főkép a kereskedelmi téren külföldön hozattak. Különös figyelem fordíttatott a vámügyi törvényhozásra s az e tekintetben kapott — bár a nagy közönséget közvetlenül nem érdeklő, de a külkereskedelemre nézve fontos — adatok mind közöltetnek.

Nem oly teljesek azon adatok, melyek a kereskedelem és a közlekedés czimü szakaszok alatt előfordulnak. Az egyes consulok mindeddig teljes számban még be nem küldötték jelentéseiket ; a beküldött jelentések pedig különböző rendszerek szerint is különböző nézpont nyomán készíttettek a szerint, a mint maguk a jelentéstevő consulok a statistikai adatok birtokába jutottak.

Ha ennélfogva jelen első évi közlemény a közönség részéről tán kivánt tökélynek teljesen meg sem felelne, tulajdoníttassék az a begyült anyag hiányos voltának. A következő évre nézve meg fognak tétetni mindazon intézkedések, melyek által a kezdet nekézségeit le lehessen győzni, hogy azután a közleményt teljes és használhatóbb alakban közzé tenni sikerüljön.

Pest, 1869. évi september havában.

A vámügyi osztály.

KSH Könyvtár

I. RÉSZ.

TÖRVÉNYHOZÁS.

I. Kereskedelmi szerződések.

A szabad kereskedés eszméje ujabb időben már nemcsak a tudomány terén elismert igazság, hanem a gyakorlat is mindinkább valósítni kivánja azt. Bizonyítja ezt azon általános törekvés, mely szerint az egyes államok kereskedelmi s forgalmi tekintetben egymásnak kölcsönösen előnyöket nyujtanak, és ezeket kereskedelmi szerződések által kötelezőleg biztosítják.

Az 1868-iki évben több ily kereskedelmi szerződés köttetett is, vagy megerősíttetett az illető törvényhozások által.

Német vámegylet.

A német vámegyesület 1868. márczius 30-án az 1878-ik évig érvényes kereskedelmi és hajózási szerződést kötöttSpanyolországgal, mely szerződés értelmében Spanyolország illetőleg a német vámegylet alattvalói a leginkább kedvezményezett nemzet alattvalóinak jogait élvezik egymásnak a földén. (Bundesgesetzbl. 18. sz. Pr. H. A. 27.)

1868. május 8-án a *német vámegyesület* és a *pápai állam* közt jött létre kereskedelmi és hajózási szerződés, mely 1877. deczember 31-keig leend érvényes. (B. G. Bl. 23. sz. Pr. H. A. 30. sz.)

Svájcz.

1868. juliusban a *Svájcz* kötött kereskedelmi szerződést a *pápai* állammal, mely 1868. augustus 1-vel lépett életbe és öt évig marad érvényben. (Ausztria 35. sz. Pr. H. A. 38. sz.)

Olaszország.

Olaszországban a törvényhozás 1868. évben több kereskedelmi és hajózási szerződést erősitett meg, jelesen 1868. május 24-én megerősíttetett az Olaszország és a japáni császárság közt kötött és 1866. augusztus 25-én Jeddoban aláirt barátsági, kereskedelmi és hajózási szerződés (l. „Törvénygyüjtem.“ 4395. sz.); ugyanazon napon (1868. május 24-én) kelt törvény által erősíttetett meg az olasz királyság és a chinai császárság közt kötött és 1866. oktober 26-án Pekingben aláirt barátsági, kereskedelmi és hajózási szerződés („Törv.-gyüjt.“ 4406. sz.) — Az 1868. november 5-én kelt törvény megerősíti az olasz királyság és az argentini köztársaság közt kötött és 1868. szeptember 3-án Buenos Ayresben aláirt kereskedelmi és hajózási szerződést, mely szerint az említett országok közt 1855. sept. 21-én kötött szerződés még 1869. september 4-ig marad érvényben; („Törvénygyüjt.“ 4675 sz.); — végre az 1868. deczember 30-ikán kelt törvény megerősíti az Olaszország és Tunis közt kötött és 1868. september 8-án aláirt barátsági, kereskedelmi és hajózási szerződést. (Törvénygyüjt. 4768. sz.)

KSH Könyvtár

Az Egyesült éjszakamerikai államok.

Madagaskar királysággal kereskedelmi és barátsági szerződést kötöttek (1867. febr. 14-én), mely 1868. julius 8 án jóváhagyatott. (L. Pr. H. A. 51. sz.)

Oroszország.

Oroszország a Japánnal 1858-ban kötött egyezmény némely pontjait, különösen a beviendő árúk megvámozása tekintetében módosító szerződést kötött, melyet az orosz czár 1868. april 9-én jóváhagyott (l. „Journal de St.-Pétersburg 125 sz. és Pr. H. A. 31. sz.)

II. Pénz verés.

A forgalom lényeges elömozditója az általános csereközeg : a pénz. Miután ujabb időben a kereskedelmi világforgalom előbb alig sejtett kiterjedést nyert, mindinkább érezhetővé válik azon hátrány, mely az egyes országok külön valutái által előidézett pénzegyenetlenség által a kereskedőre nézve mutatkozik. Nemcsak a beváltás nehézségei és költséges volta, hanem az egyes pénzlábak kisebb vagy nagyobb érczfinomsága is zavarja a forgalmat és a pénz használatát. A tudomány azért már régóta az általános pénzegységet (Münzeinheit) indítványozta. Mindazonáltal a nehézségek, melyek e téren s főkép az egyesítésnél előfordulnak, az eszme gyakorlati valósítását még egyelőre lehetetlenné tették.

Azon államok, melyekben a frank rendszer honosult, és melyek részint kereskedelmi viszonyaik által egymásra utalvák, részint politikai tekintetben különös barátsággal viseltettek egymás irányában, a pénzegység megvalósítása czéljából már némi intézkedést tettek.

Belgium, Francziaország, Olaszország és Svájcz a pénzegyesítése tekintetéből tanácskozmányt tartottak, melynek eredménye az 1865. deczember 23-ki pénzegyezmény lett.

E szerint az említett négy állam arany és ezüst pénzeinek súlya, érctartalma, alakja és folyama tekintetében bizonyos szabályokat állapítottak meg. Csak a bronze pénzek (billon) tekintetében nem határoztak egyelőre semmit.

Eddigi súlyuk és érctartalmuk szerint verendők : a 100, 50, 20, 10 és 5 frankos arany pénzek. Ezen pénzek származásukra való tekintet nélkül minden közpénztárnál készfizetéseknél elfogadtatnak, hacsak a kopás a megengedett *remediumot* $^1/_2{}^0/_0$-kal meg nem haladja, vagy ha a veret már egészen láthatlanná nem vált. Az eddig vert 5 frankos ezüstdarabok $^{900}/_{1000}$ résznyi finomsággal szintén érvényben maradnak, kivéve ha a kopás a remediumon felül $1^0/_0$-nyi. Ellenkezőleg a két és egy franknyi, 50 és 20 centimenyi ezüst pénzek ezentúl $^{835}/_{1000}$ résznyi finomságban veretnek és csak az illető ország számára szolgálnak váltópénz gyanánt, legfeljebb 50 franknyi összegig. Az efféle váltópénzt a más állam pénztárai csak 100 frank erejéig kötelesek elfogadni. A váltópénz minden egyes országban csak oly összegben adatik ki, hogy egy-egy lakosra 6 frank essék.

Az így létesült pénzegyezményben egyszersmind meghatároztatott, hogy a szerződő felek még a többi államokat is az elv foganatosítására rábirják. E végett

1867-ben ujra tartattak értekezletek s a pénzegység már jelenleg több állam által el van fogadva. (V. ö. Die Frage der internationalen Münzeinigung von Friedrich Xeller Stuttgart 1869. és E. de Parien : Les Conferences monètaires internationales de 1865. et de 1867. et leurs résultats ; s a Journal des économistes 1869. évi februári füzetének 243. és köv. lapjait.)

Francziaország.

Francziaország az 1865. dec. 23-án Belgiummal, Olaszországgal és Svájczczal kötött nemzetközi pénzszerződés által elvállalt kötelezettségének megfelelőleg az 1868. jun. 17. törvény által rendeli :

Hogy a 2 és 1 frankos, 50 és 20 centimes régibb ezüst pénzek 1868. oktober elsejétől kezdve magánosok közt kényszerfolyammal nem birnak ; — hogy a közpénztáraknál 1868. dec. 31-ig illetékek és adók fejében elfogadtatnak, és — hogy oktober 31-ig a pénzügyminiszter által kijelölendő pénztáraknál uj pénzzel felcseréltetnek. — (Moniteur univ. 171. Pr. H. A. 28)

Olaszország ugyanezen pénzszerződés alapján 1868. évi sept. 17-én három törvényt hozott. — E törvények szerint 1869. január 1-jével törvényes folyammal nem birnak mindazon ezüst pénzek, melyek a tizedes méterrendszer szerint 900 ezredrésznyi finomsággal 2, 1 lira és 50, 25 és 20 centesimo értékben vorettek. E pénzek 1868. december végeig és 1869. január első tiz napjában a királyság pénztárainál beváltatnak (l. törvénygyüjt. 4603.) A velenczei és mantuai provinczíában forgalomban levő s a következő táblázatban kimutatott pénzek 1868. november 1-jével a forgalomból kizárvák, s e napig, valamint november hó első 10 napjában a táblázat első részében foglalt pénzek a királyi pénztáraknál az ugyanott kijelölt értékben beváltatnak, a táblázat második részében levők 1868. november 5-ig az ugyanott foglalt értékben elfogadtatnak :

Első rész:

Ezüst pénzek :	Régi pengő pénzben.	Uj ausztriai értékben.	Olasz érték.	
Korona vagy koronástallér	— frt — kr.	2 frt 30 kr.	5 lira	67 centesimo
Két forintos uj a. é. . .	— „ — „	2 „ — „	4 „	93 „ $^{67}/_{81}$ mil.
Egy „ „ „ „ . .	— „ — „	1 „ — „	2 a	46 „ $^{71}/_{81}$ „
Két forintos régi p. p. . .	2 „ — „	2 „ 10 „	5 „	18 „ $^{48}/_{81}$ „
Egy „ „ „ „ . .	1 „ — „	1 „ 5 „	2 „	59 „ $^{21}/_{81}$ „
Husz krajczáros, és lombard-velenczei osztr. lira	— „ 20 „	— „ 35 „	— „	86 „ $^{34}/_{81}$ „
Fél lira	— „ 10 „	— „ 17 „	— „	41 „ $^{79}/_{81}$ „
Ötvény pénzek :				
Negyedforintos ausztr. é. .	— „ — „	— „ 25 „	— „	61 „ $^{79}/_{81}$ „
Husz krajczáros régi p. p.	— „ 20 „	— „ 34 „	— „	83 „ $^{77}/_{81}$ „
Tiz „ „ „ „	— „ 10 „	— „ 17 „	— „	41 „ $^{79}/_{81}$ „
Öt „ „ „ „ és egy negyed lira . . .	— „ 5 „	— „ 8½	— „	20 „ $^{80}/_{81}$ „

KSH Könyvtár

Második rész:

Ezüst pénzek:	Régi pengő pénzben.	Uj ausztriai értékben.	Olasz érték.
Régi tallér (14 talléros lábu) e verettel „XIV. eine feine Mark“	— frt — kr.	1 frt 50 kr.	3 lira 70 centesimo $^{30}/_{81}$ mil.
Három forintos vagy két talléros	— „ — „	3 „ — „	7 „ 40 „ $^{60}/_{81}$ „
Másfél forintos vagy egy talléros	— „ — „	1 „ 50 „	3 „ 70 „ $^{30}/_{81}$ „
Három és fél forintos ($24^1/_2$ forintos lábu) e verettel „VII. eine feine Mark“ .	— „ — „	3 „ — „	7 „ 40 „ $^{60}/_{81}$ „
Két talléros e verettel „XV. ein Pfund fein“	— „ — „	3 „ — „	7 „ 40 „ $^{60}/_{81}$ „
Egy talléros e verettel „XXX. ein Pfund fein“	— „ — „	1 „ 50 „	3 „ 70 „ $^{30}/_{81}$ „

(l. törvénygyüjt. 4602 sz.)

Az ausztriai centesimo és félcentesimo s a soldo és fél soldo rézpénzek 1868. december elsejével megszünnek törvényes forgalommal birni. (U. o. 4604 sz.)

Belgiumban az 1868. jul. 26-án törvény által a 2 frank 50 cts, 2 frank, 1 frank 50 cts. és 20 centimes váltópénzek, melyek az 1832. jun. 5. — 1847. márcz. 31. — 1850. april 20. és 1852. dec. 1. kelt törvények értelmében verettek, 1868. october 1-vel elvesztették törvényes folyamukat. — E pénzek valamint a XI. év germinal 7 és az 1848. május 3. kelt törvények folytán vert franczia váltó pénzek 1868. dec. 31-ig beváltatnak (Mon. belge. 211. Pr. H. A. 36. sz.)

Svéd- és Norvégország

a nemzetközi pénzegységhez közeledik, a mennyiben az 1868. julius 31-ki törvény határozottan vonatkozva az 1865. dec. 23-diki nemzetközi pénzegyezmény végzéseire, rendeli: 1) arany pénz verendő, mely szin- és magsúly (fein- und schrottgewicht) tekintetében a Franczia ország, Belgium, Olaszország és Svájcz közt kötött nemzetközi pénzegység által elfogadott 10 frankos pénzzel egyenlő; 2) e pénznemnek neve „Carolin“ és 9 rész aranyat és egy rész rezet tartalmaz; egy-egy ily aranypénznek átmérője 6.4 vonal vagy franczia mérték szerint 19 millimeter, — súlya 3.22580 gramm. Nyomatában a pénz a „Carolin“ nevet és nemzetközi értékét, 10 frankot, tüntet ki. (Schwedische Gesetz-Sammlung 46. Pr. H. A. 43. sz.)

Görögország

1868. sept. 26-kán kelt nyilatkozata által a nemzetközi pénzegyességbe lépett. Kikötötte mindazáltal, hogy a Görögországban jelenleg forgalomban levő pénzek legfeljebb 1872. januar 1-ig érvényben maradhassanak. (l. Pr. H. A. 1869. év 4. sz.)

Az Éjszaknémet szövetség

Lauenburgra nézve az 1868. február 12-én kelt törvény pénz tekintetében a következőket határozza: — Lauenburg herczegségben pénz dolgában a Poroszországban érvényes és különösen az 1857. máj. 4-ki törvény lép életbe. — Fizetési kötelezettségeknél, melyek lauenburgi pénzben határozvák meg, az átszámításnál a következő érték meghatározások alkalmazandók: a) nyolcz schilling egyenlő öt porosz ezüstgarassal, — b) nyolcz lauenburgi fillér, egyenlő öt porosz filérrel. — (L. Preuss. H. A. 10. sz. — Officielles Wochenblatt für Lauenburg 14. sz.)

III. Mérték és súlyrendszer.

A nemzetközi forgalom mindinkább élénkülvén, ezzel karöltve okvetlenül észlelhetővé válik annak szükségessége, hogy a forgalom támogatására megkivántató segédeszközök egységesekké váljanak. Nemcsak a forgalmi eszközöknek, a vaspályáknak és gőzhajózási vonaloknak folytonos kiderjedését kivánja a kereskedelmi világ, hanem a mértékek, a súlyok s a pénz egységesítése is régi óhaj, melynek előbb utóbb teljesülnie kell. A mértékek és súlyok tekintetében belső tudományos alapjánál fogva a méterrendszer az, mely ily nemzetközi mérték és súlyrendszernek leginkább felel meg; és pedig annyival inkább, mert e rendszert nem csak a tudományos szakmunkákban mindenütt meghonosítva látjuk, hanem mert a gyakorlati életben már jelenleg is nagy kiterjedésnek örvend. Francziaország, Olaszország, Belgium, Németalföld, Spanyolország, Portugallia, Görögország, a Svájcznak egy része, az éjsz. amerikai Egyesült államok többjei a méterrendszert meghonosították. Angolországban és Oroszországban ujabb időben nagy hajlam mutatkozik annak meghonosítására, s így a mivelt államok nagyobb része e rendszer előnyeinek gyakorlati érvényt is szerez.

Az éjszak német szövetségben 1868. aug. 17. kelt törvény honosította meg a méteri mérték- és súlyrendszert.

Németországban már régebben mutatkoztak törekvések e nemzetközi mérték- és súlyrendszer gyakorlati érvényesítése tekintetében. Igy az 1860. február 23. szövetségi gyülés ülésén Bajorország, Szászország, Würtemberg, a hasziai választó fejedelemség, Nassau, Szász-Meiningen és Szász-Altenburg felszólították a szövetségi gyülést, tegyen intézkedéseket a méterrendszer meghonosítása végett. Ezen indítvány következtében 1861. január 12-én april 30-ig egy bizottság ülésezett, melyben Ausztria, Bajorország, Szászország, Hannovera, Würtemberg, Baden, Hasszia, Oldenburg, Lübeck és Hamburg küldöttjei részt vévén, e mértékrendszerre nézve a főelveket megállapították. Poroszország e bizottságban részt nem vett. 1865. julius 20-kán egy uj bizottság lépett össze. Itt már Poroszország is megjelenvén, a méterrendszer meghonosításánál szemmel tartandó elvek végleg megállapíttattak, s az egyes kormányokhoz felszólítások intéztettek, tegyék meg a kellő intézkedéseket a terv életbeléptetése iránt.

Ezen előkészületek alapján létesült az említett méterrendszer, melynek lényege következő:

A mérték és súlyrendszer alapja a méter. — Az éjszak-német szövetség mértékrendszerének alapmértéke egy platinából készült pálcza, mely a párisi 1·0000301 métre des archives-vel egyenlő, — az alapsúly (kilogramme) 0.999999842 prototyp kilogrammal egyenlő. A törvény az egyes mértékeknél a franczia nevek mellett német neveket is használ. A mértékek és súlyok következők:

A) Hosszmértékek:

Méter vagy „Stab.“

Centiméter vagy „Neu Zoll.“

Milliméter vagy „Strich.“
Dekaméter vagy „Kette.“
Kilométer.
A mértföld 7500 méter.

B) Területmértékek :

Négyzetméter v. „Quadratstab.“
Are.
Hektare.

C) Köbmértékek :

Köbméter vagy „Kubikstab.“
Liter vagy „Kanne.“
Fél-liter vagy „Schoppen.“
Hektoliter vagy „Fass.“
Ötven liter vagy „Scheffel.“

D) Súlyok :

Kilogramm.
Dekagramm „Neu Loth.“
Decigramm.
Centigramm.
Milligramm.
Fél kilogramm „Pfund.“
50 kilogramm „Zentner.“
1000 kilogramm v. „Tonne.“

Külön súly csak a pénznél fordul elő, hol még az 1857. jan. 24. pénzszerződés 1. §. határozmányai tartandók szem előtt.

A súlyok és mértékek hitelesítendők. A hitelesítés iránt az egyes kormányok adnak utasításokat.

Szeszes folyadékoknál, melyek szesztartalmuk szerint adatnak el, a szesztartalom meghatározása csak kellően bélyegzett hő- és szeszfokmérőkkel eszközölhető. Bor csak oly hordókban adható el, melyek tartalmukra nézve hitelesítve vannak.

E törvény 1872. január 1-én lép életbe. A törvényben meghatározott súlyok- és mértékeknek használata a közforgalomban már 1870. január 1-sejétől kezdve megengedtetik.

(L. Bundesgesetzblatt 1868. Nr. 28. Zeitschrift für das gesammte Handelsrecht XII. köt. 526 és köv. ll. Pr. H. A. 36. sz.)

VI. Adósági börtön.

A kereskedelmi hitel megszilárdítása tekintetéből sok helyütt a fizetési kötelezettség teljesítését személyi fogság által vélik kierőszakolhatni. Ujabb időben e nézet ellen nemcsak a kereskedői világban, hanem a jogászoknál is határozott ellenszenv mutatkozik, és az ujabb törvényhozások (pl. az osztrák is) magánügyekben már a személyes fogságot alkalmazni nem engedik. Az 1868-ik évben ez irányban hozott törvények a következők :

Az *éjszaknémet szövetségben* az 1868. máj. 29 én kelt törvény által polgári jogügyekben azon személyi fogság alkalmazása, mely által meghatározott összeg fizetése vagy értékpapirok kiszolgáltatása erőszakoltatnék, megszüntettetik. Azon törvényes rendeletek, melyek személyi fogságot a végett engednek, hogy a peres eljárás megkezdése vagy folytatása, vagy az adós vagyona ellen intézett végrehajtás biztosíttassék, érintetlenül hagyatnak. (L. Bundes-Gesetzblatt 16. Pr. H. A. 25.)

Chiliben az 1868. junius 23-án hozott törvény szerint adóssági börtön csak következő esetekben alkalmazandó : 1) vétkes vagy csalárd bukás esetében ; 2) birságok megnem fizetése esetén, ha ezek fogság által helyettesíthetők ; 3) a kincstár vagy községek vagy az állam által alapított, fentartott vagy közvetlen felügyelete alatt álló nevelő- és jótékony intézetek jövedelmeinek kezelői ellen ; 4) gondnokok, gyámok és végrendeleti végrehajtók ellen a hivatalból rájuk bizott vagyon tekintetében. (L. Pr. H. A. 37.)

V. Minta és iparjegyvédelem.

Olaszország.

Az 1868-iki augustus 30-ikán kelt törvény értelmében : a gyári rajzok és minták (disegni o modelli di fabbrica) a törvény védelmében részesülnek ; az említett rajzok és minták kizárólagos előállítására vonatkozó védelem az ezt biztosító határozat keltétől számított két évre terjed ; minden ilyen határozatért 10 liranyi taksa fizetendő. A külföldiek is részesülnek e védelemben, a határidő azonban szintén két év, habár saját honunkban más lenne is e tekintetben a törvényes szokás. (Törvénygyüjtemény 4578. sz.)

Ugyanazon napról keltezett törvény az iparczikkek, az áruk és állatok megjelölésére használtatni szokott jegyeket és bélyegeket helyezi védelem alá (marchio o altro segno). A ki e törvény védelmében részesülni akar, köteles a prefeturánál bemutatni : 1) az illető jegy vagy bélyeg rajzát, két példányban; 2) két példányban azok tárgyak nemének körülirását, melyekre a bélyeget alkalmazni akarja ; 3) két példányban a jegy vagy bélyeg kijelölését, végre 4) a nyugtatványt, mely szerint minden egyes bélyeg vagy jegyért az adóhivatalnál az előirt 4 liranyi taksát lefizette. A prefetturában ezen okmányok benyujtási napja és órája pontosan feljegyeztetik, és az iratok a kereskedelmi miniszteriumhoz felküldetnek, hol azután az engedély a bélyeg kizárólagos használatára megadatik. Ezen engedély a kérvényző költségén a hivatalos lapban közhirré tétetik. — A törvény a kárpótláson kivül még 2000 liráig terjedhető büntetéssel sujtja azt : 1) ki az említett engedélylyel felruházott jegyet vagy bélyeget hamisítja a vagy tudva használja ; 2) ki utánzott bélyeggel ellátott czikket tudva forgalomba hoz ; 3) ki a nélkül, hogy a jegyet tulajdonképen utánozta volna, roszhiszemü utánzást (vagy változtatást) tesz rajta s így használja ; 4) ki ily jegygyel ellátott áruczikket tudva forgalomba hoz. A büntetés ismétlés esetében 4000 liráig terjedhet. — (Törvénygyüjtemény 4577. és Pr. H. A. 1869. 10. sz.)

A német vámegylet.

A német vámegyesület szövetségi tanácsa 1868. julius 8-án megállapitja, hogy Poroszország, Bajorország, Szászország, Baden, Hasszia, Szász nagyherczegség, Olden-

KSH Könyvtár

burg, Braunschweig, Szász-Meiningen, Szász-Altenburg, Szászkoburg Goiha, Anhalt, Schwarzburg-Rudolfstadt, Sondershausen, Waldeck, Reusz ifjabb és öregebbik, Schaumburg-Lippe és Lübeck az áruk jegyeire nézve mindegyik a másik állam alattvalóit a saját alattvalóinak nyujtott védelemben részesíti. (Preuss. Staatsanzeiger Nr. 243. Zeitschrift für das gesammte Handelsrecht XII. köt. 530. l.)

Az éjsz. amer. Egyesült államok és Oroszország

közt 1832. december 18-án kötött kereskedelmi szerződéshez azon pótlék járul, hogy a két állam alattvalói a gyári jelvények tekintetében kölcsönös vádelemben részesülnek. Azon alattvalók, kik e védelemet élvezni óhajtják, kötelesek gyári jelvényeiket és pedig az orosz alattvalók a washingtoni patenshivatalnál, az amerikaiak a pétersburgi gyári és belső kereskedelmi osztálynál benyujtani. (Journal de St.-Petersburg Nr. 239. Pr. H. A. 87.)

VI. Kereskedelmi szakmiveltség.

A kereskedelmi szakmíveltség előmozdítása tekintetéből *Olaszország* az 1868-ki évben némi intézkedést tett, ugyanis: az 1868. augustus 6-án kelt királyi rendelet által Velenczében egy királyi kereskedelmi felsőbb iskola alapíttatott. Ez iskolának czélja: a) az ifjakat a kereskedelem gyakorlására alkalmas tudományokban kiképezni; b) a főbb európai élő nyelveken kivül a keleti nyelvekben, az aráb-, török- és perzsában oktatást nyujtani, hogy így az olasz és a keleti népek közti forgalom könnyittessék; c) előkészíteni azon ifjakat, kik a consuli pályára szánják magukat; d) kiképezni azokat, kik az állam egyéb kereskedelmi és ipari iskoláiban tanítani akarnak. Az intézet költségeinek viseléséhez hozzájárul: Velencze tartománya évenkint 40,000 lirával, Velencze községe évenkint 10,000 lirával, a velenczei kereskedelmi kamara évenkint legalább 5000 lirával, s a kormány évenkint 10,000 lirával. A tantervet a ministerium erősíti meg. (Törvénygyüjtemény 4530. sz.)

VII. Biztositasi ügy.

Franczíaország

Az 1867. julius. 24-ről kelt törvény (sur les sociétés) V. czimében a biztosító társulatokra a következőket határozza: „a tontinák természetével biró társulatok, az életbiztosító társulatok, legyenek azok kölcsönösek vagy részvényekre alapítottak, a kormány felügyelete alatt maradnak. Egyéb biztosító intézetek kormány engedély nélkül keletkezhetnek. A feltételeket, melyek alatt létesülhetnek, egy külön közigazgatási utasítás (réglement d' administration) határozandja meg.“ — Ezen igért utasítást az 1868. január. 22-én 15,787. sz. a. kelt császári rendelet (décret impérial portant réglement d' administration publique pour la constitution des Sociétées d' assurance) foglalja magában.

Ezen rendelet szerint: a részvényekre alapított biztosító intézetek a részvénytársulatokról szóló törvény rendeleteihez kötvék, azonfelül azonban még a következőket kell megjegyezni: a társulat nem tekinthető megalakultnak, ha csak az alaptőkéből legalább 50,000 frank be nincs fizetve; — a részvények csak akkor állíthatók ki előmutatóra, ha a tartalékalap az alaptőkének még be nem fizetett részével egyenlő;

a társulat évenkint a tiszta nyeregségből 20 százalékot köteles tartalékalap képzésére fordítani mindaddig, míg e tartaléktőke az alaptőke ötödrészét el nem éri; a társulat csak oly módon helyezheti tőkéit, hogy ingatlanokat, állami járadékokat, kincstári utalványokat, vagy más az állam által alkotott vagy biztosított értékeket, a franczia bank részvényeit, a departementok és községek kötelezvényeit, a franczia földhitel intézet (credit foncier de France) vagy oly franczia vasuti társulat részvényeit veszi, melyeknek az állam által bizonyos jövedelmi minimum biztosíttatott; a biztosító társulat által kiszolgáltatandó kötvényen, (police) ki legyen téve: 1) a társulati alaptőke, 2) a már befizetett alaptőke, 3) a legnagyobb összeg, melyet a társulat az alapszabályok értelmében egy koczkázatra viszonbiztosítás kötelezettsége nélkül vállalhat, 4) s azon esetre, ha némely koczkázatra külön fedezeti tőke szolgál, ezen tőke nagysága és a koczkázatok esetei; végre minden biztosított kívánhat betekintést a társulat leltárába.

A rendelet legnagyobb része (a második czím) a kölcsönös biztosító társulatokról szól. E szabályok szerint: — a kölcsönös biztosító társulat alapitói kötelesek az alapítás szándokát a közjegyző előtt irásban bemutatni. Nyilatkozatukhoz kötelesek mellékelni: a) a társulat tagjainak névsorát, és pedig minden tag vezeték és keresztnevét, kilétét, lakhelyét, s az általa biztosíttatni kívánt összeget; — b) a társulat alapszabályait; ez alapszabályokban ki legyen téve a társulat czélja, tartama, székhelye, neve s működésének tere; a koczkázatok osztályzatait kitüntető táblázatokat, a szükséges tarifákat, továbbá a tagok számát, és a biztosított összeg minimumát, mely nélkül a társulat nem kezdheti működését; — c) a foganatosított befizetések állását. Az első közgyülés az említettek megtörténtéről meggyőződvén választja az igazgatókat és biztosokat. Az első igazgatóság tagjai az alapszabályok által is kijelölhetők, de ez esetben csak három évre; a közgyülés által választottak működési időtartama pedig 6 év.

A társulat közegei: az igazgatóság (administration), a közgyülés, és a biztosok (commissaires). Igazgatók csak az alapszabályok által meghatározott összegig biztosított társulati tagok lehetnek, kiket a közgyülés választ. Közgyülés évenkint legalább egyszer tartandó; az alapszabályok határozzák meg a biztosított összeg minimumát, mely a közgyülésbeni résztvételre jogosít. Minden közgyülésen jelenléti lap (feuille de présence) vezetendő. Hogy a közgyülés határozatképes legyen, a közgyülésre jogosított tagok legalább negyedrészének jelenléte szükséges, ellenkező esetben az alapszabályok által meghatározandó időköz alatt uj közgyülés hivandó egybe, mely a jelenlevők számára való tekintet nélkül határoz. — Az első igazgatóság választásánál vagy az alapszabályok módosításánál, — a társulat feloszlása- vagy meghoszabbítására való határozatok hozatalára a tagok számának legalább fele kivántatik. — A biztosok a közgyülés által választatnak, kötelességük a közgyülésnek a letelt év üzletéről, a mérlegről és a számadásokról jelentést tenni. — A társulat köteles félévenkint vagyoni állásáról sommás kimutatást készíteni. A leltárt, és bevételeinek valamint kiadásainak összeállítását a földmívelés, kereskedelmi és közlekedésügyi ministernek évenkint be kell mutatni.

Az alapszabályok határozzák meg a módot és a feltételeket, melyek alatt a társulat a biztositást elvállalja. Minden társulati tagnak jogában áll 5 év elteltével a társulatból kilépni, ha ebbeli szándokát hat hóval az öt év eltelte előtt a társulatnak bejelenti. Hogyha a társulat alapszabályai a koczkázat természetére nézve, vagy a társulat működési hatáskörére nézve változást szenvednek: akkor minden egyes tagnak jogában áll három havi felmondás után a társulatból kilépni.

KSH Könyvtár

Az alapszabályok mellé csatolt díjszabályzat a koczkázat fokai szerint meghatározza a maximumot, melyet minden egyes tag az előforduló károk esetén fizetni köteles. Ezen maximum képezi a biztositéki alapot (fonds de garantie). Az alapszabályok határozzák meg, hogy ezen legmagasabb összegből mennyit fizet minden tag előre. A társulat tartalék-alapot is alakíthat. A tartalék-alapból azonban egyes kár-esetre legfeljebb a tartalék-alap fele szolgáltathatik ki. A társulat csak a részvényre alapított biztosító intézeteknél említett értékpapirokba fektetheti pénzeit (ingatlanokba nem).

Az alapszabályok határozzák meg a módot, mely szerint kár esetében a kárnak bevallása eszközlendő. A kár becslése a társulat ügynöke vagy küldötte által a kárvallott vagy megbizottja jelenlétében történik, ellenkezés esetében a két megbizott által (vagy megegyezés hiányában a törvényszék által) kijelölt szakértő eszközli azt. Minden év eltelte után három hónap alatt az elmult évben előfordult károk lajstroma elkészítendő.

A társulat megalakulta után egy hó alatt a közjegyzőnél benyujtott okmányok és mellékletek a békebiróság vagy ennek hiányában az illető hely polgári törvényszékénél leteendők. Ugyancsak egy hó alatt a hivatalos hirdetmények felvételére szánt hirlapban a megalakulásra vonatkozó okmányok és mellékleteinek kivonata közzéteendő. A kivonat magában foglalja : — a társulat nevét, székhelyét, azon személyek neveit, kik a társulat ügyeit vezetik és czégét jegyzik, a tagok számát, a biztositott értékek minimumát, a társulat müködésének kezdetét, végét, a békebiróságot vagy polgári törvényszéket, hol a társulatra vonatkozó okmányok letéteményeznek. Végre kifejezendő, valljon van-e a társulatnak tartalék alapja és milyen az ?

(Bulletin des lois Nr. 1568) 123. l.

Austria. 19. sz.

Oroszországban egy 1868. julius 6-ról kelt ukaz értelmében ingatlanokat tüzkár ellen külföldi biztosítóknál is szabad biztosítani, ha belföldi intézetek a biztosítást vagy épen el nem vállalják, vagy azokért a külföldihez képest 22 százaléknál magasabb praemiumot követelnek. A ki e két feltétel hiányában külföldön biztosít, az illető biztosítási összeg 1½ százalékát fizeti birság fejében. (Journ. de St. Petersbourg 157. Pr H. A. 33. sz.)

VIII. A társulás.

A társulás (associatio) ujabb időben Európa valamennyi országaiban nagyobb terjedést nyer. A munkások osztálya lassankint meggyőződött arról, miszerint a nagy ipar ellenében sikeresen fenn nem állhat, hacsak saját tagjainak összetömegülése által szilárd egységet nem képez. Nemcsak Angolországban, az associatio hazájában, támadtak munkás egyesületek, hanem Francziaországban, és Schultze-Delitzsch vezetése és agitatiója folytán Németországban is napról napra létesülnek munkások egyesületei, melyek nagyobbára a munkás néposztály anyagi jólétének emelését tüzték ki czélul. Az efféle társulatok az említett országokban hosszabb ideig müködtek, anélkül, hogy saját czéljuk által jelentkezett természetüknek megfelelő törvény alatt állottak volna. Az egyes előforduló esetekben részint a közönséges magánjog, részint sok helyütt a kereskedelmi társulatokra vonatkozó törvényeket alkalmazták kisebb-nagyobb sikerrel ez associatiókra is. Azonban csakhamar kitünt, miszerint a munkások associatiójánál egészen különleges viszonyok fejlődnek ki, melyek az egyes országokban hozos

törvények keretébe nem vonhatók, hogy tehát ilynemü társulásra külön specialis törvények szükségesek. Így keletkezett Angolországban az 1862. aug. 7-ki törvény „an act to consolidate and amend the laws relating to industrial and provident societies“ — Francziaországban az 1867. jullius 24-ki törvény „sur les sociétées,“ melynek III. fejezete a társulatokról szól „dispositions particuliéres sur sociétées á capital variable.“ — Így keletkezett Poroszországban Schultze-Delitzsch folytonos unszolására az 1867. julius 19 diki törvény ; így keletkezett végre az alább egész terjedelemben közölt törvény, melynek egyik fősajátsága, hogy az egyetemleges felelősség elvének a gyakorlatban alkalmazását nem teszi oly elijesztővé az egyes társulati tagok számára. (V. ö. Die Gesetzgebung über die privatrechtliche Stellung der Erwerbs- und Wirtschaftsgenossenschaften mit besonderer Rücksicht auf die Haftpflicht bei commerciellen Gesellschaften. v. Schultze-Delitzsch Berlin 1869. Enquête sur les sociétes de cooperation, Paris 1866.)

Éjszaknémet szövetség.

A szerzési és gazdasági társulatok magánjogi állására vonatkozó törvény 1868. julius 4-ről : (Gesetz betreffend die privatrechtliche Stellung der Erwerbs- und Wirthschaftsgenossenschaften.)

I. FEJEZET.

A társulatok alakulásáról.

1. §. Nem zárt számu tagokból álló társulatok, melyek tagjaik hitelének, szerzési foglalkozásának, vagy gazdaságának közös üzlet által leendő előmozdítására czéloznak (társulatok = Genossenschaften), jelesen :

1) előlegezési és hítelegyletek,

2) nyersanyag- és raktározási egyletek,

3) egyletek némely tárgyaknak közös költségen leendő előállítása- és az előállított tárgyak eladására (termelési egyletek = Productiv-Genossenschaften),

4) egyletek élelmi szereknek nagyban bevásárlására, és azoknak kis részekben tagjaik számára való átadására (fogyasztási egyletek = Konsumvereine),

5) egyletek tagjaik számára való lakások építésére a „bejegyzett társulatok“ (eingetragene Genossenschaft)-nak a jelen törvény által meghatározott jogait az alább említett feltételek mellett szerezhetik.

2. §. A társasulás alapításához szükséges :

1) irásbeli társulati szerződés (alapszabály = Statut),

2) egy közös czég elfogadása.

A társulás a vállalat tárgyától kell hogy kölcsönözze czégét és „bejegyzett társulat“ megjegyzésével kell hogy elláttassék.

A tagok vagy más személyek nevét a czégbe felvenni nem szabad. Minden uj czég, valamely helyen vagy községben már létező bejegyzett társulatok czégétől határozottan megkülönböztetendő.

Az egyes társulatokba való belépéshez elegendő az irásbeli nyilatkozat.

3. §. A társasági szerződés következőket tartalmazza :

1) a társasulat czégét és székhelyét,

KSH Könyvtár

2) a vállalat tárgyát,
3) a társulat időtartamát, ha az bizonyos időre alakul,
4) a társak ki- vagy beléptének feltételeit,
5) a tagok üzletrészeinek nagyságát és ezen részletek képződésének módját,
6) az elveket, melyek szerint a mérleg készítendő, és a nyereség felosztandó; a módot, mely szerint a mérleg megvizsgálandó;
7) az igazgatóság választásának és összeállításának módját, az igazgatóság tagjainak vagy helyetteseiknek igazolására szolgáló módozatokat,
8) a tagok egybehivásának módját,
9) a tagok szavazati jogának feltételeit és a módot, melyben e jog gyakoroltatik,
10) azon tárgyakat, melyek felett nem az egybehivásra megjelent tagok egyszerü szótöbbsége, hanem nagyobb szótöbbséggel vagy más módon hozható csak határozat.
11) a módot, melyben a társulat által eszközlendő közzététel, létesülhet, valamint azon nyilvános lapokat, melyekbe ezen közzététel felveendő,
12) azon határozatot, hogy valamennyi tag a társulat kötelezettségeiért egyetemleg és összes vagyonával felel.

4. §. A társulati szerződés azon kereskedelmi törvényszéknél, melynek kerületében a társulat székhelye van, a tagok jegyzékével együtt az előljáróság által benyujtandó, — a törvényszék által a társulati lajstromba (Genossenschaftsregister), mely ott, hol kereskedelmi lajstrom létezik, ennek részét képezi, bevezendő és kivonatban közzéteendő.

A kivonat kell hogy tartalmazza:
1) A társulati szerződés keltét,
2) A társulat czégét és székhelyét,
3) a vállalat czélját,
4) a társulat idő tartamát azon esetre, ha az meghatározott időre lenne szorítva,
5) az akkori előljáróság tagjainak nevét és lakását,
6) a módot, melyben a társulat által eszközlendő közzététel foganasítandó, valamint azon nyilvános lapokat, melyekbe ezen közzététel felveendő.

Egyuttal közzéteendő, hogy a tagok névjegyzéke mindenkor a kereskedelmi törvényszéknél megszemlélhető.

Ha a társulati szerződésben bizonyos mód van határozva, mely szerint az előljáróság akaratnyilvánítását kijelenti és a társulat czégét jegyzi, ezen határozat is közzéteendő.

5. §. A társulati lajstromba való bevezetés előtt jogaival a társulat nem élhet.

6. §. A társulati szerződés minden megváltoztatása irásban eszközlendő, és a ker. törvszéknek a társulati határozat két másolatának átnyujtása által bejelentendő.

A módositási határozatok ugyanazon elbánás alá esnek, mint az eredeti szerződés. Közzététel csak annyiban szükséges, amennyiben az előbb már kihirdetett pontok változást szenvednek.

A határozatnak csak úgy van jogi foganatja, ha előbb azon ker. törvényszéknél, melynek kerületében a társulat székhelye létezik, a társulati lajstromba bejegyeztetett.

7. §. Mindazon kereskedelmi törvényszéknél, melynek kerületében a társulat

fiókintézettel bir, ez a társulati lajstromba való bejegyzés tekintetéből bejelentendő, s e tekintetben mind az szemmel tartandó, mit a 4—9 §§-ok a főüzletre nézve előszabnak.

8. §. A társasulati lajstrom nyilvános, és e lajstrom tekintetében mind az érvényes, a mit az ált. német kereskedelmi törvény könyv a kereskedelmi lajstromokra nézve rendel.

II. FEJEZET.

A tagok jogviszonyai egymásközt, valamint a tagok és a társasulatok jogviszonyai harmadik személyekhez.

9. §. A tagok egymásközti jogviszonyára először is a társulati szerződés döntő. Ez utóbbi a következő czikkek határozmányaitól csak azon pontoknál térhet el, melyeknél az eltérés határozottan megengedettnek nyilváníttatik.

A társulati szerződés más rendelkezése hiányában a nyereség a tagok közt üzletrészük arányához képest elosztatik; szintúgy a veszteség, melynek fedezésére ha az összes üzletrészek nem elegendők, a társulati vagyon kimerítése után még fedezendő maradék valamennyi tagtól egyenlő részben hajtatik be.

Tagok, kik üzletrészökre az alapszabályilag lekötött befizetéseket teljesitették, más tagok által, azért mert az utóbbiak részletükre többet fizettek be, a részarányos veszteség visszatérítésére nem kényszeríthetők, — hacsak a társulati szerződés mást nem határoz.

10. §. A jogok, melyek a tagokat a társasulat irányában, jelesen az üzlet vezetése, a mérleg megtekintése és megvizsgálása, s a nyereség elosztási határozatok tekintetében illetik, a tagok összesége által a közgyülésen gyakoroltatnak.

Minden tag egy szavazattal bir, hacsak a társulati szerződés mást nem rendel.

11. §. A bejegyzett társasulat saját czége alatt jogokat szerezhet, kötelezettségeket vállalhat, ingatlanokra tulajdon- és egyéb dologi jogokat szerezhet, a törvényszék előtt pert indíthat és beperelhető.

Illetékes bírósága azon törv.-szék, melynek kerületében van székhelye.

Társasulatok az ált. német kereskedelmi törvénykönyv értelmében kereskedőknek tekintendők, amennyiben ezen törvény mást nem határoz.

12. §. Amennyiben a társasulati hitelezők a társasulat vagyonából ki nem elégíthetők, valamennyi tag, anélkül hogy a követelés felosztása ellen kifogást tehetne, összes vagyonával és egyetemleg felelős. Ezen egyetemleges felelősség a hitelező által csak azon esetre érvényesíthető, ha csőd esetében az 51. §-ban kijelölt feltételek állnának be, vagy ha a csőd megnyitása nem következhetnék be.

A ki valamely társasulatba belép, a többi tagokkal egyenlően a társasulat által még belépte előtt elvállalt kötelezettségekért is felelős.

Ellenkező tartalmu szerződés harmadik személyek irányában jogi következménynyel nem bir.

A társasulatokba belépett nők az ez által elvállalt kötelezettségek tekintetében az egyes államokban a nőkre nézve fenálló jogi kedvezményekre nem hivatkozhatnak.

13. §. A társasulati tag magán hitelezői nem jogosítvák, a társasulati vagyonhoz tartozó dolgokat, követeléseket vagy jogokat, vagy részt azokban követelésök kielégitése vagy biztositása végett igénybe venni. Számukra a végrehajtás, személyes fogság vagy lefoglalás tárgya csak az lehet, mit a társasulati tag kamatok és oszt

KSH Könyvtár
KÖZPONTI STATISZTIKAI HIVATAL KÖNYVTÁRA

lékok fejében követelhet és a mi neki a társasulat feloszlása, vagy a társasulatból kilépése esetében járna.

14. §. Az előbbi czikk határozata azon magán hitelezők tekintetében is áll, a kiknek javára valamely társasulati tag vagyonára nézve a törvény vagy más jog alapján zálog- vagy jelzálog- jog létezik. Jelzálog vagy zálogjoguk ki nem terjed a társulati vagyonhoz tartozó dolgok-, követelések- és jogokra, vagy azoknak részére, hanem csak arra, a mi az előbbi czikk utolsó soraiban ki van fejezve.

Azon jogok, melyek a valamely tag által a társasulati vagyonba hozott tárgyakra nézve már a tárgy áthozatalakor léteztek, a jelen határozmányok által nem érintetnek.

15. §. A társasulat követelése és valamely társasulati tag irányában fenálló magán követelés közt, a társasulat tartama alatt sem részben, sem egészben kölcsönös beszámításnak nincsen helye; a társasulat feloszlása után azonban megengedhető, ha és mennyiben a társasulati követelés a társasulati tagnak a fölosztáskor át lett engedve.

16. §. Ha valamely társasulati tag magánhitelezője annak magán vagyona ellen hasztalanul irányozott és befejezett végrehajtási eljárás után, a végrehajtási jogot az adóst a társasulat feloszlásakor illető követelésre (Guthaben) kinyerte: akkor jogosítva van, legyen bár a társasulat bizonyos vagy bizonytalan időre alakulva, kielégítése tekintetében, a társulati tagnak a társasulatból való kilépését követelhetni.

Ez esetben azonban a kilépést az üzleti év befejezte előtt legalább hat hóval be kell jelentenie.

III. FEJEZET.

Az elöljáróságról, a felügyelő tanácsról és a közgyülésről.

17. §. Minden társasulatnak kell, hogy a társasulati tagok által választott elöljársága (Vorstand) legyen. Ezen elöljáróság képviseli a társulatot perben és peren kivül.

Az elöljáróság egy vagy több tagból állhat; tagjai húzhatnak fizetést vagy nem. Állásuk minden pillanatban visszavonható, épségben tartva mindazáltal az érvényben levő szerződésekből származó kártérítési követeléseiket.

18. §. Az előjáróság tagjai megválasztatásuk után azonnal a társasulati tajstromba igtatás végett bejelentendő. A bejelentést az elöljáróság igazolásának kimutatásával vagy személyesen eszközölheti vagy hiteles alakban benyujthatja. Az elöljáróság tagjai kötelesek aláirásukat a kereskedelmi törvényszéknél bejegyezni.

19. §. Az elöljáróság azon alakban nyilvanítja határozatát és a társulat nevében oly módon jegyez, mint ez az alapszabályokban meg van határozva. Ha e tekintetben semmi sincs határozva, az elöljáróság valamennyi tagja foganatositja a jegyzést. A jegyzés akkép történik, hogy az aláirók (die Zeichnenden) a társasulat czége vagy az elöljáróság megnevezéséhez saját aláirásaikat is csatolják.

20. §. A társulat az elöljáróság által az ő nevében kötött jogügyletekből jogokat szerez és kötelezettségeket vállal, akár legyen az üzlet határozottan a társasulat nevében kötve, — akár tüntessék ki a körülmények azt, hogy a szerződőfelek akarata oda irányult, hogy az üzlet a társasulat által kötöttnek tekintessék.

A társasulat képviseltetése tekintetében az elöljáróság jogosítása azon üzletekre és jogi cselekményekre is vonatkozik, melyekre a törvény különben külön meghatalmazást kiván. Az elöljáróság igaszólására minden a telekkönyveket illető üzleteknél

és cselekvényeknél, a kereskedelmi törvényszék azon bizonyítéka (Attest) elégséges, mely szerint a benne megnevezett személyek mint az elöljáróság tagjai a társasulati lajstromba bejegyezvék.

21. §. Az elöljáróság köteles a társasulat irányában azon megszorításokat szemmel tartani, melyek a társasulati szerződésben vagy a közgyülés határozatai folytán jogköre tekintetében meghatározvák. Az elöljáróság jogkörének a társasulat képviseltetése tekintetében való megszorítása harmadik személy irányában, jogi foganattal nem bir. Ez különösen azon esetre áll, ha nincs kikötve, hogy a képviseltetés csak bizonyos nemü üzletekre terjedjen, vagy csak bizonyos körülmények közt, hogy bizonyos időre vagy helyre legyen érvényes, vagy hogy egyes üzletekben még a közgyülés, a felügyelő tanács vagy más valamely társasulati közegnek beleegyezése kivántatik.

22. §. Esküt a társasulat nevében az elöljáróság tesz le.

23. §. Az elöljáróság személyzetének egészben vagy részben változása, az egészben vagy részben változott elöljáróság által a kereskedelmi törvényszéknek, a társasulati lajstromba való bevezetés és kellő kihirdetés tekintetéből, személyesen vagy hitelesített alakban bejelentendő és egyuttal a 18. §-ban rendeltek, az ujonnan belépő tagok igazolása és jegyzése czéljából, szemmel tartandók.

Ugyanez áll azon esetre is, ha egy vagy több elöljárósági tag ideiglenes helyettese választatik.

Harmadik személy irányában a változás csak annyiban alkalmazható, a menynyiben ezen változásnál az ált. német kereskedelmi törvény 46. §-ban a procure megszünése tekintetében megjelölt körülmények forognak fen.

24. §. A társasulatot illető idézések vagy kézbesítések tekintetében elegendő, ha azok az elöljáróság egyik tagjánál, ki jegyzésre vagy együttjegyzésre jogosult, foganatosíttatnak.

25. §. Az elöljáróság köteles minden évnegyed végén a kereskedelmi törvényszéknek a tagok ki- vagy beléptéről irásbeli jelentést, és évenkint január hóban a tagok teljes és betürendszeres jegyzékét benyujtani.

A keresk. törvényszék e szerint kiigazítja a tagok jegyzékét.

26. §. Az elöljáróság köteles arról gondoskodni, hogy a társasulatnál a szükséges könyvek vezetessenek. Legkésőbben minden üzletév első hat havában a lefolyt üzletév mérlegét, a mult évi közzététel óta felvett és eltávozott tagok számát, valamint a társulathoz jelenleg tartozók számát közzé kell tennie.

27. §. Az elöljáróság tagjai, kik ezen minőségökben megbizásukon tul, s vagy a jelen törvény határozmányai vagy a társulati szerződés ellen cselekednének: — az ez által keletkezett kárért személyesen és egyetemleg felelnek.

Azon esetre, ha működésük más mint a jelen törvényben (1. §.) említett üzleti czélokra irányul, vagy ha a közgyülésen a közügyekre vonatkozó oly indítványok tárgyalását megengedik vagy nem akadályozzák, melyeknek tárgyalása a gyülekezési és egyesülési jogra vonatkozó országos törvények (Landesgesetze) alá esik: — 200 tallérig terjedhető birság alá esnek.

28. §. A társasulati szerződés az elöljáróság oldala mellé egy felügyelő tanácsot (Aufsichtsrath), igazgatósági tanácsot (Verwaltungsrath), vagy választmányt (Ausschuss) rendelhet, mely a tagok által kebelükből s az elöljárósági tagok kizártával, választatik.

Ha felügyeleti tanács van rendelve, az a társasulat üzletére a kezelés valameny-

nyi ágaiban ügyel fel. Tudomást szerezhet magának a társulat ügyeinek folyamáról annak könyveibe és irataiba bármikor betekinthet, a társulati pénztár állapotát megvizsgálhatja és a közgyülést egybehívhatja. A mennyiben szükségesnek találja, az elöljáróság tagjait és a tisztviselőket ideiglenesen s pedig addig, míg e részben a közgyülés végleg nem határoz, felfüggesztheti és az ügyek ideiglenes kezelésére a szükséges intézkedéseket teheti.

Kötelességében áll az évi számadásokat, a mérleget, és a nyereség szétosztására vonatkozó tervezeteket megvizsgálni s erről évenkint a közgyülésnek jelentést tenni.

Kötelességében áll közgyülést egybehívni, a mikor azt a társasulat érdeke kivánja.

29. §. A felügyelő tanács jogában áll, az elöljáróság tagjai ellen azon perekben eljárni, melyeket a közgyülés elhatározott, és a társasulatot szerződések kötésénél az elöljárósággal együtt képviselni. Az igazolás módjára nézve a társulati szerződés határozó.

Ha a társasulat a felügyelőtanács tagjai ellen akar pert indítani: a közgyülés által választott meghatalmazottak által képviseltetik. Ily perben minden társasulati tag, mint beavatkozó (Intervenient) saját költségén vehet részt.

30. §. A társasulat ügyeinek kezelése, valamint az ezen üzletkezelésre vonatkozó képviseltetés valasztott meghatalmazottakra vagy a társasulat hivatalnokaira is bízható. Ily esetekben azoknak jogosítványa a nekik adott meghatalmazás által határozandó meg, mely kétség esetén, kiterjed mindazon jogi üzletekre, melyeknek gyakorlása az ily féle üzletekkel rendszerint egybe van kötve.

31. §. A társasulat közgyülését az elöljáróság hivja össze, amennyiben a társulati szerződés vagy a jelen törvény értelmében más személyek nincsenek arra felhatalmazva.

Közgyülés, a társulati szerződésben határozottan kijelölt esteken kivül, mindannyiszor egybehivandó, valahányszor a társulat érdeke kivánja.

Közgyülést azonnal össze kell hívni, ha azt a tagok tizedrésze egy általuk aláirt s az elöljárósághoz intézett, a czél és az okok kijelölését magában foglaló beadványban kivánja. Ha a társasulati szerződésben a közgyülés egybehivása iránti jog a tagok kisebb vagy nagyobb részének engedtetik, ezen szám lesz döntő.

32. §. A közgyülést az alapszabályokban kijelölt módon kell összehívni.

A közgyülés egybehivásának czélját közhirré kell tenni. Oly tárgyak felett, melyeknek tárgyalása ekkép közhirré nem tétetett, határozatokat hozni nem lehet; kivétetnek mindazáltal a közgyülés vezetésére vagy rendkivüli közgyülés tartására vonatkozó határozatok.

Oly indítványok tételére és tárgyalásokra, melyek folytán határozat nem hozatik, az előleges közhirrététel nem szükséges.

33. §. Az elöljáróság köteles a társulati szerződés valamennyi határozatait és az ezek értelmében a közgyülés által hozott végzéseket megtartatni és azokat foganatosítani, és ezért a társasulatnak felelős marad.

A közgyülési határozatok jegyzőkönyvbe vezetendők, s e jegyzőkönyvet a társasulati tagok és az államhatóság megtekinthetik.

IV. FEJEZET.

A társasulat feloszlásáról és egyes társulati tagok kilépéséről.

34. §. A társasulat feloszlik:

1) a társulati szerződésben meghatározott idő elteltével;
2) a társasulat határozata folytán;
3) csőd nyitás esetében.

35. §. Ha valamely társasulat törvényellenes cselekményeket vagy mulasztásokat követ el, melyek által a közjó veszélyeztetik, vagy ha más mint a jelen törvényben (1. §.) megjelölt czélokra törekszik: feloszlatható a nélkül, hogy ezért kárpótlásra igényt emelhetne.

A feloszlatás ez esetben csak törvényszéki itélet által s magasabb közigazgatási hatóság intézkedése folytán következhetik be. Ily határozat hozatalára a társasulat rendes törvényszéke illetékes.

Az itélet az illetékes törvényszéktől azon törvényszékhez, mely a társasulati lajstromot vezeti, bejegyzés és a 36. §. szerinti közhirrététel végett átteendő.

36. §. A társulat feloszlatása a csődnyitás esetének kivételével az elöljáróság által a társasulási lajstromba való bejegyzés végett bejelentendő; és három izben a társulat hirdetményei számára rendelt lapokban közzéteendő.

E közzététel alkalmával a hitelezők is felhivandók, hogy a társulat elöljáróságánál jelentkezzenek.

37. §. A csődnyitás a csődtörvényszéktől hivatalból a társasulási lajstromba vezetendő. Ennek a 4. §. 6. pontjában említett lapok általi közzététele el is maradhat. Ha a társasulati lajstrom nem a csődbiróságnál vezettetnék, a csődnyitás a csődbiróság részéről azon kereskedelmi törvényszékhez, melynél a lajstrom vezettetik, a bejegyzés eszközlése végett haladék nélkül bejelentendő.

38. §. Minden társulati tagnak jogában áll a társasulatból kilépni, még azon esetben is, ha a társulati szerződés meghatározott időre van kötve.

Ha a felmondási és a kilépési időre nézve a társulati szerződésben megállapodás nincsen: a kilépés csak az üzleti év befejeztével legalább négyhavi felmondás után történhetik. A mennyiben a társulati szerződés mást nem határoz, a tagság a tag halála által megszünik.

A társasulat a tagot a társulati szerződésben meghatározott okok, valamint a polgári becsületjogok elvesztése miatt is kebeléből kizárhatja.

39. §. A társasulatból kilépett vagy kizárt tagok, valamint az elhunyt tagok örökösei a társasulat hitelezőinek a társasulat által kilépésükig elvállalt valamennyi kötelezettségekért az elévülési idő leteltéig (63. §.)felelősek, és ha a társulati szerződés másképen nem intézkedik, a tartaléktőke és a társulat egyéb vagyonára követelésük nincsen, ellenben csak azt követelhetik, hogy nekik üzletrészük, a mint ez a könyvekből kitetszik, kilépésök után három hóval kifizettessék.

Ezen kötelezettség alól a társulat csak akkor van felmentve, ha feloszlatását elhatározza s a vagyon felosztását eszközli.

KSH Könyvtár

V. FEJEZET.

A társulat vagyonának felosztásáról.

40. §. A társulat feloszlása után, a csőd esetét kivéve, a vagyontisztázás (Liquidation) az előljáróság által eszközeltetik, hacsak ez a társulati szerződés vagy a társulat határozata által más személyekre nincs bízva. Liquidatorok kirendelése minden időben visszavonható.

41. §. A liquidatorok az előljáróság által a kereskedelmi törvényszéknél a társulati lajstromba való bejegyzés végett bejelentendők ; aláírásukat e hatóságnál személyesen eszközlik vagy hitelesített alakban bemutatják.

A liquidátorok egyikének kilépése vagy meghatalmazásának megszünte a társulati lajstromba való igtatás végett bejelentendő.

42. §. Harmadik személyek irányában a liquidátorok kinevezése, valamint a liquidátorok egyikének kilépte vagy meghatalmazásának megszünte csak annyiban érvényes, a mennyiben e tényeknél azon feltétek léteznek, melyek mellett az általános német keresk. törvény 25. és 46. §§., valamely czég tulajdonosának változása és a procura megszünése tekintetében harmadik személyek irányában is hatályosak.

Hol több liquidátor van, a liquidatióhoz szükséges cselekvényeket csak közösen foganatosíthatják, ha csak határozottan ki nincs jelentve, hogy egyenkint is működhetnek.

43. §. A liquidátorok kötelesek a folyó ügyeket bevégezni, a feloszlott társulat kötelezettségeit teljesíteni, annak követeléseit behajtani, és a társulat vagyonát pénzzé tenni (versilbern) ; ők képviselik a társulatot törvényszék előtt és azon kivül ; ők köthetnek annak nevében egyességeket és választhatnak bíróságokat. Függő üzletek befejezése végett a liquidatorok uj üzleteket is köthetnek.

Ingatlan jószágok eladását a liquidatorok, hacsak a társulati szerződés vagy a társulat végzése mást nem határoz, csak nyilvános árverés útján foganatosíthatják.

44. §. A liquidatorok üzlet-jogosítványának megszorítása (42. §.) harmadik személyek irányában jogi foganattal nem bir.

45. §. A liquidatorok aláírásukat akkép teljesítik, hogy az e dologi, már most liquidationalisnak jelzendő czég után irják nevöket.

46. §. A liquidatorok a társulat irányában kötelesek magukat az üzlet vezetésénél a közgyülés által hozott határozatokhoz tartani, ellenkező esetben az ezáltal támadható kárért személyesen és egyetemleg felelősek.

47. §. A társasulat feloszlásakor meglevő és a liquidatio folyama alatt befolyó pénzek a következőkre fordíttatnak :

a) mindenekelőtt a hitelezők elégíttetnek ki, követeléseik lejártának rendje szerint, és a még le nem járt követelések fedezésére szükséges összeg visszatartatván ;

b) az ezután fennmaradó összegből a társulati tagoknak üzletrészök fizettetik ki. Ha a megmaradt összeg ezen üzletrészek teljes fedezésére nem elegendő, a felosztás az egyes követelés (Guthaben) magasságának aránya szerint eszközöltetik, hacsak a társulati szerződés mást nem határoz ;

c) a társulat adósságainak valamint a tagok követeléseinek fedezése után még fenmaradó összegből az utolsó üzleti év után a társulati szerződés értelmében az egyes tagokra eső nyereség fizettetik ki. A még ezen felül megmaradó összeg – egyéb rendelkezés hiányában — a tagok közt fejenkint osztatik el.

48. §. A liquidatorok kötelesek azonnal a liquidatio kezdetekor mérleget felállítani. Ha ezen vagy egy később összeállított mérlegből kitünnék, hogy a társasulat vagyona (a tartalékalappal és a tagok követelésével együtt) a társasulat adósságainak fedezésére nem elegendő : – a liquidatorok saját felelősségök mellett azonnal közgyülést kötelesek egybehívni, és erre, hacsak a tagok nyolcz nap alatt a közgyülés után a hiányzó összeget készpénzben be nem fizetik, a csődnyitást a kereskedelmi törvényszéknél indítványozni.

49. §. Tekintet nélkül a társulat felosztására, a liquidatio befejeztéig a tagok egymás közti, valamint harmadik személyek irányában való jogviszonyaik tekintetében a jelen törvény 2. és 3. szakaszának határozmányai alkalmazandók, amennyiben a jelen szakasz határozmányaiból és a liquidatio természetéből más nem következik.

A bíróság, mely a társasulatra a feloszlás idejekor illetékes volt, a liquidatio befejeztéig a feloszlott társasulatra nézve illetékes marad. Kézbesítések a társasulat számára jogi foganattal a liquidatorok egyikének eszközlendők.

50. §. A liquidatio befejezte után a feloszlott társasulat könyvei és irományai a volt tagok egyikének vagy valamely harmadik személynek megőrzés végett átadatnak. E tag vagy e harmadik személy, barátságos megegyezés hiányában, a ker. törvényszék által jelöltetik ki.

A tagok és azoknak jogutódai a könyveket vagy irományokat továbbra is megtekinthetik.

51. §. A társasulat vagyonára a 48. §. esetén kivül is csőd nyittatik, mihelyt fizetéseit a feloszlás előtt vagy után beszünteti. Az eljárást e tekintetben az országos törvények határozzák.

A fizetés megszüntetésének bejelentésére a társasulat előljárósága, és ha e megszüntetés a társulat feloszlása után következnek be, a liquidatorok kötelesek.

A társulatot az előljáróság illetőleg a liquidatorok képviselik. Ezek kötelesek személyesen megjelenni és felvilágosításokat adni mindazon esetekben, melyekben erre a magán adós kötelezhető. Ezenkivül joguk van minden bejelentett követelés ellen a csődtömeg képviselőjétől (gondnok, kezelő) függetlenül, kifogást tenni. Ezen kifogás a követelések megállapítását és azoknak kielégítését a csődtömegből ki nem zárja. Kényszer kiegyezésnek (Zwangs-Akkord) nak nincsen helye.

A társasulati vagyon csődje az egyes tagok magán vagyonának csődjét nem vonja maga után.

A csőd megnyitására vonatkozó végzésnek nem kell tartalmaznia az egyetemleg felelős tagok neveit. Mihelyt a csőd be van fejezve, a hitelezőknek joga van, követelésük ki nem elégített részére, a kamatokra és költségekre nézve, az egyetemleg felelős tagok ellen fellépni, azonban csak ugy, ha a követelés s a csőd-eljárás bejelentetett és igazoltatott.

A társulati tagok, ha ily ki nem elégített követelés miatt bepereltetnek, csak azon követelések ellen tehetnek kifogást, melyekre nézve a fennebb említett (3. szakasz) kifogás az előljáróság illetőleg a liquidatorok által az igazolás előtt megtétetett.

52. §. Ha a csődeljárás annyira haladt, hogy a végleges felosztási terv megállapíttatott, az előljáróság köteles oly előleges számítást (elosztási tervet) készíteni, melyből

MTA KSH könyvtár

kitünjék, mennyivel tartozik minden egyes társulati tag a hitelezők kielégítéséhez hozzájárulni.

Ha e részletek fizetése megtagadtatik vagy idejekorán be nem szolgáltatik: akkor az elöljáróság az elosztási tervet a csödbirósághoz azon indítványnyal nyujtja be, hogy e tervet végrehajthatónak jelentse ki. Ezen indítványhoz a társulati szerződés másolata vagy lenyomata és a hitelezők ki nem elégített követeléseinek jegyzéke, valamint a terv szerint a kielégítéshez hozzájárulni köteles tagok jegyzéke melléklendők.

53. §. Mielőtt a törv.-szék az inditvány fölött határozatot hozna: a társulati tagok a terv iránt netán teendő megjegyzéseik végett bizonyos határidő alatt kihallgatandók. Az e végett tartandó tárgyalásra, ha a csődbiróság testületi biróság (Collegialgericht), egy tagot küld ki kebeléből. A társulati tagok idézésénél a tervnek közlése nem szükséges; elegendő, ha az három nappal a határidő előtt a törv.-széknél a tagok számára megtekintés végett letétetik, és hogy ezen körülményről a tagok az idézés alkalmával értesíttetnek. A határidőről a társulati elöljáróság is értesítendő. Ha valaki a kitűzött határidőben meg nem jelenik, ismételt megidézés nem szükséges. Ha kifogások tétetnek: — akkor az illető tárgy és jogviszony a határidő alatt amennyire lehet akkép felvilágositandó, hogy a kifogások alaposságát meg lehessen itélni.

54. §. Az 53. §.-ban megjelölt eljárás befejezte után, a törv.-szék a bemutatott irományok és a biró által felvett tárgyalások alapján az elosztási tervet közelebbi vizsgálat alá veszi; amennyiben szükséges azt kiigazítja és végzést hoz, mely által e terv végrehajthatóvá lesz. A törvényszék a végzés meghozatala előtt az elöljáróságtól a kétes esetek eldöntésére alkalmas okmányok elömutatását és a szükséges felvilágositást követelheti.

Ezen végzés ellen fellebbvitelnek nincsen helye.

55. §. A terv egyik másolata, valamint azon végzés, mely által az végrehajthatóvá nyilvánittatik, az elöljárósággal közöltetik.

Az eredeti okmány vagy ennek másolata a törvényszéknél a tagok számára megtekintés végett elteendő, és erről valamennyi társulati tag értesítendő.

Az elöljáróság nem csak jogosult, de köteles is, azon járulékokat, melyek a végrehajthatónak nyilvánított elosztási terv szerint az egyes társulati tagok által fizetendők, végrehajtás utján is behajtani.

56. §. Minden társulati tag az elosztási tervet per utján megtámadhatja; a panasz a többi részesülő társulati tag ellen irányul; kik a perben az elöljáróság által képviseltetnek. E panaszra nézve azon bíróság illetékes, mely a társasulatra nézve illetékes volt. (11. §.). E kereset indítása s a per megkezdése azonban a végrehajtást nem akadályozza.

57. §. Ha a végrehajtás egyes társasulati tagok ellenében eredmény nélkül marad, az elöljáróság köteles az igy felmaradó összeget uj tervben a többi társulati tagra kivetni. A további eljárást az 52—56 §§. határozzák meg.

58. §. Az elöljáróság a társulati tagok által fizetendő összegek beszedésére jogositva és azoknak rendeltetésszerü alkalmazására kötelezve van.

59. §. Ha a társulat vagyona a hitelezők kielégítésére nem elégséges, anélkül hogy a csödmegnyitása bekövetkezhetnék (12. §.), a kinem elégített követelések fedezésére való reszletek behajtása tekintetében az 52—58 §§. rendeletei alkalmazandók, azon megjegyzéssel azonban, hogy a csődbiróság helyébe azon törvényszék lép, mely a társasulat illetékes törvényszéke volt.

60. §. Ha az elöljáróság az 52—59. §§-ban meghatározott kötelezettségeknek eleget nem tehet, vagy azoknak teljesítését elmulasztja: — a törvényszék egy részes társulati tag indítványára az elöljáróság teendőivel egy vagy több társulati tagot vagy más valakit is megbizhat.

61. §. Ha az elöljáróság helyébe liquidátorok léptek, az 52—60. §§. határozatai, amennyiben az elöljáróságot illetik, a liquidatorokra nézve is érvényesek.

62. §. Az 52—61. §§-ok által elrendelt eljárás által a társulati hitelezők azon joga, hogy követeléseik ki nem elégített része tekintetében a társulati tagokat egyetemleg igénybe vehetik, mi változást sem szenved.

VI. FEJEZET.

A társulat tagjai ellen intézett panaszok elévüléséről.

63. §. A társasulati tag ellen a társulati viszonyból eredett követelések a társulat feloszlása, vagy a társasulatból való kilépés vagy kizárás után következő két év alatt elévülnek, amenyiben a követelés természete szerint rövidebb elévülési idő nem áll be.

Az elévülés azon nappal kezdődik, melyben a társasulat feloszlása a társulati lajstromba be lett jegyezve vagy pedig a társulati tag kilépése illetőleg kizárása a kereskedelmi törvényszéknek be lett jelentve. Ha a követelés ezen időpont után járt le, az elévülés a lejárati időponttól veszi kezdetét. Felmondható követeléseknél a felmondási határidő az elévülési időhöz járul.

Ha még meg nem osztott társulati vagyon létezik: a hitelező ellenében a két évi elévülés fel nem hozható, a mennyiben ez csak a társulat vagyonából leendő kielégíttetését kéri.

64. §. Valamely kilépett vagy kizárt társulati tag javára szolgáló elévülés más társulati tagok ellen irányzott jogi cselekmények által félbe nem szakíttatik; a még fenálló társasulat ellen irányzottak által azonban igen.

Valamely a társulat feloszlásakor volt tag javára az elévülés más társulati tag ellen irányzott jogi cselekmények által félbe nem szakíttatik; a liquidatorok illetőleg a csődtömeg ellen irányzottak által igen.

65. §. Az elévülés kiskoruak és gyámság alatt levő személyek, valamint azon jogi személyek ellen is érvényes, kik a kiskoruak jogaival felruházvák; itt nincs helye az előbbi állapotba helyzésnek; kártalanításukat ezen személyek gyámjaik és gondnokaiktól igényelhetik.

Zárhatározmányok.

66. §. A kereskedelmi törvényszék köteles a társulat elnökségét, illetőleg liquidátorait a kereskedelmi törvénykönyv szabályainak figyelembevételére hivatalból birság (Ordnungsstrafen) terhe alatt utasítani.

Az e tekintetben követendő eljárás az egyes szövetségi államok kormányai részéről a 72. §. értelmében kiadandó rendelet által szabályoztatik.

67. §. A jelen törvény határozmánya értelmében az elöljáróság által teendő jelentésekben vagy egyéb hivatalos beadványaiban előforduló valótlanságok miatt az elöljárósági tagok 20 tallérig terjedhető birsággal fenyíthetők.

KSH Könyvtár

68. §. Ha ily cselekvények egyéb törvények értelmében súlyosabb büntetések alá esnek, ezek a 67. §. intézkedése által ki nem záratnak.

69. §. A bejegyzés a társulati lajstromba költségmentesen eszközlendő.

70. §. Hol e törvény kereskedelmi törvényszékeket említ, külön kereskedelmi törvényszék hiányában a rendes törvényszék értetendő.

71. §. Valamely már létező társulatnak a társulati lajstromba való bejegyzése által annak vagyoni állapota nem szenved változást.

Be nem jegyzett társulatokra a jelen törvény szabályai nem alkalmazhatók.

72. §. Ezen törvény foganatosítására vonatkozó közelebbi intézkedések az egyes szövetségi államok kormányai által kiadandó utasításokban lesznek foglalva.

73. §. A jelen törvény 1869. január 1-vel lép életbe. (L. Die Gesetzgebung über die privatrechtliche Stellung der Erwerbs und Wirthschafts-Genossenschaften von Schulze-Delitzsch Berlin, 1869. 99. és köv. ll.)

IX. A munkás osztályok érdekei.

Angolország.

Az 1868. julius 31-iki törvény a *munkások lakásainak* jó karban tartására nézve intézkedik és kijelöli azon eseteket, midőn az egészséget veszélyeztető épületek vagy épületrészek kellő helyreállítása illetőleg lerontása végett hatósági eljárásnak van helye. *(An act to provide better dwellings for artizans and labourers, anno tricesimo primo et ricesimo secundo Victoriae reginae cap. CXXX.)*

X. A marhavész elleni intézkedések.

A marhavész az utóbbi évek tapasztalatai szerint Európában majd állandóvá lett. Azon roppant veszteségek, melyekkel e vész az egyes tartományokat sujtja, arra birta a legtöbb államok kormányait, hogy az elszigetelést — mint a vész ellen legsikeresebb eszközt rendelje el. — Mindamellett itt ott enyhébb intézkedések léptek életbe.

Németalföld.

Az 1867. junius 9. hozott törvény azon rendelete, mely szerint külföldről szarvasmarhákat, juhokat, kecskéket behozni vagy átvinni tilos volt, megszüntettetett ugyan, de a bel- és pénzügyi minister mégis felhatalmaztatott, hogy a gyanúsnak talált állatokat a határról visszautasíthassa (1868. april 20. törvény — Staats Courant 99. — Pr. H. A. 20. sz.)

Belgium.

Az 1867. márczius 14-ki rendelet, mely a marhavész becsempészése ellen intézkedett, az 1868. május 6-ki törvény által megszüntettetik. (Moniteur belge 131. Pr. H. A. 27.)

Szászország.

Az 1868. junius 2-án kelt rendelet által Bajorországból és a német osztrák tartományokból jövő belföldi marhafaj (einheimische Raçe) származási vagy egészségi

bizonyitványok nélkül szállíthatók. E kedvezményből a pusztai fajok (Steppenvieh) jelesen a magyar, a podoliai és gácsországi marhák kizárvák. (Austria 26. Pr. H. A. 28.)

Az 1868. aug. 12-én törvény következtében Bukovinából és Alsó-Ausztriából jövő szarvasmarhák, juhok és kecskék bevitele tiltatik; — Austria egyéb tartományaiból jövő állatok csak kellő bizonyítványok mellett bocsáttatnak be Szászországba. (Leipziger Zeitung 199. Pr. H. A. 40. sz.)

Angolországban

a marhavészt illetőleg több rendelet bocsátatott ki. Igy az 1868. jun. 18. rendelet által Hollandiából a szénának bevitele, mely 1866. dec. 28-ik óta tiltva volt, megengedtetik; egy 1868. május 16-ki rendelet szerint, a Spanyolországból, Portugallból, Normandiából és Bretagneból jövő marhák Angolország azon kikötőibe, melyek North Forelandtól nyugotra Cap Landsundig és innen éjszakra Cantyre előfokig terülnek el, kiszállíthatók. (Pr. H. A. 33. sz.) Egy 1868. julius 29-ki rendelet folytán a Tönning Husum, vagy mai schleswigi és holsteini kikötőből és Hamburgból Angolországba szállított juhok julius 31-től kezdve a marhavész szabályzatainak vetendők alá. (Times 26,190 — Pr. H. A. 34.); Egy 1868. october 3-ki rendelet folytán Amerikából szénát vagy szalmát, akár takarmányúl akár csomagolásul szolgáljon az, Angolországba vinni nem szabad. Az Amerikából jövő marha vagy borjubőrök Irlandba csak 7 napi fertőztelenítés után vihetők be. (Pr. H. A. 51. sz.)

Az éjszakamerikai Egyesült államok.

Az éjsz. amerikai Egyesült államok megszüntették a nyers bőr és marhák bevitele ellen eddig fenállott tilalmat. Az illető szállítmányok azonban consuli bizonyítványnyal ellátandók, mely arról tanuskodik, hogy az állat illetőleg a bőr oly tartományból lett küldve, melyben marhavész nincsen, és hogy a szállítmány vészmentes. (Journ. de St. Pétersbourg 38 — Pr. H. A. 14. sz.)

Franciaország.

1868. augustus hóban a külföldről Franciaországba akár szárazföldön, akár tengeren szállított marhák tekintetében a marhavész meggátlására rendelt megszorítások megszüntettettek (Pr. H. A. 35. sz.)

Bajorország.

Az 1868. julius 25-ki rendelet által: a) a szarvasmarha- és juhoknak (akár élő, akár holt állapotban), — b) ezen állatoktól származó nyers anyagoknak, — c) szénának és szalmának szállítása a Bukovinából vagy Alsó-Ausztriából Bajorországba csak a marhavész tekintetében rendelt óvintézkedések mellett engedtetik meg. (Austria 35. Pr. H. A. 38.)

Svéd és Norvégország.

Az 1863. 30-ki törvény szerint osztrák és orosz kikötőkből nem szállíthatók: a) szarvasmarha, juh, kecske és egyéb kérődző állatok és sertések, b) ezen állatoktól

KSH Könyvtár

származó nyersanyagok, c) takarmány pl. fű, széna és szalma, d) használt hámok. Németországi kikötőkből, Nagybrittaniából, Irlandból, Hollandból és Belgiumból csak az élő szarvasmarha, juh és kecske bevitele tilos. (Pr. H. A. 40. sz.)

Würtemberg.

A vész meggátlása czéljából lebunkózott marhákért adandó kárpótlásról Würtembergben az 1868. febr. 20-ki törvény intézkedik. E törvény szerint a rendőri hatóság parancsa következtében lebunkózott állat tulajdonosa teljes kárpótlást kap. A kárpótlást $^2/_3$ részben az állampénztár, egyharmad részben pedig azon község pénztára viseli, melyben az állat találtatott. Ha azonban a község által megtérítendő harmadrész összegek együtt egy évben az azon községből az állam pénztárába fizetett földadó, jövedékek, épületadó és kereseti adó összegének két harmadát elérik, a többletet az állampénztár vezeli. — Ha az állat tulajdonosa az állat megbetegedését a szabályok értelmében annak idején a hatóságnál be nem jelentette, s később hatósági rendelet folytán az állatot le kellett bunkózni: kárpótlásra igénye nincsen. A kárpótlás meghatározására az állam két, az illető község egy becslőt választ. (L. Regierungsblatt 5. Ausztria 15. sz.)

XI. Rendészeti intézkedések gyúlékony anyagok tekintetében.

Belgiumban egy királyi rendelet (1868. jul. 13.) további rendelkezésig a *nitroglycerin* gyártását, raktározását és alkalmazását megtiltja. Ezen anyag tulajdonosai tartoznak azonnal a tartományi kormányzónak jelentést tenni, s magukat annak intézkedéseihez alkalmazni. (l. Mon. belge 196. Pr. H. A. 32. sz.);

egy 1868. deczember 8-ki királyi rendelet a petroleum, naphta és egyéb szénenykönneny ($C. H_2$.) tartalmu folyadékoknak a folyókon vagy csatornákon való szállítására nézve rendeli: hogy ilyen hajók csak az e czélra kijelölt partrészeken köthetnek ki, és az illető folyadéknak partra és raktárba szállítása azonnal kikötéskor eszközlendő. Hajózás közben a partoktól és más hajóktól lehetőleg távol maradjanak, és fedélzetükön sem tűznek sem világnak nem szabad égnie. (Monit. belge. 347. Pr. H. A. 1869. 4. sz.)

Svédországban a nitroglycerin valamint a dynamit szállítása és árulása tilos. (l. Economist 1303. Austria. 34. sz.)

Angolországban 1869. február 1-től fogva házi használatra szánt *petroleumot* csak oly helyeken lehet raktározni, melyek lakásoktól és rakhelyektől legalább 50 yardra távol esnek. Nem szabad oly petroleumot árulni, vagy eladásra kitenni, mely már kevesebb, mint 100 foknyi (Fahrenheit) hőség mellett is gyulékony párákat fejt ki, ha csak oly edényekben nem tartatik, melyek e körülményt feliratuk által feltüntetik. (Economist 1305. Austria 36.)

XII. Adóügy.

A) *Szeszadó.*

Éjszaknémet szövetség.

Az 1868. julius 8-ki törvény a szeszadóra nézve következőket rendel: — A szeszadó, a Tralles-féle alkoholometer szerint 50 százaléknyi alkohol tartalmu szesznek egy porosz quart*)-ja után, $^{19}/_{16}$ ezüstgaras. A szeszadó szedetik: a) ha a szesz gabnából vagy más liszttartalmu anyagból állíttatik elő, az erjedési edény ürmértéke után; b) ha nem liszttartalmu anya-gokból gyártatik, a használandó nyers anyag mennyisége után.

Az ürmértéknél: az erjedési kád minden 20 porosz quartja után és minden egyes erjesztésnél három ezüst garas szedetik. Mezőgazdasági szeszégetőknél (landwirtschaftliche Brennereien), melyek csak november hó 1-től kezdve május 16 ig égetnek, és melyeknél egy egy napon 900 porosz quartnál több nem erjesztetik, az adó minden 20 porosz quart erjesztési ür után két ezüstgaras.

A nyers anyag után szedett adónál: a) a szőlőtörköly, mag-gyümölcs, vagy mag-gyümölcs-törköly és bogyó-gyümölcs akója (= 60 porosz quart) fizet 4 ezüstgarast, b) a bor vagy gyümölcsmust, borseprü és csontáros-gyümölcs minden akója: fizet 8 ez. garast, c) egyéb nem liszttartalmu anyagoknál az egyes államok legfelsőbb pénzügyi hatósága határozza meg az adót az alapadó szerint.

Az adóvisszatérítés az 50 alkoholometer tartalmu szesz minden quartja után 11 ezüst garas. (Bundesgesetz Sammlg. 22. Pr. H. A. 29. sz.)

B) *Söradó.*

Éjszaknémet szövetség.

Az éjszaknémet szövetségben az 1868. julius 4-ki törvény által a sör a nyers anyag után adóztatik meg.

A ki sört főz, a sörfőzéshez használt tört maláta vagy tört gabona (Malzschrot od. Getreideschrot) egy-egy mázsája után 20 ezüstgarast fizet. A sörgyártó köteles azon helyet kijelölni, hol sört gyártani kiván, az erjesztő edények és bárkák tartalmát bejelenteni, s a helyet is, hol a malatát tartani fogja; meghatározni mikor, mely napon és órában, és mennyi malátát akar erjedés alá bocsátani s ki kell jelentenie, az erjesztett malátából mennyi sört akar nyerni. Az erjesztési mütét adóhivatalnok szeme előtt kezdendő meg, és csak azon esetre, ha ę hivatalnok az erjesztésre bejelentett idő után egy órával később-ben sem jelennék meg, kezdheti a sörfőző az erjesztést az adóhivatalnok jelenléte nélkül is. A büntetések, melyek a törvény ellen cselekvőkre kiszabvák, igen szigoruak; így: ha valaki sört főz anélkül, hogy a felhasználandó malátát bevallaná vagy a mennyiséget hamisan vallja be, első izben a megrövidített adón kivül, ezen összeg négyszeresét fizeti, másodízben nyolczszorosát fizeti, és azonkivül három hóra elveszti jogát sört főzni vagy főzetni, harmadízben a megrövidített adóösszeg tizenhatszorosát fizeti s a serfőzés jogát örökre elveszti. Ha valaki az erjedési edényeket nem vallja be, az illető edények elkobzásán kivül 25—100 tallérnyi birságot fizet. Ha valaki korábban kezdi az erjesztést, mint a törvény által megjelölt időben, 5 tallérral birságoltatik meg. Ha valaki a malátát más helyütt tartja, mint az általa bevallottban, minden mázsa maláta után egy tallérral bünhödik.

*) Egy quart = 0.809 bécsi akó.

KSH Könyvtár

Saját használatra adómentesen sert főzni közönséges főzőüstökben szabad, csakhogy ehhez az adóhatóságtól évről évre adandó külön engedély kivántatik. Ha ezen saját használatra főzött sert valaki eladja, vagy kiméri: legalább 10 tallérnyi birságba esik.

Az adó visszatérítés nagyságát, a külföldre való szállítás esetében, időről időre a legfelsőbb pénzügyi hatóság határozandja meg. (Bundesgesetzblatt 22. Pr. Hand. A. 29. sz.).

C) *Dohányadó.*

Ejszaknémet vámegylet:

1. §. A németvámegyletben termesztett dohány az évenkint dohánynyal beültetett telek nagyságához képest esik adó alá.

Az adó hat hat négyszög „Ruthe"*) (preussische Quadrat ruthe) dohánynyal beültetett terület után évenkint 6 ezüst garas (21. kr. déln.)

Hol a négyszögruthék száma hattal nem osztható, a hat ruthén alúl maradó terület az adónál tekintetbe nem jő.

2. §. Adómentesség áll be, ha az egy termesztő által, vagy az egy háztartáshoz tartozó több termesztő által, dohánynyal beültetett terület hat négyszög ruthen-nél kisebb.

3. §. A dohánynyal beültetett, az 1. §. értelmében adó köteles telek birtokosa köteles kerületének adóhivatalánál julius hó eltelte előtt a beültetett telkeket fekvésök és nagyságuk szerint egyenkint az országos mértékben pontosan és hiven irásban bejelenteni. Az említett hatóság a bejelentésről elismervényt szolgáltat ki.

4. §. A bejelentett adatokat (§. 3.) az adóhivatal megvizsgálja, és ebben a községi hivatalok részéről támogattatik. Felmérési költségek a dohány termesztőre nem róvhatók.

5. §. A történt megvizsgálás után (§. 4.) a dohánytermesztő által fizetendő adó kiszámíttatik, s az adóhivatal által tudtára adatik.

A megállapított adóösszeg a dohányszedés után és pedig fele deczember hóban, másik fele april hóban fizetendő.

6. §. A dohánynyal beültetett telektulajdonosa (3. §.) a 3. §.-ban előirt adatok beszolgáltatására köteles, és az adó teljes összegéért felel, még ha a dohányt bizonyos hányadért vagy más feltételek mellett más valaki által termeszteti és kezelteti.

7. §. Adó elengedésnek van helye, ha rosz termés vagy más szerencsétlenség következtében, mely a rendes időjáráson kivül keresendő, a termés egészben vagy nagyobb részben tönkre ment.

Ezen elengedés feltételei s az itt alkalmazandó eljárás a vámegylet szövetségi tanácsa által határoztatik meg.

Az adóelengedés magasságának meghatározása nem lehet kedvezőtlenebb, mint a Poroszországban eddig érvényben volt határozatok.

8. §. A külföldre legalább 50 fontnyi mennyiségben szállított dohány után az adó visszatéríttetik, ha a vámhatóság által meghatározott ellenőrzési feltételek teljesitvék. A legkisebb adóvisszatérítési tétel egy mázsa nyers dohány és dohánypor után 15 ez. g., egy mázsa csutka nélküli (entrippte) levél és dohánygyártmány után 20 ez. g.

*) Egy Ruthe = 11·915 bécsi láb.

A szövetségi tanács felhatalmaztatik, hogy az adóvisszatérítést mázsánkint bizonyos időre vagy pedig állandóan 20, illetőleg 25 garasra felemelhesse. Kacs (Geiz), zöld dohánylevelek, dohány csutka és hulladékok után adóvisszatérítés nem jár.

9. §. Az adó az 1869-ben dohánynyal beültetett telkek után szedetik először.

10. §. 1) A ki a 3. §.-ban felsorolt bejelentést valamennyi vagy csak némely dohánynyal beültetett telek tekintetében elmulasztja, büntetés gyanánt azon adó összes négyszeresét fizeti, melylyel az állam pénztár megkárosulhatott volna. Az adó maga a büntetéstől függetlenül megfizetendő.

2) Ha valaki a dohánynyal beültetett valamennyi telket idejekorán bejelenti ugyan, de a telek területét valótlanul tünteti fel, ugy hogy az elhallgatott terület nagyobb mint a dohánynyal beültetett terület huszadrésze, az elhallgatott területre eső adóösszeg kétszeresét fizeti. Ezenkivül az egyszerü adó is megtérítendő.

3) Csak az egyszerü adó szedetik, ha a bejelentés és a telek közti különbség az előbb említett huszadik részt vagy annál kevesebbet tesz.

11. §. Ha a pénzbeli büntetés az elitéltnek vagyontalansága következtében be nem hajtható, a büntetés a vámszegési törvény szabályai értelmében szabadságbüntetéssé változtattatik át.

12. §. A jelen törvény áthágásainak megállapítása, megvizsgálása és megítélése a vámtörvény áthágásairól szóló határozmányok értelmében eszközlendő.

Ezen törvény áthágásai öt év alatt évülnek el. (Pr. H. A. 26. — Bundesgesetzblatt 18.)

D) *Bélyegadó.*

Oroszországban az 1868. sept. 16-diki senatusi határozat következtében a váltók és minden más néven előforduló pénzről szóló okmányok (utalvány stb.) tekintetében uj bélyeg hozatott be, mely a következő bélyegpapirtáblázatból tünik ki:

Papir neme	A papir ára rubel	kopek*)	A váltó értéke
1	—	5	1— 100 kopekig,
2	—	15	101— 200 „
3	—	30	201— 400 „
4	—	45	401— 600 „
5	—	60	601— 800 „
6	—	75	801— 1000 „
7	1	50	1001— 2000 „
8	3	—	2001— 4000 „
9	4	50	4001— 6000 „
10	6	—	6001— 8000 „
11	7	50	8001—10000 „
12	9	—	10001—12000 „
13	10	50	12001—14000 „
14	12	—	14001—16000 „
15	13	50	16001—18000 „
16	15	—	18001—20000 „

*) Egy rubel = 1 frt 60 kr. Egy kopek = a rubel századrésze.

KSH Könyvtár

Ezen összegen felül kiállítandó váltóknál annyi papir vásárlandó, hogy a bélyeg e számla szerint megfizetve legyen, s a váltó az igy vásárolt többi papiron az illető részlet-összegben állítandó ki. (Pr. H. A. 44. sz.)

E) *Malomadó.*

Olaszországban 1869. január 1-től malomadó szedetik, és pedig az 1868. julius 7-iki törvény értelmében a buzaliszt mázsája után 2 lira, a kukoricza és rozsliszt mázsája után 1 lira, a zabliszt mázsája után 1 lira 20 ct. más gabna-, valamint a hüvelyes vetemény és gesztenye liszt mázsája után 20 centesimo*) (Ausztria 32. Pr. H. A. 38.)

XIII. Vámügyi törvényhozás.

A törvényhozás az ujabb időben világszerte egy téren sem fejtett ki oly élénkséget, mint a vámügy terén. Nemcsak egyes árúk vámtételei módosíttattak, hanem sok államban az egész vámtariffa változott meg. Nem tekintve azon módosításokat, melyek több országban pl. Franczia- és Spanyolországban, a gabna és liszt bevitelére vonatkoznak, és melyek azon országokban egyedül a mostoha termés következtében beállt inségnek következményei: a vámügyi törvényhozásban a mult (1868-diki) évben a szabadkereskedés elve az irányadó; sokhelyütt a vámok már is oly fokra szállíttattak le, melynél egyedül pénzügyi vámok gyanánt szerepelnek, és jelentőségüket, mint védvámok teljesen elvesztették. Maga Oroszország, mely oly szigorúan ragaszkodott a tilalmi és védvám rendszerhez: legujabb tariffájában, ha nem is nagy mérvben, de már mégis hajlik a szabadkereskedés felé, és tariffatételeit több áruczikknél lényegesen leszállította. Ránk nézve a vámügyi törvényhozás köréből legnagyobb jelentőségüek a német vámegylettel és a Svájczczal kötött vámszerződések.

A) Európai államok.

Belgium.

Só, angol főzött só, és külföldi finomított só, ha a halak besózására való, vámmentes (1868. jul. 18-iki kir. rend. Mon. belge 208. Pr. H. A. 35.)

Német vámegylet.

A vám- és kereskedelmi szerződés, melyet az osztrák-magyar birodalom és a német vámegylet kötöttek, s mely 1868. jul. 1-én életbe lépett, a német vámtariffában lényeges változásokat idézett elő; mert a szerződési vámtariffa azonnal minden más nemzetre is kiterjesztetett.

I. Vámmentesekké lettek a következő árúk: kénsavas és porrá tört baryt (a tariffa 5. a. szám 4 jegyzete), vasgálicz (az 5. sz. 7 jegyzete), zöld öblös üveg (10. a. sz.), serte (11. b. sz.), szárított katáng (25. p. 2. sz.), metélt, sago és sagopótlék (25. q. 1. sz.), szürke itatós- és csomagolási papir, lemezpapir, sajtó forgács, mesterséges pergamen, csiszolásra és köszörülésre való papir, palapapir (27. a. sz.), lovak (39. a. sz.) és csikók (39. a. 2 jegyzet.)

II. Vámleszállítás következő tárgyaknál eszközöltetett: fehérített, nem sűrű gyapotszöveteknél (elkészítve is) (2. c. 3. sz.) jelenleg egy mázsa után 26 tallér 20 ezüst garas; kefekötő és szitakészítő árúknál, durva, nem politirozott vagy fénymázolt

*) Egy lira = 40 ujkr, egy centesimo = $^1/_{100}$ lira.

fával és vassal összeköttetésben (4. a. sz.) mázsájától 20 ezüst gar.; boróka- és rozmarinolajnál (5. a.) mázs. 2 tall.; zsiros olajoknál gyógyszerészeti használatra (5. a. sz.), és pedig hordókban m. 15 g., palaczkokban vagy korsókban m. 25. g.; szénsavas ammoniaknál, salmiaknál, szarvasszarv- és salmiakszesznél, glycerinnél (5. a.) m. 15 g.; kénsavas ammoniaknál, vizüveg vagy oldható üvegnél (5. a. 1 jegyz.) m. 15 g.; timsónál (5. a. jegyz. 2) m. 15. g.; édesfanedvnél (5. a. 5. jegyz.), m. 1 t. 10 g.; chromsavas ólomélegnél (5. a. 6. jegyz.), m. 1 t.; nyers vasnál, ócska vastöredéknél (6. b.) m. 5 g.; nyers aczélnál tuskókban vagy öntvényekben (6 b.) m. 15 g.; vasgépek és kocsik durva alkatrészeiknél forgattyukhoz, tengelyekhez stb.), durván kovácsolt vasból, a mennyiben ily alkatrészek egyenkint legalább 50 fontot nyomnak (6. c. és f. 2. a.) m. 25 g.; salakot tartalmazó hevenyvasnál hasábokban vagy tömbökben (6. jegyz. 2. b.) m. 15 g.; szecskavágóknál, kaszáknál és sarlóknál (6 f. 2 β.) m. 1 t. 10 g.; karosgyertyatartókhoz való üvegfüggőknél, üveggomboknál, üveggyöngyöknél, üvegcsöppeknél (10 c.) m. 20 g.; gombgyártásra való üveglemezeknél tekintet nélkül a szin különségére (10 c és e) m. 15 g.; fából készült házi eszközöknél (butorok) és egyéb asztalos-, esztergályos-, kádár- és kocsigyártó-árúknál részben üveggel összekötve (13 f.) m. 1 t.; komlónál (14) m. 1 t. 20 g.; hangszereknél (15 a. 1.) m. 2. t.; átfontt kautsuk szálaknál (17 d) m. 4 t, lakirozott, festett és nyomott kautsukból való áruknál összekötve más anyagokkal, a mennyiben a 20. tétel alá nem esnek, finom czipőknél (17 d) m. 7 t.; kautsuk szálakból összekötve más főanyagokkal készült szövegeknél (17 f.) m. 15 t.; kautsuk- vagy guttaperchával átvont, áztatott szövetekből, valamint finom gummiszálakból, más főanyagokkal kapcsolatban készült ruháknál és pipereárúknál (18 c.) m. 15 t.; brüsseli és dánországi kesztyübőrnél, kordován, maroquin, saffian és minden festett vagy lakirozott bőrnél (21 b.) m. 5 t.; finom bőrárúknál, kordován-, saffian-, maroquin- brüsseli és dán bőrből, félig és egészen cserzett bőrből, ú. m.: árúk festett vagy lakirozott bőrből és pergamenből, más anyagokkal összeköttetésben is, a mennyiben ez által a 20. sz. tétel alá nem esnek, mindenféle finom czipők (21 d) m. 7 t.; nyers kender vagy lenfonálnál, gépfonadéknál (22 a 1 α) m. 15 g.; fehérített, hasonlókép csak főzött vagy csávázott (párlugozott) fonálnál, továbbá festett fonálnál (22 b) m. 1 t. 20 g.; fehérített kötélnél, alattságnál, hevedereknél, hordszalagoknál és tömlőknél (22 f.) m. 15 g.; mesterséges élesztőnél (25 c) m. 7 t.; bor- és mustnál, valamint gyümölcsbornál hordókban és palaczkokban (25 e) m. 2 t.; kakaogyurmánál, őrlött kakaonál, chocolád és chocoládpótléknál (25 n.) m. 7 t.; czukorral, eczettel, olajjal vagy más hasonló anyagokkal, külön palaczkokba vagy szelenczékbe becsinált, bepárolt vagy besózott minden gyömölcsnél, fűszernél, főzelék és egyéb étszernél, gombaszarvasgomba, szárnyas és tengeri állat seff., elkészített halaknál, elkészített mustárnál, (23 p. l.) m. 5 t.; lisztlángnál, hajpornál, keményítőnél, arrowrootnál, tapiokánál (25 q. l.) m. 15 g.; nem enyvezett közönséges (durva, szürke, félfehér és festett) papirnál m. 20 g. finomabb nem enyvezett nyomtatási papirnál (27 c.) m. 20 g.; mintázati munkáknál, papirpépből, asphaltból, vagy hasonló anyagokból, fával vagy vassal összekötve, de sem lakirozva, sem befestve, vagy fával és vassal összekötve (27 c. és d.) m. 20 g.; minden más papirnál könyomattal ellátva, nyomtatva vagy vonalozva, számadások, etiquettek, szállító levelek stb.-hez elkészített papirnál m. 1 t.; kész be nem vont juhbőr bundáknál, ugyan oly nemü fehér és festett, nem bélelt angora vagy juhbőröknél, nem bélelt takaróknál, prém béléseknél és szegélyzeteknél (286.) m. 3. t.; palatábláknál lakirozott vagy fényesztett farámába illesztve (33. d. 2.) m. 15. g.; kefeknél és söprőknél

KSH könyvtár

kákából, füből, sásból, hangából vagy rizsszalmából, szintén politura és lak nélküli fával összekötve (4 a. és 35 b.) m. 5. g.; kalaposnál faszilánkból, díszítés nélkül (35 **d.** 1) m. 20 g.; fehér porczellánnál színezett, de sem aranyozott vagy ezüstözött körszéllel (38 d.) m. 1 t. 20 g.; ökröknél és bikáknál (39 b. 1) darabja 1 t. 10 g.; teheneknél (39 b. 2) darabja 1 tallér; fiatal marhánál (39 b. 3 és jegy c) d. 15 g.; malacznál (39 c. 2) d. 3 g., ürünél (39 d.) d. 5 g.

Ezen változásokon kivül még a szövegezésben történtek lényeges módosítások az említett szerződés által, — továbbá több áruczikk soroltatott a tariffa czikkei közé, és említtetett fel részletesen, mely előbb vagy egészen hiányzott, vagy csak más átalános czikk alá volt foglalható. (l. Pr. H. A. 1868. 26. sz.)

Francziaország.

Beviteli vám.

Szivacs szeletek vámmentesek (1868. márcz. 6-iki ministeri rendelet Annales du comm. ext. ápril. Pr. H. A. 24. sz.)

Gabna és liszt 1868. julius 9-kétől kezdve vámmentesen vihető ki és be. (Monit. univ. 193. — Pr. H. A. 32. sz.)

Kristályczukornak (Kandis-zucker), mely Belgiumból, Nagybrittaniából és Németalföldről hozatik, vámja 100 kilogrammonkint[1]) 52 frcs 25 cent.[2]) (1868. nov. 9-én. Moniteur 319. Pr. H. A. 50.)

Az 1868. jul. 11-iki törvény által a francziaországi vámtariffa némely tételeiben módosítást szenvedett, és pedig:

	Szárazon vagy vizen. Franczia lobogó alatt.	Idegen lobogó alatt.
Selyem, festett	100 kilo vámmentes	0 franc 25 cent.
Florett selyem:		
gyaratolt	„ 10 frcs	11 „ — „
czérnázva, egyszerüen vagy sodorva, nyers, fehérített vagy festett 80,500 meter[3]) vagy kevesebb egy-egy kilóban	„ 75 „	„ „ 20 „
ugyanaz 80,500 meternél több egy-egy kilóban	„ 120 „	128 „ 50 „
czérna és selyem hulladék, 30,000 méterrel vagy kevcsebbel egy kiloban	„ 25 „	25 „ 50 „
ugyanaz, de több mint 30,000 méter egy kilóban	„ mint a floret selyemczérna,	
faolaj	„ 3 frc.	4 franc
gyapotárúk Tunisból	franczia és tunisi hajókra épügy, mint idegenekre: a szerződési vám:	
vadászati gyutacsok, üres töltények, bánya tüzelők, tüzjátékok	az érték után 10%.	

(Moniteur univ. 198. Austria 30.)

[1]) 1 kilogramm = 1 font 25 lat.
[2]) 1 franc = 100 centimes = 40 krajczár osztr. magy. ért.
[3]) 1 méter = 3 láb 1 hüvelyk és 11½ vonal.

Francziaország:

Kivitel.

Besózott vajnál következő adóvisszatérítések adatnak a kivitelnél: 1) 100 netto kilo után 4 kilo só adója, ha a vaj európai tartományokba vitetik, 2) 8 kilo só adója, ha a vaj európai tartományokba vitetik, s ha bebizonyíttatik, hogy e mennyiségü só a vaj besózására fordíttatott, 3) 12 kilo só adója, ha a vaj a gyarmatokba vagy Európán kivüli tartományokba szállíttatik (1868. febr. 19-iki csász. rend. Annales du c. ext. márcz. füz. — Pr. H. A. 21. sz.)

Francziaország gyarmatai.

Gorea (Senegal) gyarmat terményeinek megvámozására nézve az 1868. febr. 19-ki rendelet következőkép intézkedik: 1) azon gyarmatárúk, melyek Gorea (Senegal) tartozékaiból jelesen a Cap Vert és Sangomar csucs közt fekvő partról, Salum, Kasamance, Rio Nunez, Rio Pongo és Mellakorée folyókon vitetnek ki, kiviteli vám alá esnek, melynek maximuma az érték 4 százaléka; 2) e vám a kormányzó rendelete által mérsékelhető vagy egészen meg is szüntethető; 3) azon terméuyek, melyek Gorea tartozékaiból idegen hajókon szállíttatnak, Francziaországban tonnánkint 20 franknyi pótvámot fizetnek (1868. február 19-ki rendelet. (Moniteur univ. 60 sz. Austria 10 sz. Pr. H. A. 13. sz.)

Guadeloupe gyarmatba a czukor, tafia, kávé, gyapot, kakao, dohány, orleans és vanille kivételével a többi árúk bevitele vámmentes (1868. april 25. cs. r. Moniteur univ. 121 Pr. H. A. 20. sz.)

Réunion szigetére nézve az 1868. april 4-ki császári rendelet által uj (a sziget főtanácsa által 1867. nov. 11-én megszavazott) vámtariffa lép életbe. A tariffa nem ismer differential vámokat, a vám általában súly (mérték, darab) szerinti; értékvám csak következő árúktól szedetik: fayence, porczellán, fonalok és szövetek, játszókártyák; rotangból készült terítők, lőpor, és oly fehérneműktől, melyek Francziaországban idegen nyers anyagból készülnek, végre franczia félgyármányoktól. A tariffa rendszeres és következő főtételekre oszlik: élő állatok, állati termények, halászati termények, liszttartalmu, élelmi szerek, gyümölcsök és magvak, élvezetre szánt gyarmatárúk, növénynedvek, gyümölcsök, csutkák és feldolgozásra való rostok, festő és cserző anyagok, fémek, vegyészeti czikkek, különféle keverékek (compositions) italok, üvegárúk, fonalok és szövetek, selyemkelmék, papir és papirgyártmány, gyártmányok különböző anyagból. (Mon. 107. Pr. H. A. 20. Austria 17. sz.)

Görögország.

Kiviteli vám és vámtérítés.

Nyers börökért, ha mint kész bőr ismét kivitetnek okánkint[1]) 8 lepta[2]) vámvisszatérítést; *lisztért, tésztáért és kétszersültért*, ha idegen gabnából készül, a kivitelnél okánkint 2 lepta vámvisszatérítés adatik. (1868. január 24-iki kir. rendelet. Austria 26. sz. Pr. H. A 29 sz.)

[1]) 1 lepta (100 lepta = drachma) = 0·36 krajczár.
[2]) 1 oka = 2 font 9 lat.

KSH Könyvtár

Apró szőllő után, ha görögországi (tehát nem a jóni szigetekbeli) kikötőkből szállíttatik a kiviteli vám 1000 velenczei font[1]) után 15 drachmáról[2]) 13-ra szállíttatik le. (Times 26,276. Pr. H. A. 47.)

Görögország.

Községi pótlék.

A kretai menekültek segélyezése czéljából Korfu községi elöljárósága hat hónapi tartamra vám pótlékokat vetett ki, és pedig kézműárúkra az érték után $^1/_2$%, kukoriczára az érték után 2%, bor és szeszes folyadékokra $^1/_4$%-kot. Zante községi elöljárósága ugyan e czélból az érték után 2%-nyi vámpótlékot szed. (1868. febr. 15. Austria 10 Pr. H. A. 13.)

Hamburg.

Mustrákat a kereskedelmi utazók (és pedig nemcsak franczia nemzetiségüek) 100 bankomark[3]) értékig vámmentesen hozhatnak be, illetőleg a bevallott mustrák után a vámdíjat le kell tenni, de a vámösszeg azonnal visszaszolgáltatik, mihelyt az illető utazók kimutatják, hogy a mustrákat visszavitték. (1868. aug. 8. tanácsrend. — Hamb. Staats Anz. 188. sz. Pr. H. A. 35.)

Nagybritannia.

Citromlé, ha sprittal (szesz) van keverve, nem vámmentes, hanem a sprit vámja alá esik; átalában a sprit bármily anyagokkal legyen vegyítve, vám alá esik, (a vámhivatal márcz. 25. körrendelete, Generalordres 11. sz. Pr. H. A. 23. sz.)

Szőllőczukor (száraz), minden előleges bejelentés és felbontás nélkül quarterenkint[4]) 8 shilling[5]) vámmal Londonba vihető. Híg szőllőczukorra nézve a czukortartalom esetről esetre külön állapíttatik meg. (1868. jun. 6. board of trade rend. Pr. H. A. 33.)

Nagybritannia gyarmatai.

Neufundlandra nézve 1868. márczius 14-étől 1869. május 20-káig egy uj vámtariffa lépett életbe. E tariffa betürendszeres; vám csak a bevitelnél szedetik; kiviteli vám nincsen. A vámtétel részint mérték (gallon, quintal, hordó, font, tonna), részint darab (egy és 1000 darab) részint érték után szedetik. A veres bornál pedig egy gallon[6]) után szedett vámhoz még a bor értékének 12.5%-ka pótlék gyanánt fizetendő.

Németalföld.

Disznósörte mosva, válogatva és egyenlő hosszaságra vágva is, vámmentesen szállítható be. (1868. január 8. kelt pénzügy-ministeri rendelet szerint Staatskour. 20. sz. Austria. 6. sz. Pr. H. A. 9. sz.)

---

[1]) Egy velenczei font = 17 lat.
[2]) 1 drachma = 36 kr.
[3]) 1 banko mark = 75.7 krajczár.
[4]) 1 quarter = $^{37}/_{32}$ meszely.
[5]) 1 shilling = 50.64 krajczár.
[6]) 1 gallon = 3 pint és $^{27}/_{32}$ meszely.

Vaspácz (a vaselegnek nem tisztított faeczetben történt olvadéka, mely a kereskedésben pyrolignite de fer, iron liquor és red liquor név alatt fordul elő és a gyapotfestő-valamint egyéb gyárakban használtatik), s *pyrolignite d'alumine* a német alföldi tariffa következő tétele alá tartozik: „eczet, faeczet, ha a németalföldi folyadékmérő B scalája szerint 2 vagy kevesebb fokuak", azaz a vám egy hectoliter után 3 németalföldi forint = 2 ft 55 kr. o. é. (1868. jan. 9. kelt pénzügyministeri rendelet szerint, l. Austria. 6. sz. Staatskour. 22. sz. Pr. H. A. 9. sz.)

Malompor (Kehrichtmehl) ugyanazon vámkezelés alá csik, mint az 1862. nov. és decz. 18-diki rendelet értelmében a rizshulladék; malompor alatt azonban a korpa nem értetik (1868. márcz. 2-án kelt pénzügym. r. Staats k. 64. l. Pr. H. A. 13. Austria 12. sz.)

Gyapotmagpogácsa, azaz a gyapotmag olajának kisajtolása után megmaradt szilárd gyurma, a „repcze, kender, len-, mák- és földimogyorópogácsa" tétele szerint vámoltatik meg, azaz egy német alföldi mázsa (= 1 kilogram) után 15 centimes (= 12·7 kr. o. é. fizetendő. (1868. márcz. 2-iki pénzügym. r. Staats k. 64. sz. Pr. H. A. 13. Austria 12. sz.)

Malomkövek csak nyers állapotban vámmentesek, mihelyt egy vagy több lyukkal ellátvák, ha különben meg sem faragattak, már értékök után 1%-ka szedendő. (1868. april 19-én pénzügym. r. Staatskour. 109. sz. Pr. H. A. 21. sz.)

Elkészített mustár, (Mostrich) akár eczettel legyen készítve, akár a nélkül, hordókban, edényekben vagy palaczkokban, ha más anyagokkal nincs elegyítve a „fűszerek" tétele alá helyezendő, és az érték után 5%-kal vámolandó. Mesterséges mustár (Kunstmostrich) alatt csak azon mustár értetik, melybe eczeten kivül kapri, fűszerek és más anyagok kevervék, és az ilyen mustár „a lepény-, czukor- és süteményárúk" alá helyezendő.

Édes mandolaolaj, mint „ehető olaj" 100 fontja után 0.55 forint (= 46·75 kr o. é.) fizetendő vám fejében, *keserümandolaolaj*, *fahéj-*, *kassia-szegfűolaj* „füstölő és illatszerárúk" tétele alá esnek, s mint ilyenek az érték után 5%-kal vámolandók; ugyanazok mint „illatos olajok" is vámolhatók (az érték után 1%-kal), de csak akkor, ha ily olajok eredeti állapotban hozatnak be az országba és közvetlenül füstölő gyanánt nem használhatók. (1868. jun. 20-iki pénzügym. rend. Staats-Cour. 150. Pr. H. A. 30. sz.)

Benzin, benzoe és nitrobenzoe, essence de Mirbane a kö- és földiolaj tétele alatt és pedig 100 kilo után 55 ctsal vámolandók.

Syphon-palaczkok akár üresek, akár telvék, mint „üveg és üvegnemü" az érték 5%-val vámolandók. (1868. aug. 15-én pénzügym. r. Pr. H. A. 36. sz.)

Gelatine, ha akkép van becsomagolva, hogy azonnal kiskereskedésbe átmehet, „kalmáráru"-nak tekintendő, s mint ilyen az érték után 5%-nyi vám alá esik. (1868. jul. 9-iki pénzügym. r. Staats Cour. 175. Pr. H. A. 37.)

Növényhaj, (crin végétal) butorok, matráczok stb. töltésére való, *alfa* vagy *alfafü* s hasonló fel nem dolgozott növényanyagok vámmentesek (1868. jul. 18-iki pénzügym. r.)

Kenderből való sajtóposztók és *gyapju sajtózsákok, kerekre szött véggel* vagy anélkül [Nied. Staatsk. 274 — Pr. H. A. 49.]), *czukorgyártásra* valamint *selyem présszákok gyapot foglalattal* malmok, gyárak számára, mint géprészletek az érték után 1%-kal vámolandók (1868. jul. 24 iki pénzügym. r. Staats-Cour. 179. Pr. H. A. 37.)

KSH Könyvtár

Kaméák achatból, onyxból vagy hasonló kövekből, lavából vagy kagylókból faragva, rövidáruk gyanánt az érték 5%-kával vámolandók (1868. september 18. Pr. H. A. 41. sz.)

Soutien, azaz körülfont vas vagy rézsodrony, kalapidom készítésére vagy virágcsináláshoz, valamint *carcasse*, (sodronyból készült alakok) rövid áruk gyanánt 5%-nyi érték vámmal kezelendők (1868. sept. 25.)

Anilin, fel nem olvasztott állapotban, vámmentes (oct. 21.)

Dextrin vagy *műgummi*, mint keményítő tekintendő (oct. 21.)

Asphalt, darabokban vagy tömegekben, és mesterséges asphalt, miután természete s használatánál fogva egy árúcsoport közé sem sorozható vámmentes, (oct. 21. Pr. H. A. 48. sz.)

Halzsirból, csontokból és más állati anyagokból nyert, és többé kevésbé tisztított *olajok*, melyek gépek és eszközök kenésére használtatnak, szintúgy az e czélra használt növényolajok, 100 font[1]) után 0·55 forinttal[2]) vámolandók. (1868. decz. 11. Staats.Cour. 306. 1868. Pr. H. A. 1869. 4.)

Olaszország.

A vámtariffa némely tételeinek módosítása az 1868. jul. 26-án kelt törvény által eszközöltetett, mely szerint: 1) baromfitollak hulladékai trágyának tekintendők s a tariffa 28. czikke szerint kezelendők; 2) disznózsir a bevitelnél „mindennemü zsiradék" tétel alá helyeztetik; a kiviteli vám a hadipótlékkal együtt „mindennemü zsiradék"-nál 100 kilo[3]) után 1 lira[4]); 3) sózott sardellák (acciughe, bojane, scoranze) a bevitelnél 100 kilo után 25 centesimo[5])-val vámolandók; 4) félig vagy egészen cserzett bőrök, szalmakalapok, szalmafonadék és tésztanemü tekintetében a kiviteli vám megszünik. Nyers bőrök után mázsánkint 2 lira kiviteli vám fizetendő. (Austria 33. Pr. H. A. 36.)

Oroszország.

Chlorkalium, épúgy mint hamuzsir, vámmentes (1868. oct. 26-án vám. rend. Pr. H. A. 47.)

A *külföldi sónak* a fehér tenger kikötőibe való vámmentes szállítása (a Murmannféle partot és Kola városát kivéve) 1868. nov. 14-kétől kezdve megszünik. (1868. nov. 14-iki ukáz. Journ. de St.-Pétersb. 261. Pr. H. A. 51.)

Liszt, dara és *vaj* Esthland-, Livland- és Kurlandba 1869. január 1-től kezdve az ezen évi hajózás beszüntetéseig vámmentesen vihető be (1868. decz. 15-iki czári rend. Pr. H. A. 1869. 8.)

Mérges anyagok és tárgyakra nézve az 1868. január 30-iki ukáz következőket rendel: oly papirkárpitokat illetőleg, melyek fénylő vagy homályos mirenytartalmu festékekkel egészen bevonvák, továbbá oly könnyü kelmékre nézve (pl. organdis, tarlatane, mousseline stb.), melyek mirenytartalmu festékekkel egészben festvék, végre ugyanazon említett tárgyakra nézve, hacsak részben virágokkal vagy más diszítményekkel ellátvák, melyek mirenyfestékkel vannak festve, a bevitel az ország belsejébe, nem különben a kereskedés és a gyártás is feltétlenül tilos. (L. Journal de St.-Pétersbourg. 27. Pr. H. A. 13. sz. Austria 10. és. 14. sz.)

[1]) 1 németalföldi font = 1 font 25 lat és $^9/_{16}$ nehezék.
[2]) 1 németalföldi forint = 85·1 krajczár.
[3]) 1 kilogramm = 1 font 25 lat.
[4]) 1 lira = 40 krajczár.
[5]) 1 centesimo = 0·4 krajczár.

Órák, melyek réz és aluminium keverékből készülvék, 1 rubel 20 kopekkel[1]) vámolandók, mivel ily órák egyszerü megtekintésnél arany vagy ezüst óráknak tarthatók. (1868. máj. 7-iki rendelet. Journal de St.-Petersbourg 111. sz.)

Kötött gyapjuáruk, ha oly selyemdiszítményekkel, pl. pontokkal stb., ékítvék, melyek az árúk értékét nem emelik, a tariffa 274 tétele szerint vámolandók, mihez még 20%-nyi pótlék is járul (1868 april 15-iki vám. osztr. rend. Journal de St.-Pétersb. 95. Pr. H. A. 24.)

Só, ha az éjszaknémet lobogó alatt behozatik vámmentes; — *vaddisznóhus* azon czikkek közé sorozható, melyeknek bevitele vámmentesen megengedhető (1868. aug. 5-iki körr. Journal de St.-Pétersb. 185. Pr. H. A. 40.)

Vaj, gabna, liszt és *dara* 1869. jan. 1-ig Livland és Esthland kikötőibe vámmentesen vihető. (1868. aug. 24. Pr. H. A. 42. sz.)

Oroszországban 1868 julius 5-én egy uj vámtariffa szentesíttetett, mely által az eddig érvényben volt 1857-iki tariffa lényeges módosítást szenved. Oroszország a legujabb időkig határozottan vonakodott, egyéb államok példájára, szerződések kötése által a vele kereskedelmi összeköttetésben lévő államoknak kedvezményeket nyujtani; hanem inkább önállólag rendezi be tariffáit. Az uj vámtariffa is ily alapon készült. Mindazáltal sok tételnél a vám alább szállíttatott, s némely tárgyak természetüknek inkább megfelelő osztályba soroltattak.

A Magyarországot érdeklő lényegesb módosítások, melyek az uj tariffa egyes tételeiben előfordulnak, a következők:

	A vám mértéke.	Beviteli vám. 1868.		1857.	
		rubel	kopek	rubel	kopek
Köszén és coaks Lengyelországba . . .	pud[2])	—	½	vámmentes	
Konyhasó	„	—	38½	—	35
„ Archangel kikötőibe	„	—	22	—	20
Arrak vagy Rack, rum, franczia szesz, szilva pálinka hordóban	„	8	50	7	75
„ palaczkokban s liqueur, gin, whisky, nalíwka és nastocsk s egyéb efféle palaczk	„	—	65	—	60
Bor, hordókban	pud brutto	2	30	2	10
„ görögországi	„ „	1	45	2	10
„ nem pezsgő, palaczkokban	1 palaczk	—	33	—	30
„ pezsgő, palaczkokban	„	1	—	—	90
Méhsör, lipetz, cseresnyelé, porter és mindenféle sör:					
1. hordókban	pud brutto	1	—	2	40
2. palaczkokban	palaczk	—	15	—	20
Eczet, almamust hordókban	pud brutto	1	—	1	20

[1]) 1 rubel (= 100 kopek) = 1 ft 62 kr.
[2]) 1 pud (= 40 orosz font) = 29 font 8 lat bécsi súly.

KSH Könyvtár

		rubel	kopek	rubel	kopek
Len és kenderfonál, valamint jute . . .	pud	4	—	3	—
Selyem :					
1. nyers, florett, vagy bourre de soie, festve vagy nem	„	—	50	—	40
2. fonott selyem festve vagy nem .	„	5	—	4	50
Gyapju, s pedig mindennemü, gyapottal, kenderrel vagy lennel vegyítve .	„	4	50	4	—
Gyapotfonál					
1. fehérített vagy fehéríttetlen . .	„	3	25	3	—
2. festve	„	4	25	5	—
Vas :					
1. rudakban, hengerítve, ha vastagsága $^1/_8$—7 hüvelyk, úgyszintén vasöntvény	„	—	35	—	45
2) pánczélokhoz és kazánokhoz, vaspléh s más vas, ha 7 hüvelyknél vastagabb	„	—	50	—	70
3) sinvas	„	—	20	—	70
Aczél	„	—	80	—	75
Üveg árúk :					
1) árúk zöld palaczküvegből diszítés nélkül, sem kidolgozva, sem köszörülve, habár öntött betükkel vagy mustrákkal	„	—	50	1	—
2) ablaküveg, fehér, félfehér és palaczkszinü, valamint árúk fehér és félfehér üvegből, ki nem készítve és nem köszörülve, diszítés nélkül, habár szélök dugójuk és feneük köszörült vagy kikészített, és öntött betükkel ellátott is	„	1	10	1	—
3) ablaküveg, szines, tömegesen festett, tejszinü, homályos és ránczos ; hasonlóan árúk ily szines, tejszinü, ránczos és homályos üvegből, nem metszve és nem köszörülve, diszítés, aranyozás, vagy ezüstözés nélkül, ha szintén öntött mintákkal, köszörült és kidolgozott dugókkal, fenekekkel és szélekkel ellátvák is	„	2	—	1	—

		rubel	kopek	rubel	kopek
4) árúk fehér üvegből és kristályból, metszve és csiszolva, de diszítés nélkül	„	4	—	9	50
5) áruk festett, egyszinü, kétszinu, homályos, tejszinü és más üvegből, metszve és köszörülve ; hasonlóképen bármelyszinü üvegből készült árú festéssel, aranyozással, ezüstözéssel, metszett vagy étetett mustrákkal és bronz vagy más diszítvénynyel . .	„	8	—	9	50
tükör és tükör-üveg ha területe	font werschock	rubel	kopek	rubel	kopek
egész 100 négyszög werschock[1]) . .	—	—	6	—	6
101— 200 „ „ . . .	—	—	$^3/_4$	1	50
201— 300 „ „ . . .	—	—	1	2	90
301— 400 „ „ . . .	—	—	$1^1/_2$	5	12
401— 500 „ „ . . .	—	—	2	10	65
501— 600 „ „ . . .	—	—	$2^1/_4$	12	90
601— 800 „ „ . . .	—	—	$2^1/_2$	18	80
801—1200 „ „ . . .	—	—	$2^3/_4$	19	8
1200 w. felül	darab	30	—	33	—
Vasöntvény :					
1) áruk öntött vasból, ha a darab 3 fontnál nagyobb súlyú, minden más kidolgozás nélkül, mint, rostélyok, tüzhely-táblák, csövek, gerendák, oszlopok vagy öntött vasárúk vaspályák számára	pud	—	50 kop.	—	80 kop.
2) ugyanazon árúk, ha 3 fontnál nagyobb súlyúak, de ráspolyozás, esztergályozás, fúrás s efféle által kikészíttettek, mindazáltal politura nélküliek	pud	—	80 kop.	—	—
Papirárúk :					
1) nem enyvezett papir, fehér vagy szines, diszítvények nélkül, valamint vonalzott, kóta és himzetmintákra való papir, de mustrarajzok nélkül	pud	2 rub.	—	5 r. 50 k.	
2) enyvezett papir, fehér és szines, diszítés nélkül, szintén másolat-papir és papirhártya, copirozáshoz .	„	3	„ —	—	
3) papirkárpitók s ezeknek végei . .	„	4	„ 50 kop.	—	

[1]) 1 werschok = 4.44 centimeter.

KSH Könyvtár

	rubel	kopek	rubel	kopek
4) író és nyomtatási papir diszítésekkel, mint aranyzással, ezüstözéssel, felragasztott részekkel, szélekkel (Borten) czimerekkel, névjegyekkel, képekkel s effélékkel ; szintén papirárúk is : levélborítékok, lámpaernyők és mesterséges virágok papirból	8	—	10	—
5) szivarkapapir, chinai papir (selyem papir), papir díszítményekkel, rajzokkal; — könyvkötői munkák, kártyákra való papir rajzokkal, himző minta papir festett, vagy nem festett mustrákkal	6	—	10	—
6) kereskedői és másolati könyvek, bekötéssel vagy anélkül, könyvkötői munkák	6	—	—	—
7) lemez papir	—	20	—	20
Hangszerek :				
1) zongorák és templomi orgonák	40	—	45	—
darabja	—	—	35	—
2) közönséges orgonák, fis harmoniák hárfák	10	—	10	—
3) Minden más meg nem nevezett hangszer fontja	—	15	—	20

A tariffa maga rendszeres, és három szakaszból áll : Az első szakasz magában foglalja a vámmentes árukat,

és pedig :

I. élelmi szereket,
II. nyers és félnyers anyagokat,
III. állatokat, és
IV. gyártmányokat.

A második szakasz felsorolja a vám alá eső árukat, jelesen I. az élelmi szereket következő tételekben :

1. liszt és malomtermékek,
2. só,
3. főzelék és gyümölcs,
4. más élelmi szerek (fűszerek),
5. gyarmati áruk,
6. italok.

II. A nyers és félnyers anyagok közt következő tételeket látjuk :

1. növényi és állati anyagok,
2. szö- és fonanyagok,
3. fel nem dolgozott érczek,
4. gyógy- és festanyagok (Drogueriewaaren),
   a) gummi, gyánta és efféle termékek,
   b) festékek és festanyagok,
   c) vegyanyagok és ezeknek előállításához szolgáló eszközök,
   d) különféle gyógy- és festőanyagok.

III. A gyári és kézműi czikkek következő tételeket foglalják magukban :

1. czikkek kö-, anyag- és hasonló ásványokból,
2. érczgyártmányok,
3. czikkek fából, gummiból, rongyokból és szalmából,
4. czikkek hajból, sörtéből és bőrből,
5. szött és fonottáruk, jelesen :
   a) len- és kenderből,
   b) selyemből,
   c) gyapjuból,
   d) pamutból,
   e) tüll és csipkék,
   f) török származásu szövetek.
6. czikkek különböző anyagból :
   a) ruházat és piperetárgyak,
   b) illat és toilette szerek,
   c) rövidáruk,
   d) különféle eszközök,
   f) hintók és vaggonok,
7. különféle áruk.

Megjegyzendő, hogy több czikknél különzeti vám (differential Zoll) létezik, a mennyiben a szárazon jövő czikkek kisebb vámot fizetnek, mint a tengeren szállítottak, s a mennyiben német kikötők felé szállított áruknál a vám különbözik a többi kikötőkbe vittekétől. A vám részint súly és darab, részint érték után szedetik.

A vámtariffa harmadik szakasza az árukat foglalja magában, melyeknek bevitele tilos, és ezek következők :

Orosz váltópénz, rézből vagy ezüstből ; valamint a külföldi réz és ezüst pénzek, ha alacsony próbájuak ;

lőpor, vegyítékek lőpor számára, és durrvegyítékek, valamint tisztított salitrom ;

háborui készületek : ágyúk mozsarak, ágyugolyók, bombák stb. ;

szélpuskák és puskák, melyek lőpor nélkül hatnak, valamint botok és pipabotok, melyek gyilkok, török és egyéb rejtett fegyverek számára valók ;

kártyák ;

tengeri hódok bőrei ;

ágyak és vánkosok ;

baccae cocculi indici ;

keserü mandolaolaj ;

a bor tisztulására szolgáló por ;

selenit ;

gabona pálinka hordókban ;

Ezen szakasz felsorolja egyszersmind a kiviteli vámokat is, melyek hétféle áru-

KSH Könyvtár

czikkek után szedetnek (l. Allgemeiner Zolltarif des russischen Kaiserreichs u. des Königreichs Polen für den europäischen Handel. St.-Petersburg 1868.)

A pápai államban.

Az 1868. november 9-ki törvény által a vámtariffa lényeges módosítást szenvedett, mely leginkább az egyes vámtételek leszállításában áll. (Austria 1869. 1. sz.) Ezen törvény által a hazánkra nézve jelentőséggel biró árúk váma következő:

Pálinka és borszesz hordókban vagy más edényekben	100 font[1])	sporco után	5	lira	— cent.
ha azonban Rómába vitetik be, az említett vámon kivül 100 font netto (azaz 16% levonása mellett) után 6 lira fogyasztási illetéket fizet.					
Pezsgő vizek, sör is	„	„	7	„	— „
ha Rómába vitetnek, az emlitett fogyasztási illetéket fizetik.					
Kender, nyers, szárával	„	„			25 „
„ törve	„	„			50 „
„ gerebenezett	„	„	1	„	50 „
Paraffingyertya	„	„	7	„	50 „
Stearingyertya	„	„	7	„	50 „
Papir, iró, nyomtatási és rajz-papir . . .	100 font netto		12	„	50 „
Vasszögek	„	„	5	„	— „
Kaszák, ekék, ásók, vasvillák, nyiróollók .	„	„	2	„	50 „
Vas, ócska, és nyers	1000	„	—	„	5 „
Vassodrony	100	„	5	„	— „
Kender vagy lenszál, nyers, felgombolított		„	7	„	50 „
„ „ czérnázott .		„	10	„	— „
„ „ fehér vagy festett		„	20	„	— „
Mezőgazdasági eszközök		„	2	„	50 „
Üvegtáblák	100 font sporco		4	„	— „
a házfedélre valók, melyek rendesen csak egy oldalon köszörülvék a vám felét fizetik.					
Agyagárúk, közönségesek	1000 font netto		15	„	— „
„ finomak	100 font netto		5	„	— „
Vasból készült szerek, öntött vasból . . .	„		5	„	— „
Liqueur és rosoglio	100 font sporco		10	„	— „
Rum és arrak	„		5	„	— „
Az említett folyadékok a Rómába vitelnél a fogyasztási illetékot is fizetik					
szeszes italok: absinth, cognac, Kirschwasser stb.	100 font sporco		5	„	— „

[1]) egy font (libra) = 19⅝ bécsi lat.

Kiviteli vámot fizet a nyers gyapju 100 font sporco után 4 lirát; a nyers szaru 1000 font sporco után 1 lira 60 cent. — a nyers csont 1000 font sporco után 1 lirát 60 cent.

Románia.

A kiviteli vámra nézve az 1868. september 17—29 én kiadott fejedelmi rendelet az árúnak 1% kát határozza szedetni, a rendeletben egyszersmind megalapíttatik az egyes árúk ára jegyzékbe foglalva.

A beviteli vám a factura szerinti árnak 7½%-kat és ½%-lék községi pótlékot, összesen tehát 8%-lékát teszi.

Az átvitelnél ½%-lék fizetendő. (Hivatalos tudósítás).

Spanyolország.

Azon gabnanemüek és *magvak,* melyek eledelül szolgálnak, mindaddig míg a külföldi liszt és gabnára a vámkedvezmény fenáll, vámmentesek (1868. január 11-iki rendelet. Austria 6. sz. Pr. H. A. 11.sz.

Gummi, kalapokhoz való mellékrészek, 1 real 30 centime (= 14 kr. o. é vagy r. 55. c. (= 16.8 kr. o. é.) vámot fizetnek egy kilogramm után (1868. jan. 21-iki rendelet; Monit. un. 68. Pr. H. A. 14. sz. Austria 12. sz.)

Gabnanemüek és liszt egyelőre 1868. végéig vámmentesek s bármily lobogó alatt vihetők be (1868. márcz. 18. Monit un. 87. sz. Pr. H. A. 17. sz.) — (1868. april 22. r. Austria 19. Pr. H. A. 21. sz.) csak 1869. julius 3-ig (1868. jul. 31. rend. Monit. 228. Pr. H. A. 38.)

Hüvelyesvetemények és konyhanövényektől, mindaddig míg a gabnanemüekre nézve a vámmentesség fennálland, a szabályszerü vámnak csak tiszedrésze szedendö. A szabályszerü vámok száraz konyhanövényeknél a különböző lobogó szerint egy-egy kilo után 4 cent. és 5 cent. 4 milr. — zöldeknél 2 c. 7 m. és 4 c.; hüvelyesveteményeknél 7 franc 32 c. és 9 fr. 4 c. 100 kilo után (1868. márcz. 5-iki rend. Austria 14. sz. Pr. H. A. 17.)

Széna és egyéb takarmány, az inség tartamáig vámmentes. (Nied. Staats. C. 107. Pr. H. A. 21. sz.)

Butorok vasból, a belföldi ipar védése tekintetéből, értékük után nem mint eddig 25—30%-kal, hanem 50%-kal vámoltatnak meg. (1868. april 5 királyi rendelet. Mon. un. 145. Pr. H. A. 24. sz.)

Üres zsákok, ha már használtak, nem mint hasonló szött árúk, hanem darabonként 20—25 centimmel vámolandók. (1868. april 25. fővámig. rend. — Monit. univ. 158. — Pr. H. A. 25. sz.)

Pamutból készült csalánszövet, (Nesseltuch, Toiles d'Ortie), ha gépeken vagy uj szerkezetü szövőszékeken egyes szálakkal van himezve és a szálak a láncztól és vetőléktől függetlenek, a nélkül, hogy uj vetölék használtatnék, valamint az átszött csalánszövet a gyapotárúk külön tariffájának 4-iki osztálya szerint, ritkán szött csalánszövet pedig a 3-ik osztály szerint vámozandó. — Az említett osztályokban a különböző lobogók szerint, melyek alatt bevitetnek, a vámdíj következő:

KSH Könyvtár

	idegen lobogó	nemzeti lobogó
3. osztály :		
12) 15 szálig	5 frc. 75 cts.	6 frc. 90 cts.
13) 16—25 „	7 „ 80 „	9 „ 37 „
14) 26 szál s azonfelül	10 „ 27 „	12 „ 35 „
4. osztály :		
15) 15 szálig	13 „ 32 „	14 „ 78 „
16) 16—25 „	20 „ 53 „	24 „ 64 „
17) 26 szál s azonfelül	32 „ 86 „	39 „ 43 „

(Pr. H. A. 28.)

Gyapjuszövet, egyszerüen vagy rézsút szőve, simán vagy mustrázva, nem hálózva, sem festve vagy nyomtatva, jelesen: alpacca, barêge, cubica, alepina, ruseler, anacoste, merinese, orleans, poil de chèvre, rips, damast s egyebek, ha a tariffában külön meg nem nevezvék, egy-egy kilo után a lobogó szerint: 4 fr. 50 c. és 5 fr. 40 c.; ugyanazon kelmék festve vagy nyomtatva: 5 frc. 64 c. 6 frc. 75 c. (1868. 26-iki kir. rendelet Monit. univ. 186. Pr. H. A. 32.)

Petroleum, nyers, edénynyel együtt ha az nem fából való, 100 kilo után a lobogó szerint 3 frc 40 c. és 4 frc. 10 c.-nyi, finomított petroleum, gazogen és lucilin 6 frc. 50 és 7 frc. 60 c.-nyi a vám alá esik. (Kir. rend. 1868. máj. 7. Mon. univer. 1868. Pr. H. A. 32.

Czukorfinomításhoz való kovácsolt vas minták nem mint vas kézmüvek, hanem mint vont és kovácsolt csövek 100 kilo után 23 frc. 76 c. és 28 frc. 52 c.-mel vámozandók (1868. máj. 6. vámfőig. rend. Mon. 186. Pr. H. A. 32.)

Rózsaviz, méhfüviz, és hársfavirágviz nem mint illatszerek, hanem mint vegytermékek tehát az érték után 20 és 24%-kal vámolandók (1868. jun. 5. kir. rend. Mon. 212. Pr. H. A. 34.)

Gummirozott gyapotkelme, férfi kalapok béléséhez való, kilonként 40 és 48-%-kal vámozandó (1868. jul. 23. kir. rend. Monit. 244 Pr. H. A. 38.)

Szelenczék bádogból, ha benök külön vámdíj alá eső áruk vannak, nem mint bádogárúk, hanem mint bádoglemezek vámozandók (1868. nov. 26. pénzügym. r. Monit. univ. 364. 1868. — Pr. H. A. 1869. 3. sz.)

Buza, kukoricza, árpa, rozs, liszt, rizs és burgonya, kivitele Spanyolországból és a baleari szigetekből tilos (1868. márcz. 2. kir. rend. Niederl. Staats-c. 6 Pr. H. A. 13. sz.) megengedtetik azonban hogy buzát, kukoriczát, zabot, rozsot és burgonyát a canari szigetekre (1868. márcz. 18. rend.) és a spanyol Antillákra lehessen kivinni (1868. apr. 15. r. l. Mon. un. 121. Pr. H. A. 20. sz.) E rendelet azonban december hóban meg lett szüntetve. (Times 26,234. Pr. H. A. 1869. 3. sz.)

Spanyolország gyarmatai.

A Philippinákba következő czikkek ezentul a lobogóra való tekintet nélkül vámmentesen vihetők:

1) asztali olaj a csomagolással együtt,
2) rizs, a csomagolással együtt,
3) szirthal (Klippfisch),
4) marha-, juh- és disznó hús füstölve vagy besózva; sódar és nagy vadak,
5) csicseri borsó,

6) gabna, hüvelyes és vetőmag, mint buza, rozs, zab, kukoricza, bab, lencse, stb.
7) buza- vagy másféle liszt, a csomagolással együtt,
8) zöld konyha vetemény, foghagyma, vöröshagyma, burgonya s efféle,
9) vaj és disznózsír,
10) szárított növényi élelemszerek,
11) halak, szárítva, sózva, füstölve, sóba rakva vagy marinirozva és sózott sardinák,
12) szárított hús,
13) füstölt sertéshús,
14) fris hús,
15) lovak és szamarak,
16) fák, élő növények és magvak, faiskolák és szántóföldek számára,
17) ásvány- és növényszén, és
18) élő halak.

Ha e czikkek valaha ismét vám alá esnének, az legalább nyolcz hóval előbb közhirré fog tétetni. (1868. april 21. királyi rend. P. H. A. 28. sz.)

A Philippinákba, Cubába és Porto Ricóba mindazon tárgyak, melyek nyilvános építkezésekre és közhasználatu vállatokra, mint vaspályákra, utakra, csatornákra, kikötőkre stbre rendelvék, vámmentesen vihetők (Min. rend. oct. — Niederl. Staatsk. 268. — Pr. H. A. 48. sz.)

Mindazon változások, melyeket Spanyolország vám tariffájában az 1868. év folytán létesített, nem birnak oly jelentőséggel, mint az ideiglenes spanyol kormánynak 1868. nov. 22-kén kelt rendelete. E rendelet a nem spanyol lobogó alatt behozott árúkra eddig fennállott különzeti vámokat (Differenzialzölle) megszünteti. Ezen megszüntetés 1869. január 1-jével lép életbe. Hogy azonban a hirtelen átmenet az uj rendszerhez a kincstárnak és a nemzeti hajózásnak nagy kárt ne okozzon, az előbb fenállott különzeti vám helyett bizonyos czikkeknél állandó pótlék szedetik 1872. január elsejéig, mely időpontból kezdve e pótlék is megszünik. És pedig:

A) 100 kilogramm után 1 real de vellon (= 10 kr. o. é.) pótlék szedendő következő árúk után: öntött vas, mindennemü gépek, üveg és cserép árúk, indigo, van kátrány, szurok, olaj és márvány után;

B) 100 kilogramm után 5 real de vellonnyi pótlék alá esnek: mindenféle szövetek, vas (kivéve az öntött vasat), pálinka mindenféle fonál, papir, timsó, kéj, salitromsavas és kénsavas szikső, kénsav, halvanysav, halvanymész, hamuzsir sók szénsavas szikső, salitrom, gummi, sajt, ón, vörös- és sárgaréz, rudakban és lemezekben, mannillakender, kender, len és mindenféle butor.

C) 100 kilogramm után 10 real de velonnyi pótlék következő árúk után fizetendő: czukor, száraz tőkehal, kakao, nyers pamut, kávé, bőrök, fehér viasz, fahéj után.

A spanyol kikötőkbe vitt eladó hajók következő vámdíjak alá esnek: fából épített hajók 100 tonna hordképességig egy-egy köb méterszerinti tonna után 130 realt, 101—300 tonnáig egy-egy tonna után 100 reált, 301 tonnától fölfelé egy-egy tonna után 58 realt.

KSH Könyvtár

Svájcz.

Svájczczal az osztrák-magyar birodalom 1868. julius 14. kereskedelmi szerződést kötött, melynek értelmében a svájczi szövetség az osztrák magyar monarchiát mindazon kedvezményekben részesíti, melyeket Francziaország a vele 1864. junius 30-kán kötött kereskedelmi szerződés erejénél fogva Svájcz irányában élvez, az osztrák magyar monarchia viszont a svájczi szövetségre kiterjeszti mindazon kedvezményeket, melyekben a fenálló szerződések szerint Francziaország, Belgium, Németalföld, a német vámegylet, Olaszország és Angolország részesülnek. Ezen szerződés következtében a Magyarországot különösen érdeklő áruczikkek vámja következő:

A bevitelnél egy-egy darab juh, kecske, borju, 80 fonton aluli süldő és malacz után a vám 10 rappen = 4 kr; csikó, szarvasmarha és 80 fonton felüli sertés darabjától 15 rappen = 6 kr. egy lótól 3 franc = 1·20 forint;

egy-egy vonóállatnyi terhet (15 mázsát) véve egységül, donga és palakő vámja 60 rappen = 24 kr; baromfi és élő növény vámja 3 frc = 1·20 ft;

az ezentul következő beviteli czikkeknél a vámmázsa szolgál egységül, s a gabona, magnemüek, és só vámmázsájától a vám 15 rap. = 6 kr; a maláta, fagygyú, disznózsir, gyapju, nyers bőr, nyers- és kovácsolt vas, és legtöbb vegyanyag vámja 30 r. = 12 kr;

a sör hordókban, közönséges szappan, szárított gyümölcs, gubacs, festőfa, vasöntvény, ón 75 r. = 30 kr;

élesztő, méz, borítékpapir, kikészített vasöntvény és finomabb kovácsolt vas 1·50 frc = 60 kr;

komló, kész bőr vámja 2 frc = 80 kr;

nyers dohány, eczet hordókban, sózott hús és szalonna, bor, sör, eczet palaczkokban, tésztanemüek, czukor, sütemény, gyúárúk vámja 3·50 frc = 1·40 ft;

vágott dohány, palatáblák keretben vagy a nélkül, szesz hordóban, s a legtöbb iparczikk vámja 8 frc = 3·20 ft;

szesz palaczkokban, szivar, finomabb iparczikkek vámja 15 frc = 6 ft.

Meg kell mindazáltal jegyeznünk, hogy a bor-, szesz- és sörnél Svájczban az említett mérsékelt beviteli vámhoz az egyes kantonok által kivetett fogyasztási illetékek járnak. Ezen fogyasztási illetékek következők:

Bernben egy akó után 80 cent.;
Luczernben egy pint után 16 cent.;
„ palaczkokban, a palaczk után 30 cent.;
Uriban egy pint után 8½ cent.;
Svitzban egy pint után 9 cent.;
„ egy palaczk után 30 cent.;
Ob.-Waldenben: öt pint után 28 cent.;
Nied.-Waldenben: egy pint után 5 cent.;
Glarusban egy saum[1]) után 4 frc 40 cent.;
„ egy palaczk után 20 cent.;

[1]) Egy Saum = 10 Ohm = 150 liter = 3 bécsi akó.

Zugban: egy pint után 15 cent;
Freiburgban: egy pint után 12 cent.;
finom boroknál 35 cent.;
Soloturnban: egy pint után 10 cent.;
minden palaczk után 15 cent.;
Basel városában egy saum után 1 franc;
ha pintje egy franknál többet ér, az érték után 10%;
Basel vidékén egy saum után 1 franc 50 cent.;
a palaczk után 15 cent.;
Graubündtenben: a közönséges bor mázsája után 1 fr. 20 cent.;
finom borok után 4 fr. 80 cent.;
palaczkokban 7 fr. 40 cent.;
Tessinben: egy mázsa után 1 fr. 30 cent.;
Waadtban: egyszerü hordóban mázsánkint 1 fr. 50 cent.;
„ dupla hordóban 3 frc.
„ palaczkokban 6 frc;
Aargauban: egy pint után 6 cent.;
Wallisban: hordóban egy mázsa után 2 fr. 20 cent.;
„ palaczkokban „ „ 10 franc;
Genfben: egy saum után 4 fr. 90 cent.;
finom boroknál hordóban, egy saum után 12 fr. 20 cent.;
„ „ közönséges palaczkokban 12 cent.;
„ „ fél palaczkokban 6 cent.;

Az átviteli vámok, melyek a franczia szerződésben még benfoglalvák, ezen szerződés által megszünnek. (Hivatalos jelentés az országgyüléshez 386. sz.)

Törökország.

A *gabnakivitel* Kis-Ázsiából april 3-ik óta meg van tiltva. (Niederl. Staatsk. 92. sz. — Pr. H. A. 19. sz.)

A *szarvas marha* kivitele Bosniából a Szarajevóban uralkodó hússzüke folytán egyelőre tilos. (Austria 39. Pr. H. A. 41. sz.)

A felső dunai kikötőkből Sulinában raktározott *gabnanemüek* után az eddig (octoberig) szedett 2%-nyi kiviteli vám megszünik. (Austria 44. Pr. H. A. 46.)

B) Európán kivüli államok.

Éjsz. Amerika Egyesült államai.

Külföldi nyers gyapot, 1868. november 1-től kezdve vámmentes. 1868. febr. 5. törvény, Austria 7. sz. Pr. H. A. 11. sz.)

KSH Könyvtár

Chile.

Selyemtenyésztéshez, valamint a selyem feldolgozásához szükséges eszközök vámmentesek. (1868. január 19. kelt rendelet szerint Pr. H. A. 9. sz.)

Len- és kender feldolgozásához szükséges gépek vámmentesek. (1868. jan. 27. kelt rendel. Pr. H. A. 9. sz.)

Papir-vonalzó gépek vámmentesek. (1868. febr. 8. kelt rendelet Pr. H. A. 10. sz.)

Hajtógépek vámmentesek. (1868. márcz. 13. rend. Pr. H. A. 13. sz.)

A Chile és az argentini köztársaság közt kötött és 1856. april 30-kán közhirré tett kereskedelmi szerződés 1868. april 30-kán megszünt, s május elsejétől fogva e két ország vámsorompók által elválasztatik, sőt az argentini köztársaságba Chilén át szállítandó árúk Chilében mint beviteli árúk megvámoztatnak. (Pr. H. A. 30. sz.)

Holzsir, melyet chiléi halászok állítanak elő, s mely idegen kikötőkben más nemzetiségü hajókra rakatik át, vámmentes (1868. jun. 25. Pr. H. A. 38. sz.)

Rézélegből (Kupferoxyd) készült *dohányszinü* cigarette-papirnak, mint egészségtelennek bevitele tilos. (1868. jul. 16.) Pr. H. A. 42. sz.

Costarica.

Az 1868. jul. 2-ki törvény uj *vámhatározmányokat* tartalmaz, jelesen: 1) A kávéra vetett kiviteli vámok megszünnek; 2) a külföldről hozott alkoholtartalmu folyadékok a bevitelnél fontonkint egy centtal magasabb vám alá esnek; 3) gabna és liszt utivámok alá esik. (Pr. H. A. 37.)

Külföldi szesz és az azokból készült keverékek fontonkint 18 cent. vám alá esnek ha hordókban, és 25 cent. vám alá, ha más edényekben hozatnak. 30 foknál nagyobb szesztartalmu alkohol után fontonkint 40 cent. szedetik. (1868. aug. 1. rend. Pr. H. A. 40. sz.)

Guatemala.

Kukoricza, rizs, fekete és másféle bab, burgonya, csicseri borsó, lencse és szalonna vámmentesen vihetők be 1869. decz. 31-ig (1868. sept. 23. elnöki rend. — Times 26,285 sz. — Pr. H. A. 49. sz.)

Honduras.

A köztársasági kormány az amapalai kikötő részére 1868-ik évi februárhó 21-én a következő vám szabályzatot adta ki:

1-sö czikk. Amapala város kikötője 20 évi időtartamra szabad kikötőnek nyilvánittatik, mely időtartam meg is hosszabbítható. A hajók csak az elbocsátási illetéket, s ha 10 tonnánál nagyobb tartalmuak, 2 piaszter (10 frank) horgonypénzt fizetendnek. Ez illetékekből bejövő összeg egy világító torony felállítására vagy egyéb helyi érdekü kiadásokra fog fordíttatni.

2-dik czikk. A behozott árúk a vámigazgató tudtával és a facturák előmutatása után, a kormány által e czélra építendő raktárokban fognak elhelyeztetni. Ezen föltételek alatt kezességet vállal az állam a letéteményezett árúkért.

3-dik czikk. A köztársaságban leendő fogyasztásra szánt árúczikkek után az esedékes beviteli vámok fizetendők.

4-ik czikk. Azon kereskedők, kik árúikat a kikötőből a köztársasági területre vinni szándékoznak, kötelesek azokat, ha még letéve nem voltak, szintén az állami raktárokba szállíttatni, hogy ily módon a vámszabályoknak elég tétessék. A megtörtént vámolás után az árúkat a hivatalnokok jelenlétében azonnal lehet hajóra szállítani.

5-ik czikk. A belföldre szánt árúk engedélyi jegygyel látandók el, mely a rendeltetés helyén állomásozó intendánsnak vagy ennek jelen nem léte esetében a vámszedőnek szolgáltatandó által. Ha az árúk mennyisége az engedélyi jegytartalmával meg nem egyezne, a többlet elkoboztatik.

6-ik czikk. Oly árúknak isméti kivitelénél, melyek idegen kikötőkbe vannak szánva, kiviteli vám nem szedetik. Az illető beadvány a 4-dik számu bélyegpapirosra irandó.

7-ik czikk. Indigo, kávé, pamut és czukor, ha Amapalán át vitetnek ki, kiviteli vámot nem fizetnek. Az első két czikkért azonkivül még 4%-nyi kiviteli jutalom adatik, mely az idegen árúkérti beviteli vámoknál beszámíttatik. Az indigo fontja az eljárásnál 75 centavos (3 frank 75 cent.), a kávé 10 centavos (50 centes.) értékben számíttatik. Ezen kedvezmény 4 évre terjed és az Omva-i és Trujillo-i kikötőkre is kiterjed.

8-ik czikk. A kormány a kikötő javítása érdekében történendő további intézkedések megtételét magának fenntartja. Monit. univ. 277. Pr. Hand. Archiv. 44. sz.)

Arany és ezüst rudaktól, a kivitelnél 3%-nyi értékvám fizetendő, az érték kiszámításánál az ezüstnek markája 8 dollár-, a finom arany unziája 15 dollár-, a nem tisztított arany uncziája 10 dollár-nak veendő (1868. sept. 9. rend. Times. 26,312. — Pr. H. A. 1869. 7. sz.)

Peru.

Liszt és buzától, 1868. september 1-jétől kezdve azon vámok szedendők, melyeket az 1865. decz. 10-iki rendelet határoz. (1868. jun. 27. rend. Pr. H. A. 34.)

Alpaca- és Vigogne, (Vicuma) állatok, valamint a tőlök eredő fajok kivitele tilos (1868. oct. Pr. H. A. 50.)

Aranyrudak és vert arany, valamint *ezüstrudak és vert ezüst* a kivitelnél az érték után 3%-nyi vám alá esnek. (1868. sept. 18. Pr. H. A. 1869. 3. sz.)

A salétrom minden quintalja után, 1869. január elsejétől kezdve, 4 centav de sol[1]) kiviteli vám szedetik (1868. nov rend. — Pr. H. A. 5 1869.)

Salvador.

Lakatok, szekrényekre, ládákra stbre valók, tuczatonkint 6 dollárnyi vám alá esnek, (mérséklés 1868. oct. 12. — Times 26,312. Pr. H. A. 6. 1869.)

---

[1]) Egy centav de sol = 1 ujkr.

KSH Könyvtár

Tunis.

1868. junius 2-kától a kiviteli vámtariffában következő változások lépnek életbe :

Mandola héjban fizet	a quintal után[1])	5	piastert.[2])
„ héjnélkül	„ „	15	„
Horras datolya	„ „	6	„
Zöld „	„ „	2	„
Diófahéj	„ „	50	„
Szivacs mosva	„ „	60	„
„ nem mosva	„ „	15	„
Gyapot- és gyapjufonál	érték „	10%	
Kátrány	quintal „	5	„
Gyapju feldolgozva	a quintal után	30	piastert.
Terítők, fonva, kosarak	érték „	10%	
Pistacziák	quintal „	30	„
Szőllő és füge aszalva	„ „	2	„
Gyapot és selyemkelmék	érték „	10%	

(1868. april 5-iki rendelet. Mon. univ. 130. Pr. H. A. 21.).

XIV. Hajózás.

A különböző nemzetek közti forgalomnak és kereskedelemnek egyik fő eszköze, a sok vasut daczára is, a hajózás fog maradni. A tengeri hajózás azonban nemcsak mint jól jövedelmező üzletág, de azon tulajdonánál fogva is, hogy az anyaország számára folytonosan ujabb kereskedelmi piaczokat szerez s a beviteli és kiviteli kereskedést előmozdítja, egyike a legfontosabb tényezőknek a népek nemsetgazdasági életében.

Ezen igazság már régen el volt ismerve, de a régibb idők elfogultsága azon tévútra vezette a legtöbb államot, hogy saját tengerészete emelése és védelme kedvéért az idegen nemzetek hajóit súlyos illetékekkel, nehezítő rendszabályokkal terhelte, sőt némely kikötőjét idegenek előtt egészen elzárta s különösen a parti hajózást csak saját nemzeti hajóinak tartotta fenn.

Azonban itt is, valamint a vámügy és kereskedelem terén, a jobb belátás győzött, és ma már a legtöbb állam erős léptekkel siet a hajózás terén is a szabad kereskedelem és forgalom elveit, ellenkező törvényeinek és szabályainak megszüntetése által, életbe léptetni.

Ezen örvendetes változások létesítése tekintetében nagy érdemük van a hajózási szerződéseknek, melyek által a különféle nemzetek érdekegysége leginkább nyilvánul.

Az elmult 1868-ik évben, már Spanyolország és Oroszország is, melyek az európai államok közül a nemzetközi tengerészet követelményei iránt leginkább szükkeblüek voltak, fontos intézkedéseket tettek a tengerészeti törvényhozás szabadabb elvü reformálása irányában.

[1]) 1 quintal = 87 font 13 lat ½ nehezék bécsi suly.
[2]) 1 piaster = 32.4 kr.

A) Európai államok.

Belgium.

A hajók egészségi útleveleinek kiállítása tárgyában, egy 1868-ik évi augustus 25-én kelt királyi rendelet akképen intézkedik, hogy az egészségi útlevelek Belgiumban csak is az egészségügyi hivatalnokok által, külföldön pedig (itt azonban csak belga hajók részére) a belga consuli hivatalok által állítassanak ki.

Ezen hajóútlevél kiállításáért, mely Antwerpenben a Schelde-i egészségügyi bizottmány, Ostende-ben és Nieuwport-ban pedig az erre rendelt orvosok által kiállítandó, 5 francnyi illeték fizetendő.

(Moniteur belge 240. sz. Pr. Hand. Archiv 38. sz.)

Dánia.

Egy ujabb dán törvény az irlandi sziget partjain és az Island és tulajdonképeni dán szigotek, valamint a Farör szigetek kikötői közti parti hajózást az idegen hajóknak is megengedi. (Times 26,126 sz. Pr. H. A. 22. sz.)

Egy 1868-ik május 1-sején kiadott törvény, azon intézkedéseket és elővigyázati szabályokat határozza meg, melyek az ázsiai cholera járvány tengeri uton hajók által történhető becsempészése ellen foganatosítandók. Ezen törvény azonban a Farör szigetekre ki nem terjed. (Pr. H. A. 25. sz.)

Éjszaknémet szövetség.

Brema.

Az éjszaknémet szövetségi tanács felhivása folytán, a bremai senatus 1868-ik évi nov. 27-én és deczember 7-én két rendeletet adott ki, melyekben a kivándorlókat szállító vitorlás és gőzhajók tisztasága, orvosi szerekkel való ellátása, és veszélyes vagy az egészségre nézve ártalmas árúk szállítása körüli szabályok foglaltatnak, melyeknek szigoru megtartására az illető hajók köteleztetnek. A kellő ellenőrzés végett ezen hajók, mielőtt utra kelnének, hatóságilag is megvizsgálandók. (Pr. H. A. 1868. 51. sz. és 1869-ik évfolyam 1 sz.)

Franczia ország.

Egy 1868-ik márczius 18-kán kelt császári rendelet meghatározza, hogy az 1867-ik február 9-iki rendeletben megállapított, a Rajna-Marne és Marne-Aisne csatornákon folytatott belföldi hajózásra vetett illetékek csak az 1869-ik évi april 1-sejétől kezdve szedessenek. (Monit. univ. 81. sz. Pr. H. A. 19. sz.)

Az 1868-ik évi márczius 23-kán kelt császári rendelet folytán oly belföldi, valamint külföldi hajók, melyek gabonával, liszt, rizs, burgonya vagy hüvelyes veteménynyel terhelvék a franczia állam minden folyóin és csatornáin, az állam javára szedendő

KSH Könyvtár

s a belföldi hajózásra vetett minden illetékfizetéstől; 1868. márczius 28-kától ugyanaz évi september 30 ik napjáig, felmentetnek. (Monit. univ. 34. sz. Pr. H. A. 15. sz.)

Az ezen rendeletben meghatározott határidő 1868-ik juliushó 28-kán kelt császári rendeletnél fogva ugyanazon évi deczember 31-ig meghosszabbíttatott. (Moniteur univ. 213. Pr. H. A. 33. sz.

Az 1868. évi juniushó 6-án kelt két császári rendelet közől az első a bordeauxi kikötőben 1869-ki január 1-sejétől, a franczia és idegen, nagy útról vagy külföldről érkező hajóktól, tonnánkint 20 centimenyi lajstromozási illeték beszedését rendeli. Ezen illeték alól csak az állami tengerészet hajói vannak felmentve.

A második rendelet szerint Dünkirchen (Dunkerque) város kikötőjében 1868-ik évi julius 1-sejétől a franczia és idegen hajóktól tonnánkint 10 centimenyi illeték szedendő. Ezen illeték fizetése alól csak a hajókalauz és halászati járművek, a vontató gőzösök és az állami tengerészet hajói ki vannak véve.

Megjegyzendő, hogy ezen illetékszedés csak átmeneti természetü, s a befolyó jövedelem az illető városi községek kikötői építkezések czéljából felvett kölcsönök kamatfizetésére fordíttatik. (Monit. univ. 176. sz. Pr. H. A. 29. sz.)

Egy 1868-iki juliushó 10-kén kelt császári rendelet, mely egyszersmind a jun 10-kén kelt császári rendeletet megszünteti, a dünkircheni kikötőbe hosszabb utról érkező és rakománynyal terhelt franczia vagy idegen hajókra tonnánkint 12 centimenyi illeték fizetését állapítja meg az 1869-ik évi január 1-ső napjától kezdve.

Ezen tonnapénz fizetésétől csak az állam tengerészete van felmentve.

(L. Moniteur univ. 181. sz. Pr. H. A. 30. sz.)

Az 1868-iki octoberhó 17-én Mannheimban aláirt Rajna-hajózási egyezményhez Francziaország képviselője is hozzájárult. (Lsd Poroszország.)

Algir.

Miután a franczia Code de Commerce 274. czikke azt határozza, hogy :

„Ha kiszállítási és megrakodási határidők a felek által külön meg nem állapíttattak, ez esetben a helyi szokások vétessenek tekintetbe," az algiri kikötőben pedig ily szokások még eddig meghatározva nem voltak, — az algiri kormányzó a császár nevében ezeket „Usages maritimes de la Place d'Alger" czimü rendeletében megállapította és külön füzetkébe is foglaltatta.

Ezen szabályok szerint, a hajóról a ki- és berakodás az illető kapitány költségén eszközlendő, kivévén, ha erre nézve más egyezmény létezik. A kirakodásnál az árúk az átvevőnek a kikötő-parton adandók át, valamint a berakodásnál az átadás az elküldő részéről ugyanott történik.

Az *egy munkanapon* ki- vagy berakandó áruk mennyisége következőkép határoztatott :

Gabnanemüeknél :

60 tonnánál kisebb hajókból	150	egy hectoliternyi	zsák
60—100 tonnás hajókból	200	„ „	„
101—300 „ „	400	„ „	„
300 tonnánál nagyobb hajókból	600	„ „	„

Fánál:

Nyersfa vagy tölgyfából: 30 köb méter.
Másból . . . . . 40 „ „

Bor- és szeszféleknél :

Hordókban . . . . 200 hectoliter.

Más áruczikkeknél :

25 egy ezer kilogrammnyi vagy 1 méter 44 centiméter köbtartalmu szállítmányi darab.

(Pr. Handels Archiv 40. sz.)

Más franczia gyarmatok.

Uj kikötőszabályzat Saigon-ban (Cochinchina.)

1868 ik évi márcz. 23-kán egy uj kalauzi és kikötői szabályzat adatott ki, melyből a következőket közöljük :

1) Mindennemü fegyver és lőszer, salétrom és kén, katonai, tábori, és felszerelési eszközök és hámok bevitele 300—3000 frcig terjedő büntetés terhe alatt tilos. (Art. 1.)

2) A horgonyzási illetékre nézve : Saigon-ban horgonyzó minden hajó kötelcs elindulása előtt horgonypénzt fizetni és pedig a megrakottan érkezett és indult hajó minden tonna után 2 frcot.

A súlyteherrel (ballast) érkezett és megrakottan induló hajó után tonnánkint 1 fr. fizetendő; a megrakottan érkezett és súlyteherrel induló hajótól tonnánkint szintén 2 franc jár.

A súlyteherben érkezett és ugyanigy távozó hajóktól tonnánkint 1 franc jár. Súlyteherrel levőnek oly hajó tekintetik, melynek rakománya súlyra nézve tonnatartalmának $^1/_{20}$-ad részét teszi, és érték szerint tonnánkint 5 francon alul van.

3) Ezen illeték fizetése a kereskedést minden más be- és kiviteli vám alól felmenti. Csak opium után szedetik az érték 10%-ja. Megkisérlett vagy elkövetett opium csempészés 300—3000 frc.-ig terjedő büntetést von maga után.

(Courrier de Saigon 1868. april 5-ki sz. Pr. H. A. 12. és 24. sz.)

Görögország.

A görögországi kikötőkbe érkező hajóktól tonnankint 10 lepta illeték fog szedetni. (Times 26,222. Pr. Hand. Archiv. 39. sz.)

Nagybritannia.

Az osztrák-magyar monarchia és Nagybritannia közt 1868 ik évi april hó 30-dikán hajózási szerződés köttetett, melynek hatálya egész az 1877-dik év deczember végeig terj d. A szerződés első pontjában megállapíttatik, hogy mindkét nemzetbeliek hajói és azok rakmányai a másik szerződő fél területén a belföldiekkel egyenlő bánásban részesülendnek; ez alól csak a saját nemzeti halászat levén kivéve.

Ezenfelül megállapíttatott, hogy e tekintetben a szerződő felek egyike által valamely más hatalmasságnak nyujtott kedvezmény feltétlenül kiterjed a másik szerződő félre is.

A második pont meghatározza, miszerint az elöbbi megállapodások a brit gyarmatokra és külföldi birtokokra nézve is állanak, azon megjegyzéssel, hogy a part

KSH Könyvtár

hajózás csak azon gyarmatokban van megengedve, melyekre nézve az idevágó parlamenti acták szerint a parti hajózás idegen hajóknak meg van engedve vagy jövőben meg fog engedtetni.

A parti hajózás idegen hajóknak a következő gyarmatokban és külbirtokokban már meg van engedve: Brit-Indiában, Ceylon- szigetén, a Jó remény fokán, Victoriában és Sta-Luciában.

A harmadik és negyedik pontban megállapíttatnak a hajótöréseknél vagy egyéb baj esetében követendő kölcsönös eljárás, valamint azon határozatok, hogy az illető consulok a hajóról megszökött személyek kézrekerítése körül a községi hatóságok segítségét nyerendik.

Miután több vámhivatalnál kétely támadt az iránt, vajjon az 1867. Merchant Shipping Act, Sect. 9., 4-dik §-sában tartalmazott szabványok értelmében a tengeri hajók tonnatartalmának lajstromozásánál a legénység számára fenntartott ür (Raum) levonandó e vagy sem, ezen kétségek eloszlatása végett a kereskedelmi hivatal részéről 1868-ik február 14-én rendelet bocsáttatott ki, mely szerint a legénység számára fenntartott ür és pedig legkisebb térre való szorítás nélkül levonandó.

(General Ordres 1868-ik február. Pr. H. A. 24. sz.)

A dánországi hajóknál az 1867-ik october 1-sejétől alkalmazott köblözési (tonna kiszámítási) eljárás a Nagybritanniában fennállóval majdnem egyező levén, egy 1868-ik évi február 29-ki angol királyi rendelet folytán, az oly dán hajók, melyeknek köblözési bizonylataik az előbb említett nap után állíttattak ki tonnatartalmukat illetőleg, minden további vizsgálat nélkül, úgy mint az angol hajók fogadtassanak el.

(Gener. Ordres 1818. márcz. 4 lp. Pr. H. A. 23. sz.)

Az angol kormány 1868-ik évi juliushó 30-án egy rendeletet adott ki, melyben az 1863-ik január 9-kén, a tengeri hajók összeütközése tárgyában kiadott szabályzat 11- és 13-dik czikkei bővebben magyaráztatnak. Ezen említett szabályzat a legtöbb tekintélyesebb tengerészeti nemzetek részéről szintén el lett fogadva s így ezen rendelet azon határozata, hogy oly esetekben, midőn angol és az említett szabályzatot elfogadott nemzetiségü hajók közt összeütközés történik, ez utóbbi is mint angol hajó tekintessék, általánosabb horderejü.

(Pr. Hand. Archiv. 42. sz.)

Az éjszakamerikai Egyesült államok hajóinak tonnatartalmának kitudása tárgyában, az angol kormány 1868-ik évi juliushó 30-ki „Order in council-ja“ folytán azt határozta, hogy az éjszakamerikai Egyesült államok hajóinál, melyek tonnatartalma 1865-ik január 1-seje óta lett lajstromozva, uj köblözése nem szükséges, és tonnatartalmuk egyszerüen a legénységi és gőzgépek részére szükséges helyiségek a lajstromzati tonna-összegből teendő levonása által leend megállapítva.

Ezen rendelet abban találja okadatolását, hogy 1865-ki január 1-seje óta a tonnatartalom az Egyesült államokban az angollal hasonló oljárás által tudatik ki.

(General Ordres aug. 15-kéről. Pr. Hand. Archiv 42. sz.)

Németalföld.

Az 1867-iki deczemberhó 29-én kelt királyi rendelet az 1865-ki decz. 30-ki hajókalauz (Lootsen) szolgálati szabályzatot megszünteti, egy ujabb szabályzatot állapítván meg, mely 1868-ik évi január 3-kával lépett érvénybe.

Ezen ujabb szabályzat a Rajnán rendezi a hajókalauzolást, és pedig a Lek, Waal, az uj Maas folyókon, a Lek melletti Krimpentől Rotterdamig, a Merwede, Noord és uj Merwede folyókon, a Maas folyón Limburgban fekvő Venlo-tól a Maashees mellett levő éjszak brabanti határig, Loevensteinig, a gelderni és holland Ijssel-en, a Lingo folyón Asperen-től az arkeli töltésig, a külső Aa vagy a Schanskerdipe és a Diezo folyókon. A szabályzat első 13 czikkelyeiben ezen folyamok kalauzi kerületekre osztatnak be s egyszersmind minden kerület részére kijelöltetnek azon állomások, hol a kalauzmestereknek és segédeiknek tartózkodniok kell. Ezen hajókalauzmesterek és segédkalauzok a belügyminister által neveztetnek ki, ki hollandi születésü, ügyes és megbizható hajós emberek közől választ. A hajókalauzi szolgálat felett a felügyelést a Waterstaat egyik hivatalnoka viszi.

A hajókalauzok kötelessége a hajósoknak és hajóvezetőknek a hajózható vizfolyam kijelölésében lehetőleg segédkezet nyujtani; ha azonban az illető hajóvezető vagy hajós kivánja, a kalauz is vezetheti a jármüvet kerületének határáig s ezért saját rendelkezésére egy forintot kap. A hajó-kalauz mesterek kerületökben a folyam jog és a folyam rendőrségi szabályok megtartására ügyelni kötelesek.

(Niederl. Staats-Courant 13. sz. Pr. Handels Archiv 14. sz.)

Egy 1868-ik évi januárhó 6-án kelt királyi rendelet a Voorne-i csatornának 1853-ik évi február 28-ki csatorna és kikötőpénzi tariffát módosítja, melynél fogva a csatornából kijáró hajók a csatornapénz lefizetése alkalmával bélyegtelen másodnyugtát kapnak, melyet a Hellevoetsluisi zsilipnél a zsilipmesternek kötelesek átszolgáltatni. Továbbá, hogy minden a csatornában levő hajók kivontatására szánt gőzhajó, mely 24 óránál tovább időz a csatornában, köteles minden 24 órai tartózkodásért 1 forintot fizetni.

(Niederland. Staats-Courant 13. sz. Pr. Handels Archiv 14. sz.)

Egy 1868-ik május 11-kén kelt királyi rendeletnél fogva, ezentul a halászati felügyelők (Brakenmeister) utasíttatnak, hogy az 1860-ik évi márczius 4-ki rendeletben foglalt jelzések helyett, a következőket használják a heringtonnák jelzésénél:

Volle első minőség	VOL 1. a.
„ második minőség	VOL 2. a.
„ harmadik „	VOL 3. a.
Matjes első „	MAATJES 1. a.
„ második „	MAATJES 2. a.
„ harmadik „	MAATJES 3. a.
Ijlen első „	IHLE 1. a.
„ második „	IHLE 2. a.
„ harmadik „	IHLE 3. a.

Az 1860-ik márczius 4-iki rendeletnek egyéb a jelzésre vonatkozó szabályai érvényben maradnak.

A zúzott, ikrabeteg és megroncsolt heringek harmadik minőségüeknek jelzendők; a többiek a halászati felügyelő belátása szerint első vagy második minőségüeknek nyilvánítandók.

(Nied. Staatscour. 122. sz. Pr. Hand. Archiv 24. sz.)

Az 1868-iki oktober 17-iki rajnahajózási egyezmény kötésében képviselője által a németalföldi kormány szintén részt vett. (Lásd Poroszország.)

KSH Könyvtár

Olaszország.

Ancona város szabad kikötői szabadalmának megszünése egy 1868-iki deczemberhó 30-án kelt királyi rende'et folytán 1869-ik évi augustusig elhalasztatott[1]).

(Olasz. törvénygyüjtem. 4765. sz. Pr. H. Arch. 1869. évf. 5. sz. Austria 2. sz.)

Oroszország.

A kereskedelmi hajók köblözése tárgyában 1863-ik évi márczius 24-én kiadott cs. szári törvény, melynek 1868. évig volt hatálya, átvizsgáltatván és a tengerészeti b zottmány által módosíttatván, egy 1868-ik évi april 26-kán kelt császári rendeletnél fogva ujból 5 évi időtartamra hatályba lépett.

(Journal de St.-Pétersbourg 158. sz. Pr. Hand. Archiv 35. sz.)

A pénzügyminister tudomására jutván, hogy idegen hajók kapitányaitól a kronstadti és szt.-pétervári kikötőkbe érkezés alkalmával igen magas illetékek szedettek, a vámosztály 1868-ik évi májushó $^{1}/_{13}$-kán a következő rendeletet adta ki:

I. Oly idegen hajók, melyek szerződésileg az orosz hajókkal egyenlő bánásmódban részesülnek, a kronstadti és szt.-pétervári kikötőkben minden „Last“ nyi tonnatartalom után mind a bejáratnál, mind a kijáratnál 5—5 kopeknyi illetéket tartoznak fizetni. Ezen illeték fizetésére oly gőzhajók is kötelezte tnek, melyek Szt.-Pétervár és valamely külföldi kikötő közt rendes járatokat végeznek, azonban ezektől az említett illeték a hajózási időtartam alatt csak egyszer fizetendő.

II. A hajók tartózkodásában bekövetkezhető késleltetésnek elkerülése végett a szt.-pétervári vámhivatal utasíttatik, hogy a mennyiben az egyenesen Szt.-Pétervárba érkezett hajó rakományát rendesen átvette és a korona részéről a hajós ellen igények nem támasztattak, továbbá a tonnapénz és egyéb illetékek megfizettettek, a kikötő elhagyására a szükséges engedély meg ne tagadtassék, minek bizonyságaul a hajós által bemutatandó legénységi lajstrom, hivatalos bevezetése után, pecséttel el átandó. Ha azonban valamely beviteli rakomány kirakó sajkákban (Lichterschiff) szállíttatik Szt.-Pétervárra, az ottani vámhivatal köteles az utolsó csomag átvétele után a kronstadti vámhatóságot legfeljebb 24 óra mulva posta utján arról értesíteni, miszerint a kérdéses hajó elindulása ellen akadály fönn nem forog. A hajós kivánatára ezen tudósítás távirati uton is történhetik, mely esetben a hajós viseli a távirat költségeit.

III. Azon esetben, ha áruk kirakó sajkákban vitetnek Szt.-Pétervárra az illető hajós a II. alatti tudósítást bevárhatja, vagy ha a vámhivatal előtt ismeretes kereskedő czéget vagy magánost, mint kezest tud bemutatni, ki a korona lehető igényeiért jótállást vállal, a legénységi lajstrom betöltése után a távozhatási engedélyt azonnal megkaphatja.

(Pr. Hand. Archiv 22. sz.)

A kronstadti és szt.-pétervári kikötőkbe érkező tengeri hajók vámeljárásának könnyebbítése végett a szt.-pértervári vámosztály 1868-ik május $^{2}/_{14}$-ike alatt rendeletet adott ki, mely szerint:

1) a nevezett kikötőkbe érkező hajók kapitányai, az eddig divatos hajó-bevallások (Conaissement,) bemutatásának kötelezettsége és ennek következményei alól felmentetnek.

[1]) Azóta ezen szabadkikötői szabadalom ismét meghosszabbíttatott.

2) Megengedtetik, hogy az eddigi bevallások helyett, bármily idegen nyelven szerkesztett hajó-rakományi nyilatkozat (Manifest) adassék át az érkezésnél, mely nyilatkozat a hajó rakományának kimutatására szolgál.

3) Azon kivételes esetekben, midőn ily nyilatkozat a hajón nem találtatnék, a bevállásokra nézve fennálló szabályok alkalmazandók.

E rendelethez még az eljárást szabályozó részletes utasítások vannak csatolva, melyek ismét három részre felosztvák, úgymint:

1) Azon göz- és vitorlás-hajók részére, melyek a kronstadti kikötőben rakodnak ki és rakmányukat kirakó sajkában szállítják Szt.-Pétervárra.

2) Azon gőz- és vitorláshajók részére, melyek Kronstadtban rakományuk egy részét kirakják és a maradékkal Szt.-Pétervárra mennek.

3) Azon gőz- és vitorláshajók részére, melyek a nélkül, hogy Kronstadtban rakományuk egy részét kiraknának vagy más hajóra átszállítanák, egyenesen Szt.-Pétervárra érkeznek. (Pr. Hand. Arch. 24. sz.)

Ezen rendelet később az orosz császári pénzügyministerium részéről oda módosíttatott, miszerint a Szt.-Pétervárra menő vitorlás és gőzhajók *ezentul is* kötelesek Kronstadtban rakományuk bevallási lajstromát beadni. (Pr. Hand. Archiv. 28. sz.)

A császári vámügyi departement 1868-ik évi september 18-án körlevelet bocsátott ki, melyben elrendeli, hogy miután Hamburg, Brema és Lübeck szabad Hansa városok az éjszaknémet szövetségbe léptek s ennek folytán consulatusaikat, azon helyeken, hol éjszaknémet szövetségi consulok léteznek, megszüntették, mely Hansa városi consulok eddig arra is voltak hivatva, hogy ott, hol sem orosz, sem svéd consul nem volt, a balti tenger kikötőibe jövőknek szükséges egészségi hajó bizonyítványokat kiállítsák, a császári kormány a németalföldi királyi kormánynyal megegyezett, hogy ezen bizonyítványok kiállítását a fentemlített esetekben, 24 Shilling Hamb. Bko díjért, ez utóbbi hatalom consulai fogják teljesíteni. (Pr. Handels Archiv 48. sz.)

Poroszország.

A danzigi és *neufahrwasser-i kikötőkben* fizetendő kikötőilleték egy 1868-ik évi februar 10-ki kir. rendelet folytán, vonatkozással az 1838-ik october 18-iki tariffára és az 1863-ik évi junius 25-ki kir. rendeletre, az 1868-ik évi márczius 1-jétől kezdve minden hajó és járműtől, mely a tenger irányában be- és kifelé közlekedik, következőképen állapíttatik meg: 1. a) megrakott hajóknál a be- és kijáratnál 4 ezüst garas; b) súlyteherrel rakott vagy üres hajóknál a ki- és bejáratnál 2 ezüst garas fizetendő minden last-nyi [1]) hordképesség után. 2. Az 1. alatt említett tariffa II. sz. toldalékának I. és II alatti szabályzata szerint fizetendő hidfelvonási- és folyamilleték 1868-ik évi márcz. 1-sejétől felére leszállíttatik. Ugyanezen időponttól kezdve a személyszállító és vontató gőzösök a Visztula és Neufahrwasser közt vagy a Visztula egyéb helyeiről való közlekedésnél a folyamilletéket a megrakott hajók számára létező szabályzat szerint fizetendik, vagy e helyett a hajós tetszése szerint, egy Last-nyi hordképesség után évenkint 2 tallér 15 ezüst garassal fognak terhel'etni. (Preuss. Staats Anzeig. 44. sz Pr. Handels Archiv 9. sz.)

[1]) Egy Last = 40 mázsa bécsi súly.

KSH Könyvtár

Az 1868-ik évi február 10-kén kelt királyi rendelet, *a keleti tenger kikötőiben a kikötőilletékeket a parti hajózás részére leszállítja*, még pedig I. Swinemünde, Kolbergermünde, Stolpmünde, Rügenwalde, Danzig és Neufahrwasser, továbbá Pillau és Memel kikötőkben a fenálló szabályzatok szerinti kikötőilleték alól mind a bejáratnál mind a kijáratnál felmentetnek:

a) mind azon hajók, melyek rakmány nélkül jönnek a kikötőbe a czélból, hogy rakományt keressenek s a kikötőt rakmány nélkül hagyják el;

b) mindazon hajók, melyek csak tudakozódás vagy rendelkezési parancs (Ordre) nyerése végett jönnek a kikötőbe, s ezt elhagyják a nélkül, hogy rakományt ki- vagy beszállítottak volna, vagy rakományukat egészen vagy részben eladták volna;

c) a 40 Last-nyi vagy kisebb hordképességgel biró hajók, melyek egy porosz kikötő felé utazva egy más kikötőbe csak a czélból jönnek, hogy valami mellékrakományt ki- vagy beszállítsanak, melynek azonban a hajó hordképességének tizedrészénél nem szabad nagyobbnak lennie.

Az utóbbi c) alatti intézkedés azonban a Swinemünde és Pillau kikötőkben fizetendő illetékekre nem alkalmazható.

II. Mindazon hajók és jármüvek után, melyeknek hordképessége 40 Lastot alul van, az I. alatt említett kikötőkben minden Last-nyi hordképességtől kikötőilleték fejében: ha a hajó meg van rakva, a bejáratnál és kijáratnál 2–2 ezüstgaras; ha csak súlyteherrel van megrakva vagy üres, a ki- és bejáratnál 1–1 ezüst garas fizetendő.

III. 40 Lastnyi hordképességen felül való hajók, melyek az I. alatt felsorolt kikötők közt közlekednek, a rendeltetési kikötőben az illeték fizetésétől fel vannak mentve, ha bejövetük idejéig nem porosz kikötőben rakományt sem be-, sem ki nem szállítottak.

IV. Oly hajók, melyeknek rakománya kizárólag födélcserép, födpala, tört cement, gránit-, gypsz-, mész-, építő- és járdakövek, mindennemü tégla, kréta, agyag vagy pipakészítésre alkalmas föld, tengeri fü, turfa, kőszén, coaks, nyers kén és só szállítmányokból áll, az I. alatt említett kikötőkben az illetéket a súlyterhes hajók szabályzata szerint fizetik.

V. és VI. Az ezzel ellenkező régibb rendeletek megszünnek s ezen rendelet 1868. márcz. 1-sejével lép hatályba. (Pr. Staats Anzeiger 44. Pr. H. A. 9. sz.)

A dánországi hajóknak egy 1868. évi márczius 9-iki királyi rendelet folytán megengedtetett, hogy azon évi april 1-sejétől a parti teherhajózást (cabotage) egyik porosz kikötőből a másikba szabadon üzhetik, mely intézkedés által az ezzel ellenkező 1855-ki február 5-ki törvény, valamint az 1822-ki junius 20-iki 1-sö számu rendelet szabály zatai érvényen kivül helyeztettek.

(Pr. Gesetz Samlg. 18. sz. Pr. Handels Archiv 13. sz.)

Miután a rajnai hajózási rendszabály, mely az 1831-ik évi márczius 31-ki egyezmény alapján meg lett állapítva, az idők folyama alatt tetemes változásokat szenvedvén, a mai szükségnek többé meg nem felel, ezen rendszabály az érdekelt kormányok, t. i. Poroszország, Baden, Bajorország, Francziaország, Haszia és Németalföld képviselői által Mannheimban átvizsgáltatott, s az uj rajnai hajózási szabályzat a hozzá tartozó zárjegyzőkönyvvel együtt 1868-iki october 17-én iratott alá.

Ezen nemzetközi egyezményben határoztatik, hogy a hajózás az egész Rajnán Basel-tól a nyilt tengerig minden nemzet hajóinak szabad legyen, s azok a rendőri

szabályok megtartása mellett árúkat és személyeket szállíthatnak. A Lek és Waal folyók a Rajnához tartozóknak nyilváníttatnak s a rajnai hajók szabadon mehetnek akár Németalföldön, akár Belgiumon át a nyilt tengerre és vissza. A rajnai hajózáshoz mindazon hajók tartoznak, melyek az egyezményt kötő rajnaparti hatalmasságok valamenyikének lobogóját használják és erre jogosítva vannak. Az emlitett vizi utakon a hajózásért semmiféle illetéket szedni nem szabad, és Rotterdam és Dordrecht felett még óvjel-díjak szedése sem engedtetik. A most fennálló rajnai szabad kikötők ezentúl is mint ilyenek fennmaradnak.

Az egyezmény többi czikkei a vám eljárásra, hajókalauzolásra, a hajózási vétségekre és azok büntetésére vonatkozó határozatokat tartalmazzák.

Megállapíttatott továbbá, hogy a rajnaparti kormányok rajna-hajózási törvényszékeket állítanak, melyeknek illetékessége:

1. A hajózási és folyamrendőri bünügyekre, és

2. a hajózási üzlet gyakorlása körül előforduló magánperek sommás utoni eldöntésére kiterjed. Ezen bíróságok itéletei más rajnaparti államokban is végrehajthatók és vagy a mannheimi központi bizottsághoz vagy az illető kormány által kijelölendő, a Rajna közelében fekvő város felsőbb törvényszékéhez fellebezhetők.

Az említett központi bizottság az egyezményt kötő hatalmasságok biztosaiból alakíttatik és minden év augusthavában Mannheim városában gyül össze.

Ezen egyezményi okirathoz még egy hajózási rendőri és talp(tutaj)vezetési szabályzat, s a gyulékony, etető s mérges anyagok szállítása körüli rendelet csatoltatott, melyek szintén valamennyi hatalmassági képviselő által el lettek fogadva, kivéve a németalföldi képviselőt, ki az utóbbi rendeletet csak az etető és mérges anyagokra nézve, a gyulékonyok kivételével, fogadta el. (Pr. H. A. 43. sz.) melléklete.

Spanyolország.

A malagai consul jelentése szerint az ottani kikötőben fizetendő tonnapénz, mely eddig tonnánkint 1 Rovn volt, 1 rovnban állapíttatott meg kilolitre-enkint, mi egy $51^{8}/_{10}\%$-nyi fölemeléssel egyenlő. (Pr. H. A. 32. sz.)

Spanyolországi gyarmatok.

A belügyminister 1868-ik évi november 30-iki rendelete folytán, valamennyi hajó, mely a spanyol Antilla szigetekből, a mexikói tengeröbölből, Costaricából, Venezuela és Hondurasból, Peru, Anglia és a keleti tenger kikötőiből, valamint Olaszországból és Algirból kedvező egészséget tanusító hajóutlevéllel és gyanus betegedési eset nélkül érkezik, s melyre nézve eddig vesztegzár vagy legalább felügyelet volt rendelve, szabad forgalomba bocsátandó. (Pr. H. A. 1869. évf. 3. sz.)

Németalföld madridi követségének 1868-iki évi február 24-ik jelentése szerint, a spanyol kormány azon rendeletet adta ki, hogy ezentul *a philippini szigeteken oly hajók, melyek rakományt sem fel nem vesznek, sem pedig le nem raknak,* a szigetek valamennyi kikötőiben a lobogóra való tekintet nélkül *a tonna-pénz fizetése alól fel leendnek mentve.* (Niderländ. Staats kour. 57. sz. Pr. H. A. 13. sz.)

Oly hajók, melyek nem kereskedelmi tevékenység czéljából érkeznek Cuba

sziget bármely kikötőjébe, egy 1868-ik juniushó 1-én kelt királyi rendeletnél fogva a tonnapénz fizetése alól fel vannak mentve. (Moniteur univ. 192. sz. Pr. H. A. 30. sz.)

1868-ik évi junius 4-én két királyi rendelet adatott ki, melyeknek elseje azon határozatot foglalja magában, hogy a Cuba, Portorico és a Philippini szigeteket látogató idegen hajók a hajózási és kikötői illetékekre nézve a spanyol hajókkal egyenlő bánásban részesítessenek, ha illető hazájokban a spanyol hajók ugyanezen engedményben részesülnek.

Ezen kölcsönösség az ottani hivatalos lapban lett közhirrétételtől fogva lép hatályba.

A másik rendelet azt határozza, hogy az 1868-ik évi márczius 30-kán Madridban, Spanyolország és a német vámegylet közt kötött kereskedelmi- és hajózási szerződés Cuba, Portorico s a Philippini szigetekre is kiterjesztetik, azon törvényekre és szabályokra való tekintettel azonban, melyek ezen tartományokban érvényesek. (Pr. H. A. 27. sz.)

B) Európán kivüli államok.

Brazilia.

Hivatalos tudosítás szerint a braziliai kormány *az idegen hajóknak a parti hajózás üzhetésére* egy 1866-ik márcz. 27-ki rendelet folytán adott *engedélyt 1868-iki decemberhó végéig meghosszabbította.* (Pr. H. A. 20. sz.)

Chile.

A köztársasági kormány egy 1868. évi juliushó 13-ki rendelete folytán a Magelhan tengeri uton fekvő Punta Arenas gyarmat a chilei köztársaság mellékkikötői minőségével ruháztatott fel. Egyszersmind elhatároztatott, hogy a valparaisoi fővámhivataltól függő vámkezelés a Magallanes gyarmat kerületi kormányának titkára által végeztessék. (Pr. H. A. 45. sz.)

Egyiptom.

Az egyiptomi főegészségügyi hatóságnak határozata folytán, az egészségi hajóutlevelek, lobogó és rendeltetési helyre való tekintet nélkül, ingyen fognak kiadatni. (Times 26,222. Pr. H. A. 39. sz.)

Éjszakamerikai Egyesült Államok.

Az Egyesült államok pénzügyi titkára 1868-ik april 23-kán a vámhivatalokkoz körözvényt intézett, melynél fogva az éjszak-német szövetség hajói, a Poroszországgal s a többi szövetségi államokkal történt megállapodások folytán, az Egyesült államok kikötőibe ugyanazon feltételek alatt bocsátandók be, mint a saját nemzetiségüek, legyen azok rakománya akár saját hazájok, akár más idegen ország terméke. Ezen kedvezmény feltétele azonban, hogy ezen hajók az éjszaknémet szövetség lobogóját használják s illetékes hazai hatóságuk által kiállított lajstromozási bizonyítványnyal,

mely a hajó nevét, építési szerkezetét, tonnatartalmát s tulajdonosa nevét tartalmazza, legyenek ellátva, mely által a lobogó használatára való jogosultságuk igazoltatik. (Pr. H. A. 25. sz.)

Hayti.

A pénz- és kereskedelemügyi minister Port au Prince-ben márczius 10-kén kelt körözvény utján tudatja, hogy ezentul a vámtörvény 46 czikke megtartása szigoruan fog követeltetni, mely igy hangzik :

„A hajó bevallási nyilatkozatában a csomók (láda, csomag, hordó) számát, minden darab jelzését, számát vagy egyéb megjelölését, valamint a tartalmat (az egész s fél végek, rőfmérték, suly vagy ürmérték, faáruknál a köbtartalom stb.) és minden egynemü áruk mennyiségét, valamint a számlák (factura) összegét, világosan ki kell tenni.“

Azonkivül a kapitány arra köteleztetik, miszerint a bevallási nyilatkozat másolatát levélpapirosra irva a consulatusnak adja át, hogy az még a hajó megérkezése előtt érkezzék Haytiba. (Pr. H. A. 20. sz.)

Honduras.

Az angol kereskedelmi hivatalhoz érkezett hivatalos tudósítás szerint Honduras köztársaság elnökének egy 1868-iki februárhó 24-kén kelt rendelete folytán Amapala város, a csendes Oczeán partján, szabad kikötőnek nyilváníttatott. (Times 26,144. Pr. H. A. 25. sz.)

Hivatalos jelentés szerint Honduras köztársaságnak kormánya, a Roaton szigeten fekvő Coxim Hall-i kikötőt „Puerto de Medina“ név alatt szabad kikötőnek nyilvánitotta.

Az ezen kikötőben horgonyzó hajók, a lobogóra való tekintet nélkül, csak a következő illetékeket fizetendik : hajók 100 tonná-nyi hordképességig 1 dollart, 101—200 tonná-nyi hordkepességü hajók 2 dollart, a nagyobbak 3 dollart. Beviteli vámok az áruktól nem szedetnek és a Roaton szigeten elhasznált áruczikkek után csak igen mérsékelt fogyasztási illeték fog szedetni, mely a helyhatósági költségek fedezésére szolgáland. (Times 26,183. Pr. H. A. 32. sz.)

Japan.

A Mikado kormánya, a külföldi képviselőkkel történt megállapodás folytán, elhatározta, hogy Osaka kikötőt az idegen hajózás és kereskedés részére 1868-ik évi september 1-sejével megnyitja. Ellenben kinyilatkoztatta, hogy a Yeddo-i kikötő megnyitását kilátásba nem helyezheti. (Pr. H. A. 43. sz.)

Az osaka-i helyhatóságok és a szerződési hatalmasságok konsuljai között 1868-ik évi augusztho 26-án egy kikötői szabályzat állapittatott meg, melynek fontosabb szabványai a következők :

1) Az üzleti forgalom könnyebbítése végett a fő vámházon kivül még Ajikawában, Namiyokeyama közelében, egy mellék vámház fog felállíttatni :

2) A hajóvámok a be- és kijövetnél csak a fővámháznál fizettetnek.

KSH Könyvtár

3) Gyakran történik, hogy viharos időjárás következtében a part és a hajók horgonyzási helye között a közlekedés lehetetleníttetik, és igy a hajók vezetői azon szerződés szerinti kötelezettségnek, miszerint hajójuk megérkeztét 48 óra alatt a vámháznál bejelentsék, eleget nem tehetnek. Ez okból minden megérkező külföldi kereskedelmi hajóra, mihelyt lehetséges, egy vám hivatalnok fog küldetni. Ha valamely hajó kedvezőtlen időjárás miatt a szerződés szerinti határidő alatt bejövetre be nem jelentetett, a hajó vezetője köteles a hajóra jött hivatalnoknak a hajó megérkezési napját és óráját irásbeli jelentés által tudtára adni és ezen jelentésre a hivatalnok jöttének idejét, napját és óráját is feljegyezni. Ezen bizonyítvány azután a vámigazgatónak átadatik, ki az ily meglátogatott hajó kapitányának a jelen kikötő szabályzat egy példányát kézbesitendi.

4) Az osakai kikötő határai a belföldi és a consuli hatóságok által fognak megállapíttatni és óvjelek (Baken) által megjelöltetni.

5) A consuli hatóságok gondoskodandnak, hogy a súlyteher rakomány a kikötő határain belüli kiürítése ellen fennálló tilalom szigoruan megtartassék.

6) Az áruk ki- és beszállításának csak az e czélra rendelt két helyen szabad történnie. Ki ezen szabály ellen cselekszik, annak árui a szerződések által meghatározott módon el fognak koboztatni.

7) Az idegenek telepe közelében még két kiszálló part is fog építtetni, ezeken azonban árukat sem be-, sem kiszállítani nem szabad.

9) Vasárnapokon vagy japáni ünnepnapokon az árukat kirakni vagy beszállítani nincs megengedve, kivéve ha erre külön engedély adatott és az áruk egy vámhivatalnok által pontosan megszemléltettek. A postagőzhajóknak ezen engedély egyszer mindenkorra megadatik, ha ezért egy a consuli bélyeggel ellátott és a consul által helybenhagyott előterjesztéssel folyamodnak. (Következik a jápáni ünnepek felsorolása.)

A 11. czikk azon vámszabályokat tartalmazza, melyek vámköteles áruknak valamely más jápáni nyilt kikötőbe szállításánál követendők.

12) Oly áruczikkek, melyek a szemle után 24 órával a kirakodási parthelyeken találtatnak, a tulajdonos vagy megrendelő saját költségeire a vámraktárba fognak szállíttatni.

13) Lőport és gyúanyagokat egyelőre kinyert engedély mellett Temposan erősségbe kell lerakni. A raktári illetékek később fognak meghatároztatni.

Ezen szabályzat Osakában az éjszak-amerikai, dán, porosz, angol és németalföldi consulok, illetőleg alconsulok által és a japani külügyi biztos által iratott alá és 1869-ik évi márczius 1-sején vagy később is, bár egyetlenegy aláiró indítványa folytán uj vizsgálat alá veendő. (Pr. H. A. 1869-ik folyam 1. sz.)

Peru.

Egy 1868-iki october 29 kén kelt törvény értelmében minden nemzetbeli vitorlás és gőzhajó, mely a Callao-i kikötőbe érkezik, köteleztetik félévenkint minden lajstromzati tonna után 4 centavos de Sol kórházi illetéket fizetni, minek megfelelőleg a callaoi Beneficiencia köteles ezen hajók beteg legénységét ingyen gyógyíttatni. (Pr. H. A. 1869-ik évf. 5. sz.)

II. RÉSZ.

KERESKEDELEM.

KSH Könyvtár

Kereskedelem.

Belgium *).

Belgium, területére nézve, az európai államok közt a 16-ik, kereskedelmi jelentőségére nézve a 4-ik.

Kereskedelmi forgalma a mult évben 2,735 millióra terjedt s így 20 év óta két milliárddal növekedett.

Belgium régi idő óta azon törekedett, hogy a világ minden részeiből nyersanyagokat szerezzen s azokat ipara által feldolgozva ismét az egész világba kivihesse. A belgákat ezen törekvésükben az ország földrajzi fekvése és helyrajzi természete nagyban segítették. A tenger mélyen benyomúl az országba s a csatornaépítést könnyíti. A Maas és a Schelde számtalan mellékfolyóikkal a közlekedést előmozdítják egyaránt.

Belgiumnak gazdag bányai vannak, jelesen sok horgany-horgpat- (Galmei) ólom-, kén- és rézkovag- s mangan ércz termeltetik. A bányászati kohók (Hochöfen) száma 1829 óta 4-ről 27-re szaporodott, ennélfogva a nyers vas termelés a Charleroi-i kerületben 250,000 kilóról 3,147,000 kilóra növekedett. A kőszéntermelés 12 millió tonnára vagyis 40 millió mázsára, — a horgany termelés, mely 1850-ben 6,500,000 kilóra rugott, 1864-ben 22½ millióra emelkedett. Belgium iparának nagyságát bizonyítja azon körülmény, hogy az előállított nyers vas egészen az országban fogyasztatik el, a kőszénnek pedig két harmada. A vasárúk értéke 200 millió frank. — A belga iparra nézve fel lehet említeni, hogy gyárai 90 millió frank értékű gyapotot és gyapjút dolgoznak fel; — lenárú 40 m., üvegárú 16 m., papir 12 m., festék és festanyagok 22 m., vegyszerek 10 m. franknyi, alcohol 40 millió liter, finomított czukor 35 millió kiló állíttatott elő.

Dánia.

Dánország kereskedelmi forgalma az 1867—8-ki pénzügyi évben a vámhivatali kimutatások szerint 2.708,944,545 vámfontra emelkedett, tehát az 1866—67-iki pénzügyi év forgalmához képest 156,072,000 fonttal, vagyis 6·1%-kal nagyobbodott. Ha az összes forgalmat két főága szerint tekintjük, a beviteli kereskedés emelkedett, a kiviteli pedig csökkent. Ugyanis a bevitt árúk súlya volt:

1866—67. évben	. . . . .	1,681,540,769 font
1867—68. „	. . . . .	1,863,560,955 „

a gyarapodás tehát 182,020,186 font, vagyis 10·8%. Az árú bevitelnél mutatkozó emelkedés leginkább a durva, nehéz súlyu s vámmentes árúk nagyobb beviteléből magyarázható; ez az oka, hogy a vám jövedelem a bevitelhez képest nem növekedett arányosan. Így a vámjövedelem tett:

*) Gróf Dubsky Victor követségi tanácsos emlékirata Belgium kereskedelmi politikai helyzetéről.

KSH Könyvtár

1866—67-ben	5,446,071	tallért*)
1867—68-ban	5,854,722	„
a növekedés tehát	408,651	„ vagyis 7·5%.

Magának Koppenhága városának külkereskedése általában, ki- és beviteli kereskedése pedig különösen nagyobbodott. Az összes forgalom ugyanis volt :

1866—67-ben	993,104,699	font
1867—68-ban	1,119,182,853	„

vagyis az emelkedés 126,078,154 font vagy 12·47%.

A főbb beviteli czikkek a kávé, rizs, czukor és thea. Egyébiránt a beviteli czikkek közül felemlíthetők :

A katánggyökér	3,907,034	font
Lovak	2,366	darab
Szarvasmarha	19,201	„
Sertés és borju	2,971	„
Aszalt gyümölcs	5,019,393	font
Üvegáruk	3,752,489	„
Kender	3,855,527	„
Gyapot, kender s len	8,101,833	„
Gyapju és szövetek	2,234,480	„
Nyers fémek	19,963,816	„
Vas és aczél	27,536,744	„
Vas rudakban	1,369,991	„
Vasuti sinek	19,165,635	„
Szögek	4,578,736	„
Olaj	7,597,825	„
Rizs	7,876,970	„
Só	37,431,968	„
Bőrök s irhák	2,947,565	„
Dohány	5,486,579	„

A főbb kiviteli czikkek voltak :

Lovak	7,643	darab
Szarvasmarha	61,735	„
Sertés és borju	56,534	„
Bőrök és irhák	4,304,409	font
Gabona	2,279,628	ton**)

A mi különösen a gabnakereskedést illeti :

Bevitetett :	1866—67-ben	1867—68-ban
Gabnanemü	209,439 ton	349,368 ton
Liszt és malomterm.	6,419 „	6,458 „
Kivitetett :		
Gabnanemü	2,950,162 „	2,776,007 „
Liszt és malomterm.	169,666 „	203,621***)

*) A dán tallér = 1 forint 13·8 kr.
**) Egy ton = 2·263 bécsi mérő.
***) A koppenhágai consul 1869. marcz. 30-án kelt jelentéséből.

Franczia ország.

Franczia ország kereskedelmi forgalma több éven át összehasonlítva következő eredményt szolgáltat :

Behozatott :	1868 frank	1867 frank	1866 frank	1865 frank
Főbb élelmi szerek	945,264,000	843,949,000	500,347.000	817,251,000
Termények és nyers anyagok	2,069,846,000	1,831,554,000	1,957,637,000	1,442,812,000
Iparczikkek	234,071,000	222,155,000	222,913,000	110,763,000
Egyéb áruczikkek	149,391,000	128,856,000	112,587,000	71,502,000
Összesen	3,398,572,000	3,026,514,000	2,793,484,000	2,442,328,000
Ezenkivül arany, ezüst, billon és platina	684,073,000	849,384,000	1,054,616,000	419,586,000
Kivitetett :				
Iparczikkek	1,666,373,000	1,631,067,000	1,819,694,000	1,181,809,000
Termények, élelmi szerek és nyersanyagok	1,133 599,000	1,089,809,000	1,262,841,000	669,909,000
Egyéb áruczikkek	106,818,000	105,034.000	98,074,000	74,542,000
Összesen	2,906,790,000	2,825,910,000	3,180,609,000	1,926,269,000
Ezenkivül arany, ezüst, billon és platina	399,227,000	252,753,000	554,503,000	502,480,000

Az egyes nevezetesebb czikkek forgalmát tekintve a következő adatok érdemelnek figyelmet :

Behozatott :	1868.	1867.	1866.
Ló	2,334 darab	2,471 darab	2,502 darab
Ökör, bika és tehén	89,982 „	69,422 „	50,738 „
Borju	58,269 „	33,717 „	30,951 „
Ürü, juh és bárány	1,550,010 „	1,059,308 „	779,110 „
Sertés	111,810 „	113,557 „	74,853 „
Baromfi	1,226,851 frank	1,042,032 frank	997,425 frank
Sajt	12,946,200 kilog.	14,098,903 kilog.	11,474,522 kilog
Nyers bőrök, és pedig :			
a) szarvasmarha bőr	31,188,900 „	36,281,946 „	30,133,220 „
b) juhbőr és ürübőr	18,858,800 „	12,573,684 „	8,723,590 „
c) bárányból	1,215,800 „	1,086,624 „	857,855 „
d) kecskebőr	1,441,800 „	1,467,809 „	1,665,689 „
e) egyéb kis állatok bőre	8,230,300 „	8,504,044 „	8,461,636 „
Gyapju	111,059,800 „	94,608,026 „	86,815,026 „
Selyemhernyó tojás	257,600 „	134,144 „	114,723 „
Selyemgubók	1,598,100 „	1,092,400 „	1,127,337 „
Nyers selyem	4,132,500 „	3,588,159 „	3,121,115 „
Motolált „	958,000 „	1,043,300 „	925,124 „
Floretselyem	2,184,900 „	1,766,326 „	1,946,935 „
Faggyu és disznózsir	30,074,200 „	38,476,261 „	21,529,363 „

KSH Könyvtár

Buza	11,744,000 méterm.	9,379,089 méterm.	3,487,094 méterm.
Kukoricza	233,600 „	71,812 „	90,802 „
Árpa	617,700 „	490,685 „	322,644 „
Zab	2,400,000 „	2,460,296 „	1,224,210 „
Buzaliszt	278,400 „	1,351,715 „	31,497 „
Burgonya	19,107,800 „	9,917,739 „	4,538,311 „
Főzelék	32,649,800 „	15,341,158 „	8,417,633 „
Lenmag	58,346,300 kilogr.	31,395,010 kilogr.	29,361,961 kilogr.
Repcze, mustár s egyéb olajos magvak	28,943,200 „	27,605,496 „	22,849,486 „
Vetőmagvak	28,874,100 „	21,859,079 „	20,240,318 „
Mű- és szerfa	98,380,139 stére	85,480,865 stére	80,708,157 stére
Juta	16,215,189 kilogr.	16,378,990 kilogr.	16,892,530 kilogr.
Kender	11,597,351 „	8,518,981 „	8,886,496 „
Len	53,031,605 „	40,251,049 „	32,667,747 „
Gyapot	129,578,215 „	106,386,290 „	133,749,621 „
Czukorrépa	20,270,895 „	21,643,071 „	20,527,814 „
Kénkő	45,579,363 méterm.	45,749,609 méterm.	36,029,420 méterm.
Köszén	69,935,922 „	69,588,540 „	71,061,766 „
Nyersvas	553,558,156 kilogr.	491,545,310 kilogr.	450,280,940 kilogr.
Öntöttvas	106,426,442 „	135,902,102 „	151,503,810 „
Rudvas	51,865,801 „	53,773,385 „	48,289,535 „
Közönséges bor :			
a) hordókban	36,901.079 litre	17,587,099 litre	6,697,099 litre
b) palaczkokban	348,391 „	320,534 „	259,738 „
Finomabb bor :			
a) hordókban	4,276,479 „	3,822,079 „	3,447,603 „
b) palaczkokban	136,287 „	108,940 „	108,475 „
Sör	7,933.167 „	6,694,760 „	4,679,125 „
Kivitetett :	1868.	1867.	1866.
Nyers czukor	28,063,983 kilogr.	27,774,980 kilogr.	26,607,340 kilogr.
Finomított czukor	84,232,026 „	90,847,390 „	92,953,124 „
Kávé	37,161,936 „	30,729,879 „	25,584,968 „
Dohány	3,831,799 „	3,909,784 „	4'192,697 „
Finomított gyanták	20,158,701 „	25,667,594 „	27,544,173 „
Faolaj	7,753,578 „	9,038,044 „	8,286,537 „
Magolaj	22,535,578 „	17,295,323 „	19,110,945 „
Gyapot	30,501,007 „	32,392,392 „	34,425.098 „
Len- és gyapotmagolaj pogácsa	38,673,839 „	33,840,473 „	34,033,173 „
Egyéb magolajpogácsák	67,201,297 „	43,429,139 „	28,400,363 „
Üveg és fayence készítésére való homok	12,853,950 „	14,108.903 „	16,367,583 „

Fayence és porczellán készítésére való kavics	28,374,792 kilog.	25,817,377 kilog.	23,027,680 kilog.
Palatáblák	43,539,511 darab	31,867,013 darab	32,701,567 darab
Garancine	5,449,169 kilog.	6,273,970 kilog.	5,468,134 kilog.
Illatszerek	3,347,539 „	3,363,335 „	3,585,740 „
Szappan (nem illatos)	15,980,680 „	11,710,838 „	9,701,165 „
Dohány, gyártott	1,284,415 „	1,339,836 „	1,268,301 „
Chocolade	429,691 „	391,687 „	363,296 „
Közönséges bor :			
a) hordókban a Gironde-ból	1,092,566 litr.	1,010,809 litr.	1,081,662 litr.
hordókban másonnan	1,466,107 „	1,348,111 „	1,923,809 „
b) palaczkokb. a Girond.	67,636 „	69,145 „	92,383 „
„ másonnan	93,150 „	78,057 „	81,074 „
Finomabb borok :			
a) hordókban	23,269 „	20,414 „	32,494 „
b) palaczkokban	87,799 „	80,785 „	84,863 „
Selyem szövetek	3,223,772 kilog.	2,866,716 kilog.	3,238,577 kilog.
Selyem csipkék	1,185,676 „	703,284 „	871,149 „
Selyem és bársony szalag.	1,229,486 „	1,200,261 „	1,629,644 „
Merino szövetek	1,948,933 „	1,965,087 „	2,565,066 „
Posztó	5,694,281 „	6,046,776 „	6,476,643 „
Shawlok	415,036 „	316,488 „	346,521 „
Vászon, percail és calicot :			
a) fehér	6,155,717 „	7,118,736 „	7,809,980 „
b) festett	4,233,381 „	4,514,301 „	5,091,582 „
c) nyomott	4,662,170 „	4,775,578 „	4,583,749 „
Papir	8,293,039 „	8,104,718 „	8,678,526 „
Franczia könyvek	2,123,442 „	2,119,953 „	2,039,581 „
Kesztyű	471,992 „	541,523 „	534,374 „
Kalap	9,698,081 „	11,077,853 „	10,413,720 „
Szalmakalap	3,549,075 „	3,455,007 „	5,240,824 „
Mesterséges virágok	7,180,716 „	7,625,190 „	8,224,305 „
Esernyő és napernyő	2,065,162 „	1,779,572 „	2,105,881 „

A vámjövedelem következő volt :

1868. évben	123,570,000 frank
1867. „	120,879,000 „
1866. „	122,973,000 „
1865. „	125,190,000 „
1864. „	133,414,000 „
1863. „	166,286,000 „
1862. „	152,325,000 „
1761. „	126,750,000 „

KSH Könyvtár

Algeria kereskedési forgalma 1850-ben, vagyis 20 évvel meghódítása után 82,955,165 frankra rugott, miből 72,692,782 fr. csik a bevitelre, 10,262,383 fr. a kivitelre. Azóta a forgalom nagyban emelkedett ; volt ugyanis :

	a forgalom	a bevitel	a kivitel
1863. évben . .	194,523,136 frank	127,589,506 frank	66,933,630 frank
1864. „ . .	244,526,147 „	136,458,793 „	108,067,354 „
1865. „ . .	275,814,224 „	175,275,763 „	100,538,461 „
1866. „ . .	271,897,834 „	179,164,927 „	92,732,907 „
1867. „ . .	284,838,990 „	187,677,007 „	97,161,983 „

A bevitelnél legnagyobb mérvben szerepel Francziaország; ugyanis 1867 évben az összes bevitelből 76.66% esett ezen országra, a többi külföldi államra 23.24%, sőt Austria és Magyarországra csak 0·53%.

A mi különösen az osztrák-magyar monarchiából Algirba bevitt árúk értékét illeti, az következő volt :

1862. évben	664,794 frank	
1863. „	642,567 „	
1864. „	438,611 „	vagyis az összes bevitelnek 0 32%
1865. „	470,183 „	„ „ „ „ 0·26 „
1866. „	430,529 „	„ „ „ „ 0·24 „
1867. „	994,701 „	„ „ „ „ 0·53 „

(Az algiri consul 1869. május 7-iki jelentéséből.)

Bordeaux.

Ámbár a bordeaux-i piacz jelentőségéből épen nem veszített, félreismerhetlen mégis egy bizonyos megállapodás, melynek oka a mindinkább terjedő börzejátékban keresendő, mely a kereskedelmi vállalkozók nagy számát már is elvonta foglalkozásaiktól.

Összes kereskedelmi mozgalmunkat illetőleg, a bevitel ez évben 2,625,000 kilogrammot tett, minek legnagyobb részét olajgyáraink dolgozták fel.

Az egyes áruczikkek voltak :

Fanemüek, u. m :

tölgyfatörzsek, négyszegeltek s fürészeltek	197.587 köbmeter
mások „ „	14,839,128 „
tölgyfadongák	9,626,541 drb (e közül 8,901,951 db jött az osztrák-magyar monarchiából)
festőfa	4,705,724 kilogramm
finom asztalos fa	400,739 „

Kávé. A legkeresettebb Guayra, Mysore- és Rioból. Összes bevitel 10,781,230 kilogramm.

Cacaóból a bevitel csekély, — 2,907,970 kil.

Viasz, sárga, barna, fehér, feldolgozatlan behozatott 39,705 kil.

Gyapotban az üzlet egyáltalán kevéssé volt élénk ; behozatott 1,537,386 kil.

Bőrök és prémek élénken keresettek.

Bőrök	1,347,290 kilog.
Juhprémek	8,204,09 „
Kecske- s bárányprémek	291,729 „
Lószőrben csekély volt az üzlet. Beérkezett	43,278 „

Indigo Bordeaux beviteli kereskedésének egyik legjelentékenyebb czikke. Behozatott az évben 6,362 láda vagy csomag, tehát 1,332 ládával több, mint 1867-ben.

Gyapjuban az üzlet évről évre gyarapodik e piaczon. 1868-ban 8,091,117 kilog. hozatott be.

Mézben csekély a forgalom; bevitel 29,860 kil.

Bors aránylag élénken keresett ; bevitel 1,075,042 kilo.

Nyers czukor jelentékeny helyet foglal el a forgalomban ; behozatott 19,712,960 kilogramm.

Faggyu keresett. Bejött 3.447,382 kil.

Dohány itt és a Gironde területén müveltetik. Behozatott 4,066,424 kil. E közt osztrák-magyar 91,391 kilogramm.

Rizs. Bejött 4,961,768 kil. szemben és 6,381,591 kil. szalmában.

Thea nem hozatott be.

Vanilia körülbelül 800 csomag jött Mexico- és Réunionból.

Bor, a tartomány főgazdagsága s a kivitel alapja. Ez év utolsó honapjaiban az ezen czikkben való üzlet, kedvező árak mellett, óriási dimensiókat vett. Ennek oka főleg az 1868-ki termés kitünő voltában rejlik, ugy hogy az idei bort 4,509 frankkal is fizettek hordó számra.*)

Cherbourg kereskedelmi forgalmának főtárgyai következők :

Bevitel :	1868. évben	1867. évben
Nyers bőrök . . .	45,565 kilogr.	36,200 kilogr.
Buzaliszt	16,300 „	9,100 „
Gyanta	48,727 „	300 „
Épületfa	1,083,209 mètre	837,034 mètre
„	6,127 stère	3,318 stère
Gyapotfonál . . .	3,000 kilogr.	3,125 kilogr.
Épületi anyagok (tégla)	50,000 darab	—
„ (cement)	482,011 kilogr.	701,015 kilogr.
Kőszén	28,393,640 „	30,639,530 „
Vas és öntött vas . .	5,748 „	135,744 „
Kávé	49,648 „	28,611 „
Buza	1,817,900 „	160,500 „
Kivitel :		
Ló és öszvér . . .	8 darab	144 darab
Ökör és tehén . . .	473 „	1,378 „
Birka	3,423 „	6,264 „
Sertés	3,003 „	6.817 „
Fris és sózott hús . .	103,780 kilogr.	160,554 kilogr.
Tojás	772,520 „	1,475,461 „
Fris és besózott vaj .	1,306,596 „	1,564,513 „

*) Egy hordó körülbelől 14 bécsi akó.

KSH Könyvtár

Buzaliszt	81,000 kilogr.	150,765 kilogr.
Burgonya	5,264,200 „	2,459,195 „
Fris gyümölcs . . .	10,700 „	8,950 „
Közönséges bor . .	27,809 litre	6,971 litre
Pálinka	10,967 „	3,000 „
Vasércz	3,040,000 kilogr.	1,970,000 kilogr.
Fris főzelék . . .	190,940 „	119,600 „

(A cherbourgi consulsági ügynök 1869. február 20-ki jelentéséből.)

Dunkerque kereskedelmi forgalma 1868-ban kedvező volt. A gabna forgalom az 1867-ki rosz termés következtében nagy lendületett nyert; magyar, nevezetesen bánsági gabna nagy mennyiségben hozatott Trieszten át Dünkirchenbe. A magyar gabna jó minőségünek bizonyult, de általában panasz volt arról, hogy a küldött szállítmányok porral és egyéb idegen elemekkel voltak vegyítve.

1868-ban :		bevitetett :		kivitetett :	
Buzaliszt . . .	90,519	métersz. m.	166,266	métersz. m.	
Buza	508,208	„ „	32,421	„	„
Rozs	171,843	„ „	21,838	„	„
Árpa	3,850	„ „	1,288	„	„
Kukoricza . .	14,023	„ „	2,570	„	„
Burgonya . .	1,046	„ „	227,164	„	„
Száraz főzelék .	5,111	„ „	20,341	„	„
Zab	75,960	„ „	1	„	„
Összesen	890,560	„ „	471,889	„	„

Az összes áruforgalom, és pedig a tengeren be- és kivitt áruk-é volt :

1868. évben	837,102 tonna
1867. „	831,000 „
1866, „	674,000 „
1865. „	595,000 „

Vasuton be- és kivitt áruké :

1868. évben	414,138 tonna
1867. „	454,000 „
1866. „	451,000 „
1865. „	375,000 „

Csatornákon be- és kivitt áruké :

1868. évben	492,000 tonna
1867. „	431,000 „
1866. „	564,000 „
1865. „	491,000 „

(A dunkerquei consul 1869. márcziusi jelentéséből.)

Havre kereskedelmi forgalma az 1868-iki évben igen kedvező volt. Az egyes árú czikkeket illetőleg, nevezetesen a gyapot bevitel sokkal nagyobb volt mint 1867-ben ugyanis :

behozatott 1868. évben .	560,864	csomag
1867. „ .	417,847	„
és pedig közvetlenül Hávreba 1868. „ .	492,199	„
1867. „ .	330,594	„

Kávé körülbelől 100,000 zsákkal több hozatott be, 1868. évben ugyanis 661,264 zsák, 1867-ben 530,713 zs. A gyapju bevitel évről évre emelkedik s így nem muló viszonyt, hanem állandó körülményt tanusít, ugyanis 1868-ban 70,690 csomag, 1867-ben 70,781 cs. és 1866-ban 49,060 cs. hozatott be. Daczára, hogy az 1867-iki termés nem volt kedvező: aránylag kevés gabnanemü hozatott be, összesen 784,913 hektoliter buzára, 27,316 h. egyéb gabna és 18,094 baril lisztre rug a behozatal. Havre kivitele nem bir jelentőséggel.

(A havrei consul 1869. február 27-ki jelentéséből.)

Marseille kereskedelmi szempontból az osztrák-magyar birodalomra nézve felette fontos lehet. Hogy e tekintetben kellő képet nyerjünk, szükséges mindenekelőtt azon főbb árúkat ismernünk, melyek Marseillebe be-, és ugyanonnan kivitetnek.

Bevitetett :	1868-ban	1867-ben.
Czukor, a franczia gyarmatokból . . .	20,021,496 kilogr.	18,770,617 kilogr.
„ egyéb országokból	37,347,331 „	24,468,688 „
Kávé	16,208,159 „	18,303,100 „
Egyéb gyarmati áru	5,279,012 „	5,657,369 „
Faolaj	12,099,138 „	12,239,053 „
Gyapju	20,446,517 „	17,247,423 „
Öntött vas	3,621,888 „	3,827,279 „
Másféle „	3,291,477 „	2,540,879 „
Ólom	20,951,808 „	18,219,276 „
Hordódonga tölgyfából	9,845,248 darab	14,186,296 darab
„ bükkfából	13,346,830 „	13,503,264 „
Építőfa	50,905 stère	17,270 stère
Deszka	4,396,679 métre	4,492,272 métre
Kén	17,262,103 kilogr.	18,022,409 kilogr.
Földi mandola	57,874,081 „	52,826,965 „
Sesam	41,259,191 „	40.337,554 „
Más olajmagvak	56,228,052 „	38,542,131 „
Festőfa	4,963,613 „	3,353,853 „
Nyers börök	4,508,235 „	5,896,111 „
Pamut	22,063,529 „	18,391,049 „
Kőszén	519,296 métm.	182,228 méterm.
Rizs	19,632,256 kilogr.	19,475,000 kilogr.
Gabna	8,680,272 métm.	6,128,927 méterm.
Liszt	69,047 „	23,370 „
Bor és liqueur	3,951,907 litre	1,894,230 litre
Alkohol	4,170,521 „	4,018,318 „
Kender	6,553,097 kilogr.	4 567,109 kilogr.
Selyem	2,298,324 „	2,057,491 „
Faggyu és disznózsir	10,035,364 „	11,187,948 „
Petroleum (tisztított)	20,044,228 „	11,926,053 „
„ (nem tisztított)	6,315,385 „	3,779,027 „

KSH Könyvtár

Kivitetett	1868-ban	1867-ben
Kén, salitrom és sósav	2,431,206 kilogr.	1,931,266 kilogr.
Bor	31,938,594 litre	27,130,678 litre
Szeszes italok	3,212,684 „	7,937,341 „
Gabnancmüek	1,753,294 métm.	638,208 méterm.
Lizt	777,394 „	378,536 „
Takács mácsonya	287,054 kilogr.	317,972 kilogr.
Gyapju fonál	36,790 „	50,170 „
Pamut „	246,830 „	213,318 „
Kender és len fonál	1,100,160 „	901,522 „
Festő csüllöng	11,643,725 „	7,215,156 „
Garancine	766,825 „	1,531,941 „
Kész ruhák	615,410 „	816,192 „
Köszén	1,550,223 métm.	1,384,564 méterm.
Olaj és olajmagvak	10,728,695 kilogr.	7,326,433 kilogr.
Faolaj	2,048,827 „	4,706,174 „
Gépek és mechanicai szerek	6,655,218 frank	13,835,243 frank
Különféle butorok	4,968,955 „	3,586,283 „
Fémáruk ólomból	2,882,133 kilogr.	3,010,503 kilogr.
„ rézből	603,640 „	615,685 „
„ más fémekből	32,508,793 „	27,013,268 „
Bőrök, elkészítve, cserzettek	1.398,832 „	2,016,744 „
„ máskép elkészítve	814,602 „	764,533 „
Szappan	7,855,339 „	5,309,230 „
Tengeri só	16,810,856 „	15,390,341 „
Sziksó	4,302,462 „	5,074,773 „
Selyem	214,988 „	323,065 „
Finomított czukor	42,964,109 „	45,207,972 „
Selyemáruk,	304,870 „	251,293 „
Gyapjuáruk	4,466,042 „	4,081,828 „
Gyapotáruk	6,544,500 „	6,718,568 „
Olajpogácsa	48,766,690 „	35,541,950 „
Üveg- és kristályáruk	13,929,495 „	11,442,713 „

Az árúk, melyeket osztrák-magyar hajók szállítottak Marseillebe, a következők: — buza, zab, és más gabnaféle, épitő fa, donga, köszén, aczél, vaspléh, faolaj, hegyi gyanta, bőrök, rongyok, olaj magvak, dohány, gyarmati árúk s egyebek.

Marseilleből osztrák-magyar hajók a következő árúkat szállították: butort, cserzett irhákat, sziksót, selymet, és selyem árúkat, olajpogácsát, gyapju- és gyapot árúkat, üveget és üveg árúkat, bort, takács mácsonyát, téglát, gépeket, kézmű részezet és kőszenet.

Legfontosabb része a marseillei kereskedelemnek az osztrák-magyar birodalomra nézve a gabna kereskedés. 1868-ban 8,680,272 méterszerü mázsa vitetett Marseillebe, holott 1867-ben csak 6,128,927, s így 1868-ban 2,551,345 met. mázsával több vitetett be. A gabnakereskedésnek ezen nagyszerü emelkedését az 1867-iki év szük termése eléggé okadatolja. A gabnakereskedés az 1868-ik év második feléig Marseilleben is csakugyan nagyszerü volt, de mihelyt az 1868-ki termés mennyisége közhirre jutott, a gabnaüzlet rögtön csekélyebb lett.

A buzaárak aprilhóban érték el a legmagasabb fokot, ekkor ugyanis a 160 litre-ből álló teher (charge) 56—36·50 frank közt hullámzott minőség és súly szerint. Deczember végével az árak már csak 34·50—24·50 frankon álltak s azóta ismét csökkentek.

Mily arányban vettek részt az egyes tartományok a Marseillebe szállított gabnamennyiség bevitelében a következő összeállításból tünik ki.

Bevitetett ugyanis:

Odessából	694,280 hectolitre
Azowból	1,929,500 „
Rumeliából	1,245,540 „
A dunai kikötőkből	3,307,760 „
Olaszországból	747,150 „
Egyptom- és Syriából	816,890 „
Saloniki, Enos-, Rodosto- és Samsumból	1,201,220 „
Más kikötőkből jelesen Triesztből is	36,800 „

Ebből látszik, mily csekély a magyar gabnának s buzának bevitele Marseillebe, holott Francziaország éjszaki részébe oly nagy mennyiségben szállíttatik. Ennek oka különösen a magyar buzának magas árában keresendő, továbbá abban, hogy a több izben Marseillebe szállított magyar buza nem volt oly súlyu és minőségü, milyen kiköttetett. Ha a szállítás olcsóbb leend, s ha a magyar buzakereskedők a solidítás említett hiányait üzleteiknél kerülendik, biztosan fel lehet tenni, hogy a magyar buza Marseilleben is állandó piaczra találand.

Marseilleban és környékén ugyanis 38 többnyire nagyobbszerü malomvállalat létezik, a melyek 1868-ban 773,732 méterszerü mázsa lisztet hoztak kivitelre s így majdnem kétszer annyit mint az 1867-iki évben, midőn a liszt kivitel 387,124 m. mázsát tett. És habár az 1868-iki év utólsó hónapjaiban bekövetkezett kedvező termés következtében a lisztipar csökkent, sőt némely malomban az örlés egészen szünetelt: a marseillei malomipar mégis nagy jelentőségü. Azon jó hirnévbe, melyet Marseille magának a tekintetben szerzett, azon reményt helyezik az ottani malomtulajdonosok, hogy a versenyt a magyar malomiparral jó eredménynyel fogják folytathatni.

Osztrák-magyar szempontból a fakereskedés is érdemel figyelmet. Jelesen 1868-ban Marseillebe behozatott 9,800,000 tölgyfa donga, melyekhez a magyar tengerpart 7 millióval járult; 100 darabnak ára 36—42 frankra rugott. Bikkfából való donga az osztrák-magyar kikötőből 1½ millió darab érkezett; ára 100 darabnak (3 palme) 5·25—7 fr. Fenyügerendából (pontres, pontrelles) 1,200 stère (1 stère = 29 köbláb) vitetett be. Ára 35—50 fr. Fenyüfa deszkákból érkezett 100,000 darab, tuczatja 20—25 frank. Daczára ezen szép mennyiségü bevitelnek átalában véve 1868. évben a fabevitel az osztrák-magyar kikötőkből csökkent, minek okát nagyrészt az azon évi csekélyebb bortermelésben kell keresni, melynek folytán a dongák kevesbé kerestettek mint más években.

(A marseillei főconsul 1869. márczius 9-iki jelentéséből.)

KSH Könyvtár

Nantes kikötőjére nézve fő fontosságu czikk a czukor.

Bevitetett ugyanis:	gyarmati czukor	répaczukor
1864. évben . . .	51,586,374 kilogr.	
1865. „ . . .	58,459,481 „	3,341,190 kilogr.
1866. „ . . .	55,960,988 „	10,458,334 „
1867. „ . . .	52,236,164 „	11,117,137 „
1868. „ . . .	59,414,148 „	6,711,752 „

Ebből nantesi finomító gyárakban feldolgoztatott:

1864. évben . . .	46,594,000 kilogr.	
1865. „ . . .	52,044,300 „	2,281,700 kilogr.
1866. „ . . .	44,441,900 „	8,399,281 „
1867. „ . . .	45,014,100 „	11,275,937 „
1868. „ . . .	48,139,000 „	5,614,217 „

A finomított czukorból kivittetett:

1865. évben . . .	11,369,195 kilogr.
1866. „ . . .	3,970,367 „
1867. „ . . .	3,304,662 „
1868. „ . . .	5,827,478 „

Miből kitűnik, hogy az 1868. évi kivitel még távol áll az 1865. évitől és még inkább eltér az 1863. évitől, mely 13 millió kilogrammra rugott.

A kiviteli keveslet leginkább a skandinaviai és hamburgi kikötők felé mutatkozik, mely kikötők czukorszükségletüket most többnyire a német vámegyletből fedezik. De még Olaszország felé is csökkent a kivitel, mely állam jelenleg Marseilleből fedezi czukor szükségletét.

A nantes-i, st-nazaire-i, paimboeufi kikötő forgalma a többi nevezetesb árukra nézve következőleg tünik elő:

Bevitel:	1867.	1868.
Gabona és liszt . .	1,515,349 kilogr.	4,189,279 kilogr.
Kávé	2,993,264 „	3,000,985 „
Rizs	2,660,305 „	965,787 „
Épületfa . . .	33,594,968 „	39,105,790 „
Köszén	292,764,773 „	260,188,434 „
Vas	7,682,882 „	6,017,163 „
Öntött vas . . .	7,021,341 „	8,277,925 „
Nyers vas . . .	2,393,402 „	150,040 „
Ón	5,759,878 „	2,462,301 „
Guano	22,786,120 „	16,086,764 „
Kőolaj	9,151,223 „	8,093,540 „

Kivitel:	1867.	1868.
Gabona és liszt .	46,487,600 kilogr.	47,366,823 kilogr.
Burgonya . . .	2,571,484 „	2,043,221 „
Besózott hús . .	1,050,000 „	712,007 „
Köszén	37,776,900 „	36,582,000 „
Kőszéntégla . . .	1,042,384 „	1,305,442 „
Széna és szalma .	1,901,876 „	735,626 „
Nyersvas . . .	2,820,000, „	3,470,000 „
Érczáru	2,428,110 „	1,124,235 „

*Rouen*ben és kerületében az ipar és kereskedés 1868. év alatt észlelhetőleg nem javult, s általában a politikai viszonyok súlya alatt nyögött. A fonódákban lényeges változást tapasztalhatni, amennyiben sok fonóda a versenyt ki nem állhatván megszünt, mig más fonódák gépeket alkalmaztak s így terjedelmüket nagyobbíttották. A szövő iparnál ily kedvező változás nem fordult elő, miután e téren a franczia ipar terményei a versenyt az angol szövetekkel nehezen birják fenntartani. A posztógyártásnál nevezetes javítások történtek, habár csak kevésbé finom posztó gyártatik.

(A roueni consulsági ügynök 1868-ról szóló jelentéséből.)

St.-Malo kikötőjében a kereskedelmi forgalom főbb tárgyai következők:

A bevitelnél:

Épületfa	2,827	stére
„	1 808,010	méterszerü mázsa
Köszén	729,768	„ „
Coaks	4,746	„ „
Bőrök	1,711	„ „
Buza	13,455	„ „

A kivitelnél:

Szarvasmarha	3,391	darab
Tojás	37,804	méterszerü mázsa
Vaj	86,225	„ „
Gabna	210,553	„ „
Liszt	2,864	„ „
Olajba rakott sardina	9,551	„ „
Élő baromfi	211,563	frank
Burgonya	62,284	méterszerü mázsa

(A st.-maloi konsulsági ügynök 1869. márcz. 24. jelentéséből.)

Görögország.

Nyugati Görögország és Morea felette termékeny ország, mindazáltal a belföldi közlekedés meg a nép miveltségi hiánya következtében kereskedelmi forgalma és közgazdasága nem bir fontossággal.

Az 1867-iki évben a mazsola szőllő (korinthia) és vallonea-termés nem volt oly kedvező, mint 1867-ben. Ellenkezőleg a gabna, olaj, füge, gyapot, gyapju és selyemtermés felette gazdag. A kereskedés, különösen a bevitel igen élénk, milyen 5 év óta nem volt, — a kivitel mindazáltal kevesbbé kedvező, különösen mazsola szőllőnél. A mazsola

KSH Könyvtár

szőllő ugyanis legjobb minőségben terem Korinth és Patras közt, az itteni földmivesek tehát e czikk termesztésére fordították figyelmüket ugy, hogy jelenleg is már többet termesztenek mint a szükséglet igényli, s így gyakran felette olcsó áron kell a terményen túl adniok, mi a kivitelre nem a legjobb hatással bir.

Patras kikötőjébe :

1868.	évben	behozatott	10,040,037	frank.	kivitetett	6,354,356	franknyi árú.
1867.	„	„	7,815,624	„	„	8,548,908	„ „
1866.	„	„	7,980,484	„	„	8,906,765	„ „
1865.	„	„	8,256,583	„	„	9,931,646	„ „
1864.	„	„	10,247,130	„	„	9,064,439	„ „

A beviteli kereskedésnél Angolország és az osztrák-magyar birodalom játszák a főszerepet ; ezek után következnek : Franczia-, Olasz- és Törökország.

A fő beviteli czikkek, melyek az osztrák-magyar birodalomból érkeznek, a következők : donga, épitő-, hajó-szerszám- és műfa, kötélgyártó művek, papir és keresk. könyvek, gabna, liszt, keményitő-, hüvelyes vetemények, sardella, petroleum, gyapot- és gyapjuárúk, bőr-, fémáruk, apró árúk, bronz árúk, posztó, fez, nemez és selyem kalapok, női kalapok, vászon, matrácznak való kelmék, selyem szövetek, selyemcsipkék, selyem kesztyü, fél selyem rojtok, esernyők, csizma, czipő, kesztjü, czüst kanalak, öblös üveg, különféle üvegárú, nagyobb tükrök, butorok, zongorák és egyéb hangszerek, papirgépből való különböző árúk, festékek, gyógyszerek, stearin gyertya, fayence edények, inggombok porczellánból, gyapjuból készült gombok, gyúfa, kefe, szita, gyékény, pecsétviasz, külömböző vas árúk, kés, villa, vasból készült konyha edények, lakatok, vaspántok, könyvek, hanyjegyek, templomi készülékek stb.

Az osztrák-magyar birodalom kereskedése még élénkebb lehetne, ha Triest közvetlen összeköttetésben állna Patras kikötőjével ; miután azonban a görög hajózási vonal már több év óta Korfunál végződik, a Patrasba szállítandó árúkat Zantén vagy Korfuban ki kell rakni, raktárakba helyezni és ugy külön hajókon ismét Patrasba hozatni, és viszont. Ezen akadály a kereskedést nagyon lassúvá teszi s a forgalmat nehezíti.

A kiviteli kereskedésnél Patras keresk. forgalmában a mozsola szőllő főszerepet játszik, daczára annak, hogy ára 1868. évben felette csökkent ; azonkivül főbb kiviteli czikkek : vallonea, dohány, gyapot, bőrök és irhák és gyapju.

A mazsolában 1868-ban középtermés volt. Termett

1868.	évben	. . . . .	117	millió	velenczei	font*)		
1867.	„	. . . . .	130	„	„	„		
1866.	„	. . . . .	118	„	„	„		
1865.	„	. . . . .	111	„	„	„		

A minőség is csak középszerü volt, mert a gyümölcs igen sokat szenvedett a féregtől.

Patrasból legtöbb mazsola vitetett Angolországba, hol ezen czikk nemcsak mint más országokban süteményeknél alkalmaztatik, hanem elsőrangú élelmi czikk gyanánt szolgál. A Patrasból kivitt mazsola szőllő körülbelől 58 millió velenczei fontra rug. A szőllőbetegség több év óta meghonosult, habár sikeres, de kissé költséges ellen-

*) Egy velenczei font = 17 lat.

szere, a kénporral való behintés, itt is alkalmaztatik. A kiviteli vám Görögországban a mazsolákra nézve meg van szüntetve, csak a kivitelnél fizettetik meg a tized, mi 1000 velenczei fontnál 10—15 drachma*) közt változik, 1868-ban 13 drachmára volt határozva.

A vallonea termés mind Achájában, mind Ruméliában kisebb volt az 1867-kinél. Ruméliában 1868. évben termett 7 mil. vel. font ; 1867-ben 12 m. f., Achájában pedig 1868-ban másfél millió, 1867-ben harmadfél millió f. vallonea. A vallonea ára 1868-ban következő :

1000 vel. font	achajai	vallonea	grossa	. . .	60	drachma	
„ „ „	„	„	camata	. . .	140	„	
„ „ „	rumeliai	„	vegyes	. . .	110	„	
„ „ „	„	„	camata	. . .	120	„	

A vallonea kereskedés ugyan a patrasi kereskedők kezében van, az áru mindazáltal közvetlenül az akarnáni (rumeliai) kikötőkből szállíttatik Angol-, Olasz-, Franciaországba és az osztrák-magyar birodalomba. Patrason át 1868-ban csak 2,010,000 v. f. vallonea vitetett ki. A tölgyfaerdők a kormánynak tulajdonai, de mindenkinek szabadságában áll a tized megfizetése mellett valloneát gyüjteni.

Dohány többnyire Rumeliában terem. A rumeliai jobb, mint a moreai, a dohány mindazáltal nagyobbrészt az országban fogyasztatik és csak kis része szállíttatik külföldre, nevezetesen Angolországba. A dohánynak ára levelekben okánkint 2 drachma.

A gyapottermelés Görögországban az éjszakamerikai polgárháború alkalmával megkisértetett, és a félsziget több vidékein a gyapot termés igen jó eredményt mutatott. Jelenleg azonban részint a gyapot árának csökkenése, részint s különösen munkáskéz hiánya következtében a termelés e nemére nézve mi kedvező körülmények sem léteznek s így a termés csakis az ország szükségleteinek fedezésére szolgál és kivitelre alig számíthat.

Gyapju leginkább az osztrák-magyar birodalomba vitetik. A gyapjukivitel azonban nem nagy, miután a fogyasztás magában az országban is jelentékeny, 1868-ban Görögország gyapjutermelése összesen 300,000 okára**) tehető.

Nyugati Görögországnak összes forgalma 1868. évben következő :

	Bevitetett :		Kivitetett :	
Patras kikötőjébe	4,016,015 forint czüstb.		2,541,742 forint czüstb.	
Calamata „	551,692	„ „	1,440,687	„ „
Pyrgas „	633,550	„ „	645,000	„ „
A többi kikötőkbe és szárazon	500,000	„ „	500,000	„ „
Összesen	5,701,257	„ „	5,127,429	„ „

(A patrasi consul 1868-ik évi jelentéséből.)

A jóniai szigetek kereskedelmi forgalma az 1868. év folyamában nem volt oly kedvező mint 1867-ben. Korfuban a beviteli kereskedés 3,364,979 forintnyi forgalmat mutat, mi a mult év bevitelével összehasonlítva ezen csekélyebb eredmény főleg azon kö-

*) Drachma = 36 kr.
**) Oka = 2 font 9 lat.

KSH Könyvtár

rülményből magyarázható, hogy az olaj termés sem mennyiségre, sem az elnyert árakra nézve nem volt kedvező. A kiviteli forgalom 876,040 forintot tett.

A Korfuba 1868-ban *bevitt* főbb czikkek, melyek az osztrák-magyar monarchiából hozattak, a következők voltak:

Gyarmatáruk	2,140	okka	1,840 forint értékb.
Vaj és zsir	3,254	„	5,200 „ „
Köszén	1,350	cantaja*)	1,500 „ „
Kész bőrök	2,079	okka	11,160 „ „
Liszt	40,086	„	7,800 „ „
Petroleum és lenolaj . .	31,277	„	22,700 „ „
Czukor	68,717	„	38,220 „ „
Dohány	661	„	1,120 „ „
Kávé	88,182	„	81,600 „ „
Viasz	5,258	„	9,600 „ „
Ólom, rudakban . . .	11,354	„	4,360 „ „
Rizs	45,702	„	12,900 „ „
Szalámi	18,543	„	14,400 „ „
Bor és szesz	4,635	„	4,100 „ „
Feldolgozott vas . . .	164	„	9,400 „ „
Sajt	2,487	„	4,200 „ „
Ruhák	228	cantaja	5,000 „ „
Pamut szövetek . . .	4,364	okka	26,400 „ „
Len- „ . . .	1,800	„	15,800 „ „
Kelmék és posztók . . .	9,362	„	88,300 „ „
Gyúáruk	6,687	„	8,100 „ „
Papir	57,164	„	14,700 „ „

Az osztrák-magyar monarchiába kivitt főbb czikkek:

Faolaj	607,314	okka	273,000 forint értékb.
Bor	6,104	„	1,830 „ „
Nyers bőrök	5,543	„	7,800 „ „
Szappan	2,698	cantaja	48,400 „ „
Narancs és czitrom . . .	411	czer drb	2,600 „ „

Az átviteli kereskedés, mely főkép Epirus felé nagyban üzetik még mindig igen jelentékeny; azonban Epirus egyik kikötője, Quaranta Sti., a Lloyd gőzösökkel hozatván érintkezésbe, az hihetőleg leapad s az üzletek szállítmányaikat egyenesen intézendik.

Az 1868-ik évi korfui kereskedelmi összes forgalomról legjobb képet nyujt a következő táblázat:

*) Cantaja = 112·8 vámfont.

Származási és rendeltetési helye.	Bevitel.	Kivitel.	Átvitel.	Összesen.
	Érték osztrák értékü forintokban, ezüstben.			
Osztrák-magyar m.	446,056	335,590	1,878,940	2,760,586
Anglia	1,068,660	70,310	848,000	1,986,972
Törökország	672,935	178,630	1,882,000	2,733,565
Egyptom	4,140	51,600	522,100	578,840
Olaszország	277,150	188,500	336,000	801,650
Oroszország	570,620	74,100	—	644,720
Románia	145,150	1,100	—	146,260
Francziaország	60,266	—	—	60,266
	3,244,949	776,040	5,468,040	9,712,859
Görögország	120,000	100,000	196,800	416,000
	3,364,979	876,040	5,664,840	10,128,859

A *zante-i* kikötő kereskedelmi forgalma nem igen tekintélyes, miután ezen szigetet lakosainak csekély igényei vannak. A beviteli forgalom 1868-ban 1,889,582 forintra számíttatik, melyből 334,938 forint esik osztrák-magyar árukra. A legfőbb beviteli czikket kézmű és rövidáruk képezik.

A kiviteli forgalom tett 1,068,715 forintot, melyből 54,471 forint esik az osztrák-magyar monarchiára. A kivitelben, a faolaj és a mazsola szőllő a legfőbb czikkek.

Kefalonia kereskedelmi forgalma az 1868. évben a magyar-osztrák bevitel 48,635 forintot, a kivitel hozzánk 4,000 forintot tett.

Bevitelünk főbb czikkei: deszkák, butorok, 280,530 angol font liszt, pamutkézműzeti áruk, gyapjú és selyem kelmék.

Az osztrák-magyar monarchiába üzött kiviteli kereskedés csupán mazsola-szőllőre terjed, mely ezen sziget fő terménye.

Sta. Maura-ban az 1868. évi folyamában a kereskedelmi forgalom a mult 1867. évhez hasonlítva élénkebb volt.

A bevitel értéke 232,968 frt, a kivitelé pedig 218,866 frt volt.

A bevitel czikkei ugyanazok, mint Korfuban; a kivitel pedig faolajból, borból, olajbogyóból és aszalt gyümölcsből áll.

A csak 12,000 lakost számláló *Ithaka* szigeten az 1868. év folyamában a beviteli forgalmat 100,000 ftra lehet számítani, mely föleg 2000 kilo gabnából, kevés kézmű czikkből, czukor és kávéból és némi épületfából áll. A kivitel, melynek főbb czikkei faolaj és mazsola szőllő 72,000 frtra tehető.

A kereskedelem az osztrák-magyar monarchia, Olaszország és Törökország által üzetik.

A *cserigói* kereskedelmi forgalom 1868-ban a bevitelnél 600 csomag gyarmatáruból, 150,000 kilo gabonából és 2,500 darab deszka és épitö fából állott, és 95,000 forint értéket képvisel.

A kivitel csak faolajból állott és 18,270 ftnyi értékü volt.

(A korfui főconsul, a zantei alconsul, a kefaloniai, sta.-maurai, ithakai és cserigoi consuláris ügynökök évi jelentéseiből)

KSH Könyvtár

Nagybritannia.

Angolország kereskedése 1868-ban a lanyhaság jellegét viseli magán. A kereskedők és termelők átalában nem jelezhetnek nagy nyereséget, habár veszteségről sem panaszkodhatnak. A sebek, melyeket a válságos 1866-iki év, a közgazdaság majd minden ágán ütött, csak lassan gyógyulnak, s a legközelebb lefolyt 1868-iki év még mindig utóbajban sinlett. Ez évben nagyobbszerü bukások nem fordultak elő s csak itt ott lehetett hallani panaszokat, melyeket az 1866-iki évben gombaként keletkezett szédelgő vállalatok, az utó részlet befizetése alkalmával támasztottak.

A *pénzpiacz* viszonyait illetőleg január elején kicsiny volt a leszámolási díj; az angolbank arany rudkészlete 22,061,728 font sterlingre s a tartaléktőke 12,819,673 ft. stre növekedett s így az előbbi évhez képest 2,646,000, illetőleg 1,700,000 font sterlinggel több volt a bank pinczéiben.

Az angol piaczon aláírásra bocsátott vasuti kölcsönök sorát megujitotta a Panama és New-South-Wales-vonal, valamint a Madras társulat számára való utánfizetés. A magyar vasuti kölcsön is aláírásra bocsáttatott, mindazáltal nem talált nagy rokonszenvre. — Február hóban az első orosz vasuti kölcsön került szönyegre némi sikerrel. — Márczius hóban a tőzsdét az indiai és a gyarmatok számára való vasutak foglalkoztatták. — Áprilban az Indiana Southern Company vasuti kölcsöne iratott ki. Tasmania is szerepel mint kölcsönvevő; középitkezésekre és vasutakra 400,000 ft sterlinget kivánt. — Májusban Newzealand convertálta adósságait és 1,114,000 font st. kötelezvényeket bocsátott ki 97 folyamon. — Juniusban az uj Argentini kölcsön 1,950,000 ft st. névértékben bocsáttatott ki és teljesen alá is iratott. E kölcsön kötelezvényei és szelvényei semmi féle illetéknek sincsenek s nem lesznek alávetve. — A következő hónapokban még a következő kölcsönök bocsáttattak ki:

Az orosz vasuti kölcsön	320,000	font st. névértékkel.
A svéd kölcsön	1,150,000	„ „ „
Az egyiptomi kölcsön	11,890,000	„ „ „
A canadai „	2,000,000	„ „ „
A West-Wisconsin kölcsön . . .	200,000	„ „ „
A franczia kölcsön	18,000,000	„ „ „
A franczia atlanti távirdai kölcsön .	1,200,000	„ „ „
Egy ujabb orosz vasuti „ .	1,920,000	„ „ „

E kölcsönök egy része külföldön iratott alá, s igy pl. a franczia kölcsön majdnem kizárólag Párisban és a franczia departementokban eszközöltetett. Daczára annak, hogy a pénzpiacz ily nagy összegek által vétetett igénybe, a disconto legjobb papirokra nézve sem emelkedett $1\frac{1}{2}\%$-nél magasabbra. Septemberben a disconto $1\frac{3}{4}\%$-on állt. October és november hóban megjelent az olasz dohány-kölcsön 9,404,762 font sterlinggel és két orosz vasuti kölcsön 3,300,000 font st. Ez utóbbi a discontót $2\frac{1}{2}\%$-re, sőt deczemberben 3%-re emelte, s ily magasságban maradt 1868 végeig.

Egyéb társulatok pénzmüveletei nem érdemelnek külön figyelmet.

Be- és kivitel. Nagy Brittaniából 1868-ban kivitetett 1,794,636,440 forint érték s így 14,982,790 fttal kevesebb mint 1867-ben. — A bevitel tett 2,496,163,020 ftot, azaz 152,674,150 fttal többet, mint 1867-ben.

A bevitelnél a gyapot mutat nagyobbodást, 1868-ban 11,857,893 mázsa, azaz 585,242 mázsával több vitetett be. — A papir-fogyasztás is növekedett. Ugyanis a bevitel volt:

1866. évben	317,420 mázsa.
1867. „	326,355 „
1868. „	370,606 „

Habár az élelmi szerek az 1868-ki bevitelnél is még mindig elég jelentős mennyiségben jelenkeznek, a bevitel mégis csökkent némileg az előbbi évekhez képest. Igy a három utolsó évben a vaj és tojás import következő:

	1866.	1867.	1868.
Vaj . .	1,165,081 mázsa	1,142,262 mázsa	1,097,539 mázsa
Tojás . .	438,878,880 darab	397,934,520 darab	383,969,040 darab

Az 1866. és 1867-iki rosz termés még mindig hatott a bevitelre; így 1868-ban sokkal több burgonya hozatott be, mint a két előbbi évben, jelesen

1866. évben behozatott . . .	738,193	mázsa burgonya.
1867. „ „ . . .	1,374,223	„ „
1868. „ „ . . .	2,041,474	„ „

Szarvasmarhából az előbbi évhez képest 264,179 darabbal kevesebbet tesz a bevitel. Szintén csökkent a buza bevitel, még pedig 2,005,801 mázsával, s a lisztbevitel 499,947 m. Árpa, zab, bab, borsó és kukoriczából összesen 3,674,599 mázsával több hozatott be. A kávé és thea fogyaztás is emelkedett. Szintugy emelkedett a bor bevitel, s pedig

	1866.	1867.	1868.
Összesen behozatott . .	15,321,028 gallon	15,442,581 gallon	16,953,454 gallon
Ebből fehér borra esett .	7,290,678 „	6,752,169 „	7,601,254 „
„ vörös „ „ .	8,630,350 „	8,690,412 „	9,352,200 „

Dohányból ellenkezőleg 9,317,312 fonttal hoztak be kevesebbet.

Az iparczikkek közül czipő és csizma több hozatott, ellenkezőleg csökkent a bevitel a kesztyüknél. Behozatott kesztyü:

1866. évben	10,619,220 pár
1867. „	10,898,780 „
1868. „	10,714,188 „

A kivitelt tekintve Angolország fő kiviteli czikkénél, a gyapotáruknál, az érték tekintetében csökkenés állott be; Nagybritannia 31,332,690 fttal kevesebb gyapotárut vitt ki és 1,004,790 fttal több külföldi gyapotárut vitt be, mint 1867-ben. — Miután azonban az említett árúk vég és rőf tekintetében az előbbi évhez képest még kiviteli többletet mutatnak: — képzelhetni mily olcsón dolgozik jelenleg az angol.

Lenáruknál, valamint aczéláruknál, mind érték mind mennyiség tekintetében csökkenés mutatkozik.

Vas, vasáruk, réz, sárgaréz, ólom, horgany és ónnál nem tapasztalni csökkenést.

Gőzgépekből kevesebb, ellenkezőleg más gépekből több vitetett ki ugyanis:

Gőzgép kivitetett:

1866. évben	1,760,612	font st. értékben
1867. „	2,026,072	„ „ „
1868. „	1,717,058	„ „ „

MTA KSH Könyvtár

Egyéb gépekből :

1866. évben	. . . . .	2,998,479 font st. értékb.
1867. „	. . . . .	2,942,436 „ „ „
1868. „	. . . . .	3,006,753 „ „ „ vitetett ki.

A *gabnakereskedés* Angolországban felette kedvező viszonyok közt volt az egész év alatt; a gabnaárak lassanként csökkentek azon magasságról, melyet az 1867-iki inséges évben elértek, de ezen 25—30%-knyi csökkenet lassan-lassan történt, ugy hogy mi zavart sem okozott a kereskedelmi világban.

Angliába 1868-ban összesen hozatott 66,722,000 mázsa[1]) gabna és liszt, holott 1867-ben 65,500,000. E mennyiségnek értéke tett 1868-ban 39,000,000 font sterlinget[2]), 1867-ben 41,364,134 fontot.

Buza. Az 1868. buzaaratás ezen század legjobb és legbővebb terméseinek egyike volt. A gabnának legkisebb súlya 62 font[3]) bushelenkint[4]) egy-egy acre[5]) földön a termés 36 bushel vagyis az átlag termésen 28%-kal több. Meg kell még jegyezni, hogy a 68-ki buza felette kevés korpát ad és sokkal több lisztet mint más évek termése. Ha tehát Angolország népességét 30 millió lélekre teszszük és a lisztfogyaztást 22 millió quarterre[6]), miutáu a buzatermés 1868-ban közel 17 milliót tett, a külföldről csak körülbelől 5 millió quarter buzát kell behozni (holott más években rendesen 9—12 milliót). Angolországba 1868-ban hozatott 32,730,000 mázsa buza, holott 1867-ben 34,645,569 m. London városába hozatott 1,307,000 m. és pedig ezen összegnek 40·05%-a jött Oroszországból, 32·66% az éjszak német államokból (itt mindenesetre a magyarországi buza is benfoglaltatik), 15% Francziaországból és 12·54% Amerikából és Canadából. Az 1868-ki év kezdetén a buza átlagos ára quarterenkint 67 shilling 10 denár — 1867 elején 60 sh. 2 d. — az 1868 év végén 50 sh. 7 d. Legmagasb volt a buza ára május 9-én 74 sh. 7 d. és legcsekélyebb deczember 19-én 49 sh. 5 d. — Az évi átlagár 1868-ban 63 sh. 9 d. — 1867-ben 64 sh. 5 d. és 1866-ban 49 sh. 11 d. volt.

A buzának az aratás után és átlagos évi ára 1863—1868-ig következő volt:

	aratás után	évi átlag
1868. évben . .	53 shilling 4 pence	63 shilling 9 pence.
1867. „ . .	70 „ 8 „	64 „ 6 „
1866. „ . .	52 „ 6 „	49 „ 11 „
1865. „ . .	42 „ 4 „	41 „ 10 „
1864. „ . .	38 „ 6 „	40 „ 2 „
1863. „ . .	40 „ — „	44 „ 9 „

Az Angolországba hozott buzának értéke :

1867-ben	1868-ban
22,102,884 font sterling	20,877,292 font sterlingre rugott, mely összegből jött :

[1]) Az angol mázsa 101·6 vámfont.
[2]) Egy font sterling (á 20 shilling á 12 pence) = 10 forint 12.8 kr.
[3]) Egy font = 0·907 vámfont.
[4]) Egy bushel = 0·591 bécsi mérő.
[5]) Egy acre = 1125 bécsi öl 8 láb.
[6]) Egy quarter = 4·729 bécsi mérő.

	1867-ben	1868-ban
Oroszországból	9,104,882 font sterling	6,003,375 font sterling
Dánországból	271,785 „ „	377,060 „ „
Poroszországból	4,064,172 „ „	3,007,827 „ „
Schleswig, Holstein és Lauenburgból	72,703 „ „	30,298 „ „
A hanza városokból	452,975 „ „	440,548 „ „
Mecklenburgból	473,866 „ „	446,092 „ „
Francziaországból	403,978 „ „	28,883 „ „
Illyria, Horvátország és Dalmatiából	357,128 „ „	709,275 „ „
Törökországból és Romániából . .	1,272,972 „ „	1,972,640 „ „
Egyiptomból	701,983 „ „	1,866,802 „ „
Az Egyesült államokból	2,331,449 „ „	4,158,380 „ „
Chiliből	1,399,567 „ „	996,195 „ „
Brit Amerikából	314,415 „ „	293,621 „ „
Más országokból	881,009 „ „	546,296 „ „

Meg kell egyátalában jegyeznünk, hogy Magyarország csak a magyar tengerparton át közlekedik közvetlenül Angolországgal s azért csak is itt, jelesen az angol kimutatásokban, mint Illyria, Croatia és Dalmátia jelenkezik; pedig tény, hogy a buza nagy része, melyet pl. Németországba viszünk, nem Németország, hanem Angolország számára vitetik ki. Innen magyarázhatni egyszersmind, miért jelentkezik Poroszország oly nagy összeggel a buza kivitelben. Ezen körülményt kell átalában az angol-magyar kereskedés megbirálásánál szem előtt tartani, különben téves következtetéseket vonhatnánk.

Árpa. Miután a buzának az 1867-ki évben felette magas ára volt és a föld ezen év őszén a buzatermesztésre igen kedvezőnek látszott: az árpatermesztésre körülbelől 5%-kal kevesebb föld használtatott mint máskor. A termés 2—7½ quarter volt acrenként; átlagos súlya 55—56 font. Az árpa malátára igen alkalmas. Bevitetett Angolországba 1868-ban körülbelől 7,508,000 m. 3,291,360 font sterling értékben, és 1867-ben 5,683,721 m. 2,643,325 ft. st. — Ez összegből Londonba jött 472,000 quarter és pedig Poroszországból 21·19%, — Dánországból 2·53% — a német államokból 6·61% — Francziaországból 19.96% — a török birodalomból 19·68%. Az árpa ára az év elején volt quarterenként 41 sh. 4 d. és az év végén 46 sh. 1 d. Legmagasabb volt az ár november 21-kén 47 sh. 3 d. — legalacsonyabb julius 25-kén 35 sh. 8 d. Az évi átlag ár volt 42 sh. 11 d. holott az 1867-ben csak 40 sh-et. tett.

Zab. Angolországban a zab nem adott ezuttal kedvező termést, mert a termés alig volt középszerü; egy egy acre után termett legfölebb 10—12 quartre, a súly körülbelől 48 font. Behozatott 1868-ban 8,202,000 mázsa 3,656,275 ft. sterling értékben, 1867-ben 9,407,136 m. 3,963,933 ft. st. értékben. Londonba magába hozatott 2,070,000 quarter, és pedig Oroszországból 52·26% — Svédországból 19·85% — Dánországból 3·93% — Hollandból 5·05% — a német államokból 6·48% — Amerika és Canadából 2·64%. Az év kezdetén a zab ára volt 25 sh. 10 d., holott az 1867 elején 24 sh 2 d.-val adatott el — 1868 végén 26 sh. 2 d. — Legmagasabb volt az ár julius 25-én 31 sh. 4 d. — és legcsekélyebb január 11-én 25 sh. 5 d. Az évi átlag ár 28 sh. 1 d., holott 1867-ben az átlag ár 26 shilinget tett.

KSH Könyvtár

Kukoriczából a bevitel Angolországba 1868-ban tett 11,297,858 mázsát 4,463,021 ft. st. értékben, holott 1867-ben tett 8,540,429 mázsát 3,591,623 ft. sterling értékben. — London városába vitetett 1868-ban 314,598 quarter, holott 1867-ben 180,000 quarter.

Lisztből és pedig buzalisztből 1868-ban bevitetett 3,054,868 mázsa, holott 1867-ben 3,592,969 m. Ezen bevitt mennyiségnek értéke az egyes származási helyek szerint következő:

	1867. évben	1868. évben
A hanza városokból	374,695 font sterling	486,446 font sterling
Francziaországból	1,129,787 „ „	552,033 „ „
Az Egyesült amerikai államokból .	378,458 „ „	539,809 „ „
Brit éjszak Amerikából	71,702 „ „	140,528 „ „
Egyéb államokból	986,312 „ „	866,433 „ „
Összesen . .	2,940,918 „ „	2,585,249 „ „

Magába London városába 400,000 mázsa liszt hozatott, holott 1867-ben 725,885 m. az említett összegből csik Francziaországra 2% — America- és Canadára 43·50% — osztrák-magyar birodalomra 8·25% és Australiára 17·75%.

A marhakereskedés Angolországban nagy rendetlenséget mutat. Főkép a marhavész ellen történt intézkedések okoztak zavart a szarvasmarha tenyésztésben. 1867-ik évben az angol kormány egész sereg hivatalnokot küldött ki az ország különböző vidékeire, kiknek kötelességévé tette a marhavész elfojtására minden szükségest teljesíteni. Ez intézkedés azonban czélszerünek nem mutatkozott, hanem csak a marhatenyésztés akadályozását vonta maga után. Ennélfogva jelenleg a kormány ezen felügyelőket visszavonta az illető helyekről s a vész meggátlására azt rendelte, hogy mindazon marha, mely gyanus, vagy vészes helyről jő, az illető kikötőben visszatartandó, s ugyanott levágandó. Egészséges vidékről jövő marhák ellenben a többi állatok közé szabadon helyezhetők.

Az 1868-ki év kezdetével a legmagasb ár a legjobb minőségü szarvasmarhahúsnál fontonkint 6¾ denár volt, és a júhhúsnál 6½ d. Ezen árak lassú hullámzással junius közepéig mindig emelkedtek, a mikor is a marhahúsnak fontja 8 denár; a juhhús 7 d. volt. Ezen időpontból az ár ismét hanyatlott. Főkép Liverpool azon kikötő, mely kedvező fekvésénél fogva Spanyolországból és Portugalból sok marhát fogad. Az utóbbi években azonban még ezen országokból is a marhavész meggátlása czéljából elrendelt óvintézkedések következtében kevesebb marha érkezett.

Így 1864-ben 3566 darab hozatott Spanyolország és Portugalból
1865- „ 2732 „ „
1866- „ 3737 „ „
1867- „ 2960 „ „

Miután 1868 májushóban a marhavész ellen szükséges óvintézkedések a Spanyolországból jövő marhák tekintetében megszüntettek, a marhabevitel azonnal emelkedett, úgy hogy 1868-ban 5,448 db. marha hozatott be onnan Liverpoolba, a mi az előbbi évhez képest 2,448 darabnyi növekedést mutat.

Az Angolországba hozott marhák, juhok és bárányok értéke következő:

	1867-ben	1868-ban
Ökör, bival és tehén	2,850,014	1,897,349
Juh	865,736	476,699
Bárány	9,056	21,055

Általában az utolsó négy év alatt:

	1865.	1866.	1867.	1868.
Ökör, tehén, bika .	227,528 darab	209,171 darab	156,079 darab	114,869 darab
Borju	55,743 „	28,568 „	21,592 „	21,819 „
Juh és bárány . .	914,570 „	790,880 „	540,326 „	341,155 „
Sertés	132,943 „	73,873 „	48,083 „	33,721 „

Dohányát Angolország nagyobbára Amerikából hozza, nevezetesen Virginiából, Marylandból és Kentuckyból.

Egész Angolországba bevitetett:

	1867-ben	1868-ban
Nyers dohány	1,395,000 font sterlingért.	1,389,750 font sterlingért.
Elkészített dohány és szivar	511,330 „ „	486,087 „ „
vagy pedig súlyban kifejezve nyers dohány . . .	57,586,287 „ „	49,016,582 „ „
Elkészített dohány . . .	3,798,995 „ „	3,051,398 „ „

Bor és égett bor (brandy).

A külföldről hozott bor mennyiség 1868-ban is örvendetes emelkedést mutat. A borfogyasztás 10 százalékkal növekedett, az égett bornak fogyasztása is meglehetősen emelkedett. Az Angolországba bevitt bor és égett bor mennyiségnek 1861 óta mutatkozó emelkedése következő kimutatásból látható:

	Bor behozatott. pipe[1])	Angolországban elfogyasztatott pipe	Kivitel. pipe	Készlet decz. 31-én. pipe
1861. évben	103,294	101,852	18,000	105,800
1862. „	111,782	92,378	19,120	105,860
1863. „	132,637	98,346	21,543	118,000
1864. „	144,230	107,125	18,950	135,160
1865. „	133,300	112,850	20,220	133,430
1866. „	144,550	125,950	20,670	131,800
1867. „	145,685	129,758	17,592	128,169
1868. „	158,972	142,626	18,064	127,000
	Égett bor: puncheon[2])	puncheon	puncheon	puncheon
1861. évben	18,250	14,000	4,650	26,350
1862. „	20,700	15,000	6,060	25,600
1863. „	27,240	16,665	7,500	27,600

[1]) Egy pipe = 10·12 akó.
[2]) Egy puncheon = 6·25 akó.

KSH Könyvtár

		puncheon	puncheon	puncheon	puncheon
1864.	„	42,670	20,130	6,520	42,240
1865.	„	27,150	23,180	4,670	40,050
1866.	„	49,000	27,175	4,570	55,700
1867.	„	42,172	27,709	3,176	65,469
1868.	„	35,000	28,809	3,940	70,000

A franczia vörös bor bevitele legnagyobb emelkedést mutat. Szintugy növekedett a bevitel a spanyol vörös és fehér boroknál, különösen a vörös bor, az előbbi évhez képest 17%-kal emelkedett. A különböző országokból következő mennyiségben hozatott be a bor:

	1867-ben	1868-ban
Az afrikai britt gyarmatokból	9,370 gallon	12,325 gallon
Más britt gyarmatokból	24,443 „	11,228 „
Hamburgból	354,327 „	419,402 „
Hollandból	421,789 „	482,433 „
Franczia országból, veres bor	2,692,850 „	3,468,860 „
„ fehér „	1,078,451 „	1,276,581 „
Portugalból	2,724,538 „	2,965,849 „
Madeirából	49,585 „	49,406 „
Spanyolországból, veres bor	1,195,729 „	949,980 „
„ fehér bor	6,134,475 „	6,381,883 „
A kanári szigetekről	20,307 „	13,808 „
Olaszországból (Nápoly és Siciliából) . .	456,804 „	555,003 „
Egyéb országokból	279,913 „	366,696 „
Összesen . .	15,442,581 „	16,953,454 „
És pedig: veres bor	6,752,169 „	7,601,254 „
fehér „	8,690,412 „	9,352,200 „

A különböző borok ára 1869. január 1-jén a következő volt:

Port, igen kitünő, régi . .	a pipe	65— 80 font sterling
„ jó, régi	„	50— 60 „ „
„ jó, ujabb	„	25— 28 „ „
„ közönséges . . .	„	22— 24 „ „
Sherry, finom	a butt	100—180 „ „
„ jó	„	60— 80 „ „
„ középszerü . . .	„	30— 50 „ „
„ közönséges . . .	„	16— 23 „ „
Moseli, finom	az ohm	20— 30 „ „
„ más faju . . .	„	6— 16 „ „
Madeirai, finom s régi . .	a pipe	105—150 „ „
„ jó, ujabb . . .	„	50— 80 „ „
„ középszerü . . .	„	30— 40 „ „
Magyar, veres	a hogshead	7— 18 „ „
„ fehér	„	7— 18 „ „

*) Egy hogshead = 5·05 akó.

A boron kivül az osztrák-magyar birodalom sert is vihetne ki Angolországba. Igaz hogy Dreher ügynökei az 1868-ki évben összesen csak 1956 akót vittek ki, s hogy továbbá a Liesingerféle bécsi sörfőzdéből hetenkint csak 30 akó ser megy Londonba; de ennek oka egyrészt, hogy az angol izlést még a bécsi sörhöz hozzá kell szoktatni, másrézt, hogy e czikk felette drága, de különösen, hogy a sör nem egyenlő minöségü.

Thea. Ezen czikknek fogyasztása Nagybritanniában felette emelkedik. 1792-ben az angol fogyasztás csak 13,500,000 fontra rugott, 1868-ban a fogyasztás 108 millió fontra emelkedett. A piacz mindazáltal ezen áruczikkre nézve tán egyike a legváltozékonyabbaknak; a nagy kereskedők nagyon is tulságos hévvel törekszenek Chinából roppant nagy tömeget összevásárolni s hazájukba küldeni. A bevitel 1868-ban Chinából és Japanból 125 millió fontra emelkedett, holott 1867-ben 94. m. 1866-ban 91 milliót tett. E tulságos bevitelnél, azon sajnos tapasztalatot tehetni, hogy a kereskedők a thea minőségére kevés figyelemmel vannak, ugy hogy a középszerü, sőt finomnak mondott fajok közönséges minőségüeknek ismertettek fel:

Theából	bevitetett font	fogyasztatott font	kivitetett font	decz. 31-iki készlet font
1863. évben	111,400,000	85,200,000	26,200,000	99,100,100
1864. „	116,100,000	88,600,000	27,500,000	106,200,000
1865. „	130,500,000	97,900,000	32,600,000	95,500,000
1866. „	132,500,000	102,300,000	30,200,000	100,000,000
1867. „	144,000,000	144,500,000	31,500,000	84,000,000
1868. „	142,000,000	108,000,000	34,000,000	95,000,000

A thea fontjának átlag ára volt:

1864. évben	11	pence
1865. „	11	„
1866. „	11¾	„
1867. „	11¾	„
1868. „	1 shill. 2	„

Gyapju. Az amerikai polgárháboru óta a gyapju Angolország piaczain nagy szerepet játszik s Anglia fogyasztása inkább fordúlt e czikk felé, mint a pamut felé. A gyapju ára folyvást emelkedett, mindaddig, mig a gyapotárak a gyárosokat ismét e czikk felé irányozták; e körülmény augustus és september hóban állt be, amidön a gyapjunak ára fontonkint 2—3 pence-el sülyedt. Az év végén a gyapjunak ára oly alacsony, minő a lefolyt 20 év alatt nem volt. A piacz túl volt halmozva nyers anyaggal, és a gyarmatokból küldött készletek nagyobbak voltak, mint mennyit az anyaország feldolgozni képes lett volna.

1868-ban behozatott Angolországba 251,747,015 font gyapju és pedig:

Az éjszak európai kikötőkből	21,270,497 font
Más tartományokból	19,530,217 „
Alpaca és Llama fajok	1,815,301 „
Brit gyarmatokból: Dél-Afrikából	35,783,359 „
Indiából	17,602,442 „
Australiából	155,745,199 „

KSH Könyvtár

Láthatni ebből, hogy Ausztráliából legnagyobb mennyiségü gyapju hozatik, s hogy Ausztráliában a gyapjutermelésre most már felette nagy gondot fordítanak. Egyébiránt az ausztráliai gyapjunak is uj versenytársa akadt a Llama gyapjuban, mely felette olcsó, s mig az ausztráliai gyapjunak bevitele 1863 óta megkétszereztetett, a Llama gyapjué háromszorosan gyarapodott.

Gyapot. E czikkben a piacz kedvezőbb lett, a belföldi fogyasztás jelentékeny volt és a gyárak e nyersanyagból nagy mennyiséget vettek igénybe. Az árak emelkedtek ennélfogva és szilárdak maradtak az év végéig. A liverpooli piacz saját helyi fogyasztására 282.750 bált*) vett igénybe. Mig az amerikai polgárháboru előtti 10 év alatt a gyapot középára fontonkint 6¼ pence volt, 1868-ban 10¾ p. Legalább is még két jó gyapotterményre van szükség, hogy az árak 2 pence-szel lejebb szálljanak. Gyapotból 1868. évben Nagybritanniába összesen behozatott 3,660,127 bál (átlag 354 fonttal) ismét kiszállíttatott Nagybritanniából 915,120 bál (átlag 334 fontos); Nagybritanniában fogyasztatott 2,801,940 bál (átlag 352 fonttal).

Mily arányban változott a fogyasztás e czikkre nézve Nagybritanniában, kitünik a következőkből. Fogyasztatott:

1868. évben	2,490,490 bál (400 fonttal)	azaz egy-egy héten 47,890 bál
1867. „	2,386,290 „ „ „	„ 45,890 „
1866. „	2,226,800 „ „ „	„ 42,820 „
1865. „	1,796,639 „ „ „	„ 34,550 „
1864. „	1,402,990 „ „ „	„ 26,980 „
1863. „	1,191,110 „ „ „	„ 22,910 „
1862. „	1,124,550 „ „ „	„ 21,620 „
1861. „	2,563,690 „ „ „	„ 49,300 „
1860. „	2,698,300 „ „ „	„ 51,890 „
1859. „	2,444,080 „ „ „	„ 47,000 „

A fogyasztás tehát 1868-ban, az 1867-ikihez képest 2000 csomaggal hetenkint vagyis 4³/₈ %-kal, és az 1866-kihoz képest 3070 csomaggal, vagyis 7¼ %-kal növekedett. Az emelkedés azonban még mindig nem elegendő, hogy a Nagybritanniában levő fonodákat teljesen és kielégitőn elfoglaltassa, mert hogy valamennyi fonoda teljesen tevékenységben legyen, hetenkint 57,000 (400 fontos) bálra kellene a fogyasztásnak emelkednie.

A behozatal a következő arányokat mutatja:

1868. évben . . .	3,660,127	csomag	átlag	354	fonttal
1867. „ . . .	3,500,770	„	„	364	„
1866. „ . . .	3,749,040	„	„	362	„
1865. „ . . .	2,755,320	„	„	355	„
1864. „ . . .	2,587,100	„	„	347	„

A gyapotáruk és gyapotfonál kivitele Angolország kivitelének igen jelentékeny részét képezi. A különböző világ részek s tartományokba e kivitel következő arányokat mutat:

Gyapotáruk:	1868.	1867.	1866.	1865.	1864.
Németországba és Hollandba .	125,200,000 yard	119,200,000 yard	104,100,000 yard	84,100,000 yard	45,300,000 yard
Franczia országba	38,600,000 „	41,200,000 „	56,300,000 „	21,500,000 „	19,600,000 „
Portugalba	56,500,000 „	53,200,000 „	53,600,000 „	42,500,000 „	33,700,000 „
Gibraltar és Maltába	28,400,000 „	26,900,000 „	35,100,000 „	32,400,000 „	30,400,000 „
Olaszországba és Austriába . .	79,400,000 „	74,600,000 „	69,000,000 „	60,900,000 „	51,900,000 „
Törökország-Syria és Egyipt. .	516,300,000 „	584,600,000 „	465,000,000 „	305,000,000 „	301,000,000 „
Nyugat- és Dél-Afrikába . .	32,400,000 „	36,800,000 „	23,500,000 „	19,800,000 „	20,800,000 „
Brit éjsz. Amerikába . . .	30,900,000 „	34,100,000 „	39,100,000 „	30,200,000 „	27,600,000 „
Egyesült am. államokba . . .	71,100,000 „	88,500,000 „	114,800,000 „	122,400,000 „	64,100,000 „
Nyugatindia és Közép-Amer. .	221,900,000 „	198,500,000 „	206,900,000 „	189,900,000 „	197,400,000 „
Braziliába	144,100,000 „	148,300,000 „	170,300,000 „	114,600,000 „	146,300,000 „
Délamerika egyéb államaiba . .	117,000,000 „	178,400,000 „	147,700,000 „	87,600,000 „	112,100,000 „
China- és Hong-Kongba . . .	326,800,000 „	229,200,000 „	188,600,000 „	126,300,000 „	73,500,000 „
Jávába és a Philippinákba . .	65,200,000 „	78,100,000 „	89,400,000 „	60,000,000 „	40,600,000 „
A brit Kelet-Indiába	935,100,000 „	742,800,000 „	631,700,000 „	562,600,000. „	477,000,000 „
Australiába	38,400,000 „	25,700,000 „	30,400,000 „	25,600,000 „	17,900,000 „
Egyéb tartományokba . . .	152,000,000 „	170,300,000 „	150,400,000 „	129,600,000 „	89,700,000 „
Összesen . . .	2,979,300,000 „	2,830,400,000 „	2,575,900,000 „	2,015,000,000 „	1,748,900,000 „
vagyis . . .	50,200,000 ft. st.	53,100,000 ft. st.	57,800,000 ft. st.	44,800,000 ft. st.	43,900,000 ft st.
Gyapotfonálból:					
Németországba és Hollandba .	79,700,000 font	71,700,000 font	58,500,000 font	47,000,000 font	29,900,000 font
Olaszországba és Austriába . .	19,600,000 „	18,200,000 „	19,100,000 „	14,500,000 „	9,900,000 „
Törökországba	14,200,000 „	12,800,000 „	10,200,000 „	8,000,000 „	6,800,000 „
China- és Hongkongba . . .	6,400,000 „	8,500,000 „	4,700,000 „	1,000,000 „	1,900,000 „
Brit Indiába	27,800,000 „	27,100,000 „	22,400,000 „	15,100,000 „	17,700,000 „
Egyéb tartományokba . . .	26,900,000 „	31,100,000 „	24,100,000 „	17,800,000 „	9,500,000 „
Összesen . . .	174,600,000 „	169,400,000 „	139,000,000 „	103,400,000 „	75,700,000 „
vagyis értékben	14,500,000 ft. st.	14,800,000 ft. st.	13,700,000 ft. st.	10,300,000 ft. st.	9,100,000 ft. st.

*) Egy bál = 400 font.

Vas. Nagybrittániában a vas tekintetében az egész éven át lanyhaság uralkodott; vége felé mindazáltal nagy élénkség mutatkozott, miután Oroszország vasutai számára nagy megrendelések érkeztek. Egyébiránt az angol vasgyárak a continensen nagy versenyt szenvednek. Igy pl. Francziaország 1868-ban 36,000 tonna vasat, 1867-ben csak 19,898 t., 1866-ban 10,790 t. és 1860-ban csak 9,751 tonnát termelt. A bessemer mód szerint a vas egyéb államokban sokkal olcsóbban állíttatik elő, mint Angliában.

Nagybritanniában a vastermelésre nagy hatással van a hajó építésnek gyarapodása. Jelenleg Skócziában mintegy 120 vashajó 134,000 tonnával van építés alatt. 1868. évben összesen 193 vashajó épült 97,500 tonnával, holott 1867-ben 181. — Az összes vastermelés 1868-ban 11,575,000 tonna; 1867-ben pedig csak 10,021,000 tonna.

Fakereskedés. 1868-ban London kikötőjébe 14%-kal több szállítmány érkezett fával, mint 1867-ben; ha mindazáltal az 1868-ki fabevitel az 1864., 1865. és 1866-ki három év átlagával összehasonlíttatik a bevitel 10%-nyi csökkenést mutat.

A fabevitel az utolsó 5 évben következő:

1864. évben	3,528,654	load, közte	62,122	load	donga
1865. „	3,833,724	„ „	66,082	„	„
1866. „	3,727,786	„ „	89,444	„	„
1867. „	3,449,532	„ „	62,516	„	„
1868. „	3,688,000	„ „	61,000	„	„

Petroleum. Ezen világító anyag még mindig nagy terjedésnek örvend. Amerikából következő mennyiségek vitettek ki:

	1868. évben	94,505,341	gallon
	1867. „	63,594,000	„
	1866. „	61,000,000	„
Londonba hozatott	1868. „	62,128	„
	1867. „	82,594	„
	1866. „	101,000	„
Liverpoolba hozatott	1868. „	28,000	„
	1867. „	66,700	„
	1866. „	80,460	„

(A londoni főconsul 1868-ról szóló évi jelentéséből és The economist 1869. évi márcz. 13. számához csatolt supplementből: (Commercial history and review of 1868.)

Cardiff kereskedése, mely leginkább a vas és kőszén exportra szorítkozik, 1868-ban is emelkedett. Igaz ugyan, hogy ezen emelkedés nem mutatja már azon óriási haladást, mint azt az elmult két évtizedben tapasztalni lehetett: az emelkedés mindazáltal olyan, hogy e helynek a kereskedésre való alkalmas voltát eléggé bizonyítja.

Az összes kivitel 1868-ban 3,137,835 tonnára rugott, s így összehasonlítva az 1867-iki kivitellel, mely 3,039,106 tonna volt: 90,729 tonnával jelentkezik az emelkedés.

A kivitel részletenkint következő:

	Idegen kikötőkbe				Angol kikötőkbe
	kőszén	vas	Patentfuel (kőszéntégla)	Coaks	kőszén
1868. évben	2,099,707 tonna	147,294 tonna	61,803 tonna	9,848 tonna	819,133 tonna
1867. „	1,966,097 „	136,633 „	47,266 „	12,153 „	876,957 „

A vasexport, mely az előbbi két évben tetemes hanyatlást mutatott, 1868-ban tökéletesen kielégítő eredményt nyujt; jelenleg a glamorganshirei nagyszerü vasművek megrendelésekkel túl vannak halmozva. Az innen kivitelre kerülő vas fajok: a rails (vasuti sinek) a rudvas és a vaspléh. E fajok közül ismét a rails a legnagyobb kivitelnek örvend, a miből ismét Amerikába, Oroszországba és Olaszországba megy legtöbb. Az osztrák-magyar birodalomba körülbelől 10,000 tonna rails ment és pedig a Rudolf pálya számára, mely a Cardiffhoz közel fekvő Plymouth-Iron-Worksból került ki.

A vas kivitel az utolsó tiz év alatt következő eredményt mutat:

1859. évben	182,817	tonna
1860. „	169,467	„
1861. „	132,493	„
1862. „	172,352	„
1863. „	157,892	„
1864. „	152,563	„
1865. „	160,854	„
1866. „	142,295	„
1867. „	136,633	„
1868. „	147,294	„

A beviteli kereskedés mindedig igen jelentéktelen és csakis a helyi fogyasztás kielégítésére szorítkozik.

Legnagyobb a bevitel Spanyolország és Francziaország részéről, honnan nyersvas, vasérczek és vassodrony (ez utobbi George Elliot és társa vas kötélgyár számára) és tengeri fű (esparto) hozatik. — Ezen tartományok után sorakozik Éjszakamerika, Svédország és Irland, melyek fát szolgáltatnak, s pedig az előbbiek hajóépítéshez, az utóbbi a bányászathoz valót. — A földközi tenger melletti vidékek kevés mennyiségü gabnát szállítanak. — Egyéb czikkek többnyire London és Bristolból, második kézből jönnek.

Greger Miksa, ki a magyar boroknak Nagybritanniában terjedése tekintetében igen sokat tett, legujabb időben Nell Vilmos személyében borkereskedési ügynököt küldött a magyar borok kicsiben eladása czéljából. — (A cardiffi consul jelentéséből.)

Edinburgh kereskedése tekintetében az 1868-ki év sok és nevezetes üzleteket mutat; a kereskedők nyeresége mindazáltal nem igen emelkedett. Leith városának buzamalmai és czukorfőzdéi, valamint ser- és szeszgyárai nagy tevékenységet fejtettek ki. A gabnakereskedés ismét nagy szerepet játszott.

Edinburgh és Glasgow nevezetesebb bankjai nagy forgalmat mutatnak ki; jelesen:

Bank of Scotland	8,185,117	font sterlinggel	
Royal Bank	9,949,497	„	„
British Linen	8,147,600	„	„
National	9,435,315	„	„
Union	9,084,182	„	„
Clydesdale	5,898,935	„	„
Commercial	8,926,744	„	„
City of Glasgow	6,854,259	„	„
Összesen	66,454,655	„	„

Kish könyvtár

A beviteli árúk közül legnevezetesbek a gabna, fa, olajpogácsa, csont, rongyok, bor, és gyümölcsök. Különösen bevitetett:

Alma	43,870 kosár
„	7,980 mérő
„	35,573 hordó
„ „	2,800 láda
Körte	21,345 kosár
„	8,000 hordó
Cseresznye	7,000 láda
Mazsola	10,527 kosár
Szilva	20,518 „
„	12,000 hordó
Buza	2,612,827 mázsa
Árpa	631,263 „
Zab	351,091 „
Rozs	39,483 „
Paszuly	86,456 „
Borsó	119,103 „
Pohánka	162,013 „
Liszt	216,133 zsák
Lécz	764,400 darab
Deszka	24,700 „
Küszöbfa	170,000 „
Deszka és küszöb	74,000 „
Léczfa	107,000 „
Hasított fa	109,150 „
Donga	448,513 „
Csont	4,777 tonna
	554 zsák
Csontliszt	702 tonna
	303 zsák
Rongy	14,488 csomag
	666 tonna
Olajpogácsa	11,185 „
	512 quarter
Bor	936 butt
	11,833 láda
	5,140 hordó
	2,062 hogsheads
	253 pipe
	1,311 kosár.

A kivitel nagyobbrészt köszén és vasból allott.

A *gabnakereskedés.* A buzatermés 1868-ban felette kedvező volt. A buza minősége is igen jó, ugy hogy az angol molnárok az angol buzát használták lisztnek s nem a külföldit. Scótországban mindazáltal — s főkép Leithban — a külföldi buzának adnak

a nagy malmok elsőbbséget és csak kevés scót buzával vegyítik. Az ily lisztből készült kenyér nehéz ugyan, de sokkal inkább kedvelik mind a finom lisztből valót. Leithban 1869. január 1-én a gabnakészlet következő volt:

Buza	100,000 quarter
Liszt	9,050 zsák
Árpa	23,800 quarter
Zab	11,000 „
Bab	550 „
Borsó	3,500 „
Kukoricza	2,250 „
Lencse	1,670 „

A készlet ennélfogva igen csekély, csak hogy nem kell feledni, miszerint a termésnek fele még a mezőgazdáknál volt.

Lisztből Magyarország 28,000 zsákot szolgáltatott. A lisztkereskedés Leith és Magyarország közt nagyobb volna, ha Magyarországban a liszt ára azon arányban csökkenne mint itt. A középfinom minőségü liszt leginkább kerestetik. Leithi pékek állítják, hogy egy zsák magyar lisztből 12—14 kenyérrel többet sütnek mind scót lisztből.

(A leithi consul 1868-ki évi jelentéséből.)

Falmouth város (Cornwallban) az 1868 év folyamában, élénk kereskedelmi forgalomnak örvendett. A fő bevitel a középtenger, Spanyolország (Gibraltart kivéve), Portugalia, Francziaország, az éjszak-amerikai Egyesült államok, az amerikai angol gyarmatok és Dél-Amerika nyugati partjainak kikötőiből történt. A kiviteli szállítmányok főleg a középtengeri kikötőkbe, Francziaországba és Ejszak-Amerikába veszik utjokat.

A bevitel főbb czikkei az 1868. évben voltak:

Parafa	200 mázsa
Nyers pamut	561 „
Buzaliszt	595 „
Guano	5,482 tonna
Gipsz	359 „
Trágya	158 „
Narancs	6,410 bushel
Ökör	2,462 darab
Burgonya	14,366 mázsa
Rizs	220 „
Só	243 tonna
Czukor	224 mázsa
Buza	99,060 „
Vörös bor	50 gallon

Ugyanezen év kiviteli forgalmában előfordult főbb czikkek a következők:

Mireny	359 mázsa
Porczellán föld	2,365 tonna

KSH Könyvtár

Tökehal	440 mázsa
Granitkő	598 tonna
Ócska vas	434 tonna
Gépek	500 font sterl. értékb.
Petroleum	590 tonna
Rizs	11,400 mázsa
Buza	10,433 mázsa

A gabnanemüek árai Cornwallban 1868-ik év folyamában a ki

Angol termény:

Fehér buza	480 fontonkint	64—78	shilling
Vörös „	480 „	52—70	„
Árpa	416 „	34—45	„
Zab	320 „	23—27	„
Liszt	280 „	35—53	„

Idegen termény: (A vámdíjat beszámítva.)

Buza	480 fontonkint	50—80	shilling
Árpa	416 „	30—42	„
Zab	320 „	26—31	„
Liszt	280 „	40—50	

Az összes kereskedelmi forgalom Cornwallban az 1868. évben tetemesen meghaladta az 1867-iki eredményt. Ugyszintén az ón és réz árának emelkedése a bányászattal foglalkozó szomszédos lakosság anyagi helyzetén sokat javított.

(A falmouthi alconsul évi jelentéséből.)

Malta szigete se nem termékeny, se nem iparos terület, és kizárolag a kereskedés által nyujtott előnyökből virágzik. A szigeten gabnavermek létcznek, melyek közül több még a maltai lovagok idejéből való, több pedig a mostani kormány alatt készíttetett. E vermek felette alkalmasak a gabna raktározására, s a külföldi kereskedők ezekbe rakatják le gabnájukat, s ezért stajonként (1½ mérő) csak 2 soldit fizetnek. E mellett a maltai bank az így raktározott gabnának ⅔ értékeig előlegeket nyujt, 4%-nyi kamat mellett s így a kereskedők felette sok előnyben részesülnek, melyek őket az itteni raktározásra ösztönözik. A maltai gabna raktárak 514,500 stajo gabnát foglalhatnak magukba. Az így letéteményezett gabna azután a világ egyéb helyeire rendeltetik.

A kőszénbevitel Maltába 1868-diki évben nagyobbodott, miután a sziget hajóforgalma is növekedett. 1867-ben 154,000, 1868-ban 158,000 tonna kőszén érkezett ide.

A faszén bevitele és fogyasztása Maltában szintén nagy; 1868. évben 194,185 mázsa vitetett be Toscanából, és a Romagnából.

(A maltai consul 1869. január 18-ki jelentéséből.)

Németország.

Az elmult 1868-ik évben az osztrák-magyar monarchia fontos állást foglalt el a német vámegylet nemzetgazdászati forgalmában. Számos terményünk honosult meg az éjszak német piaczokon s viszont a vámegyleti ipar egyik főtámaszát az osztrák-magyar fogyasztás képezte.

Az osztrák-magyar termények forgalma főleg Stettin felé irányult, mely város mint kiviteli piacz tekintélyesen emelkedett. A berlini termény-kereskedés ellenben Magyarország kivitele által tetemesen csökkent, miután a szászországi s a nyugoti tartományok piaczai, melyek ezelőtt Berlinből látták el magukat, most egyenesen Magyarországból nyerik szükségletük födözését.

Az ipar terén az elmult év első felében meglehetős pangás uralkodott, azonban később, midőn az európai béke fennmaradásának reménye mind inkább erősbödött, tetemes élénkség állott be, melynek egyik főtényezőjét az osztrák-magyar vasutépítések szükséglete képezte. A nyugoti tartományok iparvállalatai egészen a vasuti sinek gyártására adták magukat, és hosszú időre tetemes megrendelésekkel vannak ellátva.

Kétséget sem szenved, hogy ezen vállalatok versenyképessége, a vasuti vitelbérek általánosabb leszállitása daczára is emelkedett, miután a tudomány és jelenkor minden találmányát magukévá tették s a vasutak igazgatóságai a nyers anyagok és gyártmányok olcsó vitelbére által segédkezet nyujtanak. Mindazonáltal ujolag igaznak bebizonyult azon tapasztalás, hogy a gyártási telepeknek a kőszén és nyersanyagok termelési helyeitől való távolabb fekvése az ily vállalatok jövedelmezését érzékenyen apasztja.

A kőszéntermelés szintén igen növekedett, mely jelenség Sziléziára nézve az osztrák-magyar monarchiába irányzott kivitelben, a nyugoti tartományokban pedig a gyári ipar nagyobb mérvű fogyasztásában leli okát.

Az elmult 1868-ik év utolsó hónapjaiban a nyers czukor kivitele az osztrák-magyar monarchiába tekintélyes magasságra emelkedett, s ezen szállítások főleg a Magdeburg környékén lévő czukorgyárak részéről eszközöltettek.

Az 1868-ik évben a börzeüzlet nemcsak az osztrák-magyar közgazdászati viszonyok alakulására, de a többi európai államokéira is kiváló befolyást gyakorolt. Egyedül a börzeüzlet virágzásának s nagy mértékben kifejlett nemzetközi jellegének lehet tulajdonítani, hogy a folyó pénz majdnem mindenütt készséggel adatott iparvállalatok, de főleg vasuti építkezések létesítésére, s az osztrák-magyar birodalom azon kedvező helyzetbe jutott, hogy vasuthálozatának kiépítéséhez hozzá foghatott. A berlini börzevilág érdekeltsége főleg az államvaspálya, a déli vaspálya és a hitelintézet papirjaira volt irányozva. A bécsi börze jegyzései folytonosan mérvadók valának és minden ingadozása a berlini börze magatartásában tükröződött vissza. A tőkepénzes világ sem maradt részvét nélkül és nemcsak az osztrák-magyar vasuti elsőbbségi kötvényekből nagy mennyiséget vásárolt, hanem az osztrák állam papirokból is nagyobb mérvben szerzett.

Az 1868-iki börzeüzlet az osztrák-magyar monarchia részére fényes eredményeket szolgáltatott s a pénzügyi hitel tetemesen emelkedett. Még inkább kiderült volna ezen jelenség, ha az osztrák valuta ingadozásai a körülményeknek megfelelők lettek volna, azonban az emelkedés 83⅝-ról 89⅝-ra csak rövid ideig tartott s az év végén ismét 84¾%-kal jegyeztetett.

KÖZPONTI STATISZTIKAI HIVATAL KÖNYVTÁRA

Ezen ingadozások nagy részben az osztrák-magyar külkereskedelem alakulásával voltak összefüggésben. Az osztrák papirok Bécsbe visszaszivárgása valamint az új aratás óta mind minőségben, mind mennyiségben leapadt terménykivitelünk, és az egyidőben eszközölt nagyobb nyersvas, vasuti sin és kézművi czikkek behozatala ezen tényeknek világos magyarázói.

Figyelemre méltó körülmény, hogy az éjszaknémet szövetségi államokban azon általános kivánság erősebben nyilvánult, miszerint a közlekedésre vonatkozó törvények és rendeletek egyformák legyenek az egész szövetségi területen, s ha csak lehet déli Németország által is fogadtassanak el. Ha ezen törekvések volnának is a politikával némi összefüggésben, még sem lehet tagadni, hogy fő okozójuk a kereskedelmi és iparüző világ azon gyakorlati nézetében rejlik, mely szerint a nagyobb és könnyebb forgalom egyöntetü törvényhozásban leli főkép előmozdítóját.

A hitelviszonyokra nézve az ugynevezett uzsora-törvények megszüntetése a real-hitelben sehol sem okozott káros hatásokat.

A dologi hitel emelése kedveért jelzálogi bankok létesítése kezdeményeztetett, azonban mind ez ideig igen csekély eredménynyel, miután a jelzálogos kölcsönök átváltoztatása zálog levelekbe alig leküzdhető akadályokkal járt s a zálog levelek részére kedvező piaczot létesíteni mind eddig nem sikerült. Mindazonáltal Königsbergben egy időszakonként ismétlendő jelzálogi vásár tartása hozatott be kisérletképen, mely az elmult 1868-ik évben meglehetős eredményt nyujtott.

(A berlini cs. és kir. m. o. consul 1868-ik évi jelentéséből.)

Az 1868-ik évben a gabonaárak a berlini piaczon következőképen állottak:

Vámmázsánkint

	legmagasabb	legalacsonyabb
Buza januárban . . .	105½ ezüst garas	85½ ezüst garas
deczemberben . .	73 „ „	57 „ „
1868. évben .	110 „ „	73 „ „
1867. „ . .	108 „ „	66 „ „
Rozs januárban . . .	82⅜ „ „	71½ „ „
deczemberben . .	53 „ „	48¾ „ „
1868. évben .	82⅜ „ „	48¾ „ „
1867. „ . .	79 „ „	53 „ „
Zab januárban . . .	37 „ „	31 „ „
deczemberben .	35 „ „	28 „ „
1868. évben .	39 „ „	27¾ „ „
1867. „ . .	41½ „ „	25½ „ „

Az év végével a következő gabonakészletek maradtak:

Buza:

	1855-ben	1866-ban	1867-ben	1868-ban
Stettinben . .	9,122	2,396	7,309	4,277
Danzigban . .	31,920	10,800	7,200	8,970
Tilsitben . . .	936	276	130	144
Königsbergben .	16,300	11,800	4,900	4,848

	1865-ben	1866-ban	1867-ben	1868-ban
Brémában és kikötőiben . .	600	45	280	45
Hollandban . .	8,975	4,800	6,933	2,676
Kölnben . . .	5,500	2,500	4,800	1,500

Rózs:

	1865-ben	1866-ban	1867-ben	1868-ban
Stettinben . .	11,162	3,748	1,600	1,119
Danzigban . .	4,056	3,144	1,920	3,168
Tilsitben . . .	1,944	840	670	600
Königsbergben .	25,900	1,0640	5,500	3,730
Brémában és kikötőiben . .	29,900	8,900	12,040	3,600
Hollandban . .	61,678	38,400	39,984	20,522
Kölnben . . .	2,500	2,000	1,600	2,000

Árpa:

	1865-ben	1866-ban	1867-ben	1868-ban
Stettinben . .	518	425	1,257	5,753
Danzigban . .	672	1,187	240	624
Tilsitben . . .	520	420	420	240
Königsbergben .	1,800	2,448	1,760	2,780
Bremában és kikötőiben . .	80	105	—	330
Hollandban . .	5,850	4,300	14,996	14,448
Kölnben . . .	—	—	—	—

Zab:

	1865-ben	1866-ban	1867-ben	1868-ban
Stettinben . .	301	548	187	251
Danzigban . .	288	408	240	456
Tilsitben . . .	1,536	1,680	1,705	1,460
Königsbergben .	1,112	3,120	2,750	1,632
Bremában és kikötőiben . .	250	760	3,120	950
Hollandban . .	—	240	112	460
Kölnben . . .	—	—	—	—

(A berlini cs. és kir- consul 1868 évi jelentéséből.)

Az 1868-ik év folyamában a belföldi gyapjukereskedés folytonosan szenvedett a tengerentuli gyapjú-termelés növekedése alatt, és csak is a finom fajtájú gyapjunak voltak szilárd árai. Ezen jelenség a gaszdászati köszönségben azon meggyőződést érlelte meg, hogy ezentul a gyapju-termelés beható változtatása, és a juhtenyésztés nemesbítésére való törekedés vált szükségessé.

(A berlini cs. és kir. consul 1868 évi jelentéséből.)

KSH Könyvtár

Brema kereskedelmi forgalma, az áruk értékét tekintve, nem volt ugyan egészen oly nagy mint 1867-ben, a különbség mindazáltal nem bir nagy jelentőséggel:

Bevitetett:

1865. évben	77,294,373	tallér értékü áru.
1866. „	89,223,312	„ „ „
1867. „	98,173,085	„ „ „
1868. „	98,131,103	„ „ „

Kivitetett:

1865. évben	70,879,843	tallér értékü áru.
1866. „	80,329,314	„ „ „
1867. „	92,314,771	„ „ „
1868. „	89,970,998	„ „ „

Az összes ki- és bevitel tehát tett:

1865. évben	148,174,216	tallért.
1867. „	169,552,626	„
1866. „	190,487,856	„
1868. „	188,102,101	„

A bevitelnél szerepel:

	1865. tallér	1866. tallér	1867. tallér	1868. tallér
A német vámegylet	25,128,987	30,639,441	30,562,870	26,995,769
A többi európ. államok	24,538,506	26,205,464	28,922,682	25,684,236
A túl-atlanti kikötők	27,626,880	32,378,407	38,687,533	45,451,098

A kivitelnél pedig:

	1865. tallér	1866. tallér	1867. tallér	1868. tallér
A német vámegylet	37,320,168	38,730,304	49,089,980	45,105,038
A többi európ. államok	16,924,933	19,537,303	22,411,709	24,383,922
A túl-atlanti kikötők	16,634,742	22,241,707	20,813,082	20,482,038

Áruczikkek szerint a forgalom következő:

Bevitetett:

	1865. tallér	1866. tallér	1867. tallér	1868. tallér
Fogyasztási czikkek	31,005,622	28,645,724	36,587,570	34,082,726
Nyers anyag	19,853,605	27,120,801	29,886,844	36,173,838
Félgyártmányok	6,058,698	7,060,076	7,169,274	5,928,235
Kézmüves áruk	13,088,237	15,422,198	14,370,912	12,056,532
Más ipari czikkek	7,171,949	9,153,590	9,656,185	9,585,154
Nemes érczek	116,262	1,820,923	502,300	304,618

Kivitetett:

	1865. tallér	1866. tallér	1867. tallér	1868. tallér
Fogyasztási czikkek	29,827,461	28,991,926	38,319,015	31,937,011
Nyers anyag	18,518,119	23,298,433	26,498,298	34,229,904
Félgyártmányok	5,355,591	6,522,466	6,661,204	5,377,860
Kézmüves áruk	11,096,523	13,432,963	12,263,584	9,049,499
Más ipari czikkek	6,079,349	8,063,126	8,503,432	8,385,724
Nemes fémek	6,800	20,400	69,240	91,000

A fő áruczikkekre áttérve, a *dohány* kezdetben kedvező üzletre adott reményt, mely azonban később nem valósult meg, még pedig azért, mert Németország nem jelentkezett nagy kereslettel, miután az 1867-ki termésből igen sokat hoztak azon félelemben, hogy a dohányvám magasabbra talál emeltetni.

Behozatott:	1867-ben	1868-ban
Éjszakamerikai dohány hordókban	484,841 mázsa	266,346 mázsa.
„ „ ládákban	89,850 „	53,068 „
A keletindiai és délamerikai dohány	353,653 „	345,565 „
Összesen	928,344 „	664,979 „

Kivitetett:	1867-ben	1868-ban
Éjszakamerikai dohány hordókban	428,706 mázsa	321,317 mázsa.
„ „ ládákban	81,153 „	76,061 „
Keletindiai és délamerikai dohány	445,239 „	318,379 „
Összesen	955,098 „	715,757 „

s így a bevitel . . 263,365 mázsával
a kivitel . . 239,341 „
kisebbedett.

A *gyapot-üzlet* általában lényegesen kedvezőbb eredményt mutat mint az 1867-ki.

Behozatott 1867- évben . . . 440,258 mázsa
1868. „ . . . 682,653 „
s így 1868-ban több . . . . . 242,395 mázsával.

Kivitetett 1867. évben . . . 390,517 mázsa
1868. „ . . . 665,962 „
s így 1868-ban több . . . . . 275,445 mázsával.

Rizsből szintén felette nagy mennyiség hozatott be, úgy hogy az előbbeni év bevitelét, mely pedig az eddig ismertek közt legnagyobb volt, 1/3-dal felülmulta.

Behozatott ugyanis 1867. évben . 1,022,623 mázsa
1868. „ . 1,553,193 „
tehát 1868-ban több . . . 530,570 mázsával.

Bevitetett 1867. évben . . . . 928,065 mázsa
1868. „ . . . . 1,113,996 „
s így 1868-ban több . . . . 185,931 mázsával.

Petroleumnál nagyszerü üzletet tapasztalni, mely az 1867-ki év sulyos veszteségei után alig volt képzelhető. Mind a kivitel, mind a bevitel nagyban emelkedett, s az üzérkedés is élénk részt vett e czikk forgalmánál:

KSH Könyvtár

Behozatott 1867. évben	511,565 mázsa	
1868. „	838,449 „	
tehát 1868-ban több	326,884 mázsával.	
Kivitetett 1867. évben	421,409 mázsa	
1868. „	655,209 „	
s így 1868-ban több	233,800 mázsával.	

Á *kávé*, habár kezdetben nem mutatott oly élénk üzletet, milyent várni lehetett volna : az 1868-ki évben kielégítő eredmény szolgáltatott :

Ugyanis behozatott 1867. évben	177,202 mázsa	
1868. „	198,263 „	
s igy 1868-ban több	21,061 mázsával.	
Kivitetett 1868. évben	123,223 mázsa	
1868. „	149,424 „	
s így 1868-ban több	26,201 mázsával.	

Az indiai nyers *czukornak* bevitele épugy mint 1867-ben ismét hanyatlott ; a magas vám, mely e czikkre van vetve, nem engedi annak behozatalát.

Behozatott :	1867.	1868.
Indiai nyers czukor . .	165,178 mázsa	106,161 mázsa
„ finomított czukor .	15,840 „	14,276 „
Kivitetett :		
Indiai nyers czukor . .	74,804 „	12,679 „
„ finomított czukor .	89,621 „	11,972 „

A kereskedés Bréma és az osztrák-magyar birodalom közt nem csekély, mint az a következőben felsorolt főczikkek mozgalmából kitünik.

Az osztrák-magyar birodalomból Brémába vitetett :

a) Tengeren.

	1868-ban.	1867-ben.
Fogyasztási czikkek .	18,339 tallér	22,167 tallér értékb.
Nyers anyagok . .	2,640 „	8,869 „ „
Iparczikkek . . .	1,152 „	84 „ „
Összesen .	22,131 „	31,120 „ „

a tengeren bevitt áruk következők : mazsola, szentjánoskenyér, apró szőllő, füge és narancs, gummi arabicum, babérlevél, gyógy- és festanyagok, szömörcze, gyufák.

b) Szárazon.

	1868-ban.	1867-ben.
Fogyasztási czikkek .	659,176 tallér	755,834 tallér ért.
Nyers anyagok . .	542,117 „	421,467 „ „
Félgyártmány . . .	7,336 „	4,652 „ „
Kézművek . . .	289,881 „	572,347 „ „
Más iparczikkek . .	758,464 „	577,020 „ „
Összesen .	2,256,974 „	2,331,320 „ „

A beviteli czikkek közül megemlítjük a következőket :

Szesz	2,024 tallér értékben.	
Szilva	80,697 „	„
Gabnanemüek :		
Árpa	55,515 „	„
Zab	12,985 „	„
Kukoricza	4,834 „	„
Maláta	8,731 „	„
Rozs	16,832 „	„
Buza	34,338 „	„
Hüvelyes : lencse	13,951 „	„
bab	37,407 „	„
Komló	90,662 „	„
Zsiradék	22,254 „	„
Buzaliszt	148,218 „	„
Bor	93,186 „	„
Nyers gyógyáruk	17,809 „	„
Tollak	101,119 „	„
Rongyok	3,540 „	„
Gyapju	381,660 „	„
Gyapjuposztó	102,583 „	„
Gyapju áruk	21,849 „	„
Rövid áruk	359,456 „	„
Üveg áruk	152,356 „	„
Szerek	12,881 „	„
Bőráruk	146,596 „	„
Porczellánáruk	14,334 „	„
Finom kőedény	12,033 „	„

Az összes kivitel Brémába tehát 1868-ban 2,279,105 tallért, 1867-ben 2,362,440 tallért tett, s így 1868-ban a kivitel csekélyebb volt. A kevesblet a fogyasztási czikkek és a kézműáruknál tapasztalható, holott a többi árufajoknál emelkedés láthatni. Különösen csökkent a nyers czukor kivitele. A nyers anyagoknál az emelkedést a gyapju okozza, melyből 1867-ben 279,375 tallér, 1868-ban 381,660 tallérnyi érték vitetett ki.

Brémából az osztrák-magyar birodalomba hozatott

a) Tengeren :

	1868-ban	1867-ben
Fogyasztási czikkek . . .	42,335 tallér	4,967 tallér.
Nyers anyagok	6,538 „	2,603 „
Félgyártmány	400 „	— „
Összesen .	49,273 „	7,570 „

Az ide hozott czikkek a következők : kávé, méz, rizs (41,083 tallér) festanyagok, festőtölgy, mézga, petroleum, fagygyu, svéd rúdvas.

KSH Könyvtár

b) Szárazon:

	1868-ban	1867-ben
Fogyasztási czikkek	1,131,422 tallér	1,294,917 tallér.
Nyers anyagok	4,460,897 „	3,409,936 „
Félgyártmány	193,603 „	366,378 „
Kézmű áruk	38,790 „	61,162 „
Egyéb iparczikkek	177,356 „	176,774 „
Összesen	6,002,068 „	5,309,167 „

A főbb czikkek, melyek az osztrák-magyar birodalomba hozattak következők

Kávé	268,301	tallér értékb.
Cassia lignea	33,767	„ „
Különböző fűszer	20,000	„ „
Rizs	160,699	„ „
Rum	91,367	„ „
Nyers dohány, és pedig:		
Havanna	46,650	„ „
Cuba	74,085	„ „
Brasil	127,773	„ „
Canaster	8,811	„ „
Columbia	24,713	„ „
Kentucky	53,792	„ „
Maryland	44,160	„ „
Sundleaf	461	„ „
Virginiai	88,786	„ „
Elkészített dohány	1,460	„ „
Havanna szivar	21,057	„ „
Bremai „	16,448	„ „
Bor, és pedig: franczia	4,818	„ „
spanyol	10,078	„ „
champagnei	170	„ „
Gyapot	3,768,848	„ „
Nyers gyógy- és festanyag	25,000	„ „
Cochenille	13,452	„ „
Indigo	22.755	„ „
Petroleum	365,970	„ „
Gyapju	164,738	„ „
Halcsont	36,528	„ „
Gyapotfonál	42,697	„ „
Angol gyapjufonál	140,610	„ „
Angol kézmű áruk	20,627	„ „
Faáruk	50,000	„ „
Angol gépek	98,704	„ „
Ezüstáruk	12,230	„ „

Az összes bevitel az osztrák-magyar birodalomba tett:

1868. évben	6,051,341	tallért
1867. „	5,316,737	„

Az emelkedés leginkább a rizs, gyapot és a petroleum bevitel emelkedéséből keletkezett.

Mily mérvben emelkedtek az említett áruczikkek, kitünik a következő adatokból:

Ausztriába hozatott	1868-ban	1867-ben
Rizs	201,782 tallér	83,409 tallér.
Gyapot	3,768,848 „	2,919,201 „
Petroleum	365,978 „	204,231 „

Mily mérvben változott a kereskedelmi forgalom az osztrák-magyar birodalom és Brema közt, azt az utolsó öt évből merített következő adatok elég világosan mutatják:

Az osztrák-magyar birodalomból Brémába vitetett:

	tengeren	szárazon	összesen
1868. évben	22,131 tallér	2,256,974 tallér	2,279,105 tallér
1867. „	31,120 „	2,331,320 „	2,362,440 „
1866 .	11,780 „	2,197,675 „	2,209,383 „
1865. „	46,081 „	1,934,331 „	1,980,412 „
1864. „	21,394 „	1,198,272 „	1,219,666 „

Ellenkezőleg Brémából az osztrák-magyar birodalomba hozatott:

	tengeren	szárazon	összesen
1868. évben	49,273 tallér	6,002 068 tallér	6,051,341 tallér
1867. „	7,570 „	5,309,167 „	5,316,737 „
1866. „	21,752 „	4,182,391 „	4,204,143 „
1865. „	9,621 „	2,677,044 „	2,686,665 „
1864. „	5,150 „	2,998,009 „	3,003,159 „

S így kitünik, hogy a kereskedelmi forgalom Bremával a lefolyt öt év alatt legjelentékenyebb volt az 1868-ki évben.

(A bremai consul 1868-ki évi jelentéséből.)

Danzig kereskedelmi forgalma az 1868-iki évben nem javult. Ugyanis bevitetett:

Tengerről	7,369,000	tallér értékü áru.		
Folyón	12,177,988	„	„	„
Vasuton	9,954,718	„	„	„
Tengelyen	568,400	„	„	„
Összesen	30,070,106	„	„	„

Kivitetett pedig:

Tengeren	18,613,025	tallér értékü áru.		
Folyón	4,641,930	„	„	„
Vasuton	5,550,974	„	„	„
Összesen	28,805,929	„	„	„

Az 1867-iki évben a bevitel tengerről 6,931,473 tallért tett
a kivitel tengeren 19,261,589 „

KSH Könyvtár

A gabnanemüek kivitele tengeren következő mennyiségeket tüntet fel az 1868-ik évben:

Buza	2,901,584 véka	295.253 vékával kevesebb mint 1867-ben.					
Rozs	351,417 „	93,416 „	„	„	„		
Árpa	179,959 „	98,698 „	„	„	„		
Zab	19,750 „	14,533 „	„	„	„		
Hüvelyes vetemény . .	201,031 „	116,356 „	„	„	„		
Olajmagvak	335,567 mázsa	126,354 mázsával	„	„	„		

(A danzigi consulnak az 1868-iki évről szóló jelentéséből.)

Kiel kereskedelmi viszonyai 1868-ban. — A gabnapiacz az előbbi évekhez képest nem nyujtott kedvező éredményt. A gabnaáruk igen magasak voltak, ugy hogy a buza kivételével, gabnát haszonnal kivinni nem lehetett.

Buzára nézve april hóig Francziaország részéről élénk kereslet mutatkozott, az ár 225 font után 27—28 banko márk volt. A május hóban beállt kedvező időjárás azonban a gabnaüzletben pangást okozott, miután pedig a készletek is nagyjában elfogytak, az árcsökkenés csak lassú lehetett s az aratásig csak 26—25 bank-ig szállt. Az uj buza semmi keresletben sem részesült; a termés kielégítő volt, a földmivesek mindazáltal a viszonyokhoz nem mért felette magas árt követeltek. Kezdetben 225 fontért 22 m b.-ot adtak a kereskedők; a külföldről folyvást lanyha hirek érkeztek, az üzérkedés nem igen mert vállalkozni s az árak lassankint 19—18 m.-bra szálltak. Az ide hozott buzának legnagyobb része egyenesen a malmokba ment. Behozatott a tengerről 89,896 tonna; 1867-ben 142,597 tonna; kivitetett tengeren 13,045 t.; 1867-ben 25,147 t.; vaspályán 65,050 t.; 1867-ben 79,676 t.

A rozs ára mindig magasan állott, sőt magasabban mint a hamburgi jegyzés, minek következtében a szükségletet a kereskedők inkább Hamburgból fedezték és Kielben e gabonafaj majdnem egészen elhanyagoltatott. Az év első négy havában az árak 212½ font után 23—22 mb.-on álltak, utóbb a kedvező aratási kilátások, valamint később az aratási eredmények folytán 19—18-ra csökkentek, sőt végre 15—16-on kinálták a rozsot. Behozatott a tengerről 107,155 tonna.; holott 1867-ben 224,342 t.; kivitetett 46.803 t.; 1867-ben 69,408 tonna; — vaspályán 27,963 t.; 1867-ben pedig 135,625 t.

Az árpa egész éven át elhanyagolt czikk maradt; kevés készlet volt az év kezdetén. Az árak állandóan egyenlőek maradtak. Mig egyéb években e hely szükségletét Dánországból és a Schonen szigetekből elégítette ki, 1868-ban morva és magyar árpát kellett hozatni, többnyire Stettinen át. Ez árunak ára 14—15 mb. (9 ft) volt 180 font után. Miután ezen utóbbi árpának minősége kielégítő volt, a Dánországból részletenkint hozott drágább árpa nem talált figyelmet. Behozatott a tengeren 96,889 tonna; kivitetett tengeren 7318 tonna; 1867-ben 8600 tonna; vaspályán 33,763 t.; 1867-ben 66,715 tonna;

A *zab-üzlet* szintén csak szük határok közt mozgott, majdnem egész éven át a fogyasztásra volt utalva s igy az ár nem igen változott. Az év kezdetén 150 fontért 9 mb. 8 sh.—10 mb. 8 sh. adtak s ez ár kevés hullámzással körülbelől ugyanaz maradt. Behozatott a tengerről 36,211 tonna; 1867-ben 42,593 t.; kivitetett tengeren 12,466 t.; 1867-ben 8,653 t.; váspályán 17.900 t.; 1867-ben 20,418 t.

(A kieli consuláris ügynökség 1868-iki évi jelentéséből.)

A *lipcsei* sokadalmakra (Messen) 1868-ban szállított vámegyleti sokadalmi vámköteles áruk összesen 400,446 mázsára rugtak s igy 26,807 mázsával többet tettek, mint 1867-ben. Az említett árúmennyiségből a husvéti sokadalomnál 19,227 m., a Mihálynapinál 9125 m., összesen e két sokadalomnál 28,352 mázsával több, ellenkezőleg az ujévi sokadalomnál 1,545 mázsával kevesebb volt, mint az 1867-ki év hason sokadalmainál.

A külföldi árúkból érkezett:

1868. évben	404,828 mázsa
1867. „	340,234 „
s igy 1868-ban	44,594 mázsával több.

(A lipcsei consul 1869. márcz. 22-ki jelentéséből.)

Hamburg kereskedelmi forgalma 1868-ban nem nevezhető felette kedvezőnek, az év kereskedelmi tekintetben átalában csak középszerünek tekinthető.

Az összes bevitel tett:

1868. évben . .	818,044,270	bankomarkot	52,934,928 mázsa.
1867. „ . .	819,316,060	„	50,637,887 „
1865. „ . .	771,668,880	„	47,198,954 „

A főbb árú czikkeket tekintve a *kávé* üzlet nagy mérvben fejlődött. 1867-ről maradt volt még 21 millio fontnyi készlet, mihez 1868-évben még 118²/₁₀ millió font hozatott be, ugy hogy a kereskedés 139²/₁₀ millió fontnyi mennyiségről rendelkezhetett, s miután az év végén a készlet 16 millió fontnál többre nem becsülhető, a fogyasztási országok számára 123²/₁₀ millió küldetett.

Cacaoból nagy mennyiségek hozattak, ugyanis 1868. évben 4,288,000 font, holott 1867-ben 4,085,000 font; az említett mennyiség közt 21,036 zsák Guayaquil A készlet az év végén 2,150,000 font.

Gyarmati czukor ugyan különösen Havannából és Brasiliából nagyobb mennyiségben szállíttatott mint 1867-ben; a czukor üzlet mindazáltal nem mutat nagy élénkségre, miután a répaczukor e czikket mindinkább kiszorítja. A czukorbevitel volt:

1840. évben	101	millió	font.
1845. „	88½	„	„
1850. „	59	„	„
1855. „	60¼	„	„
1860. „	46½	„	„
1866. „	43	„	„
1867. „	31	„	„
1868. „	43	„	„

Rizsből eddig nem tapasztalt mennyiség hozatott be Hamburgba, ugyanis 1868. évben 313,000 s. font, holott 1867-ben 200,000 s. font, és 1866-ban csak 190,000 s. font volt a bevitel. Az üzlet mindazáltal nem kedvezett, s habár az első szállítmányok felette jó áron adattak el, az év vége felé érkezettek nagy veszteségekkel jártak.

Dohány leginkább Brasiliából, Havanna-, Cuba-, Domingo- és Portoricóból hozatik.

KSH Könyvtár

Hamburgba, jelesen az említett vidékekről bevitetett:

1868. évben	. . . . .	142,632 serona (csomag)
1867. „	. . . . .	154,724 „
1866. „	. . . . .	88,727 „
1865. „	. . . . .	109,696 „
1864. „	. . . . .	90,495 „

A dohány-bevitel nagyobbodása annál feltünőbb jelentöségü, mert az emelkedés ép azon években mutatkozik, melyekben, mint a két legutóbbiban a dohány üzletre nem volt kedvező árfolyam. A dohány ára az év első 10 havában igen alacsony volt, az utolsó két hónapban azonban tekintettel a brasiliai rosz termésre és a cubai felkelésre az üzérkedés az árukat felcsigázta. Az egyes dohány fajokra térve a *braziliai* az, mely Hamburgban irányadó. Ebből körülbelől 36,800 csomag (Packen) és pedig 4,800 cs. régi és 32,000 uj termés volt. *Havanna* dohányból 15,177 serona hozatott és 12,061 s. adatott el. A jó minőség, mely az idei termést jellegzi ezen dohányfajt s különösen a belső levelek tekintetében igen keresetté tette, holott mint takaró levél ez évben sötét szine következtében nem igen alkalmas. *Cubából* hozatott 16.870. s., gibarai 2,338 s., sztjagói és 2,195 s. jarai. *Domingo*ból 59,408 serona érkezett, közte 18,600 mzs. az 1867-ki. termésből. *Fortoricoból* csak 159 csomag érkezett, még pedig a sziget déli részéből, a sziget éjszaki részéből jött 8,348 csomag csak átmeneti árú volt és az osztrák kincstár számára szállitatott. Kevésbi jelentékeny volt a dohány bevitel Esmeralda, Cumana, Columbia, Varinas és Seedleafból. *Ukrainai* dohány szintén kevés érkezett, miután Oroszországban igen magas a dohány ára. *Magyar* dohány is csak kevés menyiségben s ez is csak a dohány-árveréseken szerepelt. Mint átmeneti áru felemlíthető 3,300 csomag, mely Franciaország felé vitetett.

Az osztrák magyar kereskedés közremüködése igen nehezen tudható meg, csak a Triesztből egyenesen érkező árúk jelölhetők meg s onnan összesen 190,760 bankomark értékü árú szállíttatott.

(A hamburgi consul 1868-iki évről szóló jelentéséből, és Tabellarische Übersichten des hamburgischen Handels im Jahre 1868.)

Mannheimba a Rajnán és a Neckáron érkezett 7,087,204 mázsa árú, elvitetett 1,747,748 m. és horgonyon fekvő hajókra rakatott 448,449 m. ugy hogy az összes áruforgalom 9,283,437 mázsát tesz, holott 1867-ben 9,121,400 mázsa az az 162,037 mázsával kevesebb volt e forgalom.

A forgalom főbb czikkei következők voltak:

Érkezett:	1868-ban	1867-ben
Gyapot	129,103 mázsa	109,036 mázsa.
Gyapotfonal	10,044 „	8,933 „
Gyapotáruk	16.801 „	15,063 „
Ólom és ólomáru	12,137 „	7,887 „
Cement	30,010 „	9,131 „
Nyers- és törött vas . . .	268,874 „	273,261 „
Kovácsolt és hengeritett vas	139,460 „	202,228 „
Vasáruk	56,127 „	54,034 „
Festőfa darabokban . . .	60,034 „	37,453 „

	1868-ban	1867-ben
Gabna és hüvelyes . . .	180,069 mázsa	109,994 mázsa.
Bőrök	13,170 „	12,800 „
Mézga	32,328 „	11,204 „
Kávé	139,208 „	117,999 „
Gépek	40,632 „	31,066 „
Olaj	61,872 „	51,351 „
Petroleum	115,186 „	67,686 „
Rizs	28,258 „	26,496 „
Salétrom	13,242 „	11,667 „
Kén	31,294 „	37,029 „
Sziksó	12,680 „	7,286 „
Német kőszénkoaks . . .	4,040,401 „	3,940,475 „
Angol „ . . .	37,340 „	23.941 „
Kősó	75,380 „	91,320 „
Halzsir	12,776 „	14,867 „
Finomított czukor . . .	77,204 „	61,642 „
Kivitetett:		
Gyapotfonál	15,097 „	12,581 „
Gyapotáruk	37,974 „	40,396 „
Gabna és hüv. vet. . . .	595,506 „	508,422 „
Komló	13,746 „	13,261 „
Sajt	16,659 „	14,498 „
Burgonyaliszt	12,277 „	3,714 „
Csont és csontliszt . . .	27,140 „	28,257 „
Liszt és malomtermék . .	25,333 „	22,929 „
Papir	12,236 „	8,839 „
Tengerfű	16,640 „	16,826 „
Sziksó	23,962 „	15,089 „
Kőszén és coaks	161,119 „	283,123 „
Nyers dohány	73,410 „	92,620 „
Gyártott „	1,169 „	1,066 „
Szivar	5,768 „	6,667 „
Bor	13,386 „	10,438 „

Manheimban jelenleg egy nagyszerü kikötő épitését tervezik, mely a szükséges mellék-épületekkel körülbelől 400 holdnyi területü lesz, és 4—5 millió forintba fog kerülni.

(A mannheimi consul 1869. febr. 16-iki jelentéséből.)

A *rajna-westfaliai* kasza- és sarlógyártás Stiriából származott át Berg- és Markba. Ha Remscheidot és az arnsbergi kerület némely helyeit nem tekintjük, az említett gyáripar főhelye a hageni kerület. Ott aczélozott (verstählte) vagy fényes kaszák és kék vagy aczél kaszák készülnek. Fényes kasza 32 müben 91 kohóval évenkint körülbelől 400,000 darab készíttetik. A kék kaszáknak gyártása 7 müvet foglaltat, hol évenkint 150,000 kasza gyártatik. Az előbb oly virágzó kasza-ipar most a Hagen kerületben mindinkább csökkenő félben van. Ennek okai következők: a) hogy az utóbbi

KSH Könyvtár

tizenöt év alatt nagy mérvben gyártattak a kaszák, anélkül hogy e czikk kellő keletnek örvendett volna; b) az utolsó években rosz volt a termés, s így kaszákra szükség nem igen volt; c) a nagyobb gazdaságokban kaszáló gépek alkalmaztattak; és d) a kaszák eladásánál a házalók által nagy visszaélés történik.

A nyersvas-termelés az ottani kohókban napról napra emelkedik. A rajna vidék westfaliai vastermelők mindent felhasználnak, csakhogy terményük piaczát tágítsák, habár e tekintetben a vaspályák felette magas díjszabása nagy akadályt képez. Midőn nehány év előtt az éjszak-német vasuti szövetséghez tartozó pályakon a fillértariffa behozataláról szó volt, a hannoveri állampálya e szándéknak határozottan ellentmondott. Azt lehetett gondolni, hogy Hannoverának 1866-ban Poroszországhoz lett kapcsoltatása után e részben minden akadály meg fog szűnni; a magas tételek azonban koránsem változtak meg, sőt még magasabbra emeltettek. Igy a bielfeldi malom birtokosok a gabna vitelbérének felemelése ellen panaszkodnak. Egy mázsa gabna Pestről Bielfeldre előbb 25·5 garason, 1868. october óta 30·6 garason azaz 5·1 garassal drágábban szállíttatik. (A kölni consul 1869. évi augustushavi jelentéséből.)

A köszén és vas termelés Westfáliában 1868-ban általában kedvező eredményeket szolgáltatott. Ámbár az elmult évről a statistikai adatok még nincsenek összeállítva, mégis bátran állíthatni, hogy 1867-hez képest növekedett. Az elmult 1868-ik év első három negyedében 38 millió tonna szállíttatott ki a bányákból, s e szerint az egész évi termelést, körülbelől 45 millió tonnára lehetne számítani. Megemlítendő még azon körülmény is, hogy ez évben a tovább szállításban a vasutak által szállított mennyiségek a vizen való szállítmányokat tulhaladták.

Az 1787-ik évben az évenkinti köszén termelés 1,769,000 mázsa, 1821-ben 7,750,000 mázsa és 1830-ban már 11 millió mázsa volt. Igy a dortmundi bánya hatósági kerületben 1840-ben körülbelől 20 millió mázsa köszenet nyertek, mig 1866-ban a termelés csak 172 millió mázsára rugott. Az összes westfáliai köszéntermelés 1867-ben, a statistikai kimutatások alapján, 210 millió mázsát tett, és a bánya helyiségeken 18 és fél millió tallér pénzértékü volt.

A köszén bányászat ily gyarapodásával együttesen emelkedett az összes bányászat és kohászat, számos vállalatok létesítése által, melyek nagyobbára 1840-ben, a vasutépítések idejében alapítattak. E vaspályák gyorsan és olcson szállítják a westfáliai kohóknak az ércet és a köszenet, s így a vasutihálozat tökéletesedésével a kohók és hámorok száma is arányosan szaporodott, ugy hogy mai nap már a rajna-westfáliai vas az angol vasnak határozott versenytársa.

A westfáliai köszénnek máris sikerült az éjszaki tenger egész partján, Brémától Vlissingenig, az angol köszenet háttérbe szorítani s Anglia köszénbevitele ott évről évre fogy. 1865-ben a vámegyletből 942,000 tonna köszén vitetett be s már 1867-ben a vámegyletből 1,277,000 tonna szállíttatott Hollandba. Ezen szám annál tekintélyesebb, miután az összes beviteli mennyiség csak 1,693,000 tonna volt. Az ebből fennmaradó rész Angliára és Belgiumra esik. Hasonló sorsa lenne az angol vagy inkább skót nyers vasnak is, ha az éjszaknémet szövetség törvénykezése által kilátásba helyezett egyfilléres (einpfennig) vasuti tarifa fogadtatik el. Ismeretes, hogy Anglia aczél gyártásra siegen-i vasat vásárol. Tán nincs oly messze az idő, midőn az angolok az esseni és bochumi öntött aczélt fogják feldolgozni, mert a versenyzés folytán a westfáliai öntött aczélnak árai is lejebb fognak szállani s az angol

vevő pénzbeli érdeknél fogva ott fog vásárolni, hol jó és olcsó árut talál. Az öntött aczélgyártás haladása onnan is kitünik, hogy a legujabb időben Bochumban ismét egy nagyszerü gyárt alapítottak s ezen czikkben a kereslet mindig növekedik.

Norvégia.

Norvégiában az 1868-iki év közgazdasági tekintetben középszerü évnek mondható. A gabna termés átlag középszerü volt. A szénatermés az ország délkeleti vidékein oly rosz és mennyiségileg oly silány volt, hogy a mezőgazdák részben marha állományukat kevesbíteni kénytelenítettek. A burgonya-termés majdnem mindenütt felette jó eredményt adott. A halászat csak középszerü eredményeket szolgáltatott.

A kereskedelmi forgalom a főczikkek szerint Norvégiában következő volt:

Behozatott:	1868-ban	1867-ben
Gabna és liszt	1,769,439 tonna	1,299,794 tonna
Só	776,784 „	670,187 „
Köszén	2,104,471 „	2,082,221 „
Kávé	115,151 mázsa	122,453 mázsa
Czukor	121,912 „	121,559 „
Syrup	48,405 „	46,776 „
Dohánylevél	34,678 „	37,807 „
Pálinka és szesz	26,780 „	13,669 „
Kivitetett:		
Fa	410,231 keresk. teher	407,543 keresk. teher
Töke és sziklahal	820,966 mázsa	861,075 mázsa
Heringek	781,629 tonna	747,967 tonna
Halzsir	71,557 „	85,237 „
Kénkovag s más ércz	1,795,776 mázsa	1,874,837 mázsa
Rudvas	14,719 „	46,752 „
Zab	40,685 tonna	130,652 tonna

(A christianiai consul 1869. april 17-iki jelentéséből.)

Olaszország.

Ancona. Általában félre nem ismerhető, hogy Ancona kereskedelmi működése csökkenő félben vagyon; oly körülmény ez, mely már az itt megjelent kereskedelmi hajók számának és tonnatartalmának összehasonlításából kitünik. Ugyanis:

Beérkezett:			Elindult:	
Évszám	Keresk. hajó	Tonnatartalom	Keresk. hajó	Tonnatartalom
1867.	896	190,204	1153	179,125
1868.	837	183,933	621	167,538

KSH Könyvtár

Ennélfogva 1868-ra következő hiány mutatkozik: a bevitelben 59 hajó 6,271 tonnatartalommal, s a kivitelben 532 hajó 11,587 tonnatartalommal. Ezen hátramaradás annál feltünőbb, minthogy az általános kereskedelmi conjuncturák 1868-ban kedvezők voltak; a háboru veszélyének elmultával, mind a pénzpiacz, mind az ipar jóformán normális állapotba térvén vissza, nevezetesen a világ-forgalomra igen fontos gyapotipar nagy lendületet nyert. A bevitelben a hiány, részben azon csökkent kőszénszükségletben találja okát, mely eddig a brindisi-i és bari-i vasutaknál létezett, főleg azonban a kézműczikkekbeli üzlet lanyhaságában.

A kivitelben a hiány azáltal okoztatott, hogy a tavalyi buza, rosz minősége miatt, a külföld által nem kerestetett. A tengeri azonban minőségileg és mennyiségileg rendkivül jól sikerült s Angolország részéről élénk kereslet tárgya volt, a hol a takarmány hiányzott.

A kivitel ezen czikkben igen nagy rovatot mutatott, mely azonban tekintve a nagy keresletet még nagyobbra rughatott volna. Hasonló kedvező conjuncturák, melyeket Ancona nem használt fel kellőleg, még nehány más kiviteli czikk tekintetében is forogtak fenn.

A mi az itteni forgalom részleteit illeti, 1867-ben lobogónk alatt a tengeren 2,789,900 frtért árú 185,672 frtnyi pénzcsomag, 1868-ban ellenben 1,517,003 frtért árú s 242,023 frtnyi pénzcsomag hozatott be; az 1868-ki hiány tehát 1,216,546 frt.

A vasuton az osztrák-magyar birodalomból behozott, részben német, belga és hollandi áruk bevitele 1868-ban tetemesen gyaropodott, és 2,943,166 franknyi értékre rugott, mig 1867-ben csak 447,691 frankot tett. Ennek oka a Brenner vasut befejezése és a vitelbérek leszállítása egyáltalában.

Származásra nézve a 6,005,638 forintra rugó összes bevitelből a tengeren, az osztrák-magyar monarchiára esik 2,063,213 fontnyi érték; a szárazon eszközlött bevitelből, mely összesen 9,179,782 frankra rug, 2,983,166 franknyi érték vagyis 1,193,266 forint. Összes érték 3,256,579 forint.

A kétségtelenül osztrák-magyar eredetű beviteli czikkek, leszámitva a Triestből behozatott gyarmati árukat, mint tavaly, ugy 1868-ban is 1,890,000—1,900,000 ftnyi értéket képviselnek.

Ezen czikkek a következők:

Gyapotáruk	megközelítő értéke	120,000	forint
Posztó- és gyapjuáruk	„ „	304,000	„
Vászon	„ „	10,000	„
Selyemáruk	„ „	15,000	„
Üvegáruk	„ „	150,000	„
Vasáruk	„ „	226,000	„
Rövidáruk	„ „	190,000	„
Feldolgozott bőrök s bőráruk	„ „	260,000	„
Papir	„ „	25,900	„
Szesz	„ „	150,000	„
Ser	„ „	8,320	„
Szappan és illatszerek	„ „	25,400	„
Stearingyertya	„ „	8,870	„
Zongora	„ „	15,400	„

Szivacs	megközelítő értéke	3,500	forint
Porczellán s kőedények	„ „	1,560	„
Besózott halak	„ „	35,000	„
Épületfa és deszka	„ „	151,350	„
Tüzelőfa	„ „	41,000	„
Faszén	„ „	37,440	„
Fadonga	„ „	1,200	„
Butor	„ „	3,000	„
Petroleum	„ „	92,000	„
Épületkő	„ „	19,000	„
Vegyes termények	„ „	60,000	„
Összesen		1,951,240	„

Angolországból bevitettek gyapju- s gyapotáruk, vasáruk s gépek, bőrök, kőszén, s tőkehal 647,360 frtnyi értékben.

Franciaországból champagne-i és bordeaux-i borok, finom liqueurök, selyemáruk- s magvak, divatáruk, illatszerek, finom posztó, stearingyertya s rövidáru alig 500,000 frankért vagyis mintegy 200,000 forintért vitetett be.

A gyarmatokból a czukor majdnem kizárólag Hollandon, kávé s más czikkek Angolországon s Triesten keresztül vitetett be.

A tengeren- s szárazon való többi bevitel Anconába annak becsértéke szerint sorozva a következő államokra esik: Olaszországra, Németorszárszágra, Helvetiára, Belgiumra, Hollandra, Török- és Görögországra, Svéd- és Norvégiára, és Éjszakamerikára.

Két czikk bir különösen fő fontossággal az osztrák-magyar monarchiára nézve, s ez a szesz és a faáruk, u. m. épületfa, deszkák, faszén és tüzelőfa.

Az előbbire nézve az üzlet 1868-ban ugyan kevésbé élénk volt, mint máskor, a mi azonban csak az árak időleges felebbemelkedéséből magyarázható. Az osztrák-magyar birodalom és Poroszország ezen czikk bevitelének felében osztoznak, és az egész anconai consularis területre legalább 600,000 frtnyi beviteli érték vehető fel. Feltehető azonban, hogy vasuti hálónk kiépitése által Magyarországnak sikerülend Poroszország felett az elsőbbséget kivivni.

Épületfa és deszkák a magyar és horvát tengermellékből 157,353 frt. értékben hozatott be. Faszén 34,740 frt. ára, és tüzifa 41,000 frt. ára. Körülbelül hasonló mennyiség megy ezen czikkekből Ravennába, Riminibe s Pesaróba.

Triesztbe 52 osztrák-magyar gőzös 274,643 frtért árukat, 393,982 frt 24 krnyi pénzcsomagokat vitt ki. Az áruk voltak: kötelek, kender, tőkehal, gyógyszerek, selyem, nyers és kész bőrök, könyvek, műtárgyak Rómából, olaj, vaj, sajt, viasz stb. A Levantéba osztrák-magyar gőzösek 355,529 frt értékü árukat és 74,533 frt 38 kr. értékben pénzcsomagokat szállitottak ki. Az áruk voltak: Gyapot, selyemáruk, kender, kötelek, szalmakalapok, rézáruk, liszt stb.

Az osztrák-magyar kikötőkbe indult parti hajók vittek besózott halakat, kendert, köteleket, cserépedényeket, téglát, gipszet, veres- és foghagymát, déli gyümölcsöt 15,921 frt. értékben.

A külfölddel való kereskedést csak nehány szóval akarjuk érinteni.

KSH Könyvtár

Olaszhonba a kivitel tárgyát többnyire szintén a most említett czikkek képezték. Francziaországba és Liguriába kivitetett: selyem, kender, kötelek, gyógyszerek, borkő, besózott és füstölt disznóhus; a Levantéba éjszaki olasz kézmütárgyak, len, kender, kötelek s besózott hus.

Olasz partihajók vittek csekély gabonát s hüvelyes veteményeket déli Olaszhonba s Toscanába. Ezeken kivül mentek innen angol, holland, éjszaki német, olasz és norvég vitorlás hajók körülbelül ugyanezen czikkekkel. Egy franczia vitorlás hajó Londonba hajóépítőfát vitt, két görög partihajó pedig köteleket, hüvelyes veteményeket, besózott halat, hust és téglát Görögországba.

Genua kikötőjében a kereskedelmi forgalom főbb czikkei következők voltak:

Bevitetett:	1868-ban	1867-ben
Bor	2,625,122 liter	3,380,605 liter
Szeszes italok	1,171,714 „	2,146,562 „
Bogyóolaj	31,127 kilogr.	73,736 kilogr.
Más (nem ásvány) olaj	4,014,373 „	2,475,355 „
Petroleum	10,286,499 „	4,613,114 „
Kávé	4,786,570 „	4,586,783 „
Nyers czukor	7,838,928 „	5,403,395 „
Finomított czukor	16,738,037 „	13,829,896 „
Vegyi termények	9,054,707 „	6,685,001 „
Festő és cserzővegy	2,769,184 „	2,924,860 „
Sózott halak	7,515,274 „	5,779,028 „
Nyers bőrök	1,789,798 „	2,349,722 „
Nyers gyapot	8,600,823 „	8,409,675 „
Gyapotfonatok	1,455,991 „	1,238,494 „
Gyapotszövetek	1,128,333 „	996,419 „
Gyapju	2,645,213 „	3,698,248 „
Gabna	56,079,474 „	57,082,852 „
Liszt	84,651 „	1,855,271 „
Gépek	2,184,414 „	2,285,256 „
Nyers öntött vas	6,124,163 „	13,806,211 „
Első gyártásu vas	16,431,305 „	15,807,649 „
Feldolgozott vas	7,376,492 „	9,191,621 „
Vassinek	3,994,408 „	3,692,559 „
Üveg és kristály	2,108,958 „	2,275,371 „
Kivitetett:		
Bor	1,776,115 liter	1,170,529 liter
Vetőmag	1,516,569 kilogr.	1,244,651 kilogr.
Kender és lenfonatok	3,764,758 „	2,258,401 „
Gabna	24,903,060 „	30,439,787 „
Rizs	51,694,104 „	56,963,528 „
Liszt	9,314,275 „	3,078,799 „
Tészta	4,236,232 „	4,652,391 „
Állatcsontok	2,446,851 „	4,292,428 „

Genuában igen sok osztrák-magyar czikk találhatna kelendőséget, mely jelenleg vagy épen nem vagy csak csekély mérvben szerepel.

Igy fénybőr, borjú- és tehén bőr Genuában igen keresett, osztrák-magyar iparos azonban e téren még nem jelentkezett; ugyanezt mondhatni a czipőkre nézve is. Pergamentpapir, angolvászon az osztrák-magyar birodalomból is hozatik, de Francziaországnak e nemü czikkei olcsóbbak. Apróáruk keletnek örvendenek, de mindeddig nagyobb mennyiségekben nem hozattak ide, flanel, posztó, gyapjufonál, vászon, arany lemez, gyúfa, üvegáru, gyöngyök, fegyver, vas, aczél, ólom, ón, szilva, liszt, keményitő, viasz, bab, gubacs, stb. mind oly czikkek, melyek iránt Genuában piaczot lehetne találni, hahogy az itteni igényeknek megfelelő áron és módon adatnának el.

(A genuai consul 1869. april 18-ki jelentéséből.)

Livorno. Az uj adók, melyekkel az olasz nép terheltetett, a papirpénz menynyisége, a vasutak eladása, az egyházi javak elárverezése, a domaniáljavak elidegenítése, Livorno városának eladósodása, és szabad kikötői jogának megszünése a kereskedésre felette nyomasztóan hatott s egyáltalában a mostani viszonyok mellett nincs remény, hogy Livorno kereskedése nagy lendületet vegyen.

A gabnanemüekből 1868-ban 580,000 hektoliter szállíttatott Livornoba, miből körülbelől 200,000 h. Lombardiából, 20,000 h. Toskanából került ide. A buza ára 1868. elején mázsánkint 42 lirára emelkedett, s igy maradt april végeig, ekkor szállani kezdett, és május végén 36 lirára, sőt később 30-ra csökkent. A gabna termés 1868-ban egy negyeddel bővebb volt ugyan mint az előbbi évben, de minőség tekintetében sok kivánni valót hagyott.

A selyem tenyésztés Toskana- és Romagnában 1868-ban kedvező eredményt mutat, különösen sikerült a japani hernyómaggal tett kisérlet. Toskanában 100 ezer kilogramm selyem fonál nyeretett, miből $^2/_3$ rész sárga $^1/_3$ zöld japán. A selyem gubók ára igen változott, mig ugyanis a gubók megjelenésekor a sárgának kilogramja 8—8·50 lira, a zöldé 6—6·50 l. volt, kevés idővel később az ár 11, illetőleg 8 lirára emelkedett. A selyemtenyésztés előmozdítása tekintetéből a miniszterium 1869-ben Florenczben, Bologna-, Turin-, Miláno-, Nápoly- és Palermóban selyembogártojás kiállitást rendezett.

A bor bevitele Livornóba sokkal kisebb volt mint egyéb években, különösen Francziaországból és Spanyolországból. Ellenkezőleg sok jött Sicilia, Nápoly és Sardinia kikötőiből. Milyen volt a bortermés Olaszországban a következő adatokból tünik ki:

Piemont és Liguriában termett	3,800,000 hektoliter
Lombardiában	1,228,000 „
Velenczében	2,368,000 „
Aemiliában	5,000,000 „
Umbriában	1,724,000 „
A márkákban	2,724,000 „
Toscanában	1,500,000 „
A nápolyi tartományokban	2,100,000 „
Siciliában	8,188,000 „
Sardiniában	508,000 „

E bő termés következtében nem volt szükséges külföldről bort behozni. Általában az olasz borok s főkép a piemontiak mindinkább javulnak, a bortermelők által

KSH Könyvtár

nagyobb gond fordíttatik a kezelésre, ugy hogy jelenleg nagy mennyiségü piemonti bor vitetik már Délamerikába.

Kénből nagy mennyiség hozatott Livornóba Siciliából, hol jelenleg már körülbelől 600 bánya létezik, melyek közül ismét 200 majdnem egészen elhanyagoltatott. Az uj kezelési mód is csak némely bányákban honosult meg. A kénipar jelenleg Siciliában körülbelől 22,000 embernek ad foglalkozást. Az évi középtermelés 1,600,000 mázsára rug, a mázsát 11 lirára téve, ez 17,600,000 lira értéket ad. A bányák kezelési költségei évenkint 7,000,000 lira. Azelőtt e bányák évenkint legfeljebb 30,000 mázsát adtak s csakis az ujabb időben alkalmazott helyesebb kezelés eredményezte az említett nagyobb mennyiséget. A kénből Livornóba érkezett 25,100 mázsa.

Len és kender. Olaszország lentermelése 1868-ban 150,500 mázsára, kendertermelése 600,500 mázsára tehető. A len- és kenderfonás Olaszországban még meglehetősen kezdetleges. A három főhely, hol a kender- és lenfonás gyakoroltatik, Lombardiában következő: Cassano, Villa d'Alné és Melegnano. Itt körülbelől 128,000 mázsa nyersanyagot dolgoznak fel.

Lombardia filandáiban körülbelől 300,000 ember dolgozik. Bolognában két kenderfonoda létezik.

Livornóba 1868-ban 30 millió kilogramm kender hozatott, a minőség azonban nem jó, miután nyüvéskor eső érte. A kender és len ára 1868-ban igen magas volt, miután Angolország részéről nagy kereslet mutatkozott; e nagy kereslet a mult évből visszamaradt készletek csekélysége következtében keletkezett. A bolognai kender 100 kilogrammja 85—90 lira, a ferrarainak 78—83 l. volt rendesen, holott 1868-ban az ár 104—108 lirára, illetőleg 94—98 l.-ra emelkedett. Angolország maga 13—15 millió kilogramot vásárolt. Francziaország, Németország, Németalföld és Spanyolország is szerepelnek mint vevők.

A fabevitel nem volt nagy, különösen nem az osztrák-magyar kikötőkből, innen ugyanis czak 5 szállítmány jött1650 palánkkal, 360 gerendával, 3,800 deszkával, 28,100 léczczel és 4,800 ruddal.

A köszén bevitel Livornóba évenkint nagyobb s nagyobb lesz. 1868-ban 12,000 tonna hozatott be.

A dohányból kevesebb hozatott e kikötőbe, összesen csak 4,000 hordó és 2,000 láda.

Rum és szesz. A rumnak bevitele 3 év óta fokozatosan kisebbedett. Angolországból azelőtt évenkint rendesen 5—6000 hordó érkezett 4 millió lira értékben. A bevitel csökkenése annak tulajdonítható, hogy Livorno környékén Kuffer osztrák alattvaló által egy rumgyár létesíttetett, ugy hogy most már nincs szükség e czikknek Angolország-, Francziaország- és Hollandból való hozatalára.

Szintez történt a szeszre nézve, mely előbb Hamburgból, Stettinből és Amerikából hozatott. Az előbbi években évenkint 8—10 ezer hordó hozatott be. Kuffer gyára azonban e tekintetben is nagyon kiszorította a külföldet. Igy rumból behozatott Angolországból 900 hordó, Francziaországból 300 h., Spanyolországból 60 h. — Borszesz Hollandból 700 hordó, Hamburgból 300 h., Francziaországból 160 h.

Petroleum, miután csak jelentéktelen vám alá esik, nagy mennyiségben hozatik. Amerikából 21,000 hordó és 27,000 láda hozatott, Francziaországból 3,000 hordó és 2,800 láda. Egy liter ára 65 centesimo.

Gyapjú kevés hozatott be Tag nrog s Afrikából, mindössze 2700 csomag. Miután a kiviteli vám a gyapjura nézve megszünt, a kivitel nagyban emelkedik, különösen Angolország, Amerika, Németalföld és Francziaország felé.

Az olajtermés az 1868-ki évben igen bőnek mutatkozott, az olajbogyó érésekor beállt esőzések következtében azonban a gyümölcs lehullt a fáról s nedvesen maradván a földön volt nagy részt elrothadt. Mégis az 1868—69-ki termés jobb mint a mult évi; a termés bősége következtében az árak is hanyatlottak, és jelenleg következők:

Legkitünőbb olaj	. . .	58—60 lira a 88 fontot mérő barile.
Igen finom	„ . . .	55—57 „ „ „ „ „ „
Finom	„ . . .	53—54 „ „ „ „ „ „
Közönséges	„ . . .	50—52 „ „ „ „ „ „
Égetni való	„ . . .	40—42 „ „ „ „ „ „

E czikkből a kivitel jelentékeny; különösen Angolország felé. Francziaország, Németország és Olaszország is jelentkeznek mint vevők.

Iparczikkek. Az austriai és általában a külföldi iparczikkek az olasz iparban nagy versenytársra akadtak Még pedig különböző tényezők védik az olasz ipart az egyes czikkeknél. A kelmék, melyek külföldről hozatnak a szállítási költségek s a vám által annyira megdrágulnak, hogy az olcsóbb, habár nem oly jó minőségü olasz árúkkal a versenyt ki nem állják; a brünni kelmék, melyek jóságuk következtében előbb itt nagy kelendőségnek örvendtek, most már egészen kiszorítvák a belföldi gyártmány által. A posztó, atlász és egyéb mesterségesebb szövetek, melyeket Olaszország még oly tökélyel elő nem állíthat, Poroszországból, Francziaországból és Belgiumból jönnek. A rövidáruk is nagy részt külföldről érkeznek, s e czikkből Cséhország és Austria egyéb országai sokat szállítanak.

Az árúk, melyeket az osztrák-magyar birodalom az említetteken kivül még Livornóba szállít, a következők: vas és fémek, porczellán, szesz, bor, festőanyagok, gyapot és gyapjúszövetek; dohány stb. Az 1868-ban odaszállított áruk értéke 2,990,000 lira volt.

Livornóból az osztrák-magyar birodalomba vitettek következő árúk: corállok, gyarmatárúk, gyógy- és festanyagok, olaj, bőrök, nyers selyem, gyapjuszövetek stb. összesen 2,330,000 lira értékben.

Livorno összes kereskedelmi forgalma tett 1868-ban:

A bevitelnél	137,143,000 lirát
A kivitelnél	75.060,000 „

(A toscanai főconsul 1868. decz. 31. jelentéséből.)

A Sziczilia és Éjszak-Amerika közti forgalom.

Szicziliából a kivitel Éjszak-Amerikába jó ideig csakis vitorláshajók segélyével eszközöltetett. Ezen forgalom az utolsó tiz év óta folyton növekedő arányban emelkedett; azonban az utolsó évben már gőzhajók által is történtek szállítások, és kétségtelen, hogy rövid idő mulva nagyobbrészt az összes szállítás gőzösök által fog eszközöltetni.

Ezen forgalom jelentősége annál inkább érdekelhet bennünket, miután egy Triest vagy Fiume és New-York közti egyenes gőzhajózási vállalat életbeléptetése tán

KSH Könyvtár

nem tartozik a lehetlenségek körébe s ily esetben valószinü, hogy az illető vállalkozók hajói rakományuk kiegészítése végett egy közbeeső kikötőt is érintenének rendesen.

A Palermóban és Messinában székelő amerikai consulok lajstromai szerint a kivitel az 1866. és 1867-ik években a legtöbb czikkekben kedvezőtlen eredményt mutat, miután ezen két év alatt mindig rosz termés volt, s így a kimutatott árumennyiségeket bátran lehet ezen két szicziliai kikötőnek Éjszak-Amerikába történő kivitele minimumául tekinteni.

A Palermó-ból és Messinából Amerikába indult hajók felrakott terheinek értéke 1866-ban 2,624,015 dollár és 1867-ben 2,536,735 dollárnyi összeget mutat ki.

Az utóbbi 1867. évben kivitt áruk 100 vitorlás hajón szállíttattak, melyek összesen 30,026 tonna hordképességgel birtak.

Az 1868-ik évben sokkal nagyobb számmal lesznek a hajók, melyek Palermóból és Messinából Éjszak-Amerikába indultak, miután csak az év két utolsó havában 42 vitorláshajó 13,448 tonna tartalommal és két gőzös 1086 tonnával indíttatott utnak

Az 1868-ik évi october óta New-Yorkba indult gőzhajók Nápolyból és Messinából félig megrakodva érkeztek Palermóba, és itt terheik kiegészítése végett

22,092 láda narancsot és czitromot,
2,100 bál szömörczét,
718 zsák mandolát,
485 zsák mogyorót,
79 pipp*) olajt

és 25 szelencze czitrom szeszt vettek fel szállításra. Ezen Palermóban rakodott árumennyiség értéke 325,000 olasz lira; és ezen áruk szállításaért fizettetett 132,900 lira.

A vitelbérek a következők voltak:

1 láda déli gyümölcsért 1 dollár aranyban.
1 bál szömörczéért 8 olasz lira.
1 zsák mandoláért vagy mogyoróért 4 olasz lira.

Az ezen utazásokra használt gőzhajók következő hordképességgel birtak: Camilla 439, Roxana 454 és Statyra 632 tonna.

Ezen hordképességek ily hosszú utra minden esetre igen csekélyek és a gépek csekély gőzereje folytán a rendesen 20 napig tartó utat 27—30 nap alatt tették meg.

Az esetben tehát, ha az osztrák-magyar monarchia kikötői és Éjszak-Amerika közt egyenes gőzhajózási vonal létesülne, a vállalat hajói, ha tevékeny ügynököket tartanának, terheiket Palermóban és Messinában akár mikor kiegészíthetnék. Ezáltal Szicziliába való kivitelünk közvetve is nyerne, és ezen gőzösök Palermóba és Messinába azon áruczikkekből szállíthatnának, melyek most a könnyü és rendes közlekedés hiánya miatt csakis Francziaországból, Angliából és a nyugati Németországból szállíttatnak oda.

(A palermoi főconsul jel. 1869. január 28).

*) Egy pipp = 125 gallon.

K i v i t e l

1866-ban az Éjszakamerikai Egyesült Államokba Palermóból és Messinából vitorlás hajókon.

Honnan?	Kén cantar = 80 kilo	Szömörcze bál	Paraffa cantar	Paraffa dugó zsák	Rongy bál	Mandola láda	Dió zsák	Mogyoró zsák	Bor Pipp = 125 gallon
Palermóból	106,444	59,652	58	65	3,580	5,460	2,163	3,406	1,123
Messinából	54,693	5,496	18	—	1,388	3,806	2,971	2,598	154
Összesen . .	161,137	65,148	76	65	4,968	9,266	5,134	5,504	1,277

Honnan?	Czitrom essenczia szelencze	Czitromlé hordó	Olajbogyó olaj tonna	Madármag zsák	Kendermag zsák	Száraz tészta maccaroni, láda	Manna és édesgyökér édesfanedv, láda	Horzsakő hordó	Narancs és czitrom, láda
Palermóból	227	60	392	1,210	1,065	3,903	363	1,390	505,925
Messinából	1,418	—	60	670	444 lenmag 2,181	200	221	535	381,918
Összesen . .	1,645	60	452	1,880	3,690	4,103	584	1,925	887,843

Ezen kivitel értéke Palermóból 1,556,995 dollár.
„ „ „ Messinából 1,067,020 „
Összesen . . . . . 2,624.015 „

KSH Könyvtár

K i v i t e l

1867-ben az Éjszakamerikai Egyesült Államokba Palermóból és Messinából vitorlás hajókon.

Honnan?	Kén cantar = 80 kilo	Szömörcze bál	Parafa cantar	Parafa dugó zsák	Rongy bál	Mandola láda	Dió zsák	Mogyoró zsák	Bor Pipp = 120 gallon
Palermóból	66,605	65,750	—	—	2,620	4,698	1,443	2,550	745
Messinából	76,374	1,757	—	—	2,290	3,180	903	2,087	527
Összesen ..	142,979	67,507	—	—	4,910	7,878	2,346	4,637	1,272

Honnan?	Czitrom essenczia szelencze	Czitromlé hordó	Olajbogyó olaj tonna	Madármag zsák	Kendermag zsák	Száraz tészta maccaroni, láda	Manna és édesgyökér édesfanedv, láda	Horzsakő hordó	Narancs és czitrom, láda
Palermóból	167	17	—	458	903	2,154	86	—	411,344
Messinából	1,064	—	10	2,092	75 lenmag 50	1,394	54	336	421,430
Összesen ..	1,231	17	10	2,550	1,028	3,548	140	336	832,774

Ezen kivitel értéke Palermóból 1,294,475 dollár.
„ „ „ Messinából 1,242,260 „
Összesen . . . . . 2,536,735 „

Oroszország.

Petersburg kereskedelmi viszonyai egészben véve kedvező eredményt mutatnak. A pénzviszonyok állandóbbakká lettek, mi az összes kereskedésre felette előnyös hatással volt. A vasuti hálózat terjedése folytán az előbb majdnem kizárólagosan tengert kereskedés a szárazföldinek enged utat, s így miután a téli időszakban a balti tengeri közlekedési eszköz gyanánt csak igen ritkán lehet használni, az előbbi félévi kereskedelmi időszak jelenleg már mindinkább az egész évre terjed ki. Ugyanezen körülményből lehet megmagyarázni, hogy 1868-ban Szent-Pétervárnak Triesttel a tengeren való összeköttetése az előbbi évhez képest csökkent. Mig ugyanis 1867-ben Triesztből 7 hajó érkezett 603 tonnával, 1868. évben csak 4 hajó 222 teherrel jött sz. Pétervárba; s ezek közül három éjszaknémet s egy németalföldi lobogó alatt. Az árúk, melyeket így Triesztből sz. Pétervárba hoztak, következők: szömörcze, gyógyárúk, gubacs, apró szőllő, mazsola, mandola, terpentin, tömjén, gummi, faolaj, liqueurök. Mindebből azonban korántsem következik, hogy az összeköttetés Trieszt és sz. Pétervár közt csökkent volna, sőt ellenkezőleg sz. Pétervár azon árúkat, melyeket Suezen keresztül Chinából s Keletindiából hozat, nem Angolország vagy Holland által szállíttatja, habár ezen szállítás ólcsóbb, de Trieszten keresztül, a mi noha drágább, rövidebb. A főczikk, melyet sz. Pétervár Trieszten át hozat, a faolaj. Pétersburgba összesen 364,255 pud*) faolaj és pedig olasz és spanyol kikötőkből tengeren 238,400 pud, szárazon többnyire Trieszten át 125,855 pud megy, holott az egész olajbevitel 1867-ben 618,000 pudra emelkedett. Egyébiránt az oroszok a Triesztből jövő olaj iránt ujabb időben kevés bizalmat mutatnak, miután a trieszti olajba oly anyagokat vegyítenek a szállítók, melyek magát az olajt majdnem élvezhetetlenné teszik.

Az összes kereskedési forgalom Sz. Pétervárba a vámhivatalok feljegyzése szerint következő: Sz.-Pétervárba hozatott 1868. évben 94,829,216 rubel**) értékü árú; kivitetett pedig 48,996,068 r. é. árú. Ezen kereskedelmi forgalomból a vámjövedék tett összesen 9,405,638 rubel 83 kopeket, és pedig beviteli vám gyanánt 9,321,928 rubel 84 kopek, kiviteli vám gyanánt ellenben 83,709 r. 99 k. szerepel.

A beviteli árúk közül különösen megemlítjük a *dohányt*, melyből 1868-ban 1,443,027 rubel értékü vitetett be, és pedig:

	1868.	1867.
Dohánylevél . . .	35,296 pud	45,688 pud
Dohány kacs . . .	117 „	8 „
Pipadohány . . .	19 „	50 „
Burnót	50 „	65 „
Szivar	6,891 ezer darab	3,881 ezer darab.

A török dohány részben Trieszten jő Sz. Pétervárba.

Bor, hordókban 372,050 pud 1,947,827 r. értékben, 767,607 palaczk 1,124,627 r. é. hozatott be.

*) Pud = 40 font = 29 bécsi font 8 lat.
**) Rubel = 100 kopek = 1 ft 62 kr.

A kivitelnél legnagyobb szerepet játszik a gabna, jelesen e kivitel tett 1868-ban:

Zab	968,897	tschetwert*)
Lenmag	832,405	„
Rozs	682,263	„
Buza	546,542	„
Pohánka	28,524	„
Árpa	20,468	„
Borsó	10,623	„
Rozsliszt	86,546	„
Buzaliszt	3,849	„

összesen 3,180,117 tschetwert, míg 1867-ben a kivitel 3,549,691 tschetwert volt. Nagyobb kivitelt látunk még a kendernél, miből 1,494,399 pud 4,483,197 rubel értékben; a faggyunál, miből 1,874,905 pud 7,499,120 r. ért.; serténél 58,921 pud 2,003,314 rubel ért.; hamuzsir, miből 523,905 pud 1,204,979 r. é. vitetett ki.

(A sz.-pétervári consul 1868-ra szóló jelentéséből.)

Odessa gabnakereskedésében az 1868-iki év lefolyása alatt hirtelen nagy csökkenés állott be; ugyanis az összes gabnakivitel 1868-ban 28,400,000 rubelre rugott, vagyis 22 millió rubellel kisebb volt, mint az 1867-iki. Ennek okát bizonyos tekintetben a gabnaárak nagyszerü csökkenésében kell keresni. Mig ugyanis 1866 óta a gabnaáruk folytonosan emelkedtek, és például Angolországban egy quarter buza 72 shilling, Marseilleben egy charge 50 franc, Odessában pedig 15 rubel 65 kopek volt: 1868. april havában a jó termés következtében az árak Angolországban 46 shillingre, Marseilleben 35 francra sülyedtek. Ehhez járúl még, hogy Odessa környékén, Chersonban, Ekaterinoslawban, Podoliában és Bessarábiában rosz termés volt.

A gyapju, mely e vidéken nagy előnyöket hoz a termelőnek, 1868. évben jelentős veszteségeket okozott. A takarmány hiánya és drágasága következtében a juhtenyésztés igen költségessé vált. Utóbb a vész is kezdett uralkodni, mely sok helyütt a nyájak felét, sőt kétharmadát ragadta el. A nem jelentős összegű gyapjumennyiségek, melyek a külföldi piaczokra szállíttattak, az ausztráliai gyapju ellen csak nehezen állották ki a versenyt.

Odessából kivitetett:

Buza	1,226,000	tschetwert	12,335,260	ezüst	rubel	értékb.
Rozs	88,000	„	627,650	„	„	„
Kukoricza	161,000	„	1,220,962	„	„	„
Borsó	20,500	„	173,741	„	„	„
Árpa	111,000	„	629,003	„	„	„
Zab	283,000	„	1,350,759	„	„	„
Liszt	81,000	„	1,170,838	„	„	„
Lenmag	331,000	„	3,874,540	„	„	„
Repczemag	64,000	„	393,934	„	„	„
Faggyu	213,000	pud	1,111,269	„	„	„
Borszesz	64,626	„	271,714	„	„	„
Ökör és tehén	6,464	darab	358,560	„	„	„

*) Tschetwert = 3 bécsi mérő 3 nyolczad és $4^{14}/_{16}$ serleg.

Ló	191	darab	15,280	ezüst	rubel	értékb.
Juh és egyéb házi állat	7,628	„	25,170	„	„	„
Gyapju	296,000	pud	3,688,226	„	„	„
Kötelek	54,188	„	195,076	„	„	„
Különböző áruk	—	„	939,407	„	„	„
		Összesen:	28,381,389	„	„	„

A bevitel 20,500,000 rubelt tett, holott 1865-ben csak 10,500,000, tehát jelenleg e bevitel már megkétszereződött. Különösen bevitetett:

Thea	21,091	pud
Kávé	48,390	„
Rizs	108,145	„
Olaj	120,678	„
Bor, palaczkokban	16,102	darab
„ hordókban	54,094	pud
Szeszek	3,525	„
Porter és sör, palaczkokban	13,072	darab
„ „ hordókban	823	pud
Különböző gyümölcs	24,633,758	darab
„ „	190,639	pud
Dohány, levelekben és szivar	43,303	„
Sajt	6,607	„
Gyapot	3,856	„
Fonál	10,908	„
Gyapotkelmék	7,327	„
Selyem „	1,062	„
Gyapju „	6,232	„
Len „	218,412	vég és 2,734 pud
Kész ruha	54,498	frankért
Pléh és vas	1,824,322	pud
Különböző gépek	17,042	darab
Ólom és horgany	75,032	pud
Kőszén	5,000,521	„
Fayence és porczellán	37,697	„

(Pr. H. A. 1869. 23. sz.)

Reval kikötőjéből kivitetett:

	1868-ban	1867-ben
Gabna	6,225 tschetwert	50,518 schetwert
Lenmag	921 „	336 „
Kender	65,020 pud	28,931 pud
Állati csont	$9{,}914^1/_2$ „	3,390 „
Hizlalt marha	162 darab	535 darab

A kivitel tehát emelkedett a kendernél 36,629 puddal, állati csontoknál $5624^1/_2$ puddal, a lenmagnál 585 tschetwerttel. Ellenkezőleg kisebbedett a gabnánál 44,093 tschetwerttel s a marhánál 373 darabbal. A gabna kivitel csökenése leginkább jellemzi az

KSH Könyvtár

1867-iki termést. Reval fökiviteli czikke a gabna, s átalában az összes kerület a gabnatermelésre van utalva; s a termés ép az 1868-ki évben is roszul ütött ki.

(A revali consul 1868-ik évi jelentéséből.)

Rigába 1868-ban az előbbi év szük termése következtében igen sok gabnát kellett hozni részint Sz.-Pétervárról, részint a szomszéd porosz tartományokból. Az összes gabnabevitel tengeren $3^1/_4$ millió, szárazon $^1/_2$ millió rubelre rug. Az egyes gabnafajok tekintetében a bevitel következő:

	Pétervárból		a külföldről	
Rozs	186,645	tschetwert	18,900	tschetwert
Rozsliszt	31,939	„	829	„
Árpa	—	„	6,046	„
Buza, bab és borsó .	—	„	1,556	„
Buzaliszt	28,131	„	35	„
Dara	15,125	„	—	„

ezenkivül vaspályán érkezett 4,000 teher árpa, rozs és liszt. Az áruk a szükséglethez képest nagy hullámzásoknak voltak kitéve. A rozs teherje 145—200 rubel, az árpa teherje 140—170 rubel közt ingadozott. Az egyedüli gabnafaj, mely 1868-ban kivitetett, a zab volt, miből 237,757 tschetwert vitetett Angolországba.

Len, vetőmag. Sokan azt hitték, hogy a száraz időjárás és a nagy hőség ezen magnak is árt, ennélfogva közel az aratás előtt egy-egy tonnáért 12—$12^1/_2$ rubelt is adtak. Csakhamar kisült azonban e számítás hibássága. Deczember hó végeig ugyanis 250.000 tonna érkezett a kikötőbe s az ár 9 rubelre csökkent. A termény minősége jó. Kivitetett belőle 235,000 tonna, és pedig 100,000 t. Irlandba, 70,000 t. Belgiumba, 20,000 t. Francziaországba, a többi Németországba, Hollandba és Skandináviába.

Olajnak való lenmagból 130,906 tschetwert szállíttatott ki, majdnem kizárólag Angolország számára; Holland és Belgium kevéssel elégedett meg. Az üzlet egyébiránt igen lanyha, miután az orosz kereskedők nagyon magasra tartják az árt. Az ár tonnanként 8—$8^1/_2$ rubel.

Kendermag tekintetében is ugyanaz áll; az itteni árak a külföldi piaczok irányában tonnánkint $4^1/_2$—5 rubelt tesznek s így igen magasak. Kivitetett összesen 29,067 tschetwert, s pedig Belgiumba és Francziaország éjszaki részébe.

Lenből kivitetett a külföldre összesen 2,976,004 pud, 1867-ben 2,226,686 pud. A külföldi piaczok árai s a nagy kereslet következtében az áru czikk az év elején berkovitzenkint 38 rubelről 48-ra emelkedett. Utóbb ugyan az üzletben nagyobb nyugodtság állt be s az árak 45 rubelre szálltak; miután azonban kitünt, hogy a termés mennyiség- és minőségre nézve koránsem oly jó mint a 67-iki, az árak ismét emelkedtek még pedig 57 rubelre. A pamut magas ára a kereskedőket még makacsabbakká tette s szilárdul megmaradtak az említett ár mellett. A helyi készlet 35,000 berkovitz.

Kendernél nem nagy jelentőségü az üzlet. Az árak minőség szerint, 40, 39, és 38 rubel, mely később 43, 42 és 41-re emelkedett.

Kendermagolaj igen alárendelt szerepet játszott; összesen 1,900 berkovitz jött kivitelre, mely mennyiség Lübeckbe és Dánországba ment. Az olcsó árak e czikkre igen lankasztólag hatottak. Az árak 35 rubelre szálltak.

A dohánylevél-üzlet is jelentéktelen volt ez évben; összesen 2500 berkovitz szállíttatott ki, többnyire Hamburg felé.

A fakereskedésnél az év elején nem mutatkoztak kedvező kilátások, de az üzlet az év folytában javult és 905 szállítmányban vitetett ki, nevezetesen:

2,046,109	darab	deszka
109,814	„	gerenda
7,641	„	kocsi- és hordódonga fa
8,027	„	szálfa
233,115	„	tölgyfadonga
511,096	„	sleeper, vagyis vasuti talpfa
2,812	szál	hasított fa (Splittholz.)

(A rigai consul 1868. decz. 31-iki jelentéséből.)

Portugal.

A kereskedelmi viszonyok az osztrák-magyar birodalom és Portugal közt eddigelé igen csekély jelentőségüek voltak, és alig érinti évenkint 5—10 hajónk Lissabon kikötőjét. Pedig kétségkivül nagy bőséggel vannak oly terményeink, melyek igen alkalmatosak volnának a portugali fogyasztásra, ha az ottani kelendőségnek nem állnának ellent a magas beviteli vámok.

Csak a kitünő cseh üveggyártmányokra emlékeztetünk, valamint a brünni és reichenbergi gyapjukelmékre, a bécsi rövidárukra, stearingyertyákra és fadongára stb. stb.

Portugal üzletére nézve az idegen államokkal az adatok eddig csak igen szűken folytak be; azért annál örvendetesebb jelenthetni, hogy az említett állam ujabb időben a kereskedelmi áttekintések kiadása által ezen hiányon legalább némileg segiteni nem idegenkedett. Ezen tabellák, melyek a létezők között általában véve legujabbak, s tekintettel iparkodásunkra Portugallal szerződési viszonyba lépni, mégis hasznosak, a mennyiben a következő eredményeket mutatják fel:

	Bevitel:	Kivitel:
1865. . . .	24,822,534,100 Reis*)	20,108,646,300 Reis
1866. . . .	26,526,639,500 „	19,189,640,800 „
1867. . . .	27,410,049,900 „	17,293,643,600 „

Egészben véve itt Portugal üzlete csakugyan nem mutat kedvező képet, nem azért, mivel a bevitel tetemesen felülhaladja a kivitelt, hanem azért, mivel a kivitel állandó csökkenést mutat.

Mélyebb behatás a portugali kereskedés részleteibe némi tájékozást nyujtand, miben áll a fő bevitel és kivitel, még pedig milliómokban kifejezve (reisben):

Áruczikk:	Bevitel:		Kivitel:	
	1866.	1867.	1866.	1867.
Élő állatok . . .	1.0	0.7	0.6	0.6
Állati termények . .	1.6	1.5	1.3	1.1
Halak	1.5	1.4	0.2	0.2

*) 1 Milreis = 1000 reis = körülbelül 2 frt 20 kr.

Áruczikk :	Bevitel: 1866.	1867.	Kivitel: 1866.	1867.
Gyapju, szőrök, bőráruk	2.0	1.9	0.6	0.3
Selyem, selyemáruk .	0.7	0.7	0.1	0.1
Gyapot, gyapotáruk .	5.7	5.1	0.4	0.3
Kender, len, lenáruk .	0.7	0.3	0.1	0.1
Fa	0.5	0.6	0.7	0.8
Gabona, liszt stb. . .	2.2	3.8	0.2	0.5
Gyarmati czikkek . .	3.7	3.5	0.2	0.3
Különböző növényanyagok és olajok . .	0.6	0.5	2.5	2.9
Érczek	3.3	1.9	2.4	1.8
Ásványok	1.0	1.2	1.4	1.2
Italok	0.3	0.4	7.7	6.3
Üveg- és cserépáruk .	0.2	0.3	—	—
Papiros stb. . . .	0.2	0.3	0.1	0.1
Vegyes termények .	0.3	0.3	0.3	0.4
Gyógy-illatszerek, festékek, tinták . . .	0.2	0.2	0.1	0.1
Eszközök, gépek . .	0.7	0.7	0.3	0.2
Különfélék . . .	0.1	0.1	—	—
Összesen . . .	26.5	26.4	19.2	17.3

Míg az üzlet a bevitelben számos tariffaosztályzatra szakad, a kivitelben csak öt némi jelentőségü czikk mutatkozik, melyek közül ismét csak az italokra, (borokra) vonatkozók foglalnak el némi jelentőségü helyet. Ezeken kivül mint portugaliai termények még olaj, só stb. kerül a világpiaczra. A bevitelben értékre nézve legalább a gyapotáruk, gyapjuáruk s általában mindennemü gyártmányok tünnek ki.

Portugal iparállapotai még a fejlődés első fokán állnak, és ezen tekintetben majdnem kizárólag a külföldre van utalva.

Mely országokkal folytat Portugalia kiváltkép üzletet, a következő összeállításból tünik ki. A főforgalom 1866. és 1867-ben a következő irányokban mutatkozott, egy millióm reist véve fel egységül :

Ország:	Bevitel: 1866.	1867.	Kivitel: 1866.	1867.
Ausztria és Magyarország .	0.1	0.1	—	—
Brazilia	3.4	3.0	3.0	2.6
Éjszakamerika	0.5	0.6	0.2	0.1
Francziaország	4.0	3.3	0.6	0.7
Nagybritannia	13.4	11.9	11.9	10.6
Spanyolország	2.3	2.3	1.3	1.1
Hollandia	0.2	0.4	0.2	0.2
Portugal birtokok Afrikában	0.8	0.7	0.5	0.4
Poroszország	0.2	0.2	0.2	0.3
Oroszország	0.5	2.3	0.3	0.4
Svéd s Norvégia	0.5	0.6	0.2	0.2
A többiek	0.6	1.0	0.8	0.7
Összesen	26.5	26.4	19.2	17.3

Angliával való forgalma, a többit tulszárnyalva az első helyet foglalja el, sőt ezen ország Portugal összes forgalmát majdnem kizárólag absorbeálja. Míg a bevitel számos czikkre terjed, névszerint gyapotáruk-, érczek- s gyarmati czikkekre, a kivitel majdnem kizárólag Portugalia főterményére a borra szorítkozik, melynek íze nagyon tetszik Angliában.

A portóbor kivitele oda 1867-ben nem rugott kevesebbre, mint 1.3 millió dekaliterre 4.2 millió reis értékben. Angolhon után említésre méltó tételekkel még csak Brasilia következik, és pedig ép ugy a bevitel, mint a kivitel tekintetében, azután csak a közvetlenül határos Spanyolország.

Az üzlet az osztrák-magyar birodalommal, mint már fennebb mondatott, eddig igen csekély volt ; de mégis valamivel nagyobb, mintsem itt fel van tüntetve, minthogy a fentebbi számok csak a direct kereskedést mutatják, míg az indirect kereskedés számai más országokra esnek. A fenn kimutatott árubevitel az osztrák-magyar birodalomból csak a buzát jelenti. Minthogy azt mondják, Európa összes államai közül az idén csak Portugalliának volt rosz esztendeje, főfigyelmünk főleg ezen czikkre volna irányozandó, ámbár tagadni nem lehet, hogy a buzaszükséglet mennyisége különösen Portugalliában magában csekélynek mondható.

Románia.

Romániában az uj politikai szervezés óta a postaügy a távirdával egyesíttetett, s az e czélból létező hivatalok „bureau télégrafico-postale“-nak neveztetnek s a bukuresti központi igazgatóság alatt állnak.

A banküzlet, az értékek és pénzek leszámítolására, ruralbon-ok és a legujabb román államadósságra nézve az Oppenheimerféle kötvények adására s vevésére szorítkozik. Ruralbon-ok alatt a román földtehermentesítési kötvények értetendők, melyek 10%-ot hoznak évenkint. Az Oppenheimerféle kötvények 8%-ot kamatoznak.

A moldvaországi országos bank, mely 1860-ig moldvaországi nemzeti banknak neveztetett, nehány év óta üzleteit leszámolja és nagy részben csak jelzálogi adósságainak törlesztésével foglalkozik.

A pénzforgalom Romániában következő okoknál fogva korlátolt: először mert a külföld ezen ország viszonyai irányában nem viseltetik bizalommal ; aztán mivel ezen ország földmivelő lakossága a kölcsönbe vett pénzt csak későn fizetheti vissza, továbbá, mivel rosz termések esetére a behozott iparczikkekért sok pénzt kell a külföldre kiküldeni. A pénzforgalom egyébként törvényes megszoritásoknak nincs alávetve s az uzsoratörvények 1864 óta megvannak szüntetve.

Az 1865., 1866. és 1867-ki rosz termések folytán Moldvaország kereskedése sokat szenvedett; az 1868-ki év kedvezőbb aratási kilátásai nagyobb élénkséget idéztek elé a kereskedelmi forgalomban is. Miután azonban a termés csak középszerü volt, az élénkség a kereskedelemben hiányzott.

Moldvaország kereskedelmi főpiaczai: Jassy, Galatz, Bottosau és Foksan, mely helyekről árúczikkekkel láttatnak el a kisebb városok. Jassy a fő-kereskedelmipiacz Felső-, Galatz pedig Álsó-Moldvaország számára. Az említett négy helynek árúforgalma évenkint 6 millió aranyra rug.

KSH könyvtár

Az áruczikkek származási helyei: *Angolország*, gyapotkelmék, nyers vas és gyarmati czikkekre; *Franczia-ország* selyem- és gyapotszövetekre, fényüzési czikkekre és finomított czukorra; *az osztrák-magyar* birodalom posztó-, vászon-, üveg-, kaszák-, bőr- és olcsó rövidárukra és részben czukorra; *Németország* gyapot- és gyapjú szövetekre, többnyire szászországi gyártmányra; *Svájcz* gyapot kendökre, az u. n. testamel-ekre, *Belgium* sodronyszegek és táblaüvegre; *Oroszország* közönséges vasöntvény és sárga-réz-árukra terjed.

Az 1868. évben az osztrák-magyar birodalomból összesen 3,216,799 forintnyi árú vitetett be Moldvaországba, a többi európai államok bevitele pedig 3,416,448 ft, vagyis 199,648 fttal több, mint az osztrák-magyar bevitel.

Hogy az osztrák-magyar ipar a többi európai államokkal sok czikkben nem tud versenyezni, annak oka részben az, hogy czikkei nem oly jók, részint pedig az, hogy nem oly olcsók.

Igy az osztrák-magyar gyapotáruk és gyapotfonadékok drágábbak, mint az angol gyártmányok. Az osztrák-magyar vasáruk és szögek, valamint bádogárúk és sodrony sokkal jobb minőségüek, mint az angol és belga gyártmányok, de drágábbak.

A gabnanemüek közül, melyek Moldvaország piaczaira jönnek, legnagyobb jelentőségü a buza. 1868-ban Jassyban körülbelől 100,000 kilo buza adatott el. A gabnanemüek Román, Bacau, Bottosan, és Mihaleny városokból hozatnak Jassyba.

Pálinkából Jassyban az 1868-iki év folyama alatt 70,000 wadra kelt el*). A pálinka wadrája 20 piasterig emelkedett (2·40 forint).

Borból 400,000 wadra kelt el 6 piaszterrel (= 48 kr.) Az árak következők: jassysokolai 6 piaster, odobesti 10 piaster 11 para. A kotnári bor Moldvaország borai közt a legjobb, de csekély mennyisége folytán csak gyéren jő piaczra. Ára ½ arany egész 20 régi piaster. Az adobesti bort Csernovitzba és Szucsavába is szokták szállítani.

Az *oknai* sóbányából Jassyba ¾ millió oka kősó hozatott, 100 okának ára 50—55 jassyi piaster, Oknában 100 okának ára 30 piaster (= 4·20 ft), Oknából a só Galatzba és Oroszországba is szállíttatik. 1868-ban Oknában 6—7 millió oka só adatott el. Az oknai sóbányák fejedelmi kezelés alatt állanak.

Fa-, jelesen tüzifából 6000 stinjini (körülbelől 2¼ öl) kelt el; a stinjin 5 aranynyal.

Ökör 100,000 darab adatott el, darabja 9 aranynyal, a hizottak 12 aranynyal; és 6000 tehén, 8 aranynyal darabja.

Moldvaországból 3—4000 mázsa czigája gyapju hozatott az osztrák-magyar birodalomba, mázsája 70 ftjával. A gyapjuüzletek rendszerint Bolgrád, Ismail, Kilia és Kahul helységekben köttetnek meg. Finom, u. n. spanyol gyapju is termeltetik az említett vidékeken, de igen csekély mennyiségben, legfeljebb 1,000 mázsa. Egy mázsa ára 100—105 forint. Jassy környékén, valamint Bottosantól Mihalenyig másféle közönséges gyapju is termeltetik az u. n. tzarkleh, még pedig 8,000—10,000 mázsányi összegben.

Moldvában 1868-ban körülbelől 250,000 darab fekete bárány bőr, száza 90—100 ezüst rubelért (1 ezüst rubel = 1·62 ft) adatott el. E menyiségből 30,000 az ország szükségletének fedezésére szolgál; 100,000 darab Oroszországba és 120,000 db az osztrák-magyar birodalomba vitetett. Hasonló mennyiség fehér bárányból adatott el, még

*) Egy wadra = 10 oka, 1 wadra pedig = 1 bécsi akó.

pedig 100 darab 50 ezüst rubelen. A fehér bárányból, 70—80,000 darab kivételével, mind Austriába ment. Ezen fekete és fehér bárányból rendszerint galiczai és orosz zsidók veszik Jassyban, mely hely az említett üzlet főpiacza.

Jassy a kivitelhez, s különösen az osztrák-magyar birodalomba való kivitelhez 15—16,000 darab ökör és tehénbőrt s 10,000 oka sertést szolgáltatott.

(A jassyi consul 1869. márcz. 1-ről kelt jelentéséből.)

A *Dunafejedelemségekből* a gabnakivitel 1868-ban az előbbi három évek kivitelét messze túlhaladta. A dunai tartományok rendszerinti vevőihez 1868-ban Spanyolország is járult. Rendes vevők Angolország, Franczia-ország, Olaszország, különösen Genua és Livorno, Belgium és Holland. Trieszt, mely nehány évvel czelőtt az Angolország számára szánt gabna gyülpiacza volt, jelenleg egészen elvesztette összeköttetését a dunai kikötőkkel. Bécs is elvesztette jelentőségét, melyet eddig mint pénzpiacz gyakorolt. Jelenleg a kereskedők egyenesen Paris és Strassburgból szerzik meg a szükséges aranyat. És hogy minden tekintetben banyatlás álljon be az osztrák-magyar kereskedésnél, az osztr.-magyar lobogó alatt megjelenő hajók száma is mindinkább gyérül, mig más nemzeteké folytonosan emelkedik, különösen az olasz és görög hajók majdnem ellepik a Dunát. Ezen körülmény onnan magyarázható különösen, hogy az utóbbi 10—15 év alatt több olasz és görög kereskedőház, mely a Dunafejedelemségekkel összeköttetésben állott, itt fiók-telepet alapított, melyek most már önálló házak s Angolországgal állandó összeköttetést létesítettek.

(A brailai consul 1869. márcz. 17-ki jelentéséből.)

Giurgevo városban és dunai kikötőjében az elmult 1868. évben meglehetősen élénk volt a kereskedelmi forgalom. A behozott áruk főleg az osztrák-magyar monarchiából, Németországból, Franczia-országból és Angliából származnak, míg a fő kiviteli czikket képező gabnanemüek leginkább Görögországba, Olasz-, Franczia- és Angolországba és csak igen csekély részben Dalmátországba vitettek ki.

Az áruforgalom e dunai kikötőben a következő volt:

B e v i t e l.

Az első cs. kir. szabadalmazott *dunagőzhajózási társulat hajóin* és vontató hajóin érkezett:

Festő anyag	3,842	vámmázsa
Vas és egyéb érczáru	141,507	„
Folyadék és egyéb italok	14,380	„
Tükör és üvegáru	4,108	„
Rézmű áruk, pamut és vászon áruk . . .	64,320	„
Czukor, kávé és más gyarmatáru	27,891	„
Fűszerek	1,174	„
Porczellán, kőedény és hasonlók	4,874	„
Különféle áruk	135,978	„
Összesen	398,074	„

Ezeken kivül még 68 darab zongora, 169 kocsi és 72 ló hozatott a dunagőzhajózási társulat hajóin.

Idegen nemzetek lobogója alatt göz-, vontató- és vitorlás-hajókon és naszádokon érkezett:

KSH Könyvtár

Festő anyag	612	vámmázsa
Vas és egyéb érczáru	110,449	„ „
Folyadék és egyéb italok	3,602	„ „
Kézmüáruk, pamut- és vászonáruk stb.	6,560	„ „
Czukor, kávé és más gyarmatáru	19,872	„ „
Füszerek	906	„ „
Porczellán, köedény, stb.	8,260	„ „
Különféle áruk	75,600	„ „
Összesen	226,331	vámmázsa áru.

Ezeken kivül még 2 drb kocsi és 30 drb ló hozatott be idegen lobogó alatt.

K i v i t e l.

Az első szabadalmazott *dunagőzhajózási társulat* gőzöseivel és vontató hajóival kivitetett :

Zsiradék	1,424	vámmázsa
Irhák és bőrök	1,451	„ „
Kézmüvi czikkek	7,034	„ „
Ökörszarvak és paták	6,994	„ „
Élelmi czikkek	414	„ „
Só	17,167	„ „
Gabnanemüek és szemes vetemények	20,060	„ „
Különféle áruk	64,739	„ „
Összesen	119,283	„ „

Idegen nemzetek lobogója alatt göz-, vontató- és vitorlás hajókon és naszádokon kivitetett :

Zsiradék	2,468	vámmázsa
Irhák és börök	300	„ „
Kézmüvi czikkek	962	„ „
Ökörszarvak	1,063	„ „
Élelmi czikkek	878	„ „
Só	29,000	„ „
Gabnanemüek és szemes vetemények	2,110,830	„ „
Különféle áruk	80,620	„ „
Összesen	2,226,121	vámmázsányi áru.

Ezek szerint a giurgevoi duuai kikötő összes áruforgalma, a következő eredményt mutatja :

Bevitel	624,405	vámmázsa.
Kivitel	2,345,404	„ „
Az összes áruforgalom	2,969,809	„ „

A napszám Giurgevóban igen magas. Egy férfi 3 huszast vagy 1 frt 5 kr o. é. és egy nő 2 huszast kap. A hajók rakodásánál ezen árak felemelkednek egész 5 huszas napibér magasságáig is.

A vitelbér Giurgevoból Bukurestbe a nyári hónapokban átlagosan 100 okaért 6 piaster, azonban más idényekben 9 és 12 piaster közt ingadozik a fuvarbér.

(A giurgevoi consuláris ügynök 127. sz. és 1869. márcz. 8-ki jelentéséből.)

Ibraila. Az ezen kikötőből kivitel megközelítő értéke 1868-ban 52,334,643 frtot tett árukban, és 14,743,895 frtot pénzcsomagokban.

A legkiválóbb kiviteli czikkek a következők :

Buza mintegy 600,000 kilo, ebből majdnem 200,000 kilo az osztrák-magyar gőzösökre esik és Sulinába vitetett. Az átlagos ár 270—280 piasterre tehető.

Árpa mintegy 83,739 kilo, 120—130 piasternyi árért mintegy 20,000 kilo gőzösökön, a többi vitorlás hajókon Angol- s Francziaországba.

A tengerinek kivitele az 1867. évhez képest szaporodott, 1868-ban mintegy 133,700 kilora rugván. Átlagos ára 130—200 piaster volt. Továbbá kivitetett :

Rozs 30,593 kilo 130—200 piasternyi átlagos árért.

Repcze 2,116,541 kilo (220—320 piaster.)

Borsó 4,000,000 oka, 100 oka 60—85 piaster.

Liszt mintegy 149,744 zsákkal ; (egy zsák 66 oka) 1867-ben csak 47,685 vitetett ki, mi tetemes növekvést mutat. Ezen kivitelnek igen nagy része a Lloyd utján Konstantinápolyba szállíttatott. Átlagos ára 100 oka után 120—130 piaster volt.

Faggyu mintegy 33,000 oka (4—5 piaster.)

Selyemgubóból a „Messagerie“ gőzösei által mintegy 15,600 oka (25—30 piaster) szállíttatott el.

A bor kivitele nagyban növekedett. Ára 6—12 piaster vadránkint.

Bőrökből 2000 darab körül adatott el a kivitelre. A tehénbőr párjának ára 40—100 piaster volt.

Gyapjuból mintegy 2200 bál adatott el ; ára okánként 2 piaster 30 paratól egészen 6 piasterig terjedett.

Sózott hal mintegy 20,000 mázsa.

Fadonga 50,400 db. Minősége szerint 100 dbjával 55—10 piaster.

Árbocz- és vitorlafa Bukovinából mintegy 1000 törzs hozatott be, melynek egy része tovább ment. Árak változatlanok.

Épületfa mintegy 100,000 frtért adatott el.

Az iprailai kikötőkbe bevitt áruk megközelitő értéke 1868-ban 34,174,249 frt és 7.343,776 frt pénz csomagokban.

Az egyes árukat illetőleg a legkiválóbbak voltak :

Angol gyapotáruk (Twiste) mintegy 150 bál(per 10 mázsa).

Cloths, még pedig T és L cloths vagyis goromba gyapotáruk mintegy 500 bál.

Szőnyegek Angolhonból a legkülönfélébb anyagból mintegy 10,000 frtért.

Gyapjukelmék butorokra, női ruhákra stb. nagyrészt Pestről és Bécsből 15—20,000 frt ára.

Posztókelmék 40,000 frt ára, rőfje 2—4 frtjával.

Félselyemkelmék angol és irlandiai gyárakból mintegy 10,000 frt ára.

Selyemáruk Lyonból mintegy 20,000 frt ára (1 mètre 2—5 frt.) A legfinomabbakból nem importáltatott.

Orvosszerek, Bécsből, Münchenből és Stuttgartból 12,000 frtért.

KSH Könyvtár

Párisi czikkek 10—12,000 frt ára, Bécsből rövid áruk mintegy 6,000 frt értékben.

Brünni posztó az ibrailai piaczon igen tetemes mennyiségben adatott el mintegy 50,000 frt értékben, rőfe 2 frt 80 kr. Versenyzett még ezen czikkben Francziaország s a német vámszövetség, de áruik roszabb minősége s magasabb ára miatt meg nem állhattak.

Kész ruha 150,000 frt ára adatott el.

Az egyedüli forrás Bécs és Pest.

A eseh vászon fogyasztása a külföldi verenyzők miatt évről évre csökken. 1868-ban mintegy 15,000 frt rugott.

Kesztyü Bécsből mintegy 15,000 frt. ára.

Lábbeliek ugyanannyi, osztrák, franczia s mainzi készítmények.

Bőráruk 5,000 frt ára.

Irópapir Bécs-, Pest- és Prágából 4000 rizma, a többi forrásokból 2000 rizma körül.

Itatóspapir, szivarpapir, gyúszerek csekély mennyiségben.

A borok bevitele, a belföldinek gyarapodó fogyasztása miatt csökkent; Magyarországból mintegy 400 akó hozatott be. Ezenkivül franczia s szerb borok.

Stearingyertya Ausztriából és Magyarhonból.

Szesz Magyarországból, a német vámszövetségből s Amerikából mint tavaly.

Vasáruk Angolországból igen olcsón szállíttatnak, jobbára vitorlás hajókon.

Kőedény s porczellan mintegy 110,000 frt ára.

Üvegáruk Belgium, Franczia- s Csehországból.

Butorok Pestről mintegy 4000 frtért, Angolhonból vasbutorok 2600 frt ára.

Brassói árukból 1868-ban a következők adattak el itt:

Czipészáruk	10,000	frt ára
Szíjgyártómunka	6 000	„ „
Pokrócz	10,000	„ „
Lópokrócz	4,000	„ „
Parasztkalap	6,000	„ „
Posztó	7,000	„ „
Flanell	5,800	„ „
Zsineg	13,000	„ „
Kötött áruk	7,000	„ „
Parasztvászon	3,000	„ „
Zsákvászon	2,000	„ „
Asztalos munka, többnyire ládák	8,000	„ „
Pálinkacsutorák	2,000	„ „
Borszéki viz	800	láda per 50 palaczk (1 láda 80 piaster.)

Talp-, borju-, lakk, bélésbőr mint tavaly.

Kőszén Angolhonból.

Faszén itt az igen drága fa helyett használtatik; hozzák Törökországból, mintegy 700—800,000 okát. 100 oka ára 25—27 piaster.

A müipart tekintve, van itt 4 gőzmalom; a legnagyobb a Gerbolini et Berghetti olasz czég tulajdona. Utána következnek Giurgu Mik. roman alattvalóé, Brown angol,

és Mihálovics Jakab lippovanai allattvaló malmai. Ezenkivül van 3 kőolajgyár és 4 sörfőződe.

Romanianak Wlaska és *Tellermann* kerületeiben az 1868-ki aratás következő eredményeket mutat:

Buza a dunai sikságokon oly kevés termett, hogy a földmívesek még a vetőmagot sem kapták vissza. A magasabban fekvő vidékeken a termés ugyan kedvezőnek mutatkozott, az aratás közben beállt bő esőzések következtében azonban a már learatott buza annyira átázott, hogy nagyobbrésze megpenészedett. A buzaárak átlag kilonként (400 oka) következők: 1 minőségü 84 uj piaster (frank)

2 „ 77 „

3 „ 66 „

Árpa középszerü termést adott; ára 33—40 piaster. Kukoricza mindenütt igen jól termett; ára 50—60 p. Repcze és köles szintén felette jó termést adott; az előbbinek ára 89—94 p. az utóbbié 25—30 p.

Bab középszerü terméssel jelentkezik, ára 56 p., borsó, lencse és paszuly silány; ára 45—50 p. Burgonyából meglehetős a termés, 100 oka 7—9 piasteren kelt. A káposzta kevés és nem elegendő, 100 darab középszerü és kis káposzta fej 15—20 p. adatott el. (A giurgevoi consul 1868. november 22-ki jelentéséből.)

Prahova és *Buzeu* kerületekben a buza igen jó, a rozs és az árpa középszerü, a zab, és kukoricza igen jó termést adtak. *Dambovitza* kerületében, hol többnyire csak buzát és kukoriczát termelnek, szintén kitünő a termés. A gabnaárak Plojestben november 20-án következők voltak:

A jobb féle rozs kilája	110	régi piaster
A középszerü rozs kilája	90	„ „
A silány „ „	85	„ „
A jobbféle buza „	192	„ „
A közép „ „	150	„ „
A silány „ „	120—130	„ „
A jobbféle árpa „	115	„ „
A közép „ „	100	„ „
A silány „ „	90	„ „
A zab kilája	70— 90	„ „
A kukoricza kilája	90—100	„ „

(A plojesti consul 1868. nov. 20-iki jelentéséből.)

Ugyanazon kerületekben a szüret általában kedvező volt. A borárak nov. 30-án következők voltak: a mult évi borok, miből kevés a készlet, wadrankint (10 oka) 12—14 piaster (régi); az idei termésből a legjobb bor 5—6 p., a középszerü 4—5 p., a közönséges 3—4 piaster.

(A plojesti consul 1868 nov, 30-ki jelentéséből.)

Dolju, Vilcer, Olter és Romanacz kerületekben általában csak repcze, buza, kukoricza, kevés lenmag és árpa termeltetik. A buza Romanatz és Dolju sik tájékain mennyiségileg rosz termést adott, pogonkint*) alig vehetni fel egy-egy kilót (=400okát); a magasabb vidékeken, valamint Olter és Vilcer kerületekben bő volt a termés, a minőség azonban az aratás közben szakadt folytonos esők következtében nem valami kitünő.

*) Egy pogon = $840^4/_{10}$ bécsi □ öl.

KSH Könyvtár

Repczéből kevés termett. Az összes termés alig 6000 kilo. A kukoricza ellenkezőleg mind minőség, mind mennyiség tekintetében fellette bő termést adott.

A szüret is kedvező volt, a bor azonban a rosz kezelés következtében nem a legjobb.

(A krajovai ügynök 1868. decz. 5-ki jelentéséből.)

A turnu severini ügynökség kerületében a termés az aratás közt volt esők következtében majdnem egy harmadáig elveszett. Az összes termés megközelítőleg következő: buza 800,000 kilo, árpa 90,000 k., rozs 80,000 k., kukoricza 600,000 k., repcze 30,000 k. A szüret az eső következtében szintén szenvedett Eredménye 25—30,000 akó bor.

(A turnu szeverini ügynök 1868. decz. 20. ki jelentéséből.)

Spanyolország.

Valenzia kereskedelmi forgalma 1868-ban nem volt kielégitő. A bevitel csökkent, a földtermékek kivitele nem nagyobbodott. Kivételt képez a selyem és a bor.

A mi a kereskedelmi forgalmat illeti, a parti hajózás által bevitt főbb czikkek következők:

	1867. évben	1868. évben
Kovácsolt vas . . .	1,683,938 kilogr.	1,703,720 kilogr.
Fa	1,641,574 „	1,286,747 „
Sózott halak . . .	4,316,342 „	5,024,101 „
Czukor	1,123,831 „	7,434,880 „

Ugyanily módon kivitt főbb czikkek:

Pálinka	2,428,066 kilogr.	4,096,367 kilogr.
Liszt	2,937,013 „	1,895,320 „
Rizs	16,246,085 „	13,120,951 „
Buza	1,082,075 „	2,681,175 „
Guano	3,138,961 „	1,058,596 „
Bab	2,155,725 „	1,453,078 „
Juh	2,981,017 „	983,475 „
Tégla	1,163,637 „	781,143 „
Bor	3,550,571 „	5,846,452 „

A külföldi keresk. forgalomnak főbb beviteli czikkei:

Tőkehal	1,646,362 „	1,233,240 „
Kőszén	11,730,614 „	11,659,676 „
Guano	46,429,697 „	104,621 „
Czukor	2,154,022 „	1,056,435 „

A kivitelnek főbb czikkei:

Pálinka	1,065,543 liter	304,230 liter
Bor	3,261,030 „	5,037,577 „

Az Antillákba kivitt czikkek főbbjei:

Rizs	2,670,967 kilogr.	1,431,855 kilogr.
Bor	2,343,015 „	1,777,337 „

(A valenzai viceconsul 1868. decz. 31-ki jelentéséből.)

Törökország.

Bosnia kereskedelme még mindig igen csekély mérvü fejlettségi fokon áll, azonban habár igen lassan, de még is előre halad. Természetes, hogy ezen haladás mindaddig nagyobb mérvű nem lehet, míg ezen ország lakosainak életigényei nem fognak magasabbra emelkedni s a belföldi termelés tekintélyesen növekedni, míg az igazságszolgáltatásban további javítások életbe nem léptettetnek és a közlekedés nem leend tetemesen könnyitve. Ez utóbbi tekintetben némi haladásnak tekinthető ugyan, hogy több országút kocsival járható állapotba helyeztetett, azonban a szállítási költségek még mindig felette magasak, annyira hogy p. egy mázsa szállításaért Metkovics-ból Serajevóba legalább 2—3 frtot, sőt Brood-ból Serajevó-ba 3—4 frtot kell fizetni.

A bosniai kereskedés főhelye Serajevo; azonban Banjaluka, Brčka, Bihacs, Travnik és Livno városokban is élénk kereskedelmi üzletek folynak.

Serajevó-ban a mult 1868. év folyamában igen sok uj kereskedői bolt nyittatott, főleg mahomedán üzérek részéről. Szintugy azon kereskedők is, kik Osman pasa tanácsa folytán Franczia- és Angolországba utaztak, hogy ott egyenes kereskedési viszonyokat kezdeményezzenek, törökhitüek voltak. A törökök most erősen igyekeznek a keresztény és zsidó kereskedőket utolérni, mert a legujabb időkig az itteni kereskedés csakis az utóbbiak kezében volt.

A csődök rendszerint magán-egyezkedés által szüntettetnek meg, mely esetben egynehány befolyásos hitelező megnyerése képezi a főczélt, a többi és különösen a külföldi hitelezők pedig rászedetnek. Ha a törvény által meghatározott többség az egyezkedést elfogadja, igen nehéz a dolgon segiteni, mert a csalási vizsgálatok a török törvényszékek részéről igen lanyhán szoktak vezettetni, és többnyire a tömeggondnok és a hitelezők választmánya sem mondhatók igen becsületes jellemüeknek.

A bosniai török kereskedők Austriával és Magyarországgal nincsenek kereskedelmi összeköttetésekben, hanem áruikat Rumeliából s főleg Konstantinápolyból vásárolják; a keresztény és zsidó kereskedők azonban főleg Bécscsel és Triesttel, valamint Lipcsével állanak összeköttetésben.

Az osztrák-magyar birodalom bevitele Bosniába, ha nem is nagy mennyiségü, de majdnem mindazon ipar-czikkekre terjed melyek egyáltalában Törökországba szállíttatnak. A serajevoi piaczot Austria, főkép a következő árukkal látja el mint: gyapjúszövetekkel, posztóval, török sipkákkal (fez), paszománt-czikkekkel, vegyészeti árukkal, gyúárukkal és cigarette-papirossal, míg Magyarország kocsikat és kötélverő munkákat szállít. Az érczek, olaj, gyertya és szappan, üvegáruk, kőedény, bőr és faáruk legnagyobb része szintén osztrák származásu; valamint a só szállítása is az osztrák-magyar monarchia és a romaniai fejedelemség részéről történik, azonban tarthatni, hogy ezen főczikkben az utóbbi által tulszárnyaltatunk.

Bosniában az osztrák selyemgyártmányoknak a magasabban álló szászországi, olasz és svajczi árukkal, a pamut czikkekben az angol, szász és svajczi gyártmányokkal és szőnyegekben a rumeliai iparral kell nehéz versenyt kiállaniok.

KSH könyvtár

A gyarmatáruk s az angol áruczikkek eddig Triesten át szállíttatak Bosniába, azonban Bosnia számára egy török versenykikötő megnyítása terveztetik.

Ezekből kitetszik, hogy ezen szomszéd országban is az osztrák-magyar ipar és kereskedelemnek minden oldalról nyilt harczot izennek, s eddigi kiváló helyzetéből ki akarják szorítani, de reményljük, sőt bizton hiszszük, hogy ezuttal is az ipar és kereskedelemünk tapasztalt férfiai mindent el fognak követni, hogy ezen már a természettől is reánk utalt fogyasztó szomszédunkat hozzánk való régi szoros kereskedelmi visszonyában továbbra is megtartsuk.

Bosnia főbb kiviteli czikkei közt: a gabnanemüek, vas, szarvasmarha, irhák és bőrök, gyapju, gubacs és aszalt szilva szerepelnek első sorban. Ez utolsó áruczikk, mely főleg Brčkán át Rajevoselóba és onnét Triesztbe és Pestre vitetik tovább, a mult évben igen rosz minőségben termett s e miatt a kereskedés nem is adhatott kielégítő eredményt. A gabnanemüek termése csak középszerünek volt nevezhető, mely körülmény természetesen az összes forgalomra jelentékenyen hatott.

Bosnia külkereskedése az 1868-ik évi forgalomban következő érdekesbb tételeket mutat:

K i v i t e l.

Nyers és aszalt gyümölcs	136,444	vámfont.
Buza	431,344	„
Rozs és kétszeres	885,304	„
Kukoricza	5,948,921	„
Zab	1,540,847	„
Repcze és lenmag	62,081	„
Ökör, tehén, bika és tinó	19,894	darab
Ló, csikó és szamár	1,312	„
Disznó	104,852	„
Malacz 20 fonton aluli súlyban	4,960	„
Juh és bárány	46,313	„
Juh és bárány irhák	1,553,932	vámfont
Tüzi és szerszámfa	294,273	„
Tégla és építési kő	108,900	„
Nyers gyapju	101,752	„
Faáruk	241,607	„
Rongy	213,349	„
Szurok	207,097	„

B e v i t e l.

Finomított czukor	524,288	vámfont.
Liszt	77,252	„
Sör	344,005	„
Szesz	62,599	„
Pálinka és liqueur	435,459	„
Bor és eczet	844,862	„
Cserép és építési tégla	7,214,405	„

Konyhasó	12,636,423	vámfont.
Közép finomságu pamutáru	26,921	„
Kötélgyáros áruk	59,528	„
Gyapjuáru, legközönségesebb	131,359	„
Papir	27,768	„
Üvegáru, legközönségesebb	37,590	„
Cserépáru, „	191,652	„
Vasáru „	223,268	„
Érczből készült áruk	50,395	„
Rövidáru, közönséges	39,216	„
Könyvek	851	„

Á t v i t e l.

Kávé, nyers	3,557,575	vámfont.
Déli gyümölcs	168,108	„
Czukor	646,630	„
Liszt és őrlési vetemény	4,618,978	„
Gyümölcs és kerti növény	983,429	„
Rizs	598,169	„
Buza és hüvelyes vetemények	792,280	„
Olaj és zsiradék	563,366	„
Szesz	1,233,209	„
Bor	302,194	„
Konyhasó	11,221,140	„
Gyapju	374,135	„
Pamutfonal	506,025	„
Pamutáruk	1,346,615	„
Papir	132,904	„
Üvegáru	158,654	„
Vasáru	508,825	„
Érczáru	101,792	„
Vegytani termékek	114,421	„
Gyertya és szappan	165,654	„
Irhák és nyers bőr	176,586	„

Bosniának kivitele az osztrák-magyar monarchiába 11,755,139 font különböző czikkeket (főleg mezei terményeket és félgyártmányokat), 177,328 drb marhát és apróbb haszonállatot, 416,612 drb pióczát, 294,273 köbláb fát mutat. Az osztrák-magyar monarchiából Bosniába bevitelkép 25,460,915 font különböző árú (főleg kézmüvek, só, folyadékok) és 153,960 köbláb fa vitetett. Az osztrák-magyar monarchiából Bosnián át vittetett 29,934,148 font különböző árú, köztük főleg gyarmatárúk, pamutáruk, só, stb.

(Több rendbeli consuli jelentés nyomán.)

Candia szigeten a kereskedelmi forgalom 1868-ban az itt kitört lázadás következtében nem volt oly élénk, mint különben lenni szokott. Habár a bevitelnél e tekintetben észlelhető különbség nem mutatkozik, annál nagyobb a csökkenés a kivitelnél.

KSH Könyvtár

A kereskedelmi forgalom *Candia* nevü kikötőjében következő: Behozatott 1,015,200 ft értékü árú, és pedig:

Ausztria-Magyarország által	27,000	forint
Francziaország	2,100	„
Görögország	135,000	„
Angolország	809	„
Olaszország	14,000	„
Törökország	748,300	„
Egyptom	88,000	„

A beviteli czikkek közül nevezetesebbek: vágómarha, gabna, buza, rozs, zab; Austria-Magyarország által behozott árúk: kávé, liszt, vasárúk, főzelék, kézművek, rizs, rum és szesz, czukor és különféle.

Kivitetett összesen 439,300 ft értékü árú, és pedig:

Ausztria-Magyarországba	26,300	forint
Francziaországba	24,000	„
Görögországba	7,200	„
Angolországba	6,000	„
Olaszországba	4,000	„
Törökországba	166,500	„
Egyptomba	206,300	„

A főbb kiviteli czikkek: olaj és szappan. Az osztrák-magyar monarchiába vitetett az említetteken kivül szentjánoskenyér és különféle árúk.

Rettino kikötőjébe behozatott 297,400 ft értékü árú, és pedig:

Görögországból	37,600	forint
Olaszországból	2,000	„
Törökországból	245,800	„
Egyptomból	12,000	„

kivitetett pedig 288,000 ftnyi árú, és pedig:

Ausztria és Magyarországba	45,000	forint
Görögországba	3,000	„
Olaszországba	3,000	„
Törökországba	141,000	„
Egyptomba	96,000	„

Az osztrák-magyar birodalomba hozott árúk közül az olaj és a vallonea tünik ki.

Canea kikötőjébe behozatott 2,100,000 ft értékü árú, és pedig:

Francziaországból	11,000	„
Görögországból	129,000	forint
Olaszországból	94,000	„
Angolországból	247,000	„
Törökországból	1,578,000	„
Egyptomból	41,000	„

A beviteli árúk közül megemlítendők a következők: szarvasmarha, gyapju állatok, vaj, kőszén, gabna,

A kivitel tett 776,000 ftot és pedig:

Görögországba vitetett	7,000	forint
Angolországba	6,000	„
Törökországba	60,600	„
Egyptomba	157,000	„

A kivitel főtárgyai olaj és szappan.

(A caneai consul 1869. márczius 24-ki jelentéséből.)

Felső-Albánia két mutessariflik, vagyis alkerületre oszlik, a skutarira és prisrenire, és mindkettő egy főkormányzó alatt áll. Felső-Albánia a természettől mindennel megáldott ország; tenger mellett fekszik; éghajlata kedvező; talaja termékeny, ugy hogy kevés fáradsággal és költséggel Európa egyik leggazdagabb országává válhatnék.

Scutari alkerületében mindenféle gabnafaj és gyümölcs tenyészik, a tengerpart mellett az olajfa nagy mennyiségben található. Gazdag erdőségek vonulnak végig az országon, melyekben a legbecsesebb fa fajok bőven találhatók. Az ország nagyobb sikságai a scutari-i, a podgorizzai, a dulcignoi, az alessioi, a zadrimai és az antivari-i. A legnagyobb erdőségek Celsa, Darda, Patko, Salla, Pulati, Guzigne, Clementi, Selze, Oros, Fanda s egyéb falvak mellett vannak. Az ország főfolyói: a Bojana, a Matija, és a Skumbi.

A kedvező fekvésü országban nagy mennyiségü gabnát lehetne termelni; miután azonban a gabnakivitel 1867-ig meg volt tiltva, az ország lakói csak saját szükségletükre termesztettek, s ennélfogva a legjobb területek parlagon hevernek. Csak 1868-ban engedte meg a kormány a gabnakivitelt és ekkor meglehetős mennyiségü buza, kukoricza és árpa vitetett Dalmátia és Olaszországba.

Szőllő- és olajtermelésre is felette alkalmas e kerület, de a nép sem a borkezeléshez, sem az olajfinomításhoz nem ért. A F.-Albániában termelt bor nem exportáltatik, miután a kivitelre nincs elkészítve és így csak a belföldön fogyasztatik. Dulcigno, Antivari, Alessio és Valdinoce kerületekben sok olaj termeltetik, melynek egy részét Triestbe viszik és vagy gépek kenésére használtatik, vagy csak ott kerül finomítás alá.

Kender és len is termeltetik.

A kender csak közönséges terményt szolgáltat, mely benn az országban fogyasztatik. A lent csak magva végett termesztik, mely utóbbi nagyobbrészt Tricsztbe vitetik. Nehány évig megkisérlették a gyapottermelést is, de nem nagy sikerrel; a sok csapadék, mely ezen országban az erdők s a folyók következtében rendszeres, a növény megérését gátolja.

A selyemhernyó tenyésztése egykor nagyban virágzott, jelenleg itt is, mint Európa egyéb helyein a selyemhernyóbetegség uralkodik s ez iparágat nagyon sujtja.

A folyók csak kevéssé használtatnak fel a bennlakók által, és szabályozatlanságuk következtében többszöri kiöntés által a földeken nagy károkat okoznak. A kiöntések után visszamaradt posványok pedig a folyók mellett levő helységekben veszélyes lázakat idéznek elő.

Az erdők sem használtatnak fel kellően. Felső-Albániában is, mint Törökország egyéb tartományaiban, az erdők az állam tulajdonai, és a kormány inkább rothadásnak

KSH Könyvtár

engedi át a legszebb fatörzseket, semhogy a fa kivitel tilalmát megszüntetné. Körülbelől nyolcz évvel ezelőtt Triestben egy osztrák kereskedelmi társulat alakult, mely czéljául tüzte ki, hogy Felső-Albánia fabőségét értékítse, a társulat azonban a török kormány szükkeblüsége következtében czélját el nem érte.

Az állattenyésztésnél szintén ugyanazon részvétlenség mutatkozik, mint a földmivelésnél. Még legtöbb gondban részesül a juh, melynek igen hosszú és finom gyapjas faja honos. Itt, valamint a keleten általában a juh azon állat, melynek husát a bennlakók kizárólag fogyasztják. Az albaniai juh további nemesbítésre igen alkalmas. A nyirás itt májusban és szeptemberben eszközöltetik. A májusi gyapju finom posztó készítésére alkalmas s Trieszt és Velenczébe vitetik. A septemberi durva pokróczféle posztókra való és belföldi szükségletre marad. Cserzett juh- és kecskebőrök nagy mennyiségben vitetnek Triesztbe és Velenczébe; magában az országban kevés marad, miből török czipők és papucsok készülnek. A juhtejből sajt készül, mely azonban kivitelre nem alkalmas.

A nagyobb sikságokon szarvasmarhát is tenyésztenek. A marhafaj kicsiny és sovány, habár legelő nagy mennyiségben létezik.

Daczára, hogy a folyók, tavak és tenger haldúsak, a halászat egészen elhanyagoltatik. Csak a scoranza és bottarga képeznek kiviteli czikket.

A vadászat nagy mennyiségü nyulbőrt szolgáltat; e bőrök Triestbe vitetnek.

A bányászat egészen el van hanyagolva. Habár tagadhatlan, hogy Albania hegyei ezüst, réz, vas és ón-érczekkel telvék; hogy Scutari közelében kőszéntelepek vannak; sőt hogy még palatelepek is léteznek, melyek oly jó palakövet szolgáltathatnának mint az angol bányák: a bányászat mindeddig nem talált ápolásra.

Az ipar még gyermekkorát éli. A fegyverkovácsoláson és cordovánbőr-gyártáson kivül az ipar csak a házi szükségletek fedezésére szolgál. Minden házban van szövőszék, melyen házi szükségletre gyapotkendők és selyem szövetek készülnek.

A most említettekből kitünik, hogy Albania nemcsak gyarmati árúk, hanem a gyapju és gyapotkézmüvek, fém és agyagárúk, üvegtermények, szappan, papir és szeszes italok tekintetében is, a külföldre s különösen a közel fekvő Triesztre van utalva.

A behozott árúk árai 1868. évben következők voltak:

Angol gyapotárúk: 1—45 sz. fonal, fontja 1·48 forint; finomabb fonal, fontja 2·45 ft; durva vászon, darabja 8—11 ft; longclothes, darabja 11—12 ft; fehér mousselin, rőfe 25 kr, indiennes, vége 3 ft; közönséges kendők, tuczatja 2 ft;

Franczia és svajczi gyapotárúk: indiennes, vége 6 ft; zsebkendők tuczatja 3·25 ft; shawlok, tuczatja 2·40 ft: piquet, rőfe 45 kr; félgyapotszövet, rőfe 40 kr.

Gyapjuáruk Ausztriából és Németországból: zöld, kék és veres posztó, rőfe 5—6 ft; fez, tuczatja 18 ft;

Gyapjuáruk Olaszországból: durva, veres posztó, rőfe 2—4 ft; közönséges veres sapkák tucz. 6—8 ft; angol szőnyegek, egy yard 1·60 ft; szőtt éji ruhák, darabja 2·50—3 ft; angol lábbelik, tucz. 5—7 ft.

Selyem árúk (osztrák): festett selyemkendők, darab. 4—7 ft; sávozott szövetek, rőfe 3—4 ft; bársony, rőfe 4—7 ft; (török) shawlok, darabja 30—40 ft; övek 4—8 ft.

Osztrák-magyar fémárúk: nyers vas mázs. 12 ft; rudvas m. 13 ft; sodrony, hordója 40 ft; szögek, h. 24—30 ft; ráspoly, csomag 1—1·25 ft; sarló, tuczatja 10·12 ft; ollók, t. 4—6 ft; borotva, t. 15—30 ft; aczél, mázs. 14 ft; réz, m. 90; ólom, m. 25 ft; serét, m. 30; sárga lemez, m. 100 forint; sárgaréz-sodrony, hordója 120 forint; ón, m. 100 forint.

Apró árúk: tű, egy levéllel, 2 ft; csészék, ládája 40 ft; üvegárúk, l. 36 ft; pecsétviasz, fontja 1—3 ft; kártyák, tuczatja 4 ft; szivarpapir, ládácska 1 ft; czérnazsinór, tuczatja 1 ft; selyemzsinór, tucz. 3 ft; czérna katulyája 1 ft; tálczák db 1—3 ft; csontfésük, tucz. 3 ft; elefántcsont fésük, tucz. 6 ft; tükrök s katulyával, tucz. 6—12 ft; burnótszelenczék fából, tucz. 3 ft; csontszelenczék, tucz. 8 ft; aranyszálak Bécsből, fontja 90 ft.

Gyarmati czikkek: kávé, mázsája 45 ft; Sumatra bors, m. 30 ft; havannai és hollandi czukor, m. 35 ft.

Szeszes italok: 34 fokú alkohol, mázsája 30 ft; közönséges pálinka, m. 15 ft; ánizs pálinka, m. 18 ft; Jamaika rum, gallonja 5—6 ft; vagy 2—3 ft; zarai rosoglio, palaczkja 1·50 ft; champagnei bor, p. 4—5 ft; malagai, p. 1·50 ft; bordeauxi, p. 2 ft.

Papir: irópapir, rizmája 3 ft; tre capelli papir r. 3·50 ft; carton fontja 50 kr.

Festanyagok: alizzarin, mázsája 36 ft; cochenille, fontja 5 ft; indigo, f. 10 ft; campêche fa, m. 9 ft; timsó, m. 10 ft; ólomfehér, m. 12 ft; rézéleg, m. 65 ft; vasgálicz, m. 6 ft; rézgalicz m. 12 ft;

Gyógy- és festanyagok: terpentinolaj m. 50 ft; aloe m. 50 ft; chininsulfat fontja 48 ft; senesf. 2·50 ft; gummi arab. m. 50 ft; myrrha fnt 1·50 ft; tömjén m. 40 ft; magnesia m. 38 ft; manna m. 120 ft; ricinus olaj m. 40 ft; mandolaolaj m. 50 ft; lenolaj m. 35 ft; jalappa gyökér, fontja 4 ft; édes gyökér nedv f. 85 kr; rhabarber f. 8 ft; sassaparilla f. 10 ft; kesersó f. 25 kr; sáfrány f. 36 ft;

Élelmi szerek: olasz rizs m. 18 ft; indiai és chinai m. 16 ft; trieszti tészta m. 17 ft; apúliai 16 ft; olasz sajt fontja 80 kr; hollandi 1 ft; svájczi 1·20 ft; dara m. 20 ft.

Szappan: közönséges Triestből m. 30 ft; illatos 52 ft; Kandiából 36 ft; közönséges bőr m. 100 ft; borjubőr m. 250 ft; vallonai és durazzoi só m. 5 ft.

A kiviteli áruczikkek árai következők:

Nem cserzett bőrök: kecskebőr fontja 1 ft; juhbőr f. 1 ft; vidrabőr darabja 5 ft; rókabőr db. 2·50 ft; juhbőr db. 20 kr.

Gyapju: finom m. 50 ft; közép 45 ft; közönséges 40 ft; gyapot 46 ft; fekete gyapju 42 ft.

Építőfa, egy köb meter 50 kr; tüzifa öle 4 ft; sárga viasz m. 125 ft; bogyóolaj hordója 27 ft; szömörcze m. 4 ft.

Sózott angolna m. 28 ft; bottarga m. 150 ft; scoranza m. 10 ft; lenmag m. 8 ft; buza mérője 3·50 ft; kukoricza 2·50 ft, árpa 8 ft; nyers selyem fontja 20 ft; selyembogármag f. 22 ft.

Az összes kereskedelmi forgalom 1868-ban következő eredményeket mutat: A behozott árúk értéke 2,413,132 ft; a kivitteké 1,517,775 ft. A behozott árúk kizárólag Scutari kerületében maradnak és az itteni fogyasztás kielégítésére szolgálnak.

A jogszolgáltatás felette hiányos; szintazt lehet mondani a belső közlekedés eszközeiről is.

(A scutari-i consul az 1868-ki évről szóló évi jelentéséből.)

Prisren, Scopia és Isteb kereskedelmi forgalma 1868. évben. A kivitel 1867. évben 858,243 ft; 1868-ban pedig 1,581,388 ft értékü árura rugott. Ezen emelkedés különösen a gabnanemüek, a szarvasmarha és a dohány kivitelénél mutatkozik. Az osztrák-magyar birodalom felé a kivitel nem igen változott, ugyanis 1867-ben 685,818 ft, 1868-ban pedig 687,165 ft értékü volt a kivitel.

KSH Könyvtár

A bevitel 1868. évben 694,612 ft; 1867-ben 621,171 ft vol. Ezen beviteli kereskedésnél az osztrák-magyar birodalom 158,958 fttal vesz részt.

(A prisreni consul 1868-ra szóló jelentéséből.)

Herczegovinának a külfölddel való kereskedelmi összeköttetése nagyon csekély előmenetelt tanusít, s általában emelkedést e részben egyhamar várni nem lehet. A népesség a külföldről más czikkeket nem vesz, mint azokat, melyekre a mindennapi szükséglet fogyasztása tekintetéből okvetetlen szüksége van.

Az ipar és a mezőgazdaság, melyeknek virulásától függ a kereskedés, Herczegovinában még igen elhanyagolt állapotban létezik. És ha a kereskedés jelenleg nagyobb mint volt 10 évvel ezelőtt, azt azon politikái körülménynek lehet tulajdonítani, melynél fogva körülbelől 10,000 katonát kell a Montenegró felöli határon tartani, holott azelőtt itt katona soha sem volt. A kormány mindig csak az ország megvédésével foglalkozik és sem ideje, sem pénze nincs arra, hogy az ország mezőgazdaságát vagy iparát emelje.

A tulajdonjogról szóló törvények inkább egy arab vándorcsapathoz illenek, mintsem egy mivelt néphez; ugyanaz áll azon törvényekről, melyek a földesur s a paraszt közti viszonyokról szólnak. A hatóságok peres esetében részrehajlók; az adók habár nem magasak, oly roszúl vannak felosztva, hogy rendesen a munkás osztály vállára nehezednek. Rendszerint a földmivesekre esik az adó, holott a városi lakosok alig érezhető adót fizetnek.

Herczegovina kereskedése tekintetében a főhiány az utak használhatlanságában rejlik, mely mind a kivitelt, mind a bevitelt nagy mérvben akadályozza. E hiány elhárítása tekintetéből a kormány az utolsó három évben a Mostartól Metkovichig vezető utat kiigazíttatta, s remény van, hogy az utak nemsokára Mostartól Serajevoig, és Ragusatól Trebigneig el fognak készülni.

Herczegovina főterményei a gabnanemüek, gyapju, bőrök, viasz, bor, vágómarha és dohány.

A kereskedelmi forgalmat illetőleg behozatott 1868-ban 2-289,300 forint értékü árú, és pedig Ausztriából 1,918,000 ft érték. Kivitetett 1,990,400 ftért., és pedig Ausztria-Magyarországba 1,688,900 ft.

A czikkek, melyek az osztrák-magyar birodalomba hozatnak, következők: gyapju, bőrök, viasz, fagygyú és állatok. Ez utóbbiak leginkább a szomszéd Dalmátiába vitetnek. Gabna ritkán vitetik ki, kivéve ha a termés nagyon is gazdag. Bor rendesen Bosniába szállíttatik. A dohány, mely előbb a szomszéd török határok felé élénk forgalom tárgya volt, ujabb időben elhanyagoltatik, miután a vám igen magas.

A bevitel nagyobbrészt Trieszt városából, kevésbbé Serajevo és Dalmatia szomszéd városaiból eszközöltetik. A főbb kereskedelmi pontok: Mostar, Stolaz, Trebigne és Foca. A főbb beviteli czikkek következők: selyem, gyapju, gyapot, gyarmati árúk, vas, aczél, szeszes italok, szappan, rizs, üveg és faolaj.

A nyers bőrök kivitele 1868-ban nem volt igen nagy, mert áruk Németországban és Triesztben csökkent. Herczegovinából leginkább juh- és marhabőr, fehér, veres és sárga cordován vitetik ki. Magyarországban leginkább keresik a veres cordovánt, mely a kereskedésben „Kaiser és Kremerini“ név alatt fordul elő. A nyers juhbőrnek ára 1868-ban okánkint 6 piaster, a marha bőré 8—10 p. közt ingadozott. A fehér cordováné 16—17, a veresé 30 és a sárgáé 40 p. volt. Triesztbe vadbőrök is szállíttattak, és pedig a farkasbőrnek ára 2 forint, a menyété 5—6 ft, a hiuzé 1 ft, a kőmenyété 4—6 ft, a vadmacskáé 12 piaster, a nyulé 2½ p.

A bortermelés Mostar, Stolaz, Ljubuski, Konjica és Trebigne kerületére szorítkozik. Miután a szőllőbetegség megszűnt és a szüret felette bő volt, a bornak okája 60 parába került.

A behozott árúk közül megemlítendők a szászországi félgyapot árúk, az angol gyapotárúk, az osztrák, franczia és svájczi kendők és az angol egyszerü szövetek. A gyapjuárúk leginkább Ausztria és Németország gyáraiból kerülnek ide, és ezek közt legnevezetesbek a shawlok, szőnyegek, harisnyák, ágyterítők, flanell és posztó. Leginkább vörös, kék és fekete posztó hozatik be és pedig a közép finom fajból, melynek röfe 2—6 forint.

(A mostari consul 1868-ki évi jelentéséből.)

Monastir-ban két tiroli kereskedő czég, Kröll és Leitner látogatták meg a várost. Ők Durazzoból jöttek oda s áruik (schwarzwaldi falórák) részére meglehetősen találtak vevőket.

Üzleti összeköttetések kezdeményezése végett Juhász, gratzi vaskereskedő az itteni svájczi Lieberherr kereskedőnek vassodrony, vaspléh és szögekből mintaküldeményt szállított.

(A monastiri alconsul 1868-ki deczemberhavi jelentéséből.)

Prevesa. Az összes itteni szárazföldi- és tengeri forgalom, ideértve az átszállításokat is, 1868-ban megközelítőleg 1,723,427 frtot tett. Ebből 1,045,106 frt a bevitelre 678,321 a kivitelre, illetőleg az átszállításra esik.

Ezen két utóbb nevezett számnál a bevitelből 691,506 frt, a kivitelből 452,321 frt az osztrák-magyar lobogóra, a többi a külföldiekre esik.

Az osztrák-magyar lobogó alatt bevitt czikkek közt, a Lloydgőzösök és vitorlás hajók adatai szerint a legnevezetesebbek voltak;

Bevitel.

Pénzcsomagok	118,654	frt értékben
Kézműczikkek	163,935	„ „
Szesz és rum	28,630	„ „
Élelmi czikkek	104,969	„ „
Kender, kötelek stb.	4,340	„ „
Különböző áruk	119,160	„ „
Cserzett bőrök	25,917	„ „
Papir	12,820	„ „
Viasz	7,897	„ „
Stearingyertya	2,810	„ „
Vas	8,117	„ „
Festanyagok	6,785	„ „
Gyógyszerek	6,468	„ „
Katonai szerek (török)	58,140	„ „
Könyvek	860	„ „
Deszkák s padolatok	3,516	„ „
Üveg	7,406	„ „
Fonott selyem	6,682	„ „
Rövidáruk	4,400	„ „
Összesen	691,506	„ „

Kivitel.

Pénzcsomagok	223,581	frt	értékben
Gyapot	34,220	„	„
Élelmi czikkek	49,728	„	„
Gyapju	39,870	„	„
Nyers bőrök	30,295	„	„
Pióczák	10,559	„	„
Abba (csikos ruha ujjak nélkül)	18,490	„	„
Valonna (gubacsnem)	22,339	„	„
Katonai szerek (török)	2,500	„	„
Gyógyszerek	6,873	„	„
Selyemgubó	12,000	„	„
Selyembogárpete	200	„	„
Déli gyümölcsök	440	„	„
Mustármag	730	„	„
Szivacsok	500	„	„
Összesen	452,321	„	„

Idegen lobogó alatt a forgalom körülbelül a következő volt:

Bevitel.

Kézmüczikkek	40,000	frt	értékben
Szesz és rum	35.000	„	„
Gyarmati czikkek	75,000	„	„
Élelmi czikkek	18,000	„	„
Cserzett bőrök	10,000	„	„
Liszt	30,000	„	„
Bor	30,000	„	„
Kender és kötelek	4,000	„	„
Viasz	2,000	„	„
Papir	4,000	„	„
Szappan	15,000	„	„
Vas, abroncsok stb.	12,000	„	„
Prémek	11,000	„	„
Déli gyümölcs	6,000	„	„
Gyógyszerek	800	„	„
Üveg s üvegáruk	4,000	„	„
Stearingyertya	2,500	„	„
Réz	600	„	„
Szurok	1,200	„	„
Ólom és serét	4,500	„	„
Deszkák és padolatok	17,000	„	„
Cserépedény	6,000	„	„
Kőolaj	5,000	„	„
Pénzcsomagok	20,000	„	„
Összesen	353,600	„	„

Kivitel.

Olaj	8,000	frt	értékben
Gyapju	16,000	„	„
Gyógyszerek	3,000	„	„
Régi réz	200	„	„
Pióczák	1,800	„	„
Valonna	700	„	„
Olajbogyó	6,000	„	„
Nyers bőrök	4,000	„	„
Szappan	300	„	„
Gabona	10,000	„	„
Sajt	10,000	„	„
Sózott halak	2,000	„	„
Vaj	800	„	„
Szarvasmarha, sertések, baromfi	24,000	„	„
Abba	26,000	„	„
Déli gyümölcsök	600	„	„
Gyapot	500	„	„
Tüzifa	300	„	„
Botarga (halikra)	2,000	„	„
Sárgafa	300	„	„
Gyapotmag	300	„	„
Hibás selyemgubó (strazza)	400	„	„
Épületfa	800	„	„
Pénzcsomagok	108,000	„	„
Összesen	226,000	frt	értékben.

Ezen czikkek forrása kiválólag Trieszt, illetőleg Bécs; Corfu, illetőleg London és Malta; csak a bor majdnem kizárólag Santa Maurából hozatott. A kivitt áruk rendeltetési helye leginkább Trieszt, Malta, Alexandria s a közelfekvő görög szigetek.

A vámilletékek a ki-, be- és átvitelből körülbelül 400,000 piastert tettek, a nagymérvü csempészkedések daczára is, melyeknek itt gátot vetni lehetetlen.

Lisztből ezen évben 6,980 zsák azaz mintegy 13,978 mázsa hozatott be, mely, igen csekély mennyiséget leszámítva, főleg magyar gőzmalmok gyártmánya és pedig 4., 5. és 6. számu.

A beviteli czikkek átlagos ára a következő volt:

Nagyban czukor		6—6¼	piaster okája
„ kávé		8—8½	„ „
„ liszt	4-es számu	2¾	„ „
„ „	5-ös „	2⅜	„ „
„ „	6-os „	2⅛	„ „
„ rum	23 foku	4¾	„ „
„ szesz	36 foku vegyes	6¾—7¼	„ „
„ „	36 „ tiszta	5¾—6¼	„ „
„ szappan		5¾—6¼	„ „
„ kőolaj		4¼—4¾	„ „
„ réz		700—750	„ mázsája

KSH Könyvtár

A kivitt áruk átlagos vételi ára:

Gyapot, tisztíttatlan	okája	3 piaster
Gyapju, „	„	6 „
Bárányбőrök	párja	9—12 „
Juhbőr	„	15—18 „
Kecskebőr	„	12—14 „
Gubacs	okája	1 „
Olajbogyó	„	$1^3/_8$—$1^7/_8$ „
Szappan	„	$6^1/_2$—7 „
Buza	75— 90 piaster per	$1^1/_2$ stajo (trienti mérő).
Zab	28— 35 „ „	„ „
Tengeri	50— 60 „ „	„ „
Sajt	$3^1/_4$— 6 „ „	oka „
Olaj	396—410 „ „	hordó = 108 font.

A gyapottermés a nedves időjárás következtében gyenge volt, és a tavalyinak alig felét érte el.

A kedvező gabona- különösen pedig olajtermésnek köszönhető tehát az áruforgalomnak kedvezőbb alakulása 1867-hez képest.

10 év óta nem emlékeznek az ideihez hasonló olajbogyó termésre, ámbár meg kell engedni, hogy a bogyók nem voltak oly olajdúsak, mint az előbbi években.

Salonik. A saloniki kikötő nemcsak helybeli igen nagy fogyasztása által, (lakossága 85—90,000 lélekre rug), hanem különösen mint az ország belsejébe szállítandó áruk rakhelye igen nagy kereskedelmi fontossággal bir.

Á mi különösen az 1868-ki forgalmat illeti, az a tavalyi évhez képest rendkivüli nagy gyarapodást mutat. Az utolsó évben behozatott 21,932,268 frt értékű árú, a miből az osztrák-magyar birodalomra 3,103,412 frtnyi érték esik.

Kivitetett 29,125,646 frt értékű árú, melyből az osztrák-magyar monarchiára 2,868,625 frt érték esik. Osztrák-magyar lobogó alatt 1868-ban 187,623 frtnyi beviteli többlet és 1,041,420 frtnyi kiviteli többlet mutatkozik a tavalyi évhez képest.

Az összes saloniki forgalom 1868-ban, ideértve a pénzcsomagokat is, 54,079,761 frt értéket képvisel.

Ezen általános adatok után áttérünk az egyes, különösen Ausztriát és Magyarországot érdeklő czikkek részletezésére.

Vas igen csekély mennyiségben vitetik be Ausztria-Magyarországból, s az ebbeli kereskedés csupán némely lakatosmunkákra szorítkozik. A főszállítók az említett czikkre nézve Angol-, Franczia- és Poroszország. A franczia gyártmányok közül különösen az u. n. párisi tűszögek (Pariser Stiften) érdemelnek említést, melyek a hasonló bécsi gyártmányokat már teljesen kiszoríttották.

Czukor, midőn még Francziaországgal nem létezett rendes összeköttetés, nagyobb mennyiségben hozatott Ausztriából; most azonban sürű összeköttetésben állván e kikötő Marseille-el, az említett czikket már csak Francziaország szállítja. Megjegyzendő, hogy itt csupán czukorliszt használtatik, melyet 120—125 okás hordókba rakva, okánként $5^{14}/_{40}$ piasterrel adnak el.

Kaszákat, kapákat itt készítenek részben stiriai aczélból.

Ekék többnyire Angolországból jönnek, de a vasutak kiépítésével igen előnyösen hozathatnának Ausztria-Magyarországból is.

Szesz legnagyobbrészt bécsi, pesti és boroszlói gyárakból hozatik Triesten át; rosz bor termés esetében 2500—3000 hordó; rendesen ennek csak fele. Marseilleből drágasága miatt e czikk bevitele megszünt.

Üveg egyenlő részekben Cseh- és Francziaországból, együttvéve körülbelől 1000 láda hozatik.

Sörből a helybeli fogyasztásra 146 hordó jött Bécsből, melylyel a franczia gyártmány nem képes versenyezni.

Arany fonal 200,000 frt értékü hozatott Bécsből, és hasonló piaczra találhatnának ezüstfonalak is, melyek Nápolyból és Messinából jönnek.

Posztóból, (középminőségü) a Lloyd hajókon 341 bál jött mintegy 230,000 frt. értékben.

Papiros többnyire Ausztriából hozatik, mintegy 200,000 frtért. Igen kevés durva papir pedig Francziaországból.

Kivitetett gabona 8,098,473 forint ára, miből legtöbb Franczia- és Angolországba ment.

Gyapotot itt régóta termesztenek részint belföldi, ujabban amerikai magból is. Kivitetett 240,000 vámmázsa, ebből 20,000 vm. Ausztria-Magyarhonba.

Dohány. Körülbelül 75,000 bálból, mely itt termett, 37,121 bál ment ki osztrák-magyar hajókon.

(A saloniki ügynök évi jelentéséből.)

Valona. Az ut- és hidépítés, melyet a török birodalom többi tartományaiban legalább megkezdettek, itt még az ismeretlen dolgokhoz tartozik, mert azon gyenge, ügyetlen, minden okos vezetést nélkülöző kisérletek, melyek itt némely helyeken tétettek, semmi haszonnal nem, sőt ártalmasak voltak, minthogy az amugy is ritka számú népet a mezei munkától elvonják.

Ily nehéz viszonyok közt az itteni kereskedés évről évre csak igen szük körben mozoghat, és még az oly kitünő termés is, mint az 1868-ki (a gabona termés 1,530,000 frtra, s az olajtermés 680,000 frtra becsültetett ezüstben) csak igen jelentéktelen lendületet volt képes adni kereskedelmi működésünknek.

Az ezen évben a valonai kikötőbe hozott áruk értéke 539,956 frtot tett, a miből 169,314 frt az osztrák-magyar hajók által behozott árúkra esik.

A kivitel összes értéke 849,426 frtra rúgott, melyből az osztrák-magyar hajókra 344,683 frt esik.

A többi, gőzösöktől nem látogatott kikötő helyeken a forgalom következő volt:

Bevitel:		Kivitel:	
Salahora	1,433,000 forint	Salahora	304,600 forint
Sajades	701,000 „	Sajades	469,400 „
Quaranta-Sti . . .	228,000 „	Quaranta-Sti . . .	51,700 „
Gomenizza . . .	108,670 „	Gomenizza . . .	75,800 „
Parga	128,970 „	Parga	260,500 „
Splanza	6,450 „	Splanza	25,000 „
Voglia	7,260 „	Voglia	66,000 „
Arpizza	5,590 „	Arpizza	78,600 „

KSH Könyvtár

Bevitel:		Kivitel:	
Platari	4,260 forint	Platari	28,000 forint
Kataetos	2,010 „	Kataetos	30,000 „
Vivari	4,080 „	Vivari	65,200 „
Palermo	4,030 „	Palermo	27,000 „

A most kimutatott bevitelhez számítva a szárazon eszközölt bevitelt Thessaliából, az 1868-ban Epirusba és déli Albaniába bevitt áruk összes értéke 4,488,667 frtra ment.

Viszont a fenebbi tengeri kivitelhez számítva a szárazoni kivitelt Thessaliába s Rumeliába 3,445,388 frt értékü összeget nyerünk.

A beviteli arány ugy áll, hogy abból körülbelül $^2/_5$ az osztrák-magyar birodalomra, $^2/_5$ Angolországra, a maradék Francziaország, Svájcz, s a többi országokra esik.

Widdin sandzsaká-ban, melyhez Lom, Palánka, Rahova, Berkovcze, Wraza, Belgradcsik és Kule kerületek tartoznak, 1868-ban az aratás a következő eredményeket mutatja:

Buza	175,000 oláh kilo*)
Kukoricza	300,000 „ „
Árpa	25,000 „ „
Zab	4,000 „ „
Rozs	3,000 „ „
S így egészben véve	507,000 oláh kilo.

E termésből Widdin, Lompalánka és Rahowa dunai kikötőkből többnyire Ibrailába és csak kevés részben Galatz és Constantinápolyba vitetett ki:

Buza	60,000 oláh kilo
Kukoricza	130,000 „ „
Árpa	15,000 „ „
Összesen	205,000 „ „

A buza nemüek ára volt:

A buza kilója	120—159 bukuresti piaster**)
A kukoricza kilója	130—155 „ „
Az árpa kilója	105—120 „ „

A buza a cséplésekor volt esőzések folytán elromlott s az üzérkedés nem igen kereste, minélfogva ára nagyon csökkent.

A mult évi tizedet a kormány 18,400,000 piasteren adta volt bérbe, s így a bérlők körülbelől 20 százaléknyi veszteséget szenvedtek.

(A widdini consul aratási jelentéséből.)

*) Egy oláh kilo = 10 mérő.
**) Egy bukuresti piaster = 15 $^1/_2$ krajczár.

Afrika.

Suez világjelentőségü helylyé a kereskedés számára csak akkor leend, ha a csatorna elkészültével a világforgalom szakadatlanúl mellette fog eszközöltetni. Jelenleg a kereskedés inkább csak a helyi szükségletek kielégítésére szorítkozik.

Suezben ugyanazon pénzek, mértékek és súlyok szokásosak, mint Cairóban. A pénzt illetőleg azonban meg kell jegyeznünk, hogy a folytonos összeköttetés Indiával és Európával több pénznemet is honosított meg. Így forgalomban van a rupia, a frank, a Maria Therezia féle és a mexikoi tallér. A pénzeknek rendesen kétféle folyamuk van, az arabok ugyanis az európai pénzeket az európainál kisebb folyam mellett fogadják el, az egyptomi pénzek viszont, ha európaira váltatnak, ismét vesztenek. A frank pl. európaiaknál 7, az araboknál 6 $^1/_2$ piaster, a Maria Terezia tallér az araboknál 36, az európaiaknál 38 $^1/_2$ p. Az európaiak ellenkezőleg 10 piasterért vagyis egy conventiós forintért csak 2 $^1/_2$ frankot, az-az csak egy osztrák ért. forintot adnak.

Az általános hosszmérték a méter; e mellett előfordul még a pik, mely gyapotkelméknél 57 centimeter, selyem áruknál 65 c. m. posztónál 75 c. m.

Súly gyanánt is rendesen a franczia kilogramm használtatik. Előfordul még a gramm, rotoli és oka. A cantar rendesen 45 kilo, és 80 oka egyenlő 100 = kilóval. A kantar sulya mindazáltal változik. A kávé, gummi s eféléknél a cantar = 100 rotoli, köszénnél stb. = 110—120 r. A rotoli = 444·73 gramm. Gabna mérték gyanánt szolgál az ardebb = 110 oka.

A legjelentékenyebb áruczikkek Suez piaczán a gabna és liszt. Az előbbi Cairóból, az utóbbi Alexandriából hozatik. Gabnából és hüvelyes veteményekből az évi szükséglet 30,000 ardebb vagyis 90,000 mérő; miután azonban legközelebb a lisztbevitel tetemesen emelkedett, a gabna s hüvelyes vetemények bevitele csökkent, ugy hogy csak 15,000 mérő vitetett be. A behozott hüvelyes vetemények közt nagyobbrészt paszuly és durrah (a köles faja) foglaltatik. Rizs, mely az említett gabnafajmennyiség közt nem foglaltatik, Rosette-, Damiette- és Európából Cairón át hozatik; egy rubbja (= $^1/_{24}$ ardebb) 36 piaster.

Lisztet Suezbe majdnem egyedül az alexandriai malmok szolgáltatnak. Három lisztraktár van itt, melyek közül kettő a 80 okkás zsák lisztet következő áron adja:

Legfinomabb liszt	66.25 franc
1-ső minőségü liszt	64 „
2-ik „ „	61 „
3-ik „ „	48 „

a harmadik raktárban 122 kilos zsákok 2-ik minőségü liszttel 80 frankkal kelnek. Suezben egyébiránt van egy kis gőzmalom, mely folytonos munka mellett 24 óra alatt 15 ardebb lisztet állítana elő. Miután azonban a munka itt nem foly szünet nélkül, havonkint csak 200 ardebb szokott előállíttatni.

Igen nagy fogyasztásnak örvendenek a szeszes italok. Azonban a piacz igen túl van halmozva e czikkel az angol és franczia társulatok versenye által. Egy láda

KSH Könyvtár

Medoc 24 palaczkkal 36 frank, egy 225 literes hordó veres asztali bor 100 frank. Osztrák-magyar kereskedők borral nem jelentkeznek, habár a magyar bor itt felette keresett, s a nehány küldemény, mely Alexandriából jött, felette gyorsan elkelt. Ellenben sok olasz bor van a piaczon.

Osztrák-magyar sör sincs e helyütt. Sört gyártanak ugyan itt és a tuczat sör palaczk ára 6 frank. Az itteni sörfőzdék malátájukat felette drága áron Hamburgból hozatják, pedig a magyar maláta ide szállítva felével olcsóbb lenne. Maga az itt gyártott sör igen rosz, az angol sörök pedig igen drágák s így tán lehetséges volna az osztrák-magyar birodalomból sört hozni Suezbe.

A burgonya szintén keresett czikk, mely nemcsak Suezben, hanem az egész Isthmuson felette nagy kelendőségnek örvend. A burgonyának okája 5 piaster, mázsája 25 frank, az évi szükséglet közel 500 m. A burgonya többnyire Maltából jő.

Theából a kereslet itt nagyon csekély; a hajósok és matrózok szükségleteiket rendesen máshonnét fedezik. A közönséges fogyasztásra Marseilleből hoznak olcsó és rosz theát.

Mazsolaszőllőt és fügét görögök hoznak, kik Port Saidig szokták hozni az árut, s innen az édesvizü csatornán át küldik szállítmányukat Suezbe. A füge ára 4, a mazsoláé 6—8 piaster okánkint.

Kézmüvi czikkek még kis mértékben kelnek Suezben. Tekintetbe kell mindazáltal venni, hogy az iparczikkeknek itt nagy jövője leend; mert mihelyt a csatornán a közlekedés megállandósul, az egész Isthmus nem Cairóból, hanem Suezből fogja szükségleteit fedezni.

Jelenleg a közönséges posztónak pikje (75 c. m.) 9 frank, a satin de Chine méterje 5·50 frank. Összesen kézmüvi árukból havonkint csak 8—10 csomag adatik el. Sok angol és franczia árú van a piaczon; osztrák árú felette jól volna elhelyezhető, főkép hogy ha az árúk franczia gyárjegygyel láttatnának el.

Rövidárúkkal a piacz el van halmozva, ellenkezőleg papirban nagy a hiány és drágán kel.

A különböző dohányfajok nagy kelendőségnek örvendenek. Különösen meg kell említeni, hogy az u. n. virginia szivarok felette kedveltek, de tökéletesen hiányoznak. Osztrák-magyar gyártmány itt jó piaczra találand.

Gyufákból a bécsi salon gyufák előfordulnak ugyan, de miután nem elegendő biztosak s könnyen meggyulnak, nem kedvelik. Általánosabb fogyasztásnak örvendenek ennélfogva a marseillei Roche és társa czégnek papirtárczákba foglalt gyúfái.

Stearin gyertyákat kizárólag Marseille szolgáltat, jelesen a Fréderic Fournier czég 460 grammos netto és 500 gr. brutto sulyú csomagokban. E csomagokban 5 gyertya foglaltatik, melyeknek hossza 29 centim. átmérője 2 c. m., egy ily csomag ára 12 p. (= 1·23 frank.)

A Peninsular and Eastindia Company szintén árul gyertyákat „Patentsperm London“ jelvénynyel. Egy-egy csomag súlya 1380 gramm, s magában foglal 24 vagy 12 gyertyát, melyeknek hossza nem egészen 20 c. m. s ára $2^1/_4$ shilling. E gyertyák azonban részint szokatlan alakjuk, részint nagy fagyyútartalmuk következtében nem igen kedveltetnek. Az évi stearingyertya-fogyasztás 2,000 vámmázsa.

A petroleumfogyasztás is meglehetős nagy; egy kilo petroleumnak ára $2^1/_2$—3 frank. E drágaság onnan magyarázható, hogy a szállítás Cairóból Suezbe vasuton felette költséges. A téli hónapokban a petroleum fogyasztása egy-egy éjjel 300 kilóra rúg.

Kőszénre Suezben csak a hajóknak van szükségük, s azt szintén hajón Cardiffból vagy Newcastleből hozatják. Suezben rendesen faszenet égetnek, mely Muculáhból 3 kantarnyi zsákokban kerül oda és zsákonkint 65 piasterrel adatik, a mi vámmázsánkint körülbelöl 1·24 ezüst forintot tesz.

Az itteni kereskedők nagykereskedéssel nem igen foglalkoznak, többnyire csak közvetitők Cairo és Kelet között. Legfeljebb kávé tekintetében lehetne kivételt említeni; de itt is a nagy üzlet még csak fejlődésben van.

(A suezi alconsul évi jelentéséből.)

A Suezbe a vörös tengerből bevitt áruk mennyisége körülbelöl ily képet mutat:

Áruczikk	Mennyiség	Egy collo átlagos súlya fontokban	Összes súly fontokban	Egy collo átlagos értéke loco frankban	Összérték frankokban
Kávé	8,161	200	1,632,200	200	1,632,200
Gummi	33,458	400	13,383,200	171	5,721,318
Csigahéj	7,102	250	1,775,500	285	2,024,070
Börök	4,748	300	1,424,400	214	1,016,072
Tömjén	2,069	300	620,700	128	264,832
Tamariszk (átánfa-)héj	341	300	102,300	107	36,487
Viasz	545	300	163,500	607	330,315
Szenna	1,641	300	492,300	45	73,845
Összeg	58,065	—	19,594,100	—	11,099,139

Az átviteli kereskedés Suezben 1868-ban és 1867-ben.

Származási és rendeltetési hely.	Honnan? Colli 1868	Honnan? Colli 1867	Honnan? Készpénz frankokban 1868	Honnan? Készpénz frankokban 1867	Hova? Colli 1868	Hova? Colli 1867	Hova? Készpénz frankokban 1868	Hova? Készpénz frankokban 1867
Bombay (P. O.[1])	82,364	63,946	66,409,900	30,767,634	76,811	48,154	21,651,871	3,263,527
Bombay (B. B.[2])	34,969	81,236	31,562	—	38,355	88,746	—	—
India China Japan (P. O.)	56,630	63,586	52,334,240	30,767,857	85,308	59,926	14,304,209	13,867,672
India China Japan (M. I.[3])	14,920	22,510	15,621,564	11,464,540	54,896	36,243	—	—
St.-Mauritius M. I.	3,275	4,256	4,022,024	4,848,254	950	2,888	—	181,037
Összesen	191,158	235,534	138119290	77,846,285	256,320	231,957	35,956,080	17,312,036
Többlet	—	43,376	60,573,005	—	24,363	—	18,644,044	—
Hiány	43,376	—	—	60,473,005	—	24,363	—	18,644,044

[1]) **P. O.** = Peninsular and Oriental Steam Navigation Company.
[2]) **B. B.** = Bombay and Bengal Steam Navigation Company.
[3]) **M. I.** = Messageries Imperiales.

Tripolis kereskedelmi forgalma 1868-ban e kikötőbe hozatott 1,966,840 ft értékü árú, azaz 64,840 frttal több mint 1867-ben. Az emelkedés leginkább a Maltából hozott olajszállitmányoknak tulajdonitható.

A kivitel 2,040,900 ftra rug és 1,040,900 fttal nagyobb mint 1867-ben. A kiviteli czikkek következők: ökrök, gabnanemück és datolya Maltába; elefántcsont Londonba, strucztollak Francziaországba, gummi (bokar), viasz, arany, bőrök, gyapju stb. Európa egyéb tartományaiba.

(A tripolisi consul 1869. február 23-ki jelentéséből.)

Tunis kereskedelmi forgalma 1868-ban mind a bevitelnél, mind a kivitelnél csökkenést mutat.

Ugyanis 1868. évben behozatott 8,549,000 piaster*) értékü áru,
„ 1867. „ „ 14,773,000 „ „ „

tehát a csökkenés 6,224,000 piaster, vagyis 4,045,600 frank. A csökkenés okát leginkább a gabnabevitel csökkenésének lehet tulajdonitni, miután az 1868-ki termés, ha nem is bő, de a népesség számára legalább elegendő volt.

A kivitel 1868. évben tett . . . . . 3,547,500 piastert,
1867. „ „ . . . . . 5,652,000 „

s igy a csökkenés 2,104.500 p., vagyis 1,367,925 franknyi. A kivitel ezen csökkenését az ökör és juhbőrök kivitelének kisebbedéséből magyarázhatni; ugyanis 1867-ben a marhavész következtében számtalan marha s juh hullott el, s ezeknek bőre alkalmas kiviteli czikk gyanánt szolgált. E körülmény 1868-ban nem jelentkezett.

(A tunisi consul 1868. évi jelentéséből.)

Marocco kereskedelmi forgalma az 1868-ki évben némileg lanyha volt. Behozatott összesen 18,583,130 frank értékü árú, kivitetett 15,918,319 frank értékü:

Az árukból		hozatott	kivitetett
Britt hajókon	. . .	13,715,810 frank	10,002,364 frank
Franczia hajókon	. .	3,956,210 „	4,303,800 „
Belga	„ . . .	138,075 „	110,525 „
Spanyol	„ . . .	328,275 „	277,650 „
Portugal	„ . . .	388,010 „	565,180 „
Olasz	„ . . .	23,750 „	23,200 „
Svéd	„ . . .	33,000 „	—

A forgalom lanyhaságának okai következők: a gabnakivitel meg lett tiltva, miután a nagy szárazság következtében a termés felette szük volt; második akadályul szolgált a kereskedésre nézve a cholera, mely kilencz hónapig uralgott Maroccóban. Pedig Marocco kedvező éghajlatánál, jó termésü földjénél fogva nagy alkalmat szolgáltatna az európai kereskedésre, főkép ha a maroccoi kormány a kereskedés emelése tekintetében némi intézkedéseket tenne.

*) Piaster = 32·4/10 kr.

Marocco terményei. Buza és gabnanemüek a tartomány valamennyi részében termeltetnek. Miután azonban a kivitel tilos, az aráb földmives rendesen csak annyi földet szokott mivelni, mennyi saját számára évenkint élelmet nyujt. Árpa rendesen csak a házi állatok számára termesztetik. Aldora (holcus sorghum, vagyis köles) Marocco lakóinak főélelmi szere.

A kukoricza, bab, borsó, csicseriborsó képezik a kivitel főbb tárgyait.

A sesam, ánizs, lencse szintén nagy mennyiségben terem, s miután ezeknek kivitele tiltva nincsen, a kivitel tárgyát képezik.

A gyapot Maroccóban csak 1856. vége felé lett ismeretes. Ez évben ösztönözték az angolok az itteni lakókat e növény tenyésztésére. A kisérlet tökéletesen megfelelt a várakozásnak. A maroccoi kormány azonban félvén, hogy e czikk kivitele által a maroccoi nép az európai népekkel nagyobb összeköttetésbe jöhet: a gyapotkivitelt megtiltotta.

A Maroccóból kivitt czikkek közt első helyet foglal a gyapju, a kivitel leginkább Francziaország, Angolország és Belgium felé irányul. A gabnakivitel évenkint 100—120,000 cantarra rug. Szarvasmarha évenkint összesen csak 5,000 darab vitetik Gibraltarba, habár Maroccóban felette sok a szarvasmarha; de miután e czikkre kiviteli tilalom van vetve, a kivitel egészen hiányzik. Az angol kormány azonban szerződésszerüleg kikötötte magának, hogy Gibraltar élelmezése czéljából ökröket kivihessen, mi darabonkint fizetendő 25 franknyi vám mellett meg is engedtetett. Miután Spanyolország Ceutára nézve, és Portugal a maroccoi sultánnal kötött egyezmények alapján mindazon előnyökben részesülnek, melyeket a maroccói kormány bármely nemzetnek nyujt, az ökörkivitelre nézve is az említett előnyben részesek. Ökörbőrök nagy mennyiségben vitetnek ki Angolország, Francziaország, Spanyolország, Portugal- s Belgiumba, sőt legutóbb Triesztbe s Ausztria egyébb városaiba. E czikk a kivitel szempontjából nagy jelentőségü. Egyéb bőrök is, melyek nagy mennyiségben léteznek itt, s főkép a déli vidékekről valók felette jó minőségüek, nagy kivitelnek örvendenek; igy például maga Marseille városa évenkint 7—800 ezer frankon vesz kecskebőröket.

Viaszból nagy tömegek mennek Európába s jelenleg már Ausztriába is. A méhészet amaz országban a mezőgazdaság egyik jelentékenyebb ága, főkép a tartomány éjszaki részeiben különösen Riffben.

A beviteli kereskedés Maroccóba sokkal nagyobb lehetne, ha meggondoljuk, hogy ez ország lakóinak még jelenleg igen kevés szükséglete és vágya van, fényüzést nem ismer és nyomorult állapotában csak is a legszükségesebbről gondoskodik. A főbb beviteli czikkek a gyapotszövetek, calicot, indiana, mousseline, különféle szinü s közép minőségü posztó, nyers selyem, miből a Fez gyárak számára nagy a fogyasztás. Czukor, miből egész Maroccóban nagy a fogyásztás, Francziaországból, Belgiumból és Hollandból kerül ide. Ha az osztrák-magyar gyárosok e czikkben mint versenyzők fel akarnának lépni, okvetlenül igen közönséges és legfeljebb 2—3 kilogramnyi süvegekben kiállított czukrot kellene ide küldeniök. A fémekből nagy itt á fogyasztás, különösen sok vas hozatik be Angolországból és Helvetiából; behozatik továbbá aczél Francziaországból és Helvetiából.

Irópapir és stearingyertyák szintén nagy mennyiségben hozatnak Maroccóba, jelesen Antverp és Marseille évenkint 600,000 frank értékben szolgáltatnak gyertyát, de oly közönséges minőségüt, hogy az osztrák-magyar gyártmány eddigi minőségében nem versenyezhet, mert nagyon drága lenne.

Üvegáruk, különösen üveggyöngyök-, tükrök-, üvegből készült apró áru nagy forgalomnak örvendenek. Eddig ezen árúk nagyobbára Marseilleből vagy Gibraltaron át éjszaki és déli Németországból hozatnak. Az osztrák-magyar árúk itt nagy kelendőségnek örvendhetnének, főleg ha a czikkek az itt divatos árúk mintájára készülnének el.

Az osztrák-magyar birodalomból mindazáltal csak azon esetre remélhető nagyobb bevitel, hogyha állandó s folytonos közlekedés állíttatnék elő Trieszt vagy a tengerpart más kikötői és Marocco kikötői közt.

(A tangeri consul 1869. febr. 15. és márczius 30. jelentéseiből.)

Amerika.

Argentini köztársaság.

Buenos Ayres kereskedési viszonyai az 1868-iki évben kevés kedvezőt mutathatnak. A cholera dühöngései egyrészt, a háboru Paraguayyal másrészt La Plata viszonyaira oly kedvezőtlen hatással volt, hogy ezen ország jövője iránt csüggedni kell. Ipar az országban nincs, miután az iparnak fő közegei, a kőszén, a vas és az épitő- vagy műfa nem termeltetik. A mezőgazdaság még gyermekkorában teng. Nemcsak a magas munkabér, hanem égalji viszonyok is hátrányosak a foglalkozás e nemére. Daczára annak, hogy a La Plata partjain a népesedés igen gyér: az itteni termés még sem fedezi a gabnaszükségletet, és nem megvetendő összegben hozatik buza és liszt Chiléből. La Plata gazdagsága a marha- és juhtenyésztésben áll. A kiviteli czikkek száraz és sózott ökör- és tehénbőrök, lóbőrök, marha- és juhfaggyu, gyapju és juhbőr, sózott és szárított marhahus.

Kivitetett:	1866. évben		1867. évben		1868. évben	
Sózott ökör- és tehénbőr .	478,249	darab	583,850	darab	582,083	darab
Sózott lóbőr	93,528	„	83,347	„	78,384	„
Száraz ökör- és tehénbőr	1,368,096	„	1,713,327	„	1,596,070	„
Száraz lóbőr	38,764	„	27,666	„	28,844	„
Faggyu (s pedig marha- és juh-)	35,570	pipe[1])	62,529	pipe	96,078	pipe
Ló- és tehénszőr . . .	3,383	csomag[2])	2,984	csomag	3,520	csomag
Gyapju	145,951	„	158,551	„	185,344	„
Juhbőr	24,798	„	30,763	„	40,042	„

A bevitel a kivitel értékét rendesen felül szokta haladni:

Így 1865-ben a bevitel . . .	27,103,017	spanyol dollár[3])	
a kivitel . . .	21,996,777	„	„
1866-ban a bevitel . . .	32,269,082	„	„
a kivitel . . .	23,049,797	„	„
1867-ben a bevitel . . .	33,372,321	„	„
a kivitel . . .	28,078,314	„	„

(Pr. H. A. 1869. évf. 15. sz.)

[1]) Pipe = 1000 vámfont.
[2]) Csomag = 850 font.
[3]) Spanyol dollár = 2·15 frt.

Havanna kereskedelmi viszonyai mindaddig, mig 1868. october hóban a forradalom kitört, kedvezők voltak. A főbb kiviteli czikkek: a czukor, dohány és szivarok nagy keletnek örvendettek. A czukortermelésre nézve kitünik, miszerint Cuba szigete kétharmadrészét szolgáltatja azon czukormennyiségnek, melyet a világ többi részei termelnek.

Havannából kivitetett czukor:

1868. évben	1,340,359	láda és	24,829 hordó
1867. „	1,158,290	„	19,084 „

Az 1868-ban kivitt czukormennyiségnek értéke körülbelől 28 millió piaster, vagyis 58 millió forint.

Ezenkivül kivitetett:

	1868. évben	1867. évben
Szörp	25,295 hordó	23,665 hordó
Kávé	5,835 arob	12,346 arob
Méz	1,968 hordó	1,326 hordó
Viasz	41,445 arob	34,985 arob
Rum	14,247 pipe	10,218 pipe
Szivar	181 millió db	199 millió db
Dohány	77,580 mázsa	77,000 mázsa

Mily nagy jelentőségü Cuba szigetére a czukorkereskedés, kitünik a következő számokból. A sziget valamennyi kikötőiből az 1868-iki év folyama alatt kivitetett: 1,741,922 láda s 549,741 hordó czukor, és 398,308 hordó szörp; minek értéke 146 millió ezüst forint. A czukor és szörp leginkább az éjszak-amerikai államokba, Franczia országba és Angolországba vitetett ki.

(A havannai consul 1868-ki évi jelentéséből.)

Missouri államban az 1868-ik év kereskedelmi forgalma nem volt élénk, mint rendesen lenni szokott. A köztársaság elnökének választása, a vele kapcsolatos izgalmas viszonyok, a gabnatermésnek részben rosz volta, és a folyamoknak csekély viztartalma, okozták a lanyhaságot.

A Mississipi által hasított államok közül Missouriban legélénkebb a hajóforgalom. Ugyanis érkezett:

Luisiana államba . . .	230	gőzhajó	52,025	tonnával
Missouri „ . .	210	„	82,876	„
Ohio „ . .	165	„	69,311	„
Nyugat-Virginia államba	124	„	20,717	„
Pennsylvania „	197	„	53,762	„
Missisippi „	15	„	2,396	„
Tenessee „	63	„	13,412	„
Kentucky „	75	„	22,818	„
Jowa „	28	„	3,258	„
Minnesota „	58	„	9,774	„
Illinois „	72	„	16,024	„
Indiana „	26	„	5,293	„
Összesen . . .	1263	„	351,666	„

KSH Könyvtár

Az itteni Custom House kimutatásai szerint a helybeli kereskedők mindinkább a közvetlen importra törekednek, s habár annak legnagyobb részét képezi is a czukor, a kávé és a vasuti sinek, mégis harisnyakötő áruk, gyapotáruk, bor, üveg, gyógyáruk és apró áruk is elegendő számmal jönnek. 1868-ban 2,640,340 dollár értékü áru jelentetett be megvámozás végett, és 2,540,215 dollár érték után fizettetett beviteli adó, és pedig 1,403,997 dollár 64 cent. aranyban, vagyis 167,000 dollárral több mint 1867-ben és 718,300 dollárral több mint 1866. évben.

A legnevezetesebb beviteli czikkek voltak :

Czukor Havannából	938,000	dollár értékb.
Kávé Janeiróból	750,000	„ „
Vasuti sinek Angliából	277,000	„ „
Nyers vas Scótiából	44,000	„ „
Horganylemez Angliából	227,000	„ „
Vasáruk Angliából	70,000	„ „
Kőedény és porczellán többnyire Angliából	80,000	„ „
Bor Németországból	12,000	„ „
„ Spanyolországból	3,000	„ „
„ Francziaországból	10,000	„ „
Gyógyáruk, többnyire Angliából	13,000	„ „
Szivar és dohány Havannából	23,000	„ „

A belforgalmat illetőleg a városba érkezett 4,353,600 bushel buza, (1867-ben 3,571,600 b.). A lisztkivitel 1,499,337 hordó, és pedig :

781,998 hordó New-Orleans-felé és New-Orleanson át kelet felé.
197,325 „ más déli városok felé.
430,957 „ vaspályán a keleti államokba.

A dohányra nézve az év elején keltett merész remények nem teljesültek, és az üzlet főkép azokra nézve, kik a kezdetben mutatkozott magas árak következtében nagy bevásárlásokat tettek, veszteségteljes volt. 1868. évben érkezett 12,266 hordó (1867-ben 18,584 hordó), ebből kivitetett 8,896 hordó. A kivitelnél az árak következők voltak :

Factory Lugs	januárban	5·25	doll.,	juniusban	8	doll.,	juliusb.	7	doll.,	deczemb.	5·50 doll.
Planters Lugs	„	6·75	„	„	9	„	„	8.50	„	„	8
Common Leaf	„	8·25	„	„	10	„					

(A szt.-louisi consul 1869. márcziusi jelentéséből.)

New-York kereskedelmi forgalma.

Behozatott:

1868. évben	251,193,834	dollár értékü	áru
1867. „	252,648,475	„ „	„
1866. „	306,613,184	„ „	„
1865. „	224,742,419	„ „	„
1864. „	218,125,760	„ „	„

1863. évben	187,614,577	dollár értékü	áru
1862. „	174,652,317	„ „	„
1861. „	162,768,790	„ „	„
1860. „	238,260,460	„ „	„
1859. „	245,165,516	„ „	„
Összesen tiz év alatt	2,261,785,332	„ „	„

Kivitetett:

1868. évben	234,907,701	dollár értékü	áru
1867. „	238,591,973	„ „	„
1866. „	254,883,254	„ „	„
1865. „	208,630,282	„ „	„
1864. „	272,648,163	„ „	„
1863. „	220,465,034	„ „	„
1862. „	216,371,843	„ „	„
1861. „	142,881,137	„ „	„
1860. „	145,683,451	„ „	„
1859. „	137,696,137	„ „	„

A new-yorki kikötőben a vámbevételek voltak:

1868. évben	113,296,713	dollár
1867. „	114,085,990	„
1866. „	128,079,761	„
1865. „	101,772,906	„
1864. „	66,937,127	„
1863. „	58,886,054	„
1862. „	52,254,116	„
1861. „	21,714,981	„
1860. „	36,027,481	„
1859. „	38,834,242	„
Összesen tiz év alatt	731,889,371	„

(A „New-Yorker Handelszeitung“ 1036. sz. mellékletéből.)

Ásia.

Akyab vidékén a rizstermelés bir kizárólag jelentőséggel; a bennlakók azonban a mezőgazdaságra nem sok gondot fordítanak, hanem mindent a természetre biznak. A rizskivitel 1868. deczember 31-kig 103,063 tonna volt, miből Európába 99 hajón 98,478 tonna ment. A kivitt rizsmennyiségnek értéke körülbelől 540,000 font sterling vagyis 6,500,000 forint. A beviteli kereskedés csakis a parti kereskedésre vonatkozott, Európából egyenesen misem hozatott ide.

(Az akyabi consul 1869. január 2-kán kelt jelentéséből.)

Basskine Pegus csak mellékpiacz Akyab és Rangoon számára; a kereskedelmi üzletek rendesen a nagyobb kikötőkben foganatosíttatnak. A hely maga az Európával

KSH Könyvtár

való közvetlen összeköttetésre igen csekély, miután a belföld által szükségelt czikkek rendszerint Calcuttából és Rangoonból hozatnak. A vidék főfoglalkozása a rizs termelés, a mi az ősi szokásos módon, minden belterjű gazdálkodás nélkül hajtatik végre. Trágyázásról szó sincs, miután a trágyázás előnyeit a bő esőzés (200 hüvelyknél több), mely junius hó elejétől november végeig tart, bőven pótolja. A rizskivitel 1868. évben összesen 49,033 tonra rugott, miből 48,068 t. Európába és 965 t. Madrasba vitetett; 1867-ben az összes kivitel 39,504 ton. A kivitel 1868-ban 56 hajó által eszközöltetett, még pedig angol (38 hajó) orosz, porosz, hamburgi, brémai, amerikai, norvég, oldenburgi és hollandi lobogó alatt. Az osztrák-magyar lobogó e kikötőben meg sem jelent.

Habár a kivitel tekintetében e vidék csakis rizs termelésénél fogva bir jelentőséggel, az ország talaja oly terményeket nyujt, melyek jobb mivelés mellett kiviteli czikkekké válhatnának. A dohány ugyan csekély minőségü, de több terem mint a mennyit az ország fogyaszt, és jó kezelés mellett jobb minőségü lehetne; indigóra is jó a talaj, de a belföldiek nem igen termesztik, mert sok munkát igényel és a növény nagyon alá van vetve az időjárás változatosságának; a czukornád igen jól tenyészik és sok czukorlevet ad; selyemből a kezelésbeni járatlanság folytán csak közönséges fajok termesztetnek; gyapotot majdnem minden földbirtokos termel, de a termelők itt is nagyon kevés figyelmet fordítanak a növény gondos ápolására, a miért is terménye igen rövidszálú és piszkos.

(A basskine pegusi consul 1869. január 23-ki jelentéséből.)

Japanban a kereskedelmi viszonyok, a politikai zavarokon és a központi hatalom teljes hiányán kivül, még különösen a pénzviszonyok ziláltsága következtében nagyban szenvednek. Az ezüst „bu“ vagy hibásan itzibu (itzi = egy, itzi bu = egy bu) eredeti csereértékéből, mely szerint 220—250 bu tett 100 aranyat, igen sokat vesztett, ugy hogy 1866-ban 280—290 bu tett 100 aranyat. Ugyanazon évben a japáni kormány és a szerződéses államok közt kötött egyezményben 311 bu határoztatott 100 aranyra; de ezen egyezményileg kikötött érték sem maradt fenn sokáig, mert 1867-ben 330, sőt 1868-ban 360—365 bu esett 100 aranyra. A nibu többé kevésbbé megaranyozott ezüst pénz, melynek egyezményi értéke két ezüst bu, de valódi értéke soha sem volt ily nagy, legfeljebb egy és egy harmad bu-ra emelkedett. Bu és nibu pénzek az utóbbi idő óta nemcsak a császári kormány által, hanem a különböző fejedelmek által is csekélyebb értékben veretnek, s e pénzek nagy mennyiségben kerengnek a különböző piaczokon, s a kereskedésben még nagyobb zavarokat okoznak. A papirpénz kibocsátása mindeddig mi hatással sem volt a kereskedelmi viszonyokra; a yokahamai kormány kisérlete 4 bu-nyi pénzjegyek kibocsátása tekintetében, e pénzjegyek teljes elértéktelenülése folytán meghiusult.

Az ország fő kikötőiben a kereskedelmi forgalom következő volt 1868-ban:

Behozatott:

Yokahama kikötőbe	15,072,943	arany értékü	áru
Hiogo „	4,651,243	„	„ „
Osaka „	547,295	„	„ „
Hakodade „	284,241	„	„ „
Összesen	20,663,669	„	„ „

Kivitetett, és pedig:

Yokahama kikötőből	33,918,134	arany értékü	áru
Hiogo és Osaka kikötőből . .	1,148,787	„	„ „
Hakodade „ . .	430,152	„	„ „
Összesen	35,497,073	„	„ „

A beviteli kereskedés az utóbbi évben tökéletesen hanyatlott. A fő beviteli czikkek következők: gyapotfonál különösen az u. n. water twist 40,000 picul 1,900,000 dollár értékben, grey shirting 64,000 darab 2 millió d. ért.; taffachellasse, 16,000 darab 340,000 dol. ért. Németországból eredő gyapotszövetek közül különösen a mousselin combrick és a thibet örvend nagy kelendőségnek. A gyapju szöveteken kivül a posztó a legfőbb beviteli czikk, különösen azon posztófélék, melyek katonai öltönyökre fordíttatnak. Legnagyobb mérvben emelkedett a bevitel fegyverek és lőszerek (Munition) tekintetében. Ezek mind Európából, mind Éjszak-Amerikából nagy mennyiségben szállíttattak ezen országba.

A kiviteli kereskedés egészben véve kielégítőnek nevezhető. A fő kiviteli czikk a selyem. A kivitt selyem értéke 18 millió dollár. A selyemhulladék a nagyobb selyemipar következtében szintén nagy keresletnek örvend. Különösen emelkedett a selyembogár-pete kivitele, körülbelől 2,260,000 carton szállíttatott el innen, s miután jelenleg e cartonszállításokra a hajókon már külön berendezett helyiségek vannak, most már nem szükséges, hogy minden egyes szállítmányt külön kisérő hozza Európába, hanem a peték ugyis jó állapotban érkeznek meg.

A theakivitel az 1868-ki évben nem lehetett nagy, miután a theatermelő vidékek a háború szinhelyei voltak. A többi kiviteli czikkek Európára nem birnak jelentőséggel.

(A yokahamai consul 1869. april 6-ki jelentéséből.)

A Yokahamán át Európába 1868. évben kivitt selyembogárpeték mennyisége következő volt:

Francziaországba	733,348	carton.
Németországba	247,468	„
Amerikába	29,093	„
Svájczba	70,554	„
Angolországba	50,015	„
Görögországba	8,073	„
Olaszországba	1,028,582	„
Hollandba	28,433	„
Az osztrák-magyar birodalomba	4,434	„
Összesen	2,200,000	carton.

(Pr. Handelsarchiv 1869. f. 11. sz.)

Rangoon fő árúczikke a rizs, melyből az 1868-ki év lefolyta alatt ismét nagy mennyiségek szállíttattak el. Az összes rizskivitel tett 175,000 tonnát, miből 160,000 Európába és 15.000 t. Calcuttába, Bombayba és a madrasi partokra vitetett.

A beviteli kereskedés évenkint emelkedik, az 1868. évben ide érkezett áruk értéke $3^3/_4$ millió font sterlingre rug.

(A rangooni consul 1869. január 3-iki jelentéséből.)

KSH Könyvtár

III. RÉSZ.

KÖZLEKEDÉS.

KSH Könyvtár

Közlekedés.

Tengerészet.

Az 1868-ik évben a föld összes tengerein :

2080 vitorláshajót
108 gőzhajót

s így 2184 hajót ért szerencsétlenség.

Minden hir nélkül eltünt 181 vitorlás hajó
és 6 gőzhajó.

Összesen : 187 hajó.

Az összes hajóveszteség 1868-ban 2371 hajó. Az elmult 1867-ik évben az elveszett hajók száma 3045 és 1866-ban 2932 volt, s így 1868-ban az 1867-ki évhez hasonlítva 674 hajóval és 1866-hoz hasonlítva 561 hajóval kevesebb veszett el.

A hajóveszteségek okait az utolsó három évre a következő átnézet mutatja :

	1866.	1867.	1868.
Összeütközés által a tengeren	130	149	121
Megrongálás által	130	177	115
Zátonyra ült	2336	1433	1142
Tengeren elhagyatott		220	153
„ elmerült		452	344
„ elégett	101	79	80
Robbanás által	4	5	6
Jég által szétroncsolt	15	8	2
Odaveszett a nélkül, hogy az okot ki lehetett volna tudni	—	319	221
Hir nélkül eltünt, s így elveszettnek tekintett hajók	186	203	187
Összesen	2932	3045	2371

Az 1868-ban elveszett 2371 hajó közül 1132 angol, 253 amerikai, 210 franczia, 203 éjszak német, 103 hollandiai, 71 norvég, 50 olasz, 45 dán, 15 osztrák-magyar, 23 spanyol, 29 svéd, 29 orosz, 23 görög, 11 portugal, 5 belga, stb. lobogó alatti volt.

KSH Könyvtár

A. Európa.

Belgium.

Gent. 1868-ban a genti kikötőbe 427 jármű érkezett, összesen 74,000 tonnával. Ezek közt osztrák-magyar hajó egy sem találtatott, legtöbb pedig angol. A növekedés 1867-hez képest tesz 17 hajót 3024 tonnatartalommal.

A belső hajózási mozgalom Gent és Hollandia közt a tavalyi állapotban maradt.

Általánosan még meg akarjuk jegyezni, hogy az 1868-ik esztendő a kereskedés és forgalom minden ágában szomoru pangást mutat.

Dánország.

Koppenhága hajóforgalma az 1867—68-ki pénzügyi évben következő volt:

Érkezett 12,439 hajó 253,373½ keresk. teherrel*), és pedig a parti hajókból 5,624 h. 66,620½ k. t.; a hosszu járatu hajókból 6,815 h. 186,752 k. t.

Távozott 11,849 hajó 931,66½ k. t.; és pedig a parti hajókból 6,142 hajó 49,564¾ k. t., a hosszu járatu hajókból 5,707 h. 43,601¾ k. t.

(A koppenhágai consul 1869. márcz, 30-ki jelentéséből.)

Franczia ország.

Bordeaux. Az 1868-ik év folyama alatt befutott terhelten: 1993 franczia hajó 244,491 tonnatartalommal, és 783 idegen jármű 293,890 tonnatartalommal. Üresen 141 franczia hajó 16,734 tonnatartalommal és 47 idegen 13,495 tonnatartalommal. Összesen 2134 franczia jármű 261,190 tonnatartalommal és 830 idegen 307,345 tonnatartalommal.

Kifutott	terhelten	1,633	franczia	jármű	290,357	tonnatartalommal
„	„	499	idegen	„	147,229	„
„	üresen	449	franczia	„	35,019	„
„	„	341	idegen	„	138,966	„
„	összesen	2082	franczia	„	285,376	„
„	és	840	idegen	„	286,195	„

Bejött tehát összesen 2,964 hajó 568,535 tonnatartalommal, és kifutott 2,922 568,535 tonnatartalommal. Az összes hajóforgalom 5,886 hajó 1,140,106 tonnával. Vizre bocsáttatott Bordeauxban ez évben:

1 gőzös,
3 ágyúnaszád (az állam számára),
1 Schooner 122 tonnával,
11 háromárboczos 4,225 tonnával,
összesen 21 jármű, tehát kevesebb, mint tavaly.

*) A kereskedelmi teher (Commerzial-last) = 5,192 bécsi font.

Boulogne hajóforgalma következő:

Érkezett 157 franczia terhelt hajó 12,508 tonnával, 499 idegen terhelt hajó 70,665 ton.; 97 franczia üres hajó 5,502 tonnával és 53 idegen üres hajó 1,314 ton.; továbbá 38 franczia gőzhajó 3,200 ton., és 1,180 idegen gőzös 235,518 ton.

Elhagyta a kikötőt 273 franczia hajó 18,323 tonnával, és 560 idegen hajó 73,837 ton; 37 franczia gőzhajó 3,157 tonnával 1,187 idegen gőzhajó 235,956 ton.

Osztrák-magyar lobogó alatt egy hajó sem érkezett.

(A boulognei alconsul 1868-ik évi jelentéséből.)

Brest kikötőjébe 1868-ban érkezett 110 franczia terhelt hajó 60,208 tonnával, és 69 idegen terhelt hajó 12,319 tonnával; továbbá 5 idegen üres hajó 406 tonnával. Az érkezett hajók közt volt 4 osztrák-magyar terhelt hajó 2,331 tonnával. A kikötőt elhagyta 33 franczia terhelt hajó 1,948 tonnával; 235 franczia üres hajó 23,221 tonnával és 56 idegen üres hajó 9,591 tonnával. A távozott hajók közt volt 4 osztrák-magyar üres hajó 2,331 tonnával.

(A bresti consulsági ügynök 1869. márcziusi jelentéséből.)

Calais kikötőjének forgalma 1868-ban emelkedett. Összesen 1,590 hajó érkezett a kikötőbe, köztük kettő osztrák-magyar lobogó alatt. Ezen utóbbiak közül csak az egyik volt közvetlenül Calaisba rendelve, a másik csak elvesztett horgonyának kipótlása végett jött e kikötőbe. Azon előnyök, melyekkel Calais kikötője különösen Dünkirchen felett bir, hogy apály idejében is kényelmes menhelyet nyujt a hajónak, reméllni engedik, miszerint az osztrák-magyar lobogó gyakrabban fogja e kikötőt igénybe venni. Egyébiránt Calais jelentősége főkép ujabb időben azáltal emelkedik, hogy a Franczia-országból Angolországba utazók e kikötőből szállíttatnak s Boulogne úgy szólván háttérbe szorul. A jelen évben szállított utasok száma ugyan nem oly nagy mint az 1867-ben szállítottaké, de ezen utóbbi évben az utasoknak nagyobb száma a párisi világkiállítás folytán könnyen magyarázható.

Az utasok száma volt:

Calaisból	1868.	évben	72,157
„	1866.	„	65,903
Calaisba	1868.	„	70,778
„	1866.	„	61,277

(A calaisi consulsági ügynök 1869. jan. 16-ki jelentéséből.)

Cherbourg hajóforgalma a következő volt. Érkezett 1868-ban 1,063 hajó 76,767 tonnával 1867-ben 1,203 h. 84,160 ton. Távozott 1868. évben 1,097 hajó 82,292 ton. 1867. évben 1,192 h. 85,399 tonnával. Az osztrák-magyar monarchiából csak egy hajó érkezett s ez is olasz lobogó alatt. A franczia lobogó után az angol és skandináv a leggyakoribb.

(A cherbourgi consulsági ügynök 1869. január 15-ki jelentéséből.)

Dunkerque kikötőjében a hajóforgalom következő volt az 1868-iki év folyamában. Érkezett: 2,617 terhelt hajó 426,571 tonnával, és 177 üres hajó 14,787 tonnával. Távozott 1,800 terhelt hajó 230,112 tonnával és 1,010 üres hajó 212,701 ton. E hajók közt volt 31 h. 12,422 tonnával osztrák-magyar lobogó alatt.

(A dunkerquei consul 1869. január 21-ki jelentéséből.)

KSH Könyvtár

Honfleur kikötőjében a hajóforgalom 1868-ban 5,087 hajóból állott, 490,029 tonnatartalommal. A hajóforgalomban Angolország és Norvégia legnagyobb részt vett. Osztrák-magyar lobogó alatt egy hajó sem érkezett.

(A honfleuri consulsági ügynök 1869. april havi jelentéséből.)

Havre hajóforgalma 1868-ban nem emelkedett. Összesen érkezett 5,856 hajó 1,238,220 tonnával, és távozott 5,818 hajó 1,214,106 tonnával. A hajók közt volt 8 hajó osztrák-magyar lobogó alatt, leginkább a fekete tengerből gabnával rakva.

(A havrei consul 1869. febr. 27. jelentéséből.)

Marseille hajóforgalma az 1868-ki évben rendkivül élénk volt. Összesen érkezett 11,776 hajó 2,371,989 tonnával és távozott 10,908 hajó 2,354,381 tonnával. Mennyivel növekedett a forgalom az előbbi évekéhez képest, kitünik a következő összeállításból.

A kikötőbe érkezett:

1861. évben	9,759 hajó	1,795,699	tonnával
1862, „	9,499 „	1,741,453	„
1863. „	9,679 „	1,740,529	„
1864. „	9,047 „	1,667,419	„
1865. „	8,868 „	1,747.707	„
1866. „	8,658 „	1,729,703	„
1867. „	9,668 „	2,018,678	„
1868. „	11,776 „	2,371,989	„

Az 1868-ban Marseillebe érkezett hajók közt osztrák-magyar lobogó alatt volt 359 hajó 137,592 tonnával.

Az említett hajók közül volt 2,519 gőzhajó 977,794 tonnával. Itt is nagy emelkedés mutatkozott az előbbi évekhez képest.

A mi különösen az osztrák-magyar hajókat illeti, ezek felette nagy emelkedést mutatnak a lefolyt évben. Ugyanis Marseillebe érkezett:

1858. évben . .	294 osztrák-magyar hajó	105,839	tonnával
1859. „ . .	134 „ „	43,068	„
1860. „ . .	155 „ „	37,468	„
1861. „ . .	325 „ „	106,353	„
1862. „ . .	310 „ „	90,232	„
1863. „ . .	270 „ „	85,682	„
1864. „ . .	227 „ „	75,552	„
1865. „ . .	233 „ „	83,692	„
1866. „ . .	233 „ „	77,973	„
1867. „ . .	349 „ „	134,470	„
1868. „ . .	359 „ „	137,592	„

Meg kell jegyeznünk, hogy a befutott hajók közül 1866-ig a velenczei hajók is foglaltattak, melyek azóta természetesen már nem jelennek meg osztrák-magyar, hanem olasz lobogó alatt.

Az összes hajók által Marseillebe hozott áruk értéke 19,769,000 ft. Ennélfogva az előbbi évhez képest 10 hajóval 3,122 tonnával több érkezett Marseillebe; a behozott áruk értéke azonban 413,645 fttal kisebb volt, minek okát az 1868-ki év második felében csökkent gabnaárban lelhetni fel.

Marseille kikötőjét elhagyta 359 osztrák-magyar hajó 139,546 tonnával és 2,176,500 ft. értékű árukkal; e hajók közt 221 ballastban távozott. Az 1867-ki évben érkezett osztrák-magyar hajókkal egybehasonlítva, 26 hajóval, 3,641 tonnával és 386,900 ft értékkel több mutatkozik 1868-ban.

Marseille és az osztrák-magyar tengerpart közt a közvetlen közlekedést 63 hajó eszközölte 24,090 tonnával és 2,236,000 ftnyi értékkel.

Francziaország egyéb földközi tengeri kikötőibe 1868-ban érkezett osztrák-magyar hajó:

Cette kikötőbe .	90 hajó	36,674	tonnával	2,659,200	forint értékkel
Toulon „ .	7 „	7,858	„	115,400	„ „
Nizza „ .	4 „	1,153	„	80,000	„ „

S így Francziaország déli kikötőibe összesen 460 osztrák-magyar hajó érkezett 177,277 tonnával 22,623,600 ft értékü árukkal.

A nagy lendületet, melyet Marseille hajóforgalmában általában és az osztr.-magy. hajókében különösen tapasztalni lehetett, legkinkább a mult évben oly nagy mérvben kifejlődött gabnakereskedésnek lehet tulajdonítani.

(A marseillei fő consul 1869. márcz. 6-iki jelentéséből.)

Fel kell még említeni a vitelbéreket is, melyek Marseilleből következők voltak:

Odessába . . .	9—11	frank,	a vegyes szállítmány tonnájáért
A dunai kikötőkbe .	11—14	„	„ „ „
Konstantinápolyba .	6— 7	„	a kőszén „
Salonikibe . . .	5— 7	„	„ és egyéb áru „
Trapezuntba . .	10—12	„	a vegyes szállítmány „
Port-Saidba . . .	10—12	„	a kőszén „
Alexandriába . .	12—17	„	a vegyes „
Triesztbe . . .	8—12	„	„ „ „
Velenczébe . . .	9—12	„	„ „ „
Algirba	9—11	„	„ „ „
Oránba	9—12	„	„ „ „
Angolországba . .	17—19	„	az olajpogácsa „
„ . .	3— 4	shilling	a gabna quarterjeért
New-Yorkba . .	4— 4½	dollár	a vegyes szállítmány tonnájáért
Mexikóba . . .	25—30	frank,	a kőszén s egyéb áruk „
Rio de la Platába .	30—35	„	a vegyes szállítmány „
Brasiliába . . .	30—32	„	„ „ „
Californiába . . .	50—55	„	„ „ „

(A fenn érintett jelentésből.)

KSH Könyvtár

Nantes. Az 1868-ki hajóforgalomban a tonnatartalomra nézve a tavalyival körülbelül azonos eredmények mutatkoznak, a járművek száma azonban tetemesen csökkent, mi arra mutat, hogy a hajók tonnatartalma átlag gyarapodott.

A Loire kikötőiben 1868-ban következő hajóforgalom mutatkozott:

		franczia hajó	tonna-tartalom	idegen hajó	tonna-tartalom	összes hajószám	tonnával
Bejött	Nantesbe	954	90,990	154	25,982	1,108	116,972
	St. Nazairebe	221	96,792	300	142,721	521	239,573
	Paimboeufbe	11	992	21	5,367	32	6,359
Összesen tehát 1868-ban		1,186	188,774	475	147,070	1,621	362,844
1867-ben pedig		1,430	217,878	423	146,132	1,853	364,000
Kifutott	Nantesből	852	92,486	152	25,446	1,004	117,932
	St. Nazaireből	217	98,038	287	132,501	504	230,539
	Paimboeufból	8	683	20	5,187	28	5,870
Összesen tehát 1868-ban		1,077	191,207	459	163,134	1,536	354,341
1867-ben pedig		1,237	209,140	427	148,987	1,664	358,127

Megjegyzendő, hogy 5 év óta a franczia lobogó bizonyos megállapodást mutat, míg az idegen hajók tonnatartalma évről évre mintegy 20,000 tonnával gyarapodik, tehát 1864 óta 100,000 tonnával. A franczia partihajózás szintén folytonos csökkenésben van, minek fő oka a vasuti hálózat kiépítésében keresendő.

Osztrák-magyar hajó 1868-ban kettő jött Nantesba; az egyik Triesztből hozott fadongát 215 tonnatartalommal, a másik Törökországból gabonát 415 tonnával összesen 630 tonna.

Ezen két hajó Angolország felé üresen indult, minthogy Nantesban kiviteli árukat nem találhatott.

St.-Malo kikötőjébe 1868-ban érkezett 899 hajó 115,623 tonnával franczia angol és éjszaknémet lobogó alatt, távozott 773 hajó 82,254 tonnával franczia, angol és norvég lobogó alatt.

(A st.-malói consulsági ügynök 1869. márczius 29-ki jelentéséből.)

St.-Valéry sur Somme kikötőjébe 1868-ban érkezett 264 hajó 29,466 tonnával és távozott 262 hajó 29,076 tonnával. A lobogók, melyek alatt a hajók érkeztek, következők: orosz, svéd, norvég, dán, angol, porosz, hollandiai és franczia. A kikötő maga a közvetítő s átmeneti kereskedés gyúpontja.

(A st.-valéryi consulsági ügynök 1869. január 17. jelentéséből.)

Görögország.

A *jóniai szigetek* kikötőinek hajóforgalma:

Corfu kikötőjébe az 1868. év folyamában csak 28 vitorlás hajó 5,385 tonnával érkezett osztrák-magyar lobogó alatt. Az összes vitorlás hajók száma, melyek 1868-ban

érkeztek 62 hajó 10,995 tonnával és így 1867-hez hasonlítva 34 vitorlás hajóval 5,604 tonnával kevesebb.

A vitorlás járművek ezen tetemes apadása a gyakori gőzhajójáratok következménye, s az előbbiek jelenleg csak is sok tért igénylő áruk, mint gabona, kőszén, stb. szállítására használtatnak.

Az osztrák-magyar gőzhajók forgalma az 1868. évben ismét növekedett s a corfui kikötőbe 425 gőzhajó érkezett, s így az osztrák-magyar járművek összesen 453 hajót 288,991 tonnával tesznek.

Ezen tekintélyes szám az összes hajóforgalomnak, a belföldi göröghonit is beleértve, $^3/_4$ ed részét teszi.

Az osztrák-magyar hajókon bevitettet 3,149,900 forint értékü árú és pénzcsomag s a kivitel 3,578,000 forint értékü árut és pénzcsomagot tett.

Összesen érkezett a kikötőbe kereskedelmi tevékenységben 887 hajó 423,484 tonnával.

A *zantei* kikötőbe érkezett összesen 593 hajó 95,764 tonnával, kereskedelmi tevékenységben, melyek közt 118 hajó 55,658 tonnával osztrák-magyar volt.

Kefalonia kikötőjébe érkezett összesen 632 kereskedelmi hajó 132,179 tonnával, melyek közt 113 hajó 53,344 tonnával osztrák-magyar lobogó alatt.

St.-Maura kikötőjébe érkezett összesen 151 kereskedelmi hajó 36,609 tonnával, melyek közt 105 hajó 24,444 tonnával osztrák-magyar volt.

Az *ithakai* kikötőbe az 1868. év folyamában kereskedelem-tevékeny osztrák-magyar hajó nem érkezett.

A *cserigoi* kikötőbe 177 kereskedelem-tevékeny hajó 55,249 tonnával érkezett, melyekből 106 hajó 53,614 tonnával osztrák-magyar volt.

(A corfui fő consul, a zantei alconsul, a kefaloniai, ithakai, st.-maurai és cserigoi consuláris ügynökök jelentéseiből.)

Patras kikötőjébe érkezett nem görög lobogó alatt:

1865. évben	314 hajó	63,914	tonnával
1866. „	351 „	61,008	„
1867. „	407 „	67,868	„
1868. „	363 „	67,800	„

Ezen hajók közt osztrák-magyar lobogó alatt érkezett:

1865. évben	35 hajó	3,550	tonnával
1866. „	37 „	4,485	„
1867. „	32 „	2,709	„
1868. „	34 „	3,209	„

A különböző lobogók következő sorrend szerint vesznek részt a patrasi hajóforgalomban: a brit, a görög, az olasz, az osztrák-magyar, a török, a hollandi, a porosz és a norvég lobogó.

Katakolo kikötőjébe (Pyrgos mellett két órára) érkezett:

1855. évben	82 hajó	12,730	tonnával
1866. „	78 „	7,579	„

KSH Könyvtár

1867. „	108 hajó	11,661	tonnával
1868. „	67 „	8,513	„

Az említett számu hajók közt osztrák-magyar lobogó alatt jött :

1865. évben	11 hajó	823	tonnával
1866. „	11 „	987	„
1867. „	7 „	528	„
1868. „	11 „	654	„

(A patrasi consul 1868-ik évi jelentéséből.)

Kalamata kikötőjébe érkezett :

1866. évben	120 hajó	8,706	tonnával
1867. „	184 „	12,461	„
1868. „	167 „	11,189	„

E hajók közt osztrák-magyar lobogó alatt volt :

1866. évben	20 hajó	1,392	tonnával
1867. „	23 „	1,206	„
1868. „	36 „	2,316	„

A lobogók, melyek alatt a hajók megérkeztek következők : a görög, osztrák magyar, olasz, török és orosz.

(A kalamatai consul 1869. jan. 1-ről szóló jelentéséből.)

Nagybritannia hajóforgalma. 1868-ban a nagybritanniai kikötőkbe összesen 45,979 hajó érkezett 13,851,317 tonnával, és pedig 27,291 brit hajó, 9,571,766 tonnával, és 18,688 idegen hajó 4,279,551 tonnával. Az idegen hajók közt 229 az osztrák-magyar lobogó alatt érkezett. Az előbbi évhez képest az idegen hajóknál a nagyobbodás 834 hajó és 294,293 tonna. Ezen hajóforgalomban leginkább részesült Francziaország, Svéd és Norvégország, Poroszország, Holland, Belgium, Oroszország stb. stb.

A brit kikötőkből eltávozott 52,908 hajó 15,474,992 tonnával, ezek közt 31,775 brit hajó 10,901,685 tonnával, és 21.133 idegen hajó 4,573,307 tonnával. Az osztrák-magyar lobogó 320 hajóval részesült e forgalomban. A mult évhez képest 732 hajóval és 312.060 tonnával több távozott el a kikötőkből.

A parti hajózásnál következő volt a forgalom :

Érkezett . . .	134,941	angol hajó	17,597,716 tonnával.
	498	„ „	104,283 „
Eltávozott . . .	138,335	angol „	17,724,804 „
	508	idegen „	101,258 „

A mi különösen az osztrák-magyar hajóforgalmat illeti :

Érkezett 1867. évben :

176 terhelt hajó .	83,214	tonnával	12,540,540 frt értékkel
228 hajó ballastb. .	107,526	„	—
215 h. rendeletre .	96,494	„	13,182,141 „ „
Összesen 619 hajó .	287,234	„	25,722,681 „ „

Érkezett 1868. évben :

170 terhelt hajó .	81,838	tonnával	11,792,150 frt értékkel
256 hajó ballastb. .	127,342	„	—
230 hajó rendeletre	106,362	„	15,898,756 „ „
Összesen 656 hajó .	415,542	„	27,690,906 „ „

Eltávozott 1867. évben :

289 terhelt hajó .	146,641	tonnával	1,093,178 frt értékkel
138 hajó ballastban	61,291	„	—
220 hajó rendeletre	95,854	„	12,708,641 „ „
Összesen 647 hajó .	303,786	„	13,801,819 „ „

Eltávozott 1868. évben :

290 terhelt hajó .	176,489	tonnával	1,685,974 frt értékkel
127 hajó ballastban	62,808	„	—
223 hajó rendeletre	105,295	„	15,767,686 „ „
Összesen 640 hajó .	344,592	„	17,453,660 „ „

Az osztrák-magyar lobogó alatt jött hajók többnyire buzát, kukoriczát, árpát, gyapotot, theát, fahéjat stb. hoztak — és kőszenet, vasat, és kézmű árukat stb. vittek.

(A londoni főconsul 1868-ról szóló jelentéséből.)

Az összes gőzösök száma 2916, melyeknek tiszta hordképessége 904,191 tonna, és összes tonnatartalma 1,131,106 tonna.

A gőzösök átlagos hordképessége 310 tonna, melyek közt 48% vagyis 1404 csavargőzös találtatott.

Cardiff hajóforgalma 1868. évben 16,228 hajó által eszközöltetett, mely hajók közül 10,942 a parti hajózásban és 5,286 a külföldi hajózásnál részesült. Az osztrák lobogó a hajóforgalomnál 183 vitorlás hajóval 91,007 tonnával működött. A hajóforgalom az előbbi évhez képest az osztrák-magyar lobogónál növekedett ; az utóbbi évben ugyanis 155 hajó 77,745 tonnával jött osztrák lobogó alatt, s így a növekvés 28 hajó és 13,262 tonna.

Ezen nem épen jelentéktelen növekvést annak lehet tulajdonítni, hogy sok osztrák-magyar hajó, mely a gabnakivitel következtében Francziaországba ment, a visszutat Cardiffbe vette és onnan kőszénnel terhelve tért hazájába.

A *Cork*-i kikötő a legtágasabbak és legbiztosabbak egyike ; horgonyzási talaja a legkitünőbb egész Irlandban és sokak nézete szerint egész Angliában. A bejáratnál semmi akadály sem gátolja a könnyü közlekedést és szigetek s a magas szárazföld által kitünően van védve az elemek háborításai ellen. Kedvező fekvésénél fogva az atlanti oczeánból, a keleti, éjszaki és fekete tengerből jövő hajók nagyobb része számára rendelkezési kikötőül szolgál és a tenger veszélyeitől mentessége folytán sok hajónak biztos menhelyet nyujt. A belső kikötőt a Lee folyam torkolata képezi, melynek partjain terül el a 80,000 lakost számláló város. Még nagy hajók is horgonyozhatnak a városban, miután a viz mélysége a dagály idejében 21 lábnyi az apály idejében is 17 lábnyi. Két nagy csatorna övedzi a város kereskedelmet üző részeit, melyek 4 angol mérföldnyi rakparttal (Quai) birnak, s a szükséges, jó anyagból épült és tágas árurakházakkal vannak ellátva.

KSH Könyvtár

Távirdai összeköttetéseinél és földrajzi fekvésénél fogva rendelkezési kikötőül (Port of call) igen alkalmas s a hajótulajdonos könnyen tudathatja hajóival többi parancsait.

Az alábbi kimutatásban foglaltatnak az 1868. év első felében *külföldi* kikötőkből Cork-ba érkezett hajók, s így hiányzik azon tekintélyes forgalom átnézete, melyet a buza, épületfa és egyéb mezőgazdasági terményekkel üzött jelentékeny belföldi, Cork és Anglia közti kereskedés hoz mozgásba. Szintén helyt nem foglalnak azon számos (az első félévben 50) gőzhajók, melyek Anglia és New-York vagy az Egyesült Államok egyéb kikötői közt rendesen közlekednek, és mindkét irányú utjok alkalmával Corkban állomásoznak s utasokat és árukat raknak fel vagy le.

Négy világító torony, melyek közül kettő forgó és kettő mozdulatlan tüzzel bir, könnyíti a tengerésznek a hajózást a kikötőbe és csatornákba. Azonkivül tapasztalt és vizsgákat tett tengeri kalauzok is vannak alkalmazva, kik megállapított jutányos díjért vezetik a hajókat a kikötőbe és folyamba.

Kimutatása az 1868-ki év első felében a corki kikötőbe érkezett hajóknak, az elindulási kikötők szerint.

Honnan?	A hajók száma	Hordképességök tonnákban összesen	Honnan?	A hajók száma	Hordképességök tonnákban összesen.
Alexandria	37	13,856	Cardenos	20	5,718
Akyab	2	1,340	Cavalla	1	356
Antverp	1	1,200	Konstantinápoly	8	3,212
Ancona	2	330	Camirho	1	94
Alicarod	1	186	Havanna	20	7,083
Alicato	1	140	Hakianja	1	812
Burgos	1	578	Hâvre de Grace	1	178
Bokos sziget	1	1,100	Hayti	1	311
Berdiansk	5	1,701	Honduras	1	732
Belisle	2	728	Hamburg	1	220
Bassein	1	700	Iquique	15	6,388
Buenos Ayres	9	2,508	Ibraila	20	6,674
Cuba	2	734	Dominico	1	130
Charante	1	376	Java	1	558
China	5	3,406	Ends	2	686
Cagliari	1	272	Girgenti	1	336
Chitagong	1	662	Galatz	12	4,291
Christiansund	1	159	La Grano	4	1,128
California	1	286	Newfoundland	3	390
Demerara	13	19,387	New-Orleans	2	827
Droginisha	1	180	New-York	30	10,685
Barsik	1	420	Norfolk sziget	1	203
Bonny	1	121	Mauritius sziget	10	3,819
Barbadoes	2	344	Oporto	4	573
Belize	1	620	Odessa	42	17,606
Bayonne	2	270	Orfano	2	640
Bassino	1	1,048	Maranham	1	270
Bahia	14	3,153	Pafagne	5	1,909
Callao	54	31,924	Philadelphia	10	4,191

Honnan?	A hajók száma	Hordképességök tonnákban összesen	Honnan?	A hajók száma	Hordképességök tonnákban összesen.
Parabia	3	568	St.-George	1	480
Pernambuco	14	2,721	Quebec	1	272
Paraguay	1	372	Sarawack	2	1,026
Pensacola	7	4,296	Savanah	3	2,295
Pomorau	1	130	San.-Domingo	1	600
Sague de Grade	2	669	St.-Andreas	1	280
St.-Leona	1	192	St.-Michael	3	806
Santos	1	178	St.-Paul de Lados	2	496
Smyrna	1	160	Sulina	23	10,984
St.-Nicholas	1	1,196	Tabago	2	522
Jamaica	1	708	Trinidad	7	2,461
Küstendje	18	7,294	Taganrog	2	677
Kragio	5	498	Trieszt	2	644
Gragor	1	175	Tomelo	1	248
La Grande	2	786	Theodosiá	2	1,150
Louisianna	1	160	Velencze	1	270
Licolajeff	18	6,723	Vienna	3	402
Monte Video	8	2,721	Afrika nyugati partjai	3	696
Manilla	6	2,542	Rio Grande	16	2,268
Montreal	1	160	Rangoon	7	5,063
Maracaibo	1	96	Plata folyam	4	980
Mazanilla	1	296	Rouen	1	96
Matanzas	9	3,565	Sierra Leona	1	228
Marianopol	2	644	St.-Johns	6	939
Macao	1	172	St.-Ubes	2	175
Maroni	1	215	Salonik	7	1,881
Macaito	1	206	St.-Maryo	1	208
Mexico	2	1,046	Szardinia	1	134
Manitlan	3	719	San-Francisco	19	13,221
Matanzas	1	428	Valparaiso	20	3,494
Porto Rico	3	641	Villa Gracia	1	49
P. E. Island	5	1,080	Viana	2	242
Paquiquire	3	1,461	Varna	2	861
Porte Legos	1	272			

Edinburg és Leith hajóforgalma 1868-ban az 1867-ikihoz képest tetemesen emelkedett. Összesen érkezett 5,211 hajó 706,999 tonnával, holott 1867-ben csak 4,924 hajó 684,683 tonnával, s így 1868-ban 287 hajóval és 12·316 tonnával több. E hajók közül volt 5 hajó 454 tonnával osztrák-magyar lobogó alatt. Azonkivül a lobogók, melyek alatt a hajók érkeztek, a következők: dán, porosz, norvég, mecklenburgi, hollandi, olasz, franczia, svéd, orosz, oldenburgi, spanyol, hanzabeli, amerikai és belga.

(A leithi consul 1868-ki évi jelentéséből.)

Falmouthban, az angol-nyugati part e biztos és terjedelmes kikötőjében, az 1868. év folyamában a hajózási forgalom ismét tetemesen növekedett, s az 1867-iki forgalmi eredményhez hasonlítva 450 hajó, és 280,935 tonna többletet mutat. De az 1868-ban uralkodott szokatlan viharok a hajókban sok kárt okoztak.

A falmouthi kikötőbe az 1868. év folyamában érkezett hajók kimutatása:

Nemzetiség.	Hajók száma.	tonnatartalom.
Angol	1,609	576,062
Éjszaknémet szövetség	661	190,039
Olasz	373	140,309
Norvég	247	88,433
Osztrák-magyar	158	70,594
Spanyol	130	37,535
Holland	127	25,631
Orosz	102	45,499
Svéd	81	24,512
Dán	75	15,034
Franczia	68	17,660
Amerikai	60	33,306
Belga	14	4,603
Görög	11	2,720
Összesen	3,716	1,271,937

(A falmouthi alconsul évi jelentéséből.)

Malta szigetére érkezett:

1868. évben	4,543 hajó	1,507,278 tonnával
1867. „	3,895 „	1,320,058 „

A hajók közt volt 179 hajó 64,871 tonnával osztrák-magyar lobogó alatt. Ezen osztrák-magyar hajók közül csak 24 jött e kikötőbe közvetlenül kereskedelmi működés végett, a többi részint menhelyet keresett, részint itt várta további rendeltetését, részint kijavításokat eszközölt. Az említett hajók természetük szerint következők:

Vitorlás hajó	3,076	és pedig	475,967 tonnával
Gőzhajó	1,298		1,031,311 „
Hadihajó	142		—
Vitorlás yacht	24		—
Gőzyacht	3		—

(A maltai consul 1869. jan. 16-ki jelentéséből.)

Éjszaknémetország.

Az éjszaknémet szövetség kereskedelmi hajóraja 1868. év végén: 5057 hajót 1,316,374 tonnával (= 1000 kilogram) 41,444 főnyi legénységgel mutat fel. A legkisebb hajó 4 tonna, a legnagyobb 3,082 tonna, átlag tehát egy-egy hajó 260.3 tonna tartalmu. E hajók közt volt 153 gőzhajó, 90,402 tonnával és 21,162 lóerővel.

(A danzigi consul 1868-ik évi jelentéséből.)

Brema hajóforgalma a mult évhez képest $1^1/_2$%-nyi emelkedést mutat. Ugyanis érkezett:

1867-ben	3,108 hajó	449,378 teherrel	(a 4,000 font)
1868-ban	3,182 „	468,900 „	

e hajók közöl jött	1867.	1868.
Európából	2,573 hajó 190,686 teherrel	2,577 hajó 172,007 teherrel
A túlatlanti kikötőkből	535 „ 258,692 „	605 „ 296,893 „

Elhagyta a kikötőt:

1867. évben	3,478 hajó	471,394 teherrel
1868. „	3,277 „	465,258 „

e hajók közül ment:	1867.	1868.
Európai kikötőkbe	3,098 hajó 241,266 teherrel	2,880 hajó 221,774 teherrel
Túlatlanti „	380 „ 230,128 „	397 „ 243,484 „

Az európai kikötők forgalma tehát 38,000 teherrel vagyis 9%-kal kisebbedett, minek oka, hogy az orosz gabnahajók ez évben nem jöttek oly számmal, mint rendesen.

Maguk a bremai hajók a hajóforgalomban 1868-ban 60·32%-kal, 1867-ben 54·10%-kal vettek részt. A bremai hajók mindinkább nagyobb mérvben működnek a hajóforgalomnál, mi már onnan is kitünik, hogy még 1852—57-iki években a hajózásban való részvétük csak 35%-nyi volt.

Az osztrák-magyar lobogó a hajóforgalomban nem vett részt.

(A bremai consul 1868-iki évi jelentéséből.)

Danzig (Danczka) hajóforgalma az 1868-ki évben nem volt olyan, milyen e kikötőben rendszerint tapasztalható. Ennek fő oka azon körülményben keresendő, hogy igen kevés volt a kereskedőknél a békés állapotba vetett bizalom, és hogy a faszállítás már más kikötőkből is eszközöltetik s általában a fakivitel Danzigból hanyatló félben van. A tengeri hajózás szempontjából meg kell említeni, miszerint a hajótörést szenvedtek megmentésére alakult német társulat Danzighoz közel 8 állomást szervezett, ugyanis Leba, Koppalin, Hela, Neufaehr, Neufahrwasser, Steegen, Bodenwinkel és Proebbernauban.

Danzig kikötőjébe 1868-ban érkezett a tengerről 1704 hajó 213,232 teherrel, köztük 257 gőzös, holott 1867-ben 1,700 hajó 196,818 teherrel, köztük 225 gőzös. A hajók közül egy sem érkezett osztrák-magyar lobogó alatt.

A folyóról érkezett 6,682 hajó, holott 1867-ben 6034, tehát 648 hajóval több.

A hajóüzletről szintén nem adhatni kedvező képet; ha a kikötőben az üzleti foglalkozás fenn akarja tartani azon hirét, melylyel hosszabb idő óta már dicsekszik, akkor okvetlenül a gőzhajózáshoz kell fordulnia. Egyébiránt az üzletre használt hajók száma folytonos emelkedésben van.

1860. évben volt	108	vitorláshajó	11	gőzhajó
1861. „ „	116	„	10	„
1862. „ „	123	„	11	„

KSH Könyvtár

1863. évben volt	123	vitorláshajó	13 gőzhajó
1864. „ „	114	„	13 „
1865. „ „	123	„	13 „
1866. „ „	130	„	13 „
1867. „ „	129	„	14 „
1868. „ „	131	„	13 „

(A danczigi consul 1868-ik évi jelentéséből.)

Hamburg hajóforgalma 1868-ban emelkedett ; ugyanis érkezett :

1868. évben	5,297	hajó	2.043,555	tonnával	és 700	üres hajó.
1867. „	5,055	„	1,908,300	„	668	„ „
1866. „	5,185	„	1,770,231	„	831	„ „

a kikötőt elhagyta :

1868. évben	5,287	hajó	2,038,458 tonnával
1867. „	5,071	„	1,912,749 „
1866. „	5,210	„	1,776,750 „

Triesztből összesen csak 5 hajó érkezett 394 kereskedelmi teherrel (= 6,000 font).

A hajóüzletben (Rhederei) 1868-ban 477 tengeri hajó 251,772 tonnával működött, köztük 36 gőzhajó 37,803 tonnával. Az 1867. évben 487 hajó 244,208 tonnával.

(A hamburgi consul évi jelentéséből és Tabellarische Übersichten des hamburgischen Handels im Jahre 1868.)

Kiel kikötőjében a hajóforgalom nem volt oly élénk, mint 1867-ben. Ugyanis 1868-ban a kikötőbe érkezett :

3160 vitorláshajó	136,087	tonnával
953 gőzhajó	160,111	„
18 átmenő hajó	252½	„

elhagyta a kikötőt :

3168 vitorláshajó	135,198	tonnával
953 gőzhajó	159,680	„
88 átmenő hajó	407½	„

Osztrák-magyar lobogó nem vett részt e hajóforgalomban.
(A kieli consuli ügynökség évi jelentéséből.)

Németalföld.

A németalföldi kikötőkbe mindössze 8,274 hajó futott be 2,065,972 tonnatartalommal, ebből 533 hajó üresen jött.

A lobogókra következőképen oszlottak meg:

Lobogó	Terhelten		Üresen	
	hajó	tonnával	hajó	tonnával
Németalföldi	2,961	616,257	238	16,597
Angol	2,686	958,312	160	55,454
Éjszakamerikai	93	22,822	—	—
Franczia	129	14,266	1	113
Orosz	62	20,617	—	—
Svéd	50	16,879	—	—
Norvég	688	210,458	—	—
Dán	82	8,984	1	85
Schleswig-Holsteini	4	233	—	—
Porosz	684	42,912	123	3,655
Meklenburgi	12	3,091	—	—
Oldenburgi	59	2,475	9	238
Bremai	11	7,758	—	—
Éjszak-német	225	40,235	—	—
Hamburgi	15	7,499	1	16
Osztrák-magyar	12	5,731	—	—
Görög	2	610	—	—
Spanyol	6	1,065	—	—
Portugal	1	135	—	—
Olasz	24	8,168	—	—
Lübecki	1	119	—	—
Belga	3	788	—	—
Chilei	1	400	—	—

Kiment 8,535 hajó 2.100,123 tonnatartalommal, e közül 3,200 üresen.

A lobogók következőkép voltak képviselve :

Lobogó	Terhelten		Üresen	
	hajó	tonnával	hajó	tonnával
Németalföldi	2,174	461,326	1,169	181,416
Angol	2,133	809,538	707	229,893
Éjszakamerikai	6	4,694	11	11,933
Franczia	71	8,013	66	6,921
Orosz	22	7,142	41	13,010
Svéd	13	2,488	31	13,882
Norvég	90	16,999	592	193,134
Dán	37	3,800	56	6,491
Schleswig-Holsteini	1	42	—	—
Porosz	507	27,760	318	16,222
Meklenburgi	3	948	8	1,572
Oldenburgi	26	773	40	1,239
Bremai	6	3,735	6	4,199
Éjszak-német	119	22,807	110	27,018
Hamburgi	2	6,077	5	1,743
Osztrák	—	—	9	4,266
Görög	—	—	2	694
Spanyol	2	248	3	576
Portugal	1	135	—	—
Olasz	1	1,274	22	8,076
Belga	—	—	1	39

(A németalföldi statistikai táblázatokból.)

KSH Könyvtár

Olaszország.

Ancona. A lefolyt 1868-ki évben összesen 837 kereskedelmi hajó 183,933 tonna hordképességgel és 13,701 főnyi legénységgel futott be Ancona kikötőjébe, mely mindennemü árut összesen 6,005,638 fr. értékben és pénzcsomagokat 384,623 fr. értékben hozott be.

A különféle lobogók ezen bevitelben a következő módban vettek részt :

Lobogó	gőz- hajó	vitorlás- hajó	tonna	legénység	árúk becse	pénzcsomag
Ausztriai-magyar	103	—	52,213	3,931	1.384,868	242,023
	—	61	4,586	339	132,135	—
Olasz	106	—	42,412	3,874	1.070,695	117,957.30
	—	461	30,347	3,225	714,570	—
Angol	54	—	44,483	1,782	1.102,600	16,926.70
	—	25	4,585	245	790,400	—
Hollandiai	6	—	2,662	159	560,370	7,716
	—	11	1,229	74	120,770	—
Porosz	—	3	291	17	37,640	—
Norvég	—	3	639	29	57,300	—
Görög	—	2	92	10	7,960	—
Franczia	—	1	172	8	10,630	—
Amerikai	—	1	222	8	15,700	—
Összesen	269	568	183,933	13,701	6.005,638	384,623

Ezen kivül befutott az anconai kikötőbe :

Lobogó	hajó	tonna	legénység	
Osztrák-magyar	1	233	10	
Olasz	77	7,320	442	
Angol	5	985	35	
Összesen	83	8,538	487	

Szükségtől kényszerítve befutott :

Lobogó	hajó	tonna	legénység	
Osztrák-magyar	1	25	4	
Olasz	34	112	136	
Görög	1	57	5	
Összesen	36	194	145	

Az osztrák-magyar hajók közül jött Triesztből :

hajó	tonna	legénység	árúérték	pénzcsomag érték	
53	26,950	2,034	1.262,615	46,644.02	

A Levantéból Corfút és Brindisit érintve :

hajó	tonna	legénység	árúérték	pénzcsomag érték	
50	25,263	1,897	122,250	195,378.98	

A bevitelben tevékeny 61 osztrák-magyar vitorláshajó származási hely tekintetében következőkép oszlik fel :

mely kikötőből	hajó	tonna	legénység	a bevitel értéke
Osztrák-magyar	59	3,210	307	97,435 frt
Angol	2	1,376	32	34,700 „

Azon 61 osztrák-magyar vitorláshajó közül, mely Anconában befutott, volt :

3 hosszúutú hajó . . 1,580 tonnával és 42 főnyi legénységgel
58 parti hajó . . . . 3,006 „ „ 311 „ „

A gőzhajó-összeköttetések változatlanul maradtak. Az osztrák-magyar Lloyd gőzösei által közvetíti az összeköttetést Trieszttel s a Kelettel, és szolgálati pontossága, valamint gondossága által a reá bizott áruk tekintetében minden versenyt meghiusít. A Peirano és Danovara nevü olasz gőzhajózási társulat hetenkénti közlekedést folytat Ancona, Velencze, Trieszt, Corfu, az olasz középtengeri kikötők és Marseille közt ; angol gőzösök Liverpoolból, és hollandiai gőzösök Amsterdamból részesítik Anconát a közvetlen összeköttetés előnyében Angliával és Hollandiával.

Ha összehasonlítjuk az osztrák-magyar hajózási mozgalom eredményeit az anconai kikötőben az 1868. évre, melyben

103 gőzös . . . 52,213 tonnatartalommal és 3,931 főnyi legénységgel
63 vitorlás . . 4,844 „ 353 „ „
Összesen 166 keresk. hajó . 57,057 „ 4,284 „ „

futott be Anconában, az 1867. évivel, melyben

103 gőzös . . . 56,384 tonnatartalommal és 4,018 főnyi legénységgel
101 vitorlás . . 14,896 „ „ 705 „ „
Összesen 204 keresk. hajó . 71,280 „ „ 4,723 „ „

akkor kitünik, hogy 1868-ban 38 keresk. hajóval 14,223 tonnatartalommal és 439 főnyi legénységgel kevesebb érkezett oda.

KSH Könyvtár

Az osztrák-magyar lobogó alatt Anconába hozott áruk mennyiségére nézve is 1867. és 1868. év között az utóbbire nézve kedvezőtlen az összehasonlítás eredménye. (L. a kereskedelmet illető II. részt.)

Civitavecchia kikötőjébe az 1868-ik év folyamában csak 4 kisebb osztrák-magyar kereskedelmi hajó érkezett. A bevitt áruk értéke 2,500 frt, a kivitt áruk értéke pedig 25,265 frt o. é. volt.

(A civitavecchiai consul 1869. jan. 30-iki jelentéséből.)

Genua kikötőjébe az 1868-iki év folyama alatt érkezett 9,512 hajó 1,336,055 tonnával, és 9,205 h. 1,200,537 t. távozott belőle; az összes forgalom tehát 18,717 hajót tett 2,536,592 tonnával. Az 1867-iki évben az összes forgalom csak 18,046 hajó 2,408,945 t. volt.

Az olasz lobogó e forgalomban 7,990 hajóval 830,128 tonnával az érkezésnél, 7,643 hajóval 781,929 tonnával a távozásnál, összesen tehát 15,633 hajóval 1,612,057 tonnával vett részt; holott 1867-ben e lobogó csak 15,153 hajóval 1,571,410 tonnával volt részes.

A hajóforgalom a külfölddel összesen 5,306 hajó által 1,388,588 tonnával eszközöltetett. A többi hajó a parti hajózásnál volt tevékeny.

A hajóforgalomnál a gőzhajók évenkint nagyobb mérvben szerepelnek. Igy 1868-ban 3,190 olasz gőzhajó 581,518 tonnával és 1,762 idegen gőzhajó 572,652 tonnával; 1867-ben 3,044 olasz gőzh. 562,049 tonnával és 1,628 idegen gőzh. 558,883 tonnával fordult meg.

Az osztrák-magyar hajóforgalom Genua kikötőjében évenkint kisebbedik:

1868. évben	39 hajó	9,732	tonnával
1867. „	60 „	24,230	„
1866, „	86 „	19,049	„

érkezett s távozott el. Ellenkezőleg *Cagliari* kikötőjében 24 hajó 8,268 tonnával működött.

A hajóépítés Genuában az 1867-iki évhez képest növekedett:

1868-ban elkészült	124 hajó	58,792	tonnával
1867-ben „	105 „	43436	„

A vaspályaügynél 1868-ban szintén emelkedés mutatkozik, amennyiben két uj pálya adatott át a forgalomnak, ugyanis a Voltri-savonai és a Genua-chiavari-i pálya, e pályák mindazáltal csak akkor birnak jelentőséggel, ha a pályák folytatása által a helyi forgalom határain túl mozoghatnak.

(A genuai consul 1869. april 18-ki jelentéséből.)

Livorno hajóforgalma 1868-ban következő arányokat mutat:

Érkezett 4,337 hajó 344,850 tonnával, köztük 1,967 gőzhajó, holott 1867-ben érkezett 4,031 hajó, 345,600 tonnával, köztük 1,850 gőzhajó, s igy 1868-ban 306 hajóval, 67 gőzhajóval több érkezett, melyek azonban 750 tonnával kisebbek voltak. A hajóforgalom növekedése az olasz parti hajók s az amerikai és angol hajók számának nagyobbodása által keletkezett. A többi lobogónál, különösen a franczia, görög, norvég, és török hajóknál lényeges kevesbedés mutatkozik.

Osztrák-magyar lobogó alatt érkezett:

1868-ban . .	12 hajó	3,870	tonnával	357,000	frt értékü áruval
1867-ben . .	20 „	7,166	„	645,000	„ „ „
s igy	8 „	3,296	„	288,000	„ „ „

kevesebb mint 1867-ben.

(A toscanai főconsul 1868. decz. 31-ki jelentéséből.)

Sicilia kikötőiben a hajóforgalom 1868. évben sokkal kedvezőbb eredményeket mutat, mint 1867-ben, minek oka a mult év kedvező termésében kereshető. Csakhogy a kedvezőbb eredmény az osztrák-magyar lobogónál nem észlelhető.

Ugyanis az osztrák-magyar lobogó alatt érkezett:

	1868.		1867.	
Palermó kikötőjébe	1 hajó	412 tonnával	9 hajó	1,696 tonnával
Messina „	34 „	10,503 „	35 „	8,932 „
Trapani „	4 „	1 8 „	7 „	927 „
Catanea „	8 „	1,582 „	8 „	1,524 „
Girgenti „	3 „	540 „	9 „	396 „
Syracusa „	6 „	518 „	3 „	449 „
Milazzo „	1 „	125 „	3 .	615 „

Palermo kikötőjébe összesen 3,958 hajó 540,509 tonnával érkezett; és pedig 3,202 vitorláshajó 188,214 tonnával és 756 gőzhajó 352,295 ton. Ez összegből a parti hajózásra esik 2,861 vitorlás hajó 112,861 tonnával és 499 gőzhajó 180,026 tonnával, a többi a nemzetközi forgalomra jut.

(A palermoi főconsul 1869. május 10-iki jelentéséből.)

A gőzhajózási összeköttetések Palermo és a külföld kereskedelmi gyülhelyei közt folyton növekszenek. Egyik uj gőzhajózási vonal a Ruballino-társaság olasz gőzösei által Genuát Alexandriával és Port-Saiddal köti össze, mely hajók minden hó 4. és 19-én utjukban Messinát érintik, hol Palermóból és egyéb helyekről Egyiptomba szánt utasok és áruk átszállíttatnak a hajóra. Egy másik gőzhajózási vonalat Peirano, Donavaro és társaik genuai társasága alapított, melynek hajói Marseille, Palermo, Messina és Catanea közt tartanak fenn rendes közlekedést.

Szintén az uj vállalatok közzé tartozik egy Olaszország és Éjszak-Amerika közti egyenes gőzhajózási összeköttetés létesítése. Ezen uj, de már is valódi életképességet tanusított vállalat részéről eddig 4 gőzös indíttatott New-Yorkba, s mind a négy hajó Nápolyban, Messinában és Palermóban elegendő rakományt nyert.

(A palermói főconsul jelentése 1868-ik évi január 28-káról.)

A palermói kikötő a külfölddel a következő vonalak által van összeköttetésben:

Franczia országgal;

Palermó-Marseille 3-szor havonkint a Claude-Clerk et Cpgnie gőzösei által.
Ugyanez 3-szor havonként a Valery társaság gőzösei által.
Ugyanez 3-szor havonként a Messagerie Imperiale gőzösei által.

KSH Könyvtár

Angolországgal:

Palermo-Bristol 3-szor havonként az angol társaság gőzösei által.

P.-Liverpool-Glasgow 1-szer hav. a másik angol társaság gőzösei által.

P.-London 4-szer hav. Pickernell Brothers gőzösei által.

P.-Liverpool-Glasgow 4-szer hav. a Handyside gőzösei által.

P.-Liverpool a Bibby társaság gőzösei által.

Hollandiával:

P.-Amsterdam 1-szer hav. a hollandiai társaság gőzösei által.

P.-Rotterdam 1-szer havonkint ugyanazon társaság által.

Amerikával

P.-New-York 4-szer havonkint Pickernell Brothers, Handyside és Handerson gőzösei által.

Ezenkivül terveztetnek:

P.-Philadelphia 1-szer hónapokint ugyanazok.

P.-New-York az Ágamemnon gőzösei.

(A palermói ügynök közlekedési jelentése 1869. oct. 18-ról.)

Oroszország.

Az orosz császári birodalomban az elmult 1868-ik év alatt 1,750 werst*) hosszaságu vasutvonalak adattak át a közforgalomnak. A folyó 1869-ik évben még nagyobb hosszaságu vasutvonalak bevégzését reméllhetni.

Az 1869. évben	. . . . .	2559 werst
„ 1870. „	. . . . .	636 „
„ 1871. „	. . . . .	531 „
„ 1872. „	. . . . .	377 „

hosszaságu vonalak megnyitása van előirányozva.

(A cs. és kir. követségi jelentés szerint.)

Oroszországban az 1868-iki év végén forgalomban volt 6,413 werstnyi vasut, és pedig állami kezelés alatt 996 werstnyi, magánkezelés alatt 5.417 werstnyi pályák. A pályák összes nyers jövedelme tett 1868-ban 51,237,344 rubel 89¼ kopeket; 1867-ben 40,058,184 rubel 41½ kopeket; miből az államvaspályákra esik 1868-ban 4,571,592 rubel 69¾ kopek; 1867-ben 2,058,719 rubel 47 kop.; a magánvasutakra pedig 1868-ban 46,665,742 rubel 19½ kop.; 1867-ben 37,999,464 rubel 94½ kopek.

Az egyes pályák forgalma következő: (Az állam által kezelt pályáknál, jelesen a Moskva-Kourski 502 werst s az Odessa-Elisabethgradi 494 werstnyi pályáknál a forgalom nincs kimutatva.)

*) Egy werst = 3374 bécsi láb.

	hossza	szállított utasok		szállított árúk	
		1867	1868	1867	6868
	werst	Személy		p u d	
A st. pétervár-moskvai	604	1.376,986	1.335,032	68.621,129	78.087,847
a st. pétervár-varsói, mellékvonalaival együtt	1,207	1.000,532	1.032,927	36.081,493	45.848,838
a riga dünaburgi	204	259,978	251,786	11.142,775	11.924,841
a moskv. nischni nowgorodi . . .	410	743,265	815,121	34.720,895	43.861,516
a schonia ivanovoi	84	—	35,991	—	1.459,344
a moskv. riazanai	196	504,677	612,596	33.159,523	42.436,049
a moskv. jaroslavi	66	477,043	597,722	11.814,182	15.897,731
a czarskoé séloi	25	887,912	915,789	—	—
a péterhofi	51	835,802	942,932	897,179	1.006,452
a riazan-kozlowi	197	178,123	264,894	24.411,559	37.832,765
a riajsk morsanski	121	3,541	59,353	596,525	7.492,237
a kozlow voronégai	169	—	134,526	—	7.909,664
az orel griazii	103	—	28,856	—	1.438,058
a dünaburg vitebski	243	184,278	200,642	7.365,623	7.862,342
a don-volgai	73	18,880	24,706	9.239,934	10.787,850
a varsó-viennei	325	724,967	764,110	33.893,646	40.693,565
a varsó-brombergi	138	252,107	269,178	2.400,524	11.132,630
a varsó-teresiopoli	193	134,176	178,248	2.881,980	5.752,629
a lodzii	26	83,920	89,246	2.487,492	3.889,778
a grouchevki rostowi	79	107,351	189,409	4.454,770	8.001,708
az orel vitebski	488	—	27,690	—	1.245,732
a koursk-kiewi	415	—	12,535	—	298,300

(Az orosz követségnek 1869 april 21-ki jelentéséből.)

Kronstadtnak (Pétervár kikötőjének) hajóforgalma következő. A külföldről érkezett 1868-ban 2,431 terhelt hajó és 337 hajó ballastban, s így összesen 2,768 hajó 338,077 teherrel, e hajók közt volt 2,215 vitorláshajó, 553 gőzhajó. A hajózás april 25-től november 26-ig tartott. A hajók amerikai, angol, belga, éjszaknémet, hollandi, dán, norvég, portugal, orosz, franczia és svéd lobogók alatt érkeztek. 1867. évben érkezett 2,336 terhelt hajó és 505 hajó ballastban, összesen 2,841 hajó 345,208 teherrel, tehát 1868-ban 73 hajóval és 7,131 teherrel kisebb volt a forgalom.

(A pétervári consul 1868-ik évi jelentéséből.)

Reval kikötőjébe 1868-ban 92 idegen hajó érkezett és 58 távozott. Az orosz kikötőkből érkezett 712 hajó, köztük 248 gőzös, s ugyanannyi távozott is.

(A revali consul 1868-ik évi jelentéséből.)

Riga hajózási forgalma az előbbi év szűk termése következtében igen szenvedett. Az összes hajóforgalom 2,038 hajóra rug, és pedig külföldről jött 1,678 vitorláshajó és 103 gőzhajó, orosz kikötőkből 65 vitorlás és 192 gőzhajó. A hajók által kivitt árúk értéke 1868-ban 27,388,582 rubelt, 1867-ben 27,249,728 rubelt tett; — a kivitt árúké 1868-ban 10,360,077 rubelt, 1868-ban 12,958,807 rubelt.

(A rigai consul 1868. deczember 31-iki jelentéséből.)

KSH Könyvtár

Románia.

Románia közlekedésügye 1868-ban nagy lendületet nyert. Az 1868. szeptember 21-iki (oct. 3-iki) törvénynyel következő vaspályák építésére adatott engedély, s egyuttal e pályák kamatbiztosítással láttattak el: Szucsawától Románba két mellékvonallal, ugyanis Bottusanba és Jasszyba; Románból Galatzba, egy mellékvonallal, mely Tekutsból Berladba vezet; Galatzból Ibrailán, Buzeun és Plojestin át Bukurestbe; Bukurestből Pitestin, Szlatinán, Krajován és Turnu Severinen át Wrazorováig

Az országutak különben régi rosz állapotukban maradtak.

(A jasszyi consul 1869. márczius 1-ről kelt jelentéséből.)

A *giurgevoi* dunai kikötő hajózási forgalma 1868-ban.

A kikötőbe érkezett	Gőzhajó és vontató hajó		Vitorlás hajó, folyam hajó és naszád		Összesen
	üres	megrakott	üres	megrakott	
Osztrák-magyar lobogó alatt	80	227	5	—	312
Franczia „ „	1	—	—	—	1
Orosz „ „	—	—	10	1	11
Török „ „	1	—	280	7	288
Angol „ „	—	1	—	12	13
Porosz „ „	3	—	—	—	3
Olasz „ „	1	—	10	6	17
Bajor „ „	2	4	—	—	6
Görög „ „	4	33	200	50	287
Romániai „ „	33	10	79	8	130
Szerb „ „	—	—	1	—	1
Számoszi „ „	—	—	5	1	6
Összesen	125	275	590	85	1,075

A kikötőből távozott	Gőzhajó és vontató hajó		Vitorlás hajó, folyam hajó és naszád		Összesen
	üres	megrakott	üres	megrakott	
Osztrák-magyar lobogó alatt	94	220	—	5	319
Franczia „ „	1	—	—	—	1
Orosz „ „	—	—	1	9	10
Török „ „	1	—	84	201	286
Angol „ „	1	—	1	4	6
Porosz „ „	3	—	—	—	3
Olasz „ „	1	—	3	13	17
Bajor „ „	5	1	—	—	6
Görög „ „	3	34	70	170	277
Romániai „ „	43	—	6	81	130
Szerb „ „	—	—	—	1	1
Számoszi „ „	—	—	2	8	10
Összesen	152	255	167	492	1,066

A személyszállítás az 1868. évben a következő errdményt mutatja:

Érkezett	9,825 személy
Indult	9,137 „
Az összes személyszállítási forgalom	18,962 személy.

Ibraila. 1868-ban az ibrailai kikötőbe idegen lobogó alatt 2,316 vitorláshajó 39,743 tonna teherrel 3,645,924 forint értékben futott be, és árúkat 26,331,093 forint értékben vitt ki.

Osztrák-magyar lobogó álatt 1868-ban 38 vitorlás futott be 3,385 tonna teherrel, 77,048 frt értékü árúkkal, kivittek pedig 750,326 frt értékü árúkat.

1867-ben 1,504 vitorláshajó látogatá az ibrailai kikötőt idegen lobogó alatt, tehát 812-vel kevesebb mint 1868-ban, az ezen évben kivitt árúk többlete pedig 6,069,515 frtot tett.

Ezen örvendetes növekvés daczára a közlekedés az előbbeni időkhöz képest, midőn 10—15,000 vitorláshajó látogatta évenkint Ibrailát, mégis csekélynek mondható, mely különbség azonban legkevésbbé észlelhető az osztrák-magyar lobogó alatti hajókon, melyeknek száma az utolsó 3 évben alig változott.

Az osztrák Lloyd 1868-ban 41 gőzössel 9,363,519 forint ára portékákat és 1,214,845 frt értékü pénzcsomagokat hozott Ibrailába; kivitetett ugyanezen hajókon 6,226,711 frt értékü árú, s 420,288 frtnyi pénzcsomag.

A cs. k. I. szab. Dunagőzhajózási-társulat 1,330 hajón, a vontatókat beleértve, 9,778,384 frt értékü árúkat és 6,128,921 frt értékü pénzcsomagokat hozott be. A kivitelben 6,692,439 frtért árúk, 14,323,607 frt pénzcsomagok szerepelnek.

Az összehasonlítás az 1867. évvel tehát kedvező eredményt mutat.

A franczia Messagerie Impériale 42 gőzöse futott be, és hivatalos feljegyzések nyomán gyarmati árúkat és kézműczikkeket 5,292,613 forintért hozott. Kivittek ugyanezen gőzösökön többnyire terményeket 6,084,400 frt értékben.

A 168 angol gőzösön bevitt árúk értéke 6,093,812 frtra, kivitele körülbelül 7,000,000 frtra tehető.

Ezen adatokat összehasonlítva, kitünik, hogy a cs. kir. szab. Dunagőzhajózási társulat mindezek közt az első rangot foglalja el. Versenyzői: I. némely hajótulajdonosok Ibrailában, névszerint:

Teofilo	3 vontató gőzössel	és	2 vontatóhajóval	
Carondino testvérek .	4 „	„	7	„
Focca	3 „	„	11	„
Farzon	1 „	„	3	„

II. némely hajótulajdonosok a többi dunai kikötőkben, és pedig:

Negroponti . . .	3 vontató gőzössel	és	30 vontatékhajóval	
Theologo et Carneghe	3 „	„	8	„
Pantari	1 „	„	1	„
Corsanego . . .	1 „	„	—	„
Fornovich et Popovich	1 „	„	3	„
Petala	1	csavargőzössel	1	„
Caravia	1 „	„	4	„
Napredak . . .	1 „	„	—	„

Spanyolország.

Spanyolország kikötőinek hajóforgalma.

Alicante kikötőjébe az 1868-ki év folyamában érkezett 5 hajó osztrák-magyar lobogó alatt 1,748 tonnával. Az érkezett hadi hajók száma következő: 12 spanyol hajó 1.246 tonnával, 1 idegen 338 t. és 45 Amerikából jött 500 t. A kereskedelmi hajók forgalma: 455 spanyol hajó 3,607 tonnával hosszú járatban, 1,271 spanyol hajó 13,933 tonnával a parti hajózásban, és 283 spanyol hajó 20 tonnánál kisebb térfogattal 1,455 tonnával, továbbá 280 idegen hajó 2,527 tonnával és 83 idegen h. ballastban 841 t.

(Az alicantei consulsági ügynök jelentéséből.)

KSH Könyvtár

Valenza kikötőjében az 1868-ki hajóforgalomnál tapasztalni lehet, hogy a hajók tonnatartalma 24,000 tonnával kevesbült, a hajók száma ellenben 30-czal gyarapodott, miből világosan kitünik, miszerint a hajóforgalom a kikötőben inkább a kisebb hajók számára szolgál. A kikötőbe két hajó érkezett osztrák-magyar lóbogó alatt, melyek Oroszországból és Maltából gabnát hoztak. Érkezett összesen 1,714 terhelt hajó 207,642 ton. — és 34 üres h. 2,586 tonnával.

(A valenzai viceconsul 1868. decz. 31-ki jeléntéséből.)

Cartagena kikötőjébe érkezett: 1868-ban:

1868-ban	1867-ben
1,853 terhelt hajó 244,007 ton.	1,766 terhelt hajó 264,958 ton.
206 üres „ 42,656 „	425 üres „ 37,834 „

a hajók 1868. évben: spanyol, angol, franczia, görög, olasz, norvég, oldenburgi, hollandi, portugal, mecklenburgi, dán, orosz és porosz lobogó alatt álltak. Az említett hajókon kivül osztrák-magyar lobogó alatt 8 hajó érkezett 3,340 tonnával.

(A cartagenai viceconsul 1869. jan. 1 jelentéséből.)

Iviza kikötőjébe érkezett 80 terhelt hajó 7,618 tonnával, 93 üres 16.156 tonnával; továbbá csak érintette e kikötőt 10 terhelt hajó 1,015 tonnával és 4 üres hajó 286 t. A hajók franczia, angol, olasz, amerikai és spanyol lobogó alatt érkeztek.

(Az ivizai consulsági ügynök 1868. deczember 31. jelentéséből.)

Almeria kikötőjébe érkezett 1,535 terhelt hajó 105,392 ton. 458 üres hajó 58,193 ton., a kikötőt működés nélkül érintette 173 terh. h. 30,812 t., 44 üres h. 4,712 tonnával; és pedig angol, franczia, olasz, spanyol, portugal, orosz, svéd és norvég, porosz, dán, németalföldi, görög, amerikai, oldenburgi és mecklenburgi lobogó alatt. Osztrák-magyar lobogó alatt érkezett az említett hajókon felül még 4 hajó 1,697 tonnával.

(Az almeriai consulsági ügynök 1868. decz. 31. jelentéséből.)

Maone kikötőjébe érkezett 407 hajó 44,667 tonnával; érkezett kereskedelmi működés nélkül 432 hajó 79,002 tonnával. A hajók spanyol, franczia, angol, egyesült-amerikai, németalföldi, norvég, olasz, svéd, orosz, mecklenburgi, porosz, osztrák-magyar (1 működő hajó 301 tonnával és 3 nem működő 1,031 tonnával), görög és hamburgi lobogó alatt voltak.

(A maonei consuli ügynök 1868. decz. 31. jelentéséből.)

Barcellona kikötőjébe érkezett 1868. évben 3,242 terhelt hajó 541,900 tonnával, és 97 üres hajó 18,191 ton. A kikötőbe keresk. működés nélkül jött 3 h. 294 tonnával. A 1867-ki évben érkezett 5,123 terh. h. 545,287 ton. és 415 ü. h. 32,980 t. Kereskedelmi működés nélkül 1 h. 40 ton. A hajók spanyol, franczia, angol, amerikai, orosz, hollandi, hamburgi, dán, mecklenburgi, török, portugal, pápai, olasz, görög, svéd és norvég lobogó alatt álltak. Osztrák-magyar lobogó alatt az említett hajókon felül 15 hajó jött 5,981 tonnával.

(A barcellonai főconsul 1869. jan. 1. jelentéséből.)

Palma kikötőjébe érkezett 972 h. 96,406 tonnával, és pedig spanyol, angol, franczia, olasz, mecklenburgi, norvég, porosz, orosz és görög lobogó alatt.

(A palmai viceconsul 1869. jan. 1 jelentéséből.)

Bilbao kikötőjébe 1868. évben 1,717 hajó érkezett. A spanyol lobogón kivül a következő lobogók szerepeltek: a német, dán, franczia, angol, hollandi, norvég és svéd. A kikötőből távozott 1,761 hajó. A hajóforgalom 1864 óta következő volt:

1864. évben	1,647	spanyol	363	idegen
1865. „	1,335	„	322	„
1866. „	1,386	„	176	„
1867. „	1.388	„	427	„
1868. „	1,252	„	465	„

Ferrol kikötőjébe 1868. évben érkezett 218 hajó 33,610 tonnával következő lobogók alatt: spanyol, angol, franczia, hollandi, svéd és portugal.

(A ferroli consulsági ügynök 1868. decz. 31-iki jelentéséből.)

Havannába 1868-ban érkezett 1,960 hajó 786,225 tonnával, 1867. évben 1,776 h. 693,912 t. Osztrák-magyar lobogó alatt egy hajó érkezett.

(A havannai consul 1868-ik évi jelentéséből.)

Svéd- és Norvégországok.

Christiania kikötőjének hajóforgalma következő: a kikötőbe érkezett 1,413 vitorláshajó 83,568 keresk. teherrel, köztük 1,140 terhelt hajó 54,012½ k. t. és 273 hajó balastban 34,326 k. t. Ezenkivül 234 gőzös 34,326 ker. teh. A hajók norvég, svéd, dán, angol, franczia, hollandi, hannoveri, porosz, slesvig-holsteini, brémai, orosz, lübeki és spanyol lobogó alatt álltak. Az osztrák-magyar lobogó ez évben nem szerepelt.

Norvégia belső közlekedése a hegyes vidék miatt igen nehezen szabályozható. Daczára a természet által vetett gátoknak a vaspályahálózaton erélyesen működnek. Az 1868-iki év végén a forgalomban levő pályahálózat 43½ mértföld.

(A christianiai consul 1869-ki april 17-iki jelentéséből.)

Törökország.

A trieszti hajószerelők közül egyike a legelsőknek Tonnello ur. Ennek egyik gőzöse a török Fevaidié Osmanié gőzhajó társulat által béreltetett ki, s a thessaliai vonalon használtatik a rendes közlekedés eszközlésére.

(A voloi consulsági ügynök 1868. deczember 31-iki jelentéséből.)

Antivari kikötőjébe 1868-ban 202 Lloyd-gőzös érkezett 43,625 tonnával, holott 1867-ben 354 gőzhajó 67,270 ton. *S.-Giovanni di Medua* és *Obotti* kikötőjébe 1868-ban érkezett 30 osztrák-magyar vitorláshajó 1,167 tonnával, holott 1867-ben 76. h. 3,204 t. Török lobogó alatt érkezett 211 gőzös és vitorláshajó 8,581 ton., holott 1867-ben 302 h. 13,360 t. Görög lobogó alatt 14 h. 396 ton., holott 1867-ben 10 h. 256 t. Olasz lobogó alatt 53 vitorláshajó 1,671 t., holott 1867-ben 84 h. 2,134 t.

(A scutarii consul 1868-ik évi jelentéséből.)

KSH Könyvtár

Candia szigetének hajóforgalma az egyes kikötők szerint összeállitva következő :

Candia kikötőjébe érkezett 312 terhelt hajó 16,234 tonnával, és 9 üres hajó 1,046 tonnával. A hajók franczia, görög, olasz, török, jeruzsálemi és számoszi lobogó alatt jöttek. Elhagyta a kikötőt 194 terhelt hajó 10,832 tonnával, és 116 üres hajó 6,436 tonnával.

Rettino kikötőjébe érkezett 98 terhelt hajó 4,030 tonnával, olasz, görög, török és számoszi lobogó alatt, távozott 33 terhelt hajó 2,160 tonnával, és 60 üres hajó 2,448 tonnával.

(A caneai consul 1869. márczius 24-ki jelentéséből.)

Prevesa. Az 1868. évben 51 Lloydgőzös 19,790 tonnatartalommal 1,388 személy legénységgel; továbbá 6 osztrák-magyar vitorláshajó 414 tonnatartalommal és 32 szem. legénységgel futott be e kikötőbe, az előbbiek mind, az utóbbiak részben kereskedelmi működésben lévén. A Lloyd-gőzösek mindannyian, a többi hajók csak részben hagyták el kereskedelmi működésben a kikötőt.

Idegen lobogó alatt (brit, görög, olasz és ottoman) 647 vitorláshajó 10,415 tonnatartalommal és 2,362 személy legénységgel futott be itt, részben kereskedelmi működésben, részint nem. Kiindult pedig ugyanígy 845 vitorláshajó 12,252 tonnatartalommal és 3,117 személylyel.

(A prevesai consul évi jelentéséből.)

Salonik. 1868-ban a saloniki kikötőbe 711 hajó futott be; 269 gőzös és 442 vitorlás; ebből az osztrák-magyar birodalomra esett 59 gőzös és 75 vitorlás hajó. Ezen hajók összes tonnatartalma 198,149, a miből ismét az osztrák-magyar birodalomra 49,198 tonna esik. Kiindult 706 hajó; 271 gőzös és 435 vitorlás hajó, közte 128 osztrák-magyar.

A cavallai kikötőbe összesen 231 hajó 57,906 tonnával futott be, (ebből 60 osztrák-magyar); e között volt 71 gőzös (49 osztrák-magyar) és 162 vitorlás hajó. Kifutott 230 hajó 56,469 tonnatartalommal.

A voloi kikötőbe 1868-ban 370 hajó jött 87,854 tonnával, e közt 152 gőzös és 218 vitorlás. Az osztrák-magyar birodalomból jött 54 gőzös 25,800 tonnával, 11 vitorlás 3,320 tonnával és 11 hajó üresen.

Lloydgőzösök tartják fen a közlekedést Sira és Konstantinápoly közt, Volo Salonik, Cavalla, Lagos, Gallipoli érintésével.

(A saloniki ügynök évi jelentéséből.)

Valona. 1868-ban 452 hajó összesen 34,114 tonnatartalommal futott be kikötőnkbe.

Ezek közül osztrák-magyar lobogó alatt	105 gőzös	24,625	tonnatartalommal
„ „	10 vitorlás	588	“
török lobogó alatt	131 „	5,173	„
görög „ „	170 „	2,195	„
olasz „ „	36 „	1,533	„

E hajók, 35 olaszt kivéve, mind terhelve voltak.

Ezekhez járul még a Valonától nem messze tengerbe ömlő Fiumára di Vajussában megrakva, idegen (70 ottom., 50 görög és 1 olasz) lobogó alatt befutott összesen 121 hajó 1,902 tonnatartalommal.

Kifutottak a kikötőből a beérkezettek mind, egy osztrák-magyar vitorláshajót kivéve, tehát 451 hajó.

Az ut- és hidépítés, melyet a török birodalom többi részeiben legalább megkezdettek, itt még az ismeretlen dolgokhoz tartozik, nem csekély kárára a belforgalomnak.

B. Afrika.

Alexandria kikötőjének hajóforgalmából kitünik, hogy 1868-ban az előbbi évekhez képest az érkezett hajók száma kevesbedett ugyan, de a hajók tonnatartalma nagyobbodott. Az osztrák-magyar lobogó alatt érkezett hajókra nézve pedig azt láthatni, hogy a vitorláshajók száma kisebbedett, a gőzhajóké ellenben nagyobbodott.

Az érkezett és távozott hajók száma :

1868. évben	2,616 hajó
1867. „	3,181 „
1866. „	3,709 „

és pedig osztrák-magyar lobogó alatt :

1868. évben	190 hajó
1867. „	197 „
1866. „	335 „

(Az alexandriai consul 1869. márczius 17-iki jelentéséből.)

Marocco kikötőibe 1868-ban érkezett 632 hajó 92,607 tonnával, és pedig 480 hajó e kikötő számára terhelve 83,679 tonnával, 154 hajó 3,928 tonnával pedig csak érintette a kikötőket.

Ha a marokkói kikötők forgalmát részletetesen tekintjük, érkezett :

Tetuanba	92 hajó	1,233 tonnával
Tangerbe	283 „	31,844 „
Laracébe	23 „	1,094 „
Rubatba	25 „	1,562 „
Casabiancába	57 „	16,085 „
Mazaganba	68 „	20,560 „
Szaffiba	34 „	5,330 „
Mogadorba	52 „	14,899 „

Az egyes lobogókat tekintve érkezett :

Angol lobogó alatt	333 hajó	49,854 tonnával
Franczia „ „	134 „	37,179 „
Belga „ „	3 „	351 „

KSH Könyvtár

Spanyol lobogó alatt	93 hajó	3,008	tonnával
Portugal „ „	49 „	1,196	„
Olasz „ „	17 „	205	„
Hollandi „ „	2 „	385	„
Német „ „	1 „	135	„
Helvét „ „	1 „	254	„
Jeruzsalemi „	1 „	40	„

(A tangeri consul 1869. márczius 30-ki jelentéséből.)

Tunisba 1868-ban csak egy osztrák-magyar hajó érkezett 277 tonnával.

Susa kikötőjébe érkezett összesen 177 hajó 7,497 tonnával, és pedig következő lobogó alatt: angol, olasz, jeruzsalemi, tunisi és török lobogó alatt.

(A tunisi consul 1868-ik évi jelentéséből.)

Tripolis hajóforgalma 1868-ban. Érkezett 226 terhelt hajó 23,047 tonnával és 19 üres hajó 1,745 tonnával. A hajók lobogó szerint következő szinüek voltak: török, tunisi, angol, olasz, görög, jeruzsálemi és franczia.

(A tripolisi consul évi jelentéséből.)

Suez. Suez városa a suezi tengeröből éjszaki végén, 76 angol mrtfldnyire Kairótól kelet felé, még pedig az éjsz. szélesség 29° 28′ foka, s a hosszaság 32° 10′ 17″ foka alatt. A lakosság körülbelül 17,000 főre rug. Apály és dagályra a szelek és évszakok igen nagy befolyást gyakorolnak. A dagály kemény télen, a vörös tenger déli részében uralkodó déli szél következtében nagyobb, míg a nyáron uralkodó éjszaki szél az apályt annál szembeötlőbbé teszi.

A legnagyobb különbözet apály és dagály közt 3·24 metert tesz, a mi körülbelül egyenlő 10½ lábbal, de a közönséges középkülönbözet csak 0·80 metert = 2⅔ lábat tesz.

A rév dél felé nyitva áll, de a többi részekről igen jól van védve.

A legjobb horgonyhely kissé nyugatra „Zenobia“ világító hajó mellett elmenve, közel egy tengeri mrtfldnyire éjszak-nyugat felé fekszik, 5 fonalyni viz mélységgel.

A száraz raktár a legjobbak és legszebbek egyike a maga nemében; 365′ hosszu, 76′ széles és közép dagálynál 22′ mély. 1870. végeig vagy 1871 elejéig azon tetemes kikötői építkezések be lesznek fejezve, melyeket az egyiptomi kormány a maga költségére készíttet és összesen 22 millió frank költséget igényelnek.

Az építkezések magukban foglalják 1. az u. n. Szertár kikötőt (Arsenalhafen) és 2. u. n. keresk. kikötőt (Handelshafen). Az előbbi a raktártól nyugatra esik és 16 hectar = 191,360 négyszög-yardnyi területet foglal el, mig a másik 23 hectar = 275,080 négyszög yardon terül el.

Ezen kikötők külső kerítését megannyi töltés képezi.

Az első töltés, t. i. a déli, keletről nyugatra 790 meter = 864 yard hosszu lesz, a második t. i. a nyugati, éjszakról-délnek pedig 920 meter = 1,006 yard.

E töltések két egyenlő részben építtetnek, melyek közt egy 100 = 109 yard széles bejárás hagyatik a kikötőkbe.

A hamadik töltés, azaz az éjszaki, a kereskedelmi kikötő éjszaki részén, mely keletről nyugatnak irányul, 600 meter = 656 yard hosszu lesz.

A két kikötő egy molo által van elválasztva, mely 350 meter = 601 yard hosszu 100 meter = 109 yard széles, és melynek hosszában a hajók ki- és berakodhatnak.

A rakpart a szertár-kikötő partján 214 meter = 234 yard hosszu, a kereskedelmi kikötőé pedig 300 meter = 328 yard.

A bejárás két végén a nyugati töltésen két világhintő fog felállíttatni, egy harmadik pedig a molo végén.

A molo egész hosszában és széltében vasfedéllel van födve és kettős vaspálya vezet a kikötőből a suezi vasuthoz. A kikötők s az odavezető utak apálynál is még 7 meter = 22⅔ láb mélységgel fognak birni.

Minden hajó köteles árúiról kettős rakma-bejelentést adni be.

Egészségügy. Csak egy egészségügyi tiszt látogatása után közlekedhetik valamely hajó a szárazzal. Csak tiszta egészségi patenssel ellátott hajók nyernek engedélyt (pratica) ily közlekedésre. Az engedélyi okmányért (Pratica-patent) 4 piaster fizettetik 25 tonnánként egész 50 piasterig.

Bizomány. Az agensnek 2½% adatik minden hozott árúért és 2½%-a vettekért.

Ki- és berakási költségek. A partról a hajóra s viszont 3 shilling per tonna. (A kikötő elkészülte után többé nem lesz szükséges.)

Súlyteher 3½—4 shilling tonnája.

Ivóviz 4½ shilling tonnája.

Pénzérték. Az egyiptomi értékek érvényes. 97½ piaster = 1 font sterling; 77.6 piaster = 20 frank, 10 piaster = 1.05 ezüst forint.

1868-ra a statistikai adatok hiánya miatt csak a beérkezett hajókat lehetett feljegyezni.

A hajózás kizárólag csak gőzösök által eszközöltetik, vitorlásak csak azok voltak, melyeket az angol hajóraj az abyssiniai hadjárat alkalmával zsákmányul ejtett.

A török és görök vitorlások jobbára csak bárkák. Itt meg kell jegyeznünk, hogy a vörös tengeren a vitorlázás igen nehéz, sőt a széljárás következtében néha teljesen lehetetlen; a vontatás azonban igen könnyü, és egy már terhelt gőzös egy másik hajót gyorsaságának nem nagy kárára vontathat maga után.

Az egyipt. vasuti igazgatóság az év végén árúszállítási díjait tetemesen leszállította, úgy hogy az átviteli árúk tételei 4½ ujkrajczárt tettek egy mértföldre és egy mázsára. Pénzért és értékküldeményekért csak ⅛% vétetik.

Azon gőzösök, melyek a vörös, indiai s chinai tengerből Suezzel összeköttetésben vannak, a következő négy társaság közt oszlanak meg:

1) Peninsular aud Oriental Steam Navigation Company 32 gőzössel. Összes tonnatartalmuk 51,805. Gépeik összes lóereje 28,000, mely egy-egy hajónál 155 és 500 közt változik. Járnak Calcutta, Bombay, Hong-Kong, Shangai, Japan, Ausztrália és Suez közt.

2) Bombay and Bengal Steam Navigation comp. 4 gőzössel.

3) Azizie-Miszreh egyipt. társasság 9 hajóval.

4) Messagerie Imperiale 14 hajóval. Mindezeknek összes tonnatartalma 78,983.

C. Amerika.

New-Orleans.

Az elmult két utólsó évben, 1867- és 1868-ban, New-Orleansban egyetlen egy osztrák-magyar hajó sem fordult meg. Ezen körülménynek oka az, hogy bevitelünk New-Orleansba úgyszólván nincs is, és azon kevés árú, mely az osztrák-magyar monarchiából mégis oda szállíttatik, más idegen középtengeri kikötőkből és idegen hajók által eszközöltetik.

Trieszt, mely ezelőtti években, legalább egynehány hajóteher pamutot szállított egyenesen, az utóbbi időben végleg visszavonult az ezen áruczikkel való kereskedéstől. Azon csekélyszámu egyenes megrendelések, melyek Ausztria részéről mégis történnek, főleg angol gőzhajók által Liverpoolba, vagy franczia vitorláshajók utján Francziaországba szállítattnak.

Ezen jelenségnél figyelembe kell venni még azon körülményt is, hogy az osztrák-magyar kereskedelmi tengerészet hajói nagyobbára csekély tonnatartalmuak, holott pamut szállításoknál a hajótulajdonos előnye azt kivánja, hogy a gyapotteherre szánt hajó legalább is egy ezer tonna hordképességü legyen, melynek azonban a szükséges áruteher hiányában tán üresen, csak súlyteherrel kellene New-Orleansig utazni.

D. Ázsia.

Akyab kikötőjéből 1868-ban összesen 99 hajó 62,319 tonnával ment Európába, osztrák-magyar lobogó alatt hajó nem jelentkezett.

A hajószolgálati-üzlet főkép az osztrák-magyar vitorlás hajókra nézve e kikötő és szomszéd vizeiben felette előnyös lehetne, miután a rizsszállításra a fahajók igen kedveltek, s a vitorlás hajók Európa kikötőiben már nem igen tarthatják magukat a gőzhajókkal való versenyzésben.

(Az akyabi consul 1869. január 2-ki jelentéséből.)

Rangoon kikötőjébe 1868-ban 245 hajó érkezett idegen lobogó alatt, és pedig:

186	hajó	angol	lobogó	alatt
25	„	éjszaknémet	lobogó	alatt.
13	„	amerikai	„	„
5	„	svéd	„	„
4	„	hollandi	„	„
4	„	orosz	„	„
3	„	norvég	„	„
2	„	sziami	„	„
1	„	osztr.-magyar	„	„
1	„	franczia	„	„
1	„	olasz	„	„

(A rangooni censul 1869. jan. 3-iki jelentéséből.)

Szingapore kikötőjébe Európából és különösen Angolországból következő czikkek vitetnek: fegyverek, ágyúk, bor, különféle kézművek; de nagyobb mennyiségben következő czikkek vitettek: aczél, gyapju és gyapotszövetek, stearingyertyák, szögek, kőszén, vas, ólom, cognac és brandy stb.

Szingaporeból Angolországba Európa szárazára és Éjszak-Amerikába vitetett: sagoliszt, gyöngy, kávé, rizs, bivalbőrök, tapioca, gummik, bors; különösen a rizs sokkal nagyobb mennyiségben vitetett ki Európába mint egyéb években.

(A szingaporei consul 1869-ki január 31-ki jelentéséből.)

Japan kikötőiben a hajóforgalom 1868-ban következő volt.

Érkezett:

Yokahama kikötőbe	373 hajó	267,431	tonnával
Hiogo és Osaka kikötőbe . . .	192 „	114,687	„
Hakodade „ . . .	114 „	40,815	„
Összesen	679 „	422,933	„

Elhagyta a kikötőt névszerint:

Yokahama kikötőjét	342 hajó	274,384	tonnával
Hiogo és Osaka kikötőjét . . .	178 „	109,907	„
Hakodade „ . . .	113 „	40,618	„
Összesen	633 „	424,909	„

(A yokahamai consul april 6-ki jelentéséből.)

KSH Könyvtár

FÜGGELÉK.

Az osztrák-magyar kereskedelmi tengerészet 1868-ban.

Ámbár a jelen közlemények czéljául tüzetett: az összes külföldi kereskedelem forgalmi mozzanatait az 1868-ik év folyamában, különös tekintettel az osztrák-magyar külkereskedelemre, főbb vonásaiban előtüntetni, nem igen lesz mellőzhető a hazai kereskedelmi hajózás állapotát is szemügyre venni, mint az egyenes és közvetlen külkereskedelem főtényezőjét.

Az osztrák-magyar kereskedelmi tengerészet, a velenczei tartományok elvesztése daczára is az utólsó években folytonos emelkedést és gyarapodást mutat.

Kereskedelmi tengerészetünk állása az 1868-ik év végével a következő volt:

82 gőzhajó	39,804	tonnatartalommal
28 három árboczos, terebes*) vitorláshajó .	19,971	„
233 bárka (szintén 3 árboczos hajó, de hátulsó árbocza terebetlen)	118,328	„
9 három szál-árboczu, terebetlen vitorláshajó (Pollake)	3,464	„
137 terebes, fürge [Brigg] (két árboczos és keresztvitorlákkal szerelt, magasabban épített hajó)	55,028	„
119 terebetlen, (Brigantine)	37,948	„
2 Goelette (két árboczos, keresztvitorla nélküli és két farvitorlával ellátott hajók)	104	„
46 Schooner (keskeny és laposépítésü, 2 árboczos hajók, melyeken az alsó keresztvitorlák hiányzanak) és Lugger (kisebb 3 szál-árboczu, keresztvitorláshajók)	7,098	„
26 Fürge-Schooner (mint Schooner, de a Fürge módjára szerelve)	5,678	„
7 Kutter (egy árboczos, alsó- és felső-farvitorlával szerelt hajó)	170	„

* Tereb = Mars, Mastkorb.

KSH Könyvtár

KÖZPONTI STATISZTIKAI HIVATAL KÖNYVTÁRA

710	Trabacolo (egy és két szál-árboczu parti hajók)	25,930 tonnatartalommal
759	Brazzera (főleg Dalmátiában honos, kisebb vitorlás parti jármü)	13,572 „
1072	evezős hajó	3,825 „
összesen 3230	hajó	330,920 „

és 16,005 hajós legénységgel.

Ehhez még 4,733 halászati és kirakodási naszád 12,110 tonnatartalommal és 11,382 tengerész legénységgel járul, s így a végösszeg 7,963 jármüvet mutat 343,030 tonnatartalommal és 27,387 tengerész legénységgel.

A hajók összes száma az 1867-ik álláshoz hasonlítva ugyan 68 jármü kevesebbletet mutat, mely csökkenés azonban csak látszólagos, miután 1868-ban a hajók tonnatartalma az 1867-dikit 26.178 tonnával meghaladja.

A hosszabb tengeri utra szánt és távolabbi partihajózást üző hajóknál tetemes növekedést tapasztalunk, ugyanis:

56 ily hajó 26,650 tonnatartalommal belföldön épült,
15 „ „ 8,338 „ külföldről vétetett meg,

s így a növekedés összesen: 71 hajó 34,988 tonnatartalommal.

Ezen szaporodásból le kell vonni:

17 hajónak 5,663 tonnatartalommal hajótörés általi elvesztét,
31 „ 7,922 „ eladás általi kevesbedését

s így összesen 48 hajót 13,585 tonnával, minek folytán az 1868. év folyamában ilyféle hajóknál 28 hajót 21,403 tonnatartalommal találunk valóságos szaporodásul.

A nyilt tengerre való utakra alkalmas hajók összes száma 602 hajó, 275,448 tonnatartalommal és 7,829 legénységgel. A tulajdonosok lakhelye szerint ezekből esik:

Triesztre 171 hajó (a Lloyd 73 hajóját beleértve).
Fiumére 153 hajó.
Lussin piccolóra 139 hajó.
Ragusa-, Megline-, Zara- és Spalatóra 139 hajó.

A hajóépítés terén az 1868. év folyamában meglehetős élénkség uralkodott. Összesen építtetett hosszabb tengeri utra szánt 56 hajó, melyek közül a legtöbb, t. i. 21 hajó 9,954 tonnatartal. Építtetett Fiumében, 16 hajó 7,176 tonnatartalommal a kis Lussin piccolóban, a többi pedig nagyobbára Triesztben.

Már ezen adatokból is kiderül, hogy közgazdászati életünkben a tengerészet már jelentékeny szereppel bir, s hogy, gazdagságunknál fogva a tengerészeti iparhoz szükséges anyagokban, a jövőben még sokkal nagyobb emelkedést bizton reméllhetni.

Örvendetes jelenségnek kell tekinteni, hogy az osztrák-magyar hajóépítészet máris oly fokon áll, hogy nem csak a belföldi szükségletet fedezi, s hajóhadunk majdnem kivétel nélkül hazai építményekből áll, hanem hogy a külföld is hajóépítőinkre bizza számos kereskedelmi és hadihajója építését.

Az osztrák-magyar monarchia főbb s reánk nézve fontosabb kikötőinek mozgalma s ennek iránya az 1868. év folyamában a következő táblázatokból fog legjobban kitünni.

I. Táblázat.

Triesztnek hajóforgalma 1868. évben lobogó szerint.

Lobogó	Érkezett				Elindult			
	terhelve		üres		terhelve		üres	
	hajó	tonna	hajó	tonna	hajó	tonna	hajó	tonna
Vitorlás hajó.								
Osztrák-magyar	5,156	178,189	1,801	111,249	4,726	240,068	2,193	48,977
Észak-amerikai	7	2,602	2	763	3	1,388	5	2,048
Hannoverai	—	—	—	—	—	—	—	—
Hansavárosiak Hamburgi	2	471	—	—	—	—	—	—
Hansavárosiak Bremai	1	186	1	346	2	488	—	—
Hansavárosiak Lübecki	1	220	—	—	1	230	—	—
Belga	—	—	—	—	—	—	—	—
Dán	11	1,869	1	162	9	1,882	1	228
Franczia	17	3,479	14	3,234	28	7,178	—	—
Éjszak-német	28	4,889	8	1,253	39	8,899	2	324
Jeruzsalemi	—	—	—	—	—	—	—	—
Görög	203	14,384	11	1,994	199	18,819	5	173
Holsteini	—	—	—	—	—	—	—	—
Angol	37	8,402	29	9,152	64	19,972	3	1,019
Olasz	1,613	107,282	451	51,604	1,750	167,205	271	10,885
Joniai	—	—	—	—	—	—	—	—
Mecklenburgi	3	1,057	4	1,695	6	2,090	—	—
Nápolyi	—	—	—	—	—	—	—	—
Holland	56	10,755	13	1,961	61	11,757	2	358
Oldenburgi	2	366	—	—	2	418	—	—
Török	64	3,383	—	—	62	3,826	3	263
Pápai állam	2	336	3	444	5	831	—	—
Portugal	—	—	—	—	—	—	—	—
Porosz	23	3,819	9	2,999	37	9,686	1	415
Orosz	1	410	5	2,070	4	1,506	2	559
Számoszi	3	262	—	—	3	263	—	—
Szardiniai	—	—	—	—	—	—	—	—
Spanyol	—	—	—	—	—	—	—	—
Svéd-Norvég	18	4,707	13	5,349	31	12,730	3	1,186
Toscanai	—	—	—	—	—	—	—	—
Romaniai	—	—	—	—	—	—	—	—
Venezuelai	—	—	—	—	—	—	—	—
Összes vitorlás hajó	7,248	346,968	2,365	193,675	7,032	510,126	2,493	66,435
vagyis terhelt és üres	9,613	540,643	—	—	9,525	576,561	—	—
Gőzhajó.								
Osztrák-magyar	774	293,994	437	24,199	781	292,720	414	21,090
Belga	1	787	—	—	1	787	—	—
Brema	—	—	—	—	—	—	—	—
Franczia	1	511	2	146	1	511	3	168
Angol	133	107,051	11	5,673	141	119,733	5	2,472
Olasz	60	24,754	3	1,843	63	30,306	1	733
Holland	10	4,941	—	—	10	5,313	—	—
Török	8	672	1	30	9	672	—	—
Pápai állam	—	—	—	—	—	—	—	—
Orosz	1	665	1	302	2	967	1	35
Összesen gőzhajó	988	433,375	455	32,193	1,007	451,009	424	24,498
vagyis terhelt és üres	1,443	465,568	—	—	1,431	475,507	—	—
Összesen vitorlás és gőzhajó	8,236	780,343	2,820	225,868	8,039	961,135	2,917	90,933
vagyis terhelt és üres	11,056	1.006,211	—	—	10,956	1,052,068	—	—

KSH Könyvtár

II. Táblázat.

Triesztnek hajóforgalma a hajók elindulási helyeik szerint.

Az elindulás helye	Érkezett				Elindult			
	terhelve		üres		terhelve		üres	
	hajó	tonna	hajó	tonna	hajó	hajó	hajó	tonna
Vitorlás hajó.								
Osztr.-magy. birod. osztr. tengermellék	3,882	76,274	1,591	44,187	3,251	60,226	2,275	48,441
Magyar-horvát	274	15,035	21	5,545	290	14,659	26	2,171
Dalmát	842	26,235	68	3,231	871	30,169	45	1,194
Összesen	4,998	117,544	1,680	52,963	4,412	105,054	2,347	51,806
Amerikából : S. Domingo	4	881	—	—	—	—	—	—
Spanyol birtokokból	4	883	—	—	—	—	—	—
Egyesült állam	37	11,681	—	—	32	12,305	—	—
Angol birtokból	—	—	—	—	—	—	—	—
Mexikóból	—	—	—	—	—	—	—	—
Venezuelából	4	571	—	—	—	—	—	—
Brasiliából	32	5,876	—	—	73	15,758	—	—
Perúból	—	—	—	—	—	—	—	—
Afrikából : Barbar Tripolisból	—	—	—	—	—	—	—	—
Tunisból	—	—	—	—	11	3,272	—	—
Franczia birtok. Algeriából	1	185	28	9,193	—	—	—	—
Angol birtok. Guineából	1	349	—	—	—	—	—	—
Azsiából : Angol birtok. Kelet-India	3	1,003	—	—	23	10,517	—	—
Hannoverből	—	—	—	—	5	1,115	—	—
Belgiumból	18	3,190	—	—	—	—	—	—
Hansa városokból, Hamburg	5	646	—	—	1	139	—	—
Franciaországból, atlanti tenger	5	1,415	1	282	137	51,647	—	—
„ közép tenger	133	35,006	99	35,882	264	86,825	1	228
Nagybritannia s Irland	171	58,578	2	987	128	53,579	—	—
Europ. birt. Gibraltar	—	—	2	813	2	653	—	—
Europ. birt. Malta	7	823	22	7,758	18	2,974	—	—
Görögország	189	13,959	2	705	156	22,213	3	91
Török birodalom : Törökország	203	14,139	15	7,241	167	16,411	11	4,808
„ Egyiptom	4	910	33	14,535	35	12,432	—	—
„ Románia	1	127	—	—	—	—	1	97
Joniai szigetek	10	673	13	3,688	58	3,259	4	620
Olaszország : Velencze	572	19,847	170	18,814	353	15,164	100	3,310
Romagna és markák	271	13,967	168	12,836	484	28,985	9	231
Nápolyból	407	19,869	76	14,327	473	29,351	4	539
Siciliából	118	17,164	20	4,240	114	20,273	9	3,343
Sardiniából	9	1,077	9	3,372	24	4,066	—	—
Toscanából	6	571	3	1,089	2	236	—	—
pápai államokból	1	164	4	1,098	3	296	—	—
Hollandból	18	3,407	1	140	21	4,722	—	—
Portugalból	—	—	4	1,493	5	1,609	—	—
Poroszországból	—	—	—	—	1	127	—	—
Oroszországból, bálti tenger	1	150	—	—	6	876	—	—
„ fekete tenger	5	598	—	—	2	734	4	1,362
Spanyolhonból	3	576	13	4,219	22	5,534	—	—
Svéd és Norvégiából	9	1,139	—	—	—	—	—	—
Összesen vitorlás hajó	7,248	346,968	2,365	193,675	7,032	510,126	2,493	66,435
vagyis terhelt és üres	9,613	540,643	—	—	9,525	576,561	—	—
Gőzhajó.								
Osztr-magy. birodal. Külföldről } osztr.-magyar	161	36,679	427	20,021	165	35,993	408	19,039
	613	257,315	10	4,178	616	256,727	6	2,051
„ Osztr.-magy. birodal. } külföldi	214	139,381	17	7,692	226	158,289	10	3,408
	—	—	1	302	—	—	—	—
Összesen gőzhajó	988	433,375	455	32,193	1,007	451,009	424	24,498
vagyis terhelt és üres	1,443	465,568	—	—	1,431	475,507	—	—
Összesen vitorlás és gőzhajó	8,236	780,343	2,820	225,868	8,039	961,135	2,917	90,933
vagyis terhelt és üres	11,056	100,621	—	—	10,956	1.052,068	—	—

III. Táblázat.

Az 1868. év folyamában Fiumébe érkezett hajók átnézete lobogó szerint.

Lobogó	1868			
	Terhelt		Üres	
	hajó	tonna	hajó	tonna
Osztrák-magyar vitorlás	2,927	40,154	2,871	33,308
Osztrák-magyar gőzhajó	194	30,091	30	4,283
Éjszak-Amerikai	1	489	—	—
Franczia	—	—	—	—
Német	1	105	—	—
Görög	9	576	3	86
Angol vitorlás	1	191	—	—
Angol gőzhajó	—	—	1	487
Olasz	494	20,524	114	7,203
Török	1	80	—	—
Orosz gőzhajó	—	—	1	33
Svéd-Norvég	1	347	—	—
Összesen vitorlás	3,435	62,466	2,988	30,597
Összesen gőzhajó	194	30,091	32	4,803
Együtt	3,629	92,557	3,020	35,400
vagyis terhelt és üres	6,649	127,957	—	—

Az 1868. év folyamában Fiuméből indult hajók átnézete lobogó szerint.

Lobogó	1868			
	Terhelt		Üres	
	hajó	tonna	hajó	tonna
Osztrák-magyar vitorlás	3,401	41,679	2,399	29,441
Osztrák-magyar gőzhajó	222	34,391	1	138
Éjszak-Amerikai	—	—	1	489
Franczia	—	—	—	—
Német	2	290	—	—
Görög	10	296	3	435
Angol vitorlás	—	—	1	191
Angol gőzhajó	1	487	—	—
Olasz	415	18,501	226	9,180
Török	1	80	—	—
Orosz gőzhajó	—	—	1	35
Svéd-Norvég	1	347	—	—
Összesen vitorlás	3,830	61,193	2,630	39,736
Összesen gőzhajó	223	34,878	2	171
Együtt	4,053	96,071	2,632	39,907
vagyis terhelt és üres	6,685	135,978	—	—

MTA Könyvtár

Az 1868. év folyamában Fiumébe érkezett hajók átnézete elindulási helyeik szerint.

Az elindulás helye	1868			
	Terhelt		Üres	
	hajó	tonna	hajó	tonna
Az osztrák-magyar birodalomból { vitorlás	2,940	39,792	2,836	15,885
{ gőzhajó	194	30,091	32	4,803
Olaszországból	470	17,644	137	9,733
Görögországból	3	1,248	—	—
Franczia ország közép tengeri partjairól	1	292	5	1,833
Algeriából	—	—	3	764
Máltából	—	—	1	314
Nagybritannia s Irlandból	3	844	—	—
A hansa városokból	1	105	—	—
Török országból	15	1,705	3	743
Berberiából	—	—	3	1,325
Az éjszak-amerikai Egyesült államokból	2	836	—	—
Összesen { vitorlás	3,435	62,466	2,988	30,597
{ gőzhajó	194	30,091	32	4,803
Együtt	3,629	92,557	3,020	35,400
vagyis terhelt és üres	6,649	127,957	—	—

Az 1868. év folyamában Fiuméből indult hajók átnézete, rendeltetési helyeik szerint.

A rendeltetés helye	1868			
	Terhelt		Üres	
	hajó	tonna	hajó	tonna
Az osztrák-magyar birodalomba { vitorlás	3,349	31,756	2,526	32,369
{ gőzhajó	222	34,391	1	138
Olaszországba	439	22,581	92	2,088
A pápai államokba	1	350	—	—
A joniai szigetekre	13	1,030	—	—
Görögországba	11	598	1	191
Franczia országba, a közép-tenger partjaira	5	2,284	—	—
„ az Atlanti-tenger partjaira	1	347	—	—
Máltába	4	1,732	—	—
Oroszországba, a fekete-tenger partjaira	—	—	1	33
Törökországba	2	119	11	5,088
Egyiptomba	1	94	—	—
Berberiába gőzhajó	1	487	—	—
Összesen { vitorlás	3,830	61,193	2,630	39,736
{ gőzhajó	223	34,878	2	171
Együtt	4,053	96,071	2,632	39,907
vagyis terhelt és üres	6,685	135,978	—	—

IV. Táblázat.

Az 1868. év folyamában Buccariba érkezett hajók átnézete lobogó szerint.

Lobogó	1868			
	Terhelt		Üres	
	hajó	tonna	hajó	tonna
Osztrák-magyar { vitorlás	355	3,370	140	3,895
{ gőzhajó	—	—	—	—
Olasz vitorlás	3	181	66	4,100
Összesen vitorlás hajó	358	3,551	206	7,996
vagyis terhelt és üres	564	11,547	—	—

Az 1868. év folyamában Buccariból indult hajók átnézete lobogó szerint

Lobogó	1868			
	Terhelt		Üres	
	hajó	tonna	hajó	tonna
Osztrák-magyar vitorlás	246	3,050	284	5,324
Olasz	43	2,820	—	—
Összesen vitorlás hajó	289	5,870	284	5,324
vagyis terhelt és üres	573	11,194	—	—

Az 1868. év folyamában Buccariba érkezett hajók átnézete elindulási helyeik szerint.

Az elindulás helye	1868			
	Terhelt		Üres	
	hajó	tonna	hajó	tonna
Az osztrák-magyar birodalomból vitorlás	355	3,370	150	4,396
Olaszországból	3	181	56	3,600
Összesen vitorlás hajó	358	3,551	206	7,996
vagyis terhelt és üres	565	11,547	—	—

Könyvtár

Az 1868. év folyamábrn Buccariból indúlt hajók átnézete rendeltetési helyeik szerint.

A rendeltetés helye	1868			
	Terhelt		Üres	
	hajó	tonna	hajó	tonna
Az osztrák-magyar birodalomba vitorlás	236	2,050	284	5,324
Olaszországba	53	3,820	—	—
Összesen vitorlás hajó	289	5,870	284	5,324
vagyis terhelt és üres	573	11,194	—	—

V. Táblázat.

Az 1868. év folyamában Portorébe érkezett hajók átnézete lobogó szerint.

Lobogó	1868			
	Terhelt		Üres	
	hajó	tonna	hajó	tonna
Osztrák-magyar vitorlás	724	3,582	287	4,373
Görög vitorlás	1	48	—	—
Olasz vitorlás	3	137	192	11,313
Összesen vitorlás hajó	728	3,767	479	15,686
vagyis terhelt és üres	1,207	19,453	—	—

Az 1868. év folyamában Portoréből indúlt hajók átnézete lobogó szerint.

Lobogó	1868			
	Terhelt		Üres	
	hajó	tonna	hajó	tonna
Osztrák-magyar vitorlás	151	3,970	858	3,773
Görög	1	48	—	—
Olasz	175	11,225	21	317
Összesen vitorlás hajó	327	15,243	879	4,090
vagyis terhelt és üres	1,206	19,333	—	—

Az 1868. év folyamában Portorébe érkezett hajók átnézete elindulási helyeik szerint.

Az elindulás helye	1868			
	Terhelt		Üres	
	hajó	tonna	hajó	tonna
Az osztrák-magyar birodalomból vitorlás	721	3,424	378	8,054
Olaszországból	7	343	87	6,124
Görögországból	—	—	1	134
Francziaországból, közép. teng. part.	—	—	3	1,374
Összesen vitorlás hajó	721	3,767	479	15,686
vagyis terhelt és üres	1,207	19,453	—	—

Az 1868. év folyamában Portoréből indúlt hajók átnézete rendeltetési helyeik szerint

A rendeltetés helye	1868			
	Terkelt		Üres	
	hajó	tonna	hajó	tonna
Az osztrák-magyar birodalomba vitorlás	128	1,243	862	3,934
Olaszországba	193	12,285	17	156
Görögországba	1	46	—	—
Francziaországba, közép. teng. part.	5	1,669	—	—
Összesen vitorlás hajó	327	15,243	879	4,090
vagyis terhelt és üres	1,206	19,333	—	—

KSH könyvtár

VI. Táblázat.

Az 1868. év folyamában Zengg-be érkezett hajók átnézete lobogó szerint.

Lobogó	1868			
	Terhelt		Üres	
	hajó	tonna	hajó	tonna
Osztrák-magyar { vitorlás	760	11,972	1,319	16,696
Osztrák-magyar { gőzhajó	135	20,144	—	—
Görög	—	—	17	676
Olasz	63	2,513	60	5,547
Török	—	—	2	139
Összesen { vitorlás	823	14,485	1,398	23,058
Összesen { gőzhajó	135	20,144	—	—
Együtt	958	34,629	1,398	23,058
vagyis terhelt és üres	2,356	57,687	—	—

Az 1868. év folyamában Zengg-ből indult hajók átnézete lobogó szerint.

Lobogó	1868			
	Terhelt		Üres	
	hajó	tonna	hajó	tonna
Osztrák-magyar { vitorlás	1,239	25,011	852	4,273
Osztrák-magyar { gőzhajó	135	20,144	—	—
Görög	15	585	2	91
Olasz	122	8,104	1	36
Török	1	90	1	49
Összesen { vitorlás	1,377	33,790	856	4,449
Összesen { gőzhajó	135	20,144	—	—
Együtt	1,512	53,934	856	4,449
vagyis terhelt és üres.	2,368	58,383	—	—

Az 1868. év folyamában Zengg-be érkezett hajók átnézete elindulási helyeik szerint.

Az elindulás helye	1868			
	Terhelt		Üres	
	hajó	tonna	hajó	tonna
Az osztrák-magyar birodalomból { vitorlás	763	11,340	1,343	17,442
Az osztrák-magyar birodalomból { gőzhajó	135	20,144	—	—
Olaszországból	58	2,663	46	4,224
Görögországból	1	89	6	592
Franciaországból, a közép-tenger partjairól	1	393	1	393
Törökországból	—	—	2	407
Összesen { vitorlás	823	14,485	1,398	23,088
Összesen { gőzhajó	135	20,144	—	—
Együtt	958	34,629	1,398	23,058
vagyis terhelt és üres	2,356	57,687	—	—

Az 1868. év folyamában Zengg-ből indult hajók átnézete rendeltetési helyeik szerint.

A rendeltetés helye	1868			
	Terhelt		Üres	
	hajó	tonna	hajó	tonna
Az osztrák-magyar birodalomba { vitorlás	1,200	18,167	856	4,449
Az osztrák-magyar birodalomba { gőzhajó	135	20,144	—	—
Görögországba	35	2,410	—	—
Franciaországba, a közép-tenger partjaira	16	4,220	—	—
Spanyolországba	2	439	—	—
Maltába	2	204	—	—
Törökországba	1	90	—	—
Egyiptomba	2	792	—	—
Összesen { vitorlás	1,377	33,790	856	4,449
Összesen { gőzhajó	135	20,144	—	—
Együtt	1,512	53,934	856	4,449
vagyis terhelt és üres	2,368	58,383	—	—

KSH Könyvtár

HIVATALOS

STATISTIKAI KÖZLEMÉNYEK.

KIADJA

A FÖLDMIVELÉS-, IPAR- ÉS KERESKEDELEMÜGYI
MAGYAR KIRÁLYI MINISTERIUM

STATISTIKAI OSZTÁLYA.

II. ÉVFOLYAM.

V. FÜZET.

PESTEN, 1869.

NYOMATOTT AZ „ATHENAEUM“ NYOMDÁJÁBAN.

KSH Könyvtár

TARTALOM.

	Lap
1869-diki népszámlálás előmunkálatai	5
I. A törvényhatóságok és számláló bizottságok iránti intézkedések	—
Első jelentés a népszámlálási ügy jelen állásáról	17
II. A belső ügykezelés, feldolgozás és költségeik	23
A nyomtatványokat kimutató tábla	32
III. További intézkedések a törvényhatóságok és számláló bizottságok irányában	33
Második jelentés a népszámlálási ügy jelen állásáról	—
Harmadik jelentés e tárgyban	44
Tárgyalások Horvát-Slavon országokkal ez ügyben	51
IV. Az ausztriai országokban és külföldön, valamint a katonaságnál és honvédségnél levő honpolgárok számbavétele iránti tárgyalások	54
A népszámlálás ügyében tanácskozott vegyes bizottság jegyzőkönyve	55
V. Végintézkedések	66
Nyilvántartás a népszámlálási ügy állása felett tett jelentésekről	67
Az országos magyar statistikai tanács 1869 dec. 10. tartott ülése	75
Tudósítás a statistikai tanfolyamról	80
A statistikai czélok költségvetéséről	85
Ezeknek indokolása	86
Jelentés az 1869-ik évi septemberben Hága városában tartott VII. nemzetközi statist. kongressusról.	90
Emlékirat egyuttal Javaslat Magyarország hivatalos statistikájának szervezése tárgyában	112
Törvényjavaslat az országos statistikáról.	125

KSH Könyvtár

Az országos magyar statistikai Tanácsnak a földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi magyar k. minister által jóváhagyott Szervezete.

1. A statistikai tanács a földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi ministerium kebelében az egyes ministeriumok küldötteiből, valamint a szaktudomány és egyes társadalmi osztályok képviselőiből alakul.

2. A ministeriumok küldötteit az illető minister jelöli ki, a szaktudósokat és a többi képviselőket a földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi minister hívja meg közreműködésre, kik, ha e meghivásnak engednek, a statistikai tanács tagjaivá válnak.

3. A statistikai tanácsnak feladata: szakismereten alapuló tanácscsal támogatni a kormányt mindazon kérdésekben, melyek az országos statistika ügyével szoros kapcsolatban vannak, irányt szabni a hivatalos statistikai működésnek, és a közigazgatás, a tudomány és az élet igényeinek öszhangzatos kielégitésében a kormánynak segédkezet nyujtani. A ministerium által kiadandó statistikai közlemények közrebocsáttatásuk előtt véleményezés végett a stat. tanáccsal közlendők.

4. A statistikai tanács havonkint egyszer, ha a szükség kivánja többször is gyülést tart, melyen a minister vagy helyettese az államtitkár elnököl. Mindkettő akadályoztatása esetén a tanács a jelenlevő tagok közül választ magának elnököt, ki ez esetben az elnöki teendőket végzi.

5. A tanácskozási sorrendet a minister beleegyezésével a stat. osztály vezetője állapítja meg, ki a tanácsnak szintén tagja levén, egyúttal előadja a tárgyakat.

6. Az egyes ülésekről szóló jegyzőkönyv vezetésével egyik osztály-tag lesz megbizva.

7. A stat. szakosztály által kijelölt és tanácskozás alá bocsátott, valamint a ministeriumok küldöttei által előadott tárgyak befejezése után az egyes tanácstagok indítványai vagy javaslatai kerülnek tárgyalás alá.

8. Fontosabb tárgyak vagy hosszabb tanulmányt igénylő munkálatok a tanácskozás előtt nyomtatásban közöltetnek a tagokkal.

9. A stat. tanács természeténél fogva csak tanácskozó testület ugyan, mindamellett a közigazgatás és tudomány igényei szerint indokolt véleménye, általános szavazat-többség útján határozatképen vezettetik a jegyzőkönyvbe.

10. Ily határozatok foganatosítása a minister jóváhagyásától függ, ki ezt a maga utján eszközli.

11. A tanácstagok a stat. könyvtárt, a térképeket és egyéb gyüjteményeket szabadon használhatják; a hivatalos statistika ügyében vállalt munkálatokhoz az illető ügydarabok is rendelkezésök alá bocsáttatnak.

12. A tanácstagok gyülésileg végzendő teendőiken kivül, egyéb adatgyüjtési vagy irodalmi munkát is vállalhatnak a hivatalos statistika érdekében, mely esetben tiszteletdíjban részesülnek.

13. A statistikai tanács egyes bizottságokat küldhet ki kebeléből, melyeknek tagjai, ha a megbizást elfogadták, abban eljárni tartoznak.

14. Ha a felmerült tárgy ugy kivánja, az elnöklő minister önhatalmából, vagy valamely tanácstag javaslatára külön szakférfiakat is hivhat meg a tanácskozásba.

15. Ha a szükség a tagok szaporitását kivánja, minden tanácstagnak joga van új tagot ajánlatba hozni, kinek kineveztetése azonban a ministertől függ.

KSH könyvtár

Az országos magyar statistikai Tanács tagjai:

Elnök: **Gorove István**, földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi magyar kir minister.
Elnökhelyettes: **Fest Imre**, államtitkár.

A. *Kormányképviselök*:

1. a m. kir. belügyi ministerium részéről: *Ribáry József*, ministeri tanácsos.
2. a „ „ pénzügyi „ „ *Dr. Kogler Nep. János*, minist. titkár.
3. a „ „ közlekedési „ „ *Hieronymi Károly*, min. osztálytanácsos.
4. a „ „ közoktatási „ „ *Hegedüs Kandid Lajos*, minist. tanácsos.
5. a „ „ igazságügyi „ „ *Suhayda János*, hétszemélynök.
7. a „ „ „ „ „ *Ráth György*, kir. táblai ülnök.
8. a „ „ honvédelmi „ „ *Benárd Lajos*, min. osztálytanácsos.
9. a „ „ földm. ip. és ker. „ „ *Keleti Károly*, „ „ egyuttal a stat. Tanács előadója.
10. a „ „ államszámvevőség „ *Buzéczky Pál*, pénzügyi tanácsos.
11. a „ „ „ „ *Dulovics György*, számtanácsos.

B. *Tanácstagok:*

1. *Dr. Barsi József*, stat. osztálytag.
2. *Beöthy Leo*, földmiv.-, ipar- és keresk. min. titkár.
3. *Bethlen Farkas* gróf, országos képviselő.
4. *Frank Antal*, a m. hitelintézet igazgatója.
5. *Körösy József*, Pest, sz. kir. főváros stat. hivatalának igazgatója.
6. *Huvas Sándor*, belügyi ministeri osztálytanácsos.
7. *Hunfalvy János*, akad. r. tag, tanár és stat. osztálytag.
8. *Horváth Zsigmond*, ev. gymnasiumi tanár.
9. *Dr. Kautz Gyula*, egyetemi tanár, orsz. képviselő, akad. r. tag.
10. *Kemény Gábor* báró, orsz. képviselő, akad. tag.
11. *Dr. Konek Sándor*, egyetemi tanár, akad. r. tag.
12. *Dr. Krenner József Sándor*, tanár, muzeumi őr.
13. *Korizmics László*, a m. földhitelintézet igazgatója, akad. t. tag.
14. *Dr. Lutter Nándor*, iskolai felügyelő, akad. tag.
15. *Dr. Matlekovics Sándor*, földmiv.-, ipar- és keresk. m. fogalmazó.
16. *Dr. Niedermann Gyula*, orvos.
17. *Schedel Károly Tivadar*, gyártulajdonos.
18. *Dr. Schnierer Gyula*, földm.-, ipar- és keresk. min. titkár.
19. *Szénássy Károly*, ügyvéd.
20. *Szily Kálmán*, tanár, mérnök, akad. tag.
21. *Szathmáry Károly*, a m. gőzhajózási társulat igazgatója.
22. *Dr. Tormay Károly*, orvos.
23. *Trefort Ágoston*, orsz. képviselő, akad. t. tag.
24. *Weninger Vincze*, akad. tag, a közös cs. és kir. pénzügyi ministerium osztályfőnöke.
25. *Gr. Zichy Ferencz.*

AZ 1869-DIKI NÉPSZÁMLÁLÁS ELŐMUNKÁLATAI.

KSH Könyvtár

I.

A törvényhatóságok és számláló bizottságok iránti intézkedések.

Az 1869. III. törvényczikk által elrendelt népszámlálás az első, mely Magyarországon, önálló felelős kormány vezetése alatt, alkotmányos úton hajtatik végre.

Maga e tény is elég fontos volna arra nézve, hogy a népszámlálás genesisét följegyezzük. Mellőzhetetlenné válik azonban e följegyzés, ha elgondoljuk, hogy czen, csupa kisérléteken alapuló első népszámlálást bizonyos időszak múlva más, még tökéletesebben végrehajtandó fogja követni. Az általános érdekhez tehát, melyet ily népszámlálás végrehajtásának tanulmányozása különben is nyújt a szakférfiúnak, hozzá járul ama közvetlen érdek, melyet a majdan követendő népszámlálás kezelője kapcsol hozzá, hogy ugyanis az 1869-dikinek minden mozzanatáról értesítve legyen.

Ezek az okok, melyek a statistikai osztályt a népszámlálási előmunkálatok okmányos közlésére birták, s melynek fonala ott veendő fel, hol az a „*Hiv. stat. Közlem.*“ II. (1869) évfolyamának 2-dik füzetében, a törvény, szabályos utasitás és minták közlése után, megszakad. *)

A szentesített törvényczikknek a törvényhatóságokhoz rendes úton való szétküldése s az 1869. Julius 23-án 12,876. sz. a. kelt felhivás kibocsátása után, melylyel egyidejüleg a szabályos utasítás is szétküldetett: a közgazdasági minister következő rendelettel fordult az ország törvényhatóságaihoz:

A földmivelés, ipar és kereskedelmi magy. kir. ministernek 1869. augustus 1-jén 14,634. szám alatt kelt rendelete, Magyarország és Erdély valamennyi törvényhatóságának.

Hivatkozva az 1869. évi III. törv. czikkre s az ennek értelmében a belügyi magy. kir. minister által és általam egyetértve a törvényhatósághoz intézett, folyó évi julius hó 23-án 12,876. szám alatt kelt rendeletemre, valamint a hozzácsatolt s a népszámlálás foganatosítására vonatkozó utasításunkra: ezennel megküldöm a törvényha-

---

*) A népszámlálási ügy egyes mozzanatai fel vannak jegyezve a „*Hiv. stat. Közlemények*“ I. évi f. I-ső füzetének 7, II. füz. 222, 275. lapjain; végre a II. évf. II. füz. 149 lapján.

KSH Könyvtár

tóságnak /. alatt az összes népszámlálási munkálat néhány példányát, illetőleg az ez alkalommal betöltendő nyomtatványok mintáit az eljárást szabályozó utasításokkal és oktatásokkal együtt.

Ismételve felhívom ez uttal a törvényhatóság figyelmét a fenidézett s a mellékelt munkálatban ujra lenyomott utasításra, nevezetesen annak 1-sö pontjára, mely *közgyülés* tartását és *népszámláló bizottság* alkotását megszabja; továbbá

3-ik pontjára, mely a megválasztandó *elnökök* neveinek fölterjesztését;

5-ikére, mely a vidéknek számláló csoportokra való felosztását; és

7-ikére, mely a kihasított *csoportok számának* feljelentését; valamint

9-ik pontjára, mely a számláló egyének s a vidék *nyelvismereteinek* fölterjesztését hagyja meg.

Intézkedtem ugyan is, hogy a számláláshoz használandó rovatos íveknek a hozzájok tartozó oktatásokkal együtt folyó évi október 1-jeig készen kell lenni, mely napon a törvényhatóságokhoz való szétküldésük meg fog kezdetni.

Szükséges ennélfogva az előző pontokban foglalt teendőknek mi hamarább végrehajtása, hogy a szükséges előjegyzések a vezetésem alatti ministeriumban fennálló statistikai osztályban oktober 1-ig befejeztethessenek. Mihelyt a törvényhatóság e felhivásnak eleget teendett, az idézett határnapig lefolyó időköz az oktatások és minták tanulmányozásának lehet fentartva; minden e tárgyból folyó egyéb levelezés, kérdezősködés és intézkedés az azon határnaptól fogva deczember végeig lefolyandó 3 hóban összpontosítandó, a mikor ugyan is az egyes nyomtatványok az illetők kezeiben lesznek.

Egyébiránt már is figyelmeztetem a törvényhatóságot, hogy ama három hó alatt a népszámlálást illető minden előmunkálatnak teljesen el kell készülni; a müködtetésnek indítandó gépezetnek pedig nemcsak készen kell állani, hanem erről kimerítő jelentéseket is fogok annak idején bekövetelni, hogy a tervbe vett nagy és fontos munkálatba 1870. január 3-án teljes megnyugvással foghassunk országszerte.

Pesten, 1869. évi augusztus hó 1-én

a miniszter helyett az államtitkár
Fest Imre.

Ugyancsak e czél előmozdítására szólíttattak fel a megyék főispánjai is a belügyi magyar kir. minister által, következő leirat intéztetvén hozzájok:

A magyar királyi belügyminiszternek 1869. augusztus 4-ikén kelt leirata valamennyi főispánhoz:

A népszámlálásra vonatkozó 1869. évi III-ik törvényczikk végrehajtasa tárgyában a m. kir. földmivelés ipar s kereskedelmi minister urral együtt az ország összes törvényhatóságaihoz mult hó 23-án 12,876. sz. a. egy közös körrendeletet bocsátottunk ki, melyben a törvényhatóságok, az ügy fontosságának kiemelése, és a népszámlálási munkálat keresztülvitele körül követendő eljárásra vónatkozó utasítások közlése mellett hatályosan felszólíttattak, hogy az illető országos czél minél gyorsabb és sikeresebb elérésére teljes buzgalommal közreműködjenek.

Méltóságod bölcs belátása előtt felesleges volna az érintett munkálat fontosságának s jelentékeny horderejének ujolagos fejtegetésébe bocsátkoznom. De épen annak nagy jelentőségénél fogva nem mulaszthattam el Méltóságodat a fentebbi körrendelet kapcsán egész bizalommal felhívni, hogy a szóban forgó ügyet kiváló figyelme tárgyává tenni s éberül őrködni szíveskedjék a felett, mikép a vezetése alatt álló törvényhatóság területén, a fenidézett törvény végrehajtásának feladata, az illető utasitásokhoz híven, a lehető legnagyobb buzgalom s pontossággal teljesíttessék.

Fogadja Méltóságod kiváló tiszteletem nyilvánitását.

Budán, 1869 évi augustus hó 4-én.

B. Wenckheim Béla.

A szabályos utasítás 20-ik pontja szerint Budapesten külön utasításba foglalt módozat szerint levén a népszámlálás végrehajtandó, eziránt következő leirat intéztetett a testvér fővárosok közönségéhez, mellékeltetvén egyuttal a számukra külön készített utasítás.

A belügyi és a földmivelés- ipar- és kereskedelemügyi magyar kir. miniszternek 1869. aug. 25-én 16,609. szám alatt kelt leirata Buda és Pest szab. kir. fővárosok közönségének.

Az 1869. III. törv. czikk a magyar korona országai területén általános népszámlálást rendel el, s kivitele módozatának, valamint a szükséges utasitásoknak megállapitását reánk bizta.

A törvény ezen határozata értelmében f. é. jul. 23-án 12,876. sz. a. közös felhivást intéztünk az ország törvényhatóságaihoz, megküldvén nekik a közösen megállapitott *„szabályos utasitást“* is.

Ezen utasitás IV-ik szakaszának 20-ik pontja szerint: *„a testvér fővárosban külön utasitásba foglalt módozat szerint fog a népszámlálás végrehajtatni.“*

Mielőtt e főváros közönsége e módozat lényegével az /. alatt ide csatolt utasitásból, oktatásból és rovatos ívekből megismerkednék, a fővárosokra nézve megállapitott külön eljárás tekintetében következőket kell megjegyeznünk. Ha ugyanis „az elérendő jó eredmény legfőbb biztositéka — mint már a feljebb idézett felhivásban említtetett — hogy a számlálásban minél inkább közreműködjék maga a nemzet, minél tevékenyebb részt vegyenek benne az ország értelmesebb polgárai,“ — úgy ez még inkább áll az ország fővárosaira, az ország értelmiségének főgyülhelyére nézve; s hogy a kellő eredmény épen a fővárosokban érettessék el legbiztosabban, itt helyén láttuk külön, részben eltérő, népszámlálási intézkedéseket alkalmazni.

Buda-Pesten ugyanis számláló lapokkal fog végrehajtatni a népszámlálás oly formán, hogy minden egyes, 1869. deczember 31-én éjfélkor életben levő egyén, (férfi, nő, gyermek, mind helybeli, mind idegen) után külön, és pedig a férfi egyéneknél fehér, a női egyéneknél *halványpiros* számláló lap töltetik be. E számláló lapok ugyanazon rovatokat foglalják magukban, mint az országszerte alkalmazandó felvételi vagy bejelentési ívek. A velök való bánás azonban különbözik annyiban, hogy itt a számláló lapok főbb összegei *háztartási*, — ezek ismét *házi lajstromokba* gyüjtetnek, melyekből azután a több rendbeli *községi áttekintés* lesz szerkesztendő.

KSH Könyvtár

A számlálás helyes keresztül vitelèért vagyis a számláló lapok minden egyén utáni hű betöltéséért a háztartás vagy család feje felelős. Közvetlen ellenőrzi ezeket a házbirtokos vagy helyettese, ki felelős arról, hogy a házában létező valamennyi háztartás vagy család össze legyen írva a háztartási lajstromokban. A számlálás helyes foganatositására felügyel továbbá — számláló csoportok szerint — a számláló ügynök ; valamennyi eljárása iránt végül felülőrködik a népszámláló bizottság egyes tagjai által, kik a számlálás mikénti eszközlését tényleg felül vizsgálják.

A lakosság legkülönbözőbb osztályainak ily összevágó közreműködése mellett bizton várható, hogy a népszámlálás a lehető részletességgel s a legnagyobb pontossággal fog végrehajtatni.

Elvárjuk tehát e főváros közönségétől, hogy főleg a népszámláló bizottság megalkotásánál egész befolyását oda fogja fordítani, hogy ezen bizottság tagjaiul, valamint később számláló ügynökökül oly férfiak választassanak, kik a végrehajtás idejében helyöket megállva, oly művet segítendnek létre hozni, mely az ország fővárosai értelmiségét fényesen igazolja.

Könnyebbíteni fogja a fővárosok feladatát, ha a népszámláló bizottságok megalkotása s a megküldött utasitások és oktatások áttekintése után, körülbelöl október hó elején, a két testvér főváros népszámláló bizottságának tagjai közös értekezletre gyülnek együvé, melybe a kir. magyar statistikai osztály vezetője is meghivatván, kötelességének fogja ismerni, mindazon felvilágositásokat megadni, melyek az ügy előmozdítására befolyással lehetnek.

Pesten, 1869. évi augustus hó 28-án.

B. Wenckheim Béla s. k.
Gorove István s. k.

A belügyi s a földmívelés-, ipar- és kereskedelemügyi miniszterek által kiadott szabályos utasitás az 1869. III. törvényczikk által elrendelt népszámlálás végrehajtására nézve Buda és Pest sz. kir. városokban.

I. Népszámláló bizottságok alkotása.

1. Buda és Pest sz. kir. városok a népszámlálas végrehajtására nézve kiadott általános utasitás értelmében kölön-külön népszámlálási bizottságot alkotnak. Tagjai a törvényhatósági bizottságok körén kivül is választhatók.

2. A két népszámláló bizottságba a városi képviselőtestületek egy-egy elnököt, s minden városrészre egy egy alelnököt választanak.

3. A népszámláló bizottság elnökeinek és alelnökeinek neve és lakása a földmívelés-, ipar- és kereskedelemügyi ministeriumnak fölterjesztendők.

II. A számláló bizottság elöleges teendöi.

4. A népszámláló bizottság, megalakulása után, a várost azonnal számláló csoportokra osztja, olyformán, hogy minden számláló csoportba nagyságuk szerint 1—10 ház, vagyis körülbelül 300—600 lélek essék. Szem előtt tartandó azonban, hogy a számlálás alapját a városrészek és házak képezik, azért határos városrészek házai egymással egy számláló csoportba össze nem vonandók.

5. A megállapitott számláló csoportok a népszámláló bizottsági tagok közt arányosan felosztandók, kik az igy felosztott csoportok felett a közvetlen felügyeletet gyakorolják.

6. A csoportok megalakitása után azonnal jelentést tesz a bizottság elnöke a földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi ministeriumnál arról, hogy a város hány számláló csoportra van felosztva, s mindegyik körülbelül hány lélekből áll, hogy a nyomtatványok a szükséges mennyiségben megküldethessenek.

7. Minden ily számláló csoportba számláló ügynököt nevez ki a bizottság, a helybeli megbizható lakosok közül. Ez ügynök a kitüzött napon a rovatos ívek kiosztása és beszedése mellett a számlálásra közvetlenül felügyel.

8. A népszámláló bizottság gondoskodik, hogy kellő számmal gyüjtsön e czélra önként közreműködő férfiakat; minden egyes tagjának pedig kötelességévé tétetik a népszámlálási utasitások, oktatások és minták nyomán a működő egyéneknek a netalán szükséges utasitásokat megadni, s előre kellőleg intézkedni, hogy a számlálás városszerte egy és ugyanazon napon (1870. január 3-dikán) megkezdethessék és minden fenakadás nélkül befejeztethessék.

9. A népszámláló bizottságok elnökei e czélból a föidmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi ministerium kebelében fenálló statistikai osztálylyal, mely a népszámlálás ügyét kezeli, közvetlenül érintkeznek, s tőle a netalán szükséges utbaigazitásra és segédkezésre minden egyes esetben bizton számolhatnak.

III. A számba veendö népesség és viszonyai.

10. A népszámlálás községenkint eszközlendő. Számbaveendők pedig nem csak a községben tényleg jelenlevő helybeliek és idegenek (tényleges népesség), hanem a községben illetékes távollevők is (jogi népesség).

11. A helybeli (illetékes) lakossághoz számitandó nemcsak a helyben született, hanem az engedélylyel bármikor, anélkül pedig leglalább egy év óta letelepedett, vagy állandóan ott lakó egyén is, kinek más helyen való illetékessége ki nem deríthető. A községben jelenlevő minden más egyén a községre nézve idegennek tekintendő, s mint ilyen veendő fel.

12. A népszámlálásnál csupán a rendes hadseregnél és a magyar honvédseregnél tettleges szolgálatban levő tisztek és katonai felek, altisztek, katonák és honvédek maradnak számon kivül, kikről az alábbi 40. §. rendelkezik.

13. A rendes hadseregnél és a magyar honvédseregnél tényleges szolgálatban álló egyéneknek családjai és hozzátartozóik, szolgáik és lakóik azonban szintúgy számba vétetnek, mint a ranggal kilépett, ideiglen vagy végleg nyugdijazott katonatisztek, katonafelek, hosszasb szabadságon levő altisztek és közlegények, továbbá a tartalékosok és póttartalékosok, a rokkantak házain kivül élő hadaggastyánok és hozzátartozóik, valamint elhunyt katona- és honvédtisztek özvegyei és árvái.

14. A népesség különböző részletes viszonyai csak a tényleg jelenlevő (helybeli és idegen) népességnél vétetnek számba. E számba veendő részletek következők: alakosság neve, neme, kora, hitfelekezete, családi állapota, hivatása vagy foglalkozása, szülőhelye, honossága vagy illetékessége, jelen- vagy távolléte, olvasni- vagy irni tudása; végül pedig a lakosság illető részének védkötelezettségi viszonya, némely kiváló testi vagy lelki fogyatkozások s a távollevő helybelieknek tartózkodási helyök.

15. A lakosság e felsorolt viszonyain kivül ugyanez alkalommal számba vétetnek a köz- és magánépületek, lakosztályaik és külön rendeltetéseik szerint.

16. Hasonlóképen ez alkalommal számoltatnak még következő hasznos háziállatok, u. m.: lovak, öszvérek, szamarak, szarvasmarhák, kecskék, juhok, sertések és méhkasok.

17. Mindezekről a rovatos minták és oktatások bővebb utbaigazitást adnak.

KSH Könyvtár

IV. A népszámlálás foganatositása körüli eljárás.

18. A testvérfővárosok a számlálást maguk eszközlik.

19. A Buda-Pest körül fekvő kültelkek (villák, tanyák, majorok) a népszámlálásba szintén bevonandók.

20. A népszámlálás számláló lapokkal történik, olyformán, hogy 1869. december 31-dikén életben levő minden egyes egyén (férfi, nő, gyermek, és pedig helybeli vagy idegen) után külön számláló lap (I. minta) töltetik be.

21. Férfi-egyének számára fehér, női egyének számára halványpiros számláló lapok használtatnak.

22. Minden lakófél azontul, a mennyiben elkülönzött háztartással bir, külön háztartási lajstromot (II. minta) is tartozik betölteni.

23. A számláló lapokba és háztartási lajstromokba ki és mi vezetendő az illető lapoknak hátán, a lajstromoknak pedig belső lapjain foglalt oktatásból világlik ki.

24. Minden házbirtokosnak, vagy helyettesének azonkivül házi lajstromot (III. minta) is kell kitölteni, mire az illető lajstrom belső lapjain foglalt utasitás oktatja.

25. A számláló ügynök idejekorán látja el az egyes házbirtokosokat, vagy helyetteseiket kellő számú számláló lapokkal, háztartási és házi lajstromokkal.

26. A házbirtokosok vagy helyetteseik 1869. deczember 28-án osztanak ki az egyes családfők közt egy-egy háztartási lajstromot, a családtagok, cselédek, lakók stb. számának megfelelő számláló lapokkal együtt.

27. Ha az illető lakfél irni nem tudna, a számláló lapok és házi lajstrom betöltését a házbirtokos vagy helyettese, ha ezek sem irástudók, a számláló ügynök köteles betölteni.

28. A betöltés helyességét és teljességét, akár a lakófél, akár a házbirtokos eszközölte a betöltést, ez utóbbi tartozik a háztartási lajstromban aláirásával vagy névjegyével igazolni. Ha a lakófél és hozzátartozóinak távolléte miatt az ivek minden rovatai be nem tölthetők, azt a házbirtokos, vagy számláló ügynök, az illető lajstromban világosan megemlíteni köteles.

29. Külön lakó egyének, habár családjuk sincs, külön lakófeleknek tekintendők. A családbeli még nem önálló egyének (gyermekek, unokák stb.) után számláló lapok akkor is betöltendők, ha huzamosan, p. iskolázás végett, szolgálatban stb. távol vannak. A családhoz nem tartozó, bár rendesen ott lakó egyének után csak akkor, ha ideiglen, p. utazáson, kórházban, börtönben stb. távol vannak. Mindkét esetben a távollét az illető rovatban kitüntetendő.

30. A kiosztott számláló lapokat és háztartási lajstromokat a házbirtokos vagy helyettese 1870. január 3-án a lakófelektől beszedi és külön házi lajstromba (III. minta) bevezetvén, a január 4-ikén nála megjelenendő számláló ügynöknek átszolgáltatja.

V. A számlálás fölülvizsgálata.

31. A számlálás befejezése után a népszámláló-bizottság kötelessége az eszközlött számlálás helyességéről magának kellő meggyőződést szerezni.

32. A számláló lapok és háztartási lajstromok helyes kitöltését első sorban a házbirtokos vagy helyettese és a számláló ügynök vizsgálja meg; második sorban az illető számláló csoport részére kijelölt bizottsági tagot, vagy helyettesét illeti meg a felülvizsgálat.

33. A bizottsági tagok mindkét esetben tartoznak a hozzájok áttett számláló lapokat és háztartási lajstromokat átvizsgálni; az egyes rovatok tételeit az utasitással összevetni, netaláni hiányokat a helyszinén helyrepótolni, illetőleg igazítani. Azonkivül annyi lakófelet vagy háztartást tartoznak fölülvizsgálni, a mennyire nézve azt szükségesnek látják; mindenesetre pedig a felülvizsgálatot úgy intézni, hogy minden nagyobb házban legalább három lakófél, kisebb házaknál pedig minden ügynöki csoportban legalább három ház lakossága felülvizsgáltassék.

34. A vizsgáló bizottsági tag által netalán teendő helyreigazitások és pótlások vörös tintával eszközlendők, aláirásával igazolfatván, hogy tőle erednek.

35. A számlálás felülvizsgálata után a háztartási lajstromok a számláló lapokkal együtt házanként csomagolva, és számukat megjelölő nyugta mellett, átteendők a népszámláló bizottsághoz, mely további feldolgozásukról gondoskodik.

VI. A számlálás befejezése utáni munkálatok és elkészitések határideje.

36. A számláló lapokban foglalt anyagnak feldolgozása a községi áttekintésben történik. A községi áttekintés (általános szabályzat VIII. a) és b) minta) a házankint gyüjtött népszámlálási adatoknak városrészek és számszerinti rovatos összeállitása.

37. A községhez tartozó villák, tanyák, szállások, telepek stb. a községi sommázat után vezetendők be, házszámaik szerint, a községi áttekintésbe, külön összegök azonban a községével egy végösszegbe összevonandó.

38. A községi áttekintés elkészitése a községet illeti, mikénti szerkesztését az e mintához csatolt külön és részletes oktatás (általános szabályzat IX. minta) szabályozza.

39. A községi áttekintés február hó végéig múlhatlanul elkészitendő, s egyik példánya a községnél maradván, másik példánya a kir. statistikai hivatalnak beszolgáltatandó.

VII. A rendes hadseregnél és a magyar kir. honvédseregnél szolgálatban levő, valamint a külföldön tartózkodó hazabeliek és az országban tartózkodó hülföldiek számbavétele.

40. A rendes hadseregnél, valamint a magyar honvédseregnél tettleg szolgálatban levő tisztek, altisztek, katonák, honvédek és katonai felek számbavétele iránt a magyar kir. földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi ministerium közvetlen érintkezésbe lép a közös hadügyi s a m. kir. honvédelmi ministeriummal.

41. Azon távollevő hazabeliek számbavétele iránt, kik a birodalmi tanácsban képviselt országokban tartózkodnak, az ausztriai cs. kir. belügyi ministerium, a külföldön tartózkodó hazabeliek iránt a közös külügyministerium fogja a szükséges felvilágositásokat szolgáltatni. A magyar korona országaiban tartózkodó ausztriai tartományokbeli lakosok iránt a magyar kir. ministerium fogja megadni a kivánt adatokat.

VIII. A népszámlálás költségeiről.

42. A népszámlálás eszközléséhez szükséges nyomtatványok költségeit az állam viseli, s a kormány a mintákat és utasitásokat saját költségén szállítja a törvényhatóságokhoz, melyek szétosztásáról maguk gondoskodnak.

43. A községekre hülön pénzbeli teher nem rovatik; de az állam nem visel semmiféle költséget (a nyomtatványokon kivül), valamint a községi áttekintések is, a népszámláló bizóttság által csak a hatóságok meglevő hivatalos erőinek igénybevétele mellett készitendők.

44. Ha a község hibás és haszonvehetetlen munkát terjeszt elő: a népszámlálás, a számláló bizottság felelőssége mellett, s az általa kijelölendő fizetett egyének által, az illetők rovására fog ismételve végrehajtatni.

45. Ha valakinek hanyagsága vagy roszakarata miatt a számlálást ismételni kellene, az ebből eredt s a törvény 3-ik szakasza értetmében általa megtéritendő költségeket a számláló bizottság állapítja meg; behajtásuk az első fokozatu rendőri hatóságot (kapitányság) illeti.

46. A törvény ugyan e szakasza értelmében alkalmazható birság eseteit szintén a népszámláló bizottság állapítja meg; a fokozat meghatározása pedig hasonlóképen a fentebb említett hatóságot illeti.

47. Mind a birság, mind a számlálás ismétléséből származott és behajtott költség a község pénztárában 6 hónapig letéteményképen őrizendő. Ha ez idő alatt az elmarasztalt fél keresetet nem indít, vagy az illetékes biróság keresetétől elüti, a birság a község pénztárának esik javára. A behajtott költségösszegek, az államnak e czélra előlegezett költségei megtéritésére levén forditandók, a törvényhatóságok által begyüj-

KSH Könyvtár

tendők s a földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi minister kivánatára az állami főpénztárba szállitandók.

48. Ha a város, helyi viszonyainál fogva, ez utasitásokra nézve némely módositásokat hozna javaslatba, szabadságában áll, a törvény életbelépte napjától számított négy hét alatt, ez iránt a földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi ministerhez felterjesztést tenni, ki ezen felterjesztés megbirálása után ez iránt véglegesen intézkedik.

I.

Számláló lap.

Város _____ városrész _____ házszám _____ lakásszám _____

Rovatszám	Kérdés	Válasz
1	**Vezeték-** és **keresztneve**, netaláni czime és rangja	
2	**születési** éve	
3	**hitfelekezete**: p. római katholikus, keleti görög, helvét hitvallásu stb.	
4	**családi állapota**: p. házas, nőtlen, özvegy, elvált stb.	
5	**hivatása** és **keresete**: p. mily hivatalnok, mily kereskedő, mily iparos stb.	
6	**foglalkozási viszonya**: p. önálló vállalkozó, mester, segéd, napszámos stb.	
7	**szülöhelye**: és pedig: állam, ország, megye, község	
8	**honossága**: vajjon t. i. helyben illetékes vagy idegen, s ekkor hol honos?	
9	**Jelenléte**: egy hónapon innen ideiglen? vagy egy hónapon túl huzamosan?	
10	**Távolléte**: egy hónapon innen ideiglen? vagy egy hónapon túl huzamosan, és hol?	
11	**Müveltségi állapota**: tud-e irni meg olvasni? vagy csak olvasni, vagy egyet sem?	
12	**testi s lelki hiányok**: vak, siketnéma, elmebeteg, hülye?	
13	**védkötelezettségi viszonya**: t. i. vajjon rendes katona, honvéd, szabadságos-, tartalékos- vagy kiszolgált katona-e? az ilyen pedig közkatona, altiszt, tiszt volt-e?	

Oktatás a számláló lapok betöltéséhez.

Buda és Pest sz. kir. városokban 1869. deczember 31. életben levő minden egyén (férfi, nő, gyermek, és pedig helybeli vagy idegen) után külön számláló lap töltendő be.

A férfi egyének számára fehér, a női egyének számára halványpiros lapok használtatnak.

A betöltést a család (háztartás) feje vagy a család egyik tagja eszközli. Ha ezek nem irástudók, a házi úr vagy helyettese tartoznak a lapokat betölteni.

A kérdésre adandó felelet olvashatólag irandó a megfelelő „válasz“ czimü rovatba.

Ki után töltendő be számláló lap, a háztartási lajstromban lenyomatott utasitásból tünik ki; mi irandó be a számláló lapba, a kérdések rovataiból kiviláglik.

Megjegyzendő mindamellett, hogy e kérdésre: „hivatása és keresete“ a válasz rovatában világosan kiirandó az illető hivatala, keresete vagy ipara;

hivatalnokoknál p. o.: állami, megyei, községi-e, vagy ki hivatalnoka? az ipar- és kereset-ág határozottan megjelölendő;

ha nőnek vagy 14 éven felüli egyénnek külön keresete van, az is kiteendő;

ha valakinek semmi bizonyos mestersége nincs, kiteendő: pénzéből él-e, vagy alamizsnából

csak 14 éven alóli egyéneknél maradhat e rovat kitöltetlenül, ha ugyan a háztartásnál, gazdaságnál, gyárban vagy mesterségnél stb. nincsenek alkalmazva.

Szintúgy a „foglalkozási viszonya“ czimü rovatnál világosan kiirandó az illető munka- vagy szolgálati viszonya;

e rovatban ki kell tüntetni, vajjon az illető a kijelölt foglalkozásnál önállóan mint vállalkozó, vagy mint segéd működik-e? vajjon mint tulajdonos, haszonbérlő, évi vagy havi bér, vagy napszám szerint dolgozik-e gazdaságnál, gyárban stb.? mesterlegény, inas-e valamely mesterségnél? birtokos, segéd, könyvvezető, inas-e valamely üzletben? szolgálatban van-e a háztartásnál? stb.

A többi kérdésre önként kinálkozik a válasz az illető egyén viszonyaiból. A betöltés azonban általában olykép eszközlendő, hogy a kérdésnek megfelelő szó iratik a „válasz“ rovatába. Például: ha valaki ideiglen távol van, beiratik: „ideiglen Bécsben,“ vagy „ideiglen utazáson“ stb. Ha valaki csak olvasni tud, de irni nem, beirandó: „tud olvasni,“ ha mindkettőt tud: „tud irni, olvasni;“ ha egyiket sem: „nem tud“ stb.

KSH Könyvtár

II.

Város (község).....

Háztartási lajstrom

a népesség és háziállatok számlálására

az 1869. deczember 31-diki állapot szerint.

Városrész ..... Házszám

Utcza..... Lakásszám

		Lakja					
		családtag		cseléd		albérlő	
		férfi	nő	férfi	nő	férfi	nő
A lakás van	pinczében ?						
	földszint ?						
	félemeleten ?						
	hányadik emeleten ?						
	padláson ?						
A lakást képezi hány	Szoba ?						
	kamra ?						
	előszoba ?						
	konyha ?						
Csupán lakásra szolgál-e ?							
Üzletre is szolgál-e, és milyenre ?							
További helyiség	bolt ?						
	kamra ?						
	pincze ?						
	félszer (szín) ?						
	raktár ?						
	istáló ?						
	akol (hodály) ?						
	csür (pajta) ?						
	Összesen						

Utasitás

a számláló lapok és háztartási lajstromok helyes betöltéséhez.

1. Buda és Pest sz. kir. városokban 1869. deczemb. 31-én életben volt minden egyén (férfi, nő, gyermek) és pedig helybeli vagy idegen után külön számláló lap töltendő be. A férfi-egyének számára fehér, a női egyének számára halvány-piros lapok használtatnak.

2. Minden lakófél vagy háztartási fő pedig, a mennyiben elkülönzött háztartással bir, külön háztartási lajstromot tartozik betölteni. Külön lakó egyének, habár családjuk nincs, külön lakó feleknek tekintetnek. A mely fél valamely házban üzleti vagy mesterségi helyiséget bir, de abban nem lakik, lakófélnek nem tekinthető és számláló lapot ott be nem tölt, sem a háztartási lajstromba fel nem veendő. Számláló lap a családbeli egyének után akkor is betöltendő, ha az ország határain belől vagy kivül, vagy a rendes katonaságnál vagy honvédségnél való szolgálatban bárhol, ha huzamosan is távol vannak ; de távollétök az illető rovatban megjelölendő.

3. Ellenben a családhoz nem tartozó, bár rendesen ott lakó, de az ország határain belül tartózkodók után, miután tartózkodási helyükön fognak összeiratni, itt csak akkor töltendő be számláló lap, ha ideiglen, p. utazáson, kórházban, börtönben stb. távol vannak. Huzamos távollét esetére pedig semmikép számba nem veendők.

4. A rendes katonasághoz vagy honvédséghez tartozó és tettleg szolgálatban levő valamely lakófél csak családja, hozzátartozói, szolgái vagy azon lakói után tartozik számláló lapot betölteni, kik a hadkötelékhez nem tartoznak.

5. A ranggal kilépett ideiglen vagy végleg nyugdijazott katonatisztek, katonai felek és hivatalnokok, hosszabb szabadságon levő altisztek és közlegények, továbbá a tartalékosok, hadaggastyánok valamint hozzátartozóik és elhúnyt tisztek özvegyei és árvái szintén töltenek be számláló lapot.

6. A számláló lap akár a családfő, akár a lakfél más tagja által tölthető be ; teljessége és helyessége azonban a háztartási lajstromban a családfő által, aláirásával igazolandó.

7. Ha a lakófél nem irástudó vagy a számlálás idejében távol van, a háztulajdonos vagy helyettese tartozik a háztartási lajstromokat, sőt a számláló lapokat is, a mennyire tőle telik, kitölteni, az üresen maradt rovatokat pedig a számláló ügynök előtt okadatolni.

8. A háztartási lajstrom czimlapján a városrész és utcza neve, a ház és lakás száma olvashatólag kiirandó.

9. A lakrész megjelölése az illető lakosztályt jelző, a háztartási lajstrom czimlapján foglalt rovatban egyszerű „ott“ szócskával, vagy az emeletet megjelölő (I., II., III. stb.) római számmal történik. A lakást képező különböző részeket az illető rovat mellé teendő közönséges szám jelzi.

10. Ha az illető helyiség csupán lakásra szolgál, az üzletet emlitő sor kitörlendő ; ellenkező esetben az üzlet neme világosan kiteendő.

11. A nem lakásra szánt helyiségek minősége az illető elnevezés mellé teendő szám által jelöltetik meg, ha pedig a lajstromon elő nem sorolt külön nevezetü helyiségek is léteznek, azok az üresen maradt sorokban névvel és számmal is kiteendők. Mind a lakásra szánt, mind a többi helyiségekre nézve — ha netalán szükségből lakottak — bevezetendő : hány férfi, és nő családtag, cseléd vagy egyéb lakó (albérlő) lakja azt.

12. A számláló lapok és háztartási lajstrom egyes rovataiba ki és mi vezetendő, az emlitett ivek rovat-fejében külön ki van tüntetve ; a foglalkozásra nézve azonban megjegyzendő, hogy a mely lakónak többféle foglalkozása, keresete van, csakis főfoglalkozása vagy keresete — mely után nagyrészt él — vezetendő az illető rovatba.

13. A háztartási lajstrom hátán levő rovatokba az egy lakófél birtokához tartozó házi-állatok pontosan és lelkiismeretesen bevezetendők.

KSH Könyvtár

III.

Város .....
Városrész .....
Utcza..... A háztulajdonos neve .....
Házszám .....

Házi gyüjtő-lajstrom

az 1869-diki népszámlálás czéljából készült háztartási lajstromok számára.

A lakás száma	Lakik benne		Az illető neve, a ki a háztartási lajstromot kiállitotta	A betöltött számláló lapok száma		Jegyzet
	férfi	nő		fehér	piros	
Összesen						

Oktatás

a háztartási lajstromok- és számláló lapoknak a háztulajdonosok vagy helyetteseik általi beszedésére s a házi-lajstrom kiállitására.

1. A háztulajdonos vagy helyettese a számláló ügynöktől annyi háztartási lajstromot vesz át, a hány lakófél lakik házában, mindegyik lajstromhoz annyi számláló lapot mellékelvén, a hány tagból áll a lakfél családja, cselédjeit, albérlőit stb. is ideértve.

2. Az átvett háztartási lajstromok küllapjára rávezeti a városrész és utcza nevét, a házszámot és az illető lakás számát. 'A lakások számozására megtartja a házbéradó-bejelentésnél eddig szokásban volt számozást. A hol pedig házbéradó nincs: vagy a már megszokott számozást tartja meg, vagy pedig a legalsó lakástól a legfelsőig, természetes sorrendet követ.

3. Az átvett háztartási lajstromokat és megfelelő számláló lapokat deczember 28-án kiosztja a lakófelek közt. Ha maga is a házban lakik, szintén köteles egy külön háztartási lajstromot a megfelelő számláló lapokkal együtt kitölteni.

4. Az ivek beszedése 1870. január 3-án történik. Ez alkalommal meggyőződik róla, vajjon valamennyi lakófél kitöltötte-e a háztartási lajstromokat, s aláirta-e azokat. Az észrevett hiányokat a számláló ügynöknek bejelentvén, vele s az illető lakóféllel együtt azokat pótolni, a hibákat helyreigazitani törekszik.

5. A beszedett háztartási lajstromokat ezen lajstromba kellően bevezeti s rávezetendő aláirásával bizonyitja: „hogy egy lakófél sincs mellőzve vagy kihagyva.“

6. Ha valamely lakás 1869. deczember 31-én üresen állt volna, azt a „jegyzet“ rovatában tartozik kitüntetni.

7. A számláló lapokat a háztartási lajstromokkal összefüzve, s ezen lajstromba fektetve 1870. január 4-én tartozik a számláló ügynöknek kézbesiteni.

A népszámlálási ügy közvetlen vezetésével a „Szabályos utasítas“ 11. és 43. §§-ai értelmében a földmivelés- ipar- és kereskedelemügyi magyar kir. ministeriumban fenálló statistikai osztály bizatván meg, önként következett, hogy a törvény végrehajtása körül leginkább a közgazdasági minister volt hivatva eljárni. Ennek folytán tőle indult ki azon meghagyás, hogy az osztályvezető időről-időre a közönségnek szánt oly jelentéseket tegyen, melyekből az ügy állása kiderülvén, a közönség erről necsak folytonosan tudomással birjon, hanem a főmozzanatok kiemelése folytán érte érdeklődjék is.

A minister úrtól vett utasitás közetkeztében az osztályvezető által 1869. szept. 24-én tétetett közzé következő:

I. Jelentés a népszámlálási ügy jelen állásáról.

Az 1869. III. törv. czikk alapján, mely a magyar korona országainak területén általános népszámlálást rendel el, a belügyi- és a földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi m. k. ministerek 1869. jul. 23-kán, 12,876. sz. a. kelt együttes körrendeletet intéztek az ország törvényhatóságaihoz, mely mellé a népszámlálás végrehajtását illető szabályos utasitás is csatoltatott. A körrendelet országszerte megelégedéssel fogadtatván, a törvényhatóságok tevékenységét ez ügy foganatositására irányozta.

A szabályos utasitás által megtartatni rendelt közgyülések ugyan legkevesebb helyen tartattak meg a megszabott s a törvény kihirdetésétől számitandó két hét alatt, ennek oka mindazonáltal részben ott keresendő, hogy a szabályos utasitás szentesités végett legfelsőbb helyre terjesztetvén, csak jóval a törvény kihirdetése után küldethe-

KSH Könyvtár

tett szét. Némely törvényhatóságok az aratási munka által igénybe vett bizottmányi tagok elfoglaltsága, mások egyéb helyi okok miatt későbbre kérték kitüzhetni a rendkivüli közgyülés határnapját, mig mások ismét a közelben megtartandó volt rendes közgyülésen kivánták a népszámlálás ügyét is tárgyalhatni, mely körülmények lehetőleg tekintetbe vétetvén, a határidő meghosszabbitása majd mindenütt engedélyeztetett.

Most pedig már jelenthetni, hogy ezen közgyülések az ország minden részében majdnem kivétel nélkül megtartatván, majdnem kivétel nélkül megalakultak a népszámláló bizottságok is, és terjesztettek fel e bizottságok elnökeinek nevei és lakhelyei.

Némi áttekintést nyújthat s egyúttal a népszámlálás végrehajtása körül működendő férfiakat megismertetheti következő kimutatás, mely szerint *a közgyülést megtartotta következő megye, kerület, szék, vidék, szab. királyi és kiváltságos város :*

A hatóság neve	A népszámláló bizottság elnöke
Alsó-Fehér megye,	Imreh Ferencz
Árad „	Nagy Sándor
Árva „	Kubinyi Mihály
Baranya „	Jeszenszki Ferencz
Bars „	Konkoly Pál
Békés „	Szakáll Lajos
Belső-Szolnok „	Róth Pál
Bereg „	Horvát István
Bihar „	Csengey Imre [1])
Borsod „	Somogyi László
Csanád „	Baross Sándor
Csongrád „	Tóth István
Doboka „	Farkas János B. Bánffy Dezső
Esztergom „	Havasi Imre Koller Antal
Fehér „	gróf Cziráky János
Felső-Fehér „	Somogyi István
Gömör „	Sontagh Bertalan
Győr „	Goda Lajos
Hunyad „	Gola Mózes
Komárom „	Madarassy Mór
Közép-Szolnok m.	Péchy László
Krassó megye,	Patyánszky Elek
Kraszna „	Lázár János [2])
Küküllő „	Kovácsi Károly
Liptó „	Majláth Béla
Mármaros „	Mihalka László
Mosony „	Major Pál
Nógrád „	Ottlik Ákos [3])
Nyitra „	Markhot János
Pest „	Beniczky Ödön
Pozsony „	Burián István
Sáros „	Péchy Luczián
Sopron „	Lukányi Károly
Szabolcs „	Bónis Barnabás
Szatmár „	Galgóczy Sándor
Szepes megye,	id. Máriássy Mihály
Temes „	Pappházy Mihály
Tolna „	Dőry Frigyes
Torda „	Miksa Elek
Torna „	Lovász Miklós
Torontál „	Hadzsics Lázár
Trencsén „	Pollenberger Ignácz
Turócz „	Velics Ágost Tomcsányi Vilmos
Ugocsa „	Ilosvay Bertalan
Vas „	Fekete János
Veszprém „	Rososs István
Zala „	Csutor Imre
Zaránd „	Francu Ámos
Zemplén „	Komáromy József
Zólyom „	id. Plathy György
Hajdu kerület,	Veszprém Gáspár
N.-Kikindai „	Petrovics Milán
Szepesi XVI. v. ker.	Schmör Jonatán
Aranyos szék,	Szilágyi Pál
Háromszék	Gróf Mikes Benedek
Kőhalomszék	Kasper Mihály
Maros szék	Gr. Toldalagi Victor
Nagy-Sink szék	Schmidt Frigyes
Segesvár szék	Ernst Frigyes
Szászsebes szék	Róth Frigyes Balomiri János
Ujegyházszék	Dörr Frigyes
Udvarhely szék	Bartha Sándor
Beszterczevidék	Dekáni Károly
Brassó vidék	Schnell Frigyes
Fogaras vidék.	Codru Dragusianulu János
Kövár vidék	Colceriu János
Naszód vidék	Portius Florianu
Arad sz. k. v.	Fényes Károly
Bakabánya sz. k. v.	Hollósy Vilmos

[1]) *Csengery Imre* helyébe ujabban *Dőry Józs. b.* választatott elnökké. — [2]) *Lázár János* helyébe *Bánffy Elek b.* — [3]) *Ottlik Ákos* helyébe *Balogh Antal.*

A hatóság neve	A népszámláló bizottság elnöke
Bártfa sz. k. v.	Miskofszky Ferencz
Bazin „ „ „	Zabokrszky Ferencz
Beszterczeb. „ „ „	Bodorovszky Samuel
Breznób. „ „ „	Csipkai János
Debreczen „ „ „	Simonffy Imre
Eperjes „ „ „	Fuhrmann András
Erzsébetvár. „ „ „	Csiki Lázár
Esztergam „ „ „	Sziklay József
Felsőbánya „ „ „	Rézler Lajos
Göllnicz b. „ „ „	Tatarko Ferencz
Gyulafehérv. „ „ „	Elekes Károly
Kassa „ „ „	Loósz József
Kecskemét „ „ „	Hajagos Illés
Kézsmárk „ „ „	Rais Gergely
Kis-Marton „ „ „	Jakab János
Kis-Szeben „ „ „	Ribossy József
Komárom „ „ „	Róth Mór
Korpona „ „ „	Kováry Lajos
Kőszeg „ „ „	Schneider Nándor
Maros-Vásárhely sz. k. v.	Kovács Sámuel
Modor sz. k. v.	Hegyesy Károly
Nagy-Bánya sz. k. v.	Szikszay János
Nagyszombat „ „ „	Sarmir József
Nagy várad „ „ „	Zilahy Lajos
Pécs sz. k. v.	Bubreg Mihály
Pest sz. k. város	Steiger Gyula.
Pozsony sz. k. v.	Gottl Mór.
Ruszt „ „ „	Ódorfer Ferencz.
Selmecz „ „ „	Goldbrunner Sándor.
Sopron sz. k. v.	Polgármester.
Szakolcza sz. k. v.	Marsó Béla.
Szamosujvár sz. k. v.	Voith Márton.
Szatmár-Németi sz. k. v.	Böszörményi Károly.
Székes-Fehérvár sz. k. v.	Drucker József.
Szeged sz. k. v.	Dáni Ferencz.
Szent-György sz. k. v.	Siller Károly.
Temesvár sz. k. v.	Dr. Vargics Imre.
Trencsén „ „ „	Takács Lajos.
Újbánya „ „ „	Herkovich László.
Ujvidék „ „ „	Novits Pál.
Versecz „ „ „	Kovács Mihály.
Zilah „ „ „	Czell Benő.
Zólyom „ „ „	Spilka Ferencz.
Nagy-Enyed kiv. v.	Nagy Sámuel.
Torda kiv. város	Wolf Gábor.
Abrudbánya kiv. mező város	Diószeghy Lajos.
Fogaras k. mező v.	Ferenczi István.
Kézdi-Vásárhely kiv. mező v.	Szabó Dániel.
Kolos k. mező v.	Veres Sándor.
Szász-Régen k. m. v.	Birthler Frigyes.
Szék k. mező v.	Hortopán Simon.
Sepsi-Sz.-György k. mező város	Molnár Sámuel.
Vizakna k. m. v.	Herepei Ödön. *)

De nemcsak népszámláló bizottságukat alkották meg az ország törvényhatóságai, hanem nagyrészt területöknek *számláló csoportokra* való felosztásáról is gondoskodtak, sokhelyt a *számláló ügynököket* is kitüzték már, s úgy szólván kivétel nélkül külön is utasitották tisztviselőiket, hogy a bizottságnak a népszámlálás végrehajtása körül mindenben, és lelkiismeretesen segitségére legyenek; egyáltalában, kevés kivétellel, annyira a „Szabályos utasitás“ szellemében, és beható tanulmányozáson alapuló annyi erélylyel s oly buzgósággal fogtak a munkához, hogy e fontos ügy sikeres megoldása iránt a legjobb reményt táplálhatni.

A „Szabályos utasitás“ végczikkében foglalt azon engedélylyel, hogy a törvényhatóságok helyi viszonyaiknál fogva némely módositásokat hozhassanak javaslatba, több törvényhatóság élt ugyan, de a javaslatba hozott módositások nagyobbrészt oly természetüek valának, melyek a számlálás egyöntetü végrehajtását s eredményeinek összahasonlithatását nem koczkáztatták s ennélfogva el is fogadtattak.

A hol pedig az utasitásnak némely pontja netalán félre magyaráztatott, neve-

*) Az elnökök sorában még a következő változások estek: Sopron megyében ujabban elnökké lett: *Ostffy Pál*; Ugocsában *Hagara Miklós*; Veszprémben *Csapó József*; Segesvárszékben *Wultschner Fer.*; Beszterczevidékén *Alzner János*; Kővárvidékén *Drágos Pál*; Bakabányán *Hollubi Vilmos*; Sopron városában *Kurz Endre*; Székesfehérvárt *Say Rudolf.*

zetesen a hol a számláló ügynökök ügykörét a bizottsági tagok ügykörével összetévesztvén, a napidíjakat ez utóbbiakra is kiterjesztetni óhajtották, ott a kellő magyarázat megadása s a bizottsági tagok hazafiságára történt hivatkozás kivétel nélkül megszüntette mind a netalán táplált aggodalmakat, mind a különnemü követeléseket.

Hasonlót kell jelenteni a szállásolási és fuvározási költségek iránt, melyek a törvény értelmében a községeket illetik, s melyek ellen alig egykét helyről történt felszólalás; itt is inkább a költség kivetése s behajtása iránt, semmint a teher ellen nyilvánittatván külön kivánalmak, melyek azonban a megadott felvilágositó magyarázat által szintén elnémittattak.

És valamint a törvényhatóságok részéről kellő erélylyel vétettek foganatba az előkészitő munkálatok, épugy a statistikai osztály sem maradt el teendői teljesitésében.

Itt legalább is a nyomtatványi készlet előállitására mint a népszámlálás eszközlésének egyik kiváló s nélkülözhetetlen segédszeréről kell szólani. Az előirányzatban közel 46,000 frtra számitott összesen 4,800,000 rovatolt és nyomtatott ivet igénylő készlet ugyanis a nehány nagyobb nyomdával közlött pályázat alapján a csomagolási költséggel együtt 34.513 frt 39 krban lett megállapitva s ez összegekre a szerződés három fővárosi nyomdával meg is kötve. A vállalkozó nyomdák munkaképességéről szerzett meggyőződés s a határnap pontos megtartására kikötött tetemes bánatpénzek biztositották a stat. osztályt arra nézve, kogy a nyomtatványok kellő időre előkészülnek, most pedig jelentheti, hogy már is annyi nyomtatvány van készen a nyomdai raktárakban, hogy szétküldésöket a törvényhatóságokhoz a statistikai osztály f. é. oktober 1-jével mint előre ki volt kötve, csakugyan megkezdheti és fenakadás nélkül legfeljebb három hét alatt be is fejezheti. E korai szétküldés pedig arról biztosit, hogy a népszámlálás végrehajtása körül müködendő közegek elég korán jutván az oktatások és minták birtokába, időt nyernek áttanulmányozásukra s igy a czélzott siker elérését ez által is előmozdítják.

Nehogy tér hiánya miatt a munka erélyes folytatása akadályoztatva legyen — mi a főváros jelen lakszükében könnyen bekövetkezhetik vala — jó eleve lett gondoskodva a népszámlálási munkálat vezetésével megbizott statistikai osztály számára a szükséges szállásról és 9 szobából álló alkalmas ilyen, bár a központtól kissé távoleső Pest Teréz külvárosában 1,600 frt évi lakbér mellett fel is fogadtatott, megköttetvén f. é. oktober 1-jétől számitandó egy évre a megfelelő szerződés is.

Hasonlókép lett gondoskodva, hogy a központon folyvást szaporodó munka teljesitésére a szükséges erők ne hiányozzanak, és a közgazdasági minister úr elhatározása értelmében a nyilvánuló szükség szerint fogadtatnak fel napi díjnokok, kiváló tekintet levén a kinálkozó egyének közül azokra, kik a múlt télen tartott satistikai tanfolyamból a vizsgát sikeresen kiállották.

Gyakorlott munkásokra levén azonban legfőbb szükség, ezen ugyancsak a földmivelés-, ipar- és kereskedelmi minister úr által több ministertársaihoz intézett azon megkeresése fog valószinüleg segiteni, hogy az egyes ministeriumok számvevőségi osztályaiból bocsáttassék nehány egyén a népszámlálás idejére a stat. osztálynak rendelkezése alá.

A népszámlálás végrehajtására nézve kiadott szabályos utasitás értelmében önszámlálás által fogván a népszámlálás eszközöltetni olyképen, hogy a hol a lakosság nem is maga számlálja meg magát, mégis választottjai, a népszámláló bizottság tagjai

s nem közvetlenül a hatóságok fogják ezt kezelni: az egész ügy ez által a törvényhatóságok kezéből a népszámláló bizottságok elnökeinek kezébe ment át, s igy felhasználta az osztályvezető az alkalmat, a már megválasztott elnökökkel közvetlenebb érintkezésbe lépni, az /. alatt mellékelt körlevelet intézvén hozzájok, egyúttal kötelességének ismervén az ügy haladásáról ezentúl is időről időre részletes jelentést bocsátani a közönség elé.

Pesten 1869. szept. 26.

Keleti Károly

mint a népszámlálás kezelésével megbizott statistikai osztály vezetője.

Az említett, valamennyi népszámláló bizottság elnökéhez intézett körlevél tartalma következő:

. . . . . .

Miután az 1869. III. tör. czikk alapján kibocsátott szabályos utasitás értelmében ..... közönsége, népszámláló bizottságát megalakitván, elnökéül (czimet) választotta meg, örömmel ragadom meg az alkalmat (czimet) e téren üdvözölhetni, szerencsésnek érezvén magamat, hogy mint a népszámlálási ügy vezetésével megbizott statistikai osztály főnöke (czimmel) együtt vagyok hivatva ezen, hazánk népesedési viszonyainak ismeretéhez nélkülözhetetlen, bár régóta nélkülözött alap lerakásához járulni.

Az általunk végrehajtandó nagy nemzeti munka ezen stadiumában, a mikor a kormány s a törvényhatóságok tevékenységének folytatása mintegy a mi kezünkbe megy át, ezen úgymondhatnám, ünnepélyes pillanatban, szükségét érzem annak, hogy őszinte bizalommal forduljak, buzgó s lelkes közreműködésüket kérve, azon férfiakhoz, kik a törvényhatóságok közönségeinek bizalma által helyeztettek jelen polczukra a végett, hogy hű és tevékeny munkatársak legyenek a nemzet érdekében eszközlendő népszámlálásnál.

A nélkül, hogy a népszámlálás körüli munka részleteibe bocsátkoznám, csak egész általánossággal bátorkodom (czim) figyelmét némely teendőkre, sőt ezeknek is inkább csak irányára, jellemére fordítani; mert ezektől függ, hogy a nagy költséggel és terjedelmes szerkezettel meginditott munka czélszerüen befejeztetvén, mind kormányzati, mind közgazdasági tekintetben meghozza azon gyümölcsöket, melyeket ország és nemzet tőle méltán várnak.

Mellőzhetlen föltétele a népszámláló bizottságok helyes működésének, az elnök urak erélyén és jóakaratán kivül, melyre egyébiránt a kormány teljes megnyugvással számit: a bizottsági tagok buzgalma és lelkiismeretessége, a kiszabott teendők szabatos, szigoru teljesitése, a kitüzött határnapok kivételnélküli pontos megtartása és szerencsés tapintat a számláló ügynökök megválasztásában, mindenek felett pedig a közönség jóakoratú felvilágositása, hogy az bizalommal viseltessék a saját érdekében teljesitendő munka iránt.

Előfogja ez ügyet mozditani a bizottsági elnökök szakadatlan folytonos összeköttetése a központtal, mi azon egy oknál fogva is kétségbevonhatatlan, mert csupán igy érhető el a kellő összhang az egész országban szétágazó működésre nézve.

E tekintetben pedig, valamint kérem (czimet) hogy minél sürübben szerencsél-

KSH Könyvtár

tessen megkereséseivel, ugy viszont biztosíthatom, soha sem fog hijában fordulni a központhoz; s mig egyrészt hü tolmácsa leszek minden egyes, a helyi viszonyok által indokolt kivánalomnak ő Nagymeltóságával szemben; ugy másrészt törhetlen erélyyel fogok iparkodni arra, hogy semmi indokolatlan külön kivánság, vagy a „Szabályos utasitás"-nak félremagyarázása az országos munka egyöntetüségét és szabatosságát meg ne zavarja.

Hasonlókép folyton szem előtt fogom tartani a lehető legnagyobb takarékosságot ezen költséges mü letrehozásánál, de viszont sohasem lesz megtagadva, arról a minister úr ő Nagyméltósága nevében is biztosíthatom (czimet) valamely méltányos követelés, habár az állami kincstár terheltetésével járna is, mert jól tudom, hogy tényleges anyagi kárt a buzgó munkásnak szenvednie nem szabad.

Ha mint reméllem (czimet) a vezetésére bizott területen belől ugyan ez irányelvek vezetik, lehetetlen, hogy a foganatba vett nagy munka oly eredménynyel ne hajtassék végre, minőt tőle e haza különböző állású fiai kormányzati, közgazdasági, vagy tudományos tekintetben reméllnek. Mi pedig, kiket e koránsem háladatlan munka elkészitésében az ország, vagy a kormány bizalma tevékeny szerepre hívott, azon megnyugtató öntudattal fogunk közreműködni, melyet az elvállalt kötelesség hü teljesitése nyújtani szokott.

A fentebbieket szükségesnek láttam (czimmel) közölni most, mikor kölcsönös tevékenységünk még csak megindul, mert később — tartok tőle — a megszaparodott munka nem fogja többé megengedni a hosszasabb értekezést; de épen az előrebocsátottak megfogják remélem (czímet) győzni arról, hogy valamennyiünk megfelelő közreműködése a kivánt sikert is biztosítani fogja.

Fogadja stb. . . . . .

Pesten 1969. évi szeptember hó 26.

Keleti Károly
mint a népszámlálás kezelésével megbizott
statistikai osztály vezetője.

II.

A belső ügykezelés, feldólgozás és költségeik.

A népszámlálási előkészületek foganatosítása iránt egyik legfontosabb kérdés: a szükséges *költségek kimutatása* merülvén fel, a statistikai osztály vezetője a bécsi cs. k. statistikai igazgatóság igénybe vétele folytán, azon értesitést nyerte, hogy az 1857. évi népszámlálás keresztülvitele *Magyarországban és a hozzácsatolt részekben* következő költségeket okozott:

I. Községi költségek:

1. Napidijakra s uti költségekre	35.618	frt	28¾ kr.
2. Táblapapiros tárczakra	1.159	„	02 „
3. Egyéb költségekre	22.479	„	44¾ „

II. Állami költségek:

1. Napidíjakra s uti költségekre:			
a) a járási hivataloknál	180.782	frt	37½ kr.
b) a kerületi (megyei) hivataloknál	8.166	„	21¼ „
c) az országos hatóságoknál	2.159	„	51¾ „
2. Nyomtatványokra:			
a) az országos hatóságok által beszerzett nyomtatványokért	22.238	frt	24¾ kr.
b) a cs. k. államnyomda részéről készített nyomtatványokért	55.000	„	— „
3. Táblapapiros tárczákra	5.604	„	19 „
4. Jutalmazások	830	„	— „
5. A népszámlálási táblázatok és összeállitások nyomtatására	3.260	„	— „
6. Egyéb kiadásokra	18.157	„	33 „
Összesen . .	355.434	„	52½ „*)

A statistikai osztályban a magyarországi népszámlálás költségeinek megállapitása czéljából összeállított *hozzávetőleges számitás* szerint:

Az ausztriai 1857-diki számlálásnál 1000 fej került	51.42	frtba
Az olaszországi 1861-diki „ 1000 „ „	11.86	„
A hasziai nagyherczegségi 1862-diki számlálásnál 1000 fej került .	7.17	„
Került tehát 1000 fej átlagosan	23.48	„

*) Azonban ezen költségek az egész osztrák-magyar birodalomban (Lombardia és a határőrvidék nélkül) 1.099,106 frt 24 krra, az utóbbi tartományokkal együtt pedig 1.800,000—2.000,000 forintra rugtak.

KSH Könyvtár

Magyarországon 15,000,000 lakost véve fel, kerülne a népszámlálás:

az első (osztrák) példa szerint	771.300 frtba
a második (olasz) „ „	178.000 „
a harmadik (hasziai) példa szerint	107.500 „
az átlag szerint	352.266 „

Miután a Magyarországon tervezett népszámlálás leginkább az olaszhoz hasonlított, hozzávetőleg 200,000 frtot lehetett költségül felvenni.

A részletes költségvetés szerint pedig kerülne kerekszámmal:

1. a *nyomtatvány* a számlálás keresztülviteléhez			46.000 frtba
2. a *népszámláló bizottságok:*			
a) számlálók munkája	48.000 frt		
b) összeállitók „	90.000 „	153.000	„
c) utiköltségek	15.000 „		
3. a *statistikai osztály:*			
a) előkészitő munkája	1.400 frt		
b) összeállító „	2.000 „		
c) helyiség, butor, fütés stb.	2.000 „	12.000	„
d) nyomdai költség	3.200 „		
e) Jutalmazások, utazások stb.	2.500 „		
Összesen . .		211.000	frtba.

Mindezeket összevetve s a netalán eszközölhető megtakaritásokat számba véve az érintett hozzávetőleges számitás szerint 200,000 frttal lett volna a törvényhozástól kérendő hitel megállapitandó.

A törvényhozástól azonban egyelőre csak 150,000 frt kéretett s az 1869. évi III. törvényczikk 6-ik § szerint a népszámlálás foganatositására ez összeget a földmivelés, ipar és kereskedelmi m. k. ministeriumnak csakugyan meg is szavazta.

Ily előzmények után természetesen szükségessé vált, a statistikai osztályra nézve a lehető legnagyobb megtakaritás minden irányban s minden tételeinél.

E czélból a szükséges *nyomtatványok kiállitása végett* a statistikai osztály által f. é. julius hó 29-án a következő pályázat hirdettetett ki:

Pályázat.

A földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi magy. kir. ministeriumban fenálló statistikai osztály a népszámlálás foganatositásával levén megbizva, a számláláshoz szükséges nyomtatványok kiállitására ezennel pályázatot hirdet.

I. Szükséges nyomtatványok.

a) 500,000 darab *bejelentési iv* (I. minta) és pedig 400,000 darab külső, 100,000 belső iv, mindegyik 4 oldalon nyomtatva közönséges fogalmazványi (Concept) iró papiron a középső két oldalra 15 sort számitva.

b) 300,000 darab *oktatás hozzá* (II. minta) ½ iv hasonló nagyságú papir.

c) 300,000 darab *házi gyüjtő lajstrom* (III. és IV. minta) 3 oldal rovatolva a 4-ik oldalra az oktatás hozzá hasonló papiron.

d) 1000 darab *községi gyüjtő lajstrom* (V. minta) 1 iv három oldalon rovatolva.

e) 2.500,000 darab *fölvételi iv* (VI. minta) egészen olyan, mint az a) alatti; a középső két oldalra 12 sort számitva.

f) 30,000 darab *oktatás hozzá* (VII. minta) 1 iv hasonló papiron, három oldalon tömött szedés.

g) 335,000 darab *községi áttekintés* (VIII. *a* minta)
és pedig 35,000 darab *külső iv*, három oldalon rovatolva,
200,000 „ *belső iv*, négy oldalon rovatolva *nagy médián* iró papiron, mindegyik oldalra 25 sort számitva.

h) 235,000 darab *községi áttekintés* (VIII. *b* minta) hasonlókép felosztva külső és belső ivre és hasonló papiron mint g) alatt.

i) 50,000 darab *1-ső melléklet* a községi áttekintéshez négy oldalon rovatolva, kis fogalm. iró papir.

k) 50,000 darab *2-ik melléklet* (mint i) alatt)

l) 50,000 darab *3-ik melléklet* (mint i) alatt).

m) 50,000 *oktatás hozzájuk* (IX. minta) 1½ iv kis fogalm. papir tömött nyomatás.

n) 800 – 800 darab *járási áttekintés*, épen olyan mint g) és h).

o) 100 – 100 darab *megyei áttekintés* épen olyan mint g) és h).

p) 300,000 darab *számláló lap*, melyből 4 telik egy fogalm. ivből, mindkét oldalon nyomatva.

q) 100,000 darab *háztartási gyüjtő lajstrom* (küllapján a czim és oktatás belső két lapján a rovatolás) telik 1 ivből kettő.

r) 15,000 darab *házi gyüjtő lajstrom* (hasonló a *q*-hoz).

A *p*, *q* és *r* alatti nyomtatványokhoz a minták külön fognak megállapittatni.

II. Pályázati föltételek.

1. Az I. alatt felsorolt nyomtatványoknak fele csupán magyarúl, másik fele magyarúl s az országban divó nyelvek közül még valamelyikben kiállitandók.

Áll ez pedig nemcsak az oktatásokra, hanem a rovatolt ivek fejeire nézve is.

2. Legóhajtandóbb, ha valamely nyomda a szükséges nyomtatványok összességére vállalkozik; ha ezt egyik sem teljesithetné, egyes csoportokra is fogadtatik el a vállalkozás.

3. Valamennyi nyomtatványnak f. é. october 1-jéig ugy kell elkészülni, hogy a szétküldés ezen napon megkezdethessék.

4. A nyomtatást elvállaló nyomda a csomagolást és szétküldést is tartozik elvállalni; a szétküldésre szükséges lajstromot a statistikai osztály szolgáltatja ki, egyuttal ellen is őrzi a szétküldés helyességét és teljességét.

5. Az ár, mely mellett a nyomda nyomtatásra vállalkozik külön-külön minden minden nyomtatványi mintára nézve 1000 iv számra kiteendő, külön kiteendő a csomagolási ár is szintén 1000-1000 iv szerint.

6. A nyomtatványok mind (kivéve az oktatásokat, melyek gép- vagy ittatós papiron is készülhetnek) merített irópapiron kiállitandók.

KSH könyvtár

III. A vállalkozás biztosítása.

7. Az elvállalt munka összes árának 10%-kat a vállalkozó nyomda magyar állampapirban vagy záloglevelekben tartozik biztositékul letenni;

8. Ezen biztositékból a szállitási idő meg nem tartásából eredő minden egy napi késedelemért 5% levonatik, ha pedig a késedelem egy hétnél tovább tart, az első héten tul minden napért 10% esik levonás alá.

9. A vállalkozó nyomda a kiszabott időre való elkészülés lehetőségét mind a papirkészlet megszerzésére mind a munkaképességre nézve tartozik kimutatni.

10. A papirra nézve megkivántatik a gyár megnevezése, melynél dolgoztat, kimutatván egyszersmind, hány rizmát képes az a kivánt minőségből mely idő alatt gyártani és szállitani.

11. A munkaképességre nézve megkivántatik, hogy kimutassa a nyomda, hány s miféle gőz- vagy kézi nyomtató géppel dolgozik s hány ivet képes egy-egy gépen egy óra alatt kinyomatni; végül pedig kimutatandó az is, vajjon rendelkezik-e a szükséges munkaerővel e gépek folytonos dolgoztatására.

IV. A pályázat iránti végelhatározás.

12. Noha az I. pont alatt kimutatott nyomtatványok elkészitése azért bocsáttatott pályázatra, hogy a lehető legolcsóbb árak elérése mellett az államkincstár minél kevésbbé terheltessék: a statistikai osztály mindamellett fentartja magának, hogy ne csak a legolcsóbb árakat, hanem mindazon tényezőket figyelembe véve, határozhasson, melyek a munkának kellő időre való elkészitésére befolyással vannak.

13. E szerint válogatva a beérkező ajánlatok között a statistikai osztálynak joga van, hogy a III. sz. 11—12 pontja alatti kimutatások helyessége iránt meghatalmazottja által a helyszinén személyesen is meggyőződhessék.

V. A pályázati ajánlatok határideje.

14. A megelőző pontok szabványaihoz pontosan alkalmazandó részletezett ajánlatok f. évi augustus 10-dikének déli 12 óráig, a vállalkozó aláirásával ellátott pecsételt levelekben a statistikai osztályban (Pest, aldunasor, 2-ik sz. III. emelet) adandók be.

15. Az elfogadott ajánlat alapján a formaszerinti szerződés megkötése fentartatik, ugyanakkor a biztositék letéteményezése is fogván eszközöltetni.

Pesten 1869. évi julius hó 26.

Keleti Károly
a statistikai osztály vezetője.

Ezen pályázatra a statistikai osztályba
1) az *Athenaeum* irodalmi és nyomdai részvénytársulat,
2) a *Deutsch* testvérek s a velök szövetkezett *első magyar részvényes nyomdatársulat* és
3) a *Légrády* testvérek-féle pesti nyomdáktól megfelelő ajánlatok érkeztek be; a budai m. k. *egyetemi nyomda* igazgatósága pedig azon nyilatkozatot tette, hogy a fent érintett nyomtatványok az idő rövidsége mellett merített papiron (mely a megkivántató mennyiségben az egész budapesti piaczon közelítve sem található fel, de melyet valamennyi az országban létező papirmalom sem készithet el) épen nem állittathatnának ki, de azért sem vállalkozhatik, mivel sürgös és több rendbeli ministeri és nem mellőzhető nyomtatványokkal el van halmozva; számos már használatban levő és ujabb szerkezetü iskola könyveket f. é. szeptember hó végeig igen nagy mennyiségben ki kell nyomatnia, s igy a népszámlálási nyomtatványokból, hacsak a határidő pár hónappal meg nem hosszabittatnék, még géppapiron, sem volna képes az egész mennyiséget kiállítani.

Ezen nyilatkozat folytán és az emlitett három magán nyomdának ajánlatai általánosan elfogadható föltételeket foglalván magokban, a statistikai osztály a népszámlálási nyomtatványok kiállitandó kisebb-nagyobb mennyiségére nézve mind a három nyomdával szerződött és pedig a következő formában:

Szerződés

melyet egyrészt a földmivelés,- ipar- és kereskedelemügyi magyar kir. ministerium statistikai osztálya, másrészt az N. N. . . . . nyomda a népszámlálási nyomtatványok kiállitása, szállitása és csomagolása iránt következő feltételek alatt kötött:

1. Alulírt nyomdatulajdonos alábbi nyomtatványoknak, a szerződés mellé csatolthoz hasonló jó minőségü *irópapiron* való kiállitására az alább kitett árak mellett vállalkozik, u. m:

a) . . . . . darab bejelentési ivet (I. minta) és pedig . . . . . db. külső . . . . . belső iv, mindegyik 4 oldalon nyomtatva közönséges fogalmazványi (Concept) iró papiron, a középső két oldalra 15 sort számítva, 1.000 db. á . . . . frt . . . kr.

b) . . . . . darab *oktatás hozzá* (II. minta) ½ iv hasonló nagyságú papiron 1.000 db. á . . . . frt . . . kr.

c) . . . . . darab *házi gyüjtő lajstrom* (III. és IV. minta) 3 oldal rovatolva a 4-ik oldalra, az oktatás hozzá, hasonló papiron 1.000 db á . . . . frt . . . kr.

d) . . . . . darab *községi gyüjtőlajstrom* (V.) 1 iv három oldalon rovatolva, 1.000 db. á . . . . . ftr . . . . kr.

d) . . . . . darab fölvételi iv (VI. minta) egészen olyan, mint az a) alatti; a középső két oldalra 12 sort számítva 1.000 db. á . . . . frt . . . kr.

f) . . . . . darab *oktatás hozzá* (VII. minta) 1 iv hasonló papiron, három oldalon tömött szedés 1000 db. á . . . . . frt . . . . kr.

g) . . . . . darab *községi áttekintés* (VIII. a minta) és pedig . . . . . db. *külső iv*, három oldalon, rovatolva, ... db. *belső iv*, négy oldalon rovatolva nagy medián iró papiron, mindegyik oldalra 25 sort számítva, 1000 db. á . . . . frt . . . . kr.

h) . . . . . iv vagy darab községi áttekintés (VIII. *b* minta) hasonlókép felosztva külső és belső ivre és hasonló papiron mint g) alatt 1000 db. á . . . . . frt . . . . kr.

KSH Könyvtár

i) . . . . . darab 1-*ső melléklet* a községi áttekintéshez négy oldalon rovatolva, kis fogalm. írópapiron 1.000 db. á . . . . frt . . . kr.

k) . . . . . darab 2-*ik melléklet* [mint i) alatt] 1.000 db. á . . . . . frt . . . kr.

l) . . . . . darab *3-ik melléklet* [mint i) alatt] 1.000 db. á . . . frt . . . kr.

m) . . . . . darab *oktatás hozzájuk* (XI. minta) 1½ ív kis fogalm. papir tömött nyomtatás 1.000 db. á . . . . frt . . . . kr.

n) . . . . . darab *járási áttekintés*, épen olyan mint g) és h) 1.000 db. á . . . . . frt . . . . kr.

o) . . . . . darab *megyei áttekintés* épen olyan mint g) és h) 1.000 db. á . . . . . frt . . . . kr.

p) . . . . . darab számláló lap, melyből 4 telik egy fogalm. ívből, mindkét oldalon nyomatva 1.000 db. á . . . . . frt . . . . kr.

q) . . . . . darab *háztartási gyüjtölajstrom* (küllapján a czim és oktatás, belső két lapján a rovatolás), telik 1 ívből kettő, 1.000 db. á . . . . . frt . . . . kr.

r) . . . . . darab házi gyüjtőlajstrom (hasonló a q) alatti-hoz) 1.000 db. á . . . . . frt . . . . kr.

2. A vállalkozó nyomda kötelezi magát az elvállalt nyomtatványoknak körülbelül felét csupán magyarúl, másik felét magyarul és az országban divó nyelvek közül még valamelyikében kiállítani; az oktatások és minták *hiteles fordításáról* gondoskodni a stat. osztály kötelessége.

3. A nyomda a csomagolást is elvállalja, 1000 db. nyomtatványért . . . . krt. számítva.

4. A csomagolandó mennyiséget a stat. osztály szabja meg s a szétküldéshez szükséges lajstromot szolgáltatván, a szétküldés teljességét és helyességét ellenőrzi.

5. A vállalkozó nyomda kötelezi magát, az általa kiállitandó nyomtatványokat f. é. oktober 1-ig a nyomdában olykép elkészíteni, hogy oktober 2-ikán a csomagoláshoz foghasson, f. é. oktober 15-ig pedig az összes készlet csomagolva és a törvényhatóságokhoz szétküldve lehessen. A szétküldést magát a stat. osztály intézi el.

6. Összes kötelezettségei biztosítása végett a nyomda az általa vállalt . . . . . frtnyi munkadíjnak 10%-kát leteszi.

7. Ezen . . . . frtnyi biztositékból a szállitási időnek meg nem tartásából eredő, akár a nyomtatás, akár a csomagolás vagy pedig a papirszállitás által okozott, minden egy napi késedelemért 5% vagyis . . . . frt . . . kr. levonatik, ha pedig a késedelem egy hétnél tovább tart, az első héten minden napért 10% azaz . . . . frt . . . esik levonás alá.

3. A nyomda által vállalt kötelezettségek pontos teljesitése esetében a stat. osztály köteles, az egész kiérdemelt munkadíjat olykép utalványozni, hogy az f. é. octóber 15-én a pesti m. kir. adóhivatalnál az osztályvezető által láttamozott nyugta mellett fölvehető legyen; ha késedelmezés áll be, a nyomda az ügy teljes lebonyolításáig részben kiérdemelt díjának utalványozását nem követelheti.

9. Ezen szerződésből származó bélyeg költségeket a vállalkozó nyomda viseli.

Ezen szerződés két azonos példányban kiállíttatvan s a szerződő felek által aláiratván, mindegyik félnek egy-egy példány kézbesíttetett.

Kelt Pesten 1869. augustus 12.

A szükséges nyomtatványok kiállítása ily formán biztosíttatván, a statistikai osztály arra is igyekezett, hogy a népszámlálási előkészületek foganatosítása végett, valamint a beküldendő adatok összeállitása- és tudományos feldolgozásához a szükséges munkaeszközökkel rendelkezzék.

Eziránt t. i. az előkészületekhez és összeállításokhoz szükséges erők végett a statistikai osztály a nagyméltóságu m. k. földmivelés, ipar és kereskedelmi ministerium utján f. é. september 22-én 18,447/794. szám alatt kelt átiratával

1) a belügyi,
2) a pénzügyi,
3) a közoktatási,
4) a közlekedési,
2) az igazságügyi és
6) a honvédelmi m. k. ministeriumokhoz fordult.

Az átirat ez:

Nagyméltóságu minister Úr!

A népszámlálás helyes keresztül vitele, a törvényhatóságok s az e czélból a vidéken alakított népszámláló bizottságokon kivül, a központban, nevezetesen a vezetésem alatti ministeriumban fenálló s a munkálat keresztülvitelével megbizott statistikai osztalyban tetemes és gyakorlott munkaerőt igényel.

Ily gyakorlott munkások csak az egyes ministeriomok számvevőségeiben találhatók; s miután régi szokás szerint minden nagyobb statistikai fölvételnél az egyes hatóságok működtek közre kisegítőleg, ezuttal is azon tiszteletteljes kéréssel bátorkodom Nagyméltóságodhoz fordulni, sziveskedjék a vezetése alá rendelt ministerium számvevőségi személyzetéből nehány egyént a népszámlálás idejére oly képen a statistikai osztály rendelkezésére bocsátani, hogy egyikök már az előkészítő munkálatok idejére, vagy is f. é. october 1-jétől, a többi pedig a népszámlálásnak előhaladtával, a szükséghez képest, a tőlem kiindulandó felhivásra megkezdhesse munkálkodását.

E czélból felkérem Nagyméltóságodat sziveskedjék az e végből kijelölendő egyének nevét s állását velem mielőbb tudatni. Részemről gondoskodni fogok, hogy rendkivüli munkálkodásuk a népszámlálás végrehajtására nyitott hitelösszegből munkásságukhoz arányosított havi pótlék által jutalmaztassék.

Fogadja stb.

A népszámlálás előkészületeivel s annak keresztülvételével a statistikai osztályban nagyon felszaporodott munkák az osztálybeli tisztviselők szaporodását is követelvén, 963/népsz. szám alatt kelt, következő átirat intéztetett a m. k. belügyi-ministerhez:

Nagyméltóságu minister Úr!

A népszámlálás végrehajtása a törvény értelmében együttesen kettőnket illetvén, méltányosnak fogja találni n. méltóságod abbeli megkeresésemet, hogy a népszámlálás idejére egy tevékeny és ügyes tisztviselőt, legczélszerűbben talán valamelyik

KSH Könyvtár

gyakorlott fogalmazót az ügy vezetésével megbizott stat. osztály számára átengedni sziveskedjék.

Ez osztály ugyanis nem csak a népszámlálási munkák által van fölösen igénybevétel, hanem még titkárját is, ki hosszabb betegségben sínylik, hetek óta kénytelen nélkülözni. Kérem ennélfogva n. méltóságodat, sziveskedjék ily alkalmas tisztviselőt mielőbb kijelölni s oda utasítani, hogy a stat. osztály vezetőjénél, Keleti Károly osztály tanácsos úrnál működésének megkezdése végett jelentkezzék.

Fogadja stb.

Ezen megkeresés folytán a nagyméltóságu m. k. belügyministerium részéről *Grünwald Bernát* a megnevezett ministerium fogalmazója osztatott be a statistikai osztályba.

Nehogy azonban a népszámlálási munkák halmaza miatt a stat. osztály szakmunkái egészen mellőztessenek új szakerők megszerzése iránt kellett gondoskodni s a választás a több statistikai és természettudományi munkálatai által dicséretesen ismert stat. osztálybeli kültag, és jelenleg a nagyszebeni m. kir. pénzügyi igazgatoság titkára, *Bielz Albert* hazánkfiára esett, kinek átengedése végett a nmélt. m. kir. pénzügyi minister f. é. 963/népsz. alatti következő átiirattal kerestetett meg:

Nagyméltóságu minister ur!

A népszámlálás vezetésével megbizott stat. osztály munkaereje e terjedelmes munka által annyira igénybe van véve, hogy voltaképi statistikai működésnek alig szentelhet en bert és időt.

Tudva levén Excjád előtt, mily gyéren van képviselve az országban a tudományosan mivelt statistika, igazolva fogja látni azon kérésemet, hogy *Bielz Albert* m. k. pénzügyministeri titkárt Nagyszebenben s e téren kivált szakférfiút a stat. osztály számára a népszámlálás idejére annyival is inkább átengedni sziveskedjék, mert ezen osztály egyetlen titkára hosszabb betegségben sínylődvén, aligha lesz olyan helyzetben, hogy hónapok előtt hivatalos működését ismét megkezdhesse.

Ezen kérésünk folytán *Bielz Albert* ur már f. é. november hó 15-én Pestre érkezvén, közreműködését ugyan azon hó 16-án a statistikai osztályban nem csak a népszámlálási ügyben, hanem az osztály valamennyi egyéb szakmunkálkodásánál megis kezdette.

A népszámlási nyomtatványok az országban divó valamennyi nyelvben levén szükségesek, hivatalos lefordíttatások végett f. é. augustus hó 1-én a ministerelnök Ő nagyméltógához következő 14,634/545. szám alatt kelt átirat intéztetett:

Nagyméltóságú ministerelnök Úr!

Az 1869. III. t. czikk értelmében a magyar korona országainak területén általános népszámlálás rendeltetvén el, kivitele módozatának és a szükséges utasitásoknak

megállapitásával a belügyi minister ur Ő Nagyméltóságával egyetemben én bizattam meg, egyetértőleg kellvén eljárnunk ez ügyre nézve Horvát- és Tót országok kormányával is.

Az idézett törvény 5-ik szakaszának értelmében eljárván, van szerencsém Nagyméltóságodnak ·/. alatt mellékelve megküldeni az összes munkálatot, s arra kérni Nagyméltóságodat, sziveskedjék intézkedni, hogy ez, a törvényhatóságokhoz intézett utasitástól kezdve végig, az országban divó nyelvekre, és pedig *német, tót, ruthén, román, szerb* és *horvát* nyelvekre mielőbb hivatalosan lefordíttassék, hogy a minták és oktatások kellő számban való elkészitetéséről gondoskodhassam, a nyomda vagy nyomdák pedig, melyekkel a mü kinyomatása iránt szerződni fogok, ezen nagy és hosszu munka pontos végrehajtásában időveszteségnek ne legyenek kitéve.

Ezen elintézés folytán a népszámlálásához szükséges táblázatok összes mintái lefordíttatván, lehetségessé vált a nyomtatványok egész szükség létét kellő mennyiségben megrendelni. Az illető mennyiségeket, szerződés szerinti áraikat és összes költségöket a következő kimutatás tünteti elő:

KSH Könyvtár

III.

További intézkedések a törvényhatóságok és számláló bizottságok irányában.

Míg ezen tárgyalások és intézkedések a magyar kir. ministeriumon illetőleg a statistikai osztályon belül folytak, a népszámlálás ügye az ország irányában sem akadt meg és folytonos, gyakran távirati úton eszközölt levelezés után az illető népszámláló bizottságokkal, lehető volt az osztályvezetőnek oktober 7-én következő jelentést tenni:

II. Jelentés a népszámlási ügy jelen állásáról.

A megelőzött jelentés közzététele óta a népszámláló bizottságaikat akkoráig még meg nem alkotott törvényhatóságok közül, részint a közgazdasági ministeriumból kiindult sürgetésre, részint bekövetkezvén a közgyülés kitüzött határnapja, majdnem valamennyi megfelelt ebbeli kötelezettségének. Jelenthetni ennélfogva, hogy:

a közgyülést megtartotta	a népsz. biz. elnöke
Abaujmegye	Vendégi Gábor.
Bács „	Lovászy Mihály.
Hont „	Horváth Mihály.
Ung „	Ibrányi Lajos.
Jászkun kerület	Mocsy Ferencz.
Kővár vidéke	Dr. Colceriu János.
Kolozsmegye	Gr. Eszterházy Kálmán.
Csikszék	Puskás Ferencz.
Szerdahelyszék	Macellariu Dóme.
Buda sz. k. főváros	Hunfalvy János.
Győr sz. k. „	Nagy Pál.
Körmöczbánya „	Havas Endre.
Libetbánya „	Kmety József.
Lőcse „	Stadler Lajos.
Szabadka „	Guln György.
Zombor „	Athanaszkovics Trif.
Kolozsvár „	Kőváry László.
Deés kiv. város	Miller Adolf.
Bereczk „	Mikó Ferencz.
Csikszereda „	Erős Elek.
Illyefalva „	Petke Pál.

Kimutatás

a statistikai osztály által, az 1869. III. t. cz. értelmében végrehajtandó népszámláshoz, megrendelt nyomtatványokról.

Száma	A nyomtatvány. Czíme.	Szöveggel ellátott példány. Magyar	Magyar német	Magyar tót	Magyar román	Magyar orosz	Magyar szerb	Magyar horvát	A elvállalt példányt összege	1000 ivnek ára frt	kr	Összes költség frt	kr
I.	Bejelentési ív	250,000	150,000	5,000	15,000	5,000	35,000	40,000	500,000	5	80	2,800	.
II.	Oktatás hozzá	150,000	90,000	3,000	9,000	3,000	20,000	25,000	300,000	2	90	870	.
III.	Házi gyüjtő lajstrom	150,000	90,000	3,000	9,000	3,000	20,000	25,000	300,000	7	40	2,220	.
IV. a)	Számláló lap	a fővárosok száma											
IV. b)	Háztartási lajstrom												
IV. c)	Házi gyüjtő lajstrom	100,000	15,000	.	.	.	.	.	100,000	5	.	500	.
V.	Községi gyüjtő lajstrom	500	500	.	.	.	.	.	15,000	5	.	75	.
VI.	Fölvételi ív	1.250,000	375,000	200,000	250,000	50,000	175,000	200,000	1,000	5	80	5	80
VII.	Oktatás hozzá	15,000	4,500	2,400	3,000	600	2,000	2,500	30,000	4	20	126	.
VIII.a)	Községi áttekintés	117,500	35,300	18,800	23,500	4,700	16,400	18,800	235,000	13	80	3,243	.
VIII.b)	Községi áttekintés folyt.	117,500	35,300	18,800	23,500	4,700	16,400	18,800	235,000	13	80	3,243	.
1.	1-ső mellékl. hozzá	25,000	7,500	4,000	5,000	1,000	3,500	4,000	50,000	5	80	290	.
2.	2-dik mellékl. hozzá	25,000	7,500	4,000	5,000	1,000	3,500	4,000	50,000	5	80	290	.
3.	3-dik mellékl. hozzá	25,000	7,500	4,000	5,000	1,000	3,500	4,000	50,000	7	40	370	.
IX.	Oktatás hozzá	25,000	7,500	4,000	5,000	1,000	3,500	4,000	50,000	12	20	610	.
X.	Járási áttekintés	.	1,600	.	.	.	.	.	1,600	13	80	22	8
XI.	Megyei áttekintés	.	200	.	.	.	.	.	200	.	80	2	76
	Összesen	2.152,300	1.225,600	267,000	353,000	75,000	298,800	346,100	4.717,800	.	.	33,467	64

Jegyzet: Azonkivül a csomagolás költségei még . . . . . 1,045 frt 74 kra rugtak;
a még szükséges utánrendelések még körülbelül . . . . . 6,000 frtot — „
igényelni, s igy a végösszeg közel . . . . . találnak
40,000 frt.

KSH Könyvtár

a közgyülést megtartotta	a népsz. biz. elnöke
Vajda-Hunyad város	Ferzsán Károly.
Hátszeg „	Román György.
Székely-Udvarh. k. v.	Kovács Domokos.

Hátra van ennélfogva mindössze 5 törvényhatóság, *Oláhfalu* kiváltságos város, mely eddig semmi jelentést sem tett, de megtételére táviratilag utasittatott; továbbá *Somogymegye*, mely a közgyülést egyébiránt már megtartotta, s a honnan előleges jelentés már is létezik, mely a dolog szabályszerü lefolyását tudatja; *Szebenszék* mely táviratilag jelenti, hogy a szász gróf utján tesz jelentést az ez ügyben megtartott ugyan, de határozathoz nem jutott közgyülés lefolyásáról; és *Hedgyesszék*, mely az ujonczozás miatt csak f. hó 16-án akarta volna ez ügyben a széki ülést tartani, de táviratilag utasittatott, hogy azt azonnal tartsa meg; végül pedig *Hevesmegye*, melynek kivételes helyzeténél fogva külön intézkedések szükségesek.

A nyomtatványok szétküldése f. é. oct. 1-én a stat. osztály részéről csakugyan megkezdetett, még pedig oly mérvben, hogy az idejekorán részletesb jelentést tett 30 törvényhatósághoz indittatott meg a küldemények sora.

E küldeményekről az illető törvényhatóságok eleve értesittettek külön leirat által, melyben nemcsak az arány adatott tudtokra, mely a nyomtatványok mennyiségének kiszámitására használtatott, hanem egyuttal utasittattak, hogy ezen nyomtatványok a népszámláló bizottság elnökének és nekány tagjainak közbenjárása mellett azonnal szétosztandók az egyes *számláló csoportok* közé, a számláló ügynökök pedig utasítandók, hogy áttanulmányozva az oktatásban foglalt teendőiket s áttekintve a nekik jutott mintákat, rögtön tegyenek jelentést a népszámláló bizottság elnökéhez, vajjon a reájuk bizott csoportokban képesek-e a megkapott nyomtatványokkal helyesen befejezni a számlálást, ha pedig akár számukra, akár kitöltésükre nézve aggodalmaik volnának, azokat késedelem nélkül közöljék a népszámláló bizottság illető felügyelő tagjával vagy elnökével.

Az elnök úr erélyesen gyüjtvén minden számláló csoportból a jelentéseket, közvetlenül intézkedik a hol lehet, — a netalán még szükséges nyomtatványok iránt pedig szives lesz legfeljebb f. évi octóber hó végéig részletes kimutatást küldeni fel a ministerium statistikai osztályához, hogy az a hiány pótlásáról idejekorán intézkedhessék.

Ezen intézkedés által el lesz értve, hogy nem csak valamennyi bizottsági tag, hanem még a számláló ügynökök is kénytelenek föladatukkal megismerkedni, a statistikai osztály pedig a népszámláló bizottságok elnökeinek jelentéseiből meg fogja tudni a netalán felmerülhető akadályokat, s időt nyer intézkedni, hogy még ez év folytán és a számlálás tényleges megkezdése előtt teljes megnyugvást nyerjen az iránt, vajjon a működtetendő gépezet minden egyes kereke ugy van-e elhelyezve országszerte, hogy az jövő évi január 3-án összevágóan megindulva, egyöntetű munkát szolgáltasson.

Pesten, 1869. octóber 7-én.

Keleti Károly.

A nyomtatványok nem a bizottsági elnökökhez, hanem a több munkaerővel rendelkező törvényhatóságoknak küldettek, következő leirat kiséretében:

A népszámlálás foganatositásához szükséges nyomtatványok, a mellékelt kimutatás szerint, s a feljelentett nyelvismerethez képest azon megjegyzéssel küldetnek meg a törvényhatóság közönségének, hogy

a nyomtatványok aránya olykép lett megállapítva, miszerint a *Bejelentési ívekből* minden háztartásra, a hozzávaló *Oktatásokból* s a *Házigyüjtő lajstromból* minden házra egy-egy példány jusson.

A Fölvételi ívek akként számittattak, miszerint körülbelől 10 lakos essék egy ívre; a hozzátartozó *Oktatásból* minden számláló ügynöknek jusson egy, s maradjon még néhány fölös példány; a *Községi áttekintés* két rendbeli példányaiból pedig (VIII. a. és VIII. b.) minden községnek két külső, és 25 házat egy ívre számitva, a házak számának megfelelő belső ív is kerüljön.

Az 1, 2. és 3. számu mellékletek a községi áttekintéshez csak hozzávetőleg lettek kiszámitva; a községi áttekintéshez szükséges *oktatás* pedig oly számban küldetik meg, hogy minden községnek kettő, a nagyobbaknak egy-kettővel több is járjon.

A szintén mellékelt *Bejelentési ívek* és hozzátartozó lajstromok . . . . . rendezett tanácscsal biró városok számára valók; ezeknél az arány olykép lett megállapítva, hogy körülbelől minden háztartásra egy *Bejelentési ív*, minden házra egy-egy *Oktatás* s egy *Házi gyüjtő lajstrom* jusson, netaláni szükségletre pedig néhány fölös példány fenmaradjon.

Érintett nyomtatványok a népszámláló bizottság elnökének és néhány tagjainak közbenjárása mellett azonnal szétosztandók az egyes *számláló csoportok* közé, a számláló ügynökök pedig utasítandók, hogy áttanulmányozva az oktatásokban foglalt teendőiket s áttekintve a nekik jutott mintákat, rögtön tegyenek jelentést a népszámláló bizottság elnökéhez, vajjon a reájuk bizott csoportokban képesek-e a megkapott nyomtatványokkal helyesen befejezni a számlálást, ha pedig akár számukra akár kitöltésükre nézve aggodalmaik volnának, azokat késedelem nélkül közöljék a népszámláló bizottság illető felügyelő tagjával, vagy elnökével.

Az elnök úr erélyesen gyüjtvén minden számláló csoportból a jelentéseket, közvetlenül intézkedik a hol lehet, a netalán még szükséges nyomtatványok iránt pedig szives lesz, legfeljebb f. évi october hó végéig részletes kimutatást küldeni fel a ministerium stát. osztályához, hogy az a hiány pótlása iránt idejekorán intézkedhessék

A leküldött csomagok 1-jében foglalt nyugta, a reányomtatott megjegyés értelmében aláirandó s azonnal felterjesztendő.

Pesten 1869. szeptember hó 28.

Keleti Károly.

A körlevélben említett *kimutatás*, melyhez hasonló, a község által aláirandó nyugta is csatoltatott, ímez:

KSH Könyvtár

Kimutatás

e ..... közönségének az 1869. III. törv. czikk értelmében végrehajtandó népszámláláshoz megküldött nyomtatványokról.

Száma	A nyomtatvány czíme	Magyar	Magyar német	Magyar tót	Magyar román	Magyar orosz	Magyar szerb	Magyar horvát
I	Bejelentési ív							
II	Oktatás hozzá							
III	Házi gyüjtö lajstrom							
IV	Oktatás hozzá							
V	Községi gyüjtö lajstrom							
VI	Fölvételi ív							
VII	Oktatás hozzá							
VIII a)	Községi áttekintés							
VIII b)	Községi áttekintés folyt.							
1	1-sö melléklet a községi áttekintéshez							
2	2-dik melléklet a községi áttekintéshez							
3	3-dik melléklet a községi áttekintéshez							
IX	Oktatás hozzá							
	Összesen . .							

Pest, 1869 ..... hó ..... n.

A földmivelés-, ipar- és kereskedelm
m. kir. ministerium
statistikai osztálya.

Az előmunkálatok haladtával szükségesnek látszott meggyőződést szerezni az iránt, vajjon a számláló csoportok helyesen vannak-e megalkotva; van e mindegyik csoport számára ügynök is kijelelve, mely helyeken és hány ily ügynök díjazandó, s általában *mily költség fog* az egyes törvényhatóságok területén *igénybe vétetni*

E czélból következő átirat intéztetett az ország összes törvényhatóságainak számláló bizottság elnökeihez:

A „*Szabályos utasítás*“ I. és II-dik szakaszában elrendelt előleges teendők nagyobbrészt be levén fejezve, tisztelt elnök úr, és a népszámláló bizottság ez idő szerint már tájékozást szerezhettek az iránt, vajjon a rendelkezésökre álló munkaerő nyújt-e kellő biztositékot arra nézve, hogy az utasítás III—VII. szakaszaiban foglaltak annak idején pontosan végrehajtassanak; egyúttal tudni fogja a bizottság és tisztelt elnök úr, vajjon mennyiben lesz szükséges a meglevő munkások mellé fizetett ügynököket alkalmazni.

Nehogy a népszámlálás minél tökéletesebb vérehajtása bárminemü akadályokba ütközzék, hivatkozva az „*Utasítás*“ VIII. szakaszának illető pontjaira, arra kérem fel tisztelt elnök urat, hogy részletes és indokolt költségvetést legfeljebb két hét alatt beküldeni szíveskedjék.

E költségvetésben kimutatandó:

1. A számláló csoportok megalkotásában történt-e változás, s ha igen, hány ily csoportra van — végleges megállapodás szerint, — a törvényhatóság területe osztva.

2. Hány csoportban végzi községi jegyző (a 49-ik pont értelmében) vagy egyéb erre ajánlkozó hazafi ingyen a számlálást, hány csoportban fog fizetett ügynök, mekkora napidíj mellett s hány napig alkalmaztatni;

3. Kell-e és hány községben fizetett munkás a *Községi áttekintés* szerkesztéséhez s hozzávetőleg hány napig, s mily napidíj mellett lesznek elfoglalva;

4. A költségvetésben kimutatandó s az itteni számvevőség vizsgálata után megállapítandó összegeket mely időre, micsoda m. kir. adóhivatalnál kívánja elnök úr hivatalos nyugtája mellett kezéhez venni?

Lehető részletes és indokolt költségvetés felterjesztését óhajtván a kormány, meg akarja győzni tisztelt elnök urat s a bizottságot arról, hogy a méltányos igényeknek a körülmények szerint mindenütt és lehetőleg eleget kíván tenni. Nem mulaszthatom el azonban elnök úrnak egyúttal emlékezetébe hozni, hogy Európa miveltebb országai versenyeznek egymással arra nézve, melyik tud minél csekélyebb költség mellett, minél tökéletesebb népszámlálási credményeket kimutatni, mert általános a meggyőződés az ily számlálás hasznáról; de általános a tudat is, hogy az adózó közönséget ily müveletek által túlságos pénzáldozatokkal terhelni nem szabad. Innen az érdekelt közremüködés külföldön az országok értelmesebb lakosainál, innen a büszke ráhivatkozás azon országok részéről, melyek népöket 1000—1000 fő szerint csekélyebb költség mellett tudták megszámlálni. Ha már a gazdagabb külföld is ily takarékosan jár el a népszámlálások végrehajtása körül, mennyivel inkább kénytelen azt tenni a mi országunk, melynek e czélra csak igen csekély hitelösszeg áll rendelkezésére.

Azért a tervezet, mely szerint a népszámlálás eszközöltetni fog, oly elvekre van fektetve, hogy Magyarország egyik tekintetben se maradjon el más országok mögött; az az, hogy értelmiségét híván fel a közremüködésre, a lehető legjobb eredményt, lehetőleg csekély költség mellett tudja felmutatni.

KSH könyvtár

S a mint így a magyar korona területe mint ország versenyez a külfölddel, úgy versenyezhetnek és, reméllem, fognak is egymással versenyezni az egyes törvényhatóságok. Erre pedig serkentheti a kormány azon szándéka, hogy a népszámlálás költségei külön hatóságokkint fognak, területök és népességök számbavételével 1000—1000 főre kivetve kimutattatni.

E körülményt kénytelen voltam tisztelt elnök úrral tudatni, mert befolyással lehet arra, hogy a törvényhatóság és népszámláló bizottmány nemns ösztönt találván a nyilvánosság ítéletében, annál inkább fognak törekedni, hogy az általuk képviselt területen, az eredmény becsének csökkentése nélkül, minél csekélyebb költség mellett hajthassák végre a népszámlálást.

Fogadja stb.

Pesten 1869. november hó 8.

A népszámlálás vezetésével
megbizott statistikai osztály főnöke
Keleti Károly.

E közben a kormány más irányban is gondoskodott arról, hogy a népszámlálás minél tökéletesebb végrehajtását semmi se akadályoztassa. Logjobban jellemzik ezt azon intézkedései, hogy a földmívelés-, ipar- és kereskedelemügyi m. kir. ministerium által a *statistikai osztály* indítása folytán a fővárosok értelmisége a számláló ügynökök teendőiben részt vegyen;

hogy a házak számozása rendbe hozassék;

hogy a nép a lelkészek útján is felvilágosíttassék a népszámlálás fontossága és közhasznúsága iránt;

hogy az adóbehajtás a számlálás tartamára szüneteljen;

végül pedig hogy a létező értelmiség teljes felhasználása végett az iskolák szünetelése rendeltetett el az illető ministeriumok részéről.

Ugyanezt volt előmozdítandó a népszámláló bizottságoknak *levéldíjmentessége*, mely ugyan már a „*Szabályos utasítás*“-ban is kimondatott, a „Posta-rendelvények“ czimű hivatalos folyóiratban, azonban **1182/4105.** stat. szám alatt ekként tétetett közhirré:

A népszámlálás ügyében működő bizottmányok egymás között, a díjmentes hatóságokkal s hivatalokkal váltott hivatalos levelei, ha a „népszámlálás ügyében“ megjelöléssel vannak ellátva, a fel- és leadás alkalmával díjmentesen kezelendők.

A számláló ügynökök teendőiben való részvétel, főleg a Buda-Pesten nagy számmal lakó *államhivatalnokok* alkalmaztatása iránt a földmívelés-, ipar- és kereskedelemügyi m. k. minister 1435/npsz. sz. alatti kelettel a következő köriratot intézte többi minisztertársaihoz:

Nagyméltóságú Minister Úr!

A népszámlálás végrehajtása Budapesten oly elvek szerint fog eszközöltetni, hogy az egy nap alatt 1870. január 3-án befejeztessék, a lakosság önmaga számlálván meg magát, számláló lapok kitöltése által.

Hogy e czél elérettessék, a polgárok összevágó működése és főkép a csekebbély

míveltségű lakosságnál éber felülörködés szükséges. Szükséges pedig mindenek felett sok oly értelmes egyén, ki a számláló ügynöknek az illető utasításban világosan megszabott teendőit önként elvállalván, buzgón is teljesítse.

A testvér fővárosok főkép Buda lakosságának, nem minden rétegébe találkozik kellő számú ily egyéniség, még kevésbbé pedig oly általános ügybuzgalom, mely e fontos ügy sikeres végrehajtását biztosítaná.

A Budapesten számosan lakó államtisztviselők, főkép fiatalabb tagjai igen alkalmatosak volnának ezen nem túlságos munkát, de annál több pontosságot és ügybuzgalmat igénylő tisztre. Mindamellett fordúltak elő esetek, hogy a polgárokból alakult népszámláló bizottságok által e czélból felszóllított államhivatalnokai, ez utóbbi állásukra utalva, ez ügynökséget elvállalni vonakodtak.

Nehogy ily okokból a népszámlálás jó eredménye Budapesten koczkáztassék, fölkérendőnek vélem Nagyméltóságodat, sziveskedjék tisztviselőit, főkép azok fiatalabbjait oda utasítani, hogy, ha erre a népszámláló bizottság által felkéretnek, ne vonakodjanak a számláló ügynök tiszjét elvállalni, sőt ellenkezőleg adjanak ebbeli készségök által jó példát a város polgárainak és többi lakosainak, és segítsék az ügy lelkes felkarolása által eloszlatni az elfogultságot és megszüntetni a közönyt, mely a számlálás iránt, fájdalom, sokhelyt nyilatkozik.

Fogadja stb.

Kelt Pesten 1869. november hó 11.

Gorove s. k.

Ugyancsak a népszámlálás rendes végrehajtása czéljából fordult a magyar királyi belügyminister 22,121. szám alatti rendeletével a *házak számozása* iránt, valamennyi törvényhatósághoz.

Az 1869. év III. törvény czikk által elrendelt népszámlálás, az annak végrehajtása iránt folyó évi julius 25-én kibocsátott „*Utasítás*“ 26. §-a szerint minden egyes községben házanként az eddig használt házszámok kitételevel, eszközlendő, s az idézett „*Utasítás*“ 38. §-a értelmében készitendő *Községi áttekintés* 1-sö rovatában a község házai házszám szerinti sorozatukban lesznek felveendők.

Erre nézve több népszámláló bizottság részéről a fölmüvelés-, ipar- és kereskedelmi minister úrhoz oly tartalmú jelentések érkeztek be, hogy a ház-számok sok helyt eltüntek, s új épitéseknél után nem pótoltattak.

Az említett hiányból származható nehézségek elkerülése czéljából, s az 1870. évi január 3-án megkezdendő népszámlálás helyes keresztülvitele érdekében a földmüvelés-, ipar- és kereskedelmi minister úrral egyetértőleg felhívom a törvényhatóságot, hogy a ház-számoknak még ez év folytán okvetlenül leendő rendbe hozatala, vagyis az eddig használt, azonban eltünt ház-számok pótlása, s az eddig még nem számozott lakházaknak számokkal leendő ellátása iránt haladék nélkül intézkedjék.

Budán, 1869. évi november hó 12-én

Rajner Pál s. k.

A községnek a lelkészek általi felvilágosittatását elrendeli a vallás és közoktatási m. kir. minister következő leirata, melyet 1725. szám alatt minden hitfelekezet püspökeihez illetőleg superintendenseihez intézett:

Kéthy Kö

A népesség száma- és viszonyai hiteles kitudásának, azaz, az időről időre megujított népszámlálásnak szükségességét, hasznát, nagy horderejét, s morális hatását általánosságban, de különösen hazánkra nézve (czím) előtt bővebben fejtegetni ez uttal tartózkodom.

A törvényhozás a népszámlálásnak fontosságától s szükségességétől áthatva alkotta az erről szóló törvényt. — Azonban a nép nagy része a törvényhozás ez intézkedését kellőleg nem mindenütt fogtajfel, s ennek tulajdonítható a sok helyütt tapasztalt közönyösség és talán ellenszegülés is a nép részéről a népszámlálás iránt.

A népszámlálásnak végrehajtását és a nyerendő eredmények pontosságát és becsét a köznép kellő felvilágosítása nagy mérvben mozdithatja elő, — szükség tehát, hogy ez irányban az értelmiség is közreműködjék, s ebbeli feladatukat a haza polgárainak intelligensebb osztályához tartozók kellő buzgósággal fejtsék meg.

A lelkészségnek is jutott e tekintetben nem csekély osztályrész, s közreműködése nem csekély fontosságu, mivel több rendbeli adat pontos kiderítéséhez az anyakönyvek betekintése is szükséges leend.

Ez oknál fogva (czímhez) azon megkereséssel fordulok, méltóztass ék lelkészeit utasítani, hogy a népszámlálás fontossága s közhasznuságáról a népet világositsák fel, az anyakönyvek betekintésének pedig, főleg a kor szabatos kimutathatása végett akadályt ne gördítsenek utjába — (a lelkészek feladata, az előbbi népszámlálásoknál kivánt sok ezer anyakönyvi kivonatoknak a kátona kötelezettekre nézve való kiadása alól való felmentetésük által, tetemesen könnyítve levén) s az ügyet minden erejükből mozdítsák elő.

Tekintettel arra, hogy az utolsó népszámlálás az 1857. évben hajtatott végre, azon meggyőződésben vagyok, hogy (czím) ebbeli megkeresésemnek ez irányban teendő intézkedései által a kellő sikert szerezni méltóztatand.

Fogadja stb.

Budán, 1869. évi november hó 20-án

Br. Eötvös József s. k.

Az adóbehajtásnak a népszámlálás idejére való *megszüntetését* a m. kir. pénzügy ministerium 48.956/VI. szám alatt következő átirattal tudatta a földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi magyar kir. ministerrel:

Nagyméltóságu minister Úr!

Hivatkozva f. hó 2-án 1206 sz. a. kelt becses átiratára, van szerencsém Nagyméltóságodat tisztelettelj esen értesiteni, miszerint azon kiváló tekintetnél fogva, nehogy az országos népszámlálás nagyfontosságu müveletének gyors és pontos keresztülvitele általam elhárítható bár mely akadály által is gátoltassék, figyelemmel Nagyméltóságod által kibocsátott és a népszámlálás végrehajtására vonatkozó utasítás VI. fejezetének 33-dik pontjára, az adóvégrehajtást nem csak Esztergom megyében, hanem Magyar- és Erdélyország egész területén 1870. évi január 1-től bezárólag ugyanazon hó 15-ig terjedő időtartamra e mai napon egyidejüleg kelt rendelettel beszüntettem.

Fogadja stb.

Budán 1869. november 23.

Lónyay s. k.

Ez intézkedések s a korábban közlött, a népszámláló bizottságok elnökeihez intézett körlevél után, megfelelő számmal érkeztek be a jelentések az egyes számláló bizottságok elnökeitől, több-kevesebb részletességgel mutatván ki a szükséglendő költségeket vagy bejelentvén, hogy a megye ilyekre nem fog szorulni.

E jelentések alapján, s a megszakadás nélkül folyt felvilágosító vagy útbaigazító levelezés folytán, volt képes az osztályvezető újabb jelentéssel lépni a napi lapok útján a közönség elé.

Ezt megelőzőleg azonban szükséges számot adni a népszámlálásnak *Buda Pest fővárosaiban* tapasztalt mozzanatairól, mit legvilágosabban vázol következő, a napilapokban is megjelent közlemény:

A népszámlálás foganatositásáról Buda-Pesten.

A népszámlálásnak Buda-Pesten minél tökéletesebb végrehajtása czéljából, a testvér-fővárosok népszámláló bizottságai nov. 27-én együttes értekezletet tartottak az akademia egyik teremében, mely alkalommal a népszámlálás vezetésével megbizott magyar kir. statist. hivatal vezetője, *Keleti Károly* osztály-tanácsos, a magyar kormány által létesitendő első népszámlálás természetét jellemezvén, kiemelé, hogy az a más országokban merített tapasztalatok felhasználásával nyerte azon alakot, mely a népszámlálási tervezet és utasításban lelt kifejezést. Kiemelé, hogy annak főjelleme abban rejlik, miszerint azt a népesség nagy részben, jelesen pedig itt a testvér-fővárosokban maga viszi keresztül. A mai értekezletet illetőleg megjegyzi, hogy az oly czélból hivatott össze, hogy azon kérdések, melyek a számlálásnak legnehezebb pontjait képezik, az egybegyült bizottsági tagok közreműködésével megoldassanak, s azokra nézve oly elvi megállapodások hozassanak létre, melyek a gyakorlati kivitelkor irányadókul szolgálván, az egymástól eltérő eljárást meghiusítsák. Mielőtt azonban e kérdésekre át lehetne térni, a számlálás ügye eddigi állásának ismerete szükséges, s ezért fölkéri a jelenlévő bizottsági elnököket, hogy a számlálási előmunkálatok mibenlétéről felvilágosítást ádni szíveskedjenek.

Ezen felszólítás folytán Hunfalvy János Buda szab. kir. főváros népszámláló bizottsági elnöke a Buda városában tett intézkedésekről és a számlálási ügynek mibenlétéről tesz jelentést; előadván, hogy a népszámlálási tervezet értelmében a számlálashoz szükséges előintézkedések azonnal megtétettek, mihelyt a városi közgyülés a bizottságot megválasztotta. Eleinte nehézségek merültek ugyan fel, de most végtére az előkészületek be vannak fejezve. Az előmunkálatok eredményei a következők: A városban, mely a legkisebb városrész, s melyben az intelligentia aránylag legnagyobb, az előkészitési munkálat volt a legcsekélyebb, s ezen városrésznek és lakóinak csoportokba való felosztása az utasítás idevágó szakaszainak leginkább megfelelő, sőt mondhatni, tökéletes, minthogy négy egész öt ház vétetett egy csoportba, s ezekben számlálandó lakók száma nem haladja meg a hat százat (600). Minden csoport számára pedig külön és pedig ingyenes ügynök találkozott. A bizottsági tagok száma itt hétre megy, kik az összes 36 csoportot maguk közt a lehető legarányosabban osztották fel. A többi városrészekben az utasítás idevonatkozó szakaszaihoz oly szigorúan ragaszkodni nem lehetett. Nehezítette az e tekintetbeni munkát ezen városrészek geographiai fekvése, azoknak nagyobb kiterjedése és részben azon tény, hogy elég ügynököt nem lehetett találni

KSH Könyvtár

kik azon értelemmel, de egyszersmind hazafias érzülettel is birtak volna, melyet egyrészt a munka neme maga, de másrészt azon körülmény is megkövetel, miszerint a számlálás a lehető legcsekélyebb költséggel vitessék keresztül. E napig azonban annyira haladt az ügy, miszerint mind a Vizi- és Krisztina-városban, mind az Országúton és Tabánban a csoportok meg vannak állapítva és ügynökök is találkoztak e városrészekre nézve. Csekély kivétellel 11 ház számíttatott e városrészekben egy csoportba és a lakók száma a 4—500-at meg nem haladja. Itt is a bizottsági tagok arányosan osztották fel egymás közt a csoportokat, s számláló ügynökökül nagy részben elemi tanitók, részben államtisztviselők fognak működni. Egyetlen városrész, a hol a számlálási előintézkedések még végképen be nincsenek fejezve, a Buda-Ujlak nevezetű, melyre nézve a bizottsági tagok közül többen vonakodtak a nekik szánt tisztet elfogadni. A mint azonban szóló a mai napon értesült, ezen városrészben sem lesz fennakadás. Enynyi mondható a Buda városát illető népszámlálási előkészületekről.

Ezután *Steiger Gyula*, Pest szab. kir. város népsz. bizottsági elnök emelvén szót, a népszámlálási előmunkálatok végeredményét Pest városára nézve a következőkben vonja össze. Mindenekelőtt is kiemeli, hogy Pesten egészen más viszonyok léteznek mint Buda városában, s a számlálási előmunkálatok keresztülvitelénél tekintetbe kellett venni azon tényt, miszerint Pesten a népesség az utolsó számlálás óta igen jelentékenyen szaporodott. E szaporodást ugyan számszerint kifejezni Pesten senki sem volna képes, de a forgalom nagyságából, az ipar és kereskedés felvirágzásából ép úgy következtethető az, mint a magán-életben tapasztalt tényekből is. Ezért tehát a központban a számlálási csoportokat s az e csoportokba foglalandó házak és lelkek számát eleve megállapítani téves adatok elkerülésével nem igen volt lehetséges; ezért minden városrészt mint független számlálási kerületet tekintvén, arra nézve egy elnök neveztetett ki. Ez az alatta álló bizottsági tagokkal egyetemben intézkedik úgy az általa jól ismert házaknak csoportokba való foglalásáról, mint az alkalmazandó ügynökökről is, és ezen intézkedéseiről a város közönségének felelős. Ezen okoknál fogva nem tehet jelentést szóló az ügynökök számáról, kiknek kinevezése az egyes bizottsági tagokra ruháztatott a közgyülés által. Mindazonáltal a közgyülés azon feltételt szabta, hogy november hó 30-ig a bizottsági tagok jelenteni tartozzanak, léteznek-e elégséges számú ügynökök vagy sem, mely utóbbi esetben a hatóság azoknak alkalmazása iránt intézkedni fog; de ezen esetben is biztosíttatik az egyes bizottsági tagok választási joga. A mint elnök magán-úton értesült: a Lipótvárost és az úgynevezett külvidéket kivéve, valamennyi többi városrészben az ügynökök meg vannak választva, és semmi fenakadás a számlálásra nézve nem lesz. A Lipót-városban a mai ülés végeredményét akarják az illető elnökök bevárni arra nézve, hogy a csoportokat végleg megállapítsák; az ugynevezett külvidéken azonban, a hol télen át aránylag csekély számu népesség lakik, a számlálási előmunkálatok az által nehezíttetnek, — hogy itt nem találtatnak elég irni s olvasni tudó egyének, kik mint számláló ügynökök alkalmaztathatnának. Elnök még eddig határozott adatokat fel nem sorolhat; mindazáltal ezen városrészre is megtette intézkedéseit és biztosítja a jelenlevőket, hogy ezen városrészben is mi nehézség sem fog fenforogni.

Keleti Károly azon meggyőződésének ad kifejezést, miszerint a számlálás, ha buzgóan hozzálátnak a jelenlevők, szép eredményekkel fog keresztülvitethetni és miután a számlálás ügye annyira fejlődött, hogy e reményének a hallottak folytán kifejezést adhat: áttér az ülés kezdetén felemlített elvi kérdések megállapítására. Egyik

ily kérdés a vendéglők és korcsmákban található átutazó s idegen egyének felvétele. A törvény ugyanis azt rendeli, hogy a számlálás időpontjául 1869. decz. 31-ike vétessék alapul. Ez időpontot az „*Utasítás*“ még határozottabban körvonalozza, a mennyiben azt az éjféli órára teszi át. Ezen időpontnak ily szigorú megállapítása szükséges volt a halálozások és születések folytán felmerülő változások és hullámzások közt megtehető határvonal végett, és ezen esetben a decz. 31-iki állapotnak később, t. i. jan. 3-kán leendő felvétele iránt mi nehézség sem lesz; de a vendéglőkben hol sznitén folytonos változások állanak be, s hol szintén szükséges a fentebbi időpontnak szigoru figyelembevétele, a decz. 31-iki állapotnak csak jan. 3-ikán leendő felvétele némi nehézséggel fog járni, minthogy a vendéglős minden decz. 31-én megszállt, de talán má január 1-én elutazott vendégnek személyes viszonyaira és körülményeire vissza nem fog emlékezhetni, s a számláló lapok vagy épen nem, vagy hiányosan fognának kitöltetni. Ezen körülménynél fogva szóló szükségesnek tartja, hogy a vendéglőkre és korcsmákra nézve kivétel tétessék a felvétel idejére nézve annyiban, hogy ezeknél a számlálási időpont január 1-sejére tétessék át, és a vendéglősök felelősökké tétessenek arra nézve, miszerint minden náluk január 1-én megszállt vendégnek kimutatását a számláló lapokon január 3-án az illető ügynököknek kézbesitsék.

Ezen indítvány felett élénk vita támadt, melynek végeredménye oda pontosult össze, hogy miután a számlálás idejére nézve már az utasítástól ugy is el kell térni, minek szükségét mindenki belátja, eltérés annyiban legyen, hogy nem a számlálás időpontjától tétessék az eltérés, hanem inkább a számoltatástól magától, a mennyiben a vendéglősöknek a számláló lapok deczember 31-én kézbesíttetvén, azoknak meghagyassék, hogy a számláló lapokat január 1-ig kitöltsék. E napon az illető számláló ügynökök e lapokat össze fogják szedni. De a jelenlevők szükségesnek tartják, hogy ezen intézkedés keresztülvitele végett a kormány egy pót-rendeletet bocsásson ki, mely a vendéglőkben történendő számlálást január 3-ik helyett január 1-jére teszi át. Nehogy azonban a számlálás a vendéglőbe alkalmazott szolgálati személyzettől tétessék függővé, a számláló ügynökök különös megbizatást nyerjenek arra nézve, hogy figyelmüket kiterjeszszék arra is, vajjon a beküldött számláló lapok ki is töltettek-e.

Keleti Károly ezen határozat folytán biztosítja a bizottsági tagokat, miszerint a kormány részéről a szükséges lépések e határozatra vonatkozólag meg fognak tétetni, a mint már intézkedett a kormány az iránt is, hogy a tanitók és tanulók a számlálási időre egy-két napra minden egyéb iskolai és hivatalbeli teendők alól felmentetvén idejöket a számlálásnak szentelhessék.

Végül a jelenlevők részéről azon általános kivánság nyilvánult, vajha a sajtó karolná fel minél inkább ez ügyet, s iparkodnék részben az itt-ott mutatkozó közönyt legyőzni, részben a népszámlálás fontossága iránt a közönséget felvilágositani, egyáltalában pedig a kormány által a hivatalos „Közlöny“ utján is időről időre a számlálásra vonatkozó közleményeket közölni sziveskedjék, melyek a közönség figyelmét és részvétet ezen annyira fontos müvelet iránt felébresszék.

Még azon igen fontos kérdés vétetvén föl: vajjon naplopók és dologkerülők felvétele iránt, kiknek rendes lakásuk sincs, s kik más-más helyen töltik az éjeket, miként kellene eljárni. Többen szólván e tárgyhoz, határozattá lőn, hogy azon házak, melyekben ily egyének éjjelen át tartózkodni szoktak, még a számlálás előtt kiszemeltetvén és kipuhatoltatván, azokra nézve több számláló ügynök alkalmaztassék, kik a

tulajdonosokkal barátságos uton összeköttetésbe lépvén, minden feltünés és zavar nélkül a benne éjjelen át tartózkodó egyéneket megszámlálják, oly módon, mint az a nagyobb vendéglőkre és szállodákra nézve meg lett állapítva.

Az egész ország állapotát ez ügyben vázolja következő:

III. Jelentés a népszámlási ügy jelen állásáról.

A f. é. október 7-én kelt jelentés alkalmával még öt törvényhatóság említtetett fel, mint a mely különböző okoknál fogva, a népszámlálási bizottság megalakulását be nem jelenthette.

Azóta ezekben is nemcsak megalakult a bizottság, — a mennyiben külön viszonyaik közt lehetett, — hanem az előkészületi munkálatok is megindultak.

Nevezetesen:

Oláhfalú kiv. város elnöke: *Dobay* Dénes
Somogy megye „ *Somssich* Lőrincz,
Szebenszék „ *Waller* Mór,
Medgyesszék „ *Fehdenfeld* Frigyes,

Heves megyében pedig, nehogy addig is, míg a királyi biztosnak elhatározott ugyan, de formaszerüen még be nem következett visszahivatása folytán a népszámláló bizottság megalakulhatnék, az előkészülési munkák megakadjanak, a királyi biztos közreműködésének igénybe vétele nélkül az I. alispán bizatott meg ezekkel oly formán, hogy, megalakíttatván a népszámláló bizottság, a további teendők azonnal tétessenek át a megyei közönség önkormányzati hatáskörébe.

Az országnak a népszámlálás ügyében eszközölt felosztását következő táblázat tünteti elő, kimutatván egyszersmind, az eddig csak hozzávetőleg ismert népszám s a törvényhatóságok területi nagyságuk szerint, hány mértföld s hány lélek esik egy számláló bizottsági tag felülőrködése alá, hány lélek egy számláló ügynök munkálkodási körébe.

A mely törvényhatóságoknál ezen kivetés vonalai üresen maradtak, onnan vagy a bizottsági tagok vagy a számláló ügynökök száma nincs ekkoráig, különböző akadályoknál fogva, bejelentve.

Megjegyzendő még, hogy a mely törvényhatóságoknál az egy-egy számláló ügynökre átlag eső népesség az 1000-et meghaladja, annak népszámláló bizottsága felszólíttatott, hogy a számláló ügynökök szaporításáról gondoskodjék, ha ugyan külön helyi viszonyaik e felosztást nem igazolják, a számlálásnak a kitüzött határidő alatti befejezése pedig különben is biztosítva van.

Folyó szám	Megye, kerület, vidék	A törvényhatóság területe □ mtfld	A törvényhatóság megközelítő lélek száma	A népszámláló bizottság elnökének száma	A népszámláló bizottság bizottság tagjainak száma	A népszámláló bizottság számláló csoportj. száma	Esik egy bizottsági tagra csoport	Esik egy bizottsági tagra □ mtfld	Esik egy bizottsági tagra lélek	Esik egy számláló csoportra □ mtfld	Esik egy számláló csoportra lélek
1	Abauj megye	49·92	133,500	1	32	—	—	1·56	4,172	—	—
2	Arad „	104·49	241,400	1	75	296	3·94	1·39	3,218	0·35	815
3	Árva „	36·10	72,100	1	—	—	—	—	—	—	—
4	Bács „	178 73	429,400	1	214	540	2·52	0·84	2,007	0·33	795
5	Baranya „	88 50	245,100	1	48	447	9·32	1·84	5,106	0 19	548
6	Bars „	46·43	108,400	1	25	314	12·56	1·86	4,336	0·15	345
7	Békés „	59·49	188,000	1	32	297	9·28	1·86	5,875	0·20	632
8	Bereg „	64·77	131,900	1	54	300	5 59	1·20	2,443	0 22	440
9	Bihar „	192·56	399,600	1	74	697	9·41	2·60	5,400	0 28	573
10	Borsod „	61·60	174,300	1	40	279	6·97	1 54	4,357	0 22	625
11	Csanád „	28·83	88,400	1	30	138	4·06	0·96	2,947	0·21	641
12	Csongrád „	57·68	112,800	1	8	140	17·50	7·21	14,100	0 41	806
13	Esztergom „	19·09	51,000	2	12	80	6·66	1·59	4,250	0·24	637
14	Fehér „	72·22	155,200	1	20	171	8·55	3·61	7,760	0·42	908
15	Gömör „	71·57	158,300	1	26	312	12·00	2·75	6,088	0·23	507
16	Győr „	24·60	77,700	1	28	121	4·32	0 88	2,775	0·20	642
17	Heves „	114·60	290,800	—	—	—	—	—	—	—	—
18	Hont „	35·44	91,000	1	22	183	8 31	1·61	4,136	0·19	497
19	Komárom „	51·59	117,300	1	16	156	9·75	3 22	7,331	0·33	751
20	K.-Szolnok „	38·48	96,900	1	34	143	4·20	1·13	2,850	0·27	678
21	Krassó „	90·88	234,200	3	69	362	5·24	1·32	3,394	0 25	647
22	Kraszna „	19·98	47.100	1	24	91	3·79	0·83	1,922	0·22	518
23	Liptó „	39·23	72,400	1	34	168	4·95	1·15	2,129	0·23	431
24	Mármaros „	179·94	182,100	1	78	—	—	2 31	2,335	—	—
25	Mosony „	33·79	71,800	1	12	119	9 91	2·82	5,983	0·27	603
26	Nógrád „	75·88	182,300	4	12	356	29·66	6·32	15,175	0·21	512
27	Nyitra „	99·91	393,600	1	32	682	21·31	3·12	12,300	0 14	577
28	Pest „	188 87	400,300	1	31	560	18·06	6·09	12,912	0·33	714
29	Pozsony „	74 91	168,500	1	34	397	11·73	2·20	4,955	0·18	422
30	Sáros „	65·87	130,900	1	93	73	0·77	0·70	1,407	0·91	1,793
31	Somogy „	114·19	252,200	1	48	448	9·33	2·38	5.256	0·25	563
32	Sopron „	57·47	188,200	1	20	321	16·05	2·87	9,410	0·17	586
33	Szabolcs „	103·70	210,300	1	28	266	9·57	3·70	7,511	0·39	791
34	Szatmár „	101·69	217,700	1	29	—	—	3·50	7,506	—	—
35	Szepes „	54·37	108,900	1	22	265	12·05	2·47	4 950	0·20	410
36	Temes „	103·01	277,400	1	41	342	8·36	2 51	6,765	0·30	811
37	Tolna „	63·37	214,900	1	43	273	6·34	1·47	4,998	0 23	787
38	Torna „	10·74	22,300	1	17	17	1·00	0·63	1,312	0·63	1,312
39	Torontál „	119·26	329,700	1	—	—	—	—	—	—	—
40	Trencsén „	80·28	224,400	1	15	515	34·33	5·35	14,960	0·15	435
41	Túrócz „	19·99	42,100	2	4	106	26·50	4·99	10,300	0·19	397
42	Ugocsa „	20·69	54,600	1	14	96	6 85	1·47	3,900	0·21	568
43	Ung „	53·10	99,300	1	54	150	2·88	1·02	1,910	0·35	662
44	Vas „	87·56	283.300	1	24	701	29·20	3·64	11,804	0·12	404
45	Veszprém „	72·40	186,500	1	52	297	5·71	1·39	3,586	0·24	627
46	Zala „	85·06	272,400	1	—	—	—	—	—	—	—
47	Zaránd „	22·54	51,000	1	20	112	5·60	1·13	2,550	0·20	455
48	Zemplén „	107·65	241,600	1	78	509	6·52	1·38	3,097	0·21	475
49	Zólyom „	49·14	60,300	1	29	117	4·03	1·69	2.079	0·42	515
50	Jász-kún kerület	82·17	194,100	1	6	—	—	13 69	32,350	—	—
51	Hajdu kerület	16·79	54,700	1	6	62	10·33	0·80	9,117	0·27	882
52	Kővár vidék	18·94	49,000	2	20	93	4·65	0·95	2,450	0·20	527
53	XVI. szep. vár. ker.	8·80	35,000	1	16	52	3·25	0·55	2,187	0·16	673
54	N.-kikindai kerület	—	60,000	1	14	80	5·71	—	4,285	—	750
55	Alsó Fehér megye	80·14	95,300	1	41	270	6·58	1·95	2,324	0·29	352
56	Belső-Szolnok „	58·04	135,300	1	32	198	6·18	1·81	4,228	0·29	683

KSH Könyvtár

Folyó szám	Megye, kerület, vidék	A törvényhatóság területe	A törvényhatóság megközelítő lélek száma	A népszámláló bizottság elnökének	A népszámláló bizottság bizottság tagjainak	A népszámláló bizottság számláló csoportj.	Esik egy bizottsági tagra csoport	Esik egy bizottsági tagra □ mtfld	Esik egy bizottsági tagra lélek	Esik egy számláló csoportra □ mtfld	Esik egy számláló csoportra lélek
		□ mtfld		szám							
57	Doboka megye	43·40	121,000	2	25	—	—	1·73	4,840	—	—
58	Felsőfehér „	30·15	56,000	1	35	78	2·22	0·86	1,614	0·39	724
59	Hunyad „	109·84	190,300	1	60	373	6·21	1·83	3,171	0·29	510
60	Kolozs „	85·46	142,400	1	61	226	3·70	1·40	2,334	0·38	630
61	Küküllő „	26·82	62,100	1	24	114	4·75	1·11	2,587	0·23	544
62	Torda „	83·30	155,600	1	47	188	4·00	1·77	3,310	0·44	827
63	Fogaras vidék	31·50	80,500	1	18	81	4 50	1·75	4,472	0·38	993
64	Naszód „	51·32	37,000	1	25	37	1·54	2·13	1,541	1'38	1,000
65	Aranyos szék	6·08	25,400	1	10	10	1·00	0·61	2,540	0·61	2,540
66	Csik „	78·08	103,400	1	27	93	3·44	2·89	3,829	0·83	1,111
67	Három „	51·97	103,100	1	59	144	2·44	0·88	1,747	0·36	715
68	Maros „	24·75	54,700	1	24	128	5·33	1·31	2,279	0·19	427
69	Udvarhely „	45·27	45,400	1	105	153	1·45	0·43	432	0·29	296
70	Brassó vidék és város	31·23	113,100	1	—	84	—	—	—	0·37	1,346
71	Köhalomszék	10·76	23,300	1	19	19	1·00	0·57	1,279	0·57	1,279
72	Medgyesszék és város	11·30	40,700	1	15	90	6·00	0·75	2,713	0·13	452
73	Nagysinkszék	11·11	24,400	1	24	24	1·00	0·46	1,017	0·46	1,017
74	Besztercze vidék és v.	12·47	116,500	1	15	—	—	0·83	7,767	—	—
75	Szászvárosszék és vár.	7·56	25,400	1	18	26	1·44	0·42	1,411	0·29	977
76	Szerdahelyszék	3·78	25,300	1	—	20	—	—	—	0·19	1,265
77	Szászsebesszék és vár.	5·62	20,700	2	15	15	1'00	0 37	1,380	0·37	1,380
78	Segesvárszék és város	9·63	31,100	1	—	—	—	—	—	—	—
79	Szebenszék és város	40·28	114,200	1	18	71	3·94	2·24	6,344	0·56	1,608
80	Ujegyházszék	4·99	12,200	1	6	14	2·33	0·83	2,033	0·36	871
81	Arad sz. k. v.	—	29,200	1	60	40	0·66	—	486	—	730
82	Bakabánya „	—	3,700	1	4	3	0·75	—	925	—	1,233
83	Bártfa „	—	4,700	1	—	4	—	—	—	—	1,175
84	Bazin „	—	4,700	1	4	5	1·25	—	1,175	—	940
85	Beszterczebánya „	—	12,400	1	14	17	1·21	—	885	—	729
86	Breznóbánya „	—	11,500	1	12	12	1·00	—	958	—	958
87	Buda „	—	60,000	1	60	—	—	—	1,000	—	—
88	Debreczen „	—	46,800	1	8	60	7·50	—	5,850	—	780
89	Eperjes „	—	9,900	1	30	7	0 23	—	330	—	1,414
90	Esztergom „	—	8,700	1	21	8	0·38	—	414	—	1,087
91	Felsőbánya „	—	6,100	1	4	11	2·75	—	1,525	—	554
92	Göllniczbánya „	—	5,900	1	6	6	1·00	—	983	—	983
93	Győr „	—	19,200	1	17	17	1·00	—	1,129	—	1,129
94	Kassa „	—	16,800	1	20	52	2·60	—	840	—	323
95	Kecskemét „	—	45,200	1	—	23	—	—	—	—	1,965
96	Késmárk „	—	3,500	1	5	4	0·80	—	700	—	875
97	Kis-Márton „	—	3,700	1	7	4	0·57	—	528	—	925
98	Kis-Szeben „	—	2,800	1	3	3	1·00	—	933	—	933
99	Komárom „	—	12.800	1	14	14	1·00	—	914	—	914
100	Korpona „	—	3.500	1	4	4	1·00	—	875	—	875
101	Körmöczbánya „	—	8,500	1	9	12	1·33	—	944	—	708
102	Kőszeg „	—	7,100	1	8	8	1·00	—	887	—	887
103	Libetbánya „	—	1,900	1	9	3	0·33	—	211	—	633
104	Lőcse „	—	6,100	1	6	6	1·00	—	1,016	—	1,016
105	Modor „	—	4,600	1	7	6	0·85	—	657	—	766
106	Nagy-Bánya „	—	7,500	1	8	18	2·25	—	937	—	416
107	Nagy-Szombat „	—	8,500	1	13	12	0·92	—	653	—	708
108	Nagy-Várad „	—	24,000	1	26	36	1·38	—	923	—	666
109	Pécs „	—	20,000	1	22	22	1·00	—	909	—	909
110	Pest „	—	150,000	1	—	383	—	—	—	—	391
111	Pozsony „	—	43,600	1	61	45	0·73	—	714	—	968
112	Ruszt „	—	1,500	1	4	1	0·25	—	375	—	1,500

*

Folyó szám	Megye, kerület, vidék	A törvényhatóság területe	A törvényhatóság megközelítő lélek száma	A népszámláló bizottság elnökének	A népszámláló bizottság bizottság tagjainak	A népszámláló bizottság számláló csoportj.	Esik egy bizottsági tagra csoport	Esik egy bizottsági tagra □ mtfld	Esik egy bizottsági tagra lélek	Esik egy számláló csoportra □ mtfld	Esik egy számláló csoportra lélek
		□ mtfld		száma							
113	Selm. és Bélab. sz. k. v.	—	16,400	1	18	9	0·50	—	911	—	1,822
114	Sopron „	—	19,200	1	23	17	0·74	—	834	—	1,129
115	Szabadka „	—	58,000	1	84	60	0·71	—	691	—	966
116	Szakolcza „	—	7,500	1	6	10	1·66	—	1,250	—	750
117	Szatmár „	—	16,400	1	13	11	0·84	—	1,261	—	1,490
118	Székes Fehérv. „	—	27,200	1	27	27	1·00	—	1,007	—	1,007
119	Szeged „	—	74,000	1	77	57	0·74	—	961	—	1,298
120	Szt György „	—	2,700	1	4	4	1·00	—	675	—	675
121	Temesvár „	—	22,800	1	52	32	0·61	—	438	—	712
122	Trencsén „	—	3,500	1	4	4	1·00	—	875	—	875
123	Ujbánya „	—	5,100	1	9	10	1·11	—	566	—	510
124	Ujvidék „	—	16,800	1	20	20	1·00	—	840	—	840
125	Versecz „	—	20,000	1	40	40	1·00	—	500	—	500
126	Zilah „	—	5,100	1	9	5	0 55	—	566	—	1,020
127	Zólyom „	—	1,900	1	3	2	0·66	—	633	—	950
128	Zombor „	—	22,800	1	24	26	1·08	—	950	—	876
129	Erzsébetváros sz. k. v.	—	2,500	1	3	3	1·00	—	833	—	833
130	Kolozsvár „	—	21,000	1	22	22	1·00	—	954	—	954
131	Maros-Vásárh. „	—	11,000	1	12	20	1·66	—	916	—	550
132	Gyula-Fehérvár „	—	7,000	1	8	8	1·00	—	875	—	875
133	Szamos-Ujvár „	—	5,000	1	5	5	1·00	—	1,000	—	1,000
134	Dées kiv. nem. város	—	5,000	1	7	8	1·14	—	714	—	625
135	Nagy-Enyed „ „	—	4,800	1	8	4	0·50	—	600	—	1,200
136	Torda „ „	—	10,000	1	10	10	1·00	—	1,000	—	1,000
137	Abrudbánya k. mez. v.	—	3,000	1	6	6	1·00	—	500	—	500
138	Bereczk „	—	3,100	1	3	8	2·66	—	1,033	—	387
139	Csíkszereda „	—	1,200	1	4	2	0·50	—	300	—	600
140	Fogaras „	—	6,000	1	12	6	0·50	—	500	—	1,000
141	Ilyefalva „	—	1,500	1	2	2	1 00	—	750	—	750
142	Vajda-Hunyad „	—	2,000	1	3	3	1·00	—	666	—	666
143	Kézdi-Vásárhely „	—	4,000	1	6	6	1·00	—	666	—	666
144	Kolozs „	—	3,600	1	4	5	1·25	—	900	—	720
145	Hátszeg „	—	2,000	1	2	—	—	—	1,000	—	—
146	Oláhfalu „	—	3,500	1	4	4	1·00	—	875	—	875
147	Székely-Udvarh. „	—	4,000	1	5	5	1·00	—	800	—	800
148	Sepsi Szt Gy. „	—	5,000	1	6	6	1·00	—	833	—	833
149	Szék „	—	3,500	1	—	4	—	—	—	—	875
150	Vízakna „	—	4,000	1	5	5	1·00	—	800	—	800
151	Szász-Régen „	—	5,000	1	12	6	0·50	—	416	—	833

Azon kivül, hogy a nyomtatványok szétküldése a korábbi jelentés óta országszerte befejeztetett, csak az itt-ott szükségeseknek mutatkozó pótküldemények folyván még egyre, körlevél intéztetett (a szab. kir. városok kivételével, mint a melyek a szükséges költségekről maguk gondoskodnak) valamennyi népszámláló bizottság elnökéhez, hogy a felmerülendő költségek nagyságát, s a netalán igényelt összegek folyóvátételének helyét jelentsék fel, a közreműködők hazafiságára történt hivatkozással figyelmeztetvén az elnököket, hogy csak a kikerülhetetlen költségek fognak utalványoztatni, az egyes törvényhatóságoknál pedig, területök és lélekszámuk jelezésével együtt, ki fog mutattatni, 1000—1000 fej pontos megszámlálása mennyi költségébe került az államnak?

E körlevélre most érkeznek be a jelentések, s nehány, eddigelé igen csekély, ki-

KSH Könyvtár

vétellel állíthatni, hogy meleg buzgalommal s dicsérendő takarékossággal iparkodnak az egyes törvényhatóságok az állam terheit minél kevésbbé szaporítani, valamint látszik e jelentésekből az is, hogy a legtöbb megyében ajánlkoznak szép számmal a társadalom minden osztályából oly honfiak, kik a számláló ügynök tisztét hazafi áldozatkészséggel elvállalni sietnek.

Némely törvényhatóság, élükön *Csongrád* megye kijelenté, hogy a népszámlálás a lehető legnagyobb pontossággal végrehajtatván, az államnak semmi költséget nem fog okozni, mások, mint *Békés* megye, a *Hajdukerület*, *Fehér* megye s többen ezen költségeknek úgyszólván minimumát veszik igénybe.

Buda-Pest fővárosokban is, a csak ritka helyen mutatkozó közönyt leszámítva, a buzgó elnökök erélyes intézkedései folytán, örvendetesen halad a népszámlálás ügye, melyről a két bizottságnak f. hó 26-án megtartott együttes üléséről szóló, a fővárosi lapokban is megjelent s már fölebb (a 41. lapon) közlött jelentés tanuskodik.

Pesten, 1869. november 26-án.

Keleti Károly

a népszámlálás kezelésével megbizott statistikai osztály vezetője.

Végül a népszámlálási törvény foganatosításával megbizott két minister még egyszer fordult a bizalom és erély hangján egyrészt valamennyi törvényhatósághoz, másrészt a népszámláló bizottságok elnökeihez, felhíván őket újból, hogy a már küszöbön álló számlálás jó eredményét ernyedetlen buzgalommal és kitartással előmozdítani iparkodjanak s a netalán még létező akadályoknak, részint önerejökből részint a kormány segedelmével elhárítását el ne mulaszszák.

E körrendeletek tartalma ímez:

A belügyi és a földmívelés-, ipar- és kereskedelemügyi magyar királyi miniszterek 1815/npsz. szám alatt kelt leirata valamennyi törvényhatósághoz:

Alig néhány hét választ már el azon időponttól, melyben az 1869. III. törv. czikk által megrendelt népszámlálás országszerte megindítandó.

Az ügy fontossága megkívánja, hogy, felelős magyar kormány által, alkotmányos úton most legelőször végrehajtandó ily mü megkezdése előtt, mindegyik közreműködendő tényező saját állás- és szempontjából fontolja meg, vajjon megtörtént e részéről mindaz, mit a népszámlálás pontos, lelkiismeretes és a kitüzött nagy czélnak megfelelő eredménynyel leendő végrehajtása tőle méltán megkövetel.

A népszámlálás végrehajtása körül tevékenyen közreműködendő három főtényező: a kormany, a törvényhatóságok és a választottjaiban képviselt összes nemzet, vagyis a számláló bizottságok.

A kormány, megindítván e nagy művet, nemcsak arról gondoskodott, hogy szentesített törvény biztosítsa munkálkodása sikerét, hanem a törvény értelmében kiadott „*Szabályos utasítás*“ által oda is kiterjeszté gondját, hogy a foganatba veendő mü országszerte összhangzatosan, az eredményt biztosító egyöntetüségben hajtassék végre.

Meggyőzendő a köznépet azon fontosságról, melyet a kormány maga tulajdonit ez ügynek, és elérni óhajtván, hogy a népesség minden zaklatástól menten, nyugodtan járuljon azon művelet elkészítéséhez, melynek czélja korán sem a terhek szaporítása, hanem egyenesen közgazdasági és tudományos ismeretek szerzése: gondja volt a kormánynak reá, hogy a számlálás idejére, vagyis 1870. évi január 1-től 15-ig az adóbehájtás szüneteljen.

Szükségesnek látván, hogy a köznép a népszámlálás fontossága és közhasznuságáról azon utakon is értesüljön, melyeken reá legközvetlenebbül hathatni: a kormány intézkedett, hogy az egyházi hatóságok utján meghagyassék az ország minden hitfelekezetü lelkészeinek, hogy a köznépet ez értelemben felvilágositsák.

Nehogy a számlálás szegényebb vidékeken, vagy a közügyért lelkesülő, de szerény anyagi viszonyainál fogva áldozatot nem hozható honpolgárok visszavonulása folytán pénzhiányból megakadjon, hasonlólag intézkedés történt, hogy ily czélokra a szükséges hitelösszeg a számláló bizottságok elnökeinek idejekorán rendelkezésére álljon.

A számláláskor használandó utasítások és mintáknak, talán a szükségnél is korábban eszközölt szétosztása által végre azt kivánta a kormány elérni, hogy azok mielőbb a betöltésökkel foglalkozandó egyének kezébe jutván, ezek időt nyerjenek tanulmányozásukra, hogy helyes kezelésök ez által biztosítva legyen.

A kormány emez intézkedései folytán, örömmel valljuk be, a törvényhatóságok is, kevés kivétellel, buzgón siettek őt czélszerü eljárás és erélyes intézkedések által támogatni.

Ugyanis, nemcsak a számláló bizottságok gyors megalkotása- s többnyire a vidék bizalmát biró férfiak általi betöltésével tényleg a nemzet kezébe szállíták át az ügyet, melynek közigazgatási uton való végrehajtása alkotmányunk szellémébe, míveltségi jó hirnevünkbe ütközött volna; hanem az ügynek tisztviselőik részéről való lelkes felkarolása és többnyire erélyes támogatása által — kevés kivétellel — azt is igazolták, hogy ezen közmivelődési kérdés horderejét felfogni hajlandók és képesek is.

A népszámláló bizottságok elnökei, hasonlókép kevés kivétellel, az államtól nyerendő költségek mérsékelt igénybevétele által azon dicsérendő felfogást igazolták, hogy azon, bármennyire fontos kérdés megoldásának, az adózó nagy közönségnek minél csekélyebb terheltetése mellett kell megtörténnie; az ország számos vidékén eszközöltetett próbaszámítások által pedig nemcsak a fontos végrehajtás iránti komoly szándékukat tanusították, hanem a kormányt is megnyugtatták az iránt, hogy az első pillanatra talán bonyolódottnak látszó, de a népnek nemcsak megszámolását, hanem leirását is czélzó s ennélfogva terjedelmesebb tervezet csakugyan valósítható, s hogy a minták lelkiismeretes betöltése által a kivánt czél el is lesz érhető.

A működendő tényezők ily összevágó, egymást kölcsönösen támogató és némely helyeken, mondhatjuk, lelkes közreműködése már eleve is biztosítani látszik az óhajtott sikert.

Nem szabad azonban fél úton megállanunk s a jól megindult művet, befejezése előtti elhanyagolás által, koczkáztatnunk.

Sőt az országszerte jónak jellemezhető kezdet szolgáljon buzditásul ott, hol minden rendén van arra, hogy így be is fejeztessék; ott pedig, hol netalán még akadályok volnának legyőzendők, például és serkentőül arra, hogy mé; most, a lehetőség utolsó perczében, kettőzött buzgalom és fokozott erély által az akadályokat elhárítván, a mulasztottakat helyreütvén, a siker biztosíttassék.

Ezért fordulunk egész bizalommal, egyszersmind azonban komoly figyelmeztetéssel a közönséghez: vegye egyértelmüleg a népszámláló bizottsággal és elnökével —

kit ezen körrendeletünkről szintén értesítettünk— alapos megfontolás alá, vajjon létezik-e még és mily akadály, mely a népszámlálás szigorú, pontos és szabatos végrehajtását megakadályoztathatná, s ha ez olyan, mely a kormány közbenjárását igényelné, tegyen azonnal felterjesztést; ellenkező esetben pedig, az ügy rövid előtüntetésével tudósítson arról, hogy minden rendén van.

Mindenkép és gyorsan teendő jelentésében okvetlenül elvárjuk a szerzett meggyőződésen alapuló biztosítást az iránt, hogy 1870. január 3-án a számlálás ezen hatóság egész területén meg fog kezdetni és megszakadás nélkül a lehető legrövidebb, de a kiszabotton túl semmikép sem terjeszthető határidő alatt be is fog fejeztetni.

Jelen rendeletünk legszélesebb körökben való elterjesztését a közönségnek meghagyván, pontos foganatosítását felelőssége- s a közügy iránti kötelességérzetétől elvárjuk.

Kelt Budapesten, 1869. deczember hó 7.

Rajner Pál s. k.
Gorove Istv. s. k.

Valamennyi népszámlálási bizottság elnökéhez.

Az */. alatt ide csatolt s a belügyi magyar királyi minister úrral együttesen a közönséghez intézett körrendeletből megértheté tisztelt elnők úr, hogy a népszámlálás ügyet oly fontosnak tartom, melynek jó és üdvös megoldását semminemü felmerülhető nehézségnek megszakasztani nem szabad.

T. elnök úr tapintatos, ügybuzgó és erélyes eljárásának sokkal több jelét adta eddigelé, semhogy személyes tevékenységére bármikép ujabb befolyást gyakorolni iparkodnám.

Ismerem azonban a nehézségeket, melyek egyesek közönyéből, vagy az ügy fontosságának általuk kellő fel nem ismeréséből eredhetnek, s jelen felszólalásom épen ez akadályok legyőzésére irányul.

Elég idő van még hátra, a számlalás tényleges megkezdéseig, hogy a netalán fenforgó akadályok elhárittassanak; de egy percz sincs többé veszteni való arra nézve hogy mind ezen netalán létező nehézségek legyőzéséhez fogjunk.

A törvényhatóságokhoz intézett körrendelet biztosítja e tekintetben t. elnök urat a hatóság és tisztviselői támogatásáról, melyett szükség esetén igénybe is venni kérem; felmerülendő komolyabb akadály esetén pedig azonnal tessék táviratilag fordulni az ügy vezetésével megbízott statistikai osztályhoz.

Azonkivül a mit a törvényhatóság saját szempontjából fog felterjeszteni, t. elnök úr jelentését is elvárom arról, hogy minden irányban minden meg van téve a számlálásnak január 3-dikán történendő tényleges megkezdésére.

Figyelmeztetve t. elnök urat arra, hogy a kiszabott határidőktől eltérést semmi szín alatt sem engedhetek meg, mert ezektől függ az országos műnek idejekorán és összhangzatosan eszközlendő befejezése: még azon kivánságomat is fejezem ki, hogy az egyes bizottsági tagoktól értesítést követelve, 1870. január 3-dika után, a mennyire a közlekedés lehetővé teszi, távsürgönyileg jelentse fel, hogy a számlálás minden csoportban, vagy (a hol netalán és kivételesen több csoport bizatott egy számláló ügynökre) bány csoportban kezdetett meg tényleg a számlálás.

Kelt Pesten, 1869. deczember hó 7-én

Gorove István s. k.

A belügyi és a földmivelés-, ipar- és kereskedelmi m. kir. ministerektől 1926/népsz. szám alatt kelt körrendelet következő:

Méltóságos Föispán Úr!

A magyar királyi belügyminister által folyó évi augusztus hó 4-én Méltóságodhos intézett megkeresés óta a népszámlálás előmunkálatai nagyrészt befejeztettek, és csak igen csekély időköz választ el immár a népszámlálás tényleges megkezdésétől.

Ez időköz czélszerü felhasználásától függ, hogy az itt-ott netalán felmerült akadályok és nehézségek elhárittatván és legyőzetvén, a kormány még ez év folytán teljes biztosságot nyerjen az iránt, hogy a számlálás 1870-ik évi január 3-án valamennyi számláló csoportban megkezdessék és minden fenakadás nélkül a lehető legrövidebb idő alatt be is fejeztessék.

Ily értelemben fordultunk folyó hó 7-én 1815/népsz. szám alatt kelt körrendeletünkkel a törvényhatóságok közönségeihez és a népszámláló bizottságok elnökeihez, kötelességérzetükre és buzgalmukra hivatkozván egyrészt, másrészt meg felelősségükre utalva a végett, hogy ez országos mű minél sikeresebb befejezése körül a lehető legnagyobb erőfeszitéssel müködtessenek minden, hataskörükbe eső törvényes eszközt.

Ugyan e czélból keressük meg jelenleg újra Méltóságodat is, tudva, hogy személyes befolyása és buzgó közbenjárása mind az előmunkálatok gyors és sikeres befejezését, mind a tényleges számlálást s az általa nyert adatok pontos összeállítását tetemesen előmozdíthatja.

Egész bizalommal fordulunk tehát Méltóságodhoz azon felhivással, szivesked-jék necsak az ügy állásáról magának minél részletesb tudomást szerezni, s netaláni fenakadás esetében ide azonnal, ha kell, táviratilag is jelentést tenni; hanem a netalán tapasztalt halogatás vagy pontatlanság, mindenekfölött pedig az itt-ott még egészen el nem hárított közöny eseteit személyes közbenjárása által megszüntetni, a még utolsó perczben is felmerülhető bajokat orvosolni, szóval mindazt megtenni, mi ezen, a törvényhozásilag megszavazott rendkivüli hitel és terjedelmes munkagépezet igénybevételével megindított, országos mű olynemü befejezését biztosítsa, melylyel pirulás nélkül beszámolhassunk a nyilvánosságnak.

Fogadja stb.

Kelt Pesten 1869. evi deczember hó 15-én.

Rajner Pál.
Gorove István.

Hasonló irányban folytak a tárgyalások Horvát-Slavonország kormányával, a népszámlálás ez országoknak önkormányzati hatáskörébe vágó ügyet képezvén.

Nevezetesen azonnal a törvény kihirdetése után, következő átiratot intézte 12,876/462 sz. a. a földmivelés-, ipar- és keresk. minister

A horvát bán ő excellenciájához.

A népszámlálásról szóló törvény 5-ik szakasza értelmében a népszámlálás kivitelének módozata Horvát- és Slavonországokra nézve ezen országok kormányával

KSH Könyvtár

egyetértőleg levén megállapítandó, van szerencsém ./· alatt mellékelve a Magyarországra nézve megállapított utasítást, mintákat és oktatásokat azon szives megkeresés mellett megküldeni, hogy ahoz Horvát- Slavonországok részéről is hozzájárulni, vagy pedig a netalán szükségesnek mutatkozó változtatások iránti becses véleményét velem tudatni méltóztassék. Egyuttal felkérem Exádat, méltóztassék aziránt is mielőbb nyilatkozni, vajjon a szükséges nyomtatványok kiállításáról Horvát Slavonországok kormánya fog-e gondoskodni, vagy pedig az a magyarországiakkal együttesen történjék-e, mely esetben azonban Nagymlgod felette le fog kötelezni, ha azoknak horvát nyelvre lefordíttatását eszközölni méltóztatik. Magától értetődik, hogy mind két esetben a nyomtatás költsége a népszámlálás költségeire megszavazott hitelösszegből leszen fedezendő. És miután a végrehajtás Horvát-Slavonországokra nézve a fentidézett törvény 7-ik szakasza értelmében ugyancsak ez országok kormányát illeti, a szándékolt eljárás iránt szintén várom Exád szives tudósítását, melyre nézve legyen szabad egyelőre csak annyit megjegyezni, hogy az összes adatoknak Horvát-Slavonországok kormányánál leendő összpontosítása és onnan hozzám való átszármaztatása legszélszerűbbnek mutatkozik.

Fogadja stb.

Pesten, 1869. julius 8-án. **Gorove István** s. k.

Minden további érintkezésnek elősorolását fölöslegessé teszi egyébiránt Horvát-Szlavon országok kormányának egyik átirata, melyben bán ő excellentiája tudatja, hogy

az 1869. III. t. cz. 5. §. értelmében minden intézkedés megtétetik a népszámlálás végrehajtása tekintetéből. Valamennyi törvényhatóság és község különösen felszóllítatnak, hogy ezen törvény végrehajtását tehetségük szerint támogassák, a bizottsági tagok választását azonnal eszközöljék, s közöttük a községeket feloszszák.

Változtatás kat az oktatás 58-ik §. értelmében az országos horvát kormány az idő rövidsége miatt nem terjeszthet elő, mindazáltal a netalán történteket neki azonnal tudomására hozni kéri. Hasonlókép kéri, hogy a szükséges nyomtatványok neki a fővárosból küldessenek meg. Ezen nyomtatványok mennyiségének kiszámítása és a szöveg meghatározása tekintetéből *) következő statistikai kimutatást terjeszti elő:

---

*) A nyomtatványok szükséglete a szöveg tekintetéből a következő:

Szerém megye számára	60% cyrill betükkel, továbbá
	7% magyar-német, és
	33% (latin betükkel nyomott) horvát szöveget.
Verőcze megye számára	3% magyar,
	7% német és
	90% horvát szöveget.
Fiume város számára	60% olasz,
	40% magyar-horvát szöveget igényel.

Horvát-Tót ország statistikai átnézete:

Politikai felosztása:

Megye (zsupánság)	7.
	1.218. bekebelezett politikai községgel.
Szab. kir. város	9.
Törvényszék	57.

A népesség száma:

		lakos
Zágráb megye,	Zágráb 18.100 és Károlyváros 5.100 lakossal biró városokkal	235,626
Varasd megye,	Varasd 10.203 lakosú várossal	150.830
Körös „	(Krizsevatska) Körös 2,227 lakosú és Kaproncza 5.441 l. várossal	80.192
Fiume „	Fiume 10.302 l. várossal és Buccari város és kerülettel 5.070 l.	89.175
Pozsega „	Pozsega 2.768 l. várossal	64.026
Verőcze „	Eszék 14.344 l. várossal	158.252
Szerém „		103.785
	A népesség összes száma	881.886 lélek
s az 1869-iki évhez képest		945.000 „

Tartózkodási helye (lakhelye) ezen népességnek.

9 város.
12 külváros.
57 mezőváros.
2.866 falu.
112.434 ház (az 1869- felvétel szerint 146.375 házat kellene megszámlálni).
128.536 lakófél.
881.886 főnyi népesség.

Időközben a szükséges nyomtatványok kellő számmal részben megküldetvén, részben pedig gyorsabb szétoszthatás végett helyben (Zágrábban) készíttetvén, az ügy annyira haladt, hogy a népszámlálás pontos és megfelelő keresztülvitele Horvát-Szlavonországban is, s így szt. István koronája egész területén biztosítva van.

KSH Könyvtár

IV.

Az ausztriai országokban és külföldön, valamint a katonaságnál és honvédségnél levő honpolgárok számbavétele iránti tárgyalások.

A mi a népszámlálási ügynek ő felsége többi országainak tervezetével való összhangzásba hozatalát, továbbá a külföldön tartózkodó hazabeli, valamint a cs. és kir. hadsereg és a m. kir. honvédségnél tettleges szolgálatban levő egyének számbavételét illeti, erre nézve korábbi időkre kell kitérni.

Előre kell ugyanis bocsátani, hogy a földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi m. kir. minister ily népszámlálás eszközlését még 1867. végére tervezte; de melynek az erre szükséges költségek hiányából el kellett maradni.

Elmaradván a külön magyar népszámlálás, általános t. i. Ausztriában és Magyarországban végrehajtandó ily számlálás tervezetett, de a mely különféle viszonyoknál fogva 1869-re halasztatott.

Az ez ügyben tett intézkedések leginkább kiviláglanak következő átiratból, melyet a földm. ipar- és kereskedelemügyi m. kir. minister még 1868. oktober 29-én 15,898/618. sz. a. a m. kir. belügyi ministerhez intézett:

Nagyméltóságú minister úr!

A folyó évi október 7-én 19,472. sz. a. kelt becses átiratra vonatkozólag, melylyel a cs. kir. belügyi ministernek a lajtántúli országokban eszközlendő népszámlálás iránti törvényjavaslatát és az eljárási utasítást velem közölni méltóztatik, van szerencsém megjegyezni, hogy az, miszerint a népszámlálás Magyarországon is a lajtántúli országokkal egyidőben s a mennyire lehet egyforma minták szerint eszközöltessék, már Nagyméltóságod 1867. évi november 22-én 24,065. sz. alatti becses átirata értelmében lett általam is elfogadva.

Miután pedig a népszámlálást Magyarországon is csak a törvényhozás beleegyezése mellett fog lehetni eszközölni, egy erre vonatkozó törvényjavaslat elkészítése válik szükségessé, melynek szerkesztéséről és az országgyülés elé való terjesztéséről kell tehát gondoskodni.

Nagyméltóságod fenhivatolt mult évi átiratában „a népszámlálás megindítását, a dolog természeténél, a más államokban létező gyakorlat s a lajtántúli ügyfelosztás analogiája szerint is a belügyminiszterium szakköréhez tartozónak mondja, a teendők érdemleges részére pedig a vezetésem alatti miniszteriumban fenálló statistikai osztályt méltóztatik kijelölni.

Miután a népszámlálás eszközléséből eredő munka e szerint két miniszterium hatáskörébe vágna, sőt a katonaság külön számbavétele által a honvédelmi ministerium is érdekelve lehet; miután továbbá a népszámlálás tetemes költséget igényel, melynek kezelése engem illetvén, megszavazása valószínüleg a beterjesztendő törvényjavaslat elfogadásával együtt fogna megtörténni: czélszerűnek látnám, ha az egész ügy megindítását a két miniszterium együttesen vállalná el.

A Nagyméltóságod által velem közlött bécsi törvényjavaslatra és kiegészítő részét képező végrehajtási szabályzatra adandó véleményt illetőleg pedig bátorkodom megjegyezni, hogy mind e javaslat, mind a statistikai tanács által készített előmunkálat egy a belügyi-, honvédelmi-, és közgazdasági ministerium képviselőiből alakítandó kisebb számú bizottságnak adatnék ki, mely nem csak véleményt mondana fölötte, hanem a külön ministeriumok szempontjából a népszámláláshoz kötött igényeket is számba véve, tanácskozásairól jelentést tenne, hogy az eljárás módozatát és költségeit illetőleg végleg megállapodhatván, az illető törvényjavaslatot is el lehessen készíteni.

Remélve, hogy Nagyméltóságod ezen javaslatomba beleegyezni méltóztatik, van szerencsém Nagyméltóságodat felkérni, hogy a szükségesnek talált számú képviselőt kinevezve, s ez értelemben a honvédelmi minister úr ő Nagyméltóságával is értekezve, engem elhatározásáról mielőbb értesiteni szíveskedjék.

Fogadja stb.

Pesten, 1868. október 29-én **Gorove István** s. k

Ez átiratra s a benne foglalt javaslatra mind a belügyi-, mind a honvédelmi magyar kir. minister urak helybenhagyólag válaszolván, külön bizottság alakult, melynek tanácskozmányai következő jegyzőkönyvben foglaltatván, mintegy álapjául tekinthetők a további eljárásnak és törvényhozási valamint kormányi intézkedéseknek.

Jegyzőkönyv

a népszámlálás ügyében a nagymélóságú m. kir. belügyi-, honvédelmi- és közigazgatási ministeriumok által kiküldött vegyes bizottságnak 1869. mártius 10-ikén tartott üléséről.

Jelen voltak: a m. kir. belügyminiszterium reszéről

Ribáry József, ministeri tanácsos;

a m. k. honvédelmi ministerium részéről

Benárd Lajos, osztálytanácsos;

a m. kir. földm.-, ipar- és kereskedelemügyi minist. részéről

Keleti Károly, osztálytanácsos.

Olvastatott a bécsi cs. kir. ministerium által 1868. sept. 17-én 4,028. sz. a. kellő úton a m. kir. belügyi ministerhez juttatott s általa a m. kir. közgazdasági ministerrel közlött azon átirata, mely szerint a lajtántúli országokban eszközlendő népszámlálás iránt a birodalmi tanácsnak előterjesztendő törvény és a népszámlálásnak mikép leendő foganatosítása tárgyában kibocsátandó utasítás tervezetét a végből közli,

KSH Könyvtár

hogy miután az Ő Felségének két államterületén levő két ministeriumnak egyetértőleg arról kell gondoskodni, hogy a két államterületből származó statistikai anyag egy statistikai főmunkálatba összeállíttassék (1867. XVI. t. cz. 10. p.), adjon véleményt arról, vajjon az említett utasítás itteni szempontjából czélszerűnek találtatik-e vagy mely módosítások lennének eszközlendők?

Ez átirat által indíttatva javasolta a földm. ip. és. ker. m. kir. minister 1868. october 29-én 15,898/618 sz. a. kelt és a m. kir. belügyministerhez intézett átiratában, hogy mind a bécsi javaslat, mind a statistikai tanács által készitett népszámlálási munkálat egy a belügyi, honvédelmi és közgazdasági ministeriumok képviselőiből alakítandó kisebb számú bizottságnak adatnék ki, mely nemcsak véleményt mondana fölötte, hanem a külön ministeriumok szempontjából a népszámláláshoz kötött igényeket is számba véve, tanácskozásairól jelentést tenne, hogy az eljárás módozatát és költségeit illetőleg végleg megállapodván, az illető törvényjavaslatot is el lehessen készíteni.

A kifejtett nézetek a m. kir. belügyi minister úr részéről elfogadtatván, a kiküldött három tagú bizottság ezekben találta működési körét kiszabva s ez értelemben járt el megbizatásában.

Ugyanis:

1) a bécsi utasításra nézve

azon véleményben van a bizottság, hogy abban módosítások annál kevésbbé volnának teendők, miután az elvek, melyek szerint a bécsi utasítás és a magyarországi népszámlálási munkálat készült azonosak, a mennyiben

a) számlálási határidőül 1869. deczember 31-ke volna kitüzendő;

b) a tényleges népesség vétetnék a számlálás alapjául, de a jogi népesség száma is kerestetnék;

c) bejelentési és fölvételi ivekkel történnék, háztartási lajstromok szerint, a számbavétel; végre

d) a lakosságnak ugyan azon viszonyai vétetnek számba Magyarországon is mint Lajtán túl, azon kivétellel csupán, hogy a magyar korona országaiban még több körülmény kiderítése czéloztatnék a népszámlálás alkalmából t. i. a nyelv vagy nemzetiség, a miveltségi állapot és a férfi népességnek a hadsereghez való viszonya; de mi az összahasonlítást a lajtántúli munkálattal épen nem gátolná.

2) A m. kir. belügyi és közgazdasági ministerek által együttesen megindítandó népszámlálásra vonatkozólag

./. alatt mellékelve bemutat a bizottság egy, az ország összes lakosságához intézett felhivást, melyben a népszámlálás végrehajtásának terve is foglaltatik; szükségesnek látja azon kivül a bizottság még megjegyezni, hogy a felhivásban foglalt népszámlálási bizottságoknak kiegészítő részét képeznék még a honvédzászlóalji parancsnokok, hogy a számlálás végrehajtásánál az egyes állomásokon levő honvédtisztek és altisztek, mint e czélra igen alkalmas egyének, szintén közreműködjenek.

3) A népszámlálást megelőző előmunkálatokra, nevezetesen a házak számozására s hasonlókra nézve

a bizottság nem véli szükségesnek, hogy erre nézve külön intézkedések foglaltassanak az utasításba, a mennyiben ezeket a belügyi minister rövid úton elrendelheti valamennyi megyében és városban.

4) A katonaság számbavételét s különleg a katonaságra vonatkozó adatokat illetőleg

czélszerűnek látja a bizottság, hogy

a) a tényleg- s fegyver alatt szolgáló katonaság a közös ladügyi-, a tényleg szolgáló honvédség a honvédelmi ministerium által iratnék össze;

b) a szabadságosok, tartalékosok, hadaggastyánok stb. pedig az általános népszámlálásnál vétetnének számba, különbség tétetvén meg az iránt, vajjon az illető a tartalékhoz, vagy póttartalékhoz tartozik-e;

c) a 20-dik évet betöltő vagy (ha a legközelebbi népszámlálás például 10 év mulva hajtatnék végre) a jövő számlálásig katonaköteles korba esendő férfinépességről külön, bélyegtelen anya-könyvi kivonat állittatnék ki minden lelkészségtől, mely kivonatok az illető honvédségi zászlóalji törzsnél gyüjtetvén, ellenőrzési okmányokul szolgálnának az évenkint ismétlődő ujonczozáshoz s a hadsereg kiegészítési munkálatokat tetemesen könnyítenék. *)

d) az egyes honvédségi zászlóalji törzsekhez beszolgáltatott anyakönyvi kivonatok számát az illető népszámlálási bizottság igazolná.

5) A tényleges népességen kivül számbaveendő jogi vagy illetékes népesség meghatározására törvényes fogalom nem létezvén:

a bizottság ajánlja, hogy a ministerium intézkedni méltóztatnék, miszerint még a népszámlálás megindítása előtt illetékességi törvény hozatnék, melyből az illetőknek necsak honossági joga és ennélfogva honpolgári állapota, hanem egyszersmind községi illetékességök is meg legyen határoztató, különben a népszámlálási összeiró rovatokban előforduló „helybeli“ és „idegen“ kitételek, mely rovatok számaiból a jogi népesség volna összeállitandó, helyesen ki nem tölthetők.

6) Az eszközlendő népszámlálásnál az eddigi terv szérint a nyelv vagy nemzetiség is számba levén veendő.

a bizottság nem mulaszthatja el aggodalmait fejezni ki e rovatok helyes betöltése iránt, s azokat külön nem indokolván, leghelyesebbnek látná, ha a nagyméltóságú ministerium hasonlólag a lajtántúl czélbavett eljáráshoz, a nyelvi kérdést ezen népszámlálás alkalmából mellőzné; — ha mindamellett szükségesnek látná a magyar kormány a népesség ezen viszonyainak is kutatását, tagadhatatlan, hogy utóvégre is mindenkinek szabad akaratára kell hagyni, minek vallja magát, mire nézve a nemzetiség czimü rovatot lehetne ugyan használni, hanem szigorúan felülőrködni az összeirásnál, főleg a köznépnél arra, hogy a számláló megmagyarázván ugyan a kérdést, de se egyik se másik irányban nyomást az egyes nemzetiségüekre ne gyakoroljon.

7. A népszámlálás költségét csak hozzávetőleg is meghatározni

a bizottság alig látta lehetőnek s midőn kerekszámokban 150,000 frtot vél kimondandónak, azt csak is más országok népszámlálási költségével összevetőleg teszi.

A legfőbb költséget ugyanis a nyomtatványokon kivül, melyek 40–45000 frtot találnak igényelni, leginkább a mellőzhetetlen napidíjak és útiköltségek fogják okozni. E tekintetben pedig kötelességének érzi a bizottság javasolni hogy

a) a községek ne terheltessenek természetben szolgáltatandó (előfogat, lakás stb.) járulékon kivül semmiféle költséggel;

b) a mely község képes reá, maga eszközölje ugyan a népszámlalást, de munkapótlásról, a hol kell, gondoskodjék a számláló bizottság,

*) Ezen a különböző hitfelekezetü lelkészekre nagyon terhessé válandott, a *d* pont alatti kivánalmaknak pedig aligha megfelelendő intézkedéstől a kormány utólag elállott.

mely egyúttal a község teljes vagy részbeli képtelenségét igazolná;

c) a saját lakhelyén végzett népszámlálási munkáért ne járjon semmi díj, kivéve a folytonos irodamunkálatra alkalmazott napdíjasoknak;

e) a népszámlálásnál alkalmazott houvédtiszteknek és altiszteknek minden esetben járjon napidíjok, mely 2 frt és 50 kr közt változhatnék;

f) a községi áttekintés szerkesztése lévén, a tényleges összeíráson kivül, a legnehezebb munka, ne a járásokban vagy megyékben, hanem azon községeknél, melyek erre nem képesek alkalmaztassék a napidíjnok, mi ugyan tetemesen szaporítani fogja a költségeket; de egyedül itt van igazolva.

g) Útiköltség legfeljebb vasútakon vagy gőzhajón tett útazásnál számítandó fel, az illető vállalatok pedig bizonyos igazolvány előmutatása mellett mérsékelt vitelbérek megszabására volnának felhivandók. Minden egyéb utazásnál azon község szolgáltatja az előfogatot, melynek érdekében az utazás történt.

h) A népszámlálási bizottság tagjai amúgy is a megyei lakosság tekintélyesebb osztályából kerülvén, városokban pedig külön költség nekik nem okoztatván, napidíjra ne számolhassanak utazás esetében sem; de a honvédség tagjainak és kiszabott munkára alkalmazott napidíjasoknak ez is utalványozandó.

8) A népszámlálás csak törvény útján hajtathatván végre, de csak is így levén a szükséges hitelnyitás is eszközölhető,

a bizottság //. alatt előterjeszt egy e czélból készített törvényjavaslatot, arra bátorkodván még figyelmeztetni, hogy a népszámlálástól vonakodókra vagy hamis bevallásokat teendőkre büntetés is volna szabandó, mely azonban a törvényjavaslatban azért nem említtetett, miután a kereset minden egyes esetben a közhatóságoknál volna megindítható, minélfogva ezek közrendeletileg volnának utasítandók.

9) A népszámlálás a magyar korona összes területén levén végrehajtandó,

a bizottság kéri a magas kormányt, hogy azon viszony iránt méltóztassék határozni, melyben Horvát- Tótország a népszámlálás végrehajtásában fog Magyarországhoz állani s intézkedni, hogy az említett társországokban is a magyarokhoz hasonló s az összehasonlítást megengedő minták alkalmaztassanak.

Kelt Pesten 1869. martius 30.

Ribáry József s. k.
Benárd Lajos s. k.
Keleti Károly s. k.

Az ügy további folyamában és a magyar népszámlálási törvény megalkotása után a bécsi cs. kir. belügyi minister ismételve fordult a m. kir. belügyi ministerhez a népszámlálás dolgában, ki a közgazdasági ministerherhez tette át saját levele kiséretében *a bécsi cs. kir. belügyi minisernek* 1869. aug. 5-én, 3,233/M. J. sz. a. kelt következő *átiratát*:

Már f. évi april hó 18-án és május hó 18-án 1,716. és 2,087. számú átirataimban volt szerencsém Nagyméltóságodnak a birodalmi Tanácsban képviselt országok számára hozott nepszámlálási törvényt az ennek végrehajtására nézve kiadott utasítással együtt, mint szintén a rendeletileg kiadandó kezelési mintákat is oly megjegyzéssel megküldeni, miszerint ez utóbbiakat azért nem kivánom a törvény s ezzel kapcsolatban kiadott utasítás részeinek tekintetni, hogy az említett mintákban netán kivánatos

változtasások iránt a két kormány egészen szabadon intézkedhessék. E tekintetben azon szempont is volt rám nézve irányadó, hogy a két államban az anyag egyöntetűségét érhessük el s annak statistikailag egy munkába foglalása lehetségessé tétessék.

Nagyméltóságod szives volt f. évi junius hó 28-án 12,704. szám alatt kelt átiratában engem arról tudósítani, hogy a népszámlálási törvényjavaslat a magyar országgyülés elé terjesztetett, s megigérni, hogy Nagyméltóságod a szentesített törvényt s úgy az erre vonatkozó utasítást is velem közölni fogja.

Időrövidsége és azon indoknál fogva, hogy a nagymennyiségben szükséges kezelési minták nyomattatását haladék nélkül meg kell kezdeni, hogy a számlálást 1870. január 2-án megkezdhessük; másrészt pedig minthogy érdekemben áll még ezen előmunkálatok megkezdése előtt is megtudni, hogy a magyar kormány a véghezviendő öszmunka érdekében miféle változtatásokat kivánna a kezelési mintákon tenni: bátor vagyok fenebbi igéretére emlékeztetni, s megkérni Nagyméltóságodat, hogy az ottani törvényt az utasítással együtt, ha lehet német fordítás kiséretében, megküldeni szíveskedjék; egyszersmind azt is kérvén, sziveskedjék Nagyméltóságod lehető legrövidebb idő alatt az iránt nyilatkozni, vajjon kiván-e és mily változtatásokat az itten tervezett mintákon tenni; nehogy a minták különbözősége folytán a két államban nyert eredmények összesítésekor, most még könnyen elhárítható akadályokra találjunk.

Bécs, 1869. augustus 5.

Dr. Giskra m. p.

Ez átiratra a földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi minister 15,351/559. sz. a. következőleg válaszolt:

Dr. Giskra cs. k. belügyi minister úr ő excellentiájának!

Nagyméltóságodnak f. hó 5-én 3,233/M. J. szám alatt a m. k. belügyi ministerhez intézett átirata folytán sietek Nagymélytóságodat értesíteni, hogy a magyar korona országai számára alkotott és f. évi julius hó 9-én legfelsőbb megerősítést nyert népszámlálási törvény, úgy szintén ezen törvénynek végrehajtására a belügyi m. k. minister és általam közösen megállapított szabályos utasítás is, ugyanazon elveken alapulnak, melyek a birodalmi tanács által képviselt országokban érvényesek.

A népszámlási míveletre vonatkozó valamennyi kiadványunk fordításának elkészültével Nagyméltóságodnak azonnal fogok azokból elégséges számú német nyelvre fordított példánynyal szolgálni.

Addig is kérem Nagyméltóságodat, sziveskedjék a magyar példányokból is, legalább azon meggyőződést meríteni, miszerint Ő Felségének mindkét államában ugyanazon eredmények szándékoltatnak eléretni.

A magyar népszámlálás a birodalmi Tanács által képviselt országoktól csak annyiban különbözvén, hogy itt az általános müveltség fokát (olvasni, irni tudás) is kivánjuk kimutattatni; továbbá, hogy a lakási viszonyokat nemcsak néhány nagyobb városra, hanem az egész országra nézve szándékunk kipuhatolni.

A két államban nyerendő anyag egybehasonlításának lehetősége ennélfogva korán sincs veszélyeztetve és annak statistikai összefoglalása is biztosítva van; az ott megállapított rovatokon változtatni tehát szükségtelennek látszik, de az még kivánatos sem volna.

Valóságos eltérések a két államban csak a végrehajtás módozataiban léteznek, és csak is az anyag beszerzési módja különbözik nálunk, részben legalább, a birodalmi Tanácsban képviselt országok eljárási módozatától. Miután azonban az itteni intézkedések az ország viszonyain alapúlnak és ezekhez alkalmaztattak is, foganatba vételök annál helyesebb eredményekre nyújt reményt, mi a közös czél elérését is könnyítendi.

Pest, 1869. aug. 11.

Gorove István s. k.

A külföldön tartózkodó hazabeliek számbavételére nézve a bécsi cs. és kir. közös külügyi ministerium indítá meg a tárgyalást, mint az következő átiratból látható, melyet a m. kir. belügyi minister 19,083 sz. a. a közgazdasági m. kir. ministerhez intézett.

Nagyméltóságú minister úr!

A császári és királyi *külügyministerium* folyó évi szeptember 19 én 13,717. szám alatt kelt átirata szerint, az Ő Felsége mindkét államában 1870-ik évben eszközlendő népszámlálásról nyert értesülés folytán a végből, hogy a külföldön tartózkodó magyar honpolgárok összeirása iránt intézkedhessék, a magyar államban eszközlendő népszámlálásra nézve kibocsátott törvényt és végrehajtási szabályt vele közöltetni kéri.

Ezen megkeresvényt az 1869. III. t. cz. 7. §. értelmében, s folyó évi szeptember 7-én 18,037. szám alatt kelt átiratom kapcsán oly tiszteletteljes megkeréssel van szerencsém Nagyméltóságoddal közölni, hogy azt az ügy sürgős voltánál fogva közvetlenül elintézni, s a közös külügyministeriumhoz intézett válasz tartalmáról engem értesíteni sziveskedjék.

Fogadja stb.

Budán, 1369. évi september hó 21-én

a minister helyett
Szlávy József s. k.
államtitkár.

Az ezen átiratban idézett külügyministeri 13,717/IV. sz. alatti átirat következő:

A cs. kir. belügyi ministerium f. évi augusztus 26-án 3,352/M. J. szám alatt kelt átiratával, melyhez a földm.-, ipar- és ker. m. k. miniszternek nevezett hó 11-én 15,351/559. szám alatt hozzá intézett átirata mellékeltetik, és mely utóbbi szerint a magyar korona alá tartozó országok számára fenálló népszámlálási törvény, mint szintén az ennek végrehajtása czéljából Nagyméltóságod s a nevezett m. kir. minister úr által szerkesztett utasítás, a birodalmi tanács által képviselt országokban létesített intézkedésekkel a főpontokra nézve megegyezik, azon kérelemmel fordúlt hozzám, hogy a birodalmi tanács által képviselt országok külföldön tartózkodó hazabeliei feljegyeztetése végett a szükséges intézkedéseket megtegyem.

A cs. k. közös külügyi ministerium ennélfogva leghelyesebbnek vélte mindenek előtt is a cs. kir. belügyministeriumot felkérni, hogy ez a számlálásnál szolgálandó nyomtatványok illetőleg a számlálás keresztülvitele végett véglegesen megállapított

mintázatok megfelelő számú példányait, kerek számban 500. dbot és pedig $^3/_5$ részben német és $^2/_5$ részben német-olasz nyelyü rovatokkal ellátva, a végből küldené meg, hogy ezek a külföldön levő cs. k. képviseleteknek megküldetvén, segítségökkel a birodalmi tanácsban képviselt országok külföldön tartózkodó polgárai jegyzékbe vétethessenek.

Miután pedig a m. kir. kormány is szándékozik népszámlálást rendezni, a melynek keresztülviteli tervezete már nem sokára be is lesz fejezve, a cs. kir külügyiministerium ezenfelül helyesnek látta a m. k. ministeriumhoz is azon kérdést intézni, vajjon nem tartja-e ez czélszerünek, hogy a m. korona alá tartozó és a birodalmi tanácsban képviselt országok külföldön tartózkodó honpolgárainak számoltatása *egyidejüleg*, de egyszersmind a birodalom két részéről szerkesztett végrehajtási szabályok esetről esetre leendő alkalmazása mellett, történjék meg; azáltal jelentékeny munka- és költségkímélés érethetvén el, úgy szintén pedig sok tévedésnek, felszólalásnak és számos javításnak is eleje vétethetvén?

Minthogy azonban a cs. k. ministerium f. hó 11-én 13,887/531. sz. a. kelt válaszában kijelenti, hogy véleménye szerint, az osztrák-birodalom és Magyarország külföldön tartózkodó honfiainak egyidejüleg leendő megszámoltatása, az egész népszámlálási művelet teljes sikerének és az eredmények hasznavehetőségének mellőzhetetlen feltételéül tekintendő, ezen nézetben pedig hihetőleg a m. k. kormány is osztozik: a külügyi ministerium, melylyel utóbbnevezett kormány a népszámlálásra vonatkozólag még mitsem közölt — Nagyméltóságodat tisztelettel felkéri, hogy a népszámlálási törvénynek. mint szintén ennek végrehajtása végett kiadott utasításnak egy német példányát, továbbá pedig a külföldön tartózkodó magyarországiak számára a szükséges nyomtatványokat és pedig 500 példányt hasonlólag $^3/_5$ részben csupán csak német $^2/_5$ részben pedig német-olasz nyelvü rovatokkal ellátva küldené meg, hogy ezek segítségével a kellő intézkedések megtétethessenek.

Bécs, 1869. szeptember 19-én

a külügyi minister helyett
Hoffmann s. k.

A kérdés elintézése a földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi m. kir. ministert illetvén, ez a 896/npsz. sz. alatt kelt következő átirattal fordult

a cs. és kir. külügyi ministeriumhoz.

Nagyméltóságodnak f. hó 19-én 13,717 szám alatt a belügyi m. kir. ministeriumhoz intézett átirata folytán van szerencsém Nagyméltóságodat értesíteni, hogy teljesen osztom a cs. k. belügyminister azon véleményét, miszerint a külföldön tartózkodó osztrák és magyar alattvalók egyidejüleges számoltatása mellőzhetlen feltételéül tekintendő a számlálás teljes sikerének és a számlálási mívelet hasznavehetőségének.

Nagyméltóságod kivánatához képest ennélfogva van szerencsém a magyar népszámlálási törvény úgy szintén ezen törvényhez kiadott utasítás egy német példányát mellékelve megküldeni, igérvén egyszersmind Nagymeltóságodnak, hogy a nyomtatványokat kellő számban t. i. 500 dbot és pedig $^3/_5$. részben német és $^2/_5$. részben német-olasz szöveggel ellátva, azonnal meg fogom Nagyméltóságodnak küldeni, mihelyt sajtó alól kikerülnek.

KSH Könyvtár

Egyszersmind felkérem Nagyméltóságodat, sziveskedjék az iránt intézkedni, miszerint a majdan kitöltött számlálási minták ezen földmiv.-, ipar- és ker. m. k. ministeriumnak a kellő időben megküldessenek, hogy a közrebocsátandó népszámlálási művelet kimutatásánál felhasználhatók legyenek.

Pest, 1869. september 24. **Gorove István** s. k.

E czélra a bécsi cs. kir. statistikai hivatallal egyetértőleg következő minta készült, mely kellő számú példányban a cs. és kir. hadügyi ministeriumnak meg is küldetett:

KSH Könyvtár

Land
Stato estero

Volkszählungs-Buch

Zählungsort
Luogo dell' anagrafe

für die im Auslande lebenden Staatsangehörigen der Länder der ungarischen Krone.

Registro dell'anagrafe della popolazione pei cittadini della corona d'Ungheria viventi all'estero.

Nach dem Stande vom 31. December 1869.
Secondo lo stato del 31. dicembre 1869.

a	b	c	d	e	f	g	h	i	k	l	m
Laufende Zahl der Personen Numero progressivo degli individui	**Name u. z. Familienname (Zuname), Vorname (Taufname) Adelsprädicat und Adelsrang** **Nome cioé: nome di famiglia (cognome), nome di battesimo, predicato di nobiltà e grado di nobiltà** Alle dem Landesverbande der ungarischen Krone Angehörigen sind in folgender Ordnung einzuschreiben: Das Familien-Oberhaupt dessen Ehegattin. die Söhne und Töchter nach dem Alter von dem ältesten zum jüngsten abwärts insoferne sie noch nicht selbständig sind. Sonstige in der gemeinschaftlichen Haushaltung lebende Anverwandte, Verschwägerte oder andere Personen, einschließlich der gegen Bezahlung oder ohne Bezahlung in Pflege Aufgenommenen u. Nur zeitweilig anwesende Familienglieder oder Fremde (Gäste). Dienstleute und Hilfsarbeiter (Gesellen Lehrlinge, Commis u. dgl.) der Wohnpartei, welche bei ihr wohnen. Alter-Miethparteien mit ihren Angehörigen und Dienstleuten (in derselben Weise, wie es oben gesagt wurde). Bettgeher, Stubengenossen u. dgl. Tutti i cittadini dei paesi della corona d'Ungheria saranno inscritti nell' ordine seguente: Il capo di famiglia, La di lui consorte, i figli e le figlie per ordine di età dal maggiore al minore, in quanto non siano già indipendenti. Gli altri parenti, affini ed estranei che convivono assieme, compresi coloro che sono accolti e mantenuti in casa verso pagamento o senza pagamento. I membri della famiglia e gli estranei presenti soltanto temporariamente (ospiti). I domestici e gli operai ausiliari (garzoni, apprentichi, commessi ecc.), che trovansi in servizio dell' inquilino ed abitano con lui. I subinquilini coi loro congiunti e domestici (nello stesso modo che fu descritto più sopra). I compagni di stanze, i pernottanti ecc.	**Geschlecht** **Sesso** Das Geschlecht jeder verzeichneten Person ist durch die Ziffer 1 in der ihrem Geschlechte entsprechenden Rubrik ersichtlich zu machen. Il sesso di ogni persona inscritta sarà indicato colla cifra 1 nella colonna del rispettivo sesso. männlich / weiblich maschi / femmine	**Geburtsjahr** — **Anno di nascita**	**Religion** **Religione** Hier ist anzuführen ob die Person: Römisch-katholisch, Griechisch-unirt, Griechisch- nicht unirt Armenisch-unirt, Armenisch-nicht unirt Evangelisch-Augsburger Confession (Lutheraner) Evangelisch helvetischer Confession (Reformirt Anglicanisch, Mennonit Unitarisch Mohamedanisch u. s. w ist Qui si annoterà se l' individuo sia: cattolico-romano, greco-unito, armeno-unito greco non unito, armeno non unito, evangelico di confessione augustana (luterano). evangelico di confessione elvetica (riformato, anglicano, mennonita, unitario, israelita, maomettano, ecc.	**Familienstand** **Stato civile** Hier ist einzusetzen, ob die Person: Ledig. Verheiratet, Verwitwet, oder durch Auflösung der Ehe getrennt ist. Qui si indicherà se l'individuo sia celibe, conjugato, vedovo. o diviso dal conjuge per essere stato sciolto il matrimonio	**Beruf oder Beschäftigung** **Condizione sociale od occupazione** Amt, Nahrungszweig, Gewerbe. Die Art derselben ist möglichst genau zu bezeichnen z. B. die Kategorie des Beamten, ob er noch im Dienste oder pensionirt u. dgl. ist in welchem Dienst er sich befindet; der Gegenstand des Gewerbes oder der Fabrication, die Gattung des Handelsbefugnisses u. s. w Wenn Jemand mehrere Nahrungszweige hat, so ist nur jener einzutragen welcher seinen Haupterwerb bildet. Personen ohne bestimmten Erwerb haben die Art namhaft zu machen, in welcher sie ihren Lebensunterhalt beziehen z. B. Rentenbesitzer, Armen-Pfründner u. dgl. Wenn Frauen Kinder oder andere an der Wohnung theilnehmende Personen über 14 Jahre eine bestimmte eigene Beschäftigung betreiben oder dem Familien-Oberhaupte in seiner Beschäftigung regelmäßig beistehen, so ist dieß ausdrücklich anzugeben; im entgegengesetzten Falle ist die Führung des Haushalts, der Schulbesuch u. dgl. in dieser Rubrik ersichtlich zu machen. Nur bei Personen von oder unter 14 Jahren kann die Rubrik mit einem Querstriche ausgefüllt werden. Sind sie jedoch bei einem bestimmten Erwerbe (z. B. bei einer Fabrik bei Gewerben, beim Bergbau) beschäftigt, so ist dieß anzugeben. Impiego, professione, arte, mestiere. Se ne indicherà la specie con ogni possibile esattezza, p. e. (a categoria dell' impiegato, se egli sia ancora in attività di servizio o pensionato ecc., in servizio di chi si trovi; l' oggetto dell' arte o mestiere, o della fabbricazione, il ramo di commercio ecc. Se taluno esercita più professioni, si inscriverà soltanto la principale. Le persone, che non hanno una determinata professione indicheranno il modo con cui si procacciano il loro sostentamento, p. e. possesore di rendite, povero godente una pensione di pubblica beneficenza ecc. Se la moglie, i figli od altre persone di una età oltre i 14 anni partecipanti all' abitazione, esercitano una propria determinata occupazione, oppure assistono regolarmente il capo di famiglia nella sua occupazione, si annoterà espressamente questa circostanza, nel caso contrario si indicherà in questa colonna e dirigano l'economia domestica, o frequendno una scuola ecc. Soltanto se si tratta di persone, che non hanno oltrepassato i 14 anni, sarà lecito di completare questa colonna con una striscia. Qualora però abbiano una determinata occupazione (p. e. in una fabbrica, in un mestiere, in una miniera) si dovrà farne menzione.	**Arbeits- oder Dienstverhältniß.** Hier ist anzugeben ob die Person an der nebenbezeichneten Beschäftigung selbstständig oder nur als Hilfsarbeiter thätigt ist; ob sie z. B. Eigenthümer oder Pächter des Grundstückes oder im Monats- (Jahres-) Lohn oder im Taglohn bei der Landwirthschaft beschäftigt ist; ob sie Unternehmer Geschäftsführer, Arbeiter einer Fabrik; ob sie Meister Geselle, Lehrling Tagtöhner u. s. w eines Gewerbes ob sie Besitzer, Buchhalter Commis u. s. w. einer Handlung ist; ob sie im Dienste bei der Haushaltung steht u. s. f. **Rapporto di servizio e di lavoro.** Qui si annoterà se l'individuo sia indipendente nell' esercizio dell' occupazione qui presso accennata, oppure vi prenda parte soltanto come lavorante ausiliare; se egli sia p. e. agricoltore, proprietario o fittajuolo, o sia occupato nell'agricoltura, verso mercede mensile (annuale), oppure come giornaliero; se sia imprenditore, direttore, operaio di una fabbrica; se sia maestro, garzone, apprenticio, giornaliere ecc. in una industria; se sia possessore, contabile, commesso ecc. di un negozio; se sia in servizio nell' economia domestica ecc	**Geburtsort** **Luogo di nascita** **Land.** **Comitat, Bezirk, Stuhl,** **Ortschaft.** — **Provincia.** **Comitato, Distretto, Sedia, Comune** **Luogo.**	**Heimatsgemeinde** **Comune di pertinenza** Hier ist anzugeben, in welcher Ortsgemeinde (Comitat Bezirk Land) der ung. Krone die Person heimatberechtigt ist. Ist eine Person in keiner Gemeinde unter der ung. Krone heimatberechtigt so ist dieß ausdrücklich hier zu bemerken — Qui si indicherá il Comune, Comitato, Distretto, Sedia, Provincia della corona d'Ungheria a cui l'individuo é pertinente. Se taluno non fosse pertinente ad alcun Comune soggetta alla corona d'Ungheria, se ne farà espressa menzione.	**Aufenthaltsort** — **Luogo di dimora**	**Anmerkung.** **Osservazione.** Wenn die Person gänzlich (auf beiden Augen) erblindet oder taubstumm sein sollte so ist es hier zu bemerken. Ebenso ist hier in jedem Falle genau anzugeben ob die Perso zum **activen** Militär (zum stehenden Heere zur Kriegsmarine zur Heeres- oder Marine-Verwaltung) zu den noch liniendienstpflichtigen Urlaubern, zu den Reserve- und Landwehr-Männern zu den mit Beibehalt des Militär-Charakters quittirten zu den im Ruhestande mit oder ohne Militärpension beurlaubten Officieren Militär-Beamten oder Parteien zu den pensionirten oder provisionirten Unterparteien zu den Patential- oder Reformations-Invaliden gehört. — Se l'individuo é totalmente cieco [d'ambedue gli occhi) o sordo-muto, lo si deve osservare in questa colonna. Così pure si indicherà qui in ogni caso esattamente se l'individuo appartenga al militare in attività di servizio (all' esercito stabile, alla marina di guerra, all' amministrazione dell' esercito o della marina), o sia in congedo, ma ancora obbligato al servizio di linea, o sia soldato della riserva o della milizia, o sia un ufficiale dimessosi dal servizio conservando il carattere militare, od un ufficiale, impiegato, o parte militare in riposo con o senza pensione militare, od una parte subalterna militare gudente pensione o provvisione, od un invalido patentato o di riserva.
1											
2											
3											

Kisebbségi Könyvtár

A cs. és kir. katonaság számbavételét illetőleg már a népszámlálási tervezet megállapítása alkalmából azon elv lőn kimondva, hogy ez az osztrák-magyar monarchiának lajtántúli kormányával egyértelműleg legyen végrehajtva.

A tárgyalások fonálán a cs. és kir. hadügyministerium 1869. deczember 12-én 8,780. II. oszt. sz. alatt bocsátott ki körrendeletet valamennyi cs. és kir. hadparancsnoksághoz, mely a népszámlálás helyes és összhangzatos foganatosítását a katonaságra nézve is biztosítván, ennek következtében a *statisztikai osztály* 2,346/npsz. alatt a következő körirattal fordulhatott:

valamennyi népszámlálási bizottság elnökeihez.

A cs. és kir. közös-hadügyministerium, a belügyi és közgazdasági m. kir. ministerek által együttesen kiadott „Szabályos utasítás“ értelmében, a cs. és kir. katonai hatóságok és intézetekhez f. hó 12-én 8,780. sz. a. kibocsátott körrendeletével a küszöbön álló népszámlálás tárgyában akkép intézkedett, hogy a cs. és kir. katonaságnál tettleg szolgálatban lévő katonák, valamint családtagjaik és hozzátartozóik, vagyis a polgári osztályból náluk tartózkodó egyének, hogy ha ez utóbbiak katonai kincstári, vagy a katonai kincstár által tetszés szerinti használatra bérelt épületekben laknak, végre a katonai képző intézetek férfi növendékei, a katonai hatóságok által fognak megszámoltatni.

A polgári osztályhoz tartozó de tettleges szolgálatban álló katonáknál lévő egyének, — kikhez a házas egyéneknek családjai és ezek cselédjei tartoznak, — azon esetre, hogy ha kincstári, vagy a kincstár által bérzelt épületekben laknak, a laktanya, vagy épületek parancsnokai által a polgári egyénekre nézve előirt felvételi, illetőleg bejelentési ivekkel megszámoltatnak. Hason eljárás követtetik a kincstári, vagy a kincstár által bérelt épületekben lakó egyéb polgári osztályu egyénekre nézve, mint p. o. a katonai képző intézetekben lévő polgári osztályi tanárok, a szerződés mellett felfogadott karmesterek, mesteremberek, markotányosok s. t. b.

A kincstári, vagy a kincstár által bérelt épületeken kivül lakó tettleges szolgálatban álló katonai egyének az illető házbirtokos által nekik átadott bejelentési, illetőleg felvételi ivekbe csakis családjukat és a náluk lakó, polgári osztályhoz tartozó egyéneket (netáni albérlőket) kötelesek bevezetni.

A maguk költségén szolgáló egy éves önkénytesek, mint tettleg szolgálatban lévő katonák, a zene-növendékek ellenben, mint polgári egyének számítandók.

Az állami ménesek és méntelepekben lévő, a katonai kötelékhez nem tartozó tisztviselők és szolgák számbavétele a polgári egyénekre nézve előírt nyomtatványokkal, melyekbe a marha-állomány is felveendő, — történik, és az illető kimutatások a községi hatóságnak fognak átadátni.

A katonaságnál számba nem vétetnek:

a nyugalmazott katonatisztek, nyugdíjazott katonai hivatalnokok és a nyugalmi állományhoz tartozó felek, legyenek bár bizonyos irodai pótlékkal valamely katonai hatóságnál szolgálattételre beosztva; továbbá a „szolgálaton kivül“ (eddig a katonai jelleg megtartása mellett kilépettek), a nyugdíjazott, vagy ellátással kilépett alsóbb katonai felek, a behívásig szabadságolt, még sorköteles legénység, a tartalékhoz tartozó

KSH Könyvtár

tisztek, hivatalnokok és legénység, végre a rokkantak házán kivül tartózkodó kegyzsoldos- és fentartási (Reservation) hadaggastyánok.

A polgári egyének megszámlálására szükségelt nyomtatványok az illető hadtestek és intézetek, illetőleg a kincstári, vagy a kincstár által bérelt épületek parancsnokai által az illető hatóságoknál fognak igénybe vétetni, és a most említett parancsnokok a kincstári, vagy a kincstár által bérelt épületekben lakó polgári egyének számba vételére nézve ugyanazon kötelezettségek alá esnek, mint a házbirtokosok egyátalában. Oly helyeken, hol a politikai, vagy helyi hatóság a katonai- kincstári, vagy a kincstár által bérelt épületekben lakó polgári egyének számbavételét maga kivánná eszközöltetni, a laktanya parancsnokok kötelesek kéz-ségesen segédkezet nyujtani és minden kivánt felvilágosítást megadni. Ily esetben a laktanya parancsnokság, vagy más kiküldött tiszt a felvételnél jelen legyen, a nélkül azonban, hogy az eljárással magával foglalatoskodjék.

Miután a lakás-viszonyok, azaz a helyiségek és azoknak külön rendeltetése minden községben felvétetnek, és e mellett a kincstári, vagy a kincstár által bérelt épületekről a helyi- vagy politikai hatóság által egyéb adatok is kivántatnának — ezen értesítések a mérnökkar, illetőleg katonai épitészeti igazgatóságok, valamint fiókjai és közegei által megadandók lesznek. Azon esetben is, ha a különböző állásu ily polgári egyének megszámláltatása a katonaság által eszközöltetett, ez a kezdetben idézett rendelet értelmében köteles a számlálás eredményét, vagyis a betöltött felvételi, vagy bejelentési íveket az illető népszámláló bizottságnak 1870. január 4-dikén átszolgáltatni, hogy ez saját községi összeállításaiban felhasználhassa.

Az országban lévő összes katonai hatóságok és intézetekhez kibocsátott ezen körrendeletről tekintetes elnök urat tudomás és mihez alkalmazkodás végett kivántam értesiteni.

Pesten, 1869. december hó 28-án **Keleti Károly.**

Végül pedig, a honvédelmi ministeriummal történt megállapodás folytán a földmivelés-, ipar- és kereskedelmi m. kir. ministerium statistikai osztálya 1844/népsz. szám alatt a következő körlevelet intézte valamennyi népsz. bizottság elnökéhez:

A honvédelmi sereg tettleges állományában szolgáló fő- és altisztek s közhonvédek, továbbá honvédtisztviselők számbavételére nézve, a honvédelmi m. kir. ministerrel egyetértőleg azon megállapodás történt, mely szerint a honvéd kerület zászlóalj- és lovas század keret parancsnokságok, a népszámlálás eszközlésére a népszámlálási utasítás 1-sö pontja értelmében megalakult bizottságokkal közvetlen érintkezésbe lépvén, illetőleg azokban a kerület vagy zászlóalj parancsnokság által e czélra kijelölt főtiszt által képviselve legyenek, ki is a fentidézett utasítás 8-ik pontja szerint kinevezett számláló ügynöktől a szükséges bejelentési íveket átvévén, azoknak pontos és szabályszerü betöltését eszközlendi, a betöltött íveket közvetlenül a honvédelmi ministeriumnak küldvén be, hol összeállittatásuk fog eszközöltetni.

Miről midőn tisztelt elnök urat értesíteném, van szerencsém megkeresni, miszerint a honvédelmi m. kir. ministerium által az értelemben kellőleg utasított főtisztet a kellő számú nyomtatványokkal elláttatni és kivánatára minden szükséges felvilágosítást készségesen megadni sziveskedjék.

Pest 1869. december hó 10. **Keleti Károly.**

A magyar királyi honvédelmi ministeriumnak ez ügyben 32,141 szám alatt a honvéd-zászlóaljparancsnokokhoz intézett körrendelete pedig következő:

Az 1869. III. t. cz. által a magyar korona területén általános népszámlálás rendeltetett el.

E népszámlálás az 1869. évi deczember 31-én létező népességi állapot szerint 1870. január 3-án veszi kezdetét. A népszámlálás kivitelének módozata az ide ·/. mellékelt utasításban foglaltatik.

A m. k. honvédség tettleges állományában szolgáló fő- és altisztek, közhonvédek és honvédtisztviselők számbavételére vonatkozólag a honvédelmi ministerium egyetértőleg a kereskedelmi ministeriummal, szükségesnek találja, a föntemlített általános utasításon kivül, miheztartás végett még a következőket elrendelni. Jelesen:

Az „utasítás" 1-sö pontjára vonatkozólag, a zászlóaljparancsnokság, a népszámlálás eszközlésére megalakulandó bizottságokkal közvetlen érintkezésbe lépjen. Mivégből minden kerület, zászlóalj és lovas századkeret székhelyén külön-külön egy főtiszt-, ott hol a kerületi parancsnokság, zászlóalj és lovas század parancsnokság székhelye ugyanaz, együttesen csak egy főtiszt által képviselteti magát.

Az utasítás 8-ik pontjára vonatkozólag, e főtiszt a kinevezendő számláló ügynöktől átveendi a szükséges bejelentési íveket, s azoknak az útasítás értelmében leendő pontos és szabályszerű betöltését eszközlendi.

Megjegyzendő hogy e bejelentési ívekbe, egyedül és kizárólag csak a tettleges állományban szolgáló fő- és altisztek, közhonvédek és honvéd tisztviselők veendők fel, s azért a járás őrmesterek odautasítandók, hogy zavarok elkerülése végett a járásukban működő népszámlálási bizottságokkal, a mennyire lehet, érintkezésbe lépvén, azokat figyelmeztessék, hogy illető járásaikból a tangyakorlatra behivottak, mint ez idő-szerint tettleges szolgálatban levők, nem illetőségök vagy születésök helyén, hanem a zászlóalj-, illetőleg a lovas századkeret székhelyén lesznek fölveendők.

Végre az utasítás 49. pontját illetőleg, megjegyeztetik, hogy a szükséges polgári közegek hiányában, a honvédség részéről csak ott és akkor adandó kivételesen segítség, a hol más mód a hiány födözésére nem mutatkoznék.

A zászlóaljparancsnokság oda törekedend, hogy a népszámlálási bizottságokhoz kijelölt közege az ide mellékelt, s minden kerületi- és zászlóaljparancsnokságnak egy-egy példányban kiadott utasítást behatólag tanulmányozván, e nagy horderejü munka véghezvitele a m. k. honvédség részéről szabályszerűen, helyesen és öszhangzólag eszközöltethessék.

A megszámlált honvédekről szóló ívek kellően összeállítva a kerületi parancsnokságok útján a ministeriumnak beküldendők.

Budán 1869. december 21.

A ministerium vezetésével megbízott m. k. ministerelnök meghagyásából.

Ghyczy Béla,
alezredes.

KSH Könyvtár

V.

Végintézkedések.

E közben folyton folyt a levelezés az egyes népszámláló bizottságokkal, gyakran a törvényhatóságokkal és folytak be egyre a népszámlálási intézkedések eredményei, melyek a népszámlálás üdvös foganatosítását biztos kilátásba helyezik.

Az itt-ott támasztott kételyek eloszlattatván, s a kellő magyarázatok minden egyes kérdésre nézve megadatván, mégis szükségesnek látszott némi általánosan, gyakran vidék és hely megnevezése nélkül felhozott nehézségekre nézve is általános választ adni, mi a következő nyilatkozattal eszközöltetett, mely majd valamennyi nagyobb hazai lapban megjelent:

A népszámlálás ügyében.

Több lapban felmerült kérdések alapján a népszámlálás vezetésével megbízott statistikai osztály kinyilatkoztatta, hogy a *bejelentési* és *fölvételi ívek*, Budapesten pedig a *számláló lapok* betöltése, szigorúan ragaszkodva a belügyi és földmívelés-, ipar- és kereskedelemügyi m. k. ministerek által együttesen kiadott szabályos utasítás értelméhez, tökéletesen eszközölhető, mint azt a stat. osztályba eddig is, az ország különbözőbb vidékeiről beküldött, és a megtartott próbaszámlálások alkalmával egész szabályszerűséggel betöltött ily ívek bizonyítják.

Kételyek csak ezen eredeti adatoknak a községi áttekintésbe való bevezetésekor merülhettek fel. Ez irányban pedig a nyilvánosság előtt is siet kijelenteni a stat. osztály, mint azt a kérdést tevő külön népszámláló bizottságoknak már is kinyilatkoztatá, hogy e czélra, s az eddig felmerült aggodalmokat vagy kételyeket tekintetbe véve, külön *pótutasítást* adand ki, még pedig az országban divó valamennyi nyelven s oly számban, hogy valamennyi községnek jusson belőle, nehogy az illető bizottságok kénytelenek legyenek kiosztásukon kivül sokszorosításukról is gondoskodni.

Hogy e pótutasítás előbb nem adatott ki, oka az, hogy az eredeti adatok bevezetésével megbízott ügynökök külön gonddal ne terheltessenek, az adatoknak a *községi áttekintésben* való összeállítása amúgy is az eredeti fölvételtől merőben különböző, s hosszabb határidő alatt teljesítendő föladatot képezvén.

Ugyan ez alkalommal kinyilatkoztathatja a stat. osztály, hogy a közgazdasági és belügyi ministeriumokkal egyetértőleg a m. kir. honvédelmi ministerium is intézkedett, hogy az 1870. elején eszközlendő *újonczozási munkálatok*, a nagyrészt ugyan azon közegek által teljesítendő népszámlálási munkálatokat egyidejű találkozásuk által kölcsönösen ne nehezítsék, s mindkettőnek pontos végrehajtása az illetők túlterheltetése nélkül lehetővé váljék.

A *katonasághoz tartozó családbeliek* és lakfelek számbavételét illető minden nehézség a f. é. 2,346/népsz. alatt kelt s valamennyi népszámláló bizottsághoz intézett körrendelettel országszerte el van oszlatva.

Pest 1869. december 29-én.

Keleti Károly
a népszámlálás vezetésével megbizott
statistikai osztály vezetője.

Hogy végül az ügy mikénti állásáról is folytonos áttekintéssel birjon a minister és a statistikai osztály, következő kimutatás állíttatott össze, melyben az egyes népszámláló bizottságok-, törvényhatóságok- és főispánoknak az 1,815/npsz. alatti körrendelet értelmében beérkezett jelentéseiből az ügyállást jellemző szavak bevezettetvén, folytonos nyilvántartás eszközöltetett, mely is 1869. deczember 31-dike, mint a számlálásra kitűzött határnap lejártával, néhány törvényhatóság hiányával, következőleg állott:

Nyilvántartás

a népszámlási ügy állása és mikénti foganatosítása iránt tett jelentésekről.

Folyó szám	Megye, kerület, vidék	A népszámláló bizottsági elnök	A közönség	A főispán
		jelentése szerint		
1	Abauj megye		semmi akadály sincs.	
2	Arad „	minden irányban minden meg van téve. — Sikerülni fog.		
3	Árva „		semmi akadály sincs.	akadályok szerencsésen legyőzettek, biztosan kezdi.
4	Bács „	mindenütt megkezdetik január 3-án.		
5	Baranya „		minden irányban minden megtétetett.	
6	Bars „	minden akadály nélkül megkezdhető.	semmi akadály.	
7	Békés „			
8	Bereg „	minden meg van téve (nagy akadály az árviz).		
9	Bihar „	rendben van. 609 csoportban jan. 3-án, 88-ban később kezdödik ügynökök hiányából.		
10	Borsod „		teljes remény szabatos végrehajtásra.	
11	Csanád „	minden meg van téve.		

MTA Könyvtár

Folyó szám	Megye, kerület, község	A népszámláló bizottsági elnök	A közönség	A főispán
		jelentése szerint		
12	Csongrád megye	semmi akadály dec. 30. jan. 1. dto	semminemü akadály.	semmi lényeges akadály.
13	Esztergom „	teljes megnyugvással tekint a munka elé.		
14	Fehér „	rendén van.		
15	Gömör „	3 kerületben minden megtörtént, a 6-ikban és 7-ikben az akadályokat most küzdik le.		
16	Győr „	remény a sikeres befejezésre.		egyes visszalépéseken kivül lényeges akadály nem forog fenn.
17	Heves „			
18	Hont „	semmi fenakadás.		
19	Komárom „			
20	K.-Szolnok „	akadály nélkül megkezdi, remény kevés költségre.	pontos, buzgó kezdetet és befejezést igér.	
21	Krassó „	minden várakozást kielégítő sikert igér.	biztos remény pontos kezdetre és befejezésre.	
22	Kraszna „	rendben van (nyomtatványbaj elintéztetett).		
23	Liptó „	nincs semmi akadály.	semmi akadály sem ismeretes.	a rendelet minden pontjának meg fog felelni.
24	Mármaros „			
25	Mosony „	minden rendén van.		
26	Nógrád „		szigoru, pontos és szabatos végrehajtást igér.	minden pontosan végeztetett, a sikert semmi sem akadályozza.
27	Nyitra „			
28	Pest „		biztos kilátás pontos kezdetre és befejezésre.	
29	Pozsony „	minden irányban minden megtétetett.	előmunkálatok megtétettek, nincs akadály.	
30	Sáros „	biztos remény, hogy semmi sem fogja akadályoztatni.		
31	Somogy „		egyengetve a nehézségeket, tökéletesen fog befejeztetni.	
32	Sopron „	a kellő előintézkedések megtétettek.		

Folyó szám	Megye, kerület, vidék	A népszámláló bizottsági elnök	A közönség	A főispán
		jelentése szerint		
33	Szabolcs megye	legnagyobb szorgalommal előkészíttetett, jó siker.		
34	Szatmár „	tagok lemondása, árviz, helytelen csoportozás akadályaival küzd.		
35	Szepes „	biztos remény pontos kivitelre.	pontos kezdetet és keresztül vitelt igér.	tökéletes megnyugtatás a kivitel iránt. — Elnök érdemeit kiemeli.
36	Temes „		nincs akadály. — Örvendetes érdekoltség megyeszerte.	
37	Tolna „	szabott időben keresztül fog vitetni.		
38	Torna „	intézkedett pontos kezdet iránt.		
39	Torontál „	minden rendén van.		
40	Trencsén „	minden meg van téve.	nincs akadály.	
41	Túrócz „		minden megtétetett; semmi akadály.	
42	Ugocsa „		szabályszerü eredmény lesz az elnök erélyessége és buzgósága folytán.	
43	Ung „		minden rendén van.	minden intézkedés megtétetett.
44	Vas „		fenakadás nélkül fog végrehajtatni.	
45	Veszprém „	kellő keresztülvitelt remél.		
46	Zala „			
47	Zaránd „	minden megtétetett; pontosan kezdi és végzi majd.		
48	Zemplén „		a szükséges intézkedések megtétettek.	
49	Zólyom „		mi akadály sincs,	
50	Jász-kún kerület	teljesen rendben van.		
51	Hajdú kerület		semmi akadály — pirulás nélkül fog beszámolhatni.	
52	Kővár vidék			
53	Nagy-Kikinda ker.	a legjobb siker biztosítható.		

KSH Könyvtár

Folyó szám	Megye, kerület, vidék	A népszámláló bizottsági elnök	A közönség	A főispán
		jelentése szerint		
54	XVI. Szepesi város	minden irányban minden meg van téve.	jan. 3. megkezdi, szakadatlanúl folytatja.	
55	Arad sz. kir. város	előleges teendőkön túl van.		
56	Bakabánya „			
57	Bártfa „			
58	Bazin „			
59	Beszterczebánya „	rendben van.		
60	Breznóbánya „	megfelelő eredményt igér.		
61	Buda „		pontos keresztülvitelre minden megtétetett.	
62	Debreczen „	jan. 3-án megkezdi. (Befejezés a Tiszamellék utjaitól függ).	kellő intézkedés megtétetett.	
63	Eperjes „	nincs akadály. Minden megtétetett.		
64	Esztergam „	megfelelő eredmény lesz.	minden rendben van.	
65	Felsőbánya „		semmi akadály.	
66	Göllnitzbánya „			
67	Győr „	szigorú pontosság.	semmi akadály.	
68	Kassa „	minden pontosan tétetett.		
69	Kecskemét „	kitüzött időben megkezdi.		
70	Késmárk „		pontos kezdet és befejezés lesz.	
71	Kis-Marton „			
72	Kis-Szeben „			
73	Komárom „	kellő megkezdés és befejezés.		
74	Korpona „			

Folyó szám	Megye, kerület, vidék	A népszamiáló bizottsági elnök	A közönség	A főispán
		jelentése szerint		
75	Körmöczbánya sz.k.v.	minden megtörtént, nincs akadály.		
76	Kőszeg „	minden irányban minden megtétetett.		
77	Libetbánya „			
78	Lőcse „			
79	Modor „	minden előintézkedés megtörtént.		
80	Nagy-Bánya „			
81	Nagy-Szombat „			
82	Nagy-Várad „		semmi akadály.	
83	Pécs „		semmi akadály.	
84	Pest „	a czélnak s a főváros jelentőségének megfelelőleg fog végbezvitetni.		
85	Pozsony „	minden irányban minden meg van téve.	semmi akadály; teljes megnyugvás.	
86	Ruszt „			
87	Selmeczbánya „			
88	Sopron „	minden csoportban egyidejüleg fog megkezdetni.		
89	Szabadka „	remény teljes sikerre.	biztós hiedelem szabályszerü végrehajtás iránt.	
90	Szakolcza „		nincs akadály.	
91	Szatmárnémeti „			
92	Székesfehérvár „	jan. 3-án foganatba megy.		
93	Szeged „	meg van téve minden.	semmi akadály.	
94	Szent-György „			
95	Temesvár „	minden megtétetett.		

KSH Könyvtár

Folyó szám	Megye, kerület, vidék	A népszámláló bizottsági elnök	A közönség	A főispán
		jelentése szerint		
96	Trencsén sz. k. város	alapos meggyőződés, hogy fenakadás nélkül fog befejeztetni.		
97	Ujbánya „			
98	Ujvidék „		nincs akadály, rendben fog végeztetni.	
99	Versecz „	legpontosabban kezdi és folytatja majd.		
100	Zilah „	minden megtétetett.		
401	Zólyom „	minden megtétetett, pontosan és lelkiismeretesen fog végrehajtatni.		
102	Zombor „	kellő intézkedések minden irányban megtétettek.		
	Erdély.			
1	Alsófehér megye	mi akadály sincs.	szigorú, pontos, szabatos végrehajtás ellen semmi akadály. — Minden rendén van.	
2	Belső-Szolnok „		minden rendén van,	
3	Doboka „	szükséges intézkedés megtétetett. A kívánalomnak meg fog felelni.		teljes remény a végrehajtásra.
4	Felsőfehér „	minden intézkedés megvan téve, az eredmény biztos.		
5	Hunyad „	mi hiba vagy hátrány sem lesz.		
6	Kolozs „		jan. 3-án megkezdi.	
7	Küküllő „	minden irányban minden meg van téve.		
8	Torda „	legkisebb aggodalom sincs biztos bevégzés iránt.		
9	Fogaras vidék			
10	Naszód „		semmi akadály.	
11	Aranyos szék		kellő időben véghez fog vitetni.	
12	Csik „	rendben van, ha költség lesz (utalványoztatott 2500 forint).		

Folyó szám	Megye, kerület, vidék	A népszámláló bizottsági elnök	A közönség	A főispán
		jelentése szerint		
13	Háromszék	minden intézkedés befejeztetett. Pontos időben végrehajtatni fog.	minden rendén van.	
14	Maros „	Pontos kezdet és befejezés reménylhető.		
15	Udvarhelyszék	kellő intézkedés; megszakadás nélkül fog befejeztetni.		
16	Brassó vidék	kellő intézkedések megtéttettek.	minden megtörtént.	
17	Kőhalomszék			
18	Medgyesszék	jan. 3-án biztosan megkezdi.		
19	Nagysinkszék			
20	Besztercze vidék	biztos kezdet és befejezés.	előintézkedések megtéttettek.	
21	Szászvárosszék	semmi akadály.		
22	Szerdahelyszék			
23	Szászsebesszék	minden rendben van.		
24	Segesvárszék			
25	Szebenszék	folyamatban van.		
26	Ujegyházszék	minden irányban minden meg van téve.		
27	Erzsébetváros sz. k. v.	minden irányban minden meg van téve.	semmi akadály.	
28	Kolozsvár „	teljesen készen és rendben van.	hasonlót jelent, mulhatlanúl kezdi, félbeszakadás nélkül folytatja.	
29	Maros-Vásárhely „	rendben van.		
30	Gyulafehérvár .	komoly akudály nincs.		
31	Szamosujvár „			
32	Deés kir. nemes vs.			
33	Nagy-Enyed „	minden irányban minden meg van téve. Renddel fog vitetni.	semmi akadály.	

KSH Könyvtár

Folyó szám	Megye, kerület, vidék	A népszámláló bizottsági elnök	A közönség	A főispán
		jelentése szerint		
34	Torda k. nem. város	minden el van intézve.		
35	Abrudbánya k. m. v.	elnökség mindent megtett.	siker iránt jó remény.	
36	Bereczk „	akadálytalan bevégzést igér.		
37	Csik Szereda „			
38	Fogaras „			
39	Illyefalva „			
40	Vajda-Hunyad „	semmi akadály sincs.		
41	Kézdi-Vásárhely „	nem volt, nincs s nem lesz semmi akadály.	biztos remény sikerre.	
42	Kolozs „			
43	Hátszeg „			
44	Oláhfalu „			
45	Székelyudvarhely		jan. 3-án pontosan megkezdi; 15-ikénél előbb bevégzi.	
46	Sepsi-Sz.-György „			
47	Szék „			
48	Vizakna „	jó rendben fog lefolyni.		
49	Szász-Régen „			

Az országos magyar statistikai Tanács

1869. decz. 10-kén tartott

ÜLÉSE

Elnöklő minister, *Gorove István* úr ő nagyméltósága, megnyitván az ülést, első tárgyúl tűzi ki a hágai nemzetközi kongressusra kiküldve volt magyarországi képviselők hozzá intézett jelentésének felolvasását. — A munkálat címe:

Gorove István, *földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi m. k. minister úr ő nagyméltóságához intézett*

Jelentés

az 1869 dik évi september havában, Hága városában tartott VII. nemzetköz statistikai kongressusról; hódoló tisztelettel elöterjesztik

Keleti Károly, *osztálytanácsos és a stat. osztály vezetője, és*

Hunfalvy János, *osztálytag,*

mint a magyar kir. kormánynak a kongressuson volt képviselöi.

A jelentés egész szövege az e gyülés tartalmáról szóló jelentés után következik a „*Hivatalos Közlemények*“ jelen füzetében. Itt csak annyi emelendő ki, hogy első része az ily congressusok szervezetével s belberendezésével foglalkozik, második része az egyes szakosztályok tanácskozmányainak tárgyát s az ez iránt hozott határozatokat, a harmadik rész pedig azon már ismert nagyfontosságu határozatot adja elő, mely szerint az egyes statistikai hivatalok a statistikának 24 fejezetre osztott tárgyaiból egy-egy szakot vállalván, ilykép fogják kiállítani *Európa összehasonlító statistikáját.* Ezeken kivül kiterjed a jelentés a nemzetközi kongressus közgyülésének végtanácskozásaira, melyeken fölmerült az is, hogy Magyarország fővárosa választassék a legközelebbi kongressus székhelyéül; de Sz.-Pétervár által megelőztetvén, ránk nézve a kilátás valószínüleg csak 1873-ban nyilik. Ez alkalommal felkérték jelentéstevők ő exját, szíveskedjék gondoskodni, hogy a sz.-pétervári kongressusra kijelölendő magyar kiküldöttek necsak képviseljék Magyarországot, hanem legyenek felhatalmazva arra is, hogy a kongressust hazánk fővárosába meghívhassák.

KSH Könyvtár

A tetszéssel fogadott jelentés felolvasása után és még mielőtt a minister úr erre nyilatkozott volna, *Ribáry József*, tanácstag inditványozta, hogy azon férfiunak, ki először gondoskodott arról, hogy az európai államok hivatalos képviselőinek gyülekezetén Magyarország is képviselve legyen s ez által *államiságunkat* a külföld előtt is bemutatta, — a tanács, mint a mely e tény horderejét meg tudja becsülni, jegyzőkönyvileg fejezze ki háláját és elismerését *Gorove* minister úr ő exjának.

Ezen az általános helyeslés jeléül harsány éljenekkel fogadott felszólítás után a minister úr emelt szót, s megköszönve a tanács jóindulatát, a szívesen fogadott köszönetet kiterjeszté Magyarországnak a hágai kongressuson volt képviselőire is, nevezetesen *Keleti Károly* és *Hunfalvy János* urakra, mit a tanács hasonlókép szívesen fogadott. Azontul pedig kinyilatkoztatá a minister úr, hogy teljes készséggel fogadja el a javaslatot, mely szerint a Sz.-Pétervárott tartandó gyülekezet után Buda-Pestre hivassék meg a nemzetközi statistikai kongressus, minek ő is nagy horderőt tulajdonít a statistikai tudomány fejlesztésére, s valamint részéről hajlandó a törvényhozásnál a szükséges költségek megszavazását javasolni, ép ugy felszólitja a tanácsot, hogy annak idején az előmunkálatokhoz, melyek Magyarországon tán hosszabb időt fognak igénybe venni, eddig tanúsított buzgóságával fogjon.

Az ülésben ezen jelentésnek csak kisebb része olvastatván fel, miután az egyes szakosztályok tárgyalásai, melyek a jelentésben szintén foglaltatnak, különös érdekkel birnak a szakférfiakra nézve, határoztatott, hogy a jelentés kinyomatása után a tanács is hasonló *öt* szakosztályra oszolván, mindegyik osztály tárgyait külön veszi saját vitatkozása tárgyaiul, tanácskozván a felett, mikép volnának a Hágában hozott határozatok a statistika egyes ágaira nézve Magyarországon is foganatosítandók.

A jelentésben előadott, Magyarországnak külön jutott feladat tárgyalása végett a stat. osztály előterjesztést tett a szőlőmívelés és borászat statistikájának elkészítése végett. Ez alkalommal *Keleti*, mint a stat. osztály vezetője, előadja, hogy ez ügy két irányban tárgyalandó. Ugyanis össze kellene állítani az elveket és mintákat, melyek szerint az adatok a többi európai államokból gyüjtendők; egyúttal pedig fel kellene használni az alkalmat, hogy a lehető legrészletesb fölvételek s a létező előmunkálatok felhasználása mellett, Magyarország kimerítő szőlészeti statistikája készíttessék, mi által a munkának kettős hasznát vehetnők.

Ez alkalomból előterjesztettek következő:

A szőlőmívelési és borászati statistika számára szükséges kérdőpontok.

1. A szőlők vidékek szerinti fekvése, magassága, talaja, a vidék éghajlata.
2. A szőlők területe.
3. A mívelés módja (magas, alacsony, nyesés, kötés, kapálás, szüret) és költségei.
4. Az évenkinti átlagos termés (vagy 10—20 év termésének) kimutatása szőlőben és borban.
5. A nyers szőlőeladás és jövedelme.

6. A szőlőpréselés (máslás) módja.
7. A pinczekezelés (a pinczék épitési alakja, átlagos mélysége, hőmérséke stb.) és költségei.
8. Asszú és mesterséges borkészítés.
9. A bor színe és vegytani elemzése.
10. A bor értéke.
11. Az eladási irányok (ország, vidék).
12. A szállitási költség (mértföld s akónkint) vízen, szárazon.
13. A kiviteli (behozatali) vám.
14. A fogyasztási adó.
15. A dézmaviszonyok.
16. A szőlőmíveléssel foglalkozó néposztályok viszonyai.

A gyülés ezen javaslatot, támogatva a minister úr ajánlatával, ki hozzá az általa ez irányban tétetett előmunkalatokat a legkészségesebben felajánlotta, elfogadván, bővebb tanácskozás végett külön bizottsághoz utasítja, melynek tagjai *Korizmics* László, b. *Kemény* Gábor, Dr. *Krenner* József, *Bielz* Albert és *Keleti* Károly urak legott magválasztatván, az orsz. gazd. egyesület is felkéretni határoztatott, hogy azon fontos ügy tárgyalásához saját kebeléből is két tagot küldeni szíveskedjék.

A hágai kongressus határozatainál fogva valamennyi statistikai hivatalnak jutott másik feladat: egy kimerítő *államtudományi és statistikai bibliografia* készítése. E téren előadó jelentése szerint egyik európai stat. hivatal már megelőzött bennünket, a mennyiben *Kiaer A. N.* a norvégiai stat. hivatal főnöke egy ily stat. bibliografiát, tökéletesen a kongressus határozatai szerint, tárgyai után 24 fejezetre osztva, már szerkesztett s a napokban be is küldte a stat. hivatalnak.

E jeles példa könnyíteni fogja saját működésünket, a bibliografia összeállittásával pedig *Dr. Barsi József* osztály- és tanácstag bízatott meg az osztályvezető által.

Elnöklő minister úr felszólítására az osztályvezető rövid jelentést tevén a népszámlálási ügy jelen állapotáról, kiemeli, hogy itt az idő gondoskodni arról, mikép lesznek a népszámlálás alkalmából gyűjtendő adatok feldolgozandók és közlendők. Ez ügyet *Keleti* annál inkább látja a tanács elé hozandónak, miután szabályzatai határozzák, hogy a statistikai osztály által kiadandó közleményekre nézve előleges biráló véleményt adjon.

Ily terjedelmes műnél az anyagra nézve nem mondható vélemény, de igenis a közlés módjára nézve. Ezt pedig előadó azért látja szükségesnek, mert erre nézve többféle szempont lehet döntő s többféle nézet akarhat érvényre jutni. Azonkivül szükséges felhasználni azon időt, mely alatt az előmunkálatok befejezése után a vidéken foly a munka, hogy időközben részint a szükséges nyomtatványok elkészüljenek, részint az előirások eszközöltessenek az osztályban, hogy az anyag beérkezésével csak a számok legyenek az illető rovatokba bevezetendők s az összeállítás készítendő.

Keleti ugyanis, mint a stat. osztály véleményét adja elő, hogy a népszámlálás alkalmából bekerülendő egész anyag községekkint keresztülvive nem közölhető, főkép ha elgondoljuk, hogy az *életkor* maga 112 rovatra

KSH Könyvtár

terjed, azonkivül két rendbeli községi áttekintés mindegyik 50-nél több rovattal, három rendbeli melléklet, a lakviszonyok és állatok összeirása szintén számos rovattal, körülbelől 18,000 községgel összevetve, oly terjedelmes művet szolgáltatna, mely roppant költségessége mellett annyi időt venne igénybe, hogy csak elavult adatokkal láthatna napvilágot.

Viszont azt sem látja helyesnek előadó, hogy ezen népszámlálásnál is az 1857-diki közlésmódra szorítkozzunk, mely alosztályozásában csupán a szolgabirói járásokig nyúlt le, azontúl a 2000-nél több lakossal bíró lakhelyeket közölvén csupán névszerint, minek úgyszólván semmi hasznát sem vehetni.

Az 1869-diki népszámlálás

községenként

A község		A községben levő		A jelenlevő népesség																	
					Vallásfelekezetek szerint													Müveltségi állapot szerint	
folyó száma	neve	házak	lakófelek	Fő-összege	római	görög	örménykatholik és nem egyesült	görög-keleti	evangelikus			unitárius	zsidó	más hitfelekezetü	olvasni	olvasni s irni
		száma			katholikus				helvét hitvallásu	ágostai hitvallásu					tud	

Távollévő helybeliek						Háziállatok száma								A község		
Az országon belül		Az országon kivül	Tettleges szolgálatban													
más községben	osztrák tartományokban	külföldön	a rendes katonaságnál	a honvédségnél	összesen	Ló	Ökör és szamár	Szarvasmarha	Bivaly	Juh	Kecske	Sertés	Méhkas	területe 1600 □öles holdakban	neve	folyó száma
tartózkodók																

A stat. osztály és vezetőjének véleménye középutat választ s a községi áttekintések rovatai szerint kivánja az összes anyagot járásonkint, megyénkint és szab. királyi városonkint közölni, azonkivül pedig az ez alkalommal szerzett adatoknak, úgyszólván *velejét*, vagyis legfontosabbjait, külön akarja keresztül vezetni az ország valamennyi községén, pusztáján, telepén stb. hogy egyszer valahára lakhelyeink hiteles sorozata jusson a közönség kezébe.

Ily közlés nem haladja túl sem idő, sem tér, sem költség tekintetében a mérsékelt igényeket s e célból ajánlja a tanácsnak következő Rovat-javaslatot a *népszámlálás főbb eredményeinek községenkinti közlésére.*

főeredményei

kimutatva.

KSH Könyvtár

A tanács elvben helyeselvén az előadottakat, a közlés módozatainak megállapítását ugyanazon bizottságra ruházta, mely a népszámlálási tervezet tárgyalásával volt megbízva; tagjai *Benárd* Lajos, gróf *Bethlen* Farkas, *Hunfalvy* János, *Keleti* Károly, Dr. *Konek* Sándor és *Ribáry* József, kikhez újabban a pénzügyi m. kir. minister új képviselője Dr. *Kogler* Nep. János min. titkár is választatott.

Ezek után *Radics Mihály*, pesti feltörvényszéki levéltárnok által a tanácsnak ajándékképen felajánlott *egy kötet statistikai adatgyüjteményt* mutat be előadó, melyre nézve eljárni az osztályvezető bízatott meg.

Szóba kerülvén az idei *statistikai tanfolyam* látogatása, előadó röviden előadja a tényallást. A tanfolyam megnyitására nézve ugyanis, következő hirdetés közöltetett a hivatalos és más nagyobb napi lapokban:

Statistikai tanfolyam.

A földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi magyar kir. minister úr elhatározta, hogy az általa múlt évben szervezett statistikai tanfolyam ez évben is megtartassék.

Felhivatván ez alapon az előadások tartására múlt évben vállalkozott szakférfiak, egyikök sem tagadta meg újabbi közreműködését; a részletek megállapítása pedig újolag az általuk alakított értekezletre bizatván, a tavalyi módozatok ez évre is elfogadtattak s csak az előadási órák száma osztatott be némely tárgynál arányosabban, a köz- és magánjótékonyság valamint az önsegélyzés ügyének előadására szánt két óra pedig a bankok, takarékpénztárak, részvénytársulatok és a biztosítási ügy bővebb tárgyalására fordíttatott.

E szerint a tantárgyak előadási sorrendje s a tanórák száma következő:

1. A statistika elmélete	8	óra előadja	*Dr. Konek* Sándor.
2. Népszámlálás	4	„ „	*Keleti* Károly.
3. Népesedési mozgalom	2	„ „	*Dr. Barsi* József.
4. Államszervezet és közigazgatás	10	„ „	*Havas* Sándor.
5. Termelés, mezőgazdaság	5	„ „	*Keleti* Károly.
6. Bányászat és ipar	4	„ „	*Hunfalvy* János.
7. Kereskedés és vámügy	3	„ „	*Beöthy* Leo.
8. Igazságszolgáltatás	4	„ „	*Dr. Schnierer* Gyula.
9. Közoktatás	3	„ „	*Dr. Barsi* József.
10. Közegészségügy	2	„ „	*Dr. Tormay* Károly.
11. Közlekedés	4	„ „	*Hieronymi* Károly.
12. Államháztartás és pénzügy	5	„ „	*Dr. Matlekovics* Sándor.
13. Bank- és biztosításügy	2	„ „	*Dr. Konek* vagy *Dr. Matlekovics.*

A hallgatókra nézve a fentczímzett minister úr már kibocsátotta a megkeresést valamennyi ministeriumhoz s a körrendeletet valamennyi törvényhatósághoz, mely szerint egy vagy több tisztviselőt illetőleg egy-egy komolytörekvésü ifjút e tanfolyam hallgatására kijelöljenek s belátásuk szerint eshetőleg a vizsga letételére is kötelezzenek, mindezt pedig f. hó 25-ig tudassák a ministeriummal, illetőleg jelentsék be a statistikai osztályban.

Miután pedig a minister úr szándéka szerint e tanfolyam a statistika iránt érdeklődő más osztálybeli férfiak és ifjak által látogatható legyen, ezúttal közhirré tétetik, hogy a beiratás f. hó 20-ig a ministerium statistikai osztályában (kis mező-utcza 3-dik sz. II. emelet) a délelőtti órákban naponkint elfogadtatik, az illetőktől függvén, vajjon, mint rendes hallgatók vizsga letételére is kötelezik-e magukat, mely esetben, annak sikeres kiállása után, bizonyitványt nyernek.

Ez alkalommal figyelmeztetnek az illetők, hogy a múlt évi tanfolyam alkalmából a minister rendeletére közrebocsátott s Ráth Mór kiadásában megjelent füzetekből még teljes példányok kaphatók akár egyenkint, akár pedig egész kötetben, melynek megvétele alkalmából a kiadó árleengedést igért.

Pesten 1869. oktober 15-én.

A földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi
m. kir. ministerium
statistikai osztálya.

A minister ezen felhivása ezúttal is teljes sikert aratott s habár a beirt, de folyvást szaporodó hallgatók száma nem éri el a múlt évi közel 300-at, viszont örvendetes tény, hogy ezúttal több azon hallgató, ki akár önként, akár hatósági kötelezetés folytán vizsgára is fog jelentkezni, mint az a következő kis jegyzékből is kitünik:

Az 18$^{69}/_{70}$-diki statistikai tanfolyam hallgatóinak jegyzéke.

		Összesen	Vizsgára kötelezett	Vizsgára nem kötelezett
Ajánltatott a miniszteriumok	által	20	17	3
„ megyék, vidék, kerület, stb.	„	28	22	6
„ sz. kir. városok stb.	„	19	13	6
Önként jelentkezett		115	60	55
Összesen		182	112	70
			61.$_5$%	38.$_5$%

A statistikai tanfolyam

1869. október 26-án d. u. 6 órakor nyittatott meg a m. kir. egyetem egyik jogtani termében, mely alkalommal *Keleti Károly* osztálytanácsos, mint a statistikai hivatal főnöke, a nagy számmal egybegyült hallgatókhoz a következő beszédet intézte:

Tisztelt hallgatók!

Másodizben jut ezennel a megtisztelő feladat, hogy a földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi magyar kir. minister úr nevében a statistikai tanfolyamot megnyissam.

A szándék, mely a minister urat e tanfolyam szervezésére birta, ma is változatlanul ugyanaz. E második tanfolyammal is ép úgy, mint az elsővel egyrészt alkalmat kivánt ő excja nyujtani azoknak, kik a statistika iránt érdeklődnek, hogy ismereteiket a tudomány ezen ágában bővithessék; másrészt módot akart nyújtani azoknak, kik akár állami, megyei vagy városi szolgálatban, akár más valamely közpályán a naponkint mindinkább tért nyerő statistikával foglalkozni kénytelenek, hogy azt az itt szerzett ismeretek fonalán alaposabban tehessék.

KSH Könyvtár

Tudvalevő ugyanis, hogy a látkör tágultával az érdeklődés is fokozódik valamely ismeret-ág iránt, és sokan, kik ezelőtt csupán kötelességérzetből teljesiték a statistikának gyakran fárasztó adatgyüjtését, ezentul, — felfogva az általuk szolgáltatott adatok becsét, becsülve értéköket és mérlegelve fontosságukat, kedvvel, szeretettel fognak eljárni hivatásukban. Gépies munkájukhoz szellem járult, az előbb érthetetlen számok jellemet öltenek, élő beszélő lényekké válnak s elmondják, mit tudni mindnyájan oly igen óhajtunk: elbeszélik hazánk állapotát, sorsát, jól vagy rosszullétét s némileg jövőjébe is engedvén pillantanunk, módot s eszközt szolgáltatnak, hogy azon, positiv ismereteink alapján, legjobb meggyőződésünk szerint lendíthessünk, javithassunk.

Ne higyjék t. hallgatóim, mintha tárgyam elfogulttá tévén, csak azért csillogtatom szemök előtt a statistika fényes feladatát, hogy eltakarva mivelésének el nem kerülhető száraz, fárasztó munkáját, e tanfolyam hallgatására mintegy csábítgatni akarnám.

Nem. Önök önként jöttek, csak felhasználják az alkalmat, melyet a minister ur e tanfolyam szervezésével nyujtott, s midőn saját ismeretkörüket készülnek gazdagítani, egyuttal a minister úr szándékát mozdítják elő. A minister úr ugyanis az országnak kiván hasznot szerezni, mivelt s képzett munkásokat nevelvén oly téren, mely hazánkban hosszu időkön át alig, — azontul is pedig inkább csak elméletileg miveltetett az egyetemen s néhány magasabb főiskolánkon, de a gyakorlati életbe hatolni, gyakorlati hasznot szerezni eddigelé csak kevéssé tudott.

E gyakorlati haszon pedig két irányban nyilvánul. Egyrészt az országnak esik javára, ha minél több fia szakférfivá válván, hozzájárul azon nagy nemzeti munka teljesitéséhez, mely állami és társadalmi létünk megismerésére vezet, de melynek csak alap-lerakása is hosszú évek sorát igényli, betetöztetvén pedig, esztendőről esztendőre megujuló tatarozási és díszitési munkát követel és soha ki nem fogy. De viszont e munka azzal is fizet, hogy minél tökéletesebb képét birjuk állapotainknak papirra vetett számokban, annál tökéletesebbé alakíthatjuk azokat a valóságban, az életben. A statistika ugyanis csak képmása, számokba lefordított fényképe a létezőnek, s valamint a mult magyarázója a jelennek s a jelen alapja a jövőnek, ugy a jelennek ismerete képezi kiindulási pontját valamennyi, a jövőre czélzó állami és társadalmi intézménynek. Korán sem tulzott állitás azért, ha mondják, hogy jó statistika nélkül a nemzetek sorsa okszerüen nem intézhető, értsük bár a sorsnak ez intézése alatt akár az egyesek cselekvényeinek összegét vagyis a társadalmi törekvéseket, akár a hatalom intézkedéseit vagyis a kormányzatot.

A másik irányban nyilvánuló gyakorlati haszon nem oly általános értékü ugyan, de annál közvetlenebb érdekü magukra az illetőkre nézve. Áll pedig e haszon abban, hogy a statistikai tanfolyam hallgatói közül többen saját életpályájukat biztosítják részben, — részben előnyösebbé változtathatják viszonyaikat. És ez többé nem csak reményteljes állitás, minőt e helyben a mult évben koczkáztattam, hanem immár valósult tény, a mennyiben nemcsak a statistikai hivatalban lettek többen alkalmazva, kik taval jó sikerrel kiállották a vizsgát, hanem a népszámlálás alkalmából a statistikai hivatalba illető ministeriumaik által beosztott számtiszteknél is kiváló tekintet volt azokra, kik vizsgát tettek a tanfolyamból. Sőt azon körülményből, hogy különféle állásu és hivatásu egyének még a vizsgálatokra kitüzött határidőn túl is jelentkeztek, azt merem következtetni, hogy a nyerendő bizonyitványok becsét más pályán is méltányolják.

És ezen nem is szabad csodálkoznunk. Nem puszta statistikát nyújt e tanfolyam hallgatóinak, hanem úgyszólván az állam és társadalmi tudományok lényegével ismerteti meg őket. Egy téli tanfolyam határideje sokkal rövidebb ugyan, hogy sem minden tanszakok kimeritően tárgyaltassanak, hiszen erre az egyetem négy évi folyama sem túlságos hosszú idő. Hanem megfelelő keretbe szorítva, a nekünk kiszabott rövid idő alatt is sok új ismeretkört lehet legalább megnyitni, ha be sem is tölteni. Hogy pedig e tanfolyam csakugyan azt nyújtja hallgatóinak, a mit feljebb megjegyeztem, arról könnyen meggyőződünk, ha az előadandó tantárgyakon végig tekintünk.

Az államszervezet és közigazgatás előadásával ugyanis már a politikába vágtunk; az államháztartás és pénzügy tárgyalásával a pénzügyi tudományba; a termelés, mezőgazdaság, ipar és kereskedés megismertetésével a nemzetgazdaságba; a közegészségügygyel a rendöri tudomány határait érintjük; a közlekedéssel, bank- és biztosítás ügygyel — ugyancsak a nemzetgazdasági tudomány egyes fejezeteiként — társadalmi gyarapodásunk némely legfőbb tényezőjét mutatjuk be; a közoktatással a serdülő és jövő nemzedék leglényegesb érdekeivel foglalkozunk; s míg az igazságszolgáltatással a jogtudomány gyakorlati alkalmazásával ismerkedünk meg, a népesedési mozgalom s a népszámlálás előadásával az államerő leghatalmasabbjának megbecsülésére vezettetünk. Mind meg annyi tárgy, mely nemcsak érdekeltségöket fogja, t. hallgatóim, ébren tartani, de remélem sokban ingerül fog szolgálni arra, hogy megszerezve itt a bevezető ismereteket, bejutva, úgyszólván, a propylaeumokba, az épület díszesebb helyiségeinek szemléletére, tanulmányozására is fog indíttatni.

De még ha kizárólag csak a statistikánál maradnánk, nem elég tág-e ennek tere máris mind az elméletben mind a gyakorlati életben? A statistika elméletével itt bővebben fognak önök, még pedig azonnal a tanfolyam megkezdésekor ismerkedni. Tekintsük azonban kissé e tudomány gyakorlati terjeszkedését is. Ki tudott például néhány évtizeddel ezelőtt valamit a gőzhajózási és vasuti statistikáról? Ma már csak a vasuti statistika külön ágnak tekinthető e tanszakban, melynek a vasuti személyzet egészségügye máris bő és felette érdekes alosztályát képezi!

A biztosítás ügye, mint önök az előadások folyama alatt később látni is fogják, csak a statistika fejlődésével jutott eddigi magas polczára; a mathematikai bizonyosságot megközelitő számítási alap csak a statistika segedelmével, ezer meg ezer adataiból lett összerakva. Tehet-e minister mai napság valamely fontosabb előterjesztést a nélkül, hogy stastistikai adatokkal kisérje azt, vagy azokkal támogassa javaslatát? Bármely szervezési munka, akár társadalmi, akár kormányzati téren, megköveteli statistikai igazolását, vele találkozunk minden téren, főleg a közéletben, még ha ez alatt nem is csupán az államit értjük.

De maguk a par excellence statistikusok, vagy ha úgy akarjuk és szemben a tudományos elmélettel, tehát a gyakorlati, a hivatalos statistikusok és közegeik száma is egyre gyarapodik. Nézzük csak hazánkat is. Volt-e Magyarországnak 1848. előtt statistikai hivatala? Nem. És 49. után szintén nem volt 1867-ig. Ez időközben a tanszékről hangoztatott statistikán kivül csakis akadémiánk termében találkoztunk néha vele. Azóta a hivatalos statistikának is lett közege hazánkban, söt nemcsak a központban, hanem már vidéken is szervezett a minister úr ily közegeket, s ha az országgyülés megszavazza az 1870-iki ebbeli költségvetést, ismét nagyobb számmal lesznek ilyesek a megyékben szervezve. Mi több, Pest szab. kir. főváros az imént hirdetett pályázatot a felállítandó városi statistikai hivatal igazgatói állomására; Buda ös fővárosunk nem

fog elmaradni fiatalabb testvére buzdító példája mögött, s ki tudja, hány nagyobb városunk követi ezt saját és országunk érdekében?

Ha pedig külföldre fordulunk, mily sürgő mozgalmat tapasztalunk ott a statistikai terén! Csak a nemzetközi kongressusokat kell említenem, hogy önök t. hallgatóim, azon nagy fontosság iránt meggyőződjenek, melyet annak világszerte tulajdonítanak. És valóban a ki az utolsó kongressusnak, melyen hazánk is képviselve volt, szemtanuja vala, a ki látta, mily megtiszteltetésnek veszik a koronás király, és büszke, de vendégszerető székvárosa a tudósok eme gyülekezését saját tüzkelyükön, a ki tanúja vala az ünnepélyeknek, melyeket a tudósok tiszteletére ministerek és községtanács, kormány és nép rendeztek, a ki szemtől szemben láthatá a statistika koryphaeusait, élükön *Quetelet*-vel, a tudomány nestorával, *Davidot* az agg, de erőteljes dán-tudóst, a svéd *Berg*-et, az orosz *Semenoff*-ot, *Engel*-t, a hires porosz stat. hivatal főnökét, az olasz *Maestrit*, a franczia *Wolowsky-Segoi*-t s több eddig csak az irodalomból ismert nagyhirü férfiakat, a ki mindezt látta, az meggyőződhetett róla, hogy ez ifju tudomány nagy jövőnek indul, hogy máris büszkén tekinthet multjára, mert meghódítá magának a tért, az állami és társadalmi élet összes mozgalmaival s küzdelmeivel, melyet számon vesz, lajstromoz és képletekben állít az élő nemzedék elé, hogy az megismerkedve általa önerejével, ok- és czélszerüen törekedjék boldogulása felé.

Erre közreműködni, a szükséges ismeretkört tágítani, ez a mi közös feladatunk. A miénk most a jelenre nézve az, hogy önökbe ez ismereteket csepegtessük; az önöké pedig, hogy azokat megszerezvén, jövendőbeli statistikai működésök által az államnak visszaszolgáltassák.

S valamint a kormány bízik, hogy azokban, kik önként vállalkoztak e tanfolyam hallgatására, nem fog csalódni, s mindegyikben, az élet bármely pályáján, egy-egy hűséges munkást fog találni a közérdek előmozditásában, úgy viszont állithatom, hogy a hazai kormány sem fog e tér mivelésével alábbhagyni.

Jelen feladatunk máris tetemesen megkönnyebbült a mult évihez képest.

Könnyebb lett a feladat reánk előadókra nézve, mert egy befejezett tanfolyam után, eredményeinek tapasztalása által biztatva, többé nem állunk kisérlet előtt, hanem határozott czél felé törekedhetünk minden tétova nélkül. A mult évben úttörők valánk mi is, hallgatóink is, mert ők az itt hallott, sokra nézve ismeretlen targyakat utána sem olvashatták, miután a füzetek megjelenése a mult évi általános nyomdai bajok folytán egyre késett, s a bár később szabott vizsgálati határidő is megérkezett a nélkül, hogy előadásaink mindegyike ki lett volna nyomatva.

Ezen ma túl vagyunk, s ezzel megkönnyebbült az önök feladata is. Jelenben nem csak módjukban van t. hallgatóim, az előadottakkal még a felköltött érdekeltség perczében bővebben megismerkedni utánolvasás által, ha az illető füzetet megszerzik, hanem módjukban van azoknak, kik előtt az előadandó tárgy teljesen ismeretlen, vele előleg is megismerkedni, s ezáltal az előadónak bővebb fejtegetéseit, a nyomtatványtól eltérő tárgyalásait osztatlan figyelemmel s ezaltal több haszonnal is hallgatni. Mindez által meg van könnyítve a vizsgaletétel is azokra nézve, kik erre vállalkoznak, sőt lehetővé lesz azokat ez évfolyam berekesztése után korábban, talán még tavaszszal megtarthatni.

Az idei tanfolyam tehát meg van nyitva, s midőn tájékoztató néhány szavam után átadom immár a szót a rendes előadó úrnak, örömmel üdvözlöm önöket t. hallgatóim, kik megértve a kor jelszavát, az ismeretszerzés nélkülözhetetlenségét, siettek sorakozni, s ily szép számmal foglalni el a tért, melyet a minister úr e tanfolyam szervezésével önök előtt megnyitott.

Legméltóbban itt talál helyet, habár a jelen ülésben tárgyhalmaz miatt alig érintetett, a *statistikai osztálynak 1870-re tervezett költségvetése* az egyes tételek s az egész költségvetés *indokolásával* együtt.

Megjegyzendő, hogy a statistikai osztályban alkalmazott tisztviselők fizetése a földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi miniszterium költségvetésében a *központi szükséglet* czimü rovatban fordul elő, itt csak a statistikai külön kiadások tételei tárgyaltatván.

A földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi miniszterium költségvetéséből:

statistikai czélok.

	Részletezés.	1868. évi eredmény frt	kr	1869. évi engedélyezett hitel frt	1870-ik évre inditványozott szükséglet egyenkint frt	összesen frt	Megállapittatik az 1870-ik évre frt	Jegyzet.
1.	**Statistikai szükséglet.**							
	Statistikai közlemények	4,045	32	1,200	3,000			
	Grafikai mellékletekért	181	50	600	600	3,600	3,600	
2.	**Adatgyüjtés.**							
	a) Népesedési mozgalmak . . .	—	—	1,000	—			
	b) Iparstatistika	1,575	—	1,200	1,200			
	c) Mezőgazdasági statistika . .	—	—	1,800	1,800			
	d) Adatgyüjtés Budapesten . . .	—	—	—	1,000			
	e) Vidéken dijazandó egyéneknek (kültagok)	525	—	5,000	7,300	11,300	11,300	
3.	**Uti költség.**							
	Általános tudományos czélból . .	784	68	2,400	1,000	1,000	500	
4.	**Könyvtári szükséglet.**							
	Könyv- és térképgyüjtemény szaporitására	966	93	1,000	1,000	1,000	1,000	
	Az 1869. évi congressuson bemutatandó munka	—	—	500	—		—	
5.	**Statistikai tanfolyam.**							
	Tiszteletdij az előadásokért . . . . . 2,000 frt							
	Nyomat költség . . . 1,000 frt	.	.	3,000	1,000	1,000	1,000	
	Összesen . .	8,078	43	17,700	—	17,900	17,400	

Kötvtár

Indokolás

a statistikai osztály 1870-dik évi költségvetésének némely tételeihez.

ad 1. *Statistikai közlemények.* Az 1869. folytában sürübben gyült s valószinüleg csak 1870-ben közzé tehető anyag kinyomatására 1200 frt helyett 3000 frt állapíttatik meg, s igy költségtöbblet . . . . . 1,800 frt

ad 2. d) *Adatgyüjtés.* Itt Budapesten felállítandó községi stat. hivatalok segélyzése
Pesten 600 frttal
Budán 400 frttal vétetett kilátásba, s igy költségtöbblet . 1,000 frt

e) *Vidéken dijazandó egyéneknek*, miután 1870-re legalább még 5 stat. kültagot lesz szükséges kinevezni, ez 400 frtjával 2,000 frt, 300 ftnyi pótlékkal együtt . . . . . 2,300 frt *)

Tehát 5,000 frt helyett 7,300 frt. — Összes költségtöbblet . 5,100 frt.

Elesik azonban :

Az *adatgyüjtésnél* a népesedési mozgalmak nyomtatványai költsége	1,000 frtot	
Az *uti-költségből*, mert *1870-ben nem lesz kongressus*	1,900 frt	
A *kongressusi munka* költsége	500 frtot	
A *statistikai tanfolyamnál*, miután a tavalyi kiádványok lesznek használhatók s az előadóknak csupán tiszteletdij van előirányozva, 3,000 frt helyett 1,000 frt = . .	2,000 frt.	
Összes csökkenés . .	5,400 frt. —	5,400 frt.
S igy általános csökkenés . .	— frt. —	300 frt.

Vagyis :

1869-re volt előirányozva .	17,700 frt
1870-re van előirányozva .	17,400 frt
Csökkenés 1870-ben . .	300 frt.

A statistikai czélokra előirányzott költségeknek

általános indokolása.

A hivatalos statistika valamennyi haladott államban a kormányok különös és meleg ápolásának képezi tárgyát, s minél bővebb ellátásban részesül, annál inkább téríti meg a reá fordított költségeket.

Az összeg, mely a magyar hivatalos statistika életbeléptetésére és fentartására fordíttatik, s a mely a jövő 1870 dik évre kerekszámban 17,000 frttal van kivetve, aránytalanúl csekély, ha számba vesszük a feladatokat, melynek megoldására az, sokféle elmaradottságunknál fogva, épen hazánkban hivatva volna.

Ha mindamellett netalán ezen költségek sem állnának arányban a statistikai hivatal által a nyilvánosság elé terjesztett eredményekkel, habár azt méltán kétségbe is lehet vonni, oka leginkább abban rejlik, hogy ezen hivatal nem oly tág, oly minden térre kiterjedhető szervezettel és alapon rendeztetett be, mint azt viszonyaink ismeretének nélkülözhetetlen pótlása talán megkivánta volna.

*) 12 régi kültag 400 frtjával = 4,800, egy régi = 500 frt, és 5 uj 400 frtjával = 2,000 ft., összesen 7,300 forint.

A hivatalos statistikánál tehát nem a reáfordított költségeket kell igazolni, mint inkább azt, mért nem terjesztett oly, talán megszavazandott költségvetést a törvényhozás elé, mely mind e feladatok czélszerü megoldását lehetségessé teszi ?

Korántsem hivatkozva itt azon körülményre, mely a lehető legnagyobb takarékosságot tette mindeddig a kormány főkötelességévé, s jól tudva, hogy productiv beruházásban való takarékosság néha a legnagyobb hiba is lehet, a mértékelt költségigénylés itt azzal van igazolva, hogy eddigi viszonyaink között a hivatalos statistika, bármily széles alapon szerveztük is, nem felelhet meg az ily hivataloknak más államokban jutott feladatoknak, mert hiányoznak azon közegek, melyek munkálkodásában istápolnák, hiányzott eddig a szervezett municipium, mely a hivatalos statistika adatait szolgáltatni kiválóan hivatva van.

Mig a hivatalos statistika az ország összes területén, le egész a községig bizton nem számíthat az általa kivánt adatok annak idején és megbízható alakban való beszolgáltatására : mindaddig a máshonnan kerülendő statistikai anyagnak feldolgozására kell szorítkoznia.

De még másunnan is csak gyéren kerül az ily anyag, ha, mint eddigelé a többi miniszteriumok is részben szervezeti, részben a jövőben értékesítendő tervezeti munkákkal levén elfoglalva, nem tudják még saját szükségletökre sem szerezni meg mindazon adatokat, melyek akár müködési körükben, akár a törvényhozással szemben igényeltetnek.

Ily, viszonyainkból folyt csekély támogatás mellett, nem épen megvetendő az anyag, mely a statistikai osztály által kiadott „Hivatalos közlemények“ első évi öt, és második évi eddig két füzetében megjelent, és számba véve a sajtó alatt levő ez évbeli még két füzetet, mind azt magában foglalja, minek birtokába az osztály eddig akár a miniszteriumok, akár a törvényhatóságok utján juthatott.

E füzetek tartalma külföldön is teljes méltánylással részesült, de még a hazai közönség által is — irodalmi viszonyainkat szem előtt tartva — meglehetősen felkaroltatva, a mennyiben azonkivül, hogy e füzetek valamennyi miniszteriumnak több példányban, a törvényhatóságoknak és sok intézetnek ingyen megküldetnek, az első évfolyamnak csupán négy első füzeteért 295 frt folyt be, 25% elengedése mellett könyárusi úton.

Járul a statistikai osztály eddigi müködéséhez még az is, hogy már két télen át statistikai tanfolyamot tart, mely czélra szintén 53 sürün nyomatott ívre terjedő „*Előadások*“ bocsáttattak közre, melyek a hivatalos statistika fontosságának felismerésére, s az ez iránti érzék fokozására főkep a fiatalabb nemzedék között nem kis befolyással voltak.

Felemlítendő végül, hogy a mi más államokban többnyire más, sőt a Lajtán túl is a belügyi ministeriumot illeti, a népszámlálás nálunk a statistikai osztálynak jutott feladatul, még pedig az első szervezet elkészítésétől fogva, a tërvényjavaslat, utasítások és minták megállapításán keresztül végig a most folyó levelezésig valamennyi törvényhatósággal, illetőleg népszámlálási bizottsággal ; a begyülendő anyag feldolgozása és összeállítása — a mi azonban már rendes munkakörébe vág — szintén azt fogván illetni.

Az elmondottakból kitünik, hogy a statistikai hivatal épen nem csekély feladatot nyert osztályrészül, de ez korán sem megfelelő munkaköre ; ennél sokkal többet, sokkal nagyobbat kell tőle követelni, de lehet méltán várni is.

A hivatalos statistikának, úgy szólván, szellemi legfőbb ellenőrző számvevő-

széknek kell lenni az ország összes háztartásában, összes közigazgatására, igazságszolgáltatására, közoktatására és közgazdaságára nézve, mint a czélbavett legfőbb számvevőszék az állam háztartásának tényleges vagyonkezelésének lesz ellenőrzője.

Az ország évszázados hátramaradása sok téren szükségessé teszi, hogy minél nagyobb anyagi és szellemi erőfeszítéssel forduljon saját érdekében pótlások felé, mire a helyes önismeret megszerzése a legnélkülözhetetlenebb alapföltétel; de melynek eddig, úgy szólván, elemeit is alig szerezhettük meg, s igy természetes, hogy a statistikai hivatal sem felelhetett meg eddigelé hivatásának. Azon körülmény azonban, hogy Magyarország immár egyenjogú társul van felvéve az európai államok sorába, viszont oly kötelezettségeket róv reánk, melyeknek teljesítése alól a legméltóbb általános megtámadtatás veszélye nélkül — magunkat többé ki nem vonhatjuk.

Ilyen egy reánk háramló, a többi államokkal kölcsönös kötelesség, hogy általános európai statistika létesitéséhez teljes erőnkből hozzá járuljunk.

E lépéssel, bármily anyagi áldozattal járna is kezdetben, tartozunk az ország becsületének, mert csak nem fogjuk akarni a világgal tudatni, hogy önön állapotainkról nem birunk kellő tudattal; hasznát azonban leginkább az ország maga fogja venni, mert a mi adatokat most, mintegy az európai statistika számára beszerzünk, azokat saját állapotaink megismerésére is érvényesíthetjük.

A f. é. septemberben Hagában tartott nemzetközi statistikai congressus, melyen Európa valamennyi állama, köztük Magyarország is, külön képviselve volt, elhatározta ugyanis, hogy Európa összehasonlító statistikáját elkészíti oly módon, miszerint minden statistikai hivatal elvállal a statistikának mintegy természetszerü s 24 czím alatt megállapított ágazataiból egyet-egyet, melyre valamennyi állam szolgáltatja az adatokat, viszont pedig maga is valamennyi többi ágazatra nézve szolgáltatja a vállalkozó hivatalnak saját országából az anyagot.

E terv elfogadása az illető kormányok részéről kétségen kivüli, s Magyarországnak is jutván az általános felosztásból egy fejezet, a *borászat és szőlőmivelés*, természetes, hogy most már Magyarország hivatalos statistikájának is ki kell terjedni mind azon ágakra, melyekkel az európai statistika foglalkozik.

Hogy a hazai statistikai hivatal e nagy feladatnak megfelelhessen, nemcsak a hivatalnak teljes szervezése mellőzhetetlen, de mellőzhetetlen mindenek fölött, hogy az ország is a hivatalos statistika tekintetében okszerüen szerveztessék és rendeztessék.

Küszöbön levén a municipiumok szervezése, ez legalkalmasabb pillanatnak látszik arra nézve, hogy egyúttal a statistika iránti kötelezettségök is törvényileg meghatároztassék. Szükséges lesz azonkivül egy általános, a hivatalos statistikát illető törvény megalkotása is, hogy a kormánynak módja legyen mindazon statistikai anyagot és mindenkitől követelni, melyre szüksége van.

Mind e fontos tárgy alapos meggondolást, helyes keresztülvitele tetemes költséget igényel, s midőn most a statistikai hivatalnak csak az eddigihez hasonló s úgyszólván igénytelen költségvetése mutattatik be, fentartatik, hogy az ügy végleges szabályozását magában foglaló, a szükséges törvényjavaslattal ellátott, indokolt előterjesztés tétessék le annak idején, de mielőbb a ház asztalára.

Ezen indokolás mintegy bevezetője azon ügynek, mely a gyülés további folyamának főtárgyát képezte; t. i. azon *Emlékirat*, illetőleg *Javaslat*

felolvasása, mely a statistikai osztály vezetője által készíttetvén, előadja, mennyire s mi okból nem tudott a statistikai osztály feladatainak eddigelé teljesen megfelelni, s miért mellőzhetlen, hogy a hivatalos statistika újjá és megfelelő szervezése által azt azon állapotba helyezzük, hogy most már, mint az európai statistika egyik munkatársa, a statistika összes körére kiterjeszkedjék Súlyt fektetve azontúl arra, hogy ez újjászervezésre a jelen pillanat azért legkedvezőbb, mert most forog szőnyegen a municipiumok szervezése, javaslatot mutat be nemcsak az országnak ez irányban való rendezésére, hanem a statistikai adatokat szolgáltató közegeket kötelező törvényre is.

A tárgy megpendítése szükségét a Tanács osztatlan elismeréssel fogadván, azt sokkal fontosabbnak tartja, semhogy hozzá első felolvasásra szólhasson, minélfogva az emlékirat kinyomatása elhatároztatván, az a legközelebbi tanácsülésben fog behatóan tárgyaltatni.

Az emlékirat teljes szövege jelen füzetben a hágai kongressusról szóló jelentés után foglaltatik.

KSH Könyvtár

VI.

JELENTÉS

az 1869-dik évi september havában Hága városában tartott VII. nemzetközi statistikai kongressusról.

Gorove István,

földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi m. kir. minister úr ő nagyméltóságának

hódoló tisztelettel előterjesztik

Keleti Károly, osztálytanácsos és a stat. osztály vezetője, és
Hunfalvy János, stat. osztály- és tanácstag,
mint Magyarországnak a kongressuson volt képviselői.

Nagyméltóságú minister Úr,
Kegyelmes urunk!

A folyó évi julius havában 2324/eln. sz. a. kelt rendelettel alulírottak azon hálás tisztelettel fogadott megbizásban részesültek, hogy Magyarország kormányát, illetőleg hivatalos statistikáját a f. é. september havára Hága városába hirdetett nemzetközi statistikai kongressuson képviseljék s a tanácskozások folyamáról és az ott tapasztaltakról Nagyméltóságodnak kimerítő jelentést tegyenek.

A kongressuson hozott végzések diplomatikai úton fognak ugyan az egyes kormányokkal közöltetni; addig azonban legyen szabad megbizásunkról előleg is számot adni, s a következőkben megtévén jelentésünket, nehány körvonallal kitérni a nemzetközi statistikai kongressusok feladatára s múltjára, ezután pedig a közel múlt kongressus lefolyását vázolni.

Az országok kölcsönös érintkezése, a nemzetek anyagi és szellemi közlekedése egymással korunkban oly általánossá és bensővé lett, hogy egy ország sem maradhat elszigetelve, s hogy a különböző nemzetek társadalmi és állami életök fejlődésére nézve solidaritásban állanak.

Ezen ténynek elismerése szükségessé tette a *nemzetközi statistikát*, melynek feladata a különböző nemzetek állami és társadalmi viszonyait hí-

ven s összehasonlítolag előadni. De a tudomány és gyakorlat kivánalmainak magfelelő nemzetközi statistikát nem lehetett alkotni mindaddig, mig az egyes országokban felállított statistikai hivatalok és bizottságok az adatok gyűjtésében és összeállításában egymástól annyira eltérő módon jártak el, hogy munkálataikat alig lehetett egymással összehasonlítani s közös elvek szerint feldolgozni. Majdnem legyőzhetlen nehézségek gördültek azok elé, kik az *összehasonlító statistikával* foglalkoztak. Ezen tapasztalás szülte a nemzetközi statistikai gongressus eszméjét. A tudomány jeles képviselői által hirdetett eszme csakhamar megtestesült, s 1853-ban tartaték az első nemzetközi sta istikai kongressus *Brüsszel* városában. A következő kongressusokon, melyek Franciaország, Ausztria, Nagybritannia, Porosz- és Olaszországok s legújabban Hollandia fővárosaiban tartattak, a kormányok hivatalos képviselői s a statistika kitünő tudományos mívelői mind számosabban jelentek meg, s tanácskozásaik és végzéseik kétségkivül üdvösen hatottak általában a statistika, különösen pedig a nemzetközi összehasonlító statistika fejlődésére. Már a személyes ismerkedés, az egyesek társalgása s a nyilvános vitatkozások által támasztott eszmecsere serkentőleg hat, tisztázza a fogalmakat, kitágítja a látkört. De a hivatalos és magán tudományos statistika képviselői, kik a nemzetközi statistikai kongressusokon megjelennek, jelentést is tesznek időközben lefolyt munkálkodásaikról s részint munkáikat is magukkal hozzák, hogy azokat közszemlére kitegyék s egymással kicseréljék. E körülmény versenyre ösztönzi az egyeseket és országokat s körülbelől úgy hat, mint a műkiállítások. A mely ország sem személyes képviselőket, sem munkákat nem küld a nemzetközi statistikai kongressusra, az úgy tekintetik, mintha nem is léteznék, vagy azon vélemény támad felőle, hogy a többi civilisált európai országokkal nem bír szellemi versenyre kelni.

Magyarország az első öt nemzetközi statistikai congressuson hivatalosan nem volt képviselve*), mert nemcsak külön statistikai hivatala nem volt, hanem állami önállósága sem volt elismerve. 1867-ben a florenczi kongressus idejében alkotmányunk ugyan már helyre volt állítva s a magyar statistikai osztály is létezett már, mindazonáltal sokféle körülmények miatt még Florenczbe sem lehetett hivatalos képviselőt küldeni. Azonban midőn a nemzetközi statistikai kongressus folyó évre Hága városába iratott ki, Nmgod késedelem nélkül úgy intézkedett, hogy annak tagjai között hazánknak hivatalos képviselői is helyet foglaljanak.

Alúlirottaknak jutott Nagyméltóságos bizalmából a szerencse Magyarországot a hágai statistikai kongressuson képviselni. Mint új tagok nem tolakodhattunk az előtérbe a kongressusnak érdemekben megőszült alapitói és folytonos látogatói között, de annyit szerénytelenség nélkül állíthatunk, hogy igyekeztünk nemcsak a szíves és kitüntető fogadtatást, melyben a kongressus tagjai részesítettek, megérdemelni, hanem a tanácskozásokban való tettleges részvét által azt is bebizonyítani, hogy a kon-

*) 1857-ben a bécsi kongressusban nehány magyar is vett részt mint tudománykedvelő, 1863-ban pedig a berlini kongressuson *Weninger Vincze*, mint a M. T. Akadémia képviselője, jelent meg.

gressus tárgyaival komolyan foglalkozunk. A franczia nyelven szerkesztett hivatalos jelentés *), melyet a kongressus tagjai között kiosztottunk, s a magunkkal vitt statistikai tárgyú térképek, melyek a kiállítási teremben közszemlére voltak kitéve, azt tanusították, hogy nálunk is vannak szakférfiak, kik a statistikával tűzetesen foglalkoznak. Állami különlétünk és önállóságunk mind a kongressus üléseiben és tanácskozásaiban, mind az ünnepélyes fogadtatások alkalmával a hollandi király és királyné Ő felségök- s az oraniai herczeg ő fenségénél, teljesen elismertetett.

A megjelenés határnapjául f. évi szemtember 3-ka volt kitüzve; szeptember 4-én előtanácskozmány volt; a tulajdonképi kongressus ünnepélyes megnyitása szeptember 6-hán következett be. A megnyitó közgyülés után a kongressus tagjai öt külön osztályra szakadtak s az osztályi ülésekben folytatták a szervező bizottság által készített programm alapján tanácskozásaikat. Ezeknek eredményéről az osztályok által a különböző tárgyak szerint választott előadók tettek jelentést a szept. 10-kén és 11-kén tartott közgyülésnek, mely az osztályok inditványait és javaslatait újra tárgyalta. Végre szept. 13-kán a hivatalos képviselők még utóértekezletet tartottak.

A napi közlönyben (Bulletin) megjelent névjegyzék szerint a hágai kongressus tagjainak száma körülbelöl 450 volt, ezekből mintegy 120 külföldi, a többi hollandiai származású. Az európai államok közöl valamennyi volt hivatalosan képviselve, kivéve Portugálliát és Törökországot. Azonkívül az éjszakamerikai Egyesült államokból is jelent meg egy képviselő.

Mielőtt a hágai kongressus tevékenységére részletesen kitérnénk, még egy pillantást bátorkodunk vetni az ily nemzetközi kongressusokra általában, s bemutatni néhány pontban szervezetöket is.

A nemzetközi stat. kongressusok egészen szabad gyülekezetek, nincsen sem állandó központjok, sem állandó közegük. A mult kongressus szervező bizottsága közvetíti az átmenetet a következő kongressusra, nevezetesen a kormányok nevében tett meghivások s a kongressuson nyilatkozott vélemények alapján kitűzi az országot s illetőleg a várost, melyben a következő kongressus tartandó. Mihelyt ez megtörtént, az illető ország statistikai hivatalának főnöke az illető ministernek jelentést tesz azon kérdésekről és ügyekről, melyek a leendö kongressus tanácskozásainak tárgyai lehetnének. Azután a minister javaslatára előkészítő vagyis *szervező bizottság* neveztetik ki az ország legjelesebb szaktudósaiból, és tapasztalás meg gyakorlati ismeretek által kitünő állami tisztviselőkből, úgy hogy a bizottságban a statistikai hivatal főnökének jelentésében megérintett ügyek avatott elméleti és gyakorlati szakemberek által képviselve legyenek. A statistikai hivatal főnöke az ekkép alakított szervező bizottság elé *programm vázlatot* (avant projet) szokott terjeszteni, hogy az a bizottság tanácskozásainak

*) „*Statistique officielle de la Hongrie.* Rapport présenté au VII. congrés international de statistique à la Haye en 1869. Redigé per le chef de la section de statistique du ministère de l'Agriculture de l'Industrie et du commerce, *Charles Keleti* cons. et membre corr. de l'Academie hongr. des sciences, publié par la section de statistique.

alapjául szolgáljon. Miután a szervező bizottság a kongressus elé terjesztendő tárgyak felett megállapodásra jutott, kiosztja azokat egyes tagjai között, hogy mint előadók azokat alaposan tanulmányozzák, külön értekezletekben tárgyalják, s értekezéseikben a kongressus tanácskozása és határozása alá bocsátandó kérdéseket, inditványokat vagy kivánságokat formulázzák. A több vagy kevesebb osztály alá csoportosított értekezések gyüjteménye képezi a *kongressns programmját*. Ekkép készíttetik elő az anyag, mely felett a kongressus elsőben a külön osztályi ülésekben, azután a közgyülésben tanácskozik és határoz.

A hágai kongressust illetőleg a hollandiai király, *Fock* belügyminister elnőklete alatt, 24 tagból álló szervező bizottságot nevezett ki, mely a hollandiai stat. hivatal főnöke, *Baumhauer* által kidolgozott s „*Idées-Mères*"-nek nevezett programmvázlat alapján egy programmjavaslatot készített. Ezt néhány hónappal a kongressus megnyitása előtt a különböző országok statistikai hivatalaivai s egyes kitünő tudósokkal közlé, hogy észrevételeiket megtehessék. Azután részint a szervező bizottság tagjai, részint más szakemberek a programmjavaslatban foglalt tárgyakat részletesebben fejtegették, s a végleges programmban mind azon értekezések, mind a beküldött észrevételek és kiegészítések közzétettek. Azon végleges programm negyedrétü, sürün nyomatott kötetet tesz, mely 200 lapból áll. A benne fejtegetett tárgyak *öt* csoportba foglalvák, s ezek szerint a kongressus is *öt szakosztályra* oszlott.

Az előtanácskozmányban és megnyitó közgyülésben a szervező bizottság által készített programm és napirend elfogadtatván, a szakosztályok az illető értekezésekben fejtegetett és indokolt inditványok és tételek felett tanakodtak és határoztak.

Az egyes szakosztályok ügyköre és munkálataiknak eredménye a következő vázlatból tünik ki.

I. Szakosztály.

Ez a *stasistika elméletéről*, a *statistika módszeréről*, s a *statistikai adatok alkalmazásáról* tanácskozott.

Az első tárgyat a szervező bizottság alelnöke, dr. *Vissering* leydeni jogtanár által készített értekezés képezte. Vissering ebben előadja azon habozást és határozatlanságot, mely a statistika tárgya, köre és határai körül még most is tapasztalható; majdnem minden tudós más-más értelmezését adja a statistikának, egyik szükebbre fogja körét, másik végtelenül kitágítja; egyik ezen, másik más tudományokhoz számítja a statistikát. Kivánatosnak tartja Vissering, hogy e fogalomzavar megszüntetését a kongressus előmozdítsa, s e végre a következő tételeket terjeszti a kongressus elé:

„A statistika nem csak puszta mesterség, hanem tudomány."

„Haszna, sőt főhaszna, nemcsak abban áll, hogy más tudományok segéde, t. i. azoké, melyek számcsoportokat és táblás kimutatásokat alkalmaznak. Neki saját független létele, külön tárgya és czélja van."

„A stat. nem különböző irányokban működő s külön nevezetet igénylő tudományok összefoglalása, hanem külön tárgyánál és czéljánál fogva egységes és oszthatlan tudomány.“

„A statistika tárgya és czélja, mely annak természetét, egyedi állását és határait állapítja meg, a nemzet és nemzetek társadalmi életének s ez élet tényeinek alapos ismerete és ismertetése.“

„A statistika a tapasztalati tudományok csoportjához tartozik. Többé-kevésbbé szoros viszonyai más, akár természeti, akár bölcsészeti, akár mathematikai tudományok iránt csak azon közös kapcsolatból erednek, mely az emberi tudás összes ágait összekapcsolja.“

Az osztályülés e tételek érdemleges megvitatásába nem bocsátkozott, hanem rövid eszmecsere után *Engel* indítványára ezen végzésben állapodott meg: „Az I. szakosztály legnagyobb köszönetét fejezi ki Visseringúr iránt a világos előadása által kitünő dolgozatért, melyben a statistika tárgyát és határait fejtegeti; mindazonáltal azon véleményben van, hogy e két pont közől egyik sem alkalmas arra, hogy bármely gyülekezet szavazata által döntessék el. Annak meghatározását, hogy mi legyen a stat. tárgya, melyek határjai, s micsoda állása és viszonya van más tudományokhoz, szabad vizsgálódására kell hagyni mindazoknak, kik a statistikával foglalkoznak.

Az I. szakosztály tanácskozásainak második tárgyát *Baumhauer* értekezése *a statistika módszertanáról*, vagyis inkább az azon értekezésben formulázott tételek és inditványok tették. „A módszertan (methodologie), így kezdi értekezését Baumhauer, a kérdés gyakorlati oldala vagyis a statistikai munka történelme. Ez sarkalatos kérdés, melytől a többi függ, s mely tüzetesen s minden részleteiben a kongressusnak egyik gyülésén sem tárgyaltatott még. Hallottuk érdekes és nevezetes jelentéseket a különböző tárgyakról, melyek a statistika körébe tartoznak; szó volt a statistikai hivatalok és központi bizottságok szervezetéről; lerakattak az egyes tárgyak alapjai, midőn rovatos minták állapíttattak meg; egyforma nomenclatura is ajánltatott. De az összetes munka, vagy a munka folytonossága, annak határai és kiterjedése még nem voltak szőnyegen.“ — Azután előadja, mikép akarták a hivatalos és tudományos sttatistikát egymástól megkülönböztetni, s mily hiányosak azon statistikai felvételek, melyek a kormányok vagy egyes közegeik által alkalomszerű közigazgatási czélokból reüdeltetnek el, minden tudományos érdek és tekintet nélkül. „A kormány statistikája, vagy a hivatalos statistika, melynek nincs tudományos czélja, csak alkalmi statistika, vagy egyes tapasztalatok és egységek olyféle csoportosítása, melynek nincs más czélja mint az, hogy azokat bizonyos alkalommal használni lehessen, pl. ujonczozáskor, hadi készületek tételekor“ stb.... Ily felvételek a pillanatnyi szükség szerint eszközöltetnek, rendesen alkalmatlán időben, elhamarkodva, s éretten megfontolt tudomáuyos terv nélkül. Az ily felvételek eredményei a tudományra nézve egészen hasznavehetlenek, s minthogy többnyire nagyon hiányosak, sőt hibásak, a kormány és közigazgatás sem veheti kellő hasznukat. Azért Baumhauer a következő végzéseket indítványozza:

„A kongressus nem helyesli az alkalmi és tudományos czél nélkül követelt statistikai felvételeket, s óhajtja:

1. hogy a statistikai felvételek és okmányok úgy a tudománynak, mint a közigazgatásnak hasznára szolgálhassanak;

2. hogy a kormányok felhívassanak, hogy a statistikai minták és táblák készítésekor necsak a közigazgatás érdekét és szükségeit, hanem a társadalom és tudomány érdekeit is komoly tekintetbe vegyék.“

Azután előadja, hogy egyszerre nem kell mindent követelni, s hogy a különböző statistikai felvételekre külön a legalkalmasabb időpontot kell választani. Sokan általában nagyon is kiterjesztik a statistika körét. Minthogy a statistika tapasztalati tudomány és leginkább számokkal dolgozik, azért sokan hajlandók minden más tapasztalati tudományt, mely szintén számokban fejezi ki tényeit és észleleteit, a statistika körébe bevonni. A nemzetközi stat. kongressusok is némelykor már túlmentek a statistika tulajdonképi körén, s oly tárgy felett is tanácskoztak és határoztak, melyek a természeti vagy más társadalmi tudományok körébe tartoznak. Azért Baumhauer indítványozza e végzést:

„Tekintve azt, hogy az előbbi kongressusokon néha oly ügyek felett is tanácskoztak, melyek a kongressus véleménye szerint nem tartoztak az ő körébe és feladata közé, a kongressus kijelenti, hogy jövőben az ő programmjában csak oly tárgyak vétessenek fel, melyek az ember és társadalom physiologiájával közvetlen kapcsolatban vannak.“

Baumhauer többi indítványai és javaslatai a statistikai anyag gyűjtésének czélszerű berendezésére és ellenőrzésére, s a begyűlt adatok helyes és czélszerű feldolgozására vonatkoznak. Legtöbb indítványa némi módosítással elfogadtatott, de némely javaslatai mellőztettek, nevezetesen az, mely a kongressus tanácskozási körének meghatárolására vonatkozik. Nem látszott czélszerűnek a jövő kongressusok szervező bizottságát megkötni, s miután a kongressus *Vissering* indítványait a statistika körére és határaira nézve elvetette, Baumhauer hasonló indítványát is mellőzni kellett.

A Baumhauer értekezése alapján folytatott vitatkozás következtében mind az osztályi mind a közgyűlésben elfogadott tételek és végzések következők:

„1. A kongressus kijelenti azon óhajtását, hogy a kormányok a statistikai felvételekre vonatkozó minták és táblázatok készítésekor necsak a közigazgatásnak, hanem a tudománynak érdekeit és szükségeit is komoly tekintetbe vegyék.

2. Kivánatos, hogy azon országokban, melyekben nincs *központi* statistikai hivatal vagy bizottság, a statistikai adatok felvétele a statistikai hivatal vagy osztály által eszközöltessék az érdekelt közigazgatási közegek (hivatalok) közreműködése mellett.

3. Kivánatos, hogy azon országokban, melyekben központi stat. bizottság, vagy központi stat. hivatal van, semmiféle statistikai felvétel és enquête ne hajtassék végre, annélkül, hogy a szükséges statistikai minták és táblázatok megállapítására a központi stat. bizottság befolyt.

4. A kongressus tekintve azt, hogy az adatok constatálására, a statistikai tudósítások szabatosságára és tökéletességére nézve a községi és tartományi hivatalnokok előkészítő munkája igen nagy jelentőségű, úgy vélekedik, hogy különösen magoknak

a kormányoknak érdekében van, hogy azon hivatalnokok ügyességéről és buzgalmáról bizonyosságot szerezzenek magoknak, s hogy oly módokról gondoskodjanak, melyek által azon hivatalnokok s a központi statistikai hivatal vagy igazgatóság között egyenes és folytonos kapcsolat hozassék létre; kívánatos, hogy a községi és tartományi hivatalnokok a központi statistikai hivataltól kapják meg minden ügyre nézve, mely statistikai adatokra vonatkozik, az illető utasításokat, táblázatokat és mintákat.

5. A kongressus tekintve nagy fontosságát annak, hogy a statistikai közlemények szabatosak és világosak legyenek, mind tudományos, mind kormányzati, mind nemzetközi tekintetben, szükségesnek tartja, hogy minden hivatalos stat. közleményben a benne tárgyalt anyagra vonatkozó törvények, kiigazítási rendeletek, felvételi minták és táblázatok is közöltessenek a táblás kimutatások előtt.

6. A kongressus kijelenti azon óhajtását, hogy a hivatalos stat. közleményekben, melyek nem általánosan értett nyelven szerkesztvék, a rovatok fejei s a magyarázó bevezetés más európai nyelven is tétessenek ki.

7. A kongressus kijelenti azon óhajtását, hogy az anyakönyvekben minden születés beiratásánál a szülék kora is feljegyeztessék s hogy azon adatok az illetők életkora szerint szerkesztett havi táblázatokba állíttassanak össze, megkülönböztetvén azokban a házasságban élő anyákat a leány-anyáktól.

8. A kongressus tekintve azon nagy befolyást, melyet az egymáshoz viszonyított tények a következtetésekre és eredmények lehozatalára gyakorolnak, szükségesnek tartja az illetők figyelmét a viszonyított tény szabatosságának és azonosságának fontosságára fordítani.

9. Minden stat. kutatásban szükséges mind az észleletek számát mind az észlelt tények minőségét és természetét ismerni.

10. Nagy számok sorzatában a minőségi érték azon számoknak mind egymástól mind a sorzatból lehozott középszámtól (átlagtól) való eltéréseinek mennyisége szerint határoztatik meg.

11. Azért necsak a középszámok számíttassanak ki, hanem egyúttal az eltérések és hullámzások mekkorasága is állapíttassék meg, hogy ekkép az egyik sorzathoz tartozó számok átlagos eltérése ugyanazon számsorzat átlagától is felismerhető legyen.

12. Az arányszámok a hivatalos stat. közleményekben százalékokban tétessenek ki, e mellett az egésznek vagy az összeg egységeinek hányadosa is kitétethetik."

Az I. szakosztály *harmadik tárgyát* a statistikában alkalmazott *graphikai módszer* képezte, melyről a programmban *Obrecn* értekezett, annélkül hogy határozott inditványokat vagy tételeket formulázott volna. Erre nézve csak általában azon óhajtás mondatott ki, hogy a hivatalos stat. közlemények alkalmas graphikai térképekkel és diagrammákkal is legyenek kisérve, a mennyire lehetséges, de a kérdés tüzetes előkészitése és tárgyalása a jövő kongressusra halasztatott, melynek szervező bizottsága tekintettel tesz a hágai kongressus alkalmával kitéve volt sokféle graphikai térképekre és diagrammokra is.

A *negyedik tárgy* húzamosb vitatkozásokra szolgáltatott alkalmat. Ez t. i. a *halvaszületett gyermekek ügye volt.* Erre vonatkozólag *Egeling* készített a programm számára egy értekezést, melynek címe: *A halvaszületett gyermekek ügye a népesedési mozgalomhoz való viszonyában.* „A népességi statistikában, mondja Egeling, nevezetesen a születések és halálozásokra vonatkozó adatok között egy zavart okozó elemre találunk, mely koránsem mellőztethetik, noha úgy látszik, csak arra való, hogy kétségessé tegye annak lehetőségét, miszerint tökéletes és szabatos ismeretére jussunk a születtek és halottak valóságos arányának. Ez elemet a *halvaszületett gyermekek* teszik. A nagy különbség, melyet nemcsak a különböző országokban, hanem gyakran még ugyanazon országban is a halvaszületettek belajstromzására nézve tapasztalunk, meghamisítja az arányt, mely a születések, halálozások és halvaszületettek között előfordul. Erre nézve kielégitő eredményre mindaddig nem fogunk juthatni, míg csak azon zavarok és eltérések nem leendnek elháritva." Azután elbeszéli szerző, mikép történik a halvaszülettek bejegyzése azon országokban, melyekben Napoleon törvénykönyve van elfogadva; azokban t. i. halvaszületett gyermeknek mind az jegyeztetik be, ki akkor, midőn a házasságok, születések és halálozások bejegyzésével vagyis az anyakönyvek vezetésével megbizott hatóságoknál bemutattatik, már meg volt halva, akár a születés előtt vagy alatt, akár a születés után halt meg. A törvény nem állapitja meg azt, hogy tulajdonkép mi és mikor tekintessék halvaszülöttnek. Tehát ezt is meg kellene határozni, hogy erre nézve is egyformaság legyen. Végül Egeling két inditványt tesz, tekintettel azon országokra, melyekben Napoleon törvénykönyve el van fogadva s azokra, melyekben az nincs elfogadva. Az osztály ez inditványokat lényegesen módosította, megbővítette s a következő határozatokat hozta:

1. „Azon kormányok, melyeknek országaiban az anyakönyvek vezetésére nézve Napoleon törvénykönyve divatozik, felszólíttatnak, hogy a nekik legalkalmasabbnak látszó intézkedéseket tegyék a végett, hogy 1) mind az életnélkül világra jött, 2) mind az élve született, de a születésről tett hivatalos bejelentés előtt meghalt gyermekek száma külön tudassék meg. Halvaszületett gyermeknek az tekintessék, mely az anyaméhben legalább hat hónapig élt, de halva jött a világra.

2. A többi országokra nézve, melyekben a törvény a valósággal halva született gyermekeket ismeri el, a kongressus azon óhatását jelenti ki, hogy az anyakönyvek vezetésével megbizott közegek köteleztessenek a halvaszületteket mint ilyeneket bejelentni, még pedig elkülönítve azoktól, kik élve jöttek e világra, de születésök után haltak meg, bár mily rövid volt életök.

3. A kongressus kijelenti azon óhajtását, hogy a népesedési mozgalmat tárgyazó hivatalos közleményekben, a halvaszületett gyermekek külön vétessenek számba és sem a születtek sem a halottak közé ne vétessenek fel."

Az I. szakosztály tanácskozásainak *ötödik tárgyát* a *halandósági és életvalószinüségi táblázatok készítésének módja* képezte. A tanácskozás a *Baumhauer* által irt értekezés alapján folyt, melyben a halandósági és életvalószinüségi táblázatok szerkesztésében követelt különböző eljárások vannak ismertetve. Ezen igen bonyolódott tárgyra nézve a következő tételek fogadtattak el:

1. A viszonyok azonosságának beható tanulmányozása mellőzhetetlen, hogy a halandósági és életvalószinüségi tablázatok szerkesztésére szolgáló elemek helyesen megbiráltassanak.

2. A kor szerint osztályozott halottak a táblázatban az egy év alatt vagyis az egész évnek összes napjai alatt bármely időben meghalt egyéneket foglalják magok-

ban, tehát azokat viszonyba kell tenni mindazokkal, kik az évnek összes napjai alatt bármely korban a meghalásnak ki vannak téve.

3. Minden ország, mely hivatalos halandósági táblázatokat tesz közzé, legyen köteles jövőben azon közleményben a módot és eljárást megismertetni, mely szerint a táblázatok kiszámíttattak.

4. A kongressus óhajtja, hogy a jövendő népszámlálások alkalmával a lakosok születésök országa, s nemök és koruk szerint osztályoztassanak.

5. A kongressus szükségesnek tartja, hogy a halottak lajstromában necsak általában az életkor, hanem a halottak születési éve is ki legyen téve.

Végre az I. szakosztályban tétetett és vitattatott meg azon inditvány, mely a *nemzetközi statistika szerkesztését tárgyazza*, s melyre, mint a jelen kongressus legfontosabb egyúttal legnagyobb horderejű tárgyára jelentésünk végén külön visszatérünk.

II. Szakosztály.

A *második szakosztály* a *polgári és kereskedelmi törvénykezés statistikájával foglalkozott.*

Tanácskozásainak *első tárgyát* a *peres ügyekben törvényesen szolgáltatott ingyenes segély* képezte, mely abban áll, hogy az illető felperesnek vagy alperesnek, ki a törvény szerint e jótéteményt igényelheti, hivatalból rendeltetik ügyvéd, ki ügyét ingyen viszi s a törvénykezési díjak és bélyegek is elengedtetnek. E tárgyról *Joll*-tól jelent meg a programmban egy értekezés, melyben különösen az adatik elő, mikép van az ügy Hollandiában a törvény által szabályozva, s milyenek az ottani eljárásnak eredményei. Erre vonatkozólag az osztály és közgyülés altal a következő végzés fogadtatott el:

A kongressus kijelenti azon óhajtását, hogy a hivatalos stat. közleményekben a bírósági ingyenes segélyt (assistance judiciaire gratuite) tárgyazó táblás kimutatások előtt az ország ebbeli törvényes intézkedéseihez képest a következő kérdésekre adassék válasz:

1. Micsoda személyek vehetik igénybe az ingyenes bírói segélyt?

2. Micsoda feltételek mellett nyerhető meg az ingyenes segély? (nevezetesen jelentessék, vajjon feltétlen és általános vagy csak viszonylagos szegénység kivántatik-e?)

3. Az idegenek, a jótékonysági intézetek, az egyházi igazgatóságok, a gyámok és gondnokok igényelhetik-e az ingyenes segély jótéteményét s ha igen, micsoda feltételek mellett?

4. Kitől micsoda forma alatt kell a bírói segélyt kérni?

5 Micsoda hatóságra van bízva a bírói ingyenes segély megadása?

6. Micsoda eljárás van elrendelve?

7. Vannak-e segédkező intézmények (irodák, hol ingyen tanácsot lehet kérni stb.)

8. Melyek az ingyen bírói segély jótéteményének eredményei?

9. E jótéteményt vissza lehet-e venni? kinek kérésére s micsoda esetekben?

A *második osztály* tanácskozásainak *második tárgyát* a *„holtkép“ statistikája* tette. A holtkéz alá foglalt intézetekről *Hugenpoth* közlött a programmban igen kimerítő értekezést. Az ügy mind az osztályban mind a közgyülésben heves vitákra szolgáltatott alkalmat. Különböző indítványok tétettek az osztályban, melyek azonban többséget nem nyerhettek. Az illető előadó a közgyülés elé csak a következő végzést terjesztette: A kongressus óhajtja, hogy a kormányok gyüjtessék össze az adatokat, melyek a holtkézre vonatkozó törvények s egyszersmind a holtkéz jelen állapota hivatalos statistikájára szükségesek.“ E végzés azonban elvettetett s a következő fogadtatott el:

„A kongressus, tekintve azt, hogy Európa jelen állapotában igen nagy fontosságú az, miszerint a holtkéz alá foglalt intézmények állapotáról minél részletesebb és teljesebb ismeretünk legyen, felhivja a kormányokat, hogy e fontos tárgyra vonatkozó törvények összehasonlító kimutatását készittessék el,

s hogy minden intézményekről, bármilyenek azok, melyek a holtkéz alatt értetnek, kimerítő statistikát készíttessenek.“

A II. osztály azután a *bukások és csödök* statistikájával foglalkozott *Vries* értekezése nyomán. *Vries* különösen arra figyelmeztet dolgozatában, hogy a bukásokat és csődöket tárgyazó adatok, ugy mint azok a hivatalos stat. közleményekben összeállittatni szoktak, nem hasonlíthatók össze, mivel az egyes országok illető törvényei és törvényes szokásai más-más elvekből indulnak ki, s a közös elveket is különbözöleg alkalmazzák. Tökéletes egyformaság a bukásokat és csődöket tárgyazó törvényekben nem igen várható, azért inkább kevesebb és csak lényeges adatok kivántassanak, hogy összehasonlíthatók legyenek. De az osztály inkább megszaporította a rovatokat, midőn a következő végzésekben állapodott meg:

„A bukások és csődökre vonatkozólag az eddigelé már használt rovatok másokkal megtoldandók, hogy ezekben többi közt felvétethessenek: a bukások és bukottak száma, a bukást megállapító bírói végzés minősége, a bukottnak személyes állása, a bukás által érintett üzlet neme, a bukás utáni vagyonkezelés tartása, a cselekvő és szenvedő vagyon mennyisége, az egyszerü bukás miatti elitéltetések, a csalárd bukás miatti elitéltetések, ezen elitéltetések azon okai, melyekre a büntető végzés állapíttatott, végre a bukottnak teljes felszabadulása következtén kijelentett rehabilitatiók száma.“

A *II. szakosztály* tanácskozásainak *negyedik tárgyát* a *részvényes társaságok statistikája* tette. Erre vonatkozólag *Assertől* jelent meg a programmban egy értekezés, melyben a részvényes társaságok nagy jelentősége a termelésre, kereskedésre s általában a társadalmi munkásság fejlesztésére emeltetik ki. Mindezekből a részvényes társaságok statistikájának nagy fontossága is kitünik. De nem kell csak az azokra vonatkozó számadatokat közölni, hanem a részvényes társaságok ügyét szabályozó törvényeket is meg kell ismertetni. Asser továbbá megemlíti azon társulatokat is, melyek mivel nem birnak a valódi részvényes társaságok jellemével, az ezeket tárgyazó statistikában mellőzendők. Ugyancsak ő, mint előadó, az osztály nevében a következő végzéseket terjesztette a közgyülés elé:

1. Készíttessék a részvényes társaságok statistikája.

2. E statistikába foglalandók:

a) A korlátolt felelősségü társaságok;

KSH KÖNYVTÁR
KÖZPONTI STATISZTIKAI HIVATAL KÖNYVTÁRA

b) A bizományos részvénytársulatok (les sociétés en commandite par actions).

3. E statistikába a két osztályhoz tartozó összes részvénytársulatok foglaltassanak még akkor is, ha kitűzött czéljok nem a kereskedelmi törvények értelmében vett kereskedelmi üzletre vonatkozik.

4. Ellenben e statistikába ne vétessenek fel:

a) azon társulatok és testületek, melyek nem a végett alakultak, hogy tagjaik nyereséget húzzanak;

b) a kölcsönös biztosítási és egyéb társulatok

5. A külföldön letelepedett részvényes társaságok, melyek főszéke vagy fiókintézete az országban van, külön jegyzékbe foglaltassanak.

6. A részvénytársulatok megkülönböztetendők;

a) tárgyuk szerint: bankok, biztosítási társulatok, vasúti társulatok stb.

b) törvényes természetök szerint: bizományos társulatok s oly társulatok, melyek tagjainak felelőssége korlátolt.

A szerkesztendő rovatokat illetőleg leginkább szükséges kitenni:

a) az alapítás évét;

b) a társasági tőke nagyságát;

c) az egyes részvények összegét;

d) a befizetett s még befizetendő részletek nagyságát;

e) a tiszta nyereség, az osztalékok s a tartaléktőkéhez csatolt összegek mennyiségét;

f) a megalakult társulatok számát;

g) a felbomlott társulatok számát. Ez utóbbi rovat alrovatokra osztandó, melyekben kiteendő a felbomlás oka, pl. a társasági szerződésben kitüzött határidő lejárta, a tagok különös végzése, a részvénytőke egy részének elvesztése, mely a társulat felbomlását eredményezte, akár a törvény rendeleténél akár az alapszabályok valamely záradékánál fogva, bukás vagy a kormány rendelete oly országban, hol a kormánynak joga van részvényes társulatot feloszlatni stb.

Végre a II-dik osztály még a *törvényszékek szervezetének statistikájáról* tanácskozott *Jolles* értekezése nyomán. Erre nézve a következő inditványok fogadtattak el:

1. Szólittassanak fel a kormányok, intézkedjenek, miszerint az igazságszolgáltatást tárgyazó hivatalos stat. közleményekben a bíróságok szervezete is megismertessék rövid áttekintetben;

2. hogy az áttekintetben a törvényszékek és bíróságok száma, az egyes törvényszékek szerkezete és tagjaiknak száma; az egyes törvényszékek hatósága alatt álló terület nagysága és népessége; a telekadó összege stb. tüntettessék fel.

III Szakosztály.

A *harmadik osztály* a *pénzügyi statistikával* foglalkozott s kétségkivül az állami élet s a statistika legfontosabb tárgyairól tanácskozott. Ezt tanusitják az értekezések is melyek tanácskozásainak alapul szolgáltak, s melyek a következők: *Katasteri statistika Bachienétől*, *Földhitel* ugyanattól, *A nemzet évi jövedelme Bruyn Kopstól*, *Az adók statistikája Bosch Kem-*

pertől, *A községek*, *tartományok*, *úrodalmak*, *testületek stb. pénzügyi statistikája Jakobit l*, *A jegykiocsábtó bankok s egyéb kereskedelmi hitelintézetek Baerttől.*

Bachiene „Katasteri statistika“ czímü értekezésében kimutatja azon különbséget, mely a mezőgazdasági és katasteri statistika között van, s előadván azon véleményeket, melyek a Kataster felől az előbbi kongressusokon nyilatkoztak, azon javaslatot birálja meg, mely a katasteri statistika ügyében a florenczi kongressus elé terjesztetett.

Megállapítja továbbá a rovatokat, melyek szerint a katesteri statistika készítendő s végre a következő végzések elfogadását ajánlja:

„Kivántatik, hogy minden országban a katasteri stat stika, a mennyiben lehet, az idemellékelt minták szerint készittessék, hogy az eredmények összehasonlíthatók legyenek.“

„A kormányok felhivandók, hogy azon országokban, melyekben a kataster már be van fejezve, a) egy általános statistikát készittessenek a megállapított programm szerint, b) egy évi kimutatást készittessenek azon változásokról, melyek a katasteri tervekben, kimutatásokban, birtoklapokban stb. történnek; c) egy évi kimutatást készittessenek a piaczi árakról, a birtoki eladások áráról, a haszonbérleti összegekről, a tizedek s egyéb szolgálmányok megváltásáról, a jelzálogi adósságokról stb.

Az osztály a következő végzéseket fogadta el:

1. A kongressus megállapitja a) a florenczi javaslatot azon módosításokkal, melyek az előkészitő értekezésben az első rész II. és III. czikkelyére nézve ajánltatnak, b) az emlitett módosítások tekintetbe vételével készitett mintákat, mint azok a hágai kongressus elé terjesztettek.

2. A kongressus felhivja a képviselt kormányokat, hogy az igy egyszerüsbitett minták szerint a katasteri statistikát szerkesztessék, meghagyván nekik a teljes szabadságot, hogy a kivánt kimutatásokhoz még részletesebb kimutatásokat csatolhassanak a befejezett s folytonosan evidentiában tartott katasterek alapján.“

3. A kongressus ajánlja, hogy a 2-dik pont alatt kivánt statistikai kimutatások az első rész B és C mintái szerint oly országokban, melyben a részleges kataster be van végezve, a központi stat. bizottmányok köbenjártával készittessenek el.

A florenczi kongressuson a *földhitel statistikája* is tárgyaltatott s erre nézve bizonyos kérdőpontok formuláztattak. *Bachiene* a földhitelről irt értekezésében megbirálja azon kérdőpontokat, s kimutatást közöl Németalföld földhiteli intézeteinek kölcsöneiről s általában a jelzálogi adósságokról. Ezt a florenczi kongressus határozatai szerint minden országnak kellett volna tennie. Az osztály- és közgyülés által tehát a következő végzések fogadtattak el:

„A kongressus ismétli azon óhajtását, mely már az előbbi kongressuson kimondatott, hogy a stat. hivatalok igyekezzenek a jelzálogi adósságok s a földhitel statistikáját szerkeszteni, miután e tekintetben csak Németalföld teljesitette azon kivánságot; az 1867-ben megállapított kérdőpontok a jelen kongressust tárgyazó jelentésben (compte-rendu) újra kinyomatandók a következő toldattal: Micsoda átlagos arány van a jelzálogosított jószágok tiszta jövedelme és a hitelintézetek az évi kamat, igazgatási díj és törlesztés fejében fizetett évi járadékok között.“

A harmadik osztály tanácskozásának *harmadik tárgyát* a *nemzetek évi jövedelmének kipuhatolása és megálapítása* tette. *Bruyn Kops* az előkészítő értekezésben kimutatja, hogy milyen fontos és szükséges volna mind a kormányra, mind a kormányzottakra, mind a tudományra nézve legalább megközelítőleg tudni azt, mi a nemzet évi jövedelme, mi az, mi összes termeléséből a nemzet szabad rendelkezésére, fogyasztására és megtakarítására marad. De a nemzetek évi jövedelmének felbecsülése igen nagy nehézségekkel jár. Mi tulajdonkép a nemzet évi jövedelme? Már e kérdésre nézve is eltérnek a vélemények. Még inkább eltérnek a nézetek a módra nézve, mely szerint azon jövedelmet kipuhatolni és felszámítani kellene. *Bruyn Kops* nemzeti jövedelemnek általán véve azon anyagi termékek vagyis értékek összegét tekinti, melyek a nemzet összes munkásságának eredményeképbizonyos idő alatt, pl. egy év alatt a nemzet rendelkezésére maradnak, vagyis a termelésnek azon eredménye, mely megmarad, ha az összes termelésből azt kivonjuk, mi a termelés alatt és által elfogyasztatott. E nemzeti jövedelmet kétféle módon lehetne kiszámítani: a) ugy hogy az anyagi termelésben közvetlenül részt vevő egyének tiszta évi jövedelmei összeadatnának, b) vagy úgy hogy a nemzeti termelés különböző ágainak, mezőgazdaság, bányászat, halászat, ipar, kereskedés, szállítás stb. összetes eredménye állapittatnék meg. A két eljárás, ha pontosan követtethetnék, egy eredményre vezetne.

Az osztály különösen elnöke, *Wolorski*, érdekes nyilatkozatai következtén, igen tanulságos tanácskozást folytatott. Némely országok képviselői előadták, mikép igyekeztek hazájokban a nemzeti jövedelmet kipuhatolni és felszámítani. Kielégítő eredményre még seholsem jutottak. Rendesen sokkal nagyobb összeget hoznak ki, mint a mennyi valóban a nemzet jövedelme. *Engel* úgy hiszi, a nemzet jövedelmét egyedül a munka díjai szerint lehet kiszámítani. Meg kell számítani mind azon embereket, kik munkájok által valamit keresnek, azok bizonyos osztályokba foglalandók, minden osztálybeli munkások átlagos keresete külön állapítandó meg stb.

Az osztályülésekben tett nyilatkozatokból kitetszik, hogy a nemzet évi jövedelmét kielégítő módon számba venni még seholsem sikerült. Azért az osztály a közgyülés elé csak a következő általános javaslatot terjeszté, mely el is fogadtatott:

„A kongressus kijelenti azon óhajtását, hogy a különböző országok küldöttei, nevezetesen pedig a statistikai hivatalok előljárói közöljék a jövő kongressussal azon elemeket, melyekkel hazájok statistikája rendelkezik a nemzet jövedelme minél tökéletesebb kimutatásának készítésére, akár a személyszerinti módszer alapján, mely az ország lakosainak egyéni jövedelmét igyekszik kisütni, akár a dologszerinti módszer alapján, mely a termelés különböző ágainak eredményeit összefoglólag törekszik felbecsülni. Javitani lehetne az eszközöket, melyek alkalmaztatnak; hogy az ipar, kereskedés, bányászat, halászat statistikája oly tökéletessé váljék, mint a milyen már némely országban a mezőgazdasági statitika. Oda kellene törekedni, hogy a különleges kimutatások s névszerint az ipar kimutatásai úgy szerkesztessenek, miszerint a különböző elemek elválasztatnának egymástól, pl. a felhasznált nyers anyagok, a tüzelőszer stb. Ekkép ki lehetne kerülni a nemzeti jövedelem kimutatására szolgáló adatok többszörös

számbavételét. Végre kivánatos volna azon módokat kitalálni, melyek szerint azon különböző jövedelmek is kipuhatoltathatnának, melyek most oly országokban, hol a jövedelmi adó (income-taxe) nem létezik, nem vétethetnek számba.“

A III. osztály *negyedik tárgyát az adók statistikája képezte. Bosch Kemper* a programmban közlött rövid értekezésben az e tárgyra nézve a bécsi kongressuson 1857-ben kifejtett nézetek kiegészítéséül csak arra figyelmeztet, hogy az adóknak közös elnevezése és osztályozása volna szükséges s azután az adók nemzetközi statistikájára nézve helyes módszert is kellene megállapítani. Az osztály megállapítá az adók osztályozását, s a közgyülés elé ez indítványt terjeszté:

„A kongressus kijelenti azon óhajtását, hogy a különböző statistikai hivatalok az országaikban létező adózásokról, az osztály által elfogadott osztályozás szerint, készítsenek kimutatásokat a kivánt részletességgel.“

Jacobi a programmban közlött rövid értekezésben a bécsi kongressus azon tervét, mely *a községek, tartományok, terület-ek s közszolgálatok teljesítésével megbizott, s a végett bizonyos jövedelmeket élvező személyek pénzügyeinek statistikájára* vonatkozik, megbirálja s kevesebb rovatból álló tervet javasol. Az osztály és közgyülés a következő végzéseket fogadá el:

„A kongressus tekintve azt, hogy igen hasznos és szükséges volna az állami költségvetés mellett külön a községek, tartományok s egyéb közigazgatási területek és közintézetek pénzügyeit, bevételeit és kiadásait tanulmányozhatni, kijelenti azon óhajtását:

1. hogy minden országban, a mennyire lehetséges, minden évben azon területek és közintézetek költségvetései is közzététessenek oly statistikai rendszer szerint, mely lehetségessé tenné, hogy azok az állam költségvetéseivel összehasonlíttassanak, hogy a közbevételek és kiadások egész összege kiszámíttathassék;

2. hogy e különséges költségvetések, a hol csak lehetséges, mind az előleges felvetés, mind pedig az utólagos zárszámadás szerint tétessenek közzé, hogy a kettős számítások gondosan felvilágosíttassanak, és hogy noha a budgetek eredeti megállapításaik szerint közöltetnek, azoknak egyes tételei úgy osztályoztassanak, mint a mellékelt egységes tervezet főrovatai és alrovatai kivánják;

3. hogy az e közléseket megelőző első jelentésben a törvényhozási és kormányzati intézkedések, a lajstromok és utasítások is közöltessenek, melyek a közigazgatási rendszert, az illetékességet és pénzügyi szervezetet meghatározzák, s hogy az utóbbi közlésekben csak az e tekintetben behozott változtatások említtessenek meg;

4. hogy e jelentésben minden költségvetés statistikai eredményei is fejtegettessenek, nemcsak magában véve, hanem az állam költségvetésével is összehasonlítva a közszolgálat minden egyes ágára nézve akár tétetik különbség, akár nem a rendes és rendkivüli bevételek és kiadások között; s hogy e tekintetben az általános pénzügyi statistika számára elfogadott elnevezések használtassanak;

5. hogy a főváros és nagy városok előleges költségvetései és zárszámadásai külön fejezetben adassanak elő.“

Végre a III. osztály hatodik és utolsó tárgyát a *jegykibocsátó bankok s egyéb kereskedelmi hitelintézetek statistikája* képezte. *Baert* az erre vonatkozó értekezésben arra figyelmeztet, hogy igen szükséges volna az ipar

és kereskedés fejlődésére oly nagy befolyást gyakorló jegykibocsátó bankok és egyéb kereskedelmi hitelintézetek összehasonlító statistikája, de hogy ez azon hitelintézetek mostani hiányos kimutatásai alapján nem készülhet. Kiemelé azután azon mozzanatokat, melyek az összehasonlító statistikának szerkesztésére okvetlenül szükségesek, melyeket tehát a bankok kimutatásaitól kívánni kellene. — Az osztály és közgyülés a következő végzéseket fogadá el:

„A kongressus ajánlja a hitelintézeteknek, hogy mérlegök különböző tételeit időszakonkint közzétegyék: azaz, hogy a *leszámitolási* és *kölcsönzési* bankok a leszámitolások, kölcsönök, az állami értékpapirokra, részvényekre, árúkra, arany és ezüst rudakra és pénzre adott előlegek havi és évi középszámait (átlagait);

hogy a letéti bankok a látra vagy lejáratra kiváltható letétek havi és évi átlagait;

hogy a jegykibocsátó bankok a forgasban levő jegyek és fémkészlet havi és évi átlagait tegyék közzé rámutatván azon számadatokra, melyek szerint az átlagok kiszámíttattak. Minden átlaghoz adassanak hozzá az illető időközökben előforduló maximumok és minimumok is.“

IV. Szakosztály.

A *negyedik* és *ötödik osztály* tanácskozásai számára a programmban sokkal kevesebb anyagot találunk, mint az előbbi három osztály számára. Az ötödik osztály köre ugyan igen nagy volt, mert az europai államok összes gyarmatainak és birtokainak statistikájára terjedt ki, melyek más földrészeken vannak. De azon statistika iránt legközelebb és közvetlenül csak azon országok, illetőleg államok vannak érdekelve, melyeknek ily gyarmataik és birtokaik vannak. A *negyedik osztály* tárgyát *a halászat és külkereskedés statistikája képezte.* Tanácskozásainak alapjául *Buijs*, *Muller* és *Verkerk Pistorius* értekezései szolgáltak. Az első a *halászat*, az utóbbi kettő a *kül- vagyis nemzetközi kereskedelem statistikáját* tárgyalja.

A *halászat* statistikájára nézve következők az elfogadott végzések:

„A kongressus óhajtja, hogy a kormányok intézkedjenek, miszerint a folyókban és tavakban üzött halászatra vonatkozó adatok évenkint legalább egyszer gyüjtessenek össze oly úton és módon, melyet legczélszerübbnek vélnek; ez adatoknak s illetőleg felvételeknek lehető egyszerüknek kellene lenniök, s e kérdőpontok szerint kellene összegyüjtetniök:“

1. A halászat micsoda nemével foglalkozik az illető?
2. Micsoda készülékek és eszközök használtatnak?
3. Melyek azon készülékek és eszközök átlagos árai?
4. Az évnek micsoda szakában üzetik a halászat?
5. Hány ember van a halászattal elfoglalva?
6. Mi volt az 18 . . . évben a halászat különböző nemeinek eredménye?
   a) A halak főnemei és a fogott halak nemei szerinti mennyisége.
   b) A halak átlagos ára fris, besózott vagy szárított állapotban.

A *külkereskedés* statistikáját illetőleg a következő végzések fogadtattak el:

1. Az árúk mennyisége és értéke feljegyzésének pontossága némely országban kétségbevonatott. Igen kívánatos azért, hogy a különböző kormányok a dolgot megvizsgáltassák, miszerint a kereskedelmi statistika igazvolta bebizonyíttathassék, s hogy ha szükséges, a legczélszerübb eszközökről gondoskodjanak, melyek által a feljegyzések pontossága biztosítható volna.

2. A tárgy felett folyt tanakodásból kiderült, hogy némely országban a szabad be- és kimeneteli árúczikkekre nézve a tett bejelentések minden ellenőrség nélkül fogadtatnak el, s hogy a hamis bejelentésekre nézve semmi büntetés sincs szabva.

A kongressus meg akarván óvni a külkereskedelmet tárgyazó statistika érdekeit, óhajtja, hogy azon országok kormányai intézkedjenek, miszerint a bejelentések helyessége biztosíttassék, ha kell birságok által is.

3. A kongressus óhajtja, hogy a be- és kivitel, valamint az átvitel kimutatásaiban használt árúosztályozás általános revisio alá vettessék, miszerint, a mennyire lehet, e kimutatások egyformán állíttassanak össze; hogy a szükséghez képest az osztályok leszállíttassanak vagy alosztályok állíttassanak fel, s hogy általában a statistikai adatok pontossága összhangba hozassék a nemzetközi kereskedelem érdekeivel.

Felhívatnak azért a kormányok, hogy egy nemzetközi bizottságot küldjenek ki, melynek tagjai külö ös meghatalmazással láttassanak el, miszerint a kérdéses tárgyak felett értekezhessenek, oly formán, mint ez a posták és távirdák tekintetében történt.

4. A kongressus óhajtja, hogy a jövő kongressus szervező bizottsága igyekezzék a be- és kivitt árúk értéke meghatározásának legjobb módját kitalálni.

5. Hasonló hiányok, mint a határszéli vámhivatalok kimutatásaiban előfordulnak, a vasuti társaságok jelentéseiben is mutatkoznak, mennyiben az árúk mozgalmára vonatkoznak. E kimutatásokban is hiányzik az egyformaság az árúk osztályozására és elnevezésére nézve.

E tárgy a jövő kongressus tanulmányozása alá bocsáttassék.

V. Szakosztály.

Az *ötödik* indítványai a gyarmatok és birtokok statistikájára nézve bennünket közvetlenül nem érdekelnek, s azért e helyen mellőzhetjük azokat.

A közgyülés által elfogadott indítványok közől még csak a következőket legyen szabad megérintenünk.

Visschers, Belgium egyik képviselője, indítványt tett, hogy a kormányok felszólíttassanak, miszerint azon országokban, melyek a franczia tizedes súly- és mértékrendszert, valamint a pénzrendszert még el nem fogadták, ez minél előbb elfogadtassék.

Ruggles Amerikából indítványozá, hogy a hivatalos küldöttek országaik mezőgazdasági termeléséről kimutatást terjeszszenek a jövő kongressus elé.

Chatwick Angliából indítványozá, hogy a kormányok hívassanak

fel, miszerint a jövő kongressusig egybeállíttassák: 1) a hadseregre fordított költségek részleteit s a hadseregi statistikát; 2) mutassák ki minden országban, mennyi elemi iskola van, melyekben katonai gyakorlatok tartatnak; 3) mennyi katonatiszt vagy közlegény alkalmaztatik polgári munkálatok végzésére; 4) micsoda eredményt mutathatnak fel azon katonák, kik polgári munkák teljesítésében leginkább vannak elfoglalva, a katonai képességre és tudásra nézve.

Nagyméltóságod jelentésünk eddigi tartalmából is meggyőződhetett arról, mily gazdag programm jutott a hágai kongressusnak osztályrészül; és meggyőződött bizonyosan arról is, hogy a kongressus tagjai mily hévvel ragadták meg feladatukat, mily szivóssággal ragaszkodnak tárgyukhoz és iparkodnak a statistikát, mint tudományt is a tőkély lehető magas fokára emelni. De bizonyosan nem kerülte el Nagyméltóságod figyelmét azon eléggé meg nem becsülhető törekvés sem, mely épen a hágai kongressuson nyilvánult legelőször és abban foglalható össze, hogy az itt egybegyült nagyrészt tudományos szakférfiak mellőzve a puszta elmélet szőrszálhasogató vitáit s ezeket a tudomány emberei magán szorgalmára bizva, mint a hivatalos statistika képviselői, hivatásuk öntudatában, nemcsak ki akarnak küszöbölni a statistikából minden abba szorosan nem tartozó tárgyat, hanem óvakodva a túlságos részletességtől főleg a gyakorlati térre irányozták törekvéseiket, s leginkább hasznavehető eredményeket igérő kutatások felé tartottak törekvéseikben.

Az utolsó nemzetközi kongressusnak ezen általános jellemzése után engedje meg Nagyméltóságod, hogy figyelmét azon, szerintünk legüdvösebb eszme valósítására fordítsuk, mely által megtaláltatott a kellő alap arra nézve, hogy az ily nemzetközi kongressusok a statistikai tudományra nézve csakugyan azok legyenek, a mit tőlük a szakférfiak s a művelt közönség méltán várt.

Nem egyéb az, mint az összehasonlító nemzetközi statistika nehéz művének gyakorlati megkezdése, mint megindítása azon munkáknak, melyek következtében az európaszerte gyüjtött s roppant kincset rejtő, de eddig csak kevéssé értekesíthető statistikai anyag közhasznúvá tétetik a világ valamennyi művelt nemzete számára.

Ez eszme érdeme *Engel* tudós tagtársunkat illeti. Legrövidebben egyúttal legszabatosabban pedig akkor mutatjuk be, ha a tisztelt tudós saját szavait idézzük, melyekkel javaslatát a kongressus első szakosztályaiban előterjeszté:

Engel ugyanis, a kongressus 1-sö szakosztályának sept. 9-kén tartott ülésében kifejté, hogy a kongressus létesitésének három főczélja vala: mindenekelőtt az egyesülés és barátság kötelékeit füzni azon férfiak között, kik statistikai munkákkal foglalkoznak; második sorban e munkákat szaporítani; harmadszor pedig e munkák segedelmével oly összehasonlításokhoz jutni, melyek megismerni engedik a különféle országok népességében,

valamint természeti, gazdasági, szellemi, erkölcsi és politikai életökben időszakonkint előforduló változásokat.

Ezen czélok két elseje bizonyára eddigelé is eléretett; de hogyan érjük el a harmadikat, mely csak időszaki közleményben vagy általános statistikai évkönyvben, vagis igen hosszadalmas, egyúttal igen költséges munkában nyilatkozhatnék. Nagyszámú államok statistikai hivatala korunk egyik legerőteljesb tényezőjét, a munkafelosztás elvét alkalmazva, képviselőket küldtek a kongressusra. Ám egyesüljenek ezen képviselők és vegyék elő a statistikának úgyszólván természetes fejezeteit, oszszák fel a különböző központi bizottságok közt olyformán, hogy mindegyik bizottság csak egy fejezettel legyen kénytelen foglalkozni. Ez úton könnyen s úgy szólván csekély költséggel juthatnánk általános európai statistikához, mely a statistika által fölkarolt valamennyi tárgyhoz alkalmazkodnék. A különféle bizottságok munkái francziául és egyforma alakban jelennének meg.

Engel ezen javaslata általános tetszéssel fogadtatván, egyhangulag helyeseltetett s a különféle országok képviselői még az nap délutánján gyülekeztek a javaslat foganatosításának elhatározása végett.

A különféle államok képviselői megegyezvén e külön tanácskozmányon a javaslat valósitása végett alkalmazandó módok és eszközök iránt, a tárgy a szeptember 11-dikén tartott közgyülés elé terjesztetett. E közgyülésen *Engel* adta elő a megelőző tanácskozmány határozatait, mely szerint valamennyi képviselő megegyezett abban, hogy

1. A nemzetközi és összehasonlító statistikának közleményei francziául szerkesztetnek;
2. mértékül és súlyúl a tizedes rendszer (mètrique) fogadtatik el;
3. pénzegységül a franczia rendszer szolgál;
4. az összehasonlítás kiindulási pontja az időt illetőleg ne legyen, ha lehet, későbbi, mint a nemzetközi statistikai kongressusok teremtése vagyis az 1853-diki év;
5. az összehasonlítás a legújabb időig terjedjen; az összehasonlítás (a területi leirásokat illetőleg) a munkatársak józan itéletére bizatván;
6. valamennyi közreműködő megadja a kellő adatokat kortársainak;
7. a közlemény példányainak száma legalább 2000 legyen, közülök közel 1000 azon kormány és hivatal rendelkezésére levén, mely a munkára vállalkozott;
8. mielőbb munkához kell látni, hogy már a legközelebbi kongressusnak is lehessen e nemzetközi összehasonlító statistika egy sorozatát bemutatni;
9. a füzet alakjának és jellegének mintájául a *Quetelet* és *Heuschling* által szerkesztett nemzetközi statistikai füzetek szolgáljanak.

El levén fogadva a munka foganatosítását biztosító határozatok, a statistikai anyag következőleg osztatott fel az egyes hivatalok közé:

1. *Terület* . . . . . Oroszország.
2. *Nepesség*:
   a) A népesség állapota . . . . . Svéczia.
   b) Nemzetiségek . . . . . Ausztria.

c) Népesedési mozgalom, kivéve a halálozás okait	Belgium (*Heuschling*).
d) A halálozás okai és közegészségügy .	Anglia (*Farr*).
e) Halálozási táblázatok . . . . . ,	Belgium (*Quetelet*),
3. Földbirtokok:	
a) be nem épített	Francziaország (*Legoyt*).
b) építmények	Bajorország.
4. Földmívelés	Franczia- és Irország.
5. Állatok	Francziaország.
6. Szőlőmívelés	Magyarország.
7. Erdőmívelés (vadászat)	Baden.
8. Halászat (tengeri és folyami)	Hollandia
9. Bányászat és kohászat	Oroszország.
10. Ipar . . . , ...	Poroszország.
11. Kereskedelem (kivitel és behozatal) . .	Anglia (*Valpy*)
12. Hajózás.	
a) tengeri	Norvégia.
b) folyami	Oroszország.
13. Közlekedés:	
a) posta és távirda	Dánia.
b) vasutak	Hasszia.
14 Biztosítás:	
a) Életbiztosítás	Poroszország és Thüringia (*Hopp*).
b) Tűz ellen	Bajorország.
c) mezőgazdasági (termény, barom etc.) .	Francziaország.
d) szállítás	Hamburg.
15. Hitel és népbankügy	Svajcz.
16. Gondviselés (Előregondolás):	
a) Takarékpénztárak	Olaszország.
b) Kölcsönös segélyzés	Poroszország.
17. Közsegélyzés	Olaszország.
18. Vallás . . . . . , . . .	Ausztria-
19. Közoktatás	Austria..
20. Igazságszolgáltatás:	
a) Polgári és kereskedelmi	Francziaország (*Yvernés*).
b) Bünügy	Hollandia.
21. Börtönügy	Dánia.
22. Pénzügy	Würtemberg.
23. Hadügy	Baden.
24. Hajóhad . . . , ...	Spanyolország.

Ezen határozat a mily általánosan el lett fogadva a kongressus közgyülésén, oly általános szentesitését várhatni az egyes kormányok részéről, s alulirottak nem tudnák méltányolni a magyar kormánynak a hazai statistika iránt eddig tanusított buzgalmát, ha ez iránt még külön, helybenhagyást esdeklő kérelemmel fordulnának Nagyméltóságodhoz.

Úgyan e határozatból folyólag azonban legyen szabad Nmgd. be-

cses figyelmét azon következményekre felkérnünk, melyek eme kongressusi határozat foganatositásából önként folynak.

Hazai hivatalos statistikánk ugyanis eddig nem juhatott azon színvonalra, melyre jutnia kell, ha hivatását be akarja tölteni. Alatta maradt a színvonalnak nem tudományos tekintetben, nem is az egyes tárgyak miként kezelésére nézve; mert e tekintetben büszkén hivatkozhatunk azon fogadtatásra, melylyel „*Hivatalos jelentésünk*“ a kongressusi tagok részéről találkozott s melyben talán érdemen túl is becsültettek azon törekvések, melyeket a hazai statistika hivatalos közegei kifejtettek.

Alatta maradt azonban a honi statistika a külföldinek terjedelemre, tárgyai számára, mivelt ágai sokaságára nézve. Ennek okait fürkesznünk, jelenleg nem feladatunk; részletezve azokat sok szomorú tényt kellene felderítenünk. Ezek helyett elég azt fölemlítenünk, hogy a mely országban a községi, megyei és általában politikai szervezet befejezetlen, a mely országban hiányzik a nem közvetlenül statistikai, de bizonyára a legfontosabb anyagokat szolgáltató közegek rendezettsége, sok helyt jóakarata is, ott kimerítő hivatalos statistikát rövid idő alatt teremteni lehetetlen.

Magunkban állván eddigelé, e hiányokat valamennyire fedezhettük a világ előtt, s a statistikai hivatalnak, szerintünk, eddig legnagyobb érdeme abban állt, hogy úgyszólván semmiből teremtve elő az anyagot, minden támaszt a vidéken, kellőet pedig még az egyes kormányzati águkban is nélkülözvén, mégis annyit nyújtott a nagy közönségnek, hogy heves megtámadásokat eddig kikerülhetett. Mentséget csekélyebb eredményeiért eddig az előkészitő munkák halmazában is lelt, azontúl pedig bátran ráhivatkozhatik arra, hogy egyik legfontosabb statistikai müveletet a *népszámlálást* készíti elő; s e tekintetben méltán utalhat munkásságára, mert más államban mindezt más hatóságok eszközlik, a statistikai hivatalokat mindenütt csak az eredmények összeállitása, az anyag tudományos feldolgozása illetvén meg.

Ez által ugyan, azt hiszszük, nagy szolgálatot tett a stat. hivatal a közügynek s igen valószinű, hogy ma-holnap másutt is ezen, mint legközvetlenebbül czélhoz vezető út lesz követve a népszámlálások foganatosításában; mindamellett a sok hézag maiglan tátong hivatalos statistikánkban, hivatásának minden irányban megfelelni a statistikai hivatal eddigelé nem birt.

De ennek a jelen pillanattól fogva máskép kell lenni, s bizva Nagyméltóságod ez irányban mindig tanusított nagylelkű támogatásában, bizva törvényhozásunk hazafi belátásában, ez máskép is lesz.

A mely pillanatban Magyarországnak európai gyülekezet színe előtt arányos munkarész jutott az európai statistika létesitésében, azon pillanatban hazánk tényleg el lett fogadva oly önálló államul, melytől mindazt követelhetni, mit más mívelt országok a tudomány és közismeret előmozditására tesznek. Európai versenyben, mely Magyarországot is versenytársul elfogadja, ennek hátramaradni nem lehet.

Itt tehát megszünik a tekintet rendezetlen viszonyainkra, melyet a

KSH Könyvtár

külföld számba nem vett, midőn együttes erővel végrehajtandó munkából nekünk is juttatott osztályrészt.

És midőn Nagyméltóságod elfogadja ez elvekett, önkénytelenül — bár, tudjuk, teljes jóakarattal — elfogadja a következményeket is.

E következmények pedig nem állanak egyébből, minthogy a statistikai hivatal oly alapon szerveztessék, mely feladatainak teljes megfelelésére képessé teszi, s hogy az ország létező vagy jövőben bárhogy szervezendő közhatóságai törvény által kőteleztessenek mindazon adatok gyors és pontos szolgáltatására, melyekre a hazai, de immár európai statistikai hivatalnak szüksége van; hogy végre Nagyméltóságod kegyes jóakaratával, de törhetlen erélylyel is oda törekedjék, hogy a kormányzat többi ágaival megbizott hatóságok is bőkezűen és kellő készséggel szolgáltassák azon anyagot, melyet a statistikai hivatal megváltozott és az ország javára tágult működésénél fogva nem nélkülözhet.

E tekintetben engedje meg Nmltgd alulirottaknak. hogy mint a hágai kongressuson jelen voltak s a szükséges reformokat legélénkebben érzők, külön javaslattal járulhassanak Excellenciád színe elé.

Most pedig áttérünk a kongressusnak végjeleneteire, de melyeken reánk nézve szintén nagy fontosságú javaslatok tétettek és határozatok hozattak.

Az utolsó közgyűlést megelőzőleg tartott magántermészetü értekezleteken ugyanis beható vita tárgya volt a jövő kongressus számára választandó székhely. Ez értekezleteken merült fel, habár nem Nagyméltóságod képviselői által legelőször megpendítve, Magyarország is, és ennek fővárosa Budapest.

Nekünk, mint a magyar kormány képviselőinek, nehéz állásunk volt szemben e kérdéssel; mert kormányunk részéről nyilatkozattételre felhatalmazva nem voltunk, s noha a külföldön is ismert vendégszeretet végeldöntés esetében a kongressus meghivását súgta volna meg; egy perczig sem tévesztők szem előtt hazánk kezdetleges viszonyait a statistika terén és azon sok készületlenséget, mely előretörekvő, de a szabad mozoghatás birtokába csak nem régen jutott országnak állapotától, úgyszólván, elválaszthatatlan, nem is említve az ily kongressus költséges voltát, mely Hágában is körülbelől 30,000 frtot vett igénybe. Semleges magaviseletre határoztuk el ennélfogva magunkat s szinte szerencsének tartottuk, hogy az orosz birodalom képviselői teljes meghatalmazással ellátva s a lehető legnagyobb előnyöket nyújtva a jövő kongressus látogatóinak *Szt Pétervárt* ajánlották székhelyül, mi közhelyesléssel el is fogadtatott.

Ez általános helyeslés mellett alig jöhetett komoly megfontolás alá a spanyolországi képviselő ajánlata, ki szabadsági eszméktől áradozó szónoklattal a spanyol félszigetre hivta meg az összes kongressust. És habár a hő spanyol vérü *Ballaguer* úr beszéde szintén tetszésben részesült, a jelen volt nagyhírü statistikusok jól ismervén a spanyol statistika szintén csak újabban megindult, inkább komoly törekvésü mint nagy eredményü állapotát, nem tekinték ez ajánlatot elfogadandónak s igy nem tarthatni tőle, hogy Magyarországnak a sztpétervári kongressus után veszélyesb versenytársa akadna és remélhetni, ezután Budapest lesz kiszemelve, hogy Európa valamennyi államainak hivatalos képviselőit falai közt tisztelhesse.

Reményünket fejeztük ki eziránt, kegyelmes urak, és hozzátehetjük, ez nézetünk szerint mellőzhetetlen kötelessége államunknak; mert, mellőzve ez esemény politikai fontosságát, mely ez által Magyarországot saját szemei előtt is a független külföldi államok színvonalára emeli, mint a hogy a külföld előtt mostani képviseltetése által ilyenül fel is tünt, úgyszólván csak ezen percztől fogva fogjuk számolhatni kazánk hivatalos statistikájának felvirágzását.

A nálunknál előhaladottabb, miveltebb államokban is a közönség nagyrésze szintoly kevéssé foglalkozott statistikával, mint jelenleg nálunk, de az érdekeltség fokozásával, nem csak munkásai akadtak e nagy hasznú ismeretágnak, hanem magának a hivatalos statistikának termelvényei is becsesnél becsesebb művekkel szaporodtak.

Ha egyebet sem tekintünk, mint a jelentésünk kezdetén jelzett előkészitési munkálatokat, a programm készítését, s a tanácskozások folyamáról szerkesztendő, többnyire nagy terjedelmü Compte-rendut, olynemü szakművekkel gazdagodik meg hazai irodalmunk, minőket ily kongressus nélkül felmutatni soha se bírnánk.

Mindez, jól tudjuk, teljes szerkezetü statistikai hivatalt tételez föl, tömérdek munkát és az amúgy is gyér számú hazai szakférfiak részéről kivétel nélküli lelkes összeműködést, azonkivül pedig tetemes költséget igényel. De valamint magunkról, a hivatalos statistika közegeiről s a szakférfiakról meg vagyunk győződve, hogy teljes erejökből iparkodni fognak azon, hogy az előkészitő munkák a mai tudománynak megfelelő szakismerettel és alaposággal készüljenek, úgy bizton hiszszük, hogy hazai kormányunk, fővárosaink közönsége, közintézeteink előljárósága s mindaz, kivel a külföldi tudósok érintkezésbe jöhetnek, mindent meg fognak tenni hazánk eddigi jóhírnevének a külföld előtt fentartására és emelésére; meg vagyunk győződve, hogy törvényhozásunk szem előtt tartva az eszmét, melynek valósítására s a czélt, melynek elérésére ez erőmegfeszítés kivántatik, készségesen fogja megszavazni a költséget is.

És midőn ezennel jelentésünk befejezésével hálás köszönetünket nyilvánitjuk Nagyméltóságod előtt azon bizalomért, hogy reánk méltóztatott ruházni Magyarországnak a hágai kongressuson való képviseltetését, azon benső kéréssel fordulunk Excellenciádhoz, méltóztassék annak idején gondoskodni, hogy hazánk kormánya és hivatalos statistikája necsak képviselve legyen Szt.-Pétervárott, hanem legyenek az akkori küldöttek fel is hatalmazva a következő nemzetközi statistikai kongressust kormányunk és fővárosi közönségünk nevében Buda Pestre hívhatni meg.

Fogadja Nagyméltóságod hódoló tiszteletünk őszinte kifejezését, melylyel maradunk

Pesten 1869. november 10-én Nagyméltóságu minister úrnak

alázatos szolgái

K. K.

H. J.

EMLÉKIRAT egyúttal JAVASLAT

Magyarország hivatalos statistikájának szervezése tárgyában.

Két okból szükséges és mellőzhetetlen, hogy a jelen pillanatban foglalkozzunk a hivatalos statistika szervezésével, mely eddigi állapotában s a rendelkezésére most álló segélyforrások mellett üdvös intézménynyé nem válhatik.

Az első ok: a nemzetközi statistikai értekezletek legutóbbikának határozata összehasonlító európai statistika létrehozása végett;

a második ok, hogy jelenleg forog szőnyegen az ország községi és törvényhatósági újjászervezése, melyhez a hivatalos statistika szervezetének is alkalmazkodni kell.

A nemzetközi statistikai kongressusok keletkezésök óta irányadók lettek az egyes országok hivatalos statistikájának mívelésében. Korszakot alkotóvá lett azonban a f. é. september havában Hága városában tartott, megtalálván az utat, melyet követve, sikerülni fog az egyes országok statistikai hivatalainak összeműködése mellett összehasonlító europai statistikát teremteni. Csak az ily összehasonlító statistika adja meg minden ország saját statistikájának becsét, általános mértéket szolgáltatván az egyes adatoknak belértékük szerinti mérlegelésére.

A hágai nemzetközi kongressuson, kevés kivétellel Európa valamennyi állama képviselve levén, egyhangulag fogadtatott el a határozat, hogy a hivatalos statistika természetes ágai szerint felosztatván az egyes statistikai hivatalok közé, mindegyik elvállalja egy-egy ágnak kidolgozását egész Európa számára, minden államból kapván elvállalt ága számára a terv szerint gyüjtött és szükséges adatokat; de viszont maga is tartozik kartársainak szolgáltatni mindazon adatokat, melyekre szükségök van, hogy az általuk vállalt ágakat mívelhessék.

Az ekként nyert külön munkák az egész mívelt világ használatára, a diplomatikainak elfogadott franczia nyelvben, egyforma alakban, egyenlő mérték- és súly rendszer szerint összeállittatván, az illető állam költségén annyi példányban kinyomatnak, hogy belőlök megmaradván az államnak, a mennyire szüksége van, a többi csere útján az egyes statistikai hivataloknak, azontúl pedig tudományos egyetemeknek, muzeumoknak stb. kiosztatik.

Magyarország is fölvétetvén az európai államok közt létesült munkafelosztás körébe, nemcsak külön vállalt egy szakot az összes statistikából (szőlőmívelés és bortermelés), biztosittatván az iránt, hogy az ehhez szükséges adatokat Európának bortermelő valamennyi államaitól megkapja, hanem mellőzhetetlen kötelességévé vált az is, hogy a statistikának minden többi ágaira nézve a többi europai statistikai hivatalnak is azon adatokat szolgáltassa, melyeket ezek tőle saját szakaik feldolgozása végett kivánni fognak.

Ebből önként következik, hogy Magyarország hivatalos statistikája, — a mi eddigi kezdetleges helyzeténél s az ország részéről csak igen csekély mértékben nyert támogatásánál fogva lehetetlen volt, — ezentúl a statistika valamennyi ágait és kimeritően mívelje.

A statistika eddig elfogadott rendszerének megfelelő statistikai anyag az összeállításával és feldolgozásával megbizott statistikai hivatalokba két úton kerül.

Egy részét a különféle kormányzati ágak, nálunk tehát a miuisteriumok szolgáltatnák, vagy volnának hivatva szolgáltatni, alájuk rendelt hivatalos közegeik által gyüjtetvén azt; a másik az országból gyül, még pedig vagy a községek és törvényhatóságok utján vagy közvetlenül egyesektől, társulatoktól, intézetektől stb.

A ministeriumok által a központi statistikai hivatalba szolgáltatandó adatokra nézve elég, ha a vezetésökkel megbizott kormányférfiak megegyeznek egymás között, kötelezettséget vállalván a náluk begyült, vagy a statistikai közegek kezdeményezésére gyüjtendő anyag pontos és gyors beszolgáltatására; ámbár ezen kötelezettséget is törvényben lehetne kimondani.

Az országból közvetlenül és pedig akár községektől és törvényhozásoktól, akár magán- és erkölcsi személyektől szerzendő anyag beszolgáltatására azonban mindenesetre kötelező törvény kell, melynek határozatai alól senki magát ki ne vonhassa.

A törvény azért kell, mert részletes statistika a polgároknak gyakran benső viszonyait is kutatja. Ki lehetne azonban egyik czikkében jelenteni: hogy ez adatokkal semmiféle visszaélés nem történhetik. De nem szabad e visszaélést a megadóztatásra érteni; mert ideje volna valahára kimondani, hogy az államnak is, polgárainak is érdekében van, hogy az adóképességet helyesen megismerjük, mert csak úgy állapithat meg a törvényhozás és kormány igazságos adórendszert, mi ismét a polgároknak esik javára. Ideje volna azontúl egyszer valahára gyökeresen megszüntetni azon szégyenitő helyzetet, hogy bármely tudományos kutatásnál kénytelen legyen a kormány mentegetőzni, hogy ezen vagy ama fölvételt nem megadóztatási czélból eszközölteti. Szokjunk már mi is azon egyedül becsületes, de egyedül okszerü eljáráshoz és ismerjük el, hogy az őszinte bevallás a törvényesen megállapított tehernél nagyobbat nem róvhat reánk, titkolozással vagy tagadással pedig a kormányt vezetjük ugyan tévutra, de megrövidést csak is polgártársainknak okoztunk, s igy a tulajdon vagyon eltagadása egyértelmü a közvagyon sikkasztásával. Kell továbbá a törvény, nehogy egyes társulatok, intézetek vagy egyesek is üzleti vagy egyéb érdekeiket említve föl, a statistikai adatok szolgáltatása alól kibúvhassanak. Nem szabad ugyanis felejteni, hogy a statistika, ha egyesektől is gyüjti adatait, közleményeiben soha sem említ egyeseket, s igy mindaz, mi külön érdekek gyámolitásáról mondathatnék, magától elesik. Erre nézve is, a köz- és magánérdek szempontjából egyaránt óhajtandó, hogy az erkölcsi és családi magánéletet kivéve, melyhez az államnak sincs köze, a többi mind nyilt könyvül feküdjék a közitélet előtt, mely mig a kormány becsületes, senkinek sem lehet kárára. A kormányt netaláni túlkapásai ellen pedig valóban nem a statistikai adatok eltitkolása biztosit; hanem csupán az alkotmány nyujtotta biztositékok szigorú, törhetlen fentartása nyújthat óv- és védelmi szert.

Mellőzhetetlen azontúl a törvény azért is, hogy a külföld irányában szavatosságot vállalt statistikai hivatal viszont az ország részéről legyen biztositva az iránt,

KSH KÖNYVTÁR

hogy a mely adatokra szüksége van, azokat komolyan követelheti is, és nincs azon hasonlókép szégyenitő helyzetben, hogy bármily közérdekü, tudományos becsü s az egész országra nézve üdvös kérdés megoldása nehány alsóbbrendü megyei tisztviselő kényekedvétől függjön.

De, ha törvény hozatik, mely a statistikai anyag szolgáltatását biztosítja, gondoskodni kell arról is, hogy az országnak hivatalos statistikai szervezete összhangzatban legyen az ország politikai szervezetével, melylyel a kormány és törvényhozás épen jelenleg foglalkozik.

Bármely változás történjék az ország politika-közigazgatási szervezetében annyi máris kétségbevonhatlannak látszik, hogy sem az ősi alkotmányban sarkalló megye nem fog eltörültetni, sem a község nem fog eddigi függő állásában megtartatni, hanem a mit az egyik netalán veszt eddig gyakorolt jogaiból, azt a másik nyeri meg, s igy fog helyreállittatni az egyensúly, melynek sarkpontja: a község minél szabadabb önkormányzata az állam felügyelete alatt.

Mily részletek mellett fog az elv keresztül vitetni, azt tudni fontos ugyan a statistika szempontjából is, de helyes szervezete csupán ez elvek mellett is biztositva van. Mert a mennyire előnyös, sőt mellőzhetlen, hogy a statistikai szervezet a közigazgatási szervezethez simuljon, ép annyira biztositva van az utóbbinak sikeres működése, minél inkább esik a közigazgatás súlypontja a községbe.

Minél tágabb és szabadabb mozgási kör biztosittatik ugyanis a községnek, annál inkább szükséges gondoskodni arról, hogy bizonyos értelmiség alkalmaztassék minden egyes községben ügyeinek kezelése végett. Ez értelmes községi gondnokság az, mely a statistikai ősadatok megszerzését is biztositja, s minél kisebbek az alkatrészek, melyekből az állampépület alakul, annál biztosabb az alkatrészek elemeinek számba-vétele.

Ebből koránsem következik, hogy a község és az állam közé — mindig csak a statistikai szükségletet tartván szem előtt — semmiféle közigazgatási organum ne essék. Sőt számba véve a magyar korona területén levő községek nagy számát, épen nagyon üdvösek a szolgabirói járásokban kinálkozó kisebb, a megyékben kinálkozó nagyobb közigazgatási körök.

Helyes közigazgatás, igazságszolgáltatás, házi (megyei) pénzügyi kezelés, általában pedig közgazdaság szempontjából ugyan nagyon kivánatos volna, hogy a törvényhatóságok mostani, a történelmen kivül semmi egyéb szempontból okszerüen nem igazolható területi s ennélfogva népességi aránytalansága is megszüntetnék, s a statistika mindenkor arányosabb területi s népességi felosztás mellett fog szavazni; mindamellett a statistikának a létezőhez kell alkalmazkodni s igy ez mindösse szerény óhajtás, mely egyébiránt a jelen közigazgatási reform megállapitásánál lelhetné valósulását.

Hogy azonban a statistika érdekében s a politikai szervezet szellemében hozandó törvény foganatositható legyen: minden általa kötelezett közigazgatási vagy kormányközegnek és erkölcsi vagy magánszemélynek ismerni kell a tért, melynek mivelése tőle kivántatik, e tekintetben pedig a statistikai teendők kétfélék:

egyszer-mindenkorra elrendelt vagy csak hosszabb időközökben szükséges országos fölvételek;

rövid időszakokban ismétlődő fölvételek, illetőleg kimutatások.

Amazokat, ha kell, esetről esetre hozandó törvénynyel lehetne egyenkint szabályozni, ámbár az egyszer-mindenkorra szóló itt is elég volna, sőt a kormánynak,

mely ez irányban úgyis csak közhasznú, az egész országra nézve üdvös czélok miatt intézkedhetnék, szabadabb tért engedne.

Az utóbbiakra, vagyis az időszaki kimutatásnkra nézve csak általános törvény rendelkezhetik. Beszerzésökre nézve pedig szintén két út kinálkozik:

Vagy az illető ministerium kezdeményezné, s szintúgy, mint a statistikai közeg általi kezdeményezés esetében maga gyüjti be alárendelt közegei vagy a közhatóságok s állásuk és hivatásuk szerint ressorteja alá tartozó magán- vagy erkölcsi személyektől az adatokat;

vagy minden a hivatalos statistika körébe vágó adatgyüjtést a statistikai hivatal és tanács javaslatára azon ministerium indit meg és hajt végre, mely alá a statistika tartozik, illetőleg a statistikai hivatal maga lesz feljogositva közvetlen összeköttetésbe lépni mindazon kormányi, közigazgatási vagy társadalmi közegekkel, melyektől statistikai adatok várhatók s a törvény értelmében követelhetők.

Mindkét úton czélhoz lehet jutni; de az első még két irányt enged a statistikai gyüjtések hasznositására, mi teljesen csak úgy érhető el, ha az adatok, a kormányzati czéloknak szolgálván, a nagy közönség tudomására is jutnak. Ez utóbbira vonatkozik pedig a lehető kétféle eljárás. Ugyanis vagy maga az illető ministerium dolgozza fel s bocsátja közzé az általa gyüjtött adatokat, vagy csak gyüjti, illetőleg beszerzi, feldolgozásukat és közlésöket a statistikai hivatalra hagyván.

Az egyes ministeriumok általi közrebocsátás épen nem olcsóbb, azért, mert ott különben is alkalmazott egyének gondoskodnak az összeállitásról, csakhogy ezen mód felel meg inkább az egyes miniszteriumok méltó becsvágyának, mert mindenki szereti érdemeit elismerve látni, s a mennyire lehet hasznát venni annak, a miért fáradozott.

Hátrányai ez eljárásnak azonban: először nehezebb elérni ily közlésekkel, hogy a statistikai tudomány színvonalán álljanak, mert ritkán foglalkozik velök szoros értelemben vett szakember; másodszor lehetetlen elérni az egyöntetüséget az ország összes statistikai tevékenységénél; harmadszor végre ritkán jutnak e közlemények oly számos közönség, nevezetesen pedig a külföld elé, mint ha valamennyi statistikai közleményt a stat. hivatal szerkeszti.

Ez utóbbi eljárás előnyei és hátrányai a mondottakból már világosak, csak megforditott arányban állanak. Mert az ily, bátran központosítottnak nevezhető statistika teljesen felszerelt statistikai hivatalt tételez föl, mely épen nem s legfeljebb látszólag költségesebb, miután czélszerü felszerelés és munkamegosztás mellett kevesebb számu gyakorlott munkással az ily nehezebb munkát többnyire sokkal rövidebb idő alatt végezhetni, teljesen felszerelt hivatal pedig a korábban emlitett európai statistika miatt különben is kell.

Előnye ez utóbbi rendszernek azontúl a mindenesetre tökéletesebb feldolgozás, a kormányzat czéljain kivül a tudomány igényeinek is számbavétele, azonkivül pedig a közlések szélesebb körökben elterjedése, mert nem csak a törvényhatóságok részesültek eddig az összes statistikai közleményekben, hanem a statistikai hivatal cserevisznyban áll, úgyszólván, a világ valamennyi statistikai hivatalával, minélfogva hazánk viszonyainak ismertetése kihat a legtávolabb külföldre is.

Ily központi statistikai hivatal ugyan egy szakminiszterium alá sem volna természetszerüen sorozható, hanem legmegfelelőbb helyét a miniszterelnökség alatt találná, vagy a miniszteriumokon kivül álló legfőbb számvevőszék alatt lelné; de ez nem lényeges pont.

KSH Könyvtár

A különböző hatóságok által megindított statistikai gyüjtések hátrányai egyébiránt annyira szembeötlők, hogy minden eddigi nemzetközi statistikai kongressuson fölmerültek, a legutóbbi pedig újra kimondta: kéressenek föl a kormányok, hogy valamennyi statistikai fölvétel, bármely kormányzati ág rendelje el, közöltessenek előbb, legalább véleményadás végett a statistikai központi bizottságokkal, melyeknek a mi országos statistikai tanácsunk felel meg.

Számos és nagyfontosságú ily felvétel eszközöltetik Magyarországon is az egyes miniszteriumok részéről; sok és becses anyag gyül be ez úton. De melyek ezen fölvételek, milyen ezen anyag, ezt csak sejteni lehet, tudni nem, mert az egyes ministeriumok egyes osztályaiban el van temetve. Kormányzati czéloknak, lehet, szolgál, de még ez sem áll minden kétségen felül, mert vannak oly időszaki kimutatások, melyeket az alsóbb közegek beszolgáltatnak ugyan, de senki sem használ, hanem, hogy a nagy közönségnek nem jutottak tudomására, az kétségbevonhatlan.

Sőt mi több, senki sem tudja megmondani, miféle statistikai anyag létezik is az országban, és a közgazdasági miniszter által a statistikai tanács javaslata alapján minisztertársaihoz intézett ily czélú átiratára csak az igazságügyi miniszter válaszolt közvetlenül, készségét fejezvén ki kimutatására, csak a pénzügyi miniszter közölt egy kimutatást, mely igen sok becses anyagnak vezet nyomára. A többi miniszteriumoknál létezik-e, s milyen anyag, maiglan sem tudni.

Mielőtt a központi statistikai hivatalnak — mert ilyennek létezni kell, még ha fen is tartatik az egyes ministeriumoknak statistikai tevékenysége — valamint az ország egyéb statistikai közegeinek tervezésére át lehetne térni, be kell mutatni magát az anyagot, melylyel ily hivatalnak foglalkozni kell, ha hivatását be akarja tölteni. Ez alkalommal föl lesz említhető, mely hatóságok és községek vannak vagy volnának az anyag szolgáltatására kötelezve, egyúttal az időköz is meg lesz itt-ott jelölhető, melyben az be volna szolgáltatandó.

Ez utóbbi szempontok figyelembe vételével áttekinthetőbb képletbe is szedhetni később ez anyag kimutatását; de az mellékes dolog.

Az anyag rendszeres beosztása ugyanaz, melyet a hágai nemzetközi kongressus az europai összehasonlitó statistika czéljából eszközölt munkafelosztásnak alapjául vett, és következő:

I. Terület. Mig egyrészt a táborkari fölvételek, másrészt a kataster részletes fölmérései befejezve nincsenek, beérhetjük azon földrajzi adatokkal, melyekkel birunk, miután általuk a megyék, kerületek és székek osztrák és földrajzi □ mértföldekben ki vannak mutatva.

II. Népesség. Alapját az 1869. deczember 31-diki állapot szerint eszközlendő, a tudomány mai igényei szerint tervezett s remélhetőleg jól végrehajtandó népszámlálás fogja nyujtani.

Folytonos számbavételét a *népesedési mozgalmi* adatok által lehet eszközölni. Ez adatok a papság által vezetett anyakönyvekből kerültek 1865-ig. A községi szervezésnél azonban okvetlenül tekintettel lesz a törvényhozás más mivelt országok példájára, melyekben e könyveket a község elöljársága vezeti. Ettől függ tehát, honnan kerülnének jövőre, bár okvetlenül közigazgatási területek szerint összegyüjtve, évenkint az adatok. Magától értetik egyébiránt, hogy a hézagokat 1866-tól fogva az eddigi uton kell kitölteni, mit a statistikai osztály és tanács már 1868-ban megkisértett ugyan s azóta folyvást sürget, de eredményhez jutni maiglan sem birt.

Ugyan ide sorozta a kongressus a *közegészségügyet*, melyben a halálesetek kimutatásán kivül a halál-okok részletezése is foglaltatik s melyre nézve a megyei és városi orvosok tartoznának, havonkinti részletezés mellett szintugy évi kimutatásokat készíteni mint az a *kórházakra, tébolydákra* s hasonló *közintézetekre* nézve sem lesz mellőzhető.

III. Földbirtok. Itt különbség tétetik a voltaképi *föld-* s a *beépített telek* birtok között. Amarra nézve a kataster, emerre nézve a házosztály- és házbéradó szolgáltatná a szükséges adatokat. Megjegyzendő egyébiránt, hogy az 1869-iki népszámlálás alkalmával az épületek is felvétetnek országszerte, mi némi képet a beépített telelekbirtokról is fog nyujtani.

A földbirtokra, nevezetesen mivelési ágaira, adóztatására stb-re nézve részben az 1850-diki földadó ideiglen (földadó sorozat) részben a készülőben levő kataster nyujtana adatokat, ha megbizhatók és hozzáférhetők volnának. A katasteri munkálatok eddigi haladása mellett, évtizedek mulhatnak mig földbirtokunkról megfelelő képet nyerünk. Itt mindenesetre be kell várni a kataster revisiójára nézve tervezett bár eddigelé ismeretlen eljárás eredményét. A létező adatok, melyek megszerzése iránt a stat osztály és tanács lépéseket tett, nem hasznosíthatók, hacsak roppant idő- és munka áldozattal a stat. hivatalban nem dolgoztatnak fel, mert a pénzügyi ministerium mint kijelenté, nem rendelkezik az összeállításukhoz szükséges munkaerővel.

A földbirtok jogi viszonyai, terheltetése, adás vevése stb. a telekkönyvből volna meríthető, s noha ezen részletek voltakép az alább fölemlitendő, polgári törvénykezés czimü fejezetben fordulnának elő, itt is megemlíthető, hogy a földbirtok terheltetésének kimutatása az összes telekkönyvek végig lapozását teszi ugyan szükségessé, kellő akarat és költség ráforditása mellett mindazonáltal végrehajtható s a nyerendő eredmény, hogy az összes jelzálogi terheket valaha megismerjük, föl is ér e munkával annál inkább, mert az ország s az egyes földbirtokosok hitelét semmi sem emeli inkább, a létező terhek tiszta kimutatásánál; az évenkinti teherváltozások pedig az igazságügyi ministerium közvetitése mellett amugy is kimutattatnak s 1867-re például az egész országra nézve már össze is állíttattak.

IV. Mezőgazdaság. Ez hazánk legfontosabb közgazdasági ága, melyről mindamellett legkevesebb positiv ismeretekkel birunk. A mezőgazdasági statistikánál tünik ki leginkább a különbség, mely az egyszer mindenkorra szóló fölvételek s a folytonos feljegyzések közt létezik. Az országos mezőgazdasági viszonyok pontos megismerésére szükséges mindenek előtt ismerni a tért, melyen a termelés foly. Erre nem elég a terület nagyságának ismerete, melyet a geografiai fölmérés, sem a mivelési ágaknak ismerete, melyet a kataster nyujt vagy fog nyujtani. Ide szükséges az országnak természeti és helyrajzi, földtani és vizrendszerbeli, éghajlati és időjárási leirása.

Mezőgazdasági statistika tervezete el is készült a stat. osztályban, melyben mind e viszonyokra tekintet volt, melyben ezenkivül számba vétettek az emberi és állati munkás viszonyok, a forgalom, a pénzügyi eredmény stb. E tervezetet a stat. tanács egy szakértő bizottsága megvitatta, a tanács elfogadta s a munka oly stadiumban van, hogy a kérdő ivek országszerte kibocsáttassanak. De erre már rendezettebb községi viszonyok kellenének, mert a mezőgazdaság alapja a községben gyökerezik. Ide közbenső közegek kellenek az összeállításra s az egyes törvényhatósági területek leirására, melyre pusztán hivatalos erő oly nehezen vállalkozik.

Tervbe vétetett ennélfogva, hogy az összeállitás megyei monografiák alakjában történjék, melyeknek terve és kerete szintén kidolgoztatott. Megkisértetett ily mo-

KSH Könyvtár

nografiák szerkeztésével a statistikai osztály kültagjait bizni meg s általuk szerezni vállalkozókat. De a tervezet kibocsátása után egy-két kültag azonnal lemondott, csak igen kevés vállalkozott, s az is megkivánja, hogy a kormány költségén utazhassa be a megyét, más egyéb nehézségeket emelt és tett, bár igen alapos kifogásokat s igy a munka mind ekkoráig meg nem indult, nagyrészt azon szemponttól, hogy a népszámlálás előkészitésével s majdan végrehajtásával a stat. osztály által amugy is eléggé igénybe vett törvényhatósági, főleg pedig községi tisztviselők tulterheltetése miatt egyik munka eredményét se koczkáztassák.

Mielőtt ezen alap nincs meg, a többi, főleg az oly fontos mezőgazdaságra vonatkozó stat. anyag becse nagyon is kérdéses. Megszerzéséhez nagy erő kell; áldozatok szükségesek munkában és pénzben; de mindkettő meghozza gyümölcsét abban, hogy országunkat valahára meg fogjuk kellően ismerni. Hiába hivatkozunk Amerikára, mely terjedelmes országának részletes ismeretéhez szintén csak pénz és munka árán jutott. Amazt az államnak, ezt a törvényhatóság összes értelmiségének kellene szolgáltatni.

Sőt talán nem is helytelen azon kivánság, ha főleg ez irányban kivántatik a megyei főispán erélyes közremüködése és munkássága. Nem tudni még, mily viszonyban talál ezentúl állani a főispán a megyéhez; de annyi tagadhatatlan, hogy a megye élén álló férfiúnak saját érdeke kivánja, hogy azt minél részletesebben ismerje. Sokat tesz ehhez a megyében való tartózkodás, annak beutazása stb. de ez mindenkor csak általános áttekintést nyújt, papirra rakott, számokban kifejezett adatokat az nem pótol.

A főispánoktól, vagy bármily a megye élén álló férfiútól lehetne megkövetelni, hogy a törvényhatóság állapotáról tegyen a kormánynak kimerítő évi jelentést. Nem a politikai szempont fontos itt, hanem a közgazdasági, egészségügyi, közoktatási stb. Ha ily évi jelentéseknek bizonyos, közösen megállapitott alak és beosztás szolgál alapul, oly bő anyagot nyer a kivatalos statistika, mely összehasonlítható levén, belőle az ország hü képe is össze lesz állitható.

Ez egyébiránt már az évenkint változó adatokhoz tartozik s itt természetesen legfontosabb az évenkinti termelés. Közvetlenül a termelést venni fel, nem bizonyult be sehol sem czélszerünek, mert sok, főleg kisebb gazda maga sem ismeri ezt pontosan, az eltitkolás csábja pedig itt legélénkebb. Marad tehát a vetés és ültetés területi felvétele s a termésnek más tényezők segélyül vétele melletti kiszámitása. Az 1868-iki aratás a kenyérterményekre ekként mutattatott ki, s a stat. osztály nagy küzdelmek mellett be is kapta az anyagot. Ugyan ez terveztetett bár nagyobb mértékben 1869-re s noha már az 1870-diki aratásra szóló őszi vetés be van fejezve, minden sürgetés és nógatás mellett még maiglan hiányzik némely megye vetés kimutatása, az aratási eredmény pedig, mely kulcsul szolgált volna az összes termés kiszámitására, oly gyéren került be, hogy megbizható kimutatás szinte lehetetlenné vált. A stat. osztályban az erre külön felkért hirlapok kimutatásai is folyton jegyeztettek ugyan, de ezek inkább aratási kilátásokról, mint eredményekről szólván, az aratást közvetlenül megelőzött rosz időjárás által nagyrészt megmásittattak, a szintén felkért gazdasági egyesületek, közhatóságok, stat. kültagok stb. pedig csak részben feleltek meg e felhivásnak.

V. Állattenyésztés. A mi a mezőgazdasági statikára nézve általában vonatkozik, ugyanaz áll a baromtenyésztésre nézve. Ez utóbbira nézve csak annyiban kinálkozik előny, hogy a népszámlálás alkalmával a hasznos házi állatok is számbavétetnek, s igy legalább egy időpontra megkapjuk megközelitő létszámukat. Hogy ezen

szám is csak megközelitő lesz, onnan következtethetni, hogy a barmok a vagyon egy részét képezvén, részint el lesznek tagadva, különben is nehezebben levén megszámlálhatók.

VI. Szőlőmívelés. A szőlőmívelés és borászat statistikai kimutatására eddig úgyszólván kisérlet sem tétetett a hivatalos statistika részéről. De ez levén a tárgy, mely Magyarországnak az európai statistikából jutott, becsületbeli kötelességgé válik e téren a legrészletesebb adatokat, bármely áldozat árán gyüjteni.

VII. Erdészet. Itt a viszonyok ép olyanok, mint a mezőgazdaságnál. Némi könnyebbséget talál majd nyújtani azon körülmény, hogy a magyarországi erdők legnagyobb része a kincstár és nagybirtokosok kezén van. A kincstári és bányaerdőségekről már is léteznek becses stat. adatok, a többiekre nézve pedig talán a jó példa teszi meg hatását.

VIII. A hálászatra nézve eddig semmi adatok sem gyüjtettek s kérdés lesz-e egyáltalában lehetséges e téren pontosabb adatokhoz jutni. Valamint azonban a halászat után fizetett évi haszonbérek helyenkinti kimutatása már is becses adalékot nyújtana, az erélyesen megindult s mindinkább terjedő mesterséges haltenyésztés adatai okvetlenül meg lesznek szerezhetők.

IX. Bányászat és korhászat. Ez hazai statistikánk eddig legmíveltebb része. Ezen adatok gyüjtésére külön hatóságok, a bányakapitányságok állnak a kormánynak rendelkezésére s eddig évi jelentéseikben csakugyan oly becses anyagot szolgáltattak, mely a legutóbbi öt évről külön összeállittatván a „Hiv. stat. Közlemények“ egyik legjobb füzetét fogja képezni. E téren nem marad kivánni való, mert ha valamely külön óhajtás fel is merülne, az azonnal valósítható.

X. Ipar. Magyarország iparára nézve eddigelé úgyszólván semminemü rendszeres adat sem gyüjtetett. A régi szervezetü iparkamrák három-, utóbb egyévi jelentéseikben fordultak ugyan elő a hazai iparra vonatkozó adatok, de azok részben elavultak, azontul pedig nem elég kimerítők, hogy Magyarország iparának kellő képét szolgáltathatnák.

A statistikai osztály ugyan még 1867-ben dolgozott ki a nemzetközi kongressusok határozatai alapján terjedelmes iparstatistikai tervezetet, de ez az iparkamrák ujjászervezésének hosszan vajjudó mívelete alatt nem volt foganatosítható. Most, az ipar- és kereskedelmi kamrák szervezésének befejezése után, ez is végrehajtható lesz ugyan, de csak, ha a törvényhatóságok s az egyes községek is közremüködnek. — Ha a törvényhozás a költségeket e czélra megszavazza, 1870-ben iparstatistika is lesz készíthető.

XI. Kereskedelem. Minden államban, Magyarországon kivül, a hivatalos statistikának ezen ága az, mely legpontosabban s egyúttal legrészletesebben kimutatható; mert a vámlajstromok erre nézve a legbővebb, aránylag legmegbizhatóbb anyagot is szolgáltatják. De azon körülmény, hogy Magyarország Ausztriával közös vámterületet képez, bármily üdvös is legyen is ez magára a kereskedelmi forgalomra nézve, jó statistikának legnagyobb akadálya.

A mi másutt e vámlajstromok alapján a legkönnyebben kideríthető, ahhoz Magyarország csak kerülő utakon juthat. Mindamellett megkisérté a stat. hivatal a külkereskedelem kimutatását s nagyobb szállítóközegeink külön e czélra megrendelt kimutatásaiból szedvén az anyagot, kisérlete eredményét a „Hiv. Közlemények“ I. évfolyamának IV-dik füzetében be is mutatá 1867-re nézve a világnak, sőt ezt jövőre okvetlenül becsesebbé is teheti, ha a vámhivataloktól annak kimutatását is követeli,

hogy a ki- és átvitt árúk, mely országoknak vannak szánva. Bármily hiányos legyen is az eredmény, jövőre sem fog lehetni más uton haladni és be kell érnünk azon reménynyel, hogy minél inkább épül ki vasuti rendszerünk, annál többet fogunk kimutathatni, annál csekélyebbek lesznek a hézagok, melyeket a kimutatásból kiesett tengelyen való forgalom okozott. Szervezve levén egyébiránt a kereskedelmi kamrák, bennök e téren biztos támaszra számíthat a hivatalos statistika.

XII. Hajózás. Ez a tervezett európai statistikánál két részre szakad: tengeri és folyami hajózásra. A *tengeri hajózás* eredményei, bennünket csak Fiume és néhány másodrendü horvát-magyar kikötő forgalma érdekelvén, elég pontosan lesz kimutatható, a mennyiben e kikötők hajózási kimutatása 1868-ra már be is érkezett a statistikai hivatalba, az által pedig, hogy a magyar közgazdasági miniszter vette át a magyar tengerpartra nézve a *tengerészet* ügyét is, jövőre is biztosítva vannak. A *folyam-hajózásra* nézve külön tervet közlött a magyar stat. hivatallal a bécsi stat. központi bizottság, melynek kivitelébe a közgazdasági miniszter belegyezvén, 1870-re reménlhetőleg minden erre vonatkozó adat össze is lesz állítva. Itt azonban különbséget kell tenni a hajózási s az általa közvetített szállítási és kereskedelmi forgalom közt, az 1870-re tervezett fölvételek pedig mindegyik irányban fognak adatokat szelgáltatni.

XIII. Közlekedés és szállítás. Ezen sommás elnevezés alá is a statistikának többféle ága foglalható össze. Ide tartoznak ugyanis a *közlekedési eszközök* s az általuk (többnyire *szállítás* alakjában) közvetített közlekedés.

Idö sorolandók tehát első sorban az *út- és vizépítés*, melynek legmegbizhatóbb adatait a közlekedési miniszterium szolgáltathatná, az ő hatáskörébe esvén különben a fentjelzett hajózási viszonyok legnagyobb részének kimutatása. Ide tartoznak a *vasutak*, melyeknek mind építéséről, mind forgalmáról és közlekedéséről részint megszereztettek máris, részint könnyen megszerezhetők az adatok. Ide tartozik végül a *póstaés távirda ügy*, melynek részletes kimutatásai már 1868-ban közöltettek 1867-re, jelenleg pedig ismét elkészültek 1868-ra, s a mely anyagra nézve a legkisebb nehézség sem merül fel.

XIV. Biztosítási ügy. Magyarországon a biztosítás ügye részint kölcsönös, részint részvényekre alapított társulatok által kezeltetik. A társulati ügyek a közönség elé különben is terjesztendő évi jelentéseikben, könyvezésökben stb. tetemes statistikai anyagot szolgáltatnak. A magyarországi biztosító társulatok, gondosan megállapított minták közlése mellett szólíttattak fel a stat. osztály által, üzletök s az abban tapasztaltak statistikai kimutatására, s egy részök készségesen meg is felelt e felhivásnak a kimutatások beküldése által. Mégis sokkal hézagosabb eddigelé ez anyag, hogy sem vele a közönség elé lehetett volna lépni, de a mellett sokkal biztosabb is megszerzése jövőre, semhogy e téren bármily komolyabb intézkedés — a kezdetben említett általános törvény meghozásán kivül — szükséges volna.

Ugyanezt mondhatni

XV. a hitel- és bankügy és

XVI. a takarékpénztárak üzletének kimutatására nézve. Minden intézet köteles ügymenetéről számot adni, s így gyüjteni is az adatokat, melyekre a hivatalos statistikának szüksége van. Ezért nehézséget sem okoz nekik az adatok szolgáltatása. — Nevezetesen a takarékpénztárakra nézve el is készült és közöltetett is ily kimutatás, mely elég kimerítő s egyéb kivánni valót sem hágy, minthogy hasonló adatokat nyújtsanak jövőre a *kölcsönös segélyegyletek, előlegezési bankok* és egyéb közczélü *társulatok*

Ily közczélu társulatok stat. kimutatása sokkal nehezebb, pedig kivánatos volna, hogy róluk is teljes törzskönyv vezettessék. E czél a törvényhatóságok közreműködése nélkül el nem érhető. Tudva levén azonban egyszer valamennyi ily létező társulat és egylet, tőlük évi jelentéseket bekivánni s a bennök előforduló változásokat szemmel kisérni nem lesz nehéz.

XVII. Közsegélyzés. Ide számitandók a kormányok és községek által tett és fentartott segélyzési intézkedések, szóval mind az, a mi se nem egyesek se nem társulatok által történik a segélyzés ügyben. A belügyi ministerium részint maga, részint a törvényhatóságok itt kielégitő anyagot nyujthatnak.

XVIII. A vallás ügyében kivánatos adatok részint a népszámlálási és népesedési mozgalmi táblázatokból, részint a vallásügyi ministerium segédkezése mellett könnyen összeállithatók; itt semmi külön intézkedés egyelőre nem lesz szükséges.

A *holt kézen levő birtok* számbavétele át-átcsapna ugyan ezen fejezetbe is, ha tekintetbe veszszük péld. az egyházi vagyont, ez mégis sokkal elvontabb tárgy, semhogy itt volna felsorolandó; adatai pedig különben is könnyen megszerezhetők.

XIX. Közoktatás. A közoktatás fontos ügye, a mennyire a rendelkezésére volt hézagos anyag engedte, már tárgyaltatott a stat. hivatal által. Jövő, kimeritőbb összeállitása végett, a stat. tanáccsal s a közoktatási ministerium segélyével meg is állapittattak e czélra szolgálandó külön minták, betöltésök mindamellett a ministerium által még meg nem indittatott. A magasabb tanintézetek statistikájának gyüjtése nem jár nehézséggel; a népiskolák statistikája pedig a tanfelügyelők közbenjárása mellett jövőre tetemesen megkönnyebbül ugyan, szükséges azonban, hogy a statistikai hivatal közvetlen összeköttetésbe léphessen velök, mint általában bármely, statistikai anyagot nyujtható közeggel. Azon körülmény pedig, hogy a közoktatási minister máris a stat. hivatalra akarja bizni a külön saját czéljaira gyüjtött adatok összeállitását, azt mutatja, hogy a hözpontosított statistika czélszerüségének elismerése már más téren is eléretett.

XX. Az igazságszolgáltatás statistikája két főrészre szakad, a *bünügyi* és *polgári* törvénykezésre. A bünügyi statistikára nézve új minták állapittatván meg a stat. hivatal és tanács által, az igazságügyi ministerrel közöltettek, ki is egész készséggel rendelvén el betöltésöket az ország törvényszékei által, az anyag 1867-re és 1868-ra úgy szólván az egész országból begyült s most állittatik össze, némely hibás kimutatás helyreigazitás végett az igazságügyi ministerium útján az illető törvényszékeknek küldetvén vissza.

A polgári törvénykezés statistikájának egyik fontos része feljebb a telekkönyvi ügygyel kapcsolatban már felemlíttetett. Az összes polgári törvénykezés statistikájára nézve még nem készült a stat. hivatalokban tervszerü előterjesztés a stat. tanács számára, miután szükségesnek látszott bevárni a hágai kongressus határozatát, mely ez ügyet szintén kitüzte volt programmjában s vele tüzetesen foglalkozott is. Az anyaggyüjtés itt, noha szintén külön közegek, a törvényszékek fogják szolgáltatni, sokkal nehezebb, mint a bünügyi statistikánál, kevésbbé levén számokkal kifejezhetők az e téren tapasztalt mozzanatok.

A börtönügy-re vonatkozólag ugyan az áll, a mi bünügyre vonatkozólag mondatott s az országos fegyintézetek a számukra megállapitott új minták alapján kimeritő és becses anyagot fognak szolgáltatni. Nem ugyan ezt mondhatni a különböző törvényhatóságok kezelése alatt álló börtönökre nézve, miért is ezek számára a lehető

KSH Könyvtár

legegyszerübb minták fogadtattak el, a jövőre bizatván, hogy a municipiumok reformja ez ügygyel is tüzetesebben fog foglalkozni.

XXII. Pénzügy. Az állami pénzügyet illetőleg a zárszámadás elég anyagot nyújt, s ez mindössze a delegatiók által megszavazott költségekkel volna a bécsi stat. hivatallal együttesen megtoldandó. De az államháztartás csak egy részét kezeli az ország vagyonának, okvetlenül szükséges ennélfogva, hogy a törvényhatóságoknak minta szerint készitett zárszámadásai is a stat. hivatalba kerüljenek, a hol összeállitandók és közlendők. Ugyancsak a pénzügyi ministerium útján gyül egyébiránt tetemes nagybecsü anyag, mely, mint a *fogyasztási* adók sok irányban tudományosan hasznositható adatai, valamint az *illetékek* és *egyenértékök* fizetése alkalmából gyüjtött adatok a földbirtok értékének meghatározására megbecsülhetetlenek és megfelelő adórendszer megállapitásához nélkülözhetetlen eszközt szolgáltatnak.

XXIII. À hadsereg és

XXIV. Tengeri had adatai a közös hadügyi ministeriumtól kerülnének s a bécsi statistikai hivatallal közösen volnának egybeállitandók; kivéve természetesen a *honvédelem ügyét*, melyre saját szakministeriumunk szolgáltatná épügy, mint az évenkinti *újonczozásra* nézve az adatokat.

A hivatalos statistika tárgyainak rendszeres összeállitása és valamennyire részletes ismertetése szükséges volt, mert csak igy lehet tisztán látni, miféle tárgyakra vonatkozó adatok, mely közegek által s mily időközökben szolgáltatva nélkülözhetetlenek, hogy az ország kimeritő hivatalos statistikáját ki lehessen állitani.

A felsoroltakkal ugyan korán sincs kimerítve az összes statistika, de elég a fejezet, hogy alájuk okszerüen lehessen a még külön felmerülő részleteket sorozni, s elég a bemutatott részlet is, hogy a statistika közegeire nézve tervet lehessen készíteni.

És, ha az eddig felsoroltakból meglehetett győződni arról, hogy a hivatalos statistikának tere tág, mivelése nehéz, sőt költséges is, viszont a bemutatott részletek azt is világossá tehették, hogy a hivatalos statistika csakis úgy hajt hasznot, ha körét tökéletesen kitölti; ekkor pedig haszna kétségbevonhatatlan, habár épen a statistikánál, e nagyobbára mindent számokkal igazoló és érvényesitő tudományszakmát, számilag ki sem mutatható.

De ez is előny, mert a statistika hasznát nem csupán a kormány veszi, hanem százezren élvezik, gyakran öntudatlanul, a társadalom valamennyi osztályából. Hogy tehát a nemzet, mely e százezrekből áll, valóban hasznát vehesse ezen, ha csupán fényüzésből tartatik, tulságos drága intézménynek, kell, hogy szervezete olyan legyen, mely tengődés helyett erőteljes, viruló életet biztosítson számára.

A központi statistikai hivatal, mely eddig a földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi m. kir. ministerium egyik szakosztályát képezi — ha ugyan, mivel egyik ministeriumhoz sem tartozik kizárólag, hanem valamennyivel kénytelen összeköttetésben állani, a ministerelnökség alá közvetlenül nem soroztatik, vagy pedig, a mi még czélszerübbnek látszik a felállitandó s a többi ministeriumok coordinált legfőbb számvevőszék egyik különálló, független szakosztályaként nem müködend, legjobb, ha megmarad a közgazdasági miniszterium alatt, szervezése is megmaradhat az eddigi alapon, csakhogy szaporított személyzettel s tágitott hatáskörrel, de semmikép sem

más valamely főosztály alá rendelve, hanem hatáskörében minél kevesebb hivatalszerü nyügbe szoritva, közvetlen alárendeléssel a miniszter alá.

Bármely uj fölvétel vagy adatgyüjtés megindítása ugyanis azon minister aláirásával történik, kinek ressorté-jába a hivatal soroztatott; de minden ebből fejlődő további levelezés a hivatalból legegyenesebb úton, saját kiadása mellett eszközlendő.

S ez annál könnyebb, mert az ezen ügyben hozandó törvény úgyis mindenkit kötelez a kivánt statistikai adatok szolgáltatására, a kiadandó utasitásokban pedig ki lehetne mondani, hogy a statistikai hivatal bármely hatósággal s bárkivel közvetlen érintkezésbe léphet.

A statistikai tanács is megmaradhat eddigi szervezetében tanácsadóul, hatásköre csak annyiban tágittatván, hogy bármely kormányzati ág, vagy hatóság által újonnan megindítandó statistikai adatgyüjtés terve és mintái az általuk elérendő czél tudatásával vele véleményadás végett közöltessenek.

Ez intézkedés annál szükségesebb, mert, mint a nemzetközi statistikai kongressusok tanácskozmányai is mutatták, saját hazánkbeli tapasztalatai, főleg a pénzügyi miniszter úr által tartott adóügyi enquêtek pedig és korán sem a kimutatásokat szolgáltatott ministerium előnyére igazolják: tömérdek anyag gyül be, melynek megfelelő beszedése, még inkább pedig a közczélu és tudományos felhasználás gyakran lehetetlen, holott azt a minták szakértelmileg készült szerkezete tetemesen egyszerüsitené, sokszor könnyitené, legtöbb esetben pedig hasznukat fokozná. Minden munkaszaporitás nélkül tehát, sőt az alsóbbrendü közegek csekélyebb zaklatásával sokkal több eredményt lehetne elérni csupán a minták okszerübb, több szakismerettel szerkesztett berendezése, kellő időben s minden kivánt adatra nézve, kellő helyre történt kibocsátása által.

A vidék stat. szervezetében megtartandó a külön törvényhatóságok (bár remélhetőleg az új kor törvényei szerint kikerekitett) területe.

A községi rendezés körül elfogadandó elvektől függ, vajjon a szab. kir. városok megmaradnak-e külön törvényhatóságokul, mely esetben a hivatalos statistikát is különállóan kezelhetnék; ugyanettől függ, mennyiben fognak a most rendezett tanácsú városok is külön állást foglalni. Statistikai szempontból csak annyi jegyzendő meg, hogy minél inkább hathat el az adatgyüjtés a községig, annál tökéletesebb lehet maga a statistika.

Ugyanez okból igen nagy statistikai egységek a megyék. Sőt az állam hatalmi tényezőinek egyik legfontosbika, a t e r ü l e t egy-egy megyében, nagy kiterjedésénél fogva, annyi különböző természeti viszonyokat tüntet ki, hogy vele a népesség és egyéb tények okszerüen nem arányosithatók. Ennélfogva statistikailag is meg kell tartani a járások szerinti tagozást.

A járás ugyanis több-kevesebb községével oly terület, melyet a közigazgatásilag élén álló férfi egészen ismerhet, sőt kell is, hogy ismerje. Az adatgyüjtések súlya ennélfogva a járásba fektetendő, s a szolgabiró kötelezendő volna saját felügyelete alatt és felelőssége mellett a járásában fekvő községekben gyüjtetnie, összeállittatnia statistikai anyagot, mi ezentul annál könnyebb lesz, minél inkább lesz valamennyi kisebb község is egyenkint vagy csoportozatban ellátva az ügyek vezetésével megbizandó értelmes előljárósággal.

A megyei összeállitások a megye székhelyén eszközlendők ugyan; de mindig úgy, hogy a járási tagozás meg legyen tartva. A megyei összeállitásnak számszerüleg is helyesnek kell lenni s azért minden kimutatás vagy táblázat a megyei számvevőség által felülvizsgálandó, hogy a központba beszolgáltatandó adatok a szolgabirák felelős felügyelete folytán tényleg, a számvevőség felülvizsgálása folytán számilag helyesek s megbizható statistikai anyagul elfogadhatók legyenek. Nehogy pedig a munkával amúgy is eléggé ellátott közigazgatási tisztviselők a statistikai munkától elriasztassanak, semmiféle összevetés, százalék vagy átlag kiszámitása rájok nem bizandó.

Tőlük csak a megbizható anyag váratik, a különleges czélok szerinti összeállitása és feldolgozása a központi hivatalt illeti.

A megye, mint külön és az országnak egy-egy tekintélyes területére terjedő törvényhatóság önállóan is nyulhatna a hivatalos statistika ügyébe.

E czél el lesz érve, ha külön statistikai bizottság állittatik fel, még pedig a megye élén álló (tehát főispán vagy hasonrangu) férfiu oldala mellé s közvetlenül alája, vagyis elnöksége alá.

Szakértő elemek ily statistikai bizottság számára minden megyében meg vannak, és pedig hivataluknál fogva:

a megyei főorvos,
a „ mérnök,
a „ főszámvivő,
a „ (börtönfelügyelő) vagy törvényszéki ülnök és
a központi szolgabiró;

társadalmi állásuknál fogva:

a netalán létező gazdasági egyesület elnöke és titkára, az ipar és kereskedelmi kamrai kerületnek a székhelyen lakó egy-két bel- vagy kültagja; a számszerint legnagyobb hitfelekezet egy-két
esperese vagy lelkésze,
magasabb tanintézeteknek ezen, vagy hasonló szakkal foglalkozó tanárai és egyéb szakférfiak.

Minden ily 10—12 tagból álló bizottság mellé egy képzettségénél fogva erre leginkább hivatott tisztviselő (talán esküdt) volna alkalmazandó, kinek fizetéséhez 2—300 frtnyi pótlékkal az állam járulhatna. A stat. osztály jelen kültagjai ekként alakulhatnának át a törvényhatóságok mintegy kiegészitő részeiül s bizonyára nagyobb hasznot hajthatnának. Sőt meg is maradhatnának stat. kültagokúl, egyszersmind pedig a megyei stat. bizottság titkári, jegyzői, előadói minőségében müködnének.

Az ilykép alakult statistikai bizottságnak igen tág és határozott munkakör juthatna. Ugyanis közvetlenül átvevén a központból credő utasításokat s azokra nézve ha szükségesnek látná, helyi viszonyoknál fogva igazolt és ekkép indokolt véleményt adva, csak az ő kezén át indíttatnék meg az adatgyüjtés a szolgabirói, dulói vagy alkapitányi járásokban;

pontos jegyzéket vezetne valamennyi elrendelt adatgyüjtésről a kis abott határidővel együtt, s ennek leteltével azokat megsürgeti s teljes egészet szolgáltat be a központba;

a szolgabiráktól, törvényszékektől s egyéb a megye alatt álló hatóságoktól begyült anyagot teljessége s hitelessége iránt megbirál s a számvevőség által megvizsgálandó számbeli hitelesitésről gondoskodik;

jegyzéket vezet a mérő eszközök nélkül észlelhető időjárásról (gazdasági szempontból) feltünőbb égi jelenetekről, elemi eseményekről és csapásokról;

folytonosan jegyzi az időnként felmerülő gazdasági, ipari s kereskedelmi mozgalmakat, a közlekedés s forgalom és a társulati élet minden fontosabb mozzanatát, a termés minőségét, az árakat stb.;

számon tartja s folyton kiegészíti a megye összes községi s pusztái lajstromát, hitfelekezeti viszonyait (plébániái, fiókegyházi s iskolai számát) s nyelvi tekintetben ügyel, hogy a központból szállitandó minták számát s nyelvét pontosan megszabhassa s a begyült adatok teljességét megitélhesse.

Mindezen és hasonló teendők felülörködésével a bizottság illető szakférfiai, az irómunkával a bizottság titkára bizandók meg.

Helyes munkamegosztás s ily folytonos jegyzetek mellett az időnkint a központra beszolgáltatandó adatokon kivül oly becses anyag gyül, melyből csak kevés fáradság mellett is kimerítő évi jelentést tehet a főispán a megyéje területén tapasztalt összes anyagi és szellemi mozgalmakról.

Az ország ily szervezete s a központi hivatal ily berendezése mellett csupán erélyes vezetés és általa serkentett lelkiismerete és ha kell, anyagi segélylyel is támogatott adatgyüjtés kell, hogy az ország statistikai hivatala csakugyan hasznos intézménynyé váljék hazánkra nézve.

Az előadottakban foglalt szempontok kifolyása következő:

Törvényjavaslat az országos statistikáról.

1. §. A kormányzat, a törvényhozás és a tudomány igényeinek kielégitése végett Magyarország állapotának statistikai leirása és évről-évre változó viszonyainak nyilvántartása eszközlendő.

2. §. A kormányzat egyes ágai, a törvényhatóságok, községek, társulatok, köz- és magánintézetek, erkölcsi és magán személyek kötelesek mind azon statistikai adatokat híven és pontosan beszolgáltatni, melyekre a hivatalos statistikának akár az ország állapotának statistikai leirásához, akár változó viszonyainak nyilvántartásához és kimutatásához szüksége van.

3. §. A statistikai anyagnak hivatalos úton való gyüjtése és beszolgáltatása végett minden törvényhatóságnál állandó statistikai bizottság alakíttatik, melynek tagjai, szakképzettségükre való tekintettel a közönség által választatnak.

4. §. A szab. kir. városokat kivéve, minden törvényhatóság statistikai bizottságánál külön szakképzett tisztviselő alkalmaztatik, kinek díjazásához az állam is járul.

5. §. Az e bizottságok útján gyüjtött statistikai anyagnak összeállitását és feldolgozását a magyar kir. statiskai hivatal eszközli, mely az anyag hivatalos közléséről gondoskodik.

6. §. Minden évben, az időhöz nem kötött közleményeken kivül, rendszeres stat. évkönyv adatik ki, mely az ország törvényhatóságainak is megküldetik.

7. §. A stat. hivatal használatára külön szakkönyvtár alapittatik, melynek számára a hazai kiadók minden általuk kiadott államtudományi és statistikai munkából egy köteles példányt szolgáltatnak.

8. §. A statistikai hivatal mellett, mint tanácskozó testület a földmivelés-, ipar- és kereskedelmi miniszter által külön kinevezett szakférfiakból álló országos statistikai tanács áll, melynek elnöksége ezen minisztert vagy az általa kijelölendő helyettest illeti

9. §. A stat. hivatal- és tanácsnak valamint a törvényhatóságok stat. bizottságainak ügykörét külön utasítások szabályozzák.

10. §. Az utasítások megállapításával, valamint e törvény végrehajtásával a földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi m. kir. miniszter bizatik meg.

KSH Könyvtár

A második évfolyam füzeteinek tartalma.

I. FÜZET. Az orsz. m. stat. tanács nov. 4. és dec. 31-diki ülése.

Jelentések: a stat. tanfolyam megnyitásáról; a mezőgazdasági statistika ügyében. Javaslatok: az 1869. aratás, a városi statistikai hivatalok, a dunai statistika, a szőlőváltság alkalmából gyüjtendő stat. adatok, a kataster, a közoktatási minták, a gyártmányok becsárának megállapitása ügyében.

Minták és lajstromok orsz. stat. felvételekhez; közoktatási statistika; dunai statistika.

Adatok: Átlagos gabonaárak 1868 ban.
Átlagos terményárak 1868-ban.
A pesti tőzsde árfolyama 1868-ban.
A magyar birodalom bányászata 1867-ben.
A magyarországi megyék és kerületek területi, népességi s vagyoni állapota.
A letett államvizsgálatok száma és minősége $186^{7}/_{8}$.
A sz. kir. városok belállapota, vagyoni és egyéb viszonyai.
Az izr. congressus alkalmával összeirt izraelita választók 1868-ban.
A honvédalapból segélyzettek 1868 végeig.

II. FÜZET. Az orsz. m. stat. tanács május 11-diki ülése. Jelentés: a stat. tanfolyam befejezéséről, a stat. vizsgálatok szabályzata. Előterjesztés a vidéken szervezendő stat. közegek ügyében; irányelvek a kültagok működéséhez; kérdőpontok az ország mezőgazdasági statistikájának megalkotására; börtönügyi, közegészségügyi statistika, az egyes miniseriumoknál létező stat. anyag stb.

Minták orsz. stat. felvételekhez; fegyintézetek és börtönök; kisdedóvodák.

Adatok: Az elemi tanügy állása Erdélyben $186^{4}/_{5}$-ben.
A keleti marhavész 1868-ban.
Metereologia 1867- és 186[illegible]ról.
Az 1869-dik évi népszámlálás tervezete.

III. FÜZET. Magyarország bányászata, a bányakapitányságok 1863—1867-dik évi jelentései alapján összehasonlítva, szerk. Hunfalvy János.

IV. FÜZET. Külkereskedelmi viszonyok 1868. szerk. a vámügyi osztály.

V. FÜZET. Az 1869-diki népszámlálás előmunkálatai. Az orsz. magy. stat. tanács 1869. dec. 10-diki ülése. Tudósitás a stat. tanfolyamról. A stat. czélok költségvetéséről. Ezeknek indokolása. Jelentés az 1869-ik évi septemberben Hága városában tartott VII. nemzetközi stat. kongressusról. Emlékirat egyuttal javaslat Magyarország hivatalos statistikájának szervezése tárgyában. Törvényjavaslat az országos statistikáról.

KSH Könyvtár

KÖZPONTI STATISZTIKAI HIVATAL KÖNYVTÁRA